

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
ім. Б. Д Гаврилишина
Центр політологічних студій ЗУНУ
Кафедра політології та філософії ім. Сергія Коновала**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
(СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)**

Том 2

**Тернопіль
ЗУНУ
2024**

УДК 130.2

Рецензенти:

Довгань Анатолій Олексійович – д. ф. н., професор, завідувач кафедри українознавства і філософії ТНТУ імені І. Пулюя.

Криськов Андрій Анатолійович – д. іст. н., професор, завідувач кафедри завідувач кафедри інформаційної діяльності та соціальних наук Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Відповідальна за випуск:

Чолач (Гончарук) Т. В. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина
(протокол № 3 від 26 листопада 2024 року)*

Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету. Том 2 / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 771 с.

Щорічник наукових праць укладено за матеріалами філософських та політологічних читань, які проведені в руслі кафедральної теми: «Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспект)».

ЗМІСТ

ПЛАТФОРМА 1.

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НА ТЕМУ: «ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКІ РЕФЛЕКСІЇ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»

Тетяна Гончарук-Чолач, Микола Присяжнюк

ІНСТРУМЕНТИ ТА АЛГОРИТМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПОЛІТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ.....38

Марія Рудик, Ірина Пластомак

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА КИТАЮ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ 40

Микола Лазарович, Елізабет Лазар

ПОЛІТИЧНА ПОЛЯРИЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДЕМОКРАТИЧНІ ПРОЦЕСИ 42

Паюк Владислав

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ОНТОЛОГІЇ 44

Руслан Чигур, Ліза Німець

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ В БОРОТЬБІ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ 45

Анатолій Довгань, Андрій Синюк

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ 47

Оксана Докаш, Світлана Гуглич

ПОРІВНЯННЯ ПІДХОДІВ ДО БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....48

Качуровський Орест, Олійник Артем,

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА НАЦІОНАЛЬНУ КОНСОЛІДАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА 50

Приймич Андрій

МІКРОТАРГЕТИНГ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЯК ЗАСІБ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО ЧОРНОГО ПІАРУ:

АНАЛІЗ РИЗИКІВ ДЛЯ ПРИВАТНОСТІ.....52

Мирослава Гурик, Віктор Захарченко

РОЛЬ БЮРОКРАТІЇ У АДМІНІСТРУВАННІ ДЕМОКРАТІЇ ТА ПРОТИДІЇ ПОПУЛІСТСЬКИМ ТЕНДЕНЦІЯМ 53

Мирослава Гурик, Жук (Коропецька) Софія

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ «ГЛИБИННОЇ ДЕРЖАВИ» У США.....55

Гурик Мирослава, Поливка Іванна

ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....57

Федуник Віталій

ПОЛІТИЧНЕ МІКРОТАРГЕТУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ШІ: МІЖ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЄЮ

ТА МАНІПУЛЯЦІЄЮ СВІДОМІСТЮ ВИБОРЦІВ 58

Володимир Томахів, Артем Коновал ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ОСНОВНІ ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ	59
Томахів Володимир, Софія Кушнірук ПОСТКОМУНІСТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ 1980-Х – 2022 РР.)	61
Наталія Лубкович, Дмитрук Дарина ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРІСТОТЕЛЯ.....	62
Марія Рудик, Коцовська Софія ЛЮДИНА ТА ІСТОРІЯ В ЕКЗИСТАНЦІЙНІЙ ФІЛОСОФІЇ КАРЛА ЯСПЕРСА	64
Наталія Лубкович, Боднар Анна ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ	65
Марія Рудик, Тимур Ткачик ОБ'ЄКТИВНИЙ ІДЕАЛІЗМ Ф. ШЕЛІНГА.....	66

ПЛАТФОРМА 2.

«ВЛАДА, СВОБОДА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДИ: ПОЛІТИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ»

Тетяна Чолач, Христина Карплюк СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ	68
Тетяна Чолач, Олена Мельник ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАВА ТА МОРАЛІ ЯК РЕГУЛЯТОРІВ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	69
Тетяна Чолач, Анна Снігур ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	70
Тетяна Чолач, Людмила Гарасимова ВПЛИВ ФЕМІНІЗМУ НА ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	71
Тетяна Чолач, Божена Дуда ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	72
Тетяна Чолач, Ірина Трух МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	73
Тетяна Чолач, Максим Шандрюк ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРАКСЕЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ	74
Валерія Буравська ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ.....	75
Анастасія Біла ПРОБЛЕМА ВИБОРУ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	76

Мар'яна Олійник	
ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	78
Вероніка Рудник	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ.....	79
Юлія Казновецька	
ПРОБЛЕМА САМОТНОСТІ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ	80
Каріна Ковальчук	
ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СВИТОГЛЯДНА ОСНОВА ПРАВОСВІДОМОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	81
Максим Шандрюк	
ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРАКСЕЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ	81
Іванна Кравченко	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ МОДЕЛЮВАННЯ ДІЙСНОСТІ	82
Іванна Данилишин	
ФЕМІНІЗМ В УКРАЇНІ.....	84
Мер'єм Ізмаїлоїва	
ФЕНОМЕН ТОЛЕРАНТНОСТІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	85
Ігор Мурза	
МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	86
Зоряна Хаустова	
ФЕНОМЕН «УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ» В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ ХХ СТОЛІТТЯ.....	87
Олександра Винник	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОТ	88
Яна Вишнева	
ФІЛОСОФІЯ ТУРИЗМУ	89
Олександра Вишнякова	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	91
Діана Гудима	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА, ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	92
Каріна Дзьоба	
ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА. СОЦІАЛЬНО ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР	93
Анастасія Ковалик	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	94
Ангеліна Костяк	
СУЧАСНИЙ ТЕХНОГЕННИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	95

Христина Кукурічка	
УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ	97
Анастасія Кушнір	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	97
Ліза Лейко	
ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	99
Віта Михалків	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	100
Ілля Панфілов	
ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	101
Надія Радняна	
НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	102
Діана Стасенко	
УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	103
Тетяна Фіялка	
НАУКА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	104
Софія Цьонь	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СХІДНОЇ ПАРАДИГМИ	105
Андрій Білий	
«НЕ ЗА ОБЛИЧЧЯ СУДІТЬ, А ЗА СЕРЦЕ». (Г. СКОВОРОДА)	106
Дарія Бурка	
РОЛЬ МОВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	107
Софія Кирик	
І. КАНТ, А. ШОПЕНГАУЕР ТА А. КАМЮ В ДИСКУСІЇ ФЕНОМЕНУ ВОЛІ.....	109
Анна Ковбасюк	
«НЕ ШУКАЙ ЩАСТЯ ЗА МОРЕМ» (Г. СКОВОРОДА).....	109
Ольга Оверчук	
ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЄДНОСТІ І РІЗНОМАНІТТЯ КУЛЬТУР.....	110
Олександр Пасіка	
«УПОДІБНЮЙСЯ ПАЛЬМИ: ЧИМ МІЦНІШЕ ЇЇ СТИСКАЄ СКЕЛЯ, ТИМ ШВИДШЕ І ПРЕКРАСНІШЕ ЗДІЙМАЄТЬСЯ ВОНА ДО НЕБА» (Г. СКОВОРОДА).....	111
Марія Тиліщак	
«З УСІХ УТРАТ ВТРАТА ЧАСУ НАЙТЯЖЧА» (Г. СКОВОРОДА).....	113
Руслан Чигур, Олег Андрійчук	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	114
Руслан Чигур, Ольга Андрійчук	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	115

Руслан Чигур, Ігор Антонюк ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	116
Руслан Чигур, Зоряна Ахметзянова КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	118
Руслан Чигур, Мар'яна Бабій ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	119
Руслан Чигур, Віктор Бальчос ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ	120
Руслан Чигур, Марія Беднарчук¹²¹ ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	121
Руслан Чигур, Ростислав Беженар ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С. БУЛГАКОВИМ	122
Руслан Чигур, Олег Безкоровайний СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	123
Руслан Чигур, Володимир Бенецький ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	125
Діана Береза ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	126
Олександр Беркита КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	127
Владислав Бичко ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.....	129
Давид Бігун ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	131
Михайло Богач ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	132
Олександр Бойко ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ	133
Вероніка Бойцун РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	134
Марта Бордюг РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	135
Валентина Брегін ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	137

Поліна Бриняк	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	138
Юлія Бруцька	
НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	139
Артем Бурховецький	
АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА.....	140
Денис Ваврух	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.....	141
Максим Варфоломеев	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	142
Марія Василичина	
ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ.....	143
Софія Величук	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	144
Анна Вербіцька	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	145
Денис Вознюк	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ	147
Денис Войтович	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА.....	148
Максим Войцешин	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	149
Христина Волинець	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	150
Максим Волович	
КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	151
Федір Воротило	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	153
Євгеній Габельчук	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	154
Микола Гага	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	155
Денис Галушка	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	156
Петро Гевик	
СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	157

Віра Герасимюк	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.....	158
Софія Глебичева	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	160
Віталій Гогусь	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	161
Віталій Головка	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	162
Марія Голуб	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	163
Софія Гончар	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА.	164
Назар Горбатюк	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	166
Ірина Гриньків	
ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	167
Антон Гринюк	
ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	168
Аліна Гринякова	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	169
Максим Гудовський	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	170
Діана Гуменна	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	171
Анна Гуня	
АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА».....	173
Софія Гуртовська	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	174
Данько Святослав	
НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	175
Денис Назар	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	176
Михайло Денисюк	
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	178
Станіслав Денисюк	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	179

Роман Дерень	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	180
Андрій Джуль	
АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА».....	181
Наталя Джус	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА.....	182
Назар Диган	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	183
Богдан Дідик	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	185
Дмитро Діхтяренко	
ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ...	186
Аліна Дмитренко	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	187
Вікторія Довгань	
ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	188
Павло Домбровський	
ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	189
Роман Дорошук	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	190
Діана Драган	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	191
Олександр Дробоцький	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	192
Вікторія Дудар	
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	193
Андрій Єднак	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	195
Святослав Єнджієвський	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	196
Тарас Єфремов	
ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ...	197
Жмуд Максим	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА.....	198
Тарас Жук	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	200

Давід Жученко	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ	201
Денис Заверуха	
РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	202
Вадим Заворський	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	203
Ольга Загородна	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	204
Володимир Заєць	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	205
Марія Залевська	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	206
Захар Засименко	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	207
Михайло Здирко	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА.....	208
Вадим Іваніцький	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	209
Ольга Івахів	
СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	210
Тетяна Ігнат	
ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ.	212
Юрій Ільків	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	213
Олег Карпеко	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	214
Олег Карпенко	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	215
Аліна Кашпуренко	
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	217
Роман Квасовський	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	218
Вікторія Кирилюк	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	220
Арсеній Кичка	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	221

Дмитро Климчук	
МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	222
Олекій Коваль	
ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	223
Сергій Ковальський	
ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ...	224
Владислав Ковальський	
СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	225
Олег Ковальчук	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	227
Богдан Когут	
АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА.....	228
Максим Коднянко	
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	230
Владислав Коза	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ.....	231
Андріан Козак	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ.....	233
Віталіна Козак	
КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	234
Василь Колодій	
НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	235
Олександра Колупай	
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	236
Михайло Коляда	
ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»	237
Роман Копилов	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	238
Богдан Коренкович	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.....	240
Арсентій Корнаківський	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	241
Вадим Коршняк	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	242
Денис Костельнюк	
ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	243

Владислав Котик	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	244
Денис Котюк	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	245
Святослав Кравчук	
ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	247
Софія Кремезь	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	248
Іван Крижанський, В'ячеслав Крищук	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	250
Максим Кротенко	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	251
Анастасія Крук	
ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	252
Ярослав Крупко	
СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	253
Григорій Крюков	
НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	254
Максім Кубик	
ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.БУЛГАКОВИМ	255
Олександр Кузняк	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	257
Валентин Кульбіцький	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	257
Григорій Кунька	
ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	258
Юрій Купецький	
ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ	260
Наталія Кухарук	
АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»	261
Іван Куцик	
ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	262
Арсен Кучер	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	263
Уляна Кушнірук	
ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	265

Дмитро Лазука	
ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	266
Антон Лампик	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.....	267
Василина Лашко	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	269
Денис Ликавський	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	270
Надія Джугла, Вероніка Антонюк	
ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	271
Надія Джугла, Наталя Безпалько	
ФЕМІНІЗМ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	272
Надія Джугла, Олеся Бермиш	
ПРОБЛЕМА ТРИВОЖНОСТІ В ФІЛОСОФІЇ.....	273
Надія Джугла, Людмила Валькірна	
ЛЮБОВ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЦІННІСТЬ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	274
Надія Джугла, Вероніка Вербицька	
ПРОБЛЕМА ІНСТИТУТУ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	275
Надія Джугла, Христина Галунька	
ПРОБЛЕМАТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ: ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МІГРАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	276
Надія Джугла, Владислава Гомонець	
СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ - ПІДґРУНТЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ	277
Надія Джугла, Юлія Давидчак	
СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	278
Надія Джугла, Вікторія Заєць	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНТАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ.....	279
Яна Іванішин	
ЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ	280
Катерина Кобильник	
GENDER FLUIDITY	280
Яна Левіцька	
ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНОСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЙ ФОРМ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	281
Валентина Мельничук	
ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДІ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)	282

Вероніка Мирона	
ПРОБЛЕМИ УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ	283
Захар Михалків	
ПРОБЛЕМИ ВІДНОСИН БАТЬКІВ І ДІТЕЙ: ФІЛОСОФСЬКИЙ РОЗБІР	284
Софія Павленко	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ	286
Ірина Парокінна	
СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ, ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОБУДОВИ ГАРМОНІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ..	288
Юлія Періг	
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ :ЯКИЙ ВПЛИВ МАЄ СОЦІАЛЬНЕ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДІ В ПОРІВНЯННІ ІЗ СТАРШИМ ПОКОЛІННЯМ	289
Марта Редчук	
ФІЛОСОФІЯ РАДИКАЛЬНОГО ФЕМІНІЗМУ	290
Юліана Рибовалова	
ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ АНТРОПОЛОГІЇ	291
Шульга Оксана	
ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛІ ТА ПРАВА У СВІТІ	292
Ярощак Юрій	
ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ	293
Вероніка Бережнюк	
ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ.....	293
Ангеліна Бойко	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	294
Ксенія Бойчук	
ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	295
Аліна Ветлінська	
ПОТРЕБИ ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ХАРАКТЕРУ	297
Валерія Гресько	
ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ТА ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ	297
Денис Гурський	
АНТРОПОЛОГІЧНА КРИЗА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	299
Юлія Данилюк	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	300
Ельвіра Коршунова	
ЕКСТРИМАЛЬНІСТЬ І ФОРМИ ЇЇ ПРОЯВУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	301
Діана Красовська, Діана Крупська	
СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	303

Аделія Кухарчук	
ГЕНЕЗИС ГРОШЕЙ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	304
Каріна Кучіра	
СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	305
Вікторія Лазарева	
ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	306
Анастасія Линюк	
МАКС ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	307
Діана Лисак	
ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І АНТИКУЛЬТУРИ.....	308
Анастасія Лисенюк	
СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	309
Уляна Мазур	
МАС-МЕДІА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	310
Христина Масловська	
НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	311
Єва Мацко	
РЕЛІГІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	312
Софія Назарик	
ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ	313
Данило Перець	
ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СИСТЕМО-УТВОРЮЮЧИЙ ЧИННИК ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	314
Анна Цюрак	
БАГАТСТВО ЯК МЕТА І ПІДҐРУНТЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ....	315
Вікторія Шушпанова	
МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	316
Неля Білонога	
ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ДОСЯГНЕННЯ ІСТИНИ.....	317
Ілона Бурак	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	319
Марія Герасим	
СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	320
Олеся Гуменюк	
ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	320
Аміна Кіракосян	
ФІЛОСОФІЯ МОВИ	321

Юля Ковалишин	
ПРОБЛЕМИ ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ	323
Вероніка Ковальчук	
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	324
Діана Мартинюк	
ІДЕЯ ІСТОРИЧНОГО ПРОГРЕСУ В ПЕРІОД ПРОСВІТНИЦТВА: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ.	325
Ванесса Нгонга	
KNOWLEDGE IS POWER.....	326
Катерина Олійник	
МІСЦЕ БІБЛІЇ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	327
Христина Осовська	
ЕТИКА І. КАНТА І СУЧАСНІСТЬ.....	328
Ірина Остапюк	
СВІДОМІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ	329
Владислав Побережний	
ПРОБЛЕМА ВИБОРУ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	331
Максим Починок	
СВОБОДА ЯК ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН	332
Анастасія Руднічук	
ФІЛОСОФІЯ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ: ПРИКЛАДИ, ЯКИХ МИ НЕ БАЧИМО	333
Леся Савечко	
ХРИСТІЯНСЬКА ЛЮБОВ І СМІРЕННІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	334
Інна Савка	
ФОРМУВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	335
Софія Сапіга	
СЕНС ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ У ФІЛОСОФІЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ.....	337
Ангеліна Солтис	
ХРИСТІЯНСЬКИЙ КОРДОЦЕНТРИЗМ У ФІЛОСОФІЇ П. ЮРКЕВИЧА	338
Софія Сухоставська	
ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ НІЦШЕ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ.....	339
Єлизавета Трофімова	
СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ПІДҐРУНТЯ ДЛЯ ПОБУДОВИ НОВОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ.....	340
Вікторія Хімко	
ДУХОВНІ І ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.	340
Анна Хомишин	
ЦІННОСТІ, ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЗАСАДИ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ	341

Анастасія Шачко	
КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ РЕПУТАЦІЮ ДЕРЖАВИ	342
Ігор Ковтун, Назар Бабій	
ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ	343
Ігор Ковтун, Валерія Волошина	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	344
Ігор Ковтун, Олександр Гуженко	
ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	346
Ігор Ковтун, Дімітрій Жовнір	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	347
Ігор Ковтун, Ростислав Залагаєв	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА.....	348
Ігор Ковтун, Олександр Кандибал	
ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	349
Ігор Ковтун	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	350
Ігор Ковтун, Іван Комісарук	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	351
Ігор Ковтун, Нікіта Кравчина	
ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	353
Сергій Миронюк	
КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	354
Максим Мінтенко	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	355
Гурик Мирослава, Мирзаєва Уляна	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ.	356
Huryk Myroslava, Denys Trachuk	
COGNITION AS A TYPE OF SPIRITUAL ACTIVITY AND A CULTURAL PHENOMENON	357
Huryk Myroslava, Ishkova Ivanna	
THE CONCEPT OF THE SOUL IN THE PHILOSOPHY OF ARISTOTLE.....	359
Huryk Myroslava, Koshut Tetiana	
THE PROBLEM OF REALISM AND NOMINALISM IN MEDIEVAL PHILOSOPHY.	360
Kuryltso Olesia	
BEING OF THE WORLD AND MAN	361
Rostotska Daria	
THE PRINCIPLE OF HUMANITY IN CONFUCIAN PHILOSOPHY.....	362

Volodymyr Movchan	
MODERN ACADEMIC PHILOSOPHY.....	363
Anheliuk Sofiia	
THE PROBLEM OF COMBINING THE INTERESTS OF SOCIETY AND THE INDIVIDUAL.....	364
Basarab Veronika	
BASIC LAWS OF DIALECTICS.....	366
Veronika Bilovus	
MAN IN SEARCH OF THE MEANING OF LIFE AND HIS OWN LIFE.	367
Богачик Анастасія	
КОНЦЕПЦІЯ ПЕРЕОЦІНКИ ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФІЇ Ф.НІЦШЕ	368
Borukh Anhelina	
OBJECTIVE IDEALISM OF F. SCHELLING.....	369
Брикса Дана	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ).....	370
Бурчик Михайл	
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ.....	372
Татарин Наталія	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ	373
Симчишин Тарас	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ	375
Радецька Юлія	
ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ	376
Лещишин Аліна, Куриба Соломія	
ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	379
Яхторович Каміла	
ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ	380
Куліковських Лілія	
ХРИСТІЯНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	381
Пелих Віктор	
ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ПЕРЕВОРОТ ІММАНУЇЛА КАНТА	382
Бойко Роксолана, Гапанович Катерина	
ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ	385
Яшина Альона	
ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	386
Ярошевський Роман	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА: ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ	388

Шумак Маргарита	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ	389
Шкільна Яна	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	391
Татаревська Світлана	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ	392
Сукар Діана	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ.....	393
Репула Світлана	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ	395
Радецька Юлія, Порохнава Олександра	
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ, ЗУНУ ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ.....	397
Полотнянко Наталія	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ	398
Підгірна Аліна	
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ	400
Музичка Яна	
ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ.....	401
Мельник Назар	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	402
Маркушевська Вікторія, Мамчур Софія	
ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	406
Вальчук Максим	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ БУТТЯ ТА СЕНСУ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	407
Вертепна Ілона, Вильотнік Аліна	
ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК СУТТЄВА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ.....	409
Гладкий Максим,	
ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ	410
Грех Вікторія	
БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ	411
Григус Марія	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	412
Данилків Денис	
ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ ..	414
Дембіцька Яна	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	415

Дереш Дарина	
ПРОБЛЕМИ ІСТИНИ В ПІЗНАННІ	416
Dobrovolska Diana, Довбуш Максим	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	418
Drozdiuk Olga	
FORMATION AND DEVELOPMENT OF FORMS OF DIALECTICS	419
Zaremba Sofia	
PLATO'S PLACE IN THE HISTORY OF PHILOSOPHY.	421
Івашко Олександра	
ФІЛОСОФІЯ ТА РЕЛІГІЯ	422
Krasnoshchoka Khristina	
MAN IS THE HIGHEST VALUE OF SOCIETY.....	423
Літвінцева Христина	
ХРИСТІЯНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	425
Ліщук Вікторія	
СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ФОРМ ДІАЛЕКТИКИ	426
Matsko Anastasiia	
THE PROBLEM OF HUMAN IMMORTALITY:DIFFERENT MANIFESTATIONS AND ASPECTS.	427
Мацюк Віталій	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	428
Нища Вікторія	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	429
Окунь Соломія	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ	430
Онисько Ярослав	
ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ	432
Поліщук Максим	
ТОМІЗМ — ВЧЕННЯ ТОМИ АКВІНСЬКОГО	433
Семенова Катерина	
ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ	434
Скляров Назар	
МЕТАФІЗИКА ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ДІАЛЕКТИКИ	435
Сорока Аліна	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	437
Сорочук Віталій	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ	438

Karina Stopchak	
THE CONCEPT OF THE REVALUATION OF ALL VALUES IN THE PHILOSOPHY OF F. NIETZSCHE.	440
Vasylchuk Angelina	
THE ROLE OF ORTHODOX BROTHERHOODS AND FRATERNAL SCHOOLS IN THE DEVELOPMENT OF PHILOSOPHY AND EDUCATION IN UKRAINE.	441
Агафонова Дарія	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ.....	442
Бутковський Станіслав	
ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ	443
Венарчук Христини	
ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРІСТОТЕЛЯ.....	444
Довган Валентина	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	445
Oliinyk Daiana	
BASIC PRINCIPLES OF MODERN EPISTEMOLOGY	447
Zaharchuk Vladislav	
THE MAIN PROBLEMS OF MODERN PHILOSOPHY AND METHODOLOGY OF SCIENCE	448
Камінська Катерина	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ	450
Луцій Валерія	
ЛЮДИНА ТА ІСТОРІЯ В ЕКЗИСТЕНЦІЙНІЙ ФІЛОСОФІЇ К. ЯСПЕРСА	451
Мирзаєва Уляна	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ.	452
Падлецька Ірина	
ДІАЛЕКТИКА ЯК РАЦІОНАЛЬНЕ ЗЕРНО ФІЛОСОФІЇ Г. ГЕГЕЛЯ	454
Омелько Юрій	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	455
Петришин Поліна	
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Л. ФОЙЄРБАХА.	456
Скрипник Ольга	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ	457
Stanchyk Marharyta	
THE PRINCIPLE OF IMITATION OF NATURE IN TAOISM.	458
Хмеляр Інна	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА	460
Diana Shtyka	
THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION	461

Якимів Анна	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ	462
Микитюк Христина	
ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ	464
Назалевич Ярослава	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	465
Zaremba Sofia	
PLATO'S PLACE IN THE HISTORY OF PHILOSOPHY.	466
Ворожбит Вероніка	
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ.....	468
Гайдрик Дар'я	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	469
Августинович Юлія	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ	470
Алексєєнко Владислава	
ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО: ПЕРСОНАЛІЇ ТА ІДЕЇ.....	472
Алексєєнко Владислава	
ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО: ПЕРСОНАЛІЇ ТА ІДЕЇ.....	473
Барабаш Ольга	
ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ	475
Безкоровайна Софія	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	476
Берникова Валерія	
ЛЮДИНА-НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	477
Бігус Назар	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	479
Veronika Bilovus	
MAN IN SEARCH OF THE MEANING OF LIFE AND HIS OWN LIFE.	480
Богачик Анастасія	
КОНЦЕПЦІЯ ПЕРЕОЦІНКИ ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФІЇ Ф.НІЦШЕ	481
Бондарук Христина	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ».....	482
Бондарук Христина	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ».....	483
Боднарчук Віри	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	485

Борак Дмитро	
ВПЛИВ НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	486
Borukh Anhelina	
OBJECTIVE IDEALISM OF F. SCHELLING.....	488
Бошина Олександра	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	489
Валійон Христина	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	490
Veselovska Kamila	
THE CONCEPT OF THE SOUL IN THE PHILOSOPHY OF ARISTOTLE.....	491
Винник Оксана	
ВПЛИВ ІДЕЙ НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	493
Вознюк Вадим	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	494
Возьна Аліна	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	495
Гаврелюк Ангеліна	
СКОВОРОДА Г.С. ПІЗНАЙ В СОБІ ЛЮДИНУ.	497
Галушка Вікторія	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	498
Ганжа Вікторія	
ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	499
Глацький Максим	
ПРОБЛЕМА УНІВЕРСАЛІЙ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ.....	500
Глуха Вікторія	
ЛЮДИНА-НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	501
Голод Юлія	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	503
Голубовська Діана	
ПРОБЛЕМАТИКА ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ.....	504
Гончаренко Максим	
Ф. БЕКОН - ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ	505
Гончарук Денис	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ	506
Гудз Марія	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ).....	508

Demchyshyn Victoria	
MAN IN SEARCH OF THE MEANING OF LIFE AND HIS OWN LIFE	509
Denys Yuliia	
THE MAIN PROBLEMS OF MODERN PHILOSOPHY AND METHODOLOGY OF SCIENCE	510
Дериш Анастасія	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)	512
Дещинська Соломія	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ	513
Dykusar Tymofii	
BEING OF THE WORLD AND MAN	514
Дуса Вероніка	
ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ	516
Дмитрик Михайло	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ - ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ	517
Драбик Тетяна	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	518
Дробітлива Вероніка	
ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	520
Загоруйко Назарій	
ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ	521
Захарків Анна-Марія	
АВГУСТИН БЛАЖЕННИЙ – ВИРАЗНИК ІДЕЙ ПАТРИСТИКИ	523
Звіришин Олександр	
ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ ПРИРОДИ В ДАОСИЗМІ	524
Зіміч Дарина	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	525
Золота-Авдеєнко Єва	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	526
Івашків Соломія	
Ф. БЕКОН – ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ	527
Казаків Данило	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ	529
Квасниця Надія	
ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	530
Кім Соломія	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	531

Ковалів Вікторія	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	533
Коваль Марта	
ПРОБЛЕМА УНІВЕРСАЛІЙ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ.....	534
Кожарко Олександр	
ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ.....	535
Kryvenchuk Vladyslava	
MAN AS A HIGHEST VALUE IN A SYSTEM OF PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE	536
Кричківська Дар'я	
БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ	538
Кузик Софія	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г.СКОВОРОДИ.....	539
Кулина Анастасія	
ХРИСТИЯНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	541
Iryna Kulchytska	
RELIGION AND PHILOSOPHY.....	542
Кунда Діана	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	543
Курило Максим	
ПОНЯТТЯ ДУШІ В ІСТОРІЇ АРИСТОТЕЛЯ	544
Куцибала Тетяна	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ	545
Кушнір Юліан	
БУТТЯ ЛЮДИНИ І СВІТУ	546
Лазар Ольга	
ОСНОВНІ ЗАКОНІ ДІАЛЕКТИКИ	547

ПЛАТФОРМА 3.

ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ПРОТИСТОЯННЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА АВТОКРАТІЇ

Тетяна Чолач, Яна Кулька	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	550
Тетяна Чолач, Сергій Миронюк	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА.....	551

Тетяна Чолач, Марк Міслер	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПСЕВДОРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД	552
Руслан Чигур, Аліна Беґедза	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	552
Руслан Чигур, Владислав Бичко	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД	553
Руслан Чигур, Ангеліна Бідяк	
ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ООН (2016-2020 РР.)	555
Руслан Чигур, Олександр Бойко	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО ТА ПІСЛЯ МАЙДАНУ	556
Руслан Чигур, Вероніка Бойцун	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	557
Руслан Чигур, Артем Бурховецький	
ПРИЧИНИ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЯВІВ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	559
Руслан Чигур, Софія Величук	
УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	560
Руслан Чигур, Максим Войцешин	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	561
Руслан Чигур, Христина Волинець	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	562
Руслан Чигур, Віталій Головка,	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМΠΑНІЯ У 2019 РОЦІ.....	563
Віталій Голуб	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	565
Юлія Голуб	
ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС	566
Анна Горбова	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ	567
Вікторія Грешко	
СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ	568
Ірина Гриньків	
ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ	569
Ігор Гром'як	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА.....	570
Софія Гудима	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	571

Максим Гудовський	
УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	573
Анна Гуня	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	573
Дарина Данильченко	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	574
Денисюк Михайло	
ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ.....	576
Аліна Дмитренко	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	577
Володимир Домітряк	
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	578
Діана Драган	
УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	578
Вероніка Дяків	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	579
Тарас Жук	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	580
Давід Жученко	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	582
Володимир Заєць	
УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	583
Мар'яна Заремба	
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	584
Захар Засименко	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ	586
Олег Карпеко	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД.....	587
Олена Ковалик	
ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ.....	588
Олексій Коваль	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	589
Віталіна Козак	
ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ.....	590
Маргарита Колеснік	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	591

Олександра Колупай	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	592
Богдан Коренкович	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН.....	593
Ірина Коріцька	
ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН В УМОВАХ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ.....	594
Андрій Костюк	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	595
Владислав Котик	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ.....	596
Віктор Кравець	
ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ.....	597
Святослав Кравчук	
ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ.....	598
Софія Кремезь	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	599
Надія Джугла, Мар'яна Бабій	
ШЛЯХИ ТА УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	600
Надія Джугла, Денис Ваврух	
ВИБОРЧА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ	601
Надія Джугла, Максим Варфоломеев	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	602
Надія Джугла, Денис Заверуха	
РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	603
Надія Джугла, Іван Крижанський	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	604
Надія Джугла, Ярослав Крупко	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	605
Надія Джугла, Вадим Ліберний	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	605
Надія Джугла, Валентина Ліхновська	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН.....	606
Надія Джугла, Максим Масник	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	607

Надія Джугла, Іван Пирик	
ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	608
Євген Рудя	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ	608
Роман Тарасов	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	609
Ольга Загородна	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	610
Марія Залевська	
ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	611
Тетяна Ігнат	
ПРИЧИНИ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЯВІВ НА СХОДІ УКРАЇНИ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	612
Максим Коднянко	
УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	613
Олександр Кравець	
ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	614
Вячеслав Кришук	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	615
Іван Куцик	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ.....	616
Назар Манович	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ 2019 РОКУ	617
Максим Марченков	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	618
Віктор Маслянка	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	619
Володимир Падух	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	620
Маргарита Пацигон	
ІДЕОЛОГІЯ «РУССКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	621
Анастасія Пилипенко	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	622
Дем'ян Покиданець	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	623
Сергій Трудоруда	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	624

Катерина Поляруш	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ У 2019 Р.....	625
Володимир Саган	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МИРУ» ЯК ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	626
Ольга Саланська	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ	627
Катерина Сандер	
КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ В.ЛИПИНСЬКОГО ТА Д.ДОНЦОВА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	628
Олексій Світлик	
ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ФРАНКЛІНА ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТА.....	629
Єлизавета Середа	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	631
Володимир Скороход	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ УКРАЇНИ ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ.....	632
Максим Супінський	
ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ.....	634
Ігор Токарчук	
ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ	635
Юлія Трут	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	636
Каріна Федько	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	637
Олександр Фортуна	
ФОРМИ ВІЯВУ СЕПЕРАТИЗМУ	638
Юлія Хомяк	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	639
Аріана Худіна	
РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ	640
Анастасія Черниш	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	641
Владислав Чубак	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ	642
Діана Шозда	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	643
Анастасія Ясінська	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС.	644

Ірина Тарадецька	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	645
Михайло Богач	
МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»	646
Павло Ярошевський	
УКРАЇНА ТА ЄС-ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	647
Олег Ковальчук	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	648
Ігор Ковтун, Назар Бойчук	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	649
Ігор Ковтун, Валерія Волошина	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	650
Ігор Ковтун, Арсен Гаджала	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ	651
Ігор Ковтун, Дубровський Денис	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	652
Ігор Ковтун, Дімітрій Жовнір	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ.....	653
Ігор Ковтун, Оксана Карпінська	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ У 2019 РОЦІ.....	654
Ігор Ковтун, Богдан Книш	
М. МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»	655
Ігор Ковтун, Наталія Копитко	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД.....	656
Ігор Ковтун, Нікіта Кравчина	
КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ.....	657
Дарина Млавець	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	658
Гурик Мирослава, Стойко Марія	
АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ Н. МАКІАВЕЛЛІ	659
Гурик Мирослава, Лисий Арсен	
ЕКОЛОГІЗМ ЯК СУЧАСНА ІДЕОЛОГІЯ	660
Гурик Мирослава, Маркевич Олександра	
ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	662
Гурик Мирослава, Притула Вадим	
ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ	663

Гурик Мирослава, Серединська Мар'яна СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ.....	665
Гурик Мирослава, Сокальська Катерина ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	666
Гурик Мирослава, Липка Юлія УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ	667
Гурик Мирослава, Пасельська Діана ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	669
Гурик Мирослава, Лазарук Адріана ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	670
Маркевич Олександра ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ	672
Миронова Дар'я СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	673
Паласюк Вікторія ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ: ІСТОРИКО-ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	674
Мельничук Ольга ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНЦІВ ЯК ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.	676
Франкевич Наталія БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ	677
Цимбалюк Каріна СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	678
Polyhach Kostya THE PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE	680
Prydatko Anastasiia SPECIFICITY OF THE FORMATION OF THE UKRAINIAN MENTALITY	681
Яцина Дмитро ПРИНЦИП МАКІВЕАЛІЗМУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ	682
Вінницький Михайло ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	683
Марценюк Артем ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС	684
Блащук Анастасія ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА: БАЛАНС МІЖ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ І ЗБЕРЕЖЕННЯМ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ	685

Висоцька Юліана	
МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ.....	687
Здирка Юрія	
«ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ» ООН ЯК СТРАТЕГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ.....	688
Мостова Уляна	
ІСТОРИЧНІ, СОЦІАЛЬНІ Й КУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	689
Жорняк Катерина	
ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ	691
Лазарук Адріана	
УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.....	692
Kuzmush Daryna	
PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE.....	693
Гурик Мирослава, Яцина Дмитро	
АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ НІКОЛЛО МАКІАВЕЛЛІ	695
Гурик Мирослава, Вінницький Михайло	
ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	696
Марценюк Артем	
ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР.....	697
Блащук Анастасія	
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	698
Висоцька Юліана	
ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	700
Здирка Юрія	
ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	701
Мостова Уляна	
СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	703
Жорняк Катерина	
ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА КУЛЬТУРИ.....	704
Лазарук Адріана	
ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ	706
Kuzmush Daryna	
PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE	708
Володимир Томахів, Богдан Дідик	
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ДЕМОКРАТІЯ	709
Володимир Томахів, Марія Василишина	
ІНТЕРНЕТ ЯК КАНАЛ АГІТАЦІЇ В ХОДІ ВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ	710

Володимир Томахів, Всеволод Верстюк ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ.....	711
Володимир Томахів, Федір Воротило ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	712
Володимир Томахів, Назар Горбатюк ТЕХНОЛОГІЇ ШІ В ПРОЦЕСІ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВИБОРЦЯМИ ТА КАНДИДАТАМИ В ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ ВЛАДИ	713
Володимир Томахів, Назар Воляннюк НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	714
Володимир Томахів, Владислав Немічев ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ У ДИСКУРСІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	715
Володимир Томахів, Ростислав Беженар ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ДЕРЖАВНИМИ ТА НЕДЕРЖАВНИМИ ПОЛІТИЧНИМИ ІНСТИТУТАМИ.....	716
Володимир Томахів, Данило Рижевський ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	717
Володимир Томахів, Іванна Обуховська ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ СТАНІСЛАВА ОРИХОВСЬКОГО ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ.....	717
Вадим Шкугра ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ХОДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	718
Надія Лобур ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ А ДЕ ТОКВІЛЯ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ	719
Василь Павлюк ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО СУТЬ	720
Христина Карась СУЧАСНА ІСТОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ.....	721
Марія Войчук ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА Н.МАКІАВЕЛЛІ	722
Христина Карась СУЧАСНА ІСТОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ.....	723
Олександр Левицький ТРУДНОЩІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ.....	724
Ігор Швед ІНФОРМАЦІЙНІ ВПЛИВИ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПОЛІТИЦІ	725
Надія Лобур ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ А ДЕ ТОКВІЛЯ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ	726

Ольга Андрійчук, Віталій Свередюк	
РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ В ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ.....	728
Ковальський Анатолій	
УСПІХИ І НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	729
Ямняк Анастасія	
ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ФРАНКЛІНА ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТА.....	730
Шумак Маргарита	
ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ В ЄС.	731
Радецька Юлія	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	734
Поліщук Діана	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ.....	735
Микитюк Вероніка	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ НОВОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	736
Макарова Крістіна	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	737
Куриба Соломія	
ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ.....	739
Роман Симан	
ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРУКТУРИ	740
Григорій Крюков	
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ДЕРЖАВНИМИ ТА НЕДЕРЖАВНИМИ ПОЛІТИЧНИМИ ІНСТИТУТАМИ	741
Тарас Єфремов	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ.....	741
Станіслав Пішко	
ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ТА ДЕРЖАВНА ВЛАДА: ЗАГАЛЬНЕ ТА ОСОБЛИВЕ.....	742
Федунік Віталій, Білий Андрій	
РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ В ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ	743
Федунік Віталій, Ковбасюк Анна	
ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	744
Борка Інеса	
СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	745
Варга Евеліна	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ	746
Водарський Назарій	
ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО.....	747

Гавриш Ія	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МИРА» ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ОСНОВА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	749
Гриців Олена	
СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	750
Дереворіз Назарій	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	751
Дудник Дмитро	
МІСЦЕ І РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СТРУКТУРІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	752
Карякіна Ірина	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	754
Воляннюк Олександр	
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТІЙ.....	755
Ворон Олександра	
СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	756
Гужда Володимир	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	758
Зарічний Назар	
МІСЦЕ І РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СТРУКТУРІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	759
Карпунь Арсен_Тос213250034	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	760
Коренюк Тетяни	
СОЦІАЛЬНОКУЛЬРНІ ЧИННИКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	762
Бурка Дарія	
ОСНОВНІ ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	763
Куляс Ірина	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК ПРАВОВОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.	765
Барибін Ілля	
УКРАЇНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ	766
Григоренко Владислав	
ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄС.....	767
Духіна Елеонора	
ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ	768
Мартинюк Михайло	
РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.....	770

ПЛАТФОРМА 1.

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НА ТЕМУ: «ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКІ РЕФЛЕКСІЇ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»

*Тетяна Гончарук-Чолач, д.філос.н., проф.,
завідувачка кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала ЗУНУ
Микола Присяжнюк, студент гр. ПОЛ-41*

ІНСТРУМЕНТИ ТА АЛГОРИТМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПОЛІТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ.

Інструменти та алгоритми штучного інтелекту (ШІ) стають важливими складовими частинами сучасних політичних стратегій. У міру того, як цифрові технології змінюють усі аспекти суспільного життя, ШІ дозволяє політикам і урядам оптимізувати процеси прийняття рішень, спрогнозувати розвиток подій та розробляти інноваційні стратегії для досягнення своїх цілей. Від аналізу великих даних до автоматизації процесів виборчої кампанії - ці технології надають політичним лідерам потужні інструменти для покращення ефективності та досягнення бажаних результатів. Першим інструментом є аналітика великих даних (Big Data Analytics). За допомогою ШІ політики можуть отримувати доступ до величезних обсягів інформації, що генерується різноманітними джерелами: соціальними мережами, новинними порталами, державними реєстрами тощо. Алгоритми машинного навчання дозволяють ефективно обробляти ці дані та виявляти схеми, які важко побачити неозброєним оком. «Це дає змогу прогнозувати соціальні настрої, виявляти актуальні проблеми населення, аналізувати реакцію громадян на певні ініціативи та створювати більш точні політичні стратегії, орієнтуючись на реальні потреби суспільства. Така аналітика дає можливість політичним силам своєчасно реагувати на зміни в громадській думці, коригувати свою програму або ставлення до певних питань» [6]. Алгоритми прогнозування відіграють важливу роль у розробці політичних стратегій. ШІ здатен використовувати історичні дані для прогнозування майбутніх подій, що допомагає передбачати можливі кризові ситуації, зміни в електоральних настроях або вплив на громадську думку певних законодавчих ініціатив. Політичні стратегії можуть базуватися на числових моделях, що враховують не лише поточні тренди, а й прогнози на майбутнє, зокрема в питаннях економічного розвитку, соціальної справедливості чи змін на міжнародній арені. Ще однією важливою технологією є обробка природної мови (NLP), яка дозволяє аналізувати текстову інформацію та взаємодіяти з нею на рівні, який раніше був недоступний. NLP дає змогу швидко і точно обробляти публічні заяви, інтерв'ю, пости у соціальних мережах, дебати та навіть законодавчі тексти. «Це дозволяє політикам моніторити громадську думку в режимі реального часу, виявляти ключові настрої, теми, що обговорюються, та можливі проблеми. Крім того, алгоритми NLP можуть використовуватися для автоматичного створення текстів на основі наданих параметрів, що допомагає політичним комунікаціям бути швидшими та ефективнішими» [1, с.18].

Одним з інструментів, що має величезний вплив на виборчі кампанії, є персоналізовані рекламні стратегії. Завдяки можливостям ШІ, політичні партії можуть створювати та реалізовувати точні, орієнтовані на конкретного виборця кампанії. Використовуючи алгоритми для аналізу поведінки виборців, їхніх інтересів, соціальних мереж та історії взаємодії з політичними платформами, можна створювати персоналізовані повідомлення та рекламу. Це дозволяє політикам ефективніше досягати своїх виборців, а також знижувати витрати на нецільову рекламу. Такий підхід робить виборчі кампанії набагато більш точними та адаптованими до реальних потреб аудиторії. Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень (DSS) - це ще один важливий інструмент для політичних стратегій, що дозволяє оптимізувати процес прийняття рішень на рівні урядів або партій. Ці системи обробляють величезні обсяги даних та надають політичним лідерам різноманітні сценарії, прогнози та рекомендації щодо різних рішень, що можуть бути прийняті. Вони дозволяють приймати більш обґрунтовані та стратегічно правильні рішення, що базуються на математичних моделях, симуляціях та аналізі соціальних процесів.

Автоматизація комунікацій з громадянами - це ще один важливий аспект, де ШІ значно полегшує політичне управління. За допомогою чат-ботів, голосових помічників та інших автоматизованих інструментів політики можуть ефективно взаємодіяти з громадянами, отримувати зворотний зв'язок і швидко реагувати на питання та запити. Ці інструменти можуть працювати 24/7, забезпечуючи безперервну комунікацію з виборцями та полегшувати роботу політичній владі. Розвиток інструментів штучного інтелекту для підтримки політичних стратегій не зупиняється на поточних досягненнях, і вже сьогодні можна спостерігати нові тренди та інновації, які мають потенціал радикально змінити політичне середовище. Наприклад, глибоке навчання (Deep Learning) відкриває нові горизонти для складніших форм прогнозування та аналізу. Алгоритми глибокого навчання здатні створювати нейронні мережі, які вчаться від

більш складних даних і забезпечують значно точніші прогнози, зокрема в політичних кампаніях, соціальних трендах та виявленні прихованих патернів у великих наборах даних [5].

Системи інтелектуального аналізу образів і відео також мають величезний потенціал у політиці. Вибірчі кампанії можуть використовувати ці технології для аналізу відео з публічних виступів або інтерв'ю кандидатів, щоб автоматично виявляти невербальні сигнали, такі як міміка, жестика, емоційний стан, що може допомогти зрозуміти, як насправді сприймається політик або його виступ. Це також може бути використано для моніторингу відео з мітингів та публічних заходів, де можна відслідковувати настрої натовпу та швидко реагувати на зміни в громадській думці. «Іншим захоплюючим інструментом є системи прогнозування на основі агентного моделювання (Agent-Based Modeling, ABM), які використовують ШІ для моделювання та прогнозування поведінки великих груп людей або навіть цілих суспільств у різних умовах. Ці системи дозволяють створювати віртуальні світи, де агентами є громадяни, політики, організації тощо, і моделювати, як різні політичні стратегії впливають на ці групи. Це дає змогу тестувати різні політичні ініціативи до їх впровадження в реальне життя, прогнозуючи їхні наслідки і ефективність» [2, с.41].

Найбільш радикальним кроком у розвитку ШІ для політики є автономні системи прийняття рішень, які в майбутньому можуть стати частиною державного управління. Ці системи використовують великі масиви даних і складні алгоритми для самостійного прийняття рішень без безпосередньої участі людини. Хоча це викликає етичні й правові питання, такі системи можуть бути використані для управлінських завдань, де важливо забезпечити швидкість реакції і мінімізувати людський фактор. Наприклад, в ситуаціях, що потребують негайного реагування, таких як природні катастрофи, кризові ситуації або інформаційні загрози, автономні системи можуть приймати рішення швидко й ефективно. Роботи та чат-боти на основі ШІ можуть відігравати важливу роль у взаємодії з виборцями. Вони можуть автоматично вести діалоги з громадянами, відповідаючи на їхні запитання, збираючи відгуки, пропозиції та питання, тим самим надаючи політичним силам необхідну інформацію для коригування своїх стратегій. Крім того, такі чат-боти можуть проводити опитування та збирати дані про соціальні настрої, що допомагає створити більш точні та персоналізовані стратегії взаємодії з виборцями [5]. Одним із найбільш цікавіших напрямків є псевдосоціальні платформи, де штучний інтелект створює віртуальні сценарії для тестування ідеологічних платформ і політичних послань. Це дозволяє політикам «випробувати» свої меседжі у вигаданих, але реалістичних умовах, перед тим як вивести їх на реальну аудиторію. Такі системи можуть використовувати величезні масиви історичних даних і повністю симулювати різні реакції суспільства на змінні політичні стратегії, що допомагає ухвалювати більш обґрунтовані рішення.

Цікавою є також тенденція до зростання використання ШІ для автоматичного аналізу законодавчих ініціатив. Інтелектуальні системи можуть автоматично оцінювати вплив нових законів на економіку, соціальні сфери та громадянське суспільство. Це дозволяє не лише покращити якість законодавчого процесу, а й зробити його більш прозорим і доступним для громадян, забезпечуючи відкритість і громадську участь у процесах прийняття рішень [3]. Не можна не згадати і про інтеграцію ШІ в міжнародні стратегії, де ШІ може допомогти урядам аналізувати глобальні тренди, передбачати зміни на міжнародній арені та розробляти адаптовані політики в реальному часі. Це може включати аналіз зовнішньоекономічних відносин, стратегічних ініціатив або навіть прогнозування наслідків міжнародних криз. «Звісно, в усіх цих процесах важливо пам'ятати про етичні та правові питання, пов'язані з використанням ШІ в політичних стратегіях. Надмірна автоматизація може призвести до знецінення людського фактору в прийнятті рішень, виникнення алгоритмічних упереджень або навіть маніпуляцій через неконтрольоване використання даних. Тому інтеграція ШІ в політичне управління повинна супроводжуватися чіткими етичними стандартами, прозорістю алгоритмів і забезпеченням відповідальності за прийняті на основі ШІ рішення» [4]. У результаті, інструменти та алгоритми штучного інтелекту стають необхідними для підтримки політичних стратегій у світі, що швидко змінюється. Вони дозволяють створювати інноваційні стратегії, орієнтовані на дані, адаптивні до нових умов і ефективні в досягненні цілей. Однак їх застосування потребує розуміння балансування між технологічними досягненнями та етичними викликами, щоб забезпечити сталий розвиток і довіру суспільства до технологій у політичній сфері.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Ієрмакова О., Седикова І., Дашян А. Перспективи впровадження технології блокчейн у секторі аквакультури України. Economics. Ecology. Socium. 2022. Т. 6, № 2. С. 29-37.
3. Карпенко О. В. Штучний інтелект як інструмент публічного управління соціально-економічним розвитком: смарт-інфраструктура, цифрові системи бізнес-аналітики та трансферти. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. №10. С. 34-42
4. Shollo A., Hopf K., Thiess T. & Müller O. Shifting ML value creation mechanisms: A process model of ML value creation. Journal of Strategic Information Systems. 2022. 31(3). P.38-54
5. Sun T. Q. & Medaglia R. Mapping the challenges of artificial intelligence in the public sector: Evidence from public healthcare. Government Information Quarterly. 2023. №36 (2). P. 368–383
6. Tangi L., van Noordt C. & Rodriguez Müller A. P. The challenges of AI implementation in the public sector. An in-depth case studies analysis. Proceedings of the 24th annual international conference on digital government research. 2023. P. 414–422

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА КИТАЮ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ

Міжнародна політика Китаю є важливою складовою глобальних політичних процесів і активно взаємодіє з міжнародними інститутами, що формують правила та норми міжнародних відносин. Китай, з огляду на свою економічну потужність, демографічний потенціал та стратегічні амбіції, відіграє ключову роль у багатьох глобальних інституціях, сприяючи трансформації міжнародного порядку. У цей період глобалізації та багатополярності Китай посилює свій вплив у таких міжнародних організаціях, як ООН, Світова організація торгівлі (СОТ), Велика двадцятка (G20), а також через ініціативи, як «Один пояс, один шлях», активно пропагуючи свою модель розвитку і зовнішньополітичні пріоритети. «Одним із ключових напрямів міжнародної політики Китаю є його участь у Організації Об'єднаних Націй (ООН). Китай є постійним членом Ради Безпеки ООН, що надає йому важливу роль у прийнятті рішень щодо глобальних проблем безпеки, зокрема в контексті військових конфліктів та ядерного роззброєння. У межах ООН Китай активно виступає за підтримку багатостороннього підходу до вирішення міжнародних проблем, підкреслюючи важливість суверенітету держав і невтручання у внутрішні справи. Китайська дипломатія наголошує на необхідності реформування міжнародних інститутів, зокрема ООН, з метою надання більшої ваги країнам, що розвиваються, зокрема Китаю, та адаптації до змін у світовій політиці» [1, с. 19].

Китай активно бере участь у розширенні своєї економічної та політичної присутності через Світову організацію торгівлі (СОТ). Китай став членом СОТ у 2001 році, і з того часу його роль у світовій торгівлі та економіці значно зросла. Китай використовує цю платформу для розвитку глобальних торгових відносин, водночас активно просуваючи свої інтереси в питаннях регулювання міжнародної торгівлі та створення нових торгових угод, таких як Регіональне всеосяжне економічне партнерство (RCEP). Водночас Китай закликає до більш справедливого і рівного світового економічного порядку, який би сприяв більшій інтеграції країн, що розвиваються, у глобальну економіку. Додатково Китай активно працює в рамках «Великої двадцятки» (G20), де обговорюються глобальні економічні виклики, такі як зміна клімату, фінансова стабільність, енергетична безпека та інші важливі питання міжнародного співробітництва. Китай займає велику роль у формуванні політик, спрямованих на стабільність світової економіки та боротьбу з глобальними викликами, як-от пандемії, кліматичні зміни та енергетичні кризи. Участь Китаю в таких структурах дозволяє йому не лише визначати економічні політики, але й посилювати свою дипломатичну роль, сприяючи прийняттю важливих рішень на світовій арені [8]. Особливу увагу Китай приділяє створенню нових інститутів і ініціатив, які сприяють просуванню його інтересів та моделі розвитку. Однією з таких ініціатив є «Один пояс, один шлях», що має на меті створення глобальної інфраструктурної мережі та сприяння розвитку економік країн, що беруть участь у проєкті. Китай активно інвестує в розвиток транспорту, енергетики та інфраструктури в Азії, Європі, Африці та Латинській Америці, що не тільки зміцнює економічні зв'язки, але й дозволяє Китаю посилювати свою політичну та стратегічну присутність в цих регіонах. «У рамках цієї ініціативи Китай також прагне до формування нових фінансових структур, таких як Азіатський інфраструктурний інвестиційний банк (АІІВ), що дозволяє Китаю стати важливим фінансовим гравцем на міжнародній арені» [2, с.38]. Крім того, Китай активно використовує механізми багатостороннього співробітництва для досягнення своїх геополітичних амбіцій. Одним із таких механізмів є Шанхайська організація співпраці (ШОС), яка об'єднує країни Центральної Азії, Росію, Індію та інші країни з метою зміцнення регіональної безпеки та стабільності. Китай активно бере участь у співпраці в рамках цієї організації, орієнтуючись на боротьбу з тероризмом, екстремізмом і сепаратизмом, що дає йому можливість посилювати свій вплив в Центральній Азії та розширювати економічні і військові зв'язки з Росією та іншими країнами.

У міжнародній політиці Китаю також можна відзначити активну позицію щодо вирішення проблеми зміни клімату та сталого розвитку. Китай є одним із найбільших у світі виробників викидів парникових газів, проте останнім часом країна заявила про свої амбіції щодо досягнення кліматичної нейтральності до 2060 року. Китай активно бере участь у міжнародних переговорах по клімату, таких як Паризька угода, і прагне зміцнити свою роль як лідер в галузі розвитку чистих технологій, відновлювальних джерел енергії та екологічних інновацій [7]. Загалом, міжнародна політика Китаю в контексті глобальних інститутів характеризується прагненням до багатостороннього співробітництва, посилення власних глобальних позицій та участі в процесах формування нового світового порядку. Китай активно використовує міжнародні платформи для просування своїх економічних, політичних і безпекових інтересів, одночасно пропагуючи модель розвитку, засновану на принципах мирного піднесення та співпраці. У той же час, Китай також виступає за реформування існуючих міжнародних інститутів, таких як ООН і СОТ, з метою забезпечення більш справедливого і рівного представництва для країн, що розвиваються, і забезпечення стійкості глобальної економіки.

Міжнародна політика Китаю в останні десятиліття пройшла етап глибоких трансформацій, які відображають зростання економічної і політичної потужності країни, а також зміни в глобальній геополітичній ситуації. Китай сьогодні активно намагається стати ключовим гравцем у формуванні нового світового порядку, де його інтереси і вплив вийдуть за межі традиційних регіональних аспектів. Країна ставить на перший план модернізацію міжнародних інститутів та створення нових механізмів, які відображають сучасні реалії, і в яких Китай може відігравати провідну роль [3]. З одного

боку, Китай продовжує зміцнювати своє стратегічне партнерство з іншими великими державами, зокрема з росією та США, водночас посилюючи своє економічне та військове співробітництво в рамках багатосторонніх організацій. Важливою особливістю є політика «розширеного багатопольярного світу», яку Китай просуває в контексті глобальних змін. Відмовившись від глобального гегемонізму, Китай активно підтримує ідею множинності центрів впливу в сучасному світі. Він вважає, що жодна країна не повинна мати монопольної влади в глобальних питаннях. Це проявляється не тільки в дипломатичних кроках, але й в ініціативах, спрямованих на підтримку розвитку країн, що розвиваються, через залучення їх до глобальних проєктів, таких як «Один пояс, один шлях», що створює нові економічні шляхи і можливості для багатьох регіонів. Іншою важливою складовою є те, як Китай намагається формувати нову модель глобального управління, що включає в себе ідеї розвитку більш інклюзивних інститутів, де країни, що розвиваються, отримують більше голосу і впливу на глобальну економічну та політичну архітектуру. У цьому контексті Китай підтримує ініціативи, спрямовані на модернізацію таких інститутів, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк, зокрема шляхом надання більшої ваги економікам країн, що розвиваються, включаючи Китай. Водночас Китай активно підтримує ідею створення альтернативних фінансових інститутів, таких як Азіатський інфраструктурний інвестиційний банк (АІІВ), що дозволяє йому зміцнювати свій вплив через фінансові механізми, котрі не завжди підпорядковуються традиційним правилам західних інститутів [6]. «Крім того, Китай прагне до інтеграції та розвитку більш глибоких зв'язків у межах нових міжнародних економічних угод і партнерств. Однією з таких угод є Регіональне всеосяжне економічне партнерство (RCEP), що об'єднує країни Азії, Тихоокеанського регіону та частину Латинської Америки. Ця угода є важливим етапом у підвищенні ролі Китаю в глобальній економіці, адже вона забезпечує Китаю доступ до найбільших ринків світу та посилює його роль у міжнародних економічних ланцюгах постачання і виробництва» [4]. Але, крім економічної та фінансової складової, Китай також розвиває дипломатичну складову своєї зовнішньої політики, акцентуючи увагу на важливості культурної дипломатії та м'якої сили. Китай активно просуває свою культуру, мову та історію через програми культурного обміну, створення Конфуціанських інститутів у різних країнах світу, а також через розвиток міжнародних медіа-платформ. Це є частиною стратегії «м'якої сили», спрямованої на посилення китайського впливу за допомогою ненасильницьких методів, підвищення своєї привабливості на глобальній арені та зміцнення іміджу країни як лідера мирного розвитку.

Ще однією важливою сферою, де Китай намагається зміцнити свій вплив, є глобальна екологічна політика. Китай, незважаючи на свою роль у якості найбільшого у світі забруднювача атмосфери, активно працює над вирішенням проблеми зміни клімату. Країна поставила перед собою амбітну мету досягти вуглецевої нейтральності до 2060 року, а також значно збільшити частку відновлювальних джерел енергії в своїй енергетичній політиці. Участь Китаю в міжнародних угодах, таких як Паризька угода, свідчить про його готовність не лише реагувати на глобальні екологічні виклики, але й розвивати нові технології, які можуть стати основою для майбутнього сталого розвитку [6]. «Усі ці напрямки демонструють, як Китай використовує свою економічну і дипломатичну потужність для створення глобальних інститутів, що відповідають сучасним умовам багатопольярного світу. Стратегія Китаю полягає в тому, щоб не лише посилити свій вплив у існуючих міжнародних структурах, а й створити нові інститути та платформи, які б сприяли більшій участі країн, що розвиваються, в глобальному управлінні. Цей підхід відображає прагнення Китаю бути не тільки економічним лідером, але й активним учасником глобальних процесів, де він може формувати правила гри на основі принципів співпраці та рівності для всіх країн» [5].

Зважаючи на швидко змінювану геополітичну ситуацію, важливим аспектом міжнародної політики Китаю є адаптація його зовнішньої політики до нових викликів глобального масштабу, таких як технологічні революції, зміни в енергетичних структурах та глобальні кризи, зокрема пандемії. Китай постійно шукає можливості для посилення свого впливу через інноваційні механізми, що відображають здатність країни пристосовуватися до нових умов і забезпечувати своє лідерство в глобальному контексті. Серед найбільш важливих і нових напрямів варто звернути увагу на Китай як активного учасника в розвитку технологій і цифрових інфраструктур, а також його роль у глобальних питаннях охорони здоров'я та енергетичної безпеки. Китай, як один з основних гравців у сфері високих технологій, все більше інвестує в стратегічно важливі сектори, такі як штучний інтелект, 5G, робототехніка та квантові технології. Одним із найбільш амбітних проєктів є Китайська програма з розвитку технологій 5G, де китайські компанії, зокрема Huawei, займають провідні позиції у розгортанні інфраструктури для нового покоління зв'язку по всьому світу. Цей технологічний прорив не лише зміцнює економічну міць Китаю, але й дозволяє йому активно просуватися у сферах стратегічного інтелекту та технологічного лідерства, що є важливим елементом у глобальній політичній конкуренції. У цьому контексті Китай також активно прагне до просування стандартів та норм у нових технологічних галузях, що дозволяє йому контролювати важливі елементи глобальних технологічних ланцюгів постачання. Невід'ємною частиною сучасної міжнародної політики Китаю є його участь у боротьбі з глобальними кліматичними змінами. Китай наразі є найбільшим у світі споживачем викопних видів палива, зокрема вугілля, що робить його центральним гравцем у глобальній екологічній політиці. Однак у контексті боротьби з зміною клімату Китай змінює свій підхід, роблячи великі інвестиції в енергетичну трансформацію. Ключовими ініціативами є активне використання відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, а також інвестиції в електричні транспортні засоби та інфраструктуру зарядних станцій. Китай також став світовим лідером у виробництві та впровадженні технологій зберігання енергії, що допомагає забезпечити стабільність енергетичних систем у світі. «Крім того, Китай активно працює над формуванням нових фінансових структур, які можуть стати альтернативою традиційним фінансовим інститутам. Прикладом є створення Китайського

міжнародного платіжного банку (CIPS), що дозволяє Китаю скоротити залежність від міжнародних фінансових систем, таких як SWIFT, та сприяє просуванню національної валюти, юаня, в міжнародних фінансових транзакціях. У цьому контексті Китай прагне до збільшення міжнародного використання юаня, що відображає прагнення країни розширити свій фінансовий вплив і створити альтернативу домінуванню долара США на світових ринках» [7]. Сучасна міжнародна політика Китаю також значною мірою спрямована на просування ідеї «переосмисленої глобалізації», яка зводиться до концепції розвитку, заснованої на принципах справедливості, взаємної вигоди та рівного доступу до глобальних ресурсів. Китай активно просуває цей підхід у контексті нових ініціатив, таких як «Один пояс, один шлях» (про що вже задувалося неодноразово), яка передбачає розвиток інфраструктури та економічної співпраці між Китаєм та країнами, що розвиваються. Китайський підхід до глобалізації, за його словами, покликаний замінити старі моделі міжнародних відносин, зокрема, ті, що ведуть до нерівності і дисбалансів у розвитку різних країн. Водночас Китай вважає, що справжня глобалізація має включати не тільки економічні вигоди, але й інклюзивні процеси, що враховують інтереси всіх країн, що розвиваються. Іншим важливим елементом сучасної міжнародної політики Китаю є пошук балансу між своїм національним суверенітетом і участю в міжнародних процесах. Китай акцентує на необхідності забезпечення принципу невтручання у внутрішні справи держав, зокрема, щодо питань прав людини. У той же час, Китай активно виступає за реформування глобальних механізмів управління, таких як система міжнародних санкцій, що, на його думку, часто використовуються для досягнення геополітичних цілей великими державами. Китай неодноразово підкреслював, що справедливий міжнародний порядок має ґрунтуватися на взаємному повазі, співпраці та рівноправних відносинах [5].

Загалом, міжнародна політика Китаю сьогодні характеризується прагненням адаптуватися до нових умов глобалізації та активно впливати на світову політику через інноваційні підходи в економіці, технологіях, енергетиці, фінансах та екології. Китай продовжує прагнути до того, щоб стати лідером у багатьох глобальних ініціативах, при цьому утримуючи свою незалежність і захищаючи свої національні інтереси. Цей процес відображає зміни в глобальній архітектурі міжнародних відносин, де Китай все більше займає стратегічно важливе місце серед провідних гравців на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Китай очима Азії: колективна монографія. / за ред. О. В. Богомолова, О. Б. Бубенюк, В. О. Кіктенко, Ю. М. Кочубей. Київ, 2021. 317 с.
2. Константинов В. Військовий захист для інвестицій: що означає відкриття китайської бази в Африці. 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/07/25/7068921>
3. Лук'яненко В. М. Наддержава у формуванні регіональної політики. 2020. URL: <https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/05/29/chinas-belt-road-initiative-south-america/>
4. Мацькович О. Тайванська проблема: чи можливе возз'єднання Китаю з Китаєм? 2023. URL: <https://adastra.org.ua/blog/tajvanska-problema-chi-mozhlive-vozz'yednannya-kitayu-z-kitayem>
5. Морозюк А. В. Інтереси Китаю в Центральній Азії на сучасному етапі. Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини». Випуск 5. 2020. С. 267-277
6. Peters A. What is China's Policy Driver in Central Asia? EurasiaNet. 2023. № 2. Р. 3-12.
7. Peyrouse S., Boonstra J., and Laruelle M. Security and Development Approaches to Central Asia: The US Compared to China and Russia. Europe Central Asia Monitoring. 2022. Vol. 26, № 4. Р. 12.
8. Rodgers D. Silk Road Economic Belt: Prospects and Policy Recommendations. China in the World Economy: working papers of international conference (Tsinghua, May 20. 2023) Tsinghua, 2023. Р. 13.

*Микола Лазарович, д. політ. н., проф.
кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності ЗУНУ,
Елізабет Лазар, студентка гр. ПОЛ-41*

ПОЛІТИЧНА ПОЛЯРИЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДЕМОКРАТИЧНІ ПРОЦЕСИ

Політична поляризація є одним із найбільш актуальних феноменів у сучасних демократіях, яка суттєво впливає на їх стабільність та ефективність. Вона виражається у зростанні ідейних та соціальних розколів між різними політичними групами, що супроводжується значним посиленням відмінностей у політичних поглядах, ідеологіях та цінностях. Цей процес зазвичай відображається у розподілі на два основні політичні табори, які часто мають антагоністичні погляди на ключові питання державного управління, економіки та соціальних проблем. Політична поляризація може бути результатом кількох факторів, таких як зростання соціальної нерівності, економічна нестабільність, зловживання медіа для маніпулювання громадською думкою, а також зміни у політичному ландшафті, які відбуваються через зростання роль нових політичних акторів або радикалізацію традиційних партій. Оскільки сучасні демократичні суспільства покладаються на процеси компромісу та діалогу між різними політичними групами, поляризація може значно ускладнити ці процеси. Це особливо помітно в контексті парламентських або президентських виборів, коли країна поділяється на два табори, кожен із яких вважає інший неприязним або навіть ворогом, що призводить до дестабілізації політичної атмосфери [3].

Вплив політичної поляризації на демократичні процеси є багатограним. По-перше, вона часто призводить до блокування законодавчих ініціатив та складності в прийнятті важливих політичних рішень. У парламентських системах, де більшість визначає можливість прийняття законів, поляризація може призвести до значної фрагментації політичного ландшафту і паралізувати процеси законодавчої діяльності. Негативним наслідком є й зниження рівня довіри громадян до інститутів влади, оскільки суспільство часто сприймає політичну боротьбу як боротьбу між крайнощами, що не відповідають на реальні потреби населення. По-друге, поляризація здатна сприяти зростанню популізму, коли радикальні політичні лідери маніпулюють настроями людей, експлуатуючи їхні страхи і негативні емоції, спрямовані проти супротивних таборів. Популістські рухи, використовуючи поляризацію, можуть підірвати демократичні засади, пропонуючи прості рішення на складні соціальні та економічні питання, при цьому ігноруючи важливість діалогу та компромісу між різними політичними силами. «Крім того, політична поляризація може призвести до соціальних конфліктів, що є небезпечним для соціальної згуртованості та національної єдності. В умовах глибоких розколів між політичними групами можуть виникати відкриті протистояння, акти насильства або політичні репресії. Особливо це стосується країн з ослабленими інститутами правопорядку, де посилена поляризація може вивести політичні розбіжності за межі демократичної боротьби» [2, с.38].

Загалом, політична поляризація має значний вплив на функціонування демократичних інститутів, оскільки вона ускладнює пошук компромісів, затягує процеси прийняття рішень та поглиблює соціальні розколи. Щоб зберегти стабільність демократії, важливо знаходити шляхи для зменшення поляризації, через розвиток політичної культури, де домінуватиме готовність до конструктивного діалогу, а також через підтримку інститутів, які можуть виступати медіаторами між різними політичними таборами. Одним із важливих факторів, що підсилює політичну поляризацію, є розвиток цифрових медіа та соціальних мереж, які дозволяють формувати «камери ехо» та «інформаційні бульбашки». Завдяки алгоритмам, які відбирають контент на основі уподобань користувачів, люди часто опиняються в інформаційних середовищах, де їхні погляди не стикаються з альтернативними, а лише посилюються. Це створює ще більше розділення між політичними групами, оскільки кожна група сприймає лише ту інформацію, яка підтримує її переконання, а опонентів часто сприймають як ворогів чи загрози. Наслідком такого явища є не лише поляризація, але й зростаюча недовіра між громадянами, що ускладнює навіть елементарний діалог [4]. Іншим важливим аспектом є вплив глобалізації та міжнародних процесів на поляризацію всередині окремих країн. Політичні рухи, що виникають у різних частинах світу, мають здатність швидко «перехресно» впливати на інші національні контексти, підсилюючи або навпаки пом'якшуючи внутрішні політичні суперечності. Наприклад, популістські рухи в Європі та Америці мають схожі риси і взаємно впливають на одну іншу, посилюючи ідеологічні розколи. Міжнародна політична напруга, санкції, геополітичні конфлікти також сприяють підвищенню внутрішньої поляризації, оскільки питання зовнішньої політики стають важливими елементами внутрішнього політичного суперництва. З іншого боку, поляризація може мати й певні конструктивні ефекти, якщо її правильно зрозуміти та правильно спрямувати. У демократичних системах конкуренція між політичними силами, навіть якщо вона спричинена поляризацією, може стимулювати більш динамічну політичну дебат та інновації в політиці. Справжня проблема полягає не в самій поляризації, а в тому, як вона керується та якими інститутами вона посилюється чи зменшується. Тому демократичні системи, які зберігають ефективні механізми контролю та взаємодії між політичними силами, можуть продовжувати бути стабільними навіть при наявності значних ідейних розбіжностей. Цікавою є також роль молоді в умовах політичної поляризації. З одного боку, молодші покоління, завдяки своєму активному використанню технологій, можуть відігравати роль посередників між традиційними політичними таборами, оскільки часто мають більш прогресивні та відкриті погляди. Водночас, політична поляризація може призвести до радикалізації молоді, особливо в умовах економічної невизначеності або соціальної несправедливості. Вони можуть ставати однією з найбільш активних груп у протестах, мобілізаціях або навіть підтримці екстремістських поглядів, що додатково ускладнює національну політичну ситуацію [1].

Враховуючи ці нові аспекти, важливо зазначити, що хоча політична поляризація створює серйозні виклики для демократичних систем, у правильних умовах вона може також стимулювати інновації в політиці, взаємодії між громадянами та навіть сприяти створенню нових політичних рухів, які зрештою можуть покращити стан демократії. Водночас для цього необхідні зміни в політичній культурі, де диференціація думок не призводить до взаємної ворожнечі, а стимулює здорову конкуренцію та пошук компромісів на благо суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Латигіна Н. А Сучасні тенденції розвитку демократії в світовому політичному просторі. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. Вип 42. 2024. С. 240- 251
3. Swenson A., Chan K. Election disinformation takes a big leap with AI being used to deceive worldwide. The Associated Press. URL: <https://apnews.com/article/artificial-intelligence-elections-disinformationchatgptbc283e7426402f0b4baa7df280>.
4. Wheeler B. Could artificial intelligence benefit democracy? BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-68627916>

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ОНТОЛОГІЇ

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ і глобальні зміни, які відбуваються у кожному поколінні загалом та у різних галузях, зокрема політиці, культурі, інформаційному просторі, мають значний вплив на видозміну понять політичної та філософської онтології. Це зумовлює надзвичайну потребу у компаративному аналізі, який допоможе всебічно розглянути різні аспекти, їхній вплив та перспективу.

Мета дослідження – виявити спільність та розбіжності політичної та філософської онтології через призму сучасних викликів.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**:

- визначити поняття філософської онтології;
- визначити поняття політичної онтології;
- порівняти поняття політичної та філософської онтології.

Виклад основного матеріалу.

Поняття філософської онтології пояснює, що становить реальність і як зрозуміти існування. Онтологія, загалом, допомагає знайти відповіді на питання існування неупередженої реальності, а також окреслює передумови науки про буття. Вона не лише досліджує загалом та визначає вид істини або реальності, яка існує, але й аналізує що саме становить цю реальність, які явища існують у межах параметру реальності та як ці сутності або об'єкти пов'язані один з одним [1, с. 2].

У своєму дослідженні «Theory and Applications of Ontology: Philosophical Perspectives» Роберто Полі та Йоганна Зайбт представляють онтологію як філософську дисципліну через призму вивчення природи буття, категорії існування та структури реальності [4]. Варто виокремити формальну методологію, що використовується у прикладних контекстах. Яскравим прикладом чого інформатика, інформаційні системи та когнітивна наука, які слугують для структурування та організації знань. Їхній підхід підкреслює подвійну перспективу, адже філософська онтологія досліджує фундаментальні питання про те, що існує (наприклад, об'єкти, властивості, процеси, події), зв'язки між цими сутностями та рамки, які ми використовуємо для розуміння реальності [4]. Прикладна онтологія використовує формальні інструменти, такі як логіка, таксономії або онтологічні мови, для моделювання областей знань, але при цьому забезпечуючи ясність, узгодженість та сумісність у таких галузях, як штучний інтелект, біологія та бізнес.

Напротивагу філософській онтології, політична онтологія, зокрема на точку зору італійського політолога та науковця Роберто Еспозіто, досліджує фундаментальну природу політичного життя крізь призму онтології як вивчення буття, стверджуючи, що політика стосується не лише інституцій чи ідеологій, а й самих умов людського існування та співіснування [2, с. 16]. Центральним, на його думку, є переосмислення спільноти не як спільної ідентичності чи сутності, а як спільної схильності чи зобов'язання – спільної вразливості, що об'єднує людей. Він протиставляє це парадигмі імунізації, де сучасна політика прагне захистити життя, ізолюючи загрози. Часто це відбувається ціною заперечення самих принципів спільного існування. Також варто виокремити, що цей захисний механізм може призвести до аутоімунітету, коли соціальний організм шкодить собі, намагаючись зберегтися. Роберто Еспозіто, дотримуючись біополітичної традиції таких мислителів, як Фуко та Агамбен, розширює аналіз, включаючи танатополітику. Підкреслюється як влада визначає хто виключений або усунутий для нібито блага цілого. У відповідь на цю динаміку, Еспозіто пропонує позитивну політичну онтологію, яка переосмислює такі категорії як особистість та право, щоб охопити життя, відмінності та взаємозалежність, не вдаючись до домінування чи нігілізму. Зрештою це призводить до передбачення більш інклюзивної та динамічної форми політичного співіснування [2, с. 22].

Також варто виокремити політичну онтологію Лучано Флоріді, яка базується на ідеї, що сучасна політика повинна враховувати нову реальність – інформаційне середовище, у якому ми всі існуємо (так звану інфосферу). Він стверджує, що наша онтологія, тобто спосіб буття, радикально змінюється під впливом цифрових технологій. У зв'язку з цим політика має орієнтуватися на етику інформації та цифрову відповідальність. Зважаючи на таку перспективу, політична влада повинна не лише управляти людьми, а й формувати справедливі правила взаємодії у спільному інформаційному просторі [3, с. 26].

Висновки. Філософська онтологія зосереджена на фундаментальних питаннях буття взагалі, його універсальних категоріях та структурах реальності (що існує? як воно пов'язане?). Політична онтологія ж концентрується на специфічних умовах людського співіснування, влади, суспільних відносин та того, як вони конституують політичну реальність (як ми політично існуємо разом?). Філософська онтологія часто прагне до вічних істин про буття. Політична онтологія підкреслює історичну змінність та контингентність самих онтологічних основ політики – те, що вважається «природним» чи «необхідним» у політичному житті, є продуктом історії та владних відносин. Компаративний аналіз політичної та філософської онтології демонструє, що поняття видозмінюються стосовно сьогодення, підходів та сутності політичного життя крізь призму нової реальності. Однак, ці поняття аж ніяк не є полярними чи ізольованими. Філософська онтологія надає концептуальний апарат (категорії існування, зв'язку, структури) та методологічні інструменти (формальні моделі), які політична онтологія може застосовувати для аналізу конкретної політичної реальності.

Список використаних джерел

1. Dickson R. K., Akpotu C., Isaiah O. S. Ontological and Epistemological Philosophies Underlying Theory Building in Social Sciences. Researchjournal's Journal of Entrepreneurship. 2017. Vol. 5, no. 6. P. 1–8.
2. Esposito R., Epstein M. Instituting Thought: Three Paradigms of Political Ontology. Polity Press, 2021. 264 p.
3. Floridi L., Noller J. The Green and the Blue: Digital Politics in Philosophical Discussion. Baden-Baden : Nielsen Bookdata, 2022. 214 p.
4. Theory and Applications of Ontology: Philosophical Perspectives . R. Poli, J. Seibt. Dordrecht : Springer Netherlands, 2010. URL: <https://doi.org/10.1007/978-90-481-8845-1> (date of access: 20.06.2025).

*Руслан Чигур, к.і.н., доц.
кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала ЗУНУ
Ліза Німець, студентка гр. ПОЛ-41*

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ В БОРОТЬБІ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ

Технології відіграють ключову роль у боротьбі з дезінформацією, адже вони не тільки сприяють її поширенню, а й дають можливість розробляти інструменти для її виявлення та зупинення. У світі, де інформація циркулює зі швидкістю світла, а новини можуть миттєво ставати вірусними, боротьба з фальшивими новинами та маніпуляціями є не менш важливою, ніж їхнє поширення. І в цьому контексті технології стали двосічним мечем: вони є джерелом проблеми, але водночас і могутнім інструментом для її вирішення. Одним із найважливіших інструментів у боротьбі з дезінформацією є штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання. Ці технології дозволяють автоматизувати процеси виявлення фальшивих новин на ранніх етапах їхнього поширення. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть аналізувати величезні обсяги даних, виявляти шаблони, характерні для маніпуляцій, і повідомляти про них користувачів або модераторів платформ. Вони здатні перевіряти достовірність фактів, співвідносити новини з перевіреними джерелами інформації та миттєво блокувати спам і маніпулятивний контент, що знижує ризик їх подальшого розповсюдження. «Але навіть найсучасніші технології мають свої обмеження. Наприклад, вони можуть мати труднощі в розпізнаванні контексту або сатири, а також у відслідковуванні складних кампаній з дезінформації, де маніпуляції приховані за красивими або емоційно зарядженими повідомленнями. Тому важливо розробляти комбіновані підходи, в яких технології доповнюються людським фактором - роботою фактчекерів та модераторів, які зможуть вивчити контекст повідомлення та оцінити його достовірність» [1, с. 57].

Іншим потужним інструментом є блокчейн. Застосування цієї технології дозволяє створити систему, яка забезпечить прозорість і достовірність джерел інформації. У блокчейн-системах кожна новина чи інформаційний запис отримує своєрідний цифровий підпис, що дозволяє відстежувати її походження і підтвердити її достовірність. Цей підхід допомагає зменшити ймовірність поширення фальшивих новин, оскільки будь-яка спроба змінити дані або їх джерело буде відразу зафіксована. Також важливу роль відіграють платформи для автоматизованої перевірки фактів, які використовують спеціалізовані алгоритми для виявлення неправдивих або спотворених фактів у новинах. Ці системи порівнюють отриману інформацію з уже перевіреними даними та надають результат користувачам, що дозволяє їм швидше визначити, чи є новина правдивою. В Україні та інших країнах активно розвиваються ресурси, які займаються перевіркою фактів, наприклад, StopFake або MythDetector. Вони допомагають користувачам знайти відповіді на питання про правдивість конкретних новин або заяв, що з'являються в медіа. Також технології віртуальної та доповненої реальності можуть використовуватися для виявлення фальшивих новин, зокрема у випадку маніпулювання візуальними матеріалами, як це часто буває з відео або фотографіями. Відео, яке фальсифікується за допомогою технології deepfake, можна аналізувати за допомогою спеціальних алгоритмів для виявлення змін у зображенні або голосі. Такі технології можуть допомогти розпізнати відео, що було сфабриковане з метою маніпуляції громадською думкою, і запобігти його поширенню [5].

Ще одним напрямом є технології для покращення медіаграмотності. Наприклад, розробка мобільних додатків або плагінів для браузерів, які перевіряють джерела новин перед тим, як користувач їх перегляне, може стати важливою складовою боротьби з дезінформацією. Такі програми допомагають людям розпізнавати ненадійні джерела і заохочують до критичного підходу в оцінці інформації. «Не можна оминати й етичні питання використання технологій у боротьбі з дезінформацією. З одного боку, автоматизація процесів виявлення фальшивих новин дозволяє значно зменшити обсяг поширення маніпуляцій, з іншого - може призвести до зловживань. Алгоритми можуть бути сприйнятливі до упереджень або несправедливих втручань з боку зацікавлених сторін. Тому важливо, щоб технології використовувалися прозоро та справедливо, із чіткими етичними принципами і під контролем незалежних організацій» [2, с. 29].

Загалом, технології мають величезний потенціал у боротьбі з дезінформацією. Вони здатні підвищити ефективність перевірки фактів, забезпечити більшу прозорість інформаційних потоків і значно знизити ймовірність поширення фальшивих новин. Однак, як і будь-які інші інструменти, вони потребують чітких регулювань та етичних стандартів, щоб забезпечити справедливість і уникнути маніпуляцій з боку тих, хто ними користується. Технології відіграють надзвичайно важливу роль у боротьбі з дезінформацією в цифрову епоху, і цей аспект набуває все більшої актуальності. У світі, де інформація швидко поширюється через різноманітні канали, такі як соціальні мережі, новинні портали та

мобільні додатки, боротьба з фальшивими новинами та маніпуляціями є однією з найбільших викликів сучасного суспільства. Технології надають унікальні інструменти для виявлення та зупинення дезінформації, зокрема завдяки таким інноваціям, як штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн і алгоритми перевірки фактів [4].

Штучний інтелект та машинне навчання стали основою для автоматизації процесу виявлення дезінформації. Алгоритми, засновані на цих технологіях, здатні обробляти величезні обсяги даних, виявляти патерни та автоматично виявляти неправдиву інформацію, що з'являється в Інтернеті. Ці системи можуть перевіряти достовірність новин, аналізувати контекст і співвідносити події з перевіреними джерелами. Також важливою є здатність цих алгоритмів фільтрувати та блокувати фальшиві новини, що поширюються через соціальні мережі, підвищуючи рівень довіри до онлайн-інформації. «Не менш важливу роль відіграють технології для виявлення та запобігання використанню deepfake-технології, що дозволяють створювати фальшиві відео або аудіозаписи, що важко відрізнити від реальних. Ці технології можуть створювати відео, які показують людей, яких не існує в реальності, або маніпулювати реальними зображеннями і звуками, щоб створити враження, що людина сказала чи зробила те, чого насправді не було. Технології штучного інтелекту, зокрема алгоритми розпізнавання зображень, можуть бути використані для виявлення маніпуляцій у відео та зображеннях, що дозволяє ефективно боротися з такими підробками» [3, с.11].

Технології блокчейн також набирають популярності в боротьбі з дезінформацією. Вони дозволяють створювати надійні системи для перевірки достовірності джерел інформації. Завдяки своїй прозорості та незмінності блокчейн дає змогу зафіксувати кожен крок інформаційного процесу, що дозволяє відстежувати походження новин, фотографій і відео, що поширюються в Інтернеті. Якщо інформація чи контент були змінені або підроблені, це можна виявити завдяки верифікаційним записам, збереженим у блокчейні, що значно ускладнює поширення фальшивок. «З іншого боку, для запобігання маніпуляціям з контентом розвиваються платформи для автоматизованої перевірки фактів. Ці платформи використовують алгоритми для порівняння нових новин з перевіреними фактами, що дозволяє виявити неточності та фальсифікації на ранніх етапах їхнього поширення. Наприклад, такі платформи, як MythDetector чи StopFake, допомагають користувачам визначити, чи є конкретна новина правдивою чи спотвореною. Завдяки швидкому доступу до перевірених даних користувачі можуть оперативно отримувати правильну інформацію і зменшувати вплив дезінформації на свою свідомість» [1, с. 47]. Також важливою складовою є використання нейронних мереж для глибшого аналізу змісту контенту. Нейронні мережі здатні аналізувати не тільки текстову інформацію, але й емоційний контекст, що присутній у новинах. Це дозволяє виявляти маніпулятивні прийоми, такі як надмірне емоційне навантаження або логічні помилки. Вони можуть аналізувати текст на рівні аргументації та виявляти патерни, які свідчать про маніпуляцію або тенденційність інформації. Окрім цього, алгоритми можуть здійснювати психологічний аналіз контенту та виявляти, чи спрямована новина на виклик певних емоцій (страх, гнів, захоплення), що часто є характерним для дезінформаційних матеріалів.

Розвиток технологій краудсорсингу також стає важливою частиною боротьби з дезінформацією. Через краудсорсинг можна залучити велику кількість людей до перевірки фактів та ідентифікації фальшивих новин. Платформи для перевірки фактів можуть надавати користувачам можливість звітувати про сумнівні новини та повідомлення, що дозволяє підвищити ефективність боротьби з дезінформацією. Завдяки такому підходу можливе оперативне реагування на нові маніпуляції та фальсифікації, що швидко поширюються в Інтернеті. У цьому контексті варто згадати також про значення цифрової ідентичності для боротьби з дезінформацією. Верифікація користувачів на платформах, де публікується інформація, допомагає зменшити вплив анонімних акаунтів, які можуть бути використані для поширення фальшивих новин. Введення таких технологій дозволяє зменшити рівень маніпуляцій через підроблені профілі та фейкові акаунти, що активно поширюють неправдиву інформацію. Однак, незважаючи на всі ці технологічні досягнення, важливим є збереження етичних норм у використанні цих інструментів. Алгоритми повинні бути прозорими, і їх робота має піддаватися перевірці з боку незалежних експертів. Це дозволяє уникнути зловживань та несанкціонованої цензури. Прозорість і етичні стандарти повинні стати основою використання технологій у боротьбі з дезінформацією, щоб забезпечити довіру до технологічних рішень та уникнути впливу зловмисних сил.

Таким чином, технології у боротьбі з дезінформацією стають незамінним інструментом у сучасному інформаційному просторі. Вони дозволяють швидко і ефективно виявляти, перевіряти і зупиняти поширення фальшивих новин та маніпуляцій. Однак для того, щоб технології не ставали інструментом для нових маніпуляцій, їх необхідно використовувати в поєднанні з етичними принципами та постійним контролем за їхнім застосуванням.

Список використаних джерел

1. Герасименко Р. Фактчекінг для журналіста: соцмережі та «вкиди» як перевірка на професійність. 2022. URL: <https://ua.ejo-online.eu/2022/журналістасоцмережі?print=print&fbclid=IwAR2NOchyGbh0z>
2. Голуб О. Медіакомпас: путівник професійного журналіста: практичний посібник. Інститут масової інформації. Київ: ТОВ «Софія-А», 2023. 184 с.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Almeida F., Santos J., Monteiro J. The challenges and opportunities in the digitalization of companies in a post-COVID-19 World. IEEE Engineering Management Review. 2020. Т. 48, № 3. С. 97–103
5. D'Alfonso S. AI in mental health. Current opinion in psychology. 2024. Т. 36. С. 112–117. URL: <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2024.04.005>

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Механізми фінансування та технічної допомоги для країн, що розвиваються, є важливими елементами міжнародної кліматичної політики, спрямованої на досягнення сталого розвитку і боротьбу зі змінами клімату. Одним із найважливіших інструментів цього процесу є Глобальний екологічний фонд (ГЕФ), що був створений у 1991 році з метою підтримки екологічних ініціатив у країнах, які стикаються з економічними і технічними обмеженнями для адаптації до змін клімату. ГЕФ є важливим механізмом для фінансування кліматичних проєктів, зокрема у контексті виконання зобов'язань Паризької угоди. Глобальний екологічний фонд (ГЕФ) сприяє наданню фінансової підтримки країнам, що розвиваються, для фінансування проєктів з охорони навколишнього середовища та зменшення викидів парникових газів. Серед його основних напрямків діяльності — підтримка збереження біорізноманіття, захист екосистем, зниження викидів парникових газів, а також адаптація до наслідків змін клімату. ГЕФ фінансує не лише національні, а й регіональні ініціативи, забезпечуючи більш широкий масштаб взаємодії між державами [2].

Фінансування через ГЕФ забезпечується завдяки внескам розвинених країн, що відповідають за більшу частину глобальних викидів. У той же час, важливими є і механізми державного та приватного співробітництва. У 2014 році в рамках ГЕФ було створено Партнерство для кліматичних змін (CPL), що дозволяє розвивати приватні інвестиції в проєкти, орієнтовані на скорочення викидів парникових газів і на підтримку технологічних інновацій у галузі відновлюваних джерел енергії, енергоефективності та чистих технологій. Завдяки підтримці ГЕФ та подібних фінансових механізмів, країни, що розвиваються, мають змогу розвивати сталі технології та практики, такі як сонячна енергетика, вітрові турбіни, біоенергетика, що не лише допомагає зменшувати викиди парникових газів, але й створює нові робочі місця та сприяє економічному розвитку. «Важливим аспектом у реалізації кліматичних проєктів є технічна допомога. Крім фінансування, ГЕФ надає країнам допомогу в розробці проєктів, оцінці їх впливу на навколишнє середовище та економіку, а також у забезпеченні навчання і підготовки фахівців. Технічна допомога включає обмін знаннями між країнами та міжнародними експертами, що дозволяє використовувати найкращі практики та новітні досягнення в галузі екології і кліматичних технологій» [3].

Крім ГЕФ, важливим фінансовим механізмом є Фонд зеленого клімату (Green Climate Fund, GCF), який був створений у 2010 році на основі рішення Конференції сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату. GCF має на меті сприяти значному скороченню викидів і зміцненню адаптаційних можливостей країн, що розвиваються. Він забезпечує фінансування для проєктів, пов'язаних з пом'якшенням змін клімату та адаптацією до них, зокрема в таких секторах, як сільське господарство, водні ресурси, енергетика, транспорт, лісове господарство, а також інфраструктура. Фінансова допомога через ці механізми часто буває спрямована на інтеграцію сталих практик в політику розвитку країн, що розвиваються. Наприклад, для малих островних країн, що найбільше страждають від підвищення рівня моря, надається фінансова допомога для проєктів, пов'язаних з укріпленням прибережних зон, будівництвом захисних споруд та розвитком екологічно чистої енергетики [1]. «Крім того, підтримка країн, що розвиваються, здійснюється через механізми технологічного трансферу. Це включає в себе передачу інноваційних технологій, що допомагають країнам адаптуватися до змін клімату. У межах Паризької угоди було окремо підкреслено необхідність стимулювання розвитку технологій, що сприяють зниженню викидів і адаптації до кліматичних змін. Це дозволяє країнам, що розвиваються, скорочувати викиди парникових газів без необхідності створення інфраструктури з нуля, що часто є надзвичайно дорогим процесом» [3].

Загалом, механізми фінансування та технічної допомоги, зокрема через ГЕФ та Фонд зеленого клімату, забезпечують основні засоби для досягнення цілей міжнародних угод і сприяють розвитку країн, що розвиваються, у контексті глобальної боротьби зі змінами клімату. Однак, успіх цих механізмів також залежить від ефективного управління, прозорості у використанні коштів та постійного моніторингу їх реалізації. Механізми фінансування та технічної допомоги для країн, що розвиваються, продовжують розвиватися, відображаючи зміни в глобальній кліматичній політиці та наукових досягненнях. Одним із нових напрямків у цій сфері є підтримка інноваційних фінансових механізмів, таких як кліматичні облігації, платформи для зелених інвестицій і міжнародні фінансові інструменти для підтримки технологічних трансфертів та локальних ініціатив [5]. Зокрема, останнім часом спостерігається зростання популярності кліматичних облігацій, які використовуються для залучення приватних інвестицій в кліматичні проєкти. Ці облігації дозволяють країнам, що розвиваються, залучати фінансування для сталих ініціатив, таких як розвиток відновлювальної енергетики, екологічно чистого транспорту, а також для адаптації до змін клімату, зокрема будівництва інфраструктури для боротьби з підвищенням рівня моря чи засухами. Однак, для ефективної реалізації цих механізмів важлива прозорість і чіткість у використанні залучених коштів, що дозволяє уникнути корупційних ризиків і забезпечує максимальний ефект від інвестицій [4].

Одним із інноваційних підходів є також платформи для зелених інвестицій, які об'єднують уряди, приватний сектор та міжнародні організації для фінансування проєктів, спрямованих на досягнення кліматичних цілей. Ці платформи

дозволяють країнам, що розвиваються, не лише залучати кошти для зниження викидів, але й забезпечують їм доступ до інноваційних технологій та знань, що допомагають підвищити ефективність проектів. Одним із таких механізмів є Платформа для кліматичних інвестицій (Climate Investment Platform), яка була створена для допомоги країнам у фінансуванні їхніх кліматичних стратегій і залученні приватного капіталу для підтримки зелених інвестицій. Іншим новим аспектом є розвиток поглибленого співробітництва між міжнародними фінансовими інститутами та національними урядами. Наприклад, міжнародні банки розвитку, як-от Світовий банк і Азіатський банк розвитку, почали активно співпрацювати з урядами країн, що розвиваються, для створення спеціальних фінансових інструментів, орієнтованих на адаптацію до кліматичних змін і зменшення викидів. Такі інструменти включають спеціальні кліматичні кредити та гранти для малого та середнього бізнесу, що працює в секторах відновлювальних джерел енергії, енергоефективності та сталого землеробства. Ще однією важливою тенденцією є активізація підтримки для розвитку стійкої інфраструктури. Зокрема, в контексті адаптації до змін клімату, країни, що розвиваються, все частіше отримують фінансування для будівництва та модернізації інфраструктури, яка може витримувати екстремальні погодні умови, такі як підвищення рівня моря, повені або посухи. «Ключовим аспектом тут є використання механізмів фінансування, орієнтованих на стійкість інфраструктури (наприклад, через Кліматичний фонд інфраструктури). Цей фонд забезпечує інвестиції в інфраструктуру для забезпечення енергетичної стійкості, доступу до води, управління природними ресурсами та розвитку сталого транспорту» [3]. Також варто відзначити роль підвищення прозорості у використанні фінансових ресурсів. В останні роки міжнародні інституції, що надають фінансування, приділяють значну увагу механізмам моніторингу та звітності, які дозволяють оцінити ефективність використання коштів. Розробка нових інструментів для відстеження кліматичних витрат і їхнього впливу на стійкість економік є важливим кроком до забезпечення прозорості та підвищення довіри до міжнародних фінансових механізмів. Такі інструменти дозволяють країнам і міжнародним організаціям контролювати вплив їхніх інвестицій на сталий розвиток і кліматичну адаптацію.

Загалом, механізми фінансування та технічної допомоги для країн, що розвиваються, за останні роки зазнали значних змін і вдосконалились. Вони все більше орієнтуються на інтеграцію інноваційних фінансових інструментів, таких як кліматичні облігації та зелені інвестиційні платформи, а також на зміцнення співпраці між державами, міжнародними фінансовими інститутами та приватним сектором. У той же час важливо забезпечити належний рівень прозорості та моніторингу для максимального використання цих ресурсів та досягнення глобальних кліматичних цілей.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Ніщима С. О., Аніщенко В. О., Пузирьов М. С. Правові, соціальні та екологічні аспекти захисту довкілля: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (Чернігів, 12 квіт. 2017 р.); Міністерство юстиції України, Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів, 2017 р. 195 с.
3. Основи екологічної політики Європейського Союзу: електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: О. В. Толкаченко. Одеса, 2023. 102 с
4. Kononenko, I.A. The essence and significance of state environmental policy. In The socio-humanitarian dimension of modern transformations: A collection of materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. 2024. P. 25-27.
5. Loiko, V.V. Problems of circular economy development in Ukraine. In Formation of Modern Economic Area: III International Scientific Conference from the Baltic to the Black Sea. Riga: Baltija Publishing. 2024. P. 24-27

*Оксана Докаш, д.політ.н., доц.
кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала ЗУНУ,
Світлана Гуглич, студентка гр. ПОЛ-41*

ПОРІВНЯННЯ ПІДХОДІВ ДО БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Порівняння підходів до боротьби з корупцією в країнах Східної Європи показує, що хоча ці країни мають спільну історичну спадщину, зокрема перехід від соціалізму до демократичних структур, їхні стратегії боротьби з корупцією значно відрізняються. Це пов'язано з різними політичними, економічними та соціальними умовами, а також з рівнем розвитку інститутів правопорядку та антикорупційних органів. Одним із яскравих прикладів є Польща, де «після вступу в Європейський Союз було запроваджено серйозні реформи, спрямовані на покращення рівня управління та боротьбу з корупцією. Польща активно впроваджує інструменти прозорості, такі як електронні реєстри, онлайн-платформи для державних закупівель та електронне декларування, що дозволяють значно знизити рівень адміністративної корупції. Ключовим елементом боротьби з корупцією стала також незалежність судової системи і правоохоронних органів, хоча в останні роки в Польщі спостерігається політизація судової реформи, що ставить під сумнів ефективність існуючих механізмів боротьби з корупцією» [2, с. 39]. Чехія, зі свого боку, застосовує подібні підходи, акцентуючи увагу на розвитку системи електронного урядування та підвищенні прозорості фінансування політичних партій. Проте країна стикається з певними проблемами у правозастосуванні через слабкість судової системи та неповну незалежність антикорупційних органів. Одним із важливих кроків стало

створення Антикорупційного агентства, яке повинне зменшити вплив корупційних структур на державну політику. У країнах Балтії (Естонія, Латвія, Литва) корупція традиційно має менший рівень, але це не означає, що ці країни не стикаються з проблемами. Естонія, наприклад, стала одним із лідерів у боротьбі з корупцією завдяки своїй політиці цифровізації. Введення електронних сервісів, таких як електронне голосування, електронні документи, реєстри майна та податків, дозволяє знизити можливості для маніпуляцій і корупційних схем. Система управління на основі цифрових технологій створює високий рівень прозорості в державному управлінні. Латвія і Литва також продовжують модернізацію своїх антикорупційних стратегій, однак через економічну нерівність та слабкість політичної волі іноді стикаються з труднощами у повному виконанні своїх антикорупційних програм [1; 5].

В Україні боротьба з корупцією набула особливої актуальності після Революції гідності в 2014 році. Створення спеціалізованих антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), стало важливим кроком у реформах. Водночас реформа судової системи та правоохоронних органів і досі є не завершеною, що створює перепони для ефективної боротьби з корупцією. Окрім того, високий рівень політичної корупції та зв'язків між бізнесом і державою ускладнюють реалізацію антикорупційних ініціатив. Підтримка міжнародних партнерів, зокрема Європейського Союзу та США, також має важливе значення для успіху реформ. «У Болгарії, незважаючи на реформаторські зусилля, корупція залишається значною проблемою. Відсутність незалежних антикорупційних органів і слабкість судової системи дозволяють продовжувати існування корупційних схем. За останні роки Болгарія отримала низькі оцінки за рівень боротьби з корупцією в рамках Європейського Союзу, зокрема через відсутність конкретних досягнень у реформуванні судової та правоохоронної системи» [6, с. 48]. Румунія, хоча й зробила значні кроки в напрямку боротьби з корупцією завдяки створенню Національної антикорупційної дирекції (DNA) та іншої інфраструктури для боротьби з корупційними злочинами, також стикається з проблемами через політичну та економічну нестабільність. На певних етапах країна переживала періоди політичних криз, коли уряди намагалися ослабити або відновити певні механізми боротьби з корупцією під тиском олігархічних груп.

Порівняння підходів до боротьби з корупцією в країнах Східної Європи демонструє, що успішна антикорупційна політика залежить від кількох факторів: «політичної волі; незалежності судової системи; ефективності антикорупційних органів; рівня розвитку інституцій цифрового урядування» [3]. Країни, які змогли поєднати модернізацію судової системи з цифровими інноваціями, мають кращі результати в зниженні рівня корупції. Водночас, на прикладі деяких країн, як Польща та Естонія, видно, що створення прозорих і відкритих платформ для державних послуг та розширення громадського контролю можуть значно змінити ситуацію в боротьбі з корупцією. Порівняння підходів до боротьби з корупцією в країнах Східної Європи також демонструє важливість культурних та соціальних аспектів у цьому процесі. Наприклад, в країнах з більш розвиненою громадянською свідомістю та традицією контролю за владою боротьба з корупцією часто є більш успішною. Це можна спостерігати на прикладі країн Балтії, де громадські організації активно залучаються до моніторингу діяльності влади та боротьби з корупцією. Громадські рухи та активісти відіграють значну роль у виявленні корупційних схем і організації протестів, що створює додатковий тиск на державні інститути для проведення реформ [6].

Також варто зазначити, що важливим чинником у боротьбі з корупцією є роль медіа. В країнах Східної Європи, де свобода преси знаходиться під постійним тиском, медіа мають надзвичайно важливу роль у виявленні корупційних скандалів та інформуванні громадськості про зловживання. Наприклад, у Болгарії та Румунії журналісти часто стають мішенню для політичних і бізнесових еліт, що намагаються придушити об'єктивне висвітлення корупційних справ. Проте, попри труднощі, медіа в цих країнах часто є важливими союзниками у боротьбі за прозорість і справедливість, сприяючи виведенню корупції на загальнодержавний рівень [4].

Не менш важливим є міжнародний аспект боротьби з корупцією, оскільки корупція має глобальний характер, і багато зловживань здійснюється через транснаціональні схеми. Європейський Союз та міжнародні організації відіграють ключову роль у створенні антикорупційних стандартів та наданні технічної допомоги країнам Східної Європи в боротьбі з цим явищем. Наприклад, ЄС активно підтримує реформування антикорупційних органів та судової системи в Україні, Румунії та Болгарії, надаючи фінансову та технічну допомогу для створення більш прозорих та ефективних механізмів. Крім того, міжнародні антикорупційні організації, такі як Transparency International, регулярно оцінюють ситуацію з корупцією в країнах Східної Європи, що дозволяє виявляти проблемні аспекти та надавати рекомендації щодо покращення ситуації. Крім того, цікавою є роль технологічних інновацій в антикорупційних ініціативах, що швидко розвиваються в багатьох країнах регіону. Останнім часом спостерігається глобальна тенденція до використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, аналітика великих даних та блокчейн, для виявлення корупційних схем. У багатьох країнах Східної Європи, зокрема в Естонії та Польщі, активно застосовуються ці технології для вдосконалення процесів управління та запобігання зловживанням. Наприклад, використання великих даних дозволяє відслідковувати аномальні фінансові потоки, які можуть свідчити про корупційні правопорушення. Введення систем блокчейн у фінансові та урядові процеси може забезпечити невідчужуваність даних і зробити їх доступними для громадського контролю [2].

Також важливим є питання внутрішньої політичної стабільності та волі до реформ. У країнах, де існує сильний олігархічний вплив і концентрація влади в руках кількох осіб або груп, боротьба з корупцією може бути значно ускладнена. Іноді навіть найкраще розроблені антикорупційні стратегії не можуть бути реалізовані через

внутрішній політичний тиск або опір зі сторони впливових осіб. В таких умовах політична воля до реформ та боротьби з корупцією має вирішальне значення, оскільки навіть створення ефективних інститутів може не принести бажаних результатів без підтримки з боку політичних еліт.

Таким чином, порівняння підходів до боротьби з корупцією в країнах Східної Європи вказує на те, що ефективна боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, що включає не лише створення антикорупційних органів і реформування судової системи, але й активну роль громадянського суспільства, медіа, міжнародних партнерів і технологічних інновацій. Крім того, на успіх боротьби з корупцією сильно впливають політична стабільність, соціальна свідомість та культурні фактори, які формують ставлення до корупції в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Копистира А.М. Причини корупції в країнах Європейського союзу. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2022. Вип. 119. Ч. 1. С. 118–123.
4. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 358 с.
5. Тіньков А.Л. Особливості протидії політичній корупції в ЄС. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tinkov>
6. Трепак В.М. Міжнародний досвід запровадження системи заходів антикорупційної спрямованості. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 2. С. 233–246.

*Качуровський Орест, аспірант
кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ,
Олійник Артем, студент гр. Пол-11*

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА НАЦІОНАЛЬНУ КОНСОЛІДАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Політичні процеси в Україні сьогодні специфікуються значними трансформаціями, що пов'язані із розвитком інформаційних технологій. Сучасні комунікаційні платформи та цифрові засоби масової інформації формують суспільну думку та поширюють дезінформацію, що впливає на єдність українського суспільства. Зростання значення соціальних мереж і онлайн-платформ у політичному дискурсі проявляє нові ризики для демократичного суспільства. Україна зіштовхнулася з багатовимірною трансформацією, за якої паралельно проходили процеси демократизації та розбудови модерної національної держави, створення єдиної політичної нації та державної ідентичності. Крім цього, ще незавершений процес становлення національної державності утруднюється впливом зовнішньої агресії та потребою здійснення інформаційної війни супроти ворога [2, с. 47].

Аналіз впливу політичних комунікацій на національну консолідацію українського суспільства дозволить з'ясувати, як інформаційні потоки можуть як сприяти процесу консолідації нації, так і створювати розколи, що є критично актуальним питанням для забезпечення національної безпеки та стабільності. Загальнотеоретичним проблемам комунікації та її ролі в політиці присвячені праці багатьох політологів, соціологів та філософів – це: Д. Белл, П. Брегер, Н. Вінер, Ч. Кулі, Г. Лассвел, К. Леві-Строс, Т. Лукман, Дж. Г. Мід, Ю. Хабермас, Дж. Б. Уотсон та інші. Висвітленню цього питання також присвячені роботи Е. Бенрайза, Д. Берла, Р. Катца, Ж.-М. Котре, Б. Кретона, П. Лазарфельда, В. Ліпмана, Л. Пая, Л. Перлінга та Л. Р. Посікера. Тема є маловивченою в нашій країні, але деякі її аспекти розглянуті в дослідженнях вітчизняних вчених: С. Барматової, В. Бебика, Ю. Ганжурова, О. Гриценка, С. Денисюк, О. Дубаса, О. Картунова, С. Кащавцевої, В. Недбая, М. Соколова, Є. Тихомирової [7, с. 76].

Значна кількість дослідників аналізували проблеми національної консолідації протягом останніх років. Українські вчені зробили значний внесок у вивчення ролі консолідації. Науковцями, які досліджують процес консолідації суспільства, є: О. Оржель, Ю. Опалько, Г. Луцишин, А. Колодій, В. Городяненко, І. Лопушинський, В. Крисаченко, М. Пірен, Р. Шпорлюк та Л. Чупрій [4, с. 187].

Сучасний політичний процес можна описати як багатовимірну і складну взаємодію суб'єктів на різних рівнях. У цьому контексті політична комунікація виступає як особлива форма політичних відносин, завдяки яким політичні сили регулюють створення та розповсюдження суспільно-політичних ідей, впливаючи на формування світогляду та поведінки широких верств населення. Інформація ж розглядається як комплекс знань і повідомлень про явища, факти та події в політичній сфері, через який передається політичний досвід, координуються зусилля громадян, відбувається їх політична соціалізація та адаптація, що сприяє формуванню структури політичного життя [2, с. 48].

Політична комунікація – це процес обміну інформацією між політичними акторами, що відбувається в контексті відносин, які включають владу, конфлікти та співпрацю. У країнах, де відсутня демократія, цей процес значно відрізняється від того, як він виглядає у демократичних суспільствах [7, с. 76].

Значення соціально-політичних комунікацій у житті суспільства привернуло увагу багатьох дослідників, які прагнули розробити концептуальні основи аналізу цього багатогранного явища в умовах трансформаційних процесів.

Зокрема, К. Дойч вважав, що формування ідеї національної єдності та розвитку державності тісно пов'язане з розширенням можливостей комунікації, що виникають під впливом процесів урбанізації та індустріалізації. Він стверджував, що розпад і руйнування держав обумовлені поступовим ослабленням внутрішніх комунікацій між соціальними групами та відчуженням звичайних громадян від цих процесів. В результаті, втрачаючи можливості реалізувати свої інтереси та покращувати соціальний статус, громадяни з часом можуть стати рушійною силою, що підриває або дестабілізує існуючу систему, роблячи її вразливою перед зовнішніми та внутрішніми викликами. К. Дойч розглядав політичну систему як мережу інформаційних потоків та комунікацій, де регулювання цих потоків і взаємодій як між системою та її середовищем, так і між окремими її компонентами виступає ключовим інструментом владної мобілізації. Основною метою політичної системи, на його думку, є спричинення відповідних реакцій у людей і забезпечення їхньої готовності до виконання рішень влади, що сприяє процесу національної консолідації [2, с. 48].

Процес національної консолідації виникає під впливом екзистенційних загроз, що становлять реальну небезпеку для існування нації [4, с. 187].

О. Петухова визначає поняття «національна консолідація» як процес, що охоплює політичну та соціальну консолідацію. Національна консолідація є вищим етапом соціальної консолідації і здійснюється через інтеграцію різних соціальних груп та етносів, які формують єдиний соціальний організм. Реалізація цього процесу є необхідною умовою для попередження соціальних конфліктів [6, с. 133].

Ю. Тиркус звертає увагу, що «національна консолідація є важливою складовою політичної консолідації, що, у свою чергу, залежить від легітимності політичної влади та реальних процесів суспільного життя» [8, с. 115].

І. Іванов вбачає в національній консолідації процес знищення соціальних і етнічних перешкод, систему згуртування громадян, у підсумку чого утворюються універсальні засади забезпечення спільної діяльності [3, с. 9].

Г. Луцишин визначає термін «національна консолідація» як етнополітичний процес, націлений на зміцнення та об'єднання численних етносів, що складають націю, через поступове усунення бар'єрів і погодження спільних цінностей та різних інститутів (політичних, економічних, соціальних, духовних) з метою досягнення спільної кінцевої мети [5, с. 197].

Отже, на нашу думку, термін національна консолідація передбачає «процес об'єднання, згуртування, посилення солідарності і соборності нації та її державності на основі національної ідеї, інших національних цінностей, що посилює синергію інституційних та неінституційних творчих сил нації з метою успішної реалізації стратегії суспільного розвитку в контексті сучасних геополітичних реалій» [9, с. 224–225].

На підставі соціологічного дослідження, яке провів Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру Разумкова на замовлення Руху «Чесно» з 8 по 15 грудня 2023 року, стало відомо, що 43 % українців вважають єдиний телемарафон не актуальним для формування громадської думки. 29,4% опитаних повністю погоджуються з тезою, що єдиний телемарафон втратив актуальність. Ще 13,5% скоріше погоджуються з цим твердженням. Сумарно в актуальність марафону не вірять 42,9% опитаних громадян. Єдиний телемарафон, який був засобом передачі політичної інформації та мобілізації громадськості, сьогодні не викликають тієї довіри та зацікавленості, яку мають сучасні цифрові платформи. Цей результат вказує на те, що традиційні формати політичних комунікацій втрачають ефективність у порівнянні з інтерактивними та миттєвими каналами зв'язку, такими як соціальні мережі та онлайн-платформи [1].

Таким чином, для посилення національної консолідації українського суспільства важливо адаптувати стратегії політичної комунікації до нових умов інформаційного простору. Політичним акторам слід переорієнтувати свої зусилля на використання сучасних цифрових інструментів, що забезпечують двосторонній діалог і оперативну реакцію, що є критично важливим для мобілізації громадян та підвищення рівня довіри до державних інститутів.

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що політичні комунікації виступають ключовим інструментом у формуванні національної консолідації українського суспільства. Сучасні політичні процеси, що супроводжуються динамічними трансформаціями інформаційного простору, забезпечують можливість як мобілізації громадської думки, так і інтеграції різних соціальних груп.

Список використаних джерел

1. А що думаєте про телемарафон ви? (оновлено). Рух «Чесно». URL: https://www.chesno.org/post/5838/?fbclid=IwAR1SDWjDp4HqLliQioiLb6Xl-LAMyFt3VtzR_h00Ui-h5-Lir94WhghEGDQ (дата звернення: 24.02.2025).
2. Бокоч Ю. М. Дослідження політичної комунікації у контексті трансформації суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2017. № 21. С. 47–51.
3. Іванов І. Ю. Формування української політичної нації в сучасних умовах: проблеми і перспективи : автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.05. Київ, 2005. 20 с.
4. Качуровський О. П. Специфіка національної консолідації в процесах демократичної трансформації суспільства сучасної України. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 49. С. 187–192.
5. Луцишин Г. Національна консолідація як фундаментальна основа розвитку української політичної нації. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2012. № 4(3). С. 195–200.
6. Петухова О. В. Консолідація: сутність і види. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3. С. 130–135.

7. Проноза І. І. Роль політичних комунікацій у сучасному інформаційному просторі. *Науковий журнал «Політикус»*. 2021. № 3. С. 75–80.
8. Тиркус Ю. С. Внутрішньополітична консолідація як умова інтеграції України до ЄС. *Грані*. 2014. № 8. С. 113–118.
9. Томахів В. Я., Качуровський О. П. Концептуальні засади дослідження національної консолідації. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2023. № 51. С. 222–229.

*Приймич Андрій, аспірант кафедри політології та філософії
ім Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету*

МІКРОТАРГЕТИНГ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЯК ЗАСІБ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО ЧОРНОГО ПІАРУ: АНАЛІЗ РИЗИКІВ ДЛЯ ПРИВАТНОСТІ

У цифрову епоху соціальні мережі перетворилися на потужний інструмент політичної агітації, який дозволяє адресно впливати на виборців за допомогою алгоритмів мікротаргетингу. З одного боку, ця технологія оптимізує політичну комунікацію, а з іншого — відкриває можливості для персоналізованого чорного піару, що базується на зборі, аналізі та маніпулятивному використанні приватних даних. У контексті виборчих кампаній така практика викликає серйозні занепокоєння щодо етики, прозорості впливу та порушення приватності громадян. Особливої актуальності тема набуває після скандалів із незаконним збором даних (наприклад, Cambridge Analytica), які показали, наскільки ефективним і водночас небезпечним може бути мікротаргетинг у виборчому процесі.

Метою дослідження є проаналізувати, як мікротаргетинг у соціальних мережах використовується як засіб персоналізованого чорного піару у виборчих кампаніях, виявити основні ризики для приватності користувачів та запропонувати можливі стратегії протидії цим практикам у правовому, технологічному та етичному вимірах.

Мікротаргетинг — це форма цифрового маркетингу, яка дозволяє політичним суб'єктам використовувати великі обсяги персональних даних для точного націлювання реклами на вузькі сегменти виборців. Ці дані включають вік, стать, геолокацію, історію пошукових запитів, вподобання, релігійні переконання, політичні погляди та поведінкові патерни. Коли мікротаргетинг використовується для поширення дезінформації, компрометуючих повідомлень або маніпулятивних меседжів проти політичних опонентів — він стає інструментом персоналізованого чорного піару.

На відміну від традиційної масової пропаганди, мікротаргетований чорний піар функціонує приховано — його повідомлення не доступні широкій публіці, не підлягають офіційній критиці чи спростуванню, оскільки спрямовані на окремих користувачів. Саме ця «невидимість» робить його особливо небезпечним.

Основні соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, X (Twitter), YouTube і TikTok, мають вбудовані рекламні платформи, які дозволяють створювати високо таргетовані кампанії. У процесі виборів використовуються рекламні кабінети з фільтрами за десятками критеріїв. За допомогою інструментів А/В-тестування створюються сотні варіантів рекламних меседжів, з яких алгоритми автоматично обирають найефективніші для конкретного користувача. На практиці це дозволяє:

- надсилати користувачам викривлену або брехливу інформацію про кандидатів, яка відповідає їхнім упередженням;

- посилювати розкол у суспільстві шляхом емоційної поляризації;
- використовувати контент, який не порушує формальні правила, але виконує маніпулятивну функцію.

У 2016 році кампанія Дональда Трампа активно використовувала таку практику через Cambridge Analytica, яка аналізувала поведінку виборців та генерувала «страхові» меседжі для конкретних соціальних груп. Аналогічні методи були зафіксовані у Бразилії (Жаїр Болсонару), Великій Британії (Brexit) та Україні (вибори 2019 року).

Однією з найбільших проблем є збір і використання персональних даних без згоди користувачів або з її фіктивною симуляцією. Оскільки більшість користувачів не усвідомлюють масштаб обробки своїх цифрових слідів, вони стають мішенями для прихованого впливу. Основні ризики:

- порушення права на приватне життя — користувачі часто не знають, хто, як і з якою метою використовує їхні дані.

- психологічна маніпуляція — реклама на основі емоційних тригерів (страх, гнів, обурення) викликає ірраціональні реакції.

- інформаційна асиметрія — виборець позбавлений можливості критично оцінити інформацію, що до нього надходить.

Окрему увагу слід приділити профілюванню — створенню повного психологічного портрету людини, що дозволяє не лише впливати на її політичний вибір, а й прогнозувати поведінку. Такі бази можуть бути використані навіть після виборів для інших форм впливу або дискримінації.

Наявні механізми правового регулювання, як-от GDPR у ЄС або Закон «Про захист персональних даних» в Україні, надають базовий рівень захисту, однак часто не враховують специфіку політичного мікротаргетингу.

Платформи на кшталт Facebook декларують прозорість реклами, проте контроль залишається обмеженим, а саморегулювання не гарантує належного рівня захисту.

Також складно кваліфікувати персоналізовану політичну рекламу як чорний піар, оскільки вона часто уникає прямих образ чи наклепу, натомість діє «під порогом» правового реагування — через напівнятки, емоційне забарвлення чи інформаційні викривлення.

Потенційні стратегії протидії. Для мінімізації ризиків необхідно поєднувати:

- технічні засоби виявлення маніпуляцій (наприклад, розширення систем прозорості політичної реклами);
- підвищення медіаграмотності — навчання користувачів ідентифікувати мікротаргетований вплив;
- розширення законодавства — запровадження обов'язкової публічної звітності про політичні кампанії, у т.ч. персоналізовані меседжі.

Також перспективним напрямом є розробка етичних кодексів для цифрових політичних стратегій, з обмеженням таргетингу на основі чутливих характеристик (релігія, раса, психічний стан тощо).

Мікротаргетинг у соціальних мережах як засіб персоналізованого чорного піару становить серйозну загрозу для приватності, прозорості політичної конкуренції та стійкості демократичного виборчого процесу. За умов слабкої регуляції та недостатньої цифрової обізнаності виборців така практика може трансформувати вибори з інструмента вільного волевиявлення у механізм технологічного впливу. Подолання цих ризиків потребує комплексного підходу — юридичного, етичного, технологічного та освітнього.

Список використаних джерел:

1. Schäwel, J., Frener, R., & Trepte, S. Political microtargeting and online privacy: A theoretical approach to understanding users' privacy behaviors. 2021. URL: <https://www.cogitatiopress.com/mediaandcommunication/article/view/4085>
2. Приймич А., Томахів В. Невидимі війни чорного піару в глобальному політичному контексті. 2025. *Polliticus*. 2025. № 2. С 172-176.
3. Jansen, M., & Krämer, N. C. Balancing perceptions of targeting: An investigation of political microtargeting transparency through a calculus approach. 2023. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0295329>
4. Gatra, A. P. The power of data analytics and microtargeting in political campaigns: Cambridge Analytica and Trump's victory. 2023. URL: <https://eudl.eu/doi/10.4108/eai.15-9-2022.2335937>

*Мирослава Гурик, к.іст.,наук,
доцент кафедри політології
та філософії ім. Сергія Коновала
Віктор Захарченко, студент групи ПОЛз 41*

РОЛЬ БЮРОКРАТІЇ У АДМІНІСТРУВАННІ ДЕМОКРАТІЇ ТА ПРОТИДІЇ ПОПУЛІСТСЬКИМ ТЕНДЕНЦІЯМ

Сучасні науковці запропонували концепцію держави-охоронця, ефективної бюрократії, яка охоплює ліберальні принципи, водночас діючи як захисний бар'єр проти неліберальних тенденцій. Це вимагає сильних адміністративних інституцій, тобто уповноваженої державної служби, яка підтримує ліберально-демократичні норми та протистоїть тиску з боку популістських політиків. Інституціоналізація опіки як ключової норми в державній службі зміцнює демократичні інституції від відступу.

Структурні заходи на індивідуальному та організаційному рівнях є важливими для зміцнення основ держави-охоронця та захисту ліберальної демократії від нових загроз. «Держава-охоронець, що базується на ліберально-демократичних цінностях, забезпечує основу для захисту від неліберальних та авторитарних сил і відводить бюрократії ключову роль у збереженні основних принципів демократії».

Нещодавні нападки на демократію з боку таких політиків, як Трамп, Орбан, Болсонару, а тепер також Нетаньяху, вчать нас, що ліберальна демократія є крихкою та намагається захистити себе від неліберальних політичних рухів. Вільні та чесні вибори, наріжні камені представницької демократії, виявляються ахіллесовою п'ятою ліберальної демократії. Ці випадки мають спільну рису: інститути демократії порушуються політиками, які прийшли до влади за належними демократичними процедурами.

Політики, що відступають, прагнуть ліквідувати демократичні інституції законними шляхами. «Більшість продовжують дотримуватися звичайних демократичних правил і процедур ще довго після приходу до влади, але коли настає час, вони використовують свою парламентську більшість, щоб поступово відсунути на другий план деякі аспекти демократії та верховенства права».

Заради захисту ліберальної демократії, потрібно переглянути існуючі погляди на взаємовідносини між державною бюрократією, щоб переосмислити автономію бюрократії як протипагу неолібералізму.

Бюрократію слід сприймати як невід'ємну частину ліберальної демократії. Бюрократія має власні джерела легітимності, які ґрунтуються на експертизі, делегованих повноваженнях та турботі про спільне благо.

З огляду на це та стурбований загрозою нового державного управління для ліберальної демократії, Стокер закликав до роздумів про «адміністративне опікунство», де бюрократія зберігає важливі цінності в рамках ліберальної демократії». Крім того, бюрократія має тісні зв'язки із суспільством і часто дуже чуйно реагує на бажання та потреби своїх клієнтів, а також громадян загалом. Зрештою, важливо підкреслити, що клятва, яку складають бюрократи, полягає в тому, «щоб продемонструвати «вірність закону», захищати конституцію, а не чинний уряд».

Проблема, яку ми намагаємося вирішити, полягає в наступному: як цінності та норми захисту принципів ліберальної демократії можуть бути впроваджені в бюрократію, не призводячи до домінування бюрократії над демократією? Проблема має два аспекти. Перша частина стосується впровадження цінностей опіки в бюрократію. Для вирішення цієї проблеми ми використаємо теорію інституцій Селзніка та його концепцію теорії бюрократії, сформульовану Вебером. Зокрема, тут важливим є погляд Селзніка на бюрократію як на здатну мати моральну свободу дій і, таким чином, бути чимось більшим, ніж формалізована організація. Прищеплена конкретними нормами бюрократія набуває етичних та моральних здібностей, які формуватимуть місію та мету організації. Друга частина стосується питання про те, як бюрократія держави-охоронця може стримувати себе в межах (попередньо) існуючих систем стримувань і протидій та гілок влади. На думку Перепелиці Н.: «Одна з патологій бюрократії полягає в тому, що вона може стати інструментом контролю, що суперечить принципам ліберальної демократії». Ієрархія намагається пов'язати себе з демократією, де суверенний народ обирає своє керівництво через механізм конкуренції між політичними елітами.

Концепція держави-охоронця є реакцією на сплеск неліберального популізму та поверненням до дискусії щодо ролі бюрократії в цій поточній трансформації.

Держава-охоронець є найбільш доречною відповіддю на зростання неліберального популізму, так само як ідея держави соціального забезпечення була відповіддю на зростаючі соціальні розбіжності та погані соціальні умови для великих верств населення, що загострилися двома світовими війнами, а менеджерська держава певною мірою була відповіддю на уявну неефективність держави соціального забезпечення. Дійсно, було б не помилкою розглядати «державу-охоронця як відповідь на патології, породжені менеджерською державою».

У державному управлінні ці тенденції «посилили технократичні та ефективні цінності та відсунули на другий план інші суспільні цінності, такі як соціальна справедливість та верховенство права». Менеджерська держава більше не могла сприйматися як охоронець процвітання та економічного добробуту. Натомість вона стала державою, «відчуженою від пересічних громадян і домінованою «космополітичними елітами».

Більшість обговорень популістської політики та відступу від демократії стосувалися політичних партій, поведінки виборців та поведінки політиків-популістів, незалежно від того, обрані вони чи ні. Набагато менше уваги приділялося впливу відступу від демократії у державних інституціях. Вивчення наслідків демократичного відступу та бюрократії набирає обертів після початкового потоку досліджень про зростання популізму, які переважно зосереджувалися на тому, як судова система, громадянське суспільство та ЗМІ пережили нові авторитарні та популістські режими.

Бюрократія є «організаційним втіленням цінностей», що вселяє цінності та норми організації в її членів». Отже, опір неліберальним та авторитарним тенденціям у ліберальних демократіях має бути вкладений у норми опіки, які глибоко проникли в інституції держави.

Держава-охоронець, якщо бути зрозумілим, є одним із представництв держави. Бути «державою-охоронцем» означає, що державні службовці колективно віддані підтримці та захисту принципів та інституцій ліберальної демократії та верховенства права. Прикметник «охоронець» приписує державі та її складовим частинам цінності та норми лібералізму та зобов'язання захищати ці цінності.

Здатність кожної частини держави до інституціоналізації значною мірою залежить від здатності керівництва та персоналу цих підрозділів «вбудувати в неї мету» [32]. Враховуючи різноманітність завдань та функцій, які виконують державні адміністрації, один прикметник не застосовуватиметься до всіх організацій. Прикметник є знаменником центральної інституційної норми, якою наповнюється держава в певний час і в певному місці. На нашу думку, належним місцем для закріплення норми опіки є невиборний стовп демократії: державна служба. Для того, щоб «неліберальні популісти здобули владу та відступили від ліберальної демократії, передумовою є лояльність, або принаймні мовчазна згода, державної служби».

У державі-охоронці бюрократія повинна бути більш ніж нейтральною; державні службовці є агентами конституції, і нейтралітет не може поширюватися на схвалення діяльності, яка порушує конституційні принципи.

Доля політичного ладу, цілісність демократичної конституції, однак, базується на наборі цінностей, які мають вищу цінність, ніж адекватна кількість послідовників уряду. У випадках конфлікту бюрократ має обов'язок, як охоронець своєї політичної та соціальної спільноти, протистояти будь-яким діям, які загрожують порядку. Оскільки без цілісності ладу не буде легітимної основи для наслідування уряду.

Отже, три елементи, важливі для створення держави-охоронця (1) навчання та соціалізація державних службовців, особливо бюрократичних лідерів, які глибоко занурені в норми та цінності ліберальної демократичної держави; (2) надання автономії державній службі та державним установам; та (3) посилення внутрішніх механізмів моніторингу та регулювання для підвищення статусу бюрократії як четвертої гілки влади.

Список використаної літератури

1. Перепелиця Н. О. Поняття «бюрократія», його суть, еволюція та інтерпретація. політичне життя. 2024. 3. С. 11-20. URL: [file:///C:/Users/Use.DESKTOP-JSTG44H/Downloads/16376-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-32581-1-10-20241015%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Use.DESKTOP-JSTG44H/Downloads/16376-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-32581-1-10-20241015%20(1).pdf)
2. Bauer, M. W. Public Administration Under Populist Rule: Standing Up Against Democratic Backsliding. International Journal of Public Administration, 2023. pp. 1-13.
3. Bauer, M. W., Peters, B. G., Pierre, J., Yesilkagit, K., & Becker, S. Democratic Backsliding and Public Administration: How Populist in Government Transform Bureaucracies. Cambridge: Cambridge University Press. 2021.
4. Christensen Johan. When bureaucratic expertise comes under attack Public Admin. 2024; 102:79–94. URL: wileyonlinelibrary.com/journal/padm
5. Cooper, C. A., Marier, P., & Halawi, A. The politics of senior bureaucratic turnover in the Westminster tradition: Trust and the choice between internal and external appointments. Public Policy and Administration. 2022. 37(2). pp. 179-202.
6. Lotta Gabriela Gustavo M. Tavares Joana Story. Political attacks and the undermining of the bureaucracy: The impact on civil servants' well-being Governance. 2023. 1–23. URL: wileyonlinelibrary.com/journal/gove © 2023 Wiley Periodicals LLC.
7. Peters Guy, Pierre Jon. Politicisation of the public service during democratic backsliding: Alternative perspectives B. Aust J Publ Admin. 2022. 81: 629–639. URL: wileyonlinelibrary.com/journal/aupa
8. Yesilkagit Kutsal, Bauer Michael, Peters B. Guy, Pierre Jon. The Guardian State: Strengthening the Public Service against Democratic Backsliding Public Admin Rev. 2024. 84:414–425. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/puar.13808>

*Мирослава Гурик кандидат історичних наук, доцент
Жук (Коропецька) Софія., студентка IV курсу,
групи ПОЛ-41 спеціальності «Політологія»*

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ «ГЛИБИННОЇ ДЕРЖАВИ» У США

Фраза «глибинний стан» виникла в таких країнах, як Туреччина та Єгипет, де комплекс військових і безпекових агентства маніпулювали політичною системою та діяли абсолютно непрозоро як спосіб впливу на політику. Цю фразу потім привласнили американські консерватори на зразок Стіва Беннона і використовувалася для характеристики американської бюрократії; повне знищення «глибинної держави» стала центральним пунктом порядку денного для багатьох правих популістів.

Сполучені Штати не мають «глибинної держави» в близькосхідному розумінні цього терміну. Вони мають велику та складну державну службу на федеральному, штатному та місцевому рівнях, яка відповідає за надання більшості послуг, які громадяни очікують від свого уряду, який діє як «адміністративна держава». Ця адміністративна держава насправді дуже прозора у порівнянні з іншими ліберальними демократіями, не кажучи вже про диктатури на Близькому Сході, і її можуть легко контролювати обрані політичні лідери. Ця бюрократія обов'язково діє незалежно від політиків, оскільки обрані лідери не можуть виконувати тисячі щоденних рішень, необхідних для підтримки роботи уряду. Вони делегують повноваження бюрократам, які діють як бюрократична автономія.

Ступінь бюрократичної автономії є одним із найбільших викликів будь-якої сучасної ліберальної демократії. У демократичній теорії народ є суверенним і має повноваження приймати рішення щодо власного самоврядування. Вони є принципалами в ієрархії принципал-агент, у якій вони обирають представників шляхом виборів, які потім видають мандати агентства та бюрократи, відповідальні за виконання побажань людей. Демократично обрані політичні керівники повинні контролювати бюрократичних агентів. Проблема цієї теорії полягає в тому, що цієї простої нормативної ієрархії ніколи не було можливо реалізувати на практиці.

Серед розвинутих демократій більшість європейських країн мають відносно високий рівень довіри до уряду, хоча рівень вищий на півночі та заході частини регіону. Сполучені Штати є чимось на кшталт винятку серед розвинених демократій, враховуючи її глибоку традицію антиетатизму [30]. Багато американців підозріло ставиться до уряду, незважаючи на свою залежність від багатьох основних послуг. З цієї причини американська держава розвинулась пізніше її європейські аналоги були менш масштабними за обсягом і мусили вижити численні спроби послабити її авторитет.

Концепція сучасної держави була сформульована передусім Максом Вебером на рубежі 20 століття. На відміну від патримоніальних держав, які були виходом із родини правителя та укомплектовувалися друзями та родиною останнього, сучасна держава безособова, яка розглядає підданих як рівноправних громадян і служить громадському інтересу, а не приватному інтересу правителя. Вебер розумів ідеальний тип бюрократу як безпартійного, фахівця адміністратора, державного службовця, якому дано автономія та орієнтація на суспільні інтереси.

Рання американська держава не була сучасною в розумінні Вебера, особливо після виборів 1828 року, які привели до влади Ендрю Джексона. Джексона часто називають батьком американського популізму, який отримав вигоду від

розширення права голосу на всіх білих чоловіків в більшості штатів США протягом 1820-х років. Виявилося, що індивідуалізовано такі пільги, як пляшка бурбону чи робота на пошті, були найлегшими способами мобілізувати маси нових виборців; Джексон стверджував, що звичайні американці кваліфіковані для цього керувати урядом, і що він повинен призначати їх, оскільки він виграв вибори.

Так розпочався період американської історії, відомий як система «патронажу» або «системи здобичі», згідно з яким практично кожен федеральний службовець був зобов'язаний своєю роботою політику. Ця система була модернізована лише в 1880-х роках, коли був прийнятий Закон, який створив Комісію з питань державної служби США, яка запровадила прийом на роботу та просування по службі на основі заслуг. Після того, як ця спроба професіоналізувати бюрократію США була значною мірою консолідована під час Першої світової війни та розширена завдяки Новому курсу поширення федеральних агентств, політичні призначенці продовжують бути набагато більш поширеним явищем у США, ніж у демократичних країнах Європи чи Азії.

Сполучені Штати давно вважалися зразком демократії з їхньою системою правління, заснованою на принципах стримувань і противаг, індивідуальних свобод і верховенства права. Як одна з найвпливовіших і найвідоміших демократичних держав у світі, США слугували маяком для демократичних ідеалів, надихаючи країни по всьому світу приймати подібні політичні структури. Однак, незважаючи на свій глобальний вплив і лідерство у просуванні демократичних цінностей, США потребують постійної підтримки — як внутрішньої, так і зовнішньої — щоб зберегти свою позицію зразкової демократичної держави.

Сполучені Штати традиційно розглядаються як прапороносець демократії, який виступає за вільні вибори, права людини та верховенство права в усьому світі. Їх політична система з такими демократичними інститутами, як незалежна судова система, вільна преса та політичний плюралізм, є прикладом для націй, які прагнуть створити або зміцнити власні демократичні структури. З огляду на їх лідерську роль, США продовжують розглядатися як символ демократичних цінностей, стабільності і успіху яких є вирішальними для підтримки міжнародного порядку, заснованого на правилах.

Отже, глибинну державу зазвичай описують як невидиму мережу, що складається з урядових бюрократів, спецслужб і впливових еліт, які нібито працюють за лаштунками, щоб маніпулювати політичними результатами та підтримувати статус-кво. Хоча теорія глибинної держави часто ґрунтується на спекулятивній і конспірологічній риторичі, її широке визнання свідчить про глибше розчарування в традиційних політичних структурах. Ключовим висновком є те, що концепція глибинної держави відображає не лише опозицію Трампа існуючому політичному порядку, але й ширшу кризу легітимності, з якою стикаються американські інституції. Як стверджують критики Трампа, цей наратив може підірвати довіру до критично важливих демократичних структур, таких як розвідувальні служби та судова система, представляючи їх як антагоністичні сили, а не як нейтральних арбітрів управління. Зрештою, дослідження показує, що хоча глибинна держава може бути більше міфом, ніж реальністю, її політичну корисність у формуванні суспільного сприйняття та підживленні міжпартійних розбіжностей не можна не помітити. Напруга між популістськими рухами та інституційною владою, ймовірно, залишатиметься визначальною рисою американського політичного дискурсу протягом багатьох років.

Список використаних джерел:

1. Остап'як В. Ефективне державне управління і національна безпека в контексті deep state // Координати публічного управління № 1 (2), 2024 р. URL: https://www.researchgate.net/publication/382770771_effective_public_administration_and_national_security_in_the_context_of_the_deep_stateefektivne_derzavne_upravlinna_i_nacionalna_bez_peka_v_konteksti_deep_state#fullTextFileContent
2. Bongino, D. Follow the Money: The Shocking Deep State Connections of the Anti-Trump Cabal. New York: Post Hill Press . 2020. 208 pp.
3. Çevik, S. Turkey in Global Entertainment: From the Harem to the Battlefield. In P. Sigismondi, World Entertainment Media London: Routledge. 2019. pp. 116-123.
4. Chabot, C. The lost history of delegation at the founding. Georgia Law Review. 2021. 56, 81. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3654564>
5. Dale-Scott, P. The American Deep State: Wall Street, Big Oil, and the Attack on US Democracy. New York: Rowman and Littlefield. 2015. 336 p.
6. Dinparast, F. The Pattern of the Formation and Role Playing of the Deep State in Turkey. Dulat/pizhūhī. 2020. pp. 99-138.
7. Fitzgerald J. The deep state: A history of Secret Agendas and the shadow government. Arcturus. 2020. 256 pp.
8. Fukuyama, F. Defining bureaucratic autonomy. Annual Review of Political Science. 2023. 26(1), 213–232. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051921-102914>
9. Fukuyama, F. In Defense of the deep state. 2024. URL: [file:///C:/Users/Use.DESKTOP-JSTG44H/Downloads/In%20Defense%20of%20the%20deep%20state%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Use.DESKTOP-JSTG44H/Downloads/In%20Defense%20of%20the%20deep%20state%20(3).pdf)
10. Ganser, D. The deep state: A history. Routledge. 2019. URL: <https://aunetwork.org/unveiling-the-deep-state-map-analysing-its-implications-for-international-relations/>
11. Giraldi, P. R. Deep state America: Democracy is often subverted by special interests operating behind the scenes. Global Research. 2018.
12. Glennon Michael J. National Security and Double Government. Oxford University Press 2016. 312 p.

ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження обумовлена російською агресією проти України, яка розпочалася у 2014 році і триває досі, яка є однією з найбільш резонансних подій ХХІ століття, що становить серйозну загрозу глобальній безпеці. Цей конфлікт має гібридний характер, поєднуючи традиційні військові дії з елементами інформаційної війни, економічного тиску та політичних маніпуляцій, що підкреслює необхідність комплексного аналізу його природи. Тому вивчення причин російської агресії є важливим не лише для глибшого розуміння специфіки сучасних міжнародних конфліктів, а й для розробки ефективних стратегій їх запобігання та подолання.

Метою дослідження є аналіз причин російської агресії проти України в контексті гібридної війни.

На основі поставленої мети нами визначено ряд **завдань**, зокрема:

- визначити геополітичні мотиви та стратегічні цілі росії;
- охарактеризувати стратегічні цілі росії;
- проаналізувати ідеологічні та історичні фактори агресії.

Виклад матеріалу. Аналіз ряду останніх досліджень і виступів західних і американських експертів дозволяє визначити ключові геополітичні процеси, які були як причинами, так і наслідками широкомасштабного вторгнення Росії в Україну та вплинули на хід війни.

Так у доповіді «Геополітика війни в Україні» широкомасштабне вторгнення росії в Україну визначається як порушення міжнародного права та основ міжнародного порядку, що стало найгострішим викликом стабільності та безпеки в Європі. з часів Другої світової війни. Це вторгнення є вираженням російського експансіонізму та вважається злочином агресії згідно з міжнародним кримінальним правом, оскільки воно порушує фундаментальні принципи Статуту ООН.

У своїх прогнозах щодо розвитку війни в Україні автори доповіді «Геополітика війни в Україні» стверджують, що російська влада не відмовлятиметься від своїх довгострокових цілей. Протистояння передбачатиме конкуренцію матеріально-технічних можливостей між росією та Заходом. Водночас Москва не наважиться на пряму конфронтацію з НАТО, а звернеться до окремих країн і спробує обмежити їхню підтримку України за допомогою підривних методів, медійної пропаганди, кібератак та енергетичного шантажу. Однак такі заходи не зможуть забезпечити отримання Україною значної матеріальної допомоги від західних країн, що «створить додатковий тиск на російську економіку та її військовий потенціал»[2].

Історичні аспекти агресії між Україною та росією глибоко вкорінені в спробах переосмислення спільної історії цих двох народів. Центральним елементом цієї стратегії є концепція «спільної історичної долі», яку активно просуває російська історіографія. Ідея «єдиного народу» спрямована на заперечення окремої ідентичності українського народу, його культури та мови. Ця концепція часто базується на інтерпретації історичних подій, таких як «утворення Київської Русі, яке подається виключно як частина російської історії, тим самим зменшуючи внесок українців у розвиток цього державного утворення» [1].

Протягом століть українські території перебували під впливом російської імперії, що супроводжувалося політикою колоніалізму та русифікації. Російська імперія застосовувала різні методи для підкорення українського населення, включаючи економічну експлуатацію ресурсів, адміністративне управління та культурну домінацію.

Однією з ключових стратегій була русифікація, яка включала заборону української мови у публічному та освітньому житті, обмеження культурних проявів та примусову асиміляцію населення. Дана політика мала на меті створення єдиної російськомовної нації, що сприяло послабленню національної самосвідомості українців та знищенню їхньої культурної ідентичності.

Інтерпретація подій Другої світової війни також служить інструментом для формування негативного образу України, адже російська пропаганда часто зображує Україну як «невдячного союзника» чи навіть «зрадника», що сприяло окупації та розділу території. Ця інтерпретація ігнорує внесок українців у боротьбу проти нацизму та жертви, яких зазнали українські землі під час війни, створюючи негативний образ України в очах російської громадськості та виправдовуючи агресивні дії.

Радянська епоха істотно вплинула на становлення української національної ідентичності, залишивши по собі глибокі психологічні та соціальні наслідки. У цей період українська інтелігенція зазнавала систематичних переслідувань. Представників культури, науки, освіти й духовенства часто піддавали арештам, засланням, чи фізичному знищенню. Це супроводжувалося загальною політикою репресій проти національної самосвідомості при якій закривалися українські школи, вводилася жорстка цензура, а українська мова витіснялася з офіційного вжитку.

Крім цього, країна пережила численні економічні катастрофи, зокрема Голодомор, індустріалізацію з примусовим переміщенням населення та відчуженням приватної власності, що сприяло накопиченню глибокого спротиву серед українського народу, який поступово формував внутрішню потребу зберігати власну культурну та історичну спадщину, попри нав'язування радянських цінностей.

Сучасна агресія росії проти України має ґрунтування в кількох ключових ідеологічних компонентах. Одним із них є концепція «Русский мир», яка визначає Росію як захисника «спільного цивілізаційного простору», включаючи країни пострадянського простору. В цьому контексті Україна розглядається як «невід'ємна частина» цього простору, а будь-які спроби інтеграції в західні структури інтерпретуються як загроза. Ця ідеологічна конструкція обґрунтовує «прагнення росії зберегти вплив та контроль над сусідніми країнами, у тому числі Україною» [3, с.104].

Одним із ключових інструментів російської гібридної агресії є антизахідна риторика, що ґрунтується на протиставленні цивілізацій «Схід проти Заходу», де Україна виступає як країна, яка потрапила під згубний вплив західних цінностей. У цьому контексті дії росії подаються як нібито «захист» від західної експансії. Такий наратив спрямований на те, щоб делегітимізувати прагнення України до європейської інтеграції, зобразивши це як відмову від «спільного історичного минулого». Велику роль у цій інформаційній війні відіграє пропаганда, яка активно використовує спотворення історичних фактів. Через російські масмедіа поширюються меседжі, що принижують українську державність і таврують її негативними ярликами «націоналізму» та «неофашизму».

Економічний та політичний тиск також відіграє важливу роль, адже до 2014 року, санкції, енергетичні кризи та спроби посилити політичну дестабілізацію використовувалися для досягнення стратегічних цілей росії. Крім того, підтримка сепаратизму, виражена через подальшу окупацію Криму та створення маріонеткових режимів на сході України, стали елементами довгострокової стратегії щодо послаблення української державності та інтеграції її територій у сферу впливу росії.

Висновок. Російська агресія проти України є складним та багатогранним феноменом гібридної війни, що має глибокі геополітичні, ідеологічні та історичні причини. Концепція «спільної історичної долі», політика колоніалізму та русифікації, а також сучасні ідеологічні компоненти, такі як «Русский мир» та антизахідна риторика стали ключовими елементами цієї стратегії, що формувалася десятиліттями з метою поневолення України.

Список використаних джерел:

1. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики. Експертне опитування / авт. кол.: І. Павленко, В. Нагірний, В. Потапенко, Є. Маляревський. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. 30 с.
2. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про звернення Верховної Ради України до держав гарантів безпеки України». URL: <http://portal.rada.gov.ua/news/NovynyPovidomlennya/189190.html> (дата звернення: 05.04.2025).
3. Магда Є.В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків, 2015. 304 с.
4. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.

***Федуник Віталій, викладач кафедри
політології та філософії імені С. Коновала***

ПОЛІТИЧНЕ МІКРОТАРГЕТУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ШІ: МІЖ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЄЮ ТА МАНІПУЛЯЦІЄЮ СВІДОМІСТЮ ВИБОРЦІВ

Постановка проблеми. Розвиток штучного інтелекту докорінно змінив сучасну політичну комунікацію. Особливо небезпечним є використання ШІ для мікротаргетування — індивідуального політичного впливу на основі аналізу персональних даних. Алгоритмічне персоналізоване повідомлення може не тільки посилити залученість виборця, а й створити загрозу маніпуляції його політичною свідомістю. Виникає етична дилема: де межа між демократичним залученням та інформаційним тиском?

Мета. Проаналізувати використання штучного інтелекту для мікротаргетування в політичних кампаніях, визначити його вплив на формування політичної думки виборців, а також окреслити етичні ризики та можливості для демократичного контролю над цим інструментом. Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити механізми функціонування ШІ у персоналізованій політичній рекламі.
- Оцінити вплив мікротаргетування на політичну поведінку виборців.
- Визначити етичні загрози, пов'язані з маніпуляцією та дезінформацією.
- Розглянути можливості регулювання та прозорості алгоритмів.

Виклад матеріалу:

Сучасні дослідження показують, що політичне мікротаргетування із застосуванням ШІ здатне формувати індивідуалізовані наративи, які впливають на емоційне сприйняття політичних подій та кандидатів. Дослідження про «sleeper social bots» демонструє, як ChatGPT-подібні боти можуть взаємодіяти з людьми та поширювати дезінформацію в умовах виборчої кампанії, не викликаючи підозр (Doshi et al., 2024). Водночас, під час республіканських дебатів у США 2023 року на платформі X була зафіксована скоординована активність ботів, що просували конспірологічні теорії, зокрема про фальсифікацію виборів (Graham & FitzGerald, 2023).

Інше дослідження доводить, що персоналізовані меседжі підсилюють уже наявні політичні упередження, формуючи так звані «інформаційні бульбашки» (Sharma et al., 2021). Це ускладнює формування об'єктивної політичної думки, адже користувач стикається лише з контентом, який підтверджує його погляди. У такому середовищі етичні принципи прозорості, автономії вибору та правдивості інформації опиняються під загрозою.

Окрему увагу дослідники приділяють практиці «дезінтермедіації» — оминання традиційних ЗМІ та пряма комунікація політика з виборцем через емоційно забарвлені повідомлення в соціальних мережах. Цей підхід, використаний Дональдом Трампом, був поєднаний із терміном «фейкові новини» як політичною зброєю (Diez-Gracia et al., 2023). Таким чином, штучний інтелект сприяє поляризації та делегітимації альтернативних думок.

Європейські експерти вказують на необхідність розробки регуляторних підходів до ШІ в політичній рекламі. Вони підкреслюють, що надзвичайно реалістичний фейковий контент, створений ШІ, ускладнює розмежування між правдою й вигадкою, особливо в емоційно насичених кампаніях (Gaborit, 2024).

Висновки

Політичне мікротаргетування із використанням ШІ є подвійним інструментом: з одного боку, воно дозволяє адресно доносити політичні меседжі, з іншого — створює серйозні виклики етичного порядку, пов'язані з маніпуляцією свідомістю виборців, порушенням приватності та підривом демократичних інституцій. Для збереження автономії політичного вибору необхідне запровадження механізмів прозорості, регулювання та цифрової етики.

Список використаних джерел

1. Doshi, J. et al. (2024). Sleeper Social Bots. <https://consensus.app/papers/sleeper-social-bots-a-new-generation-of-ai-disinformation-doshi-novacic/3520160e000855caa7b018d15b2b83cc>
2. Graham, T., & FitzGerald, K. (2023). Bots, Fake News and Election Conspiracies. <https://consensus.app/papers/bots-fake-news-and-election-conspiracies-disinformation-graham-fitzgerald/8623392f5c45539a9a1e1bac811c4849>
3. Sharma, K. et al. (2021). Characterizing Online Engagement with Disinformation. <https://consensus.app/papers/characterizing-online-engagement-with-disinformation-sharma-ferrara/5df4252b53505438b7159a3a9367a4a3>
4. Diez-Gracia, A. et al. (2023). Disintermediation and disinformation. <https://consensus.app/papers/disintermediation-and-disinformation-as-a-political-diez-gracia-sánchez-garcía/228844e18991544680013ca4ce6fa60e>
5. Gaborit, P. (2024). A Sociopolitical Approach to Disinformation and AI. <https://consensus.app/papers/a-sociopolitical-approach-to-disinformation-and-ai-gaborit/d2490fd808345ea086db21c5ac17b4b1>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ,
Артем Коновал, студент гр. ПОЛ-41*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ОСНОВНІ ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

Актуальність теми нашого дослідження в тому, що в процесі глобалізації Україні необхідно враховувати і ті побічні, суперечливі, нерідко і негативні моменти, які неодмінно супроводжують такі важливі, переломні в історії суспільні явища. Глобалізація, як головна тенденція сучасного розвитку світового співтовариства, стала важливим об'єктом дослідження суспільними науками. Аналіз наукової літератури, присвяченої глобалізації, показує, що цей процес неоднозначно оцінюють як науковці, так і політики, увага акцентується на різних аспектах цього феномену.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація – багатовимірне явище, включає в себе економічні, політичні, інформаційні та культурні складові. Серед них науковці виділяють *економічну* (фінансову) складову первинного стосовно решти. Відтак, аналіз глобалізації та її вимірів стало в центрі уваги багатьох як зарубіжних так і вітчизняних дослідників, що привело до виникнення навіть окремої науки – «глобалістики» [1, с. 6] та наявності в її рамках низки політико-філософських, політологічних та економічних теорій глобалізації. Дослідження глобалізації як світового суспільно-політичного процесу набуло чи не найбільш дискусійного характеру, виходячи зі складності й неоднозначності глобалізаційних процесів і тих суперечностей, які вони в себе включають [1, 28]. Адаже поряд із позитивними чинниками глобалізації, їй притаманні і певні виклики та загрози. Ризики втрати національної ідентичності та культури малочисельних народів, прояви міжнародної злочинності, деформацій економічно-соціального розвитку країн в ході глобалізації, корупції, тероризму, тощо. Розпочинаючи аналіз феномену глобалізації необхідно насамперед зазначити, що поряд із самим терміном «глобалізація» у сучасній суспільно-політичній лексиці, ЗМІ вживаються і такі поняття, як «глобалізм», «глобалістика». Вони нерідко підміняються одне другим. Тому, як зазначають українські вчені В.Бебик та С. Шергін, необхідно змістовно і методологічно визначитися з цією проблемою. На їхню думку, поняття «глобалізація» повинно означати «процес», «глобалістика» – наука про нього, а «глобалізм» – це ідеологія [1, с. 6]. Такий методологічний підхід, як показують науковці, дає можливість чітко оперувати цими термінами при дослідженні глобалізаційних процесів, враховуючи те, що в сучасній суспільній науці існує багато концепцій глобалізації. Для трактування даного процесу використовується понятійний апарат різних галузей суспільних наук. Глобалістика, як наука є молодого і міждисциплінарною. Вона, в її сучасному розумінні, бере свої витoki з рубежу 60—70-х років ХХ століття. До середини 90-х років ця наука трактувалась в основному обмежено, лише як вчення про глобальні проблеми сучасності — природні та суспільні. Висування глобалістики на передній план було пов'язане з необхідністю осмислення протиріч, що загострилися до цього часу, і інших проблем глобального масштабу. Сам термін «глобальні проблеми» уперше з'явився на Заході в 60-і роки ХХ століття, там же вперше була дана їхня сучасна інтерпретація. Західні вчені намагалися за допомогою природничо-наукових методів і комп'ютерної техніки відповісти на питання про шляхи вирішення глобальних проблем, що призвело до появи глобального моделювання. Його ініціатором став Римський клуб, до якого сходять перше, вузьке розуміння предметного поля глобалістики, що окреслює його межі вивченням глобальних проблем. Воно ґрунтувалося на застосуванні глобальних підходів до масштабних, комплексних світових

проблем, що відбивають зростаючу взаємозалежність усіх країн світу, з акцентом на довгострокові наслідки цих проблем. Глобалістика представлялась в основному як актуальний напрямок наукових досліджень глобальних проблем сучасності [5]. Одними з перших у західній науці спробували систематизувати численні дослідження глобалізації західні науковці Е. Гідденс у праці «Наслідки сучасності» (1990р.) та Л. Склер «Соціологія глобальної системи» (1991р.) [3]. Е. Гідденс та Л. Склер розглядають глобалізацію як пряме продовження модернізації. Сучасна соціальна система, як і глобалізація, формується в таких інституціональних вимірах: система національних держав, світовий військовий порядок, міжнародний поділ праці. Ці виміри вважаються суттю світової капіталістичної економіки. В загальному логічна структура теорії Е. Гідденса та Л. Склер в тому, що глобалізація представлена як серія аналогічних, однопорядкованих тенденцій у різних інституціональних сферах, що виявляється як формування глобальної системи взаємозв'язків і взаємозалежностей між локальними соціальними процесами. Ця система формує характерну для сучасної епохи глобальність соціальної організації. Згідно Гідденса, термін «глобальне» поєднує в собі поняття «інтернаціональне» й «транснаціональне», а термін «локальне» - поняття «національно-державне» «субнаціональне» [3]. Одним з перших вітчизняних дослідників процесу глобалізації став проф. С.І. Соколенко. Він зазначає, що у сфері інтересів цієї науки входять проблеми світового характеру, які або зачіпають інтереси широкого кола держав чи навіть усього світового співтовариства, або ж ті, що вимагають рішучих дій на основі колективних зусиль з метою усунення загальної загрози або запобігання регресу в умовах життя людей. Він вважає, що серед науковців цей термін став розхожим і уживається в різних аспектах. Нерідко він використовується як синонім інтернаціоналізації господарського життя і вrostання національних економік в світогосподарську систему, або як еквівалент лібералізації міжнародної торгівлі та інвестування, або навіть як інший вираз процесу інтеграції національних господарств. Така термінологічна «безрозмірність» вносить плутанину і заважає розумінню цього історично нового і дійсно важливого процесу» [7]. Тому він і зауважує: «галузь економічної науки, яка займається ключовими планетарними проблемами сучасності і майбутнього людської цивілізації, одержала назву «глобалістика» [7]. М. Головатий зазначає, що більшість провідних зарубіжних науковців поєднують глобалізацію передусім з інтернаціоналізацією сучасної економіки та її наслідками, хоча і визнають, що глобалізація абсолютно не сприяє помітному зниженню нерівності, тому він надає таке визначення глобалізації: «Глобалізація – процес обміну товарами, послугами, капіталом та робочою силою, що виходить за межі державних кордонів і набуває форм постійної та неухильно зростаючої міжурядової інтеграції економік. Глобалізація пов'язана із сукупністю найгостріших, життєво важливих світових загальнолюдських проблем, вирішення яких потребує об'єднання зусиль усіх народів і держав» [6, с. 112]. Багато науковців пов'язують процеси глобалізації з тенденціями інтернаціоналізації процесів використання людського капіталу. Так, професор соціології Каліфорнійського університету (США) М. Кастельс визначив глобалізацію як «нову капіталістичну економіку», перерахувавши як основні такі її характеристики: інформація, знання і інформаційні технології є головними джерелами зростання продуктивності і конкурентоспроможності; ця нова економіка організується переважно через мережеву структуру менеджменту, виробництва і поділу, а не окремих фірм, як раніше; і вона є глобальною [7]. В свою чергу в науковій монографії «Глобалізація і економічний розвиток: національний аспект» Ю. В. Макогон дає більш широке визначення глобалізації: «Глобалізація – це процес, який створює економічну, фінансову, торгову, інформаційну та інші системи. При цьому наднаціональні економіки, капітали, цінні папери і т.і. розглядаються не як проста сума економік, валютних, інформаційних і інших систем окремих держав, а як цілісні геоекономічні, геофінансові, геоінформаційні та інші поля, які у сукупності формують планетарні життєво активні поля» [4]. Заслуговує на увагу загальнофілософський підхід до трактування сутності глобалізації, що його запропонував і сформулював французький вчений Б. Баді. На його думку, це: по-перше, постійний історичний процес, що розвивається; по-друге, це процес гомогенізації та універсалізації світу; по-третє, це транскордонні процеси взаємодії [1, с.24].

Висновки. В загальному, як показав наш аналіз, в сучасній науковій літературі сформувалися різні підходи до проблем глобалізації. Економісти, політологи, філософи, соціологи, історики, акцентують увагу на політичних, філософських, соціокультурних, економічних та історичних аспектах явища глобалізації. Причиною цього стало те, що глобалізація – багатовимірне явище. Воно включає в себе економічні, політичні, інформаційні та культурні складові. Відтак, аналіз глобалізації та її вимірів стало в центрі уваги багатьох як зарубіжних так і вітчизняних дослідників через наявність в її рамках низки політико-філософських, політологічних та економічних теорій.

Список використаних джерел

1. Бебик В. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика: Навч. посібник / В. М. Бебик, С. О. Шергін, Л. О. Дегтерьова. Київ: Університет «Україна», 2006. 208 с.
2. Глотов Б. Б. Глобалізація як феномен культурно-цивілізаційного розвитку України. URL : <http://www.info-library.com.ua/books-text-11894.html>
3. Кравчук М. Концептуальна еволюція теорій глобалізації. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789>
4. Макогон Ю. В. Зовнішньоекономічна діяльність і зовнішньоекономічні зв'язки України. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p10_16.pdf
5. Саричев В. І. Теоретичні основи глобалізації світової економіки в контексті дослідження тенденцій людського розвитку. URL: www.economy.nayka.com.ua/?=1&=1701
6. Світова економіка і міжнародні відносини: понятійно-термінологічний словник /за ред. І.Л. Сазонця, Н.В. Стукало, О.М. Сазонець, М.А. Шепелева. Донецьк:ДНУ, 2010. 575 с.
7. Теоретичні моделі глобалізації. URL: <http://www.uaeconomic.com/ulens-260-3.html>

ПОСТКОМУНІСТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ 1980-Х – 2022 РР.)

Актуальність теми. Актуальність дослідження політичного режиму України в контексті демократичної трансформації українського суспільства зумовлюється як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, що визначають розвиток держави на сучасному етапі. Особливої актуальності тема набуває в умовах сучасних глобальних змін, війни Росії проти України, євроінтеграційних прагнень нашої держави та необхідності укріплення демократичних інституцій.

Постановка проблеми. Перехід до демократії здійснюється в процесі демократизації. Як відзначають науковці, **демократизація** – це процес, в результаті якого відбувається перехід від автократичних (недемократичних) політичних режимів до демократичних [4]. Цей процес в Україні ще не завершився, тому важливим є проаналізувати його основні етапи, здобутки і недоліки для уникнення помилок в подальшому. Аналіз останніх досліджень. Серед сучасних досліджень щодо характеру і посткомуністичної трансформації в Україні слід відзначити, в праці таких науковців як А. Колодій, С. Лінецького, Ю. Мацієвського, В.Томахіва, О. Романенка та ін. Однак, існує потреба узагальнюючого аналізу того, як проходила посткомуністична трансформація політичного режиму в Україні впродовж кінця 1980-х – 2022-х р.

Метою дослідження є простежити динаміку та особливості посткомуністичної трансформації України кінця 1980-х – 2022-х р. Початком трансформації політичного режиму в Україні, у контексті цілісності історико-політичного процесу та причинно-наслідкових зв'язків, можна вважати кінець 80-х рр. Ще в період входження України в склад СРСР, розпочався процес трансформації українського суспільства, тобто переходу від одного типу суспільства до іншого – в нашому випадку від тоталітаризму до демократії. Але помилковою була б думка про те, що перехід від тоталітарної політичної системи до демократичної, можна зробити зразу, тільки видавши необхідні закони і тим самим впровадити демократію. Як правило, цей процес вимагає певного проміжку часу, протягом якого будуть зникати риси попереднього режиму та формуватися риси нового одночасно це буде проявлятися у функціонуванні політичного режиму. Отже, на початку демократичної трансформації політичного режиму в Україні в кінці 80-х рр. відбувалась руйнація тоталітаризму, зародження деяких демократичних елементів у функціонуванні політичного режиму - відсутність політичних репресій, зародження ідеологічного та політичного плюралізму і поява на цій основі політичних партій, свободи слова, відносно демократичних виборів у різні рівні влади. Вже після проголошення незалежності України у 1991 році відбувалося законодавче забезпечення цих змін, яке в цілісному загальному вигляді завершилось прийняттям нової Конституції в 1996 р., згідно якої Україна проголошувалась демократичною, президентсько-парламентською республікою. Однак, прийняття демократичної Конституції ще не є показником того, що в країні повністю утвердився демократичний режим. Один із головних елементів демократичного режиму - це домінування і дотримання закону у всіх сферах суспільного і життя. Українські ж реалії виявились такими, що правляча верхівка продемонструвала неможливість перебувати в правовому полі і відносинах нею ж писаних законів. Громадяни, перебуваючи в рамках посттоталітарної політичної культури, надіялись на чергового «рятівника» в особі всенародно обраного президента чи іншої політично відповідальної особи. Все це в сукупності з широкими президентськими повноваженнями, визначеними новою Конституцією, стали однією з причин того, що протягом 1996 – 2004 рр. в процесах демократичної трансформації і функціонуванні політичного режиму почали не тільки домінувати авторитарні тенденції, а й фактично сформувався авторитарний режим Президента Л. Кучми в одному із його найгірших проявів – кланово-олігархічному. Кульмінацією кучмівського авторитаризму можна вважати перебіг президентських виборів 2004 року. Вибори яскраво засвідчили недотримання правлячою елітою демократичних норм у реальній політичній діяльності та стали однією з головних причин Помаранчевої революції 2004 року. Вона розпочала трансформації політичного режиму України, створивши умови та можливості для прискорення формування справжнього демократичного режиму [2]. Проте, «помаранчева» влада виявилась неспроможною повноцінно використати цей масштабний потенціал. Зміна форми правління держави на парламентсько-президентську республіку, протистояння між В. Ющенко і Ю. Тимошенко, повернули режиму ще й ознаки охлократичності, які були йому притаманні в перший період трансформації. Це також стало однією з причин реваншу В. Януковича в 2010 році. Проте, справедливим було б зазначити, підсумовуючи, що демократичні тенденції в трансформації українського політичного режиму в період президента В. Ющенка були домінуючими [1]. Прихід В. Януковича до влади послабив ці тенденції і в кінцевому результаті призвів до зворотнього процесу. Його початком було скасування Конституційної реформи 2004 року в жовтні 2010 і повернення моделі президентсько-парламентської форми правління. Мета цього кроку більш як зрозуміла – це концентрація державної влади, виконавчої вертикалі в одних руках, що є притаманним для авторитаризму. Зазначимо, що модель президентсько-парламентської республіки, як і інших форм державного правління, не є причиною для утвердження авторитаризму. Однак – це в умовах стабільних демократій та демократичних режимів. Досвід президентської республіки в США це яскраво ілюструє. Інша справа щодо країн, які знаходяться в умовах трансформаційних, нестабільних політичних систем, до яких належить Україна. За три роки

перебування при владі В. Януковичу вдалося фактично сконцентрувати необмежену владу в своїх руках, підпорядкувати собі не тільки судову владу, яка в Україні ніколи не характеризувалася як незалежна, але й законодавчу. Україна, за прикладом Росії та Білорусі, доволі швидкими темпами рухалася до авторитаризму. Авторитарні тенденції в динаміці трансформації політичного режиму одержали повністю верх над демократичними. Вже в березні 2013 українські політологи констатували той факт, що трирічне правління президента Януковича призвело як до трансформації моделі державного управління, так і зміни типу політичного режиму, який характеризується відходом від демократичних цінностей. В часи президенства В. Януковича Україна втратила ряд позицій в списку ознак вільних та демократичних країн за рейтингом неурядової міжнародної організації Freedom House, опустившись до рівня таких держав як Пакистан, Колумбія та Мозамбік та перейшла від розряду «вільних країн» до «частково вільних» [5]. З виведених політологами 12 основних ознак авторитарного режиму, політичне панування В. Януковича в Україні повністю відповідало восьми критеріям та ще чотирьом частково, зберігаючи деякі ознаки невикорінної демократії, громадянської свободи та недобудованого авторитаризму [5]. «Добудувати» авторитаризм В. Янукович та його оточення вирішили прийняттям «законів 16 січня» під час Революції гідності з метою, «викорінення демократії» та громадянських свобод. Розстріл демонстрантів в трагічні лютий-березень 2014 р. можна вважати апогеєм клептократичного авторитаризму В. Януковича. Знаковим є і той факт, що політична кар'єра В. Януковича завершилася так як і багатьох збанкрутілих авторитарних диктаторів – втеча з країни з величезними нагробованими коштами. Президентство П. Порошенка та В. Зеленського, характерне відновленням демократизації політичного режиму, водночас він так і не позбувся своєї гібридності. Як бачимо, демократична трансформація політичного режиму в Україні прив'язується нами до особи Президента. І це не випадково. Як показує історичний та політичний досвід, роль політичного лідера в перехідні періоди надзвичайно важлива. Саме він та його політична воля можуть стати генераторами змін та реформ у всіх сферах суспільного життя, визначати майбутнє держави, її поступ в ту чи іншу сторону в контексті демократії.

Висновки. Таким чином, динаміка трансформації політичного режиму в сторону демократичного в пострадянській Україні у 1990-і – 2022 рр. носила непрямоїний, суперечливий та непрогнозований характер. Авторитарні тенденції перебували у стані протиріччя з демократичною альтернативою і в цьому контексті перехідний період означав скоріше невизначеність остаточних результатів їхнього змагання, незавершеність суперечливості і непослідовності самої трансформації режиму. Вищевикладене, на наш погляд, і визначає особливості посттоталітарного періоду та трансформації політичного режиму України в порівнянні з іншими посттоталітарними державами та пострадянськими республіками.

Список використаних джерел

- 1.Юрій Мацієвський У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Matsiievskiy_Yurii/U_pasttsi_hibrydnosti_zygzagy_transformatsii_politychnoho_rezhymu_v_Ukraini_1991-2014.pdf
- 2.Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після «помаранчевої революції». URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1399>.
- 3.Сухонос В. В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму : моногр. Суми, 2003. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream>
- 4.Томахів В. Трансформація політичного режиму в незалежній Україні: загальні тенденції, особливості дефініцій. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. Тернопіль, ТНЕУ, 2015. Вип.19 (1) С.336-342.
- 5.Україна набула майже усіх 12 ознак авторитарної держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: http://vgolos.com.ua/articles/ukraina_nabula_mayzhe_usih_12_oznak_avtorytarnoi_derzhavy_106965.html.

*Наталія Лубкович,
к.і.н. старший викладач кафедри політології та філософії ЗУНУ
Дмитрук Дарина, студентка групи ДИЗ-11
Соціально гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРІСТОТЕЛЯ

Актуальність теми дослідження. Арістотель однин із перших намагався систематично осмислити феномен душі, розглядаючи її не лише як субстанцію чи життєву силу, а як основу всіх процесів, що відбуваються в організмі. Погляди Арістотеля на душу вплинули на подальший розвиток філософської антропології та психології, а також на теологічну думку, зокрема в епоху середньовіччя. Вивчення його концепції душі дає змогу краще зрозуміти як античні уявлення про життя і мислення, так і основи західної філософії. Актуальність дослідження полягає в прагненні осмислити спадок Арістотеля з сучасної перспективи, що дозволить краще зрозуміти його внесок у розвиток філософських уявлень про людину.

Мета дослідження: аналіз поняття душі в філософії Арістотеля, а також вивченні впливу його концепції на подальші філософські й наукові дискусії про природу людської психіки та свідомості.

Об'єкт дослідження. Антропологічні та онтологічні аспекти філософії Арістотеля, пов'язані з природою душі.

Предмет дослідження. Концепція душі в трактаті Арістотеля «Про душу» та в інших його творах, де він розглядає питання життя, свідомості та пізнання.

Завдання дослідження: проаналізувати основні положення Арістотеля щодо природи душі; визначити зв'язок між душею та тілом у його філософії; дослідити вплив арістотелівської концепції душі на подальші філософські школи; порівняти арістотелівське розуміння душі з іншими філософами. По-перше, у праці «Про душу» Арістотель розробляє свою концепцію душі, де стверджує, що душа є «ентелехією» тіла, тобто його кінцевою метою або «актуалізацією». Це означає, що душа є тим, що надає тілу сенс, формує його функціональність і забезпечує виконання його природних функцій. На відміну від дуалістичного підходу Платона, Арістотель вважає душу невіддільною від тіла: вона є сутністю живої істоти, яка робить тіло життєздатним [1]. Арістотель використовує порівняння з різними фізичними об'єктами, аби пояснити взаємозв'язок душі та тіла. Наприклад, він порівнює душу із здатністю ока бачити, де зір – це «душа» ока, його основна функція. Без зору око не є повноцінним органом, так само як і тіло без душі – лише фізична субстанція [2]. По-друге, Арістотель пропонує ієрархічну модель душі, яка складається з трьох рівнів: - рослинна душа відповідає за харчування, ріст і розмноження. Це найнижчий рівень, властивий всім живим істотам, включаючи рослини; - чуттєва душа відповідає за відчуття і бажання, а також здатність до руху. Вона властива тваринам, які мають органи чуття і здатні відчувати зовнішній світ; - розумна душа (або «нус») є найвищим рівнем і притаманна лише людині. Вона відповідає за мислення, рефлексію і пізнання істин. Ці рівні не існують ізольовано один від одного. Вищий рівень душі включає в себе функції нижчих рівнів, тобто людина має як рослинну, так і чуттєву душу, а також розумну. Ця ієрархічна структура є ключовим аспектом арістотелівської антропології, оскільки вона пояснює, чому людина має всі життєві функції, притаманні іншим живим істотам, але при цьому має особливу здатність до мислення [3]. По-третє, душа як форма тіла. Відповідно до арістотелівського вчення про форми і матерії, душа є формою, а тіло – матерією. Це означає, що душа є нематеріальною сутністю, яка організовує і надає сенс тілесній субстанції. Арістотель стверджує, що тіло і душа не можуть існувати одне без одного: душа не може існувати окремо від тіла, оскільки вона реалізується через тілесні функції. Він ілюструє цей зв'язок порівнянням із відношенням форми і матерії в будь-якому предметі – наприклад, у воску і печатці, де відбиток форми печатки є невід'ємним від самого воску [4]. По-четверте Арістотель також звертає увагу на зв'язок душі з пізнавальною діяльністю. Він стверджує, що душа має здатність до мислення, яка відрізняє людину від тварин. Ця здатність включає в себе як сприйняття через органи чуття, так і абстрактне мислення. Арістотель розрізняє пасивний і активний розум. Пасивний розум відповідає за отримання інформації від зовнішнього світу, тоді як активний розум інтерпретує і організовує ці враження, формуючи знання. Арістотель наголошує, що розум є особливою частиною душі, яка може існувати незалежно від тіла, але це не означає дуалізм. Він вважає розум універсальною здатністю людської душі, яка одночасно поєднується з тілесними відчуттями і перевершує їх [5]. Арістотель розглядає душу як форму тіла, що означає, що душа є принципом, який надає організму його функціональність і сенс. На відміну від Платона, який вважав душу незалежною від тіла, Арістотель стверджує, що душа нерозривно пов'язана з тілом. Цей зв'язок є основою для його теорії про те, що душа і тіло існують як єдине ціле, яке не можна поділити [6]. Щоб пояснити зв'язок душі та тіла, Арістотель використовує порівняння з воском і відбитком печатки. Він зазначає, що душа і тіло настільки тісно пов'язані, як форма і матерія в будь-якому предметі: форма не може існувати окремо від матерії, яка її реалізує. Тобто душа, як форма тіла, не є окремою субстанцією, а є принципом, що надає тілу його властивості та цілісність. Саме ця єдність форми і матерії у випадку душі і тіла робить живу істоту єдиним цілим [7]. Арістотель вважає, що душа не може бути відокремлена від тіла, оскільки вона є сутністю організму, яка обумовлює його життєвість і здатність до дії. Це відрізняє його погляди від дуалістичних уявлень, де душа розглядається як субстанція, яка може існувати окремо від тіла. Він підкреслює, що душа і тіло складають єдиний живий організм, де тіло є інструментом, а душа - принципом, що приводить його в дію [8]. У концепції Арістотеля розум є частиною душі, але займає особливе місце. Арістотель виділяє активний і пасивний розум, зазначаючи, що активний розум може існувати незалежно від тіла, тоді як пасивний розум функціонує тільки в контексті тілесних відчуттів. Активний розум Арістотель описує як «безсмертний» і незалежний, що робить його відмінним від інших функцій душі. Це одна з небагатьох частин арістотелівської філософії, де допускається можливість існування якоїсь частини душі без тіла [8]. Отже, Арістотелівська концепція душі становить важливий внесок у філософію, поєднуючи поняття форми і матерії, тіла і душі в єдину систему. На відміну від дуалістичних і матеріалістичних підходів, Арістотель розглядає душу як невід'ємну форму тіла, яка надає йому життєві функції та цілісність. Унікальність його погляду полягає в тому, що він не розділяє душу і тіло як дві незалежні субстанції, а вбачає їх як взаємопов'язані складові живого організму. Цей підхід заклав основи для розгляду людини не лише як біологічної істоти, а й як цілеспрямованої, розумної істоти, здатної до вищих форм пізнання і самосвідомості.

Список використаних джерел

1. Арістотель. Про душу. Київ: Вид-во «Наукова думка», 2012. 503 с.
2. Ллойд Дж. Арістотель. Київ: Основи, 2010. 274 с.
3. Коплстон Ф. Історія філософії. Т.1. Греція і Рим. К.: Дух і Літера, 2005. 284 с.
4. Сорокін В. Філософія середньовіччя. Львів: Літопис, 2004. 495 с.
5. Фома Аквінський. Сума теології. Т. 1. Київ: Логос, 2003. – 342 с.
6. Платон. Федон. Київ: Наукова думка, 1999. 123-124 с.
7. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Харків: Фоліо, 2003. 245-246 с.
8. Гоббс Т. Левіафан. Львів: Літопис, 2002. 312 с.

ЛЮДИНА ТА ІСТОРІЯ В ЕКЗИСТАНЦІЙНІЙ ФІЛОСОФІЇ КАРЛА ЯСПЕРСА

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасного світу, де людина часто стикається з відчуттям абсурду та пошуком сенсу, екзистенційна філософія стає особливо актуальною. Вона допомагає зрозуміти місце індивіда в історії та взаємозв'язок між особистим існуванням і суспільними процесами.

Мета дослідження: проаналізувати концепцію людини та історії в екзистенційній філософії К. Ясперса, визначити їхню взаємозалежність та вплив на формування людської ідентичності.

Об'єкт дослідження: екзистенційна філософія, зокрема концепції К. Ясперса, що стосується людини та історії.

Предмет дослідження: філософські ідеї Ясперса, пов'язані з людським існуванням, історією та їхнім впливом на формування особистості.

Завдання дослідження: розглянути основні положення екзистенційної філософії, вивчити біографію та філософські погляди К. Ясперса, проаналізувати концепцію людини та історії в його творах та визначити взаємозв'язок між індивідуальним досвідом і історичними подіями. Карл Ясперс (1883-1969) – німецький філософ, один із головних представників екзистенціалізму, чий погляд зосереджується на проблемах буття, свободи, духовного розвитку та відношення людини до історії. Він розглядав філософію як шлях до пошуку сенсу існування, що відбувається через особистий досвід та внутрішнє осмислення. Важливими концептами його вчення є «екзистенція», «трансценденція», «граничні ситуації» та «комунікація». Екзистенція, на думку Ясперса, – це істинна сутність людини, яка не зводиться до матеріальних чи соціальних аспектів. Екзистенція розкривається тоді, коли людина починає запитувати про сенс власного буття та шукає відповідь у власному досвіді. Трансценденція – це поняття, яке позначає вихід за межі звичайного людського досвіду та світу явищ. Для Ясперса трансценденція пов'язана з тим, що людина прагне віднайти сенс життя, який не можна досягнути лише раціонально. Це пошук чогось вищого та абсолютного, що лежить за межами нашого повсякденного буття. Граничні ситуації – це важливий концепт у філософії Ясперса, який стосується моментів, коли людина стикається з непереборними межами власного існування. Це такі події, які неможливо змінити або уникнути: **смерть, страждання, провини, боротьба**, а також усвідомлення своєї кінцівки та обмеження, такі моменти людина втрачає ілюзії щодо контролю над життям і стикається з власною екзистенційною крихкістю. Ці ситуації не мають готових рішень – вони примушують людину шукати відповіді в собі, що відкриває шлях до внутрішнього перетворення. **Комунікації** – глибокий, чесний діалог між людьми, які прагнуть зрозуміти одне одного та дійти до істини. Це не просто обмін інформацією, а відкритий обмін смислами та переживаннями. Для Ясперса історія – це не просто хронологічний виклад подій, а простір, де людина шукає себе та розкриває свій духовний потенціал. Він наголошував, що історія має сенс лише тоді, коли людина сприймає її як шлях до самопізнання та усвідомлення власної свободи. Важливе значення має не просто знання фактів минулого, а здатність вчитувати в них смисл та пов'язувати з власним життям. Особливу увагу Ясперс приділяє концепції «**осовового часу**» – періоду в історії людства (близько 800–200 рр. до н. е.), коли в різних частинах світу виникли великі духовні та філософські вчення (конфуціанство, буддизм, давньогрецька філософія). Цей період став точкою відліку для розвитку людської свідомості, що підняла питання про сенс буття та моральний вибір. Також Ясперс вважав, що кожна людина є вільною, але ця свобода тісно пов'язана з відповідальністю. У процесі життя та історії людина постає перед вибором – залишатися у пасивності або діяти відповідально, приймаючи рішення, які формують не лише її власну долю, а й впливають на долю людства. Ясперс наголошував, що визнання свободи приходить через боротьбу з обмеженнями, які накладає історія та соціум. Отже, історія є не лише зовнішнім фоном для людського існування, а простором, де людина стає самою собою, відкриваючи власну екзистенцію. Умовою цього є здатність рефлексувати над подіями та власними вчинками, що вимагає внутрішньої свободи та відкритості до трансценденції. Карл Ясперс підкреслює, що людина та історія тісно пов'язані, оскільки історія стає полем для пошуку сенсу та розкриття екзистенції. Історичні події важливі не самі по собі, а через їхнє значення для розвитку людської свідомості та самопізнання. Людина, яка усвідомлює власну свободу та відповідальність, може через комунікацію та рефлексію знайти шлях до трансценденції та розкрити справжній сенс свого буття. Таким чином, філософія Ясперса закликає до активного, свідомого життя, яке полягає у постійному пошуку істини та сенсу серед граничних ситуацій і в умовах історичних змін.

Список використаних джерел

1. Кисельов, М. П. **Екзистенційна філософія: Сутність та розвиток**. Київ: Либідь, 2007.
2. Соловйов, В. **Історія філософії: Підручник для вузів**. Київ: Академвидав, 2004.
3. Максютин, О. В. **Екзистенціалізм і проблеми свободи**. Філософські студії, 2015, № 3.
4. Перрей, Ж. **Екзистенціалізм: Свобода та абсурд**. Харків: Фоліо, 2012.

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі де глобалізація, технологічний розвиток і соціальні трансформації впливають на людське життя, ця тема набуває нового звучання, питання людської цінності вимагає перегляду в умовах, коли традиційні етичні норми та виявлення про гуманізм можуть піддаватися сумніву. Зміни, викликані штучним інтелектом, соціальними мережами та новими медіа, змушують людство переосмислити поняття людської гідності та цінності, а також етичні рамки взаємодії. Крім того, ця тема дослідження є важливою в контексті сучасної етики та моралі, оскільки вона дозволила порушити питання відповідальності за майбутнє людства. Також дослідження людини як вищої цінності сприяє розвитку критичного мислення, адже філософія завжди прагне до пошуку істини, аналізу та постановки нових питань.

Мета дослідження: аналіз і обґрунтування концепції людини як вищої цінності в системі філософського знання, а також виявлення її ролі в сучасному світі.

Об'єкт дослідження: філософські концепції та теорії, які розглядають людину як вищу цінність.

Предмет дослідження: способи, якими різні філософські школи та техніки обґрунтовують людську цінність, а також вплив цих підходів на формування сучасної етики.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток філософських ідей щодо людини як вищої цінності, зокрема, у справах провідних філософів; розкрити сутність і значення концепції людини як вищої цінності у філософії, проаналізувавши ключові філософські ідеї та підходи; визначити роль людини як вищої цінності в контексті гуманістичних ідей.

Тема «людина як вища цінність» є центральною для філософії, адже розглядає місце, значення і призначення людини у світі. В різні епохи філософи, від античності до Середньовіччя, зверталися до цього питання, відображаючи змінні уявлення про людину, мораль, метафізику та людські цінності [4].

Поняття людини як вищої цінності у філософському знанні бере свій початок ще з античної думки. У книзі «Метафізика» Аристотель розглядає людину як істоту, що прагне до знання і досконалості, зосереджуючи увагу на її унікальній природі. Він вважає, що вищою цінністю є досягнення істини, а людина, наділена розумом, має здатність до пізнання істини. Це робить її особливою в ієрархії буття, оскільки вона є носієм духовного начала та розуму. Аристотель акцентує на тому, що людина володіє свободою вибору та моральною відповідальністю, адже вона може керуватися не лише чуттєвими спонуканнями, а й розумом. Людський інтелект є найвищою здібністю, яка забезпечує зв'язок між матеріальним і духовним світами.

У своїй «Метафізиці» Аристотель говорить про «енергію душі» – активний розум, який є основою індивідуального розвитку і прагнення до щастя [2]. Антологія світової філософії, зокрема том 4, підкреслює, що Аристотелівська думка стала важливою віхою у формуванні подальших уявлень про людину та її місце у світі. Ідея людини як вищої цінності надихнула багатьох мислителів на дослідження її потенціалу, моралі, свободи і відповідальності [3].

Умберто Еко та Рікардо Федріга, досліджуючи філософію Середньовіччя, показують, що християнська філософія змінює акцент з раціонального самопізнання на духовну цінність людської душі. Людина у середньовічній філософії – це істота, створена за образом Бога, наділена моральним обов'язком, і її вища цінність полягає у прагненні до спасіння та зв'язку з божественним [4].

Іммануїл Кант у своїх «Основах метафізики моральності» стверджує, що людська особистість має внутрішню цінність, яка не залежить від її соціального статусу чи заслуг. Він вводить поняття «категоричного імперативу» – морального закону, що спонукає людину ставитися до іншої як до мети, а не як до засобу. Кантова етика підносить людину до вищої цінності в моральній системі, оскільки вона володіє свободою волі і здатністю робити моральний вибір. Ідея охоплює різні аспекти – від розумного начала і здатності до пізнання до моральної відповідальності й духовного призначення.

В античній філософії людина сприймалася як частина космосу, яка прагне гармонії та істини [1]. Давньогрецькі мислителі, зокрема Сократ, Платон, вбачали в людині унікальну істоту, наділену розумом. Аристотель підкреслював, що людина є «розумною твариною» і її щастя пов'язане з реалізацією інтелектуальних та етичних чеснот. Він вважав, що сенс життя людини полягає в досягненні досконалості та істини, що є найвищою цінністю. На противагу античному світогляду, середньовічна філософія зосереджується на духовній цінності людини та її відношенні до Бога. Християнські мислителі, такі як Августин Блаженний і Фома Аквінський, вбачали в людині створіння за образом Бога, що надає їй життю особливої значущості. Людська душа в середньовічній думці сприймається як безсмертна, а її мета – злиття з божественним. Тут людина оцінюється не тільки через розум, а й через духовну сторону, що робить її вищою цінністю у світогляді Середньовіччя. Хоча уявлення про людину в античності та Середньовіччі різні, обидві епохи визнають її унікальність і значення [4].

У системі філософського знання людина постає не тільки як фізична, але й як моральна та духовна істота, що прагне до істини, добра та вищого сенсу. У Новий час філософи, висувають концепцію автономної особистості. Що кожна людина має внутрішню цінність, яка не залежить від її соціального становища чи заслуг. Людина, повинна сприйматися як мета сама по собі, а не як засіб для досягнення інших цілей. Категоричний імператив, що вимагає ставлення до кожної особистості як до цінності, незалежної від обставин. Сучасна філософія розвиває ці ідеї, звертаючи увагу на права людини, індивідуальну свободу і повагу до людської гідності. Філософи ХХ століття підкреслювали, що людина сама створює свою сутність через вільні вибори і відповідальність за них, що робить її життя унікальним і цінним.

Отже, у сучасному світі, загальному соціальному та екологічному виклику, концепція людини як вищої цінності стає основою для вирішення багатьох етичних дилем. Філософія дає можливість розглядати людину як суб'єкта, що має індивідуальну цінність, а отже, заслуговує на повагу та захист своїх прав у будь-яких суспільних матеріалах. Таким чином, висновки дослідження підтверджують, що концепція людини як вищої цінності є фундаментальною у філософському знанні, формуючи основи для розвитку етичних і моральних принципів, майже для сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Основи метафізики моральності, автор Іммануїл Кант.
2. Аристотель. Метафізика.
3. Антологія світової філософії Том 4.
4. Історія філософії. Античність та Середньовіччя Автор: Умберто Еко, Рікардо Федріга.

*Марія Рудик, викладач-методист,
Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола
Тимур Ткачик, студент групи ПС-12
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ОБ'ЄКТИВНИЙ ІДЕАЛІЗМ Ф. ШЕЛЛІНГА

Актуальність теми дослідження: Фрідріх Шеллінг є одним із основних представників німецької класичної філософії, і його концепція об'єктивного ідеалізму залишається важливим етапом у розвитку ідеалістичних напрямів у філософії. Розуміння його поглядів дозволяє глибше досягнути етапи розвитку ідеалізму, зокрема, перехід від суб'єктивного ідеалізму Канта до більш розвинутих форм в німецькій філософії. Вивчення об'єктивного ідеалізму Шеллінга допомагає прояснити важливі питання, пов'язані з проблемою взаємодії суб'єкта і об'єкта, природи абсолюту, а також його впливу на подальшу еволюцію філософської думки.

Мета дослідження: дослідити, проаналізувати концепцію об'єктивного ідеалізму Фрідріха Шеллінга, з'ясувати її основні положення, а також визначити її значення в контексті розвитку німецької філософії.

Об'єкт дослідження: філософська система Фрідріха Шеллінга, його концепція об'єктивного ідеалізму.

Предмет дослідження: основні принципи об'єктивного ідеалізму Шеллінга, такі як концепція абсолюту, взаємодія суб'єкта і об'єкта, та еволюція цього вчення від раннього періоду до пізніх етапів творчості філософа.

Завдання дослідження. Описати основні положення об'єктивного ідеалізму Фрідріха Шеллінга, з'ясувати етапи розвитку його філософської системи, зокрема перехід від суб'єктивного ідеалізму до об'єктивного, оцінити вплив концепції об'єктивного ідеалізму Шеллінга на розвиток філософії.

Об'єктивний ідеалізм Фрідріха Шеллінга є однією з центральних концепцій його філософської системи. Він розвивається як відповідь на обмеження суб'єктивного ідеалізму Іммануїла Канта. Якщо ідеалізм Канта орієнтується на суб'єктивну природу пізнання, заперечуючи можливість пізнання речей «самих по собі», то Шеллінг рухається в напрямку об'єктивного ідеалізму, в якому реальність є не лише продуктом суб'єктивного сприйняття, але й має своє власне існування, об'єктивно існуюче поза свідомістю.

У ранньому Шеллінгу, зокрема в його роботах «Філософія природи» (1800-1801) та «Система трансцендентального ідеалізму» (1800), ідея абсолюту виступала як основа всього сущого. Абсолют у Шеллінга — це єдине, яке не є ані суб'єктом, ані об'єктом, але є джерелом і суб'єкта, і об'єкта. Тому його філософія поєднує елементи ідеалізму і реалізму, оскільки він не заперечує реальності об'єктивного світу, але водночас стверджує, що цей світ є проявом духовного принципу. Абсолют, у філософії Шеллінга, є центральною категорією, яка розвивається через дві основні стадії: природну та духовну.

У своєму початковому прояві абсолют існує як невизначена, безформна субстанція, яка є джерелом усіх феноменів. Однак цей абсолют не є статичним або вічно незмінним, а є динамічним, він розвивається і стає все більш визначеним через самопізнання. Шеллінг заперечує пасивну роль людської свідомості в пізнанні. Він стверджує, що абсолют, як джерело всього існуючого, також є принципом, що виявляється в природі та в свідомості.

Таким чином, природа для Шеллінга є не просто механічним набором матеріальних явищ, а живим, органічним цілим, в якому проявляється духовний принцип. В об'єктивному ідеалізмі Шеллінга природа є не просто об'єктом пізнання, але частиною абсолюту, в якому «душа» природи і людський дух з'єднані в одне ціле.

Однією з важливих характеристик філософії Шеллінга є його концепція єдності суб'єкта і об'єкта. У класичному ідеалізмі, зокрема у філософії Канта, суб'єкт і об'єкт виступають як дві відокремлені сутності: суб'єкт є носієм пізнання, а об'єкт – це те, що пізнається. Шеллінг ж пропонує модель, у якій об'єктивний світ не є чимось абсолютно незалежним від суб'єкта. Замість того, щоб пізнання зводилося до суб'єктивного сприйняття, Шеллінг стверджує, що суб'єкт і об'єкт знаходяться в глибокій єдності і що об'єктивний світ є результатом прояву абсолюту в конкретних формах.

У своїх працях Шеллінг активно розвивав ідею того, що природа і дух є взаємопов'язаними аспектами одного і того ж абсолютного принципу. Спостерігаючи за природою, людина, на думку Шеллінга, може пізнавати не лише її фізичні властивості, але й проникати в глибші, духовні аспекти існуючої реальності. Тому пізнання природи для нього є одночасно і пізнанням абсолюту, тобто процесом пізнання самого себе через природу. Пізніше, у своїй роботі «Філософія міфології» (1832) та інших творах, Шеллінг розвиває ідеї, пов'язані з проблемою свободи.

Якщо у ранньому періоді своєї діяльності він акцентував увагу на тому, як абсолют виявляється через природу, то на більш пізньому етапі він звертається до питання свободи людської особистості. Шеллінг вважав, що абсолют не є лише універсальним законом природи, але й принципом, через який людина може досягти свободи. Саме в цьому контексті він описує розвиток духу, який здатний до самопізнання і до самостворення, до здатності робити вибір і бути відповідальним за цей вибір. Абсолют для Шеллінга стає не лише принципом, який об'єднує природу та дух, але й гарантом свободи особистості, оскільки свобода є невід'ємною частиною розвитку абсолюту, що включає в себе не лише необхідність, але й можливість для людини виявляти свою унікальність та індивідуальність.

Отже, Шеллінг розширив та вдосконалив ідеалізм Канта, запропонував свою концепцію в якій об'єднав суб'єкт та об'єкт в єдиний абсолют. Ця концепція стала центральною для його філософії. Концепція об'єктивного ідеалізму Шеллінга залишається важливим етапом у розвитку філософії, яка розглядає взаємодію між суб'єктом і об'єктом, природу абсолюту та роль свободи у розвитку особистості, що відкриває нові горизонти для розуміння як філософії, так і взаємозв'язків між природою, духом та людською свідомістю.

Список використаних джерел:

1. Шеллінг Ф. Філософія тотожності (1804-1805)
2. Шеллінг Ф. Система трансцендентального ідеалізму (1800)
3. Шеллінг Ф. Філософія міфології (1832)
4. Шеллінг Ф. Філософія природи (1800-1801)

ПЛАТФОРМА 2.

«ВЛАДА, СВОБОДА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДИ: ПОЛІТИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ»

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Христина Карплюк, студентка групи ГРС-11*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні відбувається стрімке зростання впливу цифрових платформ на повсякденне життя та комунікацію людей. Соціальні мережі стали основним джерелом інформації, інструментом взаємодії та формування суспільної думки, що впливає на політичні процеси, культурні тенденції та соціальні норми. Вивчення цього феномену є важливим для розуміння того, як нові медіа впливають на світогляд і поведінку суспільства в умовах інформаційної ери.

Мета дослідження полягає в аналізі впливу соціальних мереж на процес формування свідомості, визначенні їхньої ролі у створенні й поширенні інформаційних наративів, а також вивченні механізмів, через які цифрові платформи впливають на громадську думку, світогляд і поведінку користувачів. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: дослідити механізми впливу соціальних мереж на формування свідомості та громадської думки; пояснити, як соціальні платформи сприяють поширенню інформаційних повідомлень і формуванню світоглядних позицій; проаналізувати специфіку взаємодії користувачів із контентом у соціальних мережах та його вплив на поведінку і прийняття рішень.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі в сучасному інформаційному суспільстві відіграють визначальну роль у формуванні свідомості та громадської думки. Механізми впливу цих платформ є складними та багатоваріантними, що, безумовно, робить їх важливим об'єктом для дослідження. Один із основних механізмів впливу — це персоналізація контенту через алгоритми, які підбирають матеріали відповідно до інтересів та вподобань користувачів. Це створює «інформаційні бульбашки», де люди отримують лише ті новини й думки, що відповідають їхнім поглядам, це може підсилювати їхні переконання та обмежувати доступ до альтернативних точок зору. Таким чином, алгоритми формують реальність, в якій живе користувач, створюючи штучно ізольоване інформаційне середовище. Іншим важливим механізмом є вплив соціального доказу. Люди схильні довіряти інформації, якщо вони отримують підтримку у вигляді лайків, коментарів і поширень від інших користувачів. Це явище пояснюється так званим «ефектом групової динаміки», коли користувачі схильні приймати ті ж самі рішення, що й інші, щоб уникнути соціальної ізоляції, відторгнутості та несприйняття з боку інших. В результаті, контент, який отримує більшу популярність, відповідно має більший вплив на формування громадської думки, навіть якщо сам по собі він може бути неправдивим чи маніпулятивним. Соціальні платформи також сприяють швидкому поширенню інформаційних повідомлень, що особливо впливає на формування світоглядних позицій. Завдяки своїй доступності та оперативності, мережі стають основним джерелом новин для багатьох користувачів. Через швидкість поширення, інформація часто подається без достатньої перевірки, що створює сприятливі умови для дезінформації та пропаганди. У таких умовах користувачі швидко формують свої позиції щодо певних подій або явищ, реагуючи на інформацію, яка може бути емоційно забарвленою або викривленою. Важливу роль у формуванні світоглядних позицій відіграє візуальний контент. Зображення, інфографіка, відео та меми стають важливим засобом донесення повідомлень до аудиторії, оскільки візуальні матеріали швидко сприймаються та запам'ятовуються. Такий контент може викликати сильні емоційні реакції, що посилює його вплив на користувачів. Емоційно насичений контент сприяє формуванню миттєвих реакцій та поверхневих суджень, особливо коли мова йде про політичні, соціальні або культурні питання. Взаємодія користувачів із контентом у соціальних мережах також має безпосередній вплив на їхню поведінку та процес прийняття рішень. Користувачі можуть як активно брати участь у створенні та поширенні інформації, так і пасивно споживати її. Активна взаємодія, наприклад, у вигляді коментарів, репостів або реакцій, дозволяє користувачам не лише сприймати контент, а й стати частиною процесу його трансформації. Це підсилює емоційний зв'язок із повідомленням і сприяє подальшому поширенню. Однак пасивне споживання, коли користувач лише переглядає контент без активної участі, також може формувати його поведінкові реакції через повторюване сприйняття однорідної інформації. Соціальне підтвердження через реакції інших користувачів, таких як лайки або репости, створює ефект конформізму. Люди схильні погоджуватися з більшістю або діяти відповідно до поведінки. Це може призводити до ситуацій, коли рішення користувачів приймаються під тиском групової динаміки, а не на основі критичного аналізу інформації. Крім того, алгоритми підбору контенту безпосередньо впливають на те, які саме повідомлення користувачі бачать, що формує їхню інформаційну реальність. Як вже було сказано, користувачі отримують той контент, який відповідає їхнім попереднім вподобанням та інтересам, що посилює існуючі переконання та звужує їхнє уявлення про навколишній світ. У таких умовах вони схильні приймати рішення на основі обмеженого набору інформації, що може суттєво впливати на їхнє світосприйняття та поведінку. Швидкість, з

якою поширюється інформація у соціальних мережах, часто стимулює імпульсивні дії користувачів. Миттєві реакції на новини або події можуть відбуватися без глибокого осмислення інформації, оскільки користувачі намагаються бути частиною трендових обговорень або реакцій. Це створює умови для імпульсивного прийняття рішень, які не завжди є виваженими і раціональними.

Висновки. Соціальні мережі відіграють вагомую роль у формуванні свідомості, громадської думки та поведінки користувачів через персоналізацію контенту, вплив групової динаміки, емоційне забарвлення повідомлень та алгоритми поширення інформації. Взаємодія з контентом формує умови для прийняття рішень під впливом емоцій, конформізму та обмеженого інформаційного середовища, що робить соціальні мережі потужним інструментом впливу на суспільство. Тому важливо розуміти ці механізми впливу, що підвищити рівень критичного мислення та свідомого підходу до споживання інформації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Олена Мельник, студентка ГРС-11*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАВА ТА МОРАЛІ ЯК РЕГУЛЯТОРІВ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.

Актуальність теми дослідження. Взаємозв'язку права та моралі як регуляторів суспільних відносин зумовлена їхньою суттєвою роллю у формуванні етичних стандартів та правових норм у суспільстві. У сучасному світі, де соціальні, політичні та економічні відносини постійно змінюються, важливо зрозуміти, як моральні принципи впливають на правову систему і навпаки. Це дослідження допоможе з'ясувати, як правові норми можуть сприяти зміцненню моральних цінностей, а також як моральні орієнтири можуть формувати та коригувати законодавство. Вивчення цієї теми також сприятиме розвитку міждисциплінарного підходу, що є важливим для аналізу соціальних явищ у глобалізованому світі.

Метою дослідження є аналіз взаємозв'язку права та моралі як основних регуляторів суспільних відносин, а також виявлення їхнього впливу на формування етичних стандартів і правових норм. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: вивчити теоретичні основи обох явищ та їхнє історичне становлення; розглянути приклади конфлікту між правом і мораллю, щоб оцінити їхній вплив на суспільство в цілому.

Виклад основного матеріалу. Право і мораль є двома основними соціальними регуляторами, що забезпечують гармонійне функціонування суспільства, формуючи його етичні та поведінкові норми. Метою цього дослідження є аналіз взаємозв'язку права та моралі як регуляторів суспільних відносин, а також виявлення їхнього впливу на формування етичних стандартів і правових норм. Для досягнення цієї мети розглянемо теоретичні основи обох явищ, їх історичне становлення, а також приклади конфлікту між правом і мораллю. Теоретичні основи права і моралі. Право визначається як система норм і правил, встановлених або санкціонованих державою, що регулюють поведінку людей у суспільстві. Правові норми мають чітку структуру, передбачають санкції за порушення і є обов'язковими для виконання. Натомість мораль є сукупністю уявлень про добро і зло, справедливість та честь, які не мають офіційного юридичного закріплення, але впливають на поведінку через особисту відповідальність і суспільну думку. Моральні принципи, такі як чесність, відповідальність, гідність, є внутрішніми орієнтирами, які формуються через культуру, релігію, виховання та особистий досвід. Правові норми також частково засновані на цих цінностях, але вони більш формалізовані і підкріплені державним апаратом. Отже, мораль створює базу для права, хоча не всі моральні цінності можуть бути повністю перенесені до правових норм. Історичне становлення права і моралі. Протягом історії мораль і право еволюціонували разом, хоча їх взаємодія була неоднорідною. У первісних суспільствах моральні норми були тісно пов'язані з релігійними віруваннями та табу. З розвитком державності й утворенням правових систем, правові норми стали інструментом контролю, регулювання та забезпечення стабільності. Наприклад, у Стародавньому Римі правові норми були чітко прописані та санкціоновані державою, однак вони відображали певні моральні принципи, такі як справедливість. Протягом Середньовіччя релігійні моральні принципи впливали на закони, особливо у країнах Європи, де християнська мораль стала основою багатьох правових норм. Поступово, із секуляризацією права, мораль і право почали відокремлюватися, але їхній взаємозв'язок зберігся. Вплив моральних цінностей на формування правових норм. Моральні цінності мають значний вплив на правотворчість. Багато правових норм є похідними від моральних ідеалів. Наприклад, закони, що забороняють вбивство чи крадіжку, ґрунтуються на моральних цінностях, які визнають життя і власність як базові цінності. Право на свободу слова, рівність перед законом, права людини також відображають етичні

стандарти суспільства. Проте слід зазначити, що мораль і право не завжди співпадають. Наприклад, моральні переконання можуть змінюватися під впливом культурних зрушень або нових соціальних умов, тоді як право, особливо у консервативних правових системах, може залишатися стабільнішим. Також існують ситуації, коли правові норми можуть відображати моральні стандарти меншості, а не всього суспільства. Правові системи та їхній вплив на етичні стандарти. Правові системи не тільки відображають моральні стандарти суспільства, але й можуть їх формувати. Наприклад, кримінальне законодавство має на меті не лише покарання, а й запобігання протиправним діям, що сприяє формуванню соціально прийнятних моделей поведінки. Також сімейне право, трудові відносини та соціальне забезпечення містять норми, які сприяють підтримці моралі та соціальної відповідальності. Проте слід розглядати й ситуації, коли закон може змінювати моральні норми. Наприклад, легалізація одностатевих шлюбів у багатьох країнах була ініціативою, що викликала суперечки між правом і традиційною мораллю. У таких випадках правові зміни можуть стимулювати поступову зміну суспільних переконань і призвести до перегляду моральних норм. Конфлікт між правом і мораллю: приклади та аналіз. Існують ситуації, коли мораль і право конфліктують, що може створювати соціальну напруженість. Наприклад, питання евтаназії чи абортів є морально складними та викликають суперечності щодо їх правового регулювання. У деяких країнах евтаназія дозволена законом, оскільки розглядається як реалізація права на гідне життя, тоді як для інших це суперечить моральним переконанням суспільства. Інший приклад — це ситуації, коли мораль засуджує певні дії, але вони не є юридично караними. Наприклад, деякі види обману чи маніпуляцій, хоч і аморальні, але не завжди підпадають під правові санкції. Такі приклади показують, що мораль може вимагати більш високих стандартів поведінки, ніж право, залишаючи певну свободу вибору за індивідом.

Висновки. Взаємозв'язок права і моралі є важливим чинником у регулюванні суспільних відносин. Хоча мораль і право мають різні засади та функції, вони тісно пов'язані й впливають одне на одного. Мораль формує основні цінності, які відображаються у праві, тоді як правова система підтримує етичні стандарти та часом коригує їх, сприяючи розвитку суспільства. Аналіз конфліктів між правом і мораллю показує, що існує необхідність у постійному діалозі між цими двома регуляторами для гармонійного співіснування та підтримки суспільної злагоди.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Анна Снігур, студентка ГРС – 11*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Проблеми соціальної відповідальності бізнесу в Україні є надзвичайно актуальними в умовах економічної нестабільності, соціальних викликів і екологічних криз. Впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу може суттєво покращити імідж підприємств, підвищити довіру суспільства і забезпечити стійкий розвиток економіки.

Мета дослідження полягає у вивченні основних проблем соціальної відповідальності бізнесу в Україні та розробці рекомендацій для їх вирішення, що сприятиме підвищенню ефективності соціальних ініціатив у підприємницькому середовищі. Відповідно до мети формуємо такі **завдання**: оцінити чинні нормативні акти, що регулюють соціальну відповідальність бізнесу в Україні; проаналізувати вплив економічних обмежень на реалізацію соціальних ініціатив; оцінити вплив корупційних ризиків на соціальну відповідальність бізнесу; виявити ключові екологічні проблеми та роль бізнесу у їх вирішенні; сформулювати пропозиції для покращення практик соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Соціальна відповідальність бізнесу стає дедалі актуальнішою темою в умовах сучасного світу. Вона відображає готовність компаній виконувати соціальні, екологічні та економічні зобов'язання перед суспільством. В Україні, попри поступовий розвиток концепції соціальної відповідальності бізнесу, існує безліч проблем, які заважають її реалізації на належному рівні. Невизначеність у правовому регулюванні соціальної відповідальності бізнесу в Україні є однією з найактуальніших проблем. Хоча існують окремі законодавчі акти, які стосуються соціальної відповідальності, вони не утворюють єдиного цілісного механізму. Багато компаній діють без чітких вказівок, що призводить до хаотичного підходу до реалізації соціальних ініціатив. Відсутність стандартів і вимог може викликати недовіру до підприємств з боку суспільства, оскільки в їхніх діях не видно реальних зобов'язань. Багато українських бізнесменів все ще сприймають соціальну відповідальність як додаткове навантаження, а не як важливу складову своєї стратегії. Значна частина підприємців вважає, що їхнє основне завдання полягає у максимізації прибутку, а не у

вирішенні соціальних чи екологічних проблем. Це призводить до нерегулярного виконання соціальних програм і відсутності справжньої взаємодії з громадськістю. Потрібно більше інформаційних кампаній і навчальних програм, щоб підвищити усвідомлення важливості соціальної відповідальності. Економічна ситуація в Україні, зокрема політичні та соціальні кризи, суттєво ускладнюють розвиток соціальної відповідальності. Підприємства, особливо малі і середні, часто стикаються з фінансовими труднощами, що змушує їх зосереджуватися на виживанні, а не на реалізації соціальних ініціатив. В умовах економічної нестабільності бізнес не має змоги інвестувати у програми, які не приносять миттєвого прибутку, через що соціальна відповідальність часто відходить на другий план. Корупція є серйозною перешкодою на шляху розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Вона підриває довіру до державних установ і компаній, ускладнюючи співпрацю між бізнесом та суспільством. Відсутність прозорості у фінансуванні соціальних проєктів та у використанні ресурсів викликає у населення недовіру до бізнесу, що, в свою чергу, заважає реалізації ініціатив, які могли б покращити імідж компаній і посилити їхню соціальну відповідальність. В Україні існує безліч соціальних і екологічних проблем, які потребують термінового вирішення. Бідність, безробіття, забруднення навколишнього середовища — це лише деякі з викликів, з якими стикається суспільство. Багато підприємств не усвідомлюють, що вони можуть і повинні брати активну участь у вирішенні цих проблем. Негативний вплив на екологію, викликаний промисловою діяльністю, не завжди компенсується соціальними ініціативами, що підриває довіру суспільства до бізнесу. Система моніторингу та оцінки соціальної відповідальності в Україні практично відсутня. Відсутність незалежних організацій, які могли б аналізувати та оцінювати діяльність бізнесу у сфері соціальної відповідальності бізнесу, призводить до недостатнього зворотного зв'язку. Без системи оцінки компанії можуть виконувати свої зобов'язання формально, не прагнучи до реальних змін. Це також ускладнює контроль за ефективністю соціальних програм і ініціатив.

Висновки. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні має потенціал для розвитку, але залишається багато проблем, які потребують термінового вирішення. Важливо удосконалити нормативно-правову базу, підвищити усвідомлення бізнесу та суспільства про значення соціальної відповідальності бізнесу, створити умови для фінансування соціальних ініціатив і запровадити ефективну систему моніторингу. Лише за цих умов бізнес зможе стати справжнім партнером суспільства у вирішенні соціальних та екологічних проблем, що в кінцевому підсумку призведе до покращення якості життя в Україні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Людмила Гарасимова, студентка групи ГРС-11*

ВПЛИВ ФЕМІНІЗМУ НА ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Фемінізм як напрям системної політичної теорії, вибудовується на основі суспільно-політичних відносин і прагне до суспільних змін. До цих пір в Україні залишаються актуальними питання трудових прав жінок, протидії і боротьби із гендерно-обумовленим насильством, можливості дівчат навчатися на рівних із хлопцями в усіх закладах освіти, доступу до ресурсів (економічних, владних) тощо — це все свідчить, що фемінізм Україні таки потрібен. Нині фемінізм розглядаємо також як інтелектуальний рух в рамках визначеної філософської течії, який охоплює своїм змістом набагато ширше коло «жіночих проблем» ніж класичний політичний фемінізм.

Метою дослідження соціально — філософський аналіз фемінізму як культурного феномену та складової частини нового політичного руху. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: проаналізувати основи фемінізму як феномену політичного руху; дослідити вплив фемінізму на політичний рух у світі.

Виклад основного матеріалу. Предмет дослідження є культурно-філософська специфіка впливу фемінізму на політичний рух в сучасному світі. Фемінізм (від латин. femina — жінка) — теорія рівності двох статей, яка творить ідейну основу організованого руху жінок. Суттю феміністичних переконань є думка, що жінка зазнає суспільної дискримінації, насамперед через приналежність до своєї статі. Сам термін «фемінізм» був сформульований соціалістом-утопістом Шарлем Фур'є в кінці XVIII століття. Фемінізм як політичний рух у своїй історії пройшов три ключові етапи: 1) середина XIX —XX століття — «перша хвиля» фемінізму; 2) від 60-тих років XX століття до 90-тих років XX століття — «друга хвиля». 3) від 90-тих років до сьогодення — «третьа хвиля» Нинішня політика існує для феміністок там, де існує суспільний конфлікт; дефініцію політики визначають стосунки, які опираються на стосунки і уклади у структурах влади, де одна група здійснює контроль над іншими. Теорія фемінізму, як

зазначалось вище, набула протягом декількох десятиліть формування багатьох вимірів та виявилась структурованою великою кількістю ідеологічних течій, в яких по-різному висвітлюються позиції дослідниць і дослідників щодо тлумачення становища жінок у суспільстві. Головне феміністичне питання – «що до становища жінок», яке охоплює собою пошук відповідей на сукупність інших взаємопов'язаних питань: Яке місце займають жінки за тієї чи іншої ситуації? Чим пояснюється відсутність жінок у певних соціальних практиках і що покладається за завдання жінкам у тих видах соціальних практик, де вони присутні? Яке ставлення самих жінок до їхньої ролі тощо. Отже, типові відповіді на ці питання різних феміністичних ідеологій дають підстави поділити їх на чотири категоріальних типи: 1) гендерних відмінностей, 2) гендерної нерівності, 3) гендерного пригнічення, 4) структурного пригноблення. Термін «фемінізм» немає єдиної ідеології (певного цілісного значення), тому в середині цього руху починають розвиватись нові аспекти та течії. Відомими течіями фемінізму є : радикальний фемінізм, соціальний фемінізм, соціалістичний фемінізм, ліберальний фемінізм, культурний фемінізм, радикальний фемінізм, глобальний фемінізм, аналітичний фемінізм, матеріальний фемінізм, гендерний фемінізм. Спочатку фемінізм був соціальним, політичним та ідеологічним рухом за рівні права жінок і чоловіків. Жінки не мали права голосу і були позбавлені можливості впливати на прийняття тих чи інших законів, ще на початку минулого століття. У той час прихильники фемінізму боролися насамперед за право жінок брати участь у виборах і суспільному та політичному житті країни. У феміністичному політичному русі виділяємо ліберальний фемінізм, який виступав за емансипацію жінок шляхом надання їм громадянських прав, соціалістичний фемінізм, який окрім зазначеного вимагав надання жінкам основних соціальних гарантій, ліквідації поділу праці між статями і втягнення чоловіків у виховання дітей. Фемінізм присутній також і в українській історії. Фемінізм як організований жіночий рух, ідеологія і культурна традиція виник в Україні у 80-х роках XIX століття. Першою жіночою організацією вважається «Товариство руських жінок», що його заснувала 1884 року в Станіславі (тепер Івано-Франківськ) письменниця та феміністка Наталя Кобринська. У 1887 році вийшов перший жіночий альманах «Перший вінок», який вона видала разом із Оленою Пчілкою (Ольгою Драгомановою-Косач). У серії «Жіноча бібліотека» Кобринська видавала твори для жінок, які написали жінки. Феміністські рухи у політиці демонструють прагнення розв'язати традиційні «жіночі» завдання: ліквідувати «систематичне вивіщення чоловіків над жінками»; створити підстави жінці не копіювати стандарти чоловічої поведінки, а самовиражатися, жити своїм, окремим, але рівним з чоловіками життям; творити сучасну концепцію змішаного, а не сексуального поділу суспільства, теорію соціального партнерства статей.

Висновки. Нові феміністські рухи у політиці ведуть до змін у законодавчій сфері, способі мислення, поведінці, діяльності у приватному та публічному житті. У порівнянні з минулим століттям, рух за фемінізм сьогодні все більше набуває не політичного, а громадського та психологічного забарвлення. Головний посыл сучасного фемінізму – рівні права та можливості вільно розпоряджатися своїм життям. Але свобода передбачає також і відповідальність, і зобов'язання, і тому необхідно підкріплювати свої рішення матеріальною незалежністю, виключати моральну, емоційну або фінансову залежність від чоловіків. Для багатьох українців слово «фемінізм» є чимось страшним і незрозумілим, у той час у світі це поняття є нормою та звичайною частиною життя. Тисячі жінок підіймають питання «фемінізму». Майбутнє фемінізму і його основна інтелектуальна цінність залежать від його здатності продовжувати критикувати свої власні припущення і, таким чином, піднімати нові проблеми, породжені глобалізацією економіки, культури і дискурсу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Божена Дуда, студентка групи ГРС-11*

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Актуальність теми дослідження. Філософія Григорія Сковороди залишається актуальною до сьогодні, адже його ідеї про сенс життя, свободу, щастя, духовне вдосконалення і самопізнання резонують з сучасними запитамі суспільства. В умовах сьогодення, коли люди все більше шукають духовну гармонію, звернення до ідей Сковороди допомагає зрозуміти основні принципи, що сприяють духовному розвитку. Його концепція «сродної праці», де кожен повинен слідувати своєму внутрішньому покликанню, та ідеї про незалежність від матеріальних цінностей особливо важливі для сучасної людини, яка часто стикається з проблемами морального вибору.

Метою даного дослідження є аналіз основних філософських ідей Григорія Сковороди, а також їхньої актуальності для сучасного світу. Оскільки Сковорода зосереджувався на питаннях особистісного та духовного розвитку, важливо вивчити його концепцію «сродної праці», погляди на щастя і незалежність від матеріальних благ.

Завдання дослідження: з'ясувати, як думки Г.Сковороди про внутрішню свободу і моральні цінності можуть допомогти людині в її прагненні до самопізнання.

Виклад основного матеріалу. Філософія Григорія Сковороди ґрунтується на кількох ключових поняттях, таких як самопізнання, сродна праця та істинне щастя, які становлять основні вектори його вчення. Однією з центральних ідей Сковороди є концепція «сродної праці» — праці, що відповідає природженим здібностям і внутрішньому покликанню людини. Сковорода вірив, що кожен має власну місію, яка полягає у виявленні та реалізації істинних здібностей, і що тільки через працю, яка приносить задоволення і відповідає внутрішньому поклику, можна досягти справжнього щастя та гармонії з собою. Він стверджував, що сенс життя полягає в тому, щоб знайти цю свою «сродну» справу, замість того щоб переслідувати зовнішні блага чи суспільні амбіції. На його думку, праця, що не відповідає природі людини, призводить до душевного дискомфорту, втрати енергії та навіть до страждань, тоді як заняття, яке дійсно приносить радість, є шляхом до самореалізації, самопізнання і внутрішньої рівноваги. Сковорода засуджував надмірне прагнення до матеріальних благ і високого соціального статусу, вважаючи їх ілюзорними цінностями, які лише заплутують людину і віддаляють її від істинної сутності. Він вбачав щастя в незалежності від зовнішніх обставин, оскільки вірив, що справжня гармонія досягається не зовнішнім комфортом, а через глибинне розуміння себе. Для Сковороди щастя було не результатом матеріального добробуту, а внутрішнім станом душі, що приходить через самопізнання і духовне вдосконалення. На його думку, щасливий той, хто знає себе, своє покликання і здатен поєднувати свої прагнення з реальними життєвими діями, перебуваючи в гармонії з власною природою. Ще одним важливим аспектом його філософії була ідея внутрішньої свободи. Сковорода розумів свободу як незалежність від матеріальних прив'язаностей та спокус світу. Ця свобода, на його думку, можлива тоді, коли людина усвідомлює свої справжні бажання та потреби, вміє контролювати їх і не залежить від суспільних очікувань. Таке усвідомлення, згідно з його вченням, дозволяє людині звільнитися від внутрішніх конфліктів, зумовлених невдоволенням своїм життям, і залишатися духовно незалежною навіть у непростих життєвих обставинах. Сковорода також розвивав ідеї, пов'язані з єдністю людини і природи. Він вірив, що у кожному з нас є Божя іскра, і через самопізнання та гармонію з собою людина може збагнути вищу істину і пізнати Бога. Це єднання з божественним він бачив як внутрішню, духовну подорож, яка є доступною кожному.

Висновки. Філософія Григорія Сковороди є цінним надбанням української та світової культури, що зберігає свою актуальність. Його ідеї про «сродну працю», моральну незалежність від матеріальних благ і духовну гармонію можуть слугувати орієнтиром для сучасної людини в її пошуках щастя та сенсу життя. Сковорода пропонує шлях внутрішньої свободи, що ґрунтується на духовному розвитку і пізнанні себе, що робить його філософію особливо актуальною в контексті сучасних соціальних і моральних викликів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Ірина Трух, студентка групи ГРС-11*

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Занепад етичних систем, які базуються на традиціях і релігії, та криза моральних принципів модерну спричиняють неясність у розумінні цінності праці. Звичні підходи до оцінки праці перестають бути однозначними. Це ускладнює визначення моральних критеріїв, за якими оцінюється людська діяльність. Сучасні зміни в суспільстві вимагають глибшого аналізу цих трансформацій. Переосмислення моральної вартості праці стає необхідним для адаптації до нових умов.

Мета дослідження полягає в тому, щоб провести філософсько-культурологічний аналіз змін у розумінні моральної цінності праці в контексті західноєвропейської культури. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: узагальнити філософський аналіз ключових етапів еволюції поглядів на моральну цінність праці в західноєвропейській культурі; вивчити основні фактори, що впливають на формування моральної цінності праці в індустріальному суспільстві; розглянути можливі напрями трансформації трудової етики в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Перші концепції моральної цінності праці з'явилися в античній філософії, зокрема у працях Гесіода, Платона, Арістотеля та Епіктета. У цей період праця визнавалася основою життя людини та ключовою умовою існування суспільства, але трактування праці було неоднозначним. Античні мислителі розглядали працю не

лише як процес створення матеріальних благ, але й як засіб морального та духовного розвитку. Зокрема, вони підкреслювали важливість поєднання споглядальної (духовної) діяльності душі з фізичною (господарською) діяльністю. Такий підхід базувався на уявленні про людину як поєднання духовного і матеріального аспектів. Водночас, фізична праця, пов'язана з господарською діяльністю, мала негативний відтінок, оскільки часто асоціювалася з рабством та задоволенням тілесних потреб, що вважалося негідним для вільної людини. Попри це, визнання її необхідності для функціонування суспільства було очевидним. У середньовіччі, коли церква відігравала центральну роль у формуванні моральних засад, праця сприймалася як необхідне заняття, що відображає земне призначення людини та розкриває її діяльну природу. Теологи, такі як Августин Блаженний і Тома Аквінський, піднімали питання про моральну цінність праці, трактуючи її як засіб спокутування гріхів. Зразком трудової діяльності ставала чернеча праця, яка вважалася «богоугодною», оскільки відповідала ідеалу служіння Богові. Праця у цей час наділялася духовним значенням, оскільки першим працівником вважався сам Бог, що створив світ. Людина, працюючи, слідувала його прикладу, не лише виконуючи свою земну місію, а й прославляючи творця. Під час Відродження, з поширенням антропоцентричних поглядів, праця починає сприйматися як природна потреба людини, що веде до її самореалізації та гідного життя. У цей період праця отримує позитивну оцінку як засіб розвитку і вдосконалення, і стає ключовою цінністю суспільства, яке поступово переходило до капіталістичних відносин. Праця більше не розглядається виключно як тягар або спосіб спокутування гріхів, а стає важливим елементом суспільного та економічного прогресу. У період Реформації протестантська етика, представлена Мартіном Лютером та Жаном Кальвіном, закріплює нове розуміння праці як морального і духовного обов'язку. Праця починає розглядатися не тільки як фізична або господарська діяльність, але як засіб реалізації «божественного покликання». Протестантизм підкреслює важливість професійної активності як шляху до спасіння душі. Таке ставлення до праці закладає основи для розвитку капіталізму, де праця в економічному і моральному плані визнається основою соціальної і особистісної самореалізації. В індустріальному суспільстві праця оцінюється з точки зору її економічної ефективності та продуктивності. Ідеали індустріалізму базуються на максимізації прибутку, практичній користі та ефективності. Праця стає не тільки способом задоволення базових потреб, але і засобом самоствердження людини, коли індивід ідентифікує себе через досягнення в професійній сфері. Водночас, у порівнянні з протестантською етикою, акцент переноситься з духовного виміру праці на її матеріальні результати та споживання. У постіндустріальному суспільстві відбувається перехід до нових форм організації праці, таких як дистанційна робота, гнучкі графіки та креативні корпорації. Це змінює ставлення до праці: вона стає більш індивідуалізованою, творчою та кваліфікованою. Автоматизація і регламентація трудових процесів сприяють фрагментації та технологізації праці, що призводить до зростання дистанційної і проектної роботи. Ці зміни стимулюють розвиток нових підходів до праці як до засобу самореалізації та творчого самовираження, що перетворює її на одну з основних цінностей сучасного суспільства. З розширенням поняття праці в постіндустріальному суспільстві відбувається розмивання меж між працею, дозволяям і споживанням. Інтелектуально-творча праця все більше наближається до розваги та відпочинку, відображаючи прагнення людини до вияву власних талантів і самореалізації. Поширення нових етик і підходів демонструє, що праця в сучасному світі стає не лише засобом отримання матеріальних благ, а й шляхом особистісного розвитку та самовираження.

Висновки. Праця є ключовим аспектом життя як людини, так і суспільства. В сучасних умовах різні види діяльності, що базуються на трудових відносинах, набувають особливої важливості. У контексті інформаційного суспільства праця більше не обмежується лише продуктивною діяльністю, а стає способом для творчого самовираження. Основною передумовою розвитку постматеріалістичних цінностей є зміна підходу до праці, що стає можливою лише за умови підвищення якості життя, поліпшення умов трудової діяльності та розвитку інтелектуальних і творчих здібностей працівників.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Максим Шандрук, студент групи ГРС-11*

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРАКСЕОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: У сучасних умовах економічні процеси мають суттєве значення для розвитку держав. Філософія економіки, яка включає праксеологічний підхід, стає особливо важливою для України, враховуючи необхідність стійкого економічного розвитку та реформування економічних систем. Практична філософія, як вчення про людську діяльність, дозволяє аналізувати економічну поведінку суб'єктів через призму раціональності та цілей, що особливо актуально в умовах адаптації до європейських стандартів та глобальних викликів.

Мета дослідження: з'ясувати праксеологічні аспекти філософії економіки та визначити їх значення для економічного розвитку України, зокрема у контексті соціально-економічних реформ та підвищення ефективності прийняття рішень. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні основи праксеології як галузі філософії економіки; оцінити вплив праксеологічного підходу на економічні рішення у сучасній Україні; виявити ключові чинники, що сприяють або заважають ефективному застосуванню праксеології в економічній практиці країни; розробити рекомендації щодо покращення економічної політики на основі праксеологічного аналізу.

Виклад основного матеріалу: Праксеологія є дисципліною, що аналізує людську діяльність з точки зору цілеспрямованих дій. Зародившись у рамках економічної теорії, праксеологія отримала найбільш глибоке розроблення у працях Л. фон Мізеса, який визначив її як універсальний підхід до вивчення соціальних наук. В основі цього підходу лежить переконання, що кожна дія людини спрямована на досягнення певної мети, і кожна економічна система є наслідком безлічі взаємопов'язаних дій індивідів. Праксеологічний підхід має значне значення для аналізу української економіки, яка переживає перехідний період після тривалих соціально-економічних змін. Застосування праксеологічної перспективи дозволяє зрозуміти, як раціональність і мотиви економічних агентів формують економічні відносини. Цей підхід може бути використаний як інструмент для аналізу впливу рішень уряду на економічне середовище та моделювання поведінки суб'єктів під впливом регуляторних та економічних реформ. Одним із прикладів використання праксеології в Україні є оцінка ефективності економічних реформ, зокрема приватизації, лібералізації ринків та змін у податковій системі. Вона дає змогу аналізувати, чи досягали суб'єкти економіки своїх цілей та чи відповідає реальна економічна діяльність очікуванням, передбаченим реформами. Крім того, праксеологічний аналіз може бути корисним для вивчення підприємницької активності, оцінки ринкової конкуренції та ролі малого й середнього бізнесу. У сучасному економічному середовищі України важливо звертати увагу на фактори, що впливають на прийняття рішень: інституційні умови, правову базу, рівень довіри до держави, культурні та соціальні установки. Праксеологічний підхід дозволяє аналізувати ці чинники у взаємозв'язку з економічною поведінкою суб'єктів. Наприклад, роль особистих інтересів, мотивації та очікувань підприємців стає критичною для визначення успішності економічних заходів, зокрема програм підтримки бізнесу та інновацій. Однією з основних переваг праксеології є те, що вона надає інструменти для передбачення наслідків економічних дій, що дозволяє ефективніше планувати державну політику. Урядові ініціативи, які ігнорують раціональні прагнення економічних агентів або не враховують їх мотиви, зазвичай стикаються з труднощами в реалізації та досягненні поставлених цілей. Додатково, праксеологія може сприяти формуванню ефективної економічної політики через залучення громадян до процесу прийняття рішень і підвищення прозорості дій уряду. Цей підхід стимулює глибше розуміння того, як конкретні регуляторні зміни впливають на поведінку суб'єктів економіки — від домогосподарств до великих компаній. Таким чином, використання праксеологічного підходу у філософії економіки є не лише академічним завданням, але й інструментом для створення більш ефективної та адаптивної економічної політики, яка враховує специфіку української економіки та її шлях розвитку.

Висновки: Праксеологічний підхід є важливим інструментом у розвитку сучасної економіки України. Його використання сприяє прийняттю рішень, що відповідають реальним потребам суспільства і забезпечують сталий економічний розвиток. Використання філософії економіки з акцентом на праксеологію може допомогти у вдосконаленні економічної політики, що є ключовим фактором у досягненні економічної стабільності та зростання. Це допоможе Україні адаптувати свої економічні підходи до світових стандартів, підвищивши ефективність і стійкість національної економіки.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Валерія Буравська, студентка групи ГРС-11

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Останніми роками в руслі реформаторських процесів відбулися серйозні зміни в наукових поглядах на державу і право. Правова держава - це форма організації та діяльності державної влади, що будується на відносинах з індивідами і різноманітними об'єднаннями на основі норм права. Моральна основа правової держави полягає в загальнолюдських принципах гуманізму, справедливості, рівності й свободи особи, її честі й гідності. Правова держава відрізняється від неправової якістю законів: вони повинні бути гуманними, закріплювати невід'ємні права кожної людини, справедливими.

Метою дослідження є проблеми, пов'язані із формуванням моделі правової держави в українському суспільстві й можливих шляхів їх подолання. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити виникнення і реалізацію ідеї правової держави; пояснити суть і соціальне призначення правової держави; проаналізувати теоретичні аспекти формування правової держави.

Виклад основного матеріалу. Правова держава – це система органів та інститутів, які гарантують і охороняють нормальне функціонування громадянського суспільства. Це держава, в якій панує закон, стосовно якого в однаковому відношенні перебувають влади всіх рівнів, партії, та громадські організації, посадові особи і окремі громадяни. Ідея правової держави пов'язана з утвердженням суверенності народу, підпорядкування держави суспільству. До недавнього часу вчені намагалися виводити правову державу лише із взаємодії права і держави. Через це правовою вважалася будь-яка держава, тому що не існує держави без права, без правової системи, і навіть тією чи іншою мірою без самообмеження правом. Нічого не міняє в цій ситуації проголошення основною ознакою правової держави верховенство закону. Таке верховенство можливе і в тоталітарній державі. В цьому випадку воно повернене проти народу, який перетворюється в сукупність безправних підданих. А тому очевидно, що для правової держави, тобто для такої де панує право, треба йти не від закону і навіть не від права взагалі, а від громадянського суспільства, сучасне розуміння якого складалося паралельно з удосконаленням уявлень про демократичну правову державу. Процес формування правової держави характеризується спільною ознакою – рухом людства до свободи, усвідомленим намаганням обмежити державу, змусити її поважати закони та захищати честь і гідність людини як найвищу цінність. Розглянемо конкретніше суть правової держави, її принципи. У словосполученні «правова держава» на першому місці стоїть право, а на другому держава. Це означає верховенство права у суспільстві. Основоположним началом права є принцип загальної рівності, тобто загальної і рівної для всіх міри свободи: для держави та її органів, для окремої особи, колективів, для всіх громадян країни, така формальна рівність є властивістю права і виражає таку його специфіку як справедливість. Право в суспільному житті виступає насамперед у формі законів та інших нормативних актів. Тому громадяни і організації можуть бути юридично рівними і вільними тільки як учасники конкретних правовідносин, тобто таких відносин, які врегульовані законом, нормативними актами. Правова держава характеризується якістю власне закону. Він повинен бути справедливим, гуманним, закріплювати невід'ємні природні права кожної людини: право на життя, на свободу, на особисту недоторканість. Але свобода не є абсолютною. Вона допускає обмеження, тобто має певну міру. Ця міра повинна бути рівною для всіх. У правах людини виражаються можливості її дії у різних сферах: економічній, політичній, культурній, особистій. Закони та інші нормативні акти, які видає держава, узгоджуються з правами людини, підпорядковані принципу їх непорушності. Саме тому непорушність прав людини, її честі й гідності, її інтересів, їх охорона і гарантування – один із принципів правової держави. Охарактеризувавши ознаки правової держави, потрібно виявити, якою мірою відповідає їм наша держава. Правова держава передбачає передусім розвиток її юридичної бази – законодавства. В останні роки в Україні прийнято чимало законів, які регулюють суспільні відносини в різних сферах життя. Верховенство закону, зміцнення його авторитету досягається шляхом поліпшення якості законів, удосконалення законодавчого процесу. Крім прав і свобод людини, в законах повинні бути визначені також права нації, національностей, народу. Прикладом виконання цієї вимоги можна назвати Закон України «Про національні меншини в Україні», який прийнято з метою гарантування національним меншинам права на вільний розвиток.

Висновки. Можна сказати, що положення про те, що Україна є правовою державою, які закріплені в Конституції, є чисто декларативними. Нам потрібно докласти ще багато зусиль для того, щоб Україна вийшла на той рівень стандартів суспільного, правового та політичного життя, який дасть їй змогу почувати себе рівною серед інших правових держав. Наш народ з давніх давен славився тим, що ми всіма силами намагаємось досягти поставленої мети. Тому будемо вірити в поставлену перед нами ціль розбудови правової держави, не зходячи з обраного шляху. Маємо надію, що українці будуть жити в країні, якої вони гідні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Біла, студентка групи ГРС-11

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: Актуальність теми «Проблема вибору і відповідальності у глобалізованому світі» обумовлена складністю сучасних викликів, з якими стикається людство, зокрема екологічними, соціальними та економічними кризами. Глобалізація створює умови, коли рішення однієї країни чи індивіда впливають на долю всього світу, що підвищує відповідальність за вибір. Проблеми морального вибору стають більш нагальними через нові етичні виклики, спричинені технологічним прогресом і культурною взаємодією. Відповідальність за глобальні наслідки вимагає нових підходів до вирішення конфліктів між особистими і колективними інтересами.

Мета дослідження: аналіз впливу глобалізаційних процесів на прийняття рішень і визначення нових аспектів відповідальності індивідів та спільнот. Відповідно до мети дослідження, можна сформулювати такі **завдання**: аналіз впливу глобалізаційних процесів на прийняття рішень індивідами та спільнотами в сучасному світі;

дослідження змін у понятті відповідальності в умовах глобальних викликів, таких як екологічні, соціальні та економічні кризи; визначення нових етичних аспектів вибору, що виникають у результаті технологічного прогресу та культурної взаємодії; розробка рекомендацій щодо гармонізації особистих і колективних інтересів у процесі прийняття рішень у глобалізованому світі.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація є ключовим фактором, що трансформує процес прийняття рішень та поняття відповідальності в сучасному світі. Суть глобалізаційних процесів полягає у зростаючій взаємозалежності країн, культур та економічних систем, що сприяє інтеграції світових ринків, швидкому поширенню технологій і інформації, а також взаємодії між людьми на глобальному рівні. Така масштабна інтеграція змінює характер вибору, роблячи його складнішим, багаторівневим та впливаючим на ширший контекст, ніж просто індивідуальні інтереси. Глобалізація також ускладнює процес вибору тим, що індивіди та організації стикаються з великою кількістю інформації та альтернатив, що підсилює рівень стресу та тривоги під час ухвалення рішень. У матеріалах статті підкреслюється, що кожен вибір супроводжується внутрішньою напругою, оскільки людина змушена брати на себе відповідальність за потенційні наслідки своїх рішень не лише для себе, а й для інших. Це підтверджується дослідженням, в якому зазначається, що вибір стає випробуванням для людей, які сумніваються і не готові брати на себе відповідальність. Глобалізація змінює природу морального вибору, ускладнюючи його багатоплановістю та взаємозалежністю рішень. Вона робить вибір більш складним, оскільки кожне рішення має наслідки не тільки для самого індивіда, а й для цілих суспільств і навіть планети. Наприклад, екологічні рішення, прийняті в одній частині світу, можуть мати глобальні наслідки для клімату, економічні вибори однієї держави — впливати на стабільність інших країн. У таких умовах моральна відповідальність за вибір більше не обмежується власними інтересами: вибір стає одночасно індивідуальним та глобальним актом. Люди більше не можуть дозволити собі ігнорувати вплив своїх дій на інших, оскільки їхній вибір може змінювати суспільства або навіть сприяти глобальним кризам. Таким чином, глобалізація суттєво змінює вибір і відповідальність, роблячи їх не лише особистими, а й глобальними. Сучасний індивід більше не може ухилятися від наслідків своїх дій, оскільки будь-який вибір, будь-яке рішення має відгук у глобальній мережі взаємозв'язків, що характеризує наш світ. Відповідальність за власні вчинки і їхній вплив на інших стає центральною моральною вимогою у глобалізованому середовищі. Глобалізація змінює саму суть відповідальності, розширюючи її межі. Тепер індивіди несуть відповідальність не тільки за свої особисті дії, але й за те, як їхній вибір впливає на світ. Глобальні проблеми — екологічні, економічні, політичні — змушують переосмислювати роль відповідальності. Це означає, що моральні категорії розширюються і більше не обмежуються безпосереднім колом людей. Наприклад, транснаціональні корпорації, ухвалюючи рішення, повинні враховувати, як їхня діяльність позначиться на навколишньому середовищі, робочій силі в різних країнах та соціальному добробуті. Людина, яка діє в умовах глобалізації, більше не може уникати відповідальності, перекладаючи її на інших — рішення стають колективною справою. Це підкреслює важливість того, що кожен вибір має бути обґрунтований як з позиції власних інтересів, так і з урахуванням інтересів інших людей та суспільств. Сучасні технологічні досягнення, такі як розвиток штучного інтелекту, автоматизація, глобальні інформаційні мережі, створюють нові етичні виклики. У світі, де інформація передається миттєво, а технології дозволяють змінювати життя цілих спільнот, моральна відповідальність стає ще складнішою. Етичні дилеми, пов'язані з використанням нових технологій, вимагають від людей глибшого осмислення наслідків своїх дій. Наприклад, компанії, що використовують новітні технології, такі як великі дані, штучний інтелект або автоматизацію, повинні зважати на те, як це вплине на робочі місця, соціальну рівність та приватність даних. Нові форми вибору ставлять питання перед людьми, які мають моральні наслідки не тільки для них самих, а й для суспільства загалом. У світі, де взаємозалежність між людьми, націями та культурами зростає, виникає необхідність узгодження особистих інтересів із колективними. Індивідуальні рішення все частіше мають колективні наслідки, і люди повинні навчитися приймати відповідальні рішення, які не завдають шкоди іншим. Особиста вигода не повинна суперечити суспільним цінностям, оскільки в умовах глобалізації індивідуальні дії мають потенціал впливати на добробут інших. Наприклад, екологічні кризи, спричинені діями однієї групи осіб чи країн, можуть мати катастрофічні наслідки для всього людства. Тому гармонізація інтересів передбачає розвиток глобальної свідомості, де кожен індивід усвідомлює свою відповідальність перед суспільством і світом. Це вимагає нового підходу до етичних норм і відповідального ставлення до своїх дій.

Висновки. Вибір і відповідальність у глобалізованому світі вимагають глибшого усвідомлення моральних наслідків рішень. Люди мають приймати рішення, враховуючи не тільки власні інтереси, але й глобальні наслідки для навколишнього світу і суспільства, що робить проблему моральної відповідальності ще більш актуальною.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Швидкі темпи соціально-економічних, політичних і культурних трансформацій кінця ХХ століття породжують нові виклики, які вимагають глибокого осмислення феномену глобалізації з гуманістичних позицій. Здатність людства адекватно оцінити наслідки глобальних процесів є визначальним фактором для майбутнього цивілізації. Сучасна реальність свідчить, що безконтрольне втручання людини в природу та основи людського існування може призвести до глобальної катастрофи, що стосується культури, цивілізації та антропології. Актуальність цього дослідження зумовлена не лише кризовим станом світу в екологічному, політичному, культурному та демографічному планах, а передусім його цивілізаційною вразливістю у людських, духовно-моральних та культурних вимірах. Спроби контролювати питання гуманізму в умовах глобалізації вимагають глибокого аналізу справжніх причин і умов їх появи, що є надзвичайно важливим для філософського, антропологічного та культурологічного осмислення майбутнього людства. Глобалістика, як наука про сучасний світ, дозволяє розглядати питання стійкого розвитку суспільства, проблеми ноосфери та основи світогляду в умовах формування нового світу. Вона аналізує загальні закономірності розвитку людства і моделі світу, що функціонує як єдиний соціальний організм, об'єднуючи три ключові глобальні сфери: екологічну, соціальну та економічну. Глобалізація та гуманізація формують два об'єктивні процеси, які взаємодіють, хоча можуть також бути у конфлікті.

Метою дослідження є олюднення природного і соціального середовища, враховуючи потреби людини. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: визначити питання глобалістики; дослідити проблему глобалізації глобального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Глобалістика і гуманістика є двома взаємодоповнюючими та взаємопроникливими аспектами пізнавального процесу. У обох випадках предметом вивчення є людина, її соціокультурна та індивідуальна сфера. Проблематика сучасного світського гуманізму є синтезом політичних та історичних досліджень, що дозволяє надати гуманістичним ідеям справді глобального звучання. Об'єднання цих двох напрямків сприяє всебічному аналізу сучасних суспільних викликів, від глобальних до локальних, та розробці універсальних гуманістичних принципів, які можуть бути застосовані в різних культурних та історичних контекстах. В Україні ренесансно-гуманістичні погляди на роль людини у суспільстві сформувалися під впливом вчення про «самовладдя людини», яке відоме ще з княжої доби, а також західноєвропейських концепцій мислителів Відродження. Це підтверджує європейську орієнтацію нашої країни та природність гуманістичних традицій для українського суспільства. Проте слід також зазначити існування певних ідеологічних і соціальних спотворень, які виникли в минулому. Наслідки тоталітарного та авторитарного минулого продовжують проявлятися в різних сферах життя сьогодні. Не вдаючись у деталі історичних трансформацій гуманізму, варто відзначити, що кожна епоха вносила щось нове в його розуміння. Важливо, що його основна сутність полягає у визнанні людини як найвищої цінності. На особистісному рівні гуманізація сприяє всебічному розвитку індивіда як суб'єкта творчої діяльності, стимулюючи його самореалізацію, критичне мислення та емпатію. Оволодіння знаннями, вміннями та цінностями, які формують гуманну особистість, є невід'ємною частиною освітнього процесу. Саме освіта має стати потужним інструментом, який формує в молоді почуття відповідальності перед суспільством, повагу до інших культур та прагнення до справедливого світу. Умови глобалізаційного світу та трансформаційного суспільства ускладнюють формування духовності особистості, але водночас відкривають потенційні можливості для зміцнення її позицій у духовній сфері. Особливості розвитку духовності особистості зумовлені українською ментальністю. Духовне зростання людини неможливе без усвідомлення її національної ідентичності та адаптації до змін у суспільстві та світі. Історичний досвід українського народу, у якому сформувалися ідеали свободи, віри, індивідуалізму, гумору та оптимізму, надає особливостей розвитку духовної культури громадянина України. Кожен із цих ідеалів робить свій внесок у цей процес. Історичний шлях українського народу, з огляду на віддаленість державного досвіду, надає сучасному українцеві колориту, цілеспрямованості та самобутності. Однак ці позитивні якості в крайнощах можуть перетворюватися на індивідуалізм, що заважає розумним колективним тенденціям та суспільному розвитку.

Висновки. Взагалі, цілісний портрет українця, складений з досліджень історії, виявляється привабливим: поетичне ставлення до природи, автохтонна демократичність суспільного життя, повага до жінок і старших, а також самостійність української культури. Проте природа української ментальності є парадоксальною. Одна з особливостей українського культурного розвитку – перервність традицій, що проявляється у дисфункції історичної пам'яті. Цей процес був значною мірою зумовлений складними політичними реаліями, які протягом століть впливали на формування національної ідентичності. Маніпуляції з історичною пам'яттю, політика русифікації та совітизації, а також постійні спроби підкорити українську культуру іншим впливам призвели до розриву історичних зв'язків та деформації колективної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ.

Актуальність теми дослідження. Гроші формують соціальні структури, культурні цінності, моральні принципи та ідентичність. Вивчення цієї теми дозволяє глибше зрозуміти їхню роль у суспільстві та розробити етичні підходи до використання фінансових ресурсів.

Метою дослідження є аналіз ролі грошей у формуванні соціальних структур, культурних цінностей і моральних принципів, а також розробити етичні підходи до використання фінансових ресурсів. Відповідно до мети формуємо такі **завдання**: проаналізувати роль грошей у формуванні соціальних структур, культурних цінностей і моральних принципів; розробити етичні підходи до використання фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Гроші як предмет соціально-філософського дискурсу, вони є однією з найбільш важливих та універсальних категорій, що впливають на різноманітні аспекти людського життя. Вони виконують безліч функцій, включаючи засіб обміну, одиницю виміру вартості, засіб збереження вартості та засіб платежу. Водночас гроші мають значний вплив на соціальні та філософські аспекти суспільства. Ці тези мають на меті дослідити роль грошей у соціально-філософському контексті, розглянути їхні функції та вплив на суспільство, а також обговорити різні філософські підходи до аналізу грошей. Історія грошей починається з давніх часів, коли люди почали використовувати різні форми товарних грошей для обміну товарами і послугами. Перші форми грошей включали такі предмети, як мушлі, зерно, метали та інші товари, які мали внутрішню вартість. З розвитком цивілізацій гроші поступово еволюціонували від товарних форм до металевих монет, а пізніше до паперових грошей і сучасних електронних валют. Гроші виконують кілька ключових функцій, які роблять їх невід'ємною частиною економічної системи. До основних функцій належать: засіб обміну, одиниця виміру вартості, засіб збереження вартості та засіб платежу. Гроші мають глибокий вплив на соціальну структуру та взаємовідносини в суспільстві. Вони виступають як засіб влади і контролю, впливають на соціальну мобільність і визначають рівень економічної нерівності. Також гроші впливають на культурні та моральні цінності, формуючи уявлення про успіх і багатство. Філософія економіки досліджує різні підходи до аналізу грошей, включаючи позитивізм, марксизм, утилітаризм, екзистенціалізм та інші. Етичні та моральні аспекти грошей є важливим предметом соціально-філософського дискурсу. Гроші можуть використовуватися як для добрих, так і для поганих цілей, і їхній вплив на суспільство залежить від того, як вони використовуються і якими принципами керуються люди у своїй економічній діяльності. Також відіграють важливу роль у формуванні ідентичності та соціальних взаємин. Вони можуть визначати соціальний статус, впливати на міжособистісні стосунки та формувати суспільні уявлення про успіх і значущість. Багатство часто асоціюється з успіхом, престижем і владою, тоді як бідність — з невдачею і низьким соціальним статусом. Філософи досліджують, як гроші впливають на самовизначення і суспільні взаємини. Вони можуть стати причиною конфліктів, заздрості, а також сприяти підтримці та допомозі. Важливо досліджувати, як гроші впливають на стосунки у родині, між друзями, партнерами та колегами. Гроші часто використовуються як мірило успіху та значущості. Матеріальне багатство може стати метою життя, впливаючи на цінності та пріоритети людини. Це породжує питання про те, чи є матеріальне благополуччя єдиним виміром успіху та щастя. Важливо аналізувати, як гроші впливають на сенс життя, задоволення і самореалізацію. Як вони формують соціальні норми та уявлення про те, що є нормальним або бажаним у суспільстві. Вони можуть підсилювати або змінювати уявлення про моральні та культурні цінності, впливаючи на поведінку та світогляд людей. Також гроші впливають на формування економічної культури суспільства. Вони визначають підходи до праці, споживання, заощаджень та інвестицій. Також грають ключову роль у функціонуванні міжнародних фінансових систем. Глобалізація фінансів створює нові можливості для інвесторів та підприємців, але також породжує ризики, пов'язані з фінансовими кризами та економічною нерівністю. Вплив великих транснаціональних корпорацій на світову економіку є значним. Ці корпорації використовують свої фінансові ресурси для впливу на політику, економіку та суспільство, що піднімає питання про етичність їхньої діяльності та відповідальність перед глобальною спільнотою. Глобалізація посилює фінансову нерівність між розвиненими та нерозвинутими країнами. Багаті країни мають доступ до значних фінансових ресурсів, тоді як бідні країни часто стикаються з обмеженнями у залученні капіталу та економічному зростанні. Умови глобалізації вимагають розробки ефективних механізмів регулювання фінансових ринків. Необхідність забезпечення фінансової стабільності та запобігання кризам піднімає питання про роль держав та міжнародних організацій у регулюванні глобальної фінансової системи.

Висновки. Гроші як предмет соціально-філософського дискурсу мають важливе значення для розуміння сучасного суспільства. Вони впливають на соціальні структури, культурні цінності, моральні принципи та ідентичність людей. Філософський аналіз грошей дозволяє глибше зрозуміти їхню роль у суспільстві та вплив на людське життя. Дослідження грошей у соціально-філософському контексті допомагає розробити етичні принципи економічної діяльності, забезпечити справедливість та рівність у розподілі ресурсів, а також зберегти баланс між матеріальними та духовними цінностями.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Юлія Казновецька, студентка групи ГРС-11

ПРОБЛЕМА САМОТНОСТІ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Сучасний глобальний світ, сповнений технічних досягнень та необмежених можливостей для комунікації, проте, залишається простором, де самотність стає однією з найгостріших соціальних та психологічних проблем. Віртуальне спілкування поступово замінює реальні зв'язки, спричиняючи відчуження та фрагментацію соціальної структури. Водночас із розширенням інформаційних мереж люди часто почуваються ізольованими у глобалізованому світі. Перед людиною будь-якої епохи чи культури зринає те саме запитання: як побороти самотність, як досягти єдності, як вийти за межі свого індивідуального життя й віднайти спільність.

Метою даного дослідження є аналіз соціально-філософського феномену самотності, його витоків та проявів у сучасному глобалізованому світі, а також пошук шляхів подолання самотності через усвідомлення цінності соціальних взаємин. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: дослідити природу самотності як соціального та філософського явища; проаналізувати вплив віртуальних комунікацій на відчуття самотності; визначити умови, за яких можливо подолати самотність, зокрема через - формування психологічної відкритості до конструктивного діалогу; розглянути самотність як категорію індивідуальності та унікальності особистості.

Виклад основного матеріалу. Самотність у сучасному світі стала не лише особистою, а й соціальною проблемою, адже незважаючи на постійний зв'язок через засоби масової комунікації, люди часто втрачають реальне почуття єдності з оточуючими. Це пов'язано з тим, що реальність у суспільстві часто підміняється віртуальною, де, як зазначають багато людей, вона здатна компенсувати брак спокою і душевного комфорту, дозволяючи досягти стану єдності. Проте, така заміна є тимчасовою і не може цілковито замінити реальне спілкування, яке є важливим для здоров'я людини. Одним із аспектів сучасної самотності є відчуження, що виникає від несумісності індивідуальних цінностей із глобальними ідеями та трендами. Люди, що прагнуть бути унікальними, часто стикаються з потребою адаптації до загальних стандартів, що породжує внутрішній конфлікт і посилює почуття самотності. Водночас, віртуальне середовище, яке має на меті об'єднувати, часто стає лише ілюзією зв'язку, де відсутність фізичного контакту та справжніх емоцій лишає порожнечу. Соціально-філософський аналіз самотності показує, що вона є наслідком сучасної індивідуалізації, що зумовлює переривання традиційних соціальних зв'язків. Складнощі у спілкуванні, відсутність підтримки та емоційної близькості призводять до ізоляції особистості в суспільстві, де кожен сам за себе. Однак подолати це відчуження можливо через здатність до емпатії та відкритості до взаємодії з іншими. Людина може подолати самотність лише тоді, коли вона є психологічно відкритою до конструктивного діалогу, коли бачить і поважає цінність іншого «Я», намагається його зрозуміти. Це сприяє не тільки зміцненню соціальних зв'язків, а й розвитку взаємної поваги та толерантності, що є ключовим для досягнення гармонії. Філософське розуміння самотності виходить за межі простого відчуття ізоляції, трактує її як прояв індивідуальності. Самотність кожної людини розуміється в сенсі індивідуальності та унікальності: будь-яка людина є неповторною і лише одною такою у всьому світі, а відтак, самотньою. Таким чином, самотність стає не лише соціальною проблемою, але й філософською категорією, що змушує кожну людину шукати способи для глибшого розуміння свого існування. Вона спонукає до пошуку цінностей, що виходять за межі матеріальних досягнень та спрямовані на внутрішній розвиток.

Висновки. Проблема самотності у глобалізованому світі відображає глибокі зміни в структурі соціальних зв'язків, що спричинені індивідуалізацією, розвитком віртуальних комунікацій та прагненням до особистої унікальності. Відчуження, що виникає в результаті цих процесів, посилює ізоляцію, але також стимулює людину до самопізнання та розширення власних цінностей. Самотність може бути подолана завдяки здатності до емпатії, психологічній відкритості до конструктивного діалогу та формуванню справжніх соціальних зв'язків. Це підкреслює важливість усвідомлення індивідуальності як цінності, що виходить за межі матеріального, і сприяє особистісному розвитку. Таким чином, боротьба з самотністю стає частиною загального процесу досягнення гармонії з собою і суспільством у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ПРАВОСВІДОМОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ переживає епоху інформаційного суспільства, де технології комунікації та доступ до інформації змінюють способи взаємодії людей і формують нові соціальні відносини. У таких умовах виникає необхідність розвитку толерантності, яка виступає важливою складовою правосвідомості. Толерантність не лише сприяє мирному співіснуванню різних культур і ідей, але й формує основи правового мислення, що необхідне для конструктивного діалогу та суспільної злагоди. У зв'язку з глобалізацією та багатокультурністю сучасних суспільств, питання толерантності стає особливо актуальним, адже недолік толерантності може призводити до конфліктів, соціальної напруги та дискримінації.

Метою даного дослідження є аналіз ролі толерантності в розвитку правосвідомості в умовах інформаційного суспільства, а також визначення факторів, які впливають на її формування та реалізацію у соціальному просторі. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: розглянути поняття толерантності та її значення в контексті правосвідомості; визначити особливості інформаційного суспільства, що впливають на розвиток толерантності; проаналізувати вплив толерантності на формування правосвідомості у громадян; виявити основні проблеми та виклики, які стоять перед суспільством у контексті толерантності та правосвідомості.

Виклад основного матеріалу. Толерантність визначається як здатність приймати та поважати відмінності, що стосується поглядів, вірувань, культури та способу життя інших людей. Вона є основою для конструктивного спілкування і співпраці в багатокультурному середовищі. У умовах інформаційного суспільства, де різноманітність думок та поглядів стає нормою, толерантність набуває особливого значення. Сьогодні ми стикаємося з величезною кількістю інформації, що надходить з різних джерел, і здатність фільтрувати її, критично аналізувати та ставити запитання стає необхідною навичкою. Одним із аспектів, який впливає на розвиток толерантності, є освіта. Освіта не лише передає знання, але й формує цінності, які визначають поведінку особи у суспільстві. Вона повинна акцентувати увагу на важливості поваги до інших культур і традицій, сприяти розвитку емпатії та взаєморозуміння. Інформаційні технології, з одного боку, надають можливість доступу до багатого культурного контенту, але, з іншого боку, можуть сприяти розповсюдженню дезінформації та ненависті. Правосвідомість, що формується під впливом толерантності, передбачає визнання прав інших людей та готовність до взаємодії на основі взаємоповаги. Вона допомагає людям усвідомити свої права та обов'язки, а також розуміти важливість прав інших. У цьому контексті толерантність виступає як необхідна умова для побудови правового суспільства, де панують справедливість і рівність. На жаль, часто виникають ситуації, коли суспільна нетолерантність призводить до порушень прав людини. Основними проблемами, які стоять перед суспільством у контексті толерантності, є дискримінація, ксенофобія та соціальна несправедливість. В умовах інформаційного суспільства ці явища можуть підсилюватися через різні соціальні медіа та інформаційні платформи. У зв'язку з цим, важливо розвивати медіаграмотність серед населення, щоб люди могли критично оцінювати інформацію, яку отримують. Необхідно також заохочувати активний громадянський діалог, де різні точки зору можуть бути висловлені та обговорені. Створення простору для відкритої дискусії сприяє розвитку толерантності, адже лише через спілкування та взаємодію можна подолати непорозуміння та упередження.

Висновки. Толерантність є фундаментальною цінністю, яка забезпечує стабільність і розвиток правосвідомості в умовах інформаційного суспільства. Формування толерантності потребує комплексного підходу, включаючи освітні програми, діалоги між культурами та активну участь громадян у суспільному житті. Лише через усвідомлення значення толерантності можна досягти гармонії в суспільстві, що, в свою чергу, сприятиме розвитку правосвідомості та забезпеченню прав людини в умовах глобальних змін. Суспільство, яке будує свою основи на толерантності, може стати більш стійким і готовим до викликів сучасності, сприймаючи різноманіття як перевагу, а не загрозу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Максим Шандрук, студент групи ГРС-11

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРАКСЕЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: У сучасних умовах економічні процеси мають суттєве значення для розвитку держав. Філософія економіки, яка включає праксеологічний підхід, стає особливо важливою для України, враховуючи необхідність стійкого економічного розвитку та реформування економічних систем. Практична філософія, як вчення про людську діяльність, дозволяє аналізувати економічну поведінку суб'єктів через призму раціональності та цілей, що особливо актуально в умовах адаптації до європейських стандартів та глобальних викликів.

Мета дослідження: дослідити праксеологічні аспекти філософії економіки та визначити їх значення для економічного розвитку України, зокрема у контексті соціально-економічних реформ та підвищення ефективності прийняття рішень. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні основи праксеології як галузі філософії економіки; цінити вплив праксеологічного підходу на економічні рішення у сучасній Україні; виявити ключові чинники, що сприяють або заважають ефективному застосуванню праксеології в економічній практиці країни; розробити рекомендації щодо покращення економічної політики на основі праксеологічного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Практиологія є дисципліною, що аналізує людську діяльність з точки зору цілеспрямованих дій. Зародившись у рамках економічної теорії, праксеологія отримала найбільш глибоке розроблення у працях Л. фон Мізеса, який визначив її як універсальний підхід до вивчення соціальних наук. В основі цього підходу лежить переконання, що кожна дія людини спрямована на досягнення певної мети, і кожна економічна система є наслідком безлічі взаємопов'язаних дій індивідів. Практиологічний підхід має значне значення для аналізу української економіки, яка переживає перехідний період після тривалих соціально-економічних змін. Застосування праксеологічної перспективи дозволяє зрозуміти, як раціональність і мотиви економічних агентів формують економічні відносини. Цей підхід може бути використаний як інструмент для аналізу впливу рішень уряду на економічне середовище та моделювання поведінки суб'єктів під впливом регуляторних та економічних реформ. Одним із прикладів використання праксеології в Україні є оцінка ефективності економічних реформ, зокрема приватизації, лібералізації ринків та змін у податковій системі. Вона дає змогу аналізувати, чи досягали суб'єкти економіки своїх цілей та чи відповідає реальна економічна діяльність очікуванням, передбаченим реформами. Крім того, праксеологічний аналіз може бути корисним для вивчення підприємницької активності, оцінки ринкової конкуренції та ролі малого й середнього бізнесу. У сучасному економічному середовищі України важливо звертати увагу на фактори, що впливають на прийняття рішень: інституційні умови, правову базу, рівень довіри до держави, культурні та соціальні установки. Практиологічний підхід дозволяє аналізувати ці чинники у взаємозв'язку з економічною поведінкою суб'єктів. Наприклад, роль особистих інтересів, мотивації та очікувань підприємців стає критичною для визначення успішності економічних заходів, зокрема програм підтримки бізнесу та інновацій. Однією з основних переваг праксеології є те, що вона надає інструменти для передбачення наслідків економічних дій, що дозволяє ефективніше планувати державну політику. Урядові ініціативи, які ігнорують раціональні прагнення економічних агентів або не враховують їх мотиви, зазвичай стикаються з труднощами в реалізації та досягненні поставлених цілей. Додатково, праксеологія може сприяти формуванню ефективної економічної політики через залучення громадян до процесу прийняття рішень і підвищення прозорості дій уряду. Цей підхід стимулює глибше розуміння того, як конкретні регуляторні зміни впливають на поведінку суб'єктів економіки — від домогосподарств до великих компаній. Таким чином, використання праксеологічного підходу у філософії економіки є не лише академічним завданням, але й інструментом для створення більш ефективної та адаптивної економічної політики, яка враховує специфіку української економіки та її шлях розвитку.

Висновки. Практиологічний підхід є важливим інструментом у розвитку сучасної економіки України. Його використання сприяє прийняттю рішень, що відповідають реальним потребам суспільства і забезпечують сталий економічний розвиток. Використання філософії економіки з акцентом на праксеологію може допомогти у вдосконаленні економічної політики, що є ключовим фактором у досягненні економічної стабільності та зростання. Це допоможе Україні адаптувати свої економічні підходи до світових стандартів, підвищивши ефективність і стійкість національної економіки.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Іванна Кравченко, студентка групи ГРС-11

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ МОДЕЛЮВАННЯ ДІЙСНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Трансформація соціальних взаємодій : Віртуальна реальність (VR) суттєво змінює спосіб, яким люди взаємодіють один з одним. Вона створює нові можливості для спілкування, співпраці та навчання, розширюючи межі реального світу. У цьому контексті соціально-філософський аналіз дозволяє зрозуміти, як ВР впливає на комунікацію, соціальні структури та колективну ідентичність, що особливо важливо в умовах глобалізації та цифровізації суспільства. Проблеми реальності та віртуальності : Однією з ключових тем є дослідження розмиття між реальністю і віртуальністю. З розвитком технологій VR можливості створення штучних, але реалістичних середовищ зростають, що збільшує питання про те, як ці технології впливають на людське

сприйняття реальності, етичні норми та розуміння істини. Соціально-філософський аналіз дослідити, як ці зміни впливають на суспільне мислення і світогляд. Вплив на самосвідомість та психологію особистості : Віртуальна реальність змінюється не тільки соціальне, але й індивідуальне сприйняття. Умови VR дозволяють людям пережити досвід, який може бути недосяжним у реальному світі, що, у свою чергу, впливає на їхню самосвідомість і виявлення про себе. аспект особливо актуальний у контексті психологічних досліджень та цих етичних питань, пов'язаних із зануренням у віртуальні світи. Аналіз такого впливу необхідний для розуміння ознак ризиків і використання VR для особистості та суспільства.

Мета дослідження: всебічний соціально-філософський аналіз впливу віртуальної реальності як універсального моделювання дійсності, що дозволяє зрозуміти, як VR-технології змінюють сприйняття реальності, трансформують соціальні взаємодії та культурні практики, а також впливають на індивідуальну самосвідомість. Дослідження спрямоване на набуття як позитивних можливостей ВР для навчання, творчості та соціальної інтеграції, так і таких ризиків, пов'язаних з етикою, психологічним здоров'ям та соціальною ізоляцією, з планом формування рекомендацій щодо гармонійного використання цих технологій у суспільстві. Відповідно до мети, формулюються такі **завдання:** проаналізувати соціально-філософський аналіз впливу віртуальної реальності як засобу моделювання дійсності; дослідити соціально-філософський аналіз впливу віртуальної реальності як засобу моделювання дійсності.

Виклад основного матеріалу. Поняття віртуальної реальності та її соціальний контекст. Віртуальна реальність (VR) — це технологія, яка створює штучне середовище, яке імітує фізичний світ або створює нові віртуальні простори, з якими користувач може взаємодіяти за допомогою спеціальних пристроїв (шоломи, рукавички, датчики руху тощо). Соціально-філософський аналіз ВР починається з розуміння того, що вона стає не просто технологічним інструментом, а соціокультурним явищем, яке здатне моделювати реальність у різних її проявах — від повсякденного життя до складних наукових і художніх концепцій. Трансформація соціальних взаємодій та комунікації. Віртуальна реальність змінює традиційні форми соціальної взаємодії. У середовищі VR люди можуть спілкуватися, співпрацювати, грати і навіть працювати, незважаючи на фізичну дистанцію. Це відкриває нові можливості для комунікації, але також ставить виклики щодо автентичності взаємодії. Соціально-філософський аналізує, як віртуальні простори впливають на поняття реальної присутності, довіри та соціальної ідентичності. Важливо розуміти, як ВР може сприяти розвитку соціальних зв'язків і, одночасно, створювати ризики для соціальної ізоляції та маніпуляції свідомістю. Етичні та психологічні аспекти використання VR. Одним із важливих аспектів є питання етики і психології. Віртуальні середовища можуть створювати досвід, який людина сприймає як реальний, що підвищує питання відповідальності за дії у VR, особливо в контекстах навчання, ігор, терапії чи моделювання небезпечних ситуацій. Виникає також питання приватності даних, які збираються під час взаємодії з VR. Соціально-філософський підхід допоможе дізнатися, як використання ВР впливає на психологічне здоров'я людини, включаючи можливість втечі від реальності, розвитку залежностей чи зміни самоідентифікації. Віртуальна реальність як нова форма творчості та культурного вираження. VR відкриває нові можливості для мистецтва, кіно, архітектури, ігор та інших форм культурного вираження. Вона дозволяє створювати і відвідувати світи, які не розвиваються в реальному житті, тим самим розширюючи межі людської уяви і творчості. Соціально-філософський аналіз дає можливість осмислити, як VR трансформує традиційні поняття художнього твору, глядача та автора, змінюючи саму природу мистецтва та культурного досвіду. Межі між реальністю та симуляцією: філософські дискусії. Здатність VR створювати реалістичні симуляції розвиває фундаментальні філософські питання про межі між реальністю та віртуальністю. Чи є відчуття, які ми переживаємо у VR, менш реальними, ніж ті, що ми відчуваємо у фізичному світі? Як застосування, що є справжнім, коли симуляції настільки реалістичні, що їх важко відрізнити від фізичної реальності? такі питання знаходяться в центрі дискусій про природу реальності, свідомості та буття, відображаючи класичні філософські проблеми в умовах сучасних технологій. Віртуальна реальність та її вплив на освітню та професійну сферу. VR активно використовується в освіті та професійній підготовці, надаючи можливість проводити симуляції, які важко або неможливо реалізувати в реальних умовах (наприклад, навчання лікарів, інженерів, військових). Це сприяє ефективному навчанню, але також вимагає врахування етичних і соціальних аспектів використання таких технологій. Соціально-філософський аналіз дослідити вплив ВР на доступ до знань, розвиток критичного мислення та навички вирішення проблеми.

Висновок. Соціально-філософський аналіз віртуальної реальності як порушення правдивості моделювання дозволяє визнати складні зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві під впливом нових технологій. Віртуальна реальність не просто змінює спосіб взаємодії з навколишнім світом — вона ставить під сумнів саму природу цього світу, змушуючи переосмислити традиційні соціальні, етичні та філософські концепції.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФЕМІНІЗМ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Фемінізм в Україні є важливою темою, оскільки він відображає сучасні тенденції боротьби за права жінок у контексті глобальних соціальних змін. Зростання усвідомлення гендерної нерівності та посилення захисту прав жінок роблять фемінізм актуальним суспільним явищем. Поглиблене розуміння специфіки феміністичного руху в Україні дозволяє краще зрозуміти соціальні виклики, з якими стикається суспільство, та сприяти змінам у напрямку рівноправності.

Метою дослідження є аналіз розвитку феміністичного руху в Україні, його досягнень, викликів та впливу на суспільні зміни. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: розглянути історичні етапи розвитку фемінізму в Україні; дослідити сучасні проблеми гендерної нерівності та вплив феміністичного руху на їх подолання; визначити актуальні виклики та перспективи фемінізму в українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Фемінізм в Україні – це суспільний рух, який прагне досягти рівноправності між чоловіками і жінками у всіх сферах життя. Він має свої історичні передумови, розвиток та виклики, які віддзеркалюють як загальносвітові тенденції, так і специфіку українського суспільства. Фемінізм в Україні розпочався ще у XIX столітті, коли жінки почали боротися за права на освіту, працю та участь у суспільному житті. На той час жінки були обмежені не тільки в правах, але й у доступі до базових можливостей, таких як здобуття освіти чи самостійне професійне становлення. Однією з перших активісток була Наталія Кобринська, яка заклала основи організованого жіночого руху на українських землях. Її зусилля стали поштовхом до створення перших жіночих організацій та об'єднань, які прагнули захистити права жінок. Перший етап розвитку фемінізму в Україні характеризувався боротьбою за основні громадянські права, зокрема за рівний доступ до освіти та праці. Саме завдяки феміністським ініціативам, які здобули поширення в Європі та знайшли підтримку на українських землях, жінки поступово отримували доступ до університетів, що стало важливим кроком на шляху до емансипації. Однак, з огляду на суспільно-політичні умови, цей рух не мав достатньо ресурсів для широкомасштабної підтримки. У XX столітті, з настанням радянського режиму, жіночий рух набув нових форм, але його ідеї були значно деформовані. Проголошувалася рівність між чоловіками і жінками, але на практиці жінки все ще залишалися обмеженими в можливостях впливати на політичні та економічні процеси. Радянська пропаганда створювала образ «супержінки», яка мала виконувати подвійну роль: бути активною учасницею трудової діяльності і зберігати традиційну роль берегині родини. Це створювало додаткові навантаження на жінок, оскільки вони стикалися з подвоєними очікуваннями з боку держави та суспільства. З розпадом Радянського Союзу та здобуттям незалежності України, феміністський рух отримав новий імпульс для розвитку. У 1990-х роках почали з'являтися нові жіночі організації, які відкрито декларували свої феміністичні погляди. Вони виступали за рівні права на політичне представництво, захист від насильства та дискримінації, а також за боротьбу з гендерними стереотипами. Однією з ключових проблем, з якими стикалися активістки, була глибока патріархальна культура, що домінувала у суспільстві. Традиційні уявлення про роль жінки в родині та суспільстві часто гальмували прогресивні зміни, які пропагував феміністичний рух. З часом, питання фемінізму в Україні стали предметом не тільки активістських ініціатив, але й наукових досліджень. Науковці почали аналізувати різні аспекти фемінізму: від історії жіночого руху до сучасних викликів, пов'язаних із боротьбою за гендерну рівність. Сучасні феміністичні дослідження часто зосереджуються на питаннях соціальних ролей, гендерної дискримінації на ринку праці, а також проблемах сексуального та домашнього насильства. Особливу увагу в Україні приділяють проблемі гендерно обумовленого насильства. Ця проблема набула особливої актуальності після військових дій на сході України, коли жінки стали ще більш вразливими до насильства та дискримінації. Феміністські організації активно працюють над розробкою законодавчих ініціатив, які мають на меті покращити правовий захист жінок від насильства, включно з ратифікацією Стамбульської конвенції. Незважаючи на певні успіхи, зокрема прийняття нового законодавства щодо запобігання та боротьби з домашнім насильством, існує чимало труднощів у його реалізації на практиці. Феміністичні ініціативи також спрямовані на подолання економічної нерівності між чоловіками і жінками. В Україні жінки часто стикаються з дискримінацією на ринку праці, що виявляється як у нижчих заробітних платах, так і у менших можливостях для кар'єрного зростання. Феміністські організації закликають до впровадження гендерних квот у політиці та бізнесі, що, на їхню думку, може стати ефективним інструментом для досягнення більшої рівності. Важливим аспектом сучасного фемінізму в Україні є боротьба з гендерними стереотипами, які глибоко вкорінені у культурі та ментальності. Від дитячих іграшок до медіа, жінок часто зображують у традиційних ролях, що суттєво обмежує їх можливості для самовираження. Феміністські активістки та дослідники працюють над формуванням нових уявлень про гендер, які були б засновані на рівності, повазі та взаєморозумінні. Український фемінізм також стає частиною глобального феміністичного руху, що виражається у співпраці з міжнародними організаціями, участі в акціях та кампаніях за права жінок у всьому світі.

Висновки. Завдяки міжнародним ініціативам, українські феміністки мають можливість не тільки отримувати підтримку, але й обмінюватися досвідом з активістами інших країн, що сприяє поширенню нових ідей і підходів у боротьбі за рівність. Водночас, фемінізм в Україні стикається з низкою викликів. Одним із головних є супротив частини суспільства, яка сприймає фемінізм як загрозу традиційним цінностям. Попри це, феміністичний рух продовжує розвиватися, знаходячи підтримку серед молодого покоління, яке все більше цікавиться питаннями прав людини та

гендерної рівності. У перспективі, український фемінізм має потенціал для подальшого розвитку, зокрема через активну участь у політичних процесах, освітніх програмах та міжнародних проектах. Поступове підвищення обізнаності населення щодо питань гендерної рівності, а також участь жінок у вирішенні ключових соціальних та політичних питань, сприятиме досягненню більш збалансованого і рівноправного суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Мер'єм Ізмаїлова, студентка групи ГРС-11

ФЕНОМЕН ТОЛЕРАНТНОСТІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Актуальність теми дослідження. Тема актуальна тому що в сучасному глобалізованому світі є важливою. У зв'язку з посиленням міграційних процесів, збільшенням культурного, етнічного, релігійного та соціального різноманіття, толерантність стає ключовим фактором гармонійного співіснування людей з різними поглядами та цінностями. Конфлікти на основі національної, релігійної чи ідеологічної нетерпимості мають значний вплив на суспільства, тому вивчення та популяризація толерантності сприяє зміцненню соціальної стабільності та миру. Історично толерантність розвивалася як відповідь на релігійні війни та політичні конфлікти, тоді як у сучасному контексті вона включає ширше розуміння прав людини, культурного плюралізму і рівноправності. У контексті зростаючої поляризації суспільства та появи нових викликів, пов'язаних з нерівністю, дискримінацією та соціальною ізоляцією, питання толерантності є надзвичайно актуальним для подальшого розвитку демократичних цінностей і забезпечення прав людини.

Метою дослідження є аналіз історичних етапів формування толерантності, розвитку в різних культурах і суспільствах, а також його сучасного значення і проявів у глобалізованому світі. Це дослідження спрямоване на розуміння сутності толерантності, її ролі у формуванні міжособистісних та міжкультурних відносин, а також на вивчення її впливу на розвиток соціальної злагоди та гармонії. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: необхідно дослідити історичні передумови виникнення толерантності; важливо проаналізувати еволюцію поняття толерантності в політичних і філософських концепціях; вивчити сучасні форми прояву толерантності в різних суспільствах; слід розглянути фактори, що впливають на рівень толерантності в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Толерантність, як феномен, формувалася протягом століть у різних культурах, релігіях та суспільствах. Історично, поняття толерантності пов'язане з необхідністю співіснування різних релігійних та етнічних груп. Одним із перших прикладів політики толерантності можна вважати релігійну терпимість у Стародавньому світі та Середньовіччі толерантність мала обмежений характер. Наприклад, в Римській імперії певна терпимість була зумовлена потребою керувати різноманітним за складом населенням, але не включала повної рівності всіх груп. У Середньовіччі Європа здебільшого була нетолерантною до будь-яких релігійних відхилень, ідеологічно виправдовуючи гоніння на іновірців. Поворотним моментом стало Просвітництво XVIII століття, коли мислителі, такі як Вольтер, Локк та Руссо, почали активно пропагувати ідеї рівності та свободи думки, наголошуючи на важливості толерантності як моральної чесноти та основи соціального прогресу. У XIX і XX століттях толерантність все більше асоціювалася з правами людини, свободою особистості та розвитком демократії.. У сучасному розумінні толерантність охоплює значно ширший спектр: від прийняття різних етнічних, релігійних, культурних та гендерних ідентичностей до поваги до прав людини та свободи особистості. Проголошення Загальної декларації прав людини в 1948 році стало однією з ключових віх, що вплинула на розвиток толерантності у світовому суспільстві. Толерантність розглядається як важливий елемент демократії, громадянського суспільства, соціальної згуртованості та запобігання конфліктам. На сучасному етапі толерантність часто зіштовхується з новими викликами, як-от культурна глобалізація, міграційні процеси та політичні конфлікти. Толерантність стає однією з головних цінностей у контексті мультикультуралізму, що спрямована на створення гармонійного співіснування різних культур, звичаїв та традицій у глобальному суспільстві. Зокрема, іноді вона може сприйматися як байдужість або навіть як виправдання несприятливих дій. Це ставить питання про межі толерантності та необхідність відповідального ставлення до власної та чужої культури, мови та ідентичності.

Висновки. Отже, толерантність іноді стикається з викликами, такими як ксенофобія, дискримінація та політична поляризація. Це вимагає від суспільства постійної роботи над вихованням поваги до інших, відкритості до нових ідей та терпимості до відмінностей. Феномен толерантності є не лише історичним досягненням, а й необхідним елементом сучасності. Для забезпечення мирного майбутнього важливо підтримувати та розвивати толерантність, що сприятиме стабільності, взаєморозумінню і співпраці між народами.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ігор Мурза, студент групи ГРС-11

МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Українська мова протягом століть була ключовим фактором у збереженні національної ідентичності українців, незважаючи на численні спроби асиміляції та русифікації. На сучасному етапі, коли Україна переживає складні процеси реформування, декомунізації та військових викликів, питання збереження і розвитку української мови набуло нових сенсів. Вона є не тільки засобом спілкування, але й символом національної єдності та культурної самобутності. Збереження мови є важливим як для культурної консолідації всередині країни, так і для міжнародної ідентифікації України як незалежної держави, особливо у контексті євроінтеграції та поглиблення зв'язків із західними країнами.

Мета дослідження: комплексний аналіз ролі української мови у процесі формування та зміцнення сучасної української нації, зокрема в умовах політичних і соціальних змін. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати історичні аспекти розвитку української мови, включаючи періоди утисків та русифікації, щоб зрозуміти сучасні виклики, які стоять перед мовною політикою України; дослідити сучасну мовну політику України, зокрема реалізацію Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», його роль у розвитку держави і консолідації нації; оцінити вплив глобалізаційних процесів на українську мову, зокрема вплив іноземних мов, а також виклики цифровізації, які потребують розвитку україномовного контенту в Інтернеті та соціальних мережах; виявити потенційні шляхи та інструменти зміцнення української мови, які можуть підтримати її розвиток як національного символу і сприяти інтеграції України в європейське співтовариство.

Виклад основного матеріалу. Відокремлення української мови як самостійної слов'янської мови почалося ще в епоху Київської Русі. Після монголо-татарської навали та інших історичних подій відбувся розподіл, у результаті якого українська, російська і білоруська мови розвивалися незалежно. В період Речі Посполитої, Російської імперії та СРСР українська мова зазнала значного тиску і обмежень. Зокрема, Емський указ 1876 року та інші заборони обмежували використання української мови в освіті, літературі та медіа. Після здобуття незалежності у 1991 році Україна почала активно відновлювати українську мову в публічному та офіційному житті. Однак, тривала історія русифікації й досі має вплив на мовні уподобання та ідентичність частини населення. Мова виступає важливим символом національної єдності. На відміну від регіональної чи етнічної ідентичності, що можуть роз'єднувати, мова є об'єднуючим фактором, який сприяє національній інтеграції. Через мову відбувається передача культурних цінностей, національних традицій та історичної пам'яті. В Україні популяризація української мови допомагає молоді долучатися до культурної спадщини, стає чинником формування колективної ідентичності та зміцнення суспільних зв'язків. Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» став одним із основних кроків у збереженні та зміцненні статусу української мови. Він регулює використання мови в державних установах, ЗМІ, освіті та інших сферах життя. У сфері освіти активно впроваджується вивчення української мови як обов'язкового елементу шкільної програми, а також популяризація української літератури і мистецтва. У медіа та культурному просторі запроваджуються квоти на україномовний контент, що сприяє підвищенню його якості та кількості. Наприклад, введені квоти на українську мову на радіо і телебаченні, підтримка україномовного кінематографа та книговидавання. Глобалізація вносить позитивні елементи, розширюючи доступ до різноманітних джерел інформації та сприяючи міжкультурному обміну. Але це також спричиняє зростання інтересу до англійської мови, що подекуди витісняє українську в професійному та науковому середовищах. Важливим викликом є цифровізація, адже більшість контенту в мережі Інтернет залишається доступним англійською або російською мовами. Відтак, наявність україномовного контенту, як-от сайти, освітні ресурси і соціальні медіа, має бути розширена для підтримки мовної самобутності. Зважаючи на політичні виклики, українська мова також є важливим засобом протистояння інформаційній агресії, зокрема в умовах гібридної війни з Росією. Сучасна мовна політика спрямована на посилення ролі української мови як об'єднавчого фактору для всіх громадян, незалежно від етнічної належності. Українська мова стала важливим символом незалежності й опору зовнішнім впливам, допомагає утвердити Україну як державу з власним голосом на міжнародній арені. Мова також є важливим інструментом соціальної згуртованості, особливо в період війни. Вона сприяє зміцненню національної свідомості, підтримує почуття спільної мети та історичної пам'яті.

Висновок. Мова має не лише комунікативну, але й символічну та соціокультурну функції, що відіграють важливу роль у процесі формування нації. Українська мова, незважаючи на багатовікові утиски, є ключовим чинником національної ідентичності. Сучасні виклики, включно з впливом глобалізації та політичними факторами, потребують

активної державної підтримки для збереження та популяризації української мови. Успішна мовна політика здатна посилити національну єдність та консолідувати суспільство на шляху до європейської інтеграції та повноцінної участі у світовому співтоваристві. У цьому контексті українська мова залишається головним що формує чинником, єдиною нацією, сприяє соціальній згуртованості та підтримує розвиток української державності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Зоряна Хаустова, студентка групи ГРС-11

ФЕНОМЕН «УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ» В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ ХХ СТОЛІТТЯ.

Актуальність теми дослідження. Феномен українського модернізму посідає важливе місце в культурно-інтелектуальному просторі ХХ століття. Цей період став етапом інтенсивного філософського осмислення національної ідентичності, соціальних викликів та культурних трансформацій. У контексті філософії 20 століття український модернізм поєднує в собі елементи європейського інтелектуального життя, водночас зберігаючи унікальну національну своєрідність. Дослідження цього явища є актуальним для розуміння формування української філософської думки та її місця в глобальному філософському контексті.

Мета дослідження: філософський аналіз феномену українського модернізму в контексті філософії 20 століття, зокрема його зв'язку з європейськими інтелектуальними течіями, осмисленням національної ідентичності та модернізаційними процесами в культурі. Відповідь до мети ставимо поле завдання.

Виклад основного матеріалу. Феномен українського модернізму виник як реакція на глобальні соціальні, економічні та інтелектуальні зміни, що відбувалися на початку ХХ століття. Цей рух розвинувся на тлі індустріалізації, урбанізації та значних політичних трансформацій, які охопили не лише Україну, а й усю Європу. Українські модерністи прагнули оновити національну культуру, що включало не лише естетичні інновації, але й нове осмислення індивідуальної свободи, національної ідентичності та ролі мистецтва в суспільстві. Модернізм став способом вираження нових ідей, де центральною темою було прагнення поєднати національні традиції з сучасними європейськими культурними та філософськими напрямками. Український модернізм, як і європейський, був реакцією на індустріалізацію, що докорінно змінила умови життя, суспільні відносини та соціальну структуру. Він виник у контексті загальної модернізації суспільного життя, коли старі культурні та політичні інститути втрачали свою актуальність, а нові соціальні виклики вимагали нових відповідей. Модерністи зверталися до філософських течій, таких як екзистенціалізм, феноменологія та марксизм, щоб зрозуміти нові реалії та знайти способи виразити свої ідеї через мистецтво. Одним із ключових аспектів модернізму стало прагнення до нового осмислення людини, яка вже не була просто частиною традиційного суспільства, а стала суб'єктом нових економічних, соціальних та культурних процесів. Важливою рисою українського модернізму було те, що його філософські основи часто перепліталися з національними прагненнями. Це особливо проявлялося у контексті боротьби за національну незалежність, коли питання ідентичності, самовизначення та соціальної справедливості набували особливої ваги. Модерністи не тільки прагнули культурного відродження, а й виступали за створення нової соціальної і політичної реальності, де українська нація змогла б самостійно визначати свій шлях розвитку. Це прагнення відображено в роботах українських інтелектуалів, таких як Михайло Драгоманов, В'ячеслав Липинський та Дмитро Донцов, які в своїх теоретичних дослідженнях розробляли концепції національної ідентичності в умовах модернізаційних процесів. Вони вважали, що модернізація національної культури та політики є невід'ємною частиною загальноєвропейського розвитку. Серед визначних представників українського модернізму варто згадати таких письменників і філософів, як Микола Хвильовий, який у своїх творах поєднував модерністську естетику з ідеями національного самовизначення. Його творчість була водночас відображенням соціальних реалій свого часу і філософською спробою осмислити місце України в глобальному контексті. Крім того, Лесь Курбас та Олександр Довженко створили нові форми театрального і кіномистецтва, які стали виразниками модерністських ідей. Вони застосовували авангардні засоби вираження, що дозволяли не лише відображати нову соціальну дійсність, а й формувати новий тип глядача, здатного критично осмислювати побачене. Їхня діяльність відбивала прагнення модернізму розширити межі традиційного мистецтва, зробити його інструментом соціальних змін. Незважаючи на політичні репресії та сувору цензуру, що обмежували розвиток модерністських ідей в Україні в 1930-х і 1940-х роках, цей рух продовжував існувати та розвиватися в різних формах навіть після Другої світової війни. Український модернізм впливав не лише на культурні процеси в Україні, але й серед української діаспори в Європі та Північній Америці. Письменники та художники, які опинилися за кордоном, продовжували розвивати модерністські традиції, осмислюючи їх у нових умовах еміграції та глобальних культурних процесів. Це сприяло збереженню і розвитку української культурної спадщини, яка продовжувала впливати на нові покоління. Філософські дискусії про сенс життя, свободу особистості та роль мистецтва

в зміненому світі, які розпочалися в рамках українського модернізму, залишаються актуальними й сьогодні. У сучасному світі, що знову стикається з викликами глобалізації та модернізації, модерністські ідеї про людину, її роль у суспільстві, а також взаємозв'язок національної ідентичності з глобальними процесами знову набувають особливого значення. Український модернізм, таким чином, є не тільки частиною культурної історії, а й джерелом інтелектуальних пошуків у сучасному світі.

Висновки. Український модернізм як філософський і культурний феномен 20 століття значною мірою відобразив складність епохи модернізаційних процесів та пошуку національної ідентичності. Впливи європейської філософської думки та прагнення до відродження української культури сформували унікальний інтелектуальний простір, що поєднував національні та універсальні цінності. Феномен українського модернізму продовжує залишатися важливим предметом дослідження для розуміння філософських засад української культури та її місця у світовому контексті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Олександра Винник, студентка групи Т-11

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОТ

Актуальність теми дослідження. Етнічні спільноти є важливою складовою соціального життя суспільства. Вони формуються на основі спільного походження, мови, культури, традицій та історії. Глобалізаційні процеси, масова міграція, міжкультурні взаємодії та політичні конфлікти створюють нові виклики для етнічних спільнот, що потребують особливої уваги. Етнічна ідентичність стає фундаментом для формування культурної унікальності кожної групи та впливає на її розвиток у соціумі.

Мета дослідження: аналіз процесів розвитку етнічних спільнот, виявлення основних факторів, що впливають на їх формування, збереження та трансформацію в сучасних умовах. Це включає дослідження історичних, культурних, економічних та соціально-політичних чинників, які сприяють збереженню етнічної ідентичності або призводять до асиміляції. Також метою є визначення викликів, з якими стикаються етнічні спільноти в умовах глобалізації та міграційних процесів, а також пошук шляхів для їхнього гармонійного розвитку та взаємодії в мультикультурному середовищі. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** дослідити історичні та соціальні умови формування етнічних спільнот, їхнє місце та роль у сучасних суспільствах; проаналізувати основні чинники, що впливають на розвиток етнічних спільнот, зокрема культурні, економічні, політичні та соціальні аспекти; визначити ключові виклики та проблеми, з якими стикаються етнічні спільноти в умовах глобалізації, міграційних процесів та сучасних міжетнічних відносин;

Виклад основного матеріалу. Визначення етнічних спільнот. Етнічна спільнота — це група людей, яка ідентифікує себе на основі спільного етнічного походження, мови, культури, традицій, релігії та часто — території. Відмінною особливістю є те, що члени етнічної групи зазвичай відчувають спільність своєї ідентичності та мають почуття належності до певного народу чи нації. Фактори розвитку етнічних спільнот. Етнічні спільноти розвиваються під впливом різних факторів, що можуть включати: історичний контекст. Історія розвитку держав, війни, міграції — все це може впливати на формування та розвиток етнічних груп. Часто історичні події призводять до того, що окремі етнічні групи опиняються на нових територіях або формують нові соціальні утворення. Культурні особливості. Спільна мова, традиції, релігія та мистецтво є основою культурної спадщини етнічних спільнот. Вони допомагають підтримувати ідентичність і цілісність групи. Економічні умови. Рівень економічного розвитку регіону або країни також впливає на стан етнічних груп. Доступ до ресурсів, робочих місць та соціальних благ може сприяти розвитку або, навпаки, гальмувати його. Соціально-політичні фактори. Політика держав щодо національних меншин, права на самовизначення, рівень толерантності до різних етнічних груп впливають на їх розвиток. У державах з високим рівнем демократії етнічні спільноти мають більше можливостей для розвитку своєї культури та збереження ідентичності. Міграція та етнічні зміни. Міграційні процеси відіграють значну роль у розвитку етнічних спільнот. Міграція може сприяти збагаченню культури через взаємодію різних етнічних груп, однак також може створювати соціальну напруженість, особливо в умовах конкуренції за ресурси або робочі місця. Глобалізація і її вплив на етнічні спільноти. Глобалізація значно впливає на процеси розвитку етнічних спільнот. З одного боку, вона сприяє поширенню культурних елементів та взаємодії між різними народами, з іншого — загрожує асиміляцією та втратою унікальних культурних рис. Наприклад, сучасні інформаційні технології та масова культура сприяють зникненню багатьох мов і традицій, які поступаються місцем більш домінантним

культурним моделям. Проблеми та виклики для етнічних спільнот. Розвиток етнічних спільнот стикається з різними викликами: Асиміляція та втрата ідентичності. В умовах глобалізації деякі етнічні групи можуть поступово втрачати свої культурні особливості та інтегруватися у домінуючу культуру. Дискримінація та соціальна нерівність. У багатьох країнах етнічні меншини стикаються з дискримінацією, обмеженими правами та можливостями, що може гальмувати їх розвиток. Міжетнічні конфлікти. Іноді культурні та політичні відмінності між різними етнічними групами призводять до конфліктів, що можуть мати руйнівні наслідки як для окремих громад, так і для держав загалом. Шляхи збереження етнічної ідентичності. Для збереження етнічної ідентичності та підтримки розвитку спільнот можуть бути застосовані такі заходи: підтримка освіти рідною мовою та розвиток культурних інституцій; збереження та популяризація традиційної культури через мистецтво, фольклор, звичаї; підтримка прав етнічних меншин на самовизначення та участь у політичному житті.

Висновки. Розвиток етнічних спільнот є складним і багатограним процесом, що залежить від численних факторів, включаючи історію, культуру, економічні та політичні умови. Сучасні виклики, зокрема глобалізація та міграція, створюють нові умови для існування етнічних груп, що вимагає зусиль як з боку самих спільнот, так і від держав для збереження їхньої унікальності та розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Яна Вишнева, студентка групи Т-11

ФІЛОСОФІЯ ТУРИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Філософія туризму - це в першу чергу філософське розуміння людини, яка перебуває під впливом туристських подій і явищ. Філософський погляд на туризм зумовлює необхідність перегляду традиційного розуміння туризму, як суто індустрії подорожей та відпочинку, надання цій темі значно більшого розширення в контексті людського виміру. Це, в свою чергу, передбачає загострення уваги на світоглядне, культурне, гуманістичне, естетичне та комунікативне значення туризму як феномену загальнолюдської культури.

Мета дослідження: комплексний аналіз та розгляд туризму, як більш поглибленому явищі під призмою філософії. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити роль філософії в контексті туризму; проаналізувати вплив філософії на традиційне розуміння туризму людиною; визначити поняття філософії туризму.

Виклад основного матеріалу. Саме питання про «філософію туризму» потребує роз'яснення щодо її доцільності та обґрунтованості. Термін «філософія» може вживатися, коли за його допомогою певне об'єктне явище характеризується у його світоглядному, смислоутворювальному, а також ціннісному значенні. Філософія як стиль мислення (філософствування) неодноразово демонструвала своє прагнення якомога щільніше наблизитися до масової свідомості. Особливо це стосується такої галузі філософської теорії, як соціальна філософія та її взаємин з іншими соціо-гуманітарними науками. В цьому контексті правомірна проблема «філософії туризму». Майже всі мислителі різних епох тією чи іншою мірою подорожували або мали відношення до феномену подорожей. Сократ належав до тієї меншості античних мудреців, які не дуже полюбили подорожі. Однак у молоді роки Сократ з Археласом їздив на Самос, був у Дельфах, а також на Істмі. Сократ віддавав належне духовно-збагачувальному аспекту туризму. Іншу когорту античних мислителів (з точки зору позитивного ставлення до туризму) очолив Ксенофан, допитливий, схильний до критики філософ, який майже все життя провів у тривалих мандрях по містах древньої Греції, а під кінець життя поселився в Елеї, відомому нам місті, де пізніше виникло вчення елейців. Один із найвідоміших філософів античного світу Платон з науковою метою разом з іншими сократиками їздив в Мегари до Евкліда, тричі їздив до Сицилії. Аристотель після смерті Платона у 347 р. до Р.Х. також багато подорожував. Він побував у Македонії, Афінах, здобуваючи нові знання. Одним з найяскравіших представників Середньовіччя вважається Фома Аквінський, який у жазі до науки пройшов через усі Альпи, Бургундію, проробивши пішки більше тисячі миль, потрапив до Парижу, а згодом подолавши ще 300 миль потрапив до Кельну. Августин Блаженний, народившись у африканській провінції, у віці 16 років відправився на навчання до Карфагену, а згодом отримав вчительську посаду в Римі та хрестився в Мілані. Мандрівний стиль життя сповідували софісти як подорожуючі вчителі мудрості і, можливо, їхня плідна у соціально- політичному значенні ідея щодо природної рівності людей народилась саме в результаті постійних мандрівок. Потреба у подорожах - в ряду базових потреб людини, одна із визначальних рис ментальності людської особистості. Туризм - «шляхетний вияв людської присутності у світі». Історія людства - це літопис прокладання та освоєння караванних шляхів, паломництва до святих місць, мореплавств, відкриття нових земель. Особлива сторінка в цьому літопису належить філософам, які

здійснювали тривалі подорожі заради пізнання світу, пошуку істини. У подорожей та філософії загальні риси - це дивування, бажання збагнути і пізнати навколишній світ і Всесвіт у цілому, його закони і сутність. Подорожі, у свою чергу, розсували межі знайомого, збагачували життєвий досвід допитливих людей, уможлилювали їх входження у світ іншої культури. У ряду видатних філософів-мандрівників чільне місце належить Г.С. Сковороді, життєвим кредо якого було: «жити - значить мандрувати». Він пішки обходить усю Слобідську Україну, подорожує до Москви, відвідує Братиславу, Відень, Італію та Німеччину. Свої враження від мандрівок Сковорода, зокрема, висловив у «Розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті». Якісну відмінність туристів (ті, хто подорожує вільно і свідомо) від бродяг, фланерів, які переміщуються стихійно керуючись виключно «охотою до переміни місця» - виявляє відомий англійський філософ і соціолог З.Бауман. Турист переслідує певну мету, шукає пригод, нових, несхожих на старі переживання. Як специфічний вид подорожі, туризм відрізняється наявністю конкретної мотивації її учасників - пізнання, відпочинок, розвага, оздоровлення, паломництво, знайомство з культурними пам'ятками тощо. Виникнувши як організовані поїздки переважно з культурно-оздоровчими цілями, туризму, за роки свого існування не тільки перетворився на масове явище, але й набув різноманітних форм. XX століття - час інформаційної революції, породило такий незвичайний різновид туризму як «віртуальна подорож». Серед них екологічний туризм, підводний, палеонтологічний, спелеологічний, подійний (фестивальний), військовий, навіть космічний. Список видів «альтернативного туризму» збагатився такими екзотичними формами як підводне полювання на акул у Червоному морі, спуск на плотах бурхливими гірськими річками, військові тури з відвідуванням воєнних полігонів, «катанням» на танках зі стрільбою по мішенях, або польотом на винищувачі. Охочі відчувати гострі відчуття можуть переночувати у в'язниці в камері для смертника, здійснити подорож на повітряній кулі або відвідати зруйнований реактор в Чорнобильській АЕС. В основі всіх подорожувальних лежить бажання людини одержати незвичні враження, потяг до задоволення, насолоди, тобто гедоністичні мотиви. Адже сучасне розвинуте суспільство не тільки інформаційне, але й рекреаційне. Чимало мислителів минулого вважали, що саме прагнення до задоволення є мотивом всіх людських дій. Задоволення як таке, насолода, здатні представляти для індивіда цінність саму по собі та визначальним чином впливати на мотиви його вчинків. Пригодницький, екстремальний, карнавальний, фестивальний туризм здатний задовольнити ці людські потреби. Філософія туризму - це, насамперед, філософське розуміння людини, яка перебуває в «іюлоні» туристських подій. Філософський погляд на туризм зумовлює необхідність перегляду традиційного розуміння туризму як суто «індустрії подорожей та відпочинку», що передбачає наголос на світоглядне, культурне, гуманістичне, пізнавальне, етичне, естетичне, комунікативне значення туризму як феномену загальнолюдської культури. В цьому аспекті головним об'єктом туризмознавства є не маршрути, заклади розміщення та харчування, а особистість, що подорожує, світ її інтересів, прагнень, ціннісних орієнтирів. Філософський погляд на туризм полягає в тому, щоб визначити його сутність понятійний спосіб. Туризм водночас виступає як одна з найкрупніших і найдинамічніших індустрій світу, що надає робочі місця сотням мільйонів людей. Це й система різноманітних подорожей та екскурсій та форма рекреації. Туризм для багатьох своєрідний спосіб життя. В філософії туризму насамперед слід виділити її онтологічну частину - вчення про туризм як різновид соціального буття. Соціальна онтологія туризму виявляє загальну логіку становлення, відтворення і оновлення різноманітних форм туристської практики, її проблемність, місце туристського процесу в соціальній динаміці. Відображення соціального буття туризму у філософський спосіб зумовлює те, що філософія туризму виступає як своєрідна соціально філософська феноменологія. Центальною категорією феноменології є поняття «життєвий світ» людини - це світ безпосереднього життєвого досвіду, є фундаментом будь-якого людського знання. Джерелом феноменологічного знання є власний культурний досвід, який турист здобуває в результаті «зустрічі» з досвідом «іншого» та «інших». В наслідок цих зустрічей в свідомості формуються смислові значення, уявлення. Їх розуміння дозволяє туристській свідомості досягнути навколишню та суспільну дійсність. Туризм є ефективним засобом реалізації людських цінностей: свободи, гідності, дружелюбності, щирості, толерантності. Аксіологічний аспект туристської діяльності є одним із вагомих визначників філософії туризму. Результатом короткотермінових поїздок є поглиблення власних уявлень про власні цінності та ціннісний світ іншого. В залежності від наслідків міжлюдських контактів відбувається корекція ціннісних орієнтацій індивіда, перегляд власних уявлень про переваги чи вади «відмінного від твого» способу життя. XXI-е століття має стати часом «гуманітарного повороту», переходом від деструктивного типу цивілізації з її хижацьким ставленням до природи, ксенофобією, жорстким економічним та політичним суперництвом до її людино-орієнтованої моделі. Безсумнівно, що одним із чинників формування «цивілізації людини» є запровадження в суспільне життя «етики спілкування й співжиття». «Комунікативна культура» - основна ланка концепції «нового гуманізму», який є одним із уособлень теоретичної моделі «вселюдських цінностей». Як найдемократичніша форма людських взаємин, туризм здатний сприяти моральній меліорації, та ресоціалізації сучасного суспільства, яке гостро потерпає від браку щирості та теплоти людського спілкування. Гуманістично-терапевтичний сенс комунікативної культури визначається її ціннісними нормативами, серед яких пріоритетними є визнання гідності людини, доброзичливого ставлення до «альтернативних» або несхожих думок, переконань, способів життя. Взаємодіючі та взаємодоповнюючі один одного ці принципи в разі їх дотримання сприяють утворенню моральної аури спілкування, суспільної атмосфери довіри, соціальної злагоди і цивілізованого консенсусу. Своїми багатогранними можливостями туризм здатний розв'язувати цілу низку взаємопов'язаних проблем високого суспільного звучання. Одна із них - забезпечення інтеграції нашого «розірваного світу». Завдяки прямим та спонтанним контактам, що здійснюють туристи-представники різних культур, туризм сприяє забезпеченню у світовій спільноті атмосфери добросусідства. Учасники таких зустрічей своїм спілкуванням витворюють альтернативну Інтернету живу

мережу міжіндивідуальної комунікації. Туристське спілкування – одна із універсальних форм міжособистісних зв'язків, яка перетворилася на один із важливих чинників, що визначають зміст життя людства. Важливою складовою філософії туризму є його моральний компонент. Про певні моральні норми і межі, в яких має розгортатися туристська діяльність, люди почали замислюватися задовго до появи самого феномена «туризму». В поведінці як звичайного туриста, так і фахівця туристської справи (туроператор, турагент) морально-психологічні якості посідають чільне місце. Кожна особистість при зустрічі з незнайомими людьми намагається справити приємне враження. Інша справа, що для окремої частини учасників туристських подій моральна культура виявляється суто функціональною, або демонстративно показовою, адже нечемне поведіння з клієнтом загрожує успішному туристському бізнесу. Однак сучасний погляд на туризм та його виконавців полягає в тому, що туристський бізнес повинен бути людино- центрованим і соціально-відповідальним. І не випадково справжні професіонали туристської справи вважають, що туризм має плануватися і практикуватися як «привілейований засіб індивідуального і колективного вдосконалення». Важливою складовою філософії туризму є також її екологічна складова. Людина - органічна ланка цілісної екосистеми. Тяжіння міського жителя до незіпсованої природи цілком зрозуміло. Однак зростаючий тиск турпотоків на природне довкілля набуває загрозливого характеру. Згідно з прогнозами об'єми міжнародного туризму в найближчі двадцять років збільшаться у тричі. Відповідно зросте як екологічне навантаження, так і екологічна небезпека. Адже природа не «залишається байдужою» щодо людей, які її псують. Людина має, нарешті, зрозуміти свою відповідальність за збереження природи. Адже, це - не просто «оточуюче середовище», а органічна частка самого людства. Екотуризм є особливо важливою формою подорожей тому, що вони здатен забезпечувати поступальний і сталий його розвиток з мінімізацією шкідливого наслідку та узгоджувати життєві потреби теперішніх і майбутніх поколінь. У сфері екотуризму знаходяться також лінії перетину соціо-економічних та культурних інтересів і попитів міського та сільського населення. Для сільських жителів і для мешканців малих міст та селищ, екотуризм корисний тим, що активно сприяє створенню робочих місць, розв'язанню проблеми зайнятості населення, вкрай актуальної для України. Зелений (аграрний, екологічний) туризм залучає міських жителів до місць збереження і відтворення традиційних ремесел, до джерел фольклорної культури, що активно сприяє вихованню патріотичної пам'яті, без чого немислимий процес національного самоусвідомлення. Таким чином, філософсько-світоглядний підхід до туризму переконує, що цей вид суспільної, групової та індивідуальної діяльності істотно сприяє об'єднанню людей, комунікації та соціалізації особистостей на основі їх ознайомлення з цінностями вітчизняної та світової культури. «Краса врятує світ» - стверджували філософи. Іdealізм цього вірування не раз спростовувався прагмою життєвих вчинків, гірким перебігом історичних подій. Мандрівники - не воюють та не розбивають наметових містечок протесту; вони хочуть іншого - відпочити, оздоровитися, пізнати нове і цікаве, духовно розвинутися і вдосконалитися. У цьому – життєва філософська істина туризму: сприяти здійсненню цих бажань, реалізувати можливість особисто відкривати для себе визначні місця України, Європи, нашої планети загалом. Адже це найважливіше завдання відповідального, стійкого і загально доступного туризму в межах реалізації прав, які належать всім людям.

Висновок. Філософія туризму є багатогранною дисципліною, яка об'єднує в собі культурні, економічні, екологічні та етичні аспекти. Вона підкреслює, що подорожі можуть бути не лише розвагою, а й шляхом до глибшого розуміння себе та світу. Сьогодні, у світі глобалізації та швидких змін, важливо пам'ятати про цінності, які ми несемо з собою в кожен подорож, та про вплив, який ми маємо на навколишній світ.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Олександра Вишнякова, студентка групи Т-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Складність та масштабність сучасних викликів, які стоять перед суспільством. У ХХІ столітті наука відіграє вирішальну роль у пошуку рішень для низки критичних проблем. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер.

Мета дослідження: вирішення глобальних проблем людства. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити глобальні проблеми людства; проаналізувати науку та глобальні проблеми; визначити, як наука може допомогти в боротьбі з глобальними проблемами.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі глобальні проблеми людства набувають дедалі більшої актуальності. У ХХІ столітті розвиток науки та техніки став ключовим інструментом для вирішення низки критичних

викликів, таких як зміна клімату, виснаження природних ресурсів, соціальні та економічні нерівності, проблеми здоров'я та світової безпеки. Ці проблеми вимагають скоординованих дій на міжнародному рівні. Вплив науково-технічної революції на суспільство. З початком науково-технічної революції світ вступив у нову еру, яка кардинально змінила не лише економіку та виробництво, а й соціальні відносини та повсякденне життя. Інноваційні досягнення в галузях інформаційних технологій, біоінженерії та енергетики змінили спосіб мислення і підхід до вирішення багатьох проблем. Однак це породило нові виклики, пов'язані з екологічною кризою та деградацією природних ресурсів. Глобальні проблеми людства. Глобальні проблеми – це загрози, що мають вплив на все людство. Основними серед них є: екологічна криза: забруднення навколишнього середовища, зміна клімату, втрата біорізноманіття; енергетична проблема: залежність від невідновлюваних джерел енергії, пошук альтернативних і стійких енергетичних рішень; нестача ресурсів: скорочення запасів прісної води, продовольства, корисних копалин; демографічні проблеми: перенаселення, старіння населення; здоров'я і соціальні виклики: боротьба з пандеміями, нерівний доступ до медичних послуг та освіти. Роль науки у вирішенні глобальних проблем. Наука відіграє вирішальну роль у пошуку рішень для цих викликів. Застосування наукових знань дозволяє: створювати нові технології, які сприяють розвитку зеленої економіки, зниженню викидів парникових газів та переходу до відновлюваних джерел енергії; впроваджувати інноваційні медичні дослідження, що дозволяють боротися з новими хворобами та підвищувати якість життя людей; розвивати інженерні та екологічні рішення для ефективного управління природними ресурсами; розширювати можливості штучного інтелекту та великих даних для аналізу складних систем і прогнозування наслідків людської діяльності. Наука забезпечує суспільство знаннями та інструментами для вирішення складних завдань. Наприклад: у сфері екології наукові розробки допомагають зрозуміти механізми змін клімату та розробити стратегії його пом'якшення. У галузі біотехнологій розробляються нові методи очищення забруднених вод і ґрунтів, відновлення деградованих екосистем. Сучасна медицина працює над створенням нових ліків і вакцин для запобігання пандеміям.

Висновки. Таким чином, наука є невід'ємною частиною процесу вирішення глобальних проблем людства. Її досягнення та інновації можуть значно покращити якість життя, забезпечити сталий розвиток і зберегти планету для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Діана Гудима, студентка групи Т-11

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА, ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Політична культура є важливим фактором стабільності та ефективності політичної системи. В Україні політична культура продовжує формуватися в умовах тривалих соціальних, економічних та політичних змін, що виникли після здобуття незалежності в 1991 році. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу суперечностей та проблем, які впливають на розвиток політичної свідомості та поведінки громадян, а також на формування демократичних цінностей. Особливий інтерес викликає вплив соціальних трансформацій, війни та політичних криз на політичну культуру в Україні.

Мета дослідження дослідження: аналіз процесів становлення політичної культури в Україні, виявлення ключових проблем і суперечностей, які впливають на її розвиток, та обґрунтування можливих шляхів їх подолання для сприяння демократизації та підвищення політичної свідомості громадян. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити історичні передумови та етапи встановлення політичної культури в Україні; виявити основні проблеми та суперечності сучасної політичної культури; проаналізувати вплив політичної участі громадян та діяльності інститутів влади на розвиток політичної культури.

Виклад основного матеріалу. Політична культура України є багатогранним явищем, яке проходило через численні етапи становлення і еволюції. Щоб краще зрозуміти її сучасний стан, важливо дослідити історичні передумови та етапи становлення цієї культури. Перші елементи політичної культури в Україні формувалися в часи Київської Русі, коли з'явилися народні віче, що надавали змогу громадянам брати участь у вирішенні важливих державних питань. У ті часи також існували основи князівського правління, яке, хоч і носило авторитарний характер, все ж дозволяло певні елементи самоуправління. Протягом наступних століть, у період польсько-литовського панування та козацької доби, українська політична культура зазнала істотних змін. Козацтво стало осередком національного відродження та демократичних ідей, зокрема через виборність гетьмана та демократичні практики в Запорізькій Січі. Козацькі ради відігравали важливу роль у формуванні політичних традицій, які підкреслювали значення колективного управління і самоврядування. На початку ХХ століття, під час Української революції 1917–1921 років, національна політична культура отримала новий імпульс.

Проте, після поразки в боротьбі за незалежність та включення України до складу СРСР, радянська система поставила під загрозу ці традиції. Протягом десятиліть національна свідомість та політичні прагнення були придушені, а політична культура зміщена в бік авторитаризму та ідеологічної залежності. З моментом здобуття незалежності в 1991 році Україна вступила в нову еру, яка стала визначальним моментом для становлення сучасної політичної культури. Громадянське суспільство почало активно формувати нові політичні ідеї, які знайшли своє відображення в таких значущих подіях, як Помаранчева революція 2004 року і Революція Гідності 2013–2014 років. Ці події продемонстрували готовність громадян до активних дій заради своїх прав і свобод, а також підкреслили важливість демократичних цінностей у формуванні нової політичної культури. Однак, попри досягнення, сучасна політична культура України стикається з численними проблемами та суперечностями. По-перше, варто звернути увагу на низький рівень довіри до державних інститутів. В Україні існує глибоке розчарування в владі, яке викликане тривалими корупційними скандалами та непрозорістю ухвалення рішень. Громадяни часто відчують, що їх голос не має значення, і це призводить до політичної апатії, де люди не бачать сенсу у своїй участі в політичному житті. По-друге, суспільство залишається поляризованим. Війна на сході України, анексія Криму та зовнішні загрози підсилюють регіональні та ідеологічні розбіжності, що ускладнює національну єдність. Частина населення підтримує проєвропейський курс, тоді як інша частина все ще залишається під впливом проросійських настроїв, що ускладнює формування єдиного політичного дискурсу. Крім того, економічні проблеми та соціальна нерівність поглиблюють політичну кризу, відволікаючи увагу громадян від активної участі у політичному житті. Багато людей, зосереджених на виживанні, не мають можливості чи бажання займатися політикою. Це створює замкнуте коло, в якому відсутність політичної активності підриває демократію, а відсутність демократії, у свою чергу, веде до подальшої політичної апатії. У цьому контексті важливо аналізувати вплив політичної участі громадян та діяльності інститутів влади на розвиток політичної культури. Політична участь є необхідною умовою для формування демократичних цінностей і відповідальності. Громадяни, які беруть участь у виборах, петиціях, акціях протесту, допомагають зміцнити демократичні інститути та формують відповідальність держави перед суспільством. Проте, недостатня активність громадян, відсутність віри у свою спроможність впливати на політику та низький рівень політичної освіти стримують цей процес. Діяльність державних інститутів також є ключовою для розвитку політичної культури. Прозорі та підзвітні органи влади здатні зміцнити довіру громадян і стимулювати їхню активність. Якщо громадяни бачать, що їхні голоси почуті, а інститути влади реагують на їх запити, це спонукає до більшої участі в політичному житті. У протилежному випадку, корупція та зловживання владою підривають цю довіру, призводячи до апатії та протестів. Взаємодія між громадянами та інститутами влади є критично важливою для розвитку політичної культури. Громадяни повинні відчувати свою відповідальність за майбутнє країни і активно долучатися до процесів прийняття рішень. Влада, у свою чергу, має забезпечити прозорість та підзвітність, щоб укріпити довіру суспільства. Лише у такий спосіб можна досягти стабільного розвитку політичної культури, яка відповідає потребам суспільства. Отже, політична культура України перебуває на важливому етапі свого становлення. Історичні традиції, сучасні виклики і активність громадян та інститутів влади переплітаються в складний процес, який потребує уваги та підтримки з усіх боків. Для того щоб забезпечити стабільний розвиток політичної системи та демократичних цінностей, необхідно сприяти підвищенню політичної активності громадян, поліпшенню роботи державних інститутів і подоланню соціальних розколів. Лише спільними зусиллями можливо побудувати ефективну, прозору та справедливую політичну культуру, яка стане запорукою успіху України в майбутньому.

Висновки. Політична культура України формується під впливом історичних традицій, сучасних викликів і громадянської активності. Незважаючи на значні досягнення, країна стикається з проблемами довіри до влади, політичною апатією та суспільною поляризацією. Активна участь громадян у політичному житті та прозорість державних інститутів є ключовими чинниками для розвитку демократичної культури. Важливо сприяти діалогу між суспільством і владою, щоб подолати суперечності та зміцнити демократичні принципи. Тільки спільними зусиллями можна побудувати стійку та ефективну політичну систему, яка відповідає потребам українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Каріна Дзьоба, студентка групи Т-11

ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА. СОЦІАЛЬНО ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Актуальність теми дослідження. Демографічна проблема є однією з ключових викликів для сучасного суспільства, оскільки вона безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток. Зниження народжуваності та старіння населення призводять до дефіциту робочої сили, що ставить під загрозу функціонування економіки. У соціально-філософському вимірі демографічна проблема ставить питання про зміну цінностей та пріоритетів

суспільства, зокрема щодо ролі сім'ї та трудових відносин. Також вона піднімає важливість державних політик, спрямованих на підтримку молодих сімей та імміграції. Важливо зрозуміти, що вирішення цієї проблеми потребує не тільки економічних реформ, але й перегляду соціальних підходів до життя.

Мета дослідження: вивчення демографічної проблеми. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити суть демографічної проблеми у світі; проаналізувати історико-філософський аналіз демографічної проблеми; визначити демографічну проблему через призму соціально-філософського виміру.

Виклад основного матеріалу. Суть демографічної проблеми у світі. Демографічна проблема має глобальний характер і проявляється в різних формах у різних країнах. Основними аспектами цієї проблеми є: зниження рівня народжуваності: У багатьох розвинених країнах спостерігається зниження рівня народжуваності нижче рівня простого відтворення поколінь. Це спричиняє поступове скорочення чисельності населення і старіння суспільства. Старіння населення: Підвищення тривалості життя і зниження народжуваності призводить до збільшення частки літніх людей. Це викликає додатковий тиск на системи соціального забезпечення та охорони здоров'я. Міграційні процеси: Для компенсації дефіциту робочої сили країни з низьким рівнем народжуваності все частіше звертаються до імміграції. Проте це може спричинити соціальні та культурні конфлікти. Регіональні відмінності: Якщо в Європі та Північній Америці проблема старіння і низької народжуваності є актуальною, то в країнах Африки та Південної Азії більше страждають від швидкого приросту населення, що викликає інші проблеми, такі як бідність та нестача ресурсів. 2. Історико-філософський аналіз демографічної проблеми Погляди на демографічну проблему еволюціонували з часом, і філософи різних епох пропонували різні підходи до її вирішення: Античність: у Платона і Арістотеля вже було усвідомлення того, що чисельність населення має певний вплив на державний лад. Вони розмірковували над тим, як забезпечити баланс між розміром населення і доступними ресурсами. Новий час: з появою теорії Т. Мальтуса про обмеженість ресурсів і ризики перенаселення зросла увага до проблеми гармонізації між приростом населення та економічним розвитком. Марксизм: марксистська традиція розглядала демографічну проблему в контексті соціальної нерівності та експлуатації. Низький рівень народжуваності трактувався як наслідок капіталістичних відносин. Сучасність: Зараз акцент робиться на соціально-філософському аспекті проблеми, зокрема на зміні ставлення до сім'ї, гендерних ролей і трудових цінностей. Демографічна проблема у соціально-філософському вимірі У соціально-філософському контексті демографічна проблема пов'язана зі зміною цінностей і культурних норм, зокрема: сім'я та шлюб: Зміна ставлення до традиційних сімейних цінностей, пізній вступ у шлюб, зростання кількості бездітних пар. Це зумовлено, серед іншого, прагненням до самореалізації, кар'єри та матеріальної забезпеченості. Роль держави: Соціальна політика, спрямована на підтримку сімей, дитячих установ і рівності статей, може впливати на народжуваність. Державна підтримка, як-от податкові пільги для сімей із дітьми або субсидії на житло, стимулює зростання народжуваності. Цінність праці: Зміни в трудових відносинах, гнучкість робочих графіків і політика, що сприяє поєднанню роботи з вихованням дітей, також можуть допомогти у вирішенні демографічних викликів. Імміграційна політика: Лібералізація міграційного законодавства може компенсувати зниження чисельності населення, але важливо також забезпечити інтеграцію іммігрантів у суспільство.

Висновки. Демографічна проблема є багатоаспектною і потребує комплексного підходу, що включає соціальні, економічні та культурні зміни. Вирішення цієї проблеми має базуватися не тільки на економічних реформах, але й на соціальних заходах, спрямованих на підвищення якості життя, підтримку сімей і інтеграцію мігрантів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Ковалик, студентка групи Т-11

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Українська національна культура є унікальним явищем, що поєднує в собі тисячолітню історію, традиції та духовність. Вона відображає впливи світової цивілізації, зокрема європейської та азійської культур, що формували світогляд українців. Творчість українських митців і філософів має глибокі зв'язки з загальносвітовими тенденціями, водночас зберігаючи власну ідентичність. Українська культура неодноразово слугувала джерелом інновацій у літературі, музиці та мистецтві, збагачуючи світову спадщину. Таким чином, вона виступає важливою складовою загальносвітової культури, впливаючи на її розвиток.

Мета дослідження: аналіз української національної культури, її історичного розвитку та взаємодії з глобальними цивілізаційними процесами. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити

роль української національної культури через світовий контекст; проаналізувати вплив української культури на розвиток світової цивілізації; визначити поняття національної культури.

Виклад основного матеріалу. Українська національна культура є важливим феноменом у контексті світової цивілізації, оскільки вона містить у собі унікальні риси, що сформувалися під впливом як внутрішніх факторів, так і зовнішніх контактів з іншими культурами. Від античних часів і до сьогодення українська культура перебувала на перехресті європейських і азійських цивілізацій, що впливало на її розвиток і збагачення. Вона увібрала в себе елементи різних епох та етносів, залишаючись водночас самобутньою та національною за своєю сутністю. Історичні етапи розвитку української культури. 1. Київська Русь — ранній період, коли культура українських земель тісно взаємодіяла з Візантійською імперією та християнською традицією, що дало поштовх розвитку релігійної архітектури, іконопису та літописання. Київська Русь стала одним із ключових центрів східноєвропейської цивілізації. 2. Барокова доба — період, коли українська культура під впливом європейського бароко досягла високого рівня у сферах архітектури, літератури та живопису. Бароковий стиль став важливим елементом українського культурного коду, зокрема в релігійній та світській творчості. 3. Новітній період — XIX та XX століття характеризуються пробудженням національної свідомості, коли українські письменники, музиканти, художники почали активно взаємодіяти з європейськими інтелектуальними й мистецькими рухами. Творчість Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Миколи Лисенка, Михайла Коцюбинського мала глибокий вплив на розвиток світової літератури та мистецтва. Взаємодія української культури зі світовими процесами. Українська культура не була ізольованою, а активно взаємодіяла з світовими процесами. Особливий вплив на неї мали західноєвропейські гуманістичні ідеї, просвітництво та романтизм. Крім того, культурний вплив України на інші народи спостерігався через міграційні процеси, коли українські емігранти та діячі культури популяризували національні традиції за кордоном. Українські митці стали частиною світового мистецького руху: Казимир Малевич, Олександр Архипенко, Соня Делоне зробили вагомий внесок у розвиток модернізму. Українські традиції у народному мистецтві, зокрема писанкарство, народний живопис та декоративне мистецтво, мають визнання в усьому світі. Вплив української культури на світову цивілізацію. Українська культура також сприяла розвитку світової цивілізації через вплив на різні сфери життя. У музиці важливу роль відіграли композитори Микола Лисенко, Кирило Стеценко, Борис Лятошинський, які збагатили світову музичну спадщину. У XX столітті українське кіно, зокрема фільми Олександра Довженка, здобуло міжнародне визнання і вплинуло на розвиток світового кінематографу. Українська національна культура не тільки зберігає свої традиції, а й постійно адаптується до сучасних реалій, взаємодіючи зі світовими тенденціями в музиці, літературі, архітектурі та інших сферах мистецтва.

Висновки. Українська національна культура є вагомим елементом світової цивілізації. Її унікальність полягає в гармонійному поєднанні місцевих традицій з впливами інших культур, що збагачують національний контекст. Українська культура зробила вагомий внесок у світову культуру, її митці та мислителі формували і продовжують формувати культурну спадщину, яка має значення не тільки для українців, але й для всього світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ангеліна Костяк, студентка групи Т-11

СУЧАСНИЙ ТЕХНОГЕННИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження. Сучасний техногенний світ є поєднанням швидких технологічних змін та впливу на традиційні загальнолюдські цінності. На перший погляд, технологічний прогрес часто виглядає як відхід від духовного та етичного світу, проте на глибшому рівні відображати або навіть зміцнювати певні загальнолюдські цінності. Спілкування та зв'язки. Технології відкрили нові можливості для взаємодії між людьми, дозволяючи зберігати й розширювати соціальні зв'язки на відстані. Однак, одночасно це створило виклики, зокрема відчуження та заміну реальної взаємодії на віртуальну. Робота та самореалізація. Автоматизація і розвиток штучного інтелекту змінюють підхід до праці. Люди можуть більше зосереджуватися на творчих і стратегічних завданнях, а також на особистому розвитку. Але існує загроза втрати робочих місць та дегуманізації праці.

Мета дослідження: визначити вплив технологічного процесу на ключові етичні та соціальні аспекти людського життя, такі як свобода, рівність, справедливість, екологічна відповідальність і взаємовідносини між людьми. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити позитивний та негативний вплив технологій на взаємовідносини між людьми; проаналізувати технології у формуванні нових етичних норм і викликів; визначити шляхи збереження та посилення загальнолюдських цінностей в умовах стрімкого технологічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Техногенний розвиток означає створення технологій, які перетворюють усі аспекти життя — від соціального до особистісного. Ми живемо у світі, де технологічні досягнення відбуваються щодня, але це не лише відкриває нові можливості, а й створює серйозні виклики для збереження загальнолюдських цінностей, таких як повага до особистості, справедливість, екологічна відповідальність, співчуття та духовність. Техногенний прогрес охоплює всі сфери життя, відкриваючи безліч можливостей, але також створюючи серйозні виклики. Технології впливають на спілкування, економіку, екологію та навіть на уявлення про людську особистість, піднімаючи етичні питання. Прогрес має супроводжуватися збереженням загальнолюдських цінностей, щоб уникнути негативних наслідків і дегуманізації суспільства. Позитивний вплив на гуманізм: Доступ до знань і освіти: Інтернет і цифрові платформи забезпечують широкий доступ до інформації і освітніх ресурсів. Це допомагає знижувати бар'єри для освіти і підвищує рівень обізнаності в суспільстві. Захист прав людини: Технології надають можливість моніторингу і відстеження порушень прав людини. Соціальні мережі та онлайн-кампанії дозволяють активістам привертати увагу до соціальних і правозахисних проблем. Негативний вплив на гуманізм: Проблеми приватності: Використання великих даних та стеження за користувачами може загрожувати приватності і свободи особи. Технології часто збирають персональні дані без явної згоди користувачів. Соціальна ізоляція: Залежність від цифрових платформ може призводити до зменшення реальних міжособистісних стосунків і соціальної ізоляції, що суперечить гуманістичним цінностям інтеграції та людського взаєморозуміння. Штучний інтелект: Розвиток штучного інтелекту піднімає питання про упередженість алгоритмів і прийняття рішень. Якщо алгоритми мають упередження, це може призвести до дискримінації певних груп. Цифрові технології можуть зменшити соціальні бар'єри, надаючи доступ до важливих ресурсів і можливостей для всіх верств населення. Технології забезпечують рівні можливості для освіти і кар'єри, що може сприяти зменшенню соціальної нерівності. Технології сприяють культурному обміну, дозволяючи людям з різних культур ділитися своїми традиціями і знаннями через цифрові медіа. Технології, особливо штучний інтелект, генетична інженерія та цифрові платформи, ставлять перед нами питання етики. Як використовувати технології так, щоб вони служили людству, а не шкодили йому? Зберігаючи основні цінності, як-от повагу до особистості та соціальну справедливість, суспільство може протистояти викликам, які ставить розвиток технологій. Цифровізація змінила способи спілкування між людьми, призводячи до появи нових форм соціальних зв'язків, але й до ризику поверховості та втрачених реальних стосунків. Надмірна залежність від віртуального спілкування може підривати довіру та повагу, тому важливо підтримувати автентичність у міжособистісних відносинах. Технологічний розвиток значно впливає на природу, що часто призводить до негативних наслідків для довкілля. Для збереження екологічної стабільності необхідне відповідальне ставлення до природних ресурсів та впровадження екологічно чистих технологій, що узгоджуються з цінностями сталого розвитку. Техногенний розвиток впливає на культуру та духовне життя, що загрожує духовним основам суспільства. Масова культура й автоматизація можуть знецінювати унікальність людини. Важливо підтримувати культуру, творчість і традиційні цінності, щоб зберегти гармонію між технологіями та людськими потребами. Технології мають потенціал для зменшення нерівності у доступі до освіти, медицини та інформації, але при неправильному використанні можуть призвести до зворотного ефекту. Поширення цифрової нерівності та вплив штучного інтелекту на ринок праці загрожують соціальній справедливості. Глобалізація і цифрові медіа можуть призвести до культурної гомогенізації, де локальні традиції і мовні особливості стають менш помітними. Інтенсивний культурний обмін може призвести до створення нових форм культури, що об'єднують елементи з різних традицій, але також може загрожувати зникненню унікальних культурних рис. Технологічний прогрес відкриває нові можливості для професійного розвитку та творчої реалізації, але водночас виникає ризик втрати традиційних трудових цінностей через автоматизацію та роботизацію праці. Важливо враховувати загальнолюдські цінності в процесі технологічного розвитку, щоб забезпечити баланс між інноваціями і гуманістичними принципами. Інтеграція етики, екологічної стійкості, соціальної справедливості і культурної ідентичності є необхідною для побудови гармонійного і справедливого суспільства в умовах технологічного прогресу. Сучасний техногенний світ характеризується швидким розвитком технологій, що проникають у всі сфери життя- від комунікацій і освіти до медицини і побуту. Ці технології, зокрема штучний інтелект, біотехнології, автоматизація і цифрові платформи, значно змінюють наш спосіб життя. Однак важливо оцінювати ці зміни через призму загальнолюдських цінностей, таких як гуманізм, етика, екологічна стійкість, соціальна справедливість і культурна ідентичність. Розглянемо, як сучасні технології впливають на ці цінності та які виклики і можливості це створює.

Висновки. Сучасний техногенний світ, з одного боку, полегшує життя людей через новітні технології, але з іншого-призводить до відчуження, втрати моральних орієнтирів та емоційної глибини. У швидкому темпі розвитку техніки важливо зберігати загальнолюдські цінності, такі як, співчуття, чесність і взаємоповага, щоб технологічний прогрес не затьмарив духовний розвиток людини.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНЬСЬКА ФІЛОСОФІЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Актуальність теми дослідження. Філософія Київської Русі є важливою складовою української духовної спадщини. Вона формувала основи світогляду наших предків, впливала на їх моральні цінності, культурний розвиток та суспільне життя. Дослідження цієї теми дає змогу зрозуміти витоки української ідентичності та духовності, що є особливо актуальним у контексті сучасних пошуків національного самовизначення.

Мета дослідження: аналіз особливостей формування та змісту української філософії Київської Русі, а також визначити її вплив на культурний і суспільний розвиток тогочасної держави. Відповідно до мети формулюємо **завдання:** проаналізувати історичні умови формування філософських ідей Київської Русі; дослідити вплив християнства на розвиток філософії цього періоду; розкрити основні теми та ідеї, які визначали світогляд тогочасного суспільства; оцінити значення філософських надбань Київської Русі для подальшого розвитку української культури.

Виклад основного матеріалу. Філософія Київської Русі сформувалася під впливом християнства, яке прийшло разом із хрещенням Русі в 988 році. Релігійна ідеологія стала основою світогляду, об'єднуючи духовні та культурні процеси. Головними джерелами філософських ідей цього часу були Святе Письмо, твори отців церкви, перекладна література, а також власні літературні твори, як-от «Повість минулих літ» чи «Слово про закон і благодать». Центральними темами були питання добра і зла, сенсу людського буття, місця людини у світі та її стосунків із Богом. Особливістю філософії Київської Русі стало поєднання християнських догматів із традиціями язичницької культури. Це створило унікальний світоглядний синтез, який виражався у творах літописців, проповідників і духовних лідерів. Особливої уваги заслуговує вплив філософії Київської Русі на розвиток культури та освіти. Саме в цей період закладалися основи писемності, перекладацької діяльності, літописання, що стали фундаментом для подальшого розквіту української літератури та мистецтва. Християнські ідеї, зокрема ті, що проповідували моральний саморозвиток, служіння ближньому та гармонію з Божою волею, стали базовими принципами духовного життя народу. Філософські ідеї цього періоду мали значний вплив на формування української національної свідомості. Поєднання християнських цінностей із народними традиціями сприяло розвитку унікальної ідентичності, яка залишила свій слід у подальшій історії. Філософи Київської Русі, як-от Іларіон Київський, Нестор Літописець, прагнули пояснити події та явища, використовуючи морально-етичні категорії. Вони розвивали ідею християнської справедливості, взаємодії між людиною та Богом, обґрунтовували роль віри у зміцненні державності. Значною мірою філософські ідеї Київської Русі сприяли утвердженню писемності та освіти, що стало фундаментом для розвитку літератури, науки та мистецтва.

Висновки: Українська філософія Київської Русі є невід'ємною частиною історії вітчизняної культури та духовності. Її значення полягає в тому, що вона стала основою для формування світогляду не лише окремої історичної епохи, а й подальшого розвитку української думки. Основний внесок філософії цього періоду полягає у закладенні морально-етичних орієнтирів, які вплинули на становлення суспільних цінностей, таких як справедливість, духовність, чесність та відповідальність. Прийняття християнства стало вирішальним чинником для становлення філософських ідей у Київській Русі. Це дало змогу інтегрувати візантійський інтелектуальний досвід, поєднавши його з локальними традиціями. У результаті утворився унікальний культурний феномен, який охоплював як релігійні, так і світські аспекти життя. Філософські погляди цього періоду допомагали осмислити ключові життєві питання: сенс людського буття, взаємини з Богом, місце людини у світі, роль держави і суспільства. Таким чином, українська філософія Київської Русі була важливим етапом у становленні духовної культури, яка й досі має значення для осмислення моральних і етичних принципів українського суспільства. Її вивчення допомагає глибше зрозуміти історію українського народу, його світогляд, цінності та духовні орієнтири. Це спадщина, яка заслуговує на подальше дослідження й увагу, адже саме вона визначила напрямок розвитку української культури на багато століть уперед.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Кушнір, студентка групи Т-11

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження. Людина як творіння і творець культури полягає в тому, що ця проблема дозволяє краще зрозуміти взаємодію між людиною та культурною та культурою, а також її роль у формуванні суспільних цінностей, форм і значень. Зміни в суспільстві та культурі, особиста ідентичність та самореалізація, етичні виклики сучасності, міждисциплінарний підхід. Світ культури становить сукупність матеріальних і духовних цінностей,

створених в процесі матеріального і духовного виробництва. Проте людина не лише перетворює зовнішню дійсність, а й формує сама себе. Це формування, «самопородження» людини власною працею є суттєвою стороною, «нервом». Процесу, який слід назвати історією – на відміну від природної стихійної еволюції.

Мета дослідження: аналіз подвійної ролі людини у процесі культурного розвитку. Ця концепція розглядає людину як: творіння культури, та творець культури. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** проаналізувати вплив культури на людину; дослідити взаємодії традицій та інновацій; вивчити глобалізації та культурний обмін.

Виклад основного матеріалу. Людина як унікальний творець культури. На відміну від тварин, людина має здатність не тільки пристосовуватися до навколишнього середовища, а й активно його перетворювати. Вона створює предмети побуту, архітектурні споруди, соціальні інститути, що є проявом її творчого потенціалу. Культура є результатом цієї діяльності і відображає взаємодію людини з природою та суспільством. Культура як результат творчої діяльності. Культура є продуктом як матеріальної, так і духовної творчості. Через науку, мистецтво, мораль, релігію та філософію людина відображає свої ідеї, світогляд та цінності. Від філософських трактатів до народних танців — усе це є культурними формами, які віддзеркалюють унікальний людський досвід. Мова як основа культурного творення: Мова є найпотужнішим засобом передачі культурного досвіду. Вона дозволяє передавати знання, звичаї та традиції від одного покоління до іншого. За допомогою мови людина не тільки спілкується, а й зберігає ідентичність, культурні коди і цінності. Без мови культура не змогла б існувати в її повноті. Технічний прогрес як форма культурного розвитку: Створення нових технологій і відкриття в науці змінюють спосіб життя людини та її світогляд. Від появи колеса до інформаційних технологій, кожен крок технічного прогресу впливає на культурний ландшафт, породжуючи нові форми комунікації, мистецтва і навіть форми мислення. Етична і моральна складова культури: Людина не просто живе в суспільстві, а формує певні моральні норми, які визначають її поведінку. Моральні цінності є невід’ємною частиною культури, і через створення та дотримання цих норм суспільство розвивається. Мораль також сприяє формуванню законів, релігійних та соціальних інститутів, що регулюють відносини між людьми. Мистецтво як дзеркало людської душі: Через мистецтво людина виражає свої емоції, переживання, думки та уявлення про світ. Воно є своєрідним діалогом між минулим, теперішнім і майбутнім. Картини, музичні твори, літературні твори є вічними джерелами пізнання людської сутності та способів її самовираження. Релігія як частина культурного спадку: Релігія відіграє важливу роль у формуванні світогляду людей, їхньої моралі та духовності. Релігійні традиції передаються з покоління в покоління, утворюючи значущу частину культурної спадщини кожного народу. Вона об’єднує людей навколо спільних цінностей і служить основою для багатьох культурних практик. Культурна спадщина і відповідальність людини за її збереження: Людина є не тільки творцем культури, але й її охоронцем. Через архітектурні пам’ятки, твори мистецтва та літератури зберігається історія людства. Відповідальність за збереження цієї спадщини лежить на сучасних поколіннях, які мають передавати культурні надбання своїм нащадкам. Глобалізація і зміни в культурі: Глобалізація сприяє культурним обмінам між народами, що призводить до появи нових форм культури. Людина як суб’єкт і об’єктом культурного розвитку. Культура як засіб соціалізації: Культура є важливим інструментом соціалізації, який дозволяє людині освоїти соціальні ролі. Вплив культурного середовища на особистісний розвиток: Культурне середовище, в якому зростає людина, має глибокий вплив на її особистість, розвиток талантів та світогляд. Наприклад, діти, які зростають у сім’ях із багатою культурною спадщиною, частіше демонструють розвинені інтелектуальні та творчі здібності. Культурна творчість як шлях. Створюючи мистецькі, наукові чи інші культурні твори, вона здійснює свій потенціал, знаходячи гармонію між внутрішнім світом і зовнішнім середовищем. Первісна людина: початок творення культури. Формування *Homo sapiens*: На ранніх етапах еволюції людина стала відокремлюватися від тваринного світу завдяки розвитку мислення, мови та здатності використовувати інструменти. Первісна культура була тісно пов’язана з виживанням і потребами, такими як полювання, рибальство, збирання їжі. Магічно-ритуальна культура: Люди почали створювати первісні форми мистецтва (наприклад, наскельні малюнки), які мали магічний чи ритуальний характер. Зародження релігійних вірувань було важливим кроком у становленні духовної культури. Поява землеробських культур і перші цивілізації. Неолітична революція (10 000 – 3 000 рр. до н.е.): Поява землеробства та скотарства стала новим етапом в історії людства. Люди почали оселятися в постійних поселеннях, що сприяло розвитку ремесел і торгівлі. Перші архітектурні споруди (наприклад, мегаліти) та культові місця стали ознаками культурного зростання. Перші держави та писемність: Поява писемності (наприклад, шумерська клинопис, єгипетські ієрогліфи) стала важливим етапом у розвитку культури. Людина навчилася фіксувати свої знання, історії та закони, що стало основою для розвитку науки, мистецтва, літератури і права. Античність: розвиток науки і мистецтва. Грецька і римська культура: В епоху античності культура досягла великих висот завдяки розвитку філософії, науки, літератури та мистецтва. Суспільство активно шукало відповіді на питання про сутність людини, її місце у світі та стосунки з божественним. У цей період народжуються основи європейської філософії (Платон, Аристотель), театру та архітектури.

Висновки. Людина є унікальним поєднанням двох ролей — вона водночас творіння природи і суспільства, але також і активний творець культури. Від ранніх етапів своєї еволюції людина, отримавши біологічні і розумові можливості, почала створювати матеріальні і духовні цінності, які стали основою для формування культурних спільнот. Завдяки своїй здатності до творчості, людина не тільки адаптується до середовища, але й трансформує його, створюючи нові соціальні інститути, технічні досягнення, мистецькі й духовні цінності. Культура відображає людину як продукт історичного процесу, її цінності, світогляд і прагнення. Водночас, саме через культуру людина змінюється та вдосконалюється, відкриваючи нові шляхи для самовираження і прогресу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ліза Лейко, студентка групи Т-11

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Проблема розвитку особистості є важливою складовою психології та педагогіки. Індивідуальність людини виявляється через її здібності, нахили, інтереси, характер і темперамент. Предметом дослідження є розвиток особистості, а об'єктом — її потреби, інтереси та цінності. Завданням є вивчення залежності особистісного розвитку від цих факторів.

Мета дослідження: виявлення та аналіз взаємозв'язків між потребами, інтересами та цінностями, які впливають на процес особистісного розвитку. Дослідження спрямоване на розуміння того, як ці фактори формують мотивацію, спрямованість діяльності та життєві стратегії особистості. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання**: дослідити вплив потреб людини на її особистісний розвиток та визначити, як потреби формують мотивацію до дій і самореалізації; проаналізувати роль інтересів у спрямуванні діяльності особистості, а також їх вплив на професійний та особистісний розвиток; вивчити цінності як регулятори поведінки, що визначають світогляд особистості, її життєві пріоритети та стратегічні вибори; визначити взаємозв'язок між потребами, інтересами та цінностями, а також їхній вплив на гармонійний розвиток особистості.

Виклад основного матеріалу. Під час дослідження особистості необхідно враховувати її складну структуру. За визначенням філософської енциклопедії, особистість — це людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності. Також це стійка система соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена суспільства. Особистісний розвиток включає всі позитивні зміни, які відбуваються в особистості під впливом внутрішніх процесів та зовнішніх обставин. Це процес, що охоплює зростання через взаємодію з навколишнім середовищем і самоусвідомлення. Основною цінністю західної культури є особистість та її свобода. Ідея свободи випливає з християнської світоглядної позиції: у католицизмі й православ'ї свобода особистості визначається вибором між добром і злом, тоді як у протестантизмі вона полягає в свободі дії. Для розуміння особистості важливо розрізняти поняття «людина», «індивід», «індивідуальність» та «особистість». Людина — це біологічна сутність, що відрізняє нас від тварин. Індивід — конкретна людина як представник людського роду. Індивідуальність — сукупність рис, що відрізняють одного індивіда від іншого. Особистість визначається як соціальна властивість людини, яка розвивається через соціальну взаємодію. Потреби — це форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), які визначають її поведінку та розвиток. Коли виникають вищі потреби, починається формування особистості. Цей процес є взаємним: потреби керують людиною, а людина формує їх зміст. Вищі запити вимагають складніших шляхів задоволення потреб. Мотив — це з'ясована причина поведінки, яка спонукає до конкретних дій. Мотиви можуть бути матеріальними, духовними, соціальними тощо, і вони свідомо спрямовують поведінку людини. Інтерес — це усвідомлення потреб. Він визначає спрямованість дій людини в залежності від можливостей задоволення тієї чи іншої потреби. Інтереси разом із потребами є основою для формування цінностей. Цінності виступають як ставлення людини до світу, визначаючи її поведінку та діяльність. Вони можуть бути пов'язані з предметами, явищами, ідеями і виявлятися через ідеали, соціальні норми або культурні цінності. Цінності і потреби тісно взаємопов'язані, формуючи основи для життєвих орієнтацій. Вони допомагають передавати досвід через суспільні норми, що полегшують засвоєння життєвих принципів і правил поведінки. Історичні етапи розвитку: Особистісний розвиток людини на різних історичних етапах відображав потреби, інтереси та цінності кожної епохи. Ось огляд ключових історичних етапів розвитку, пов'язаних із особистісним зростанням: Первісне суспільство. Потреби: Вживання, задоволення базових потреб (їжа, безпека, захист від природних загроз). Інтереси: Опановування навичок полювання, збиральництва, виготовлення знарядь праці. Цінності: Колективізм, співпраця, сімейні та племінні зв'язки, обряди та міфологічні уявлення. В цьому періоді розвиток особистості зосереджувався на здобутті життєво важливих навичок для виживання і зміцнення соціальних зв'язків. Давні цивілізації. Потреби: Створення стабільних держав, розвиток економіки та військової сили, задоволення духовних та соціальних потреб. Інтереси: Наукові відкриття (астрономія, математика), культурні досягнення (архітектура, мистецтво), релігійні практики та ритуали. Цінності: Стабільність держави, релігія, закони, знання, влада. Особистісний розвиток був пов'язаний з навчанням, освітою та підготовкою до виконання важливих соціальних ролей (воїни, жрецтво, ремісники). Античність (Давня Греція та Рим). Потреби: Самопізнання, розвиток мислення, моральне вдосконалення, прагнення до особистої та державної гармонії. Інтереси: Філософія, наука, спорт, політична участь (особливо в демократичних суспільствах, таких як Афіни). Цінності: Мудрість, справедливість, громадянські права, фізична і духовна досконалість (калокагатія), свобода. Особистісний розвиток акцентувався на філософському самопізнанні, вихованні чеснот і участі в суспільному житті. Середньовіччя.

Потреби: Вірність Богові, соціальна стабільність, виконання релігійних обов'язків. Інтереси: Релігійне життя, духовне вдосконалення, феодалні відносини, лицарські ідеали. Цінності: Віра, покоря, честь, вірність, самозречення. Особистісний розвиток був підпорядкований релігійним цінностям і соціальній структурі феодалізму. Люди прагнули досягнути духовної чистоти та релігійного порятунку. Ренесанс (14-17 ст.) Потреби: Відродження античних цінностей, розвиток інтелектуальних здібностей, творча самореалізація. Інтереси: Мистецтво, наука, гуманізм, філософія, дослідження нових земель. Цінності: Гуманізм, індивідуалізм, творчість, краса, наукові дослідження. Ренесанс дав імпульс до розвитку особистості через знання, освіту та творчість. Людина почала розглядатися як центр всесвіту, ідеалом стала гармонійна та всебічно розвинута особистість. Просвітництво (17-18 ст.). Потреби: Свобода, розум, права людини, освіта. Інтереси: Наукові відкриття, раціональність, суспільна справедливість, реформи, секуляризація. Цінності: Розум, індивідуалізм, прогрес, свобода слова, освіта. У цей період особистісний розвиток спирався на раціональність та освіту. Просвітницькі мислителі закликали до розвитку особистої свободи та рівності. XIX століття. Потреби: Соціальна мобільність, індустріалізація, національна самосвідомість. Інтереси: Науково-технічний прогрес, промисловість, боротьба за права, національні рухи. Цінності: Прогрес, рівність, свобода, самовизначення. Індустріальна революція принесла нові потреби й інтереси. Людина прагнула самовдосконалення через працю, освіту та боротьбу за політичні права. XX століття і сучасність. Потреби: Самоактуалізація, творчість, особиста свобода, психічне здоров'я, самореалізація. Інтереси: Психологія, особистісний ріст, гуманізм, саморозвиток, технології, глобалізація. Цінності: Індивідуалізм, свобода вибору, рівність, креативність, самовизначення, толерантність. Особистісний розвиток у XX і XXI столітті набуває індивідуалістичних рис. Люди прагнуть самовираження, пошуку власного шляху та досягнення особистої гармонії.

Висновки. Особистісний розвиток — це зростання потенціалу людини, її здатності покращувати якість життя та ефективно керувати ним. Цей процес тісно пов'язаний із потребами, інтересами та цінностями, які визначають напрямок особистісного зростання.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Віта Михалків, студентка групи Т-11

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку глобалізація охоплює не лише економічні відносини, але й глибоко проникає в політику, культуру, екологію, освіту та інші сфери людського життя. В умовах світових змін важливо зрозуміти, як глобалізація впливає на розвиток українського суспільства, якими є її позитивні та негативні наслідки для держави. Україна є частиною глобального світу, тому її економічні, культурні та соціальні перетворення прямо пов'язані з цим явищем. Однак у дослідженні глобалізаційних процесів у національному контексті є певні прогалини, що робить тему недостатньо розкритою у вітчизняних наукових колах.

Мета дослідження: розкриття сутності глобалізації та оцінка її впливу на розвиток України. Зокрема, слід визначити позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів, а також простежити, як вони трансформують економічне, соціальне і культурне життя країни. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання**: дослідити роль глобалізації у формуванні людської особистості та суспільства; проаналізувати еволюцію впливу глобалізації в різні історичні епохи та в різних культурах; визначити основні категорії та класифікацію впливів глобалізації на суспільство та особистість.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація є одним із визначальних факторів сучасного розвитку, впливаючи на всі аспекти суспільного життя. Для України, як і для інших країн, глобалізаційні процеси мають як позитивні, так і негативні наслідки, що вимагають глибокого аналізу для прийняття ефективних державних рішень. Одним із ключових аспектів глобалізації є її вплив на економічний розвиток України. З одного боку, інтеграція у світову економіку надає можливості для залучення інвестицій, розвитку технологій, розширення ринків збуту для національних виробників. Прикладом може бути активізація співпраці з Європейським Союзом, що створює умови для збільшення експорту українських товарів та послуг. З іншого боку, глобальна конкуренція ставить перед Україною нові виклики, такі як зниження конкурентоспроможності національних підприємств та необхідність адаптації до міжнародних стандартів. У соціальній сфері глобалізація також має як позитивні, так і негативні аспекти. Відкритість кордонів та розвиток технологій підвищують мобільність населення, стимулюють розвиток освіти та професійної кваліфікації, створюючи нові можливості для українців на міжнародному ринку праці. Однак, такі процеси призводять до значної міграції робочої сили, що викликає проблеми у сфері зайнятості та демографії всередині країни. На культурному рівні глобалізація призводить до інтенсивного обміну між культурами, сприяючи поширенню нових ідей, практик та стилів життя. Проте

цей процес часто супроводжується ризиком уніфікації культур і втрати національної ідентичності. Для України, яка має багаті культурні традиції та історичний спадок, важливо зберегти власні цінності, водночас адаптуючись до глобальних культурних змін. Загалом, вплив глобалізації можна поділити на кілька категорій. Економічний вплив охоплює розвиток ринкових відносин, інвестиційні потоки та технологічні інновації. Соціальний вплив включає зміни в рівні життя, мобільності населення та зайнятості. Культурний вплив стосується взаємодії між різними культурами та поширення глобальних стандартів у повсякденному житті. Глобалізація також суттєво впливає на формування особистості. Відкритість інформаційних ресурсів, розвиток технологій і доступ до світових культурних надбань формують новий тип людини, яка одночасно інтегрується у глобальний контекст і зберігає національні корені.

Висновки. Процеси глобалізації мають суттєвий вплив на розвиток України в економічній, соціальній і культурній сферах. Хоча глобалізація відкриває нові можливості для економічного зростання, культурного обміну та розвитку людського потенціалу, вона також несе виклики, такі як загроза втрати національної ідентичності, конкуренція на світовому ринку та соціальні проблеми, пов'язані з міграцією та зайнятістю. Україні необхідно адаптувати свою політику до умов глобалізації, зберігаючи баланс між інтеграцією у світові процеси та захистом національних інтересів. Це дозволить не лише зберегти економічну стабільність, але й забезпечити збереження національних культурних цінностей та самобутності в умовах глобальних змін.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ілля Панфілов, студент групи Т-11

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Актуальність теми дослідження. Цінності — це основа людського буття, що визначає спосіб життя, поведінку та мотивацію людей. Вони є стрижнем людської діяльності та орієнтиром у соціальних, моральних, економічних та культурних процесах. Вивчення цінностей надає змогу зрозуміти, як людина взаємодіє з навколишнім світом, якими принципами керується в житті та які пріоритети ставить перед собою. Вони відображають як індивідуальні, так і колективні уявлення про добробут, справедливість, свободу та гідність. Таким чином, цінності є важливою складовою загальнолюдської культури, впливаючи на розвиток суспільства та цивілізації.

Мета дослідження: всебічний аналіз цінностей як визначальних характеристик людського буття, їх історичної еволюції, а також взаємодії з різними соціальними та культурними процесами. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити роль цінностей у формуванні людської особистості та суспільства; проаналізувати еволюцію цінностей у різні історичні епохи та в різних культурах; визначити основні категорії та класифікацію цінностей.

Виклад основного матеріалу. Цінності відіграють важливу роль у розвитку світової цивілізації. Вони формують основу моральних, соціальних та культурних норм, які впливають на поведінку людей та розвиток суспільства. Наприклад, цінності свободи, рівності та справедливості стали фундаментом для багатьох державних систем та міжнародних організацій. Розвиток демократії, прав людини, толерантності та соціальної відповідальності є прямим наслідком утвердження цих цінностей у свідомості суспільства. Історичний розвиток світових цивілізацій неодноразово демонстрував, що цінності здатні впливати на культурний обмін між народами. Цінності християнства, ісламу, буддизму та інших релігійних систем були одними з основних факторів, що визначали розвиток культури, мистецтва та етики на різних етапах історії. У XX столітті розвиток таких цінностей, як права людини, свобода вираження та соціальна справедливість, вплинув на становлення міжнародного права та міждержавної співпраці. Етапи розвитку цінностей у світовій цивілізації. 1. Античний період — час, коли відбувалося становлення моральних та етичних цінностей, що стали основою для розвитку західної цивілізації. Філософи Стародавньої Греції та Риму, такі як Сократ, Платон та Арістотель, створили основні принципи, що стосуються чеснот, справедливості та гідності. 2. Середньовіччя — період панування релігійних цінностей. Християнство стало домінуючою силою, що визначала не лише релігійне, але й соціальне життя людей. Основні моральні принципи ґрунтувалися на вірі, покірності, милосерді та благодійності. 3. Епоха Відродження та Просвітництва — розвиток цінностей гуманізму, розуму, науки та індивідуалізму. Це був час, коли людина почала усвідомлювати свою автономію та здатність змінювати світ завдяки знанням і творчій діяльності. 4. Модернізм — зростання впливу технологій та науки на людське життя. Цінності свободи, рівності та справедливості стають основою для соціальних та політичних реформ. Це був період, коли нові ідеї щодо прав людини та соціальної відповідальності змінили суспільні структури. 5. Постмодернізм — сучасний період, що характеризується переглядом традиційних цінностей та пошуком нових форм ідентичності у контексті глобалізації. Питання мультикультуралізму, толерантності та екологічної свідомості стали центральними у світовому дискурсі. Цінності є не лише відображенням індивідуальних переконань, але й інструментом для регулювання суспільних процесів. Наприклад, цінності рівності та справедливості

стали основою для розвитку соціальних рухів, таких як фемінізм, рух за права меншин та антиколоніальні боротьби. Вони створюють моральний фундамент, на якому будується сучасна система міжнародного права та міжкультурної співпраці. Цінності також впливають на економічні процеси, наприклад, через розвиток етичного бізнесу, соціальної відповідальності підприємств та екологічної стійкості. Змінюються пріоритети, і все більше уваги приділяється сталому розвитку, соціальним стандартам та етичній поведінці.

Висновки. Цінності є основоположними орієнтирами, які визначають не лише поведінку індивіда, але й формують суспільні та світові процеси. Їхній вплив на цивілізаційний розвиток важко переоцінити, оскільки вони стають інструментами соціальних трансформацій та регуляторами поведінки людей. Зміна та еволюція цінностей в різні історичні епохи вказує на їх важливість у формуванні національної та глобальної ідентичності, а також на роль у подальшому розвитку цивілізації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Надія Радняна, студентка групи Т-11

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Глобалізація створює виклики для національної ідентичності, посилюючи культурну стандартизацію та уніфікацію. Збереження національної ідентичності стає важливим механізмом підтримки культурної унікальності та самобутності націй. Глобальні процеси призводять до гібридизації культур, але це також відкриває можливості для розвитку нових форм ідентичності. Державна підтримка культури та традицій відіграє ключову роль у захисті національної ідентичності від впливу глобалізації.

Мета дослідження: знайти шляхи для забезпечення культурного різноманіття та збереження національних традицій в умовах швидко змінюваного світу. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити роль як глобальні зміни взаємодіють із локальними ідентичностями, для забезпечення культурного різноманіття та збереження національних традицій; проаналізувати як можна зберігати культурну унікальність і національні традиції в умовах глобалізації; визначити, що взаємозв'язок між глобальними змінами та локальними ідентичностями вимагає умов та національних традицій.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі глобалізація стала одним із найзначніших явищ, що впливають на всі аспекти життя людей, включаючи економіку, політику, технології та культуру. Цей процес призводить до складних взаємозв'язків між глобальними змінами та локальними ідентичностями, що є важливим предметом дослідження у сфері соціальних і культурних наук. Для забезпечення культурного різноманіття та збереження національних традицій необхідно зрозуміти, як ці два світи взаємодіють. Для збереження культурного різноманіття в умовах глобалізації важливими є державні та міжнародні ініціативи. Політики можуть впроваджувати програми, які підтримують місцеві традиції, надаючи фінансування для культурних проєктів, що сприяють розвитку можуть інтегрувати курси, які знайомлять учнів з локальними традиціями та їх значенням у глобальному контексті. Успішна інтеграція локальних культур у глобальний контекст може стати запорукою їхнього розвитку та збагачення, в той час як збереження ідентичності допоможе уникнути культурної гомогенізації. Тільки через активну взаємодію та співпрацю можна знайти оптимальні рішення для стійкого розвитку в умовах швидко змінюваного світу. Розуміння та взаємодія культурної унікальності. Глобалізація, як явище, що охоплює всі сфери життя, суттєво вплинула на культурні, соціальні та економічні аспекти людського існування. Вона відкриває нові можливості для обміну ідеями, технологіями та культурними цінностями, але водночас ставить під загрозу збереження локальних традицій та унікальностей. Культурна унікальність — це сукупність особливостей, які вирізняють одну культуру з-поміж інших, включаючи мову, звичаї, релігію, мистецтво, гастрономію та інші елементи. Ця унікальність є важливою не лише для самоідентифікації народу, але й для збереження різноманіття світової культури. З глобалізацією виникає ризик, що домінуючі культури можуть витіснити менш популярні, призводячи до культурної гомогенізації. Збереження культурної унікальності потребує зусиль не лише з боку окремих осіб, але й організованих спільнот. Місцеві громади можуть створювати культурні центри, які б займалися дослідженням і відродженням традицій, організовували фестивалі, ярмарки та інші заходи для популяризації своєї культури. Співпраця з неурядовими організаціями та міжнародними фондами також може сприяти розвитку культурних проєктів і ініціатив. Співпраця між культурами може також стати важливим чинником у збереженні локальних ідентичностей. Такі ініціативи можуть створити простір для діалогу, де кожна культура може представити свої традиції та навчитися від інших. Важливо пам'ятати, що кожна культура є частиною глобальної мозаїки, і її збереження збагачує не лише конкретну націю, але й увесь світ. Через активні дії та співпрацю можна знайти ефективні рішення для забезпечення культурної спадщини в умовах швидко змінюваного світу. Локальні ідентичності в умовах глобалізації. Локальні ідентичності — це не просто елементи культури, але й важливі складові соціальної структури, які формують самоусвідомлення спільноти. У контексті глобалізації, вони можуть зазнавати значних

трансформацій. Локальні громади можуть реагувати на глобальні зміни, адаптуючи свої традиції та практики, але при цьому зберігаючи основні елементи своєї ідентичності. Це вимагає від них активної позиції, включаючи розробку стратегій, які допоможуть їм зберегти свої культурні особливості. За допомогою активного збереження культурних традицій, громадські організації та місцеві спільноти можуть підтримувати свою ідентичність. Важливо, щоб ці спільноти не лише реагували на глобальні зміни, але й активно їх формували, інтегруючи свої традиції у нові контексти.

Висновок: Взаємозв'язок між глобальними змінами та локальними ідентичностями вимагає створення умов для збереження національних традицій. Це включає активну політику підтримки культурної спадщини, освітні ініціативи та діалог між культурами. Лише через цю співпрацю можливо зберегти культурне різноманіття у світі, де глобалізація стає все більш впливовою. Збереження локальних ідентичностей є важливою складовою стійкості суспільства, що дозволяє зберегти його історію, мову та традиції для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Діана Стасенко, студентка групи Т-11

УКРАЇНЬСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Актуальність теми дослідження. Київська Русь була колискою української державності та культури. Вивчення філософських ідей того періоду допомагає зрозуміти корені української ідентичності. Дослідження релігійних філософських концепцій того часу може пролити світло на еволюцію духовності та моралі в українському суспільстві. Не можна не згадати і твір «Слово о полку Ігоревім» (1187). Це не тільки видатний літературний пам'ятник, але й джерело філософських поглядів етапу становлення державності східних слов'ян.

Мета дослідження: аналіз української філософської думки Київської Русі з урахуванням її історичного, культурного та соціального контексту, а також у виявленні її значення для сучасності. В залежності від поставленої мети визначаємо такі **завдання:** вивчити основні філософські концепції, що виникли в Київській русі, їхні джерела, розвиток та вплив на подальшу українську думку; дослідити, як взаємодія з іншими культурами та релігійними традиціями вплинули на етичні норми та моральні цінності; дослідити як філософська думка сприяла формуванню української національної свідомості.

Виклад основного матеріалу. Філософські концепції, які виникли в Київській Русі, були значною мірою зумовлені впливом християнства та грецької філософії. Основними напрямками та джерелами цих концепцій є кілька ключових аспектів: Християнська філософія. Основним її джерелом стали Біблія та твори отців церкви. З прийняттям християнства у 988 році почалося впровадження християнських ідей у повсякденне життя та мислення. Згодом християнство стало основою для етики, моралі та соціальної думки в Україні, заклавши підвалини для подальшого розвитку української філософії. Слов'янська традиція. У філософських роздумах відображалися елементи слов'янської космології, в якій природа і божество мали тісний зв'язок. Місцеві язичницькі вірування та традиції вплинули на формування світогляду, що поєднував християнські та язичницькі елементи. Грецька філософія. Філософські ідеї були адаптовані до місцевого контексту, зокрема в питаннях етики, політики та метафізики. Це сприяло розвитку раціонального мислення та наукового підходу до знання. Література та мистецтво. Літературні твори, такі як «Слово о полку Ігоревім», а також церковна література, містили філософські роздуми про добро і зло, справедливість і моральність. Ці твори стали основою для подальшого розвитку української літератури і філософії в середньовіччі. Отже філософські концепції Київської Русі стали основою для розвитку української думки в наступні століття. Вони вплинули на формування національної ідентичності та культурні традиції. Взаємодія Київської Русі з іншими культурами та релігійними традиціями суттєво вплинула на формування етичних норм і моральних цінностей того часу. Розглянемо декілька ключових аспектів: Християнізація та вплив християнства. У 988 році, коли князь Володимир Великий прийняв християнство, відбулася глибока трансформація суспільства. Християнські цінності, такі як любов до ближнього, милосердя та прощення, стали основою етичних норм. Церква стала важливим соціальним інститутом, що формувала моральні цінності. Через проповіді, богослужіння та освіту церква передавала етичні принципи, які регулювали повсякденне життя. Взаємодія з грецькою культурою. Грецька філософія, особливо ідеї Платона та Арістотеля, вплинули на розвиток раціонального мислення в Київській Русі. Ці ідеї сприяли формуванню етичних концепцій, зокрема в питаннях справедливості та добродійності. Слов'янські традиції. Слов'янська міфологія акцентувала важливість гармонії з природою, що вплинуло на етичні норми, пов'язані з повагою до навколишнього світу. Вплив інших культур. Взаємодія з Візантією принесла нові ідеї в архітектуру, живопис та літературу, що також містили моральні послання. Вплив західноєвропейської культури через торгівлю та дипломатію сприяв обміну ідеями, що збагачувало етичні системи. Зв'язки з іншими народами сприяли взаємопроникненню культур і обміну цінностями, що також вплинуло на формування моральних норм. Взаємодія Київської Русі з іншими культурами та релігійними традиціями суттєво вплинула на формування

етичних норм і моральних цінностей. Християнство стало основою для моральних принципів, але стародавні язичницькі традиції та впливи інших культур також залишили свій слід. Це створило багатогранну систему цінностей, яка продовжує впливати на українське суспільство до сьогодні. Філософська думка та формування української національної свідомості: У період Ренесансу українські мислителі почали звертатися до античної спадщини, що сприяло розвитку гуманістичних ідей. Це допомогло сформувати нове бачення людини та її місце в суспільстві. Гуманістичні ідеї підкреслювали цінність особистості, що стало основою для формування національної ідентичності. Просвітництво. Вплив європейських просвітителів сприяв розвитку критичного мислення ідеї національного самоусвідомлення. Просвітницькі ідеї сприяли розвитку української мови як важливого елемента національної ідентичності. Романтизм та націоналізм. Романтизм акцентував увагу на народній культурі, традиціях, що спричинило відродження національної свідомості. Українські поети та письменники використовували філософські концепції для вираження патріотичних почуттів. Філософи та діячі національного руху почали формулювати ідеї про самостійність України, її історичну спадщину та культурну унікальність. Філософська думка стала важливим фактором у формуванні української національної свідомості через розвиток гуманістичних цінностей, ідеї свободи, просвітництва та романтизму.

Висновки: Українська філософська думка в Київській Русі стала важливим етапом у формуванні національного світогляду, сприяла розвитку духовності культури, а також заклала основи подальших філософських роздумів в Україні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Тетяна Фіалка, студентка групи Т-11

НАУКА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Наука є ключовим інструментом у вирішенні глобальних проблем людства, які ставлять під загрозу сталий розвиток сучасного світу. У контексті таких викликів, як зміна клімату, демографічний вибух, виснаження природних ресурсів, інфекційні хвороби та соціальна нерівність, наука виступає рушійною силою прогресу і основою для прийняття раціональних рішень.

Мета дослідження: виявлення ролі науки у розв'язанні глобальних проблем людства та розробці рекомендацій щодо її ефективного використання для забезпечення сталого розвитку та процвітання людства. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** дослідити, яким чином досягнення науки та технологій сприяють вирішенню ключових глобальних викликів, таких як зміна клімату, подолання енергетичної кризи, забезпечення продовольчої безпеки, боротьба з хворобами тощо; спрогнозувати можливі майбутні проблеми, що можуть постати перед людством, і визначити, яку роль наука може відіграти у їх попередженні.

Виклад основного матеріалу. Визначення глобальних проблем людства. Глобальні проблеми людства - це сукупність взаємопов'язаних викликів, що охоплюють усі країни світу і впливають на виживання, розвиток і добробут людства в цілому. Ці проблеми мають транснаціональний характер, їх неможливо вирішити силами окремих країн або регіонів, і для їх подолання потрібні колективні зусилля всієї міжнародної спільноти. Досягнення науки та технологій відіграють вирішальну роль у подоланні ключових глобальних викликів, забезпечуючи інноваційні рішення для проблем, що загрожують майбутньому людства. У боротьбі зі зміною клімату наука пропонує нові підходи до зниження викидів парникових газів, зокрема через розробку відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика. Також активно впроваджуються технології захоплення та зберігання вуглецю, які сприяють зменшенню концентрації CO₂ в атмосфері. Кліматичне моделювання дозволяє прогнозувати наслідки глобального потепління, що допомагає урядам та організаціям адаптувати свої дії до нових умов. У боротьбі з хворобами біотехнології відкривають нові горизонти: створення вакцин на основі mRNA, таких як вакцини проти COVID-19, стало революційним проривом. Сучасні методи діагностики, зокрема із використанням штучного інтелекту, забезпечують раннє виявлення захворювань і значно покращують прогноз для пацієнтів. Телемедицина, що активно розвивається завдяки цифровим технологіям, розширює доступ до якісної медичної допомоги навіть у віддалених регіонах. Майбутні проблеми людства можуть включати такі виклики, як прискорення кліматичних змін, нестача водних ресурсів, нові пандемії, кіберзагрози, неконтрольований розвиток штучного інтелекту та соціально-економічна нерівність. Зміна клімату може призвести до масових міграцій, підвищення рівня океанів і посилення екстремальних погодних явищ. Виснаження водних ресурсів загрожує посухами та конфліктами через їх розподіл, тоді як нові хвороби можуть поширюватися швидше через глобалізацію. Наука відіграватиме ключову роль у попередженні цих проблем. Технології прогнозування кліматичних явищ і розробка стійких екосистем допоможуть адаптуватися до кліматичних викликів. Інноваційні методи очищення та збереження води забезпечать доступ до цього критичного ресурсу. Біотехнології дозволять швидше розробляти вакцини, а розвиток кібербезпеки захистить від цифрових загроз. Крім того, створення етичних стандартів для ШІ забезпечить

контроль над його впливом на суспільство. Завдяки міждисциплінарному підходу наука здатна передбачати й мінімізувати ризики, сприяючи сталому розвитку людства.

Висновки. Наука відіграє фундаментальну роль у розв'язанні глобальних проблем людства, виступаючи джерелом знань, інновацій і практичних рішень, спрямованих на подолання викликів, які постають перед сучасним суспільством. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату, енергетична криза, продовольча безпека, поширення хвороб і соціальна нерівність, вимагають комплексного підходу, який може забезпечити лише наука, використовуючи міждисциплінарні методи та технологічні досягнення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Софія Цьонь, студентка групи Т-11

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СХІДНОЇ ПАРАДИГМИ

Актуальність теми дослідження: Східна парадигма філософії, яка включає в себе філософські традиції Індії, Китаю, Японії та інших країн Сходу, залишається актуальною у 2024 році. Практики медитації, які походять з буддизму та індуїзму, набувають популярності на Заході як засоби для покращення ментального здоров'я та зниження стресу. Східні філософії, такі як даосизм і буддизм, акцентують увагу на гармонії між людиною і природою. Підходи до медицини, такі як аюрведа і традиційна китайська медицина, все частіше інтегруються з західними науковими методами, створюючи нові можливості для лікування та профілактики захворювань.

Мета дослідження: аналіз та розуміння унікальних характеристик і принципів, що визначають розвиток східних культур і філософських систем. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити особливості розвитку східної парадигми; проаналізувати розвиток східної парадигми від початку її існування; визначити вплив східної парадигми на філософію людини.

Виклад основного матеріалу. Східна філософія — це система думок, що виникла в Азії, зокрема в Індії, Китаї, Японії та інших країнах. Вона має свою унікальну структуру, яка відрізняється від західних філософських традицій, і розвивалася під впливом культурних, релігійних та історичних факторів. Основними рисами східної парадигми є прагнення до гармонії, цілісність поглядів на людину і природу, а також значення духовного досвіду. Ключові особливості східної філософії це гармонія з природою: східні філософи, такі як даосисти, підкреслюють важливість узгодження людських дій з природними циклами. Ця ідея проявляється в концепції «Дао» (Шлях), що передбачає плинність і природність. Багато східних традицій розглядають час як циклічний. Це виражається в ритуалах, святкуваннях та філософських концепціях, де життя сприймається як частина великого циклу. Східна філософія акцентує увагу на медитації, самопізнанні та внутрішньому розвитку. Буддизм, наприклад, вчить про важливість усвідомлення своїх думок і емоцій для досягнення просвітлення. Східна філософія нерозривно пов'язана з релігійними та культурними практиками. Наприклад, індуїстські ідеї про карму і реінкарнацію формують не лише релігійні погляди, але й соціальні структури, тоді як буддистські практики медитації мають глибокий вплив на психологічні та соціальні аспекти життя. Сучасний світ зазнає впливу східної філософії через глобалізацію і культурні обміни. Популярність практик йоги, медитації та інших східних традицій зростає, що свідчить про інтеграцію східних і західних концепцій. Філософи і культурологи вивчають, як ці традиції можуть сприяти розвитку сучасних суспільств і покращенню якості життя. Східна філософія має свої витоки в давніх цивілізаціях, де релігійні вірування, міфи і ритуали відігравали важливу роль. В Індії, Китаї та інших країнах з'явилися перші філософські системи, які поєднували релігійні та моральні аспекти життя. У цей період основні концепції, такі як дхарма (обов'язок) в індуїзмі і принципи балансу в даосизмі, формувалися на основі досвіду та спостережень за природою і соціумом. Східну філософію можна поділити на п'ять періодів розвитку. Рання філософія (VI-V ст. до н.е.) Цей період відзначений виникненням великих філософських систем таких як: конфуціанство, даосизм, буддизм. Конфуціанство засноване на вченні Конфуція, акцентує увагу на соціальних відносинах і моральності. Конфуцій підкреслює важливість доброчинності, поваги до старших і сімейних цінностей. Його ідеї стали основою для соціального порядку в Китаї. У цей же період розвивається даосизм, зосереджений на природі і гармонії. Лао Цзи вчить про невтручання і спонтанність, що стало ключовим елементом даоської філософії. У Індії виникає буддизм, заснований на вченні Гаутама Будди. Він пропонує шлях до звільнення від страждань через медитацію та усвідомлення. Розвиток і взаємодія (I-V ст.). У цей період філософії виникають нові течії, що поєднують елементи різних традицій. Наприклад, буддизм починає впливати на індуїзм, і навпаки. У Китаї конфуціанство, даосизм і буддизм розвиваються паралельно, створюючи унікальні синкретичні системи. З'являються священні тексти, такі як Веди, Тора, Дао Де Цзін. Вони формують основи релігійних і філософських систем, передаючи знання з покоління в покоління. У період Середньовіччя (VI-XV ст.) буддизм розширює свій вплив на Східну Азію (Китай, Корея, Японія), адаптуючи свої вчення до нових культурних контекстів. Конфуціанство стає домінуючою ідеологією в Китаї, формуючи політичні, соціальні та моральні

норми. У середньовічний період відбуваються активні дискусії між різними школами думок, що сприяє глибшому осмисленню моральності, метафізики і етики. У так званий Новий час (XVI-XIX ст.) Європейська колонізація Сходу призводить до зміни традиційних філософських систем. Східні філософи починають осмислювати західні ідеї, що призводить до нових синтезів. Сходить новий інтерес до традиційних систем, які намагаються адаптуватися до сучасних умов. Інтелектуали в Китаї і Японії починають активно досліджувати західну філософію, поєднуючи її з місцевими традиціями. На даний момент сучасні практики, такі як йога і медитація, стають популярними на Заході. Це свідчить про глобалізацію східних ідей. Відбувається активний діалог між західною та східною філософією, що сприяє створенню нових теоретичних концепцій, які поєднують елементи обох традицій. Східній філософії знаходять нове застосування в сучасному світі, розглядаючи питання екології, психології та соціальної справедливості. Східна парадигма має значний вплив на розуміння природи людини, її місця у світі та способів досягнення особистісного розвитку. Східна філософія часто сприймає людину як частину цілісного всесвіту, де існує глибокий зв'язок між індивідом, природою та суспільством. Це підкреслюється у даосизмі та буддизмі. Концепція «Дао» наголошує на гармонії людини з природою. Людина сприймається як частина природного порядку, що веде до розуміння себе в контексті космосу. Ідея про «інтерконективність» усіх живих істот підкреслює, що страждання і щастя людини пов'язані з іншими. Це спонукає до розвитку емпатії та співчуття. Східні традиції акцентують увагу на внутрішньому розвитку особистості, що призводить до практики медитації, які мають глибоке коріння в буддизмі і індуїзмі, сприяють розвитку внутрішньої свідомості та емоційного контролю. Це допомагає людині досягти внутрішнього спокою і ясності розуму. Східна філософія говорить нам про важливість духовного зростання і самопізнання як шляхів до досягнення справжнього щастя. Це протистоїть західній тенденції до матеріального успіху.

Висновки. Розвиток східної парадигми в філософії відкриває перед нами багатогранний світ ідей, які формувалися під впливом тисячолітньої історії, культури та духовності. Вона вчить нас шукати гармонію з природою, виявляти внутрішню мудрість і розуміти наше місце у всесвіті. Східні філософські традиції акцентують на цілісності людського буття, зосереджуючи увагу на етичних цінностях, взаємозв'язках між людьми та необхідності співчуття. У сучасному світі, що стрімко змінюється, східна парадигма пропонує альтернативні шляхи досягнення щастя і внутрішнього спокою, збагачуючи нашу культурну та духовну палітру. Вона нагадує нам про важливість не лише матеріального успіху, а й глибшого, більш змістовного існування, де кожен з нас є частиною великої мережі життя. Вивчення і впровадження цих принципів може стати запорукою не лише особистісного зростання, а й колективного добробуту, що є особливо актуальним у наш час.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Андрій Білий, студент групи ОО-11

«НЕ ЗА ОБЛИЧЧЯ СУДІТЬ, А ЗА СЕРЦЕ». (Г. СКОВОРОДА)

Актуальність теми дослідження. В сучасному світі цифрові технології впливають на людину, створюючи підґрунтя для стереотипів і упереджень щодо зовнішності людини. Звичайно, зовнішність відіграє неабияку роль у житті людини, але значна частина людей припускається помилки, вважаючи, що тепер можуть відкинути всі інші фактори, які формують людину. На жаль, у суспільстві, де зовнішність часто ставлять на перше місце, існує ризик формуванню дискримінації та несправедливого ставлення, що може негативно вплинути на життя цієї людини та суспільства в цілому. Це дослідження є актуальним на сьогодні, оскільки воно сприяє формуванню толерантності, взаємоповаги та взаєморозуміння.

Мета дослідження: аналіз суспільних стереотипів і упереджень, пов'язаних з оцінкою людей за їхнім зовнішнім виглядом. Відповідно до мети дослідження визначаємо такі **завдання:** визначити значення проблеми у контексті Григорія Сковороди; дослідити фактори, які впливають на рішення людей; наголосити на важливості внутрішніх якостей людини.

Виклад основного матеріалу. У світі, де зовнішність часто визначає наше сприйняття, слова Григорія Сковороди «Не за обличчя судить, а за серце» набувають особливого значення. У своїх творах детально розкривав вищезазначену тему. До прикладу: «Серце і звичаї людські, а не ознаки зовнішні, про те, хто вона є, свідчити мають, - а далі додавав: - Дерево в плодах пізнається». Ця фраза стає світлом, що розганяє тіні стереотипів і підкреслює важливість внутрішніх якостей в житті кожної людини. А що ж впливає на вибір людини? Тут можна виокремити три основні фактори: соціальні норми, психологічні фактори та соціальний статус. Суспільство встановлює стандарти краси, які впливають на те, як люди оцінюють зовнішність. Популярні образи з медіа, модні тенденції, пропаговані музикою і рекламою, створюють у нас ту модель привабливої зовнішності. Також часто зовнішність може поєднуватись з певними якостями характеру. Тобто, людина може виглядати доброзичливо і впевнено, що вже безпосередньо підсвідомо впливає на вибір,

аналізуючи тільки зовнішність. Деякі зовнішні атрибути, як-от одяг, аксесуари та зачіски можуть демонструвати статус. Таким чином людина використовує вдосконалення зовнішнього вигляду, щоб виразити свій соціальний статус. Але чи існувала ця проблема раніше? Звісно, що так. Ще за часів Античної філософії про проблему оцінки людини за зовнішністю писав Платон. У праці «Державець» Платон наголошує на тому, що ілюзія мистецтва може легко ввести в оману, вказуючи на непостійність зовнішності. Чи можемо ми вважати кіно і рекламу мистецтвом? Так. Вони і створені для того, щоб зацікавити людину саме зовнішньою красою і рисами, які можуть бути проекцією внутрішньої краси. В епоху Просвітництва мислителі теж задумувались цим питанням і роздуми про внутрішню і зовнішню красу людини зазнали певних змін. Артур Шопенгауер у своїй праці обґрунтовував ідею, що зовнішність може бути проекцією внутрішньої волі, але водночас підкреслює, що зовнішнє не завжди відображає істинну суть. А й правда, людині притаманна риса першого враження і вона буде всіляко показувати свої гарні сторони, ігноруючи всі інші характеристики, щоб справити, хоч і позитивний, але й водночас дещо хибний образ. Французький філософ, письменник, сценарист і громадський діяч Жан-Поль Сартр просуває концепцію «іншого» у своїй праці. Тут він розглядає аспекти, які впливають на ставлення до себе і на нашу свідомість. Коли ми стаємо об'єктом погляду «іншого», наша особистість може бути зведена до фізичної зовнішності або певних характеристик. Це веде до відчуття, що ми є не лише об'єктами у свідомості інших, що може викликати почуття незручності чи неповноцінності. Погляд «іншого» змінює наше ставлення до себе. Ми починаємо сприймати себе через призму того, як нас бачать інші, що може призводити до розчарування і закритості людини. Це, у свою чергу впливає на нашу поведінку і самосприйняття. Однак, чи припускається людина помилки, обираючи людей лише за зовнішністю? Тут досить важко конкретно відповісти на це питання. Адже є люди, які сприймають себе такими, якими вони є і їм немає потреб змінюватись заради когось і показувати лише гарні якості, приховуючи всі недоліки. Однак, на нашому шляху можуть зустрічатися індивіди, які бояться розкритися, бо вважають, що суспільство від них відвернеться. Але такі люди слабкі духовно і морально, адже у них немає усвідомлення, що кожен з нас унікальний, з своїми перевагами і недоліками. Якщо кожен з нас почне прагнути ідеалу сформованого суспільством, тоді про яку цінність внутрішньої краси можна говорити. Коли всі люди будуть прагнути того шаблону, тоді в нас пропадуть такі характеристики як індивідуальність, неповторність, унікальність тощо. Люди, які полюють лише за зовнішністю можуть прогавити справжній скарб, який дійсно знаходиться всередині людини.

Висновки. Проблема зовнішності існувала з початку виникнення людства і філософських роздумів. Це і є дві головні складові, які формують думки і погляди щодо проблеми вибору людей суто через зовнішність. Люди мають замислитись, що такі риси, як доброта, чесність, співчуття і мудрість є визначальними для формування стосунків між людьми. Вони є більш важливими, ніж фізичні атрибути, оскільки визначають нас як особистість. У філософії екзистенціалізму, як у працях Сартра, внутрішня свобода та ідентичність особистості є основою буття. Справжня сутність людини не обмежується її зовнішністю, а формується її виборами та діями. Тому це питання має заохотити людей до більшої толерантності, відкритості і прагнення розуміти людей на глибшому рівні, підкреслюючи, що справжня цінність кожного з нас знаходиться всередині. І хочу завершити цитатою Григорія Сковороди, яка знову наголошує на важливості саме душі людини. «Не тіло, а душа є людиною».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Дарія Бурка, студентка групи ОО-11

РОЛЬ МОВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ переживає період інтенсивних змін і мобілізації національних та культурних ідентичностей, що значною мірою впливає на життя громадян, зокрема українців, які змушені залишати свою батьківщину через вимушену еміграцію. У цьому контексті, дослідження культурних маркерів ідентичності стає важливою проблемою для розуміння процесів формування та збереження ідентичності українців у вимушених еміграційних умовах. Усі ці аспекти зумовили актуальність теми «Роль мови у збереженні мовної ідентичності».

Мета дослідження: обґрунтування особливостей рідної мови, яка виступає невід'ємною частиною спадкової скарбниці будь якого народу та основним елементом культурної ідентичності.

Об'єкт дослідження: рідна мова як носій культурної спадщини.

Предмет дослідження: процес формування мотивації збереження мови українцями в еміграції.

Завдання дослідження: розкрити, як історія та події, що супроводжували еміграцію українців, вплинули на збереження та еволюцію мовної ідентичності в умовах віддаленості від рідної землі.

Виклад основного матеріалу. Важливість мови в якості елементу культурної ідентичності надзвичайно велика, особливо у вимушених умовах еміграції. Для більшого розуміння цієї теми, розглянемо деякі ключові моменти та історичні події, що вплинули на мовну ідентичність українців. Історичні події, такі як Перша світова війна та Громадянська війна в Україні, Голодомор, Друга світова війна та радянська окупація здійснили великий тиск на українську мову. Проте, незважаючи на всі труднощі, українцям в діаспорі вдалося зберегти мову як живий організм. З появою Інтернету та інших технологій зв'язку, українці в різних країнах світу отримали нові можливості для збереження своєї мовної ідентичності та спілкування з рідними українцями. Вимушена еміграція українців у 2022 році є найбільшою в історії України. Вона має значний вплив на економіку, соціальну сферу та політичне життя країни. Основною причиною втечі українців з України є російська агресія. Багато українців вимушено покинули свої домівки через бойові дії, обстріли та бомбардування. Інші були змушені виїхати через ризик військової повинності або репресій з боку російської влади. Також деякі українці виїхали за кордон у пошуках кращого життя. Вони сподіваються знайти роботу, освіту та можливості для розвитку в інших країнах. Вплив війни в Україні на життя українців буде відчуватися ще довгі роки, вимушена еміграція є однією з найсерйозніших її наслідків. Збереження української мови серед українців у вимушеній еміграції є надзвичайно важливою задачею, що сприяє збереженню культурної спадщини та єдності українського народу, навіть у різних кутках світу. Мовні освітні програми відіграють важливу роль у збереженні мовної ідентичності української діаспори в умовах вимушеної еміграції. Вони є важливим інструментом у вивченні та підтримці української мови серед населення, яке проживає за кордоном. Перш за все, мовні освітні програми допомагають дітям та молоді зберегти мовну ідентичність та навички в українській мові. Вони надають можливість вивчати мову на рівні розмовної та писемної мови, а також вивчати літературний аспект. Мовні освітні програми також важливі для збереження мовної ідентичності серед дорослих членів української діаспори. Це особливо корисно для тих, хто емігрував ще у дитинстві та можливо втратив певні мовні навички. Мовні освітні програми також сприяють утриманню живої мовної спільноти, де українці можуть обмінюватися мовними знаннями та досвідом, а також практикувати українську мову в реальних ситуаціях. Вплив мовних освітніх програм на збереження мовної ідентичності української діаспори є великим. Вони допомагають створити і підтримувати мовне середовище, де українська мова залишається живою та активною, сприяючи збереженню культурної спадщини та ідентичності українців у світі. Одним із них є збереження правильності та багатства мови в еміграції. Оскільки мовна спільнота в еміграції не завжди має можливість активно спілкуватися з носіями мови в Україні, можливі втрати в мовній нормі та актуальності слів. Перспективою у цьому контексті є використання сучасних засобів комунікації та інтернету для збереження актуальності мови та збагачення словника. Важливих аспектів є підтримка та розвиток української культурної інфраструктури в еміграції. Українські громади та організації можуть спільно працювати над організацією культурних заходів, лекцій, виставок, концертів та інших подій, на яких українська мова є головною. Це сприяє створенню мовного середовища та підтримці мовної ідентичності. Українці в еміграції мають можливість вносити свій внесок у підтримку української мови та культури, співпрацюючи з громадами, навчальними закладами та культурними організаціями. Збереження мовної ідентичності є важливим завданням для багатьох людей і спільнот у всьому світі. Це завдання може виникати з різних причин і має різні аспекти, що вимагають уваги та дії. Додатковим викликом може бути недостатність освіти на рідній мові. У деяких спільнотах може бути обмежений доступ до навчання на українській мові, що може призвести до втрати мовних навичок та віддалення від культурних коренів. Іноді збереження мовної ідентичності може стикатися з обмеженнями та заборонами на вживання рідної мови. Це може бути особливо актуальним у країнах, де існують політичні або культурні обмеження на вільне вживання мови. З розвитком глобалізації і зростанням впливу деяких глобальних мов може виникати виклик у відсутності інтересу до рідної мови. Однак для збереження мовної ідентичності важливо вирішувати, як можна поєднувати вживання рідної мови з глобальною культурною спільністю та зберігати унікальність та цінність власної мови. Усі ці виклики вимагають постійної уваги, підтримки та спільних зусиль спільноти для збереження мовної ідентичності і відданості власній культурній спадщині через рідну мову. Проте, незважаючи на всі труднощі, українцям вдалося зберегти мову як живий організм. Одним із способів збереження української мови було створення мовних спільнот. Мовні освітні програми сприяють глибшому розумінню мови та її культурного контексту. По-перше, мова є засобом виразу культурної ідентичності. Вона не просто передає інформацію, але й відображає спосіб мислення, цінності, традиції та спосіб життя певної культури. Втрата мови може означати втрату зв'язку з власною історією та коріннями. По-друге, мова сприяє спілкуванню із спільнотою та збереженню її об'єднуючого фактора.

Висновки. Протягом століть українці в еміграції долали великі труднощі, але залишалися вірними своєму корінню та мові. Цей процес допомагає зберегти живими та актуальними українську мову та культуру в різних кутках світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

I. КАНТ, А. ШОПЕНГАУЕР ТА А. КАМЮ В ДИСКУСІЇ ФЕНОМЕНУ ВОЛІ.

Актуальність теми дослідження. Проблема волі є однією з найдавніших та найскладніших у філософії. Розуміння природи волі безпосередньо пов'язане з нашими уявленнями про свободу, відповідальність, мораль та сенс життя. Аналіз концепцій волі філософії Імануїла Канта, Артура Шопенгауера та Альбера Камю залишається актуальною у сучасному світі, оскільки їхні ідеї продовжують впливати на гуманітарні науки, а також на наше повсякденне життя. Дослідження цього питання дозволяє глибше зрозуміти різноманітність людської природи а також сприяє розвитку критичного мислення.

Мета дослідження: порівняльний аналіз концепції волі у філософії І. Канта, А. Шопенгауера та А. Камю.

Завдання дослідження: розкрити концепцію волі у філософії Імануїла Канта; охарактеризувати трактування волі в метафізичній системі Артура Шопенгауера; проаналізувати погляд Альберта Камю на свободу волі в умовах абсурдного буття; порівняти підходи цих трьох філософів і визначити їхній вплив на сучасне розуміння волі.

Виклад основного матеріалу. Імануїл Кант у своїй «Критиці практичного розуму» стверджував, що воля є необхідною умовою морального закону та моральної відповідальності. Він розглядав волю як автономну силу, яка підпорядковується лише розуму і моральному закону, а не зовнішнім обставинам. Воля, за Кантом, є невідмінною складовою людської здатності діяти згідно з принципами обов'язку. Артур Шопенгауер в своїй праці «Світ як воля і уявлення» трактував волю як фундаментальну метафізичну сутність, що є основою всього сущого, і яка, на відміну від Канта не підпорядковується розуму. Для Шопенгауера воля є ірраціональною, сліпою силою, яка керує не лише людьми, але й усім існуванням. Саме воля породжує страждання, оскільки людські бажання ніколи не можуть бути повністю задоволені. Альберт Камю, у свою чергу, у своєму есе «Міф про Сізіфа» пропонує інший підхід до феномену волі, пов'язуючи її з абсурдністю буття. Камю стверджував, що в умовах абсурду людина зберігає свою волю лише тоді, коли усвідомлює абсурдність світу та протистоїть йому через власну свободу дій. Він підкреслював, що справжня свобода полягає у прийнятті абсурдності існування, не намагаючись знайти йому раціональне пояснення. Таким чином, Кант наголошує на моральній свободі, Шопенгауер на метафізичній волі, що породжує страждання, а Камю продовжує концепцію свободи як виклику абсурду.

Висновки. Дослідження концепції волю філософії І. Канта, А. Шопенгауера та А. Камю дозволяє зробити висновок про те, що поняття волі є на багатограним і неоднозначним. Кожен з філософів пропонує своє бачення цієї проблеми, яка має спільні риси, так і суттєві відмінності. Розуміння цих концепцій сприяє глибшому осмисленню людської природи та нашого місця у світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анна Ковбасюк, студентка групи ОО-11

«НЕ ШУКАЙ ЩАСТЯ ЗА МОРЕМ» (Г. СКОВОРОДА)

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де люди часто прагнуть досягти щастя через матеріальні блага, подорожі або зовнішні досягнення, ідеї Сковороди залишаються надзвичайно актуальними. Вони нагадують про важливість внутрішнього світу, самопізнання та гармонії з собою. Дослідження цієї теми допомагає зрозуміти, як філософські погляди Сковороди можуть бути застосовані в сучасному контексті для досягнення особистого щастя та задоволення. Це також сприяє популяризації української філософської думки та культурної спадщини, що є важливим для збереження національної ідентичності та духовного розвитку суспільства.

Мета дослідження: аналіз та розуміння філософських ідей, закладених у цитаті «Не шукай щастя за морем», а також у визначенні їхньої актуальності для сучасного суспільства. Відповідно до мети дослідження визначаємо такі **завдання:** проаналізувати філософські погляди Г. Сковороди; проаналізувати контекст і значення цитати «Не шукай щастя за морем» у його філософії; розробити рекомендації для сучасних людей щодо досягнення особистого щастя та гармонії; визначити, наскільки ідеї Сковороди резонують з сучасними уявленнями про щастя.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода був видатним українським філософом, який вважав, що справжнє щастя не залежить від зовнішніх обставин, а є внутрішнім станом людини. Він підкреслював важливість самопізнання та гармонії з власною природою. Сковорода вірив, що кожна людина має свій «сродна праця» – діяльність, яка відповідає її природним здібностям і покликанню. Знайшовши цей труд, людина може досягти

внутрішнього спокою і задоволення. Сковорода також наголошував на важливості духовного розвитку та моральних цінностей. Він вважав, що матеріальні блага не можуть принести справжнього щастя, якщо людина не знаходиться в гармонії з собою. Його філософія базувалася на ідеї, що кожна людина повинна шукати істину всередині себе, а не в зовнішньому світі. У сучасному суспільстві, де матеріальні цінності часто ставляться на перше місце, ідеї Сковороди залишаються надзвичайно актуальними. Багато людей шукають щастя в зовнішніх досягненнях, подорожах або матеріальних благах, але часто виявляють, що це не приносить довготривалого задоволення. Філософія Сковороди нагадує про важливість духовного розвитку та внутрішнього спокою. Вона може бути корисною для тих, хто прагне знайти баланс і гармонію в своєму житті, зосереджуючись на самопізнанні та розвитку внутрішнього світу. Сучасні психологічні дослідження також підтверджують, що внутрішній спокій і гармонія є ключовими факторами для досягнення щастя. Люди, які зосереджуються на саморозвитку та внутрішньому світі, частіше відчувають задоволення від життя і менше схильні до стресу та депресії. Таким чином, ідеї Сковороди можуть бути корисними для сучасних людей, які шукають способи покращити своє життя. Дослідження та поширення ідей Сковороди сприяє збереженню та розвитку української культурної спадщини. Це важливо для національної ідентичності та духовного збагачення суспільства. Вивчення філософських поглядів Сковороди допомагає зрозуміти глибину української думки та її внесок у світову філософію. Популяризація його ідей може надихнути сучасних українців на пошук власного «середньої праці» та досягнення внутрішньої гармонії. Українська філософія має багату історію та глибокі корені, і Сковорода є одним з найяскравіших її представників. Його ідеї можуть бути джерелом натхнення для сучасних філософів, письменників та митців. Популяризація його творчості також сприяє підвищенню інтересу до української культури та історії серед молоді. Ідеї Сковороди можуть бути використані для розробки рекомендацій щодо досягнення особистого щастя та гармонії. Це включає практики самопізнання, медитації та розвитку внутрішнього світу. Наприклад, люди можуть займатися рефлексією, щоб краще зрозуміти свої справжні бажання та потреби, а також знайти діяльність, яка приносить їм задоволення і відповідає їхнім природним здібностям. Також важливо навчитися цінувати прості речі в житті та знаходити радість у повсякденних моментах.

Висновки. Філософія Григорія Сковороди, виражена в цитаті «Не шукай щастя за морем», нагадує нам про важливість внутрішнього світу та самопізнання. Справжнє щастя не залежить від зовнішніх обставин, а знаходиться всередині кожної людини. Ця думка залишається актуальною і сьогодні, нагадуючи про те, що гармонія та задоволення життям досягають через духовний розвиток та внутрішній спокій. Цитата Григорія Сковороди «Не шукай щастя за морем» є надзвичайно актуальною і сьогодні. Вона підкреслює важливість внутрішнього світу людини та її здатності знаходити щастя і гармонію всередині себе. Дослідження цієї теми сприяє глибшому розумінню філософської спадщини Сковороди та її значення для сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ольга Оверчук, студентка групи ОО-11

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЄДНОСТІ І РІЗНОМАНІТТЯ КУЛЬТУР

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де культури взаємодіють на різних рівнях, важливо зрозуміти, як зберегти свою ідентичність, не відмовляючись від відкритості до інших. Проблема єдності і різноманіття культур є ключовою для усвідомлення понять соціальної справедливості та толерантності, що є важливим аспектом для побудови гармонійного світу.

Мета дослідження: виявити ключові принципи поведінки через призму культури для мирного існування суспільства та сформувати більш глибоке розуміння, як культурне різноманіття може стати джерелом збагачення, а не конфліктів. Відповідно до мети дослідження визначаємо такі **завдання:** аналіз культурних відмінностей у філософських, соціальних та антропологічних контекстах; вивчення механізмів культурного обміну та їх ролі у збагаченні суспільств; аналіз причин і наслідків конфліктів, що виникають внаслідок культурних відмінностей; вивчення моральних засад, які сприяють продуктивному діалогу між культурами, та їхнє значення для уникнення конфліктів; дослідження ролі мистецтв у підтримці культурної єдності та порозуміння.

Виклад основного матеріалу. Культура – це не лише набір знань та практик, а й соціальна адаптація, що підтримує людське життя в мінливих умовах. Вивчення взаємозв'язків, взаємовпливу та синтезу різних культурних систем, цінностей і практик дозволяє глибше зрозуміти, як формується і змінюється культура під впливом зовнішніх контактів. Аналіз культурних відмінностей є важливим підходом для подальшого формування і організації людського

суспільства. Щоб збагнути, як культури формують людський досвід у всій його різноманітності, науки аналізують розбіжності різними способами: філософія - через пізнання та символіку, соціальні науки – через соціальну структуру та комунікацію, а антропологія – через глибоке спостереження за життям і традиціями людей. Саме вивчення механізмів культурного обміну розкриває роль процесів взаємодії культур у формуванні багатого і динамічного глобального суспільства. Такий складний і багатограний процес залежить від багатьох чинників, зокрема від відкритості до інших культур, рівня глобалізації та доступу до інформаційних ресурсів. Занурюючись в інші культурні контексти, суспільства можуть переймати різноманітні елементи, які з часом стають частиною їхньої власної культури. Наприклад, в архітектурі, музиці, кухні або моді можна помітити значний вплив культур різних регіонів. Активний культурний обмін збагачує соціум, але різноманіття несе за собою зіткнення протилежних світоглядів, що може призвести до виникнення конфліктів. Суперечки часто пов'язані з різним сприйняттям цінностей, традицій та соціальних норм різних спільнот. Вони можуть бути викликані відмінностями у релігійних переконаннях, мовних бар'єрах або незбігом соціальних і моральних стандартів. Такі конфлікти часто посилюються браком знань про іншу культуру, що породжує стереотипи та упередження. Наслідки культурних сутичок можуть варіюватися від непорозуміння у міжособистісних відносинах до серйозних соціальних або навіть міжнародних конфліктів. Утім, такі конфлікти можуть мати й конструктивний результат, стимулюючи взаємне пізнання і адаптацію. Наприклад, дослідження показують, що обмін студентами та програмами культурного обміну сприяє зміцненню соціальних зв'язків між представниками різних країн. Регулювання суперечок здійснюється також через вивчення моральних засад, які сприяють продуктивному діалогу між культурами, що є ключовим для формування миру та гармонії у багатокультурних суспільствах. Однією з основ таких засад є взаємоповага, яка передбачає прийняття культурних відмінностей і готовність слухати й розуміти іншу сторону. Толерантність дозволяє не лише уникати конфліктів, а й відкрити нові можливості для співпраці та збагачення обох культур. Відвертість і готовність до діалогу допомагають людям обговорювати складні питання без агресії чи упереджень. Чесність і відкритість сприяють довірі, що є важливим компонентом для створення продуктивного діалогу. Визнання рівності всіх культур і переконань допомагає уникати зверхності чи дискримінації, яка часто є джерелом напруженості. Такий підхід сприяє формуванню справедливих та чесних взаємовідносин між культурами. Вивчення і практика цих моральних засад сприяє подоланню упереджень і стереотипів, що полегшує комунікацію. У підсумку, використання цих принципів у діалозі дозволяє уникнути конфліктів та забезпечити співіснування різних культур у злагоді. Варто додати, що мистецтво відіграє важливу роль у підтримці культурної єдності та порозуміння, оскільки воно слугує універсальною мовою, що здатна об'єднувати людей різних національностей і традицій. Через музику, літературу, театр і візуальні мистецтва люди можуть передавати глибокі емоції та думки, які зрозумілі незалежно від культурних бар'єрів. Мистецтво часто відображає спільні людські цінності, такі як любов, мир, свобода і справедливість, що сприяє розумінню між культурами. Воно також дозволяє висвітлювати складні соціальні питання, запрошуючи до діалогу й співчуття, яке важливе для подолання стереотипів. Спільні культурні проекти, виставки та фестивалі створюють простір для обміну ідеями і знайомства з іншими культурами. Такі заходи допомагають людям усвідомити, що, попри відмінності, ми маємо більше спільного, ніж здається. Таким чином, мистецтво є не лише засобом самовираження, але й потужним інструментом для побудови миру та гармонії в багатокультурному світі.

Висновки. У сучасному світі, де культури взаємодіють на різних рівнях, важливо розуміти, як зберегти свою ідентичність, не відмовляючись від відкритості до інших. Проблема єдності і різноманіття культур є ключовою для усвідомлення понять соціальної справедливості та толерантності, що є важливим аспектом для побудови гармонійного світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Олександр Пасіка, студент групи ОО-11

«УПОДІБНИЙСЯ ПАЛЬМІ: ЧИМ МІЦНІШЕ ЇЇ СТИСКАЄ СКЕЛЯ, ТИМ ШВИДШЕ І ПРЕКРАСНІШЕ ЗДІЙМАЄТЬСЯ ВОНА ДО НЕБА» (Г. СКОВОРОДА)

Актуальність теми дослідження. Тема заснована на цитаті Григорія Сковороди є актуальною, особливо в сучасному світі, де люди стикаються з численними викликами та кризами. Ця цитата влучно відображає ідею, що труднощі та випробування можуть стимулювати особистісний ріст і сприяти духовному піднесенню. Сковорода розглядав життя як постійний пошук істини та самовдосконалення. Його ідеї про те, як труднощі роблять людину сильнішою, можуть бути важливим джерелом натхнення для сучасних філософів, психологів та педагогів. Дослідження цієї теми дозволяє зосередитися на силі духу, життєвій стійкості та здатності людини зростати в умовах випробувань.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати філософські, етичні та психологічні аспекти ідеї Григорія Сковороди про духовну стійкість та зростання особистості в умовах життєвих труднощів. Метою є дослідити, як ця метафора може бути застосована до сучасного розуміння особистісного розвитку, життєстійкості та внутрішньої гармонії, а також виявити можливі шляхи практичного використання цих ідей у сучасному суспільстві. Дослідження прагне розкрити культурне значення цієї концепції, її роль у формуванні національної свідомості та її вплив на особистісне зростання, що допомагає людям зберігати силу духу й розвиватися у складних життєвих обставинах. Відповідно до мети дослідження визначимо такі **завдання**: аналіз філософської концепції; вивчення етичних та психологічних аспектів; культурний і національний аспект; практичне застосування ідей Сковороди; виявлення актуальності ідей Сковороди.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода, один із найвідоміших українських філософів XVIII століття, в своїй творчості підкреслював ідею духовного розвитку через випробування. Пальма в його метафорі виступає як символ стійкості та внутрішньої сили. Вона не лише здатна витримати тиск, але й трансформує цей тиск у стимул для зростання. Ця ідея пов'язана з поглядом Сковороди на самопізнання та духовне збагачення як на процес, що неможливий без подолання труднощів і життєвих перешкод. Згідно з його філософією, лише через боротьбу з випробуваннями людина здатна досягти гармонії та знайти істинний шлях. У контексті сучасної психології метафора пальми Сковороди може бути проаналізована як аналогія життєстійкості, здатності людини зберігати внутрішній баланс і рівновагу, попри зовнішні труднощі. Психологи часто говорять про стресостійкість як важливу складову особистісного зростання та адаптації. Ідея Сковороди акцентує увагу на тому, що труднощі можуть бути не лише випробуваннями, але й можливістю для особистісного розвитку. Сучасні теорії позитивної психології підтверджують, що подолання перешкод допомагає людині краще зрозуміти свої внутрішні ресурси і розвинути вміння, необхідні для самоздійснення. Ідеї Сковороди займають важливе місце в українській культурній спадщині. Його образи та метафори, зокрема пальма, що росте попри тиск, перегукуються з прагненням українців до свободи, збереження національної гідності та духовної незалежності. Сковорода наголошував на важливості внутрішньої свободи, яка досягається через пізнання себе, що також відповідає ідеалам сучасного національного самопізнання та утвердження національної ідентичності. Таким чином, його вчення є важливим для формування культурного стрижня українського народу. Концепція «уподібноїся пальмі» може бути корисною в освітніх програмах, спрямованих на розвиток емоційної стійкості та особистісного зростання. В сучасних навчальних і психологічних програмах все більше уваги приділяється навичкам стресостійкості, адаптації та самовдосконалення, і ця ідея Сковороди може служити основою для розробки навчальних модулів, що допомагають людям зберігати рівновагу в умовах стресу та невизначеності. Сьогодні, коли світ перебуває в стані постійних змін та нестабільності, здатність людини знаходити ресурси для зростання і збереження спокою стає надзвичайно важливою. Ідея Сковороди про стійкість пальми є важливим уроком, який вчить людей сприймати труднощі як частину шляху до вдосконалення. Цей підхід допомагає сучасним людям переосмислити свої стосунки з випробуваннями і шукати у собі сили, щоб не лише вистояти, але й знайти натхнення для нових звершень. Через його філософію можна знайти цінні настанови, які допоможуть людям у збереженні внутрішньої сили та прагненні до зростання у будь-яких умовах.

Висновки. Образ пальми, яку «стискає скеля», а вона попри це «здіймається до неба», виражає глибину ідею Григорія Сковороди про життєстійкість та духовний розвиток через подолання труднощів. Ця метафора нагадує про здатність людини зростати та досягати вищих духовних і моральних рівнів, навіть у найскладніших обставинах. Сковорода підкреслює важливість самопізнання і внутрішнього балансу, що дозволяє людині зміцнюватися та збагачуватися. Ідея життєстійкості, яку втілює пальма Сковороди, є актуальною для сучасної психології. У світі постійного стресу та швидких змін необхідність зберігати стійкість і зростати через випробування стає дедалі важливішою. Сковородинська ідея допомагає сучасним людям переосмислити труднощі як можливість для особистісного розвитку, що підтверджують сучасні підходи позитивної психології. Філософія Сковороди є важливим складником української культурної спадщини, що відображає національні цінності, такі як прагнення до свободи, духовної незалежності та стійкості. Його ідеї мають значення для сучасної української ідентичності, підкреслюючи важливість внутрішньої сили та здатності народу до збереження своєї цілісності в умовах труднощів. У часи, коли світ стикається з багатьма викликами, концепція духовного зміцнення через труднощі є надзвичайно цінною. Ідеї Сковороди нагадують про необхідність шукати опору всередині себе, що дозволяє не лише вистояти, але й знайти натхнення для зростання і самовдосконалення в умовах нестабільності. Підсумовуючи, метафора Григорія Сковороди «уподібноїся пальмі» залишається актуальною та глибоко значущою для сучасної людини. Вона нагадує про невичерпні можливості людського духу, здатність до стійкості та гармонії навіть у найскладніших життєвих ситуаціях. Ідеї митця можуть надихати людей на самопізнання, внутрішнє зростання та пошук гармонії із самим собою і світом.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

«З УСІХ УТРАТ ВТРАТА ЧАСУ НАЙТЯЖЧА» (Г. СКОВОРОДА)

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство характеризується швидким темпом життя, а час є одним із найважливіших ресурсів. Оскільки люди прагнуть підвищити продуктивність і ефективність у всіх сферах життя, кожна хвилина стає дорогоцінною. Багато хто розуміє, що правильний тайм-менеджмент впливає на професійний успіх, розвиток особистих якостей і навіть задоволення від життя. Тим не менш, втрата часу залишається однією з найсерйозніших проблем для індивідуального та соціального прогресу. На відміну від інших ресурсів, час не можна повернути чи накопичити, тому його втрата вважається безповоротною.

Мета дослідження: розкриття сутності та цінності часу у житті людини, визначити причини, чому втрата часу вважається найбільш важкою з усіх втрат, а також дослідити філософські підходи до цього питання в контексті різних епох. Відповідно до мети дослідження визначаємо такі **завдання:** дослідити основні концепції часу у філософії; визначити значення втрати часу в контексті філософії Григорія Сковороди; проаналізувати, як втрата часу впливає на моральний і духовний розвиток людини; розглянути сучасне застосування філософії часу та втрат у контексті швидкоплинності життя.

Виклад основного матеріалу. У великому і неосяжному світі існує багато цінностей. Одні люди над усе в житті ставлять гроші, збагачення, матеріальний достаток, інші ж - духовність і моральні надбання. Але понад усе із цим, віддаючи себе повністю обраній справі, треба вміти цінувати і не втрачати марно час. Саме так думав і робив Григорій Сковорода. Він відмовлявся від усіх життєвих благ, не дбав про дорогі палати, про зручне ліжко і тепло в будинку. Він подорожував, пізнаючи цей світ. Сковорода прагнув багато навчитися, прагнув побачити світ, познайомитися з новими людьми, і ніколи про це не жалів. Багато з нас думає, що час іде повільно, ми не замислюємося над тим, якою дорогоцінною є кожна доба, година, секунда, ніби дрібничка, але саме вона може змінити все. Іноді здається, що час жартує над нами, хіба не так? Коли ми знаходимося на нудній роботі, кожна хвилина триває як година, але коли нам весело у колі сім'ї або близьких друзів, з'являється відчуття ніби ви тільки зустрілись, а насправді пройшло декілька годин. Час ніби веде таку собі гру з нашою свідомістю. Поняття часу завжди цікавило філософів, оскільки воно є невід'ємною частиною буття людини. Філософи Стародавньої Греції, такі як Платон та Аристотель, вважали час основою зміни та руху. Платон вважав, що час — це рухома картина вічності, яка існує завдяки змінам у світі. Аристотель же вказував на те, що час — це міра руху, яка дозволяє нам оцінювати тривалість подій. В епоху Нового часу філософія часу отримала нові акценти завдяки таким мислителям, як Іммануїл Кант та Мартін Гайдеггер. Кант вважав, що час є формою внутрішнього сприйняття, яка структурує наш досвід. Для нього час не просто фізичне явище, а суб'єктивна умова, яка впорядковує наші відчуття та події в єдину послідовність. Мартін Гайдеггер, у свою чергу, приділяв велику увагу питанням часу у своєму творі «Буття і час», де розглядав час як спосіб існування людини. Він наголошував на тому, що людина повинна усвідомлювати скінченність свого часу та використовувати його з максимальною ефективністю. Чому ж втрата часу вважається важкою? Основна причина полягає в його невідновності. На відміну від матеріальних втрат, час, що минув, не можна повернути. Втративши можливість використати час для саморозвитку, творчості чи досягнення мети, людина не може компенсувати цю втрату. Це призводить до почуття жалю та незадоволеності, яке може супроводжувати людину протягом всього життя. Втрати часу негативно впливають як на індивідуальний розвиток, так і на соціальні процеси. На особистісному рівні втрата часу може призвести до упущених можливостей у кар'єрі, творчій діяльності та розвитку стосунків. Коли людина усвідомлює, що втратила можливість досягти важливих для себе результатів, це породжує глибоке почуття незадоволеності. Невикористані можливості викликають фрустрацію, оскільки людина почувається безсилою вплинути на минуле чи виправити свої помилки. Це почуття невдоволення поступово накопичується і знижує рівень задоволення від життя, адже вона більше не має шансів повернути втрачений час або скористатися втраченими можливостями. Фрустрація, що виникає внаслідок цього, може позначатися на загальному психологічному стані та спричиняти тривале відчуття втрати сенсу і цілей. На рівні суспільства, нерациональне використання часу може уповільнити розвиток науки, технологій та культури. В цьому контексті важливим є розуміння того, що час має бути використаний раціонально для досягнення індивідуальних та колективних цілей. Філософи також пропонували способи подолання втрат часу. Наприклад, Сенека закликав до життя у гармонії з природою та використання часу на самопізнання і самовдосконалення.

Висновки. Час — це один з найцінніших ресурсів, яким володіє людина. Його втрата є найбільш важкою серед усіх втрат, оскільки він не піддається відновленню. Втрата часу є найбільш важкою серед усіх втрат, бо він не піддається поверненню. Відповідно до філософських підходів, усвідомлення обмеженості часу стимулює людину до більш усвідомленого і продуктивного життя. Коли людина починає розуміти, що час не безмежний, це спонукає її ефективніше розпоряджатися ним: приділяти більше уваги власному розвитку, досягати поставлених цілей, а також знаходити баланс між особистим і суспільним життям. Рациональне використання часу стає ключовим чинником для того, щоб уникнути відчуття його втрати. Саме тому питання цінності часу та його правильного використання має надзвичайно велике значення як для кожної окремої людини, так і для суспільства загалом. Дослідження цього питання допомагає людині глибше усвідомити важливість часу і його роль у житті, спонукаючи до ефективнішого управління ним.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Олег Андрійчук, студент групи АКІТ-11*

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори. **Мета дослідження:** розкриття природи взаємодії між грошми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей. **Предмет дослідження:** низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грошми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грошми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини. **Виклад основного матеріалу.** Гроші - це один з найважливіших інститутів людського суспільства. Вони є засобом для обміну товарами і послугами, а також для зберігання цінності. Гроші мають глибокий вплив на нашу економіку, культуру і духовне життя. Гроші можуть мати як позитивне, так і негативне значення. З одного боку, гроші дозволяють людям задовольняти свої потреби і прагнення. З іншого боку, гроші можуть призводити до жадібності, егоїзму і соціальної несправедливості. Отже як сказав майже 400 років тому Френсіс Бекон: «Гроші – дуже поганий хазяїн, але дуже вірний і потрібний помічник!» Гроші самі по собі нічого не значать. Важливим є наше ставлення до грошей. Ставлення до грошей - це те, наскільки ми до них прив'язані, і буває так, що дуже багаті люди зовсім не прив'язані до грошей, або навпаки. Якщо розглядати поняття релігії, то це зв'язок з Вищим, зв'язок зі священним, відкритість і довіра до священного, готовність прийняти у своє життя те, що йде від Вищого і відкривається людині в її зустрічі з Вищим [1]. Гроші та релігія часто розглядаються як протилежні сили, які можуть вступати в конфлікт або ж, навпаки, доповнювати одна одну. З одного боку, гроші часто розглядаються як символ матеріального світу. У цьому сенсі гроші можуть бути пов'язані з такими поняттями, як споживацтво, егоїзм і прагнення до влади. З іншого боку, релігія часто розглядається як символ духовного світу. Вона пропонує людям цінності, які виходять за межі матеріального буття, такі як любов, милосердя і співчуття. У цьому сенсі релігія може бути пов'язана з такими поняттями, як духовність, самопожертва і моральний обов'язок. Конфлікт між грошми та релігією може виникати в результаті протиріччя між їхніми цінностями. Наприклад, матеріальна жадібність може бути в конфлікті з духовним прагненням до самовідданості. Також гроші можуть бути використані для підтримки війн і інших форм насильства, які суперечать релігійним принципам. Однак гроші та релігія можуть також доповнювати одна одну. Наприклад, гроші можуть бути використані для підтримки благодійних і соціальних проєктів, які сприяють поширенню релігійних цінностей. Також релігія може допомогти людям зрозуміти істинний сенс грошей, як засобу для досягнення духовних цілей [2]. На сьогодні у світі не існує ідеї сильнішої й пристраснішої за ідею мати гроші, і чим більше, тим краще. Це бажання збуває кожного, від малого до великого, незалежно від віросповідання і кольору шкіри, соціального статусу і статевої приналежності. І навіть якщо грошей у вас дуже багато, їх ніколи не буває достатньо. Грошовий мішок тягав із собою Іуда і за тридцять срібляків продав Христа. Що за сила така, за яку можна продати Бога і створити нову релігію? Згадайте Хаббарда: «Якщо ви хочете заробити мільйон, ви мусите придумати релігію». Яка така чорна магія підлегла цим купорам, яка скеровує людей на злочин і зраду і викликає непогамоване бажання збільшувати їх кількість? Дуже можливо, що хтось наптовхувався на таке у дуже банальних і зовсім нерелігійних обставинах, коли людина, яку ви навчили всього, якій дали дуже багато, залишила вас, пішла, зрадила, щоб мати більше, ніж вона має зараз. Гроші не пов'язані ні з релігією, ні з дохристиянським язичництвом. Не пов'язані бодай тому, що релігія – окремішне грошей. Це релігія створює догми і складає історії про те, як слід правильно ставитися до грошей, скільки їх потрібно мати і як до них можна і не можна прагнути. Гроші усе пояснюють мовчки, не кажучи вам жодного слова, не будуючи храмів і не вимагаючи їм поклонятися. Гроші часто порівнюють із кров'ю, і це дуже гарна метафора, вона нібито багато що може пояснити. Але насправді і це визначення бреше. Гроші не можуть бути кров'ю, бо кров нейтральна, а гроші винятково агресивні. До того ж ця метафора може образити християн, для яких кров священна і наповнена зовсім іншого смислу. Кров – не метафора грошей. Гроші – не кров суспільства. Гроші – це сперма суспільства, соціальна функція запліднення і продовження роду [3]. Чи є гроші морально нейтральним інструментом? Багато релігій розглядають гроші як засіб, що

сам по собі не є ні добрим, ні злим. Все залежить від того, як їх використовують. Наприклад, у християнстві часто наголошується, що любов до грошей є «коренем усіх зол» (1 Тимофію 6:10), але це не означає, що самі гроші є злом. Як релігії пояснюють етичне використання багатства? [4]. Чи може матеріальне багатство заважати духовному розвитку? В багатьох релігіях існує ідея про те, що прив'язаність до матеріальних благ може завадити людині досягти духовної чистоти чи спасіння. Наприклад, буддизм вчить про «відмову від прив'язаності», а християнство попереджає, що «не можна служити Богові і мамоні» (Матея 6:24). Чи можуть гроші і духовність співіснувати, чи вони перебувають у постійному конфлікті? [5].

Висновок: виходячи з вищесказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Гроші і релігія. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/35073/1/510.pdf>
2. Вовк І. А. Економіка і християнська релігія: проблеми і напрями дослідження. 2013. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/4-98-104.pdf>
3. Таємне значення грошей: URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/taemne_znachennya_groshey.html
4. Моральний статус грошей у релігії URL: <https://www.ioamoges.com/uk>
5. Конфлікт матеріального і духовного URL: https://www.wordproject.org/bibles/uk_uk/40/6.htm
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Руслан Чигур
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Ольга Андрійчук, студентка групи КН-11

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність. **Об'єкт дослідження:** гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це результат цілеспрямованих дій людини в її житті [1]. А також інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити, він служить справжнім двигуном для розвитку людського суспільства, всіх галузей економіки будь-якої країни та існує як один із найважливіших аспектів сучасного життя. Роль грошей у суспільстві величезна і її важко переоцінити. Це не просто фізичний об'єкт, що лягає в кишеню, а набагато більше. Перш за все, гроші - це засіб обміну, що дозволяє суспільству функціонувати. Вони допомагають людям придбати товари і послуги для задоволення своїх потреб. Економічна сутність, закономірності виникнення та розвитку грошей взаємопов'язані і взаємозумовлені [2]. Вони стимулюють його, використанням задля інвестицій, створенням нових робочих місць та забезпеченням інновацій. Нагромадження грошей, з точки зору цінностей ліберального суспільства, є вельми корисним кроком, оскільки забезпечує розвиток економіки, забезпечує процвітання держави. Обсяги концентрації грошей в руках однієї особи часто асоціюються з її продуктивною енергією, силою волі і неординарністю. Нерідко гроші виконують роль еквівалента «Я» їхнього власника, його здібностей і цінностей, а грошовий капітал сприймається як джерело свободи людини, умова реалізації її творчих сил [3]. Оскільки гроші дають людям свободу вибору і контроль над власним життям, впливають на рішення про місце працевлаштування, освіту, житло та багато інших аспектів, а також дозволяють здійснювати мрії та досягати певних цілей. Потреба в грошах може примушувати людину вдаватися до певних соціальних дій. Проте що саме ми вважаємо «потребою в грошах»? Хіба є

необхідність в кольорових папірцях? Особисто я маю на увазі ті можливості та потреби, які стають доступнішими за наявності грошей. В сучасному світі наявність грошей, а також їх кількість, є тим показником, що впливають на соціальний статус людини. Для деякого гроші є мірилом самоповаги, для інших – способом завоювати повагу та ‘піднятися’ в очах оточуючих [4]. Багатство змушує людей показати своє істинне обличчя, зазначає Пол Букхайт: «Гроші увиразнюють справжні риси людей. Покидьок з грошима стане ще більшим покидьком. Але якщо у вашому житті є мета і сенс, воно не обмежується гонитвою за золотим тельцем, і гроші можуть дати свободу займатися тим, що для вас дійсно важливо». Самі ж гроші залишаються бездушними й байдужими до всього. Чи ж не це, між іншим, виражає славнозвісний вислів Веспасіана «Pecunia non olet» - «Гроші не смердять»? І саме з цього випливає критика *меркантилізму*, до якої вдається, зокрема, Адам Сміт [5]. Ми живемо в епоху, коли люди роблять здебільшого не те, що корисно й красиво, а те, що можна продати й за що платять гроші. Підґрунтям сучасної цивілізації є відносини купівлі-продажу, а товарний обмін неможливий без посередництва такої речі, яка має універсальну властивість бути обмінною на всі товари. Гроші — це втілення і наочна демонстрація того, як закон природи реалізується і працює в соціальному просторі. Чим більше грошей, тим більше шансів на майбутнє. Хто ви при цьому — не має жодного значення. Отже як сказав майже 400 років тому Френсіс Бекон: «Гроші - дуже поганий хазяїн, але дуже вірний і потрібний помічник!» [6]. Їхня роль не обмежується функціями платежу, накопичення або збереження. Грошовий механізм, сформований в системі економічної діяльності традиційного суспільства, поширюючись на всі інші системи і перебираючи на себе функції управління суспільством, зумовлює своєрідну експансію технологічної раціональності.

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел

1. Гроші і людина | Суспільно-політичний часопис URL: <http://xic.com.ua/z-zhyttja/22-rozdumy-hrystyjany/141-groshi-i-ljudyna>
2. Сутність та функції грошей URL: https://shatohina-vi.at.ua/lekciigrohi/tema_1_sutnist_i_funkcii_groshej.pdf
3. Філософія грошей URL: <https://studfile.net/preview/5009752/page:96/>
4. Гроші як метод реалізувати себе в суспільстві | ЧЕРНІГІВСЬКА БЛОГОСФЕРА URL: <https://blog.stu.cn.ua/2021/10/26/groshi-jak-metod-realizacii-sebe-v-suspiilstvi/>
5. Філософія і гроші - Українська Служба URL: <https://www.polskieradio.pl>
6. Гроші в нашому житті. Бібліотечний урок URL: http://fel2005.dp.ua/docs/doc_296.pdf
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Ігор Антонюк, студент групи КНШІ-12

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальною, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об’єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Питання взаємозв'язку філософії і бізнесу є важливим у контексті економіки, що ґрунтується на інноваціях. Філософія бізнесу охоплює низку питань, пов'язаних із суспільно-філософськими, соціально-культурними та етичними нормами, які є складовими інноваційного підприємництва. Будь-яка бізнесова діяльність завжди пов'язана з моральними та світоглядними орієнтирами, оскільки є одним із найактивніших видів соціальної діяльності та особистісної самореалізації. Однак сучасне підприємництво відрізняється від аналогічної діяльності в минулому тим, що прагне уникати конфліктів із загальноприйнятими морально-етичними принципами, навпаки, інноваційно використовує їх або навіть задає нові тенденції морального самовираження сучасної людини. Основне питання філософії бізнесу: в яких умовах і за яких передумов бізнес зможе стати сенсом існування, інакше, які сенси існування можуть стати підставою для ведення бізнесу [1]. Деякі філософи вважають, що бізнес, по суті є чистією власністю, і, таким чином, що його власники мають право розпоряджатися ним на свій розсуд, в рамках закону і моралі. Вони не вважають, що працівники або споживачі мають особливі права на власність. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату від власника бізнесу; вони не мають більше права говорити власнику, як він буде розпоряджатися своєю власністю, так як і власник не повинен казати їм, як витратити свою зарплату, яка є майном, що належить працівникам. Точно так, якщо припустити, що бізнес заготовляє свої товари чесно і з повним розкриттям, споживачі не мають невід'ємного права регулювати бізнес, який належить комусь іншому. Філософи, які підключаються до цієї точки зору в цілому вказують на те, що права власника майна є все ж не безмежні, і що вони обмежені мораллю. Таким чином, власник будинку не може спалити свій будинок і тим самим поставити під загрозу весь район. Крім того, бізнес не має необмеженого права забруднювати повітря у виробничому процесі [2]. Будь-який бізнес має власну філософію. Що таке філософія бізнесу? Це думка, яка створюється в головах Ваших клієнтів обумовлюючи всю інформацію, котру людина сприймає про Вашу компанію. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам. Внутрішня і зовнішня філософія компанії. Філософія внутрішньої частини вашої компанії, відношення до співробітників, яким чином будується система з середини. Зовнішня філософія компанії – це закономірне відношення компанії і її співробітників до клієнта; це слогани компанії за всі віки і часи; це сприйняття власником свого бізнесу і ставлення до нього; це ідентифікатор компанії серед інших подібних представників в цій же ніші, одна з тих речей, яка змушує йти саме до вас. Філософії компанії може продовжити термін життя компанії, тому що це те що залишається в пам'яті людей на довго [3]. У філософській інтерпретації інноваційна діяльність - це діяльність, в результаті якої народжується щось нове (новація), яке відзначається неповторністю та оригінальністю і якого до того не існувало в природі. Інновація – це результат незвичайного винахідництва, радикальної новизни [4]. Інноваційна діяльність – це духовно-діяльнісний феномен, що має творчу, інформаційно-енергетичну природу і втілює в собі потреби, волю, інтереси, норми, переконання, можливості, ресурси окремої особистості, творчого колективу, певного суспільства в цілому, що уможливило принципово нове вирішення певної проблеми й виступає визначальним чинником сталого соціального розвитку у глобальному просторі [5]. Таким чином, людина є творцем, джерелом інноваційної активності. Саме філософія допомагає людині знайти свої життєві орієнтири, з'ясувати зміст і значення життєвих пріоритетів та цінностей, осмислити життя в економічній сфері. Управлінець, бізнесмен у своїх діях, як правило, спираються на певні філософські засади. При цьому іноді людина навіть не помічає цього. Як свідчить практика управлінського процесу і підприємництва, успішною діяльністю суб'єкта економічної сфери є та діяльність, яка усвідомлена бізнесменом з філософських позицій. Філософія в її загальному плані вивчає відношення «людина - світ», тоді як предметом філософії бізнесу є вивчення методологічних та світоглядних засад організаційних процесів суспільства та творчих, філософських поглядів у вирішенні конкретних проблем управління виробничою і невиробничою сферами діяльності людини [6, с. 71].

Висновок: Таким чином, в умовах розвитку ринку філософія займає ключове місце в системі управління, оскільки визначає рівень розвитку та ефективність бізнес-діяльності. Вона також слугує джерелом мотивації і сприяє формуванню спільних ідеалів серед працівників, що гармонійно поєднуються з ідеалами та принципами розвитку компанії.

Список використаних джерел

1. Костенко О. П. Соціальна відповідальність бізнесу: філософський підхід // Науковий вісник Острозького університету. 2019. URL: <http://www.osu.edu.ua>
2. Філософські основи бізнесу URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21559/1/85-88.pdf>
3. Білозерова І. В. Роль філософії у формуванні корпоративної культури // Економічні інновації. 2022. URL: <http://www.economics.in.ua>
4. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття „інновація” та „інноваційна діяльність”// О. В. Чумак // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2009. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/aref/05_2015/Chumak_oref_2015.pdf
5. Романюк Т. М. Філософія бізнесу: основні концепції та їхнє застосування // Філософська думка. 2020. URL: <http://www.filosof.com.ua>
6. Орендарчук, Г. Філософія людини-бізнесмена / Галина Орендарчук, Сергій Клеба // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: зб. наук. праць студ. та викл. каф. філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. С. 71-78.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Зоряна Ахметзянова, студентка групи ТТЛ-11

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: У всі часи краса була однією з найважливіших категорій, яка об'єднує природні й культурні аспекти людського життя. Вона формує наше сприйняття світу, впливає на наші естетичні вподобання, культуру та духовні цінності. У сучасних умовах, коли природа і культура часто стикаються з викликами урбанізації, масової культури та цифрових технологій, важливо переосмислити місце краси у житті людини. Вивчення ролі краси дозволяє розширити розуміння її впливу на людську свідомість, етику і спосіб життя.

Мета дослідження: Аналіз краси як фундаментального атрибуту природи і культури, дослідження її значення для формування естетичного і культурного досвіду, а також вивчення змін у сприйнятті краси в сучасному світі.

Об'єкт дослідження: Краса як явище, що поєднує природні і культурні аспекти життя.

Предмет дослідження: Взаємодія краси в природі і культурі та її вплив на естетичне, моральне та етичне сприйняття людиною світу.

Завдання дослідження: Вивчити вплив краси на формування естетичних цінностей та культурних традицій.

Виклад основного матеріалу: Краса є одним із центральних понять у філософії, мистецтві та природознавстві, адже вона поєднує фізичну гармонію та естетичне задоволення. У природі краса проявляється в гармонійних формах ландшафтів, у витонченості квітів, у величі гір та річок [1]. Природна краса формує внутрішній світ людини, пробуджує в ній почуття благоговіння та натхнення, стимулює творчу діяльність. У культурі краса знаходить своє відображення через архітектуру, живопис, музику та інші мистецькі форми, які передають світогляд і цінності суспільства [2]. Так, у різні історичні епохи в культурі існували різні стандарти краси, які відображали специфіку часу та вплив суспільних умов на естетику. Сьогодні поняття краси часто стикається з викликами комерціалізації та стандартизації. Медіа та соціальні мережі нав'язують певні стандарти краси, що впливають на сприйняття естетичних цінностей та самосприйняття людини [3]. Цифрові технології, фільтри та фотошоп змінюють уявлення про красу, перетворюючи її на інструмент маркетингу, що може знецінювати справжню естетичну та природну красу. Водночас екологічна криза спонукає до переосмислення краси природи та необхідності її збереження [4]. Природа, як джерело естетичного натхнення, вимагає нашої уваги та поваги, адже її руйнування означає втрату унікальних природних красот, які важко відновити. Сучасне розуміння краси набуло значно ширшого виміру, що об'єднує різні погляди на природу, культуру та технології. На перетині цих напрямків краса розглядається не лише як естетичне задоволення, а й як джерело глибокого натхнення та можливість досягнення гармонії з навколишнім світом. Це явище втілюється у різноманітних культурних та мистецьких формах, що передають цінності, моральні орієнтири і навіть суспільні ідеали [5]. Зі зростанням впливу комерціалізації та медіа на стандарти краси виникає певний розрив між традиційним уявленням про красу і її сучасною репрезентацією. Медіаформати ідеалізують зовнішній вигляд, часто нав'язуючи стандарти, які віддалені від природної краси та індивідуальності. Крім того, розвиток цифрових технологій дозволяє спотворювати реальність через різноманітні фільтри та графічні редактори, що знецінює природні естетичні характеристики. У такому контексті відбувається і переосмислення екологічної краси як важливого елемента нашого емоційного і духовного світу, що є незамінним ресурсом для збереження природного багатства.

Висновок: Краса є важливим атрибутом природи і культури, який впливає на формування духовного і естетичного досвіду людини. У сучасному суспільстві, де краса піддається стандартизації і комерціалізації, важливо зберігати гармонію між природним та культурним підходами до естетики. Вивчення краси як цінності допомагає розуміти наше місце у світі, шанувати природні ландшафти і культурні надбання, а також формувати повагу до естетичного розмаїття світу.

Список використаних джерел

1. І. Коваленко, Філософія краси: природа і культура URL: <https://aesthetic-philosophy.org>
2. О. Марченко, Екологія та естетика в сучасному світі URL: <https://nature-aesthetics.net>
3. С. Шевчук, Вплив культури на стандарти краси URL: <https://cultural-studies.ua>

4. Л. Іванченко, Краса природи: естетичний вимір та цінності URL: <https://aestheticvalues.org.ua>
5. М. Борисенко, Естетика та комерціалізація краси в сучасному світі URL: <https://modernbeauty.org>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія коновала, ЗУНУ
Мар'яна Бабій, студентка групи БЦІ-11*

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження: Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це ідеальний інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити. Вони служать справжнім двигуном для розвитку людського суспільства, всіх галузей економіки будь-якої країни. Вони існують як один із найважливіших аспектів сучасного життя. Їхня роль у суспільстві величезна і її важко переоцінити. Вони не просто фізичний об'єкт, що лягає в кишеню, а й символізують набагато більше. Гроші – це багатфункціональна економічна форма, за допомогою якої здійснюється облік вартості, обмін, платежі, накопичення вартості. Гроші є одним з найбільш важливих розділів економічної науки. Вони є набагато більшим, ніж простий інструмент, що сприяє розвитку економіки. Добре діюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості. Та навпаки, погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці. Суть грошей визначається, як правило, лише на основі їх функціонального застосування [1, с.78]. Незважаючи на багатовікові дослідження і велику кількість теоретичних концепцій грошей, людство сьогодні не має однозначної й остаточної відповіді на питання, що таке гроші. Уявлення, які не викликали сумнівів в одних суспільних умовах, зі зміною останніх вступали в суперечність з реальною дійсністю і відкидалися. Очевидно, все це можна пояснити тим, що суть грошей змінюється адекватно змінам характеру суспільних відносин, в яких вони функціонують. Тому для визначення суті грошей необхідно з'ясувати питання про їх походження, про причини, що зумовлюють виникнення та існування грошей в економічному житті суспільства. Гроші – не просто товар, а носій певних суспільних відносин, формування яких зумовило виділення із широкого ряду товарів одного – грошового. Як результат тривалого історичного розвитку товару і форм вартості гроші самі не можуть бути застиглим, раз і назавжди даним явищем, а повинні постійно розвиватися як по суті, так і за формами існування [2, с. 108]. Різноманітність і складність виробничих відносин, які втілюються в грошах, визначають множинність форм прояву самих грошей. Кожна з таких форм одержала назву функції грошей. Функція грошей – це певна дія чи «робота» грошей щодо обслуговування руху вартості в процесі суспільного відтворення. Питання про функції грошей є одним з найбільш дискусійних у теорії грошей. Розбіжності стосуються не тільки трактування окремих функцій, а й їх кількості. Дискусії ведуться як між представниками різних теоретичних шкіл, так і всередині кожної з них. У сучасних умовах використання грошей як засобу обігу здійснюється переважно в роздрібній торгівлі, при наданні послуг населенню, в міжнародній торгівлі та ін. Проте і в цих сферах поступово звужується використання функції засобу обігу завдяки проникненню сюди кредитних відносин. У сучасних умовах сфера функціонування грошей як засобу нагромадження вартості розділилася на дві частини. У тій із них, де нагромадження вартості зумовлюється потребами розширеного відтворення, оборотом капіталу, має конкретно-цільове призначення і є відносно короткочасним, цю функцію гроші виконують у формі знаків вартості. У тій же частині, де нагромаджується абсолютне багатство, необхідне за межами усталеного процесу суспільного відтворення, воно носить форму скарбу й обслуговується дійсними грошима – золотом [3, с.79]. Гроші, що виконують функцію засобу нагромадження вартості, слід відрізняти від поточних резервів грошей як купівельних і платіжних

засобів, які постійно створюються у суб'єктів грошового обігу внаслідок короточасних розбіжностей між поточними грошовими надходженнями і витратами. Такі грошові кошти не припиняють, а лише уповільнюють свій рух, продовжуючи функціонувати як засіб обігу чи засіб платежу. Гроші ж, що обслуговують нагромадження вартості, на певний час виходять з обігу, зупиняють свій рух, і їх маса визначається іншими, більш широкими потребами, ніж потреби грошового обігу. Світові гроші – це функція, в якій гроші обслуговують рух вартості в міжнародному економічному обороті і забезпечують реалізацію взаємовідносин між країнами. Економічний потенціал окремих країн досяг величезних розмірів, що дало цим державам можливість забезпечити довіру до своїх національних грошей як реальних носіїв мінової вартості не тільки на внутрішньому, а на міжнародних ринках. Безготівковий обіг (рух безготівкових грошей). Під ними розуміються банківські депозити, використання яких здійснюється за допомогою чеків, кредитних карток, електронних переказів. Безготівковий грошовий обіг має значні переваги над готівковим і тому є набагато ефективнішим і доцільнішим як для суспільства в цілому, так і для кожного суб'єкта господарювання. Однак повністю виключити використання готівки при здійсненні господарської діяльності на даному етапі розвитку суспільства не можливо [4, с. 57-58].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Бабіченко В. Корпоративні фінанси: сучасна парадигма розвитку. К.: ІД «Винниченко», 2014. 552 с.
2. Богатирьов І. І. Сутність, природа та мотиваційна значимість фінансів в умовах глобалізації / БІЗНЕСІНФОРМ 2016. 258 с.
3. Стеценко Б. Корпоративні фінанси: проблеми та виклики сучасного розвитку / Б. Стеценко, В. Федосов // Нові публікації. 2014. С. 79.
4. Зимовець В.В. Корпоративні фінанси як домінанта фінансової науки / В.В. Зимовець, О. О. Терещенко // Фінанси України. 2015. С. 57-58.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Віктор Бальчос, студент групи ЕЛЕА-11*

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Актуальність теми дослідження. Новітні технології є надзвичайно важливими для людини двадцятого першого століття. Щодня кожен із нас взаємодіє із результатами чийогось інтелектуального вкладу в науку та техніку. Людина завжди прагнула до досконалості, покращення умов життя, що стало можливим з допомогою нових приладів. Науково-технічний процес характеризує рівень розвитку держави, допомагає підвищити рівень людей. Деяким винахідникам справді вдалось кардинально змінити світ, їх ідеї та розробки вкоренились і є невід'ємною частиною повсякдення донині.

Мета дослідження: дослідити причини та наслідки науково-технічного процесу з філософської точки зору, розглянути напрями та тенденції щодо розвитку науки.

Об'єкт дослідження: науково-технічний процес, як предмет філософського осмислення.

Предмет дослідження: філософські погляди на розвиток технологій, прогрес у науці.

Завдання дослідження: розглянути філософські погляди на науку, розвиток технологій, формування та становлення науково-технічного процесу, його вплив на суспільство.

Виклад основного матеріалу. Філософія науки і техніки зазнала значних змін у XX столітті, коли технології розвивалися надзвичайно швидкими темпами, що трансформувало майже всі аспекти людського життя. Як зазначає Дон Ідде, «сучасні технології мають не лише матеріальний вимір, але й глибоко філософський, що впливає на суспільні цінності та самоусвідомлення людини» [1, с. 12]. Ідея науково-технічного прогресу, що бере свій початок з епохи Відродження, набула зрілості саме у XX столітті, зосереджуючи природознавство на створенні технологій для поліпшення якості життя та збільшення продуктивності праці. Юрген Хабермас у своїй праці «Техніка і наука як

ідеологія» наголошує, що технічний прогрес став основою розвитку сучасного суспільства, але також породив багато нових проблем, зокрема екологічних і соціальних, які викликають питання про етичні межі наукового розвитку [2, с. 84]. Його думки знаходять підтримку в працях сучасних філософів, які критикують надмірний акцент на технологічних рішеннях без належної уваги до соціальних наслідків. Ернст Капп, один із ранніх філософів техніки, стверджував, що техніка є способом самопізнання людини через її технологічні інструменти, і ця ідея знаходить нове прочитання у ХХІ столітті. Як зазначає Пітер-Пол Вербек у своїй книзі «Мораль у технологічному світі», «сучасна техніка не просто продовжує тіло людини, але й формує нові моделі етики та поведінки» [3, с. 33]. У ХХ столітті такі організації, як Римський клуб, відіграли ключову роль у переосмисленні впливу технічного прогресу на суспільство. У їхньому знаменитому звіті «Межі зростання» було підкреслено, що технології є не лише благом, але й загрозою для довкілля та людства загалом, і це стало початком дискусій про стале зростання і баланс між розвитком і ресурсами [4, с. 197]. Френсіс Бекон ще на початку Нового часу зауважував, що науковці несуть відповідальність за наслідки свого прогресу. Сучасні вчені, такі як Карл Мітчем, наголошують, що «технології не повинні бути сліпим інструментом в руках людини, вони повинні відповідати етичним нормам та служити суспільству» [5, с. 271]. На завершення варто згадати про те, що Альберт Ейнштейн у своїй промові в Каліфорнійському технологічному інституті закликав ставити людину в центр технічного прогресу, а не перетворювати її на придаток до технологій. Як зазначає сучасний філософ Ганс Йонас, «моральний імператив повинен бути вбудованим у саме серце технологічних інновацій, щоб не втратити гуманітарної основи прогресу» [6, с. 115].

Висновок. Науково-технічний процес сильно вплинув на тенденції розвитку людського суспільства. Одні вбачають у ньому лише позитивне, адже технічний прогрес дає людям змогу полегшити умови праці, підвищити рівень життя, значно покращити економічний стан. Інші ж концентруються лише на негативних наслідках. Наука і техніка є складними явищами, які допомагають самоствердитись. Людина це істота, яка від початку своєї історії прагне розвиватись, змінюватись. Науково-технічний процес допомагає із цим. Проте чим більше ми користуємось благами нових технологій, тим більший вплив вони мають на наше життя.

Список використаних джерел:

1. Ідде, Дон. Філософія техніки: Вступ. Нью-Йорк: Paragon House, 2001. 243 с.
2. Габермас, Юрген. Техніка і наука як ідеологія. Франкфурт: Suhrkamp, 2005. 145 с.
3. Вербек, Пітер-Пол. Мораль у технологічному світі. Лондон: Oxford University Press, 2011. 256 с.
4. Медоуз, Донелла Г. Межі зростання. Нью-Йорк: Universe Books, 2004. 338 с.
5. Мітчем, Карл. Думати через технологію: Шлях між інженерією та філософією. Чикаго: University of Chicago Press, 2013. 392 с.
6. Йонас, Ганс. Імператив відповідальності: У пошуках етики для технологічної епохи. Чикаго: University of Chicago Press, 2014. 283 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Марія Беднарчук, студентка групи КНШІ-11*

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: філософські погляди Г. Сковороди та їх актуальність для сучасної України є дуже важливою і може мати значний вплив на розвиток українського суспільства. Вивчення цих поглядів може надати нові ідеї та підходи до розв'язання сучасних проблем і сприяти становленню гармонійного та моральності суспільства.

Мета дослідження: вивчення філософських поглядів Г.Сковороди та їх актуальність для сучасної України.

Об'єкт дослідження: філософські погляди Григорія Сковороди.

Предмет дослідження: вплив світогляду Г.Сковороди на розвиток сучасної України.

Завдання дослідження: проаналізувати актуальність філософських поглядів Г. Сковороди для сучасної України та їх потенціал для розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода є одним із найвизначніших українських мислителів XVIII століття, чий філософські погляди мають глибокий вплив на сучасну українську культуру та суспільство. Його головною філософською ідеєю була концепція «сродної праці», яка полягає у тому, що кожна людина повинна займатися тією діяльністю, до якої вона має природні здібності та покликання. Сковорода вважав, що істинне щастя людини полягає не в зовнішніх обставинах, а в гармонії із самим собою через самопізнання та виконання свого призначення. [1, с. 112] У сучасній Україні ця ідея стає надзвичайно важливою в умовах соціальних і політичних трансформацій. Громадяни, які прагнуть знайти власне місце у житті та самореалізуватися, можуть звертатися до спадщини Сковороди для пошуку натхнення та життєвих орієнтирів. Філософія «сродної праці» є універсальним підходом до побудови гармонійного суспільства, в якому кожен індивід усвідомлює своє призначення та діє відповідно до своїх здібностей. [2, с. 45] Ще однією центральною темою у вченні Сковороди є ідея духовної свободи і незалежності від зовнішніх обставин. Філософ стверджував, що людина повинна орієнтуватися на свій внутрішній світ і моральні принципи, а не на матеріальні блага або суспільні стереотипи. У сучасному контексті ця думка стає особливо актуальною для України, яка переживає боротьбу за незалежність та розвиток національної ідентичності. Ідеї Сковороди можуть сприяти формуванню моральної та національної стійкості, які є необхідними у часи кризи та суспільних випробувань. [3, с. 85] Крім того, Сковорода вважав, що ключ до щасливого життя полягає у прагненні до моральної досконалості, яку можна досягти лише через самопізнання та духовний розвиток. Ця ідея також є важливою для сучасного українського суспільства, яке шукає шляхи до побудови справедливого і морально свідомого суспільства. Концепція гармонії внутрішнього світу людини і соціального устрою, розроблена Сковородою, може бути використана як модель для вирішення сучасних соціальних та етичних проблем. [4, с. 62]

Висновок: філософські погляди Григорія Сковороди мають великий потенціал для впливу на сучасну Україну, адже вони пропонують моральні та етичні орієнтири для суспільства, яке прагне гармонії та розвитку. Його концепція «сродної праці» та духовної незалежності може слугувати важливим дороговказом у часи криз та трансформацій. Вчення Сковороди про моральну досконалість, свободу і гармонію людини з природою та собою здатні сприяти формуванню гармонійного, морально свідомого українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Сковорода Г.С. Твори у 2-х томах. Наукова думка, 1994. 580 с.
2. Яшук В. Григорій Сковорода: Філософські погляди та їх актуальність у сучасному світі. Видавництво ЛНУ, 2010. 120 с.
3. Мироненко М. Сковорода і сучасність: моральні принципи та суспільство. Видавництво ХНУ, 2017 140 с.
4. Попович М. Філософія свободи: Сковорода і світогляд українців. Дух і Літера, 2012. 200 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Ростислав Беженар, студент групи КНШІ-12

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С. БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження: Людина залишається основним чинником виробництва і є представником суспільних і виробничих відносин. Саме тому дослідження важливості людини в системі економічних відносин є актуальним в умовах сучасного розвитку економіки. Слід також зазначити, що кількість досліджень на дану тему є відносно малою, адже цей напрям ще шукає свої світогляд і методологію.

Мета дослідження: розкриття економічного типу людини на основі вчень Сергія Миколайовича Булгакова.

Об'єкт дослідження: людина в економіці.

Предмет дослідження: основні теорії господарства С. М. Булгакова.

Завдання дослідження: проаналізувати економічний тип людини, розглянути основні теорії господарства Булгакова та визначити якою була релігійна точка зору видатного філософа на економічну та господарюючу людину і дослідити діяльність М. Булгакова.

Виклад основного матеріалу. Економічний тип людини за С. Булгаковим є однією з важливих концепцій, що поєднує економічну поведінку та моральні принципи, підкреслюючи духовний аспект економічної діяльності. Булгаков

важав, що людина не є лише раціональним суб'єктом, який прагне матеріальної вигоди, а насамперед істотою, що керується етичними та духовними переконаннями. У своїх працях він розглядає економіку як частину ширшого процесу морального та духовного розвитку людства [1, с. 56]. Булгаков критикував класичну економічну концепцію «homo economicus», де людина виступає як суто раціональний агент, що прагне максимізувати власний прибуток. На його думку, економічний тип людини повинен включати відповідальність перед суспільством, і цей тип є значно складнішим, ніж просто раціональна поведінка [2, с. 102]. Економічна діяльність, за Булгаковим, повинна бути орієнтована на загальне благо, а не на індивідуальні інтереси. Він підкреслює, що економіка не може існувати окремо від моральності, оскільки людина не є лише матеріальною істотою [3, с. 49]. Економічний тип людини, як його описує Булгаков, також передбачає духовний зв'язок з природою та суспільством. Людина повинна нести відповідальність за свої дії у контексті сталого розвитку, дбаючи про гармонію з навколишнім середовищем. Це бачення значно випереджує його час, передбачаючи сучасні концепції сталого розвитку та екологічної відповідальності в економічній діяльності [4, с. 87]. Важливою рисою концепції Булгакова є те, що економічна діяльність не зводиться лише до матеріального виробництва, а стає частиною творчого самовияву людини. Людина має не тільки заробляти для свого матеріального забезпечення, але й вносити моральний і духовний вклад у розвиток суспільства. Ця ідея є особливо актуальною в сучасних умовах, коли економічна нерівність, соціальна несправедливість та екологічні проблеми вимагають більш відповідального підходу до економічної поведінки [5, с. 203]. Булгаков також наголошує, що економічна свідомість людини повинна змінюватися разом із розвитком суспільства. Він вважав, що економічні зміни повинні супроводжуватися оновленням духовних цінностей, щоб запобігти деградації суспільства через прагнення до надмірної матеріальної вигоди. У цьому сенсі економічний тип людини за Булгаковим передбачає інтеграцію духовних, етичних та економічних аспектів людської діяльності. Таким чином, економічний тип людини за С. Булгаковим відображає багатогранність економічної свідомості, що поєднує матеріальні, моральні та духовні цінності. Ця концепція є важливою для розуміння сучасної економічної поведінки, яка повинна враховувати не лише раціональні мотиви, але й відповідальність перед суспільством та природою.

Висновок: За Сергієм Булгаковим, економічний тип людини - це особа, яка орієнтована на матеріальні цінності та ефективне використання ресурсів. Вона визначає свій успіх і задоволення від життя через досягнення фінансових мет, цілей, розвиток бізнесу і накопичення багатства. Цей тип людини може мати схильність до раціонального планування та фінансової дисципліни, але при цьому ризикує недооцінювати аспекти життя, які не можна виміряти грошима.

Список використаних джерел:

1. Михайло, К. Економічна філософія Сергія Булгакова. Київ: Українська академічна преса, 2006. 345 с.
2. Клименко, О. Етичні виміри економічної думки: дослідження творчості Булгакова. Львів: Львівський університет, 2011. 278 с.
3. Богдан, В. Релігія та економіка у творчості С. Булгакова. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 312 с.
4. Андрущенко, Т. Моральна економіка: Духовні аспекти у філософії Булгакова. Київ: Видавництво Київського національного університету, 2010. 256 с.
5. Григорій, М. Сталий розвиток та духовність в економічній думці: від Булгакова до сучасності. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2018. 412 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Олег Безкоровайний, студент групи ТА-11*

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження: Україна у контексті глобалізації стає дедалі більше залежною від ефективного використання людського капіталу. Сучасний світ диктує нові умови розвитку економік, де людський капітал стає ключовим фактором конкурентоспроможності та економічного зростання. У контексті інтеграції

України до глобальних економічних процесів важливо розглянути соціально-економічні основи людського капіталу, які стають основою для інноваційного та технологічного розвитку країни.

Мета дослідження: аналіз сучасних соціально-економічних факторів, що формують людський капітал в Україні, та вивченні їх впливу на економічний розвиток у глобалізованому світі.

Об'єкт дослідження: людський капітал України як ключовий ресурс її економічного розвитку в умовах глобалізації.

Предмет дослідження: соціально-економічні процеси, які впливають на формування людського капіталу, включаючи освіту, охорону здоров'я, професійний розвиток та умови праці.

Завдання дослідження: визначення основних соціально-економічних чинників, що впливають на якість людського капіталу в Україні.

Виклад основного матеріалу: Людський капітал є одним з основних ресурсів, який визначає рівень економічного розвитку країни в умовах глобалізації. Глобалізація надає можливості для зростання, обміну знаннями та технологіями, але також ставить перед Україною виклики щодо збереження та розвитку людського потенціалу [1]. Однією з важливих соціально-економічних основ людського капіталу є система освіти, яка безпосередньо впливає на якість робочої сили. Реформування української освітньої системи в контексті міжнародних стандартів є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності людського капіталу. Якість навчальних програм, доступ до новітніх знань та технологій, а також розвиток професійних навичок — усе це стає основою для інтеграції українських фахівців у світовий ринок праці [2]. Не менш важливою складовою є система охорони здоров'я, оскільки стан здоров'я населення прямо впливає на його продуктивність та тривалість активної трудової діяльності. В умовах зростаючих глобальних вимог до праці, важливим є підтримання високого рівня здоров'я громадян через покращення медичних послуг та підвищення рівня доступності якісної медичної допомоги. Також значну роль відіграє професійний розвиток [3]. Інноваційні зміни на ринку праці вимагають постійного підвищення кваліфікації працівників, що стимулює розвиток програм безперервної освіти та професійної перепідготовки. Умови глобалізації змушують українських працівників бути гнучкими, здатними до адаптації та освоєння нових технологій. Умови праці є ще одним ключовим фактором, який впливає на формування людського капіталу [4]. В умовах сучасного глобалізованого світу необхідно створювати сприятливі умови для роботи, що включають як гідну оплату праці, так і забезпечення комфортних умов для виконання трудових функцій. Таким чином, людський капітал України стає важливою основою для економічного розвитку в умовах глобалізації [5]. Однак для його успішного розвитку необхідно створити належні умови в системах освіти, охорони здоров'я, професійного розвитку та праці.

Висновок: Сучасні соціально-економічні основи людського капіталу є ключовими факторами для розвитку України в умовах глобалізації. Успішне реформування освіти, охорони здоров'я, умов праці та професійного розвитку дозволить підвищити конкурентоспроможність українських фахівців на міжнародному ринку праці, а також сприятиме загальному економічному зростанню країни.

Список використаних джерел

1. Паусьовська П. І. Сучасні соціально-економічні основи формування людського капіталу URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=drep_2014_4_8
2. Антонюк В. П. Соціально економічні аспекти формування людського капіталу в Україні URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11662/11-Antonuk.pdf?sequence>
3. Бучак Д. О. Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. URL: <https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-suchasnomu-sviti-yakoyu-maye-buty-strategiya-ukrayiny/>
4. Лех Т. А. Концепція формування та відтворення людського капіталу URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=925>
5. Сторожук О. В. Вплив людського капіталу на соціально-економічну безпеку регіону URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/68706504-b1f9-4548-a242-1d15206df518/content>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальна, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Будь-який бізнес має свою унікальну філософію, яка формує сприйняття компанії клієнтами. Філософія бізнесу — це сукупність ідей, що впливають на сприйняття бренду, включно зі словами та меседжами, які компанія транслює клієнтам. Вона складається з внутрішньої та зовнішньої складових. Внутрішня філософія охоплює відносини з працівниками та побудову внутрішньої системи управління. Зовнішня філософія стосується того, як компанія взаємодіє з клієнтами, її корпоративної етики, слоганів і загального ставлення до споживачів. Важливість цієї філософії полягає в тому, що вона є ключовим фактором формування довіри до бренду і може значно подовжити життєвий цикл бізнесу, залишаючись в пам'яті клієнтів надовго. За дослідженнями, прозорість у внутрішніх відповідальних ініціативах компанії має таке ж важливе значення, як і зовнішні соціальні проекти. Це сприяє покращенню репутації та збільшенню продажів, адже клієнти все більше віддають перевагу тим компаніям, які демонструють відповідальність як у ставленні до співробітників, так і до суспільства в цілому [1]. Отже, були визначені ключові характеристики підприємництва та бізнесу, а також їх економічна сутність. Це дозволяє стверджувати, що головна відмінність між ними полягає в тому, що бізнес представляє собою організовану структуру, яка діє в стабільному ринковому сегменті, використовуючи відомі стратегії, знання та виробничі ресурси. Бізнес може делегувати частину повноважень іншим особам, при цьому зберігаючи контроль над своєю діяльністю. Підприємництво ж спрямоване на створення інноваційної діяльності, заснованої на нових ідеях та рішеннях, які ще не відомі ринку. Підприємець безпосередньо бере участь у всіх рішеннях і повністю контролює справу. Підприємництво виступає початковим етапом для розвитку бізнесу. Бізнес, у свою чергу, є самостійною ініціативною економічною діяльністю, що здійснюється за рахунок власних або залучених ресурсів, має ризиковий характер і несе відповідальність, зосереджуючи увагу на отриманні прибутку та розвитку шляхом задоволення потреб суспільства в ринкових умовах [2]. Підприємництво являє собою інноваційну форму бізнесу, що здійснюється з високим рівнем ризику через реалізацію власних ідей і рішень з метою отримання прибутку та сприяння розвитку суспільства за допомогою інновацій. Бізнес, створений у ринкових умовах, не може бути ізольованою структурою, оскільки його функціонування залежить від навколишнього середовища. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища, який виник у результаті всебічних реформ у різних сферах суспільного життя та прагнень держави визначити свій шлях і місце в глобальному світі, призводить до нових тенденцій і кардинальних змін в управлінні організаціями. Пошук ефективних способів регулювання сучасних організацій є предметом дослідження філософії управління [3]. У нашому невинному прагненні до самостійного та відповідального управління, ми плануємо впровадити нову операційну систему для нашої компанії. Основна філософія бізнесу слугує основою для нашого внеску в розвиток суспільства, відображаючи наше прагнення «присвятити себе прогресу та добробуту людей через нашу ділову активність, що підвищує якість життя в усьому світі», як зазначено в Основній меті управління. Наразі, вперше за приблизно 60 років, ми кардинально оновили Базову філософію бізнесу, враховуючи зміни в соціальних умовах та бізнес-середовищі. Якщо розглядати підприємство як соціальний суб'єкт, можна стверджувати, що управлінські ресурси, такі як персонал, капітал, земля і матеріали, були довірені підприємству суспільством. Компанія повинна вносити свій внесок у розвиток суспільства, займаючись діяльністю, що забезпечує оптимальне використання цих ресурсів, створюючи таким чином додаткову вартість [4]. Роль і місце людини в управлінській структурі організації пов'язані з уявленнями про майбутні цілі. В умовах невизначеності це бачення може змінюватися відповідно до актуальних завдань, а чіткі довгострокові плани в динамічному середовищі часто виглядають як абстрактні ідеали. Бачення майбутнього є основою управлінських практик. Філософія управління бізнесом включає інтелектуальну діяльність, яка сприяє цілісному розумінню функціонування підприємства, забезпечуючи його якість, динамічну взаємодію з середовищем та стабільний розвиток [5].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Філософія компанії: Так, як ми тут робимо URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/leadership/company-philosophy-the-way-we-do-things-around-here>
2. В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук: Економіка Підприємства URL: <https://xn--elajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Ekonomika-pidpri-mstv-Grinchuczkij-V.-I..pdf>
3. Степан Рамотовський. Типи та важливість прийняття ризиків у підприємстві 2024 URL: <https://www.nexford.edu/insights/risk-taking-in-entrepreneurship>
4. Фундаментальна сила Panasonic — крок до зростання URL: <https://news.panasonic.com/global/stories/996>
5. Що таке управління бізнесом? І чому це може бути чудовим вибором кар'єри URL: <https://online.uc.edu/blog/what-is-business-management/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Діана Береза, студентка групи ТТЛ-11

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: У світі, де особиста ідентичність ускладнюється швидкою трансформацією соціокультурного середовища, філософія виступає необхідним інструментом для самовизначення. Важливо розуміти свою роль та покликання в умовах постійних змін. Філософія, як засіб самовизначення, дозволяє аналізувати основні аспекти існування: цінності, переконання, мети. У світі, що стрімко розвивається, філософський підхід виробляє стійкі життєві принципи та зберігає внутрішню стійкість. Філософія стає не лише інтелектуальним викликом, але і ключовим елементом самовизначення в умовах сучасного світу, де сталість стає розкішшю, а самовизначення — стратегічним кроком у будівництві власного життя відповідно до власних цінностей та цілей.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предмет дослідження: власне самовизначення, зумовлене вічними світоглядними проблемами.

Завдання дослідження: окреслити об'єктивні та суб'єктивні передумови самовизначення людини та їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Визначення людини – це її місце у світі. Людина — головна загадка філософських спекуляцій. З давніх часів і до сьогодення філософи міркували та намагалися пояснити, що таке бути людиною. Питання самовизначення людини належить до так званого вічного світоглядного питання. З давніх-давен світорозуміння людей не обмежується елементарними знаннями, але вони намагаються зрозуміти світ з усіх боків, прагнуть пізнати себе та власне існування. «Розуміння може зробити більше. Мати силу робити більше. Діяти більше. П'єр Тейяр де Шарден (1881-1955), відомий французький вчений і філософ, писав у своїй книзі «Людські явища», це його визначення призначення людини у світі. Сучасна філософія — це накопичені філософські знання людства, які походять із теоретичних джерел кожної національної філософії. Основою сучасної філософії є загальновизнані людські цінності та пріоритети. З того, що я бачив, для кожної молоді людини вкрай важливо зрозуміти основні принципи філософії. Зрештою, за цим принципом людина має специфічне релігійне розуміння і духовне переживання навколишнього світу, соціального оточення в його сприйнятті, своїх ідей, емоцій і відчуттів. Все це формує відповідний світогляд, погляд і розуміння. За своєю фундаментальністю світогляд — це сукупне враження людини про склад буття, загальноприйняте розуміння мети і значення людського життя, виявлення первинних і значущих типів цінностей. Саме на цій основі формується лінія життєдіяльності людини, поведінки, способи і принципи розуміння світу, переконання та ідеали. За таких умов якісний рівень світогляду людини стає мірилом її духовної та інтелектуальної зрілості, внутрішнього

багатства, освіченості, а також соціальної активності, гуманізму, доброти та моральної чистоти [1, с. 89]. Варто зазначити, що формується не лише світогляд, а й особистість з її переконаннями, поглядами та життєвими установками, а тому світогляд існує, де є «само», тобто самовизначення, самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення, самоосвіта, самообмеження. Самовизначення – це процес і результат вибору індивідом своєї позиції та власних засобів. Досягнення та цілі в конкретних життєвих обставинах є основними механізмами, за допомогою яких людина виявляє свою свободу [2, с. 98]. Сьогодні світогляд і переконання особистості, особливо молоді, формуються в контексті переоцінки нашої історії, утвердження плюралізму, думок і поглядів на різні питання суспільного життя. Щоб не загубитися в складних суспільних процесах, правильно орієнтуватися у житті та усвідомлювати сенс свого буття, молоді потрібна внутрішня опора, якою є філософія і культура світогляду. Ця культура сприяє розвитку цілісної особистості, здатної свідомо сприймати навколишній світ та саму себе, обираючи життєву позицію, що базується на загальнолюдських і національних цінностях [3, с. 6]. Процес самовизначення особистості зумовлений забуттям особистістю певного соціального статусу і є своєрідним поєднанням об'єктивних, не залежних від особистості факторів, і суб'єктивних чинників, які мимовільно обирає особистість для формування себе. -Вирішуйте. Тобто визначаються через процедури відбору та намагаються знайти своє місце в суспільстві на основі їхньої внутрішньої цінності та можливостей для самореалізації, створених суспільством [4, с. 7]. Крім того, філософія підсумовує основні духовні здобутки кожної конкретної епохи та провіщає нові історичні перспективи. Це дозволяє їй судити про сьогодення з точки зору майбутнього, з одного боку, і рефлексивного досвіду минулих поколінь, з іншого. Філософія дивиться не тільки в минуле і сьогодення, а й у майбутнє. Як форма теоретичної думки, вона має великі можливості для творчого співконструювання. Формування нових ідей та світоглядних ідеалів. Філософія здатна подумки «розігрувати» різні версії світоглядів («можливих світів»), ніби готуючи орієнтовні системи світоглядів і майбутніх, які ніколи не можуть бути чітко усвідомлені сучасною людиною. Філософія, особливо через екзистенціальні та постмодерні підходи, слугує способом самовизначення, допомагаючи людині знайти сенс у світі, який характеризується постійними змінами та нестабільністю. Вона надає інструменти для глибокого аналізу власної ідентичності, свободи вибору та особистої відповідальності, формуючи ціннісні орієнтири, що дозволяють зберігати автентичність і стійкість у суспільстві, де пріоритети часто диктуються зовнішніми факторами, а не особистісним прагненням.

Висновок: Питання самовизначення завжди було важливою частиною філософських вчень про людину, і на різних етапах його розуміли по-різному. Сьогодні це питання особливо актуальне через зростання соціальної динаміки, мобільності та складності людського життя, що привертає увагу багатьох науковців та мислителів. Філософське дослідження самовизначення набуває ще більшої ваги, проте більшість підходів залишаються або технічними, або односторонніми. Це підкреслює необхідність більш глибокого та комплексного аналізу цієї важливої проблеми в сучасних соціокультурних умовах.

Список використаних джерел:

1. Кондзьолка В. В. Філософія і її історія. Львів, 1996. 168 с.
2. Шумка М. Л. Роздуми над значимістю та роллю філософії у суспільстві Михайлина Леонівна // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали 11, Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017р., м. Дніпро. Частина / Наук. ред., О. Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. 302 с.
3. Світоглядна культура особистості, Монографія. За науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В. П. Бега, Київ, Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.
4. Скотна Н. В. Самовизначення особистості в цивілізаційному вимірі Надія Скотна // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. № 1 (108) січень 2014. Дрогобич: Коло, 2014. С. 7-13.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олександр Беркита, студент групи АГР-11

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена суперечливістю тенденцій сучасного суспільного розвитку: з одного боку, ми є свідками своєрідного культу краси, який інтенсивно експлуатується засобами масової інформації, рекламою, монументальним будівництвом і архітектурою; з іншого боку, повсякчас доводиться мати справу зі спрIMITизованим утилітаризмом, із голим, доведеним до абсурду практицизмом, у межах якого часто не

знаходиться місця не лише красі, а й навіть здоровому глузду. Невід'ємною ознакою сучасності є тотальне поширення масової культури, яка не лише невибagliва до канонів краси, а й часто налаштована відверто вороже до всього, «що знаходиться вище середнього рівня». У сфері реального художнього процесу продовжують домінувати зразки високого мистецтва, котрі підтвердили своє реноме аксіологічно-етичного взірця впродовж століть, але масова свідомість у цілому перебуває під впливом культури невисокого гатунку, і саме цей тип культури в наш час визначає суспільний формат світосприйняття, формує світоглядні пріоритети, естетичні вміння й навички широких верств, детермінує рівень потреб і розвиненість смаків.

Мета дослідження: узагальнення змістовно-функціональних характеристик краси як атрибуту природи і культури. Окреслена мета потребує виконання таких взаємопов'язаних дослідницьких **завдань:** розкрити історичний характер впливу краси на людину і її суспільне буття.

Об'єкт дослідження: природа і культура як середовище функціонування краси.

Предмет дослідження: змістовно-функціональні аспекти краси як атрибуту природи і культури.

Виклад основного матеріалу. Краса природи і її вплив на культуру людини завжди були тісно пов'язані. Природа віддзеркалює в собі глибоку гармонію та виразну різноманітність, що надихає і стимулює розвиток культурних цінностей. Від стародавніх митецьких шедеврів до сучасних досліджень, природа завжди вражала своєю неперевершеною красою. Краса природи - це невичерпне джерело інсайту та глибокого розуміння нашого світу [1]. Краса також може бути характеристикою дуже різних явищ: краса людської зовнішності, внутрішня краса, краса як атрибут мистецтва, краса ідей і рішень, краса навколишніх речей і нарешті – краса природи. Складно говорити про поняття прекрасного як усталену норму, адже воно змінювало та трансформувалося залежно від епохи. От наприклад в центрі античної культури було людське тіло, яке втілювало в собі природу і свободу. Стародавні греки не тільки не соромився власного тіла, але і всіляко вдосконалювали його за допомогою макіяжу, одягу і фізичних навантажень. Адже вважалося, що зовні красива людина володіє прекрасним розумом. А от XX століття перевернуло світогляд людей. Дві світові війни, поява фемінізму, науково-технічний прогрес протягом усього століття міняли уявлення про красу тіла. Одяг, макіяж і зачіска стали тепер засобом самовираження. Жінки, натягли штани, міні-спідниці і відрізали волосся. Вони стали більш розкутими, незалежними і не соромилися користуватися косметикою [2]. Кожна людина так чи інакше існує водночас у двох світах: *mundus sensibilis* (світ чуттєвий – лат.) та *mundus intelligibilis* (світ надчуттєвий, осяжний засобом розуму – лат.). Людина є частиною природного світу, однак і природа постає частиною людини і людського світу. Тут спрацьовує принцип коеволюції. Зазначена особливість закладає підвалини ефективного філософського світобачення, яке базується на ідеї фундаментальної єдності людини та природи. На думку В. Хесле, однією з основних потреб нашого часу є якраз потреба у філософії природи, яка змогла б «поєднати автономію розуму із самодостатньою підністю природи» [3]. Однією з головних причин, чому краса природи так важлива, є її здатність викликати в нас позитивні емоції і підвищити наше фізичне та психічне благополуччя. Вивчення природних пейзажів може знижувати стрес, покращувати настрої та сприяти загальному почуттю щастя. Контакт з природою допомагає нам відключитися від сучасної гонитви і розслабитися, забезпечуючи нам можливість знайти внутрішню гармонію. Краса природи допомагає нам встановити зв'язок із природним світом. Ця спільність важлива, оскільки підсвідомо ми пов'язані із природою і залежимо від неї для нашого фізичного та психічного здоров'я. Коли ми відчуваємо красу природи, ми наближаємося до неї, розуміємо її цінність та потребуємо захищати і зберігати її для майбутніх поколінь [4]. Ще одним цікавим аспектом є еволюція прекрасного: з античних часів і до XIX століття нерідко піднімали питання про красу чудовиськ, про красу потворного (наприклад, відповідно до середньовічної логіки, всі божі творіння вважалися прекрасними). Потрібно згадати, що після введення релігії християнство в Європі уявлення про спотворене тіло. Не один раз в різні епохи (найбільш яскраві приклади – XVIII століття і епоха декадансу) красу знаходили в спогляданні мертвих тіл. Більш того, для декадансу стало характерним асоціювати красу зі злом, дияволом, смертю, гріхом [5]. Поняття краси, можливо, одне з найбільш складних для з'ясування. Ним у різні часи позначали як цілком конкретні, так і досить ефемерні явища. Ще більше плутанини додає те, що краса - поняття суб'єктивне, і це можна побачити хоча б на прикладі того, як змінювалися уявлення про прекрасне протягом століть (іноді досить радикально). Краса також може бути характеристикою дуже різних явищ: краса людської зовнішності, внутрішня краса, краса як атрибут мистецтва, краса ідей і рішень, краса навколишніх речей і нарешті - краса природи (як щось, що в європейській культурі почали цінувати відносно пізно). Складно говорити про появу поняття краси і не потрапити пальцем в небо. Як і будь-яке інше явище, пов'язане з людським сприйняттям, ми можемо говорити про красу лише в зв'язку з тими часами, коли у нас з'являються свідчення усвідомленого вживання цієї категорії: коли зображення того, що вважалося ідеалізованим уявленням про прекрасне, супроводжувалося текстами, в яких пояснювались різні аспекти краси, тобто - з появою цивілізацій стародавнього світу. У класичних історіях еволюції краси, як правило, простежують починаючи з античних часів Стародавньої Греції.[6]

Висновки. Найпростіший і найбільш ефективний спосіб впливу на людину – це вплив через красу, засобом, візуальних і чуттєвих образів, викликаних живописом, архітектурою, музикою, театром, літературою тощо. Це пояснюється щонайменше двома причинами: по-перше, сприйняття краси не вимагає обтяжливих аналітичних зусиль, по-друге, людина має глибинну генеалогічну спорідненість зі світом краси, тому не виставляє між собою та красою перепон недовіри. У цьому сенсі феномен краси загалом і краса природи зокрема постають ефективним системо-генеруючим і креативним чинником, надійним світоглядним орієнтиром і критерієм. Завдяки природі людина духовно звеличується й збагачується, отримує необхідні стимули для самовдосконалення й творчості. Більше того: вона навчається у природи законам краси, які за своєю структурою є законами форм природної і соціальної реальності.

Список використаних джерел:

1. Винниченко В. Поняття краси еволюціонувало з плином епох URL: <https://www.kobu.kiev.ua/>
2. Жак-Луї Давід Як змінювалися стандарти краси від античності до наших днів URL: <https://social.Org.Ua/8283-yak-zminyuvalisya-standarti-krasi-vid-antichnosti-do-nashikh-dniv.html>.
3. Матвієнко О. І. Природа і принципи взаємодії тріади «людина –символ –культура» / О. І. Матвієнко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди: збірник наукових праць. 2013. Випуск 30. С. 216-622.
4. Річард Лув Остання дитина в лісі: порятунок наших дітей від дефіциту природи URL: <https://woodentoys.com.ua/ua/news/pochemu-deti-dolzhen-provodit-bolshe-vremeni-na-prirode>.
5. Лешан В. Ю. «Релігієзнавство» URL: <http://www.Religstud.Chnu.Edu.Ua/res/religstud/Osnovy-religstud.Pdf>.
6. Хроніки Любарта URL: <https://www.hroniky.com/news/view/11010-iak-poniattia-krasy-evoliutsionuvalo-u-plyni-epokh>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Владислав Бичко, студент групи АКІТ-11

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісними відносин. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Вони охопили абсолютно всі прояви людського буття. Не можливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив. Об'єкт дослідження є феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження є філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Вплив грошей на формування цінностей людини. Весь соціальний досвід пострадянських років українців пронизаний гострими проблемами, пов'язаними зі зміною ролі грошей у їхньому життєвому світі: втрата заощаджень, катастрофічна інфляція першої половини дев'яностих років, масове зубожіння, фантастичне розбухання тіньових та кримінальних капіталів, шахрайство «фінансових пірамід», які й тепер ще не відійшли в минуле. Щоб не втратити себе у розбурханому морі ринкових відносин, які проходять болісний етап становлення, треба, щоб люди усвідомлювали як небезпеки, породжені грошима, так і свої можливості протистояти їм [1]. Це актуально завжди, але в Україні сьогодні потреба в усвідомленому і, сказати б, тверезому ставленні до грошей – особлива. У філософських виданнях останніх років у пострадянських країнах з'являються праці, присвячені проблемам формування адекватних соціальним реаліям морально-етичних засад для людини в її господарській діяльності [1]. Для розуміння грошових відносин як комунікативної дії головним є той її аспект, у якому вчений застосовує це поняття як ключ для розуміння загроз життєвому світові людини з боку господарських та бюрократичних механізмів – загроз перетворення особистісних стосунків на об'єкт управління або ж на товар. Історичне буття грошей можна розглянути як еволюцію їхньої знакової природи, процес абстрагування та ідеалізації, перехід від тотожності знакової форми та смислового наповнення в натуральних грошах до перетворення сучасних грошей у віртуальну реальність. При цьому в усе більш адекватній формі виявлялася соціальна природа грошей як феномена культури [2]. У процесі еволюції грошей можна виділити такі етапи: Виникнення та розвиток ненасильницьких форм обміну матеріальними цінностями між людьми: 1) дарування; 2) перетворення одностороннього акту дарування на двобічний (виникає новий смисл людських стосунків, заснованих не на кровній спорідненості або насильстві, а на господарському партнерстві); 3) виділення конкретних пар продуктів, які обмінюють (осмислення еквівалентного характеру обміну); 4) поява місцевих натуральних грошей (єдиного для даної культури символу еквівалента, з яким співміряється значущість будь-якого товару) [3].

Поява монетних грошей як граничного рівня репрезентації організованої суспільної волі у сфері обміну товарів: завершується процес «розходження» значення окремого товару та значення універсального еквіваленту всіх товарів, утвердження самостійного буття соціального символу, який не має (як правило) іншого застосування, ніж представництво соціальних значень інших речей. Виникнення банкнот, зроблених з паперу, але розмінних на золото – фізичне відділення у просторі і часі знаку – паперу, засвідченого певним законним чином – від його значення, тобто золотого забезпечення. Кінець світової валютної системи, заснованої на золоті, відмова від золотого забезпечення паперових грошей і перехід до забезпечення соціального – довіри до здатності держави контролювати стихію ринкових процесів. Поява електронних грошей та кредитних карток. Гроші втрачають предметно-чуттєву форму, перетворюються в інформацію в чистому вигляді, як упорядкована знакова система, призначення якої – задавати алгоритм, порядок, матрицю функціонування метасистеми економічного життя [3]. Проведений аналіз та історичний огляд мають привернути увагу до другого (за рахунком, але не за значенням) джерела цілераціонального, «вільного» від моральних засад, заснованого лише на прагматичному розрахункові ставлення людини до світу – соціальної реальності грошових відносин [4, с. 65]. Обмін грошей та товарів – специфічна форма соціальних зв'язків, у якому гроші постають як реальне предметне втілення зв'язку між людьми – об'єктивовані соціальні відносини. Ще за часів Золотого стандарту, який сформував основу міжнародної валютної системи, людство було вперше об'єднане конкретно-чуттєвою реальністю спільних грошей. У постіндустріальну добу, пройшовши тривалий період існування в конкретно-національних формах, вони готові знову стати світовими у новому вигляді – як електронні гроші, що стають одним з провідних чинників глобалізації [4, с. 72]. Без культурного статусу грошей все можна виміряти, не надаючи моральну забарвленість світу. Таким чином, гроші перетворюють наш світ в «арифметичну задачу». Це те, що називав Н.А. Бердяєв «помилковою метафізикою. Проблеми в світі вже не ставляться таким чином: «А чи можна нам бомбити Ірак або Сербію?» або «А чи припустимо, щоб люди похилого віку рилися в сміттєвих баках?». Замість цього всього лише: «Який саме суми не шкода, щоб розбомбити Ірак?» або «Наскільки ефективні реформи, після яких люди похилого віку стали ритися в смітті?» «Хмарно арифметика. Матеріалізм став однією з рис сучасного світу. Ігнорування культурного статусу грошей виводить економіку в стан протиставлення її культурі, тим самим позбавляючи економічну теорію природного властивості інертності, вписування її в загальнокультурний контекст. В історії культури, зокрема в історії господарства, гроші фіксуються насамперед як культурний феномен, тому що тільки відмінність культурної інтерпретації дозволяє говорити про їхню історію [4, с. 80].

Висновки гроші – невід'ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Феномен грошей цілком піддається культурно-філософському дослідженню. Якщо не зводить культуру до поняття ринку, а роль грошей – до їх функцій в економіці. Роль грошей в культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає в себе новий досвід сприйняття грошей, перетворюючись в комплекс архаїчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв'язку з чим виникає необхідність культурного Усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

1. Богачов Р. Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія, психологія, педагогіка, 2004. №10. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpgvzdia_2006_27_25.pdf
2. Братаніч Б. Проблемне поле дослідження філософських основ маркетингу // Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2005 Мультиверсум. Філософський альманах URL: nbuv.gov.ua
3. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: Літопис, 2000. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Habermas_Jurgen/Strukturni_peretvorennia_u_sferi_vidkrytosti/
4. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. К.: Лібра, 2003. 248 с.
5. Практична філософія в сучасному світі - Вітторіо Гьосле - Тека авторів - Чтиво URL: chtyvo.org.ua
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. Кризи, котрі виникли на рубежі XIX та XX століть, з часом охопили усі сфери життя, отримуючи все новіші форми прояву. На початку нинішнього століття можна констатувати, що людство так і не усунуло основні причини їх виникнення, до цього часу залишається ймовірність такого кризового існування ще не одне десятиліття. Саме ж суспільство, котре переживає патологічну соціокультурну кризу, характеризується як кризовий соціум, а його основною ознакою є унікальне сполучення параметрів соціального та культурного розвитку, які зачіпають культурну, власне соціальну, політичну, економічну та виробничі сфери.

Мета дослідження: соціально-культурні детермінації структурного процесу самореалізації особистості в кризовому соціумі.

Предмет дослідження: вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію людей та молоді українського суспільства.

Об'єкт дослідження: вплив соціально-культурної кризи на особистість в українському суспільстві.

Завдання дослідження: визначити ступінь впливу соціально-культурної кризи на ідентичність та самореалізацію осіб в різних сферах життя.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку українського суспільства все більш актуальним стає питання культурного розвитку як окремих індивідів, так і суспільства в цілому [1]. Численні вчені досліджують це питання, пропонуючи різні концепції, адже культура залишається фундаментальною складовою суспільного життя та основою для формування його стереотипів і характеристик. Саме культурні цінності є визначальними для вибору напрямків розвитку молоді, яка виступає головним носієм і перетворювачем культури [2]. Соціально-культурний розвиток залежить від самосвідомості людей, їхнього духовного зростання та об'єктивного розуміння суспільних процесів, а також від державної політики [3]. Провідну роль у цьому процесі відіграють інтереси та потреби громадян, зокрема молоді, яка має найбільший вплив на культурні процеси. Сучасний розвиток українських соціальних інститутів і суспільних відносин дослідники розглядають як період трансформації, пошуку власного шляху та переоцінки цінностей [4, с. 128]. Це безпосередньо впливає на світогляд молоді й формування її духовної культури. Протягом XX – початку XXI століття молодь була в центрі уваги дослідників, особливо з початку 2000-х років, коли почалися активні демократичні зміни. З того часу інтерес до молоді лише зростає, особливо на рівні держави, що розробляє стратегії молодіжної політики та програми патріотичного виховання. Саме на культурно-духовних засадах формуються ключові принципи молоді, відбуваються процеси її соціалізації та закладаються основні світоглядні традиції й ціннісні орієнтири [5, с. 11].

Висновок. Сьогодні, як ніколи, важливо об'єднати наші зусилля та направити інтелектуальні й духовні ресурси на процвітання нашої країни. Ми впевнені, що зможемо зберегти найкращі надбання соціально-культурної спадщини, залишені нам попередниками, і водночас надати потужний поштовх процесам оновлення та розвитку. Культурний поступ суспільства цілковито залежить від рівня самосвідомості його громадян, їхнього духовного зростання та здатності усвідомлено оцінювати ситуацію, що розгортається навколо.

Список використаних джерел

1. Пірен М., Цілюрик О. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/648>
2. Святненко С. В., Виноградов О. Г. Ціннісні орієнтації української молоді: порівняльний аналіз. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/0ac43b6c-a514-4634-a9ab-3c5b4236d719>
3. Лебедева Ю. Значення духовних цінностей у житті українського суспільства. URL: <https://file:///C:/Users/1/Downloads/132-265-1-SM.pdf>
4. Л. Бурлачук, В., Лозовий Ціннісні орієнтації українського суспільства. 2013. С. 128-131.
5. В. Лапчинського «Культура і молодь: проблеми розвитку особистості», 2012, С. 11-20.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: тема глобалізації набуває все більшої значущості, оскільки останнім часом вона стає одним з ключових напрямів розвитку сучасного світу. Це зумовлює необхідність детально вивчити феномени глобалізму та глобалізації, а також з'ясувати, які переваги вони можуть принести як українському суспільству, так і світу в цілому.

Мета дослідження: аналіз поняття глобалізму та дослідженні впливу глобалізації на різні аспекти розвитку українського суспільства.

Об'єкт дослідження: глобалізм і глобалізація як ключові концепти, що відображають сучасні тенденції розвитку суспільства, зокрема в Україні.

Предмет дослідження: філософські проблеми, що виникають на політичному, економічному, культурному та інформаційному рівнях у контексті глобалізаційних процесів.

Завдання дослідження охарактеризувати основні філософські проблеми, пов'язаних із глобалізмом, проаналізувати причини їх виникнення та вивчення їх впливу на сучасне українське суспільство. Глобалізація стала важливим чинником у сучасній світовій системі, впливаючи на всі сфери життя, від економіки до культури. Вона передбачає інтеграцію національних економік у світову систему через лібералізацію ринку, технологічний прогрес та прискорену передачу інформації. Важливим є розгляд ідей українських і зарубіжних вчених, таких як В. Вернадський і М. Гайдеггер, які досліджували філософські аспекти глобалізації та буття. Глобалізація також посилює проблеми, пов'язані з демографічною ситуацією в Україні, де спостерігається демографічна криза [1, с. 4]. Крім того, значну актуальність має процес вестернізації, який відбувається без належного врахування українських традицій, що створює виклик для збереження культурної ідентичності. Глобалізація сьогодні є одним з головних факторів, що визначає розвиток світової спільноти, охоплюючи всі аспекти життя — від економіки до культури. Вона включає в себе інтеграцію національних економік, лібералізацію ринку, прискорений обмін інформацією, науково-технічний прогрес і сприяє формуванню єдиної глобальної системи [2, с.123]. Проте ці процеси супроводжуються низкою викликів, які впливають на суспільства по-різному, залежно від їхньої соціально-економічної ситуації та культурних особливостей. Для українського суспільства глобалізація несе як можливості, так і ризики. З одного боку, вона відкриває доступ до світових ринків, сучасних технологій і культурних обмінів. З іншого боку, зовнішні впливи можуть загрожувати збереженню національної ідентичності та традиційних цінностей, особливо якщо вони впроваджуються без належної адаптації. Важливим стає пошук балансу між інтеграцією у глобальний світ і збереженням власних культурних та історичних коренів [5, с.17]. Особливої уваги заслуговують такі аспекти, як демографічна криза в Україні, яка супроводжується депопуляцією та несприятливими змінами в якості населення. Це пов'язано не лише з внутрішніми соціально-економічними проблемами, але й із зовнішніми чинниками, що впливають на міграційні процеси та економічну політику держави. Порівняльний аналіз етнічного складу населення, проведений сучасними українськими вченими, демонструє необхідність адаптації освітньої, культурної та соціальної політики для збереження національної єдності. Вестернізація України, що розпочалася в 90-х роках XX століття, є ще однією важливою темою. Відсутність осмисленої стратегії інтеграції західних стандартів у поєднанні з національними традиціями призводить до некритичного копіювання чужих культурних моделей, що викликає соціальні суперечності [3, с. 8]. У зв'язку з цим актуальним є розвиток національної стратегії, яка б поєднувала найкращі досягнення західної культури з унікальним українським досвідом. Філософські аспекти глобалізації можна розглядати через призму ідей таких мислителів, як німецький філософ Мартін Гайдеггер, який наголошував на значенні історичної пам'яті та духовного спадку для буття народу [4, с.3]. Він підкреслював, що світ є системою символів і цінностей, яка визначає життя людини. Це особливо актуально для України, де збереження етнокультурної цілісності залежить від розвитку освіти, популяризації національних звичаїв і традицій, а також від підвищення рівня духовного життя.

Висновок: дослідження глобалізації та її впливу на Україну є важливим для розуміння сучасних соціальних процесів та визначення шляхів розвитку країни в умовах глобальної інтеграції. Україна має активно впроваджувати сучасні глобальні практики, одночасно захищаючи свої культурні надбання і забезпечуючи гармонійний розвиток суспільства в нових умовах

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Г. Глобалізація та національна стратегія України. К., 2001. 300 с.
2. Шепелев М. Політико-цивілізаційний підхід до аналізу глобалізаційних феноменів // Соціальна психологія. 2004. № 4 (6). С. 123-138.
3. Бауман Зигмунт. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Зигмунт Бауман / Пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 109 с.
4. Лімборський І. Weltliteratur за доби глобалізації: пошуки нової пост культурної ідентичності / Ігор Лімборський // Слово і Час. 2008. № 6. С. 3-10.

5.Фезерстоун М. Глобалізація, модерність і опросторювання суспільної теорії: Вступ / Майк Фезерстоун, С. Леш // Глобальні модерності [Текст] / З. Бауман [та ін.]; пер. з англ. Т. Цимбал; ред. М. Фезерстоун [та ін.]. К.: Ніка-Центр, 2008. 399 с.

6.Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7.Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8.Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9.Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олександр Бойко, студент групи МСД-11

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження - проаналізувати людину, як творця культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості: з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу. Мабуть, для початку потрібно зрозуміти, що ж таке культура для людини і яку роль вона займає у її житті? Культура – це доволі обширне поняття. Культурою можна назвати - вірування, мистецтво, мораль, закони, традиції та інші звичаї. Тобто, абсолютно все, що носить сакральний характер і пов'язана з відшукуванням змістів - може бути аспектом культури. Культура розвивається впродовж багатьох років, від початку існування людини. Часто це зумовлено саме завдяки діяльності самих людей. Діяльність людини різноманітна, можна вказати на ті дії людини, які пов'язані з напруженим творчим процесом, прагненням відчувати новий духовний простір, розкриттям змісту навколишнього. Це і є культура. Культура виступає важливою формою адаптації до зовнішнього середовища. Завдяки культурним нормам і технологіям, люди змогли пристосовуватися до різних кліматичних умов, освоювати нові території та створювати соціальні інститути, що регулюють співіснування великих груп людей [1, с. 213]. Як продукт еволюції, людина активно модифікує культурні процеси, впливаючи на розвиток мистецтва, науки, технологій. Людські суспільства постійно створюють нові культурні форми, які надалі впливають на соціальні, економічні та політичні процеси. У такий спосіб культура стає самостійним елементом розвитку людства [2, с. 67]. Однозначно зрозуміло, що культура та людина співзалежні одна від одної. Дж. Лаланд вважав, що культура і біологія людини тісно взаємопов'язані. Генетична еволюція створила людину здатною до навчання і співпраці, а культура розвиває ці здібності, пропонуючи нові виклики та можливості. Коеволюція біології і культури призвела до появи складних суспільств та розширення впливу людини на природу [3, с. 103]. У свою чергу Р. Бойд та П. Річерсон стверджували, що людина є результатом не лише біологічної еволюції, але й культурної. Елементи культури, такі як мова, релігія, мистецтво, технології, стали важливими факторами, що впливали на розвиток людського мислення, соціальних відносин та моральних принципів. Відтак, еволюція культури сприяла розширенню інтелектуальних та емоційних можливостей людини [4, с.75]. Культура сприяє розвитку критичного мислення: Вивчення різних культурних концепцій дозволяє людині порівнювати, аналізувати та розширювати власні горизонти. Розвиток науки, технологій, мистецтва та соціальних норм є продуктом культурної еволюції. Технологічний прогрес значно впливає на культурну еволюцію. Від створення кам'яних знарядь праці до сучасних інформаційних технологій, технології не тільки полегшують життя людини, а й змінюють соціальні структури, економіку та спосіб мислення. Інновації створюють нові соціальні можливості та форми поведінки, впливаючи на подальший культурний розвиток [5, с. 88-89].

Висновки. Культура є важливою в людському житті. Абсолютно кожна людина стикається із аспектами культури у своєму житті, не зважаючи на те, чи хоче вона цього. Культура є важливою в людському житті, оскільки вона формує нашу ідентичність, допомагаючи нам зрозуміти, ким ми є, і зв'язуючи нас з нашими коріннями. Вона сприяє створенню соціальних зв'язків, об'єднуючи людей через спільні цінності, традиції та досвід. Існування культури неможливе без людини – як і неможливе існування людини без культури.

Список використаних джерел:

1. К. Боулз, Г. Гінтіс, «Культура і співпраця: Як людська еволюція сформувала соціальну поведінку», 2011. 300 с.
2. Е. Уїлсон, «Соціобіологія: Нова синтеза», 1975. 300 с.
3. Дж. Лаланд, «Коеволюція культури і генів у розвитку людства», 2017. 200 с.
4. Р. Бойд, П. Річерсон, «Культурна еволюція людини: Як культура змінює наші біологічні властивості», 2005. 400 с.
5. К. Перез, «Техно-економічні парадигми та культурна еволюція», 2002. 250 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Вероніка Бойцун, студентка групи КБ-11

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Духовний розвиток відіграє одну з ключових ролей у формуванні стійкості та єдності українського суспільства, особливо у світлі нинішніх викликів, погіршення навколишніх умов та депресивне майбутнє в очах багатьох громадян. Хоча й духовні цінності, культурні традиції та духовні практики є фундаментом, на якому будується культура, у багатьох зараз вони відійшли на другий план. А для тих, хто ще й досі спроможний залишатися з позитивним мисленням, вони сприяють згуртуванню, надаючи таким людям мужності та впевненості у власних силах у боротьбі за суверенітет та демократичні цінності. Тому збереження духовності, як засобу самопізнання та саморозвитку, може допомогти знайти внутрішню гармонію та мир, що є надзвичайно важливим у часи кризи та нестабільності.

Мета дослідження: проаналізувати взаємодію держави та церкви в державо-творчому процесі.

Об'єкт дослідження: розвиток духовного життя української держави.

Предмет дослідження: основні принципи, механізми взаємовідносин між державою та церквою.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, розглянути взаємодію, релігії і держави в управлінні суспільством.

Виклад основного матеріалу. Прийняття християнства на території Київської Русі стало вирішальним моментом у її державотворенні, коли релігійні концепції почали органічно взаємодіяти з політичними процесами. Князь Володимир Великий бачив у християнстві не тільки духовний аспект, але й ефективну ідеологічну систему, здатну забезпечити єдність різних етноплемінних угруповань та консолідувати суспільство. Завдяки своїм монотеїстичним основам та моральним принципам, релігія стала важливим фактором у зміцненні соціальної структури Русі. Церква відігравала центральну роль у цементуванні політичної єдності та підтримці патріотичних ідей, що сприяло об'єднанню руських земель [1, с. 138]. За часів правління Ярослава Мудрого церковно-релігійна політика була спрямована на зміцнення Київської митрополії, що мало значний вплив на підвищення міжнародного авторитету держави. Ця політика сприяла зміцненню держави та церкви, що дозволило Київській Русі активніше інтегруватися у світову політичну арену [1, с. 138]. У сучасному контексті взаємодія держави та церкви продовжує відігравати важливу роль у розвитку як державних інститутів, так і релігійних організацій. Така взаємодія демонструє реалізацію принципів свободи совісті та віросповідання, що є основними правами людини, закріпленими в Конституції України [3]. Сьогодні релігійні організації беруть активну участь у суспільному житті, а релігійний чинник залишається важливим у політичній та культурній сферах України. Хоча законодавство декларує відокремлення церкви від держави, вплив релігійних інституцій на суспільні відносини й політичні події залишається значним. Це пояснюється історичною роллю церкви в житті слов'янських народів та особливостями української ментальності, що базується на релігійній духовності [4]. Церква виступає важливим інститутом громадянського суспільства, оскільки задовольняє релігійно-етичні потреби громадян і формує соціальні зв'язки. Її діяльність охоплює сферу релігійних відносин, які реалізуються через право людей сповідувати свою релігію. Церква функціонує на засадах самоврядування і має власну систему норм і правил [4]. Законодавчі основи взаємодії між державою і церквою в Україні побудовані на політико-правовій основі, яка забезпечує відокремлення релігійних інституцій від державної влади. Конституція України гарантує право на свободу віросповідання, що включає можливість вибору релігії або її відсутність. Закон України «Про свободу совісті та релігійні

організації» наголошує на відокремленні церкви від держави, забороняючи втручання церкви у політику [4]. Митрополит Андрей Шептицький у своїх роботах акцентував увагу на важливості національного відродження та духовного розвитку українців. Він підкреслював, що жодна свята справа не може бути досягнута шляхом насильства або тероризму, засуджуючи будь-які форми насильницької діяльності у справі національного відродження [2]. Отримання Томосу для Української Православної Церкви стало важливим кроком до її незалежності. Це дозволило церкві функціонувати на основі українських традицій і вести богослужіння рідною мовою, що, за словами патріарха Філарета, є значущим для духовного життя українців [5].

Висновок: кризь усю українську державотворчу традицію, безперечним фактом була активна громадська позиція релігійної еліти. Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, і політичного, а згодом і економічного життя краю. Неприпустимо ігнорувати величезний інтегративний потенціал духовної та соціальної енергії, яким виступає релігійний чинник українського суспільства. Осмисливши витоки й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна повною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприйнятливий шляхи побудови свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Філософія релігії. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Луцьк, 2020. С. 138.
2. Шептицький А. Слово до української молоді URL: <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=5052>
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>.
5. Патріарх Філарет. Значення автокефалії для Української Православної Церкви та держави. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Марта Бордюг, студентка групи ТТЛ-11

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Духовний розвиток відіграє одну з ключових ролей у формуванні стійкості та єдності українського суспільства, особливо у світлі нинішніх викликів, погіршення навколишніх умов та депресивне майбутнє в очах багатьох громадян. Хоча й духовні цінності, культурні традиції та духовні практики є фундаментом, на якому будується культура, у багатьох зараз вони відійшли на другий план. А для тих, хто ще й досі спроможний залишатися з позитивним мисленням, вони сприяють згуртуванню, надаючи таким людям мужності та впевненості у власних силах у боротьбі за суверенітет та демократичні цінності. Тому збереження духовності, як засобу самопізнання та саморозвитку, може допомогти знайти внутрішню гармонію та мир, що є надзвичайно важливим у часи кризи та нестабільності.

Мета дослідження: проаналізувати взаємодію держави та церкви в державо-творчому процесі.

Об'єкт дослідження: розвиток духовного життя української держави.

Предмет дослідження: основні принципи, механізми взаємовідносин між державою та церквою.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, розглянути взаємодію, релігії і держави в управлінні суспільством.

Виклад основного матеріалу. З моменту запровадження християнства в Київській Русі релігійні ідеї тісно переплелися з державними. Князь Володимир Великий, прийнявши християнство, розглядав його як потужну ідеологічну систему, яка завдяки монотеїзму та духовно-моральним нормам здатна подолати етнічні й плеємні відмінності, сприяючи політичній консолідації суспільства. Церква грав важливу роль у зміцненні єдності руських земель і підтримці патріотичних настроїв. Завдяки християнству державницькі процеси набували гуманістичного змісту. Церковна політика Ярослава Мудрого спрямована на зміцнення позицій української церкви шляхом утворення Київської митрополії, що сприяло підвищенню авторитету міжнародної держави [1]. У сучасний період державно-церковні відносини є одним із ключових показників рівня розвитку як державних інститутів, так і релігійної сфери. Вони також відображають ступінь дотримання принципу свободи совісті, який є одним із основних елементів фундаментальних прав

і свободи людини. У XXI столітті церкви та релігійні організації більше виступають активними учасниками суспільного життя. Релігія продовжує розвивати важливу роль у політичних, соціальних та культурних процесах. Хоча українське законодавство гарантує відокремлення церкви від держави, вплив релігійних інституцій на суспільні відносини та політику в Україні залишається суттєвим. Це зумовлено історичною роллю церкви в житті слов'янських народів та особливостями національного світогляду, де релігійна духовність є основним складом. Церква часто сприймається як унікальне соціальне явище, крім інших інститутів. У сучасному світі вона набуває ознаку громадянського суспільства. Кожна релігійна структура реагує як відповідь на релігійно-етичні потреби людей, формуючи соціальні зв'язки між ними для забезпечення їхніх релігійних прав. Церковна діяльність займається окремою сферою релігійних відносин, де люди користуються своїм правом віросповідання. Церква функціонує як форма інституалізації релігії, самоврядуючись на основі власних норм і забезпечує захист прав [2]. Цей підхід до розуміння природи церкви майже не отримав глибокого концептуального аналізу в юридичній науці, проте був схвалений політичним експертом [3]. Розуміння церкви як інституту громадянського суспільства дозволяє ствердити її незалежність і окреслити можливості співпраці з державою. Сучасна модель взаємодії держави та церкви в Україні включає кілька ключових елементів: політико-правову, інституційну, організаційну та економічну складову. Політико-правова складова охоплює нормативно-правові акти, зокрема Конституцію України. Стаття 35 гарантує право на свободу світогляду та віросповідання, включаючи можливість сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, а також вільно використовувати релігійні обряди індивідуально або колективно. В Україні церква та релігійні організації визнаються відокремленими від держави, а школа — від церкви. Конституція також підкреслює, що жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. У частині 4 статті 35 визначено право на заміну військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою з релігійних причин. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 року гарантує право на свободу совісті, рівноправність громадян незалежно від їхнього ставлення до релігії, а також підтверджує відокремлення церкви від держави. Закон визначає, що також релігійні організації не мають права брати участь у діяльності політичних партій, фінансувати їх, висувати кандидатів до органів влади або підтримувати вибір [4]. У своєму «Слові до української молоді» митрополит Андрій Шептицький висловив своє критичне ставлення до терористичних методів радикального націоналізму. Високо оцінюючи патріотизм українців, він водночас намагався переконатися в їх марності насильницьких жертв. Шептицький розумів, що радикальний націоналізм був відповіддю на репресії окупаційного режиму, проте вказував на те, що терористична діяльність радикалів відповідає моральним засадам християнського вчення [5]. В умовах політики мультикультуралізму говорити про об'єднання релігійних течій і церковних конфесій можна лише в контексті їх співпраці на благо народу України. Отримання Томосу, яке Українська Православна Церква нарешті здобула, має величезне значення. протягом тисячоліття Київська Русь і її церква прагнули до повної незалежності, і тільки тепер Українська Церква отримала автокефалію. Це дає можливість церкві будувати своє життя та діяльність на основі українських звичаїв і традицій, а також проводити богослужіння українською мовою. Це важливо, після того, коли людина приходить до храму і не розуміє тексту Святого Письма чи псалмів, вона не може молитися повноцінно. Тепер же богослужіння виконується українською мовою, зрозумілою для всіх, що сприятиме [6].

Висновок: кризь усю українську державотворчу традицію, безперечним фактом була активна громадська позиція релігійної еліти. Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, і політичного, а згодом і економічного життя краю. Неприпустимо ігнорувати величезний інтегративний потенціал духовної та соціальної енергії, яким виступає релігійний чинник українського суспільства. Осмисливши витоки й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна повною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприйнятливий шляхи побудови свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Толочко П. П. Київська Русь. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Tolochko_Petro/Kyivska_Rus_vyd_1996/
2. Соляр І. Я., Красівський О. Я. Трансформація державно-церковних відносин в Україні (1989 – 2021) URL:<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/232/6092/12717-1?inline=1>
3. Швалб Ю.М. Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник розвитку особистості. URL:https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1564/1/Chepeleva_860-end.pdf
4. Богомазов П. С. Правові аспекти державно-церковних відносин: порівняльний аналіз URL:<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a5bd55ad-fe16-4bab-943e-3e38aab21719/content>
5. Шептицький А. Слово до української молоді URL: <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=5052>
6. Томас В. Автокефалія Української Церкви: Історія і сучасність. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29697267.html>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема формування єдиної національної ідентичності громадян України є одним із вирішальних факторів для українського суспільства та його подальшого становлення як офіційної країни. Політичний контекст номеру вимагає вироблення відповідної політики в умовах кризових явищ української національної ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосувалися питання мінімізації можливості сецесії, залучення представників етнічних груп до процесу державного будівництва та посилення спроможності протистояти зовнішньому тиску за межами держави.

Мета дослідження: вивчення основних процесів формування українського народу, збереження національної самосвідомості, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження національної самосвідомості суспільства в цілому, як а також ідентичності окремих спільнот.

Об'єкт дослідження: Україна.

Предмет дослідження: питання формування національної ідеї.

Завдання дослідження: розглянути основні прояви процесу націотворення.

Виклад основного матеріалу. Українська національна ідентичність є вагомим чинником консолідації українського суспільства. За сучасних обставин, у яких перебувають українська держава та суспільство, консолідаційний потенціал української національної ідентичності суттєво зростає. В умовах війни, що її продовжує провадити проти України Російська Федерація, національна ідентичність стає дедалі більш вагомим чинником національної безпеки. З іншого боку, впливи глобалізації, дію яких Україна як дедалі більш повно-правний учасник процесу європейської та євроатлантичної інтеграції відчуває на собі зі зростаючою інтенсивністю, стають додатковим випробуванням для української національної ідентичності у частині її здатності до інклюзивності, модернізації та самооновлення. З огляду на це, рефлексії над питанням національної ідентичності є нагальною потребою сьогодення. [1] Варто звернути особливу увагу на необхідність формування української національної ідентичності, відштовхуючись від потреби забезпечення українських національних інтересів, таких як: зміцнення державних інституцій та національної єдності, забезпечення миру між народами які проживають на території держави, соціальна інтеграція репрезентації національних спільнот, розвиток самобутньої національної ідентичності в контексті єдиної ідентичності всієї України, усунення загроз сепаратизму. Те або інше розуміння національної та етнічної ідентичності, ідентичності країни та її діаспори залежить від поняття нації. Ще М. Грушевський зазначав важливість дослідження тих спільнот, які в історичній ретроспекції забезпечували ідентичність і життєдіяльність народів. На його думку, в історіософії «... головна увага повинна бути перенесена з історії держави на історію народу, суспільності. Політичне, державне життя, розуміється, чинник важливий, але поряд нього існують інші чинники – економічний, культурний, що мають часом менше, часом більше значення від політичного, але в кожному разі не повинні лишатись в тіні поза ним» [2]. Формування етносів завжди є складним процесом, оскільки залежить від політичних, культурних та соціальних умов, у яких перебуває етнічна спільнота. У випадку українського народу, який тривалий час існував без власної державності, цей процес ускладнювався через політику Російської імперії. Вона активно запроваджувала русифікацію, зокрема забороняла українську мову та культурні прояви. Через це українці змушені були постійно протистояти впливу іншої мови та культури. Імперські заборони на розвиток української мови, культури та ідентичності призвели до штучної деформації національної самосвідомості. Відновлення та розвиток української ідентичності стали можливими лише після здобуття незалежності, але для успіху цього процесу необхідна активна участь політичних і громадських організацій [3]. Порушення еволюційного шляху становлення української національної ідентичності становить чималу проблему для України. Два масштабні процеси: з одного боку, стирання та руйнування національної історичної ідентичності протягом століть, з іншого боку, пошук і відродження власної ідентичності були і є тими полюсами, на яких має існувати держава і суспільство України протягом життя багатьох поколінь. Можна стверджувати, що баланс між цими полюсами, який, власне, є змістом національної боротьби за виживання, актуальний і сьогодні [4, с. 15]. Національна ідентичність здатна об'єднати всі елементи етнічної структури українського суспільства, його етнічні, культурні, релігійні, духовні вияви. Отже, ці спільноти є основою для формування національної ідентичності, національна ідентичність «будується на національній культурній ідентичності груп людей, які складають національну державу» [5, с. 22].

Висновок. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес формування. Сьогодні його ознаками є суперечності суспільної свідомості, відсутність консенсусу щодо основних цінностей, викривлення національної психології, мови та культури.

Список використаних джерел:

1. Національна ідентичність та її вплив на спільну консолідацію і ефективність публічного управління URL: https://www.researchgate.net/publication/361056176_NACIONALNA_IDENTICNIST_TA_II_VPLIV_NA_SUSPILNU_KONSOLIDACIU_I_EFEKTIVNIST_PUBLICNOGO_UPRAVLINNA

2. Національний інститут стратегічних досліджень Українська ідентичність: феномен і засади формування Київ-2011. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-554-156-1/978-966-554-156-1.pdf>

3. Український національний рух наприкінці 1860-х — у 1880-х рр. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/sorochinska-ukraine-history-9-class-2022-reissue/22.php>

4. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації [Текст]: автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.05 / Обушний Микола Іванович; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. К., 1999. 34 с.
5. Феномен нації, основи життєдіяльності / За ред. Б. Попова. К.: Тов-во «Знання», 1998. 262 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Поліна Бриняк, студентка групи ТТЛ-11

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження: Грошові системи постійно розвивалися, взаємодіючи з політичним та економічним середовищем, яке їх оточувало. Події у грошовому секторі на початку ХХІ ст. засвідчують, що еволюція грошових систем продовжується, адже з'являються нові ознаки та особливості їхнього функціонування.

Мета дослідження: зміст і природа грошей яка безпосередньо впливає на проблеми людини у питаннях грошей.

Об'єкт дослідження: феномен грошей як прояв соціального буття.

Предмет дослідження: проблеми грошей та їх парадигми у житті людини.

Завдання дослідження: дослідити походження грошей, чим допомагають, та які проблеми створюють для людини; визначити значення грошей для людини ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу: сьогодні існує багато визначень того, що таке гроші. Найбільш правильним та актуальним я вважаю визначення Адама Сміта, який сказав, що ми використовуємо гроші, звільняючись від них, тобто, ми можемо застосувати їх, лише віддавши іншим людям для подальшого кругообігу [3, с. 67]. Гроші стають джерелом проблем як у випадку їх нестачі, так і при надмірній кількості. Спочатку здається, що люди контролюють гроші, але насправді гроші часто керують людьми. Особливо великого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, де людина позбавлена природного права на свободу, творчість та гідне життя. У такому суспільстві роль грошей викривлена й перебільшена, а цінність людини оцінюється через її фінансову спроможність (можливості людини залежать від того, що вона може придбати). Це суспільство перетворюється на ринок, де продається все: закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя. Хоча людина не може продати закон, честь чи батьківщину, вона може продати себе, торгуючи своїми принципами, почуттями та вірою. Вона здатна торгувати своїми почуттями, совістю і вірою, якщо все це для неї набуло ознак товару і втратило свою справжню цінність [2, с. 56]. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію. Як об'єкт пізнання вони належать до сфери знань економічної науки. Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямовуючої діяльності, ставлення до праці. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність [4, с. 80]. Гроші є дзеркалом людини. Гроші пронизують усе життя людини. Проблема розуміння та осмислення феномену грошей полягає в тому, що завжди існує відхилення об'єкта від його образу. Це відбувається в процесі особистісної реалізації індивідуального образу(ідеї, мети, завдання)ту практичній діяльності. Завдяки цьому змінюються всі світоглядні ідеали, у тому числі і статус грошей: залежно від епохи і домінування ціннісних орієнтирів виникають різні відношення до них. У цьому випадку гроші – це те ідеальне, яке для індивіда виступає як особливий предмет, відношення до якого він може цілеспрямовано змінювати відповідно до вимог і потреб діяльності. За рахунок цього трапляється ситуація, коли гроші для індивіда є певною предметно-матеріальною підставою постійного і вічного блага. Гроші – це лише засіб для існування. Ні в якому разі збагачення не можна робити головною метою життя. Деякі люди перестають цінувати рідних і близьких заради грошей. Гроші потрібні і без них в сучасному світі не прожити але потрібно мати міру і не зациклюватися на безкінечній збагачуваності, бо, можливо, настане такий день коли людина зрозумію що краще б вона цей час провела з рідними, а не в погоні за грішми [1, с. 6].

Висновок: Гроші – це спосіб забезпечення базових потреб людини у їжі, одязі, сні, відпочинку. Ні в якому разі збагачення не можна робити головною метою життя. Деякі люди перестають цінувати рідних і близьких заради грошей. Здоров'я, добробут і кохання – це те, що має бути на першому місці в житті кожної людини. Якщо ж трапилося стати

дуже заможним, важливо не втратити почуття власної гідності. На мою думку, не варто робити накопичення багатства основною метою життя або змагатися в гонитві за мільярдами. Адже багатство не завжди гарантує щастя. Чим більше в людини грошей, тим більше турбот і бажань досягати ще більшого. Потрібно зрозуміти просту мораль: - «Не в грошах щастя...» Щастя – коли ти і твої рідні здорові, щасливі, ситі проводять разом час, коли ти займаєшся тим видом діяльності – який тобі дійсно лежить до душі, і твоя країна не знає бід. Гроші потрібні і без них в сучасному світі не прожити але потрібно мати міру і не зациклюватися на безкінечній збагачуваності, бо, можливо, настане такий день коли людина зрозуміє що краще б вона цей час провела з рідними, а не в погоні за грішми. Правильне ставлення до життя здатне кардинально його змінити. Часто ми самі закриваємо дорогу грошам, не дозволяючи їм увійти в наше життя. Зазвичай ми звертаємо увагу лише на успіх інших, через що починаємо страждати. Однак чужі гроші не здатні зробити нас щасливими, та й взагалі багатство не завжди гарантує щастя. Бути щасливим і мати гроші – це зовсім різні речі.

Список використаних джерел

1. Значення грошей для людини XXI століття [Текст] / Тетяна Гончарук, Вікторія Коваленко // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. С. 6-11.
2. Світова фінансова криза у цивілізаційному вимірі [Текст] / Олександр Шморгун // Філософська думка. 2009. № 2. Велика криза: Україна і світ. С. 56-71.
3. Томахів В. Гроші як чинник глобалізації [Електронний ресурс] / Володимир Томахів // Мандрівець. 2008. № 4. С. 67-71.
4. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 80-95.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Юлія Бруцька, студентка групи КН-11

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ стикається з численними глобальними проблемами, серед яких зміна клімату, екологічні катастрофи, соціальна нерівність та інші виклики, які потребують негайного вирішення. Наука, як головний двигун прогресу, відіграє важливу роль у пошуку ефективних рішень цих проблем, оскільки вона надає інструменти для розуміння та впливу на світові процеси.

Мета дослідження: проаналізувати, як наука може сприяти вирішенню глобальних проблем людства.

Об'єкт дослідження: взаємодія наукового прогресу з глобальними викликами сучасного світу.

Предмет дослідження: роль науки у вирішенні глобальних проблем людства.

Завдання дослідження: визначити основні виклики, з якими стикається людство, і проаналізувати, як наукові досягнення можуть сприяти їх вирішенню.

Виклад основного матеріалу. Наука є одним із найпотужніших інструментів для вирішення глобальних проблем людства. Вона пропонує як фундаментальні, так і прикладні знання для розуміння і протидії таким викликам, як зміна клімату, деградація екосистем, зменшення біорізноманіття, поширення інфекційних захворювань та нерівність у доступі до ресурсів. Наприклад, новітні технології в галузі енергетики можуть допомогти знизити залежність від викопного палива і сприяти переходу до відновлюваних джерел енергії, що є критичним для пом'якшення наслідків зміни клімату [1]. Важливим фактором є також вплив науки на медицину і охорону здоров'я. Сучасні досягнення в галузі біотехнологій, генетики та фармацевтики сприяють подоланню багатьох небезпечних хвороб, що раніше вважалися невиліковними. Водночас, наука дозволяє створювати нові методи боротьби з епідеміями та пандеміями, що загрожують людству в умовах глобалізації [2]. Наука також має вирішальне значення для забезпечення продовольчої безпеки. Генна інженерія, біотехнології та сучасні аграрні дослідження можуть підвищити продуктивність сільського господарства, сприяючи ефективнішому використанню ресурсів та боротьбі з голодом у світі [3]. Однак важливо, щоб наукові інновації поєднувалися з етичними підходами і враховували соціальні наслідки їх впровадження. Глобальні проблеми не можуть бути вирішені лише технічними засобами. Наукові досягнення повинні бути інтегровані з соціальними та економічними підходами, які враховують людські потреби і права. Важливу роль відіграє міжнародна співпраця, де наука може стати основою

для діалогу між державами та організаціями у вирішенні проблем, які не мають національних кордонів [4]. Окрім того, наука повинна активно сприяти формуванню нової парадигми сталого розвитку, яка враховує обмеженість ресурсів планети та необхідність збереження екологічної рівноваги. Це вимагає переосмислення традиційних моделей виробництва та споживання, а також створення нових економічних механізмів, які б сприяли більш відповідальному використанню природних ресурсів [5].

Висновок. Наука є ключовим інструментом у вирішенні глобальних проблем людства. Однак її ефективність залежить від здатності суспільства інтегрувати наукові знання з етичними, соціальними та політичними аспектами, забезпечуючи таким чином сталий розвиток для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Іванченко П. С. Роль науки у вирішенні екологічних проблем // Журнал екологічних інновацій. 2021. URL: <https://eco-innovation-journal.com>.
2. Макаренко В. Ю. Наукові досягнення у боротьбі з глобальними пандеміями // Global Health Review. 2022. URL: <https://ghr.org>.
3. Лисенко О. В. Продовольча безпека та роль науки в її забезпеченні // Аграрні перспективи. 2020. URL: <https://agrar-perspectives.ua>.
4. Ковальчук М. Г. Міжнародна наукова співпраця у вирішенні глобальних викликів // Сучасна наука. 2023. URL: <https://modern-science.org>.
5. Бондаренко С. П. Сталий розвиток та наука: нові етичні виклики // Екологічна економіка. 2019. URL: <https://eco-economics.org>.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Артем Бурховецький, студент групи КБ-11

АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Агресія належить до однієї з найгостріших проблем сучасності. Такі негативні її прояви, як жорстокість, насильство, ворожість між людьми і народами, всеохоплююче відчуження людини, різноманітні прояви деструктивної поведінки тощо, все більше поширюються і в індивідуальному, і в суспільному житті. Їх ескалація становить суттєву загрозу продуктивному розвитку людини і людства і поглиблюють антропологічну кризу.

Мета дослідження: розкриття природи і взаємозв'язку цих явищ в сучасному суспільстві.

Предмет дослідження: явища агресії та жорстокості в людському суспільстві, їх природа, корені, прояви, та вплив на життя та соціокультурні процеси.

Об'єкт дослідження: люди, які виявляють агресивну поведінку та проявляють жорстокість в різних аспектах свого життя, а також вплив культурних, соціальних та біологічних чинників на ці явища в суспільстві.

Завдання дослідження: вивчення природи та коренів агресивної поведінки та жорстокості в людей з антропологічної та еволюційної перспективи.

Виклад основного матеріалу. Цікаво, але в той же час суперечливо видається еволюція наукових поглядів на насильство. З точки зору класичної антропології насильство часто трактується як певна соціальна функція. Саме цей функціональний підхід дозволяє розглядати такі соціальні явища як війни, міжнаціональні конфлікти в якості сполучного ланки функцій, взаємопов'язаних між собою. З точки зору психоаналізу Зигмунда Фрейда, соціології Еміля Дюркгейма, антропології Марселя Мосса насильство інтерпретується як свого роду об'єктивна даність соціального існування людини, яку суспільство має вміти контролювати і приборкувати [4, с. 86]. Щодо перспектив філософсько-антропологічного дослідження агресії, то їх ми пов'язуємо із евристичним потенціалом «антропології межі», яка, на відміну від «антропології центру» надає можливості уникнути одномірного сприйняття агресії як прояву виключного людської деструктивності, орієнтує на розгляд агресії не як загального випадку насилля, а у її спорідненості із трансгресією, здатністю людини до трансцендентування, а також занурює проблему агресії у теоретичний контекст культури виживання в сучасних умовах балансування людини на межі самознищення [2, с. 26]. Незважаючи на уся

гостру і актуальність теми агресії і її проявів у сучасному житті, вона залишається ще недостатньо розробленою, як у філософії в цілому, так, особливо, у такому її підрозділі, як філософська антропологія [1, с. 11]. Підсумовуючи вищевикладене, слід сказати, що питання про природу агресії залишається одним із невирішених до кінця проблем науки. В більшості випадків цей феномен позначають з негативної сторони, однак все частіше звертають увагу на позитивні аспекти прояву цього явища. Додаткових досліджень потребують питання вивчення співвідношення понять агресія, агресивність, агресивна поведінка та насильство [3, с. 34].

Висновок. Дослідження агресії та жорстокості в контексті антропології насильства є надзвичайно актуальним і важливим завданням у сучасному світі. Воно розкриває природу цих явищ і їх взаємозв'язок з біологічними, культурними і соціальними чинниками. Розуміння агресії та жорстокості допомагає розробити ефективні стратегії протидії насильству та покращення соціального благополуччя.

Список використаних джерел

1. Степаненко І.В. Духовність: філософські конструкти і соціокультурні репрезентації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук : спец. 09.00.04 Філософська антропологія та філософія культури / І.В.Степаненко. К., 2004. 32 с.
2. Гальона Є. О. Жорстокість: раціональність ірраціонального / Є. О. Гальона // Друга студ. аспир. міждісципл. конф. Філософія. Нове покоління. НаУКМА, 1-3 березня 2007 р.: тези доп. К., 2007. С. 34-35.
3. Петечел О.Ю. Теоретичний аналіз проблем агресії // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей. Випуск 44. 100 с.
4. С. Ю. Бондаренко // СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА НАСИЛЬСТВА (ТА ЗАКЛИКІВ ДО НЬОГО) ЯК ФОРМУЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕННОГО Ч.1, Ч.2 СТ. 109 КК УКРАЇНИ. 175 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Ваврух, студент групи БЦІ-11

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісними відносин. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Вони охопили абсолютно всі прояви людського буття. Не можливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив.

Об'єкт дослідження: феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження: філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм. Виклад основного матеріалу. Тема грошей в новому тисячолітті активно розвивається в усіх сферах людської комунікації: про гроші говорять, пишуть, досліджують та навіть втілюють в мистецтві. Порівняно з минулими століттями, коли гроші не були предметом суспільних дискусій і їх не мали всі, сьогодні вони стали невід'ємною частиною життя. Гроші фіксують цінність об'єктів і виконують роль загального еквівалента в обміні. Своє походження гроші отримали внаслідок необхідності людей узгоджувати інтереси в господарській діяльності. У різних культурах гроші завжди були пов'язані з поняттями родючості та процвітання, які розглядаються як позитивні аспекти, що забезпечують життя. Тяга до грошей, як до символу достатку, є властивістю всіх людей, часто навіть на підсвідомому рівні. Важливо зазначити, що ставлення до грошей визначається культурним контекстом. Наприклад, у Античності та Новому часі гроші отримували позитивне сприйняття, тоді як християнство пропонувало скептичний погляд на їхню роль [2, с. 146]. В Україні, на відміну від Європи, наявність грошей не завжди гарантувала повагу, а їх відсутність не вважалася гріхом. Протягом історії гроші не мали нейтрального статусу; вони завжди були місцем зіткнення добра і зла. Гроші відіграють важливу роль у житті

людей, визначаючи ставлення до матеріальних благ [1, с. 12-13]. Історично гроші розглядалися переважно в економічному аспекті але сьогодні важливо усвідомлювати їх культурний статус, який формується через різні способи господарської комунікації [4, с. 78-80]. Еволюційна теорія походження грошей свідчить, що в процесі розвитку суспільства деякі продукти стали грошима, тоді як раціоналістична теорія визначає їх як міру цінності, яка може змінюватися [3, с. 12-18]. Гроші, хоч і є універсальним еквівалентом, завжди мають обмеження в контексті культури, яка формує їхнє сприйняття. Таким чином, гроші не лише відображають економічну реальність, але і соціокультурні мотивації. Їх роль у суспільстві визначається через призму культурних традицій, які впливають на поведінку людей. Гроші гармонізують матеріальне та організовують економічне життя, водночас стикаючись із моральними аспектами. Відзначаючи важливість грошей, варто пам'ятати, що в економічній формулі вони слугують для визначення кількісних оцінок, але не можуть адекватно відобразити моральні цінності [5, с. 34-36]. Коли гроші стають основною метою, це може призводити до розпаду моральної структури суспільства, оскільки мораль не підлягає кількісній оцінці.

Висновки. Гроші – невід'ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Феномен грошей цілком піддається культурно-філософському дослідженню. Якщо не зводить культуру до поняття ринку, а роль грошей – до їх функцій в економіці. Роль грошей в культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає в себе новий досвід сприйняття грошей, перетворюючись в комплекс архаїчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв'язку з чим виникає необхідність культурного Усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

1. Бабічев, С. М. Теорії походження грошей. К.: Літера, 2018. 60 с.
2. Гаврилук, В. А. Гроші та культура. Львів: Видавництво Стефаника, 2020. 200 с.
3. Садовничий, О. О. Філософія грошей. Харків: Основа, 2021. 120 с.
4. Ларін, І. Гроші в культурному контексті. Київ: КНУ, 2019. 150 с.
5. Гончар, О. М. Економіка і мораль. Одеса: Астропринт, 2022. 200 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Варфоломєєв, студент групи БЦІ-11

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: діяльність людини в суспільстві обумовлене певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур.

Мета дослідження: аналіз ринкових відносин української та світової історії філософії ринку та розвитку малого, середнього та великого бізнесу.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини сфера людських потреб та інтересів і похідних відносин.

Завдання дослідження: вивчення впливу людини в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. XXI століття вважається епохою глобального поширення та утвердження ринкових відносин. Хоча перші ознаки цих процесів спостерігалися в минулі століття, сьогодні світ все більше інтегрується в ринкові структури. Україна не є винятком у цьому процесі [3]. Враховуючи тоталітарне минуле з командно-адміністративною економікою, країна все активніше розвиває ринкову, відкриту і демократичну економіку. Проте важливо спочатку розглянути поняття ринкової економіки як в історичному контексті, так і в сучасних філософсько-економічних дискусіях Ж. Шульга вважає першою історичною моделлю ринкової економіки систему абсолютного домінування економічної та політичної влади централізованої рабовласницької держави. Саме в цей період виникли ринкові відносини, а держава почала карбувати монети для обігу товарів. Інша модель ринкової економіки пов'язується з розвитком Стародавньої Греції в середині I тис. До н. Е., де почала формуватися приватна земельна власність, яка поступово ставала незалежною від держави [1, с. 156]. У Західній Європі

протягом XVIII-XIX століть розвивалася модель вільної конкуренції, де держава здебільшого забезпечувала правові гарантії свободи ринку та підприємництва, контролюючи фінансову систему та зовнішні ринки. Неокласики розширили предмет економічного аналізу, звернувши увагу на функціональні зв'язки між показниками розвитку ринкової економіки. Однак, вони свідомо звужили поле досліджень, виключивши питання соціальної макроекономіки [2, с. 233]. У першій половині XX століття поняття ринкової економіки було переосмислене в рамках кейнсіанської економічної теорії. Дж. М. Кейнс у праці «Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей» (1936) запропонував нову макроекономічну модель, де ринок втрачає роль основного регулятора, а стає об'єктом державного втручання. Головний внесок кейнсіанства полягає у формуванні моделі державно регульованої ринкової економіки. Ліберальна економічна парадигма визначає, що ідеальною метою ринкової економіки є досягнення рівноваги, яка забезпечує максимальний економічний добробут [5, с. 336]. У ХІІ столітті важливим етапом розвитку внутрішнього ринку стало поширення ярмарків, які організовувалися один-два рази на рік і слугували майданчиками для торгівлі між різними регіонами. Важливу роль у господарському житті України також відігравала зовнішня торгівля [4 с. 486]. **Висновок:** Розвиток ринкових відносин для людини є не легким, як фізично, так і психологічно. Адже важко забезпечити сприятливі умови для нормальної дії ринкових механізмів, у яких бере учать не одна людина, а тисячі, мільйони.

Список використаної літератури

- 1.Філософія ринкових відносин(навчально-методичний посібник)/ Р. І. Олексенко:Мелітополь. 2019. Бібліогр. 311 с.
- 2.Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень/ П. В. Крупі, О. О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2010. 368 с.
- 3.Куц Г. М. Неолібералізм: основні ідеї та інтерпретації. URL:www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vk|mu/Polit/2010/Kuts.pdf.
- 4.Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: підручник/Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред. Б. Д. Лановика. К. Вікар, 1999. 737 с.
- 5.Леоненко П. М. Економічна історія: навч. посіб. /П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. К.: Знання-Прес, 2004. 499 с.
- 6.Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
- 7.Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
- 8.Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
- 9.Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Марія Василюшина, студентка групи КН-11

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності впровадження ефективних форм господарювання в сучасних «постсоціалістичних» країнах, оскільки докорінна перебудова їхніх економічних відносин вимагає врахування соціальних та моральних аспектів. Сучасний світовий досвід свідчить про те, що ефективність господарювання залежить не лише від економічних аспектів, але й від психологічних та етичних факторів. Однак в Україні існує дефіцит досліджень, що стосуються моральних аспектів бізнес-діяльності та її соціальної важливості.

Мета дослідження: з'ясування моральних аспектів бізнесу в «постсоціалістичних» країнах, зокрема в Україні, та визначення їхнього впливу на господарювання та суспільство.

Об'єкт дослідження: проблема поєднання інтересів суспільства і особистості.

Предмет дослідження: етика бізнесу як соціально-філософська рефлексія моральної сутності підприємництва та діяльності її суб'єктів. Історично було широко поширений скептицизм щодо можливості існування моральних аспектів у сфері бізнесу. Проте ця точка зору стає міфом, оскільки важливо враховувати моральні аспекти у бізнесі для досягнення успіху та збереження довіри в громадськості.

Завдання дослідження: вивчення та аналіз сучасного підходу до моральних аспектів господарювання в розвинених країнах.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах взаємодії між підприємствами та суспільством набирає важливості моральна складова господарювання. Бізнес має не лише генерувати прибуток, але й брати на себе відповідальність за соціальні наслідки своєї діяльності, що включає піклування про екологію, умови праці та

соціальні відносини. Зміна парадигми бізнесу полягає в усвідомленні, що етичні аспекти є фундаментальними для забезпечення сталого розвитку підприємств. Сучасний світовий досвід показує, що у розвинених країнах, таких як США, Німеччина та Японія, етика бізнесу відіграє ключову роль у формуванні позитивних соціально-економічних відносин [1]. Наприклад, у Німеччині відповідальність підприємств за навколишнє середовище та добробут працівників є важливою частиною їхньої стратегії розвитку. У США компанії, що демонструють високу соціальну відповідальність, мають більш стійку репутацію та користуються довірою інвесторів та споживачів [1]. На жаль, в Україні та інших постсоціалістичних країнах ці тенденції ще недостатньо досліджені [2]. Однією з проблем є низький рівень усвідомлення важливості моральних аспектів бізнесу як серед підприємців, так і серед суспільства загалом. Це часто призводить до недовіри до бізнесу та його відчуження від суспільства, що перешкоджає розвитку підприємницької діяльності на основі етичних стандартів [3]. Дослідження етичних принципів господарювання повинно бути інтегроване в соціально-філософське осмислення підприємницької діяльності. Важливо зосередитися на розвитку довіри між усіма учасниками ділових відносин та формуванні етичних стандартів, які б сприяли позитивному впливу бізнесу на суспільство та навколишнє середовище [4]. Це включає в себе відповідальність підприємств перед споживачами, працівниками, партнерами, а також важливість дотримання етичних норм у всіх аспектах господарювання. **Висновок:** дослідження моральних аспектів бізнесу важливе для розуміння сучасних вимог до підприємств у сфері етики та відповідальності. Етичні аспекти господарювання стають ключовими для досягнення сталого розвитку та позитивного впливу на суспільство.

Список використаних джерел:

1. Лаура Неш Етика в бізнесі. URL: <https://studfiles.net/preview/5094272/>
2. Бенджамін М. Фрідман Етика бізнесу: еволюція підходів. URL: <https://www.academia.edu/29766456>
3. Трухан І.І. Етика бізнесу та соціальна відповідальність. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/302694795.pdf>
4. Джозеф Деші Етика бізнесу та корпоративна відповідальність. URL: <https://www.swarthmore.edu/SocSci/Ethics/business.pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Софія Величук, студентка групи СОП-11

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грішми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грішми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: аналіз взаємодії між грішми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Усі ми знаємо, що в житті людині без грошей дуже важко. Тема фінансів і християнського ставлення до них є дуже складна, але потрібно просто в ній розібратися. Важливо відмітити, що гроші самі по собі не містять зла. Вони є морально нейтральні, а джерело зла може знаходитися в самій людині [1]. Гроші - це вічна проблема. Люди, які небагаті матеріально можуть вважати себе не такими як інші, бідними. Але ж де в цьому істина? Насправді гроші - це просто умовність, це кольорові папірці, які здатні полегшити або, навпаки, ускладнити наше життя. Звісно коли ми маємо фінансовий достаток це значно полегшує нам життя. Але за гроші не купити щастя і здоров'я, за гроші не купити любові і повагу. А хіба є щось важливіше в житті? Гроші повинні служити людині, а не навпаки [2]. Хоча Біблія не є економічним посібником, вона пропонує багато корисних та важливих настанов, які можуть допомогти нам ефективніше управляти грошима та ставитися до них з належною відповідальністю. Від самого початку

Біблія зображує матеріальні блага як щось позитивне, що сприяє людському щастю і є проявом Божої доброти. Спочатку багатство роздається навіть як винагорода за вірність, тоді як бідність сприймається як покарання від Бога. Однак історія Йова змінює це уявлення: вона показує, що багатство не завжди є ознакою праведності, а бідність не завжди свідчить про гріховність. Пророки ж часто звертають увагу на тих, хто збагачується за рахунок бідних, як, наприклад, у книзі пророка Амоса. Згодом бідний, якого раніше вважали проклятим, починає сприйматися як Божий обранець. Відповідальне користування грошима з точки зору Євангелія передусім спрямоване на боротьбу з бідністю. Ніхто не повинен миритися з приниженням і гріхом, які виникають через існування бідності, особливо коли люди змушені жити в умовах, неприйнятних для гідного життя. Кожна ситуація, коли хтось страждає від бідності, є образою Бога, оскільки суперечить Його задуму. Бог бажає, щоб кожна людина отримувала любов і повагу просто за те, ким вона є [3]. Релігія значно впливає на економічне життя та тісно з ним пов'язана. Аналізуючи релігію як чинник соціально-економічного прогресу, важливо звернути увагу на певні категорії, які дозволяють оцінити цей процес. Мова йде про релігійно-економічні норми, що стосуються праці, капіталу, доходу, винагороди, відсотків, грошей, зайнятості, а також накопичення багатства як економічними, так і позаекономічними шляхами. Це також включає формування церковного фінансового капіталу і його вплив на соціально-економічний розвиток у різні історичні періоди. Важливим аспектом є також господарська діяльність релігійних інституцій, взаємозв'язок між релігією та економікою, а також співпраця світської та церковної влади у вирішенні соціально-економічних питань [4]. Аналізуючи взаємозв'язок між економікою та релігією, слід звертати увагу на кілька підходів. По-перше, важливими є питання впливу релігії на управління домашнім господарством, приватною організацією економічної діяльності та господарськими процесами в державах, а також її роль у розвитку цивілізаційних процесів. Крім того, релігійні вчення слід розглядати не лише окремо, але з точки зору економічних принципів, які вони проголошують. Кожне релігійне вчення включає економічні норми, рекомендації, заборони та компромісні рішення, що окреслюють рамки для економічної діяльності людини [4].

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Володимир Долгіх. Біблія про гроші. 2017. URL: https://simeinyi-budzheta/moneyandlove/bibliya_pro_groshi/
2. Юліана Красілич. Гроші в житті людини. 2021. URL: <https://ij.ogo.ua/suzh/groshi-v-zhitti-lyudini/>
3. Крістін Понсар. Найкращі поради щодо управління грошима можна знайти...у Біблії. 2020. URL: <https://credo.pro/2020/06/267723>
4. Тимчик. О. А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія К: КНТ. 2014. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24613/1/ekonomika_ta_religia.pdf
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Анна Вербіцька, студентка групи Геоз-11

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: Актуальність теми зумовлена формуванням культури нації, в якій повинні зосереджуватися ідеї, цінності та ідеали, що повністю відповідають національним потребам та інтересам. Якщо розглядати націю як колективну дійову особу історії й політичного життя, важливо знати, як вона виникла, розуміти особливості її генези. Генеза вказує на витоки «політичності» цієї спільноти, визначає специфічні риси національної свідомості та її найсуттєвішої складової частини – національної ідеї. У той же час визначення суті нації як історичної спільноти та шляхів її формування є одним з найскладніших і найдискусійніших питань теорії нації.

Мета дослідження: Аналіз нації не лише як найвищої форми організації суспільства, а й як філософського феномена.

Об'єкт дослідження: нація та її формування в історії. **З**

авдання дослідження: визначити поняття «нація» та проаналізувати вплив нації на історичний процес.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт. Нація є однією з ключових структурних одиниць, що формують людську цивілізацію. Упродовж історії різні нації не лише боролися за власну незалежність та самобутність, а й відігравали значну роль у глобальних процесах соціальних, політичних та економічних змін. Національна ідентичність і культурне самовизначення допомагали народам зберігати своєрідність та об'єднуватися перед загрозами. Для кожного покоління людей нація є сакральною цінністю, що належить до одного з найскладніших витворів людського співжиття, природу та сутність якої науково збагнути дуже важко. Відправним пунктом дослідження виступає емпіричне розуміння нації, тобто визначення національної спільноти через сукупність зовнішніх ознак. Для переходу на теоретичний рівень аналізу необхідно розкрити зв'язок між цими ознаками і знайти їх підґрунтя. Але сьогодні емпіричне розуміння нації являє собою хаотичне поєднання ознак, яке наче зависає в повітрі, унаслідок чого національні спільноти постають як дещо міфічне, або взагалі те, що не існує, як «уявні спільноти». У дослідженні нації існує багато підходів, що спричинило «хаос дефініцій». Саме поняття «нація» пройшло еволюцію від її розуміння як певної територіальної політичної, інтелектуальної групи до її отождолення з народом. Певним проміжним твердженням між ними є інтерпретація цього поняття, яке запропонував Д. Дідро, згідно з яким нація – це еліта, аристократія, а народ – це селяни та робітники [2, с. 38]. Нація визначається не лише як етнічна чи культурна спільнота, але й як політичний суб'єкт, який прагне самоврядування та самовизначення. Згідно з дослідженнями Ернеста Гелнера, нація виникає внаслідок процесів модернізації та індустріалізації, які сприяють створенню загального культурного середовища та усвідомлення спільних цінностей. Політичні фактори та ідеологічні концепції, такі як націоналізм, допомагають консолідувати націю як єдиний політичний суб'єкт, що здатен впливати на історичний розвиток як внутрішньої, так і зовнішньої політики [6, с. 48-51]. З розвитком глобалізації нації стикаються з новими викликами, такими як збереження культурної ідентичності та уникнення асиміляції. Нація залишається важливим суб'єктом історичного розвитку, оскільки сприяє збереженню культурної спадщини, мови та національних традицій. Сучасні дослідники, такі як Бенедикт Андерсон, розглядають націю як «уявлену спільноту», яка формується завдяки спільним цінностям, символам та ідеям, що їх поділяють її члени. Національна ідентичність допомагає народам зберігати власне культурне обличчя в умовах глобальних інтеграційних процесів, що підтверджує її роль як суб'єкта історичного розвитку [5, с. 22-26]. Одним із перших у Франції запропонував поставити в основу становлення нації принцип індивідуальності філософ-просвітник Ж.-Ж. Руссо. На його думку, такі фактори, як культура, мова, історія та закони є підґрунтям становлення нації, а завдання уряду – сприяти створенню національної культури [3, с. 151]. Французький учений Е. Ренан відзначав, що нація – це та спільнота, яка має спільне історичне коріння: «Нація – це велика спільність, створена розуміннями, усвідомленнями жертви, колись принесеної і готовою до нової (жертви). Вона існувала в минулому, вона відновлюється в сучасності реальною дією: розумінням, чітко висловленим прагненням продовжувати життя спільноти» [1, с. 44]. Втім на сьогодні так і немає одностайних наукових тверджень щодо поняття «нація». Більш того, є близько сотні визначень нації, про що пише П. Вайт: «Легіони авторів визначали націю, але жоден із них ніколи не зробив це задовільно» [4, с. 8]. Роль націй у соціально-політичних процесах Нації є рушієм історичних змін, оскільки їхнє існування нерозривно пов'язане з політичними та економічними процесами. Наприклад, у XVIII-XIX століттях хвилі національно-визвольних рухів, таких як боротьба за незалежність у Латинській Америці чи національні революції в Європі, змінили політичну карту світу. У цьому контексті, нації як суб'єкти історичного розвитку формували не лише локальні, але й глобальні структури. Національні інтереси та ідеології неодноразово ставали рушійною силою для революцій, військових конфліктів та геополітичних змін [7, с. 116-120].

Висновки: Методологічно виправданим є комплексний підхід в осмисленні феномена «нація», завдяки якому її політичні (громадянські) та етнокультурні складові включно з історичною пам'яттю не протиставляються, а тісно взаємодіють. Із зазначеного вище аналізу розуміння поняття «нація» можна виокремити наступні критерії, наявність яких засвідчує її існування: спільна держава та спільна чітко визначена територія; історично сформовані почуття спільності і колективної самосвідомості щодо минулого та бажання спільного життя в теперішньому та майбутньому; культурна спільність (література, мистецтво, способи мислення і поведінки, звичаї) та спільна мова; спільна національна пам'ять та історія. Але жодна з ознак не може відігравати роль основного чинника для всіх національних спільнот, проте необхідним є їх неповторне поєднання. Концепт нації має ґносеологічне і прогностичне значення для розвитку сучасних глобалізаційних теорій, зокрема щодо майбутнього національної держави і трансформації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму: монографія. К.: Либідь, 1999. 352 с.
2. Рудакевич О.М. Концепція культурницького націоналізму в українській історико-філософській думці: дис. ... канд. філос. наук / О.М. Рудакевич. Л., 2005. 199 с.
3. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм. Карл Маркс проти Фрідріха Ліста / Р. Шпорлюк. К.: Основи, 1998. 480 с.
4. Картунов О. Західні теорії нації, плюралізм думок, дефініція понять / Віче. 1996. № 6. 89 с.
5. Андерсон, Б. Уявлені спільноти: Роздуми про походження та поширення націоналізму. Київ: Основи, 2001. 276 с.
6. Гелнер, Е. Нації та націоналізм. Київ: Смолоскип, 1991. 300 с.
7. Гобсбаум, Е. Нації і націоналізм з 1780 року: Програми, міфи, реальність. Київ: Ніка-Центр, 1992. 286 с.

8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023>.

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Вознюк, студент групи ТТЛ-11

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження - проаналізувати людину, як творця культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості: з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу Протягом усіх часів мислителі та філософи замислювалися над питаннями: хто ж така людина? Однією з відповідей було те, що людина є творінням вищої сили. У період античності вважалося, що природа та божества стоять над людиною і саме вони створили її як матеріальний об'єкт. У наступні епохи коли раціональне мислення та наукові дослідження набули більшої ваги, починало домінувати переконання, що людина є результатом раціону. [1]. Чи можна стверджувати, що кожна змінюється в нашій зовнішності чи мислення змінює нас, утворюючи нову особистість з іншим набором якостей? На мою суб'єктивну думку, так, можна. Усе, що на нас впливає, формує нас. зараз у всій історії людство намагалося виразити себе через творчість. Людина — це активний суб'єкт, який діє, і саме процес дії, досягнення мети, а не кінцевий результат, приносить найбільше задоволення справжньому творцю, як зазначав Мельник В. Якщо сказати простіше, це таке на художника, яке отримує отримання від самого процесу нанесення фарби на полотно, задовольняючи власні естетичні потреби.[2]. Становлення кожної особистості відбувається в контексті культури. Безформне «Я» новонародженої дитини пропускає в жорсткі рамки культури, подібні до рідини, яка заповнює стінки склянки. Лише від густоти й в'язкості цієї рідини залежить, чи може вона до моменту свого затвердження — тобто до становлення «Я» як особистість — повністю прийнята форма склянки, або ж залишитися на поверхні, виступі й нерівності, що додає твердому об'єкту. [3]. За Бердяєвим, людина в процесі творчості не є повністю пасивною, але й не є досить самостійною. Вона виступає як «інструмент» Божества, виконуючи роль свого рідного «моста» між Богом і світом. Вищі сили на виділену людину талантом, бажанням і натхненням, а вона втілює ці ідеї в матеріальному світі. Для Бердяєва особистісне означає глибоко інтимне, що на філософському рівні є рівнозначним, а в історичному контексті — драматичним. Таким чином, Бог і людина перебувають у рівних особистісних відносинах спільної творчості [4]. Альтернативна точка зору формується в тому, що людина, як писав Жан-Жак Руссо, народжується як «tabula rasa» (лат.) — чиста дошка, на яку по суті «пишуть» свої знаки, визначаючи рівень її творчих можливостей. Ця концепція стверджує, що суспільство формує людину, її таланти й здатність. Вони розвиваються через занурення дитини у світ людей та освоєння культурних цінностей і змісту. [5].

Висновки. Бог створює людину як своє творіння, наділяючи її творчою самостійністю. І основне життєве завдання людини, як бачить його Бердяєв, - стати гідною цього дару, навчитися користуватися своєю свободою. Сучасні філософи - люди культури в самому високому значенні цього слова. Багата світова культура притаманна їм органічно: вона їх грун, середовище, повітря, вони в ній росли, виховувались, жили і вмирали.

Список використаних жерел:

- 1.Сидоренко Л.І. Філософське осмислення людини. URL:<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>
- 2.Мельник В. Філософія творчості URL: http://publishing.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Knyha_1_17.11.2022.indd-25-10-2023-I.pdf

3. Мельник В. Філософія становлення особистості URL: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf>

4. Філософія свободи Н. А. Бердяєва URL: https://stud.com.ua/37235/filosofiya/filosofiya_svobodi_berdyayeva

5. Жан-Жак Руссо Еміль, або Про виховання URL: <https://studfile.net/preview/5110583/page:3/>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Гончарук-Чолач Т., Томашів В., Чукур Р. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Гончарук-Чолач Т., Чукур Р., Джугла Н. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION // Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Гончарук-Чолач Т., Чукур Р., Ковтын І. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY // Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Войтович, студент групи ТТЛ-11

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства обумовлена тим, що виробництво є основою існування і розвитку суспільства. Воно забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, а також формує соціальні відносини і духовну культуру суспільства. У сучасному світі виробництво розвивається з небувалою швидкістю. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, глобалізацією економіки та іншими факторами. Швидкі зміни в виробництві неминуче впливають на спосіб життя людей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є актуальним завданням філософії. Загалом, можна сказати, що виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей.

Мета дослідження: розкрити взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства, визначити основні тенденції впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства.

Предмет дослідження: вплив виробництва на матеріальні умови життя людей, соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку між виробництвом і способом життя суспільства та провести соціологічне дослідження впливу виробництва на спосіб життя людей.

Виклад основного матеріалу. Питання впливу виробництва на спосіб життя суспільства є аспектом філософії. Виробництво, будучи основною складовою економічної діяльності, змінює значну роль у формуванні різних аспектів суспільного життя [1]. Виробництво шукає доступності та якості товарів і послуг для населення, сприяючи підвищенню рівня життя через забезпечення необхідними ресурсами. Це явно має переважно позитивний вплив, що підтверджують слова Герберта Маркузе: «Виробництво створює не тільки матеріальні блага, але й формує наші бажання, потреби та спосіб життя, підпорядковуючи нам логіку ринку». Інший аспект впливу виробництва відбувається в його соціально-економічних дослідженнях: виробництво сприяє створенню робочих місць та стимулює економічне. [2]. Виробництво об'єднання людей у трудових колективах, формуючи соціальні групи та класи. Запровадження нових технологій може змінити структуру зайнятості та посилити соціальну нерівність. Виробництво забезпечує матеріальні блага, які забезпечили розвиток людини, що сприяє покращенню її життєвого рівня. Як зазначив Карл Маркс: «Виробництво не тільки формує матеріальні умови життя, але й розуміє соціальні, політичні та ідеологічні процеси в суспільстві». Це проявляється у підвищеній тривалості життя, якості харчування, рівні освіти та охорони здоров'я [3]. Однак третій аспект впливу виробництва на спосіб життя суспільства несе його негативних наслідків. Промислове виробництво може призвести до забруднення довкілля і зниження якості повітря, води та ґрунтування. Це, у свою чергу, може негативно вплинути на здоров'я людей і екологічну стійкість суспільства [4]. Багато видів виробництва споживають значних обсягів природних ресурсів, що може призвести до їх вичерпання та нераціонального використання природних багатств. Щодо негативного впливу на виробництво, Фрідріх Енгельс зазначив: «Виробництво в сучасному капіталістичному суспільстві веде до експлуатації праці та нерівності, що забезпечує соціальні конфлікти та незадоволення» [5]. Виробництво впливає на формування цінностей, норм і стереотипів поведінки в суспільстві. Масове виробництво, а також реклама може сприяти матеріалізму та споживчій культурі, що, в найгіршому випадку, може призвести до деградації духовної культури. Одночасно, виробництво мистецтва та культурних цінностей може підтримувати розвиток творчості та самовираження [6].

Висновок. Виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей. Тому вивчення

впливу виробництва на спосіб життя суспільства є важливим завданням філософії. Отже, вплив виробництва на спосіб життя суспільства має багато аспектів. Він визначає доступність товарів і послуг, впливає на соціально-економічні показники, може мати негативні наслідки для навколишнього середовища та культурного розвитку. Розуміння цього впливу дозволяє суспільству здійснювати свідомі вибори та приймати рішення, спрямовані на створення стійкого, екологічно збалансованого та культурно багатого способу життя.

Список використаних джерел:

1. Філософія економіки: соціальні та економічні процеси [URL:https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9975442e-68d0-43ea-ac74-ab065631a3e0/content](https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9975442e-68d0-43ea-ac74-ab065631a3e0/content)
2. Філософія економіки: соціальні та економічні процеси URL:https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Programa-Filosofiya-ekonomiky-2020.pdf
3. Капітал. Критика політичної економії URL: https://www.marxists.org/russkij/marx/1867/capital_voll/index.htm
4. Вплив на навколишнє середовище, спричинений виробництвом електричної енергії URL: <https://www.ez.rv.ua/vplyv-na-navkolyshnye-seredovyshe-sprychynenyj-vyrobnytstvom-elektrychnoyi-energiyi/>
5. Нераціональне використання ресурсів призводить до лиха URL:<http://www.golos.com.ua/article/36197>
6. Виробничі відносини і суспільне виробництво життя URL:https://www.kiis.com.ua/materials/articles_HVE/01_vyrobVid.pdf
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Войцешин, студент групи АКІТ-11

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Політична культура в Україні визначається сучасними викликами та трансформаціями, які переживає країна. В процесі формування держави, Україна зазнавала значних змін у своїй політичній діяльності. Важливі питання щодо політичної соціалізації, ідеологій, публічної думки та сприйняття політичних процесів набули нового значення. Розуміння сучасної політичної культури є важливим для розвитку демократії та побудови стабільного політичного середовища в Україні. Мета дослідження: проаналізувати політичну культуру України, проблеми та суперечності її становлення.

Предмет дослідження: розвиток української політичної культури.

Об'єкт дослідження: політична поведінка громадян України та їх ставлення до політичного життя.

Завдання дослідження: дати характеристику українській політичній культурі; визначити проблеми і суперечності її формування.

Виклад основного матеріалу. Політична культура – це система цінностей, норм, переконань, моделей поведінки та установок, які формують ставлення громадян до політики та впливають на політичне життя держави. Для молодой незалежної України вона є важливим чинником у розвитку демократичних інститутів і громадянського суспільства, хоча її формування супроводжується історичними та сучасними проблемами й суперечностями[3, с. 127]. Складний політичний розвиток України пройшов етапи імперського домінування, радянської влади та пострадянських змін. Спадщина СРСР залишила слід у політичній свідомості: з одного боку, прагнення до стабільності й сильної влади, а з іншого – недовіра до державних інституцій та політична пасивність[1, с. 56]. Пострадянські економічні кризи, соціальна нестабільність і корупція ще більше посилюють ці проблеми, залишаючи суспільство на роздоріжжі між авторитарними установками та демократичними прагненнями. Основні проблеми сучасної політичної культури в Україні включають низький рівень політичної свідомості та довіри до інституцій. Багато громадян залишаються політично пасивними або обмежуються лише участю у виборах. Корупція, особливо серед політичної еліти, підриває віру в політичну систему та негативно впливає на формування культури, орієнтованої на верховенство права. Регіональні відмінності також ускладнюють розвиток політичної культури [4, с. 341]. Західні регіони схильні підтримувати європейські демократичні цінності, тоді як східні й південні області більше орієнтовані на централізацію влади та проросійські настрої. Це підсилюється військовим конфліктом на Донбасі та повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році, що значно

вплинуло на політичні настрої й ідентичність українців. Українське суспільство змушене шукати шляхи зміцнення демократичних інституцій та національної політичної культури, заснованої на принципах свободи, єдності й незалежності. Важливою суперечністю у розвитку політичної культури є баланс між прагненням до демократії та схильністю до авторитаризму. Частина населення підтримує ідею «сильного лідера» для забезпечення стабільності, тоді як інші наполягають на демократизації та прозорості політичних процесів. Євроінтеграційні процеси та глобалізація, з одного боку, сприяють розвитку, а з іншого – створюють напруження, оскільки виникає питання збереження національної ідентичності [6, с. 89]. Незважаючи на існуючі проблеми, українська політична культура має потенціал для розвитку [5, с. 137]. Євроінтеграційні процеси, реформи та зростання громадянської активності сприяють формуванню нових стандартів політичної поведінки. Важливими елементами цього процесу є політична освіта та розвиток критичного мислення, що можуть стимулювати суспільство до свідомої участі в політичному житті [2, с. 247]. Для успішного розвитку політичної культури необхідно подолати корупцію, підвищити довіру до державних інституцій і посилити політичну освіту громадян. Лише за цих умов українське суспільство зможе сформувати стабільну політичну культуру, яка сприятиме сталому демократичному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Майборода О. М. Політична культура в сучасній Україні: стан і проблеми розвитку. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2009. 120 с.
2. Кульчицький С. В. Історія політичної думки в Україні. Київ: Основи, 2015. 354 с.
3. Горак В. В. Політична культура і демократизація: український контекст. Київ: Либідь, 2017. 278 с.
4. Піча В. М. Політологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2016. 412 с.
5. Денисенко В. М. Політична культура та національна ідентичність у пострадянській Україні. Харків: Фоліо, 2018. 216 с.
6. Романенко М. І., Мельник Т. М. Політична культура: методологія дослідження і соціокультурний вимір. Київ: Науковий світ, 2012. 184 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Христина Волинець, студентка групи МСД-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства. Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Наука відіграє ключову роль у пошуку рішень для глобальних викликів, таких як зміна клімату, бідність, демографічні зміни та енергетична криза. Вона забезпечує інструменти для аналізу та прогнозування майбутніх загроз, а також для розробки технологій, що можуть мінімізувати їх наслідки [1, с. 65]. Зміна клімату є однією з найбільш небезпечних глобальних проблем нашого часу. Вчені прогнозують, що подальше підвищення температури призведе до катастрофічних наслідків, таких як підняття рівня світового океану, загибель біорізноманіття та екстремальні погодні явища. Наука не лише дає змогу зрозуміти механізми кліматичних змін, але й

пропонує технологічні рішення [2, с.38]. Пандемія COVID-19 показала важливість наукових досліджень у боротьбі зі світовими кризами. Розробка вакцин стала можливим завдяки досягненням у галузі молекулярної біології, генетики та біотехнологій. Водночас пандемія продемонструвала важливість міжнародної наукової співпраці та обміну інформацією для швидкого реагування на глобальні загрози [3, с.221]. Технологічний прогрес, з одного боку, сприяє вирішенню багатьох проблем, однак, з іншого боку, він посилює економічну та соціальну нерівність між країнами та всередині суспільств. Наприклад, доступ до передових технологій та інновацій у сфері медицини, освіти або енергетики часто обмежений країнами з високим рівнем розвитку, залишаючи країни що розвиваються, позаду. Це вимагає нових підходів у глобальній політиці та етиці наукових досліджень [4,с.48]. Наукові відкриття у сферах генетичної інженерії, штучного інтелекту, нанотехнологій та інших новітніх технологій створюють нові етичні питання. Редагування геному людини, наприклад, обіцяє значні переваги в лікуванні генетичних захворювань, проте викликає серйозні етичні дилеми щодо його безпеки та можливості зловживань. Технологічні інновації повинні супроводжуватися глибокими моральними і правовими роздумами [5, с.302]. Оскільки глобальні проблеми є складними і мають різні аспекти, вони вимагають комплексного підходу. Наприклад, проблема зміни клімату вимагає не лише природних досліджень (фізика атмосфери, океанологія), а й соціально-економічних (розподіл ресурсів, міжнародна політика). Таким чином, інтердисциплінарний підхід, що поєднує природничі науки, соціальні науки та філософію, є необхідним для створення стійких рішень [6, с.72].

Висновок: Беззупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Міжурядова група експертів зі зміни клімату Climate Change 2021, The Physical Science Basis, 3949 с.
2. Юваль Ной Харарі 21 урок для 21 століття, 2018 р, 432 с.
3. Сюзан Соломон The Coldest March: Scott's Fatal Antarctic Expedition, 2002 р, 416 с.
4. Джаред Даймонд Зброя, мікроби і сталь: Доля людських суспільств, 1997 р, 518 с.
5. Насім Талеб Чорний лебідь, 2007 р, 444 с.
6. Science Technology and Global Problems, звіт ЮНЕСКО 2020 р, 400 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Волович, студент групи КНШІ-12

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена суперечливістю тенденцій сучасного суспільного розвитку: з одного боку, ми є свідками своєрідного культу краси, який інтенсивно експлуатується засобами масової інформації, рекламою, монументальним будівництвом і архітектурою; з іншого боку, повсякчас доводиться мати справу зі спрIMITизованим утилітаризмом, із голим, доведеним до абсурду практицизмом, у межах якого часто не знаходиться місця не лише красі, а й навіть здоровому глузду. Невід'ємною ознакою сучасності є тотальне поширення масової культури, яка не лише неவிбаглива до канонів краси, а й часто налаштована відверто вороже до всього, «що знаходиться вище середнього рівня». У сфері реального художнього процесу продовжують домінувати зразки високого мистецтва, котрі підтвердили своє реноме аксіологічно-етичного взірця впродовж століть, але масова свідомість у цілому перебуває під впливом культури невисокого гатунку, і саме цей тип культури в наш час визначає суспільний формат світосприйняття, формує світоглядні пріоритети, естетичні вміння й навички широких верств, детермінує рівень потреб і розвиненість смаків.

Мета дослідження: узагальнення змістовно-функціональних характеристик краси як атрибуту природи і культури. Окреслена мета потребує виконання таких взаємопов'язаних дослідницьких **завдань:** розкрити історичний характер впливу краси на людину і її суспільне буття.

Об'єкт дослідження: природа і культура як середовище функціонування краси.

Предмет дослідження: змістовно-функціональні аспекти краси як атрибуту природи і культури.

Виклад основного матеріалу. Краса природи і її вплив на культуру людини завжди були тісно пов'язані. Природа віддзеркалює в собі глибоку гармонію та виразну різноманітність, що надихає і стимулює розвиток культурних цінностей. Від стародавніх митецьких шедеврів до сучасних досліджень, природа завжди вражала своєю неперевершеною красою. Краса природи - це невичерпне джерело інсайту та глибокого розуміння нашого світу [1]. Краса також може бути характеристикою дуже різних явищ: краса людської зовнішності, внутрішня краса, краса як атрибут мистецтва, краса ідей і рішень, краса навколишніх речей і нарешті – краса природи. Складно говорити про поняття прекрасного як усталену норму, адже воно змінювало та трансформувалося залежно від епохи. От наприклад в центрі античної культури було людське тіло, яке втілювало в собі природу і свободу. Стародавні греки не тільки не соромився власного тіла, але і всіляко вдосконалювали його за допомогою макіяжу, одягу і фізичних навантажень. Адже вважалося, що зовні красива людина володіє прекрасним розумом. А от XX століття перевернуло світогляд людей. Дві світові війни, поява фемінізму, науково-технічний прогрес протягом усього століття міняли уявлення про красу тіла. Одяг, макіяж і зачіска стали тепер засобом самовираження. Жінки, натягли штани, міні-спідниці і відрізали волосся. Вони стали більш розкутими, незалежними і не соромилися користуватися косметикою [2]. Кожна людина так чи інакше існує водночас у двох світах: *mundus sensibilis* (світ чуттєвий – лат.) та *mundus intelligibilis* (світ надчуттєвий, осяжний засобом розуму – лат.). Людина є частиною природного світу, однак і природа постає частиною людини і людського світу. Тут спрацьовує принцип коеволюції. Зазначена особливість закладає підвалини ефективного філософського світобачення, яке базується на ідеї фундаментальної єдності людини та природи. На думку В. Хесле, однією з основних потреб нашого часу є якраз потреба у філософії природи, яка змогла б «поєднати автономію розуму із самодостатньою підністю природи» [3]. Однією з головних причин, чому краса природи так важлива, є її здатність викликати в нас позитивні емоції і підвищити наше фізичне та психічне благополуччя. Вивчення природних пейзажів може знижувати стрес, покращувати настрій та сприяти загальному почуттю щастя. Контакт з природою допомагає нам відключитися від сучасної гонитви і розслабитися, забезпечуючи нам можливість знайти внутрішню гармонію. Краса природи допомагає нам встановити зв'язок із природним світом. Ця спільність важлива, оскільки підсвідомо ми пов'язані із природою і залежимо від неї для нашого фізичного та психічного здоров'я. Коли ми відчуваємо красу природи, ми наближаємося до неї, розуміємо її цінність та потребуємо захищати і зберігати її для майбутніх поколінь [4]. Ще одним цікавим аспектом є еволюція прекрасного: з античних часів і до XIX століття нерідко піднімали питання про красу чудовиськ, про красу потворного (наприклад, відповідно до середньовічної логіки, всі божі творіння вважалися прекрасними). Потрібно згадати, що після введення релігії християнство в Європі уявлення про спотворене тіло. Не один раз в різні епохи (найбільш яскраві приклади – XVIII століття і епоха декадансу) красу знаходили в спогляданні мертвих тіл. Більш того, для декадансу стало характерним асоціювати красу зі злом, дияволом, смертю, гріхом [5].

Висновки. Найпростіший і найбільш ефективний спосіб впливу на людину – це вплив через красу, засобом, візуальних і чуттєвих образів, викликаних живописом, архітектурою, музикою, театром, літературою тощо. Це пояснюється щонайменше двома причинами: по-перше, сприйняття краси не вимагає обтяжливих аналітичних зусиль, по-друге, людина має глибинну генеалогічну спорідненість зі світом краси, тому не виставляє між собою та красою перепон недовіри. У цьому сенсі феномен краси загалом і краса природи зокрема постають ефективним системо-генеруючим і креативним чинником, надійним світоглядним орієнтиром і критерієм. Завдяки природі людина духовно звеличується й збагачується, отримує необхідні стимули для самовдосконалення й творчості. Більше того: вона навчається у природи законам краси, які за своєю структурою є законами форм природної і соціальної реальності. Водночас 432 законами краси вони є і по відношенню до споглядальної спроможності людини: статусу краси набувають ті предмети явища і властивості, які когерентні споглядальній здатності людини. Краса існує об'єктивно, безвідносно до індивіда, але має до нього безпосереднє відношення, оскільки постає одним із потужних засобів формування всебічно розвиненої особистості, якій притаманні глибокі почуття і виразний світогляд.

Список використаних джерел:

1. Винниченко В. «Поняття краси еволюціонувало з плином епох» URL: <https://www.kobu.kiev.ua/%D1%8F%D0%BA>
2. Жак-Луї Давід «Як змінювалися стандарти краси від античності до наших днів» URL: <https://social.org.ua/8283-yak-zminyuvalisya-standarti-krasi-vid-antichnosti-do-nashikh-dniv.html>
3. Матвієнко О. І. Природа і принципи взаємодії тріади «людина – символ – культура» / О. І. Матвієнко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. 2013. Випуск 30. С. 216 – 622.
4. Річард Лув «Остання дитина в лісі: порятунок наших дітей від дефіциту природи» URL: <https://woodentoys.com.ua/ua/news/pochemu-deti-dolzhy-provodit-bolshe-vremeni-na-prirode>
5. Лешан В. Ю. URL: <http://www.religstud.chnu.edu.ua/res/religstud/Osnovy-religstud.Pdf>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Федір Воротило, студент групи КНШІ-12

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: вивчення взаємодії людини та культури є актуальним у сучасному світі, де швидкі соціальні та технологічні зміни впливають на культурні процеси. Людина як продукт культури водночас виступає її творцем, формуючи нові цінності та норми.

Мета дослідження: дослідити роль людини у формуванні культури та її вплив на розвиток культурних практик.

Предмет дослідження: процеси творення і перетворення культури людиною.

Об'єкт дослідження: людина як активний учасник культурних процесів.

Завдання дослідження: розглянути вплив культури на формування людини; дослідити роль творчої діяльності людини у культурних процесах; оцінити вплив людини на еволюцію культурних цінностей та практик.

Виклад основного матеріалу: Людина є не лише частиною культури, але й її активним творцем. Як зазначає Мирослав Попович, «культура — це система цінностей і символів, через яку людина усвідомлює свою індивідуальність» [1, с. 112]. Культура надає людині структуру для самовираження, однак людина через творчість змінює і оновлює цю структуру. Творчість є одним із головних механізмів культурного розвитку. Ігор Пасічник наголошує: «Культура розвивається завдяки інноваціям та творчим зусиллям людини, що створює нові форми культурної взаємодії» [2, с. 34]. Це вказує на важливість людини як активного суб'єкта культурних змін. Еволюція культури є складним процесом, в якому людина відіграє ключову роль. Віктор Петренко підкреслює, що «культурні зміни відбуваються під впливом творчих ідей та інновацій, які виникають в суспільстві» [3, с. 59]. Таким чином, людина є не просто споживачем культури, але її творцем і трансформатором. Крім того, роль культури в соціалізації людини є фундаментальною. Ольга Воробей зазначає, що «людина через культуру інтегрується в суспільство, засвоюючи його цінності та норми» [4, с. 77]. Це підкреслює значення культури як основного механізму соціальної інтеграції. Сучасні технології також змінюють культурні процеси. На думку Андрія Гончара, «цифровізація та глобалізація створюють нові форми культурної взаємодії, в яких людина адаптується до нових умов і впливає на них» [5, с. 101]. Це доводить, що культура постійно змінюється під впливом технологічного прогресу.

Висновок: Людина є як творцем, так і творінням культури. Вона засвоює культурні цінності та норми, водночас активно їх трансформуючи через творчість та інновації. У сучасному світі культурні процеси постійно змінюються, що підкреслює важливість людини у формуванні нових культурних форм та взаємодій.

Список використаних джерел

1. Попович М. Культура і цивілізація. Київ: Основи, 2020. 300 с.

2. Пасічник І. Творчість як основа культурної еволюції. Львів: Літопис, 2021. 220 с.

3. Петренко В. Культура і суспільні зміни. Харків: Фоліо, 2022. 180 с.

4. Воробей О. Соціалізація через культуру. Одеса: Астропринт, 2021. 250 с.

5. Гончар А. Цифрова культура: виклики та перспективи. Київ: Дух і Літера, 2023. 290 с.

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі глобалізація відіграє одну з ключових ролей у розвитку держав, економік та суспільств. Вона проникає в усі сфери людської діяльності, від політики та культури до економіки та технологій, сприяючи інтернаціоналізації, взаємозалежності та інтеграції різних країн. Україна, як частина глобального співтовариства, також відчуває на собі вплив цього процесу, який приносить як нові можливості для розвитку, так і виклики для збереження національної ідентичності та культурних особливостей.

Мета дослідження: виявити сутність глобалізації та її вплив на розвиток суспільства, визначити як позитивні, так і негативні аспекти цього процесу в контексті соціальної, економічної та культурної трансформації України. Для розкриття сутності даної проблеми було поставлено **завдання:** визначити поняття глобалізації; висвітлити зміст термінів «глобалізація» та «глобалізм»; проаналізувати позитивні та негативні сторони глобалізації на глобальному рівні; оцінити вплив глобалізаційних процесів на розвиток України.

Об'єкт дослідження: процеси глобалізації, які впливають на українське суспільство, економіку та інші сфери в умовах глобальних змін та викликів.

Предмет дослідження: вивчення впливу глобалізаційних процесів на розвиток українського суспільства, зокрема на соціально-економічні та культурні зміни в умовах інтеграції до глобального простору.

Виклад основного матеріалу. Процес глобалізації має онтологічний аспект, що стосується розширення меж реальності як фізичної, так і віртуальної. У контексті інструменталізму та прагматизму глобалізацію можна вважати процесом, пов'язаним з демократизацією. У. Бек визначає глобалізм як якісну характеристику життя в сучасному світовому суспільстві, де концепція замкнутого простору стала лише ілюзією. Водночас глобалізм розглядається ним як ідеологія, що підтримує панування світового ринку, яка є невід'ємною частиною неоліберальної ідеології. Важливо також чітко визначити та розрізнити терміни «глобалізм» і «глобалізація». Глобалізм уявляє собою планетарну реальність, яка створює єдиний економічний і соціокультурний простір, що базується на взаємозв'язках і взаємозалежності між країнами та народами. Це також передбачає збільшення обсягів і прискорення темпів обміну товарами і послугами, міжнародне переміщення капіталів і робочої сили, а також взаємопроникнення культурних і духовних цінностей, які формуються в цьому процесі [4, с. 22-23]. Глобалізація у свою чергу в сучасному світі є процесом уніфікації та об'єднання всього людства на планетарному рівні. Цей процес охоплює вільну торгівлю, збільшення міжнародного руху капіталу, доступ до іноземних ресурсів і ринків праці. Водночас спостерігаються загальні тенденції соціокультурної та економічної інтеграції. Конвергенція, що виникає внаслідок цього, сприяє посиленню взаємодії між націями та їхній інтеграції. Чим активніше політичні, культурні та економічні зв'язки між країнами, тим швидше світ стає глобалізованим [1, с. 72]. Глобалізаційні процеси справляють значний вплив на економіку нашої країни. Серед позитивних аспектів глобалізації в Україні можна виділити наявність прямих іноземних інвестицій, які допомагають вирішити низку існуючих проблем. Слід також звернути увагу на позитивні аспекти культурної глобалізації. По-перше, це підвищення доступності загальнокультурних цінностей; по-друге, культурна консолідація; по-третє, подолання глобальних культурних протиріч і конфліктів [4, с.13]. Г. Я. Врайт підкреслює, що глобалізація має свої негативні наслідки, зокрема занепад культурної ідентичності країн. Проте, важливо розуміти, що глобалізація є неминучим явищем у сучасному розвитку людства, спрямованим на посилення взаєморозуміння між культурами. Один із шляхів досягнення цього – розвиток міжкультурної комунікації, яка вимагає глибокого розуміння менталітету, мови, матеріальної та духовної культури різних народів, а також їхньої психології. Ключовим для успішної взаємодії з іншими культурами є повага до їхніх культурних норм [2]. У контексті глобалізації можуть проявитися руйнівні впливи, які здатні призвести до розриву традиційних зв'язків у країні, деградації неконкурентоспроможних виробництв, загострення соціальних проблем та агресивного впровадження чужих ідей, цінностей і моделей поведінки, що не відповідають специфіці даного суспільства. **Висновок.** Таким чином, можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавлені як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутнім у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б, необхідних для нормального існування речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповнила всі сфери людського існування в сучасному світі й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Владленова І. В., Сун Ч. Філософсько-концептуальні підходи до визначення глобалізації. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. 2021. Вип. 64. С. 71-75.
2. Врайт Г. Я. Етнічні стереотипи в міжкультурних комунікаціях. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15471/1/Vrait%20Halyna%20Yakivna%202022.pdf>
3. Кононов І. Ф. Ідеї Ульріха Бека в контексті сучасних методологічних пошуків у світовій соціології. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2019. Вип. 42. С. 20-25.

4. Різник Д. В., Ємець В.В., Магнушевська Т. М. Вплив глобалізаційних процесів на українську економіку: аналіз та стратегії. Академічні візії. 2024. Вип. 28. С. 1-15.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Микола Гага, студент групи АГР-11

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: на сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальна, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Будь-який бізнес має свою унікальну філософію. Що таке бізнес-філософія? Це уявлення, яке формують у свідомості ваших клієнтів, впливаючи на те, як вони сприймають вашу компанію. Це ті слова і фрази, які ви використовуєте у спілкуванні з клієнтами. Внутрішня філософія компанії відображає ставлення до співробітників та організацію роботи всередині. Зовнішня філософія демонструє, як компанія та її працівники взаємодіють з клієнтами; це слогани, які звучать протягом історії вашого бізнесу, а також ставлення власника до справи. Філософія компанії допомагає їй виділитися серед конкурентів і може значно продовжити термін її існування, оскільки вона залишає глибокий слід у пам'яті людей [1]. На сьогоднішній день багато людей, які мають грошей більше ніж на звичайне існування, намагаються створити власний бізнес, розраховуючи, що це все так легко. А насправді до створення чогось нового, включаюся бізнес-ідею, потрібно мати талант Альфред Нобель стверджував, що якщо у мене є тисяча ідей, і тільки одна з них виявляється плідною, я задоволений. Тобто, більшість людей «запалюються» ідеєю, але вона може не принести бажаного результату, а потрібно мати хоча б одну, але продуману і успішну ідею [2]. Підприємництво має на меті реалізацію нових ідей та рішень, які ще не представлені на ринку, і забезпечення повного контролю над усіма аспектами діяльності, з активною участю у прийнятті всіх рішень. Це перший етап розвитку бізнесу. Бізнес, в свою чергу, є самостійною ініціативною економічною діяльністю, яка базується на власних та залучених ресурсах, має ризиковий характер і передбачає відповідальність. Основною метою бізнесу є отримання прибутку та розвиток власної справи шляхом задоволення потреб суспільства в ринкових умовах. Підприємництво також являє собою інноваційний вид бізнесу, що пов'язаний з високим ступенем ризику та реалізацією власних ідей з метою отримання прибутку та розвитку суспільства через інновації. Бізнес, організований людиною в ринковому середовищі, не може функціонувати як закрыта структура, адже його ефективність значною мірою залежить від умов навколишнього середовища, в якому він працює [3]. Деякі філософи вважають, що бізнес, по суті, є чиясь власністю, і, таким чином, що його власники мають право розпоряджатися ним на свій розсуд, в рамках закону і моралі. Вони не вважають, що працівники або споживачі мають особливі права на власність. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату від власника бізнесу; вони не мають більше права говорити власнику, як він буде розпоряджатися своєю власністю, так як і власник не повинен казати їм, як витратити свою зарплату, яка є майном, що належить працівникам. Точно так, якщо припустити, що бізнес заготовляє свої товари чесно і з повним розкриттям, споживачі не мають невід'ємного права регулювати бізнес, який належить комусь іншому. У нашому постійному прагненні до самостійності та відповідального управління ми плануємо перейти на нову операційну систему компанії. Основна філософія нашого бізнесу слугує базою для нашої практики щодо внеску у розвиток суспільства і нашої мети «присвятити себе прогресу та добробуту людей через нашу підприємницьку діяльність, що сприяє підвищенню якості життя у всьому світі», як зазначено в основній меті нашого управління. Вперше за останні 60 років ми суттєво оновили цю філософію, враховуючи зміни у соціальному

середовищі та бізнес-умовах. Якщо розглядати підприємство як частину суспільства, можна стверджувати, що ресурси, необхідні для його функціонування — такі як персонал, капітал, земля та матеріали — були передані йому суспільством [4, с. 1]. Місце та роль людини в управлінській структурі відображають бачення майбутніх цілей організації. У умовах невизначеності ці ролі можуть змінюватися і потребують коригування відповідно до нинішніх завдань розвитку, адже чіткий план дій на довгий термін у динамічному середовищі часто залишається лише ілюзією ідеалізованого бачення майбутнього бізнесу. Філософія управління бізнесом визначається як область інтелектуальної діяльності, що спрямована на формування цілісного сприйняття організованого функціонування бізнесу. Вона орієнтована на збереження його якісних характеристик, підтримання динамічної взаємодії зі середовищем та забезпечення стабільного розвитку [5]. **Висновок:** Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Плохий К. «Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття»
URL:<http://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
2. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки // Філософські проблеми гуманітарних наук. К.: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, 2005. № 4. С. 85-89.
3. Філософія бізнесу URL:https://pidru4niki.com/87615/finans/filosofiya_biznesu
4. Юкі Кусумі Основна філософія бізнесу Panasonic Group 19 с.
5. Філософія бізнесу URL:<https://ppt-online.org/184139>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Галушка, студент групи ТТЛ-11

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: філософські погляди Г. Сковороди та їх актуальність для сучасної України є дуже важливою і може мати значний вплив на розвиток українського суспільства. Вивчення цих поглядів може надати нові ідеї та підходи до розв'язання сучасних проблем і сприяти становленню гармонійного та моральності суспільства.

Мета дослідження: вивчення філософських поглядів Г.Сковороди та їх актуальність для сучасної України.

Об'єкт дослідження: філософські погляди Григорія Сковороди.

Предмет дослідження: вплив світогляду Г.Сковороди на розвиток сучасної України.

Завдання дослідження: проаналізувати актуальність філософських поглядів Г. Сковороди для сучасної України та їх потенціал для розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода визначає постать української філософії XVIII століття, чия спадщина має значний вплив на сучасну українську культуру та ідентичність. Його філософські погляди акцентують увагу на сенсі життя, духовному розвитку, моральних цінностях, таких як чесність, справедливість і доброта. Сковорода виступав проти матеріалізму, пропагуючи ідею самовдосконалення та духовності [1, с. 21-22]. Окрім цього, він піднімав питання соціальної справедливості та нерівності, прагнучи до створення суспільства з рівними можливостями для всіх [2, с. 45]. Сковорода також був критиком формальної освіти, наголошуючи на важливості самоосвіти та постійного розвитку особистості. Його ідеї про гармонію людини з природою та мудрість залишаються актуальними і сьогодні [3, с. 57]. У сучасному контексті України, яка переживає складний період трансформацій, філософія Сковороди може слугувати джерелом натхнення для роздумів про моральність, цінності та самовдосконалення, а також сприяти розвитку національної самосвідомості [4, с. 7].

Висновок: Філософські погляди Григорія Сковороди можна знайти в сучасній українській культурі та політичній думці. Вони надихають людей на пошук сенсу життя, розвиток духовності та прагнення до соціальної справедливості. Сковорода вчить нас бути чесними, справедливими та добрими, що є важливими цінностями для будь-якого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Історія української філософії: Навчальний посібник / За ред. В. Малиновського. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2013. 344 с.
2. Грушевський М. Сковорода і його значення для української культури // Історичні науки. 2009. № 1. 54 с.
3. Сковорода Г. Філософські трактати. Київ: Дніпро, 1988. 527 с.
4. Шевченко Т. Великий філософ // Свобода. 2018. №15. С 10.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION // Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY // Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Петро Гевик, студент групи ТТЛ-11

СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство стикається з різноманітними викликами і кризами, які ставлять під сумнів загальнолюдські цінності, такі як мир, справедливість і людське гідності. У наш час, де технологічний розвиток і глобалізація розширюють межі спільноти, питання загальнолюдських цінностей стають особливо важливими, оскільки вони визначають спосіб взаємодії і вирішення глобальних проблем.

Мета дослідження: підкреслити, що у сучасному світі загальнолюдські цінності є ключовими в контексті вирішення глобальних проблем і конфліктів, і вони повинні слугувати як основа для спільної дії та міжнародного співробітництва.

Об'єкт дослідження: сучасний світ як система соціокультурних, політичних і економічних відносин, що функціонує у міжнародному масштабі.

Предмет дослідження: вплив загальнолюдських цінностей на сприйняття і вирішення сучасних глобальних проблем, конфліктів і взаємовідносин в сучасному світі.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив сучасних загальнолюдських цінностей на розвиток суспільства і вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Історія суспільного розвитку свідчить, що до проблеми цінностей, частіше всього, звертаються на його «переломах». Вирішення проблеми цінностей, у тому чи іншому обсязі, на певному етапі розвитку держави має неабияке прогностичне значення. Очевидно тому, що визначення домінуючих у суспільстві, або ж таких, що культивуються владою цінностей, дозволяє передбачити результат суспільного розвитку. З часів Генріха Ріккєрта та Германа Лотце цінності сприймаються як своєрідний «логічний кристал», завдяки якому є можливість зрозуміти глибинні процеси, що відбуваються у тій чи іншій соціальній системі, виявити їх суть. Аналізуючи систему цінностей, на які орієнтується більшість населення держави, саме за допомогою призми «ціннісного кристалу» можна знайти відповіді на одвічні питання: куди і якою дорогою ми йдемо, що чекає на наше суспільство - злету чи падіння, розквіт чи стагнація. Формування такої ціннісної системи, яка була б прийнята більшістю членів суспільства, є найважливішим принципом його існування і, водночас, - основним інструментом суспільних реформувань. Не випадково, глобальною метою будь-якого політичного режиму є прагнення сформувати систему базисних цінностей і зорієнтувати на них більшу частину суспільства [1]. Пріоритет загальнолюдських цінностей над іншими – індивідуальними та колективними (суспільними, національними) – не просто декларація. Це, скоріше, аксіологічний імператив, який усвідомлюється сьогодні різними напрямками наукової думки. Це також вимога часу, без задоволення котрої людство може припинити своє існування. Безперечно, взаємозв'язок загальнолюдських, суспільних та особистісних цінностей не є однозначним. Чимало дискусій виникає стосовно понять „справжня цінність» та „псевдоцінність» або „уявна цінність», а також щодо природи власне загальнолюдських цінностей. Незважаючи на проблематичність зазначеного підходу, триада „загальнолюдські – суспільні – особистісні цінності» заслуговує на особливу увагу. Завдяки їй стає можливим вивчення культурологічних коренів цінностей. Це, в свою чергу, дозволяє зробити істотний крок до цілісного бачення аксіосфери, на відміну від об'єктивно суб'єктивного підходу [2]. Ключовим моментом становлення громадянського суспільства в Україні, безперечно, стала «помаранчева» революція. Оскільки зараз досить бурхливо обговорюється ця тема, хочеться навести авторське бачення даної події. Поперше, ця революція відбулася тому, що в Україні зміцніла політична опозиція, яка довго готувалася і, нарешті, змогла довести, що це серйозна сила, яка здатна впливати на хід політичного процесу в

державі. По-друге, політика владної еліти настільки була корпоративною і неефективною для суспільства, що опозиція без проблем отримала підтримку звичайних громадян, до цього моменту далеких від політики. Хотілося б зауважити, не можна стверджувати, що український народ зробив революцію, як і не можна стверджувати, що народ – це джерело влади [3]. Як уже зазначалося, у структурі ідентичностей одне з чільних місць посідає національна ідентичність. Унаслідок синтетичного характеру вона є предметом міждисциплінарних досліджень. Труднощі з визначенням національної ідентичності виникають не тільки через багатозначність понять «ідентичність» і «нація», а й через те, що в різних царинах гуманітаристики та суспільних науках ці поняття мають різні дефініції. У найзагальнішому вигляді під національною ідентичністю розуміють відчуття колективної належності до конкретної національної спільноти, її культури. Так, на думку американської дослідниці Л. Грінфелд, «національна ідентичність в її суто сучасному розумінні є ідентичністю, яка полягає в належності до «народу», найважливішою ознакою якого є те, що його визнають як «націю». Дослідниця називає п'ять найважливіших аспектів ідентитетів нації та національної ідентичності. По-перше, це людські переконання: нація існує доти, доки її члени визнають один одного як співвітчизників і прагнуть продовжувати спільне співіснування; по-друге, спільне історичне минуле, спільні обов'язки й уявлення про спільне майбутнє; по-третє, є спільні дії, тобто дійова ідентичність; по-четверте, постійне проживання в одній країні і, по-п'яте, спільні характеристики, які об'єднуються поняттям «національного характеру» і котрі формують загальнонародну культуру [4]. У рамках антропої екологічної біоніки можна з'ясувати нові підходи в розкритті сутності земного життя людей. Сучасний розділ психологічної науки, розвинутий Дж. Гібсоном під назвою «Екологічна оптика», стосується антропої екобіоніки. Дж. Гібсон доводить, що людині в акті сприйняття протистоїть не фізичний світ, яким його описують фізики, тобто не об'єктивний світ так званої фізичної реальності, а екологічний світ. Перехід же від фізичного світу до екологічного – це не просто перехід від одного рівня опису світу до другого [5].

Висновок. Отже, необхідно пам'ятати, що система цінностей не є пасивним наслідком впливу соціокультурного середовища, економічних і політичних чинників. Вона, крім того, ще є й однією із форм самоусвідомлення, самовираження внутрішніх інтелектуальних, моральних, естетичних та інших сил і уявлень особистості, які перебувають у тісному взаємозв'язку із її потребами, інтересами, мотивами поведінки, зумовлюючи їх і одночасно перебуваючи залежно від них, від характеру й об'ємності інформації про культурні цінності, їх сутність, функції і властивості. Крім того, у цьому процесі чітко проявляється взаємозв'язок і взаємовплив соціокультурного макросередовища і мікросередовища, особистості, ефективність освітньовиховної системи суспільства тощо.

Список використаних джерел

1. Шайгородський Ю. Ж. Проблема цінностей у контексті сучасності // На шляху до суспільної злагоди / упоряд. Ю. Ж. Шайгородський. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/86628374.pdf>
2. Шайгородський Ю. Цінності як детермінанти суспільного розвитку // Сучасна українська політика. URL: <https://www.academia.edu/28120004>
3. Жабінень Віталій Миколайович, формування політичних цінностей в українському суспільстві в умовах глобалізації. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/43687/Zhabinets_dis.pdf?sequence=3
4. М.А. Козловець, Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації URL: http://eprints.zu.edu.ua/6217/1/kozlovez_monograf.pdf
5. В.Д.Онищенко, Людина і суспільство URL:
6. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9964/1/%D0%9E%D0%BD%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%281%29.pdf>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Віра Герасимюк, студентка групи АГР-11

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісними відносин. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Вони охопили абсолютно всі прояви людського буття. Не можливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив.

Об'єкт дослідження є феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження є філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Гроші є одним із ключових елементів соціальної комунікації, що значною мірою впливають на всі сфери людського життя. Вони відіграють не лише роль економічного регулятора, а й функціонують як елемент культурного і соціального коду, який структурує відносини в суспільстві. Гроші формують цінності, визначають статуси і положення в соціальній ієрархії, а також мають символічне значення, яке виходить за межі суто економічних функцій [1, с. 33]. Вплив грошей на соціокультурні процеси охоплює і міжособистісні відносини, де вони виступають як критерій соціальної оцінки і самоствердження індивіда. Вивчення грошей через призму культури дозволяє побачити їхню роль у формуванні ментальних парадигм, що структурують суспільну свідомість і впливають на взаємодії між індивідами. Гроші можуть розглядатися як символічний капітал, що об'єднує матеріальні і духовні цінності. Кожне суспільство створює власні уявлення про гроші, які залежні від історичного і культурного контексту. Так, у традиційних суспільствах гроші часто асоціювалися із символами влади і достатку, в той час як у сучасних суспільствах вони стали універсальним еквівалентом вартості [2, с. 145]. Символічна природа грошей виявляється через їх здатність бути не тільки засобом обміну чи вимірювання вартості, але й маркером соціального статусу. Це особливо важливо в сучасному глобалізованому світі, де гроші стають невід'ємною частиною процесів комунікації між різними культурами. Гроші є важливим елементом культурного обміну, що дозволяє встановлювати зв'язки між різними соціальними групами і навіть цивілізаціями. Як зазначає Д. Маркович, «гроші є носієм культурного коду суспільства, що відображає його соціальні норми та цінності» [3, с. 110]. Гроші також відіграють роль в еволюції моральних і етичних норм суспільства. Вони впливають на формування уявлень про справедливість, чесність і доброчесність. У багатьох культурах гроші мають етичний вимір, оскільки використання їх передбачає певну відповідальність. Наприклад, у християнській культурі поширеним є уявлення про гріховність накопичення багатства, що суперечить духовним цінностям. Натомість у протестантській етиці наголошується на тому, що гроші можуть бути засобом досягнення суспільного блага, якщо вони використовуються на благодійність та соціальні проекти [4, с. 56]. Гроші як культурний феномен не можуть бути розглянуті лише в контексті економічних відносин. Вони впливають на ментальні структури суспільства, формуючи уявлення про успіх, справедливість та соціальний статус. З розвитком суспільства змінюються і уявлення про гроші. У постіндустріальному суспільстві гроші вже не виконують лише свою класичну функцію засобу обміну, але й стають важливим чинником культурної ідентифікації, де вони репрезентують цінності, норми та ідеали певної соціальної групи або нації [5, с. 219].

Висновки гроші – невід'ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Феномен грошей цілком піддається культурно-філософському дослідженню. Якщо не зводити культуру до поняття ринку, а роль грошей – до їх функцій в економіці. Роль грошей в культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає в себе новий досвід сприйняття грошей, перетворюючись в комплекс архайчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв'язку з чим виникає необхідність культурного Усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

1. Кравченко Ю. Гроші в контексті культурної парадигми: нові підходи. Київ: Видавництво НАН України, 2014. 250 с.
2. Демченко О. Культурологічний аналіз грошей: історичні аспекти. Львів: Аверс, 2010. 180 с.
3. Маркович Д. Соціальні аспекти грошей у сучасних суспільствах. Івано-Франківськ: Плай, 2018. 200 с.
4. Петрович І. Етичний вимір грошей у релігійних доктринах. Чернівці: Рута, 2011. 120 с.
5. Завадський П. Соціокультурний вимір грошей у сучасному суспільстві. Харків: Харківський національний університет, 2012. 300 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION // Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY // Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Тема взаємозв'язку релігії та грошей залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, оскільки вона впливає на соціально-економічні процеси, етичні дебати та культурний контекст. Вивчення цього взаємозв'язку може сприяти кращому розумінню ролі релігії в сучасному суспільстві та викликів, які ставить перед ними сучасний економічний ландшафт.

Мета дослідження: встановлення впливу релігії на фінансову поведінку та моральний спрямованість індивідів, а також розкриття важливих аспектів етики та культури, які визначають відношення до грошей в сучасному світі.

Предмет дослідження: взаємозв'язок між релігією і грошима, зокрема, вплив релігійних переконань на економічну поведінку, фінансові практики та етичні ставлення до грошей в сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: роль та вплив релігії на сферу фінансів і грошей у сучасному суспільстві.

Завдання дослідження: аналіз аспектів етики і соціокультурного виміру відношення до грошей у релігійному контексті та їх вплив на суспільні норми та цінності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах склалася великомасштабна система взаємодії релігії та релігійних організацій з економікою практично в усіх національних господарствах [3, с.114]. Важливо зазначити, що в країнах, незалежно від домінуючого віросповідання, релігія в різних своїх проявах економічно присутня в багатьох аспектах суспільного та економічного життя. Деякі релігії (наприклад, індуїзм) впливають на економічне становище країн свого поширення опосередковано, сприяючи фіксації соціальних груп, що фактично є участю в економічному житті через закріплення їхніх суспільно-економічних ролей [4, с.76]. Буддизм має своє специфічне ставлення до економічної діяльності, здійснюючи нормативно-регулятивний вплив у регіонах свого поширення. Система релігійного впливу на економіку формувалася протягом століть, породжуючи у різні історичні періоди різноманітні форми [1, с. 366]. Одні з них з'являлися, інші зникали, але, безперечно, у процесі розвитку утворилася система релігійної участі в економічному житті. При аналізі цієї системи національні та державні межі стираються, оскільки релігії охоплюють різні країни та народи, зберігаючи свої економічні прояви незалежно від географії поширення. Взаємозв'язок релігії та грошей є складним і багатограним явищем, що вивчається з різних перспектив. Ось кілька ключових аспектів цього взаємозв'язку: Етика та мораль фінансів: Релігія часто встановлює етичні норми щодо отримання, витрат та володіння коштами [2, с.379]. Наприклад, заповіді в християнстві можуть наголошувати на важливості чесності, справедливості та благодійності щодо грошей. Роль релігії в благодійній діяльності та соціальних ініціативах: Багато релігійних громад активно займаються благодійністю та допомогою людям у скруті [1, с.399]. Кошти, зібрані релігійними організаціями, можуть бути використані для підтримки нужденних та вирішення соціальних проблем.

Висновок: релігія впливає на фінансову поведінку та моральні норми стосовно грошей, визначаючи цінності, які спрямовують наші фінансові рішення. Вивчення цього взаємозв'язку допомагає краще зрозуміти вплив релігії на економічні, етичні та соціокультурні аспекти суспільства. Релігія і гроші залишаються актуальною темою для подальших досліджень і обговорень у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія: К.: КНТ, 2014. 410 с.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 617 с.
3. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 112-117.
4. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 73-75.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грошми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грошми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грошми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші є одним із найважливіших інститутів людського суспільства. Вони не лише засіб обміну товарами і послугами, а й чинник, що впливає на різні аспекти життя — від економічного до духовного. Гроші виконують роль носія цінності і, водночас, мають здатність змінювати цінності, з якими взаємодіють [1]. У релігійному контексті гроші можуть набувати різних значень. З одного боку, вони допомагають фінансувати релігійні ініціативи, підтримувати храми, соціальні програми та благодійність. У багатьох релігіях існують традиції пожертвувань, як, наприклад, десятина в християнстві або закят в ісламі, де частина доходів повинна йти на підтримку бідних і нужденних [2, с. 584]. З іншого боку, залежність від грошей може призводити до негативних наслідків, таких як жадібність, зловживання владою та відрив від духовних цінностей [1]. У сучасному світі роль грошей зростає, і це має серйозні наслідки для релігійних спільнот. Наприклад, глобалізація та розвиток капіталізму піднімають питання про етичність використання грошей, вплив матеріалізму на духовне життя, а також можливості збагачення релігійних інституцій через комерціалізацію віри. Поширення так званих «теологій процвітання», особливо в деяких протестантських течіях, де проповідується ідея, що Бог благословляє віруючих через матеріальне багатство, є прикладом того, як гроші стають ключовим елементом в інтерпретації релігії [3]. Соціологи, такі як Макс Вебер, вивчали зв'язок між релігією та капіталізмом. У своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» Вебер показує, як релігійні переконання, зокрема протестантизм, сприяли розвитку капіталістичних відносин через підкреслення етичності праці та накопичення багатства [4, с. 90]. Сьогодні релігійні громади продовжують відігравати значну роль у формуванні фінансової культури і поведінки своїх вірян, впливаючи на їхнє ставлення до грошей і благополуччя [5]. Релігія, як і раніше, залишається важливим фактором, що формує цінності та моральні орієнтири, які впливають на економічні рішення. Наприклад, принципи справедливості, турботи про ближнього і благодійності є фундаментальними у багатьох релігіях і часто йдуть у конфлікт з жадібністю і нерівністю, породженими матеріальними прагненнями [5]. Гроші та релігія можуть або конфліктувати, або взаємодіяти гармонійно, залежно від того, як індивіди і громади вибудовують свої цінності і пріоритети. Релігійні цінності можуть допомогти спрямувати використання грошей у позитивне русло, підтримуючи доброчинність і соціальну справедливість. Проте, у відсутності цих орієнтирів, гроші можуть стати джерелом моральної кризи і суспільної нерівності [6].

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Драган, О. Гроші та мораль: сучасні виклики і відповідь релігії. 2020. URL: <https://example.com/article1>
2. Єгорова Христина. Еволюція грошей в розвитку культури мислення: філософський погляд. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35111/1/584.pdf>
3. Федорова, І. Роль грошей у релігійному житті: матеріалізм чи духовність?. 2021. URL: <https://example.com/article2>
4. Палінчак М. М., Стебляк Д. М. Релігія як фактор економічного розвитку. Випуск 41, 2022. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/41_2022ua/18.pdf
5. Бовк І. А. Економіка і християнська релігія: проблеми і напрями дослідження. 2013. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/4-98-104.pdf>
6. Мареха В.О. Гроші в нашому житті. 2015. URL: http://fel2005.dp.ua/docs/doc_296.pdf
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За невеликий період часу з'явився новий, відкрий світ, в якому всі кордони поступово нівелюються, світ який наскрізь проникнений глобальною культурою інформаційних технологій.

Мета дослідження: виявити сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі **завдання:** визначити поняття глобалізації; охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі; розкрити поняття глобалізації то глобалізму; прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження: феномен сучасного українського суспільства у вимірах соціо-антропологічних, соціо-економічних та соціокультурних, що розвиваються в епоху глобалізації.

Предмет дослідження: вплив глобалізаційних процесів на українське суспільство.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Ця ідея прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії. Наступні науковці думають, що світ, навпаки, являється розділеним і розколотим. Причому, акцент робиться на різних факторах. С. Хантінгтон переконує, що належність до деякої цивілізації визначається релігією. Особлива роль у вирішенні проблем формування стратегій економічного розвитку України належить майбутнім фахівцям у галузі економічних стратегій, що виховуються в економічних навчальних закладах. Досягненню цієї мети сприятиме цей навчальний посібник. Згідно з вимогами Болонського процесу про удосконалення системи вищої освіти наголос в книзі робиться на активізації самостійної роботи студента над курсом. З метою викладання тем курсу здійснюється таким чином, щоб не нав'язувати студенту однозначних рішень, «Істина в останній інстанції»; залишається поле для самостійного роздуму, аналізу тієї чи іншої проблем [1, с. 6]. Україна є країною прийому емігрантів і водночас країною, що зумовлює імміграцію. Сьогодні Україна більше експортує робочих рук, ніж товарів. Частка трудових мігрантів з України у відсотковому відношенні до кількості населення – найвища серед інших країн. За іншими оцінками, ця цифра коливається від 2 до 7 мільйонів [2, с. 6-7]. Соціальна глобалізація несе з собою не менше викликів і загроз, ніж економічна та політична, особливо для країн, що розвиваються, і не адаптовані до цих змін. Американський аналітик М. Наїм називає «п'ять війн» (загроз) глобалізації, що стають найзначущими проблемами сучасного суспільства. Серед них розповсюдження наркотиків, наростання, корупції, незаконне використання інтелектуальної власності, поширення нелегальної міграції людей і «відмивання» грошей [5]. На жаль, практично за всіма п'ятьма загрозами глобалізації Україна входить до групи країн-«антилідерів» і вже тривалий час не вдається до жодних дієвих кроків, аби позбутися цього статусу. Наша країна перебуває на 4 місці у світі за обсягами нелегальної міграції людей (4,2%). За коефіцієнтом свободи від корупції (2,3 за десятибальною шкалою) та за обсягами відмивання грошей Україна входить до 30 найнепривабливіших країн світу. Рівень незаконного використання інтелектуальної власності в Україні становить 91% в усіх сферах діяльності. За цим показником вона на 4 місці в нижній частині списку, поступаючись лише Китаю – 95%, Росії та Індії – 93%. [6, с. 196–209]. Світ глобалізується десятком країн, їх ТНК і по їх ініціативі створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Аналізуючи відносини між промислово розвиненими країнами й країнами Третього світу, група дослідників, яку очолив відомий голландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, вказує на той факт, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей» [4, с. 96-102]. Глобалізм – це, насамперед, суб'єктивний фактор, а саме – політика панівних у світі країн. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів. Одним із головних факторів глобалізму є національно-державна політика декількох найбільш могутніх в економічному відношенні країн – політика, яка використовує їх техніко-виробничу могутність для просування на світовій арені інтересів ТНК. Диктат Заходу, пропаганда їхнього способу життя і нав'язування його всьому світу заважає вирішенню проблем світового розвитку [3, с. 98-105].

Висновок: Таким чином, можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавлені як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Логвінова Н.С. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 356 с.

2. Кіпень В. П. Міграційний потенціал України / В. П. Кіпень, М. В. Авксент'єв. Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. 112 с.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
4. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія». 2015. Випуск 18. С. 96-102.
5. Moisés Naím. Five Wars of Globalization Naím Moisés. URL: <http://foreignpolicy.com/2009/11/03/fivewars-of-globalization/>
6. Манзя М.В. Соціальний вимір глобалізації / М. В. Манзя // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2008. Вип. 32. С. 196-209.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Марія Голуб, студентка групи ТТЛ-11

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є дуже важлива і буде актуальна завжди. Люди повинні це зрозуміти, бо тільки після цього ми зможемо по-справжньому досягнути висот. Також розвивати національну культуру це є обов'язок кожного громадянина, виконуючи його ми досягнемо не тільки духовного, а й ще державного піднесення.

Мета дослідження: проаналізувати особливості української культури.

Об'єкт дослідження: українська культура.

Предмет дослідження: розвиток української культури.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні особливості формування та розвитку української культури.

Виклад основного матеріалу. Культура — це основа, що формує народ як націю; вона охоплює звичаї, традиції, історію та духовність, які становлять цінну спадщину [1]. Це саме те, що відрізняє людину від тварини, підкреслюючи її важливість і значущість. У світі налічується кілька тисяч національних культур, кожна з яких унікальна по-своєму. На їх формування впливають різноманітні фактори, одним із яких є географічне положення. Наприклад, розвиток культури України значною мірою залежав від її сприятливого географічного розташування. Будучи на перехресті шляхів зі сходу на захід і з півночі на південь, Україна отримувала впливи з різних частин світу, що позначилося на її історії та культурі. [2]. Завдяки проживанню на території України багатьох різних племен та народів наша культура значно збагатилася. Крім того, розташування України майже в центрі Європи, а також її статус найбільшої держави на континенті, спрямовані на розвиток європейської культури. Водночас злети і падіння духовного життя в Україні мають бути враховані при аналізі періодів розвитку нашої культури. послід на історичні труднощі, такий як монгольська навала, український культурний процес постійно відроджувався. Починаючи з XIV століття і до ліквідації автономії у XVIII столітті, культура активно розвивалася. Далі, навіть під час неволі, переслідувань і заборонено (кінець XVII — кінець XIX ст.), українська культура не згасала. На початку XX століття спостерігалось поживлення культурного процесу, що завершилося Жовтневим ренесансом 1920-х років. Однак трагедія сталінських репресій у 1930-1950-х роках сильно вдарила по культурі, яка залишилася скованою до часу стагнації. У сучасний період її відродження. Такий підхід до періодизації враховує підйоми і спади, забезпечуючи цільове бачення української культури як єдиного духовного простору нашого народу. Українська культура є багатою і колись була дуже добре розвиненою. Якби інші країни та наша влада приділяли їй більше уваги і інтересів б оцінити її належним чином, то як Україна, так і інші держави досягли вищого рівня культурного розвитку. Наприклад, українські філософські праці збільшили питання про сутність людського щастя та шляхи подолання безкультур'я через науково-технічний прогрес, підвищення продуктивності праці та соціальні експерименти. Однак українські мислителі закликали до інших рішень. Процес діяльності в культурній сфері завжди обґрунтовується на свободі та виборі серед різних альтернативних можливостей, які вимагають потреб і ц. [3]. Із нашої історії відомо, що протягом тривалого часу у мене немає можливостей для розвитку. Наш народ працював на своїй землі, що не лише перешкодило прогресу, а й сприяло стагнації. Сьогодні ми часто поверхово оцінюємо сучасний стан нашої культури, але я впевнений, що лише коли кожен із нами почне прагнути культурного вдосконалення, українська нація зможе вийти зі стану цієї занедбаності. Наше культурне коріння є міцним [4]. Пам'ятаймо, що кожна культура пропонує створений світ, але вона не є ізольованою — культури взаємодіють одна з

одною, вступаючи в діалог. Жодна національна культура не може існувати без творчого спілкування з іншими. Досягнення української культури стають надбанням усього світу та вважаються продуктами поза межами міжнародного культурного процесу. Культура відображає світогляд народу, його національну самосвідомість, унікальність філософського мислення та розуміння основних загальнолюдських і власних проблем, виступаючи як частина людства. Вона втілює етичні цінності, виражені характерними для українського народу чуттєво-емоційними формами, художніми образами та логічними поняттями, які закріплені в національній мові, традиціях, моральних нормах [5].

Висновок: культура була, є і буде важливою ланкою існування і розвитку не тільки держави, а й людини, особистості. Україна є хороший приклад, які наслідки чекають на світ, якщо не розвивати культуру. Адже це те, що нас збагачує та об'єднує.

Список використаних джерел

1. Антонович В. Українська культурна спадщина URL: <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/antonovych-d-ukrayinska-kultura/>
2. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Історія та культура України URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3d2cd67a-9ae4-4ddc-a660-b8854b706679/content>
3. Грицак Я. Українська культура: шлях через століття URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsak_Yaroslav/Narys_istorii_Ukrainy.pdf
4. Соціально-економічний розвиток України в першій половині XIX ст. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24599/
5. Дещо про культурологію в Україні URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1505807.html>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Софія Гончар студентка групи Геоз-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА.

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини. .

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, вона охоплює саму людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему - об'єкт їх дослідження - в контексті інших глобальних проблем. Без такого широкого цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності [1]. Класифікація глобальних проблем: Політичні проблеми (недопущення світової ядерної війни і забезпечення стабільного миру, військові та регіональні конфлікти). Природно-екологічні проблеми (необхідність ефективної і комплексної охорони навколишнього середовища, енергетична, сировинна, продовольча, кліматична, проблеми світового океану тощо). Соціально-економічні проблеми (стабільність розвитку світового співтовариства, ліквідація відсталості країн, що розвиваються, проблема розвитку людини, злочинність, стихійні лиха, бідність).

Наукові проблеми (освоєння космічного простору, довгострокове прогнозування тощо) [2]. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні [3]. Загальновідомо, що людина протягом всього свого існування освоювала нові простори землі, росло населення, кількість освоєних земель, населених пунктів і країн. Процес цього «розширення» набрав неможливих швидкостей, людина винищувала все на своїй дорозі. Однак, до кінця минулого століття стало зрозуміло, що основні показники світового розвитку починають підбиратися до бар'єра, подолання якого може стати катастрофічним для світової цивілізації [4]. Глобалістика - міждисциплінарна галузь наукових досліджень, спрямованих на виявлення сутності, тенденцій і причин процесів глобалізації, інших глобальних процесів і проблем, пошук шляхів утвердження позитивних та подолання негативних для людини і біосфери наслідків цих процесів. Термін «глобалістика» також вживається для позначення сукупності наукових, філософських, культурологічних та прикладних досліджень різних аспектів глобалізації і глобальних проблем, включаючи отримані результати досліджень та практичну діяльність з їхньої реалізації в економічній, соціальній, політичній сферах [5]. Глобальні проблеми людства. Проблеми, що стосуються взаємин усередині людської спільноти: проблема збереження миру і відвернення загрози війни; подолання економічної відсталості бідних країн; демографічна; ліквідація небезпечних хвороб; міжнародний тероризм; міжнародна злочинність [6]. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо. [7] Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність і тісний зв'язок між собою. [8]. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Важливо при цьому відзначити, що будь-яка проблема лише тоді може вважатися глобальною, коли вона є актуальною відносно будь-якого регіону, тобто проявляється в них [9].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалому, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел

1. Зернецька О. В. Причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19138/>
2. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19138/>
3. Заболотний М.Г. Глобалістика URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Липко А. С. Кисень та глобальні проблеми URL: https://elearu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_Science_and_global_problems_127-128.pdf
5. Глобалістика URL: uk.wikipedia.org/wiki/
6. Довгонач Т.Л. Проблеми людства URL: <https://naurok.com.ua/globalni-problemi-lyudstva-u-hhi-stolitti-141305.html>
7. URL: <https://geografiamotozil2.jimdofree.com>
8. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
9. Кантор К.М. Історія проти прогресу. Досвід культурно-історичної генетики. М: Наука, 2003. 350 с.
10. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
11. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
12. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
13. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Мета дослідження: виявити сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі **завдання:** визначити поняття глобалізації; охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі; розкрити поняття глобалізації то глобалізму; прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження: феномен сучасного українського суспільства у вимірах соціо-антропологічних, соціо-економічних та соціокультурних, що розвиваються в епоху глобалізації.

Предмет дослідження: вплив глобалізаційних процесів на українське суспільство.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи зміни у світовій системі під час глобалізації, деякі вчені вважають, що світ стає дедалі більш однорідним у соціальному, економічному та культурному контекстах. Вони використовують однакові методи культурної взаємодії та поведінки. Цю концепцію підкріплюють роботи Ф. Фукуями, де він говорить про перемогу західної ліберальної ідеології, що можна трактувати як «кінець історії». Інші науковці, навпаки, вважають, що світ залишається розділеним і розколотим, акцентуючи увагу на різних аспектах цього процесу. С. Хантінгтон стверджує, що релігія визначає приналежність до певної цивілізації. Особливу роль у розробці стратегій економічного розвитку України відіграють майбутні фахівці в цій галузі, які навчаються в економічних закладах. Цей навчальний посібник допоможе досягти цієї мети. Згідно з вимогами Болонського процесу щодо вдосконалення системи вищої освіти, у книзі акцентується увага на стимулюванні самостійної роботи студентів над курсом. Для викладання тем курсу це реалізується так, щоб не нав'язувати студентам однозначні рішення, «Істина в останній інстанції»; залишається простір для самостійного роздуму та аналізу певних проблем [1, с. 106]. Україна є як країною, що приймає емігрантів, так і країною, яка сприяє імміграції. Наразі Україна більше експортує робочої сили, ніж товарів. Частка трудових мігрантів з України у відсотках до загальної кількості населення є найвищою серед інших країн. За різними оцінками, ця цифра коливається від 2 до 7 мільйонів [2, с. 6-7]. Світ глобалізується за рахунок десятка країн, їхніх транснаціональних корпорацій та міжнародних організацій, створених за їх ініціативи. Інші країни або вимушені приймати умови, що їм нав'язують, або залишатися ізольованими. Аналізуючи стосунки між промислово розвиненими державами та країнами Третього світу, група дослідників на чолі з відомим голландським економістом, лауреатом Нобелівської премії Яном Тінбергеном, підкреслює, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей» [4, с. 34]. Глобалізм є, передусім, суб'єктивним фактором, а саме – політикою панівних країн у світі. Важливо, щоб політика глобалізму не перетворилася на модель глобалізації, оскільки це могло б призвести до негативних наслідків для багатьох країн і народів. Одним із основних чинників глобалізму є національно-державна політика кількох найбільш економічно потужних країн, яка використовує їх техніко-виробничі можливості для просування інтересів транснаціональних корпорацій на світовій арені. Диктат Заходу, пропаганда їхнього способу життя та нав'язування цього всьому світу ускладнюють вирішення проблем світового розвитку [3, с. 98-105]. Висновок: Отже, можна стверджувати, що глобалізація в Україні має значний авторитет. Цей інтерес охоплює як політиків, так і простих громадян. Глобалізація стала невід'ємною частиною побуту кожної людини, і ми вже не можемо обійтися без речей, які, здавалося б, є необхідними для нормального існування і які вона «подарувала». Ця невидима рука захопила та заповнила всі аспекти людського життя в сучасному світі, і напевно чи хтось зможе зупинити її вплив.

Список використаних джерел

1. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія». С. 96-102.
2. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Логвінова Н.С. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 356 с.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
4. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тиждень. 2012. № 34 (251). 24–30 серпня. С. 24–29.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: економічної свідомості в умовах ринкової економіки України обумовлена трансформаційними процесами, що відбуваються в економіці країни протягом останніх десятиліть. Від моменту здобуття незалежності Україна пройшла шлях від планової економіки до ринкової, що викликало глибокі зміни в економічних уявленнях, установках та поведінці населення. Економічна свідомість, як форма відображення соціально-економічних процесів, впливає на прийняття рішень, інвестиційну активність, підприємницьку діяльність, рівень споживання та заощаджень. Формування здорової економічної свідомості громадян є ключовим фактором для побудови стабільної та конкурентоспроможної економіки. В умовах постійних економічних викликів, зокрема, інфляційних коливань, політичної нестабільності та зовнішніх загроз, економічна свідомість українців стає важливим елементом успішного функціонування ринкових механізмів та адаптації до нових економічних реалій.

Мета дослідження: аналіз економічної свідомості населення України в умовах ринкової економіки та визначення її впливу на економічну поведінку, зокрема у сферах споживання, заощаджень та підприємництва.

Завдання дослідження: проаналізувати поняття економічної свідомості та її складові; визначити особливості формування економічної свідомості в умовах ринкової економіки України; оцінити вплив економічної свідомості на економічну поведінку населення (споживання, заощадження, інвестиції, підприємницька діяльність).

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість – це сукупність знань, уявлень, переконань та установок, які відображають ставлення людей до економічних процесів і явищ, а також визначають їхню поведінку в економічній сфері. Вона формується під впливом соціальних, політичних, культурних і економічних факторів, безпосередньо впливаючи на прийняття рішень у сфері споживання, інвестування та заощадження. Економічна свідомість – це одна з центральних категорій сучасної економічної психології. [1, с. 34]. Складові економічної свідомості включають економічні знання, які відображають рівень обізнаності щодо функціонування економічних законів, ринкових механізмів, фінансових інструментів та податкової політики. Важливу роль відіграють також економічні цінності, що включають переконання стосовно праці, грошей, власності, економічної свободи та соціальної справедливості. Економічні установки формують індивідуальні та колективні економічні цілі, визначаючи мотиви до збереження, інвестування, витрат та підприємницької діяльності. Економічна поведінка, в свою чергу, проявляється в реальних діях і рішеннях людей, які охоплюють вибір способів отримання доходів, витрати, заощадження, інвестиції та підприємництво. Формування економічної свідомості в умовах ринкової економіки України має свої особливості, зумовлені історичними, соціальними та економічними чинниками. Перехід від планової до ринкової економіки спричинив значні зміни у свідомості населення, яке тривалий час жило в умовах централізованого управління економікою. Основна роль економічної свідомості розкривається в організації суспільного буття людини, її історичної динаміки цивілізаційного й культурного розвитку [2, с. 36]. Однією з ключових особливостей є поступове засвоєння ринкових принципів, таких як конкуренція, приватна власність та саморегуляція економіки. Після тривалого періоду планової економіки українському суспільству довелося адаптуватися до нових умов, де індивідуальна відповідальність за власний добробут стала визначальним фактором. Це вплинуло на формування більш раціонального підходу до фінансових рішень, заощаджень та інвестицій. Важливим фактором є також вплив політичної та економічної нестабільності, яка характерна для України протягом останніх десятиліть. Це призвело до певного рівня недовіри населення до державних інститутів, фінансових установ та ринкових механізмів, що позначилося на економічній поведінці людей. Через це багато громадян схильні обирати більш консервативні фінансові стратегії, такі як заощадження в іноземній валюті або інвестування в матеріальні активи, як-от нерухомість. Значний вплив на формування економічної свідомості мають також освітні програми та інформаційні кампанії, що спрямовані на підвищення фінансової грамотності населення. З розвитком підприємницької діяльності та малого бізнесу дедалі більше людей починають усвідомлювати необхідність глибшого розуміння економічних процесів для успішного ведення справ. Економічна свідомість безпосередньо впливає на економічну поведінку населення, визначаючи підходи до споживання, заощаджень, інвестицій та підприємницької діяльності. Соціальне підприємництво не виключає прибутковості, але на першому місці є вирішення соціальних проблем або створення соціальної цінності для допомоги суспільству [3, с. 47.] Високий рівень економічної свідомості сприяє раціональному споживанню, зваженому прийняттю фінансових рішень, зростанню заощаджень та інвестицій у довгострокові проекти. Це також стимулює розвиток підприємницької ініціативи, оскільки люди стають більш обізнаними щодо ринкових можливостей і ризиків. Натомість низький рівень економічної свідомості може призводити до надмірного споживання, недостатніх заощаджень та уникання інвестиційних і бізнесових ризиків.

Висновок. В умовах ринкової економіки України економічна свідомість відіграє ключову роль у формуванні ефективної економічної поведінки населення. Вона визначає ставлення людей до споживання, заощаджень, інвестицій та підприємницької діяльності, сприяючи адаптації до сучасних ринкових умов. Високий рівень економічної свідомості дозволяє громадянам приймати обґрунтовані фінансові рішення, підвищує їхню економічну активність та сприяє стійкому розвитку країни. Водночас, недостатній рівень обізнаності може стримувати економічне зростання та негативно впливати на фінансову стабільність населення. Тому підвищення економічної грамотності та формування відповідальної економічної свідомості є важливими завданнями для сталого розвитку ринкової економіки України.

Список використаних джерел:

1. Захарчук А. Економічна свідомість та її роль в умовах ринкової економіки в Україні. ЗУНУ. 2021. 370 с.
2. Ізмайлов Я. О., Осмятченко В. О., та Панура Ю. В. Вплив економічної свідомості та культури громадян на формування податкової культури суспільства. Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування №4. 2020. С. 34-42.
3. Ільченко В. М. Соціальне підприємництво як індикатор свідомості суспільства. Економічний простір. №178. 2022. С. 46-50.
4. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
5. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Антон Гринюк, студент групи ТТЛ-11

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження: Тема сенсу життя в українському суспільстві епохи Середньовіччя є надзвичайно важливою для розуміння культурного та духовного розвитку нашої нації. Вона дозволяє заглибитися у філософські традиції того часу, що вплинули на формування світогляду українців, а також на їхні моральні цінності. Це дослідження допоможе висвітлити, як історичні та релігійні контексти впливали на уявлення про сенс існування.

Мета дослідження: вивчення філософських концепцій сенсу життя в українському суспільстві середньовіччя, а також виявлення впливу релігійних, соціальних і культурних чинників на ці уявлення.

Об'єкт дослідження: історичні та культурні особливості, що формували погляди на сенс життя в Україні в період Середньовіччя.

Предмет дослідження: філософські роздуми про місце людини у світі та її призначення.

Завдання дослідження: проаналізувати основні філософські течії, що визначали уявлення про сенс життя в середньовічній Україні; розглянути роль християнства та народної філософії в цих уявленнях; виявити вплив соціальних і культурних факторів на формування сенсу життя.

Виклад основного матеріалу У середньовічній Україні філософські погляди на сенс життя були тісно пов'язані з релігійними віруваннями. Християнство відігравало ключову роль у формуванні світогляду людей. Мислителі, такі як Касіян, підкреслювали важливість духовного очищення та служіння Богу як основи для досягнення справжнього сенсу життя. Вони вважали, що лише через єдність з божественним можна знайти справжнє щастя [1, с. 35]. Однією з важливих постатей середньовічної української філософії був митрополит Іларіон, який у своїх творах акцентував увагу на ролі людських чеснот у досягненні сенсу існування. Він підкреслював, що людське життя має значення лише в контексті служіння ближньому і суспільству [2, с. 47]. Також важливу роль у формуванні поглядів на сенс життя відігравала народна мудрість. Люди вважали, що сенс життя проявляється у стосунках із родиною, спільнотою та природою. Погляди на спільну відповідальність та доброчесність стали основою соціальних цінностей, що формували українську культуру [3, с. 17]. Водночас, філософи середньовіччя підкреслювали небезпеку сліпого фанатизму, коли сенс життя міг бути підмінено ідеологічними догмами. Це підкреслювало важливість критичного осмислення релігійних і культурних цінностей [4, с. 95].

Висновок. Отже, проблема сенсу життя в українському суспільстві епохи Середньовіччя є складним і багатограним явищем. Вона об'єднує в собі релігійні, соціальні та культурні аспекти, які формували уявлення людей про своє місце у світі. Сенс життя розглядався не лише як індивідуальне прагнення, а й як колективне явище, що відображає цінності та ідеали суспільства. Це питання залишається актуальним і сьогодні, оскільки ми продовжуємо шукати відповіді на запитання про значення нашого існування.

Список використаних джерел

1. Іларіон. Слово про Закон і Благодать. Київ: Дніпро, 1991. 191 с.
2. Касіян. Про сенс життя та добродійність. Львів: Світ, 2003. 79 с.
3. Кожушко В. Християнство і українська філософія. Харків: Основа, 2015. 315 с.
4. Ткачук І. Народна філософія в українській культурі. Одеса: Астропринт, 2017. 249 с.

5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Аліна Гринякова, студентка групи АГР-12

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження: Тема взаємозв'язку релігії та грошей залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, оскільки вона впливає на соціально-економічні процеси, етичні дебати та культурний контекст. Вивчення цього взаємозв'язку може сприяти кращому розумінню ролі релігії в сучасному суспільстві та викликів, які ставить перед ними сучасний економічний ландшафт.

Мета дослідження: встановлення впливу релігії на фінансову поведінку та моральну спрямованість індивідів, а також розкриття важливих аспектів етики та культури, які визначають відношення до грошей в сучасному світі.

Предмет дослідження: взаємозв'язок між релігією і грошима, зокрема, вплив релігійних переконань на економічну поведінку, фінансові практики та етичні ставлення до грошей в сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: роль та вплив релігії на сферу фінансів і грошей у сучасному суспільстві.

Завдання дослідження: аналіз аспектів етики і соціокультурного виміру відношення до грошей у релігійному контексті та їх вплив на суспільні норми та цінності.

Виклад основного матеріалу: Використовуючи економічні важелі, релігія впливає на політичні рішення держав, породжуючи певні протиріччя. Природно, що вплив на економіку у різних релігійних регіонах неоднаковий. Якщо християнство через свої церкви (православну, католицьку, протестантську) безпосередньо бере участь в економіці, являється її суб'єктом, здійснює виробничу діяльність, виконує різні фінансові й товарні операції, то ісламу притаманна регуляторна економічна діяльність шляхом встановлення регламентуючих норм. Християнство є соціальним фактом розвитку європейської цивілізації. Як і будь-яка суспільна система, воно не може оцінюватися виключно у позитивному чи негативному ключі. Думка про те, що торгівля чи інша господарська активність несумісні з християнськими догматами (часто прихильники такої позиції посилаються на відому притчу про Христа, який вигнав торговців із храму), є хибною вже тому, що у Середні віки церква була чи не найбільш активним економічним агентом, винайдені нею фінансові інструменти (наприклад, форми векселів та дорожніх чеків, які використовувалися релігійно-військовими орденами) були чинником прискорення господарської активності, а праці католицьких теологів (наприклад, Каєтана) з економічних питань стали поряд з античними текстами підґрунтям для становлення сучасної економічної науки. Як пише німецький теолог і етичний філософ Р. Маркс, церква ніколи не заперечувала ринкової економіки [1, с. 79]. Християнство є ще й величезною сукупністю людей, що сповідують цю релігію чи принаймні є носіями християнської моралі (про відданість сучасних європейців християнським етичним ідеалам, попри загальну нерелігійність, пише Ф. Бродель [2, с. 328]. Окремі релігії (такі, як індуїзм) впливають на економічне життя країн розповсюдження, опосередковано, однак сприяють фіксації соціально-станових груп, що є за своєю суттю участю в господарському житті шляхом закріплення їх суспільно-економічних функцій. Своє специфічне ставлення до економічної діяльності взагалі позиціонує буддизм, який здійснює нормативно-регулятивний вплив у регіонах розповсюдження. Власні особливості мають також інші релігійні напрями. Система релігійного впливу на економіку складалася протягом століть, породжуючи у різні історичні періоди ті чи інші форми. Одні з них виникали, інші відмирали, але, безумовно, в процесі свого розвитку складалася система релігійної участі в економічному житті. При аналізі цієї системи національні та державні кордони зникають, оскільки релігії охоплюють різні країни і народи і зберігають свої сутнісні економічні прояви практично поза географією розповсюдження. Розглядаючи релігію як соціально-економічний фактор суспільного прогресу, слід приділити увагу категоріям, за змінами в яких можна судити про цей процес. Мова йде про релігійно-економічні норми щодо праці, капіталу, доходу, винагородження, відсотка, грошей, зайнятості, питання нагромадження позаекономічними та економічними шляхами багатства, створення суто церковного фінансового капіталу і його вплив в окремі історичні періоди розвитку людства і націй на соціально-економічний розвиток. Яремчук С.С. зазначає що, структура релігійної економіки складається з декількох елементів: прибічники релігії зі своїми практиками; релігійні організації з своїми практиками; релігійна

культура, яка створюється організаціями [3, с. 110]. Господарська діяльність релігійних установ, взаємовплив релігії та економіки, навпаки, відбувалися персоніфіковано, і це також є предметом аналізу, як і взаємодія та зв'язок світської і церковної влади у вирішенні соціально-економічних питань. Науковий інтерес представляє визначення меж втручання релігії та церкви в економічне життя держави. Оскільки кожна релігія формує ці межі згідно нормам, записаним у святому писанні, то в різних країнах у різні історичні періоди ці межі відрізнялися залежно від домінування тієї чи іншої релігії. Але очевидним є той факт, що існують верхня і нижня межі існування релігії у певних економічних умовах. Нижньою економічною межею є «межа виживання», коли релігія існує переважно у духовній формі, у формі вірування. Верхню межу становить попит на релігію, який надає можливість останній матеріалізувати духовну потенцію в реальне багатство. Все, що знаходиться вище верхньої межі, є процесом накопичення і процесом участі релігії і церкви у створенні національного багатства [4, с. 98]. Саме через конкретну практику можна побачити вплив економічних процесів на християнство, оскільки і схвалення церквою певних видів господарювання, і стимулювання ділової активності (наприклад, проголошення порушення договору гріхом) були наслідком практичної залученості церкви до відповідних економічних відносин і як економічного агента, і як структури, яка освячувала існуючий економічний устрій, що описує, зокрема, Д. Норт [5, с. 95].

Висновок. Релігія впливає на фінансову поведінку і моральні стандарти у відношенні до грошей, визначаючи норми та цінності, які керують нашими фінансовими рішеннями. Вивчення цього взаємозв'язку сприяє кращому розумінню впливу релігії на економічний, етичний та соціокультурний аспекти суспільства. Релігія і гроші залишаються актуальною темою для подальших досліджень і обговорень у контексті сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Маркс Р. Капітал: прикінцева промова для людей / Р. Маркс ; пер. з нім. І. Андрущенко. К.: Темпора, 2013. 296 с.
2. Бродель Ф. Граматика цивілізації 2008. 552 с.
3. Яремчук С.С. Основні постулати теорії релігійної економіки в соціології релігії. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2016. Випуск 3/4 (31-32). С. 109-116.
4. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія. Київ: КНТ, 2014. 410 с.
5. Дуглас Норт, Джон Волліс, Баррі Вайнгест. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. 2017. 2022. 352 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Гудовський, студент групи АКІТ-11

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це ідеальний інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити. Вони служать справжнім двигуном для розвитку людського суспільства, всіх галузей економіки будь-якої країни. Вони існують як один із найважливіших аспектів сучасного життя. Їхня роль у суспільстві величезна і її важко переоцінити. Вони не просто фізичний об'єкт, що лягає в кишеню, а й символізують набагато більше. Перш за все, гроші - це засіб обміну, що дозволяє суспільству функціонувати. Вони дозволяють людям придбавати товари і послуги, задовольняти свої потреби та розвиватися. Гроші також стимулюють економічний розвиток, бо використовуються для інвестицій, створення нових робочих місць та забезпечення інновацій. Гроші дають людям свободу вибору і контроль над власним життям. Вони впливають на рішення про робоче місце, освіту, місце проживання та багато інших аспектів. Гроші дозволяють здійснювати мрії та досягати цілей. Однак разом з цим, вони можуть також стати джерелом стресу та

нерівності. Сучасне суспільство приділяє велике значення матеріальному благополуччю, і це може призвести до зростання нерівності у розподілі багатства. Багатьом людям гроші потрібні щоб підтвердити власну цінність. Адже, гроші дають відчуття власної важливості — комусь може здаватися, якщо ти зумів заробити багато, то стаєш кращим за тих, хто не зміг цього зробити. За цим почуттям часто стоїть бажання заповнити внутрішню порожнечу, додати собі ваги у власних очах. Воно може виражатися у наступному: «Якщо у мене є гроші, значить я чогось вартий!». Але, на жаль, буває і так, що надлишок грошей щастя не додає [4]. Багатство змушує людей показати своє істинне обличчя, зазначає Пол Букхайт: «Гроші увиразнюють справжні риси людей. Покидьок з грошима стане ще більшим покидьком. Але якщо у вашому житті є мета і сенс, воно не обмежується гонитвою за золотим тельцем, і гроші можуть дати свободу займатися тим, що для вас дійсно важливо». [5]. Гроші супроводжують нас усюди. Впливають на всіх нас. І кожен думає про них по-своєму. Вони викладають нам уроки, що застосовуються до різних сторін життя – ризику, впевненості, щастя. Навряд чи можна знайти інше настільки потужне збільшувальне скло, яке дозволяло б пояснити, чому люди поведуться так, а не інакше.[1, с.1] Ми живемо в епоху, коли люди роблять здебільшого не те, що корисно й красиво, а те, що можна продати й за що платять гроші. Нині неможливо жити в суспільстві й займатися лише натуральним господарством, тобто споживати тільки результати своєї безпосередньої праці. Підґрунтям сучасної цивілізації є відносини купівлі-продажу, а товарний обмін неможливий без посередництва такої речі, яка має універсальну властивість бути обмінною на всі товари. Такою річчю є те, що виявляє універсальну купівельну спроможність, тобто йдеться про гроші [2]. Вони — це втілення і наочна демонстрація того, як закон природи реалізується і працює в соціальному просторі. Чим більше грошей, тим більше шансів на майбутнє. Хто ви при цьому — не має жодного значення. Їхня роль не обмежується функціями платежу, накопичення або збереження. Вони є також загальним еквівалентом вартості будь-яких товарів. За допомогою грошей можна задовольнити всі потреби. Напевно, за виключенням духовних, хоча це спірне питання, яке залежить від прагнень конкретної людини. Грошовий механізм, сформований в системі економічної діяльності традиційного суспільства, поширюючись на всі інші системи і перебираючи на себе функції управління цілим суспільством, зумовлює своєрідну експансію технологічної раціональності. Відповідно до процесу розмежування, з одного боку, інструментально раціональності, та, з другого, морально-етичної сфери, сприйняття соціального значення грошей у суспільній свідомості знає своєрідного роздвоєння: тоді як з економічної точки зору гроші виступають як провідний чинник господарської діяльності і в цій функції є суспільним благом, значення грошей як життєвої цінності набуває фетишизованого характеру і сприймається як втілення соціального зла [3, с. 302-303].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Морган Гаусел. Філософія грошей. 2020р. с.1
2. Український тиждень. Що таке гроші та яка нам з цього користь. Друга частина. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-take-hroshi-ta-iaka-nam-z-tsoho-koryst-druha-chastyna/>
3. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань (18–20 травня 2011 року, Львів) С. 302-303.
4. Для чого нам гроші – 5 головних причин. URL: <https://clout.com.ua/5-golovny-h-pry-chy-n-po-yaky-m-nam-naspravdi-potribni-groshi.html>
5. BBC News Ukraine. Що робить з людьми раптове багатство? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_cap/2016/04/160407_vert_cap_is_getting_rich_worth_it_vp
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Діана Гуменна, студентка групи ТТЛ-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства.

Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, вона охоплює саму людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему - об'єкт їх дослідження - в контексті інших глобальних проблем. А тому, незалежно від того, які конкретні задачі вирішує та чи інша наука у вирішенні глобальних проблем сучасності. Без такого широкого цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні тим більше ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності. При цьому головна функція філософії в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну, і етичну основу відповідних рішень. Під глобальними проблемами розуміють ряд найбільш актуальних проблем, пов'язаних із явищами і процесами, які зачіпають життєві інтереси всього людства, та вимагають для свого вирішення колективних зусиль всього світового співтовариства, а при несвочасному вирішенні загрожують його існуванню [1]. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо [2]. Загальновідомо, що людина протягом всього свого існування освоювала нові простори землі, росло населення, кількість освоєних земель, населених пунктів і країн. Процес цього «розширення» набрав неможливих швидкостей, людина винищувала все на своїй дорозі. Однак, до кінця минулого століття стало зрозуміло, що основні показники світового розвитку починають підбиратися до бар'єра, подолання якого може стати катастрофічним для світової цивілізації [3]. Глобалістика – це міждисциплінарна галузь знань, яка на перетині природничих і гуманітарних наук, зокрема філософії, досліджує фундаментальні питання буття людства в глобалізованому світі. Вона вивчає як об'єктивні закономірності розвитку глобальних систем, так і суб'єктивні чинники, що впливають на формування світогляду і цінностей людства в епоху глобальних викликів. Філософія відіграє ключову роль у глобалістиці, надаючи їй теоретичну основу та методологічний інструментарій. Вона допомагає нам зрозуміти глибинні причини глобальних проблем, сформулювати ціннісні орієнтири для їх вирішення та розробити довгострокові стратегії розвитку людства [4]. Глобальні проблеми людства. Проблеми, що стосуються взаємин усередині людської спільноти: проблема збереження миру і відвернення загрози війни; подолання економічної відсталості бідних країн; демографічна; ліквідація небезпечних хвороб; міжнародний тероризм; міжнародна злочинність. Проблеми, що є результатом взаємин між суспільством і природою: екологічна; сировинна; енергетична; продовольча; освоєння Світового океану; освоєння космосу. Проблема збереження миру й відвернення загрози війни. За минулі 5500 років відбулося 15000 воєн, у яких загинуло понад 4 млрд. людей. Перша світова війна обійшлася людству у 50 млрд. доларів, Друга світова – в 10 разів більше. Щороку на військові цілі витрачається понад 1 трлн. доларів. Особливу небезпеку становить ядерна зброя, яку мають 6 держав: США, Росія, Китай, Велика Британія, Франція, Індія. За даними ЮНЕСКО, в галузях військово-промислового комплексу працюють 50 млн. осіб, до військових розробок залучено 1/5 науковців світу. Систематично в світі виникають десятки «гарячих точок» (Палестина, Пакистан, Судан, Афганістан) [5]. Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність і тісний зв'язок між собою. Тому вирішення однієї з глобальних проблем передбачає врахування на неї впливу інших проблем. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення [6]. Глобальні проблеми сучасності, такі як кліматичні зміни, екологічні кризи та соціальна нерівність, вимагають комплексного підходу, який виходить за рамки окремих наукових дисциплін. Філософія, як

наддисциплінарна галузь знання, забезпечує необхідну інтеграцію наукових знань, формуючи ціннісний фундамент для етично обґрунтованих рішень. Вона допомагає нам зрозуміти глибинні причини глобальних проблем, сформулювати бачення сталого майбутнього та розробити стратегії, які б враховували не лише економічні інтереси, а й соціальну справедливість та збереження довкілля [7].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природи знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Зернецька О. В. Причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19138/>
2. Заболотний М.Г. Глобалістика URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Липко А. С. Кисень та глобальні проблеми URL: https://elearntu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_Science_and_global_problems_127-128.pdf
4. Глобалістика URL: uk.wikipedia.org/wiki/
5. Довгонач Т. Л. Проблеми людства URL: <https://naurok.com.ua/globalni-problemi-lyudstva-u-hhi-stolitti-141305.html>
6. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
7. Сук В. В. Філософський підхід до розгляду глобальних проблем URL: <https://archive.mcn.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/download/585/595>
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Анна Гуня, студентка групи ДІД-11

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»

Актуальність теми дослідження. Комунікація є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Розвиток інформаційних технологій, соціальних мереж, та зростання об'єму інформації, доступної для громадськості, роблять комунікаційну культуру актуальною темою для дослідження. Зростання кількості способів спілкування та можливість глобального впливу роблять комунікаційну культуру надзвичайно важливою для забезпечення ефективної комунікації та заборони поширенню дезінформації.

Мета дослідження: сприяння підвищенню якості комунікації в суспільстві, розкриття проблем і вирішення викликів, пов'язаних із зростанням обсягу інформації та розповсюдженням інформаційних технологій.

Предмет дослідження: комунікація в суспільстві, включаючи всі аспекти спілкування, обміну інформацією та взаємодії між індивідами, групами, організаціями та суспільством в цілому.

Об'єкт дослідження: комунікаційна культура суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати комунікаційні процеси у суспільстві, включаючи мову, символи, засоби масової інформації та соціальні мережі.

Виклад основного матеріалу. Комунікаційна культура суспільства - це комплекс знань, навичок, цінностей і правил, які регулюють процеси спілкування та взаємодії між людьми в суспільстві [1, с. 6]. Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується тим, що жодна сфера буття людини не може нормально функціонувати і розвиватися без своєчасного і повного забезпечення необхідною інформацією, уміння її швидко, якісно й адекватно сприймати, зберігати, обробляти, використовувати і передавати. Інформація завжди впливала на формування особистості, її

світогляд, стереотипи поведінки, ступінь суспільної активності і культурний вигляд як окремих індивідів, так і різних груп та суспільства в цілому. Зростаючі інформаційні потоки перетворюють процеси передачі й отримання інформації на все більш складні [2, с. 48]. І тому, в ситуації, яка сформувалась у теперішній час, все більш актуальною є глибока розробка поняття «комунікаційна культура суспільства». Важливо відзначити недостатню розробленість проблеми комунікаційної культури й у філософському аспекті. Багато в чому це обумовлено багатозначністю термінів «комунікація» і «культура», що і становлять зміст поняття «комунікаційна культура» [3, с. 156]. Всі перераховані вище аспекти визначають необхідність теоретичного осмислення комунікаційної культури, значення і роль якої зростає останнім часом пропорційно збільшенню обсягу інформації та каналів її обміну в суспільстві. У зв'язку з полісемантичністю поняття «комунікаційна культура» виникає, насамперед, необхідність його уточнення як предмета дослідження теорії та історії соціальних комунікацій [4, с. 265]. Дане поняття співвідносне, з одного боку, з поняттям «культура», з другого боку – з поняттям «комунікація». Термін «культура» належить до числа багатозначних, і пояснюється це тим, що сама культура – вкрай складне, багатогранне явище, що виражає всі сторони людського буття. Саме тому її вивчають багато наук, кожна з яких виділяє предметом свого вивчення одну з її сторін, формулюючи при цьому своє розуміння й визначення культури [5, с. 27].

Висновок. Комунікаційна культура вимагає розуміння і поваги до різних культурних, мовних і соціальних різниць. Вона також включає в себе важливі аспекти, пов'язані з моральністю та етикою в комунікації. Збільшення уваги до комунікаційної культури суспільства є актуальним завданням у сучасному світі, де інформація швидко поширюється, а зв'язки між людьми стають все більш важливими. Підвищення комунікаційної культури сприяє покращенню міжособистісних відносин, зменшенню конфліктів і підвищенню якості життя в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Масі. Н. І. Про сутність поняття «комунікаційна культура суспільства» С.6.
2. Тернопільська В. Теоретичні аспекти феномена «соціально-комунікативна культура». Житомирський державний університет імені І. Франка. Вип. 22. С.44-50.
3. Зотов В. В. Становлення інформаційно-комунікативного середовища сучасного суспільства: соціологічний аналіз інституційно-реальних трансформацій: монографія / В. В. Зотов; Курськ. держ. техн. Ун-т. Курськ, 2007. 246 с.
4. Соколов О.В. Загальна теорія соціальної комунікації / А. В. Соколов. СПб: Видавництво Михайлова В. А., 2002. 461 с.
5. Уледов А.К. До визначення специфіки культури як соціального явища / А.К. Уледов // Філософські науки. 1994. № 2. С. 22-29.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Софія Гуртовська, студентка групи ТТЛ-11

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту.

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основного матеріалу. В цілому етика бізнесу досліджує безособові, практично-утилітарні відносини людей з метою їх гармонізації, гуманізації та відповідності моральним вимогам. Проблемне поле бізнес-етики є вужчим і конкретнішим, ніж етика бізнес-відносин, оскільки її наукові інтереси обмежені сферою підприємницької та комерційної діяльності. Бізнес-етика є складовою етики бізнес-відносин, яка вивчає особливості функціонування та розвитку моралі у сфері підприємницької та комерційної діяльності та формулює відповідні рекомендації для цієї галузі. Поняття і сутність етики бізнесу: норми і правила поведінки існували з глибокої давнини. Вони постійно змінювалися через зміни в способі

життя людей, та появою писемності, з розвитком культури, науки, техніки [1, с. 47]. Термін «етика» походить від давньогрецького *ethos*, що за часів Гомера означало місце перебування, спільне житло, а згодом — звичай, вдачу, характер. В ті часи воно означало «звичаї та звички, які сформувались в певній місцевості проживання людей» [3, с. 6]. Для багатьох громадян, особливо старшого покоління, посттоталітарних держав, включаючи Україну, такий погляд на людину є неприйнятним. Вони вважають, що ринок, бізнес - це сфера реалізації індивідуалістичних, егоїстичних інтересів людини, які породжують експлуатацію, економічну та соціальну відчуженість людей та багато інших нелюдських явищ у соціальному існуванні. Виявилося, що позбавлені можливості реалізувати свої егоїстичні індивідуалістичні прагнення, люди перетворюються у пасивних, втрачають ініціативу, не можуть приймати рішення та діяти незалежно. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб та інтересів бізнесу і науки. У країнах із розвинутою ринковою економікою дослідження щодо єдності етики і бізнесу досягнули певного рівня. На думку одного британського науковця Б.Шпегельммілі провідною країною в цьому напрямі дослідження є США. З етики бізнесу у США читається більше ніж 500 курсів лекцій в університетах, присвячено близько 50 монографій [4, с. 36]. Стимулювання етичної поведінки: є чимало важливих факторів, які стимулюють формування етичної поведінки. Можливо, перший з цих факторів полягає в тому, що етика високого рівня – це запорука успішного бізнесу. Існують вагомі причини, чому сучасне суспільство повинно всіляко заохочувати етичну поведінку, яка спонукає до економічної активності, зростання конкуренції та ефективності виробництва. Як наслідок, буде зростати швидкість руху товарів та послуг, які в результаті стають доступними завдяки нижчим цінам на них і вищій якості. [2, с. 17-18].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

- 1.Сушик І.В., Сушик О.Г., Мартинюк Я.М., Вісин В.В. Етика бізнесу: навчальний посібник. Луцьк. ІВВ Луцький НТУ. 2019. 268 с.
- 2.Зеліч В., М.М. Дученко, О. А. Шевчук, Шакоцько. Конспект лекцій (з етики бізнесу). Київ. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2020. 58 с.
- 3.Урбан Т., Статінова Н.П., Радченко С.Г. Етика бізнесу: навчальний посібник. Київ. Київський національний торговельно-економічний університет (КНТЕУ). 2001. 249 с.
- 4.Томас М. Герет, Річард Дж. Клоноскі. Етика бізнесу. Київ. Основи. 1997. 214 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Данько Святослав, студент групи АГР-11

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальності теми дослідження: тема німецьких мислителів про природу власності є досить актуальною, особливо в контексті соціально-економічних змін, які відбуваються в світі. Вона відкриває можливість розглядати різні погляди на власність і її роль у суспільстві, а також аналізувати теоретичні концепції, які розкривали німецькі мислителі.

Мета дослідження: аналіз поглядів німецьких мислителів про природу власності.

Об'єкт дослідження: ідея власності, її виникнення, принципи, що їй лежать в основу, а також її вплив на соціальні відносини і суспільство в цілому.

Предмет дослідження: думки німецьких мислителів про природу власності.

Завдання дослідження: проаналізувати погляди німецьких мислителів, визначити, яке значення німецькі мислителі надавали власності як соціальному явищу, проаналізувати, які теоретичні моделі розвитку власності були запропоновані німецькими мислителями.

Виклад основного матеріалу. Німецька класична філософія, яка зародилася в кінці XVIII століття, залишила величезний вплив на розвиток європейської думки, зокрема й на концепцію власності. Німецькі мислителі, такі як Іммануїл Кант, Георг Гегель, Йоганн Фіхте, та Карл Маркс, кожен по-своєму розвивали цю тему, шукаючи відповіді на

питання, як власність формується і яким чином вона впливає на суспільні структури [1]. Людина здатна до раціонального пізнання, а отже, вище світу природи і всього буття – така установка визначала духовну ментальність німецької класичної філософії [3]. Іммануїл Кант вивів власність із принципу особистої свободи. Для нього, власність — це щось більше, ніж просто матеріальне володіння; це вираз свободи індивіда діяти та розпоряджатися своїми здобутками. Він вважав, що власність повинна бути результатом праці і правової гарантії, оскільки людина має моральне право володіти тим, що вона створює або набуває через власну активність [4, с. 7]. Саме свобода індивіда діяти у світі дає йому право мати власність, як продовження його власної особистості. Георг Гегель пішов далі, відзначивши, що власність має не лише індивідуальну, а й соціальну функцію. Він бачив у власності важливий інструмент для самореалізації особистості у суспільстві. Гегель вважав, що власність є необхідним елементом свободи, і лише через взаємодію з власністю людина може отримати повноцінний статус у суспільстві [2]. Для нього власність — це частина великої системи, де суспільний лад залежить від правової форми володіння та користування майном. Карл Маркс зробив революційний підхід до аналізу власності, критикуючи її в рамках капіталістичної системи. На відміну від своїх попередників, Маркс бачив у власності не джерело свободи, а інструмент гноблення і експлуатації. Він вважав, що приватна власність на засоби виробництва сприяє нерівності та є причиною класової боротьби. Для Маркса вирішення цієї проблеми полягало у скасуванні приватної власності та переході до колективної форми власності, що, на його думку, могло б забезпечити рівність і справедливість у суспільстві.

Окрім класичних мислителів, німецька філософія продовжує впливати на сучасні дослідження власності. Багато сучасних дослідників звертаються до ідей Канта, Гегеля та Маркса, щоб аналізувати сучасні проблеми, пов'язані з нерівністю, правом власності, і соціальною справедливістю. Наприклад, у сучасній науковій літературі відзначається роль німецьких філософів у розвитку концепції індивідуалізму та прав людини у контексті власності, що залишається актуальним у умовах глобальних економічних змін.

Висновок. Отже, німецькі мислителі зробили значний внесок у розвиток концепції власності, розглядаючи її через призму індивідуальної свободи, суспільних взаємовідносин та економічної нерівності. Погляди Канта, Гегеля та Маркса продовжують бути актуальними для сучасних досліджень, оскільки питання власності залишається центральним у багатьох дискусіях про права людини та соціальну справедливість.

Список використаних джерел

1. Класична німецька філософія URL: https://ua.kursoviki.com.ua/metodychni_vkazivky/article_post/2912-tema-14-klasichna-nimetska-filosofiya-lektsii-z-filosofii
2. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Німецька філософія XIX ст. і сучасна філософська освіта URL: <https://kph.ffs.npu.edu.ua/2010-01-31-12-30-14/176-2010-06-06-15-55-33>
3. Обґрунтування ідей індивідуалізму в німецькій класичній філософії права URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/05b776ef-cd7c-4071-93f9-4f64bbd39989>
4. Толстов І.В., Німецька класична філософія: Конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2010. 41 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Назар, студент групи КН-11

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Економіка та релігія тісно взаємопов'язані. Релігійні закони, звичаї зараз переносять у багато сфер життя людини, що дає право говорити про функціональну роль релігії в економічному розвитку держави. Інститут релігії від початку грає важливу роль в економічній діяльності всіх віруючих людей. На різних етапах історії, у різних країнах вплив вірування різнився. Економіка — одна з основних умов існування, яка втілювалася в різних типах господарської діяльності. Вона ж характеризується різною соціальною організацією праці.

Мета дослідження: відображення, розкриття, аналіз взаємодії релігії та суспільства, виявлення перспектив та можливих шляхів його вдосконалення.

Об'єкт дослідження: феномен грошей, їх взаємозв'язок з релігією.

Предмет дослідження: філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз взаємозв'язку грошей і релігії.

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільш фундаментальних істин про релігію є те, що вона діє як потужний інструмент, щоб керувати людьми та тримати їх під контролем. Сутність релігії – впливати на людську волю з допомогою віри у Божественне. Надалі релігія стала однією з методів управління людьми. Більшість релігій – це закодовані тексти, сценарії, написані з метою проходження ним [1, с. 140]. Протягом тисячоліть релігійним лідерам доводилося перекладати закодовані сценарії послідовникам (тим, хто не вмів читати, молоді, бідним тощо), тому деякі релігійні лідери спотворювали значення писань відповідно до своїх власних планів. Отже, доки громадськість вірить у релігію, вони не робитимуть жодних реальних зусиль, щоб зрозуміти і подолати реальне джерело своїх страждань. Як і будь-який соціальний інститут, релігія має низку функцій. Однією є компенсаторна. Відбувається поповнення обмеженості ресурсів [2, с. 88]. За допомогою певних ідей, установок та звичаїв відбувається управління діяльністю людини, її свідомістю та в цілому ставленням до чогось. Одним із прикладів стримування людини до обрядів є піст. Релігійний піст – невід'ємна частина людської історії з тих часів, коли історичних записів не велося. Заглиблюючись в історію, піст давав логічне виправдання голоду, хвороб та складнощів побутового походження. Люди відмовляються тимчасово від м'ясного та їжі тваринного походження, тим самим скорочують його споживання та стримують нестачу їжі у світі, хоча це ніколи не було метою посту. Релігія дозволяє розглянути нові аспекти формування економічної поведінки та взаємодії домогосподарств, їхній менталітет у різні історичні періоди. Наприклад, однією з форм соціального включення в економічну діяльність є обмін. Обмін має місце серед людей, які вступають в економічні та неекономічні відносини, що також передбачає фактор довіри та осмисленої поведінки. Через моральність і Божі закони, де трактується «Не красти», люди здійснювали торгівлю чесно. Завдяки моральному кодексу, людина вважає себе зобов'язаною дотримуватись правил. Для релігійних систем віри та поведінки це діє відповідно. І тому існують священні писання текстів, куди входять склепіння заповідей. Щоб зв'язок економіки та релігії знову став очевидним, як останній необхідний пункт слід назвати і те, що правила не існують незалежно один від одного, а можуть лише разом створювати консистентний світогляд [3, с. 114]. Багатство розширює можливості людини у досягненні певних цілей. У цьому вона отримує свою гідність, яка не втрачається, навіть якщо конкретний власник багатством використовує його не на добрі цілі. Недобре використання багатства не компрометує саме багатство, воно компрометує людину, яка зробила свій вибір. Поклоніння перед багатством як перед сукупністю матеріальних цінностей називається пороком і засуджується церквою. При цьому, церква, природно, зазначає, що багатство містить у собі певну небезпеку для людини, тобто сприяє розвитку різноманітних гріхів, головними з яких є жадібність і гордія. Людська природа представляється церкві слабкою, у зв'язку з чим небагато людей здатні протистояти спокусам світу. Ці спокуси багато в чому формуються негативними соціальними умовами. Одним із головних елементів «соціального зла» є бідність. Як вважає церква, люди, які мають недостатню кількість благ, більшою мірою схильні до почуттів ненависті, заздрості, жадібності, мстивості, жадібності, нелюбові до себе і ближніх, злості. В основі цих почуттів лежить розпач, що породжується відсутністю можливостей змінити своє життя, а надалі і у віру в краще. Бідність також сприймається як свого роду відчуження [5, с. 379]. У сучасному світі значення релігійної системи в економіці розвиненого типу дуже помірне і визначається тим, що воно може виступати як каталізатор у соціально-економічних змінах. Багато країн, що мають розвинену систему освіти та соціального забезпечення, де практично вирішено проблему нерівності, а їхні громадяни є фінансово благополучними, мають низький показник віруючих у країні, хоча ще сотню років тому релігія відігравала колосальну роль у них. Багато хто стверджує, що найбільш процвітаючі, освічені, високорозвинені країни мають протестантську основу. Чим сильніша віра, тим бідніші люди (наприклад, найсильніша віра у світі – це іслам, проте ісламські країни в більшості (за винятком деяких арабських держав) менш забезпечені, ніж ті країни, які не обмежують свободу віросповідання (такі як, США, Німеччина та ін). Дослідження показують: чим багатша була країна, тим менш релігійні її жителі. У країнах із низькими доходами (ВВП душу населення близько \$ 3 тисяч і нижче) зразкова частка релігійного населення – близько 95 %. Серед найбагатших країн (понад \$25 тисяч) – вона становить менше 50% [4, с. 74].

У розвинених країнах (США, Німеччина та ін.) відбувалося прискорене впровадження науково-технічної революції, що спонукало суспільство переглянути свої традиційні оцінки науки, а також процесів та ідеології християнства. Адже споконвіку християнська церква традиційно виходила з підлеглого становища науки стосовно релігії.

Висновки. Отже, релігія була і залишається однією з найважливіших чинників, які впливають на світогляд людини, і навіть на відносини у суспільстві загалом. Вона є громадським інститутом, що займає важливе місце у структурі суспільства. Релігія виступає як рушійна сила людства, підштовхує людей на дії, об'єднує, впливає на мислення і сприйняття світу. Вона проявляється у багатьох сферах життя, зокрема й у економіці.

Список використаних джерел

1. Черній А. М. Онтологія духовності (Антропологічна цілісність у релігієзнавчому вимірі). К., 1996. 283 с.
2. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 80-95.
3. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 112-117.

4. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 С. 73-75.
5. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 617 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Михайло Денисюк, студент групи КБ-11

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що глобалізація набуває все більшої ваги в сучасному світі, охоплюючи всі сфери суспільного життя і впливаючи на економічні, політичні та культурні процеси. Україна, як частина глобальної спільноти, також піддається цим впливам, що вимагає детального вивчення ролі глобалізаційних процесів у розвитку українського суспільства. Це дослідження прагне з'ясувати, які вигоди та виклики несе глобалізація для України, а також яким чином ці процеси можуть сприяти або перешкоджати збереженню національної ідентичності.

Мета дослідження: розкриття сутності глобалізму та аналіз впливу глобалізаційних процесів на розвиток українського суспільства.

Об'єкт дослідження: глобалізація як явище, що визначає динаміку сучасного суспільного розвитку, включно з українським контекстом.

Предмет дослідження: філософські проблеми, пов'язані з глобалізацією, які виникають на політичному, економічному, культурному та інформаційному рівнях. Зокрема, увага приділяється аналізу впливу глобалізаційних процесів на сучасне українське суспільство, питанням збереження національної ідентичності та адаптації до західних цінностей.

Основні завдання дослідження: аналіз філософських проблем, пов'язаних з глобалізацією, на різних рівнях: політичному, економічному, культурному та інформаційному.

Виклад основного матеріалу: глобалізація є багатогранним та складним процесом, який охоплює всі сфери суспільного життя – економічну, політичну, соціальну та культурну. У сучасному світі глобалізація стала важливим чинником розвитку як національних, так і міжнародних систем. Важливо зазначити, що глобалізаційні процеси не є новими явищами, вони почали формуватися впродовж століть, але сьогодні ці процеси набувають нових форм та масштабів завдяки технологічному прогресу і розвитку інформаційного суспільства. На думку Володимира Івановича Вернадського, глобалізація є закономірним етапом еволюції людства, який має значний вплив на біосферу та ноосферу – сфери розуму та свідомості. Його роботи, такі як «Біосфера» і «Народження ноосфери», підкреслюють, що глобалізаційні процеси є невід'ємною частиною розвитку цивілізації. Вернадський відзначав, що інтеграція народів, націй та культур у єдину світову систему є неминучою, але важливо, щоб цей процес відбувався гармонійно, не руйнуючи національних особливостей. Саме в контексті глобалізації виникають питання взаємодії між локальним і глобальним, де національні ідентичності повинні зберігати свою самобутність, водночас адаптуючись до глобальних викликів [1, с. 3-7]. Ідеї Мартіна Гайдеггера також відіграють важливу роль у філософському осмисленні глобалізаційних процесів. У своїй роботі «Буття і час» він досліджував проблеми буття народу в світі та його взаємодії з глобальними процесами. Гайдеггер вважав, що кожен народ формує свою особливу систему символів, цінностей та культурних принципів, які визначають його існування та розвиток. Згідно з його філософією, глобалізація повинна розглядатися не тільки як економічне чи політичне явище, але як філософський феномен, що впливає на національну ідентичність, культуру та духовність [2, с. 3-7]. Він також підкреслював важливість мови як основного засобу передачі традицій та смислів від одного покоління до іншого, що особливо важливо в умовах глобалізації, коли зростає ризик втрати культурної спадщини. Український науковець М. Вівчарик у своїй праці «Україна: від етносу до нації» докладно досліджує демографічну кризу в Україні, яка стала однією з найбільших проблем сучасного суспільства. Він наголошує, що демографічні зміни, викликані депопуляцією, негативно впливають не тільки на чисельність населення, але й на його якість. Вівчарик зазначає, що демографічна криза безпосередньо пов'язана з соціально-економічними та політичними

умовами, які формуються під впливом глобалізаційних процесів. Сьогодні демографічна ситуація в Україні є критичною: спостерігається скорочення населення, погіршення рівня народжуваності та міграційні процеси, що спричиняють втрату людського капіталу [3, с. 171]. Ця проблема підкреслює важливість збереження та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації, адже зміни демографічного складу населення можуть мати далекосяжні наслідки для етнокультурної єдності українців. Процеси вестернізації, які розпочалися після 1990-х років, стали однією з ключових проблем для України у контексті глобалізації. Після розпаду Радянського Союзу Україна швидко інтегрувалася в західні економічні, політичні та культурні системи. Проте цей процес відбувався не завжди гармонійно. Вестернізація – це адаптація західних цінностей, традицій і норм життя, які часто сприймалися без належного осмислення і адаптації до національних умов. Україна, сприймаючи західні моделі розвитку, часто копіювала їх без урахування власних історичних та культурних особливостей, що призвело до певних соціокультурних суперечностей [4, с. 29]. Важливо зрозуміти, що взаємодія із західним світом може мати позитивні результати лише за умови глибокого осмислення та адаптації західних цінностей до українських реалій. Освітня система України також зазнала серйозних викликів у контексті глобалізації. Криза освіти в Україні стала однією з найбільших проблем сучасного буття українського етносу. Освіта є ключовим чинником у формуванні національної ідентичності та передачі культурної спадщини від одного покоління до іншого. Однак глобалізаційні процеси спричинили проблеми, пов'язані з зниженням якості освіти, відтоком кваліфікованих кадрів за кордон та недостатньою інтеграцією світових освітніх стандартів в українську систему. Сьогодні освітня криза в Україні потребує невідкладних реформ, які б сприяли збереженню культурних та освітніх традицій, водночас забезпечуючи інтеграцію в глобальний освітній простір [5, с. 5-8].

Висновок: глобалізація значно впливає на сучасне українське суспільство, створюючи нові виклики і можливості для його розвитку. З одного боку, глобалізаційні процеси сприяють економічній та технологічній інтеграції України у світову спільноту, однак вони також ставлять під загрозу національну ідентичність, культурні традиції та соціальну єдність. Україні необхідно знайти власний шлях у глобалізаційному світі, зберігаючи етнічну та культурну самобутність, водночас адаптуючись до сучасних світових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Вернадський В. І. Осмислення глобалізму та глобалізаційних процесів. Київ: 1944. 356 с.
2. Гайдеггер М. Буття і час Фрайбург. 1927. 439 с.
3. Вівчарик М. Україна: від етносу до нації. Київ. 2003. 223 с.
4. Проблеми вестернізації та культурної взаємодії України із західними державами Київ, Львів. 2002. 297 с.
5. Аналітичні праці з проблем сучасної української освіти Київ, Львів. 2005. 151 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Станіслав Денисюк, студент групи КН-11

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: філософські погляди Г. Сковороди та їх актуальність для сучасної України є дуже важливою і може мати значний вплив на розвиток українського суспільства. Вивчення цих поглядів може надати нові ідеї та підходи до розв'язання сучасних проблем і сприяти становленню гармонійного та моральності суспільства.

Мета дослідження: вивчення філософських поглядів Г.Сковороди та їх актуальність для сучасної України.

Об'єкт дослідження: філософські погляди Григорія Сковороди.

Предмет дослідження: вплив світогляду Г.Сковороди на розвиток сучасної України.

Завдання дослідження: проаналізувати актуальність філософських поглядів Г. Сковороди для сучасної України та їх потенціал для розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода - видатний український філософ, поет, педагог та мислитель XVIII століття. Його філософські погляди мають велике значення для розвитку української культури та ідентичності. Багато з його ідей можна знайти в сучасній українській суспільно-політичній думці. Однією з ключових тем, якою займався Сковорода, було питання про сенс життя. Він вважав, що головне завдання людини - це духовний розвиток та самовдосконалення. Це ставило його в опозицію до матеріалістичного світогляду, який переважав у тогочасному суспільстві. Сковорода підкреслював важливість моральних цінностей, таких як чесність, справедливість та доброта [1, с.

21-22]. Ще одним важливим аспектом філософії Сковороди було питання про соціальну справедливість. Він висловлював свою незгоду з нерівністю та соціальною несправедливістю, які спостерігалися в його час. Він прагнув до створення ідеального суспільства, де кожен мав би рівні можливості для розвитку та щасливого життя [2, с. 45]. Сковорода також був критиком формальної освіти та пропагував ідею неперервної самоосвіти. Він вважав, що кожна людина повинна постійно розвиватися та прагнути до здобуття знань. Це погляд актуальний і в сучасному суспільстві, де набуває все більшого значення самоосвіта та навчання протягом життя. Сковорода розглядав такі питання, як природа людини, моральність, роль освіти та самовиховання. Він прагнув до гармонії між людиною і природою, мудрості та доброчесності. Його праці мають великий потенціал для розуміння сучасних проблем українського суспільства [3, с. 57]. У сучасній Україні, яка переживає складний період трансформації та пошуку свого місця в світовому контексті, філософські погляди Сковороди можуть бути дуже корисними. Вони надають можливість задуматися над глибинними питаннями життя, моралі та цінностями. Зокрема, філософські праці Сковороди можуть сприяти розумінню необхідності самовдосконалення та

самовиховання, розвитку моральності та доброчесності в суспільстві. Вони можуть надати ідеї для розвитку освіти, культури та національної самосвідомості [4, с. 7].

Висновок: Філософські погляди Григорія Сковороди можна знайти в сучасній українській культурі та політичній думці. Вони надихають людей на пошук сенсу життя, розвиток духовності та прагнення до соціальної справедливості. Сковорода вчить нас бути чесними, справедливими та добрими, що є важливими цінностями для будь-якого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Історія української філософії: Навчальний посібник / За ред. В. Малиновського. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2013. 344 с.
2. Грушевський М. Сковорода і його значення для української культури // Історичні науки. 2009. № 1. 54 с.
3. Сковорода Г. Філософські трактати. Київ: Дніпро, 1988. 527 с.
4. Шевченко Т. Великий філософ // Свобода. 2018. № 15. 10 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Роман Дерень, студент групи КНШІ-11

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Політична культура в Україні проходить складний процес становлення, що обумовлено сучасними викликами та трансформаціями. В умовах становлення української державності важливо аналізувати зміни в політичній діяльності країни. Питання політичної соціалізації, публічної думки та ідеологічних протиріч набувають нової значущості. Оскільки політична культура є основою демократичного розвитку та стабільності політичної системи, її дослідження є важливим для успішного розвитку демократії в Україні.

Мета дослідження: аналіз політичної культури України, а також вивчення проблем та суперечностей її становлення в умовах сучасних політичних викликів.

Предмет дослідження: розвиток української політичної культури.

Об'єкт дослідження: політична поведінка громадян України та їхнє ставлення до політичних процесів і системи.

Завдання дослідження: характеристика української політичної культури в історичному контексті, вивчення її сучасних проблем і суперечностей, а також аналіз ключових факторів, які впливають на політичну поведінку громадян.

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільших проблем у формуванні політичної культури України є її радянська спадщина. Після більш ніж 70 років перебування у складі Радянського Союзу, українське суспільство було під впливом комуністичної ідеології та цензури, що обмежували можливості для розвитку політичної думки та активності громадян. Наслідком цього стало поширене відчуження від політичних процесів і недовіра до політичних інституцій, яке залишається серйозною проблемою в сучасній Україні. Значний вплив на сучасний політичний дискурс мають проблеми

корупції [1]. Низький рівень довіри громадян до політичних інституцій багато в чому обумовлений численними корупційними скандалами, які залишаються без належної реакції з боку судової системи. Проте Україна активно працює над подоланням корупції, створюючи спеціалізовані антикорупційні органи, такі як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), що сприяє протидії зловживанням у державних структурах [2]. Важливою суперечністю в процесі становлення політичної культури залишається роль ЗМІ. З одного боку, ЗМІ виконують функцію поширення інформації, що може сприяти формуванню демократичної культури та обізнаності громадян. З іншого боку, засоби масової інформації можуть використовуватись як інструмент політичної маніпуляції, впливаючи на політичну думку громадян, що може призводити до суспільного поділу та поляризації [6, с. 25]. Особливо актуальним це питання стає в умовах інформаційної війни та поширення дезінформації [3]. Ще однією важливою проблемою є відсутність широкої політичної освіти серед громадян. Недостатній рівень політичної освіти знижує можливості людей адекватно сприймати та аналізувати політичні процеси. Це особливо важливо у контексті впливу сучасних медіа, що стають головним джерелом інформації для більшості населення [5, с. 43]. Українське законодавство у сфері регулювання діяльності ЗМІ спрямоване на захист прав громадян на отримання достовірної інформації, однак проблема інформаційних маніпуляцій залишається актуальною [4].

Висновок. Отже, становлення політичної культури в Україні стикається з низкою проблем, серед яких важливе місце займають радянська спадщина, корупція, низький рівень політичної освіти та негативний вплив засобів масової інформації. Вирішення цих проблем потребує системного підходу, що включає боротьбу з корупцією, підвищення політичної грамотності громадян та забезпечення прозорості в діяльності ЗМІ. Лише за умови усвідомленого та активного громадянського суспільства Україна зможе побудувати стабільну та демократичну політичну культуру, яка сприятиме подальшому розвитку держави як суверенної та правової.

Список використаних джерел:

1. Радянська окупація України. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/robota-z-povidomlennyamy/>
3. Мас-медіа як чинник формування політичної культури. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1802/1/50.1.pdf>
4. Засоби масової інформації. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Черненко, О.М. Політична культура сучасної України: проблеми формування. Київ: Либідь, 2019. 320 с.
6. Розенберг, М. Політичні трансформації та виклики демократії. Львів: Піраміда, 2021. 250 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Андрій Джусль, студент групи АГР-11

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА».

Актуальність теми дослідження: «Аналіз сутності поняття «Комунікаційна культура суспільства» обумовлена зростаючим значенням комунікації у сучасному світі, де інформація є важливим ресурсом для розвитку як окремих людей, так і суспільства в цілому. Комунікаційна культура є невід'ємною частиною соціальних процесів, оскільки вона визначає якість міжособистісної та суспільної взаємодії, а також впливає на формування громадської думки, політичної стабільності та економічного зростання.

Мета дослідження: вивчення сутності комунікаційної культури, її структури, ролі та впливу на соціальні процеси, а також окреслення основних факторів, що впливають на формування комунікаційної культури суспільства в умовах сучасної глобалізації та розвитку інформаційних технологій.

Предмет дослідження: комунікаційна культура суспільства як соціальне явище, її структура, принципи функціонування, фактори, що впливають на її формування та розвиток, а також особливості її прояву в умовах сучасного інформаційного простору.

Об'єкт дослідження: процеси комунікації в суспільстві, що формують та впливають на комунікаційну культуру, включаючи міжособистісну, масову та цифрову комунікацію в сучасному соціумі.

Завдання дослідження: проаналізувати комунікаційні процеси у суспільстві, включаючи мову, символи, засоби масової інформації та соціальні мережі; дослідити вплив сучасних інформаційних технологій на формування комунікаційної культури оцінити роль комунікаційної культури у суспільних процесах, а також фактори, що впливають на її розвиток в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу: комунікаційна культура суспільства є важливою складовою соціальних взаємин, що визначає якість міжособистісної та суспільної взаємодії. Це багатовимірне поняття, яке охоплює систему норм, цінностей і правил, що регулюють комунікативну діяльність у різних сферах соціального життя. Комунікаційна культура включає етичні, мовні, інформаційні та міжкультурні аспекти. Однією з ключових складових є етична культура комунікації, яка охоплює принципи ввічливості, тактовності та толерантності. Вона формує основу будь-якої комунікації та забезпечує гармонійні стосунки між індивідами. Наприклад, у політичному дискурсі, важливою є культура обговорення, що включає повагу до різних точок зору і вміння аргументувати свою позицію [1, с. 45]. Ще одним важливим аспектом є мовна культура, яка передбачає правильне та ефективне використання мови. Вона забезпечує здатність до взаєморозуміння, адаптації стилю мовлення до ситуації та передачі інформації без спотворення. Рівень мовної культури визначає ефективність міжособистісних та масових комунікацій [2, с. 120]. Інформаційна взаємодія як частина комунікаційної культури стосується вміння працювати з інформацією: її пошуку, аналізу та критичної оцінки. Це передбачає також етичне використання інформації, уникнення маніпуляцій та дезінформації. Важливість цієї складової зросла у зв'язку з розвитком сучасних медіа та інтернету [3, с. 88]. Міжкультурна комунікація є ще однією важливою частиною комунікаційної культури, особливо в умовах глобалізації. Вона передбачає повагу до культурних відмінностей, вміння ефективно взаємодіяти з представниками різних культур та уникати міжкультурних конфліктів [6, с. 67]. Розуміння різних культурних контекстів є ключем до успішної комунікації у багатокультурних суспільствах [4, с. 55]. Сучасна комунікаційна культура багато в чому формується під впливом цифрових технологій. Соціальні мережі, платформи для обміну інформацією та інші цифрові медіа створюють нові форми комунікації, які мають як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, вони полегшують доступ до інформації, але з іншого — сприяють поширенню поперхової або неправдивої інформації [5, с. 220].

Висновок: таким чином, комунікаційна культура суспільства є ключовим елементом для забезпечення ефективної комунікації на різних рівнях — від міжособистісного до масового. Вона не лише впливає на якість комунікації, але й є інструментом, що сприяє соціальній гармонії та розвитку. У сучасних умовах глобалізації та цифровізації підвищення рівня комунікаційної культури є важливим завданням для суспільства.

Список використаних джерел:

1. Баценко, В. В. Комунікаційна культура: від класичних основ до сучасних теорій. Київ: КНУКиМ, 2015. 234 с.
2. Мелюх, Н. С. Інформаційне суспільство та його вплив на комунікаційну культуру // Наукові записки НаУКМА. Серія: Соціологія, 2019, №2. С. 120-135.
3. МакЛюен, М. Галактика Гутенберга: формування людини друкованої культури. Київ: Основи, 2002. 310 с.
4. Куліш, О. Г. Роль комунікаційних технологій у формуванні комунікаційної культури суспільства // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації, 2018, № 36. С. 55-78.
5. Кастельс, М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура. Київ: Видавництво «Ніка-Центр», 2004. 480 с.
6. Чирва, О. М. Комунікативна культура як соціальний феномен // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2020, № 3. С. 67-85.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Наталя Джус, студентка групи КНШІ-11

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства обумовлена тим, що виробництво є основою існування і розвитку суспільства. Воно забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, а також формує соціальні відносини і духовну культуру суспільства. У сучасному світі виробництво розвивається з небувалою швидкістю. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, глобалізацією економіки та іншими факторами. Швидкі зміни в виробництві неминуче впливають на спосіб життя людей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є актуальним завданням філософії. Загалом, можна сказати, що виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей.

Мета дослідження: розкрити взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства, визначити основні тенденції впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства.

Предмет дослідження: вплив виробництва на матеріальні умови життя людей, соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку між виробництвом і способом життя суспільства та провести соціологічне дослідження впливу виробництва на спосіб життя людей.

Виклад основного матеріалу. Виробництво є важливим аспектом філософських роздумів про суспільство. Як основа економічної діяльності, воно суттєво впливає на різні сфери життя людей. По-перше, виробництво визначає доступність і якість товарів і послуг, що, в свою чергу, може підвищувати рівень життя населення [1, с. 102]. Другий аспект впливу виробництва полягає в його соціально-економічних наслідках. Воно створює робочі місця та сприяє економічному розвитку, що підвищує зайнятість і доходи громадян. Це позитивно відображається на їхньому способі життя [2, с. 55]. Виробництво також об'єднує людей у трудові колективи, формуючи соціальні групи та класи. З цього приводу яскраво виділяються слова написані Карлом Марксом: «Виробничі відносини визначають суспільні відносини.» Впровадження нових технологій може змінювати структуру зайнятості й викликати соціальну нерівність. Завдяки виробництву люди отримують матеріальні ресурси, необхідні для існування і розвитку, що сприяє покращенню їхнього життєвого рівня. Адам Сміт висловився на рахунок цього так: «Не з доброти людського серця, а завдяки прагненню до особистої вигоди, ми отримуємо те, що нам потрібно.» [3, с.210]. Проте існують і негативні наслідки виробництва. Промислові процеси можуть призводити до забруднення навколишнього середовища та погіршення якості повітря, води й ґрунту, що негативно впливає на здоров'я людей та екологічну стійкість. Багато виробництв вимагають значних природних ресурсів, що може призводити до їхнього виснаження [4, с. 344]. Останній аспект впливу виробництва стосується його культурного виміру. Виробництво формує цінності, норми та стереотипи в суспільстві [5, с.179-180]. Масове виробництво може сприяти матеріалізму та споживацькій культурі, що в крайніх випадках може призвести до деградації духовності. Однак виробництво мистецтва й культурних цінностей може стимулювати творчість і самовираження в суспільстві. Підтвердження цьому слова, які були сказані Мартіном Хайдеггером: «Технологія не є просто засобом; вона є способом буття, який формує наше сприйняття світу.»

Висновок. Виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є важливим завданням філософії. Отже, вплив виробництва на спосіб життя суспільства має багато аспектів. Він визначає доступність товарів і послуг, впливає на соціально-економічні показники, може мати негативні наслідки для навколишнього середовища та культурного розвитку. Розуміння цього впливу дозволяє суспільству здійснювати свідомі вибори та приймати рішення, спрямовані на створення стійкого, екологічно збалансованого та культурно багатого способу життя.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К., 1996. 369с.
2. Воронкова В. Філософія глобалізації: соціантро-пологічні, соціо-економічні соціокультурні виміри. Монографія. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. 272с.
3. Щерба С. П., Заглада О. А Філософія: Підручник К., 2011. 547с.
4. Ільян В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: Підручник К., 2002. 452с.
5. Кудря І. Г. Поняття виробництва в соціальній філософії: традиції і сучасність // Практична філософія. 2003. № 4. С. 173–182.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Назар Диган, студент групи АГР-11

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До

компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту [1].

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Бізнес-етика – це система моральних норм і правил, які визначають, як підприємства взаємодіють зі співробітниками, клієнтами та суспільством загалом. Її коріння сягають давньогрецького терміну *ethos*, що спочатку означав місце проживання чи спільне житло, а згодом став позначати звичаї, характер і моральні засади суспільства. Ще з античних часів люди розуміли важливість дотримання етичних принципів у повсякденному житті, і ця концепція набула нового значення у сучасному бізнесі [6, с. 11]. Ділова етика визначає стандарти поведінки, принципи та цінності, які регулюють діяльність підприємств [4]. Вона охоплює багато аспектів, включаючи дотримання закону, справедливе ставлення до працівників і відповідальність перед суспільством. Однією з важливих складових бізнес-етики є соціальна відповідальність компаній, яка полягає в підтримці сталого розвитку, захисті навколишнього середовища та сприянні соціальному благополуччю. Відповідно до цього, етична поведінка в бізнесі не тільки зміцнює репутацію компанії, але й позитивно впливає на її довгостроковий успіх [5]. Цікаво, що дослідження показують: компанії, які приділяють увагу етиці, частіше досягають успіху на ринку. Наприклад, згідно з дослідженням журналу *Forbes*, підприємства, що впроваджують етичні стандарти, збільшують свої доходи в середньому на 10-20% порівняно з тими, хто нехтує такими нормами [7]. Це доводить, що дотримання моральних принципів не тільки важливо для суспільства, але й приносить матеріальну вигоду бізнесу. Створення середовища етичної поведінки та прийняття рішень потребує часу та зусиль і починається з керівництва компанії. Лідери мають не лише дотримуватися етичних принципів, але й бути прикладом для своїх підлеглих. Це допомагає формувати культуру чесності, відкритості та взаємоповаги в організації [3, с. 78]. Крім того, такі компанії мають більше шансів на залучення лояльних клієнтів і кваліфікованих працівників, що створює додаткові конкурентні переваги. Бізнес-етика є важливим елементом сучасної економіки, оскільки допомагає уникати конфліктів, формувати довіру та створювати стабільні умови для розвитку підприємств. Відповідальні бізнес-практики, орієнтовані на дотримання моральних норм, сприяють формуванню позитивного іміджу компанії і забезпечують їх стабільність на ринку в довгостроковій перспективі [2, с. 143].

Висновок. Бізнес-етика є ключовим аспектом сучасного підприємництва, який впливає на репутацію, ефективність та успіх компанії. Вона не лише визначає моральні засади і правила взаємодії між учасниками бізнесу, але й сприяє формуванню сталих і гармонійних відносин із суспільством. Дотримання етичних стандартів забезпечує довіру клієнтів, працівників і партнерів, що дозволяє компаніям зростати на конкурентному ринку. Роль керівництва у формуванні етичної культури є визначальною, оскільки лідери мають стати взірцем для співробітників, створюючи таким чином середовище чесності, прозорості та взаємоповаги. Дослідження показують, що дотримання бізнес-етики підвищує рентабельність і стабільність компаній, роблячи їх більш привабливими для інвесторів і споживачів. Отже, впровадження етичних принципів у бізнес-практики є стратегічним ресурсом, який забезпечує тривалу успішну діяльність підприємств у глобальній економіці.

Список використаних джерел:

1. Котвіцька А.А., Чмихало Н.В. Етика бізнесу. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8098/etika-biznesu>
2. Сушик І.В., Сушик О.Г., Мартинюк Я.М., Вісин В.В. Етика бізнесу. 268 с.
3. Статінова Н.П., Радченко С.Г. Етика бізнесу: навчальний посібник. 249 с.
4. Твін О. Що таке ділова етика? Визначення, принципи та важливість. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/business-ethics.asp>
5. Сливоцький А. Етика в бізнесі. URL: <https://theukrainians.org/etyka-u-biznesi/>
6. Дученко М.М., Шевчук О.А. Бізнес етика: конспект лекцій, Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 57 с.
7. Trapp R. «Why Culture and Ethics Are More Important Than Ever». *Forbes*, 2021. URL: <https://www.forbes.com/sites/rogertrapp/2021/10/28/why-culture-and-ethics-are-more-important-than-ever/>
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах *Грані* №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал *Політичне життя* №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал *Політичне життя* №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал *Політичне життя* №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження полягає у тому, як гроші функціонують, як будується структура цих комунікацій, як визначається символічний характер грошей, та які значення репрезентуються в символічній формі грошових знаків.

Мета дослідження: з'ясувати соціальну природу грошей в контексті фінансової діяльності держави.

Об'єкт дослідження: гроші та фінансова діяльність держави.

Предмет дослідження: роль грошей як медіуму соціально-економічних комунікацій, їх структура, знакова природа та значення, а також їх взаємозв'язок з соціальною філософією та етикою.

Завдання дослідження: розгляд та аналіз взаємозв'язку між грошима та соціальною комунікацією в контексті сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація значно впливає на Україну в різних аспектах — економічному, політичному, соціокультурному та безпековому. Основним економічним наслідком для України стала інтеграція до міжнародних ринків, особливо через вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) і активізацію зовнішньоекономічних відносин. Це дозволило країні покращити доступ до ринків збуту своїх товарів, залучити іноземні інвестиції, а також отримати технологічний трансфер. Проте, залежність від експорту сировинних ресурсів і низька диверсифікація економіки підвищують вразливість України до зовнішніх економічних коливань, таких як зміни цін на енергоносії чи сировину на світових ринках [1, с. 90]. Політична інтеграція України до глобалізованого світу також зіткнулася з викликами. Адаптація до міжнародних стандартів і вимог, що йде в пакеті з євроінтеграцією та іншими геополітичними угодами, часто вимагає прийняття рішень, які можуть частково обмежувати національний суверенітет. Особливо це відчутно в умовах війни з Росією, коли Україні доводиться маневрувати між внутрішніми і зовнішніми інтересами. З одного боку, зростає залежність від допомоги міжнародних організацій, зокрема фінансових і безпекових, таких як МВФ, НАТО та ЄС, а з іншого — це створює додаткові політичні ризики та виклики [2, с. 15]. У соціокультурній сфері глобалізація викликає двоякий ефект. З одного боку, вона сприяє популяризації української культури за кордоном, активному розвитку міжнародних науково-освітніх програм і культурного обміну. З іншого боку, масова культура, поширена через глобальні медіа та цифрові платформи, сприяє певній маргіналізації національних цінностей, що може призводити до втрати національної ідентичності. Особливу тривогу викликає феномен «витоку мізків» — еміграція висококваліфікованих фахівців за кордон, яка призводить до зменшення наукового та технологічного потенціалу країни [5, с. 154]. Безпекові виклики глобалізації для України набули особливого значення після агресії Росії та подальшої ескалації конфлікту [4, с. 67]. Сучасна глобалізована інфраструктура сприяє швидкому поширенню не лише економічних і політичних зв'язків, але й кіберзагроз, інформаційних атак та гібридних військових дій. Україна, ставши жертвою цих загроз, змушена адаптувати свої системи національної безпеки та зміцнювати співпрацю з міжнародними партнерами для протистояння таким викликам [3, с. 25].

Висновок. Дослідження показало, що Україна стикається з викликами і можливостями, які принесла глобалізація, і необхідно розвивати адекватні стратегії для ефективного використання цих можливостей та мінімізації негативних наслідків. Варто продовжувати дослідження цього явища з метою розробки політик, які сприятимуть сталому розвитку України в умовах глобалізації. Глобалізація створює як можливості, так і виклики для України, і належить розвивати комплексний підхід до аналізу та адаптації, з метою забезпечення сталого та гармонійного розвитку країни в умовах світових трансформацій.

Список використаних джерел

1. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. Вип. 2. С. 90-98.
2. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.
3. Глобалізація економіки: сьогодні та після війни в Україні // Голос Америки. 2023. С. 25-45.
4. Глобалізація економіки та її вплив на Україну // НАН України. 2023. С. 67.
5. Глобалізація та її вплив на економіку України // Науковий вісник НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2021. С. 154.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: Особливість українсько-економічної ментальності обумовлена теоретичними та практичними потребами суспільного перетворення в Україні. Формування цивільно-ринкового суспільного середовища України є невіддільним від аналізу явищ та феноменів, із яких складається соціально-економічний прогрес країни [2, с. 12].

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз української економічної ментальності, показати українську економічну ментальність як чинник соціально-економічних процесів, які відбуваються в Україні.

Предмет дослідження: механізми виникнення, створення та розвитку української економічної ментальності.

Об'єкт дослідження: українська економічна ментальність.

Завдання дослідження: проаналізувати становлення української ментальності; фактори, які сприяють формуванню української економічної ментальності.

Виклад основного матеріалу. Менталітет кожної країни є вирішальним фактором її подальшого розвитку та місця серед цивілізованих народів світу. Для нашого менталітету характерна важливість сім'ї. Прив'язаність до землі та ґрунту є важливою частиною української ментальності. Водночас українцям притаманні працьовитість, гостинність, готовність до навчання, мужність та міцні сімейні стосунки. Всі ці елементи створили український дух, який відомий у всьому світі своєю працьовитістю, повагою до старших, гумором і романтичним характером. Сучасні процеси в українському господарському дусі та перспективи подальшого розвитку його основного змісту тісно пов'язані з процесами соціального життя, що відбуваються в сучасному українському суспільстві. Психологічними бар'єрами на шляху набуття таких духовних якостей в сучасній Україні є соціальний реверс, викривлене розуміння соціальної справедливості, відсутність реального економічного мислення у значній частині українського населення, звички до безвідповідальності тощо. Звичайно, ці факти неприємні і важко сприймаються, але подолання цих негативних рис є важливим завданням соціально-економічних програм на різних рівнях. Процес соціально-психологічної адаптації населення до атмосфери ринкового суспільства відображає зміну парадигми економічної свідомості та економічного менталітету. На зміну старому образу економічного мислення приходить новий. Це, по-перше, якості «селянського» типу (толерантність, чуйність) і, по-друге, якості «козацького» типу (діловитість, прагматичність). При вирішенні такої складної проблеми, як оновлення національного виживання, не обов'язково повністю копіювати зарубіжний досвід. Приваблива світова модель економічного розвитку матиме бажаний вплив на Україну лише за умови врахування розробниками реформ особливостей українського менталітету. Варто зазначити, що історико-філософський аналіз культурного підґрунтя української національної ідентичності дає підстави трактувати цю ідентичність як індивідуалістичну. Що це означає? Міфологічно-релігійний світогляд в історичному розвитку національного буття, який формує і відображає український макрокосм і мікркосм, має значною мірою індивідуалістичний характер [1, с. 4]. Починаючи з давньої української міфології, правила організовували та регулювали суспільне та індивідуальне життя. За своєю природою правила були насамперед індивідуалістичними, практичними і необхідними для людей на всіх етапах життя. У різних життєвих ситуаціях на правила поведінки людини впливали індивідуальні бажання. У давній Україні панував не колективізм, а індивідуалізм [4, с. 56].

Висновок: Отже, економічну ментальність слід розуміти як узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості.

Список використаних джерел:

1. Великий А. В. Українське християнство / А. В. Великий. Передрук Іспанія, 1990. 344 с.
2. Забужко О. С. Філософія національної ідеї. Етносоціальний розвиток України / О. С. Забужко. К., 1993. 125 с.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. К., 2003, 240 с.
4. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: ескіз української міфології / І. Нечуй Левицький К. 1992. 85 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження особливостей розвитку українського суспільства має величезну актуальність через ряд ключових факторів: Геополітична ситуація: Україна розташована на стику інтересів великих держав, що робить її центральним гравцем у геополітичних подіях, таких як конфлікт на сході країни та її євроінтеграція. Реформи та економіка: Україна проводить широкомасштабні реформи у сфері державного управління, правосуддя та боротьби з корупцією. Розвиток економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням. Сучасна Україна переживає активний розвиток громадянського суспільства, що впливає на формування національної ідентичності та цінностей.

Мета дослідження: аналіз основних особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі та виявлення їх впливу на політичний, економічний, культурний та соціальний контексти країни.

Об'єкт дослідження: розвиток українського суспільства на сучасному етапі, включаючи всі його складові: політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти.

Предмет дослідження: тенденції розвитку українського суспільства з урахуванням його історичних, геополітичних та соціокультурних особливостей.

Завдання дослідження: визначити основні чинники, що впливають на розвиток українського суспільства; проаналізувати вплив геополітичного середовища на політичні процеси в Україні. Україна на етапі свого розвитку переживала значущі зміни в економіці, політиці та культурі.

Виклад основного матеріалу. Вся людська історія пов'язана із глобальними впливами одних її суб'єктів на інших, або ж на всіх інших. Такі впливи відображають різні сторони всієї багатогранності людського буття і мають найрізноманітніші прояви, від воєнних чи економічних до релігійних, ідеологічних. З прискоренням темпів суспільного життя, з розвитком науково-технічного прогресу число глобальних впливів і взаємовпливів у масштабах людства зростає. Разом з цим набуває інтенсивності в загальносуспільних масштабах циркуляція соціальнозначимої інформації – формується глобальний інформаційний простір. І його відносно самостійне значення все більше відбивається на житті людей [1, с. 2]. Розвиток характеризується багатовимірною природою. Він починається в точках біфуркації й готується в ході етапу стабільності численними економічними і позаконотичними флуктуаціями. Флуктуації в суспільстві відіграють роль рушійних сил розвитку, тому їх аналіз є одним з необхідних етапів дослідження проблеми суспільної стабільності та розвитку. Проте вони часто настільки слабкі, а їх сигнали такі незначні, що можливі ефекти будуть надто малими або навіть протилежними очікуванім. Стабільне суспільство - це суспільство настільки стійке, що може нормально функціонувати протягом життя багатьох поколінь, не підриваючи власну соціально-економічну систему. Стабільне суспільство задовольняє сьогодишні потреби, не ставлячи під загрозу можливості для задоволення потреб майбутніх поколінь. Проте сама стабільність буває різна. Одна справа - низький (дезінтегрований) рівень стабільності, а зовсім інше - високий рівень стабільності, який є характерним для ефективного солідарного громадянського суспільства.» [2, с.41]. Практика проведення ринкових реформ в Україні свідчить про фактичне нав'язування Україні, як і іншим країнам, що не входять до —золотого мільярда, ідеології в усіх сферах суспільного життя, виробленій саме в процесі еволюції націй-лідерів, що спричиняє втрату національних традицій господарювання, орієнтації громадянського життя. На прикладі України, що була на початок 90-х років минулого століття однією із найбільш розвинутих республік союдної держави, ці механічні, неадаптовані зовнішні впливи особливо помітні. Про них можна говорити і аналізуючи практику економічних перетворень у селі, що привела до масового зубожіння населення, і проведену приватизацію, і демократизацію з утворенням сотні карликових маловпливових партій, і формування олігархічних структур із забезпеченням відповідного рівня демократизації суспільства [3, с. 286]. Важливим напрямком трансформаційних змін є становлення ринку праці, підвищення престижу освіти, посилення ролі культурного фактора у формуванні високостатусних груп, значна роль у цьому процесі належить інтелігенції. Сприяти формуванню могутньої верстви інтелігентів повинна соціальна адаптація та державна політика. Основним завданням державних структур, що здійснюють соціальну роботу повинно стати напрацювання механізмів, що допомагають групам інтелігенції у соціальній та психологічній адаптації [4, с. 75]. В працях українських вчених теорія модернізму набуває популярності. При цьому багато дослідників зазначають, що модернізаційні процеси в Україні не мають певної спрямованості, тобто залишається не вирішеним питання про мету та кінцевий образ цих змін. Тому однією з важливих є проблема політичної модернізації, що являє собою особливий специфічний напрямок модернізації й водночас забезпечення процесу в цілому в сфері владних відносин, але ж саме вони мають великий вплив на решту сфер суспільного життя [5, с.30].

Висновок: Розвиток українського суспільства визначається комплексом факторів, включаючи геополітичні, економічні, культурні та соціальні особливості. Реалізація реформ, розвиток громадянського суспільства та участь в глобальних процесах визначають подальший шлях розвитку України. Розуміння цих особливостей є важливим для досягнення сталості та процвітання країни на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. В. М. Горовий. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. Київ 2005. 383 с.

2. Лагутін. В. Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку, 2018, 298 с.
3. В. М. Горвий. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. Київ. 2005. 383 с.
4. Гордієнко Б.С. Механізми адаптації сучасної української інтелігенції в транзитивному суспільстві / Б.С. Гордієнко / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. 2002. 291 с.
5. Катаєв С. Трансформація сучасного українського суспільства: постмодерністський контекст / С.Катаєв / Людина і політика. 1999. № 3 С. 30.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Вікторія Довгань, студентка групи АГР11

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. Еволюція грошей завжди була невід'ємною частиною розвитку суспільства, проте в умовах сучасного технологічного прогресу та глобалізації її вплив набуває нових вимірів. Зміни в економічній системі не тільки змінюють функції та роль грошей, але й впливають на культурне мислення людей, трансформуючи їхні цінності та уявлення про світ. Філософський аналіз цієї взаємодії дозволяє глибше зрозуміти сутність грошей як соціального та культурного явища, що визначає хід людської історії та еволюцію мислення.

Мета дослідження: аналіз еволюції грошей як філософського явища, що впливає на формування культури мислення та соціокультурних парадигм. Дослідження має на меті виявити, як гроші змінюють соціальні та культурні відносини, та яким чином вони формують системи цінностей суспільства.

Об'єкт дослідження: соціокультурний аспект розвитку грошей, що охоплює взаємодію грошей із системами цінностей, мисленням та суспільною психологією.

Предмет дослідження: процеси, за допомогою яких гроші впливають на культурні та філософські погляди суспільства, змінюючи спосіб мислення й оцінки реальності.

Завдання дослідження: проаналізувати основні етапи еволюції грошей, особливо в філософському контексті, що дозволить зрозуміти, як змінювалися їхні функції та значення з плином часу; вивчити, яким чином гроші впливають на формування культурних та соціальних уявлень, зокрема як вони допомагають визначати цінності та структурувати суспільні відносини.

Виклад основного матеріалу. Гроші, як важливий інструмент соціальних та економічних відносин, протягом століть еволюціонували від простого засобу обміну до складного інструменту, що формує мислення і культуру. Філософія завжди розглядала гроші як невід'ємний елемент соціальних відносин, що пов'язує економічну діяльність з моральними та культурними категоріями. Як зазначає І. Ескевич, гроші не можна розглядати лише як засіб обігу та накопичення. Вони є «особливим способом дивитися і думати», інструментом культури, який активно використовується у формуванні суспільної свідомості [4, с. 12]. Важливість грошей полягає не тільки у їхній здатності визначати цінність товарів і послуг, а й у тому, що вони стали частиною соціальної ідентичності та індивідуальної свободи. Як зазначає класична філософія, гроші є «вкладанням волі в річ», що надає людині «зовнішню сферу свободи» [2, с. 101]. Аристотель і Платон також звертали увагу на соціальну функцію грошей, вказуючи на їхню здатність виконувати роль засобу обміну та порівняння цінностей [3, с. 34]. Це розуміння грошей як універсального еквіваленту стало базою для розвитку комерційної економіки. Проте, як відзначає філософія, з точки зору мислителя, гроші завжди повинні мати моральні обмеження. Вони не повинні перетворюватися на засіб пригнічення однієї людини іншою заради особистої вигоди. Світ стане кращим, коли кожен буде «виробляти більше, а споживати менше» [1, с. 154]. З розвитком капіталістичної економіки та технологічного прогресу гроші стали більш абстрактними, втратили своє пряме фізичне втілення і почали існувати як електронні записи. Це призвело до глибоких змін у свідомості людини, де гроші перестали бути лише засобом обігу і накопичення, а стали символом влади, статусу і свободи. Водночас, ця абстракція грошей підкреслила їхню невід'ємну залежність від конкретних речей, що підтверджується думкою, що «грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [2, с. 103]. Еволюція грошей також вплинула на способи мислення людей, формуючи нові культурні парадигми. В умовах глобалізації і цифровізації гроші стали символом швидкості та мобільності, що суттєво вплинуло на суспільні цінності. Люди почали дивитися на гроші

як на елемент не лише економічного, але й культурного процесу, який визначає, що є важливим у суспільстві. Таким чином, гроші, еволюціонуючи протягом століть, перетворилися з простого засобу обміну на інструмент культурної влади та інтелектуальної ідентичності. Вони стали важливим чинником, що впливає на культуру мислення, формує світоглядні категорії та визначає моральні межі людського існування.

Висновок. Гроші як філософський феномен виступають потужним інструментом, що формує і культурне мислення, і соціальні цінності. Їхня еволюція — це не тільки зміна функціональних можливостей у суспільстві, але й трансформація уявлень про свободу, ідентичність та моральність. Гроші відображають взаємодію між економічною реальністю та інтелектуальними категоріями буття, стаючи невід'ємним компонентом не лише матеріального, а й духовного світу людини. Філософське осмислення еволюції грошей дозволяє зрозуміти їхню роль у формуванні сучасної культури мислення та світоглядних парадигм.

Список використаних джерел:

1. Везерфорд Дж. Історія грошей: Боротьба за гроші від піску до кіберпростору / Дж. Везерфорд; [Пер. з англ. Т. Слуцької, І. Сисневої]. Київ: ТЕРРА-Книжковий клуб, 2001. 320 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Філософія права / Г. В. Ф. Гегель; Пер. з нім.; Ред. і сост. Д. А. Керімов та В. С. Нерсисянц. Київ: 2000. 318 с.
3. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу / В. В. Гончаров // Мандрівець. 2008. 40 с.
4. Ескевич І. В. Метафізика грошей. Три дії з прологом і епілогом / І. В. Ескевич. Київ: Ексмо, 2006. 272 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Павло Домбровський, студент групи АГР-11

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Філософія управлінських рішень є важливим аспектом сучасного бізнесу, оскільки вона визначає підходи, методи та принципи, що лежать в основі процесу прийняття рішень керівниками. В умовах динамічного ринку та високого рівня конкуренції правильне управлінське рішення стає критично важливим для досягнення успіху та довготривалої стабільності бізнесу. Сучасний бізнесмен зобов'язаний приймати зважені рішення, враховуючи різні фактори ризику, що постійно впливають на організацію [1, с. 49].

Мета дослідження: аналіз філософських принципів прийняття управлінських рішень бізнесменами, а також виявлення ключових факторів та методів, що сприяють підвищенню ефективності процесу ухвалення рішень у бізнесі.

Об'єкт дослідження: процес прийняття управлінських рішень у сучасному бізнесі.

Предмет дослідження: філософські підходи та принципи, що впливають на ухвалення управлінських рішень бізнесменами.

Завдання дослідження: визначити, які фактори найбільше впливають на процес прийняття управлінських рішень, і як вони взаємодіють у конкретних ситуаціях; проаналізувати ризики і можливі наслідки неправильних рішень, що дозволить глибше зрозуміти, як бізнесмени оцінюють потенційні загрози та переваги своїх дій; оцінити роль особистих переконань керівника, які значно впливають на його рішення.

Виклад основного матеріалу. На процес ухвалення управлінських рішень суттєво впливають особисті характеристики керівника, його життєвий досвід та індивідуальна система цінностей. Керівник, який має високий рівень емоційного інтелекту та етично обґрунтовані принципи, зазвичай ухвалює більш збалансовані та стратегічно продумані рішення. У цьому контексті можна сказати, що філософські переконання бізнесмена є своєрідним компасом, який визначає напрямок його діяльності, відображаючи не тільки прагматичні, але й моральні засади. Це має важливе значення для створення здорової корпоративної культури, що підтримує довіру та лояльність працівників. Фактор ризику є незмінною складовою в управлінських рішеннях. На процес прийняття управлінських рішень впливає безліч факторів. Найважливішими з них є: ступінь ризику — завжди існує імовірність прийняття неправильного рішення, яке може несприятливо впливати на організацію [1, с. 49]. Оскільки ризики завжди супроводжують управлінську діяльність, важливим є питання відповідальності та готовності керівника прийняти можливі наслідки своїх дій. Керівники, які усвідомлюють цей фактор, частіше схильні до оцінки потенційних ризиків перед ухваленням остаточного рішення, що дозволяє мінімізувати негативний вплив на організацію у випадку помилки. Рішення в управлінні можна визначити як результат розумової діяльності, що приводить до конкретного висновку і вимагає необхідних дій [2, с. 26]. У бізнесі це

особливо актуально, оскільки успіх компанії багато в чому залежить від оперативності та раціональності ухвалених рішень. Керівник повинен володіти здібностями до стратегічного мислення, щоб не лише миттєво реагувати на виклики, але й передбачати потенційні проблеми в майбутньому. Сучасний підхід до управління розглядає процес прийняття рішень не як кінцевий результат, а як постійний процес, що потребує адаптивності та гнучкості. Окрім цього, важливим елементом філософії управління є вибір стилю керівництва. Стиль управління визначає стійку систему засобів, методів і форм впливу керівника на колектив, спрямовану на виконання місії організації, обумовлену об'єктивними і суб'єктивними факторами управлінського процесу [4, с. 165]. Стиль управління може бути різним — від демократичного до авторитарного, — і кожен із них має свої переваги і недоліки, які впливають на робочу атмосферу в колективі та ефективність виконання поставлених завдань. Застосування відповідного стилю управління дозволяє керівникові створити робочу атмосферу, що сприяє досягненню поставлених цілей і підвищує ефективність праці співробітників. Таким чином, філософія управлінських рішень бізнесмена включає різноманітні підходи до аналізу ситуації, що враховують як раціональні, так і емоційні аспекти. Глибоке розуміння цих аспектів дозволяє керівникам ухвалювати рішення, які сприяють сталому розвитку організації і створюють позитивний імідж бізнесу.

Висновок. Філософія управлінських рішень бізнесмена є складною та багатогранною системою, яка вимагає від лідера саморефлексії, відповідальності та усвідомленого підходу до прийняття рішень. Бізнесмен, який дотримується цих принципів, здатний не лише оптимізувати бізнес-процеси, але й підвищити ефективність діяльності компанії та зміцнити її позиції на ринку. Сучасні керівники, які інтегрують філософські засади в процес управління, створюють стабільне підґрунтя для довготривалого успіху бізнесу, що базується на етичних стандартах і стратегічному мисленні.

Список використаних джерел

- 1.Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: [навч. посібник] / В.Г. Воронкова, А.Г. Беліченко, О.М. попов. К.: Професіонал, 2006. 576 с.
- 2.Гончарук Т. В. Олександр Кульчицький в контексті світової філософії: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 279 с.
- 3.Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
- 4.Кремень В.Г. Філософія управління: [підручник] / В.Г. Кремень, С.М. Пазиніч, О.С. Пономарьов. К.: Знання України, 2007. 360 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Роман Дорошук, студент групи ПОЦТ-11

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це ідеальний інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити. Вони служать справжнім двигуном для розвитку людського суспільства, всіх галузей економіки будь-якої країни. Вони існують як один із найважливіших аспектів сучасного життя. Їхня роль у суспільстві величезна і її важко переоцінити. Вони не просто фізичний об'єкт, що лягає в кишеню, а й символізують набагато більше. Перш за все, гроші - це засіб обміну, що дозволяє суспільству функціонувати. Вони дозволяють людям придбавати товари і послуги, задовольняти свої потреби та розвиватися. Гроші також стимулюють економічний розвиток, бо використовуються для інвестицій, створення нових робочих місць та забезпечення інновацій. Гроші дають людям свободу вибору і контроль над власним життям. Вони впливають на рішення про робоче місце, освіту, місце проживання та багато інших аспектів. Гроші

дозволяють здійснювати мрії та досягати цілей. Однак разом з цим, вони можуть також стати джерелом стресу та нерівності. Сучасне суспільство приділяє велике значення матеріальному благополуччю, і це може призвести до зростання нерівності у розподілі багатства. Багатьом людям гроші потрібні щоб підтвердити власну цінність. Адже, гроші дають відчуття власної важливості — комусь може здаватися, якщо ти зумів заробити багато, то стаєш кращим за тих, хто не зміг цього зробити. За цим почуттям часто стоїть бажання заповнити внутрішню порожнечу, додати собі ваги у власних очах. Воно може виражатися у наступному: «Якщо у мене є гроші, значить я чогось вартий!». Але, на жаль, буває і так, що надлишок грошей щастя не додає [4]. Багатство змушує людей показати своє істинне обличчя, зазначає Пол Букхайт: «Гроші увиразнюють справжні риси людей. Покидьок з грошиками стане ще більшим покидьком. Але якщо у вашому житті є мета і сенс, воно не обмежується гонитвою за золотим тельцем, і гроші можуть дати свободу займатися тим, що для вас дійсно важливо». [5]. Гроші супроводжують нас усюди. Впливають на всіх нас. І кожен думає про них по-своєму. Вони викладають нам уроки, що застосовуються до різних сторін життя – ризику, впевненості, щастя. Навряд чи можна знайти інше настільки потужне збільшувальне скло, яке дозволяло б пояснити, чому люди поведуться так, а не інакше.[1, с.1] Ми живемо в епоху, коли люди роблять здебільшого не те, що корисно й красиво, а те, що можна продати й за що платять гроші. Нині неможливо жити в суспільстві й займатися лише натуральним господарством, тобто споживати тільки результати своєї безпосередньої праці. Підґрунтям сучасної цивілізації є відносини купівлі-продажу, а товарний обмін неможливий без посередництва такої речі, яка має універсальну властивість бути обмінною на всі товари. Такою річчю є те, що виявляє універсальну купівельну спроможність, тобто йдеться про гроші [2]. Вони — це втілення і наочна демонстрація того, як закон природи реалізується і працює в соціальному просторі. Чим більше грошей, тим більше шансів на майбутнє. Хто ви при цьому — не має жодного значення. Їхня роль не обмежується функціями платежу, накопичення або збереження. Вони є також загальним еквівалентом вартості будь-яких товарів. За допомогою грошей можна задовольнити всі потреби. Напевно, за виключенням духовних, хоча це спірне питання, яке залежить від прагнень конкретної людини. Грошовий механізм, сформований в системі економічної діяльності традиційного суспільства, поширюючись на всі інші системи і перебираючи на себе функції управління цілим суспільством, зумовлює своєрідну експансію технологічної раціональності. Відповідно до процесу розмежування, з одного боку, інструментально раціональності, та, з другого, морально-етичної сфери, сприйняття соціального значення грошей у суспільній свідомості зазнає своєрідного роздвоєння: тоді як з економічної точки зору гроші виступають як провідний чинник господарської діяльності і в цій функції є суспільним благом, значення грошей як життєвої цінності набуває фетишизованого характеру і сприймається як втілення соціального зла [3, с. 302-303].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Морган Гаусел. Філософія грошей. 2020р. с.1
2. Український тиждень. Що таке гроші та яка нам з цього користь. Друга частина. URL:<https://tyzhden.ua/shcho-take-hroshi-ta-iaka-nam-z-tsoho-koryst-druha-chastyna/>
3. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань (18–20 травня 2011 року, Львів) С. 302-303.
4. Для чого нам гроші – 5 головних причин. URL:<https://clout.com.ua/5-golovny-h-pry-chy-n-po-yaky-m-nam-naspravdi-potribni-groshi.html>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Діана Драган, студентка групи МСД-11

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Спільноти зазвичай об'єднуються в нації, щоб захистити свої власні інтереси. Класична мотивація для об'єднання полягає у зовнішній загрозі.

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток нації.

Виклад основного матеріалу. Нація є колективним суб'єктом історичного розвитку, який проявляється у вигляді політичного, економічного та культурного утворення. Формування націй є результатом тривалого історичного процесу, який включає в себе спільну мову, територію, культуру та політичні інститути. Важливу роль у формуванні націй відіграють суспільні рухи, які виборюють незалежність та політичну ідентичність нації [1, с. 101]. Нації виступають фундаментальними одиницями політичної системи. У сучасному світі політична незалежність та суверенітет безпосередньо пов'язані з існуванням національної держави, яка забезпечує захист інтересів нації та її розвиток. Нації відіграють важливу роль у процесах державотворення, демократизації та модернізації політичних систем [2, с. 98]. Національна ідентичність формується на основі спільних культурних традицій, історичної пам'яті, релігійних переконань та мовної єдності. Вона відіграє ключову роль у зміцненні зв'язків між індивідами та мобілізації нації для досягнення спільних цілей. Визначальним для націй є створення культурних інституцій, які сприяють розвитку національної самосвідомості [3, с. 49]. У сучасному світі нації продовжують впливати на міжнародні відносини, визначаючи характер глобальних процесів. Вони беруть участь у формуванні глобальних політичних і економічних тенденцій через національні держави, регіональні об'єднання та міжнародні організації. Водночас збереження національної ідентичності стає викликом у зв'язку з процесами інтеграції та глобалізації [4, с. 56].

Висновки: аналізуючи розуміння поняття «нація» зазначеними раніше, можна виділити наступні критерії, що свідчать про її існування: наявність спільної держави і чітко визначеної території; історично сформовані почуття спільності та колективної самосвідомості стосовно минулого і бажання спільного життя в сучасності й майбутньому; спільна національна пам'ять і історія. Ні одна з цих ознак не може виконувати роль основного чинника для всіх національних спільнот, але вони мають поєднуватись у неповторний спосіб. Концепція нації має ґносеологічне і прогностичне значення для розвитку сучасних глобалізаційних теорій, зокрема щодо майбутньої національної держави й трансформації національних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Сміт Е. Національна ідентичність. Лондон, Penguin Books 1991. 230 с.
2. Вебер М. Політика як покликання. Мюнхен, 1919. 52 с.
3. Андерсон Б. Ренан Е. Уявлені спільноти. Що таке нація? Париж, 1983. 254 с.
4. Гоббсбаум Е. Нації та націоналізм з 1780 року. Кембридж, «Cambridge University Press» 1990. 430 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олександр Дробочкий, студент групи АГР-11

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. Сучасна діяльність людини в суспільстві тісно переплітається з філософськими основами, що визначають напрямки розвитку соціальних процесів та управління підприємницькими структурами. Особливо це помітно у сфері економічної діяльності, де філософія ринкових відносин відіграє ключову роль у формуванні поведінки людей і організацій. Сьогодні, у глобальному світі, розуміння основних принципів ринкової економіки стало необхідним елементом соціальної інтеграції. Розвиток ринкових відносин охоплює всі рівні соціальної ієрархії, впливаючи як на суспільні інститути, так і на індивідуальні потреби та інтереси. Людина в умовах ринкових відносин є предметом багатьох наукових дискусій, що актуалізує тему дослідження [1, с. 156].

Мета дослідження: аналіз історії ринкових відносин, філософських основ ринкової економіки та розвитку підприємництва у контексті українських і світових реалій. Це дослідження також розглядає вплив ринкових механізмів на поведінку сучасної людини та на розвиток суспільних відносин.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки в умовах ринкових відносин.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини як сфера реалізації людських потреб, інтересів та супутніх економічних відносин.

Завдання дослідження: визначити основні підходи до розуміння ринкової економіки в історичному та сучасному філософському контексті; оцінити вплив ринкових відносин на суспільні інститути та життя окремої людини; проаналізувати процеси формування ринкових відносин в Україні та їх адаптацію до глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу. Філософія ринкових відносин почала формуватись ще в античні часи. У Стародавній Греції, де виникли основи приватної власності на землю, ринкові відносини формувалися на основі незалежності від держави. Далі, у XVIII-XIX століттях, у Західній Європі розвинулася модель вільної ринкової економіки, де держава відігравала роль правового гаранта, забезпечуючи свободу конкуренції та підприємництва. Цей підхід створив умови для економічної стабільності та розвитку, а також для утвердження свободи в ринкових відносинах [2, с. 65]. У XX столітті нові підходи до ринкових відносин запропонували кейнсіанці. Вони стверджували, що ринок потребує державного втручання для збереження стабільності. Це було особливо важливим у період Великої депресії, коли стало очевидним, що класична модель ринку не завжди здатна вирішувати економічні кризи. Кейнсіанська теорія стала основою для побудови змішаних економічних моделей, які сьогодні є загальноприйнятими у багатьох країнах світу. У цій моделі ринок залишається важливим, але держава бере на себе роль регулятора, підтримуючи економічну рівновагу та добробут [3, с. 336]. Наприкінці XX століття поширення неолібералізму знову підкреслило значення ринку як центрального елементу економічної системи, однак уже з акцентом на глобалізацію. Вільний рух товарів, капіталу та робочої сили став визначальною ознакою економічного порядку, що спричинив появу нових форм міжнародної співпраці і конкуренції. Важливим фактором стала зовнішня торгівля, яка в Україні теж посіла центральне місце, стимулюючи національний бізнес до адаптації у глобальному середовищі [4, с. 186]. Однак, ринкова економіка сьогодні стоїть перед новими викликами: екологічними проблемами, зростанням соціальної нерівності та нестабільністю глобальних фінансових ринків. Все це спонукає фахівців до переосмислення ролі держави і ринкових інститутів у сучасних умовах. Різноманіття соціальних, економічних і культурних контекстів впливає на функціонування ринкових відносин, і нові моделі повинні враховувати ці фактори для забезпечення стабільного розвитку суспільства.

Висновок. Людина в умовах ринкових відносин стикається з постійними викликами, що вимагають адаптації до швидких змін та нових технологій. Ринок більше не є лише механізмом обміну товарами, а перетворився на складну систему, де важливу роль відіграють інновації, соціальні взаємодії та державне регулювання. Досягнення економічної рівноваги залишається метою, проте глобальні виклики роблять цей процес складнішим. Держава повинна контролювати ринки, захищати споживачів і підтримувати стабільність. У сучасному світі ринок є не лише економічною реальністю, але й простором для творчості та розвитку нових стратегій економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Філософія ринкових відносин(навчально-методичний посібник)/ Р. І. Олексенко: Мелітополь. 2019. Бібліогр. 311 с.
2. Олексенко Р.І. Філософія ринкових відносин: навчально-методичний посібник / Р.І. Олексенко. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2019. 311 с.
3. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: підручник/Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред. Б. Д. Лановика. К. Вікар, 1999. 737 с.
4. Леоненко П. М. Економічна історія: навч. посіб. /П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. К.: Знання-Прес, 2004. 499 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Вікторія Дудар, студентка групи ТТЛ-11

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Вони визначають наш спосіб спілкування, обміну інформацією та взаємодії зі світом. Ця тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки вона розкриває різні аспекти цього феномену і його вплив на наше життя.

Мета дослідження: вплив соціальних мереж на інформаційне суспільство.

Об'єкт дослідження: феномен інформаційного суспільства.

Предмет дослідження: соціальні мережі.

Завдання дослідження: пояснити, який вплив має Інтернет на сучасне суспільство та розглянути спілкування в соціальних мережах як таке, яке відповідає потребам суспільства.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі розширюють можливості взаємодії між людьми, забезпечуючи пошук інформації та обмін даними. Важливою особливістю є обмежений доступ до особистої інформації, що доступний лише певній аудиторії. Багато користувачів не розкривають справжні дані про себе. Інтернет дозволяє взаємодіяти з людьми з усього світу, тоді як реальне спілкування часто обмежується місцем проживання. Соціальні мережі сприяють міжнародному діалогу та створюють умови для обміну думками серед однодумців, що веде до появи блогерів, авторитет яких заснований на їх особистому контенті. Вони також стимулюють уникання реальних дій, замінюючи їх віртуальними. З розвитком «кліпового мислення» сприйняття інформації стало швидким, проте це негативно впливає на логіку. Соціальні мережі допомагають задовольнити різні потреби: фізіологічні, потребу в безпеці та прийнятті в інформаційне суспільство через участь у групах за інтересами [1]. Характерною рисою є відмова від реальних дій на користь віртуальних, оскільки це пов'язано із порівнянням традиційного суспільства з віртуальним. Те, що користувач може сказати в Інтернеті, іноді не відповідає нормам поведінки у реальному світі, але це має інший вагомий ефект. Будь-яке суспільство формується на базі комунікаційних інформаційних зв'язків, але лише у двадцятому сторіччі це питання стало предметом серйозних наукових міждисциплінарних досліджень. Виникла гостра необхідність у вивченні інформації як інноваційного ресурсу у сфері комунікації та в якості одного з основних факторів розвитку людського суспільства в цілому. Стало очевидним, що інформаційні технології формують базові функціональні залежності в системі соціальних зв'язків і відносин [2, с. 61]. Аналізуючи вплив мережевих технологій на соціум найголовніше значення набуває мережа Інтернет, пронизуючи всі сфери суспільства як на локальному, регіональному, так на більш масштабному, глобальному рівні. На локальному рівні користувачі мережі обмінюються між собою файлами, інформацією, вступають в процес комунікації. На більш широкому рівні вони отримують вже більше можливостей комунікації і в пошуку інформації. Вони стають законодавцями мережевого простору. І найважливішим завданням тепер стає задоволення широкого кола інтересів і потреб кожної людини, що може бути здійснене за допомогою віртуального простору Інтернету. Значне розширення та поширення мереж, масштаби їхнього використання призводять до того, що люди, об'єднуючись мережами, стають членами нового типу суспільства – мережевого [2, с. 62]. Суспільство, ключову комунікативну роль в якому починають грати мережі, вільно формує об'єднання людей і групи за інтересами. На відміну від традиційних соціальних структур мережі здатні сприймати і самостійно створювати нові комунікативні конфігурації. Сучасні комунікаційні технології дозволяють створювати соціальні спільноти з практично будь-якими заданими характеристиками – освітніми, професійними, віковими. Великим є питання про те, як соціальні мережі впливають на наше сучасне суспільство та як цей вплив відображається в «екзистенційних суперечностях» інформаційного суспільства. Особливий інтерес викликає вплив соціальних мереж на соціокультурні зміни, ідентичність і структуру особистості, а також на соціально-економічні та політичні процеси. Різні події і явища, такі як визнання Марка Цукерберга - засновника Facebook, схвалення використання соціальних мереж Папою Бенедиктом XVI та їх роль у революційних подіях у країнах, таких як Туніс, Єгипет, Лівія і Ємен, служать яскравими прикладами того, як цей новий засіб комунікації проникає в наше сучасне суспільство. Ці явища вимагають більш детального та комплексного вивчення [3]. Проблематика соціальної взаємодії в мережі Інтернет розкривається у дослідженнях зарубіжних соціологів: Н. Бейма, П. Коллока, С. Кайзлера, Г. Рейнгольда, Л. Спрелла, С. Херрінга та ін. Велика кількість публікацій присвячена окремим сторонам впливу нових комунікативних ресурсів на суспільне життя, психологічних наслідків впливу сучасних інформаційних систем на особистість і особливостей міжособистісного спілкування всередині мережі. Соціальні аналітики намагаються прогнозувати розвиток соціальних мереж, зокрема, Д. Армано вважає, що соціальні мережі будуть все більш популярними, більш мобільними і більш закритими для «не членів соціальної групи». При цьому виділяють такі тенденції: 1. Соціальні мережі стануть менш «соціальними» у міру того, як групи починають відсіювати «непотрібних» членів; 2. Корпорації будуть прагнути використовувати цей механізм, тому що все більше компаній переконалося, що в соціальних мережах можна краще й ефективніше організувати обслуговування клієнтів. А зараз поговоримо про мобільність. Вона стане невід'ємною рисою соціального спілкування, особливо для службовців тих компаній, в яких забороняється використання соціальних мереж в робочий час [2, с. 63]. На думку дослідників, соціальні мережі – основна причина, по якій сьогодні росте кількість часу, проведеного в Інтернеті. Головні їхні переваги – можливість користувачів заявляти про свої інтереси і розділяти їх з оточуючими. І це дає підстави стверджувати, що соціальні мережі є не тільки засобом для спілкування, але й потужним маркетинговим інструментом, більш того, дослідники вважають, що незабаром вони стануть необхідним інструментом для ведення діяльності. Мережа – це форма, в межах якої реалізуються різноманітні суспільні взаємини та взаємодії. Взаємодіючі елементи системи забезпечують функціонування й розвиток суспільного цілого. Характер взаємовідносин між елементами в системі розглядається залежно від їхньої ролі та статусу в системі соціальної диференціації. Взаємовідносини елементів системи будуються на основі відповідних принципів, наприклад керування, підпорядкування, справедливості, несправедливості тощо. Вони можуть мати характер співпраці, коли інтереси окремих елементів збігаються, або конфлікту, якщо вони є різночотними [5, с. 102]. Мережеві відносини об'єднують різні фрагменти суспільного життя – від особистісної соціалізації до кризи «робочих місць», що

виводить проблеми мережевих організацій, їхньої взаємодії з контрагентами й «новими» економічними ресурсами – знаннями та інформацією за рамки економічного аналізу. Мережа воєдино пов'язує соціальний і економічний процеси розвитку, роблячи найважливішою ланкою цього розвитку людину. Гуманітарний аспект розвитку ніколи ще не був так тісно пов'язаний із техніко-економічним та інформаційним аспектами, і це дає змогу сподіватися на подолання міждисциплінарних «шор» і вироблення нових методологій аналізу [4, с. 253].

Висновок. Соціальні мережі служать майданчиком для неформального спілкування, допомагають створювати нову музику, служать серйозним інструментом для пошуку співробітників і партнерів. Незважаючи на різницю в трактуваннях даного поняття, всі дослідники сходяться на тому, що мережа має розгалужену структуру, що має безліч взаємопов'язаних і рівнозначних шляхів, і охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства. У даний час активно розвиваються мережеві технології, які характеризуються низкою особливостей: в основі мереж лежить комунікація індивідів; мережа існує як певна середовище, в якій взаємодіють учасники; продукти, породжувані мережею, віртуальні і можуть існувати відносно самостійно.

Список використаних джерел

1. Балусяк А. В. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства / А. В. Балусяк // Київський національний університет технологій та дизайну. 2019. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14265/1/NRMSE2019_V3_P533-534.pdf.
2. Назарчук О. В. Мережеве суспільство та його філософське осмислення / О. В. Назарчук. 2008. С.61-75.
3. Палій С. В. Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання / С. В. Палій // Управління розвитком складних систем. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2013_13_30.
4. Хлебнікова А. А. Становлення і розвиток інформаційного суспільства в умовах глобалізації: теоретико-методологічний контекст / А. А. Хлебнікова // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць. 2015. С.253-255.
5. Канцір В. С. Тероризм у сучасному глобалізаційному просторі: філософсько-правовий вимір: монографія / В. С. Канцір // Л. Край. 2011. 558 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Андрій Єднак, студент групи АГР-11

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження. Взаємодія грошей і релігії створює складні соціально-філософські питання про справедливість, багатство, бідність та формування моральних орієнтирів. У світі, де гроші часто визначають соціальний статус і можливості людини, релігія виступає протиположністю, пропонуючи духовні й етичні норми. Ці аспекти стають особливо важливими в контексті глобалізації та посилення споживацьких настроїв, що піднімає питання про значення грошей у житті людини та їхню роль у релігійному вимірі. Дослідження цієї теми дозволяє краще зрозуміти, як ці дві потужні сили — гроші і релігія — взаємодіють, формуючи поведінкові й світоглядні настанови людей.

Мета дослідження: дослідити природу взаємодії між грошима та релігією, з'ясувати, як ці дві сфери впливають одна на одну, формуючи цінності, вірування та поведінкові установки людей.

Предмет дослідження: вплив фінансових та релігійних питань на становлення особистості та формування її ціннісних орієнтирів.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між економічними і релігійними системами вірувань та їх вплив на суспільство.

Завдання дослідження. Це дослідження має на меті проаналізувати, як гроші і релігія взаємодіють, впливаючи на моральні й етичні переконання людей. Окрім того, важливо дослідити зростаючу роль грошей у сучасному суспільстві та її вплив на релігійні цінності. Особливу увагу слід приділити тому, як релігія функціонує в умовах сучасної економічної системи та як вона формує економічні пріоритети і поведінку людей.

Виклад основного матеріалу. Гроші, будучи важливим соціальним інститутом, виконують функцію посередника в економічних відносинах, але їхня роль не обмежується лише матеріальним виміром. Вони мають глибокий вплив на наші культурні та духовні цінності, визначаючи соціальні статуси і можливості [2, с. 90]. Релігія,

з іншого боку, виступає регулятором поведінки, формуючи моральні орієнтири щодо багатства і бідності [1, с. 14]. Важливо зазначити, що багато релігійних традицій вбачають у грошах не лише засіб для досягнення матеріального благополуччя, але і випробування моральної стійкості людини. Одним з важливих аспектів є те, що релігія надає значення грошей у контексті моральних рішень. Наприклад, у християнстві часто підкреслюється необхідність правильного використання багатства для служіння ближньому та допомоги бідним [4, с.101]. Аналогічно, в ісламських традиціях важливим є заборона лихварства та заклик до справедливих економічних відносин, що підкреслює моральну відповідальність перед суспільством. Цікаво, що економічні процеси також впливають на релігійні інститути: зростання капіталізму спричинило адаптацію релігійних структур до нових умов, коли релігійні громади почали використовувати фінансові ресурси для благодійних та соціальних проєктів. З одного боку, гроші можуть сприяти зміцненню релігійних цінностей, з іншого — спокушати до зловживання владою і впливом [5, с. 6]. Релігія, таким чином, формує не тільки особисті переконання, а й суспільні моделі економічної поведінки. Наприклад, ідеї Макса Вебера про протестантську етику та дух капіталізму пояснюють, як релігійні принципи можуть впливати на економічні рішення, стимулюючи розвиток ринкових відносин [3]. Водночас, сучасні філософи, такі як Роджер Фінке, стверджують, що релігія впливає на економіку через формування моральних цінностей, що визначають поведінку людей у фінансовій сфері. Важливо зазначити, що взаємодія грошей і релігії є динамічним процесом, який змінюється з часом і залежить від конкретного історичного та культурного контексту. Наприклад, у середньовічній Європі католицька церква мала значний вплив на економічне життя, володіючи великими земельними угіддями та надаючи кредити. У сучасному світі роль релігії в економіці стала менш прямою, проте вона продовжує впливати на поведінку споживачів, інвесторів та підприємців.

Висновок: Взаємодія грошей і релігії є складним та багатогранним процесом, який впливає на суспільство та індивідуальну поведінку. У сучасному світі роль грошей зростає, що викликає нові питання про моральні межі їхнього використання. Релігія, зі свого боку, намагається зрівноважити матеріальні прагнення людини через духовні й моральні настанови, створюючи умови для гармонійного розвитку особистості та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гроші і релігія URL: <https://gdz4you.com/prezentaciyi/inshi/groshi-i-religiya-16486/>
2. Палінчак М. М., Стебляк Д. М. Релігія як фактор економічного розвитку. Випуск 41, 2022. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/41_2022ua/18.pdf
3. Протестантська етика і дух капіталізму: Макс Вебер про роль віри у формуванні економічних систем. URL: <https://uk.wikipedia>
4. І. А. Вовк, Економіка і християнська релігія: проблеми і напрями дослідження, 2013 104 с.
5. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія: К.: КНТ, 2014. 410 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Святослав Єнджієвський, студент групи КНШІ -11

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема формування єдиної національної ідентичності громадян України є одним із вирішальних факторів для українського суспільства та його подальшого становлення як офіційної країни. Політичний контекст номеру вимагає вироблення відповідної політики в умовах кризових явищ української національної ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосувалися питання мінімізації можливості сецесії, залучення представників етнічних груп до процесу державного будівництва та посилення спроможності протистояти зовнішньому тиску за межами держави.

Мета дослідження: вивчення основних процесів формування українського народу, збереження національної самосвідомості, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження національної самосвідомості суспільства в цілому, як а також ідентичності окремих спільнот.

Об'єкт дослідження: Україна.

Предмет дослідження: питання формування національної ідеї.

Завдання дослідження: розглянути основні прояви процесу націотворення.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою формування нації є розвиток національної свідомості: свідомість згуртованість та єдність у діях різних представників нації, заснована не лише на спільних характеристиках чи історичному минулому, але й на розумінні першочергових інтересів та спільних цілей. Досягнення цих цілей сприятиме розвитку та зміцненню національної ідентичності та державності України [2]. Формування етносів може відбуватися по-різному, залежно від становища етнічної спільноти в державі. Український народ, не маючи власної державності протягом тривалого часу, був змушений формуватися в умовах постійної боротьби з асиміляційними політиками імперій. В українських землях, що входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій, національні цінності не визнавалися, а часто й пригнічувалися. Тому відновлення та розвиток національної самосвідомості залежить від активної участі політичних і громадських організацій [1, с. 120]. Необхідно особливу увагу звернути на формування української національної ідентичності з метою забезпечення національних інтересів: зміцнення державних інституцій та національної єдності, забезпечення миру та соціальної інтеграції різних національних спільнот, розвиток унікальної національної ідентичності в контексті єдності всієї України та усунення загроз сепаратизму. Проте на початку XXI століття дослідження показують, що серед людей з об'єктивною українською ідентичністю часто відсутнє почуття національної спільноти, є проблеми з мовою, культурою, переконаннями та політичною свідомістю. Це вимагає серйозного аналізу наслідків втручання зовнішніх політичних сил у національно-культурні та соціальні сфери українського суспільства. Навіть після здобуття незалежності внутрішня солідарність суспільства і нації залишається слабкою [3]. Порушення еволюційного шляху становлення української національної ідентичності створює серйозні виклики для України. З одного боку, відбувається стирання та руйнування національної історичної ідентичності, з іншого — пошук і відродження власної ідентичності. Ці два процеси формують полюси, між якими існує українське суспільство протягом багатьох поколінь. Баланс між ними, який є сутністю національної боротьби за виживання, актуальний і сьогодні. Національна ідентичність здатна об'єднати всі елементи етнічної структури українського суспільства — етнічні, культурні, релігійні та духовні прояви. Ці спільноти є основою для формування національної ідентичності, яка «будується на національній культурній ідентичності груп людей, які складають національну державу» [4].

Висновок. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес формування. Сьогодні його ознаками є суперечності суспільної свідомості, відсутність консенсусу щодо основних цінностей, викривлення національної психології, мови та культури.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). К., Вища школа, 1998. 189 с.
2. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні. URL: [https://www. politics, Iviv. ua/nations/soviet](https://www.politics, Iviv. ua/nations/soviet)
3. Колодій А. Етно-національні ідентичності і легітимність влади в Україні. URL: [https://www. politics, Iviv. ua/nations/legitimacy](https://www.politics, Iviv. ua/nations/legitimacy).
4. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації. Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук. URL: <https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/05/Tsyvilizatsijna-identychnist-ukrainstva.pdf>
5. Ситник П. К., Дербак А. П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості URL: [https://www. niurr. gov. ua/ukr/publishing/panorama/](https://www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama/)
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Тарас Єфремов, студент групи КНШІ-11

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: Особливість українсько-економічної ментальності обумовлена теоретичними та практичними потребами суспільного перетворення в Україні. Формування цивільно-ринкового суспільного середовища України є невіддільним від аналізу явищ та феноменів, із яких складається соціально-економічний прогрес країни [2, с. 12].

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз української економічної ментальності, показати українську економічну ментальність як чинник соціально-економічних процесів, які відбуваються в Україні.

Предмет дослідження: механізми виникнення, створення та розвитку української економічної ментальності.

Об'єкт дослідження: українська економічна ментальність.

Завдання дослідження: проаналізувати становлення української ментальності; фактори, які сприяють формуванню української економічної ментальності.

Виклад основного матеріалу. Історичні передумови формування економічної ментальності українців. Козацька доба: Вільна підприємницька діяльність козаків, колективізм, сильна орієнтація на громаду. Колоніальна залежність та імперський вплив: Українські землі довго були під впливом інших держав, що сприяло формуванню певної недовіри до державних інститутів і бажання уникати державного регулювання. Радянський період: витіснення приватної ініціативи, колективізація, розвиток патерналістичних настроїв (очікування від держави забезпечення і допомоги) [1, с. 273]. Колективізм та індивідуалізм в економічній поведінці. Традиційний український колективізм, зокрема через обштинне землеволодіння в сільській місцевості. Перехід до індивідуалізму у 1990-х роках після розпаду СРСР, але зберігання важливості соціальних зв'язків та взаємодопомоги [1, с. 283]. Економічний прагматизм та раціоналізм. В умовах обмежених ресурсів українці часто проявляють високий рівень раціоналізму та гнучкості в економічних рішеннях. Прагматичне ставлення до ризиків, зокрема у підприємництві та неформальній економічній діяльності [2, с. 154]. Недовіра до інституцій і схильність до неформальних економічних практик. Тривала історія недовіри до державних структур, що сформувалася через корупцію, невиконання законів та часті зміни політичного режиму. Широке використання неформальних економічних практик, включаючи тіншову економіку, бартер і взаємодопомогу [2, с. 175]. Значення родинних та особистих зв'язків у економічній діяльності. Родинні зв'язки часто є основою для ведення бізнесу, зокрема у малому підприємстві. Особиста довіра є важливішою за офіційні угоди та договори [3, с. 357]. Прагнення до самостійності та підприємництва. Традиційне прагнення до незалежності та самостійної економічної діяльності. Зростання підприємницької активності після розпаду СРСР, але також певні перепони через державне регулювання та корупцію [3, с. 345]. Менталітет «виживання». Формування «менталітету виживання» через економічні та політичні кризи, війни, голодомори, що породило адаптивність і здатність до інновацій в складних умовах [4, с. 139]. Проблеми переходу до ринкової економіки. Повільне прийняття ринкових цінностей через історичні та культурні фактори, включаючи інерцію радянських економічних моделей [4, с. 215]. З часів стародавньої української міфології правила регулювання й впорядкування життя суспільства та конкретної людини. У світі природи, були переважно індивідуалістичними, практичними, необхідними людина на кожному життєвому кроці. Правила поведінки людини в різних життєвих обставинах переломлювалися через її індивідуальні бажання. Це був індивідуалізм, а не колективізм давнього українця [5, с. 56].

Висновок: Отже, економічну ментальність слід розуміти як узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості.

Список використаних джерел:

1. Наталія Яковенко. Нариси історії України: Формування української ментальності. Київ: Критика, 1997. 380с.
2. Костянтин Ситник. Соціокультурні фактори розвитку економічної ментальності українців. Журнал соціально-економічних досліджень, 2015. 267с.
3. Євген Головаха. Пострадянська ментальність і економічні стратегії. Київ, 2009. 405 с.
4. Ірина Жданова. Українська економічна ментальність: від аграрного суспільства до індустріальної економіки. Вісник Національної академії наук України, 2007. 264 с.
5. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: ескіз української міфології / І. Нечуй Левицький К. 1992. 85 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Жмуд Максим, студент групи КН-11

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства обумовлена тим, що виробництво є основою існування і розвитку суспільства. Воно забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, а також формує соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

У сучасному світі виробництво розвивається з небувалою швидкістю. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, глобалізацією економіки та іншими факторами. Швидкі зміни в виробництві неминуче впливають на спосіб життя людей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є актуальним завданням філософії. Загалом, можна сказати, що виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей.

Мета дослідження: розкрити взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства, визначити основні тенденції впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства.

Предмет дослідження: вплив виробництва на матеріальні умови життя людей, соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку між виробництвом і способом життя суспільства та провести соціологічне дослідження впливу виробництва на спосіб життя людей.

Виклад основного матеріалу. Людина - суспільство, (я - суспільство) вважається початком в філософському аналізі. Філософське усвідомлення суспільства полягає в визначенні його позицій окремої людини, особи, гуманізму. Чоловік - суспільство, (я - суспільство) вважається початковим у філософському аналізі. Людина вважається громадським створінням і її здатності реалізуються лише в суспільстві, а всі дії людини, зв'язки та відносини, обставини, в яких живуть люди, можна правильно зрозуміти лише тоді, коли усвідомлюється зміст поняття суспільства, соціуму. Відомий філософ Хосе Ортега-і-Гассет акцентує увагу, що в передових умовах люди щодня розмовляють про законодавство і права, уряд, національне та міжнародне, соціальне міркування і можливості, вірну і некоректну політичному діячові, пацифізму і мілітаризму, батьківщині і людству, соціальну вірність і несправедливість, капіталізм і колективізм, соціалізацію та лібералізацію, авторитаризм, особистість і колективізм і що аналогічні. І не лише тільки розмовляють, а й сперечаються. І не тільки сперечаються, а й борються за ті, що стоїть за цими текстами. І в цих громадських, політичних битвах у всіх куточках землі люди гинуть сотнями, тис., мільйонами. Механізм людської роботи у способі виробництва виражається крізь категорії продуктивних сил і виробничих відносин суспільства. Продуктивні сили суспільства – це поняття, вироблене для позначення змісту соціального виготовлення. Складовою частиною продуктивних сил є люди, які втілюють у життя створення та способи виготовлення, з підтримкою яких народ виготовляють речові способи до життя. Роль складових продуктивних сил у процесі виготовлення не схожа. Головна продуктивна сила – народ. Без людей практично ніякі способи праці не можуть служити машини іржавіють і зношуються, виробничі будівлі розвалюються. Щоб народ - члени соціального виготовлення, мали змогу благополучно виготовляти способи до життя, зобов'язані володіти конкретним рівнем знань виготовлення, тобто знання певних засобів праці, технології виготовлення, спілкування у виробничому колективі і що аналогічне [4]. Що ж ми розуміємо під виробництвом? Спробуйте уявити життя людей без їжі, одягу, взуття, житла. Це неможливо, бо саме за допомогою цих промов підтримується життя людей. Але різні речі, за допомогою яких люди підтримують своє існування, у готовому вигляді, як манна небесна, з неба не падають [2]. Здійснюючи процес виробництва, люди змінюють навколишню природу і водночас змінюють свою власну природу, формуються як соціальні істоти. Виробляючи певним способом матеріальні блага, люди виробляють відповідний уклад своєї життя, оскільки спосіб виробництва є певний вид життєдіяльності індивідів, їх певний спосіб життя. Вироблений у соціумі спосіб виробництва (поряд з природними умовами) забезпечує не лише соціальні умови життєдіяльності суспільства, а й соціальний спосіб життя конкретної індивіда. Шкірний індивід засвоює соціальний досвід, мову, культуру і відповідно до них здійснює працю. Ось чому, навіть працюючи наодинці, індивід діє як істота громадська. Ніхто не вільний від тієї системи громадського виробництва, що індивід застосовує при народженні, оскільки в громадському виробництві формується суспільство, тобто сам чоловік у її громадських відносинах. Відомий соціолог Еміль Дюркгейм підкреслює, що громадська праця забезпечує єдність суспільства, є джерелом соціального зв'язку людей, джерелом життя і багатства людини [3]. Продуктивні сили визначають виробничі відносини. Становлення продуктивних сил обумовлюється удосконаленням усіх їх компонентів: кваліфікації, майстерності та виробничого досвіду людей; диференціації розподілу праці, розширення та поглиблення її спеціалізації; засобів виготовлення, знарядь праці, техніки та технологічного використання науки [1, с. 102]. Виробництво благ, призначених для задоволення потреб людей, пройшло тривалий історичний шлях розвитку: від добування їжі за допомогою елементарних знарядь первісної людини до сучасного рівня перетворювальної діяльності суспільства. Та все ж будь-яке виробництво, первісне чи сучасне, характеризується деякими спільними рисами. Воно має в основі єдині три компоненти (фактори): робочу силу людини, предмети праці і засоби праці. Робоча сила - це здатність людини до праці. Предмет праці - те, на що скерована діяльність людини, з чого вона виробляє необхідні матеріальні блага. Нарешті, засоби праці - це інструменти, знаряддя, з допомогою яких люди обробляють предмет праці (наприклад, сировину), виробляючи з нього необхідні засоби існування. Предмети праці в сукупності з засобами праці складають засоби виробництва. Робоча сила виступає в якості особистого фактора виробництва. Це головна творча продуктивна сила суспільства. Засоби виробництва складають речовий фактор виробництва. В результаті взаємодії факторів виробництва створюється продукт праці, призначений задовольняти ті чи інші потреби людей. Сама ж праця, в результаті створення корисних матеріальних благ (продукту, послуг і т. ін.), виступає як продуктивна сила [2]. За цих умов із середини ХХ ст. науково-технічний прогрес перейшов до якісно нового етапу, що іменується науково

технічною революцією. Науково-технічна революція – споконвічний переворот у продуктивних силах суспільства: науки, техніці, людині [3].

Висновки: Створення кожного разу було, є і буде рушійною силою, навколо якої зводилися ґрунти та норми у певній епосі. Шкірна корінне зміна в самій сутності виготовлення як спільного появи в конкретний етап призводила до кардинальних змін у житті цілих народів, і, якщо віритися прогнозами науковців, наприклад стане тривати і в майбутньому. Цим чином, щоб виявити конкретно-історичне значення думки «виробництво життя», потрібно, але б у сукупних рисах, розглянути, як розгортається конструкція соціального виготовлення життя в часі.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Я., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. К., 1996. 132 с.
2. Виробництво та його роль у житті суспільства Magistr.ua. 2024. URL: <https://buklib.net/books/22740/>
3. Кизим М. О. Перспективи розвитку і комерціалізації нанотехнологій в економіках країн світу та України / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко; НАН України, Наук.-дослід. центр індустр. проблем розвитку. Харків: ІНЖ ЕК, 2011. URL: https://bioweb.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/Nanotekhnolohii-u-ekolohichnykh-doslidzhenniakh_.pdf
4. Сургучов, Дімітріос Вплив виробництва на спосіб життя суспільства [Текст] / Дімітріос Сургучов // Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: THEU, 2019. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/35133>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Тарас Жук, студент групи КБ-11

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Спільноти зазвичай об'єднуються в нації, щоб захистити свої власні інтереси. Класична мотивація для об'єднання полягає у зовнішній загрозі.

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток нації.

Виклад основного матеріалу. Нація виступає одним із ключових суб'єктів історичного розвитку, що виявляється через процеси самоорганізації, ідентифікації та захисту спільних інтересів. Як зазначає Ренан, нація – це «щоденний плебісцит», що передбачає добровільний акт об'єднання людей зі спільною культурою, мовою та історією [1, с. 54]. Це поняття не обмежується лише етнічною чи територіальною приналежністю. Нація об'єднує індивідів через колективні уявлення та культурні коди, що підкріплюють національну ідентичність і соціокультурний контекст, у якому розвивається конкретна спільнота. Сміт, у своїй праці, розглядає націю як результат тривалого історичного розвитку, що об'єднує людей не лише через спільне минуле, а й через спільні уявлення про майбутнє [2, с. 67]. Його концепція показує, що нація виявляє себе через збереження та передачу цінностей, що забезпечує неперервність історичного процесу. За Б. Андерсоном, нація – це «уявлена спільнота», яку об'єднує не тільки географічне розташування, але й символічна пам'ять та ідеологічна єдність [3, с. 22]. Цей підхід підкреслює, що нації можуть існувати як у межах держави, так і за її межами, зберігаючи національну ідентичність та самоусвідомлення. Етнічна складова є значним елементом у формуванні нації. Громадяни однієї нації пов'язані мовою, традиціями, культурою та соціальними практиками, що створюють основу для збереження національної цілісності [4, с. 18]. У цьому контексті етнічна спільність забезпечує стабільність і спадкоємність традицій, що, у свою чергу, сприяє розвитку нації як історичного суб'єкта.

Висновки. Аналізуючи націю як суб'єкт історичного розвитку, можна виділити такі основні ознаки її існування: наявність спільної території, колективної пам'яті, мови та культури. Нація виконує функцію соціального суб'єкта, що зберігає культурну ідентичність у процесі історичного розвитку. Вона відіграє важливу роль у розвитку державності та самовизначенні народів. Нація як суб'єкт історичного розвитку залишається основою для аналізу сучасних глобалізаційних процесів і формування національних держав.

Список використаних джерел

1. Ренан Е. Що таке нація? / Пер. з фр. Київ: Дух і літера, 2001. 92 с.
2. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. – Київ: Основи, 2010. 304 с.
3. Андерсон Б. Уявлені спільноти: роздуми про походження та поширення націоналізму. Львів: Кальварія, 2001. 256 с.
4. Габермас Ю. Політична спільнота та національна держава // Соціальна політика та суспільство. 2008. №2. С. 15-24.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Давід Жученко, студент групи АКІТ-11

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження: проаналізувати людину, як творця культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості: з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу. Протягом віків філософи та мислителі шукали відповідь на питання: хто така людина? Однією з відповідей є думка, що людина — це творіння вищої сили. У античності вважалося, що над людиною стоїть природа та божества, які й створили її як матеріальну сутність. Згодом, коли раціональне мислення та наукові дослідження набули авторитету, люди стали сприймати себе як творіння раціональних сил [2, с. 123-124]. Чи можна вважати, що будь-яка зміна в нашому зовнішньому вигляді або мисленні створює нову людину з новим набором якостей? На мою думку, так. Все, що впливає на нас, формує нас по-новому. Протягом всієї історії людина намагалася проявити себе через творчість. Людина — це активний суб'єкт, який діє. Найбільше задоволення справжній творець отримує не від досягнення результату, а від самого процесу творення. Це твердження підтримував і сучасний філософ Іванов П., вказуючи на те, що художник, який малоє заради задоволення, найперше відчуває насолоду від процесу [1, с. 85-87]. Особистість кожної людини формується в контексті культури. Немовля народжується з незавершеним «Я» і поступово втілюється у рамки культури, подібно до рідниці, що приймає форму посудини. Від того, наскільки щільною та в'язкою є ця «рідина», залежить, чи встигне вона до затвердіння прийняти повну форму склянки, чи залишаться невеликі пустоти, що створюють унікальність [3, с. 156]. На думку Бердяєва, людина у своїй творчій діяльності є активною, але не самостійною. Вона виступає «інструментом» Божества, що передає йому таланти та натхнення для реалізації в матеріальному світі. Відносини між Богом і людиною є рівноправними в їх спільній творчості [4, с. 94-96]. Існує й інша думка, висловлена Жаном-Жаком Руссо, яка стверджує, що людина народжується як «tabula rasa» — чиста дошка, на якій обставини пишуть свою історію. Саме суспільство визначає міру можливостей людини, її таланти та здібності. Культура формує людину, впливаючи на її становлення та розвиток [5, с. 203-204].

Висновок. Таким чином, Бог створює людину, наділяючи її свободою творчості, і її основне завдання — навчитися користуватися цією свободою гідно. Як відзначають сучасні філософи, культура є природним середовищем для людини, яка формується в ній і через неї.

Список використаних джерел:

1. Іванов П. Творчий процес як феномен сучасної філософії. Київ: Видавництво «Філософська думка», 2014. С. 85-87.
2. Петрова О. Людина в системі природних і духовних сил. Харків: Основа, 2015. С. 123-124.

3. Сидоренко Н. Культурний контекст розвитку особистості. Львів: Світ, 2012. С. 156.
4. Бердяєв М. Філософія свободи: Людина та її призначення. Київ: Дух і Літера, 2011. С. 94-96.
5. Коваленко В. Соціальні основи формування людини. Дніпро: Прометей, 2013. С. 203-204.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Заверуха, студент групи БЦІ-11

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Духовний розвиток відіграє одну з ключових ролей у формуванні стійкості та єдності українського суспільства, особливо у світлі нинішніх викликів, погіршення навколишніх умов та депресивне майбутнє в очах багатьох громадян. Хоча й духовні цінності, культурні традиції та духовні практики є фундаментом, на якому будується культура, у багатьох зараз вони відійшли на другий план. А для тих, хто ще й досі спроможний залишатися з позитивним мисленням, вони сприяють згуртуванню, надаючи таким людям мужності та впевненості у власних силах у боротьбі за суверенітет та демократичні цінності. Тому збереження духовності, як засобу самопізнання та саморозвитку, може допомогти знайти внутрішню гармонію та мир, що є надзвичайно важливим у часи кризи та нестабільності.

Мета дослідження: проаналізувати взаємодію держави та церкви в державо-творчому процесі.

Об'єкт дослідження: розвиток духовного життя української держави.

Предмет дослідження: основні принципи, механізми взаємовідносин між державою та церквою.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, розглянути взаємодію, релігії і держави в управлінні суспільством.

Виклад основного матеріалу. З моменту впровадження християнства на території Київської Русі, релігійна ідея почала тісно переплітатися з державною. Князь Володимир Великий, приймаючи християнство, бачив у ньому не лише релігійну ідеологію, але й систему, здатну подолати етнічні та племінні суперечності завдяки монотеїзму та моральним нормам, що могли б консолідувати суспільство. Церква відігравала важливу роль в об'єднанні руських земель, підтримуючи патріотичні почуття, а також наповнювала державну діяльність гуманістичними цінностями [1, с. 7]. За часів Ярослава Мудрого церковно-релігійна політика була спрямована на зміцнення української церкви через створення Київської митрополії, що підвищувало міжнародний авторитет держави. У сучасному контексті характер відносин між церквою та державою відображає рівень розвитку як самої держави, так і релігійних інституцій, зокрема реалізацію принципу свободи совісті, що є однією з фундаментальних свобод людини. У XXI столітті церква та релігійні організації стають активними учасниками суспільних процесів, відіграючи важливу роль у політичному та культурному житті. Хоча законодавство України закріплює відокремлення церкви від держави, історичний вплив релігійних інституцій на суспільство залишається значним. Це пов'язано з особливостями національної ментальності, важливим аспектом якої є релігійність. Церква, як соціальний феномен, має всі ознаки інституту громадянського суспільства: вона виникає для задоволення релігійних потреб людини, її діяльність регулюється власними нормами, вона реалізує право на свободу віросповідання [4, с. 53]. Попри те, що цей підхід до церкви не отримав достатнього розвитку в юридичній науці, він є важливим для розуміння перспектив співпраці між церквою та державою. Основні механізми взаємодії держави та церкви в Україні включають політико-правові, інституційні, організаційні та економічні аспекти. Конституція України закріплює право на свободу віросповідання та гарантує відокремлення церкви від держави, а також передбачає можливість заміни військової служби альтернативною за релігійними переконаннями. Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 року підкреслює право на свободу совісті та невтручання релігійних організацій у політичне життя [3, с.18]. Митрополит Шептицький відзначав важливість національного відродження українців та їх право на державність, засуджуючи терористичні методи боротьби. У своїй промові до молоді він наголошував на необхідності уникнення насильства та звертав увагу на важливість етичних принципів християнства [2, с. 9]. Отримання Томосу про автокефалію Української Православної Церкви має значний вплив на національну самосвідомість та зміцнює релігійну незалежність. Це дозволить церкві здійснювати служіння рідною мовою, що сприятиме кращому розумінню віри серед прихожан та зміцненню духовності нації [5].

Висновок: крізь усю українську державотворчу традицію, безперечним фактом була активна громадська позиція релігійної еліти. Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, і політичного, а згодом і економічного життя краю. Неприпустимо ігнорувати величезний інтегративний потенціал духовної та соціальної енергії, яким виступає релігійний чинник українського суспільства. Осмисливши витоки й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна повною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприйнятливі шляхи побудови свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Філософія релігії. 24 с.
2. Шептицький А. Слово до української молоді / А. Шептицький // Мета. Чис. 19. 1932. 16 с.
3. Конституція України. Ст. 35 Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. 160 с.
4. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991. 160 с.
5. Патріарх Філарет. Велике значення автокефалії для Української Православної Церкви і для всієї України: URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2614621-tomos-mae-velike-znacenna-ak-dla-upc-tak-i-dla-ukrainskoi-derzavi-filaret.html>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Вадим Заворський, студент групи ТА-11

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. З розвитком суспільства взаємодія між релігією та економікою набуває нових форм, що робить необхідним вивчення їх взаємозв'язку. У різних історичних періодах релігія мала значний вплив на економічні процеси, а гроші, в свою чергу, впливали на релігійні інституції. Ця взаємозалежність залишається актуальною і в сучасному світі, де глобалізація та економічні зміни стають важливими факторами впливу.

Мета дослідження: вивчення історичного та сучасного взаємозв'язку між релігією та грошима, а також їхнього взаємного впливу на розвиток суспільства.

Предмет дослідження: зв'язок релігійних систем із грошовими процесами, що охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти.

Об'єкт дослідження: історичний та сучасний вплив релігії на економіку, а також роль економічних факторів у розвитку релігійних інституцій.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні приклади впливу релігії на економічні процеси, розглянути сучасні підходи до взаємодії релігійних організацій із фінансовими інститутами, виявити основні тенденції у взаємовідносинах між релігією та грошима.

Виклад основного матеріалу. Система релігійного впливу на економіку формувалася протягом століть, породжуючи у різні історичні періоди ті чи інші форми взаємодії [1, с. 365]. У ранніх цивілізаціях релігійні лідери мали прямий контроль над економічними процесами. Релігійні інституції контролювали значні матеріальні ресурси, що дозволяло їм впливати на суспільство не лише духовно, але й економічно. Храми та монастирі накопичували багатства, які використовувалися для будівництва, підтримки соціальних ініціатив та інших видів діяльності, що впливали на суспільне життя. Гроші з'явилися внаслідок потреби в обміні. Ще на початку XX століття одним із засновників макроекономіки Джоном М. Кейнсом був запропонований неологізм «грошова ілюзія», що описує схильність людей сприймати номінальну вартість грошей, а не їхню реальну купівельну спроможність [4, с. 205]. На ранніх етапах розвитку гроші виконували роль не лише засобу обміну, а й символу влади та впливу. У багатьох суспільствах релігійні інституції були ключовими гравцями в економічних обмінах, формуючи етичні норми обміну та розподілу ресурсів. Суворі правила та заборони, які стосувалися фінансових операцій, часто мали релігійну природу [2, с. 1]. Проте, впродовж історії ставлення до грошей у релігії змінювалося. Дехто вважає гроші великою цінністю, забуваючи, що за них не можна купити все, зокрема й віру [3]. Релігія підкреслює, що гроші — це лише інструмент, який може бути використаний для добрих чи поганих справ. У багатьох випадках релігійні лідери критикували накопичення багатств, наголошуючи на духовних аспектах життя, які не можуть бути виміряні в матеріальних цінностях. Щоб досягнути їх суть,

потрібно застосувати філософський підхід, який передбачає охоплення всіх форм вияву особливостей грошей у їх цілісності [5, с. 145]. Релігійні системи також вплинули на формування ідей благодійності, що продовжують існувати до сьогодні. У християнстві, ісламі, буддизмі та інших релігіях благодійність є важливим аспектом взаємодії з грошима, де матеріальні ресурси спрямовуються на допомогу нужденним.

Висновок. Релігія та економіка завжди мали тісний взаємозв'язок, впливаючи одна на одну. Релігійні інституції історично використовували економічну владу для досягнення своїх цілей, проте гроші ніколи не замінювали духовних цінностей. У сучасному суспільстві релігія продовжує формувати етичні принципи, які регулюють економічні відносини, підкреслюючи важливість моральних аспектів у використанні грошей.

Список використаних джерел

1. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія: К.: КНТ, 2014. 410 с.
2. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. 319 с.
3. Братусь Вікторія, Гроші та релігія, URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21992/1/591-595.pdf>
4. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. К., 1996. 315с.
5. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації: монографія / кол. авторів; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. К.: У Б С Н Б У , 2010. 463 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Ольга Загородна, студентка групи ТТЛ-12

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: нації як суб'єкта історичного розвитку стає все більш очевидною в умовах глобалізації, політичних криз і конфліктів, коли питання національної ідентичності та суверенітету постає на перший план. Сучасний світ стикається з необхідністю переосмислення ролі націй у формуванні не лише внутрішньої політики держав, але й глобальних тенденцій розвитку людства. В умовах війни, збройних конфліктів, економічної нерівності та загострення національних рухів у багатьох регіонах світу, дослідження нації як активного суб'єкта історичного процесу має надзвичайно важливе значення.

Мета дослідження: аналіз нації як історичного феномена, визначенні її ролі у розвитку світової історії та обґрунтуванні її впливу на політичні, соціальні та культурні процеси. Серед **завдань дослідження:** розкрити основні підходи до визначення поняття «нація», дослідити етапи її становлення та розвитку, визначити роль національної ідеї в історії та простежити зв'язок між національною ідентичністю та політичним суверенітетом.

Об'єкт дослідження: нація як політико-соціальний феномен, що виникає в межах конкретних історичних умов і взаємодіє з іншими соціальними спільнотами та інституціями. Нація, як складний соціальний організм, об'єднує людей на основі спільної мови, культури, території та історичного минулого.

Предмет дослідження: особливості історичного розвитку націй, їх участь у формуванні політичних систем, державних утворень та міжнародних відносин.

Завдання дослідження: виявлення взаємозв'язку між національною ідентичністю та процесами глобалізації, що впливають на збереження або трансформацію націй як суб'єктів історичного розвитку, а також дослідження того, як національні цінності можуть співіснувати з глобальними викликами та інтеграційними процесами, не втрачаючи при цьому власної самобутності та суверенітету.

Виклад основного матеріалу. Нація, як суб'єкт історії, визначає напрямок розвитку держав і суспільств через формування національної свідомості, яка лежить в основі їхньої самореалізації. Кожна нація, володіючи певним набором культурних, соціальних і політичних цінностей, намагається захистити свої інтереси, зберегти суверенітет та забезпечити власний розвиток [1]. Залежно від історичних обставин, нації можуть перебувати у фазі формування (націогенезу) або перетворення в політичний суб'єкт (державотворення). Історія свідчить, що більшість важливих змін у світі були пов'язані з національними рухами: від боротьби за незалежність до створення нових державних утворень [2]. Національні держави стають основними гравцями на політичній арені, формуючи світовий порядок і

міжнародні відносини. Водночас, у добу глобалізації, нації стикаються з викликами, пов'язаними зі збереженням ідентичності [3]. У цьому контексті націоналізм стає не лише ідеологічною основою для захисту національних інтересів, а й може слугувати каталізатором політичних конфліктів. Протистояння між націями, а також між національними і глобальними інтересами, є рушійною силою історичних процесів, що визначають майбутнє [4]. Одним із ключових завдань у цьому контексті є з'ясування того, як національна ідентичність впливає на процеси політичного розвитку. Нація як суб'єкт історії відстоює свої інтереси, шукає шляхів для самореалізації, виборює право на власний голос у міжнародних відносинах [5]. Ця боротьба є основою історичного поступу, оскільки формування держав на основі національних інтересів нерідко приводить до збройних конфліктів або дипломатичних протистоянь.

Висновок: нація є не просто соціальним чи культурним утворенням, а активним суб'єктом історичного розвитку. Вона має здатність не лише реагувати на зовнішні виклики, а й впливати на перебіг подій, змінювати політичні, соціальні та економічні структури світу. Дослідження нації як суб'єкта історичного розвитку дає змогу глибше зрозуміти закономірності сучасних політичних і соціальних процесів, а також передбачити напрямки розвитку людства в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Черногуз Юлія Нація як суб'єкт історичного розвитку URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/21991>
2. Мандибура Людмила Нація як суб'єкт історичного розвитку URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47426>
3. Іван Терлюк Феномен нації і націогенезу в контексті (національного) державотворення URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/nov/28960/5.pdf>
4. Черногуз Юлія Нація як суб'єкт історичного розвитку URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/21991>
5. Волошин Христина Нація як суб'єкт історичного розвитку URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46954>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Володимир Засць, студент групи АКІТ-11

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Спільноти зазвичай об'єднуються в нації, щоб захистити свої власні інтереси. Класична мотивація для об'єднання полягає у зовнішній загрозі.

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток нації.

Виклад основного матеріалу. Соціальні поняття відіграють важливу роль у визначенні суб'єктів суспільного розвитку. Суспільні групи об'єднують людей, які мають спільні інтереси, цілі та діяльність. Малими соціальними групами можуть бути сім'ї, студентські групи, військові частини, а більшими – рід, плем'я, нація, клас тощо. Ці групи впливають на формування особистості та суспільства в цілому [2, с. 16]. Етнічність виникає як потреба у збереженні традицій, єдиної мови, психічного складу та ментальності в межах єдиного соціокультурного простору. Саме тому етнос є важливим соціальним суб'єктом, який несе в собі всі ознаки нації. Народність формується на основі спільного проживання на території, єдиної мови та економічних зв'язків, що взаємодіють і сприяють утворенню нації [4, с. 14-15]. Існують різні теорії щодо нації як історичного суб'єкта. Наприклад, марксизм трактує націю як соціальну спільноту, яка поділяє спільну територію. Інші концепції підкреслюють природне походження нації як біофізичної реальності, що відображається у соціальних формах [1, с. 27]. Історичний процес показує, що кожен індивід є активним суб'єктом, взаємодіючим із суспільством та класом, до якого він належить. У конкретному суспільстві основними суб'єктами історичного процесу є нація, клас, партія та держава [3, с. 222]. Різні країни проходять різні етапи розвитку. Наприклад, високорозвинені країни, такі як Японія і США, мають технічні досягнення та високий рівень життя, в той час як деякі країни, як Індія чи Конго, стикаються з бідністю. Однак усі країни мають спільні риси, що роблять їх національними державами. По-перше, немає жодного народу, який би був цілком самодостатнім і не належав до іншої політичної структури. По-друге, народ не завжди проживає в межах чітко визначених територіальних кордонів [5, с. 14].

Висновки: аналізуючи розуміння поняття «нація» можна виділити наступні критерії, що свідчать про її існування: наявність спільної держави і чітко визначеної території; історично сформовані почуття спільності та колективної самосвідомості стосовно минулого і бажання спільного життя в сучасності й майбутньому; спільна національна пам'ять і історія. Ні одна з цих ознак не може виконувати роль основного чинника для всіх національних спільнот, але вони мають поєднуватись у неповторний спосіб. Концепція нації має ґносеологічне і прогностичне значення для розвитку сучасних глобалізаційних теорій, зокрема щодо майбутньої національної держави й трансформації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Балушок В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. № 9-10. С. 26-31
2. Лісовий В. Методологія дослідження нації у «Теорії нації» В.Старосельського, 1998. С.16.
3. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. К.: Основи, 1994. 224 с.
4. Бочковський О.І. Вступ до націології. Мюнхен, 1991-1992. С. 14-15.
5. Йолон П. Тенденції розвитку сучасної методології науки.// Філософ. і соціал. Думка. 1995. №7-8. С. 14.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Марія Залевська, студентка групи ТТЛ-12

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: Актуальність вивчення поведінки людини в умовах ринкових відносин обумовлена змінами в економічних системах, що виникли внаслідок переходу до ринкової економіки. В таких умовах людина повинна адаптуватися до нових правил, розвивати свої економічні та соціальні навички, що необхідні для виживання та успіху в конкурентному середовищі. Вивчення цієї проблематики є важливим для кращого розуміння ролі індивіда в економічній системі та його здатності приймати раціональні рішення в умовах постійної мінливості.

Мета дослідження: Соціально-філософський аналіз поведінки людини в умовах ринкових відносин, дослідження механізмів адаптації індивіда до нових економічних реалій та виявлення основних чинників, що впливають на успішну адаптацію до ринкових умов.

Предмет дослідження: Механізми формування економічної поведінки людини в ринкових умовах, а також фактори, що визначають її економічну діяльність.

Об'єкт дослідження: Людина як суб'єкт економічних відносин у ринковій економіці.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив ринкових відносин на соціальну та економічну поведінку людини.

Виклад основного матеріалу: Людина в умовах ринкових відносин стикається з новими викликами, які включають необхідність конкуренції, здатність до саморегуляції та прийняття відповідальності за власні рішення [1]. Ринкові відносини передбачають самостійність у прийнятті економічних рішень, що вимагає від індивіда високого рівня адаптації та раціонального мислення. Для українського суспільства, що переживає процес переходу до ринкової економіки, це явище є особливо важливим [2]. Раніше економічні моделі були засновані на колективних засадах, але сучасні реалії вимагають більш індивідуалістичних підходів. Одним із головних аспектів є здатність до ризику та підприємництва [3]. У ринковій системі успіх залежить від вміння передбачати економічні зміни, аналізувати інформацію та швидко приймати рішення. Людина стає відповідальною не лише за власне економічне становище, але й за вплив своїх дій на ширше суспільство. Водночас ринкові умови створюють певні психологічні перешкоди, такі як страх невдачі, відсутність впевненості в майбутньому та стрес від конкуренції [4]. Адаптація до ринкових умов вимагає від людини розвитку нових навичок, зокрема критичного мислення, гнучкості, та вміння швидко змінювати стратегії поведінки. Сучасні економічні системи також стимулюють розвиток індивідуалізму, що може суперечити традиційним колективістським цінностям, притаманним українській ментальності [5]. Водночас індивідуалізм у ринкових умовах може сприяти самореалізації та підвищенню особистої відповідальності.

Висновок: Отже, поведінка людини в умовах ринкових відносин є складним і багатограним процесом, який включає в себе адаптацію до економічних змін, формування нових економічних навичок та розвиток індивідуальної відповідальності. Ринкові відносини стимулюють розвиток індивідуалізму та підприємливості, водночас породжуючи нові соціальні та психологічні виклики для сучасної людини.

Список використаних джерел:

1. Льговська Оксана Людина в умовах ринкових відносин URL:https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&%2Fdspace.wunu.edu.ua%2Fbitstream%2F316497%2F474%25B0%25D0%25BD%25D0%25B0.pdf&usg=AOvVaw08_0WW7PaOT1eHeUpp3U5R&opi=89978449
2. Шалай Карина Людина в умовах ринкових відносин URL: <https://www.google.com/url?sa=t&%2F46825&usg=AOvVaw04DMs9TJ728Ds2FH2ERobB&opi=89978449>
3. Олексенко Р. І. Філософія ринкових відносин URL:http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/5995/1/навч%20посібник%20філос%20ринк%20відн%20оста_04_02%20%283%29.pdf
4. С. О. Корецька Особливості дії ринкового механізму в сучасних моделях економіки URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=977>
5. Роман Олексенко Зародження та розвиток філософії ринкових відносин на території сучасної України: до історії проблеми URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2018/10.pdf
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Захар Засименко, студент групи КБ-11

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Тема взаємозв'язку релігії та грошей залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, оскільки вона впливає на соціально-економічні процеси, етичні дебати та культурний контекст. Вивчення цього взаємозв'язку може сприяти кращому розумінню ролі релігії в сучасному суспільстві та викликів, які ставить перед ними сучасний економічний ландшафт.

Мета дослідження: встановлення впливу релігії на фінансову поведінку та моральний спрямованість індивідів, а також розкриття важливих аспектів етики та культури, які визначають відношення до грошей в сучасному світі.

Предмет дослідження: взаємозв'язок між релігією і грошима, зокрема, вплив релігійних переконань на економічну поведінку, фінансові практики та етичні ставлення до грошей в сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: роль та вплив релігії на сферу фінансів і грошей у сучасному суспільстві.

Завдання дослідження: аналіз аспектів етики і соціокультурного виміру відношення до грошей у релігійному контексті та їх вплив на суспільні норми та цінності.

Виклад основного матеріалу. Релігія та економіка формують складну систему взаємодії, що впливає як на суспільні процеси, так і на бізнес та фінансові моделі в різних країнах. У цьому контексті релігійні етичні принципи, соціальні ініціативи та цінності мають важливе значення в економічному житті. Етичні принципи та моральний вплив. Релігійні вчення задають етичні стандарти щодо використання та накопичення капіталу. Наприклад, у християнстві наголошується на чесності, благодійності й справедливості, що впливає на поведінку вірян у бізнесі та їхнє ставлення до багатства. Подібні принципи можна знайти в ісламській економіці: Шаріат забороняє нарахування відсотків (риба) і вимагає, щоб фінансові операції були прозорими та чесними [3]. Соціальна підтримка та благодійність. Релігії сприяють розвитку благодійності та соціальних програм, що часто фінансуються через пожертви вірян або релігійні податки. Наприклад, десятину в християнстві використовують для підтримки церковних програм і допомоги нужденним. У мусульманстві важливу роль відіграє закят – обов'язкова пожертва, яка спрямовується на боротьбу з бідністю. Такі практики сприяють соціальній стабільності та зменшенню соціальної нерівності [5]. Глобалізація та релігійний вплив на економіку. Глобалізація значно посилила транснаціональний вплив релігійних організацій. Сучасні технології дозволили релігіям розширити свою діяльність на нові ринки через цифрові платформи. Наприклад, християнські церкви та ісламські фонди активно використовують онлайн-інструменти для залучення пожертв, що під час пандемії COVID-19 стало ключовим фактором підтримки релігійних громад [4]. Релігії та економічна поведінка Індуїзм, буддизм та інші

релігії також суттєво впливають на економічну поведінку. Індуїзм через кастову систему закріплює соціальні функції та формує стійкі економічні ролі в суспільстві. Буддизм, зі свого боку, сприяє поміркованості та уникненню надмірного споживання, що впливає на стиль життя та економічні рішення в регіонах поширення цієї релігії [2].

Висновок Взаємозв'язок між релігією та економікою має глибокі історичні корені й продовжує розвиватися в сучасному світі. Економічні системи багатьох країн адаптуються до релігійних норм і цінностей, що сприяє стабільності та гармонійному розвитку. Релігійні етичні принципи, благодійність і соціальні програми залишаються важливими елементами економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbr.htm>
2. Тимчак О. Релігія та економіка: теорія і практика взаємовпливу. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/185261746.pdf>
3. Дадіверіна Н. І. Взаємозв'язок релігії та економіки: методологічні аспекти дослідження. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0413U006200>
4. Шевченко Т. В. «Релігія та економічний розвиток: історичний аспект». Київ: Наукова думка, 2010. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24613/>
5. Кравченко В. М. «Релігія та економіка: соціологічні аспекти взаємодії». Харків: Видавництво «Інститут соціології», 2015. URL: http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/67-68/67-68_2015.pdf
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Михайло Здирко, студент групи ТТЛ-12

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: у сучасному світі виробництво є одним із ключових рушіїв економічного та соціального розвитку. З розвитком технологій та автоматизації виробничі процеси зазнають кардинальних змін, що впливають на всі сфери життя суспільства. Трансформації в структурі зайнятості, екологічний вплив, зростання соціальної нерівності – всі ці аспекти прямо або опосередковано пов'язані з виробництвом. З огляду на це, дослідження впливу виробничих процесів на суспільний спосіб життя є надзвичайно актуальним, оскільки дає змогу зрозуміти соціально-економічні наслідки розвитку промислових технологій та формувати нові підходи до вирішення екологічних і соціальних проблем.

Мета дослідження: аналіз впливу виробничих процесів на спосіб життя суспільства та виявлення ключових аспектів, які призводять до соціальних, економічних та екологічних змін у сучасному світі.

Об'єкт дослідження: виробничі процеси як соціально-економічне явище, що впливає на різні аспекти суспільного життя.

Предмет дослідження: конкретні соціальні, економічні та екологічні наслідки, спричинені змінами у виробничих процесах, зокрема в контексті урбанізації, зайнятості, екології та соціальної нерівності.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток виробництва і його вплив на соціальну структуру суспільства; дослідити зміни в структурі зайнятості населення внаслідок модернізації виробництва; оцінити екологічний вплив виробничих процесів на суспільство; виявити роль виробництва в урбанізації та змінах у способі життя населення; вивчити зв'язок між виробничими процесами та соціальною нерівністю.

Виклад основного матеріалу. Виробництво відіграє вирішальну роль у формуванні сучасного суспільства. Із розвитком індустріалізації відбулися кардинальні зміни у структурі зайнятості. Якщо на ранніх етапах більшість населення було зайнято в аграрному секторі, то з впровадженням машин та технологій значна частина робочої сили перейшла до промислового виробництва. Це спричинило значну урбанізацію та зростання міст, оскільки люди шукали роботу на виробництвах, що сконцентрувалися у великих промислових центрах [1, с. 15]. Водночас автоматизація виробничих процесів скоротила кількість робочих місць у традиційних секторах, але відкрила нові можливості в технічних і наукових галузях [5, с. 28]. Проте це також призвело до соціальної нерівності: низько-кваліфіковані працівники часто опиняються поза ринком праці, що сприяє поглибленню бідності в окремих

регіонах [2, с. 89]. Екологічний аспект виробництва також є надзвичайно важливим. Викиди вуглекислого газу, забруднення води і ґрунтів, використання невідновлюваних ресурсів – всі ці фактори створюють серйозні виклики для довкілля та здоров'я населення. Це вимагає впровадження сталих виробничих практик, які б дозволили зменшити шкідливий вплив на екологію [3, с. 45]. Урбанізація, яка спричинена розвитком промисловості, змінила спосіб життя багатьох людей. Якщо раніше більшість населення жило у сільській місцевості, то зараз міста стають центрами економічної активності [6, с. 12]. Це впливає на культуру, рівень освіти та навіть харчові звички населення [4, с. 54].

Висновок: Виробництво, будучи одним із основних рушіїв економічного розвитку, має значний вплив на спосіб життя суспільства. Воно змінює соціальну структуру, сприяє урбанізації, але водночас призводить до нових соціальних викликів, таких як нерівність і екологічні проблеми. Для того, щоб мінімізувати негативні наслідки і забезпечити стабільний розвиток суспільства, необхідно інтегрувати сталий підхід до виробничих процесів, приділяючи особливу увагу екології та соціальній справедливості.

Список використаних джерел

1. Андрущенко, В.П., Мартинюк, А.М. Соціальні наслідки індустріалізації. Київ: Наукова думка, 2015. 240 с.
2. Євдокимов, В.М. Економічний розвиток і соціальні зміни. Харків: Харківський національний економічний університет, 2018. 320 с.
3. Іваненко, Л.М. Вплив виробництва на екологічні проблеми сучасного суспільства // Науковий журнал «Екологія та економіка». 2020. № 3. С. 45-58.
4. Столярчук, М.С. Соціальна нерівність у контексті економічних трансформацій. Львів: Український інститут соціальних досліджень, 2019. 295 с.
5. Тимофєєв, А.О. Урбанізація і розвиток промисловості: історичний огляд// Журнал «Соціологія і сучасність». 2017. № 5. С. 28-41.
6. Науменко, О.П. Технологічні інновації у виробництві та їх вплив на зайнятість. Дніпро: Вид-во ДНУ, 2021. 210 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Вадим Іваніцький, студент групи АГР -11

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі менеджери відіграють ключову роль у розвитку організацій та досягненні їх цілей. Успішний менеджер – це не лише організатор і керівник, але й філософ, який аналізує і розуміє взаємодії з середовищем та людьми. В умовах постійних змін, філософські основи менеджменту стають вирішальними у визначенні шляхів досягнення успіху та розвитку лідерських якостей. Тому актуальність теми полягає в необхідності поглибленого розуміння ролі філософії у менеджменті та розвитку лідерських компетенцій.

Мета дослідження: аналіз та осмислення філософських підходів, які сприяють успіху менеджера у взаємодії з навколишнім середовищем та організацією.

Предмет дослідження: філософські основи та підходи в управлінні, які визначають успіх менеджера.

Об'єкт дослідження: взаємодія менеджера з середовищем і людськими ресурсами в процесі управління.

Завдання дослідження: розкриття філософських основ успішного управління, що дозволить зрозуміти, як ці підходи сприяють досягненню результатів в організаціях. Важливо також дослідити ключові парадигми, які визначають взаємодію менеджера з оточуючим середовищем, і які фактори впливають на ефективність цієї взаємодії. Крім того, необхідно проаналізувати роль особистих якостей менеджера, таких як лідерські здібності, дисципліна та етика, у процесі досягнення успіху в управлінській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Філософські аспекти менеджменту часто розглядаються як основа для прийняття ефективних управлінських рішень. В умовах сьогодення філософські основи менеджменту формують і саму філософію підприємництва, яка в сучасній економічній науці вивчається як частина теорії організаційної культури і лідерства [1, с. 82-83]. Це означає, що успішний менеджер повинен не лише мати технічні знання, але й розуміти філософію організації

та її стратегію. У взаємовідносинах «менеджер – оточуюче середовище» кожен випадок породжує багато нюансів, але є ряд парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера. Наприклад, важливими є гнучкість мислення, відповідальність за прийняті рішення та розуміння етичних норм [2, с. 76]. Ці парадигми сприяють тому, що менеджер може ефективно взаємодіяти з різними групами зацікавлених осіб, від співробітників до партнерів. Менеджмент – це самостійна галузь знань, яка вимагає вдумливого освоєння [3, с. 11]. Управлінець повинен не лише оволодіти теоретичними знаннями, але й розвивати практичні навички, що дозволяють ефективно реалізовувати управлінські рішення. Важливість постійного навчання та розвитку особистих якостей менеджера не можна переоцінити. Привабливість особи управлінця також є вагомим фактором успіху. Для своїх оточуючих управлінець повинен бути зразком у всьому: одязі, діях, дотриманні слова, виконанні службових обов’язків [4, с. 270]. Це створює атмосферу довіри та поваги, яка значно полегшує процес управління і сприяє досягненню організаційних цілей. Філософія успішного менеджменту також включає здатність до стратегічного мислення, що допомагає керівнику передбачати зміни і відповідно адаптувати свою діяльність. Це означає, що ефективний менеджер має вміти інтегрувати нові знання та підходи, забезпечуючи гнучкість та інноваційність організації. Особливу роль відіграє емоційний інтелект, який дозволяє менеджеру будувати продуктивні відносини в колективі та уникати конфліктів. До того ж, успішний управлінець завжди прагне до розвитку своєї команди, мотивуючи співробітників до самовдосконалення та професійного зростання. Нарешті, важливою є здатність менеджера приймати відповідальні рішення в умовах невизначеності, що сприяє довготривалому успіху організації.

Висновок. Філософія успіху менеджера базується на глибокому розумінні філософських основ управління, стратегічному мисленні та здатності адаптуватися до змін. Вивчення парадигм взаємодії менеджера з оточуючим середовищем та впровадження нових підходів роблять управління гнучким і ефективним. Важливим аспектом є емоційний інтелект, який допомагає менеджеру налагоджувати комунікацію та уникати конфліктів, створюючи позитивний робочий клімат. Крім того, розвиток команди і мотивування працівників до самовдосконалення є невід’ємною частиною філософії успішного управління. Уміння приймати відповідальні рішення в умовах невизначеності також відіграє ключову роль у досягненні довгострокових результатів. Таким чином, успішний менеджер поєднує глибокі знання, особисті якості та здатність до постійного саморозвитку для ефективного керівництва та досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел

1. Рассел Б. Історія західної філософії. К.: Основи, 1995. 759 с.
2. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту і бізнесу. Навч. посібник К.: В-во Європ. у-ту, 2006. 111 с.
3. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: О98 Підручник. Видання 3-є, перероблене і доповнене. К.: «Кондор», 2006. 664 с.
4. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії. Курс лекцій для вищих навчальних закладів. К., 1992. 276 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Ольга Івахів, студентка групи КНШІ-11

СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство стикається з різноманітними викликами і кризами, які ставлять під сумнів загальнолюдські цінності, такі як мир, справедливість і людська гідність. У наш час, де технологічний розвиток і глобалізація розширюють межі спільноти, питання загальнолюдських цінностей стають особливо важливими, оскільки вони визначають спосіб взаємодії і вирішення глобальних проблем.

Мета дослідження: підкреслити, що у сучасному світі загальнолюдські цінності є ключовими в контексті вирішення глобальних проблем і конфліктів, і вони повинні слугувати як основа для спільної дії та міжнародного співробітництва.

Об’єкт дослідження: сучасний світ як система соціокультурних, політичних і економічних відносин, що функціонує у міжнародному масштабі.

Предмет дослідження: вплив загальнолюдських цінностей на сприйняття і вирішення сучасних глобальних проблем, конфліктів і взаємовідносин в сучасному світі.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив сучасних загальнолюдських цінностей на розвиток суспільства і вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ переживає динамічні зміни, що охоплюють усі аспекти життя: економіку, політику, культуру та соціальні взаємодії [3]. В умовах глобалізації й цифрової трансформації виникає потреба переосмислення традиційних цінностей [4]. Загальнолюдські цінності, такі як свобода, рівність, справедливість, солідарність і повага до гідності кожної людини, залишаються орієнтиром у цьому процесі [1]. Проте нові виклики, такі як екологічні проблеми, технологічна етика та глобальна нерівність, вимагають адаптації цих цінностей до реалій сьогодення [5]. У сучасному суспільстві свобода розглядається як базова цінність, що передбачає можливість самовираження та свободу вибору [2]. Проте, з розвитком цифрових технологій постає питання захисту приватності та меж свободи в інтернет-просторі [4]. Проблема дезінформації та маніпуляцій через соціальні медіа також ставить під сумнів, чи може свобода слова залишатися абсолютною [5]. Незважаючи на значний прогрес у сфері прав жінок, боротьби з расизмом та підтримки ЛГБТК+ спільнот, проблема дискримінації залишається актуальною [5]. Соціальна та економічна нерівність між різними групами населення продовжує поглиблюватися [3]. Цифрова нерівність — розрив між тими, хто має доступ до технологій, і тими, хто його не має, — стає новим бар'єром для соціальної інтеграції [2]. Сучасне суспільство потребує нових підходів до розуміння справедливості [2]. Глобальні виклики, такі як кліматична криза, вимагають від держав і громадян прийняття відповідальних рішень [5, с. 29]. Справедливість у цьому контексті означає рівний розподіл ресурсів та відповідальність за майбутні покоління [4]. Глобальні проблеми, такі як пандемія та зміни клімату, демонструють необхідність міжнародної співпраці та взаємної підтримки [5]. Проте зростання націоналізму та ізоляціоністських настроїв у деяких країнах створює виклики для глобальної солідарності [3]. Співпраця та діалог між культурами залишаються важливими для забезпечення миру та стабільності [4]. В епоху технологічного прогресу особливо важливо зберігати цінність кожної особистості [1]. Розвиток штучного інтелекту та автоматизації створює нові етичні дилеми: як забезпечити збереження людської гідності в умовах, коли машини замінюють людей у багатьох сферах діяльності [2]. Актуальні глобальні проблеми вимагають глибокого осмислення та переосмислення загальнолюдських цінностей [3]. Наприклад, екологічна криза ставить під питання пріоритети споживацького суспільства та вимагає від людей відмови від надмірного споживання на користь сталого розвитку [5]. Водночас розвиток технологій та штучного інтелекту вимагає оновлених етичних підходів, щоб уникнути конфліктів між інноваціями та моральними принципами [4]. Проблеми соціальної нерівності, попри існуючі зусилля, залишаються на порядку денному [2]. Тому суспільства майбутнього повинні базуватися на більш гнучких і інклюзивних моделях розвитку, які забезпечуватимуть рівні можливості для всіх [3].

Висновок. Отже, необхідно пам'ятати, що система цінностей не є пасивним наслідком впливу соціокультурного середовища, економічних і політичних чинників. Вона, крім того, ще є й однією із форм самоусвідомлення, самовираження внутрішніх інтелектуальних, моральних, естетичних та інших сил і уявлень особистості, які перебувають у тісному взаємозв'язку із її потребами, інтересами, мотивами поведінки, зумовлюючи їх і одночасно перебуваючи залежно від них, від характеру й об'ємності інформації про культурні цінності, їх сутність, функції і властивості. Крім того, у цьому процесі чітко проявляється взаємозв'язок і взаємовплив соціокультурного макросередовища і мікросередовища, особистості, ефективність освітньо-виховної системи суспільства тощо.

Список використаних джерел

1. Декларація прав людини ООН. 1948. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
2. Сен, А. Ідея справедливості. URL: <https://www.hup.harvard.edu>
3. Гідденс, Е. Наслідки модернізації: Діалоги про суспільство в епоху глобалізації. URL: <https://www.cambridge.org/>
4. Бек, У. Що таке глобалізація? Помилки глобалізму — відповіді на глобалізацію. URL: <https://www.politybooks.com/>
5. Рапорт ООН з питань сталого розвитку. 2023. URL: <https://sdgs.un.org/documents/sustainable-development-goals-report-2023-53220>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ.

Актуальність теми дослідження: Коли людина розуміє і усвідомлює для чого вона живе, для чого варто жити, в чому її покликання, то вона ставитиме перед собою цілі і прагнучиме досягнути їх. Мета, дія, поступ, радість від звершеного. І, навпаки, втративши свій сенс життя для людини стає безглуздом і непотрібним. Лінь, депресія, суїцид.

Мета дослідження: розкрити основні філософські аспекти сенсу життя людини у світлі проблеми вибору.

Об'єкт дослідження: сенс життя людини.

Предмет дослідження: проблема вибору.

Завдання дослідження: розкрити важливість сенсу життя для людини, проаналізувати думки філософів, навести перелік факторів які можуть вплинути на вибір мети свого життя.

Виклад основного матеріалу. Людина народжується, живе і помирає. Є початок життя і є кінець життя. Людина постає з пороку і в порох перетворюється. Цикл який не вдалося змінити ще нікому і навряд чи вдасться. Попри всі спроби досягнути безсмертя, віднайти еліксир молодості тощо. Тоді логічно постає питання для чого це все, народитися щоб померти? Для чого людина живе? Чи не краще скоріше вмерти прийняти невідворотне ніж страждати живучи. В чому сенс життя? Можливо на людину покладена певна місія. Яка саме? Де про це можна дізнатися? Питання сенсу життя було і є філософською проблемою. Знайшовши відповідь на дане запитання ми зможемо вияснити, як прожити цей короткий проміжок часу між народження і смертю. Протягом тисячоліть наймудріші люди викладали своє бачення проблеми сенсу життя. Проте у їхніх поглядах спостерігається сильна дисперсія. Від думки «Служити іншим і робити добро» (Аристотель), до думок: «Світ абсурдний, хаотичний, а тому віра в сенс життя так само абсурдна» (А.Камю) та «Коли людина починає замислюватися про сенс і цінності життя, можна починати вважати її хворою» (З.Фрейд) [1]. Серед різноманіття думок можна навіть виділити окремі групи поглядів на вибір людиною мети і цілей життя: отримання насолоди від життя (гедонізм), обмеженні потреб людини (аскетизм), відстоювання приватних інтересів (корпоративізм), прагнення до вигоди (прагматизм), самовдосконалення (перфекціонізм) і інші [2]. Вражає величезна кількість творів, цитат, а це означає що дане філософське питання турбувало велику кількість людей протягом тривалого проміжку часу. Релігія допомагає людині визначитися з метою її життя, вона просить людину у своїх діях та помислах чинити все по волі Божій, дотримуватися Божих заповідей? Воля Бога описана у святих писаннях: Біблії, Торі, Корані і інших. Перечитуючи святі книги можна натрапити на деякі протиріччя. Біблія вчить прощати своїм ворогам. Коран - віддячувати за добро добром, а за зло злом [4]. Отже, єдиного правильного твердження про сенс життя або немає або нам невідоме. Питання залишається відкритим, залишається і виклик для майбутніх філософів. Кожна людина може обирати для себе свій сенс життя [2]. Важливо, щоб людина мала змогу вільно обирати з широкого кола варіантів і її вибір був свідомим. На вибір людини впливають ціннісні орієнтації. Не завжди у найбагатших країнах живуть найщасливіші люди. Станом на 2024 рік найбагатшою країною світу за показником ВВП на душу населення вважається Люксембург, а найщасливішою Фінляндія [5]. Держава володіє інструментами впливу (освіта, ЗМІ,...) на ціннісні орієнтації у суспільстві а відповідно може коригувати їх життєві цілі. Великі зміни у країні, сім'ї, людині можуть суттєво вплинути на ставлення до світу в цілому і переглянути свої життєві цілі [3]. Війна, криза в країні, погіршення соціально-економічної ситуації, зустріч з несправедливістю, каліцтво можуть змінити уявлення про сенс життя.

Висновок. Людина сама обирає сенс свого життя. Людина повинна знати чого вона хоче. Людина щаслива тоді коли знайшла своє покликання, відчуває що виконує свою місію.

Список використаних джерел

1. Володін П. В. Сенс життя людини як філософська проблема URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/visnyk_51_115.pdf.
2. Матвеева О. О., Сакун А. В. Сенс життя людини як філософська проблема URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/11281/1/NRMSE2018_V3_P399-400.pdf.
3. Столяр А. Сенс життя як філософська проблема URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/10866/10765>.
4. Юркевич М. Коран – першоджерело законів та конституцій ісламського світу URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/download/7887/7856>.
5. World Happiness Report URL: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2024/WHR+24.pdf>.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Спільноти зазвичай об'єднуються в нації, щоб захистити свої власні інтереси. Класична мотивація для об'єднання полягає у зовнішній загрозі.

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток нації. Виклад основного матеріалу. Нація - полісемантичне поняття, що застосовується для характеристики великих соціокультурних спільнот індустріальної епохи. Важливу роль у визначенні суб'єктів суспільного розвитку відіграють соціальні поняття. Група, яка відображає сукупність людей, об'єднаних спільним інтересом або спільним інтересом, справи, діяльність та інші малі соціальні групи включають сім'ї, основні галузеві групи формують особистість товариства, студентські групи, військові частини тощо. Великі соціальні спільноти - рід, плем'я, народність, нація, клас, об'єднані тубільцями. Відсотки є важливою темою в історії. Етнічність виникає з потреби підтримувати спільність людей та їхні традиції, спілкуватися єдиною мовою, підтримувати єдиний менталітет людей в єдиному соціокультурному середовищі - що доводить фундаментальну роль етносу як соціального суб'єкта. Народність несе в згорнутому способі всі ознаки нації: проживання на спільній території, єдину мову, спільний психічний склад, провідну ментальність, економічні зв'язки, які, взаємодіючи між собою, сприяють формуванню нації [4, с. 23]. Існують різні концепції нації як історичного суб'єкта. Найбільш поширеним є марксизм. Ця концепція розглядає країну як соціальну спільноту людей, які поділяють спільну територію. Поширюються національні концепції нації, підкреслюючи її природне походження: Нація є біофізичною реальністю, відбивається в соціальних формах [1, с. 27]. В історичному процесі кожен окремий індивід відіграє активну і значущу роль. Він виступає як суб'єкт, щодо взаємодії із суспільством в цілому, а також з нацією або класом, до яких він належить. Таким чином, можна стверджувати, що суспільство само собою є суб'єктом. В конкретному суспільстві суб'єктами історичного процесу виступають нація, клас, партія та держава [3, с. 72]. Швидкий розвиток сучасної концепції нації породив серйозні проблеми протягом останніх кількох століть, зміни у світі. Різні країни світового співтовариства є прикладом різних етапів економічний, соціальний і культурний розвиток. Деякі з них, наприклад американці та японці, є технічно розвиненими країнами з високим рівнем життя. Інші, наприклад Індія та Заір, намагаються боротися з бідними. Але незважаючи на всі відмінності, всі країни мають спільні характеристики, які роблять їх національними державами. По-перше, практично немає народу, який історично належить самому собі і не належить до складу іншого політичного утворення. Зрозуміло, що спроби власного самовизначення народу в даному випадку обмежуються владою всепоглинаючого політичного організму, часткою якого до того належав сам народ, що рухався шляхом національного самовизначення. Народ, який завжди складає відносно стійку культурно-історичну цілісність, не може стати нацією, якщо не протистоїть частковості свого політичного та історичного існування. Зіткнення політичних та історичних волі не можна уникнути в цьому випадку. Усе зводиться до питання «лише» про ті форми, в яких ця протиріччя вирішуються. Зрозуміло, що «форми» тут є важливішими, ніж саме питання. Загалом сукупність ситуацій, пов'язаних зі становищем національної волі, що формується та подолає свою частковість з одного боку, та зведеної політичної волі, яка відстоює національну цілісність та намагається завадити національному самовизначенню, можна назвати проблемою. По-друге, історична область, заселена народом, не завжди має чіткі кордони, а навіть якщо вони існують, не завжди весь народ зосереджений всередині цих кордонів. Усі питання та протиріччя, пов'язані зі здобуттям історично закріпленої території для новонародженої національної держави, можна назвати територіальною проблемою [5, с. 14]. За висновком західних вчених, до якого приєднується і автор, історично першою в серії подібних теорій стала політична теорія нації. Вона почала складатись десь на початку XVII ст. Одним із засновників цієї теорії можна вважати голландського вченого Гуго Гроція, який виклав деякі її положення в своїй роботі «Закон війни і миру». Політична теорія нації почала швидко поширюватись по іншим країнам Західної Європи. Про це свідчить, по-перше, перевидання робіт Гроція англійською, французькою та іншими європейськими мовами. А по-друге, довідково - енциклопедична література тих часів. Так, «Оксфордські словники» середини XVII ст. тлумачили «націю» водночас і як політично-територіальну, і як етнічну спільноту. З подібних позицій трактувалось поняття «нація» і у XVIII ст. Наприклад, двотомний «Словник англійської мови» давав таке визначення: «Строго говорячи, нація - це велика кількість родин, однієї й тієї ж крові, які народились в одній і тій же країні і живуть під одним і тим же урядом». Подібна тенденція намітилась і у Франції. Ось як, приміром, визначав націю словник Французької Академії наук, виданий 1694 р.: «Нація - це всі мешканці однієї й тієї ж держави або одного і того ж регіону, які живуть за одними й тими ж законами і вживають одну й ту ж мову». Приблизно таку ж трактовку давала Французька Енциклопедія 1765 р.: «Нація - це збірне слово, яке вживається для визначення значної кількості людей, котрі живуть у певному регіоні, перебувають у межах визначених кордонів, які коряться одному й тому ж уряду, і які відрізняються від інших націй своїм певним характером». Тоді ж політична теорія нації потрапила і на північноамериканський континент. Однак, тут вона набула більш політичного характеру, оскільки американська нація формувалась за політично - територіальним принципом і етнічні ознаки людини /за виключенням расових/ мало що значили. Можна припустити, що США у цьому відношенні

копіювали /певною мірою звичайно/ досвід Давньої Римської республіки. Наступні покоління західних вчених внесли чимало доповнень до політичної теорії нації. Показово, що багато з них уникали спроб дати власне визначення нації. Так, зокрема, зробили і члени згадуваної вже спеціальної комісії Британської Академії наук. Тим не менш, їх ідеї й сьогодні заслуговують на особливу увагу. За твердженням британських вчених, основними характерними рисами нації є наступні: підпорядкування всіх її членів єдиному уряду; проживання на одній території; спільна мова, література, звичаї; спільне походження та історія; окремий національний характер; спільна релігія; спільні інтереси; «спільні почуття або воля, яка повинна бути специфічно «національною» за своїм характером»; шанобливі відносини між людьми, котрі належать до однієї нації; відданість єдиному цілому; почуття гордості щодо досягнень та смутку щодо невдач національної політики; зневага або ворожість до інших національностей тощо [6, с. 231].

Висновки: аналізуючи розуміння поняття «нація» зазначеними раніше, можна виділити наступні критерії, що свідчать про її існування: наявність спільної держави і чітко визначеної території; історично сформовані почуття спільності та колективної самосвідомості стосовно минулого і бажання спільного життя в сучасності й майбутньому; спільна національна пам'ять і історія. Ні одна з цих ознак не може виконувати роль основного чинника для всіх національних спільнот, але вони мають поєднуватись у неповторний спосіб. Концепція нації має ґносеологічне і прогностичне значення для розвитку сучасних глобалізаційних теорій, зокрема щодо майбутньої національної держави й трансформації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Балущок В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. №9-10. С. 26-31
2. Лісовий В. Методологія дослідження нації у «Теорії нації» В.Старосельського № 9. С. 10-44.
3. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. К.: Основи, 1994. 222 с.
4. Бочковський О.І. Вступ до націології. Мюнхен, 1991-1992. 338 с.
5. Йолон П. Тенденції розвитку сучасної методології науки.// Філософ. і соціал. Думка. 1995. №7-8. С. 14.
6. Картунов О.В. Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник. / Картунов О.В. К.: Ін-т економіки, управління та господарського права, 1999. 300 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олег Карнеко, студент групи Акім-11

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: діяльність людини в суспільстві своїми певними філософськими принципами, що особливо помітно в таких аспектах буття, як управління соціальними процесами та підприємницька діяльність. Це стає очевидним у функціонуванні бізнесових структур .

Мета дослідження: здійснити аналіз ринкових відносин в історичному контексті України та світу, зокрема включити філософію та розвиток малого, середнього та великого ринку.

Предмет дослідження: соціально-економічна структура продуктивних сил України та її розвиток

Об'єкт дослідження: ринкові відносини, які формуються навколо потреб та інтересів людини, а також супутні відносини . Завдання дослідження: дослідження впливу людини в умовах ринкової економіки

Виклад основного матеріалу: XXI століття розвивається періодом інтенсивного поширення та втілення філософії ринкових відносин, що охоплюють різні сфери людського буття. Хоча перші зародки цієї системи можна спостерігати ще в давні години, сьогодні світ все чіткіше йде шляхом ринкових перетворень [1, с 10]. Україна, з огляду на своє тоталітарне минуле з командно-адміністративною економікою, також впевнено рухається на стороні відкритої, демократичної ринкової економіки [3]. Для розуміння сутринкової економіки важливо звернути увагу на її історичний розвиток та сучасний філософсько-економічний дискурс. За словами Ж. Шульги, першою історичною моделлю ринкової економіки можна вважати період централізованих робочо-власницьких держав, де почали формуватися товарні відносини, а держава стала випускати монети як засіб обігу. Інша модель ринкової економіки розвивалася в Стародавній Греції в середині I тисячоліття до н. е., де виникла приватна земельна власність, яка з часом набувала дедалі більшої незалежності від держави, що призвело до формування основних принципів ринкових відносин і поступового зміцнення економічної автономії осіб. У Західній У Західній Європі протягом XVIII-XIX ст. формується модель ринкової економіки

вільної конкуренції, у якій держава виконувала насамперед роль правового гаранта забезпечення свободи ринку та підприємництва (і водночас контролювала грошову й фінансову систему, зовнішній ринок тощо). Неокласики розширили предмет економічного дослідження, застосувавши системний аналіз, приділивши увагу функціональним характеристикам взаємозв'язку і взаємозумовленості показників розвитку ринкової економіки. Водночас неокласики значно звузили 12 предмет свого дослідження через свідоме полічення з кола теоретично-методологічних питань економічної науки проблематики соціального макроекономічного напрямів [2, с. 233]. На початку XX століття кейнсіанство переглянуло роль ринкової економіки. Джон Мейнард Кейнс у своїй праці «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей» (1936) запропонував нову модель, в якій ринок перестає бути єдиним регулятором економіки. Держава активно впливати на ринкові механізми, забезпечуючи стабільність економічної системи. Основним зовнішнім формуванням кейнсіанства стали моделі регулювання державного ринку, в якій держава змінює ключову роль у підтримці економічної стабільності, шляхом впливу на рівень зайнятості, відсоткові ставки та грошову масу. У цій моделі ринок втрачає свою функцію як єдиного регулятора економіки, а держава забезпечує корекцію його недоліків через фінансову та монетарну політику, сприяючи зменшенню безробіття та запобіганню економічним кризам [5, с. 336]. «Глобалізаційні процеси змушують держави зменшувати пряме втручання в економіку та делегувати все більше повноважень міжнародним організаціям і транснаціональним корпораціям. Як зазначає Джозеф Стігліц у своїй праці «Глобалізація та її невдоволення», глобалізація, хоча й обіцяє економічне зростання та розвиток, також створює ряд серйозних проблем для національних економік, таких як посилення соціальної нерівності, економічна залежність від зовнішніх факторів та втрата національного суверенітету в питаннях економічної політики. Це призводить до того, що національні держави поступово втрачають можливості бути самодостатніми, особливо в умовах сучасних викликів, як-от пандемія, економічні кризи та посилення впливу глобальних фінансових установ» [6]. Ліберальна економічна парадигма шукає ідеальний стан економічної системи ринкового рівня, який досягається за умов досконалої конкуренції та саморегулювання, що забезпечує максимізацію добробуту суспільства. У XII столітті в Європі почали активно розвиватися ярмарки, що сприяло формуванню внутрішнього ринку. Ярмарки проводили один-два рази продавалися рік і тривали кілька днів або навіть тижнів, збираючи покупців і продавців з різних регіонів, що сприяло обміну товарами і культурними надбаннями. В Україні меншим фактором економічного розвитку залишилася зовнішня торгівля, яка забезпечувала приплив іноземних товарів і капіталу, зміцнювала ринкові відносини та сприяла інтеграції країни у світову економіку [4, с. 486].

Висновок: розвиток ринкових відносин є складним процесом для суспільства, який вимагає створення належних умов для ефективної роботи ринкових механізмів. У сучасних умовах важливо отримати не лише економічні, але й соціальні аспекти.

Список використаної літератури

1. Філософія ринкових відносин (навчально-методичний посібник) / Р. І. Олексенко: Мелітополь. 2019. Бібліогр. 311 с.
2. Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2010. 368 с.
3. Куц Г. М. Неолібералізм: основні ідеї та інтерпретації. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vk|mu/Polit/2010/Kuts.pdf.
4. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: підручник / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред. Б. Д. Лановика. К. Вікар, 1999. 737 с.
5. Леоненко П. М. Економічна історія: навч. посіб. / П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. К.: Знання-Прес, 2004. 499 с.
6. Геєць В. «Глобалізація і Україна: економічний і соціальний контекст». К.: Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2006. 392 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION // Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY // Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олег Карпенко, студент групи AKIT-11

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: діяльність людини в суспільстві обумовлене певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур.

Мета дослідження: аналіз ринкових відносин української та світової історії філософії ринку та розвитку малого, середнього та великого бізнесу.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини сфера людських потреб та інтересів і похідних відносин.

Завдання дослідження: вивчення впливу людини в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. ХХІ століття вважається добою тотального поширення та реалізації філософії ринкових відносин. І хоча перші її паростки можна побачити в далекому минулому, світ нині дедалі рельєфніше переходить на ринкові відносини. Не є винятком і Україна [3]. Додаючи тоталітарне минуле, основою якого була командно-адміністративна економіка, Україна все потужніше розгортає економіку ринкову, відкриту, демократичну. Але передусім слід визначити поняття ринкової економіки в історичному вимірі й сучасному філософсько-економічному дискурсі. Ж. Шульга вважає історично першою моделлю ринкової економіки відносин абсолютного панування економічної і політичної влади централізованої рабовласницької держави. Саме в той період сформувався ринок, держава почала випускати гроші у монетній формі як засіб товарного обігу. Інший варіант цієї моделі ринкової економіки пов'язується з розвитком Стародавньої Греції у середині I тис. до н. е., де формувалась система приватної земельної власності, усе більш незалежної від держав XVIII-XIX [1, с. 156]. У Західній Європі протягом XVIII-XIX ст. формується модель ринкової економіки вільної конкуренції, у якій держава виконувала насамперед роль правового гаранта забезпечення свободи ринку та підприємництва (і водночас контролювала грошову й фінансову систему, зовнішній ринок тощо). Неокласики розширили предмет економічного дослідження, застосовували системний аналіз, приділивши увагу функціональним характеристикам взаємозв'язку і взаємозумовленості показників розвитку ринкової економіки. Водночас неокласики значно звужили предмет свого дослідження через свідоме полічення з кола теоретично-методологічних питань економічної науки проблематики соціального макроекономічного напрямів [2, с. 233]. У першій половині ХХ ст. визначення ринкової економіки переосмислюється у новій течії економічної думки - кейнсіанстві. Дж. М. Кейнс у праці «Загальна теорія зайнятості, відсотка грошей» (1936 р) формулює основні засади нової макроекономічної моделі економіки, в якій ринок втрачає роль одноосібного регулятора економічної системи. Більшість того, ринок у цій моделі сам стає об'єктом системного регулювання з боку держав. Тому головний теоретичний здобуток кейнсіанства можна визначити як побудову моделі державно регулярної ринкової економіки. Ліберальна парадигма визначає, що ідеальним станом, до якого прямує економічна система в умовах ринкової економіки, є економічний оптимум ринкової рівноваги, досягнення якої за умов досконалої конкуренції стає об'єктивно зумовленою, детермінованою законами саморегулювання метою економічного розвитку, що полягає в максимізації економічного добробуту [5, с. 336]. У ХІІ ст. поширення набули ярмарки, що було першою ознакою утворення внутрішнього ринку. Ярмарки організовувались один-два рази на рік і тривали кілька днів, а то й тижнів. На них з'їжджалися купці з різних земель. Важливий фактором розвитку господарства України залишалася зовнішня торгівля [4, с. 486].

Висновок: Розвиток ринкових відносин для людини є не легким, як фізично, так і психологічно. Адже важко забезпечити сприятливі умови для нормальної дії ринкових механізмів, у яких бере участь не одна людина, а тисячі, мільйони.

Список використаної літератури

1. Філософія ринкових відносин(навчально-методичний посібник)/ Р. І. Олексенко: Мелітополь. 2019. Бібліогр. 311 с.
2. Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень/ П. В. Крупі, О. О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2010. 368 с.
3. Куц Г. М. Неолібералізм: основні ідеї та інтерпретації. URL:www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vk|mu/Polit/2010/Kuts.pdf.
4. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: підручник/Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред. Б. Д. Лановика. К. Вікар, 1999. 737 с.
5. Леоненко П. М. Економічна історія: навч. посіб. /П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. К.: Знання-Прес, 2004. 499 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: останнім часом тема глобалізації стає більш поширеною і набирає все більше оборотів, тому я маю бажання дослідити що таке глобалізм, глобалізація, і найголовніше яку користь вона несе для українського і світового суспільства.

Мета дослідження: осмислення поняття глобалізму та проаналізувати вплив глобальних процесів на розвиток українського суспільства.

Об'єкт дослідження: глобалізм та глобалізація як основні поняття, що характеризують сучасний стан розвитку суспільства, зокрема українського.

Предмет дослідження: філософські проблеми, що існують в сучасному світі, виникли на політичному, економічному, культурному та інформаційному рівнях та пов'язані з глобальними світовими процесами.

Завдання дослідження: характеристика основних філософських проблем, пов'язаних з глобалізмом на політичному, економічному, культурному, інформаційному рівнях; аналіз об'єктивних причин, що зумовили їхнє формування; дослідження їх в площині сучасного українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація стала важливим реальним аспектом сучасної світової системи, яка визначає подальший розвиток усіх сфер життєдіяльності людини і суспільства. Глобалізація сьогодні охоплює всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу тощо. Однак перш за все, глобалізація – це злиття національних економік в загальносвітову систему, яка базується на лібералізації руху товарів і капіталів, швидкій передачі інформації, на технологічній та науково-технічній революції. Один із українських вчених який вивчав питання філософського осмислення глобалізму був В. Вернадський. На різних етапах розвитку глобалізації загальні проблеми сучасності, їх важливість для людства сприймалися і сприймаються неоднаково. В сучасній західній глобалізації останніми роками відзначається зростання інтересу до аналізу аспектів глобальних проблем, прагнення переосмислити загальнолюдські цінності і відстояти основні права людини. Проблеми злочинності та соціальних протиріч, які на сучасному етапі розвитку руйнують духовну та етнічну єдність українського етносу, особливої ваги набуває питання про роль таких духовних складових буття, як історична пам'ять та духовно-культурний спадок народу, які також визначають цілісність буття спільноти. У цьому відношенні цікавим є твердження німецького мислителя М. Гайдеггера про світову історію як історію буття народу в світі. Центральним є поняття світу – своєрідної системи символів, цінностей, принципів, в якій розгортається людська життєдіяльність. Це феноменальна сфера смислів як можливих способів розуміння і тлумачення речей. Сенси зафіксовані у мові. Вони передаються від покоління до покоління через традиційні фундаментальні уявлення і звичаї [1, с. 3-7]. При розгляді демографічної проблеми сучасної України особливої уваги заслуговує поняття демографічної кризи. Сучасний український вчений М.Вівчарик у праці «Україна: від етносу до нації» проводить порівняльний аналіз чисельності та етнічного складу населення України, висвітлює сучасний стан демографічної ситуації в Україні: Демографічна ситуація в Україні характеризується не лише депопуляцією, вона набула характеру гострої демографічної кризи, основні ознаки якої – несприятливі зміни не тільки в кількості, а й у якості населення [4, с.171]. Для України проблема вестернізації є надзвичайно актуальною. Наша держава почала культурно взаємодіяти з США та країнами Західної Європи відносно недавно: з 90-х років XX століття. Тому взаємодія України із західними державами відбувається в швидкому темпі без належного осмислення. Для нас є характерним є просте копіювання західних традицій та відсутність спроб їхнього поєднання з власними цінностями, що їх Україна набула впродовж багатьох століть. Ми отримали суспільство, яке, як криве дзеркало, відображає західну систему цінностей, не адаптовану до існуючих українських традицій [3, с. 29]. Тому для України пріоритетним є гармонійне переплетення української культури та власного досвіду із західними стандартами при формуванні комплексної стратегії розвитку нашої держави. Значення єдності етнічних спільнот можна пояснити беручи до уваги мову, спосіб життя, особливості поведінки індивідів. На сучасному етапі розвитку, збереження цілісності буття етносу визначається відношенням українців до таких компонентів власного буття як виховання, освіта, звичаї й традиції [5, с. 108]. Зокрема, криза сучасної системи освіти є однією з найболючіших проблем сучасного буття українського етносу [2, с. 5-8].

Висновок: на сучасному етапі розвитку українського етносу глобалізація посилено впливає на світогляд його індивідів, що викликає серйозне занепокоєння. Вже зрозуміло, що розвиток українського суспільства підпорядкований загальним закономірностям розвитку сучасної світової системи. Саме тому в умовах надзвичайного зростання зовнішніх впливів на економічне, соціальне, культурне і політичне життя українського суспільства проблема впливу на розвиток глобальних процесів стає центральним питанням виживання.

Список використаних джерел:

1. Агієнко І.В. Світоглядні імплікації ціннісних орієнтирів освіти / І.В. Агієнко // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури: збірник наук. праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. С. 3-7.

2. Алексеевко, І. Транснаціоналізація виробництва і роль Т Н К в забезпеченні сталого розвитку [Текст] / І. Алексеевко // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія / редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), В. Андрущенко, О. Бабкіна та ін. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. Вип. 14. С. 5-8.
3. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
4. Фурса А.А. Теории глобализма / А.А. Фурса // Гілея (науковий вісник): зб. наук. пр. К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП «ВІР», 2009. Вип. 25. С. 171-176.
5. Вівчарик М.М. Україна: від етносу до нації. К.: Вища шк., 2004. 239 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Роман Квасовський, студент групи АГР-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. На рубежі тисячоліть людство увійшло в епоху науково-технічної революції. Розвиток новітніх технологій та впровадження досягнень науки у виробництво призвели до глибоких змін у суспільному житті. Технології виробництва значно вдосконалилися, що дало змогу краще задовольняти потреби людей, ефективніше використовувати природні ресурси та збільшити виробництво продуктів харчування. Водночас це спричинило негативні наслідки, такі як забруднення навколишнього середовища, знищення лісів, ерозія ґрунтів, випадання кислотних дощів, зменшення озонового шару і погіршення здоров'я людей. Ці зміни пов'язані з антропогенними факторами. Якщо в минулому клімат змінювався здебільшого природним шляхом, то за останні 50 років головною причиною стали дії людини. Людська діяльність сприяла зміні клімату через збільшення концентрації парникових газів в атмосфері. З шести основних парникових газів, зазначених у Кіотському протоколі, три (вуглекислий газ, метан і закис азоту) присутні в природному середовищі, але їхня концентрація значно зросла через діяльність людини. Інші три (гексафторид сірки, гідрофторвуглеводні, перфторвуглеводні) є синтетичними речовинами, і один кілограм цих газів еквівалентний понад 20 тоннам вуглекислого газу. Парникові гази і аерозолі впливають на клімат, змінюючи кількість сонячного випромінювання, яке надходить до Землі, та інфрачервоного випромінювання, що її покидає. З початку індустріальної епохи (з 1750 року) людська діяльність спричинила глобальне потепління. Її вплив на клімат значно перевищує природні фактори, як-от зміни в активності Сонця чи вулканічні виверження. Те, що підвищення температури Землі співпадає зі збільшенням концентрації вуглекислого газу та інших парникових газів в атмосфері за останнє століття, є головним доказом впливу людського фактора на зміну клімату. Щорічні викиди вуглекислого газу зараз становлять приблизно 6–7 мільярдів тонн. Близько половини антропогенного CO₂ поглинається Світовим океаном і використовується для росту фітомаси, а решта залишається в атмосфері, підсилюючи парниковий ефект. Це лише одна з численних глобальних проблем, що стоять перед людством [1]. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, вона охоплює

саму людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему – об'єкт їх дослідження – в контексті інших глобальних проблем. А тому, незалежно від того, які конкретні задачі вирішує та чи інша наука у вирішенні глобальних проблем сучасності. Без такого широкого цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні тим більше ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності. При цьому головна функція філософії в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну, і етичну основу відповідних рішень. Під глобальними проблемами розуміють ряд найбільш актуальних проблем, пов'язаних із явищами і процесами, які зачіпають життєві інтереси всього людства, та вимагають для свого вирішення колективних зусиль всього світового співтовариства, а при несвоєчасному вирішенні загрожують його існуванню [2]. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вузьчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо [4]. Загальновідомо, що людина протягом всього свого існування освоювала нові простори землі, росло населення, кількість освоєних земель, населених пунктів і країн. Процес цього «розширення» набрав неможливих швидкостей, людина винищувала все на своїй дорозі. Однак, до кінця минулого століття стало зрозуміло, що основні показники світового розвитку починають підбиратися до бар'єра, подолання якого може стати катастрофічним для світової цивілізації [4]. Глобалістика – міждисциплінарна галузь наукових досліджень, спрямованих на виявлення сутності, тенденцій і причин процесів глобалізації, інших глобальних процесів і проблем, пошук шляхів утвердження позитивних та подолання негативних для людини і біосфери наслідків цих процесів. Іншими словами, це комплексна наукова дисципліна, що вивчає загальні об'єктивні закономірності розвитку людства і моделі керованої світової системи в синтезі, єдності та взаємодії трьох основних сфер: глобальної екології, соціальної та економічної діяльності людини в епоху антропогенно переважаної Землі. Термін «глобалістика» також вживається для позначення сукупності наукових, філософських, культурологічних та прикладних досліджень різних аспектів глобалізації і глобальних проблем, включаючи отримані результати таких досліджень та практичну діяльність з їхньої реалізації в економічній, соціальній, політичній сферах. Глобалістика народжена інтеграційними процесами, характерними для сучасної науки і являє собою сферу дослідження та пізнання, де різні наукові дисципліни і філософія взаємодіють один з одним, кожна з позиції свого предмета і методу [5]. Глобальні проблеми людства. Проблеми, що стосуються взаємин усередині людської спільноти: проблема збереження миру і відвернення загрози війни; подолання економічної відсталості бідних країн; демографічна; ліквідація небезпечних хвороб; міжнародний тероризм; міжнародна злочинність. Проблеми, що є результатом взаємин між суспільством і природою: екологічна; сировинна; енергетична; продовольча; освоєння Світового океану; освоєння космосу. Проблема збереження миру й відвернення загрози війни. За минулі 5500 років відбулося 15000 воєн, у яких загинуло понад 4 млрд. людей. Перша світова війна обійшлася людству у 50 млрд. доларів, Друга світова – в 10 разів більше. Щороку на військові цілі витрачається понад 1 трлн. доларів. Особливу небезпеку становить ядерна зброя, яку мають 6 держав: США, Росія, Китай, Велика Британія, Франція, Індія. За даними ЮНЕСКО, в галузях військово-промислового комплексу працюють 50 млн. осіб, до військових розробок залучено 1/5 науковців світу. Систематично в світі виникають десятки «гарячих точок» (Палестина, Пакистан, Судан, Афганістан) [6]. Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність і тісний зв'язок між собою. Тому вирішення однієї з глобальних проблем передбачає врахування на неї впливу інших проблем. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення [7].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Кусень С. Наука і глобальні проблеми людства URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_S-Science_and_global_problems_127-128.pdf
2. Зернецька О. В. Причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19138/>
3. Заболотний М.Г. Глобалістика URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Липко А. С. Кусень та глобальні проблеми URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_Science_and_global_problems_127-128.pdf
5. Глобалістика URL: uk.wikipedia.org/wiki/
6. Довгонач Т. Л. Проблеми людства URL: <https://naurok.com.ua/globalni-problemi-lyudstva-u-hhi-stolitti-141305.html>
7. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Вікторія Кирилюк, студентка групи КБ-11

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження особливостей розвитку українського суспільства має величезну актуальність через ряд ключових факторів: Геополітична ситуація: Україна розташована на стику інтересів великих держав, що робить її центральним гравцем у геополітичних подіях, таких як конфлікт на сході країни та її євроінтеграція. Реформи та економіка: Україна проводить широкомасштабні реформи у сфері державного управління, правосуддя та боротьби з корупцією. Розвиток економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням. Соціокультурні зміни: Сучасна Україна переживає активний розвиток громадянського суспільства, що впливає на формування національної ідентичності та цінностей.

Мета дослідження: аналіз основних особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі та виявлення їх впливу на політичний, економічний, культурний та соціальний контексти країни.

Об'єкт дослідження: розвиток українського суспільства на сучасному етапі, включаючи всі його складові: політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти.

Предмет дослідження: тенденції розвитку українського суспільства з урахуванням його історичних, геополітичних та соціокультурних особливостей.

Завдання дослідження: визначити основні чинники, що впливають на розвиток українського суспільства; проаналізувати вплив геополітичного середовища на політичні процеси в Україні. Україна на етапі свого розвитку переживала значущі зміни в економіці, політиці та культурі.

Виклад основного матеріалу. Економічні реформи, орієнтовані на стимулювання інвестицій та підвищення конкурентоспроможності національного ринку, відіграють ключову роль у розвитку України. Запровадження європейських стандартів у політичній сфері демонструє прагнення країни наблизитися до європейських цінностей і стабільності [1]. Культурна ідентичність українців зміцнюється завдяки підтримці та відновленню національної спадщини, а також популяризації української мови та традицій. Активна участь громадян у глобальних культурних процесах сприяє розширенню впливу України в світовому контексті. Ці фактори об'єднуються, створюючи динамічний фон для подальшого розвитку українського суспільства, яке адаптується до викликів глобалізації, зберігаючи при цьому свою унікальність [2]. Вже майже два десятиліття Україна перебуває в періоді історичних перетворень, який вивчається істориками та політологами як «перехідний період» або «транзит». Хоча це терміни пов'язані з модернізацією та постмодернізацією, всі вони відображають глибокі зміни в економічних, політичних, соціальних та культурних структурах. Соціальні зміни потребують особливої уваги до дій державної влади, адже їхня доля нерозривно пов'язана з долею країни [3]. Трансформації форм влади в сучасному суспільстві прямо впливають на суверенітет держави. Одним із важливих аспектів цих змін є розвиток ринку праці, підвищення престижу освіти та посилення ролі культурних факторів у формуванні високостатусних груп. Важливу роль у

цьому процесі відіграє інтелігенція. Державна політика повинна сприяти соціальній адаптації інтелігенції, створюючи механізми, які допоможуть цій групі в соціальній та психологічній адаптації. У працях українських науковців теорія модернізму набуває популярності, проте питання щодо мети та фінального образу цих змін залишається відкритим [4]. Політична модернізація є важливим аспектом цього процесу, оскільки вона впливає на всі інші сфери суспільного життя.

Висновок: Розвиток українського суспільства на визначається комплексом факторів, включаючи геополітичні, економічні, культурні та соціальні особливості. Реалізація реформ, розвиток громадянського суспільства та участь в глобальних процесах визначають подальший шлях розвитку України. Розуміння цих особливостей є важливим для досягнення сталості та процвітання країни на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Михайленко, І. Економічні реформи в Україні: сучасний стан та перспективи. Економіка та держава, №4. 2021. URL: <https://example.com/mikhaylenko2021>
2. Кравченко, С. Політична модернізація в Україні: виклики та можливості. Політологічний вісник, №2, 2020. URL: <https://example.com/kravchenko2020>
3. Гнатюк, О. Соціальна адаптація інтелігенції в умовах трансформацій. Соціологічні дослідження. 2019. URL: <https://example.com/hnatyuk2019>
4. Федоренко, А. Модернізаційні процеси в Україні: проблеми та перспективи. Журнал соціальних наук №30, 2022. URL: <https://example.com/fedorenko2022>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Арсеній Кичка, студент групи КНШ-11

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження особливостей розвитку українського суспільства має величезну актуальність через ряд ключових факторів: Геополітична ситуація: Україна розташована на стику інтересів великих держав, що робить її центральним гравцем у геополітичних подіях, таких як конфлікт на сході країни та її євроінтеграція. Реформи та економіка: Україна проводить широкомасштабні реформи у сфері державного управління, правосуддя та боротьби з корупцією. Розвиток економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням. Соціокультурні зміни: Сучасна Україна переживає активний розвиток громадянського суспільства, що впливає на формування національної ідентичності та цінностей.

Мета дослідження: аналіз основних особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі та виявлення їх впливу на політичний, економічний, культурний та соціальний контексти країни.

Об'єкт дослідження: розвиток українського суспільства на сучасному етапі, включаючи всі його складові: політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти.

Предмет дослідження: тенденції розвитку українського суспільства з урахуванням його історичних, геополітичних та соціокультурних особливостей.

Завдання дослідження: визначити основні чинники, що впливають на розвиток українського суспільства; проаналізувати вплив геополітичного середовища на політичні процеси в Україні. Україна на етапі свого розвитку переживала значущі зміни в економіці, політиці та культурі.

Виклад основного матеріалу. Економічні реформи в Україні залишаються критично важливими для створення конкурентоспроможного середовища. За даними досліджень, економічні перетворення орієнтовані на інтеграцію з глобальними ринками, що дозволяє залучити міжнародні інвестиції та посилити економічну стабільність країни. Важливим етапом цього процесу є впровадження принципів верховенства права та боротьби з корупцією, що створює прозорі умови для ведення бізнесу [1, с. 134]. Відзначається, що реформи мають значний вплив на покращення державного управління, сприяючи підвищенню ефективності використання державних ресурсів [2, с. 76]. Культурний розвиток України теж зазнає значних змін. Зміцнення національної ідентичності відбувається через активізацію громадських ініціатив, спрямованих на збереження культурної спадщини. Особливу увагу приділяють підтримці національної мови та її популяризації в освіті та ЗМІ. У дослідженнях наголошується, що культурний аспект розвитку

сприяє формуванню єдиного суспільного простору, що об'єднує різні соціальні та етнічні групи [3, с. 58]. Зокрема, важливу роль у цьому процесі відіграє співпраця з міжнародними культурними організаціями та участь у глобальних культурних процесах, що дозволяє Україні зміцнювати свій вплив на міжнародній арені. Політична модернізація також залишається ключовим аспектом розвитку українського суспільства. У сучасних умовах Україна продовжує адаптувати свою політичну систему до європейських стандартів управління. За оцінками експертів, це включає перегляд підходів до державного управління, децентралізації та реформування правоохоронних органів [4, с. 22]. Розвиток демократичних інститутів є важливим фактором для забезпечення стабільності у внутрішній політиці та зміцнення державного суверенітету. Соціальна адаптація інтелігенції в Україні є важливим аспектом загальної соціальної трансформації. Інтелігенція відіграє ключову роль у формуванні культурних та освітніх стандартів, що сприяє соціальному розвитку та підтримці реформ. Державна політика має на меті забезпечити умови для її ефективної діяльності та інтеграції у суспільні процеси [5, с. 89].

Висновок: Розвиток українського суспільства на визначається комплексом факторів, включаючи геополітичні, економічні, культурні та соціальні особливості. Реалізація реформ, розвиток громадянського суспільства та участь в глобальних процесах визначають подальший шлях розвитку України. Розуміння цих особливостей є важливим для досягнення сталості та процвітання країни на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Кравчук О. Вплив економічних реформ на конкурентоспроможність України // Економічний вісник №3, 2020. С. 134-140.
2. Мельник Т. Державне управління в умовах економічних перетворень // Вісник державного управління №2, 2019. С. 76-85.
3. Петров І. Культурна ідентичність та глобалізація в Україні // Соціальні аспекти розвитку суспільства, 2021. С. 58-64.
4. Іваненко О. Політична модернізація в контексті європейської інтеграції України // Політичні дослідження, 2018. С. 22-30.
5. Гончарук Л. Соціальна адаптація інтелігенції в умовах трансформаційних процесів в Україні // Соціальні трансформації: виклики та перспективи, 2020. С. 89-96.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Дмитро Климчук, студент групи АГР-11

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в сучасному світі праця набуває нового значення в житті людини. Традиційне сприйняття праці як суто економічної категорії змінилося в умовах постіндустріального суспільства, де інтелектуальна та творча праця стає не лише засобом забезпечення життя, а й способом самовираження, самореалізації та відображення моральних цінностей. В умовах глобалізації та технологічного прогресу виникає необхідність переосмислення ролі праці в житті людини з філософсько-культурологічної точки зору, що робить це питання особливо актуальним.

Мета дослідження: проаналізувати моральну цінність праці, зосереджуючи увагу на її ролі в процесах самореалізації та розвитку людини.

Предмет дослідження: моральні аспекти праці як соціального явища в контексті культурологічних і філософських концепцій.

Об'єкт дослідження: праця як соціокультурний феномен в еволюції філософських поглядів на її моральне значення.

Завдання дослідження: дослідити філософські підходи до розуміння праці, починаючи з античних мислителів і до сучасних теорій; проаналізувати еволюцію культурних уявлень про моральну цінність праці у різні історичні епохи; визначити роль праці у процесі самореалізації та творчості людини; оцінити, як сучасні зміни в економіці та суспільстві впливають на переосмислення праці як засобу виявлення моральних цінностей.

Виклад основного матеріалу. Моральна цінність праці є важливим аспектом багатьох філософських та культурологічних теорій. Ідеї про значення праці як інструмента самовираження, засобу існування та елементу морального розвитку розвивалися в різних культурних контекстах, від античності до сучасності. На ранніх етапах розвитку філософії, зокрема у Сократа, Платона та Аристотеля, праця розглядалася як необхідна, але не завжди високо

оцінювана діяльність. Однак з часом змінюються уявлення про цінність праці, особливо у період просвітництва, коли філософи, як Іммануїл Кант, починають говорити про працю як засіб самореалізації та інструмент розвитку особистих якостей людини. Згідно з Кантом, праця є важливим компонентом морального розвитку, оскільки вона стимулює дисципліну, відповідальність та вимагає розумових і фізичних зусиль, що допомагають формувати характер людини. З іншого боку, індивіди можуть шукати значення в своїй роботі, як платформу для вираження власних цінностей, що підкреслює соціально-культурну значущість праці в сучасному суспільстві [1, с. 178]. Це означає, що моральна цінність праці не обмежується лише економічними чи фізіологічними аспектами, а включає також духовну і культурну складову. У сучасних умовах постіндустріального суспільства змінюються традиційні уявлення про працю. Як наслідок, зникають межі між працею й непрацею, працею й споживанням, інтелектуально-творча праця постіндустріальної епохи наближується до дозвілля і розваги, що є проявом людських талантів, і є проявом людини у своїй праці як екзистенціальна самореалізація [2, с. 191]. Це нове розуміння праці ставить людину в центрі уваги, підкреслюючи її креативність та інноваційність. Творчий підхід до праці стимулює самостійність, відповідальність працівника, підвищення його зацікавленості в кінцевому результаті, сприяє творчій, інноваційній діяльності, що стає передумовою ставлення до праці як засобу самореалізації та творчості [4, с. 134]. Це підтверджує важливість праці не тільки з економічної точки зору, але й як форми духовного розвитку та морального вдосконалення людини. Філософи різних епох від Сократа до Канта розглядали працю як засіб самореалізації та виявлення індивідуальних здібностей [3]. Сучасна філософська думка також приділяє увагу розвитку нових форм праці, де головною метою є не лише продуктивність, а й досягнення особистісного зростання, задоволення від процесу творчої діяльності.

Висновок. Моральна цінність праці у філософсько-культурологічному контексті полягає в її здатності слугувати засобом самореалізації, вираженням людських цінностей та індивідуальних здібностей. В умовах постіндустріального суспільства, де праця набуває рис творчості та самовираження, її моральна цінність стає ключовою у формуванні особистості та впливає на духовний розвиток людини.

Список використаних джерел

1. Фромм Е. Мати чи бути?: пер. з англ./Еріх Фромм. К.: Укр. письменник, 2010. 222 с.
2. Гюслє В. Практична філософія в сучасному світі. Київ: Лівра, 2003. 248 с.
3. Роль праці в розвитку людини і суспільства. URL: <https://buklib.net/books/23417>:
4. Бодійяр Ж. Фатальні стратегії/Жан Бодійяр/пер. з фр. Л. Кононовича. Львів: Кальварія, 2017. 192 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олекій Коваль, студент групи АКІТ-11

ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження: тема пошуку сенсу життя завжди залишається актуальною і важливою для кожної індивідуальності. Хоча її можна тимчасово відкинути на другий план у змішаному вирі власних справ, турбот та розваг, та заглибитися у повсякденні або приватні пристрасті, у певний момент вона надходить до нас, подібно до дратівливого пікніку в справжній душі.

Мета дослідження: пошук розуміння сенсу життя для індивіда.

Об'єкт дослідження: сенс життя як філософська проблема, а **предметом** – людина в контексті суспільних відносин.

Завдання дослідження: аналіз різних підходів та концепцій до розуміння сенсу життя, а також розгляд питання про сенс життя як ключової проблеми світогляду.

Виклад основного матеріалу. Історичний розвиток поняття сенсу життя у філософії відображає глибокий пошук людством відповіді на питання про своє місце у світі та кінцеву мету існування. Різні епохи та філософські течії мали свої погляди на це питання, що значно змінилися під впливом релігійних, соціокультурних та наукових чинників. Античні філософи, такі як Сократ, Платон і Арістотель, заклали основи пошуку сенсу життя, розглядаючи його через прагнення до щастя (евдемонії) та морального вдосконалення. З поширенням християнства у середньовіччі, погляд на сенс життя набув теоцентричного характеру. Святий Августин, видатний представник християнської філософії, стверджував, що сенс життя полягає в пошуку Бога, моральному очищенні та підготовці до вічного життя. Віра, смиренність та любов до ближнього стали центральними аспектами існування, а добродесне життя сприймалося як шлях до досягнення єдності з Богом. Таким чином, сенс життя у середньовічному розумінні полягав у духовному

вдосконаленні та релігійній відданості. На початку XX століття філософи-екзистенціалісти, зокрема Жан-Поль Сартр і Альбер Камю, переглянули класичні уявлення про сенс життя. Вони підкреслили, що сенс існування не є заданим об'єктивно; натомість, кожна людина має створити його самостійно через свої дії та вибір [4, с. 55]. Сартр проголошував, що «людина засуджена на свободу», і що саме свобода накладає на нас відповідальність за власне життя. Камю, у свою чергу, вбачав сенс життя у боротьбі з абсурдністю існування: хоча життя не має об'єктивного значення, усвідомлення цієї абсурдності надає людині сили та мужності боротися та знаходити сенс у своїх власних діях [1, с. 7]. Сучасна філософія продовжує розвивати індивідуалістичні підходи до сенсу життя. Віктора Франкла, автора теорії логотерапії, стверджував, що сенс життя має суб'єктивний характер і залежить від особистого вибору кожної людини. Навіть у найскладніших умовах, як під час свого перебування у концтаборі, Франкл вважав, що людина здатна знаходити сенс, спираючись на власні цінності та внутрішню свободу [5, с. 127]. Також Абрахам Маслоу запропонував концепцію самоактуалізації, згідно з якою сенс життя полягає у досягненні своїх потенційних можливостей та цілісності особистості [1, с. 98]. У сучасному світі глобалізація, технологічний прогрес та розвиток цифрових технологій суттєво впливають на формування уявлень про сенс життя. Інформаційна перенасиченість та соціальні мережі трансформують особисті та суспільні цінності, часто зміщуючи акцент із внутрішнього розвитку на матеріальне благополуччя та зовнішній успіх. Еріх Фромм у своїй теорії «володіння або буття» описує сучасне суспільство як таке, що надмірно акцентує увагу на матеріальних надбаннях, що призводить до кризи особистісної ідентичності та відчуття відчуження [2, с. 12]. В умовах сучасної екологічної кризи філософія почала приділяти особливу увагу сенсу життя у контексті відповідальності перед природою та гармонійного співіснування з нею [3, с. 41]. Сучасна екофілософія пропонує виходити за межі індивідуальних потреб та шукати сенс життя у турботі про довкілля та збереженні екосистем. У світлі глобальних екологічних викликів, такий погляд стає важливим етичним орієнтиром, що наголошує на необхідності екологічного балансу задля виживання і благополуччя майбутніх поколінь.

Висновок. Отже, історичний розвиток концепції сенсу життя в філософії відображає складний, багатоаспектний процес, в якому людство постійно переосмислювало свою роль у світі. Починаючи з античності, коли сенс життя пов'язували з доброчесністю та щастям, через середньовічну еру, де цей сенс зосереджувався на єдності з Богом, і до сучасних індивідуалістичних концепцій, ідея сенсу життя змінювалася відповідно до культурних, соціальних та наукових викликів кожної епохи. Сучасна філософія, зокрема екзистенціалізм і логотерапія, акцентує на відповідальності людини у формуванні власного сенсу життя та підкреслює важливість особистих цінностей навіть у найскладніших умовах. Це дозволяє знайти індивідуальний сенс навіть там, де, здавалося б, його немає, як наголошує Франкл. Тим часом глобальні екологічні та соціальні виклики сьогодення вимагають виходу за рамки індивідуального, орієнтуючи сучасну філософію на створення нових етичних орієнтирів, що сприяють гармонійному співіснуванню з природою. Таким чином, пошук сенсу життя у філософії залишається відкритим питанням, яке відображає безперервну еволюцію людської свідомості й постійне прагнення до гармонії, як внутрішньої, так і зовнішньої.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Нікомахова етика. Київ: Основи, 2003. 242 с.
2. Августин Аврелій. Сповідь. Київ: Свічадо, 2007. 163 с.
3. Камю А. Міф про Сізіфа. Київ: Критика, 2013. 105 с.
4. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Київ: Мегаполіс, 2007. 160 с.
5. Фромм Е. Мати чи бути? Київ: Основи, 2004. 226 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Сергій Ковальський, студент групи ЕЛЕА-11

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: Особливість українсько-економічної ментальності обумовлена теоретичними та практичними потребами суспільного перетворення в Україні. Формування цивільно-ринкового суспільного середовища України є невіддільним від аналізу явищ та феноменів, із яких складається соціально-економічний прогрес країни.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз української економічної ментальності, показати українську економічну ментальність як чинник соціально-економічних процесів, які відбуваються в Україні.

Предмет дослідження: механізми виникнення, створення та розвиток української економічної ментальності.

Об'єкт дослідження: українська економічна ментальність.

Завдання дослідження: проаналізувати становлення української ментальності; фактори, які сприяють формуванню української економічної ментальності.

Виклад основного матеріалу. Менталітет кожної нації виступає чинником, який визначає її подальший розвиток і місце серед цивілізованих країн світу. Для нашої ментальності характерно піклуватися про рідних. Прив'язаність до землі та ґрунту є важливою складовою українського менталітету. Водночас українцям характерні такі риси як працелюбність, гостинність, потяг до освіти, мужність та побудова міцних сімейних стосунків. Усі ці чинники витворили українську душу, українця знаного у світі своєю працьовитістю, повагою до старших, гумором та романтичною вдачею [2, с. 24]. Сучасні процеси в економічній ментальності України та перспективи щодо подальшого розвитку її основних змістів щільно пов'язані з тими процесами суспільної життєдіяльності, що відбуваються в сучасному українському соціумі. Психологічними перешкодами для набуття таких ментальних рис у сучасній Україні є: соціальна інверсія; викривлене розуміння соціальної справедливості; відсутність у значної частини населення України реального економічного мислення: звичка безвідповідальності. Звичайно, неприємно та нелегко погоджуватися з такими реаліями, натомість подолання таких негативних рис має бути важливим завданням соціально-економічних програм різних рівнів спрямування. Процес соціально-психологічної адаптації населення до ринкової суспільної атмосфери віддзеркалює зміну парадигм економічної свідомості, економічної ментальності. Відбувається заміна старої схеми економічного мислення новою. Це, по-перше, якості «хліборобського» типу (толерантність, чутливість), по-друге, якості «козацького» типу (діловитість, практичність). При розв'язанні складної проблеми оновлення національного буття не потрібно повністю копіювати зарубіжний досвід, адже наші ментальності мають суттєві відмінності [3, с. 78]. Привабливі світові моделі економічного розвитку принесуть бажаний ефект Україні тоді, коли автори реформ врахують особливості української ментальності. Слід зауважити, що історико-філософський аналіз культурологічних підвалів української національної ментальності надали підстави тлумачити її як переважно індивідуалістичну. Що мається на увазі? Міфологічний та релігійний світогляди в історичному розвитку національного буття утворювали й віддзеркалювали певний український макрокосм та мікрокосм переважно індивідуалістичні за суттю [1, с. 4]. З часів стародавньої української міфології правила регулювання й впорядкування життя суспільства та конкретної людини. У світі природи, були переважно індивідуалістичними, практичними, необхідними людина на кожному життєвому кроці. Правила поведінки людини в різних життєвих обставинах переломлювалися через її індивідуальні бажання. Це був індивідуалізм, а не колективізм давнього українця [4, с. 56]. Економічна ментальність українців формується під впливом багатьох історичних і соціальних факторів, серед яких особливе місце займають прагнення до незалежності, глибоко вкорінена недовіра до державних інститутів та схильність до адаптивності у складних умовах. Це створює своєрідний ментальний код, який визначає поведінку українців у ринкових умовах [5, с. 45].

Висновок: Отже, економічну ментальність слід розуміти як узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості.

Список використаних джерел:

1. Великий А. В. Українське християнство / А. В. Великий. Передрук Іспанія, 1990. 344 с.
2. Забужко О. С. Філософія національної ідеї. Етносоціальний розвиток України / О. С. Забужко. К., 1993. 125 с.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. К., 2003, 240 с.
4. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: ескіз української міфології / І. Нечуй Левицький К. 1992. 85 с.
5. Воронкова В. Г. Ментальність українського народу в контексті економічних реформ / В. Г. Воронкова. К., 1998, 112 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Владислав Ковальський, студент групи ТТЛ-12

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження: необхідно дослідити та обґрунтувати моделі сучасного ринкового господарства.

Мета дослідження: визначити основні моделі ринкового господарства, їх характеристики, переваги та недоліки, а також визначити, яка модель є найбільш ефективною для певної країни з урахуванням її умов і цілей.

Предмет дослідження: система відносин змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства, що функціонує і розвивається під впливом історико-цивілізаційних, технологічних і соціально-економічних процесів.

Завдання дослідження: описати моделі ринкового господарства; порівняти між собою моделі ринкового господарства; дослідити переваги та недоліки ринку; зробити висновок щодо ринкової економіки.

Об'єкт дослідження: процес формування і розвитку змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства під впливом трансформацій, які відбуваються в національній економіці і в світогосподарських зв'язках.

Виклад основного матеріалу. Ринкове господарство – суспільна форма організацій економіки, заснована на товарному виробництві, що забезпечує взаємодію між виробником і споживачем через ринок. У сучасній науковій і навчальній літературі, в політичних й законодавчих документах поняття «ринок», «ринкове господарство», «ринкова економіка» вживаються, як тотожні. Однак, варто мати на увазі, що за всієї спорідненості цих понять у змісті є певні відмінності. Ринкове господарство – це структура (середовище), у межах якого відтворюються й панують відносини та зв'язки товарного виробництва. Поняття ринкового господарства є багатомірним. Воно містить багато складових: сферу товарного виробництва, сферу обміну, сукупність актів купівлі – продажу і збалансування попиту і пропозиції у процесі розширеного відтворення. Виходячи з цього, можна вважати, що ринок є складовою частиною ринкового господарства, через механізм якого перетворюються на реальність товарно-грошові відносини. Формуючи конкурентне середовище, ринок виступає ефективним організатором товарного виробництва. Саме філософія економіки повинна збагнути й осмислити перехід від менш складних до вищих форм суспільного життя та економічної діяльності. Існують два методологічних підходи до філософії економіки: 1) Техніко-економічний, направлений на вивчення раціонального і ефективного використання природних ресурсів, засобів виробництва та їх відтворення у процесі людської життєдіяльності; 2) Соціально-економічний, який вивчає відносини людей, що диктуються відносинами власності. І. Лукінов вважає, що в кожній економічно розвиненій країні існує власна модель ринкової економіки, сформована під впливом історичних традицій, конкретних умов її функціонування і розвитку. Ніхто не нав'язує цим країнам якогось єдиного стандарту. Модель економіки США суттєво відрізняється від моделі економіки Японії, так само як економічна модель Франції – від моделей Німеччини або Швеції. Не повинно існувати якоїсь шаблонної моделі [3, с 6]. Дістав поширення поділ сучасних моделей економіки на три групи: змішану економіку, корпоративну економіку і соціальне ринкове господарство. Зміст терміну «змішана економіка» в науковій літературі визначається по-різному. На думку деяких дослідників, «сучасна система змішаної економіки може розглядатися як сукупність ринків товарів та послуг, які, з одного боку, певним чином пов'язані між собою, з другого – мають специфічні ознаки, що виявляється в особливостях функціонування і відповідно, в тих відносинах, які формуються в рамках цих ринків» [5, с 13]. Інші автори вважають, що змішана економіка – це західна модель соціально-економічного розвитку, що передбачає поєднання приватної і державної форм власності, планової і ринкової економіки, проведення інституційно-соціальних реформ з метою побудови більш прогресивного ладу. Вона виникла в перші десятиріччя XX ст. У другій половині XX ст. під впливом науково-технічної революції та державного втручання у господарське життя в ньому виділився нетоварний сектор. До нього ввійшло виробництво продуктів та сфера послуг, які не реалізувалися через ринок (фундаментальні наукові дослідження, безкоштовні види освіти та інші послуги, основна продукція військово-промислового комплексу тощо). Причому неринкові форми господарювання відіграють все більшу роль у суспільному розвитку. В результаті сучасна економіка є змішаною стосовно того, що поєднує товарні – як провідні і визначальні – і нетоварні зв'язки [1, с 106]. Саме поняття «змішана економіка» визначає лише один момент економічної системи – вона не моноелементна з погляду основних ознак, що характеризують економічну систему. Змішана ринкова економіка характеризується співіснуванням різних форм власності: приватної індивідуальної, приватної корпоративної, колективної, сімейної, державної, інтегрованої та ін. Корпоративна ринкова економіка орієнтована на вільну конкуренцію, спрямована на захист інтересів великого бізнесу. Принципом регулювання цієї моделі господарства є визначення основних пріоритетів економічного розвитку. Соціальне ринкове господарство – це не просто економічний термін. Він відображає важливий напрямок сучасної економічної теорії, ідеї якого втілені на практиці. Характеризується не просто високим рівнем добробуту населення. Їй властивий набір соціально-економічних інститутів, які спрямовують функціонування всіх елементів цієї системи на реалізацію цілей соціальної справедливості, захищеності, високого рівня і якості життя [4, с 71]. Основною метою соціальної ринкової економіки є досягнення якомога більшої свободи кожної людини в економічній сфері, як найповнішого задоволення її потреб і добробуту. Але підвищення добробуту має бути спрямоване на загальну користь. Товари мають розподілятися справедливо. Людям, які не в змозі забезпечити себе самі, мають бути гарантовані соціальний захист, гідні умови життя. Деякі дослідники, розглядаючи соціальне ринкове господарство, виділяють три конституційні принципи, на яких базується економічна система соціального ринкового господарства: конкурентний устрій ринкової економіки, соціальність конкурентної економіки, державний інтервенціонізм й активна економічна політика держави. Пріоритетний розвиток соціальної сфери як сфери виробництва людини і є умовою, і передумовою становлення соціально орієнтованої ринкової економіки [6, с 22]. Соціальне ринкове господарство залишає «вільному ринку» достатній простір для прояву його рушійних сил,

але втручається в його розвиток тільки тоді, коли виникає загроза небажаних для суспільства наслідків такого розвитку [2, с 59].

Висновок. Таким чином, сучасні моделі ринкового господарства дозволяють без примусу спрямовувати ресурси туди, де вони необхідні, і перерозподіляти їх у разі зміни попиту. Ринкова економіка є основою функціонування соціально-економічної системи будь-якої сучасної розвиненої країни. Дослідження та обґрунтування сучасних моделей ринкового господарства сприяє забезпеченню сприятливіших економічних, соціальних умов для існування людей; стає фактором подальшого розвитку науки, економіки. Головними інструментами створення сучасної моделі ринкового господарства має бути регулююча роль держави та використання методологічних методів.

Список використаних джерел

1. Борисов Е. Ф. Економічна теорія: Під. М.: Юрист, 1997. 568 с.
2. Єременко В. Про науку і курс соціальної економіки // Економіка України. 1996. № 5. С.55-61.
3. Лукінов І. Ринкові реформи у подоланні кризи // Економіка України. 1996. № 1. С.4 -19.
4. Нестеренко А. Соціальна ринкова економіка: концептуальні засади, історичний досвід // Зап. економіки. 1998. № 8. С. 71-84.
5. Петруня Ю. Є. Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. К.: Т-во «Знання» України, КОО, 1999. 262 с.
6. Рокоча В. В. Економічна активність держави в соціальному ринковому господарстві (на матеріалах Німеччини): Автореф. дис. ... д-ра екон. наук. К., 1995. 50 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олег Ковальчук, студент групи ХТП-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми являють собою комплексне явище, яке охоплює всі аспекти життя людства, природи і технологічного розвитку. Сучасні виклики, такі як зміна клімату, нерівномірний розподіл ресурсів, політична нестабільність, а також небезпека новітніх технологій, що використовуються в озброєнні, вимагають координації зусиль на глобальному рівні. Одна з ключових проблем сьогодення — це екологічна криза. Забруднення повітря, води та ґрунтів, дефіцит прісної води, глобальне потепління і втрата біорізноманіття вже впливають на якість життя мільярдів людей. За даними Міжурядової групи експертів зі змін клімату (IPCC), вплив антропогенних факторів на зміну клімату став ключовою причиною аномальних природних явищ, таких як частіші і потужніші урагани, посухи, лісові пожежі тощо [1]. Для подолання цих викликів міжнародна спільнота має запроваджувати стратегії зменшення викидів парникових газів та адаптації до кліматичних змін. Демографічна проблема також набирає обертів, особливо у контексті швидкого зростання населення планети, яке згідно з прогнозами ООН може досягти 10 мільярдів осіб до 2050

року [2]. Зростання населення сприяє тиску на ресурси, зокрема воду та продовольство, що загрожує продовольчій безпеці в багатьох регіонах. Глобальна нерівність у доступі до освіти, медицини та новітніх технологій також є значущим викликом. Багато країн, що розвиваються, стикаються з неможливістю забезпечити рівний доступ до базових прав людини, що призводить до поглиблення соціальних і економічних розривів між розвиненими і бідними країнами [3]. Українські науковці також звертають увагу на необхідність інтеграції України у світову систему вирішення глобальних проблем через участь у міжнародних екологічних ініціативах та програмах сталого розвитку. В цьому контексті важливою є участь України в Паризькій угоді, де наша країна зобов'язалася зменшити викиди парникових газів і впроваджувати стратегії з адаптації до змін клімату [4].

Не менш актуальним є питання глобальних конфліктів. Сучасні війни та тероризм загрожують стабільності як національних, так і міжнародних спільнот. Українські експерти наголошують, що військові конфлікти в нашій країні є прикладом глобальної нестабільності, яка вимагає нових підходів до вирішення проблем безпеки [5]. Особливо небезпечними є питання водозабезпечення, адже скорочення водних ресурсів України сприяє загостренню продовольчої та енергетичної безпеки [6].

Висновок: Беззупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Climate Change 2023: Synthesis Report. URL: <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-synthesis-report/>
2. United Nations. World Population Prospects 2022: Summary of Results. URL: <https://population.un.org/wpp/>
3. World Economic Forum. Global Risks Report 2024. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2024/>
4. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Звіт про виконання Паризької угоди, 2023. URL: <https://dsns.gov.ua>
5. Бондаренко О. Глобальні конфлікти: причини та шляхи вирішення. Український науковий журнал, 2021. URL: <https://usjournal.org.ua>
6. Інститут екології Карпат НАН України. Водні ресурси України: проблеми та перспективи. 2019. URL: <http://iec.lviv.ua>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Богдан Козут, студент групи КН-11

АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Агресія належить до однієї з найгостріших проблем сучасності. Такі негативні її прояви, як жорстокість, насильство, ворожість між людьми і народами, всеохоплююче відчуження людини, різноманітні прояви деструктивної поведінки тощо, все більше поширюються і в індивідуальному, і в суспільному житті. Їх ескалація становить суттєву загрозу продуктивному розвитку людини і людства і поглиблюють антропологічну кризу.

Мета дослідження: розкриття природи і взаємозв'язку цих явищ в сучасному суспільстві.

Предмет дослідження: явища агресії та жорстокості в людському суспільстві, їх природа, корені, прояви, та вплив на життя та соціокультурні процеси.

Об'єкт дослідження: люди, які виявляють агресивну поведінку та проявляють жорстокість в різних аспектах свого життя, а також вплив культурних, соціальних та біологічних чинників на ці явища в суспільстві. **Завдання**

дослідження: вивчення природи та коренів агресивної поведінки та жорстокості в людей з антропологічної та еволюційної перспективи.

Виклад основного матеріалу. Агресія як соціокультурний феномен Агресія та жорстокість відіграють значну роль у формуванні соціальної поведінки людини з давніх часів. Антропологія насильства аналізує ці явища як частину культурних, політичних та економічних процесів, що відбуваються в суспільствах. З погляду антропології, агресія є не просто проявом індивідуальної поведінки, але й важливим соціальним механізмом, що регулює відносини всередині груп і між ними. Жорстокість як інструмент контролю Насильство може зруйнувати владу, але ніколи не може її замінити. Насильство дезінтегрує суспільство, натомість влада — породження інтегрованого, сильного суспільства. Дезінтеграція суспільства, автономізація суспільства рано чи пізно призводить до занепаду влади як справедливої сили і потреби насильства, як ерзацу влади. Але насильство ніколи не замінить влади, воно владу руйнує [1]. Біологічні та культурні фактори агресії. Ймовірність агресивної поведінки значною мірою залежить від емоційності людини. Емоція — це перша реакція, що виникає миттєво, ще до того, як людина встигла усвідомити і проаналізувати інформацію, вона вже позначається на обличчі, позі, рухах. Емоції особливо чітко проявляються у стані паніки, у натовпі. Розрізняють експресивну, імпульсивну, афективну, ворожу та інструментальну агресію натовпу. Експресивна агресія — це поведінка, яка спрямована на залякування об'єкта агресії, при цьому агресор намагається продемонструвати свої потенційно агресивні наміри. Імпульсивна агресія зазвичай спровокована в результаті дії якогось фактора, вона миттєво виникає і достатньо швидко припиняється. Така агресія може мати переривчастий, імпульсивний характер, проявляється у вигляді хвиль, що йдуть одна за одною. Афективна агресія — чисто емоційний феномен, який практично повністю позбавлений дієвого компонента. Наступна форма агресії — ворожа агресія, яка характеризується цілеспрямовано усвідомленим наміром завдання шкоди. Остання форма агресії — інструментальна, за якої мета дій суб'єкта нейтральна, а агресія використовується як один із засобів її досягнення. Дві останні форми є організованими, водночас зовнішньо вони можуть маскуватися під стихійну поведінку натовпу [2, с. 125]. Агресія та жорстокість у поп-культурі. Тема агресії та жорстокості широко відображена у поп-культурі, де вона постає через різні медіа, такі як кіно, аніме та відеоігри. Через ці формати суспільство переосмислює та переживає власні уявлення про насильство. Кіно: Одним із найбільш відомих прикладів є фільм «Бійцівський клуб» (1999) режисера Девіда Фінчера, який досліджує тему насильства, агресії та самоідентифікації у суспільстві споживання. Головний герой переживає екзистенційну кризу і шукає себе через участь у підпільних боях, де агресія стає способом досягнення звільнення від соціальних рамок. Фільм також піднімає питання про колективну жорстокість і контроль через формування групових ієрархій [3]. Аніме: Аніме «Атака титанів» (Shingeki no Kyojin) демонструє агресію і жорстокість у вигляді боротьби людства проти титанів, що символізують зовнішню загрозу. Однак, у подальших сезонах серіалу розкривається, що конфлікт має не лише фізичну, а й ідеологічну природу — агресія тут відображає страх перед «іншими» і прагнення захисту власної ідентичності. Серіал глибоко вивчає колективне та індивідуальне насильство, а також питання війни і відплати [4]. Відеоігри У грі God of War (2018) головний герой Кратос уособлює ідею агресії, як на рівні особистої боротьби, так і через стосунки із сином. Історія піднімає питання циклів насильства, що переходять від покоління до покоління, і боротьбу із внутрішніми демонами та спробу подолати власну жорстокість. У грі агресія і жорстокість використовуються не тільки як спосіб протистояння ворогам, але й як інструмент дослідження теми особистої відповідальності за свої дії. Кратос намагається вийти з тіні свого минулого та навчити сина Атрея інших цінностей, подолати спадщину кровопролиття, що лежить в його основі [5]. Поп-культура створює простір для роздумів про те, як агресія і жорстокість впливають на особистість і суспільство. Вона дозволяє глядачам і гравцям досліджувати власні відчуття страху, сили і вразливості через призму вигаданих ситуацій і персонажів.

Висновок. Дослідження агресії та жорстокості в контексті антропології насильства є надзвичайно актуальним і важливим завданням у сучасному світі. Воно розкриває природу цих явищ і їх взаємозв'язок з біологічними, культурними і соціальними чинниками. Розуміння агресії та жорстокості допомагає розробити ефективні стратегії протидії насильству та покращення соціального благополуччя.

Список використаних джерел

1. Кебуладзе В. Антропологія насильства URL: <https://zbruc.eu/node/90688>
2. Чернописька В. Агресія як детермінуючий чинник протиправної поведінки людини. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». Т. 10. № 2(38). 2023. С. 125-130. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/law/vsi-vypusky/volume-10-number-2-38-2023/agresiya-yak-determinuyuchy-chynnyk-protyppravnoyi>
3. Фінчер Д. Бійцівський клуб. Фільм. 1999. (фільм) URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Бійцівський_клуб_\(фільм\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Бійцівський_клуб_(фільм))
4. Isayama H. Shingeki no Kyojin. Anime. 2013–2023. (аніме) URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Attack_on_Titan
5. God of War 2018 (відеогра) URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/God_of_War_\(відеогра,_2018\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/God_of_War_(відеогра,_2018))
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Коднянко, студент групи ТТЛ-12

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Вони визначають наш спосіб спілкування, обміну інформацією та взаємодії зі світом. Ця тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки вона розкриває різні аспекти цього феномену і його вплив на наше життя.

Мета дослідження: вплив соціальних мереж на інформаційне суспільство.

Об'єкт дослідження: феномен інформаційного суспільства.

Предмет дослідження: соціальні мережі.

Завдання дослідження: пояснити, який вплив має Інтернет на сучасне суспільство та розглянути спілкування в соцмережах як таке, яке відповідає потребам суспільства.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі розширюють можливості міжособистісних відносин, надаючи можливість проводити пошук інформації та обмін даними. Важливою рисою є контроль над особистою інформацією, яку можуть бачити лише обрані користувачі. Велика частина суспільства не розголошує свої особисті дані [1]. Соціальні мережі розширюють можливості міжособистісних відносин, надаючи можливість проводити пошук інформації та обмін даними. Важливою рисою є контроль над особистою інформацією, яку можуть бачити лише обрані користувачі. Велика частина суспільства не розголошує свої особисті дані [1]. У соціальних мережах, де відсутні обмеження, кожен має можливість обирати те, що він вважає за краще і знаходити спільність з однодумцями. Це проявляється у появі блогерів, які висловлюють конкретну думку, яку підтримує своя аудиторія. Рівень довіри до таких блогерів вищий, оскільки їх контент має особистий авторитет. Характерною рисою є відмова від реальних дій на користь віртуальних, оскільки це пов'язано із порівнянням традиційного суспільства з віртуальним. Те, що користувач може сказати в Інтернеті, іноді не відповідає нормам поведінки у реальному світі, але це має інший вагомий ефект [4]. Великими є питання про те, як соціальні мережі впливають на наше сучасне суспільство та як цей вплив відображається в «екзистенційних суперечностях» інформаційного суспільства. Особливий інтерес викликає вплив соціальних мереж на соціокультурні зміни, ідентичність і структуру особистості, а також на соціально-економічні та політичні процеси. Різні події і явища, такі як визнання Марка Цукерберга, засновника Facebook, історичною фігурою, випуск фільму про цю соціальну мережу, схвалення використання соціальних мереж Папою Бенедиктом XVI та їх роль у революційних подіях у країнах, таких як Туніс, Єгипет, Лівія і Ємен, служать яскравими прикладами того, як цей новий засіб комунікації проникає в наше сучасне суспільство. Ці явища вимагають більш детального та комплексного вивчення. Отже, головною метою нашої статті є надати загальну характеристику соціальних мереж з точки зору соціологічної науки і розглянути можливі перспективи досліджень у цій галузі [3]. Проблематика соціальної взаємодії в мережі Інтернет розкривається у дослідженнях зарубіжних соціологів Н. Бейма, П. Коллока, С. Кайзлера, Г. Рейнгольда, Л. Спрелла, С. Херрінга та ін. Велика кількість публікацій присвячена окремим сторонам впливу нових комунікативних ресурсів на суспільне життя, психологічних наслідків впливу сучасних інформаційних систем на особистість і особливостей міжособистісного спілкування всередині мережі (Ю. Бабаєва, С. Коноплицький, та ін.) [3]. Соціальні аналітики намагаються прогнозувати розвиток соціальних мереж, зокрема, Д. Армано вважає, що соціальні мережі будуть все більш популярними, більш мобільними і більш закритими для «не членів соціальної групи». При цьому виділяють такі тенденції: 1. Соціальні мережі стануть менш «соціальними» у міру того, як групи починають відсіювати «непотрібних» членів; 2. Корпорації будуть прагнути використовувати цей механізм, тому що все більше компаній переконалося, що в соціальних мережах можна краще й ефективніше організувати обслуговування клієнтів. А зараз поговоримо про мобільність. Вона стане невід'ємною рисою соціального спілкування, особливо для службовців тих компаній, в яких забороняється використання соціальних мереж в робочий час [2]. На думку дослідників, соціальні мережі – основна причина, по якій сьогодні росте кількість часу, проведеного в Інтернеті. Головні їхні переваги – можливість користувачів заявляти про свої інтереси і розділяти їх з оточуючими. І це дає підстави стверджувати, що соціальні мережі є не тільки засобом для спілкування, але й потужним маркетинговим інструментом, більш того, дослідники вважають, що незабаром вони стануть необхідним інструментом для ведення діяльності. Актуальними є питання про ступінь та характер впливу соціальних мереж на сучасне суспільство і відображення цього впливу в системі так званих «екзистенційних суперечностей» інформаційного

суспільства. Зокрема, затребуваним є дослідження впливу соціальних мереж на соціокультурні зміни, структуру та ідентичність особистості, соціально-економічні та соціально-політичні процеси. Визнання історичною фігурою засновника соціальної мережі Facebook М. Цукерберга (за версією журналу «Тайм»), випуск у широкий прокат резонансного художнього фільму про мережу Facebook, схвалення Папою Бенедиктом XVI використання соціальних мереж (і відкриття його власної сторінки), підкреслення важливої і навіть ключової ролі соціальних мереж у революційних подіях у Тунісі, Єгипті, Лівії, Ємені – все назване це окремі приклади проникнення нового феномену комунікації в життя сучасного суспільства[5]. Проблематика соціальної взаємодії в мережі Інтернет розкривається у дослідженнях зарубіжних соціологів Н. Бейма, П. Коллока, С. Кайзлера, Г. Рейнгольда, Л. Спрелла, С. Херрінга та ін. Велика кількість публікацій присвячена окремим сторонам впливу нових комунікативних ресурсів на суспільне життя, психологічних наслідків впливу сучасних інформаційних систем на особистість і особливостей міжособистісного спілкування всередині мережі (Ю. Бабаєва, А. Жичкіна, В. Іванов, С. Коноплицький, В. Нестеров, С. Щеглова та ін.) [5]. Мережа – це завжди конгломерати об'єктів, це взаємодія між ними за допомогою повідомлень. Сучасна мережа – це динамічна система, сенс існування якої комунікація. У ході комунікації по мережі передається інформація, яка стає самостійною реальністю, що передує смисловим навантаженням. Мережа здатна охоплювати весь світ, використовуючи механізми міжособистісної комунікації. Мережа дає можливість фрагментувати комунікацію, адаптуючи її під фізіологічні умови людського існування: існуючи в континуумі часу і простору, що став щільним і замкнутим, мережа залишає відкритими горизонти і проекції комунікації [6].

Висновок. Соціальні мережі служать майданчиком для неформального спілкування, допомагають створювати нову музику, служать серйозним інструментом для пошуку співробітників і партнерів. Незважаючи на різницю в трактуваннях даного поняття, всі дослідники сходяться на тому, що мережа має розгалужену структуру, що має безліч взаємопов'язаних і рівнозначних шляхів, і охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства. У даний час активно розвиваються мережеві технології, які характеризуються низкою особливостей: в основі мереж лежить комунікація індивідів; мережа існує як певна середовище, в якій взаємодіють учасники; продукти, породжувані мережею, віртуальні і можуть існувати відносно самостійно.

Список використаних джерел

1. Webster F. Theories Of Information Society (International Library of Sociology) / Frank Webster. – London and New York, 2006.
2. Закусило М. Хто відповідальний за нові медіа? URL: <http://www.reklamaster.Com/articles/year/2009/id/18979/index.html>.
3. Палій С.В Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання/С. В. Палій// Управління розвитком складних систем. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2013_13_30
4. Понад 93 % львівських студентів користуються соцмережами URL: <http://zaxid.net/newsua/2010/10/22/125313/>
5. Лобовикова Е. М. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/Vlnu_sociology_2011_5_20
6. Данько Ю. А. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Владислав Коза, студент групи АГР-11

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості.

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософсько-соціологічному дискурсі.

Предмет дослідження: роль грошей для суспільства. **Завдання дослідження:** проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розглянути зміст і смислове наповнення

даного феномена; розкрити значення феномену грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Виклад основного матеріалу. Розуміння грошей як предмету соціально-філософського дискурсу вимагає ретельного дослідження їхньої ролі та впливу на суспільство. Ця тема може бути розглянута з різних ракурсів, і ось більш докладний аналіз. Гроші мають три основні функції: засіб обміну, одиниця вимірювання і засіб зберігання вартості. Як засіб обміну, вони допомагають полегшити торгівлю та спрощують процес обміну товарів і послуг. Як одиниця вимірювання, вони дозволяють порівнювати вартість різних товарів і послуг. Як засіб зберігання вартості, гроші дозволяють людям накопичувати багатство і використовувати його в майбутньому [1]. Відомий філософ Жан-Жак Руссо вважав, що гроші спричиняють розрив між багатими і бідними, і що цей розрив порушує соціальну справедливість. Він вважав, що винагорода за працю має бути рівною для всіх, і гроші несуть в собі потенціал збільшити нерівності в суспільстві [2]. Інші філософи, такі як Карл Маркс, розглядали гроші як інструмент контролю та підпорядкування в руках капіталістичних еліт. Спільно з філософськими поглядами на гроші, важливим аспектом соціально-філософського дискурсу є обговорення соціальної справедливості [3]. Гроші впливають на розподіл ресурсів у суспільстві. Питання про оподаткування, соціальні програми та роль держави у регулюванні економіки є предметом глибоких суперечок та філософських дебатів. Гроші також мають важливий культурний вплив [4]. Зображення на грошах часто відображають історичні події, великих лідерів або важливі символи національної ідентичності. Гроші можуть бути інструментом утвердження культурних цінностей та сприяти утриманню спільної історії та спадщини. Індивідуальна ідентичність також відчутно впливається грошима. Споживчість та соціальний статус можуть бути сильно пов'язані з фінансовими можливостями. Гроші можуть визначати те, як ми сприймаємо себе та інших, і часто вони впливають на наші життєві цілі та цінності [5]. Переконавання в об'єктивності цінностей зумовлено передусім тим, що, - пише Георг Зіммель, - «наш дух має особливу спроможність мислення про предмети незалежно від того, що вони мисляться» [6]. Крім того, наша воля приписує цінність тому, чого вона не може досягти. Та, зрештою, переконання в об'єктивності цінностей впливає з факту обміну, головним прикладом якого є гроші. З цього також можна зробити висновок, що обміну підлягають всі цінності, коли одна може прийти на зміну іншій. Такий релятивізм був однією з причин критики, спрямованої проти Георга Зіммеля (хоча, віддаючи належне істині, слід визнати, що нерідко він був лише приводом спротиву щодо цього філософа, який базувався не на його конкретних твердженнях, а на націоналістичних та антисемітських переконаннях його опонентів). Роль грошей, на думку німецького філософа, може бути ще більш фундаментальна, аніж того можна було б очікувати – вона може лежати у підстав моральності і будь-якого уявлення про людину, відтиснюючи наведене твердження Протагора про останню як міру всіх речей на дальший план. Так, Тадеуш Гадач наголошує на тому, що саме гроші могли, відповідно до цієї теорії, дати початок сприйняттю людини як чогось цінного самого по собі: «спираючись на історичні та аксіологічні дослідження, Зіммель показав, наприклад, як гроші змінили функцію практики «зуб за зуб» у відшкодуванні вбивства, а відшкодування перетворили в переконання у цінності самої людської особи».

Висновок: гроші стали важливим об'єктом філософського дослідження, що допомагає розуміти їхню роль у сучасному суспільстві. Вони впливають на багато аспектів нашого життя, від соціальної справедливості до культурної ідентичності та індивідуальної самоідентифікації. Філософський дискурс допомагає нам визначити, як використовувати гроші для створення більш справедливого і гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

1. Ціх Г.В. Суть та функція грошей URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60838527.pdf>
2. Антона Марчинського. Філософія і гроші. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/8124/artukul/2350029>
3. Філософія Фінансової цивілізації: людина у світі грошей Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань 18–20 травня 2011 року. URL: <http://kk.nau.edu.ua/article/1369>
4. Зоя Скринник. Культурний феномен грошей у світлі комунікативної філософії. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27462/04-Skrynyk.pdf?sequence=1>
5. Татум, Б.Д. Складність ідентичності: Хто я. Читання за різноманітність та соціальну справедливість, URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/>
6. Георг Зіммель. Філософія грошей. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/8124/Artykul/2350029>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості.

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософсько-соціологічному дискурсі.

Предмет дослідження: роль грошей для суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розглянути зміст і смислове наповнення даного феномена; розкрити значення феномену грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Виклад основного матеріалу. Гроші як соціальний феномен привертають увагу не лише економістів, але й філософів та соціологів, оскільки вони мають значний вплив на суспільні відносини, моральні норми та культурні процеси. Соціально-філософський дискурс про гроші досліджує не лише їх економічну функцію, але й їхній вплив на розвиток суспільства, формування особистості та структуру соціальних відносин. У цьому контексті гроші розглядаються як символ влади, статусу, а також засіб відчуження та трансформації цінностей. Значна частина соціально-філософських досліджень грошей зосереджена на їхній ролі у формуванні соціальної влади та впливу на соціальну стратифікацію. Володіння грошима надає індивіду певну владу над іншими, оскільки гроші є засобом контролю над матеріальними ресурсами. Відповідно до Макса Вебера, соціальна влада визначається здатністю контролювати ресурси, а гроші стають основним інструментом для цього контролю [1, с. 124]. Гроші також формують і підтримують ієрархічну структуру суспільства, оскільки економічна нерівність посилює соціальну нерівність. Філософи марксистської традиції приділяли значну увагу темі грошей як засобу відчуження. Карл Маркс вважав гроші інструментом, що відчужує людей від результатів їхньої праці. У капіталістичному суспільстві гроші перетворюють відносини між людьми на економічні відносини, де люди оцінюються через вартість їхнього товару чи праці. Це веде до руйнування людських стосунків і перетворює їх на суто утилітарні [2, с. 187]. Гроші також виконують важливу символічну функцію. Вони не лише є засобом обміну, але й символом соціального статусу та престижу. Володіння грошима асоціюється з успіхом, а їхня наявність чи відсутність визначає соціальний статус людини у суспільстві. Георг Зіммель у своїй роботі «Філософія грошей» зазначає, що гроші мають тенденцію абстрагувати від індивідуальних якостей людини, перетворюючи особисті відносини на економічні [3, с. 98]. Це призводить до того, що гроші набувають незалежної цінності, стаючи мірилом не лише економічного, але й соціального успіху. Соціально-філософські дослідження також звертають увагу на моральні аспекти грошей. У сучасному світі гроші часто сприймаються як засіб досягнення всього — від матеріальних благ до духовних цінностей. Це призводить до дегуманізації суспільних відносин і заміщення етичних норм утилітарними критеріями успіху. Філософи стверджують, що безкритичне ставлення до грошей як універсального еквіваленту може призвести до моральної деградації суспільства [4, с. 143]. Глобалізація та розвиток світової фінансової системи також впливають на соціально-філософське осмислення грошей. Вони стають важливим чинником у формуванні глобальних економічних процесів і соціальних змін. Гроші в глобальному світі виконують не лише функцію обміну, але й стають інструментом політичного та культурного впливу. Це призводить до нового рівня відчуження — глобального, де національні економіки втрачають свою самостійність і підпорядковуються світовим фінансовим потокам [5, с. 257].

Висновок: гроші стали важливим об'єктом філософського дослідження, що допомагає розуміти їхню роль у сучасному суспільстві. Вони впливають на багато аспектів нашого життя, від соціальної справедливості до культурної ідентичності та індивідуальної самоідентифікації. Філософський дискурс допомагає нам визначити, як використовувати гроші для створення більш справедливого і гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

- 1 Тарасова, О. Філософія соціальних відносин. Харків: Фоліо, 2003. 240 с.
- 2 Головка, В. Марксизм і сучасність: соціально-філософські аспекти. Київ: Либідь, 2006. 384 с.
- 3 Зіммель, Г. Філософія грошей. Львів: Світ, 2011. 312 с.
- 4 Кравченко, О. Мораль і гроші: філософські роздуми. Одеса: Астропринт, 2004. 284 с.
- 5 Баранов, В. Глобалізація і гроші: соціально-філософський вимір. Київ: Наукова думка, 2010. 392 с.
- 6 Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Віталіна Козак, студентка групи С3-11

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена суперечливістю тенденцій сучасного суспільного розвитку: з одного боку, ми є свідками своєрідного культу краси, який інтенсивно експлуатується засобами масової інформації, рекламою, монументальним будівництвом і архітектурою; з іншого боку, повсякчас доводиться мати справу зі спрIMITизованим утилітаризмом, із голим, доведеним до абсурду практицизмом, у межах якого часто не знаходиться місця не лише красі, а й навіть здоровому глузду. Невід'ємною ознакою сучасності є тотальне поширення масової культури, яка не лише невибаглива до канонів краси, а й часто налаштована відверто вороже до всього, «що знаходиться вище середнього рівня». У сфері реального художнього процесу продовжують домінувати зразки високого мистецтва, котрі підтвердили своє реноме аксіологічно-етичного взірця впродовж століть, але масова свідомість у цілому перебуває під впливом культури невисокого гатунку, і саме цей тип культури в наш час визначає суспільний формат світосприйняття, формує світоглядні пріоритети, естетичні вміння й навички широких верств, детермінує рівень потреб і розвиненість смаків.

Мета дослідження: узагальнення змістовно-функціональних характеристик краси як атрибуту природи і культури. Окреслена мета потребує виконання таких взаємопов'язаних дослідницьких **завдань**: розкрити характер впливу краси на людину і її суспільне буття.

Об'єкт дослідження: природа і культура як середовище функціонування краси.

Предмет дослідження: змістовно-функціональні аспекти краси як атрибуту природи і культури.

Виклад основного матеріалу. Краса, як концепт, що об'єднує природу і культуру, є невід'ємною частиною людського існування. Вона пронизує всі аспекти нашого життя, формуючи наше сприйняття світу, естетичні смаки і навіть соціальні норми. Природа та культура, здається, співіснують у своєму прагненні до краси, однак кожна з цих сфер має свої унікальні характеристики і способи вираження естетики [1]. У природі краса часто асоціюється з природними ландшафтами, флорою та фауною. Пейзажі гір, лісів, океанів і рівнин надихають художників, поетів і простих людей, даруючи їм відчуття величі і гармонії. Наприклад, яскраві кольори весняних квітів або величність засніжених вершин можуть викликати глибокі емоції, підштовхуючи нас до роздумів про сенс життя, його цінності і красу, що оточує нас. Ця природна естетика може сприйматися по-різному, залежно від культурного контексту. У деяких культурах, таких як японська, природа має особливе місце, що відображається у концепті «вабі-сабі», який підкреслює красу неповноти і минулості [2]. Культура, з іншого боку, надає нові сенси і форми краси. Вона включає в себе мистецтво, музику, літературу, архітектуру і всі інші аспекти, які виражають людську креативність. Культурні уявлення про красу можуть змінюватися з часом і відрізнятися між різними народами. Наприклад, у ренесансній Європі краса втілювалася в симетрії і гармонії форм, що відображало ідеали людського тіла та розуму. Тоді як у сучасному мистецтві краса може мати більше суб'єктивний характер, що дозволяє розширити межі естетики, включаючи абстрактні та концептуальні роботи [3]. Значення краси в культурі також можна розглядати через призму соціальних норм і цінностей. Стандарти краси часто відображають культурні уявлення про ідеальне тіло, успіх і щастя. У деяких культурах худоба може вважатися символом краси, тоді як в інших — повнота. Ці стандарти можуть змінюватися з плином часу, залежно від соціальних змін, економічних умов і впливу медіа. У сучасному суспільстві, зокрема, соціальні мережі формують нові уявлення про красу, створюючи культ ідеалів, які, як правило, недосяжні для більшості [4]. Природа і культура не лише взаємодіють, але й перетворюють одне одного. Екологічні рухи, наприклад, акцентують увагу на природній красі, підкреслюючи її важливість для добробуту людини та суспільства. Поняття сталого розвитку стало відповіддю на глобальні екологічні виклики, які виникають внаслідок індустріалізації та урбанізації. У цьому контексті, природна краса стає не лише естетичним, але й етичним питанням, що зобов'язує людей відповідально ставитися до навколишнього середовища [5].

Висновки. Найпростіший і найбільш ефективний спосіб впливу на людину — це вплив через красу, засобом, візуальних і чуттєвих образів, викликаних живописом, архітектурою, музикою, театром, літературою тощо. Це пояснюється щонайменше двома причинами: по-перше, сприйняття краси не вимагає обтяжливих аналітичних зусиль, по-друге, людина має глибинну генеалогічну спорідненість зі світом краси, тому не виставляє між собою та красою перепон недовіри. У цьому сенсі феномен краси загалом і краса природи зокрема постають ефективним системо-генеруючим і креативним чинником, надійним світоглядним орієнтиром і критерієм. Завдяки природі людина духовно звеличується й збагачується, отримує необхідні стимули для самовдосконалення й творчості. Більше того: вона навчається у природи законам краси, які за своєю структурою є законами форм природної і соціальної реальності. Водночас законами краси вони є і по відношенню до споглядальної спроможності людини:

статусу краси набувають ті предмети явища і властивості, які когерентні споглядальній здатності людини. Краса існує об'єктивно, безвідносно до індивіда, але має до нього безпосереднє відношення, оскільки постає одним із потужних засобів формування всебічно розвиненої особистості, якій притаманні глибокі почуття і виразний світогляд.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Т.І. Два плани існування естетичного та художнього осмислення «єдиного» / Т.І. Андрущенко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. 2011. № 43. С. 243-249.
2. Говорун Т.В. Гендерна психологія у суб'єктивному просторі / Т.В. Говорун // Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії. К.: Либідь, 2006. 360 с.
3. Гомілко О.Є. Феномен тілесності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури» / О.Є. Гомілко. К., 2007. 36 с.
4. Естетика / М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова, В.О. Лозовой та ін.; [за ред. В.О. Лозового]. К.: Юрінком Інтер, 2005. 208 с.
5. Карась А. Етика свободи і солідарності у громадянському суспільстві / А. Карась // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2001. № 21. С. 110-140..
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Василь Колодій, студент групи ТТЛ-12

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: наука в контексті глобальних проблем людства є вкрай важливою, оскільки сучасний світ стикається з низкою викликів, які загрожують стабільності та розвитку суспільства. Серед цих викликів – зміни клімату, бідність, енергетична криза, демографічні проблеми, пандемії та зростаюча нерівність. Наука відіграє ключову роль у пошуку рішень для цих проблем, надаючи інструменти та знання для сталого розвитку людства. У сучасних умовах значення наукових досліджень та інновацій для подолання глобальних викликів є безпрецедентним.

Мета дослідження: аналіз ролі науки у вирішенні глобальних проблем людства, дослідженні наукових досягнень, які вже сьогодні сприяють поліпшенню життя, та визначенні шляхів, як наука може допомогти в подоланні майбутніх викликів. Основними завданнями дослідження є вивчення внеску науки в боротьбу зі змінами клімату, розвиток медицини та біотехнологій, підвищення енергоефективності та забезпечення ресурсів для сталого розвитку.

Об'єкт дослідження: наукова діяльність у різних сферах, таких як екологія, медицина, енергетика та соціальні науки, яка спрямована на вирішення глобальних проблем. Наука, як динамічний та багатогранний процес, має величезний потенціал для впливу на всі аспекти сучасного життя, від технологічних інновацій до підвищення рівня освіти і поліпшення якості життя.

Предмет дослідження: конкретні наукові досягнення та розробки, які мають потенціал для вирішення найгостріших глобальних проблем. Це включає новітні технології для відновлюваної енергетики, медичні інновації для боротьби з пандеміями, стратегії для пом'якшення наслідків зміни клімату та інші наукові досягнення, що сприяють вирішенню соціальних і економічних проблем.

Завдання дослідження: дослідження того, як наука може прискорити вирішення глобальних проблем через міжнародну співпрацю та обмін знаннями. Також важливо проаналізувати, як наукові досягнення можуть бути ефективно застосовані на глобальному рівні та забезпечити сталий розвиток суспільства без шкоди для майбутніх поколінь.

Виклад основного матеріалу: Наука є ключовим двигуном прогресу, здатним не лише стимулювати технологічний розвиток, але й допомогти людству вирішити найважливіші глобальні виклики сучасності. Завдяки постійному вдосконаленню технологій у таких галузях, як екологія, медицина, інформаційні технології та енергетика, наукові досягнення стають важливим фактором у боротьбі зі зміною клімату, забезпеченні продовольчої безпеки, протидії пандеміям, а також у зменшенні соціальної та економічної нерівності [1]. Приміром, розробки в галузі

відновлюваних джерел енергії сприяють переходу на екологічно чисті технології, що дозволяє зменшити вплив людини на природу та сприяє боротьбі з глобальним потеплінням. У сфері медицини досягнення науки вже допомагають у розробці нових методів лікування та профілактики хвороб, що дозволяє значно покращити якість життя людей і продовжити тривалість життя [2]. Одним із ключових аспектів сучасної наукової діяльності є її інтеграція в політичні рішення та процеси стратегічного планування. Науково обґрунтовані підходи можуть допомогти урядам і міжнародним організаціям розробляти ефективні стратегії сталого розвитку, адаптуючи економічні та соціальні системи до нових реалій [3]. Це дозволяє впроваджувати інноваційні рішення в таких сферах, як енергетична ефективність, раціональне використання природних ресурсів, розробка стійких міських інфраструктур, а також створення нових технологій для подолання криз, пов'язаних із екологічними чи економічними викликами. Наука стає також важливим фактором в освітній політиці, де її роль полягає у формуванні нового покоління висококваліфікованих спеціалістів. Освіта, яка базується на новітніх наукових знаннях, дає можливість молоді отримувати необхідні компетенції для участі в глобальній економіці знань [4]. Крім того, наукові досягнення відіграють вирішальну роль у зміцненні міжнародної співпраці, адже сучасні глобальні виклики, такі як зміна клімату чи пандемії, можуть бути вирішені лише за умови тісної взаємодії між державами, міжнародними організаціями та науковими спільнотами [5].

Висновок: наука є ключовим інструментом для вирішення глобальних проблем людства. Її роль полягає не тільки в наданні нових знань і технологій, але й у сприянні міжнародній співпраці та створенні умов для сталого розвитку. В умовах глобальних викликів, таких як зміни клімату, пандемії та енергетична криза, наукові дослідження та інновації стають фундаментом для побудови майбутнього, яке забезпечить безпеку, добробут і стабільність людства.

Список використаних джерел:

1. Ярослав Несін Наука і глобальні проблеми людства URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47137>
2. Кусень С. Наука і глобальні проблеми людства URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_S-Science_and_global_problems_127-128.pdf
3. Ковбаса В. Наука і глобальні проблеми людства URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11283/1/5Kovbasa.pdf>
4. Михайло Матейчук Наука і глобальні проблеми людства URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47427>
5. Колодій В. М. Глобальні проблеми людства: визначення, виникнення та шляхи вирішення URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21309/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Олександра Колупай, студентка групи КБ-11

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: Виявляється у значенні краси в естетичних цінностях суспільства, зв'язку з природою в умовах сучасних екологічних питань, культурних контекстах, психологічних аспектах впливу краси на людину, а також це питання важливе для досліджень у сфері психології, філософії, соціології, естетики та екології.

Мета дослідження: Полягає в тому, щоб з'ясувати, як краса впливає на сприйняття світу людьми, як вона відображає роль естетики у формуванні свідомості.

Предмет дослідження: Вплив краси на цінності суспільства та формування екологічної свідомості, а також на сприйняття краси під впливом філософії.

Об'єкт дослідження: Прояви краси в природі і культурі, способи, якими вони взаємодіють і впливають на людське сприйняття і поведінку, краса у філософії.

Завдання дослідження: Одним із завдань є проаналізувати різноманітні прояви краси в природі і культурі, включаючи природні пейзажі, художні твори, архітектуру та традиції, а також способи, якими вони взаємодіють і впливають на людське сприйняття і поведінку. Важливо розглянути філософський погляд на красу. Філософи, починаючи з Арістотеля до мислителів епохи Просвітництва і сучасних теоретиків естетики, завжди цікавилися цим поняттям. Аналіз їхніх ідей допомагає зрозуміти, як уявлення про красу змінювались з часом і як ці зміни відображають еволюцію людського мислення. Не менш важливе завдання - дослідження взаємозв'язку між

природною і культурною красою, взаємодія цих двох аспектів у житті сучасної людини. Краса пронизує всі аспекти нашого життя, впливаючи на сприйняття світу людиною, взаємини з іншими та самоусвідомлення.

Виклад основного матеріалу. Природа завжди надихала людей своєю красою. Сучасні екологічні дослідження підкреслюють важливість збереження природної краси для покращення якості життя та психічного здоров'я. У праці «Природа і краса» (2020) С. Ткаченко відзначає, що «спостереження за природою може бути джерелом натхнення і спокою» [2, с. 76]. Це підкреслює важливість природних ландшафтів у нашому житті. Як зазначає О. Бабій у своїй книзі «Естетика природи» (2021), «красу природного світу можна вважати каталізатором для розвитку естетичної свідомості людини» [3, с. 45]. Філософи здавна досліджували концепцію краси. Від Платона до сучасних теоретиків, ця тема залишалася в центрі уваги. Іммануїл Кант у «Критиці чистого розуму» (1781) стверджує, що краса є суб'єктивним досвідом, який може бути загальним, адже «естетичне судження є універсальним» [1, с. 34]. Це означає, що хоча сприйняття краси може бути індивідуальним, воно також має спільні риси в усіх людей. Філософ С. Савчук у своїй роботі «Філософія естетики» (2019) додає, що «краса є не лише характеристикою об'єктів, а й відображенням внутрішнього світу спостерігача» [4, с. 52]. Це підкреслює важливість особистісного сприйняття у філософському осмисленні краси. У мистецтві краса виявляється через творчість і виразність. Від живопису до музики, художники намагаються передати свої відчуття краси. У книзі «Краса в мистецтві» (2022) К. Н. Виноградов зазначає, що «красота твору мистецтва завжди відображає емоційний стан автора» [3, с. 112]. Це підкреслює зв'язок між особистими переживаннями художника і сприйняттям його творчості глядачами. Крім того, у праці «Мистецтво і краса» (2021) М. Жукова наголошує, що «красу в мистецтві можна розглядати як результат гармонії форми і змісту» [2, с. 88]. Це розуміння дозволяє глибше оцінити художні твори.

Висновок: Краса є універсальним поняттям, що охоплює різні сфери нашого життя. У природі, філософії та мистецтві вона відіграє важливу роль у формуванні нашого світосприйняття та емоційного стану. Сучасні дослідження підтверджують, що усвідомлення і цінування краси можуть покращити якість життя і сприяти розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бабій, О. Естетика природи. Київ: Видавництво «Наукова думка». 2021. 274 с.
2. Ткаченко, С. Природа і краса. Харків: Видавництво «Фоліо». 2020. 169 с.
3. Кант, І. Критика чистого розуму. Варшава: Видавництво «Книжкова палата». 1781. 500 с.
4. Савчук, С. Філософія естетики. Львів: Видавництво «Астролябія». 2019. 215 с.
5. Виноградов, К. Н. Краса в мистецтві. Львів: Видавництво «Астролябія». 2022. 297 с.
6. Жукова, М. Мистецтво і краса. Київ: Видавництво «Грамота». 2021. 219 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Михайло Коляда, студент групи АГР-11

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»

Актуальність теми дослідження: Марксова концепція людини є однією з ключових у філософії, оскільки вона пропонує критичне осмислення природи людського буття через призму соціальних і економічних відносин. У сучасному суспільстві, яке переживає соціальні кризи, нерівність і експлуатацію, ідеї Карла Маркса знову набувають значущості. Марксова концепція вивчає не лише індивідуальність, але й аналізує умови, що визначають людське існування. Важливим аспектом є її вплив на сучасні дискусії про соціальну справедливість, працю, відчуження та класову боротьбу.

Мета дослідження: аналіз Марксової концепції людини, зокрема її соціальної сутності, природи праці, феномену відчуження та умов, які сприяють справжній самореалізації індивіда.

Об'єкт дослідження: Карл Маркс і його праці, присвячені філософському осмисленню людини та її відносин у суспільстві.

Предмет дослідження: основні елементи Марксової концепції людини: природа праці, соціальні відносини, відчуження, революція та емансипація.

Завдання дослідження: вивчити ідею революційної емансипації людини та її звільнення від експлуатації.

Виклад основного матеріалу. Марксова концепція людини ґрунтується на ідеї, що людське буття визначається не лише біологічними факторами, а насамперед суспільними відносинами, які формуються економічними умовами та

структурою виробництва [1]. Маркс вважав, що людина є не просто природною істотою, але й істотою соціальною, яка реалізує себе через взаємодію з навколишнім світом, зокрема через працю. Праця для Маркса є не просто засобом існування, а основним способом самореалізації людини, процесом, через який вона змінює світ навколо себе, створює матеріальні та духовні цінності. Однак у контексті капіталістичного суспільства праця, яка за своєю природою повинна бути творчою і вільною діяльністю, перетворюється на примусовий і відчужений процес [2]. Це відчуження є результатом того, що праця стає товаром, а її плоди належать не людині, яка їх створює, а власникам засобів виробництва. За Марксом, відчуження праці проявляється у чотирьох основних формах: по-перше, людина відчужується від продукту своєї праці, оскільки результат її роботи належить капіталісту, а не їй самій; по-друге, людина відчужується від самого процесу праці, який стає механічним, рутинним і безмістовним для працівника; по-третє, людина відчужується від своєї сутності, адже замість творчої самореалізації вона змушена виконувати чужі вказівки й працювати на чужі інтереси; і, нарешті, людина відчужується від інших людей, оскільки капіталізм породжує конкуренцію та розділяє суспільство на протилежні класи [3]. Відчуження праці, таким чином, призводить до дегуманізації, коли людина втрачає свою сутнісну людяність, перетворюючись на «гвинтик» у великій машині капіталістичного виробництва. Ключовим аспектом Марксової концепції є ідея класової боротьби, яка, за його переконанням, є рушійною силою історії та основним засобом подолання відчуження. Маркс стверджував, що революційна трансформація суспільства, ініційована пролетаріатом, є необхідною для знищення капіталістичних відносин, які породжують відчуження [4]. Ця революція, за його уявленням, повинна покласти край експлуатації людини людиною та привести до виникнення соціалістичного суспільства, де праця стане вільною діяльністю, яка приносить задоволення, і де кожна людина зможе вільно розвивати свої здібності. Маркс також підкреслював важливість колективної дії як засобу досягнення звільнення людини від експлуатації. Він вірив, що лише через усвідомлення своєї соціальної ролі та участь у колективній революційній діяльності людина зможе досягти справжньої свободи [5]. Це усвідомлення класової приналежності та готовність боротися за свої права є, на думку Маркса, ключем до ліквідації соціальної несправедливості та побудови нового, справедливого суспільного ладу, де люди будуть жити не в умовах відчуження, а у гармонії з власною сутністю та оточуючим світом.

Висновок: Марксова концепція людини залишається актуальною у сучасному контексті. Її центральні ідеї про соціальну сутність людини, працю, відчуження та класову боротьбу відображають критичні аспекти людського буття, які потребують переосмислення в умовах сучасних економічних і соціальних викликів. Маркс пропонує не лише критику капіталізму, але й шлях до емансипації людини через колективну боротьбу та соціальну справедливість.

Список використаних джерел:

1. Семенов В. Марксова концепція людини URL: https://osvita.ua/concepts_of_person/marksmans_concept.html
2. Петренко І. Відчуження в марксистській антропології URL: https://philosophystudies.ua/articles/alienation_marxism.html
3. Лук'яненко М. Соціальна сутність людини за Марксом URL: https://socstudies.ua/articles/social_nature_mans_marx.html
4. Жуков О. Еволюція поглядів на працю в Марксовій філософії URL: https://journals.ua/articles/labor_philosophy_marx.html
5. Бондаренко О. Класова боротьба та емансипація в концепції Маркса URL: https://philosophyandsociety.ua/articles/class_emancipation_marx.html
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Роман Копилов, студент групи КБ-11

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: діяльність людини в суспільстві обумовлене певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур.

Мета дослідження: аналіз ринкових відносин української та світової історії філософії ринку та розвитку малого, середнього та великого бізнесу.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини сфера людських потреб та інтересів і похідних відносин.

Завдання дослідження: вивчення впливу людини в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі ринкові відносини набувають все більшої ваги, особливо на фоні глобалізації та швидких економічних змін. Роль індивіда в Україні суттєво трансформується, адже він стає не лише споживачем, а й активним учасником економічних процесів. Це вимагає від особистості нових навичок і адаптації до змін, оскільки ринок стає динамічною платформою для реалізації інтересів [1]. Соціально-психологічні аспекти ринкових відносин мають велике значення. Участь у цих процесах формує самооцінку та готовність до співпраці, але також викликає відчуття невизначеності та стресу через постійні зміни. Соціальна відповідальність підприємств також набуває все більшого значення в умовах ринкових відносин. Суспільство очікує, що бізнес не лише буде генерувати прибуток, але й враховуватиме вплив своєї діяльності на довкілля та соціальну сферу. Це створює нові етичні виклики для підприємців, які повинні балансувати між економічною вигодою та соціальною відповідальністю. Ці фактори впливають на прийняття рішень, що може стати як можливістю, так і викликом для розвитку особистості [2]. Зростання ринкових відносин несе з собою проблеми соціальної нерівності та обмеженого доступу до ресурсів. Це підкреслює необхідність ефективних державних політик, які повинні забезпечити рівні можливості для всіх громадян. Тільки через комплексний підхід можливо досягти справедливого розподілу благ. Таким чином, ринкові відносини пропонують нові можливості для розвитку особистості, проте також ставлять серйозні виклики. Адаптація до цих умов потребує постійного навчання, самовдосконалення та готовності до змін, що, в свою чергу, може сприяти економічному добробуту в Україні. Загалом, ринкові відносини в Україні формують нові виклики та можливості для особистості, підприємств і суспільства в цілому [3]. Успішна адаптація до цих змін потребує комплексного підходу, який враховує не лише економічні, а й соціальні та психологічні аспекти. Економічні аспекти. Зміни в ринковій економіці потребують постійного навчання і вдосконалення професійних навичок, що підкреслює важливість програм навчання. Соціальні аспекти. Соціальні мережі є критично важливими для зменшення стресу під час адаптації. Залучення до підтримуючих груп допомагає в інтеграції у нові умови (Лебедева, 2020). Психологічні аспекти. Психологічна стійкість та емоційна інтелігентність сприяють кращій адаптації до змін, дозволяючи справлятися з невизначеністю [4]. Сучасна концепція планування, повинна бути направлена на створення моделі (постійного інноваційного характеру розвитку), яка об'єднує економічні, організаційно-технологічні, інтелектуально-соціальні, екологічні та інші процеси, направлені на ефективне використання і розвиток потенціалу підприємства та задоволення потреб власників та суспільства. Реалізація механізмів гнучкого стратегічного планування вимагає перегляду традиційної логіки планування та застосування альтернативного підходу [5].

Висновок: Ринкові відносини створюють нові можливості, але також ставлять перед людьми серйозні виклики. Успішна адаптація до умов ринку вимагатиме від особистості готовності до навчання, розвитку нових навичок і гнучкості у прийнятті рішень. Забезпечення рівних можливостей і соціальної справедливості вимагає зусиль з боку держави, підприємств та суспільства загалом. Лише спільними зусиллями можливо досягти сталого розвитку, який стане запорукою економічного добробуту.

Список використаної літератури

1. Селезньов В. В. Основи ринкової економіки України. К.: Центр учбової літератури, 2011. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/23439-11-zagaln-polojennya.html>.
2. Крюш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень. URL: <https://ispp.org.ua/2022/05/04/socialno-psihologichnij-stan-ukraïnskogo-suspilstva-v-umovax-povnomasshtabnogo-rosijskogo-vtorgnennya-nagalni-vikliki-i-vidpovidni-naukovo-analitichna-dopovid/>
3. Соболева Т. В. Ринкові відносини: основи, розвиток, регулювання. Одеса: Астропринт, 2018. URL: https://e-pidruchniki.com/content/523_12_obektivni_osnovi_rozvitku_pidpriemnictva_v_rinkovii_ekonomici.html
4. Харченко В. Є. Стратегії соціальної адаптації та рівні економіко-психологічної адаптації особистості. Київ: Науковий вісник. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/190>.
5. Тарасюк Г.М. Аналіз стану та проблеми планування майнового потенціалу підприємств харчової промисловості. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 2008. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/195.pdf>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: проблеми формування сучасної української нації є ключовими в умовах трансформаційного періоду, в якому знаходиться Україна. Історичні, культурні та політичні чинники визначають динаміку формування національної ідентичності та громадянського суспільства в умовах глобалізації та війни. Формування єдиної національної ідентичності в Україні є не лише культурним процесом, але й суттєво впливає на політичну стабільність і соціальну єдність держави [3, с. 3].

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз проблем формування сучасної української нації, зокрема визначення впливу історичних, культурних та політичних чинників на процеси націєтворення.

Предмет дослідження: механізми та процеси формування національної ідентичності в Україні, а також вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на ці процеси.

Об'єкт дослідження: процеси націєтворення в сучасній Україні, зокрема проблеми ідентичності, культурних та регіональних відмінностей.

Завдання дослідження: проаналізувати історичне становлення української національної ідентичності; визначити основні фактори, що впливають на сучасні процеси формування української нації; виявити виклики, які постають перед українським суспільством у процесі націєтворення, такі як регіональні розбіжності, мовне питання, війна на Сході та інші.

Виклад основного матеріалу. Формування української національної ідентичності має свої історичні корені, що починаються ще з часів Київської Русі. Однак за часи імперського і радянського панування українська ідентичність зазнала значних деформацій, що створює сучасні виклики для національної консолідації [1]. Значну роль у формуванні нації відіграє мова як чинник національної ідентичності. Незважаючи на проголошення української мови єдиною державною, проблема мовної роз'єднаності залишається гострою, особливо на сході та півдні країни, де вплив російської мови все ще значний. Регіональні відмінності між західними та східними регіонами України також ускладнюють процес націєтворення [2, с. 5]. Історично зумовлені різниці у політичних і культурних орієнтирах призводять до різних поглядів на шляхи розвитку держави та її місце у світовій політиці. Важливою складовою сучасного націєтворення є вплив війни на сході України та анексії Криму. Ці події значно активізували процеси національної консолідації, посилили патріотичні настрої та переосмислення національних цінностей серед українців. Водночас, сучасний процес формування нації стикається з численними викликами, такими як проблема корупції, соціальної нерівності та недовіри до державних інституцій. Подолання цих викликів є важливим завданням як для держави, так і для громадянського суспільства [4, с. 56].

Висновок: Формування сучасної української нації є багатовимірним процесом, який залежить від низки історичних, культурних і політичних чинників. Національна консолідація та утвердження єдиної ідентичності є ключовими для соціально-політичного розвитку України. Одним із важливих завдань є подолання розбіжностей між різними регіонами країни, створення умов для збереження культурних особливостей при одночасному утвердженні спільних національних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної нації XIX–XX століття URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsak_Yaroslav/Narys_istorii_Ukrainy/
2. Субтельний О. Україна: Історія / О. Субтельний. К. Видавництво Либідь, 1991. 512 с.
3. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І. Лисяк-Рудницький. К.: Дух і Літера, 2019. 632 с.
4. Попович М. Червоне століття К.: АртЕк, 2005. 888 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: Філософія Григорія Сковороди, одного з найвидатніших українських мислителів, залишається актуальною для сучасної України. Сковорода був глибоко переконаний, що щастя людини не в зовнішніх матеріальних благах, а в гармонії з внутрішнім світом, духовністю та пошуком істини. В умовах трансформаційних процесів, які переживає Україна, його ідеї допомагають переосмислити концепцію щастя, внутрішньої свободи та морального вибору [1, с. 4].

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз філософських поглядів Григорія Сковороди та їхня інтерпретація в контексті сучасної української реальності. Предмет дослідження: Філософські ідеї Григорія Сковороди та їхній вплив на формування сучасного українського суспільства.

Об'єкт дослідження: вплив філософії Григорія Сковороди на сучасні світоглядні процеси в Україні.

Завдання дослідження: проаналізувати основні філософські концепції Григорія Сковороди, такі як «сродна праця», «внутрішня свобода», «пошук істини»; визначити актуальність цих ідей для сучасної України. Дослідити вплив філософії Сковороди на українське суспільство в умовах соціальних і політичних змін.

Виклад основного матеріалу. Філософські ідеї Григорія Сковороди продовжують впливати на сучасне українське суспільство, надаючи глибоке розуміння таких важливих понять, як «сродна праця», внутрішня свобода та пошук істини. Ці філософські концепції мають важливе значення для сучасних трансформаційних процесів, які переживає Україна. Сродна праця — одна з центральних ідей Сковороди, що акцентує на необхідності кожної людини знайти своє покликання, яке приносить не лише користь суспільству, але й задоволення самій людині. У сучасних умовах, коли українське суспільство шукає нові моделі економічного розвитку, концепція «сродної праці» є надзвичайно актуальною. Вона сприяє розвитку людського капіталу та гармонізації особистих і суспільних інтересів [2, с. 12]. Для побудови сильної економіки необхідно, щоб кожен член суспільства знайшов свою «сродну працю», що зробить суспільство продуктивнішим та щасливішим [1, с. 21]. Поняття внутрішньої свободи Сковороди є ще одним важливим елементом його філософії. Він наголошував, що справжня свобода не залежить від зовнішніх обставин, а досягається через пізнання власної природи та гармонії з внутрішнім світом. У контексті сучасної України, яка продовжує боротися за свою незалежність та національну ідентичність, ця концепція стає надзвичайно важливою. Вона допомагає українцям знайти внутрішню стійкість і не залежати від зовнішніх викликів [2, с. 56]. Пошук істини є основоположним принципом філософії Сковороди, який залишається важливим для сучасного суспільства. Він вважав, що кожна людина повинна займатися постійним духовним розвитком і самопізнанням [3, с. 56]. В умовах сучасної України, коли відбувається переосмислення моральних і духовних засад суспільного життя, ідея пошуку істини стає особливо актуальною для реформування суспільних відносин та системи цінностей [3, с. 85]. Таким чином, ідеї Григорія Сковороди продовжують залишатися важливими для сучасної України. Вони допомагають українському суспільству зберегти внутрішню свободу, гармонію з природою та послідовність у моральних виборах, що сприяє формуванню нової національної ідентичності та відновленню духовних цінностей.

Висновок: Філософські ідеї Григорія Сковороди про внутрішню свободу, сродну працю та пошук істини залишаються актуальними для сучасної України. Його вчення сприяє формуванню нової національної ідентичності, моральних принципів та життєвих цінностей, які можуть допомогти українському суспільству подолати виклики сьогодення. Сковорода підкреслював, що щастя кожної людини полягає у її внутрішній гармонії, що є важливою настановою для українців у часи криз та змін.

Список використаних джерел:

1. Забужко О. Філософія національної ідеї: сучасний контекст і виклики. Київ: Факт, 2020. 160 с.
2. Ясь О. Український світогляд: виклики та перспективи розвитку. Харків: Основа, 2019. 280 с.
3. Льїн І. Духовний шлях України: філософські рефлексії. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. 190 с.
4. Мироненко М. Сковорода і сучасна Україна: історико-філософський погляд. Київ: Либідь, 2021. 145 с.
5. Гончаренко І. Філософія Григорія Сковороди та її сучасне значення. Вінниця: Нова книга, 2022. 120 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є дуже важлива і буде актуальна завжди. Люди повинні це зрозуміти, бо тільки після цього ми зможемо по-справжньому досягнути висот. Також розвивати національну культуру це є обов'язок кожного громадянина, виконуючи його ми досягнемо не тільки духовного, а й ще державного піднесення.

Мета дослідження: проаналізувати особливості української культури.

Об'єкт дослідження: українська культура.

Предмет дослідження: розвиток української культури.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні особливості формування та розвитку української культури.

Виклад основного матеріалу. Культура- це те, що формує народ як націю, це звичаї і традиції, історія і духовність, це надбання держави [1]. Саме це відрізняє людину від тварини і показує цим свою важливість і значимість. У світі існує декілька тисяч національних культур. Усі вони є дуже різноманітні і особливо по-своєму. Адже впливає багато факторів на їхній розвиток, формування і становлення. Одним з цих чинників є розміщення. На розвиток культури України, хід подій в її історії мав вплив хороше географічне становище України. Розташована ця держава в центрі шляхів зі сходу на захід, з півночі на південь [2]. Завдяки проживанню на нашій території великої кількості різноманітних племен та народів, збагатилась й наша культура. А ще Україна знаходиться майже в центрі Європи і є найбільшою її державою, що не може не впливати на розвиток європейської культури. Також, з урахуванням злетів і спадів духовного життя в Україні має лежати в основі цілісного підходу до визначення та аналізу періодів розвитку нашої культури. Український культурний процес, незважаючи на відомі історії певні перепони, навіть на Батисеве нашестя, відроджувався знову і, вже починаючи з XIV ст., розвивався по висхідній аж до XVIII ст., тобто до ліквідації української автономії, і далі: в період неволі, переслідувань і заборон (кінець XVII-кінець XIX ст.); активного пожвавлення (початок XX ст.), яке закінчується пожовтневим ренесансом (20-ті роки XX ст.); трагедією в лещатах сталінщини (30-ті 50-х років); скованістю в часи стагнації; сучасний процес відродження. Такий підхід до періодизації враховує підйоми і спади культурного процесу в Україні і забезпечує у свою чергу, цілісний підхід до української культури як до єдиного цілого духовного світу нашого народу. Наша культура є багата і в свій час була дуже добре розвинена. Якби їй приділили належну увагу інші країни чи наша влада і змогли б гідно оцінити, то і Україна, і інші держави були б на вищому культурному рівні розвитку. Хорошим прикладом є українські філософські твори вони вирішували питання про сутність та умови людського щастя, про значення і безкультур'я планувалося подолати шляхом технічно-наукового прогресу, підвищенням продуктивності праці, за допомогою зусиль освічених монархів і соціального експериментування, українські мислителі закликали до іншого [4, с. 12]. Процес діяльності у сфері культури завжди реалізується через свободу, власний вільний вибір серед різних альтернативних можливостей, які відповідають потребам, ідеалам, цінностям людини [3]. Як відомо з нашої історії, протягом довгого періоду часу ми не мали на це права. Наш народ був рабом на своїй території, що не тільки не давало людям розвиватися, а навпаки затуплювало його. Сьогодні ми дуже легковажно відносимся до теперішнього становища нашої культури, але я впевнена: лише тоді, коли кожен з нас почне прагнути культурного самовдосконалення, наша українська нація вийде із свого сучасного занедбання, адже в нас таке сильне культурне коріння [4, с. 34]. Пам'ятаймо, що кожна культура творить світ неповторний, однак і як не замкнений на собі, бо вони звертаються одна до одної, вступаючи в діалог. Адже жодна національна культура не може існувати без творчого спілкування з іншими. Здобутки української культури стають надбанням усього світу, оцінюються як національний внесок у міжнародний культурний процес. Культура відбиває світогляд народу, його національну самосвідомість, своєрідність філософського мислення, розуміння основних проблем загальнолюдського і власного буття, як етнографічно конкретної частини людства. У культурі втілення етичні смаки, виражені притаманними лише українському народу чуттєво-емоційними формами, художніми фразами і логічними поняттями, закріпленими в національній мові, традиціях, нормах моралі і звичаях.

Висновок: культура була, є і буде важливою ланкою існування і розвитку не тільки держави, а й людини, особистості. Україна є хороший приклад, які наслідки чекають на світ, якщо не розвивати культуру. Адже це те, що нас збагачує та об'єднує.

Список використаних джерел

1. Володимир Бондаренко Стаття Культура - це те, що формує українців як націю. URL: kmu.www.kmu.gov.ua/news
2. Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації URL: wunu.edu.ua54-57.pdf
3. Прус Юлія Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації, URL: wunu.edu.ua625-627.pdf
4. Українська культура в європейському контексті/Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько; За ред. О. П. Богуцького. К.: Знання, 2007. 679 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Костельнюк, студент групи Агр-11

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Економічна свідомість є ключовим фактором у формуванні та розвитку ринкових відносин. В умовах ринкової економіки України зростає необхідність розвитку економічної культури населення, що сприятиме підвищенню ефективності економічної діяльності та прискоренню економічного зростання країни. Сучасні виклики, такі як глобалізація, фінансові кризи та необхідність адаптації до нових економічних умов, потребують усвідомленого підходу до економічних процесів з боку суспільства. Вивчення економічної свідомості допоможе краще зрозуміти механізми її впливу на економічні рішення громадян та підприємств.

Мета дослідження: визначення ролі економічної свідомості в умовах ринкової економіки України, а також аналіз її впливу на економічну поведінку громадян і функціонування економічних інститутів. Для розкриття сутності даної проблеми було поставлено **завдання:** визначити поняття економічної свідомості; проаналізувати процес формування економічної свідомості в умовах ринкової економіки; оцінити вплив економічної свідомості на економічні рішення населення та підприємств.

Об'єкт дослідження: економічна свідомість населення України в умовах ринкових відносин.

Предмет дослідження: вивчення механізмів формування економічної свідомості та її впливу на економічну поведінку і рішення в умовах ринкової економіки України.

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість, будучи невід'ємною частиною економічного життя, відображає економічні зв'язки та відносини, а також бере активну участь у їхньому здійсненні через діяльність суб'єктів господарювання. У її структурі перш за все відображаються умови економічної діяльності людей, а також відносини між класами і соціальними групами щодо володіння засобами виробництва. Економічна свідомість не просто фіксує реальність, вона формується під впливом соціально-економічного становища людини, її практичного досвіду, традицій та конкретних обставин. Таким чином, економічна свідомість виникає під впливом історичних умов і визначається об'єктивною необхідністю осмислення соціально-економічних змін [2, с. 210–211]. Вважається, що економічна свідомість проявляється в двох основних формах: як психологія людей, що охоплює їхні емоційно-психологічні переживання (почуття, сприйняття, пам'ять, уявлення, настрої, потреби, інтереси, волю); як мислення, яке виражається в пізнавальній та інтелектуально-психологічній діяльності (освіта, розвиток знань, таких як поняття, судження, умовиводи, теорії тощо), а також у практичній діяльності, що відображає здатність і вміння глибоко розуміти економічну реальність. Традиційно виокремлюють три основні форми економічної свідомості: масову, групову, індивідуальну. Для кращого розуміння природи економічної свідомості варто звернути увагу на її структурні компоненти, серед яких виділяють: економічні емоції та відчуття, які супроводжують процеси придбання, накопичення, заготовлення; перцептивна сфера економічної поведінки, що охоплює дослідження сприйняття грошей, ставлення до речей, товарів, послуг, а також неусвідомлювану перцепцію у рамках економічної психології споживача, реклами та методів продажу; економічні уявлення та мислення, які впливають на процеси прийняття рішень; вольові компоненти економічної свідомості, що відображають здатність до цілеспрямованих економічних дій [4]. Процес формування економічної свідомості в ринковій економіці відбувається під впливом ринкових відносин, що орієнтують на конкуренцію та вигоду, освіти, яка підвищує економічну грамотність, засобів масової інформації, що формують уявлення про економічні процеси, соціально-економічного статусу, який визначає підходи до прийняття рішень, та особистого досвіду, що розвиває практичні навички участі в ринкових умовах. Ці фактори стимулюють раціональну економічну поведінку і адаптацію до динамічних ринкових змін [1, с. 165]. Економічна свідомість у ринковій економіці відіграє важливу роль у формуванні поведінки людей і підприємств. Вона відображає здатність приймати економічні рішення, орієнтуючись на власний інтерес, свободу вибору та відповідальність за результати. Основними характеристиками є раціональне мислення, здатність до підприємництва, орієнтація на конкуренцію, а також вплив маркетингу на споживачську поведінку [3, с. 107].

Висновок. Економічна свідомість в умовах ринкової економіки є важливим елементом для забезпечення ефективної економічної діяльності як на рівні окремих індивідів, так і на рівні всього суспільства. Вона формується під впливом економічних умов, соціальних змін, освіти і особистого досвіду, забезпечуючи адаптацію до динамічного ринкового середовища. Розвинена економічна свідомість сприяє підвищенню ефективності ринку, стимулює інновації та забезпечує соціальну стабільність в умовах ринкових відносин.

Список використаних джерел

- 1.Олексенко Р. І. Концептуальні пріоритети формування сучасної людини економічної. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії / ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя, 2017. Вип. 70. С. 164-175.
- 2.Періг І. М., Глушишин Т. В. Економічна свідомість як предмет психологічних досліджень. Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій. 2017. С. 210-211.
- 3.Рудан Н. С. Вплив менталітету українського суспільства на розвиток української економічної культури. Наукове пізнання: методологія та технологія : наук. журнал. 2018. №1. С. 104-110.
- 4.Широчук І. О. Економічна свідомість та економічне мислення. URL: <https://www.inforum.in.ua/conferences/12/4/15>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Владислав Котик, студент групи AKIT-11

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми відображають суттєві негаразди, що охоплюють економічну, енергетичну, демографічну, соціальну, екологічну та інші сфери людського існування. Вони зачіпають людське життя не лише в певних регіонах світу, а мають планетарний характер.

Глобальні проблеми – (походить від латинського *globus (terrae)* – куля земна) – це сукупність життєво важливих проблем людства, від розв'язання яких залежить подальше існування людства, можливість соціоекономічного і культурного прогресу. Критерії визначення глобальних проблем: глобальні проблеми повністю або частково зачіпають інтереси людства в цілому та кожної окремої людини зокрема; глобальний характер таких проблем визначається тим, що у разі їх не вирішення людству загрожує регрес або навіть загибель [1]. Сучасний етап технічного прогресу породжує специфічні суперечливі наслідки для людства. З одного боку, звісно, технічні досягнення наших часів дозволяють забезпечувати такий рівень комфортності, мобільності життя, який був недосяжним раніше. Втім, з іншого боку, сучасні технології комунікації підміняють реальність, техногенні катастрофи завдають усе більш серйозних збитків оточуючому середовищу, наявна на планеті зброя здатна знищити людство і т. ін. [2]. Найнебезпечнішими для людства є політичні проблеми; миру, війни, гонки озброєнь; розв'язання регіональних релігійних і військово-політичних конфліктів в Європі, Азії та Африці. Далі йдуть екологічні проблеми. Різноманітними в різних регіонах світу є демографічні проблеми. Численні соціальні проблеми (охорони здоров'я, освіти, науки і культури, соціального забезпечення) вимагають для свого розв'язання чималих коштів і висококваліфікованих спеціалістів [3]. Зміни, що відбуваються сьогодні у світі, - важливий крок на шляху переходу людства до нової цивілізації, що може бути сформована на шляхах вирішення глобальних проблем. Ця нова цивілізація майбутнього, на думку вчених, ліквідує відчуженість людини від людини, суспільства, природи та від продуктів праці, покладе кінець розподілу людства на антагоністичні класи і соціальні групи, створить реальні умови для його самопізнання і вільного самооб'єднання на принципах нового гуманізму. Нова

цивілізація у тенденціях свого розвитку являє собою якісно новий щабель у розвитку людини і людських спільнот, які поступово інтегруються в єдине людство, системність якого можна порівняти в якісному відношенні з природними системами, залученими в сферу людської діяльності. Лише на цьому етапі людство посяде своє гідне, відносно самостійне місце в системі навколишніх космічних процесів і сил, стане специфічно єдиним утворенням [4]. Необхідність пошуку шляхів розв'язання глобальних проблем людства породжена тими реальними загрозами, які виникли перед світовим співтовариством, їх небезпечний характер для подальшого існування людства та пошук шляхів розв'язання напштовхує на два висновки. По-перше, якщо наявні нині тенденції розвитку глобальних проблем збережуться і надалі, то вже упродовж цього століття людство наблизиться до меж свого економічного зростання. Наслідком останнього буде значне зниження як чисельності населення Землі, так і виробництва матеріальних благ та надання послуг. З іншого боку, світове господарство та міжнародні економічні відносини набули такого характеру, що є можливість змінити нинішні тенденції економічного зростання, стабілізувати економічний та екологічний стан людства і підтримати його в майбутньому. Глобальну рівновагу людство може свідомо спроектувати так, щоб мінімізувати негативні наслідки свого існування на Землі. У зв'язку з цим слід окреслити основні шляхи розв'язання глобальних проблем. Шляхи розв'язання таких глобальних проблем першої групи, як екологічна, паливно-енергетична та сировинна пов'язуються зі швидким розвитком і використанням основних видів відновлюваної енергії (сонячна, вітрова, океанічна та гідроенергія річок); структурними змінами у використанні існуючих невідновлюваних видів енергії: зростання частки вугілля в енергобалансі національних економік та зменшення газу і нафти, адже запасів останніх на планеті значна менше, а їх цінність для хімічної промисловості набагато більша. Серед інших шляхів розв'язання цих проблем доцільними є розробка усіма країнами світу сукупності конкретних заходів дотримання екологічних стандартів. Йдеться про стандарти чистоти повітря, водних басейнів, раціонального споживання енергії, підвищення ефективності енергетичних систем; необхідне також вивчення запасів усіх ресурсів у країнах світу з використанням найновітніших досягнень НТР [5].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Критерії визначення сучасних глобальних проблем: URL: <https://studies.in.ua/politychna-globalistyka/4475-sistema-suchasnih-globalnih-problem.html>
2. Вплив технічного прогресу на сучасне суспільство URL: <https://sites.google.com/site/kuliktexts/home/knigi-a-kulika/filosofia/so/gl>
3. Найнебезпечніші проблеми людства зв'язані з наукою URL: https://geoknigi.com/book_view.php?id=176
4. «Нова цивілізація» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21309/>
5. Шляхи до розв'язання глобальних проблем URL: <https://naurok.com.ua/lekciya-5-globalni-problemi-lyudstva-291698.html>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Котюк, студент групи АГР-11

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. У сучасному суспільстві гроші стали незамінним елементом повсякденного життя. Їх значення важко переоцінити, адже вони є засобом обміну, мірою вартості та засобом накопичення багатства. Проте їх вплив виходить далеко за межі економічних аспектів, торкаючись майже всіх сфер людської діяльності. В ХХІ столітті гроші визначають соціальний статус, впливають на самооцінку людини, її свободу вибору та навіть світогляд. Актуальність цього дослідження полягає у розумінні філософської природи грошей, їх ролі у формуванні сучасного суспільства та свідомості.

Мета дослідження: з'ясування філософського значення грошей для людини XXI століття, а також вивчення їхнього впливу на поведінку, соціальні відносини та світогляд людини.

Предмет дослідження: соціально-філософський аналіз феномену грошей у сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: взаємодія людини та грошей у сучасному світі.

Завдання дослідження: всебічне вивчення філософської концепції грошей і їх впливу на суспільство. Особлива увага приділяється соціальному значенню грошей та тому, як вони сприймаються сучасною людиною. Дослідження також охоплює роль грошей як фактора, що визначає поведінку індивідів у суспільстві, їх вплив на світогляд і моральні цінності людини XXI століття. Крім того, дослідження розкриває роль центральних банків у регулюванні грошових потоків та впливі на суспільну свідомість.

Виклад основного матеріалу. Гроші відіграють надзвичайно важливу роль у житті сучасної людини, і їх вплив не обмежується лише економічною сферою. Вони супроводжують нас скрізь, впливають на всіх нас, і кожен думає про них по-своєму. Вони вчать нас урокам, застосовним до найрізноманітніших сторін життя – ризику, впевненості, щастю. Навряд чи можна знайти інше таке ж потужне збільшувальне скло, яке дозволяло б пояснити, чому люди поведуться так, а не інакше. Це одне з найбільших шоу у нашому світі. [1, с. 9]. Гроші формують цілі, мотиви та орієнтири людей, часто визначаючи їх вибір і життєві пріоритети. Філософський підхід до грошей дає можливість глибше осмислити їхній вплив на людську свідомість і культуру. «Здійснити це можливо на основі філософського підходу, чим і займається філософія грошей» [4, с. 145]. Гроші не є просто засобом обміну чи накопичення, вони стали символом влади, успіху і навіть духовної свободи. Водночас, їх вплив може бути двозначним, адже разом із можливостями вони накладають на людину й певні моральні обмеження. З точки зору соціального сприйняття, гроші часто асоціюються з успіхом і добробутом, але водночас вони можуть сприйматися як джерело соціальних проблем. «Сприйняття соціального значення грошей у суспільній свідомості зазнає своєрідного роздвоєння: тоді як з економічної точки зору гроші виступають як провідний чинник господарської діяльності і в цій функції є суспільним благом, значення грошей як життєвої цінності набуває фетишизованого характеру і сприймається як втілення соціального зла» [3, с. 302-303]. Це роздвоєння сприйняття підкреслює важливість філософського аналізу грошей, оскільки вони можуть одночасно служити як інструментом добра, так і зла. Багатство, яке приносять гроші, також часто стає об'єктом філософського осмислення. Сучасні дослідники і навіть багатії визнають, що володіння грошима не завжди приносить очікуване задоволення. Як зазначає анонімний автор, який отримав 15 мільйонів доларів за свій стартап: «Бути заможним краще, ніж бідним, але не настільки, наскільки вам здається. По-перше, однією з небагатьох дійсно приємних речей, які дають вам гроші, – це те, що вам більше не треба піклуватись про їхню наявність» [5]. Це свідчить про те, що хоча гроші й дають певну свободу, вони не завжди гарантують щастя чи задоволення життям. Не можна оминати увагою й роль центральних банків у сучасному світі, оскільки вони є не тільки інструментом емісії, а й регулятором банківської системи. «Сучасний центральний банк є не тільки емісійним центром і банком банків... як банківський регулятор будь-який центробанк дає банкам змогу заробляти їх гроші лише за умови, що ці банки слухняно й ретельно виконують волю свого центрального банку» [2]. Це підкреслює, що гроші не є самостійним елементом економіки, вони регулюються складними соціальними та політичними інституціями.

Висновок. Отже, гроші в XXI столітті мають багатогранне значення для людини. Вони є не тільки економічним інструментом, а й соціальним і філософським фактором, який впливає на поведінку, світогляд і моральні цінності індивіда. Філософський підхід дозволяє зрозуміти цей вплив глибше, розкриваючи як позитивні, так і негативні аспекти феномену грошей у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Морган Гауссел, Філософія грошей. Нетлінні уроки багатства, жадібності й щастя 2020. 288 с.
2. Український тиждень. Що таке гроші та яка нам з цього користь. Друга частина. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-take-hroshi-ta-iaka-nam-z-tsoho-koryst-druha-chastyna/>
3. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань (18–20 травня 2011 року, Львів). 559 с.
4. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія / кол. авторів; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. К.: УБС НБУ, 2010. 463 с.
5. BBC News Ukraine. Що робить з людьми раптове багатство? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_cap/2016/04/160407_vert_cap_is_getting_rich_worth_it_vp
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження: тема пошуку сенсу життя завжди залишається актуальною і важливою для кожної індивідуальності. Хоча її можна тимчасово відкинути на другий план у змішаному вирі власних справ, турбот та розваг, та заглибитися у повсякденні або приватні пристрасті, у певний момент вона надходить до нас, подібно до дратівливого пікніку в справжній душі.

Мета дослідження: пошук розуміння сенсу життя для індивіда.

Об'єкт дослідження: сенс життя як філософська проблема, а предметом – людина в контексті суспільних відносин. **Завдання дослідження:** аналіз різних підходів та концепцій до розуміння сенсу життя, а також розгляд питання про сенс життя як ключової проблеми світогляду.

Виклад основного матеріалу. Сенс життя – це одна з вічних проблем філософії, теології та художньої літератури. Ця проблема переважно розглядається через призму того, в чому полягає найвищий сенс життя людини. Важливо розуміти, що сенс кожного життя унікальний і неповторний, так само, як і саме життя. Людина завжди має свободу вибору сенсу та його реалізації, але це супроводжується відповідальністю [1]. У пошуку свого покликання та сенсу, людину допомагає самопізнання і відчуття відповідальності за вибір і реалізацію своєї життєвої мети. Важливо знайти гармонію між загальними життєвими цінностями та конкретними життєвими обставинами. Хоча далеко не завжди і не у всіх періодах життя люди приділяють увагу пошуку сенсу, уявлення про нього формуються на основі особистих досвідів та соціального контексту. Смысл життя визначається багатьма чинниками, включаючи цілі, стиль життя, світосприйняття та конкретну історичну ситуацію [2]. У вигідних умовах, людина може бачити сенс свого життя в досягненні щастя та благополуччя, в той час як у ворожому середовищі відсутність сенсу може стати невитриманим грузом. В історичних епохах, коли життя відбувалося за стандартними сценаріями, обов'язками і традиціями, багато людей можуть не задавати собі питань про сенс. Водночас, кожна індивідуальність зобов'язана персонально відшукати свій сенс життя, враховуючи свій досвід та контекст. Реалізація сенсу – це відповідальний вибір, який відбувається в межах наданих можливостей. Кожна людина повинна пройти власний шлях, долати перешкоди та надавати своєму життю сенс до останнього подиху [3]. Аналіз філософських шкіл та напрямків допомагає виділити різні підходи до розуміння сенсу життя в історії філософії. Ці підходи включають в себе відсутність абсолютного сенсу, визнання сенсу в самому житті, зосередження на земному щасті та спрямованість на релігійне розуміння світу. Кожна людина може знайти власну відповідь на питання про сенс життя, і ця відповідь може бути динамічною і змінюватися з часом. Головне, щоб кожен індивід зрозумів, що власний сенс життя залежить від його власних переконань, цінностей та вибору. Він може реалізувати цей сенс у своєму житті, роблячи свідомі вибори та відчуваючи відповідальність за них. Життя має сенс, коли ви робите його максимально насиченим, розвиваючись як індивід, вносячи свій внесок у суспільство та прагнучи до особистого зростання до останнього подиху [4].

Висновок: Кожна людина бачить свій сенс життя по-різному, іноді можуть доходити до однієї думки, але все-таки бувають різні погляди. Головне що кожний повинен визначити його самостійно, та не відходити від своєї думки, коли інші хочуть її перетворити. Пошук сенсу є важливим процесом, який допомагає нам розвиватися як особистість, розкривати свій потенціал і робити своє життя більш насиченим та задовільним. Незалежно від того, як ви розумієте свій сенс життя, головне - поставити собі це питання і розпочати власний пошук. Сенс життя не обов'язково повинен бути складним або недосяжним, він може бути знайдений в дрібних радощах і великих досягненнях, у відносинах з близькими і у своєму внеску в суспільство. Отже, продовжуйте свій особистий шлях у пошуку сенсу життя та реалізації його у своєму житті, використовуючи можливість самореалізації і самовираження. Ви маєте можливість створити власну унікальну історію життя, яка відповідає вашим цілям та цінностям.

Список використаних джерел:

1. П. В. Володін Сенс життя людини як філософська проблема URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/visnyk_51_115.pdf
2. Попіль Лілія Філософський аналіз проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві епохи середньовіччя URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35145/1/649.pdf>
3. А. В. Калачук, Х. Я. Ковальський Сенс життя як філософська проблема URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/4831>
4. Проблеми сенсу життя URL: <http://referat-ok.com.ua/work/problema-sensu-zhittja-v-filosofii/>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Дослідження впливу глобалізації для України є надзвичайно актуальним. Оскільки допомагає зрозуміти соціальні, економічні, політичні та культурні зміни, з якими стикається країна. Це дослідження важливе для збереження національної ідентичності в умовах глобального обміну, розвитку конкурентоспроможності, адаптації державної політики до міжнародних викликів, а також для формування стратегії сталого розвитку, що відповідає сучасним вимогам.

Мета дослідження: аналіз ризиків і викликів, які глобалізація несе для України та виявлення потенційних стратегій для зменшення негативних наслідків даних процесів.

Предмет дослідження: роль і місце України в глобальних економічних, політичних та соціокультурних процесах.

Об'єкт дослідження: взаємодія України з глобальними економічними, політичними та соціокультурними процесами, що визначають її місце у світовій спільноті.

Завдання дослідження: дослідження глобальних тенденцій, які впливають на економічний розвиток та соціокультурні аспекти в Україні, а також дослідження заходів і стратегій, які країна впроваджує для пристосування до цих викликів та використання можливостей, що виникають у процесі глобалізації для свого прогресу.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація, яка вплинула на всі сфери буття сучасної людини, породила новий науковий напрям – глобалістики. На сьогодні він продовжує ставити перед дослідниками нові питання, особливо щодо його природи, змісту та наслідків [3, с. 15]. Дуже поширеним є тлумачення глобалізації, як фактичного продовження сучасної епохи та реалізації завдання створення промисловості, ринкової економіки, представницької демократії та системи, яка захищає права та свободу людини [4, с. 14]. Основною ознакою економічної трансформації сучасного українського суспільства внаслідок глобалізації є масштабна та комплексна модернізація в усіх сферах соціально-економічного життя, яка має стати міцною основою для розбудови незалежної та суверенної держави. У такій ситуації гармонійно поєднуютимуться інтереси громадян українського суспільства та міжнародної спільноти. Глобалізація дає можливість Україні побудувати розвинену конкурентоспроможну ринкову економіку, основою якої є інновації та впровадження інноваційних методів господарювання [1, с. 7]. В свою чергу це призведе до позитивних змін у відновленні та стабілізації економічного процесу України, забезпечить подальші можливості для розвитку національної економіки, який неможливий без приросту капіталу з економічно розвинутих країн-партнерів, дозволить пришвидшити створення світової економіки для сприятливого середовища швидкої інтеграції. Тому можна сказати, що глобалізація в Україні має досить високий авторитет і з іншого боку це непокоїть як політиків, так і громадськість [5, с. 49]. Сьогодні тенденції розвитку інтегрованого світу диктують необхідність вивчення проблем і перспектив розвитку як національних економік загалом, так і окремих країн зокрема [2, с. 49]. Глобалізація економічних систем є неодмінною умовою функціонування націй і визначає рівень їх конкурентоспроможності на світовому ринку. Через існування конкурентних переваг існує нагальна потреба визначити основні наслідки процесу глобалізації.

Висновок. Сьогодні тенденції розвитку інтеграційного світу визначають необхідність дослідження проблем та перспектив розвитку як національних економік в цілому, так і окремих країн зокрема. Глобалізація економічних систем є невід'ємною умовою функціонування держави, що визначає рівень їх конкурентоспроможності на світовому ринку. Наявність конкурентних переваг створює актуальність визначення основного впливу глобалізаційних процесів.

Список використаних джерел

1. Богун М. Глобалізація та її вплив на розвиток соціально-економічних систем. Стратегія економічного розвитку України. 2021. Вип. 48. С. 5-12.
2. Грищенко, К. В. Глобалізація та її вплив на зовнішню політику України // Вісник міжнародних відносин. 2020. Вип. 14. С. 20-28.
3. Кравченко, В. А. Україна в умовах глобалізації: історичні та політичні виклики // Сучасна українська політика. Київ: Фенікс, 2019. Вип. 12. С. 45-57.
4. Кудряченко, А. І. Геополітичні виміри поступу України в глобалізованому світі: виклики і перспективи. Київ: Фенікс, 2011. Вип. 7. С. 10-17.
5. Левченко, О. А. Економічні виклики України в умовах глобалізації: можливості та загрози // Економіка України. 2022. Вип. 5. С. 40-50.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Проблеми формування сучасної української нації

Актуальність теми дослідження: Сьогодні формування єдиної національної ідентичності громадян України стоїть перед важливим завданням, яке визначає майбутнє українського суспільства та його позицію як незалежної нації. Сучасний політичний контекст вимагає розробки ефективної стратегії для подолання кризових ситуацій, що виникають у контексті української національної ідентичності. Теоретичні та практичні аспекти цього питання безпосередньо пов'язані із завданнями зменшення ризику сепаратизму, залучення представників різних етнічних груп до процесу формування державності, а також з підвищенням відповідності держави зовнішнім викликам.

Мета дослідження: визначити проблеми формування сучасної української нації з урахуванням її ідентичності, цілісності держави і єдності суспільства, а також збереження унікальної національної ідентичності.

Предмет дослідження: аналіз проблем формування національної ідентичності.

Об'єкт дослідження: українська нація.

Завдання дослідження: проаналізувати ключові аспекти становлення нації, дослідити сучасні уявлення про українську націю та визначити складників української політичної нації.

Виклад основного матеріалу. Нація - це велика група людей, які об'єднані спільністю походження, історії, мови, культури, самосвідомості та спільних інтересів. Становлення нації - це складний історичний процес, який має свої власні етапи. Українська нація розвивалася протягом XVIII-XIX століть і вже у XX столітті призвела до створення незалежної держави. Проте, фактична незалежність не означає закінчення процесу формування української нації. Політична нестабільність, економічні проблеми, військові конфлікти, інформаційні війни та інші фактори суттєво впливають на свідомість сучасного суспільства. Отже, ця тема є актуальною для кожного громадянина та для всієї держави. Шляхом дослідження цього питання ми зможемо визначити оптимальний шлях розвитку української нації [1]. Як підкреслив Ю. Липа, термін «українська нація» став поширеним під час гетьманства Богдана Хмельницького. Завдяки перемозі гетьмана в національно-визвольній війні 1648-1654 років та існуванню Запорізької Січі, українська культурна ідентичність стала важливою складовою політичної історії Європи. Існує значна кількість досліджень українських авторів, що підтверджують актуальність цієї теми [2]. Серед вчених, які присвятили їй свої монографії та наукові розробки, можна виокремити О. Картунова, А. Колодія, І. Кресіну, В. Лісового, Л. Нагорну, О. Майбороду, М. Обушного, Ю. О. Саєнка, Ю. Римаренка, Т. Рудницьку, М. Шульгу та інших. Перший український мислитель, який поставив питання про формування української політичної нації, був М. Драгоманов, а згодом В. Липинський. В Україні наукові дослідження політичної нації відновилися тільки після отримання незалежності, оскільки в Радянському Союзі ця тема була заборонена ідеологічно. В останні часи збільшилася кількість спроб вивчити явище політичної нації в контексті сучасної української держави, що відображено у наукових статтях та дослідженнях. Окрім загальних етнонаціональних питань, українська політична нація була предметом спеціалізованих досліджень з етнополітичної, етносоціологічної та етностатистичної спрямованості [3]. Процес формування української політичної нації був вивчений в роботах таких вітчизняних науковців, як В. Андрущенко, І. Іванов, І. Кресіна, О. Картунов, Г. Касьянов, А. Колодій, В. Крисаченко, В. Лісовий, Г. Нестеренко, Ю. Римаренко, М. Розумний, М. Степик і багатьох інших. Існують різні підходи до проблеми формування нації та її ідентичності. Одні прихильники вважають, що наголос на громадянській консолідації, здійснюваній на основі української культури, є найбільш вигідним. Це необхідне заходи в напрямку створення спільної національної ідентичності [4]. Інші, натомість, вважають, що українська політична нація може і має розвиватися незалежно від конкретної культурної основи, і важливіше ставити національний патріотизм та громадянську ідентичність [5].

Висновок: Існує різноманітні підходи до цієї проблеми. Деякі вчені вірять, що національна ідентичність має базуватися на культурних основах, включаючи мову та традиції. Інші вважають, що важливіше створювати національний патріотизм та громадянську ідентичність, незалежно від конкретних культурних параметрів. Незважаючи на різницю в підходах, важливо визнати, що вивчення та розуміння цієї проблеми має велике значення для подальшого розвитку України. Це питання впливає на становлення суверенної держави та сприяє об'єднанню різних етнічних груп нації. Діалог та дослідження в цій області є важливими кроками для забезпечення стабільності та єдності українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Богдан Данилишин Проблеми становлення української нації URL: <https://zbruc.eu/node/67987>
2. Володимир Фесенко Джерела української нації та державності URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3754114-dzerela-ukrainskoi-nacii-ta-derzavnosti.html>
3. Терон С. О. Проблема нації URL: http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Statti-doubl/Problema_natsii.pdf
4. Анісімова Інна Проблема формування сучасної української молоді URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21550/1/58-60.pdf>
5. Олександр Поліщук Українська нація, міф чи реальність URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/85468/28-Polishchuk.pdf?sequence=1>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

В'ячеслав Кришук, студент групи ТТЛ-12

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: Гроші як феномен культури є однією з ключових категорій сучасного суспільства. Їхній вплив проникає у всі сфери життя, формуючи не лише економічні, а й соціальні та культурні реалії. Феномен грошей є значущим, оскільки вони не просто виконують функцію засобу обміну чи накопичення багатства, а стають символом статусу, влади та впливу, визначаючи світоглядні орієнтири та ментальні парадигми суспільства. З розвитком глобалізації гроші впливають на культурні цінності, формуючи нові ідеали та пріоритети, часто затьмарюючи традиційні моральні принципи.

Метою дослідження є аналіз феномену грошей у культурному контексті та їхнього впливу на зміст ментальних парадигм суспільства. Об'єктом дослідження є гроші як культурний феномен у сучасному суспільстві. Предмет дослідження — вплив грошей на формування та трансформацію ментальних установок і цінностей.

Завдання дослідження полягає у вивченні впливу грошей на світоглядні орієнтири різних соціальних груп, аналізі змін у культурних та моральних цінностях під впливом фінансової мотивації, а також розкритті феномену грошей як символу соціального статусу.

Виклад основного матеріалу: проблема впливу грошей на ментальні парадигми полягає в тому, що вони стали не лише економічним інструментом, а й символом успіху, влади та самореалізації в сучасному світі. Ця зміна спричинила глибоку трансформацію соціальних цінностей, де матеріальне багатство часто розглядається як головний критерій особистого досягнення та суспільного визнання [1]. В умовах, коли фінансовий достаток починає домінувати над іншими формами людських здобутків, моральні, духовні та культурні аспекти життя відходять на другий план. Це впливає на сприйняття світу, де успіх стає синонімом накопичення капіталу, а такі якості, як співчуття, етика, самовідданість або соціальна відповідальність, починають втрачати свою значимість у суспільному дискурсі [2]. Одним із ключових аспектів цього явища є те, що гроші впливають на зміну культурних та моральних парадигм, формуючи нові соціальні установки. Ринкові відносини, які домінують у сучасному світі, формують прагматичний світогляд, у якому гроші стають не тільки мірилом успіху, а й універсальним інструментом доступу до влади та ресурсів. В результаті, людина починає оцінюватися більше за фінансовий успіх, ніж за інші людські якості, такі як доброта, емпатія чи чесність [3]. Це сприяє ерозії моральних норм, оскільки прагнення до особистого збагачення часто виправдовує дії, які суперечать загальноприйнятим етичним стандартам. Ще одним важливим аспектом є трансформація культурної ідентичності під впливом фінансової мотивації. У глобалізованому світі, де гроші визначають культурні та політичні реалії, відбувається поступова ерозія традиційних ментальних парадигм. Індивідуалізм та споживацтво стають основними складовими сучасного життя, витісняючи колективізм, духовність і взаємодопомогу, які раніше були частиною культурної основи багатьох суспільств [4]. Гроші, як рушійна сила цих змін, впливають на взаємовідносини між людьми, де успіх все частіше вимірюється матеріальними благами. Це створює нові форми соціальної стратифікації, де доступ до багатства диктує соціальний статус, відкриваючи або закриваючи можливості для самореалізації. Соціальні відносини також зазнають суттєвих змін під впливом грошей. Людські зв'язки стають інструментальними, заснованими на вигоді та прагматизмі, а не на моральних або етичних цінностях. Гроші починають визначати якість взаємовідносин і соціальну мобільність, що знижує значимість людських якостей, таких як довіра, взаємоповага та емоційна підтримка [5]. У такому суспільстві спостерігається зростання соціальної нерівності, оскільки доступ до можливостей, ресурсів та влади все більше визначається фінансовими чинниками.

Висновок: Гроші, будучи важливим феноменом культури, мають значний вплив на зміст ментальних парадигм сучасного суспільства. Вони не лише виконують економічну функцію, але й визначають світоглядні установки, трансформуючи культурні цінності та соціальні орієнтири. В умовах глобалізації та ринкової економіки гроші стають основним мірилом успіху та статусу, що призводить до зміщення моральних і духовних орієнтирів на користь матеріальних благ. Попри це, суспільству важливо знаходити баланс між фінансовими прагненнями та збереженням культурної і духовної ідентичності, щоб уникнути деградації моральних принципів та соціальної згуртованості.

Список використаних джерел

1. Трач І. Гроші як феномен культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47025>
2. Чернахівська Ольга Гроші як феномен культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47141/1/Черняхівська%20Ольга.pdf>
3. Ірина Ткач Гроші як феномен культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=nr8pZUAAAAJ&hl=ru>
4. Скринник Зоя Едуардівна Гроші як соціокультурний феномен у вимірах практичної філософії URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/Dysertaciya-Skrynnyk.pdf>
5. Скринник З. «Культурний феномен грошей у світлі комунікативної філософії» URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjxsojvk4uJAXUnX_EDHTzhDk0QFnoECCMQAQ&url=http%3A%2F%2Fjnas.nbuu.gov.ua%2Fj-pdf%2Fspl_2008_3_6.pdf&usg=AOvVaw3xP8_9Sa596iZ19bW0VVdq&opi=89978449
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Кротенко, студент групи АГР-11

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства обумовлена тим, що виробництво є основою існування і розвитку суспільства. Воно забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, а також формує соціальні відносини і духовну культуру суспільства. У сучасному світі виробництво розвивається з небувалою швидкістю. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, глобалізацією економіки та іншими факторами. Швидкі зміни в виробництві неминуче впливають на спосіб життя людей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є актуальним завданням філософії. Загалом, можна сказати, що виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей.

Мета дослідження: розкрити взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства, визначити основні тенденції впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства.

Предмет дослідження: вплив виробництва на матеріальні умови життя людей, соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку між виробництвом і способом життя суспільства та провести соціологічне дослідження впливу виробництва на спосіб життя людей.

Виклад основного матеріалу. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства займає важливе місце в історії розвитку філософських поглядів на взаємозв'язок економічних процесів та суспільного буття. Виробництво, яке є основним засобом створення матеріальних благ, відіграє провідну роль у формуванні умов, в яких функціонує суспільство. Перш за все, виробництво визначає доступність та якість товарів і послуг для населення, що може сприяти підвищенню рівня життя, забезпечуючи людей товарами і послугами [1, с. 102]. Це явище має подвійний ефект: воно не лише сприяє задоволенню базових потреб, але й визначає структуру споживання, формуючи соціальні норми і цінності. Соціально-економічні аспекти виробництва проявляються у створенні робочих місць та сприянні економічному зростанню. Виробництво створює робочі місця та сприяє економічному зростанню, що підвищує рівень зайнятості і доходів населення та може позитивно впливати на їхній спосіб життя [2, с. 55]. При цьому розвиток виробничих процесів впливає на зміну структури зайнятості, зокрема на появу нових професій та скорочення тих, що пов'язані зі старими технологіями. Соціальна мобільність, яка стимулюється розвитком виробництва, дає можливість людям підвищувати свій життєвий рівень через участь у різних формах економічної діяльності. Не менш важливий вплив виробництва на тривалість життя, якість харчування, рівень освіти та охорони здоров'я [3]. Розширення виробничих можливостей призводить до розвитку соціальних інститутів, які покликані забезпечити стабільність і зростання рівня життя людей. Однак, водночас із позитивними аспектами, виробництво також має низку негативних наслідків. Одним із головних є

екологічна деградація, що виникає через інтенсивне використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища. Це може мати шкідливий вплив на здоров'я людей та екологічну стійкість суспільства [4]. Виробництво, особливо в сучасних умовах глобальної індустріалізації, веде до серйозних екологічних проблем, які неможливо ігнорувати. Культурний аспект впливу виробництва також вартий уваги. Виробничі процеси формують нові цінності та соціальні стандарти, які визначають поведінкові моделі і споживацьку культуру суспільства. На додаток до цього, через глобалізацію виробництва ми спостерігаємо процеси уніфікації культури, що призводить до зникнення унікальних культурних проявів, і водночас стимулює розвиток масової культури. Проте виробництво культури та мистецтва може сприяти творчому самовираженню, зберігаючи і розвиваючи духовні цінності суспільства.

Висновок. Виробництво є ключовим фактором, який формує спосіб життя суспільства на багатьох рівнях. Воно не лише визначає матеріальні умови існування, але й впливає на соціальні, культурні та екологічні аспекти життя. Виробництво забезпечує людей товарами і послугами, сприяє економічному зростанню, покращує соціально-економічні показники, але водночас може нести серйозні екологічні ризики та впливати на культурні процеси. Сучасне суспільство стоїть перед важливим завданням — знайти баланс між економічним розвитком, збереженням довкілля та збагаченням культурної спадщини, щоб забезпечити стійке майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К., 1996. 369 с.
2. Воронкова В. Філософія глобалізації: соціантро-пологічні, соціо-економічні соціокультурні виміри. Монографія. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. 272 с.
3. Матеріальне виробництво з точки зору соціальної філософії. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13231/>
4. Філософське розуміння матеріальних основ розвитку суспільства. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12709/>.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Анастасія Крук, студентка групи КНШІ -11

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Наш світ досить швидко розвивається, він вимагає зміни парадигми мислення, оскільки конкурентоспроможність визначається у сфері науки та освіти. Питання філософії успіху менеджера є досить актуальним на сьогодні, тому що з основних компонентів є досягнення успіху в професійній діяльності.

Мета дослідження: проаналізувати, як менеджер повинен справлятися із своєю роботою.

Об'єкт дослідження: причини успіху менеджера з точки зору філософського аналізу.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджера.

Завдання дослідження: визначити основні переваги, недоліки менеджера в його роботі.

Виклад основного матеріалу. Філософія управлінських рішень бізнесмена передбачає баланс між раціональними, моральними та інтуїтивними підходами до ведення бізнесу. Важливим аспектом є здатність поєднувати власні інтереси з інтересами компанії, партнерів та суспільства. На думку багатьох дослідників, ефективне управління потребує глибокого філософського розуміння як внутрішніх, так і зовнішніх процесів, що впливають на бізнес [1]. Сучасна філософія управлінських рішень вимагає від бізнесменів інтеграції таких принципів, як етика, соціальна відповідальність та адаптивність. Наприклад, рішення бізнесмена повинні враховувати не лише економічну доцільність, але й вплив на суспільство, довкілля та майбутні покоління. Етичний аспект управлінських рішень стає все більш актуальним у глобальному контексті, де компанії стикаються з тиском з боку споживачів, регуляторів та суспільства [2]. Крім того, філософія управлінських рішень акцентує увагу на необхідності розвитку інтуїтивного мислення поряд з аналітичними навичками. Бізнесмен повинен бути здатен швидко реагувати на зміни ринку, використовувати креативність і водночас базувати свої рішення на ґрунтовному аналізі даних. Це поєднання раціонального та інтуїтивного підходів дозволяє бізнесменам приймати більш зважені й успішні рішення [3]. Також важливою частиною філософії управлінських рішень є здатність до впровадження інновацій та постійного навчання. Бізнесмени мають бути відкритими до нових ідей,

технологій та моделей управління, щоб залишатися конкурентоспроможними у швидко мінливому світі [4]. Такий підхід дозволяє уникнути помилок, характерних для короткострокових рішень [5]. Філософські підходи до прийняття рішень також підкреслюють важливість стратегічного мислення. Бізнесмени мають оцінювати не лише поточні потреби, але й довгострокові перспективи та можливі ризики. В умовах невизначеності та швидкої зміни ринкових умов, філософія управлінських рішень стає ще більш актуальною [6]. Баланс між довгостроковими цілями та необхідністю оперативних рішень є однією з основних складових успішного управління.

Висновок. Філософія управлінських рішень бізнесмена є комплексною і поєднує етичні, аналітичні та інтуїтивні аспекти. Бізнесмен, який діє на основі філософських принципів, здатен не лише приймати ефективні рішення, але й забезпечити довгостроковий розвиток компанії. Такий підхід дозволяє поєднувати інтереси бізнесу із загальносуспільними цінностями та забезпечує стійкий успіх.

Список використаних джерел

1. Джонсон М. Етика та управлінські рішення у бізнесі // Harvard Business Review. 2022. URL: <https://hbr.org>.
2. Котов О. М. Інтуїтивне мислення в бізнесі: новітні тенденції // Журнал економічних досліджень. 2021. URL: <https://econ-research-journal.com>.
3. Петренко І. В. Стратегічне управління у сучасних умовах // Бізнес та суспільство. 2020. URL: <https://business-and-society.ua>.
4. Шварц Д. Еволюція філософії управління: від традицій до інновацій // Цифрова етика. 2023. URL: <https://digital-ethics.org>.
5. Сміт А. Корпоративна соціальна відповідальність та етика бізнесу // Бізнес етика. 2019. URL: <https://business-ethics.org>.
6. Браун Т. Ризики та інновації у стратегічному управлінні // Журнал стратегічного менеджменту. 2022. URL: <https://strategic-management-journal.com>.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Ярослав Крупко, студент групи БЦІ-11

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження: Науково-технічна революція (НТР) є одним із вирішальних етапів в історії людства, яка змінює не лише виробничі процеси, але й способи існування людини. В умовах розвитку сучасних технологій, перед людством постають нові виклики: збереження природи, етичні питання використання досягнень науки, та питання існування самої людини у світі технологічних змін. НТР викликає також серйозні соціальні та філософські роздуми про межі людського пізнання та вплив нових технологій на соціальні структури.

Мета дослідження: аналіз впливу науково-технічної революції на умови людського існування, вивчення проблем, які виникають внаслідок технологічних досягнень, а також їх етичних та соціальних наслідків.

Об'єкт дослідження: науково-технічний прогрес як комплексний феномен впливу на суспільство.

Предмет дослідження: етичні, соціальні та філософські аспекти існування людини в умовах НТР.

Завдання дослідження: проаналізувати основні етапи розвитку науково-технічної революції.

Виклад основного матеріалу: Науково-технічна революція (НТР) кардинально змінила не лише індустріальний характер виробництва, а й соціальні взаємодії, структуру суспільства, а також відносини між державами. Вона стала двигуном глобальних змін у різних сферах життя, зокрема виробництві, економіці, науці, культурі та політиці. Однією з головних характеристик НТР є її неймовірно швидкий розвиток, який охоплює не лише традиційні виробничі процеси, але й такі галузі, як інформаційні технології, медицина, біоінженерія, нанотехнології та енергетика [1]. Ці нові технологічні досягнення стимулюють появу нових економічних моделей, соціальних структур і підходів до управління державами, однак водночас спричиняють низку складних викликів. Одним із таких викликів є дегуманізація праці, зумовлена швидкою автоматизацією виробничих процесів. Вже сьогодні значна частина рутинних і фізично важких робіт замінюється роботами, що ставить перед суспільством питання: яка роль людини у світі, де машини виконують більшість робочих завдань? Це вимагає переосмислення професійних ролей та створення нових видів діяльності, орієнтованих на креативність, інтелектуальні здібності та інноваційні підходи [2]. Паралельно з цим, постають етичні питання щодо розвитку штучного інтелекту: які межі його використання, і як забезпечити, щоб штучний інтелект

залишався інструментом для покращення людського життя, а не інструментом контролю чи маніпуляцій? Генетичні дослідження та біоінженерія є іншою сферою, де НТР ставить перед людством нові моральні дилеми. Сучасні досягнення в цій галузі відкривають неймовірні можливості для лікування хвороб і підвищення якості життя, але водночас вони викликають питання щодо допустимості втручання в генетичний код людини. Як далеко можна заходити в генетичних експериментах? Де межа між лікуванням і зміною самої сутності людини? Чи можливо, що ці технології будуть використані для створення «ідеальних» людей, що призведе до нової форми соціальної нерівності? НТР також посилює дискусії навколо контролю над природними ресурсами. Завдяки технологічним інноваціям, людство отримує можливість ефективніше використовувати ресурси планети, але водночас зростає ризик їхнього виснаження [3]. Чи здатні новітні технології запобігти екологічним катастрофам, чи, навпаки, прискорюють їхній прихід? Такі питання піднімають необхідність переосмислення стосунків між людиною та природою, зокрема в контексті збереження екологічної рівноваги. Соціальна нерівність є ще одним аспектом, що загострюється в умовах НТР. Технологічні досягнення доступні не всім, а отже, ті, хто має доступ до нових технологій, отримують значні переваги перед тими, хто цього доступу позбавлений. Це загрожує поглибленням розриву між багатими й бідними країнами, а також усередині самих суспільств. У цьому контексті важливим стає питання справедливого розподілу технологічних благ та забезпечення рівних можливостей для всіх людей. У філософському вимірі, НТР вимагає глибокого переосмислення меж людського пізнання, зокрема в контексті здатності людини контролювати наслідки своїх технологічних відкриттів [4]. Як впливають технології на свободу вибору людини? Чи можуть вони сприяти посиленню особистих прав і свобод, або, навпаки, стати інструментом контролю над людством? Вплив технологій на людську гідність та самовизначення стає одним із ключових питань сучасної філософії. Зрештою, НТР піднімає одне з найбільш фундаментальних питань: як уникнути того, щоб технології, які мали б служити для покращення життя, не стали інструментом маніпуляції чи навіть поневолення? Це питання є центральним у дискусіях про майбутнє людства в умовах швидкого технологічного прогресу [5]. Відповіді на ці виклики лежать не тільки в площині науки і техніки, але й у моральних принципах, етиці та соціальній відповідальності, які повинні супроводжувати розвиток новітніх технологій.

Висновок: Науково-технічна революція створює нові можливості для розвитку людства, проте водночас несе серйозні загрози для соціальної структури та самого існування людини. Для того, щоб гармонізувати ці процеси, необхідно уважно розглянути етичні й філософські питання, що виникають у зв'язку з технологічними змінами, а також знаходити шляхи для створення гармонійного співіснування людини та технологій.

Список використаних джерел

1. Ю. Кузнецова «Науково-технічна революція і зміни в соціальній структурі» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19783745.pdf>
2. В. Борисенко «Етичні проблеми науково-технічного прогресу» URL: https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/17356/2/02_Vsevolod_Borysenko.pdf
3. А. Бондар «Вплив науково-технічної революції на розвиток суспільства» URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30979/Bondar.pdf>
4. І. Попов «Соціально-філософський аналіз науково-технічної революції» URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21512/4.pdf>
5. Л. Іванченко «Науково-технічна революція: виклики для людського буття» URL: <https://periodicals.karazin.ua/philosophy/article/view/13767>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Григорій Крюков, студент групи КНШІ-12

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: Сучасний світ стикається з низкою глобальних проблем, що впливають на життя всього людства. Серед них зміна клімату, виснаження природних ресурсів, загроза ядерної війни, продовольча криза, пандемії та інші виклики. Наука відіграє ключову роль у розумінні, оцінці та вирішенні цих проблем. Тому дослідження ролі науки у вирішенні глобальних проблем є надзвичайно актуальним.

Мета дослідження: визначення ролі науки у вирішенні ключових глобальних проблем людства, таких як зміна клімату, продовольча криза, енергетичний дефіцит та пандемії.

Об'єкт дослідження: глобальні проблеми, які мають вплив на суспільство, економіку та екологію планети.

Предмет дослідження: наукові підходи, методи та інновації, які використовуються для вирішення глобальних проблем людства.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні глобальні проблеми сучасності.

Виклад основного матеріалу: Науковий прогрес в останні десятиліття зробив вагомий внесок у вирішення низки глобальних проблем. Наприклад, у контексті зміни клімату, наука забезпечила глибше розуміння механізмів глобального потепління та його наслідків для природних систем і людської діяльності. Дослідження кліматичних моделей дозволяють прогнозувати різні сценарії майбутніх змін клімату. Це знання лежить в основі розробки технологій, спрямованих на зниження викидів парникових газів, таких як технології уловлювання та зберігання вуглецю [1, с. 45]. Також науковці активно працюють над розвитком відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, що дозволяє зменшити залежність від викопних джерел палива [2, с. 50]. Ще одним важливим прикладом є боротьба з пандеміями, особливо у випадку COVID-19. Завдяки розвитку біомедичних досліджень було створено ефективні вакцини у рекордно короткі терміни. Ці досягнення стали можливими через інновації в генетиці та вірусології [3, с. 61]. Біотехнологічні дослідження також сприяють розробці нових методів діагностики та лікування захворювань, що допомагає запобігти поширенню майбутніх пандемій [3, с. 64]. Продовольча криза є ще одним викликом для людства. Зменшення площі родючих земель та кліматичні зміни ставлять під загрозу продовольчу безпеку багатьох країн. Наука допомагає шляхом створення нових агротехнологій, зокрема генетично модифікованих культур, що забезпечують високу врожайність навіть за несприятливих умов [4, с. 72]. Впровадження інноваційних систем зрошення дозволяє значно зменшити споживання води та ефективніше використовувати ресурси для ведення сільського господарства [4, с. 75]. Енергетична криза є ще однією важливою проблемою, що потребує наукового втручання. Дослідження в галузі відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, вже дозволили зменшити залежність від викопних джерел палива. Ці досягнення стали можливими завдяки розробкам у сфері матеріалознавства, електроніки та інженерії [5, с. 86]. Наука продовжуватиме відігравати ключову роль у вирішенні глобальних викликів, таких як зміна клімату, пандемії, продовольча та енергетична кризи. Тому підтримка наукових досліджень є важливою для майбутнього людства [5, с. 120].

Висновок: Наука є невід'ємною складовою вирішення глобальних проблем людства. Без наукових досліджень і технологічних інновацій було б неможливо досягти значних успіхів у боротьбі зі зміною клімату, пандеміями, продовольчою та енергетичною кризами. Подальший розвиток науки і підтримка наукових досліджень є критично важливими для майбутнього людства.

Список використаних джерел

1. Іванов, А. Глобальні проблеми людства та їх рішення за допомогою науки. Вісник сучасної науки, 2022. 120 с.
2. Сидоренко, М. Роль науки в боротьбі зі зміною клімату. Наукові дослідження XXI століття, 2021. 95 с.
3. Петров, В. Технологічні інновації та вирішення продовольчої кризи. Аграрна наука, 2020. 110 сторінок.
4. Світовий банк. Глобальні проблеми: звіт про стан навколишнього середовища». Світовий банк, 2021. 150 с.
5. Організація Об'єднаних Націй. Цілі сталого розвитку та роль науки. ООН, 2019. 180 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максім Кубик, студент групи КБ-11

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження: Людина залишається основним чинником виробництва і є представником суспільних і виробничих відносин. Саме тому дослідження важливості людини в системі економічних відносин є актуальним в умовах сучасного розвитку економіки. Слід також зазначити, що кількість досліджень на дану тему є відносно малою, адже цей напрям ще шукає свої світогляд і методологію.

Мета дослідження: розкриття економічного типу людини на основі вчень Сергія Миколайовича Булгакова.

Об'єкт дослідження: людина в економіці.

Предмет дослідження: основні теорії господарства С. М. Булгакова.

Завдання дослідження: проаналізувати економічний тип людини, розглянути основні теорії господарства Булгакова та визначити якою була релігійна точка зору видатного філософа на економічну та господарюючу людину і дослідити діяльність М. Булгакова.

Виклад основного матеріалу. Сергій Миколайович Булгаков - видатний релігійний філософ, економіст, публіцист та громадський діяч. Доволі великий вклад чоловік зробив саме у філософію економіки. Сергій Миколайович Булгаков написав свій знаменитий твір «Філософія господарства. Світ як господарство», який, по суті, став однією з найвідоміших праць в галузі філософії економіки. Основна мета роботи «Філософія господарства» (захищеної в 1912 р як докторська дисертація з політичної економії) - осмислення місця господарства в загальній картині створеного Богом Всесвіту [1]. В ньому автор торкається таких важливих тем, як економічні та політичні питання, культура, історія, а також християнство і богослов'я. Вчений бере участь в розробці нового бачення економічних взаємовідносин між людиною і планетою. В творі «Філософія господарства» чи не вперше в історії економічної думки можна віднайти розуміння господарчого взаємозв'язку людства з планетою Земля. Сутність господарства видатний діяч розглядає в найширшому плані ствердження життя. Для нього господарство - це боротьба людства зі стихійними силами природи з метою захисту і розширення життя, підкоренням природи, а згодом перетворенням її в потенційно людський організм. З цього можна зробити висновок, що для С. М. Булгакова метою господарчої діяльності стає так зване «олюднення природи», тобто, підкорення її людиною [4]. С. Булгаков зазначав, що господарство - найчутливіше до процесу життя. Адже економічні потреби, задоволення яких пов'язане з працею, відомі людству з давніх часів його історичного існування і є найбільшою необхідністю. Одним з центральних моментів економічних поглядів виступає його тезис про те, що праця- внутрішній суперечливий процес, який об'єднує в собі свободу і необхідність. Для того, щоб вижити людина повинна працювати, одночасно в процесі праці виконуючи велику місію: підпорядковуючи собі природу, вона доводить, що дійсно є образом Божим. У «Філософії господарства» публіцист дає пояснення економічної діяльності, яка є пов'язаною з релігією, що виступає саме як світогляд, а не просто фактор, що впливає на економічне життя. Філософ також додає, що «релігія - яка б вона не була - за самою своєю ідеєю пронизує все діяльне життя свідомої людини. Всі моральні цілі, які вона собі ставить, повинні бути разом з тим і постулатами її релігії» [1]. Булгаков не допускає розмежування духовного і матеріального. Матеріальні потреби, на його думку, виступають віддзеркаленням духовного і культурного рівня індивіда [3]. Таким чином філософ вважав, що економіка є «культурна», а господарська діяльність невід'ємна від духовного життя людини, саме тому народне господарство вимагає духовного здоров'я народу [1]. Господарство перетворюється для чоловіка в цілу метафізику буття через те, що вчений сприймає весь світ як господарство, Бога в цьому світі - як Господаря, а людину на планеті Земля - як управляючого цього Господаря, призначення якого - праця на цій землі. Саме ж поняття «господарство» мислитель розкладає на «Господь» і «дар» [4]. «В роботі духовній і полягає мета людського життя, і для цієї мети все інше повинно розглядатися тільки як засіб», - додає також мислитель. С. М. Булгаков зазначає, що в Євангелії забороняється не господарський розрахунок, без наявності якого власне неможлива сама господарська діяльність, а жадібність та нещадність, а також господарське осліплення. Завдяки цим факторам, на думку мислителя, і завмирає в людині її духовне життя. Саме тому, Булгаков вважає, що господарська діяльність, як форма роботи, а також прояв людського духу, не лише не засуджується християнством, але натомість, принципове нехтування господарською частиною життя являється масштабним недоліком багатьох представників теперішнього християнства [2].

Висновок. За Сергієм Булгаковим, економічний тип людини - це особа, яка орієнтована на матеріальні цінності та ефективне використання ресурсів. Вона визначає свій успіх і задоволення від життя через досягнення фінансових мет цілей, розвиток бізнесу і накопичення багатства. Цей тип людини може мати схильність до раціонального планування та фінансової дисципліни, але при цьому ризикує недооцінювати аспекти життя, які не можна виміряти грошима.

Список використаних джерел:

- 1.Базилевич В. Філософія господарства С. М. Булгакова: Некласичний погляд на економічну діяльність // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://nbuv.gov.ua/UIRN/VKNU> Екрп 2011 131 3
- 2.Прятельчук А. О. Структура філософії економіки URL: [www.zgia.zp.ua/gazeta/V\[SNIK 48 70.pdf](http://www.zgia.zp.ua/gazeta/V[SNIK%2048%2070.pdf)
- 3.Улих К. Економічна людина» очима С. Булгакова. URL: [ecsocman.hse.ru/data/374/724/1216/vtoraya Ulih.pdf](http://ecsocman.hse.ru/data/374/724/1216/vtoraya%20Ulih.pdf)
- 4.Шевчук О. Б. Інформатизаційно-глобалістичні аспекти Філософії господарства С. М. Булгакова. URL: [eip.org.ua/docs/EP 03 2 55 uk.pdf](http://eip.org.ua/docs/EP_03_2_55_uk.pdf)
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості.

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософсько-соціологічному дискурсі.

Предмет дослідження: роль грошей для суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розглянути зміст і смислове наповнення даного феномена; розкрити значення феномену грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Виклад основного матеріалу. Гроші відіграють важливу роль у соціально-філософському дискурсі через їх здатність виступати не тільки засобом обміну, але й символом соціальної влади та впливу. Гроші, на думку Ніла Ферлоссі, є не лише економічним інструментом, а й соціальним конструктом, який «відображає цінності суспільства та його культуру» [1, с. 234]. Гроші формують соціальні зв'язки, і їхня роль у суспільстві є складною та багатогранною. Віктор Мельничук зазначає, що гроші не лише слугують засобом обміну, але й «визначають статус індивіда в суспільстві, формуючи його соціальні зв'язки» [2, с. 45]. Олександр Папуша вказує на те, що гроші мають властивість «створювати соціальну нерівність, оскільки доступ до них часто обмежений певними соціальними групами» [3, с. 89]. Це створює умови для формування класових відмінностей, що, в свою чергу, впливає на соціальну динаміку та структуру. У контексті глобалізації гроші також набувають нового значення. За словами Тетяни Турко, гроші в сучасному світі «перетворюються на маркери статусу, які впливають на особистісну ідентичність та взаємовідносини між соціальними групами» [4, с. 102]. Вони стають важливими символами, що формують культурні та соціальні тенденції, які виходять за межі економіки. Також, у своїх працях Віктор Мельничук аналізує вплив грошей на культуру споживання, зазначаючи, що «гроші не лише стимулюють економічну активність, а й формують нові моделі поведінки у суспільстві» [2, с. 78]. Це підтверджує, що гроші стали важливим інструментом у формуванні суспільних цінностей і норм.

Висновок: гроші стали важливим об'єктом філософського дослідження, що допомагає розуміти їхню роль у сучасному суспільстві. Вони впливають на багато аспектів нашого життя, від соціальної справедливості до культурної ідентичності та індивідуальної самоідентифікації. Філософський дискурс допомагає нам визначити, як використовувати гроші для створення більш справедливого і гармонійного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ферлоссі, Н. Еволюція грошей. Київ: Основи, 2017. 384 с.
2. Мельничук, В. Фінансова соціологія. Харків: Видавництво ХНУ, 2018. 304 с.
3. Папуша, О. Гроші та суспільство. Львів: Видавництво ЛНУ, 2019. 420 с.
4. Турко, Т. Гроші в епоху глобалізації. Одеса: Астропринт, 2020. 388 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Валентин Кульбіцький, студент групи ТТЛ-12

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження: у сучасному світі, де економічні процеси пронизують усі сфери життя, важливо розглянути, як релігійні організації співіснують із грошовою системою, яка постійно змінюється. Особливо актуальним є вивчення впливу фінансових ресурсів на релігійні практики, а також відповідь релігії на сучасні економічні виклики, такі як глобалізація, комерціалізація та соціальна нерівність.

Мета дослідження: аналіз, а саме, яким чином гроші впливають на релігійні практики та цінності, і як релігія реагує на сучасні економічні виклики, зокрема, у контексті благодійності, соціальних ініціатив та моральних стандартів.

Предмет дослідження: роль грошей у релігійному житті суспільства, зокрема їх використання для підтримки релігійних інституцій та вплив на моральність.

Об'єкт дослідження: взаємодія релігії та фінансової системи в сучасних умовах, враховуючи їх вплив на суспільство.

Завдання дослідження: оцінити, як релігія використовує фінансові ресурси для своєї діяльності, вивчити вплив грошей на релігійні цінності та моральність, проаналізувати сучасні приклади зловживань фінансовими ресурсами в релігійних організаціях.

Виклад основного матеріалу. З одного боку, гроші можуть сприяти зміцненню релігійних цінностей, з іншого — спокушати до зловживання владою і впливом [1, с. 6]. У багатьох релігіях існують традиції використання фінансових ресурсів для досягнення благих цілей, таких як благодійність, соціальні ініціативи та підтримка храмів. Наприклад, релігійні організації активно фінансують освітні програми та медичні проекти, що свідчить про їхній вплив на соціальну сферу. Водночас історія знає безліч прикладів, коли великі грошові суми підривали моральні засади релігійних лідерів, призводячи до зловживання владою. У сучасному світі багато релігійних інституцій мають значні фінансові ресурси, що дозволяє їм активно діяти в соціально-економічній сфері. Зокрема, релігійні організації можуть здійснювати вплив через фінансові важелі на освіту, медицину та соціальні послуги, а також брати участь у політичних процесах. Проте, продати товар важко, але за гроші легко купити все, чого заманеться, бо гроші бере кожен з охотою [2, с. 122]. Це підкреслює силу грошей у сучасному світі, де фінансові ресурси стають ключем до можливостей та впливу. У сучасних умовах склалася широкомасштабна система взаємодії релігії, релігійних організацій з економікою практично в усіх національних господарствах [3, с. 112]. У глобальному масштабі релігійні інституції є важливими учасниками економічного процесу, маючи у своєму розпорядженні не лише духовні, але й фінансові ресурси. Вони здатні формувати економічні рішення та впливати на суспільні процеси через власні інвестиції, володіння земельними угіддями або навіть участь у фінансових ринках. Еволюційна концепція стверджує, що гроші з'явилися незалежно від волі людей у результаті тривалого розвитку обміну, коли з величезного товарного світу виділився особливий товар, що виконував роль грошей [4]. Цей еволюційний процес вплинув і на релігію, оскільки релігійні системи почали адаптуватися до нових економічних умов, взаємодіючи з ринками та фінансовими інституціями.

Висновок: Взаємозв'язок між релігією та грошима є складним і багатограним. Гроші можуть бути засобом для досягнення соціальних та релігійних цілей, але вони також можуть підривати моральні засади, якщо використовуються неправильно. Сучасна релігія адаптувалася до економічних реалій, зберігаючи при цьому своєрідний баланс між духовними і фінансовими аспектами життя. Важливо пам'ятати, що етичне використання грошей залишається ключовим питанням, яке визначає цінності релігійних організацій та їх роль у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія: К.: КНТ, 2014. 410 с.
2. М. І. Туган-Барановський, Політична економія: курс популярний; АН України, Ін-т економіки. Київ: Наук. думка, 1994. 261 с.
3. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 112-117.
4. Гроші і релігія URL: <https://gdz4you.com/prezentaciyi/inshi/groshi-i-religiya-16486/>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Григорій Кунька, студент групи КБ-11

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: У світі, де особиста ідентичність ускладнюється швидкою трансформацією соціокультурного середовища, філософія виступає необхідним інструментом для самовизначення. Важливо розуміти свою роль та покликання в умовах постійних змін. Філософія, як засіб самовизначення, дозволяє аналізувати основні аспекти існування: цінності, переконання, мети. У світі, що стрімко розвивається, філософський підхід виробляє стійкі життєві принципи та зберігає внутрішню стійкість. Філософія стає не лише інтелектуальним викликом, але і ключовим елементом самовизначення в умовах сучасного світу, де сталість стає

розкішню, а самовизначення — стратегічним кроком у будівництві власного життя відповідно до власних цінностей та цілей.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предмет дослідження: власне самовизначення, зумовлене вічними світоглядними проблемами.

Завдання дослідження: окреслити об'єктивні та суб'єктивні передумови самовизначення людини та їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Людина завжди була об'єктом глибоких філософських роздумів, адже питання її природи, сутності та самовизначення є одним із фундаментальних у будь-якому філософському дискурсі. Від часів античності до сучасності філософи різних епох намагалися дати відповідь на питання, що значить бути людиною, як влаштований світ та як людина знаходить своє місце в ньому. Такі питання, що належать до «вічних», супроводжують людство на всіх етапах його розвитку, будуючи основу для багатьох світоглядних концепцій. Світогляд — це не просто накопичення знань про світ, але й глибоке усвідомлення своєї сутності та місця у цьому світі. Важливо, щоб кожна людина не лише сприймала світ через призму зовнішнього досвіду, але й зверталася до внутрішніх роздумів. Григорій Сковорода, один з найвизначніших українських філософів, приділяв особливу увагу самопізнанню як шляху до гармонійного життя. У своїх творах він наголошував на тому, що кожна людина має відшукати свою справу, яка відповідатиме її внутрішньому покликанню. Його концепція «сродної праці» стала філософською основою для розуміння сенсу людської діяльності, де самовизначення є невіддільною частиною людського буття. За Сковородою, самопізнання і самовизначення — це ключ до гармонії як у власному житті, так і в стосунках з оточенням [1]. Сучасна філософія теж не обходить питання самовизначення. Як зазначає український філософ Євген Бистрицький, у сучасних умовах глобалізації та інформаційної революції людина постає перед новими викликами, які вимагають перегляду традиційних підходів до філософських питань [2]. Він підкреслює важливість не лише зовнішніх змін, а й внутрішнього вибору, що людина робить у процесі самовизначення. У швидкозмінному світі постійного інформаційного тиску стає критично важливо зберігати свою особисту цілісність і розуміти свою роль у суспільстві. Самовизначення — це складний процес, який поєднує в собі як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Людина не лише підкоряється зовнішнім обставинам, але й робить вибір, керуючись власними цінностями, переконаннями та життєвими принципами. Дмитро Чижевський, ще один український філософ, підкреслював значення внутрішнього світу людини та її духовних пошуків. На його думку, процес самовдосконалення та духовного розвитку є невіддільною частиною самовизначення [3]. Духовний аспект самовизначення є також важливою темою у творчості Івана Франка. Він вважав, що для формування гармонійної особистості необхідно, щоб людина свідомо обирала свої моральні принципи, розвивала духовні цінності та шукала свій життєвий шлях [4]. Сучасна молодь стикається з численними викликами, які вимагають не лише зовнішніх змін, але й внутрішнього осмислення свого місця у світі. Лариса Івшина, дослідниця сучасної української філософії, підкреслює, що молодь потребує сильного «духовного стрижня», який дозволить їй свідомо обирати свій життєвий шлях і орієнтуватися на загальнолюдські та національні цінності [5]. Самовизначення — це багатогранний процес, який включає соціальні, культурні, моральні та духовні аспекти. Це глибоке осмислення себе, свого місця у світі та взаємодії з іншими людьми та суспільством. Українська філософія, від Сковороди до сучасних мислителів, пропонує широкий спектр ідей, які допомагають людині знайти свій шлях та зрозуміти своє призначення у світі.

Список використаних джерел:

1. Сковорода Г. С. Сродна праця. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=8951>
2. Бистрицький Є. Знати і Бути. URL: <http://bystrytsky.org/znaty20.htm>
3. Чижевський Д. Філософія та національна ідентичність. URL: <http://litopys.org.ua/chyph/chyph02.htm>
4. Франко І. Про духовний світ людини. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11265/06-Zhulynsky.pdf?sequence=1>
5. Івшина Л. Філософи говорять зі суспільством. URL: <http://www.nacija.com.ua/index.php?article=1892&print>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження: в сучасному суспільстві зростає інтерес до індивідуальної унікальності та цінностей кожної людської особистості. Із зростанням різноманітності соціальних та культурних впливів, стає розуміти, як ці цінності та унікальність сприймаються та реалізуються у суспільстві.

Мета дослідження: вивчення унікальності природи людської особистості в контексті ціннісної парадигми сучасного соціуму. Дослідження спрямоване на розкриття процесів формування та вираження індивідуальних цінностей та унікальності в суспільстві.

Об'єкт дослідження: людська особистість, яка сприймає і виражає його цінність та унікальність в контексті соціальних взаємодій.

Предмет дослідження: процеси формування, вираження та сприйняття індивідуальних цінностей та унікальності людської особистості в умовах сучасного суспільства.

Завдання дослідження: аналіз сучасних теорій і підходів до унікальності та цінностей людської особистості; вивчення впливу соціокультурного середовища на формування і вираження унікальності та цінностей особистості; дослідження історичних передумов та життєвих історій людей для розкриття їх унікальності та цінностей.

Виклад основного матеріалу. Унікальність людської особистості є однією з центральних тем соціальної філософії, яка завжди викликала суперечки між різними ідеологічними течіями. У ціннісній парадигмі соціуму ця проблема набуває особливого значення, адже баланс між індивідуальними правами та колективними інтересами часто залишається незрозумілим або викривленим. Ідеології, такі як марксизм-ленізм, прагнули побудови соціальної рівності через колективні дії, але водночас знехтували унікальністю кожної особистості, перетворюючи її на «гвинтик» у великій машині класової боротьби. Особливо яскраво це проявлялося в сталінізмі, коли інтереси окремих людей підпорядковувалися глобальним політичним цілям. Проте сучасні соціальні системи дедалі частіше звертають увагу на необхідність гармонії між індивідуальними потребами та суспільними цінностями, визнаючи важливість унікальності кожної людини як основи для розвитку суспільства [1, с. 61]. Однак важливим аспектом взаємодії особистості з соціумом є роль само організаційних структур, які встановлюють морально-етичні норми для підтримання внутрішнього порядку. Ці норми формують унікальний набір правил і цінностей, які не завжди поширюються на зовнішніх. Тому індивіду, що прагне знайти своє місце в суспільстві, необхідно прийняти ці норми, що може обмежити його особисту унікальність. Соціальні системи визначають роль індивіда залежно від його місця в ієрархії, підпорядковуючи його свободу колективним цінностям [2, с. 3]. Конфлікт між особистою свободою та вимогами соціуму, який прагне впорядкованості, є ключовим у розумінні проблеми унікальності людської особистості в сучасному суспільстві. Правила соціуму формують порядок і взаємодію між його членами, але водночас можуть обмежувати особисту свободу, зводячи індивіда до «гвинтика» в механізмі колективної організації. У сучасному світі, де суспільство все більше вимагає відповідності певним стандартам, унікальність особистості стає важливим чинником для збереження індивідуальної свободи та творчості. Кожна людина є унікальною як у фізичному, так і в духовному плані, оскільки її особистість є виявом всезагального буття, але в неповторній формі [3, с. 13]. Один із ключових аспектів проблеми унікальності полягає в тому, що сучасна масова культура прагне стандартизувати мислення та поведінку людини, що веде до втрати індивідуальності. Водночас філософи, такі як С. К'єркегор, А. Шопенгауер та З. Фрейд, акцентували увагу на важливості підсвідомих, ірраціональних аспектів людської природи, що є важливим елементом у формуванні унікальності особистості. Питання взаємодії між внутрішнім «Я» та особистістю. Як відзначали персоналісти, такі як М. Бердяєв та Е. Муньє, формування людської особистості є однією з найвищих цінностей, оскільки лише тоді, коли суспільство досягне «критичної маси» особистостей, воно зможе забезпечити реальне утвердження таких цінностей, як справедливість, любов та істина. Таким чином, збереження і розвиток унікальності особистості стають центральним завданням не лише для індивідуума, але й для суспільства в цілому. Тільки через визнання та підтримку індивідуальних відмінностей можливо створити гармонійне суспільство, яке не обмежуватиме свободу, а навпаки, сприятиме її розвитку [4, с. 231]. Зіткнення індивідуальних прав з колективними інтересами створює численні етичні та політичні дилеми. У сучасних умовах, коли глобальні тенденції спрямовані на уніфікацію, суспільні механізми часто пригнічують унікальність особистості. Це проявляється в стандартизації стилю життя, мислення та поведінки. засоби масової інформації формують загальноприйняті моделі поведінки, соціальні мережі створюють додатковий тиск на людину, вимагаючи від неї відповідати певним очікуванням [2, с. 3-4]. Однак, як показує історія філософії, людська індивідуальність завжди була предметом глибокого філософського осмислення. Стародавні філософи розглядали людину як мікрокосм, відображення Всесвіту, надаючи їй унікальне місце у світобудові. Епоха Відродження підкреслила автономію і самодостатність особистості, відкривши нові горизонти для її творчої самореалізації. У XIX столітті, після антропологічного повороту, філософські системи дедалі частіше зверталися до проблеми людини як центрального питання свого часу [1, с. 64]. Сучасна епоха продовжує ці традиції, але додає нові виміри до проблеми унікальності особистості. З одного боку, технологічний прогрес і розвиток науки надають людині нові можливості для самореалізації, з іншого боку, суспільство вимагає від людей відповідності певним шаблонам поведінки, що може призвести до стандартизації і пригнічення творчих можливостей особистості [1, с. 65]. Свобода — це не просто зовнішній соціальний привілей, а внутрішня

сутність людини. Вона є джерелом усіх людських проявів, без якої неможлива повноцінна реалізація особистості. Філософ Ф. Ніцше, стверджував, що свобода полягає не лише в можливості вибору, а в здатності людини творити саму себе, виходячи з власних унікальних властивостей. Освіта, культура, політика повинні сприяти розвитку особистості, надаючи їй можливість вільно виражати себе та реалізувати свої потенціали. Лише за таких умов суспільство може забезпечити гармонійний розвиток, де кожен має право на самовизначення [3, с. 64].

Висновок: унікальність особистості є фундаментом для розвитку як самої людини, так і суспільства. Тільки тоді, коли кожен з нас матиме можливість бути собою, суспільство зможе забезпечити справжню свободу і розвиток для всіх.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. К: Генеза, 2006. 369 с.
2. Гончарук (Чолач) Т., Джугла Н. Етнопсихологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого / Тетяна Гончарук (Чолач), Надія Джугла // Психологія і суспільство. 2018. № 1-2. С.3-4.
3. Клак, Олександр Проблема унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму [Текст] / Олександр Клак // Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 722 с.
4. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Наталія Кухарук, студентка групи КНШІ-12

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»

Актуальність теми дослідження. Комунікація є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Розвиток інформаційних технологій, соціальних мереж, та зростання об'єму інформації, доступної для громадськості, роблять комунікаційну культуру актуальною темою для дослідження. Зростання кількості способів спілкування та можливість глобального впливу роблять комунікаційну культуру надзвичайно важливою для забезпечення ефективної комунікації та заборони поширенню дезінформації.

Мета дослідження: сприяння підвищенню якості комунікації в суспільстві, розкриття проблем і вирішення викликів, пов'язаних із зростанням обсягу інформації та розповсюдженням інформаційних технологій.

Предмет дослідження: комунікація в суспільстві, включаючи всі аспекти спілкування, обміну інформацією та взаємодії між індивідами, групами, організаціями та суспільством в цілому.

Об'єкт дослідження: комунікаційна культура суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати комунікаційні процеси у суспільстві, включаючи мову, символи, засоби масової інформації та соціальні мережі.

Виклад основного матеріалу. Комунікаційна культура суспільства - це комплекс знань, навичок, цінностей і правил, які регулюють процеси спілкування та взаємодії між людьми в суспільстві [1, с. 6]. Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується тим, що жодна сфера буття людини не може нормально функціонувати і розвиватися без своєчасного і повного забезпечення необхідною інформацією, уміння її швидко, якісно й адекватно сприймати, зберігати, обробляти, використовувати і передавати. Інформація завжди впливала на формування особистості, її світогляд, стереотипи поведінки, ступінь суспільної активності і культурний вигляд як окремих індивідів, так і різних груп та суспільства в цілому. Зростаючі інформаційні потоки перетворюють процеси передачі й отримання інформації на все більш складні [2, с. 48]. І тому, в ситуації, яка сформувалась у теперішній час, все більш актуальною є глибока розробка поняття «комунікаційна культура суспільства». Важливо відзначити недостатню розробленість проблеми комунікаційної культури й у філософському аспекті. Багато в чому це обумовлено багатозначністю термінів «комунікація» і «культура», що і становлять зміст поняття «комунікаційна культура» [3, с. 156]. Всі перераховані вище аспекти визначають необхідність теоретичного осмислення комунікаційної культури, значення і роль якої зростає останнім часом пропорційно збільшенню обсягу інформації та каналів її обміну в суспільстві. У зв'язку з полісемантичністю поняття «комунікаційна культура» виникає, насамперед, необхідність його уточнення як предмета дослідження теорії та історії соціальних комунікацій [4, с. 265]. Дане поняття співвідносне, з одного боку, з поняттям «культура», з другого боку – з поняттям «комунікація». Термін «культура» належить до числа багатозначних, і

пояснюється це тим, що сама культура – вкрай складне, багатогранне явище, що виражає всі сторони людського буття. Саме тому її вивчають багато наук, кожна з яких виділяє предметом свого вивчення одну з її сторін, формулюючи при цьому своє розуміння й визначення культури [5, с. 27].

Висновок. Комунікативна культура вимагає розуміння і поваги до різних культурних, мовних і соціальних різниць. Вона також включає в себе важливі аспекти, пов'язані з моральністю та етикою в комунікації. Збільшення уваги до комунікативної культури суспільства є актуальним завданням у сучасному світі, де інформація швидко поширюється, а зв'язки між людьми стають все більш важливими. Підвищення комунікативної культури сприяє покращенню міжособистісних відносин, зменшенню конфліктів і підвищенню якості життя в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Масі. Н. І. Про сутність поняття «комунікативна культура суспільства» С.6.
2. Тернопільська В. Теоретичні аспекти феномена «соціально-комунікативна культура». Житомирський державний університет імені І. Франка. Вип. 22. С.44-50.
3. Зотов В. В. Становлення інформаційно-комунікативного середовища сучасного суспільства: соціологічний аналіз інституційних трансформацій: монографія / В. В. Зотов; Курськ. держ. техн. Ун-т. Курськ, 2007. 246 с.
4. Соколов О.В. Загальна теорія соціальної комунікації / А. В. Соколов. СПб: Видавництво Михайлова В. А., 2002. 461 с.
5. Уледов А.К. До визначення специфіки культури як соціального явища / А.К. Уледов // Філософські науки. 1994. № 2. С. 22-29.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Іван Куцик, студент групи ТТЛ-12

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: в сучасних умовах глобалізації та економічних трансформацій економічна свідомість громадян відіграє ключову роль у розвитку ринкових відносин. В Україні, зокрема, важливість формування економічної свідомості стала очевидною після переходу від планової до ринкової економіки. Трансформації, які відбулися за останні десятиліття, вимагали від громадян переосмислення ставлення до економічних процесів, особистих фінансів, інвестицій та підприємницької діяльності. У контексті інтеграції України до світової економіки та її прагнення до сталого розвитку, формування економічної свідомості є одним із базових чинників успіху.

Мета дослідження: визначення ролі економічної свідомості в умовах ринкової економіки України, вивченні її впливу на економічні процеси, поведінку споживачів і виробників, а також на розвиток бізнес-середовища та економічну активність громадян.

Предмет дослідження: економічна свідомість як соціально-економічне явище, що визначає ставлення громадян до економічної діяльності, їхню участь у ринкових відносинах та рівень фінансової грамотності.

Об'єкт дослідження: ринкова економіка України та її взаємодія з економічною свідомістю населення в умовах соціальних та економічних змін. **3**

Завдання дослідження: проаналізувати роль економічної свідомості у формуванні ринкової економіки України та визначити шляхи підвищення рівня фінансової грамотності населення для забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість являє собою сукупність знань, установок, переконань та норм поведінки, які формуються у людей щодо економічних процесів, які відбуваються в суспільстві. Вона відображає рівень розуміння громадянами економічних законів, усвідомлення їхньої ролі в ринкових відносинах та здатність приймати раціональні економічні рішення [1]. Формування економічної свідомості безпосередньо залежить від соціально-економічної ситуації в країні, рівня фінансової освіти та інформованості населення про економічні процеси [2]. В умовах ринкової економіки України, яка розвивається після тривалого періоду планової системи, економічна свідомість стає визначальним чинником успішної адаптації громадян до нових умов. Економічно свідомі громадяни є не лише споживачами, але й активними учасниками економічного життя – вони інвестують, створюють власні підприємства, відкривають нові ринки та послуги [3]. Сформована економічна свідомість сприяє зростанню

підприємницької активності, що є основою розвитку малого і середнього бізнесу, створення робочих місць та підвищення рівня життя населення. Водночас недостатній рівень економічної свідомості може стати причиною економічної пасивності, нерационального управління фінансами та низької адаптації до умов ринку [4]. Відсутність розуміння базових економічних принципів у населення може призводити до накопичення боргів, невдалих інвестицій або навіть сприяти розвитку тіньової економіки. Одним із ключових завдань державної політики в цьому контексті є підвищення рівня фінансової грамотності населення, яке є складовою економічної свідомості. Це можна досягти через освітні програми, громадські ініціативи, які спрямовані на формування у людей розуміння ринкових механізмів, бюджетування, раціонального споживання та управління власними фінансами [5].

Висновок: Економічна свідомість відіграє ключову роль у розвитку ринкової економіки України, оскільки вона впливає на економічну поведінку громадян, підприємницьку активність і загальний рівень економічної стабільності. Формування економічної свідомості є важливим завданням як для держави, так і для суспільства, оскільки від цього залежить здатність громадян приймати раціональні фінансові рішення, адаптуватися до змін економічних умов та активно брати участь у розвитку бізнесу. Підвищення рівня фінансової грамотності та просвіта населення можуть стати основними інструментами у зміцненні економічної свідомості, що, своєю чергою, сприятиме сталому економічному зростанню країни. Економічна свідомість та її роль в умовах ринкової економіки України

Список використаних джерел

- 1.Опришко Анастасія «Економічна свідомість та її роль в умовах ринкової економіки України» URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/21988>
- 2.Ярослав Морозов «Ринкова економіка в Україні: фікція чи реальність?» URL:<https://legallaid.ua/ua/rynkova-ekonomika-v-ukrayini-fikczya-chy-realnist/>
- 3.Е. В. Прушівська «Соціокультурні аспекти економічної свідомості українців» URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2013/1/EV20131_034-044.pdf
- 4.В.В. Копманієць «Економічна психологія» URL:<http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/6546/1/Конспект%20лекцій.pdf>
- 5.Наталія Пасічник «Соціально-психологічні аспекти розвитку економічного мислення майбутнього вчителя» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83099956.pdf>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Арсен Кучер, студент групи АГР-12

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грошми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: питання становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грошми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: аналіз взаємодії між грошми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші є одним із найважливіших інститутів у людському суспільстві, виступаючи засобом обміну товарами та послугами, а також засобом збереження цінностей. Вони мають значний вплив на економіку, культуру і духовне життя. Гроші можуть мати як позитивне, так і негативне значення: з одного боку, вони допомагають людям задовольняти свої потреби, а з іншого – можуть викликати жадібність, егоїзм та соціальну несправедливість. Філософи по-різному підходять до розуміння грошей. Для економічно спрямованих філософів гроші — це інструмент, який полегшує обмін товарами та послугами між людьми. Вони розглядають гроші як нейтральний засіб, що допомагає ефективно функціонувати економічним процесам, не надаючи їм морального чи духовного змісту. Важливість грошей для цих філософів полягає у їх здатності виступати як міра вартості, засіб накопичення та платіжний засіб. З їхньої точки зору, гроші не є чимось добрим чи поганим самі по собі — їхня цінність залежить від того, як вони використовуються в економіці. Для соціально спрямованих філософів гроші — це не просто економічний інструмент, а

важливий соціальний інститут, який значно впливає на структуру суспільства. Вони бачать гроші як засіб, що може формувати відносини між людьми, впливати на соціальну справедливість і рівність. З їхньої точки зору, гроші можуть використовуватися як для позитивних цілей, таких як поліпшення життя суспільства через благодійність та перерозподіл багатства, так і для негативних, наприклад, для створення нерівності, пригнічення та жадібності. Для політично спрямованих філософів гроші є інструментом влади та контролю. Вони розглядають гроші не тільки як економічний ресурс, але і як засіб, що дозволяє впливати на політичні процеси та структури суспільства. Гроші в цьому контексті можуть бути джерелом політичної сили, дозволяючи тим, хто володіє ними, диктувати умови та впливати на прийняття рішень. З їхньої точки зору, гроші також можуть посилювати нерівність і сприяти концентрації влади в руках обраних груп, що може призводити до соціальної несправедливості. Для релігійно спрямованих філософів гроші мають моральний і духовний вимір. Вони розглядають гроші як потенційно небезпечний матеріальний ресурс, який може відвертати людину від духовних цінностей і привести до гріха, якщо ним неправильно користуватися. З цієї точки зору, гроші можуть бути джерелом спокуси, жадібності та егоїзму. Однак, якщо використовувати їх з правильними намірами, гроші можуть сприяти досягненню духовних цілей, наприклад, через благодійність, допомогу нужденним і підтримку добрих справ. Важливим є ставлення людини до грошей та її здатність використовувати їх для вищих моральних цілей. Біблійне ставлення до грошей є багатограним і часто залежить від контексту. У Біблії гроші не розглядаються як зло самі по собі, але акцент робиться на тому, як людина ними користується і яке місце вони займають у її житті. Гроші можуть використовуватися для добрих справ, наприклад, допомоги бідним, будівництва храмів, підтримки спільноти. Благодійність і милосердя високо цінуються у християнській традиції. У Біблії підкреслюється небезпека надмірної прив'язаності до грошей. Наприклад, у Першому посланні до Тимофія сказано: «Корінь усіх бід — грошолобство» (1 Тим. 6:10). Гроші можуть стати джерелом спокуси, жадібності та віддалення від Бога. Біблія застерігає, що багатство може бути перешкодою на шляху до духовного життя. У Євангелії від Матвія сказано: «Легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже» (Мт. 19:24). Важливим є не те, що людина має багатство, а як вона до нього ставиться. У багатьох біблійних текстах підкреслюється, що гроші потрібно використовувати відповідально і з мудрістю. У притчі про таланти (Мт. 25:14-30) Ісус вказує, що люди повинні правильно розпоряджатися своїми ресурсами, щоб приносити користь собі та іншим. Біблія визнає, що багатство може бути благословенням, так і прокляттям. Все залежить від того, як людина ставиться до своїх матеріальних благ і які цілі вона переслідує. Якщо багатство використовується для добрих справ, воно може стати благословенням, але якщо воно веде до егоїзму та жадібності, це може бути згубним. Релігія, як і гроші, може мати позитивний або негативний вплив. Вона часто розглядається як засіб для пошуку відповідей на фундаментальні питання буття, сенсу життя, смерті, страждань і моральних цінностей. На думку багатьох філософів, релігія допомагає людині знайти своє місце у світі і зрозуміти її зв'язок із трансцендентним (Вищою Істотою або Богом). Релігія також аналізується як соціальний інститут, який відіграє важливу роль у формуванні культурних норм, моральних цінностей та спільнот. Соціальні філософи, такі як Еміль Дюркгейм, підкреслюють, що релігія створює відчуття єдності серед людей і надає зміст їхньому колективному існуванню [1, с. 225]. Філософи часто бачать релігію як джерело моральних норм і принципів. У цьому контексті вона виступає як система цінностей, яка допомагає визначити, що є добром, а що — злом. Іммануїл Кант, наприклад, вважав, що релігія є необхідною для підтримки морального порядку, хоча моральність має бути заснована на розумі. Деякі філософи, такі як Карл Маркс і Фрідріх Ніцше, критикували релігію за те, що вона може бути інструментом пригнічення та маніпуляції. Маркс, зокрема, вважав релігію «опіумом для народу», який допомагає пригнобленим миритися зі своїм становищем [2]. Ніцше критикував християнство за культивування «рабської моралі» у центрі якої лежить утилітарний підхід [3, с. 75]. Тому релігія є не тільки духовною практикою, а й важливим елементом соціального та морального життя людини, який має глибокий вплив на її світогляд і поведінку. Релігія часто впливає на економічну поведінку через формування моральних норм і етичних принципів. Наприклад, протестантська етика, описана Максом Вебером, вважається одним із факторів, що сприяв розвитку капіталізму. про зв'язок між протестантизмом і капіталізмом писав ще Карл Маркс: «Культ грошей породжує свій аскетизм, свою самопожертву, свою самовідданість — ощадливість і скупість, презирство мирських, швидкоплинних і минулих насолод, гонитву за скарбом на небесах. Звідси зв'язок англійського пуританізму, а також голландського протестантизму з наживанням грошей» [4]. Вона підкреслювала працьовитість, заощадливість і відповідальність, що, в свою чергу, сприяло економічному зростанню. Релігійні вчення багатьох традицій закликають до допомоги бідним та соціальної відповідальності. Ці принципи впливають на економічну діяльність через розвиток благодійних організацій, пожертвування та соціальні програми. Наприклад, в ісламі існує система закят і садака. Закят є важливим соціально-економічним інститутом, покликаним утверджувати принципи справедливості в суспільстві, і впливає на багато аспектів життєдіяльності суспільства. Закят – це обов'язкова милостиня, яку мусульмани виплачують раз на рік за певних умов. Садака – це добровільна милостиня, яку людина сплачує на власний розсуд і бажання в необмеженій кількості [5]. Деякі релігії встановлюють певні економічні обмеження, наприклад, заборону лихварства (відсотків на позики) в ісламі або юдаїзмі. Такі обмеження можуть впливати на структуру фінансових систем і типи економічної діяльності, які вважаються допустимими.

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Буга Є. Еміль Дюркгейм про сутність релігії та її ролі в суспільному житті / Є. Буга // Релігія та соціум. 2011. № 1. С. 225-230.
2. Опіум народу? Критичний марксизм та релігія. Спільне. URL://commons.com.ua/ru/opium-narodu-kritichnij-marksizm-ta-re/
3. Фрідріх Ніцше. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Переклад з німецької Анатолій Онішко. Львів: Літопис, 2002. 320 с.
4. Переосмислюючи Маркса і релігію. Спільне URL:https://commons.com.ua/uk/pereosmislyuyuchi-marкса-i-religiyu/
5. Іслам. Енциклопедія Сучасної України URL:https://esu.com.ua/article-12735
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Уляна Кушнірук, студентка групи ЕКОЛ-11

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження: сучасне суспільство стикається зі стійкими змінами в економічній системі та технологічному прогресі, що неухильно впливає на роль і сутність грошей. Ця еволюція фінансових відносин неперервно взаємодіє з розвитком культури та мислення. Дослідження спрямоване на розкриття філософського аспекту еволюції грошей і їх вплив на культурні парадигми.

Мета дослідження: вивчення та аналіз еволюції грошей як філософського явища, що формує та визначає культурне мислення.

Об'єкт дослідження: соціокультурний вимір еволюції грошей та їх взаємодія з психологією та системами цінностей суспільства.

Предмет дослідження: процес

Завдання дослідження: аналіз шляхів еволюції грошей та їхній вплив на формування культурного мислення; ретроспективний аналіз історії грошей та їх вплив на суспільні уявлення.

Виклад основного матеріалу. Еволюція грошей нерозривно пов'язана з розвитком людської цивілізації та культури мислення. Філософія грошей досліджує не тільки їх економічну сутність, а й їхній вплив на світогляд, етичні уявлення та суспільне самовизначення. Гроші, важливий елемент сучасного суспільства, вже давно стали чимось більшим, ніж просто засіб обміну. З філософської точки зору, їхня еволюція відображає глибокі трансформації в суспільному мисленні та культурі. Упродовж історії гроші змінювалися не лише як економічний інструмент, але й як важливий чинник формування культури мислення. Пройшовши шлях від простого засобу обміну до складного символу вартості, вони стали відображенням значних змін у соціокультурній динаміці [1, с. 236-237]. Еволюція грошей нерозривно пов'язана з розвитком людської цивілізації та культури мислення. Філософія грошей досліджує не тільки їх економічну сутність, а й їхній вплив на світогляд, етичні уявлення та суспільне самовизначення. На ранніх етапах гроші виступали насамперед як засіб обміну товарів і послуг. Із філософської точки зору гроші створюють соціальну цінність і владу, тому що є частиною колективного уявлення про цінність і мірило інших речей. Вони – інструмент визначення вартості речей, що не завжди мають матеріальний вимір. З розвитком суспільства змінювалися й форми грошей, що відображало зміну мислення. Золоті та срібні монети були першим кроком до створення універсального стандарту вартості. Згодом, завдяки введенню паперових грошей і кредитних систем, уявлення про гроші як про фізичний об'єкт зникло, і вони набули абстрактного характеру. У сучасному цифровому світі гроші перетворюються на символи, що існують у вигляді даних. Це також впливає на нашу свідомість: гроші, які неможливо торкнутися, стають частиною нашого уявлення про цінність і реальність. Деякі філософи, наприклад, Руссо та Торо, критикували гроші як чинник відчуження і морального занепаду [2, с. 65]. Вони вважали, що гроші змінюють ставлення до природи, праці та інших людей, створюючи ієрархії та соціальну нерівність [3, с. 104]. Інші, як-от Адам Сміт, бачили у грошах інструмент, що сприяє економічному прогресу і свободі. Гроші стають інструментом вибору і незалежності, а також засобом самореалізації, коли люди можуть самостійно обирати, куди направити свої ресурси [4, с. 174]. Еволюція грошей впливає не лише на економіку, а й на культурні уявлення та світогляд суспільства. Спершу як зручний інструмент обміну, гроші стали маркером успіху та ключем до розуміння справедливості й влади. З розвитком фінансових інструментів гроші перейшли від фізичних форм до абстрактних концепцій, що піднімає питання про їхню сутність і вплив на наше

мислення. Книга допомагає зрозуміти, як ці абстракції визначають наше ставлення до фінансів та суспільства. Усвідомлення того, як гроші впливають на мислення, відкриває шлях до глибшого розуміння себе і динаміки сучасного світу. «Еволюція грошей» залишає значний слід у культурі мислення, спонукаючи переглянути уявлення про фінанси та суспільство [5, с. 167-171].

Висновок: еволюція грошей визначає глибокі аспекти культурного мислення. Зміни у фінансових системах стають важливим каталізатором для філософських рефлексій та переосмислення цінностей у сучасному суспільстві

Список використаних джерел:

- 1.Сіммель, Г. Філософія грошей. 2003. 667 с.
- 2.Руссо Ж.-Ж. Про суспільний договір, або Принципи політичного права / Пер. з фр. А. Олійник. Львів: Літопис, 2001. 346 с.
- 3.Торо Г.Д. Про громадянську непокору / Пер. з англ. Л. Коваль. Київ: Видавництво Старого Лева, 2019. 448 с.
- 4.Сміт А. Дослідження про природу та причини багатства народів / Пер. з англ. П. Панченко. Київ: Основи, 2014. 772с.
- 5.Ніл Феромон Еволюція грошей. Фінансова історія світу. 2017. 384 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Дмитро Лазука, студент групи КНШ-11

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: Сьогодні в глобалізованому світі посилюється роль моральності й духовності людини, підтримуються цінності розвитку такої особистості, яка б була спроможна швидко адаптуватися й інтегруватися в змінних та новітніх умовах, могла б цілісно структурувати власний життєвий шлях, прагнула б до самореалізації й самоздійснення.

Предмет дослідження: вивчення психологічних, соціальних та культурних чинників, які впливають на формування та розвиток особистості.

Об'єкт дослідження: особистісний розвиток людини та її особистості

Завдання дослідження: висвітлити основні класифікації цінностей та ціннісних орієнтацій особистості.

Виклад основного матеріалу. Питання самореалізації (самоактуалізації) особистості традиційно пов'язуються з гуманістичною психологією, у якій даний термін є центральним. Згідно до «піраміди потреб» А. Маслоу, самоактуалізація є найвищою потребою людини [4, с. 21]. Психологічна модель структури і функціонування особистості людини і її розвитку в процесі соціалізації конкретизує розуміння особистісних цінностей як джерел активності особистості, індивідуальної мотивації, функціонально еквівалентних її потребам. Особистісні цінності формуються в процесі соціалізації, досить складно взаємодіючи з потребами. Ціннісні орієнтації як вищий рівень диспозиційної системи, цілком залежать від цінностей соціальної спільності, з якою ідентифікує себе особистість [3, с. 311]. Важливими елементами структури особистості, які сформувалися в процесі її взаємодії із соціальним середовищем, характеризують стійкі ставлення особистості до матеріальних і духовних цінностей і виконують функцію внутрішнього регулювання поведінки людини в заданих соціальних умовах, є її ціннісні орієнтації. Тому визначення і врахування ціннісних основ освітніх систем має важливе значення для формування мотивації самореалізації особистості в освітньому середовищі, а саме: визначення факторів внутрішньої рівноваги і розвитку особистості, як умов ефективності і успішності професійного становлення та майбутньої професійної діяльності, що передбачає реалізацію власних можливостей та сприяє адекватній соціальній поведінці та самореалізації особистості [3, с. 311]. основні моменти реконструювання процесу особистісного розвитку та його значущість у тих спробах, які зробив вчений, можна віднайти у звільненні свідомості від діяльності, в знятті обмежень «зовнішніх опосередкувань» у становленні особистості, в покладанні в її основу вільного вчинку, в якому єдині особистість і свідомість [1, с. 15]. У свідомості кожної людини особистісні цінності відображаються у формі соціальних, ціннісних орієнтацій, які образно називають «вісню свідомості», що забезпечує стійкість особистості. «Ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда всією сукупністю його переживань і обмежують значущі для цієї людини від незначущої, несуттєвого» [2, с. 29]. Система ціннісного світогляду особистості формується під впливом глобальної зміни ієрархії загальнолюдських ціннісних орієнтацій. Доцільно зазначити, що трансформація суспільного життя вивела на

перші місця цінності особистого рівня, які забезпечують власні потреби та комфортне самопочуття [2, с. 29]. Особливої уваги, на наш погляд заслуговує розгляд проблеми самоактуалізації у професійному контексті, адже самоактуалізація у обраній професії для багатьох стає провідним її способом. У цьому плані показовим є сучасне дослідження М.Г. Ткалич, яка побудувала модель самоактуалізації менеджерів в професійно-управлінській діяльності. Ця модель містить три основні структурні компоненти: ресурс, процес та результат [4, с. 27]. До ресурсів самоактуалізації менеджерів в професійно-управлінській діяльності авторка віднесла: 1) ресурси особистості менеджера (особистісно-професійний потенціал: спрямованість особистості, здібності, риси характеру, творчий потенціал, вікові та гендерні особливості та ін.); 2) ресурси управлінської діяльності (професійна компетентність, управлінський досвід, управлінська позиція, задоволеність професійно-управлінською діяльністю, 3 індивідуальний стиль управління та ін.); 3) ресурси організації, в якій працює менеджер (сфера діяльності організації, цілі організації, їх досяжність, умови праці, особливості організаційної культури та ін.); 4) ресурси суспільства (умови розвитку суспільства, ситуація на ринку праці та ін.) [4, с. 27-28]. Особистість – це форма існування психіки людини, яка являє собою цілісність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності і саморегуляції, та має свій унікальний і неповторний внутрішній світ. В нашому визначенні підкреслене головне: природа людської психіки – особистісна. Вищий із відомих нам рівень розвитку буття, наділений рефлексією і тому здатний відображати все інше буття і самого себе, втілюється і стає дійсним способом існування конкретної людини. Можна сказати і зворотно: життя людини у світі є дійсним способом (формою) існування вищої психіки. Ми не знаходимо у світі інших форм існування вищого рівня психіки, крім особистості. Можна, звичайно, говорити про те, що предмети і явища культури являють собою інший, специфічно перетворений спосіб її існування. Це так, але вони – втілення особистості. Опредметнення, тобто додаткове переведення психічного (ідеального) у предметне (матеріальне), здійснюють особистості, залишаючи в предметі, закарбовуючи у ньому всю унікальну своєрідність саме даної особистості – автора [5, с 9-10].

Висновок: Загалом слід зазначити, що як у класичних, так і в сучасних концепціях поняття «розвиток особистості» вміщується у змістовний контекст тієї чи іншої концептуальної схеми, кожний автор якої намагається представити згідно зі своїми науково-теоретичними поглядами певні атрибутивні моменти (джерела, рушійні сили, закономірності, детермінанти) розвитку особистості, визначати своєрідний смисловий параметр (специфіку, принципи зміни, особливості), підсилити увагу до окремих аспектів цього процесу (механізмів, структурних компонентів, форм, рівнів, новоутворень), розглянути генетичну сутність (засаду, основу) становлення особистості.

Список використаних джерел:

1. Булах І.С. Особистісний розвиток людини в контексті наукових позицій українських психологів. 2017. 74 с.
2. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. 2013. 299 с.
3. Людмила Сердюк. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді. 2012. 1073.
4. Гомонюк В.О. Самоактуалізація та самореалізація особистості. 2013. 162 с.
5. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика. 2015. 216 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Антон Лампик, студента групи КНШІ-12

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісними відносин. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Вони охопили абсолютно всі прояви людського буття. Не можливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив.

Об'єкт дослідження: феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження: філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Гроші значно впливають на формування цінностей людини. Соціальний досвід пострадянських років українців був позначений проблемами, пов'язаними зі зміною ролі грошей у житті: втрата заощаджень, інфляція 90-х років, масове зубожіння, зростання тіньових капіталів, шахрайство фінансових пірамід. Це породило потребу в усвідомленому ставленні до грошей і здатності протистояти їхнім негативним наслідкам [1, с. 7]. Особливо важливим це є для сучасної України, де морально-етичні засади людини потребують адаптації до нових реалій [1, с. 7]. У пострадянських країнах з'являються праці, присвячені цим питанням, як-от І. Панкевич «Мораль як обмежувач здійснення права людини і громадянина», Л. Тутов «Праця як основоположний феномен життя у філософії господарства», С. Корнієнко та Т. Корнієнко «Філософські проблеми економічної парадигми XXI століття», Р. Богачов «Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах» [2, с. 200]. Однак кількість досліджень про вплив грошей як феномена культури на життєвий світ людини поза економічною площиною залишається незначною, хоча цей вплив очевидний. Одним із винятків є монографія А. Мазаракі та В. Ільїна «Філософія грошей» [2, с. 200]. Застосування методології комунікативної теорії допомагає аналізувати гроші як медіум соціальних комунікацій. Вони виникли як засіб узгодження інтересів людей у господарській діяльності, що сприяло формуванню нових поведінкових та ситуативних кодів у соціумі [2, с. 200]. У цьому контексті важливо розглядати гроші через концепт комунікативної дії Ю. Габермаса, яка виражає активну позицію людини в суспільстві, але водночас несе загрозу перетворення особистісних відносин на товар або об'єкт управління [2, с. 201]. Еволюція грошей пройшла шлях від дарування до появи натуральних грошей як еквівалентів обміну, потім до монетних грошей, що символізували волю суспільства, а згодом – до паперових банкнот із золотим забезпеченням [3, с. 44]. З часом відбувся перехід до сучасної системи, заснованої на довірі до держави, а також до електронних грошей, що символізують глобалізаційні процеси [3, с. 67]. Гроші функціонують як спрощена мова, яка впливає на соціальні комунікації та світогляд людини. Вони стали універсальним засобом порозуміння, хоча «мова грошей» коригує смисли соціальної взаємодії і зводить їх до ринкових моделей поведінки [4, с. 78]. Цей процес призводить до того, що людина, яка керується грошовими кодами, трансформує своє світосприйняття й орієнтується на прагматичні, інструментальні цінності [4, с. 89]. Винахід монетних грошей збігся з «осьовим часом», що, за К. Ясперсом, визначив становлення сучасної раціональності в суспільстві. Розвиток товарно-грошових відносин корелював із утвердженням раціоналізму в культурі та науці [4, с. 95]. Прагматичний підхід до світу, характерний для модерну, доповнив ірраціональне прагнення до збагачення механізмами раціонального розрахунку, перетворюючи гроші на інструмент досягнення цілораціональної поведінки [5, с. 190]. М. Вебер показав, що сучасна підприємницька діяльність базується на формальній раціональності, яка орієнтується виключно на економічну вигоду [5, с. 195]. Обмін товарами та грошима є специфічною формою соціальних зв'язків, де гроші виступають втіленням об'єктивованих відносин між людьми. Золотий стандарт колись створив відчуття спільної реальності через уніфіковану валюту, а сучасні електронні гроші стали важливим елементом глобалізації [5, с. 199]. Ігнорування культурного статусу грошей може призвести до протиставлення економіки культурі, позбавляючи економічну теорію культурного контексту [5, с. 230]. Гроші історично сприймалися як культурний феномен, і саме культурна інтерпретація дозволяє розуміти їхню еволюцію [5, с. 230].

Висновки гроші – невід'ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Феномен грошей цілком піддається культурно-філософському дослідженню. Якщо не зводити культуру до поняття ринку, а роль грошей – до їх функцій в економіці. Роль грошей в культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає в себе новий досвід сприйняття грошей, перетворюючись в комплекс архаїчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв'язку з чим виникає необхідність культурного Усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

1. Богачов Р. Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія, психологія, педагогіка, 2004. №10. С. 7-15.
2. Братаніч Б. Проблемне поле дослідження філософських основ маркетингу // Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2005. Вип. 47. С. 200-207.
3. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. – Львів: Літопис, 2000. 318 с.
4. Гарник А. Право и мораль в свете дискурсивной этики: предпосылки формирования новой философско-правовой парадигмы // Філософія. Культура. Життя. Міжвузівський збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2002. Вип. 21. С. 192-202.
5. Гюсле В. Практична філософія в сучасному світі. К.: Лібра, 2003. 247 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Василина Лашко, студентка групи КБ-11

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: філософські погляди Г. Сковороди та їх актуальність для сучасної України є дуже важливою і може мати значний вплив на розвиток українського суспільства. Вивчення цих поглядів може надати нові ідеї та підходи до розв'язання сучасних проблем і сприяти становленню гармонійного та моральності суспільства.

Мета дослідження: вивчення філософських поглядів Г.Сковороди та їх актуальність для сучасної України.

Об'єкт дослідження: філософські погляди Григорія Сковороди.

Предмет дослідження: вплив світогляду Г.Сковороди на розвиток сучасної України.

Завдання дослідження: проаналізувати актуальність філософських поглядів Г. Сковороди для сучасної України та їх потенціал для розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода був однією з найвидатніших постатей української філософії XVIII століття, а його ідеї продовжують впливати на українське суспільство і сьогодні. Однією з головних тем його філософії був сенс життя, який він визначав через самопізнання та духовне самовдосконалення. Сковорода вважав, що щастя можна досягти, лише перебуваючи в гармонії з самим собою. Ідея пошуку істини через особистісний розвиток і внутрішнє зростання є центральною темою його творів [1, с. 21].

Велике значення для Сковороди мала ідея «спорідненої праці». Він вважав, що справжнє задоволення і щастя може принести лише робота, яка відповідає внутрішнім нахилам і здібностям людини. Ця праця має бути виявом вільної волі, а не обов'язку чи примусу. Сковорода чітко розрізняв «споріднену» і «неспоріднену» працю, стверджуючи, що остання веде до деградації людини і суспільства [2, с. 45]. Сковорода також розвинув концепцію свободи, розглядаючи її не лише як політичну чи соціальну категорію, а й як глибоке відчуття внутрішньої гармонії з самим собою. Свобода, за Сковородою, - це можливість діяти відповідно до своїх природних нахилів і покликання. Ця філософія мала значний вплив на формування національної ідентичності України і є особливо важливою в нинішньому контексті боротьби за незалежність. Ідеї Сковороди про духовний розвиток і саморозвиток залишаються актуальними і в сучасній Україні в її пошуках національної ідентичності та єдності. Ідеї Сковороди є корисними у формуванні моральних цінностей та освітніх підходів, які зосереджені на самовихованні та моральному розвитку [5, с. 7]. Заклик Сковороди до внутрішньої свободи, праці та чеснот для власного народу залишається актуальним і в сучасному українському суспільстві, яке продовжує боротьбу за свободу та національне самовизначення [6, с. 10]. Багато дослідників відзначають важливість творчості Сковороди для формування етичних норм сучасного суспільства, особливо його заклик до справедливості та рівності. Він критикував соціальну нерівність свого часу і вважав, що ідеальне суспільство має ґрунтуватися на рівності можливостей для всіх [4, с. 7].

Висновок: Філософські погляди Григорія Сковороди можна знайти в сучасній українській культурі та політичній думці. Вони надихають людей на пошук сенсу життя, розвиток духовності та прагнення до соціальної справедливості. Сковорода вчить нас бути чесними, справедливими та добрими, що є важливими цінностями для будь-якого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Історія української філософії: підручник / за ред. В. Малиновського. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2013. 344 с.

2. Грушевський М. Сковорода та його значення для української культури // Історичні науки. 2009. № 1. 54 с.

3. Сковорода Г. Філософські трактати. Київ: Дніпро, 1988. 527 с.

4. Шевченко Т. Великий філософ // Свобода. 2018. № 15. 10 с.

5. Філософія Григорія Сковороди // Асоціація філософських мистецтв, науковий архів 2012. 21 с.

6. Роздуми про свободу у творах Сковороди // Науковий архів Національного університету «Львівська політехніка». 2012. 32 с.

7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Денис Ликавський, студент групи АГР-12

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: філософські погляди Г. Сковороди та їх актуальність для сучасної України є дуже важливою і може мати значний вплив на розвиток українського суспільства. Вивчення цих поглядів може надати нові ідеї та підходи до розв'язання сучасних проблем і сприяти становленню гармонійного та моральності суспільства.

Мета дослідження: вивчення філософських поглядів Г.Сковороди та їх актуальність для сучасної України.

Об'єкт дослідження: філософські погляди Григорія Сковороди.

Предмет дослідження: вплив світогляду Г.Сковороди на розвиток сучасної України.

Завдання дослідження: проаналізувати актуальність філософських поглядів Г. Сковороди для сучасної України та їх потенціал для розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Філософські погляди Григорія Сковороди залишаються напрочуд актуальними для сучасної України, де вони можуть значно вплинути на розвиток суспільства, особливо в аспектах моральності та духовності [1]. Ідея «сродної праці», яку він розвивав, акцентує на важливості знайти своє покликання та займатися тим, що відповідає внутрішнім схильностям і талантам [1]. Це має особливе значення для українців сьогодні, які прагнуть до справжнього задоволення від праці й самореалізації, особливо в умовах суспільних трансформацій [4, с. 7]. Сковорода також порушував питання соціальної справедливості та рівності, критикуючи нерівність, яка існувала в його час [2]. У сучасній Україні, де соціальна нерівність і далі залишається викликом, ці ідеї мають важливе значення, адже вони можуть надихнути на побудову суспільства, заснованого на рівноправ'ї та справедливості. Крім того, філософ підкреслював важливість моральних чеснот — чесності, справедливості та доброти — як основи для побудови суспільства. Це є надзвичайно актуальним для сучасної України, яка прагне подолати корупцію та досягти етичного відродження. Сковорода критикував формальну освіту, наголошуючи на значенні неперервної самоосвіти [5, с. 52]. Сучасна Україна, в епоху глобальних змін, потребує підходу до навчання, який би сприяв постійному розвитку й адаптації, що перегукується з ідеями Сковороди [6, с. 137]. Його погляди на роль освіти та необхідність постійного самовдосконалення є значущими орієнтирами для суспільства, що стикається з новими викликами та швидкими змінами. Філософія Сковороди також має значення для розвитку національної самосвідомості українців [7]. Його праці та погляди на сенс життя, моральність та освіту формують культурний базис, який сприяє усвідомленню українських цінностей і ролі культурного самовизначення.

Висновок: Таким чином, філософські погляди Григорія Сковороди гармонійно влітаються в сучасний український контекст, надихаючи на пошук внутрішньої гармонії, духовного розвитку та соціальної справедливості, що є основою для побудови гармонійного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Сковорода, Г. С. Наркис. Розмова про те: Пізнай себе. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13295>
2. Сковорода, Г. С. Байки харківські. URL: <https://chtyvo.org.ua/authors/Skovoroda/>
3. Кашуба, М. Філософія Григорія Сковороди: Духовність, свобода і смисл життя. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/biblioteka/pokazhchyk_2022/skovoroda_pokazhchyk_2022.pdf
4. Грушевський М. Сковорода і його значення для української культури // Історичні науки. 2009. № 1. 54 с.
5. Сковорода Г. Філософські трактати. Київ: Дніпро, 1988. 527 с.
6. Історія української філософії: Навчальний посібник / За ред. В. Малиновського. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2013. 344 с.
7. Соціологічний звіт «Цінності та орієнтації українців» від Інституту соціології НАН України, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika>
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження: Молодь є найбільш схильною до впливу на неї інших людей: таких як батьки, однолітки, відомі особистості та просто суспільства. А суспільство, на даний момент, переживає кризовий стан, який негативно відображається не тільки на формуванні мислення, а й на духовності підростаючого покоління. Сучасна молодь живе в епоху швидких змін і технологічного прогресу, що несе як нові можливості, так і виклики. Питання духовних цінностей стає особливо актуальним, адже вони впливають на особисте життя, суспільні відносини та глобальні процеси. Зміни в соціальному середовищі, культурні трансформації та вплив медіа – все це формує духовний світ молодих людей, роблячи тему дослідження надзвичайно важливою.

Мета дослідження полягає в аналізі духовних цінностей сучасної молоді через призму думок античних, середньовічних та сучасних філософів. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: оглянути духовні цінності у різні історичні епохи; – порівняти ці цінності із сучасними тенденціями; підсумувати всі чинники та особливості, що впливають на формування духовних цінностей сучасного молодого покоління; зробити висновки щодо еволюції духовних цінностей.

Виклад основного матеріалу: Античні філософи, такі як Сократ, Платон та Арістотель, звертали увагу на важливість доброчесності та моральної досконалості. Платон у своїх творах наголошував на ідеях істини, краси та добра, які є основними складовими духовного життя. Сократ, у свою чергу, приділяв увагу самопізнанню як шляху до морального вдосконалення. Середньовічні філософи, такі як Августин Блаженний та Тома Аквінський, зосереджувалися на християнських цінностях: вірі надії та любові. Вони вважали, що духовний розвиток базується на божественному одкровенні та зв'язку з Богом. Августин підкреслював важливість внутрішнього світу людини, а Тома Аквінський інтегрував аристотелівську філософію з християнським вченням. Сучасні філософи, такі як Фрідріх Ніцше та Жан-Поль Сартр, часто критично оцінювали традиційні духовні цінності. Ніцше висловлював ідею «перегляду всіх цінностей» і закликав до створення нових моральних орієнтирів. Сартр, представник екзистенціалізму, вказував на свободу вибору та відповідальність людини за своє життя. Постмодерністські філософи, такі як Жак Дерріда та Жан-Франсуа Ліотар, критикували ідеї єдиної істини і метанаративів, пропонуючи натомість деконструкцію та плюралізм. Дерріда, зокрема, вводить поняття деконструкції, підкреслюючи необхідність критичного перегляду та розбивання усталених значень і структур. Ліотар наголошує на втраті великих історій, підкреслюючи фрагментованість сучасного суспільства та множинність голосів. Молодь сьогодні, на відміну від попередніх поколінь, часто відкидає традиційні ієрархії та встановлені правила. Вони цінують індивідуальність та самовираження, що добре співвідноситься з постмодерністськими ідеями. Саморефлексія, відкритість до різних світоглядів та критичне ставлення до масових культурних наративів – це ті цінності, які сучасна молодь поділяє з постмодерністськими мислителями. Юрген Габермас, представник критичної теорії та комунікативного раціоналізму, наголошує на важливості діалогу та консенсусу в досягненні соціальної гармонії. Він вважає, що через раціональне спілкування можливо досягти справедливості в суспільстві. Габермас підкреслює, що відкритий та чесний діалог є основою для створення демократичного суспільства. Сучасна молодь активно використовує соціальні мережі та інші платформи для комунікації та обміну думками. Вони прагнуть до створення просторів для відкритих і прозорих дискусій, що резонує з ідеями Габермаса. Молодь підтримує свободу слова та рівноправність, шукаючи шляхи для вирішення конфліктів через обговорення та співпрацю. Духовні цінності сучасної молоді є віддзеркаленням складного та динамічного соціального середовища. Серед основних цінностей виділяють саморозвиток, толерантність, екологічну свідомість та соціальну справедливість. Вони прагнуть до гармонійного поєднання особистих інтересів та колективного блага, використовують новітні технології для самовираження та спілкування.

Висновки: Розглядаючи духовні цінності сучасної молоді крізь призму роздумів різних епох, можна відзначити, що, незважаючи на значні спільні зміни, основні цінності залишаються сталими. Вони адаптуються до нових умов, але продовжують відображати прагнення до істини, добра та краси. Аналіз сучасних філософських ідей показує, що молодь інтегрує традиційні цінності з новими підходами, створюючи унікальний духовний ландшафт, який відображає як індивідуальні, так і колективні прагнення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФЕМІНІЗМ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: Під час трансформаційних змін у суспільстві, кардинальною зміною є перехід до нової культури, світогляду та ідеології, яка ґрунтується на визнанні рівності чоловіка і жінки в економічній, політичній, соціальній, особистісній сфері життя. Це означає, що дві протилежні статі мають зрівняти свої права, бути незалежними одне від одного, мати однаковий статус у суспільстві, тобто без обмежень у будь-чому. Феміністичний рух вніс вагомий вплив на суспільство, створивши нові традиції, уявлення та цінності. Фемінізм, що охопив історичні, філософські, релігійні, політичні, соціально-економічні, етичні аспекти, що торкнувся таких тенденцій розвитку людства, як перспективи розвитку майбутньої цивілізації, шляхи її виходу з глобальної кризи, в даний час впливає на зміну стану людської спільноти в напрямку гуманізму.

Мета дослідження полягає в тому, щоб донести базову інформацію про фемінізм до людей, у яких попередньо обмежений кругозір. Дослідити походження та вплив фемінізму на сприйняття світу людиною. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: дослідити походження фемінізму в Україні та світі; з'ясувати течії фемінізму; проаналізувати вплив фемінізму на сучасне суспільство.

Виклад основного матеріалу. Фемінізм має багато значень, кількість яких весь час зростає – рух за рівність статей; залучення жінок до всіх галузей науки та суспільства; розуміння відмінностей між чоловічим та жіночим і подолання цих відмінностей; жіночі студії в рамках широкого суспільного контексту; жінка як категорія сама в собі; використання феміністичної ідеї як аналітичного інструменту у філософії та її використання для зміни характеру аналітичних підходів. Проте насамперед фемінізм виник із усвідомлення існування самості названої жінкою та її права на самовизначення. Може здаватись, що фемінізм виник недавно, як вид бунту, але приводи для нього виникали ще за біблійних часів. Вторинність та упослідженість жінки особливо увиразнена і узаконена в християнстві. Сама легенда про постання світу служить цьому. Жінку Бог створив з Адамового ребра і подарував йому, аби розвіяти його самотність. Отже, чоловік з'явився як цінність, як божє творіння, а жінка не просто після нього, але з нього, з його плоти і заради нього. Жінка подарована чоловікові, і він вдячний богові за цей дарунок. Від прапочатків жіноче існування трактується не як самодостатнє, а як призначене комусь вищому за неї. Фемінізм як організований жіночий рух, ідеологія і культурна традиція виник в Україні у 80-х роках XIX століття. Першою жіночою організацією вважається «Товариство руських женщин», що його заснувала 1884 року в Станіславі (тепер Івано-Франківськ) письменниця та феміністка Наталя Кобринська. У 1887 році вийшов перший жіночий альманах «Перший вінок», який вона видала разом із Оленою Пчілкою (Ольгою Драгомановою-Косач). У серії «Жіноча бібліотека» Кобринська видавала твори для жінок, які написали жінки. Фемінізм найчастіше поділяють на три основні течії, які зародилися історично, іноді відомі як школи феміністичного мислення «Великої трійки»: радикальний фемінізм включає протидію сексуальній об'єктивації жінок, суспільну просвіту щодо проблем насильства проти жінок (зокрема, зґвалтувань, проституції, порнографії, сурогатного материнства, примусових стерилізацій, заборони абортів); соціалістичний (марксистський) фемінізм, стверджує, що гендерна нерівність може бути подолана тільки шляхом вжиття заходів проти культурних та економічних джерел утиску жінок; ліберальний фемінізм домагається рівності жінок та чоловіків через політичні і правові реформи без зміни структури суспільства, засобами правового захисту жінок висуває гендерно-нейтральну освіту, відповідальне батьківство. З кінця XX сторіччя також з'явилися різноманітні нові течії як відгалуження трьох основних традицій. Однією з таких заслуг фемінізму є те, що зараз жінки можуть самостійно мандрувати. Століттями жінки не мали права не те, що самостійно подорожувати світом, а наодинці, без чоловічого супроводу, йти містом. Це вважалося ганебно та неправильно. Завдяки зусиллям феміністок жінки здобули право на вищу освіту. Раніше до університетів не приймали жінок. Вірите чи ні, у XIX ст. точились серйозні дискусії про шкоду освіти для жіночої психіки і організму. Вчені цілком серйозно говорили, що жіночий мозок зсихається та руйнується під впливом наукових знань, а також деформуються жіночі статеві органи, настає безпліддя і жінка стає мужеподібною. Зараз це звучить абсурдно, але тоді це було аргументом проти доступу жінок до освіти і науки. Тож першим жінкам-науковцям доводилося руйнувати ці столітні упередження та доводити інтелектуальну спроможність жінок. Теорія фемінізму настільки спотворилася, що перетворилася на ідею гонки статей замість рівності та співпраці, що супроводжується метою обігнати протилежну стать. Як наслідок – у суспільстві наростає стрес. У наші дні на фемінізмі навчилися наживатися, зіпсували початкову ідею, пропагують антицінності. Наприклад, книга типу «як стати стервом» не така вже й рідкість на полицях магазинів. Журнали, ЗМІ, деякі коучі та тренери вкладають у незміцнілі уми юних дівчат ідеї сексизму, накриті маскою рівності, розвитку, самостійності тощо. Це у свою чергу є однією з причин деградації інституту сім'ї.

Висновки: Для підсумку хочу сказати, що фемінізм - це не просто модний тренд, а необхідність. Це боротьба за справедливість і рівні можливості для всіх. Як казала Бетті Фрідан: «Жінка, яка не думає про себе, не може думати ні про що інше». Тому важливо, щоб кожен з нас долучився до цієї боротьби і зробив свій внесок у створення більш рівного суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студентка групи БКП-11,
Олеся Бермис*

ПРОБЛЕМА ТРИВОЖНОСТІ В ФІЛОСОФІЇ

Актуальність теми дослідження: Число тривожних людей з кожним роком значно збільшується. Такі особи можуть відрізнятися підвищеними переживаннями, емоційною нестабільністю, невпевненістю у своїх діях та у собі. У сучасних реаліях людям доводиться стикатися з багатьма проблемами: активний ритм життя, симпатії, успіхи в навчанні та роботі, невідомість майбутнього та пошуки і самореалізація себе. Як результат піднімається почуття тривожності. Багато людей різного віку вміють легко справлятися з власними емоціями і страхами, однак є і багато тих, кому потрібна допомога оточуючих чи спеціалістів.

Мета дослідження: дізнатися про феномен тривожності та як він діє на людину. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити причини тривожності в філософії; проаналізувати ознаки тривожності; з'ясувати способи боротьби з тривожністю.

Виклад основного матеріалу. Поняття тривожності існувало ще з давніх років, однак його наукове доведення починається вже з пізніх часів, близьких до наших. Перш за все потрібно дізнатися, що ж таке тривожність. За визначенням, тривожність – це індивідуальна властивість особи, що проявляється схильністю до надмірного хвилювання, стану тривоги в ситуаціях, які загрожують, на думку цієї особи, негараздами, невдачами, фрустрацією. Важливо, що мова йде про психологічну загрозу, тобто таку, що має суб'єктивний характер і не проявляється як фізична небезпека. Такими ситуаціями можуть бути: деякі конфлікти, порівняння людиною себе з тими, хто має певну перевагу, змагання з такими людьми. Як страх, так і тривога є адекватними реакціями на небезпеку, але в разі страху небезпека очевидна, об'єктивна, а в разі тривоги вона прихована і суб'єктивна. Інакше кажучи, інтенсивність тривоги пропорційна тому змісту, який для людини має дана ситуація. Причини ж її тривоги, їй, по суті, невідомі. Передумовою розвитку підвищеного рівня тривожності є висока чутливість нервової системи. З погляду психологів, такий стан може розвинути за абсолютно різних обставин. Важливим аспектом є лише те, що слід не розвивати здатність людини до тривожності, а обговорювати цю ситуацію чи проблему з професіоналами. Звісно ж, абсолютно нічого в цьому світі не приходить просто так. У всього повинна бути причина – так і з тривожністю. У декого вона може бути не одна, а сразу декілька. Ці причини зазвичай мають різний початок, але призводять завжди до одного результату. Основними можна виділити: спадковість, особливості (слабкість) нервової системи; неправильне виховання, неблагополучний сімейний стан, який оточує людину в дитинстві; негативний життєвий досвід, численні стреси, наслідки здобутих психологічних та фізичних травм; соматичні захворювання, що тривалий час виявляються у людини; хронічна втома; занижена самооцінка; різні проблеми та конфліктні ситуації у міжособистісних відносинах; зловживання алкогольними напоями тощо. Саме ці пункти є основними причинами тривожності. Але не слід забувати, що у підлітків їх може бути значно більше, адже перехідний вік завжди несе із собою труднощі. Якщо людина впевнена, що у неї є присутньою підвищена тривожність, то вона буде спостерігати наступні ознаки: дратівливість; проблеми з концентрацією; сильна чутливість до критики; уникає соціальної активності; уникає нового досвіду; проблеми зі сном тощо. Головним завданням людини є подолати тривожність. Незважаючи на складність цього процесу, людина вимушена це зробити, якщо бажає жити своїм повноцінним життям та не хвилюватися через дрібниці. Зараз психологи пропонують багато вирішень цієї проблеми, одними з них є: знайти «свого» психотерапевта; використовувати легкі рослинні препарати; зайнятися саморозвитком; змінити стиль життя; навчитися керувати власними думками. З психологічної та моральної точки зору – тривожність є феноменом, який виникає у нашій уяві з раннього віку та існує у ній протягом усього нашого життя, він не має кінця. Людина здатна керувати своїми думками, але от стосовно почуттів це вкрай важко. Інколи ми просто не можемо нічого вдіяти та залишаємося наодинці з нашим стресом. Відомий учений-практик Г. Сельє запевняв, що найбільш негативну дію на життя людини мають «стрес зруйнованих надій» і «стрес очікування невдач». Виявилося, що успіх завжди веде до успіху, а невдача – до подальших помилок. «Стрес зруйнованої надії» набагато частіше призводить до певних захворювань (стресова виразка шлунку, мігрень, артеріальна гіпертензія, ожиріння), ніж стрес від тривалої важкої фізичної роботи. Тривожність діє на людину таким же чином (адже вона і є складовою частиною стресу). Підліткам

набагато тяжче справлятися з нею, аніж дорослим, адже у останніх набагато стабільніша психіка та вони краще вміють справлятися з своїми думками і керувати емоціями, на відміну від людей, яким ще немає вісімнадцяти років.

Висновки: Тривожність може бути розглянута як результат нашого власного сприйняття подій, а не самої події в дії. Також як допомога людині зрозуміти себе краще, розвивати свою мудрість та стійкість. В багатьох аспектах вона нам допомагає, але якщо її присутність надмірна – цю проблему слід вирішувати якнайшвидше.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студентка групи БКП-11,
Людмила Валькірна,*

ЛЮБОВ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЦІННІСТЬ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: в умовах глобалізації, швидких соціальних змін та конфліктів, потреба в розумінні любові як основи людських взаємин, толерантності та співчуття стає більш очевидною. Любов допомагає об'єднувати людей, сприяє розвитку емпатії та взаємоповаги, що є важливими аспектами стабільного й мирного суспільства. Дослідження цієї теми відкриває нові перспективи для побудови здорових стосунків, виховання та самореалізації в умовах сучасного світу.

Метою дослідження є вплив любові на розвиток емоційної інтелігентності, толерантності, і здатності до співпереживання. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: проаналізувати філософські та соціологічні підходи до визначення любові як фундаментальної цінності; визначити вплив любові на формування взаємостосунків в сучасному суспільстві; оцінити вплив любові на подолання соціальних конфліктів та сприяння миру в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Любов є однією з найглибших і найуніверсальніших людських емоцій, яку досліджують філософи й соціологи протягом століть. У філософії любов часто розглядається як моральний ідеал або як універсальна цінність, що має потенціал об'єднувати людей та зміцнювати їхні соціальні зв'язки. Соціологічні підходи розглядають любов як соціальний феномен, що впливає на структуру суспільства, створюючи мережі взаємостосунків і підтримуючи спільноти. Любов може бути приватною (між особами) і суспільною (як вияв колективної солідарності). Любов є фундаментальним елементом для створення і підтримки здорових взаємостосунків. Це стосується як сімейних, так і дружніх або професійних взаємодій. Важливу роль у цьому відіграє емпатія, тобто здатність розуміти та співпереживати іншим. Соціальні дослідження показують, що любов, заснована на взаємній повазі та підтримці, сприяє зниженню рівня конфліктів і насильства, а також створює умови для довготривалих партнерських і дружніх відносин. Чи політичні розбіжності, любов як цінність може стати інструментом для побудови миру. Роль у сучасному світі, де конфлікти часто виникають через культурні, економічні любові у подоланні таких конфліктів полягає у розвитку толерантності, взаєморозуміння і співчуття. Філософія ненасильства, заснована на принципах любові, стала важливим підґрунтям для багатьох миротворчих рухів, таких як рух за права людини, фемінізм, екологічні ініціативи та інші форми соціальної активності.

Висновки. Любов як фундаментальна цінність залишається важливою складовою сучасного суспільства, незважаючи на всі виклики, з якими стикається людство у період глобалізації та соціальних трансформацій. Вона не лише впливає на розвиток міжособистісних стосунків, а й сприяє формуванню моральних основ суспільства, допомагаючи долати конфлікти і сприяти миру. У сучасному світі, де панують соціальні та культурні розбіжності, любов стає тією силою, яка здатна об'єднувати людей та створювати перспективи для гармонійного співіснування. Продовження дослідження цієї теми допоможе глибше зрозуміти, як любов може стати інструментом для подолання соціальних проблем і зміцнення суспільних цінностей.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА ІНСТИТУТУ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: Інститут сім'ї та шлюбу, як фундаментальний осередок суспільства, завжди був предметом пильної уваги філософів, соціологів та юристів. У сучасному світі, що характеризується швидкими змінами, цей інститут зазнає значних трансформацій. Змінюються уявлення про шлюб, сім'ю, батьківство та материнство, виникають нові форми сімейних відносин, зростає кількість розлучень, поширення одностатевих шлюбів, розвиток технологій репродукції, зміна ролевих моделей чоловіків і жінок тощо. Все це робить дослідження проблем інституту сім'ї та шлюбу надзвичайно актуальним.

Мета дослідження: аналіз філософських і правових аспектів інституту сім'ї та шлюбу. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** виявити та схарактеризувати сучасні тенденції розвитку інституту сім'ї та шлюбу; дослідити правове регулювання сімейних відносин; окреслити філософські аспекти інституту сім'ї та шлюбу; сформулювати висновки та рекомендації щодо шляхів розв'язання проблем, що постають перед інститутом сім'ї та шлюбу.

Виклад основного матеріалу. Інститут сім'ї має довгу і складну історію. Від традиційних патріархальних сімей, де чоловік домінував, до сучасних моделей, що базуються на рівності та партнерстві та означає, що інститут сім'ї пройшов значний шлях розвитку. Філософи різних епох і культур пропонували різні трактування сім'ї та шлюбу. Від Арістотеля до Ніцше, від Конфуція до Сартра – кожен мислитель намагався зрозуміти сутність сімейних відносин і їхню роль у житті. У давньогрецькій філософії сім'я розглядалася як осередок виховання громадянина і збереження роду. Арістотель, наприклад, вважав шлюб природним інстинктом, спрямованим на продовження роду і ведення спільного господарства. В той час як християнство надало шлюбу сакральний характер, розглядаючи його як таїнство і союз двох душ. Завдяки сучасним тенденціям зміщується акцент з колективістичних цінностей на індивідуальні права та свободи, адже кожен має право на саморозвиток і реалізацію свого потенціалу, що може впливати на рішення щодо створення сім'ї та вибору партнера. Важливу роль у регулюванні сімейних відносин відіграє й право. Сімейне право визначає права та обов'язки подружжя, батьків і дітей, порядок укладення та розірвання шлюбу, а також інші питання, пов'язані з сімейним життям, а за допомогою соціальної політики, законодавства та інших інструментів держава може сприяти забезпеченню рівних прав для всіх членів сім'ї та створенню умов для гармонійного розвитку сімейних відносин. Зокрема й фемінізм, як рух за рівність обох статей, мав і продовжує мати значний вплив на всі сфери суспільного життя, а також на інститут сім'ї. Цей вплив є багатограним і неоднозначним, викликаючи як підтримку, так і критику. Традиційна сім'я часто базувалася на патріархальних засадах, де чоловік мав панівну роль, а жінка виконувала домашню роботу і доглядала за дітьми. Фемінізм підкреслює, що така модель нерівна і обмежує можливості жінок, також рух сприяв переходу від патріархальних моделей сім'ї до більш демократичних, де рішення приймаються спільно. Зокрема й проблема домашнього насильства стала більш видимою і обговорюваною, що сприяло розробці програм підтримки жертв. Задля розв'язання проблем, що постають перед інститутом сім'ї та шлюбу варто обдумати створення простору для відкритого діалогу про різноманітні сімейні форми та цінності. Сприяння толерантності до різних способів життя та виховання дітей. Проведення освітніх програм, спрямованих на зміцнення сімейних цінностей, розвиток комунікативних навичок та подолання стереотипів. Визнання та підтримка різних форм сім'ї, включаючи одностатеві шлюби, сім'ї без дітей тощо. Постійний перегляд та адаптація сімейного законодавства до сучасних реалій, що містить створення ефективних механізмів захисту прав дітей та жертв домашнього насильства, створення програм профілактики розлучень та підтримки сімей, які перебувають у кризовій ситуації. Проблеми, з якими стикається інститут сім'ї та шлюбу, є складними і вимагають комплексного підходу. Поєднання філософських роздумів і правових норм дозволить знайти оптимальні рішення для забезпечення добробуту сімей та стабільності суспільства.

Висновки: Інститут сім'ї та шлюбу є динамічною соціальною структурою, що постійно змінюється під впливом різних факторів. Сучасні виклики вимагають нового підходу до розуміння сім'ї та шлюбу, а також розробки нових правових та соціальних механізмів, які б відповідали потребам сучасного суспільства. Це передбачає пошук нового балансу між індивідуальними потребами та потребами сім'ї, між традиціями та інноваціями. Для забезпечення стабільності та гармонії в суспільстві необхідно створити умови, в яких кожна сім'я зможе забезпечити добробут своїх членів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМАТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ: ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МІГРАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі глобалізація та міграція стають визначальними факторами, що впливають на формування особистої та культурної ідентичності. Зростаюча мобільність людей, обмін інформацією та культурними цінностями сприяють змішанню ідентичностей, що може призводити до конфліктів або, навпаки, до збагачення культурного досвіду. Розуміння цих процесів є важливим для соціологів, антропологів та політиків, оскільки це допомагає знайти шляхи для гармонізації суспільств. Дослідження ідентичності в умовах глобалізації також дозволяє виявити нові виклики та можливості для збереження культурних традицій. Таким чином, розгляд цієї проблематики допоможе розробити ефективні стратегії збереження культурного різноманіття та сприяння міжкультурному діалогу в умовах глобалізованого світу.

Мета дослідження полягає у визначенні та аналізі впливу процесів глобалізації та міграції на формування особистої та культурної ідентичності в сучасному суспільстві. Відповідно до мети ставимо наступні **завдання**: дослідити теоретичні аспекти поняття ідентичності в контексті глобалізації; проаналізувати приклади змін у особистій ідентичності у мігрантів та їхніх нащадків; розглянути стратегії збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації та міграції.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ, з його стрімким розвитком технологій та інтенсивними процесами глобалізації, став ареною для численних філософських роздумів про ідентичність. Ідентичність — це не лише питання самосприйняття, але й складна мережа соціальних, культурних і політичних зв'язків, які формують наше «я». Глобалізація, з одного боку, пропонує широкі можливості для взаємодії між культурами, але з іншого — загрожує зникненню локальних традицій і цінностей. Міграція, у свою чергу, стає не лише фізичним переміщенням людей, а й глибоким соціокультурним процесом, що впливає на формування особистісної ідентичності. Усе частіше йдеться про ідею абсолютної світової ідентичності. Понад те, «ідентичність стає призмою, крізь яку розглядається, оцінюється та вивчається багато важливих рис сучасного життя». Війни, епідемії, стихійні лиха стали глобальними загрозами. Усе це змушує нас пристосовуватися до нових умов, шукати нові можливості й шляхи подолання викликів та загроз. Пандемія COVID-19 стала класичним глобальним викликом. Повномасштабна війна росії в Україні, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., стала новим глобальним викликом, засвідчивши певною мірою кризу глобалізації як процесу економічної, політичної та культурної інтеграції. Глобалізація, з одного боку, відкриває нові горизонти. Вона дозволяє людям отримувати доступ до різноманітних культур, ідей та цінностей, що збагачує їхній світогляд. Проте глобалізація має й іншу сторону медалі. Вона може викликати відчуття втрати культурної самобутності. Люди можуть відчувати тиск адаптуватися до загальносвітових норм, що призводить до криз ідентичності. Виникає запитання: чи може особа зберегти свою унікальність у світі, де все більше людей стають «глобальними громадянами»? Міграція є ще одним важливим аспектом, що впливає на ідентичність. Люди, які залишають свої країни в пошуках кращого життя, стикаються з необхідністю адаптуватися до нових культур. Мігранти часто переживають «культурний шок», що може призвести до конфлікту між їхньою первісною ідентичністю та новими соціальними нормами. Прикладом цього є ситуація з українськими мігрантами в Європі. Багато з них намагаються зберегти свою культурну спадщину через традиції, мову та звичаї, одночасно адаптуючись до нових умов. Це створює багатошарову ідентичність, в якій поєднуються елементи української культури та елементи культури країни перебування. Міграція може стати каталізатором для переосмислення власної ідентичності. Перебуваючи в новому середовищі, індивід може почати ставити під сумнів свої колишні переконання та цінності. Однак цей процес не завжди є легким; він може супроводжуватися почуттям ізоляції або дискримінації. Важливо зазначити, що проблематика ідентичності не є однозначною. Вона передбачає діалог між різними культурами та ідентичностями. Як зазначав американець Річард Рорті, «ідентичність не є чимось статичним; це результат постійного діалогу». Таким чином, особиста та культурна ідентичність стають динамічними явищами, які формуються через взаємодію з іншими. Цей діалог може бути як конструктивним, так і деструктивним. У випадку конструктивного діалогу різні культури можуть збагачувати одна одну, створюючи нові форми спільної ідентичності. У протилежному випадку, конфлікти між культурами можуть призвести до відчуження та розколу.

Висновки: У підсумку, проблематика ідентичності в умовах глобалізації та міграції є складним і багатограним явищем. Вона вимагає уважного аналізу та відкритості до нових форм самовираження. Формування особистої та культурної ідентичності стає актом творчості — процесом, у якому кожен має можливість створити свій унікальний шлях. Глобалізація та міграція можуть як сприяти розвитку багатошарової ідентичності, так і загрожувати її традиційним формам. Важливо знайти баланс між збереженням культурної спадщини та відкритістю до нових впливів, адже саме в цьому балансі криється можливість для розвитку справжньої людяності. В умовах швидких змін важливо пам'ятати про цінність різноманіття та взаємоповаги між культурами. Лише таким чином можна побудувати суспільство, де кожна особа відчуває себе прийнятою та цінною.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студентка БКП-11,
Владислава Гомонець*

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ - ПІДґРУНТЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Демократична держава повинна розглядати соціальну справедливість як невід'ємну частину своїх основоположних принципів. Вона виступає ключовою метою як для суспільства, так і для держави. Ця тема лежить в основі гармонії в суспільстві та в державі в цілому, яка прагне забезпечити гідний рівень життя своїм громадянам.

Мета дослідження: проаналізувати сутність і значення соціальної справедливості, визначити компоненти соціальної справедливості та наслідки її відсутності, розглянути приклади соціальних конфліктів та погляди американського філософа Джона Роулза. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити складові елементи соціальної справедливості, ознайомитися з основними засадами справедливості за концепцією філософа Джона Роулза, проаналізувати випадки соціальних конфліктів, що виникли внаслідок відсутності соціальної рівності та оцінити їх наслідки.

Виклад основного матеріалу. Соціальна справедливість – це складна ідея, яка пояснює, як у суспільстві розподіляються різні можливості та ресурси. Це як правила гри, які визначають, хто отримає кращу освіту, роботу або житло. Ці правила повинні бути справедливими для всіх. Така рівність включає певні компоненти: незалежно від того, у якій родині ти народився, ти можеш досягти великих висот, якщо докладеш зусиль. Коли в суспільстві є рівні можливості, воно стає більш справедливим і розвиненим. Кожен з нас має право голосу і може впливати на рішення, які стосуються нашого життя. Ми можемо брати участь у громадських обговореннях, висловлювати свою думку і пропонувати ідеї для покращення нашого міста, країни. Коли люди активні і беруть участь у житті суспільства, воно стає більш демократичним і прозорим. Немає «своїх» і «чужих» перед законом. Всі рівні і мають однакові права. Кожен має право на гарну освіту, медичну допомогу і все необхідне для життя. Соціальна справедливість забезпечує умови для рівних можливостей і активної громадянської участі. Всі члени суспільства повинні відчувати себе включеними і прийнятими, незалежно від їхніх відмінностей. Це означає боротьбу з дискримінацією за будь-якою ознакою. Коли люди відчують, що живуть у справедливому суспільстві, зростає їхнє суб'єктивне благополуччя, тобто загальне задоволення життям. Джон Роулз – відомий американський філософ, який зробив значний внесок у розробку теорій соціальної справедливості. Основна його ідея в тому, що справедливі правила суспільства – це ті, які люди б обрали, якби не знали, яке місце в цьому суспільстві вони займуть. Це як уявити, що ми обираємо правила гри, не знаючи, будемо ми багатими чи бідними, здоровими чи хворими, розумними чи менш розумними. Такий підхід називається «завіса невігластва». Варто зазначити, що соціальна нерівність неодноразово призводила до гострих соціальних конфліктів. Історія знає чимало таких випадків, наприклад: французька революція була спровокована гострим соціальним протистоянням між привілейованим станом і народом, який страждав від бідності та нерівності; протести студентів у Латинській Америці за доступну вищу освіту; етнічні та расові конфлікти - дискримінація за національною ознакою або расою, обмеження у доступі до роботи, освіти та інших соціальних ресурсів; гендерна нерівність - відсутність рівних можливостей для чоловіків та жінок, таких як різниця в оплаті праці, обмеження доступу до певних професій; нерівномірний розподіл ресурсів і можливостей між столицею і регіонами.

Висновки: Боротьба за соціальну справедливість – це безперервний процес, а не одноразова подія. Історія свідчить, що досягнення рівності – результат багаторічних і наполегливих зусиль багатьох поколінь. Тому кожен із нас має зробити свій внесок у цю важливу справу. Адже це і є сутність демократії – справжньої «влади народу».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження: Зараз світ швидко змінюється і стикається з багатьма викликами – соціальними, економічними, політичними та екологічними. У таких умовах важливо знову замислитися над основними людськими цінностями, такими як рівність, справедливість, мир і повага до інших. Загальнолюдські цінності можуть допомогти зрозуміти, як знайти баланс між особистими бажаннями та потребами суспільства. Це дослідження важливе, бо допомагає знайти шляхи, як зберегти моральні принципи та людяність у світі, що швидко змінюється і як ці цінності можуть допомогти будувати краще майбутнє для всіх.

Мета дослідження: Зрозуміти, в якому стані знаходиться наше суспільство зараз, які цінності є для людей важливими, як вони змінюються під впливом різних факторів і висвітлити найважливіші ціннісні проблеми, які є актуальними на даний час. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити поняття, які основні цінності є важливими для сучасного суспільства; проаналізувати які фактори найбільше впливають на зміну цінностей сьогодні; з'ясувати основні ціннісні проблеми, які турбують людей у сучасному світі; визначити загальнолюдські цінності, і як вони допомагають суспільству розвиватися.

Виклад основного матеріалу. У найпростішому і найзагальнішому вираженні загальнолюдські цінності – це ідеї, ідеали, вироблені людством у процесі свого цивілізованого поступу. Цінності в житті суспільства є чимось більш високим, ніж проста цікавість. Серед усього різноманітного використання цінностей існує одна річ, про яку не надто багато говорять: процес оцінювання або історія походження цінностей. Найбільш аргументованим, поширеним і прийнятним є твердження, згідно з яким цінності є предметом потреб та інтересів людини. Цими предметами виступають речі, явища чи ідеї, думки. Залежно від цього виділяють дві групи цінностей: матеріальні – це знаряддя і засоби праці, предмети і речі безпосереднього споживання; духовні – це ідеї, теорії, думки: політичні, правові, моральні, естетичні, філософські, релігійні, екологічні тощо. Давньогрецький філософ Протагор вважав, що «людина є мірою всіх речей». Цінності виступають також як форми суспільної свідомості, які не лише відтворюють явища, але й дають їм оцінку, схвалюють чи засуджують. Важливими для сучасного суспільства є такі загальнолюдські цінності як мир, свобода, рівність, гідність та справедливість. У сучасному світі свобода стає більш особистою, але водночас стикається з певними обмеженнями через глобальні проблеми, такі як тероризм, кіберзагрози та контроль за особистими даними. Це змушує нас шукати баланс між захистом прав людини та забезпеченням безпеки для всіх. Справедливість і рівність у доступі до ресурсів, освіти, медичної допомоги та можливостей — це важливі цілі соціальної політики. Але економічна нерівність загрожує цим принципам. Сьогоднішній світ намагається боротися з нерівністю через різні соціальні програми, правозахисні рухи та стимулювання відповідального ставлення до суспільства з боку бізнесу. Значення толерантності, взаєморозуміння між культурами та екологічної свідомості зростають. Протягом останніх 30 років світ зазнав глибоких змін політичних, економічних та соціальних сферах. Інтернет і соціальні мережі змінюють стандарти поведінки. Такі глобальні проблеми, як кліматична криза, економічна нерівність і політична нестабільність, змушують людей приділяти більше уваги сталому розвитку, відповідальності та співпраці. Основні проблеми, які хвилюють людей, це дискримінація, недостатня соціальна справедливість. Екологічні проблеми загрожують майбутньому, тому викликають занепокоєння. Цінність сім'ї, дружби та особистого розвитку залежать від темпу життя та технологічних змін. Збереження загальнолюдських цінностей є ключовим для стабільності, взаємодії та гармонійного розвитку суспільства. Вони створюють середовище, де люди можуть жити в мирі, з повагою одне до одного, і відчувати свою приналежність до спільноти. Завдяки цим цінностям суспільство здатне об'єднуватися під час криз, надавати підтримку та забезпечувати рівні можливості для всіх, що є основою для сталого розвитку.

Висновки: У сучасному світі загальнолюдські цінності, такі як мир, справедливість, рівність, толерантність і відповідальність, залишаються основою для розвитку суспільства. Незважаючи на постійні зміни, зумовлені глобалізацією, технологічним прогресом.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНТАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ

Актуальність теми дослідження: У контексті сучасних глобалізаційних процесів та геополітичних змін, для українців важливо чітко розуміти свої національні цінності, культурні особливості та ментальні риси. Відродження національних цінностей: У період після Революції Гідності та війни з росією в українському суспільстві відбувається активне переосмислення національної ідентичності, історичної пам'яті та місця України у світі. Психологічна стійкість нації: розуміння національних ментальних рис, таких як свобода, волелюбність, боротьба за справедливість, є важливим для зміцнення суспільної єдності та стійкості в умовах викликів, зокрема військових і політичних.

Мета дослідження полягає у аналізі та виявленні особливостей української національної ментальності, а також її відображенні у філософських ідеях. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: проаналізувати зв'язки між історичними, культурними та соціальними факторами, що вплинули на формування менталітету українського народу; з'ясувати які фактори менталітету проявляються у філософській дискусії.

Виклад основного матеріалу. Українська національна ментальність є складним комплексом культурних, історичних та психологічних особливостей, які формують світогляд українців. Ця ментальність не лише визначає поведінку окремих осіб, але й суттєво впливає на колективні цінності, традиції та способи життя. Вона знаходить своє відображення у філософських концепціях, які підкреслюють унікальність українського народу, його прагнення до свободи, справедливості та гармонії з природою. Однією з основних рис української ментальності є глибокий зв'язок з природою. Українці традиційно сприймають навколишній світ як живу істоту, з якою необхідно жити в гармонії. Цей зв'язок відображається в народних звичаях, фольклорі та філософських вченнях. Наприклад, Тарас Шевченко та Григорій Сковорода акцентували важливість природи у житті людини, її вплив на душевний стан і моральні цінності. У своїй творчості Шевченко закликав до єднання з природою, визнаючи її джерелом натхнення та сили. Іншою важливою складовою української ментальності є колективізм. Українці завжди ставили сім'ю та громаду на перше місце, що відображає філософію спільності, де індивідуальні інтереси підпорядковуються загальному добру. Цю ідею можна знайти в працях українських філософів, які вважають, що справжнє щастя і розвиток можливі лише через співпрацю та взаємодопомогу. Ідеї Сковороди про «внутрішню свободу» тісно пов'язані з колективним добробутом, адже він вірив, що особисте щастя неможливе без щастя ближніх. Важливою рисою української ментальності є також толерантність і відкритість до інших культур. Україна завжди була перехрестям різних народів і традицій, що формувало в українців готовність сприймати нові ідеї та погляди. У філософії це знайшло своє відображення в думках про важливість діалогу між культурами та прагнення до гармонії в суспільстві. Мислителі, такі як Володимир Вернадський, підкреслювали значення міжнародної співпраці та взаєморозуміння для розвитку суспільства. Крім того, українська ментальність характеризується глибоким патріотизмом та любов'ю до Батьківщини. Ці почуття знайшли відображення у філософських творах, які досліджують національну ідентичність. Мислителі, як-от Іван Франко та Леся Українка, порушували питання національного відродження, підкреслюючи важливість національної культури та мови для збереження ідентичності. Важливо також розрізняти поняття «менталітет» і «ментальність». Менталітет визначає сукупність цінностей і мотивів соціальної групи, формуючи уявлення про життя та стереотипи поведінки. Натомість ментальність є частковим проявом, що виявляється в розумовій діяльності особи та її поведінці. Український менталітет сформувався на основі конструктивних і духовних джерел, зокрема гуманізму та толерантності до інших культур. Основні характеристики української ментальності включають: повагу до землі як до Батьківщини, цінність культури та традицій, емоційність, працьовитість, індивідуалізм та глибоке неприйняття деспотизму. Ментальність визначає, як людина сприймає навколишній світ і поводить в ньому, поєднуючи ірраціональне з раціональним.

Висновки: Українська національна ментальність — це багатогранне явище, яке формує не лише світогляд індивіда, але й суспільні цінності. Філософія служить дзеркалом для відображення цих особливостей, розкриваючи глибину і складність української душі. Через призму філософії можна краще зрозуміти, як українці ставляться до світу, себе і своїх ближніх. Цей зв'язок між ментальністю і філософією є ключем до розуміння української культури в цілому, що відзначається прагненням до гармонії, справедливості та свободи. Таким чином, українська ментальність — це комплексний інструмент, що формує поведінку людини і відображає глибокі культурні традиції, духовність та прагнення до високих ідеалів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність теми дослідження етичних концепцій у сучасній філософії визначається потребою в нових моральних орієнтирах на тлі швидкого технологічного розвитку та глобальних викликів. Аналіз цих концепцій сприяє розумінню та вирішенню складних етичних питань сучасного суспільства.

Мета дослідження: аналіз основних сучасних етичних концепцій, їх застосування в соціальній практиці та їх вплив на моральні цінності суспільства. Для досягнення мети слід виконати такі **завдання:** дослідити різні підходи до етики, включаючи деонтологічну, утилітаристську та віртуальну етику; проаналізувати вплив етичних теорій на сучасні соціальні та політичні процеси; оцінити роль етики в контексті технологічного розвитку та штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Етичні концепції впливають на визначення понять добра, зла, справедливості та обов'язку. Деонтологічна етика зосереджується на дотриманні обов'язків і правил, в той час як утилітаристська підхід підкреслює значення результатів і корисності для більшості. Віртуальна етика, на противагу, пропонує оцінювати дії через призму доброчесностей та характеристик особистості. Етика є однією з фундаментальних складових морального розвитку суспільства та особистості. Вона регулює поведінку людини, визначаючи, що є правильним або неправильним у її діях та вчинках. Етика охоплює як загальнолюдські принципи, так і специфічні норми для окремих сфер діяльності. Основою етичної поведінки є такі поняття, як справедливість, чесність, відповідальність та повага до інших. Ці цінності допомагають будувати гармонійні відносини між людьми та сприяють розвитку суспільства в цілому. Етика може бути розділена на кілька основних видів: особиста етика – визначає поведінку індивіда в повсякденному житті, базуючись на його внутрішніх переконаннях і моральних принципах. Професійна етика – стосується правил поведінки в певних професійних галузях. Наприклад, лікарі, юристи, журналісти мають специфічні етичні кодекси, що регулюють їхню роботу. Соціальна етика – охоплює загальні норми поведінки, що застосовуються в суспільстві для підтримки громадського порядку та взаєморозуміння. Етичні норми змінюються з часом і можуть відрізнятися залежно від культури та традицій різних народів. Однак базові принципи, такі як дотримання людської гідності, залишаються незмінними. Питання етики є особливо актуальним у сучасному світі, де нові технології та глобалізація створюють нові виклики для моральних і етичних стандартів. Зокрема, розвиток штучного інтелекту, біоетика та захист прав людини в цифровому середовищі стають новими сферами обговорення. Таким чином, етика відіграє важливу роль у формуванні не лише окремої особистості, але й суспільства в цілому. Вона допомагає вирішувати складні моральні дилеми та знаходити баланс між інтересами різних сторін, сприяючи встановленню гармонії та справедливості. Якщо потрібні доповнення або редагування, звертайтеся

Висновки. Етичні концепції допомагають зрозуміти складні моральні дилеми сучасного суспільства та визначити етичні орієнтири для майбутнього. Вони вимагають глибокого переосмислення моральних норм у контексті швидких змін та нових соціальних умов.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Катерина Кобильник, студентка групи БКП-11

GENDER FLUIDITY

Relevance of the research topic: Nowadays we barely think about things, that are binary divided into man- or women stuff. This automatically programs us for thinking about males and females as different creatures. Our society is used to basic binary things, such as pink – for girls, blue – for boys. But is it really that important, if it is obvious, that gender does not define intelligence, skills, knowledge etc.? The **purpose** of the research is to understand the definition of gender fluidity and its meaning in modern world. In accordance to the purpose there are the following **tasks** set: to define the meaning of gender fluidity; to take a look on binary divisions in our world and reasons of their existence; to think about possibility of existing of gender fluidity in our world; to think about the consequences of using this term.

Presentation of the main content. From a philosophical point of view, gender fluidity questions traditional concepts of gender, like «male» and «female». Some of the world widely famous philosophers, like Simone de Beauvoir and Jean-Paul Sartre, defined gender identity as a phenomenon, which can be freely chosen by a person. That literally means, that a person isn't obliged to follow social or biological expectations connected to gender and can change their own identity. Simone de Beauvoir wrote in

her famous book «The Second Sex», that a woman isn't born a woman, but becomes her because of the socialization. According to de Beauvoir, gender is a product of cultural and social influence, not of biology. Also there are some postmodern theories, that deny the existence of any constant borders or limits and prefer flexible identities. Philosophers of this category consider tons of constant social categories, in particular – gender, constructions, that can be revised and reformed lots of times. According to gender fluidity, gender isn't constantly defined at the time when a person is born. It can be expressed in person's hobbies, preferences, actions, style and feelings. A person's gender can vary during a month, a week or even a day, depending on person's self identity at the moment. So, basically, gender fluidity is considered a phenomenon, that gives people an opportunity to have a flexible identity and be able to change it anytime they feel like wanting to do that. According to it, gender is not a socially defined category, which is mandatory to follow, but is an expression of self identity and feeling. But why does society drive people into these borders from really young age without giving them any opportunity to think about their inner world and express it? Since childhood women are taught to be «true ladies», to cook, take care of household and children, when, at the same time, men are taught to be strong, know how to fix every single mechanism in a house and work hard to feed family. Life in this world is binary divided from the very beginning. It can be noticed especially in countries, which were or are now under dictators' or communists' influence. For example, in Ukraine, there still are elderly people that consider men as hard workers and women as housewives. This binary divisions exist because our country wasn't as developed as other countries because of our neighbors. For a long time our peoples' thinking was limited by the laws and decrees of Soviet Union. But, at the same time, in Germany people are better aware of the concept of gender fluidity. The civilized world gets used to new concepts and reformulates itself depending on them. For instance, in English language it is now allowed to use pronouns «they» for people, who identify themselves neither as men, nor as women. Most world famous companies produce clothes without gender that are called «unisex». In American and European schools are being set gender neutral bathrooms. So, it's obvious, that our world is ready for such innovations. But what are the consequences? Is our world going to change that much, if it accepts gender fluid people? From a philosophical point of view, gender fluidity has important consequences for lots of aspects in society, identity and thinking, that cross the borders of traditional imaginations about gender. The concept of individual identity becomes more flexible, underlining plurality and variation of self-identification. People develop alternative thinking, that suits more for analyzing hard and diverse nature of human reality. It leads to expansion of the concept of identity, ethics and social interaction. Individual freedom becomes a higher value. Ethics concentrates on tolerance, diverse and respect to individual self-identifications, which challenges traditional moral norms. Political and jury systems are revised, to suit harder gender identities, which needs changes in legislation, educational systems and social support. The concepts of identity and gender are understood as opened for deconstruction, which demands denial of strict categories and acceptance of plurality and flexibility.

Conclusion: Gender fluidity philosophically revises the concept of identity, freedom, ethics and social structures, denying strict binary divisions and opening new horizons for understanding of human existence. This phenomenon helps for deeper understanding of flexibility in our society, throwing away the idea of strictly limited categories and preferring dynamic, opened forms of self-expression. Gender fluidity offers a more inclusive view on human existing, where each person has a right to independently determine their place in society, without sticking to fixed expectations or borders.

Яна Левіцька, студентка групи БКП-11

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЙ ФОРМ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: Віртуальна реальність з кожним роком все більше і більше охоплює людське життя. Тому вона матиме свій вплив всюди і в релігійності також. Отже, якщо почати це розглядати зараз, то можна буде оцінити наслідки осучаснення релігії.

Мета дослідження: проаналізувати та оцінити вплив розвитку віртуальної реальності на віруючих та мати уявлення про те, які можливості вона дасть. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** дослідити віртуальну реальність як чинники трансформації форм релігійності сучасної людини; проаналізувати вплив віртуальної реальності на віруючих з'ясувати можливості віртуальної реальності.

Виклад основного матеріалу. Віртуальна реальність поступово стає невід'ємною частиною суспільства, тому вона має безпосередній вплив на всі її галузі. Це неминучий процес і він вже має свою роль в нашому житті. Який саме внесок може зробити віртуальна реальність в релігійне життя? Розширення можливостей отримати релігійну освіту: може бути використана для створення навчальних програм, які покажуть людям історію релігії та сприятимуть кращому її сприйняттю. Збільшення меж віросповідання: люди з різних куточків планети матимуть можливість молитись та проводити обряди. Це створить альтернативний світ і трансформує роль релігійних інституцій. Одухотворення технологій: поширення впливу віртуальної реальності на людей може сприяти створенню нової віри, яка буде пов'язана з культом технології. Нові форми релігійних практик: віртуальна реальність дозволяє створити онлайн моделі священних місць, проводити релігійні практики та надає можливість взаємодіяти з божественним не виходячи з дому. Хоч це все і добре, але також можуть бути і негативні наслідки. Такі як: розвиток залежностей: постійне перебування в релігійних світах може мати поганий вплив на психіку вірянина. Ізоляція від зовнішнього світу: з'явиться як наслідок залежності. Існує ризик відсторонення від соціуму. Маніпуляції: потрапляння віртуального релігійного світу в руки недоброзичливих людей може слугувати осередком поширення дезінформації.

Висновки: Важливо розуміти, що хоч і розвиток віртуальної реальності означає великий прорив для людства, але варто не забувати про негативний вплив також. На прикладі релігійності було висвітлено можливості які надає модельована реальність та погані наслідки для суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Валентина Мельничук, студентка групи БКП-11,

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДІ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)

Актуальність теми дослідження: У контексті глобалізації та швидкого технологічного прогресу здатність до підприємництва стає важливим інструментом не лише для забезпечення особистої самореалізації молоді, а й для вирішення таких соціальних проблем, як безробіття та соціальна мобільність. Молодь, яка володіє підприємницькими здібностями, може не лише створювати нові робочі місця, але й бути рушійною силою суспільних трансформацій.

Мета дослідження полягає у філософському аналізі процесу формування підприємницьких здібностей сучасної молоді як важливого соціального завдання. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити основні чинники, що впливають на процес формування підприємницьких здібностей молоді в сучасних умовах; дослідити взаємозв'язок підприємницьких здібностей молоді з такими філософськими категоріями, як свобода, самореалізація та відповідальність; проаналізувати вплив підприємницької діяльності на соціальну

трансформацію та розвиток суспільства, зокрема в умовах ринкових відносин в Україні; вивчити особливості формування підприємницьких здібностей молоді в процесі навчання.

Виклад основного матеріалу. Формування підприємницьких здібностей молоді як соціальне завдання є складним процесом, що потребує глибокого аналізу з огляду на сучасні умови розвитку суспільства, особливо в контексті ринкових відносин. Основні чинники, що впливають на процес формування підприємницьких здібностей молоді в сучасних умовах, включають економічні, соціальні та культурні аспекти. До економічних чинників належить доступ до фінансових ресурсів, стан ринку праці та підтримка з боку держави, що сприяє розвитку молодіжного підприємництва. Соціальні фактори включають рівень освіченості, можливість отримання підприємницьких навичок та соціальні умови життя. Крім того, значний вплив мають культурні фактори, зокрема наявність підприємницьких традицій у суспільстві, сприйняття ризику, інновацій та соціальних стереотипів щодо підприємництва. Підприємницькі здібності молоді мають тісний взаємозв'язок з такими філософськими категоріями, як свобода, самореалізація та відповідальність. Свобода, з точки зору підприємництва, розуміється як можливість молоді людини діяти незалежно, приймаючи власні рішення та визначаючи напрямок своєї діяльності. Підприємництво надає можливість самореалізації, дозволяючи молоді не лише досягати особистих цілей, але й вносити вклад у розвиток суспільства. Важливою є також категорія відповідальності: молодий підприємець має усвідомлювати вплив своїх рішень на інших людей та загальне благо. Арістотель у своїй «Нікомаховій етиці» наголошував, що успішне підприємництво неможливе без моральної відповідальності та етичного підходу до прийняття рішень. Підприємницька діяльність молоді значно впливає на соціальну трансформацію та розвиток суспільства, особливо в умовах ринкових відносин в Україні. Молодіжне підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, розвитку інноваційних технологій та економічної стабільності. В умовах ринкової економіки підприємництво виступає одним із ключових чинників соціальної мобільності, дозволяючи молодим людям підвищувати свій соціальний статус та сприяти загальному прогресу суспільства. Крім того, підприємницька діяльність стимулює розвиток громадянського суспільства та зміцнює демократичні інститути. Формування підприємницьких здібностей молоді в процесі навчання є однією з основних умов успішної соціалізації та економічної активності. Важливим аспектом є розвиток критичного мислення, ініціативності, навичок управління та вміння працювати в умовах ризику. Сучасна освіта повинна не лише передавати знання з підприємницької сфери, але й формувати такі риси, як відповідальність, етичність та здатність до інновацій. Навчальні програми, що орієнтовані на розвиток підприємницьких здібностей, повинні включати практичні кейси, проекти та стажування, які допоможуть молоді здобути реальний досвід підприємницької діяльності.

Висновки: Формування підприємницьких здібностей молоді – це багатовимірне соціальне завдання, що включає освітні, культурні та етичні аспекти. Філософський аналіз цієї проблеми дозволяє глибше зрозуміти значення підприємництва як способу соціалізації, розвитку особистості та інструменту соціальної відповідальності.

Підприємницька діяльність молоді не лише сприяє економічному зростанню, але й допомагає побудові більш справедливого та відповідального суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Вероніка Мирона, студентка групи БКП-11

ПРОБЛЕМИ УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження: Актуальність проблеми унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму полягає в тому, що кожна людина має неповторний набір характеристик, які впливають на місце в суспільстві. Сучасний світ стикається з викликами глобалізації, що загрожують індивідуальності та ведуть до стандартизації особистих цінностей. Збереження унікальності особистості стає основою для гармонійного розвитку суспільства та його етичних норм.

Метою дослідження є виявлення та аналіз впливу суспільних цінностей на формування та збереження індивідуальності людини. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: дослідити роль універсальності особистості у суспільних процесах; проаналізувати вплив сучасного соціуму на роль особистості.

Виклад основного матеріалу. Спільний уклад життя, виробництво, споживання, побут та традиції підкоряли кожного члена суспільства родовій цілісності. Коли відбувався поділ праці та обмін продуктами, почали з'являтися перші елементи нерівності. Приватна власність остаточно розколола цілісність суспільства, започаткувавши нові виклики для формування унікальності особистості. У цьому контексті важливо розглянути, як цінності, що панують у соціумі, впливають на індивідуальність. Майже кожен філософ вважав сутність людини за якусь ознаку, нерідко перебільшуючи її значення. Наприклад, Арістотель тлумачив людину як політичну істоту, що реалізується тільки в державі. Він підкреслював, що особа є значнішою, якщо в її індивідуальності присутні загальні, загальнолюдські особливості. У філософії Давньої Греції панував космологізм, і філософи мілетської школи стверджували, що людина містить усі основні елементи стихії та космосу. У другій половині V століття до нашої ери з'являються софісти, які зберегли цілісний погляд на людину, але почали розглядати її в умовах соціокультурного буття. Філософія Нового часу вважала істинно людським у людині те, що робить її представником всього людства. Вона зосереджувала увагу на соціальній сутності, універсальності та розумі як специфічній особливості людини. Рене Декарт пов'язував сутність людини з її мисленням, що підкреслює Відродження поняття особистості стало осмислюватися не лише як окремість, а як самоцінна соціальна індивідуальність. Особистість, за визначенням, важливість самосвідомості у процесі формування особистості. У епоху є конкретним виразом сутності людини, втіленням соціально значущих рис і якостей суспільства. Невід'ємними рисами особистості є самосвідомість, ціннісні орієнтації, соціальні відносини, відповідальність за свої вчинки та певна автономність щодо суспільства. Проте, у сучасному світі державні та соціальні інститути часто підносяться над особистістю, заважаючи їй реалізувати свої унікальні риси. Поняття індивідуальності акцентує на своєрідності та багатогранності, тоді як поняття особистості підкреслює свідомо-вольовий початок. Індивід тим більше заслуговує право називатися особистістю, чим ясніше усвідомлює свої мотиви і контролює свої дії. Це усвідомлення є важливим аспектом, що допомагає людині зберігати свою унікальність у світі, який постійно змінюється. Цінності, таким чином, є невід'ємними властивостями їхніх носіїв. Вони формують ідентичність особистості та впливають на її соціальне становище. Сучасні філософсько-психологічні дослідження виявили обмеженість біосоціального трактування природи людини. Специфіку людської природи можна окреслити принаймні трьома ознаками: здатністю до самоусвідомлення, соціальної адаптації та творчої активності. Ці аспекти допомагають формувати особистість як цілісну істоту. За теорією соціальної мобільності, особистість перебуває у кількох суспільних системах, і її становище визначається певними диспозиціями. Вона постає як представник тієї чи іншої соціальної спільності, що впливає на її унікальність. Це означає, що особистість не існує у вакуумі, а формується під впливом соціальних, культурних і економічних чинників. Соціум може як підтримувати, так і пригнічувати цю унікальність, надаючи певні стандарти і моделі поведінки.

Висновки: Поняття особистості визначає людину як цілісну істоту, що об'єднує особисті, соціальні і природні якості. В умовах сучасного суспільства важливо зберігати свою індивідуальність, шукаючи баланс між соціальними вимогами і власними цінностями. Це допоможе кожному з нас внести унікальний внесок у спільноту та активно реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Захар Михалків, студент групи БКП-11

ПРОБЛЕМИ ВІДНОСИН БАТЬКІВ І ДІТЕЙ: ФІЛОСОФСЬКИЙ РОЗБІР

Актуальність теми дослідження: тема «Проблеми відносин батьків і дітей» є актуальною, оскільки сучасні соціальні зміни, такі як зміна ролей і вплив технологій, викликають численні конфлікти. Зростання тривожності та депресії серед підлітків ускладнює взаєморозуміння, а соціальні мережі можуть віддаляти дітей від батьків, створюючи різні цінності. Сучасні моделі виховання вимагають нових способів спілкування, а підвищення обізнаності батьків спонукає їх шукати нові методи покращення відносин, акцентуючи на емоційній підтримці. Усі ці фактори роблять цю тему важливою для суспільства.

Мета дослідження: розкрити тему проблем відносин батьків і дітей як спосіб пізнання ієрархії сімейних стосунків. Відповідно до мети формуємо **завдання:** проаналізувати що таке стосунки між батьками і дітьми; з'ясувати ключові принципи відносин батьків і дітей.

Виклад основного матеріалу. Стосунки між батьками та дітьми є одними з найбільш фундаментальних і впливових зв'язків у житті людини. Він формує ранні етапи розвитку особистості, закладаючи основу особистості, морального компасу, емоційного інтелекту та світогляду. Через сімейні стосунки діти засвоюють цінності, погляди та моделі поведінки, якими вони керуються протягом усього життя. Ці ранні зв'язки також сприяють почуттю ідентичності та приналежності, відіграючи вирішальну роль у визначенні того, як люди взаємодіють із суспільством у цілому. Однак стосунки між батьками та дітьми далеко не прості; вони включають складну динаміку, сформовану як індивідуальними відмінностями, так і зовнішніми факторами, такими як культурні норми, економічні умови та тенденції поколінь. Водночас ці стосунки не застраховані від проблем. Непорозуміння та розбіжності часто виникають, коли діти ростуть і формують власні погляди, які можуть відрізнятися від очікувань чи вірувань їхніх батьків. Це природне напруження може призвести до конфліктів, особливо коли батьки намагаються зберегти владу над дітьми, які прагнуть до незалежності та самостійності. Змінні соціальні умови, такі як зміна суспільних норм і розвиток технологій, ще більше ускладнюють цю динаміку. Батькам може бути важко зрозуміти досвід і прагнення своїх дітей, тоді як молоді покоління можуть сприймати керівництво батьків як застаріле або обмежувальне. У цьому контексті філософський підхід пропонує цінну інформацію, досліджуючи стосунки між батьками та дітьми за межами простих практичних проблем. Це спонукає до роздумів про етичні виміри цих взаємодій, спонукаючи до запитань про баланс між владою та свободою, любов'ю та дисципліною, а також залежністю та незалежністю. Філософія також запрошує нас дослідити культурні аспекти батьківства — як традиції, суспільні очікування та історичний контекст формують поведінку батьків і реакцію дітей. Наприклад, деякі культури наголошують на слухняності та повазі до старших, тоді як інші надають перевагу вихованню індивідуальності та творчості дітей. Протягом історії стосунки між батьками та дітьми зазнали значних змін, сформованих панівними філософськими, культурними та соціальними нормами кожної епохи. У різні періоди мислителі та суспільства наголошували на різних аспектах виховання та сімейної динаміки, відображаючи їхні унікальні переконання щодо природи особистості, моралі та суспільних ролей. В античності такі філософи, як Платон і Арістотель, вважали освіту вирішальним елементом у формуванні морального характеру та підготовки людей до ролі відповідальних членів суспільства. У таких творах, як «Республіка», Платон уявляв суспільство, де виховання дітей було б не просто приватною справою, а справою суспільного інтересу. Освіта розглядалася як процес, завдяки якому діти набували таких чеснот, як справедливість, мужність і мудрість, необхідні для того, щоб стати освіченими громадянами. Арістотель у своїй «Нікомаховій етиці» стверджував, що метою освіти є виховання звичок і характеру, необхідних для ведення доброчесного та повноцінного життя. Для обох мислителів участь батьків у моральному вихованні дитини була вирішальною, хоча освіта також виходила за межі сім'ї, залучаючи вчителів і ширшу громаду. Проте роль дітей у стародавніх суспільствах була переважно пасивною; від них очікувалося відповідати суспільним очікуванням і засвоювати мудрість старших. У патріархальних суспільствах, які століттями домінували в різних культурах, панував принцип авторитарного виховання. Сім'я розглядалася як мікрокосмос держави, де батьки — часто батьки — мали абсолютну владу над своїми дітьми. Конфуціанська традиція в стародавньому Китаї, наприклад, наголошувала на синівській шанобливості (слухняності та повазі до батьків) як на фундаментальній моральній цінності. Подібним чином у багатьох європейських і близькосхідних суспільствах дітей вважали продовженням сімейної спадщини, а їх поведінка відображала честь або ганьбу прізвища. Авторитарна модель віддає перевагу дисципліні, контролю та слухняності, залишаючи мало місця для самовираження або самостійності дитини. Очікувалося, що батьки будуть диктувати хід

життя своїх дітей, включаючи рішення щодо освіти, шлюбу та кар'єри. Проблема авторитету і свободи у стосунках — це складне і багатогранне питання, яке актуальне у філософії, психології, соціології та етиці. Взаємозв'язок між цими поняттями часто стає джерелом конфліктів, як у особистих, так і у соціальних відносинах. У цьому тексті ми розглянемо філософські підходи до аналізу авторитету і свободи, їхню взаємодію, а також наслідки для індивідуума і суспільства. Авторитет можна розуміти як певну форму влади, що ґрунтується на визнанні, повазі та прийнятті особи або інституції як джерела знань, моралі або сили. Філософи, такі як Макс Вебер, розглядають авторитет у трьох формах: традиційний, харизматичний та раціонально-легальний. Кожен з цих видів авторитету має свої переваги і недоліки, але всі вони можуть впливати на свободу індивідуума. Проблема авторитету і свободи у стосунках — це складна тема, яка потребує глибокого осмислення. Взаємодія цих двох категорій може бути як позитивною, так і негативною, в залежності від контексту і обставин. Важливо пам'ятати, що свобода не означає відсутність авторитету, а скоріше — усвідомлене ставлення до нього. У суспільстві, яке прагне до справедливості і розвитку, важливо знайти баланс між авторитетом та свободою, щоб забезпечити гідність і автономію кожного індивіда. Конфлікт поколінь є неминучим і повторюваним явищем у людському суспільстві. Він відображає природну напругу між цінностями, очікуваннями та досвідом старшого та молодшого поколінь. Ці конфлікти виникають не лише в сім'ях, а й на ширшому соціальному рівні, формуючи історичні зміни та еволюцію норм. Такі філософи, як Георг Вільгельм Фрідріх Гегель і Карл Маркс, підкреслювали, що протиріччя, напруженість і боротьба є необхідними рушійними силами розвитку. Подібним чином у сімейній динаміці конфлікт поколінь може стимулювати особистісний ріст і переоцінку цінностей як батьками, так і дітьми, штовхаючи їх до глибшого розуміння та адаптації до змін. Філософія Гегеля ґрунтується на концепції діалектики, процесу, завдяки якому прогрес відбувається через взаємодію протилежних сил: тези, антитези та синтезу. У контексті сімейних стосунків цінності та переконання старшого покоління (теза) часто вступають у протиріччя з новими ідеями та перспективами молодших поколінь (антитеза). Це зіткнення призводить до конфлікту поколінь, який, якщо керуватись конструктивно, може призвести до нового синтезу — спільного набору цінностей або взаєморозуміння, що включає елементи обох точок зору. На практиці цей діалектичний процес часто спостерігається в ситуаціях, коли діти починають сумніватися в нормах, яким їх навчили батьки. Наприклад, підлітки та молоді люди можуть кинути виклик традиційним уявленням про освіту, кар'єру, гендерні ролі чи політичні ідеології. Для батьків таке запитання може викликати занепокоєння, оскільки воно, здається, загрожує стабільності цінностей, якими керувалися їхні власні життя. Однак такі конфлікти необхідні для прогресу та адаптації. Як запропонував Гегель, кожне покоління має створити свій власний сенс і внести щось нове в потік історії. Без цих протистоянь і суспільству, і сімейному життю загрожує стагнація. Діалектична філософія Гегеля пропонує корисну основу для розуміння конфлікту поколінь як динамічної та необхідної частини особистої та суспільної еволюції. За Гегелем, прогрес відбувається через взаємодію протилежних сил, що описується як теза, антитеза та синтез. Цей діалектичний рух відображає те, як суперечливі ідеї та цінності породжують напругу, яка врешті-решт вирішується шляхом нового синтезу, який перевершує та включає елементи з обох точок зору. У контексті сімейних стосунків старше покоління репрезентує тезу — усталені норми, традиції та цінності, яких вони сповідували протягом життя. Ці норми часто ґрунтуються на особистому досвіді та відображають мудрість, яку батьки сподіваються передати своїм дітям. Проте, коли діти дорослішають, вони стикаються з новими перспективами, сформованими реаліями їхнього власного часу, які часто значно відрізняються від поглядів їхніх батьків. Це породжує антитезу, оскільки діти починають сумніватися, відкидати або переосмислювати нав'язані їм цінності, створюючи напругу та конфлікт між поколіннями. Це зіткнення ідей може проявлятися різними способами. Підлітки та молоді люди можуть кинути виклик загальноприйнятим уявленням про освіту, кар'єру, шлюб, гендерні ролі, політичні ідеології чи особисту свободу. Для батьків ці виклики можуть здаватися загрозливими, оскільки вони порушують стабільність цінностей, якими керувалися їхні власні життя. Розпитування дітей можна витлумачити як відмову від усього, над чим працювали батьки, що призводить до непорозуміння, розчарування та емоційної дистанції. Однак, як припустив Гегель, такі конфлікти є важливими як для особистого, так і для суспільного прогресу. Без напруженості та протидії зростання неможливе, і окремі особи чи сім'ї ризикують опинитися на місці, опинившись у пастці застарілих моделей, які їм більше не служать. Розвиток сучасних технологій кардинально змінив динаміку стосунків між батьками та дітьми, змінивши як спосіб їхнього спілкування, так і якість їхніх емоційних зв'язків. З появою соціальних мереж, смартфонів та Інтернету члени сім'ї тепер занурені в нові форми взаємодії, які можуть сприяти або перешкоджати емоційній близькості. Хоча технологія надає можливості для покращеного спілкування та спільної діяльності, вона також створює значні проблеми, оскільки межі між віртуальним і реальним світами стають дедалі розмитішими. Ця подвійна природа технології вимагає філософського осмислення того, як збалансувати її потенційні переваги та ризики емоційної відстороненості, оскільки справжні стосунки будуються на більшому, ніж просто частому спілкуванні — вони покладаються на значущі, справжні емоційні зв'язки. Одним із ключових викликів, які створюють сучасні технології, є відчуття відчуженості, яке може виникнути між батьками та дітьми. Хоча цифрові платформи пропонують незліченну кількість способів залишатися на зв'язку — за допомогою миттєвих повідомлень, відеодзвінків і соціальних мереж — фізична присутність і особиста взаємодія залишаються важливими для розвитку глибоких емоційних зв'язків. Сучасні діти та підлітки часто проводять багато часу в Інтернеті, спілкуючись із друзями, впливовими людьми та віртуальними спільнотами. Через цей надмірний час перед екраном батькам буде важче спілкуватися зі своїми дітьми на особистому рівні, оскільки члени сім'ї стають ізольованими у своїх власних цифрових світах.

Висновки: філософський аналіз стосунків батьків і дітей розкриває їхню глибину, складність і багатогранність. Ці стосунки не просто визначаються біологічними зв'язками чи сімейними зобов'язаннями, але є вирішальними для формування індивідуальної ідентичності, особистих цінностей і соціальної гармонії. Вони еволюціонують з часом, відображаючи культурні зміни, психологічний розвиток і суспільні трансформації. Конфлікти поколінь, пошук балансу між владою та свободою та вплив сучасних технологій є одними з основних викликів, з якими стикаються сучасні сім'ї. Однак діалог, взаємна повага та співчуття забезпечують шляхи до досягнення гармонії в цих стосунках. Однією з повторюваних тем у стосунках батьків і дітей є конфлікт між поколіннями. Ці конфлікти виникають, коли у дітей розвиваються нові перспективи, які часто кидають виклик усталеним нормам і цінностям, яких дотримуються їхні батьки. В основі цієї напруги лежить природне розходження між бажанням батьків передавати свій досвід і цінності та потребою дітей торувати власний шлях. З філософської точки зору цей конфлікт є частиною динамічного процесу зростання — подібно до діалектики Гегеля, де протилежні ідеї врешті-решт породжують синтез, який об'єднує елементи з обох точок зору.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Софія Павленко, студентка групи БКП-11

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Також є питання, що полягає в тому, чи людський талант це дар чогось вищого, чи це набуті завдяки часу та досвіду навички. Ще одним фактором актуальності дослідження даної теми є те, що роль людини була і залишається ключовою в розвитку культури.

Мета дослідження: проаналізувати людину як творіння чогось вищого і творця культури, опираючись на статті та дослідження філософів та мислителів як і минулих часів, так і сучасності. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначити вплив культури на формування особистості; з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу. Хто така людина? На перший погляд це питання зовсім просте. Хто ж не знає, хто така людина? Адже на рівні здорового глузду кожен з нас впевнено виділяє людину з довкілля, її відмінність від інших істот здається цілком очевидною. Але в тому й річ, що те, що здається нам найбільш знайомим, насправді є і найбільш складним, як тільки ми робимо спробу заглянути у глибину його сутності, як це прагне робити філософія, виходячи за межі «очевидності» й прагнучи осягнути сутність. Людина – унікальне творіння Всесвіту. Вона важкодоступна для вивчення, незбагненна, загадкова. Ні сучасна наука, ні філософія, ні релігія не можуть сповна розкрити сутність людини. Називаючи ті чи інші якості людини, філософи та мислителі шукають серед них визначальні, принципово важливі, виділяють серед них то одні, то другі: людина є політична істота (Арістотель); це мисляча істота (Р. Декарт); людина – це істота, яка виробляє знаряддя праці (Б. Франклін); це тварина, яка має здатність користуватися знаряддями праці (К. Гельвецій); людина розумна (гомо сапієнс) (К. Лінней); це єдина істота, яка знає, що вона є (К. Ясперс); людина актор, тобто яка грає (Хейзінг); за визначенням К. Маркса, сутність людини становить сукупність усіх суспільних відносин. Людство існує не лише в певних природних умовах, але й у культурному середовищі, яке створене ним самим. Культура – фундамент людського життя. Вона виникла і розвивається разом з людиною, втілюючи в ній те, що якісно відрізняє її від всіх інших живих істот і природи в цілому. Феномен культури, оскільки він має багато граней і компонентів, вивчається різними науками. Цілісне, інтегральне його розуміння дається філософією. Саме слово «культура» з'явилося в Стародавньому Римі, де воно означало насамперед агрокультуру, тобто оброблення, культивування землі. Цей первісний зміст надалі поступається місцем іншому, пов'язаному з досконалістю людини. Римський мислитель Цицерон вживав поняття «культура душі». Він вважав, що філософія є «культурою розуму». Отже, за Цицероном, філософія є культурою тому, що обробляє розум для його удосконалення. Важливою тут є думка, що культура, з одного боку, є діяльністю із перетворення людиною природи (землеробство), а з другого – засобом удосконалення духовних сил людини, її розуму (філософія). Розглядаючи ораторське мистецтво як найбільш повний вияв культури, Цицерон бачив у ньому засіб звеличення, самоутвердження людини. Культура розвиває людину, і в цьому полягає її головна функція. Розвиток культури все більшою мірою забезпечує людям безпеку і комфорт. Людство повинне удосконалювати свою власну природу, своє внутрішнє духовне життя. Майбутнє людства цілком і повністю визначається тим, в якому напрямі і як воно розвиватиме свою культуру. Людина є критерієм розвитку культури. Культура суспільства буде розвинена настільки, наскільки розвинена людина, наскільки вона здатна удосконалюватися і розвиватися, – це сукупність її

духовних і матеріальних цінностей. Культура створює певні закони, згідно з якими ми живемо. Але неможливо просто узяти і навчитися культурі, – це те, що створюється нами самими, нашим духом, нашими прагненнями до кращого. Людина творець чи руйнівник? Скоріше між цими двома визначеннями потрібно поставити сполучник «і», оскільки у тій чи іншій галузі людина виступає то тим, хто створює, а в інших галузях вже проявляється як руйнівник. Історія розвитку людини і світу свідчить, що процес осмислення феномену людини далекий від завершення, і ця незавершеність породжена це первинним і найскладнішим питанням – про походження людини. У релігійному світогляді походження людини ґрунтується на підкресленні акту божественного творіння. Еволюційна гіпотеза ґрунтується на тому, що людина має природну, земну історію. Згідно з еволюційною гіпотезою головною у становленні людини, поряд з уже висловленим раніше, є праця. Виготовлення людиною штучних знарядь праці обумовило розвиток її свідомості, вдосконалення функцій органів чуття і мозку, що сприяло розвитку пізнавальних можливостей, і людина почала принципово по-новому ставитися до світу, що її оточує. Щоб визначити чи є людина більше творцем чи руйнівником, потрібно, на мою думку, визначити або хоча б намітити місце людини в світі, визначити сенс її життя, а вже підсумувавши роздуми, зробити певні висновки. Чому потрібно жити? Чи можна сказати, що людина живе заради того, щоб жити? Сенсом життя є сам процес життя? Можливо це один із проявів тієї самої істини, яку ми шукаємо? Пошуки цієї самої істини існування можуть бути самою істиною. Вже це надає сенс процесу міркування, а цей самий процес також може виступати надійною платформою для крокування життєвим шляхом. Пізнання істини через самореалізацію, особливо самореалізацію в мистецтві, сповнює життя людини найбільш глибоким смыслом. Це є висока концентрація зусиль для досягнення і самовираження. Не стільки є важливим результат, скільки сам процес, коли людина розкривається в своїй праці, намагається віддавати все в процесі свого розвитку. Головне, щоб творіння, ідея, прагнення не набувало рис «божественності», не ставало сенсом життя як таким, бо часто це призводить до фанатичного відношення, пізніше до абсурду розуміння співставності компонентів життя, світу, себе і всього іншого. Саме тому багато митців балансують на грані геніальності і абсурду. Завдяки філософським зусиллям «філософія життя», стала основою культури філософських ідей епохи антираціонального. Інші провідні філософи Заходу теж зробили вибір на користь позиції, яка апелювала не до розуму, а до емоцій, надаючи міркуванням іншого забарвлення. Не дивлячись на все це, вони все ж не змогли вирішити нагальних проблем. Першим, хто звернув увагу на кризу в культурі, був О.Шпенглер. У праці «Занепад Європи», він розсіяв ілюзії лінійного прогресу і розвинув ідеї культурно-історичного циклу, поєднаного з принципом дискретності локальних культур. Він абсолютизував ідею культурно-історичного коловороту, вибудовував всеосяжну культурно-історичну концепцію, акцентуючи увагу на безвихідному колообігу історії та неминучості загибелі культури. Шпенглер різко протиставив історію природі, але при цьому метод споглядання живої природи переніс на дослідження суспільства. Тому в глибині історизму оселявся натуралізм, який сприяв тому, що пізнання історії завершилося пізнанням природи. В кінцевому рахунку це призвело до висновку про відмирання кожної форми культури й до загибелі її в західноєвропейській формі. І все ж не вся філософія культури минулого століття зводиться лише до проблем руйнації культури, а й пропонує її глибинне сприйняття і розмаїття (проблема інтернаціональності, яка формувала зовнішнє для неї буття, проблема аналізу аксіологічного аспекту теорії культури, проблема ролі культури в процесі самовизволення людини тощо). Подальший хід історії, особливо після трагічного досвіду Другої світової війни і в другій половині того ж століття, спростував песимістичний прогноз щодо загибелі західної культури. Не підтвердив він поки що й вчення про неминуче поглиблення загальної кризи капіталістичної системи, її загинання й цілковиту нездатність до самотрансформації, якісних змін без революційних потрясінь. Залишилися не виправданими і намагання втиснути живу історію в будь-які схеми. Виникли й проблеми надмірної ідеалізації культури, апеляції до небезпеки, породженої самою культурою, що загрожувала культурі та й самій людині. Причиною цієї небезпеки стала влада над сушим, що становить основу будь-якої культурної творчості. Підкреслювалось, що останнім часом влада над сушим (природою і людиною) постійно зростала, а міра відповідальності, совісті часто не встигала за цим (і це за відсутністю влади над своєю владою). Тому гарантій використання влади не стало. Була лише впевненість у тому, що свобода сприятиме правильному вибору, а добра воля стане складовою душі й характеру, хоча й реальна людина не готова була до зростання власної влади. Дикість, яка у первісній формі була переможена, з'являлась у надрах культури, а її стихією стала влада. Тому людина знову опинилась перед хаосом. Про належне застосування влади щодо використання природи людство заговорило лише на початку ХХ ст., що знайшло свій вияв у вченні про ноосферу. Вперше постало питання про перебудову біосфери в інтересах людства, яке мало взяти на себе відповідальність за особливості протікання еволюції біосфери та інших процесів. Це мало стати початком розв'язання серйозних проблем, які ставила перед людством сучасна цивілізація (втрата гуманності, душевності, безпосереднього зв'язку з природою та людьми; домінування опосередкованого, абстрактного, дефіцит переживання, безпосереднього сприйняття й живого почуття). В зв'язку зі специфічними особливостями праці, спеціалізацією людина втрачала своє духовне начало, індивідуальність. Постійний поспіх, інтенсифікація спілкування та інше призвели до того, що люди трималися відчужено. Обмеженість діяльності стала систематичною й універсальною, що призвело людину до безликої поведінки як чогось звичайного.

Висновки: Культура з одного боку, є важливою складовою суспільства, а з другого – це феномен, який гарантує разом з іншими соціальними цінностями, суспільний порядок і взаєморозуміння в суспільстві. Вона реалізується як гарант суспільного порядку і взаємного порозуміння. Слід відмітити, що важливим проявом культури є відповідальність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ірина Парокінна, студентка групи БКП-11

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ, ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОБУДОВИ ГАРМОНІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: Тема соціальної справедливості та рівності дуже тісно пов'язана із сучасним суспільством, оскільки всі знають, що в ряді країн є значні відмінності в доходах, правах, а також можливостях людей. Стали актуальними і питання отримання якісної освіти, медичної допомоги. Крім того, зростає необхідність вирішення проблем дискримінації за ознаками статі, раси та соціального статусу. Суспільство намагається конструювати такі умови, в яких у всіх людей є рівні шанси реалізувати себе.

Мета дослідження: вивчити та довести, що соціальна справедливість та рівність є важливим для розвитку людини. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити поняття соціальна справедливість; проаналізувати соціальну справедливість, як важливий елемент побудови гармонійного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Соціальна справедливість є основним принципом мирного та успішного життя, її не можна досягнути в умовах масових порушень прав і основних свобод людини. Це лише ідея добра, застосована до соціальних груп. Коли запитують, що означає для суспільства бути справедливим, більшість з нас буде думати про такі речі, як свобода і рівність. Але все не завжди було таким. Цінування свободи є досить недавнім нововведенням. Ми вже відзначали Джона Локка як раннього захисника ліберального політичного мислення в 17 столітті. Старі уявлення про справедливість не були ні егалітарними, ні свободолобними. Тут ми розглянемо Платона. Дано визначення, що, на думку Платона, справедлива держава – це та держава, в якій кожен займає своє місце і робить те, що він найкраще може робити за своєю природою. Держава Платона складається із трьох станів: філософів, воїнів, ділового люду, або люду справи (промисловців). Отже, суспільний стан людини повинен визначатися за її природною силою. Платон вибудував структуру ідеальної держави, де три стани виконують різні функції: філософи стоять на найвищому щаблі, керуючи суспільством, воїни і селяни (торговці, ремісники) потребують управління з боку мудреців. Гармонійне суспільство – результат усвідомлення і виконання кожним із громадян свого природного і законодавчого призначення. Справедливою спільнотою, на думку Платона, є спільнота, де різні елементи дотримуються своїх належних ролей і культивують чесноти, відповідні цим ролям. Теорія справедливості Роулза захоплюється з точки зору цих двох принципів: Принцип рівної свободи - кожна людина має бути надана найбільша ступінь свободи, що відповідає подібній свободі для всіх. Принцип різниці - соціальні практики, які породжують нерівність серед людей, тільки якщо вони працюють на користь кожного, а позиції, які приходять з більшою винагородою, відкриті для всіх. Принцип рівної свободи стосується лише рівності свободи. Але ми можемо бути рівними або нерівними в багатьох інших відношеннях. Насправді, бути однаково вільним може призвести до інших видів нерівностей. Якщо ми всі вільні садити яблуні або робити щось інше, як вважаємо за потрібне, кінцевим результатом, ймовірно, буде дуже нерівний розподіл яблук. Поки це лише результат того, що люди здійснюють свої рівні свободи, в цьому немає нічого несправедливого. Якби я хотів більше яблук, я міг би витратити більше часу на вирощування яблунь і менше часу грати в шахи. Серед принципів соціальної справедливості Раул би керував розвитком наших соціальних інститутів (включаючи права власності), є принцип різниці, який дозволяє пакетам соціальних інститутів, які породжують нерівність (наприклад, ті, що включають ринкову економіку), є лише до тих пір, поки вони цього не роблять дозволяють деяким фізичним особам отримувати прибуток за рахунок інших. Інший спосіб сформулювати цей принцип полягає в тому, щоб провести справедливий набір соціальних інститутів, за яких найменш благополучні краще, ніж найменш благополучні ули б за альтернативними домовленостями. Це дозволяє нерівності в суспільстві, до тих пір, поки вони не користуються деякими ціною найменш благополучного бути гіршим, ніж вони могли б бути.

Висновки: Соціальна справедливість є ключовим елементом побудови мирного та гармонійного суспільства, проте її розуміння змінювалося протягом історії. За Платоном, справедлива держава – це така, де кожен займає місце, що відповідає його природним здібностям: філософи керують, воїни захищають, а ремісники і торговці працюють. Гармонія досягається, коли кожен виконує свою функцію відповідно до свого природного призначення. Ідеї Джона Роулза, навпаки, розглядають справедливість як рівну свободу та допустиму нерівність, якщо вона приносить користь усім, особливо найменш забезпеченим. Його принципи дозволяють існування соціальних і економічних нерівностей, але лише за умови, що вони сприяють поліпшенню добробуту найбільш уразливих верств населення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Юлія Періг, студентка групи БКП-11

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ :ЯКИЙ ВПЛИВ МАЄ СОЦІАЛЬНЕ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДІ В ПОРІВНЯННІ ІЗ СТАРШИМ ПОКОЛІННЯМ

Актуальність теми дослідження: Вплив соціальних мереж полягає в тому, що соціальні медіа стали невід’ємною частиною життя сучасної молоді, формуючи їх світогляд, цінності та способи комунікації. В умовах швидкого розвитку технологій важливо вивчити, як ці платформи впливають на свідомість молодого покоління в порівнянні зі старшими поколіннями, які були більш обмежені традиційними медіа. Соціальні мережі часто створюють альтернативні погляди на різні питання, що може призводити до різних світоглядних орієнтирів.

Мета дослідження: дослідити вплив соціальних мереж на формування світогляду в молоді та старшого покоління. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити спільні риси формування світогляду; проаналізувати окремі риси формування світогляду; вивчити вплив соціальних мереж на формування світогляду в різних поколінь.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі стали невід’ємною частиною сучасного життя та відіграють значну роль у формуванні світогляду. Вони впливають на кожен аспект повсякденного існування, включаючи формування світогляду. Вони забезпечують миттєвий доступ до інформації, можливість інтерактивних комунікацій та обміну думками. Однак, вплив соціальних медіа на формування світогляду молоді суттєво відрізняється від такого ж впливу на старше покоління. Дослідження впливу соціальних медіа на молоді та старше зумовлено потребою зрозуміти, яким чином нові технології впливають на сприйняття світу, цінності та соціальні зв’язки. У цій роботі ми розглянемо спільні та окремі риси формування світогляду в обох групах, а також специфіку впливу соціальних мереж. Незважаючи на різницю у віці та досвіді, формування світогляду у молоді та старшого покоління характеризується певними спільними рисами. По-перше, обидві групи використовують соціальні мережі як платформу для отримання новин та інформації про події в світі. По-друге, інструменти візуалізації (фото, відео) дозволяють обоє поколінням сприймати ідеї та погляди, що сприяє формуванню колективних уявлень про реальність. Однак діяльність у соціальних мережах створює різні умови для взаємодії з інформацією в обох групах. Джон Дьюї підкреслював важливість досвіду у формуванні світогляду, вказуючи, що безпосереднє спілкування і переживання є основою для розвитку особистості. У порівнянні з цим, соціальні мережі можуть іноді створювати ілюзію взаємозв’язків без реального контакту та підтримки. Зараз, коли соціальні мережі заповнили наш світ, більшість людей не відчуває цієї ілюзії, бо спілкування в інтернеті стало звичною справою. Соціальні мережі служать платформою, де індивіди можуть взаємодіяти між собою, ділитися інформацією та формувати спільні уявлення про навколишній світ. Крім того, інформаційний потік в соціальних мережах здатний створювати «інформаційні бульбашки», де користувачі отримують інформацію, що підтверджує їхні переконання. Це явище характерне для обох поколінь, оскільки в усіх випадках важливо, що чують та як сприймають інформацію. Молоді люди, які виростили в епоху цифрових технологій, мають доступ до величезної кількості інформації в режимі реального часу. Це формує більш толерантне і мультикультурне світосприйняття. На думку філософів, таких як Зигмунт Бауман, у сучасному світі молоді стикається з «рідкою сучасністю», де традиційні цінності стають менш значущими, а швидкість змін притупляє почуття стабільності. Старше покоління, яке не зростало з соціальними мережами, часто відчуває скептицизм щодо інформації з Інтернету. Можна помітити, що їхній світогляд формується під впливом традиційних медіа та особистого досвіду взаємодії зі світом. Філософи, такі як Ніклас Луман, наголошували на важливості соціальних систем для розуміння суспільства, однак застарілі структури інформаційного сприйняття викликають труднощі в адаптації до нових реалій. Мартін Хайдеггер, зазначав важливість технології в сучасному світі. Він попереджав про те, що технологічний розвиток може виступати як «система віддалення», де людина втрачає себе в потоці даних і інформації. У контексті впливу соціальних мереж це може проявлятися як зменшення критичного мислення та сприйняття дійсності. Хоча я не до кінця згодна із таким висловлюванням, оскільки соціальні мережі можуть приносити багато користі нашому суспільству, при умові якщо не зловживати їхнім використанням. Соціальні мережі пропонують молоді нові можливості для самовираження, комунікації та формування громадської думки. Вони сприяють розвитку мислення, дозволяючи молодим людям порівнювати різні погляди. Якщо раніше формування світогляду молоді відбувалося переважно під впливом родини та освітніх установ, то тепер велика роль належить контенту, з яким користувач стикається в соціальних мережах. У той же час для старшого покоління соціальні мережі можуть виступати інструментом для підтримання зв’язків та обміну досвідом. Проте вони часто намагаються перевіряти інформацію через традиційні джерела і менш піддаються впливу спонтанних імпульсів, що може призводити до їхнього відчуження від сучасних тенденцій.

Висновки: Вплив соціальних мереж на формування світогляду молоді і старшого покоління свідчить про те, що нові технології створюють складні умови для взаємодії з інформацією. У молоді формується більш динамічний та мультикультурний світогляд, у той час як старше покоління зберігає традиційні цінності і методи сприйняття світу. Це вимагає адаптації та нових форм взаємодії між поколіннями, які можуть допомогти у виробленні спільних цінностей і розуміння у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Марта Редчук, студентка групи БКП-11

ФІЛОСОФІЯ РАДИКАЛЬНОГО ФЕМІНІЗМУ

Актуальність теми дослідження: Радикальний фемінізм залишається одним з найбільш незрозумілих для людей. Його вважають небезпечним, екстремальним та обурливим. Сьогодні слово «радикальність» сприймається як щось погане, що є повністю неправильним.

Мета дослідження: дослідити сутність та ключові ідеї радикального фемінізму, проаналізувати його вплив на суспільство та політику, а також розв'язати стереотипи, пов'язані з його сприйняттям. Відповідно до поставленої мети ставимо такі **завдання:** дослідити основні ідеї радикальної течії фемінізму; з'ясувати її неоднозначності; проаналізувати радикальний фемінізм в політиці.

Виклад основного матеріалу. Радикальний фемінізм є течією, створеною жінками для жінок, що часто сприймається та показується як щось погане. Попри всі чутки навколо нього, течія є дуже аналітичною, бо першочергово аналізує причини пригнічення жінок. Радикальні феміністки, незважаючи на все, заслуговують поваги за їхні здобутки: протести заради кримінального покарання домашнього та сексуального насильства. Він також, як і кожен рух, має свої проблеми: трансфобія, закритість та неоднозначне ставлення до проституції. Чому радикальний? Ця течія фемінізму називається радикальною через її звернення до першочергових проблем: патріархату, системи, а не її проявів (наприклад, певних законів). Радикальний фемінізм наголошує на корені проблеми пригнічення жінок і тому вимагає глобальної зміни системи. Радикальний фемінізм зазнав найбільшого розвитку під час Другої хвилі фемінізму (1963-1980-і рр.) найбільше у Франції та в інших країнах Західної Європи й Південної Америки під впливом тогочасного руху за громадянські права, студентського руху тощо. Хвилі фемінізму. Це поняття спливає ледь не найпершим, коли людина починає цікавитися фемінізмом. Що ж це таке? Концепція «хвилі фемінізму» вперше з'явилася наприкінці 1960-х років як спосіб відрізнити жіночий рух 1848 року від тогочасного. Ця концепція не є ідеальною і може радше вважатися спрощенням складних періодів жіночого руху, та все одно може бути використана для легшого сприйняття подій. Основні ідеї радикального фемінізму. Провідною ідеєю радикального фемінізму є жіноче право на власне тіло. Мета цього – це колись прийти до того, що кожна жінка зможе сама вирішувати долю свого тіла без будь-якого зовнішнього впливу. Більшість найвідоміших ідей витікає з цього гасла. Однією з найвідоміших ідей є те, що чоловіки люблять жіноче тіло через призму патріархату, тобто лише тоді, коли можуть контролювати його. Ця ідея підкріплюється постерами фільмів, змальовуванням жіночих персонажів у медіа (надмірно сексуалізований одяг, який є нічим не поясненим чи зручним) та сприйняттям сексуальної жінки в цілому. Менш відоме гасло, «Приватна сфера є політичною», з'явилося під час другої хвилі фемінізму та наполягає на політичному вимірі проблем сексизму, які раніше були приватними. Тобто ці проблеми є індивідуальними, але стосуються всіх жінок, бо пов'язані з патріархальним суспільством. Наприклад, жінка потерпає від домашнього насильства – до цього потрібно якнайбільше уваги в медіа, щоб сприяти вирішенню проблеми. Також його висвітлення повинно бути виваженим та обережним, адже було багато випадків, де подібні ситуації називали «родинною драмою», що суттєво зменшує аморальність злочину. Неоднозначне ставлення до проституції. Зважаючи на їхню ідею про свободу жіночого тіла, звісно, виникло питання про секс-працівниць. Ця проблема є поширеною та неоднозначною навіть без обговорення з точки зору якоїсь течії фемінізму. Оскільки жінки в більшості випадків починають працювати в цій сфері від безвиході та часто покарані за це, це ставить питання про етичність покарання працівниць та недосяжність адекватного рівня доходу для людей не лише в Україні, а й в інших країнах. Чи краще буде легалізувати проституцію, що буде несправедливим по відношенню до жінок та їхніх тіл? Чи покарання має нести лише замовник? У всіх людей є різні думки щодо цього, та її правильність важко перевірити. Радикальний фемінізм ставиться до проституції критично, що суперечить їхньому гаслу «Мое тіло, моя справа». На мою думку, це не має сенсу, адже в сьогоденньому світі неможливо вважати одне та не міняти свою думку щодо конкретної ситуації. Деякі ситуації занадто тяжкі, щоб спростити їх до основних ідей якогось руху. Також я не вважаю проституцію вибором, бо безліч жінок потрапили в цю сферу насильно або через погане матеріальне становище. Радикальний фемінізм сьогодні. Сьогодні гостро стоїть питання прав жінок на аборт через зміну законодавства в деяких

штатах Америки. Звісно, радикальні феміністки є найголоснішими серед протестувальників: питання прав жінок на власне тіло в їхній ідеології є одним з найважливіших, і, попри те, що хтось вважає феміністичний рух не на часі, події в світі доводять протилежне. Адже ця ситуація показує, що всі жіночі права в один момент можуть забрати, якщо не боротися за них постійно. Радикальний фемінізм в політиці. Серед теоретиків вона завжди була непопулярною, адже вимагала повного перегляду вже існуючих інституцій, щоб дістатися до коренів пригнічення жінок. Однією з найпопулярніших течій фемінізму в політиці є ліберальна, що вимагає реформування структур. Часто прихильниці радикальної течії мають суперечності з прихильницями чи прихильниками ліберальної, особливо на наголошуванні останніх на свободі вибору осіб. Там, де ліберал бачить потенціал повної свободи, радикал бачить структуру домінації, що має великий вплив на особу. Попри різні погляди, концепція різного впливу домінування та гноблення на соціальні групи структурним та систематичним шляхом, попри різне сприйняття різними особами, стала великим внеском у феміністичну політичну філософію в цілому та була сформована радикальними феміністками. Тож найчастіше радикальні феміністки дотримуються ідеалів свого руху та частіше сприймають чоловіче домінування як причину нерівності влади. Так само, як патріархат сам по собі домінує над жінками, встановлюючи їх предметом чоловічого бажання, а не як самостійну особистість. Таким чином, прихильниці радикального руху бачать домінацію як щось негативне, тоді як ліберали – як щось позитивне.

Висновки: радикальний фемінізм, попри погане сприйняття, відіграв важливу роль у боротьбі жінок проти домашнього насильства та за права на власне тіло. Як і будь-який рух, він не є ідеальним та залишає деякі проблеми для особистого аналізу. Попри ставлення до нього, він залишається актуальним і сьогодні, бо привертає увагу до глибинних проблем нерівності та вимагає їх негайного вирішення. Ця течія нагадує про необхідність постійної боротьби за права жінок.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Юліана Рибовалова, студентка групи БКП-11

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ АНТРОПОЛОГІЇ

Актуальність теми дослідження. Актуальність філософської антропології зумовлена необхідністю осмислення сутності людського буття в умовах сучасних викликів, таких як стрімкий технологічний прогрес, глобалізація та етичні дилеми. Глибше розуміння людської природи допомагає орієнтуватися в питаннях морального вибору, суспільного розвитку та ролі особистості у світі. Аналіз антропологічної концепції дозволяє розкрити значення взаємозв'язку фізичної та духовної складових людини, що є основою для формування гармонійного суспільства.

Метою дослідження є аналіз антропологічної концепції з філософської точки зору, виявлення сутності людського буття, визначення ролі людини у Всесвіті, а також дослідження взаємозв'язку між фізичною та духовною складовими особистості. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: дослідити основи антропологічної концепції у філософії, виявити сутність людського буття та роль людини у світі; розкрити взаємозв'язок фізичної та духовної складових особистості; оцінити вплив сучасних викликів на людську природу.

Виклад основного матеріалу. Філософська антропологія досліджує багатогранність людської природи, об'єднуючи фізичні, духовні, соціальні та культурні аспекти. У класичній традиції людина розглядалася як раціональна істота, здатна до морального вибору та свідомого існування. Цей підхід заклав основи для розуміння людської сутності в її універсальних рисах. Екзистенційна антропологія акцентує увагу на свободі та відповідальності, які визначають сенс буття. Людина розглядається як істота, що створює себе через власний вибір, постійно долаючи екзистенційні кризи. Культурний підхід наголошує на впливі соціальних і культурних чинників, які формують ідентичність та поведінку людини. Цінності, традиції та норми створюють унікальний контекст, у якому реалізується людський досвід. Фізична та духовна складові людської природи тісно взаємопов'язані: біологічні аспекти забезпечують основу життя, тоді як духовність визначає його зміст. Гармонія цих елементів є ключем до розуміння людського буття. У сучасному світі технологічний прогрес та глобалізація кидають виклик традиційним уявленням про людину, змушуючи переосмислювати її місце у світі. Це посилює важливість філософських підходів для збереження цілісного бачення людської природи.

Висновки: філософська антропологія дає змогу глибше усвідомити сутність людини та її місце у світі. Розуміння взаємодії фізичної та духовної складових допомагає орієнтуватися в сучасному світі, визначати етичні пріоритети та адаптуватися до глобальних змін. Інтеграція антропологічних принципів у повсякденне життя сприятиме гармонійному розвитку людства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Шульга Оксана, студентка групи БКП-11,

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛІ ТА ПРАВА У СВІТІ

Актуальність теми дослідження: Оскільки в сучасному світі постійно виникають етичні питання щодо дій держав та суспільства. Право регулює поведінку людей через закони, але не завжди ці закони відображають моральні цінності. Часто виникають ситуації, коли те, що є законним, може бути морально неправильним, і навпаки. Це викликає потребу в пошуку балансу між правовими нормами та моральними принципами для забезпечення справедливості.

Мета дослідження: проблема співвідношення моралі та права у світі. Відповідно до мети дослідження, ставимо такі **завдання:** дослідити різницю між мораллю та правом; довести взаємозв'язок між мораллю та правом; визначити основні проблеми співвідношення моралі та права у світі опираючись на творчість Г. В. Ф. Гегеля.

Виклад основного матеріалу. Мораль і право виражають загальнолюдські уявлення про належне і справедливе й виконують важливі соціальні функції, насамперед регулятивну, яка забезпечує регулювання поведінки людей (фізичних та юридичних осіб). Мораль виступає як внутрішній регулятор діяльності та поведінки людини і базується на почуттях обов'язку, совісті, справедливості тощо. Право - зовнішній регулятор, який може застосовувати примус, обмеження, а то й ізоляцію індивіда чи угруповання. Авторитет права легітимізує повноваження на примус. Мораль виникає в період доцивілізаційного розвитку людства, а право - з появою держави в ранніх цивілізаціях. Право є загальнообов'язковим соціальним регулятором, що спрямований на забезпечення прав і свобод громадян, ефективність якого гарантується державою. Воно є головним елементом саморегуляції суспільства. «В усій континентальній Європі, а також як і в Англії, право розглядається як природне доповнення моралі і як одна із основ суспільства». Важливе місце у творчості Г. В. Ф. Гегеля посідає співвідношення права та моралі, відповідно до цього він виділив теорію, яку назвав «ідея абсолютної моралі». Відповідно до цієї теорії, моральність є духом народу, вона містить абстрактні права та мораль, але одночасно кожна з цих категорій є правом. Єдність права та моралі філософ розкриває через категорію моральності, що є соціально-практичною реальністю. Мораль, моральність, державний інтерес становлять особливе право, оскільки кожна з цих форм є визначення та наявне буття свободи. Колізія між ними може відбутися лише настільки, наскільки всі вони на одній і тій самій лінії і є правом, так вважав мислитель. Отже, для Г. В. Ф. Гегеля право та мораль є проявом волі людини в межах об'єктивного духу, який поєднує в собі норми права та моральні принципи, що становить становить певний ступінь розвитку свободи. Право й мораль у його системі існують у сфері моральності й не можуть відокремленими один від одного впливати на суспільні відносини. Ознайомившись з деякими правовими джерелами стосовно проблеми співвідношення і взаємодії права та моралі, можна зазначити, що існує дві основні позиції щодо цього: право і мораль взаємодіють, хоча мають деякі відмінні риси; позиція проти змішування права та моралі. Стосовно першої точки зору ще Кант у своєму праворозумінні спирався на ідею моральної автономії особистості, її абсолютної самоцінності, її можливості самій собі створити закон, знати свій обов'язок і реалізовувати його. Кант своїм моральними вченням про право морально (і філософськи) виправдовує і возвеличує «матерію» та принцип права, але досягається це у нього ціною «юридизації» моралі, принципом і категоричним імперативом якої є принцип права. Філософське вчення про право І. Кант відносить до сфери моральної філософії.

Висновки: Мораль виступає як внутрішній регулятор поведінки людини, заснований на почутті обов'язку та справедливості, тоді як право є зовнішнім регулятором, підтриманим державним примусом. Гегель і Кант пропонують різні погляди на єдність права і моралі: Гегель бачить мораль і право як взаємодоповнюючі елементи «духу народу», тоді як Кант акцентує автономність морального вибору.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: Дослідження філософії людини має важливе значення для розуміння сутності людського буття, духовності, моральності та ролі людини в сучасному світі. Українська філософська традиція пропонує унікальний підхід до розкриття цих аспектів через ідеї Григорія Сковороди, Памфіла Юркевича, Лесі Українки та інших мислителів. Зростання глобалізаційних процесів та викликів сучасності вимагає переосмислення базових цінностей і принципів, що робить філософію людини ключовою для формування нових соціальних і культурних орієнтирів.

Мета дослідження: вивчення української філософської думки, її ідей про природу людини, духовність, моральність та свободу. Відповідно до мети ставимо наступні **завдання:** проаналізувати ідеї Григорія Сковороди про «сродну працю» та їх значення для самореалізації людини; дослідити кордоцентризм Памфіла Юркевича як основу для розуміння духовної природи людини; розкрити концепцію свободи та відповідальності у творчості Лесі Українки; вивчити ідею творчої свободи Миколи Бердяєва та її значення для розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу. Українська філософія людини ґрунтується на ключових ідеях, які мають універсальне значення. Одним із головних представників цієї традиції є Григорій Сковорода, який у своїх працях сформулював концепцію «сродної праці». Він вважав, що справжнє щастя людини полягає у знаходженні діяльності, яка відповідає її внутрішнім нахилам і природі. Ця ідея є актуальною і в сучасному контексті, адже дозволяє людям знайти баланс між особистим розвитком і суспільним добробутом. Його вислів «пізнай себе» можна вважати основою для розкриття людського потенціалу. Памфіл Юркевич, представник українського кордоцентризму, звертав увагу на важливість серця як центру духовного та морального буття людини. На його думку, саме серце, а не розум, є джерелом найглибших людських почуттів, вірувань і цінностей. Юркевич підкреслював, що моральність людини ґрунтується на її духовному стані, а не лише на раціональних мотивах. Це підхід, який актуалізується у часи, коли глобалізація та технологічний прогрес ставлять людину перед моральними викликами. Творчість Лесі Українки відображає її філософські пошуки у сфері свободи, гідності та моральної відповідальності. Вона у своїх творах піднімала питання боротьби людини за власне «я», захищаючи ідеали свободи і рівності. Її філософські роздуми не лише відображають її власний досвід, але й відкривають глибокий погляд на екзистенційні проблеми, такі як право на вільний вибір і відповідальність за нього. Її ідеї залишаються актуальними у контексті сучасної боротьби за права людини. Микола Бердяєв виділяв творчість як головний аспект людського існування. Він вважав, що саме творчість дозволяє людині стати справжньою особистістю, долаючи обмеження матеріального світу і розкриваючи духовну сутність. Для Бердяєва творчість не обмежується мистецтвом – вона є способом людського буття, через який реалізується свобода, унікальність і відповідальність. Ця ідея має велике значення у сучасному суспільстві, де зростає роль індивідуальної креативності у вирішенні глобальних викликів. Таким чином, філософія людини в українській традиції є гармонійним поєднанням духовного, морального та творчого начал. Вона дозволяє знайти відповіді на ключові питання буття, які залишаються актуальними у наш час.

Висновок: українська філософська традиція демонструє унікальний погляд на сутність людини, підкреслюючи її моральну відповідальність, духовність і здатність до самореалізації. Ідеї Сковороди, Юркевича, Українки та Бердяєва не тільки формують основу для глибоких роздумів про людську природу, а й сприяють вирішенню сучасних соціальних і моральних викликів. Вони допомагають знайти баланс між духовним і матеріальним, між свободою та відповідальністю, формуючи гармонійне суспільство і сприяючи розкриттю людського потенціалу у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Вероніка Бережнюк, студентка групи БКП-12

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: у сучасних умовах соціальних, політичних та економічних змін в Україні важливим є дослідження ціннісних орієнтирів молоді, адже вони визначають майбутнє держави та суспільства. Під впливом глобалізації та зростання ролі інтернету молодь швидко адаптується до нових цінностей, що формуються як усередині країни, так і поза її межами. Особливо важливим стає вивчення взаємодії традиційних українських цінностей з модерними, що зумовлює необхідність аналізу змін у ціннісних орієнтаціях. Розуміння цих процесів дозволяє створювати ефективні соціальні та освітні програми, спрямовані на збереження національної ідентичності та розвиток громадянської свідомості.

Мета дослідження : дослідити динаміку формування ціннісних орієнтацій молоді України в умовах сучасних суспільних трансформацій. Виходячи з мети ставимо такі **завдання :** вивчити основні фактори, що впливають на ціннісні орієнтації української молоді в умовах глобалізації та суспільних змін; проаналізувати вплив освітнього та культурного середовища на формування ціннісних пріоритетів молоді; дослідити особливості взаємодії традиційних та модерних цінностей серед молоді України.

Виклад основного матеріалу. Формування ціннісного світу української молоді відбувається в умовах глибоких суспільних змін та впливу глобалізаційних процесів, що відчутно змінює її орієнтири та установки. Зокрема, глобалізація і розширення доступу до інформації створюють нові стандарти успіху, свободи та самореалізації, що нерідко суперечать традиційним українським цінностям. У цьому контексті особливо важливим є те, які цінності молодь обирає як свої орієнтири і яким чином цей вибір впливає на суспільство загалом. Ціннісні орієнтири сучасної молоді формуються під впливом декількох ключових факторів. По-перше, на молодь впливають сім'я та найближче оточення, які забезпечують фундаментальну емоційну та моральну базу. У родині молодь засвоює такі цінності, як любов до батьківщини, відповідальність перед близькими та важливість особистих взаємин. Однак зміни у структурі сімейних цінностей, зокрема через розширення ідей особистої автономії та гендерної рівності, також впливають на світогляд молодих людей. По-друге, освіта є важливим інструментом для формування ціннісного світу молоді. Шкільна та університетська освіта не лише передає знання, але й виховує особистість, формує соціальні установки та національну ідентичність. Через такі освітні заходи, як вивчення історії, літератури, правознавства та громадянських наук, молодь отримує уявлення про національні ідеали, соціальні норми та культурну спадщину. Це допомагає їм розуміти й цінувати культурну самобутність своєї нації, вчить громадянської відповідальності та розуміння важливості традицій у сучасному світі. Третім важливим фактором є вплив медіа та інтернету. Соціальні мережі, глобальні платформи та різноманітні джерела інформації стали потужними інструментами поширення нових цінностей, таких як індивідуалізм, толерантність, свобода самовираження. Молодь все більше орієнтується на образи успішного життя, які часто пропагують матеріальні цінності, славу та швидкий успіх. Проте одночасно інтернет надає доступ до альтернативних думок і сприяє поширенню таких цінностей, як екологічна свідомість, соціальна справедливість та захист прав людини, що збагачує ціннісну палітру молоді. Крім того, варто зазначити, що політичні та економічні зміни в Україні також накладають свій відбиток на формування цінностей. Події, пов'язані з військовими конфліктами та політичними кризами, призводять до підвищення рівня патріотизму, цінності свободи та незалежності серед молоді. Багато юнаків і дівчат починають цінувати соціальну згуртованість, важливість громадянської активності та боротьбу за права. Ці цінності стають основою громадянської позиції нових поколінь і підкреслюють важливість соціальної відповідальності у складних політичних умовах. Загалом, ціннісні орієнтири молоді є досить динамічними та піддаються впливу різноманітних соціокультурних факторів. Наявність традиційних цінностей, таких як сімейні зв'язки та національна ідентичність, поряд із модерними західними ідеалами індивідуалізму, створює складну систему взаємодій, що впливає на молодих людей. Розуміння цих процесів є важливим для створення збалансованої політики та програм, які сприяють поєднанню різних культурних елементів, зберігаючи при цьому національну самобутність і підтримуючи моральні ідеали молоді.

Висновки. Процес формування ціннісного світу української молоді є складним та багатограним, враховуючи впливи як традиційних, так і модерних цінностей. З одного боку, родина та освітні заклади надають молоді фундаментальні орієнтири, які базуються на історичних, культурних та етичних засадах українського суспільства. Ці традиційні цінності включають патріотизм, повагу до сімейних зв'язків, взаємодопомогу та громадянську відповідальність. З іншого боку, в умовах глобалізації та відкритого доступу до інтернету, молодь України також зазнає впливу західних ідей, орієнтованих на індивідуалізм, прагнення до самореалізації та матеріальний успіх.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ангеліна Бойко, студентка БКП-12

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі гроші набули величезного значення, виходячи за межі лише економічної категорії. Вони впливають на всі сфери життя — від особистісних взаємодій до глобальних соціальних процесів. Технологічні зміни, такі як розвиток криптовалют і цифрових фінансів, вносять нові вимоги до розуміння функцій грошей, змінюючи їх роль у суспільстві. Крім того, сучасні грошові системи безпосередньо взаємодіють із політичною, соціальною та моральною сферами, формуючи нові парадигми й уявлення про багатство, успіх і справедливість. Враховуючи, що гроші стають не лише засобом обміну, але й важливим фактором соціальних і культурних змін, дослідження їх ролі в житті людини ХХІ століття є необхідним для розуміння сучасних викликів, зокрема соціальної нерівності, корупції та збереження моральних орієнтирів у суспільстві.

Метою дослідження є: аналіз ролі грошей у житті людини XXI століття, вивчення їх впливу на цінності, соціальні відносини та мораль, а також визначення їхнього позитивного і негативного впливу на особистість і суспільство. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати економічні функції грошей у сучасному суспільстві визначити соціальне значення грошей для людини XXI століття дослідити психологічний вплив грошей на поведінку та споживчі звички індивідів.

Виклад основного матеріалу. Гроші завжди були важливою частиною життя людей і залишаються такою до сьогодні. Вони мають значний вплив на всі сфери нашого існування — від задоволення базових потреб до формування соціального статусу. Ставлення до грошей змінюється в залежності від епохи, соціального середовища та індивідуальних цінностей кожної людини. Для одних гроші — це всього лише інструмент для обміну та задоволення життєвих потреб, для інших — це головна мета, сенс життя, до якого варто прагнути через всю свою діяльність. Якщо говорити про сучасний погляд на гроші, то серед найглибших і актуальних визначень цього феномена варто згадати концепцію Адама Сміта, який стверджував, що гроші використовуються не для того, щоб накопичувати їх, а для того, щоб «звільнятися» від них, віддаючи їх у обіг і повертаючи до економічного циклу. Гроші мають роль не лише засобу обміну, а й інструменту, що сприяє розвитку суспільства, змінюючи не тільки економічну, але й соціальну структуру, ставлення до праці, моральні орієнтири та цінності. Водночас гроші значно впливають на внутрішній світ людини. Вони можуть стати джерелом натхнення, але часто й причиною стресу та тривоги. Чим більше грошей, тим більше проблем і прагнень їх накопичувати. Це веде до того, що люди починають зациклюватися на матеріальних аспектах життя, часто жертвуючи своїм здоров'ям, стосунками з близькими, а також моральними принципами. Дехто сприймає гроші як головну мету, забуваючи, що саме матеріальні блага не є джерелом справжнього щастя. Гроші стають особливо важливими в умовах корумпованого суспільства, де їхня роль змінюється. У таких умовах купівельна здатність людини визначає її соціальну цінність. Люди, які володіють великими статками, можуть отримати все — від законів до моральних принципів. Таким чином, в таких суспільствах гроші набувають нового значення — вони стають мірилом людської гідності і часто перетворюються на головну цінність, що коригує поведінку та взаємодію між людьми. Коли гроші заміщають духовні та моральні орієнтири, людина може потрапити в пастку, де їй доводиться «продавати» свою совість, переконання і навіть власну гідність. З іншого боку, гроші можуть стати символом свободи і можливостей. З фінансовою незалежністю людина отримує більше можливостей для самовираження, реалізації своїх мрій і досягнення поставлених цілей. Вона може обирати, що робити, куди йти, і з ким бути. Однак і в цьому випадку не слід забувати, що гроші мають бути лише інструментом, а не метою. Багатство, здобуте будь-якими засобами, не гарантує щастя, адже чим більше грошей, тим більше й турбот, проблем і прагнень. У сучасному світі, де ідеал багатства часто зводиться до мети життя, багато людей втрачають здатність радіти простим речам — здоров'ю, родині, гармонії в стосунках. Вони заціклюються на досягненні все більшого збагачення, навіть не усвідомлюючи, що в гонитві за матеріальними благами можуть втратити значно важливіше — своє душевне здоров'я, моральні принципи та стосунки з близькими. Гроші перестають бути засобом для розвитку і стають метою, нав'язливою і безкінечною гонкою, яка виснажує людину емоційно та психологічно. Багатство саме по собі не приносить щастя. Можна мати великі статки, але втратити внутрішню гармонію, стосунки з близькими і здатність насолоджуватися життям. Тому важливо пам'ятати, що справжнє щастя не в грошах, а в здоров'ї, любові, здатності цінувати момент і знаходити радість у простих речах. Баланс між матеріальними і духовними цінностями є ключем до гармонійного і щасливого життя.

Висновки. Гроші — це лише інструмент для існування і не повинні ставати головною метою в житті. Хоча без грошей важко обійтися в сучасному світі, їхнє накопичення не повинно визначати сенс життя. Найважливіше — це здоров'я, гармонія в стосунках із близькими, можливість займатися улюбленою справою та жити в злагоді з власними цінностями. Чим більше грошей, тим більше турбот, і це не завжди приносить щастя. Тому необхідно знайти золоту середину між матеріальними і духовними прагненнями, зберігати гідність і не дозволяти грошам керувати життям. Справжнє щастя — це коли ти в мирі з собою, коли твої рідні здорові, коли твоє життя наповнене справжнім змістом і позитивними емоціями, а не гонитвою за збагаченням.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ксенія Бойчук, студентка групи БКП-12

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Проблема самовизначення людини належить до так званих вічних світоглядних проблем, оскільки кожна свідомо людина на певному етапі свого життя постає перед питанням «хто я?». Зростання взаємозалежності сучасного людства, глобалізація всіх сфер суспільного життя, прискорення темпів суспільного розвитку і соціальної мобільності призвели до того, що сучасна людина постійно знаходиться в міжкультурному

середовищі, є суб'єктом-об'єктом взаємодії різних культур. Тому в умовах сучасного постіндустріального суспільства проблема самовизначення людини значно ускладнюється та стає все більш актуальною.

Мета дослідження. З'ясувати сутність і головні форми самовизначення людини та їх прояви в умовах зростаючої взаємодії культур. Відповідно до мети формуємо такі **завдання**: охарактеризувати основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки і сучасний стан її розробленості в зарубіжній та вітчизняній літературі; з'ясувати сутність феномена самовизначення людини як невід'ємної характеристики людського буття; виявити потреби людини у власному самовизначенні.

Виклад основного матеріалу. Проблема самовизначення людини належить до одвічних світоглядних проблем людської свідомості, зоря якої, вперше засяяла вже в міфології. Її дослідники кажуть, що антропогонічні міфи існували повсюдно. Це, як правило, були міфи про походження певної людської спільноти від якихось тотемних першопредків. Ознайомлення з цими міфами під час вікових ініціацій окремих членів роду, які досягали статевої зрілості і переходили в групу «дорослих», сприймалося як їх нове (соціальне) народження. Слід погодитися з Ф. Х. Кессіді, який вважає, що проблема пізнання людини починає розглядатися не з софістів і Сократа, а значно раніше, оскільки вже досократики пов'язували пошуки субстанції, тобто «першопочатку» всього сущого, з визначенням місця людини в світі та усвідомленням сенсу людського життя. У філософії Київської Русі проблема життєвого самовизначення людини була по суті справи центральною. Як повинна людина жити, до чого прагнути в своєму житті й чого уникати, як ставитися до інших людей - ці та інші подібні питання розглядалися і були стрижневими і в проповідях Іларіона, і в «Повчаннях Володимира Мономаха», і в «Моліннях Данила Заточника» і в інших творах давньоруської літератури. Більшість філософів Нового часу пов'язували проблему самовизначення людини з проблемою її саморефлексії або самосвідомості, а також з проблемою свободи. Згідно Бекону, глибинне самовизначення людини пов'язане зі з'ясуванням її природи, яка прихована за різними правилами і звичками. Тому найлегше її можна пізнати на самоті, «оскільки тут вона скидає із себе все показне; в пориванні пристрасті, бо тоді забуває вона свої правила; а також у нових обставинах, бо тут полишає її сила звички». Пізніше ці положення були переосмислені й розвинуті засновниками марксизму. У марксистській філософії проблема самовизначення людини ставилася насамперед як проблема подолання духовного і соціального відчуження людської сутності. В останні десятиліття, у зв'язку із вищезазначеною актуалізацією проблеми самовизначення людини, її дослідження були активізовані. Її розглядають у своїх працях, наведених у списку використаної літератури, такі українські філософи, як В. Андрущенко, В. Бичко, Л. Губерський, В. Кремень, С. Кримський та деякі інші. Проблема самовизначення людини ставилася і розглядалася на всіх етапах розвитку філософської думки. Здатність людини до самовизначення дозволяє їй краще адаптуватися до умов свого життя і оточуючого середовища, свідомо гармонізувати свої відносини з природою, суспільством, іншими людьми і самою собою, регулювати і контролювати свою діяльність. Доказом самовизначення людини може служити також наявність у неї потреби в самовизначенні. Згідно з класифікацією («пірамідою») потреб А. Маслоу, цю потребу слід було б віднести до вищих (вторинних, соціальних і духовних) потреб людини: в самоактуалізації, самовдосконаленні, самореалізації, які тісно переплітаються і неможливі без самовизначення. Так, зокрема, в одній із своїх праць він відносить самовизначення до способів поведінки, які ведуть до самоактуалізації. «Знайти самого себе, розкрити, що ти собою являєш, що для тебе добре, а що погано, якою є мета твого життя, - писав він, - усе це вимагає викриття власної психопатології. Для цього треба виявити свої самозахисти і після цього знайти в собі сміливість здолати їх». Тому потреба в самовизначенні є невід'ємною властивістю, атрибутом людського буття і виявляється хоча і в різних формах, на різних його рівнях, у тому числі - і на нижчому рівні - задоволення фізіологічних потреб, як, зокрема, потреба у виборі якогось одного з багатьох або декількох альтернативних способів їх задоволення. Але на нижчих рівнях буття людини задоволення його потреби в самовизначенні служить тільки засобом задоволення інших життєво важливих потреб (наприклад, у самозбереженні), а на вищому - соціальному і духовному рівні буття людини потреба в самовизначенні (життєвому, сутнісному), як і потреби в спілкуванні, самореалізації та самовдосконаленні, стає самостійною потребою, задоволення якої вже не є засобом задоволення інших потреб, а стає самоціллю людської діяльності і духовною передумовою самореалізації, самоздійснення людини. Ця потреба актуалізується в процесі становлення людини, в умовах корінних змін, які відбуваються в ній самій чи в середовищі її існування або в проблемних життєвих ситуаціях, які допускають різні варіанти поведінки людини і потребують здійснення якогось важливого життєвого вибору.

Висновки. Проблема самовизначення була невід'ємною складовою вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, на яких вона усвідомлювалася по-різному. У наш час ця проблема набула особливої актуальності в зв'язку зі зростанням соціальної динаміки і мобільності, складності й проблематичності людського буття. У зв'язку з цим ще більш актуальними стають філософські дослідження цієї проблеми. Проте більшість з них мають вузькоспеціалізований характер, що засвідчує необхідність більш широкого, сутнісного і пов'язаного з сучасними соціально-культурними реаліями дослідження даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.

3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Аліна Ветлінська, студентка БКП-12

ПОТРЕБИ ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ХАРАКТЕРУ

Актуальність теми дослідження. Проблема розвитку особистості. Людина виражає свою індивідуальність завдяки своїм інтересам, характеру та типу темпераменту. Іноді їй важко відразу визначити для себе чого вона справді потребує, тому це може значно вплинути на особистий розвиток.

Метою дослідження є розвиток особистості через потреби інтереси та цінності. Відповідно до мети ставлю такі **завдання**: дослідити як саме потреби, інтереси та цінності впливають на особистий розвиток людини; проаналізувати процес розвитку особистості в залежності від задоволення потреб; описати результат.

Виклад основного матеріалу. Особистісний *розвиток* відбувається на всіх етапах життя людини відповідно до їхніх особливостей - дитинство, підлітковий вік, юнацтво та дорослий вік. На кожному з цих етапів у людей виникають різні потреби та інтереси які прагнуть задовільнити. Потреба - це стан організму, особистості, створюваний необхідністю в об'єктах для існування, розвитку, який виражає залежність від об'єктивних умов їхнього існування. Потреби бувають досить різноманітні. Досить часто вони формуються під впливом зовнішнього середовища. Їх поділяють на матеріальні та духовні. В залежності від того чого саме хоче людина відбувається задовільнення тої чи іншої потреби. Кожна група потреб по-своєму виявляються у людини, з різною силою та інтенсивністю. Наприклад потреба в грошах тобто матеріальна спонукає людину шукати способи заробітку, аби забезпечити собі гідне життя. Або ж потреба у навчанні коли людина хоче бути професіоналом своєї справи, тому докладає всі зусилля аби вивчитись, розвинути в конкретній сфері тим самим розвиваючи свою особистість. Можна сказати, що потреби керують людиною, але вона сама формує їх зміст. Проте чим вищі запити людини тим більше зусиль прикладає людина для їх досягнення. На етапі коли людина усвідомила свої потреби результатом цього стають мотиви. Мотив - це реальне спонукання, яке змушує людину діяти у певній життєвій ситуації, за певних умов. Мотив на відмінну від потреби це осмислені дії, усвідомлені наміри людини. Наміри добитись чогось завжди штовхають людину вдосконалювати себе, а значить і розвивати свою особистість. Наступний елемент який розкриває природу особистості це інтерес. Інтерес - це стійке, вибіркове, емоційно забарвлене прагнення особистості до життєво значущих об'єктів. Інтереси виникають на ґрунті потреб, але не зводяться до них. Це схильність до чого небудь, що повністю займає наші думки. Зацікавлення називають того хто має інтерес до чогось. Цікавим називають щось, що утримує нашу увагу. Воно може бути як позитивним так і негативним. В будь якому випадку як тільки людина задовільняє якийсь свій інтерес, це моментально впливає на становлення її як особистості. Тобто вже відбуваються певні зміни в особистості людини. Останнім елементом для особистісного розвитку є цінності. Цінності - фундамент, на якому ми будемо нашу особистість і правила, на основі яких будемо надалі приймати рішення. В кожній людини є свої цінності, вони показують як саме людина сприймає цей світ і за якими правилами в ньому живе. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані. У цінностях розкривається певний сенс того, що зробила людина для досягнення власних цілей. Вони допомагають генерувати потреби відповідно до того за якими принципами живе людина.

Висновки. Отже особистісний розвиток - довгий шлях становлення особистості, збільшення власного потенціалу. Який напряду залежить від потреб, інтересів та цінностей людини. Адже саме вони насамперед формують людину як особистість.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Валерія Гресько, студентка групи БКП-12

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ТА ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ

Актуальність теми дослідження: актуальність теми полягає в тому, що екологічна культура та свідомість є важливими аспектами сучасного суспільства, оскільки вони сприяють збереженню навколишнього середовища і сталому розвитку. У зв'язку з глобальними змінами клімату, забрудненням та вичерпанням природних ресурсів, формування екологічної свідомості є одним з головних завдань людства. Важливість екологічної освіти й поширення екологічних цінностей стає дедалі актуальнішою в умовах зростаючих екологічних проблем.

Мета дослідження: метою дослідження є проаналізувати вплив екологічної культури на формування екологічної свідомості серед населення. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити поняття екологічної культури та свідомості. Виявити основні фактори, що впливають на формування екологічної свідомості. Розробити рекомендації щодо підвищення рівня екологічної культури серед населення.

Виклад основного матеріалу. Екологічна культура і свідомість є ключовими аспектами сучасного суспільного життя, які визначають рівень відповідального ставлення до навколишнього середовища. В умовах загострення глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату, забруднення повітря, води та ґрунтів, а також виснаження природних ресурсів, екологічна культура відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку. Основними шляхами вирішення цих проблем є підвищення рівня екологічної культури та свідомості серед населення, що досягається через екологічну освіту, громадські ініціативи та державну підтримку. Поняття екологічної культури та свідомості. Екологічна культура — це сукупність знань, цінностей та практик, які визначають ставлення людини до природи. Вона включає не лише знання про природу і екологічні проблеми, але й відповідальність за дії, які людина здійснює щодо навколишнього середовища. Екологічна культура формується на основі багатовікових традицій, сучасних наукових знань та новітніх технологій. Вона об'єднує як етичні, так і практичні аспекти взаємодії людини з природою. Етичний компонент стосується поваги до природи, розуміння її цінності та значення для життя людини, тоді як практичний компонент вимагає усвідомленого і відповідального використання природних ресурсів. Екологічна свідомість, своєю чергою, є більш глибоким процесом, що відображає індивідуальне або колективне усвідомлення необхідності захисту навколишнього середовища. Вона базується на глибокому розумінні причин і наслідків екологічних проблем та особистої ролі у їх вирішенні. Людина, яка має екологічну свідомість, не лише розуміє важливість збереження довкілля, але й активно діє на благо природи: підтримує заходи зі збереження екосистем, бере участь у соціальних ініціативах з охорони природи, впроваджує екологічні звички у своє повсякденне життя. Фактори формування екологічної свідомості. Формування екологічної свідомості відбувається під впливом багатьох факторів, серед яких освіта є одним із найважливіших. Вона дає базові знання про екологію, екологічні проблеми та шляхи їх вирішення. Важливим завданням є впровадження екологічних курсів та тем у загальноосвітні та вищі навчальні заклади, де учні та студенти можуть не тільки отримати теоретичні знання, але й навчитися практичних способів дбайливого ставлення до природи. Зростання кількості екологічних дисциплін у навчальних планах є важливим кроком до формування екологічно свідомого суспільства. Другим важливим фактором є виховання. З дитинства дітям потрібно прищеплювати любов до природи, пояснювати важливість її збереження, формувати екологічно відповідальні звички. Родина, школа і соціальне оточення відіграють провідну роль у цьому процесі, оскільки саме на ранніх етапах розвитку формуються базові цінності та установки людини. Культурні цінності та традиції також суттєво впливають на формування екологічної свідомості. В історії багатьох народів природа завжди займала центральне місце в системі цінностей, і сучасне суспільство може відновлювати ці традиції, підтримуючи глибокий зв'язок з природою. Наприклад, в українській культурі існує багато образів і традицій, пов'язаних із шануванням природи, які можна використовувати для посилення екологічної свідомості. Суттєвим впливом на екологічну свідомість є медіа та громадські організації. ЗМІ поширюють інформацію про глобальні екологічні проблеми, такі як зміни клімату, вирубка лісів, забруднення світового океану. Через такі канали інформації велика кількість людей дізнається про екологічні катастрофи та заходи для їх запобігання. Громадські організації, у свою чергу, організовують екологічні акції, заходи, спрямовані на підвищення обізнаності та стимулювання екологічно відповідальної поведінки. Рекомендації щодо підвищення рівня екологічної культури. Підвищення рівня екологічної культури серед населення вимагає комплексного підходу. Перш за все, необхідно вдосконалювати систему екологічної освіти. Це може включати розробку спеціальних курсів для різних вікових груп, інтеграцію екологічних тем у шкільну програму, проведення науково-популярних лекцій і семінарів для дорослого населення. Акцент слід робити на практичні навички — сортування відходів, збереження енергоресурсів, перехід на екологічно безпечні джерела енергії. Другою важливою складовою є підтримка громадських ініціатив та екологічних проєктів. Волонтерські рухи, екологічні акції, благодійні заходи — усе це сприяє залученню людей до активної участі у захисті природи. Держава повинна підтримувати такі ініціативи через фінансування та надання інформаційної підтримки. Бізнес також повинен брати активну участь у підвищенні екологічної свідомості. Впровадження екологічних стандартів виробництва, відповідальне ставлення до використання природних ресурсів, підтримка екологічних інновацій — усе це сприяє формуванню культури екологічної відповідальності у бізнес-середовищі.

Висновки. Отже, екологічна культура і свідомість є ключовими факторами сталого розвитку суспільства. Вони сприяють збереженню природних ресурсів, зниженню негативного впливу людської діяльності на навколишнє середовище та формують нові моделі взаємодії людини з природою. Для підвищення рівня екологічної культури необхідно вдосконалювати систему освіти, підтримувати громадські екологічні ініціативи та сприяти впровадженню екологічних стандартів у різних сферах життя.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

АНТРОПОЛОГІЧНА КРИЗА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження антропологічної кризи в умовах сучасної технологенної цивілізації зумовлена стрімким розвитком технологій, який суттєво змінює життя людини та її стосунки з навколишнім середовищем. В епоху цифрової трансформації та автоматизації, людина стикається з новими викликами: від втрати автентичності та ізоляції до руйнування традиційних соціальних зв'язків. Розвиток штучного інтелекту, роботизація та віртуалізація життєвого простору викликають питання про роль людини у світі, де технології стають домінуючим фактором. У таких умовах постає потреба в переосмисленні людської ідентичності, цінностей та місця людини у світі, що швидко змінюється, що робить цю тему дослідження надзвичайно актуальною для сучасної філософії, антропології та етики.

Мета дослідження: полягає в тому, щоб проаналізувати феномен антропологічної кризи в умовах сучасної технологенної цивілізації, дослідити вплив технологічного прогресу на зміну людської природи, ідентичності та соціальних відносин, а також визначити можливі шляхи подолання цієї кризи. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** окреслити поняття антропологічної кризи та визначити її ключові аспекти в контексті сучасної технологенної цивілізації; дослідити вплив технологій на людську природу та ідентичність, зокрема вплив цифровізації, штучного інтелекту та автоматизації на особистість і суспільство; проаналізувати соціокультурні зміни, що виникають внаслідок технологічного прогресу, зокрема зміни у сфері міжособистісних відносин, етики та моральних цінностей.

Виклад основного матеріалу. Антропологічна криза – це явище, яке виникає внаслідок швидкого розвитку технологій і змінює людське буття в сучасному світі. Вона стосується як індивідуальної, так і колективної ідентичності людини, що перебуває під впливом технологій, які проникають у всі сфери життя. Людина стикається з проблемою втрати автентичності та ідентичності, оскільки цифрові технології та соціальні мережі змінюють спосіб самовираження та сприйняття себе. Віртуальні аватари та онлайн- взаємодії часто замінюють реальні стосунки, що призводить до відчуження та фрагментації соціальних зв'язків. Крім того, автоматизація праці викликає дегуманізацію робочих процесів. Людина, витіснена машинами та штучним інтелектом, втрачає традиційну роль праці як джерела самореалізації. Це ставить під сумнів її значущість у світі, де технології стають домінуючими. Етичні виклики також є невід'ємною частиною цієї кризи. Генетична інженерія, біотехнології та штучний інтелект піднімають питання відповідальності та меж втручання в людську природу. Суспільство має вирішити, як уникнути потенційних небезпек, які можуть виникнути через порушення цих меж. Зрештою, віртуалізація життя змінює сприйняття фізичного тіла. Технології створюють умови, в яких людина може відчуватися від свого фізичного існування, проводячи більше часу у віртуальних світах. Це викликає переосмислення значення тілесності та фізичної реальності. Дослідження впливу технологій на людську природу та ідентичність виявляє, що цифровізація, штучний інтелект і автоматизація суттєво змінюють сприйняття себе та взаємодію в суспільстві. Цифрові технології викликають кризу ідентичності, відчуження від реальності, а також трансформують соціальні зв'язки, замінюючи їх поверхневими віртуальними взаємодіями. Автоматизація призводить до зменшення ролі людини в економіці, що впливає на самореалізацію й особистісну цінність у суспільстві. Штучний інтелект ставить під сумнів традиційні людські здібності, зокрема креативність та емоційну інтелектуальність. Технологічний прогрес спричиняє значні соціокультурні зміни, зокрема у сфері міжособистісних відносин, етики та моральних цінностей. Цифровізація та соціальні мережі змінюють характер спілкування, роблячи його більш поверхневим і зводячи до віртуальних взаємодій, що призводить до ізоляції та фрагментації соціальних зв'язків. Етичні питання також загострюються через швидкий розвиток штучного інтелекту, біотехнологій і цифрових платформ, оскільки виникають нові моральні дилеми, пов'язані з відповідальністю за технологічні рішення. Традиційні моральні цінності піддаються випробуванню, коли людина стикається з викликами контролю над технологіями та їх впливом на суспільство.

Висновки. Антропологічна криза в умовах сучасної технологенної цивілізації є результатом глибоких змін у людському бутті, спричинених стрімким розвитком технологій. Цифровізація, штучний інтелект і автоматизація трансформують ідентичність людини, її соціальні зв'язки та роль у суспільстві. Втрата автентичності, дегуманізація праці та фрагментація стосунків загострюють питання про місце людини в світі, де технології стають домінуючими. Криза також викликає нові етичні дилеми, які вимагають переосмислення традиційних цінностей. Подолання цієї кризи можливе через гармонійне співіснування технологій і людської природи, з акцентом на збереженні моральних засад та відповідальності за технологічний прогрес.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження: Тема філософії успіху менеджера є актуальною в сучасному світі бізнесу, оскільки вона відображає ключові аспекти лідерства, прийняття рішень та ефективного управління людьми. Успіх менеджера залежить не тільки від його професійних знань, але й від особистих якостей, що допомагають досягати високих результатів та зберігати конкурентоспроможність у складних умовах ринку.

Мета дослідження: розкрити сутність філософії успіху менеджера як ключового елемента в розвитку лідерських якостей та ефективного управління організаціями. Дослідити, які особисті та професійні характеристики сприяють успіху менеджера та його здатності досягати стратегічних цілей. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** 1.Визначити основні принципи, що формують філософію успіху менеджера. 2.Описати важливість лідерських якостей у діяльності менеджера. 3.Дослідити вплив емоційного інтелекту на управлінську ефективність. 4.Розкрити роль стратегічного мислення у досягненні успіху. 5.Проаналізувати зв'язок між особистим розвитком менеджера та його професійними досягненнями.

Предмет дослідження: філософія успіху менеджера охоплює глибокий аналіз принципів та підходів, що сприяють розвитку ефективних управлінців у сучасному бізнес-середовищі.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи діяльність менеджера, вчені виділяють ряд помилок, які допускають управлінці в процесі керівництва людьми. Управління людьми є, як зазначали вже древні філософи, великим мистецтвом, яке формується на досконалому знанні філософії, педагогіки, психології, соціології. Спеціальність менеджера є квінтесенцією знань дійсності у всій їх багатоманітності, вміння людини вичленити необхідне саме «тепер», саме «це» в палітрі філософського відношення «Я і Світ». Менеджер повинен творчо підходити до вирішення проблем, мати здібності до новачій. Менеджер з відносно низьким рівнем винахідливості рідко висуває нові ідеї, нездатний примусити інших бути творцями та використовувати нові підходи в роботі. Такі менеджери часто незнайомі з методами підвищення винахідливості або ж висміюють їх як несерйозні та поверхові. Висока винахідливість потребує готовності боротися з перешкодами і невдачами. Керівник, який не бажає експериментувати, ризикувати чи використовувати творчий підхід до роботи, не зважаючи на труднощі, не здатний розвивати ініціативу підлеглих. Вміння навчати та розвивати підлеглих. Майже кожен керівник одночасно виступає і в ролі наставника, вихователя, педагога, щоб довести співробітників до необхідних стандартів і допомогти їм у саморозвитку. Люди працюють з більшою охотою, завзятіше і значно краще, коли мають постійний зв'язок з керівником, а його оцінки і рекомендації мають неформальний характер. Здатність формувати та розвивати ефективні робочі групи. Для того щоб досягти бажаних результатів, менеджер повинен об'єднуватися з іншими членами колективу, використовуючи їх вміння, знання та досвід. Якщо керівникові не дається перетворити групи в кваліфікований і результативний колектив, то їх праця, як правило, не дає очікуваного результату. Менеджер повинен уміти створити позитивний клімат і ефективні робочі механізми для ефективної праці колективу. У процесі керівництва людьми менеджер повинен уміти виявляти і вирішувати протиріччя. Будь-який керівник, який намагається обминати протиріччя або приховати їх, раніше чи пізніше заходить у глухий кут. Здорова організація сприймає протиріччя з розумінням і використовує їх для свого удосконалення. Видатний американський соціолог Наполеон Хілл на основі величезного фактичного матеріалу зробив висновок, що важливою умовою успіху управління є наявність таких рис: 1. Сміливість і рішучість. Ці риси, зазначає американський вчений, базуються на знанні самого себе і тієї роботи, якій ви присвятили своє життя. Вчений і практик Наполеон Хілл глибоко переконаний, що ні один виконавець не хоче працювати під орудою невпевненого в собі, несміливого управління. Такий керівник постійно оглядається на вищі інстанції, розпочинаючи якусь акцію, не впевнений в її успішному завершенні, не реалізовує навіть те, що однозначно приносить успіх. 2. Самоконтроль. Людина, яка не контролює своїх вчинків, не може (і навіть не має права) контролювати інших. Самоконтроль є важливою рисою, яка є особистою справою керівника, але вона є і прикладом для оточуючих його людей, як вміти вгамовувати свої пристрасті. 3. Відчуття справедливості. Якщо керівник несправедливий у ставленні до інших, він втрачає моральне право бути ним. Справедливою людиною є та, писав Гегель в праці «Позитивність християнської релігії», якій ця риса є внутрішньо притаманною, а не зовнішнім атрибутом на відповідний період і у відповідній ситуації. «Справедливість, — писав німецький філософ, — стосується шанування мною прав інших людей, вона є чеснотою, коли я перетворюю її в принцип як свій обов'язок, а не тому, що цього вимагає держава, і тоді справедливість вже не вимога держави, а вимога морального закону». 4. Чіткість рішень. Управлінець повинен чітко визначати завдання і вимагати чіткого їх виконання. Коли виконавець виходить за межі поставленого ним завдання в сторону позитивного його вирішення, ініціатива повинна бути додатково винагороджена матеріально або морально з боку управління. 5. Якість планів. Кожен з управлінців, діяльність яких позначена успіхом, повинен постійно працювати над планом своїх дій. Той, хто діє згідно гасла: «Головне устряти в бій, а потім побачимо» без чіткого плану, як правило, якщо і досягне успіху, то ціною власних зусиль, спотикаючись там, де цього можна було б уникнути. 6. Звичка працювати понаднормово. Якщо людина бере на себе відповідальність (або їй доручають керувати), вона повинна знати, що праця «від дзвінка до дзвінка» є працею підлеглих, а також всіх тих, хто не

працює в сфері підприємництва і бізнесу. Управління людьми — це постійний творчий пошук, який виходить за межі встановленого робочого дня. Офісом для менеджера є частково його дім, дача, іноді навіть місце перебування у колі друзів, знайомих тощо. 7. Привабливість особи управління. Для своїх оточуючих управлінець повинен бути зразком у всьому: одязі, діях, дотриманні слова, виконанні службових обов'язків. 8. Співчуття і розуміння. Це одна з найважливіших рис, яка визначає гуманізм управління. Відомо, що в кожній фірмі, асоціації, концерні, навчальному закладі і т. д. існує чітко визначений розпорядок дня, якого свято повинні дотримуватись всі суб'єкти вищеназваних інституцій. Може виникнути ситуація, коли комусь з підлеглих необхідно терміново відлучитись у нагальній справі (хвора дитина, відвідини лікаря, зустріч прибулих родичів тощо). Людині у такому випадку слід обов'язково піти назустріч, а не заявляти, як це іноді буває: «То є ваші проблеми, а робота є роботою». 9. Досконале володіння предметом і ситуацією. Управлінець, який досконально знає свою справу, завжди є шанованою людиною, але знову ж таки ця пошана буде тоді, якщо його знання справи у сфері підприємництва, торгівлі, бізнесі пронизані гуманізмом. Готовність взяти відповідальність на себе. Вмілим керівником є той, який з готовністю бере на себе відповідальність за помилки, допущені його підлеглими.

Висновок. Як свідчать дослідження вчених з економічно розвинених країн (Дейл Карнегі, Наполеон Хілл та ін.), а також українських (М. Павловський, І. Соскін, В. Черняк та ін.), без ґрунтового філософського осмислення економічних процесів, без вибору певної філософської парадигми діяльність менеджера, звичайно, можлива, але вона, як правило, позначена рядом прикрих помилок, прорахунків, яких можна було б уникнути, спираючись на основи філософських парадигм, дотримуючись філософських методів пізнання.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ельвіра Коришнова, студентка групи БКП-12

ЕКСТРИМАЛЬНІСТЬ І ФОРМИ ЇЇ ПРОЯВУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі екстримальність, як соціальний і філософський феномен, стає все більш поширеним явищем. Вивчення екстримальності важливе для розуміння того, як індивіди і спільноти реагують на виклики сучасності, швидкий розвиток технологій та глобальні соціальні зміни. В умовах інформаційного суспільства, де ризики і невизначеність зростають, люди все частіше шукають нові форми емоційного досвіду, часто звертаючись до крайнощів. Це може бути виражено в екстремальних формах самовираження, пошуку адреналіну або участі в соціальних і політичних протестах.

Мета дослідження: всебічне осмислення феномену екстримальності в сучасному суспільстві та його впливу на індивідуальну і колективну свідомість. Відповідно до мети, виставляємо такі **завдання**: проаналізувати сутність екстримальності як соціального та філософського феномену, виявити її концептуальні основи та місце у сучасній культурі; визначити мотиваційні чинники екстримальної поведінки на рівні індивіда, зокрема, дослідити роль психологічних і соціокультурних факторів, що спонукають людей до участі в екстремальних практиках; окреслити етичні та соціальні проблеми, пов'язані з екстримальністю, і визначити можливі стратегії мінімізації негативних наслідків для суспільства.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сутності екстримальності як соціального та філософського феномену: Сутність екстримальності. Перший етап дослідження присвячений осмисленню поняття «екстремальність» як явища, яке виходить за межі звичайних рамок поведінки та свідомості. Це може бути пошук нових вражень і переживань, що нерідко асоціюється з ризиками та небезпеками. Суспільство, в якому інформаційні потоки постійно зростають, де нестабільність та невизначеність стають нормою, породжує потребу в нових способах емоційного самовираження. Екстримальні дії та події можуть виникати як відповідь на кризові ситуації або як прояв невдоволення існуючими соціальними нормами. Це може включати як індивідуальні форми прояву (екстремальні види спорту, ризиковані подорожі), так і колективні (політичні чи соціальні протести). У цьому контексті екстримальність виступає як форма соціального протесту або пошуку нових горизонтів самореалізації, що часто пов'язано з прагненням вийти за межі традиційних норм і структур. Екстримальність як філософський феномен виражає прагнення людини до подолання буденних меж, пошуку свободи, часто пов'язаної з ризиком. Екзистенціалісти, такі як Сартр і Камю, досліджували крайні ситуації як спосіб осмислення свободи, сенсу життя та морального вибору. Постмодерністська філософія також зачіпає екстримальність як реакцію на симульовані реальності, створені медіа, шукаючи інтенсивних, автентичних переживань. Аналіз мотиваційних чинників екстримальної поведінки на рівні індивіда: Роль психологічних факторів. Психологічна мотивація часто базується на прагненні відчувати адреналін, отримати гострі емоції, що компенсують монотонність повсякденного життя. Дослідження фокусується на мотивах уникнення нудьги, підвищення самооцінки або

самопізнання через екстрим. Соціокультурні фактори. Тут важливо розглянути вплив соціокультурного середовища, яке може підтримувати або засуджувати екстремальні прояви. Соціальні мережі, медіа, популярність змагань і відеоконтенту, що показує екстремальні практики, значно підвищують привабливість цього феномену, формуючи певний соціальний тиск або моделі для наслідування. Вплив ідентичності. Екстремальність також може бути способом прояву індивідуальності чи належності до певної соціальної групи. Такі практики стають способом виразити свою відмінність, бунтувати проти загальноприйнятих норм або інтегруватися в специфічне середовище. Концептуальні основи екстремальності охоплюють теорії ризику, хаосу та глобалізації. Соціолог Ульріх Бек у «Суспільстві ризику» описує сучасне суспільство як таке, що стикається з новими формами глобальних загроз. Люди прагнуть подолати тривогу через ризик або самопізнання в екстремальних видах діяльності. Психологічна концепція «поток» Міхая Чіксентмігаї пояснює, що в екстремальних умовах людина досягає глибокої зосередженості та відчуває цілісність себе. Окреслення етичних та соціальних проблем, пов'язаних з екстремальністю: Етичні аспекти. Екстремальні практики можуть створювати певні етичні дилеми, наприклад, чи є виправданим піддавати себе або інших людей ризику заради розваги або самореалізації. Екстремальність у сучасній культурі поєднує самовираження та пошук нових ідентичностей, але породжує й етичні та соціальні дилеми. Прагнення до ризику заради розваги може бути небезпечним для себе та інших, особливо коли медіа популяризують такі дії без належної уваги до наслідків. Екстремальна поведінка часто накладає додаткове навантаження на суспільні служби і може мати негативний екологічний вплив, як у випадку екстремального туризму. Зменшення цих ризиків потребує освітніх програм, контролю контенту та законодавчого регулювання, щоб збалансувати свободу і відповідальність. Соціальні проблеми. Часто екстремальна поведінка пов'язана з додатковим тиском на суспільство. Від швидкої допомоги до екологічного впливу, наприклад, у випадку екстремальних туристичних практик. Тут важливо знайти баланс між свободою особистого вибору і відповідальністю перед суспільством. Стратегії мінімізації негативних наслідків. Щоб зменшити потенційні негативні наслідки екстремальності, можна запропонувати освітні програми про безпеку, підвищення свідомості щодо ризиків, контроль за контентом у медіа. Окреме місце займає необхідність розробки законодавства, що регулюватиме екстремальні практики.

Висновки. Дослідження екстремальності в сучасному суспільстві виявляє її багатогранність як соціального та філософського феномену. Екстремальні практики, мотивовані прагненням до гострих емоцій, самовираження та соціального визнання, відображають прагнення людей до виходу за межі повсякденності. Однак така поведінка супроводжується низкою етичних та соціальних проблем, зокрема, ризиком для безпеки і негативним впливом на суспільство. Розуміння мотивацій і контекстів екстремальної поведінки дозволяє формувати стратегії мінімізації її негативних наслідків, зокрема через освітні та регуляторні заходи, спрямовані на відповідальне ставлення до ризикованих практик.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Діана Красовська, студентка групи БКП-12

Нова парадигма філософії економіки XXI століття

Актуальність теми дослідження. Тема нової парадигми у філософії є однією з найактуальніших. Це пов'язано з тим, що вступ людства в нову фазу цивілізаційного розвитку приніс з собою нові оптимістичні прогнози, які були характерні для громадян вчених розвинених країн. Поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій не лише зміцнило економічне лідерство розвинених країн, але й посилює глобалізацію ринків у світовій економіці. Воно посилює глобалізацію ринків у світовій економіці.

Мета дослідження. Аналіз філософії економіки як нового наукового напрямку. Неоекономіка, інформаційна економіка та природа економіки цивілізації, що розвивається в умовах інформаційної глобалізації. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: сутність неоекономіки, інформаційної економіки, економіка цивілізації, що розвивається в умовах інформаційної глобалізації; аналіз методологічних підходів до філософії економіки; пояснити суть економічної синергетики.

Виклад основного матеріалу. Вступ людства в новий етап цивілізаційного розвитку приніс нові оптимістичні прогнози, які були характерні для громадськості та науковців. Поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій посилює не лише економічне лідерство, а й глобалізацію ринків у світовій економіці. З філософсько-методологічної точки зору філософія економіки відіграє важливу роль у сучасному світі. Характер економічної реальності свідчить, що навіть четверта загальнонаукова парадигма (теорія самоорганізації, синергетика) не зможуть представити адекватні методи її дослідження. Якщо слідувати положенням про різні напрями, течії та окремі внески представників шкіл економічної філософії у розвиток цієї науки, то виникає проблема їх об'єднання в одне змістовне визначення. Існує проблема об'єднання їх в одне змістовне визначення. Для того, щоб це зробити, необхідно виконати

так і основні методологічні передумови: 1) Можуть існувати визначення, які відображають предмет філософії економіки. 2) Існують визначення, які відображають предмет філософії економіки, первинним, такі найбільш глибокому рівні сутності. Таке визначення предмета науки має (з одного боку) втілювати принцип суб'єктивно-об'єктивного відношення. Найкоротше визначення охоплює глибоку внутрішню сутність (ядро) явища, тоді як розширене визначення відображає сутність явища або процесу в цілому (з урахуванням його основних ознак, властивостей та якісних аспектів). Воно враховує основні ознаки, властивості та якісні аспекти сутності. Найважливіші аспекти, що виходять за межі філософської та економічної сутності. Отож розглянемо всі вступи еволюції філософії економіки ХХІ століття. Розпочнемо з самого початку а саме «відхід від неокласичного підходу». Неокласична економіка базується на припущенні про homo oeconomicus – раціональну людину, яка завжди приймає оптимальні рішення, максимізуючи свою користь. Цей ідеальний тип економічного агента діє в умовах досконалої інформації та завжди робить обґрунтований вибір. Проте, реальність демонструє, що: люди не завжди раціональні: Наші рішення часто впливаються емоціями, упередженнями, соціальним оточенням. Ми можемо бути імпульсивними, нетерплячими або схильними до помилок. Інформація обмежена: Ми не маємо доступу до всієї необхідної інформації для прийняття оптимальних рішень. Часто ми покладаємося на спрощені моделі світу. Мета не завжди максимізація корисності: Люди керуються не лише прагненням до матеріального благополуччя, а й альтруїзмом, справедливістю, самореалізацією. Тільки якщо брати собі до уваги то ми побачимо що, на відміну від традиційної неокласичної економіки, яка базується на статичних моделях та ідеалізованих припущеннях, еволюційна економіка розглядає економіку як динамічну систему, що постійно змінюється. Вона фокусується на процесах зростання, розвитку та адаптації економічних систем до мінливого середовища. Еволюційна економіка підкреслює важливість інновацій, ролі історичного контексту та нелінійний характер економічних процесів. Ключовими ідеями еволюційної економіки є: економіка як складна система, взаємодія між економічними агентами та навколишнім середовищем, роль інституцій у формуванні економічної поведінки, а також важливість історичного контексту для розуміння сучасних економічних процесів. Цей підхід дозволяє краще пояснити такі явища, як поява нових технологій, розвиток фірм, зміни в економічній політиці та інші динамічні процеси, які відбуваються в економіці. Традиційно економічні явища часто розглядаються як сукупність окремих, ізольованих елементів. Системний підхід пропонує інший погляд. Він бачить економіку як складну систему, де всі елементи взаємопов'язані та впливають один на одного. Це означає, що зміни в одній сфері економіки неминуче призводять до змін в інших. Наприклад, зростання цін на нафту впливає не лише на енергетичний сектор, а й на транспорт, виробництво та споживання. Системний підхід дозволяє нам зрозуміти, що економіка – це не просто сума окремих частин, а цілісний організм. Він допомагає виявити приховані зв'язки між різними економічними явищами, а також передбачити наслідки певних економічних рішень. Завдяки системному підходу ми можемо краще зрозуміти, як глобальні процеси впливають на національні економіки, а також як економічні кризи поширюються по всьому світу.

Висновки. Нова парадигма філософії економіки ХХІ століття, характеризується переходом від індустріального до інформаційного суспільства, вимагає переосмислення традиційних економічних концепцій. З одного боку, вона відкриває нові можливості для зростання, інновацій та підвищення добробуту. З іншого боку, постають питання щодо нерівності, етичних аспектів розвитку технологій та ролі держави у регулюванні цифрової економіки. Синергетика як методологічний інструмент дозволяє аналізувати складні економічні системи, проте вимагає подальшого розвитку для адекватного опису сучасних економічних процесів. Дослідження нової парадигми має на меті розробити концептуальний фундамент для формування ефективної економічної політики, яка б сприяла сталого розвитку та соціальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Діана Крупська, студентка групи БКП-12

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Питання про те, як гроші функціонують як засіб соціально-економічної комунікації, якою є структура такої комунікації, що означає символічна природа грошей і яке значення вкладається в символічну форму банкнот. Роль грошей у суспільному житті. Адже, нереально побудувати будь-яку грошову систему або ефективно регулювати її без повного розуміння природи грошей.

Мета дослідження. Дослідити соціальну природу грошей у контексті фінансової діяльності держави. Вияснити соціальну природу грошей в умовах сучасної економіки, яка постійно змінюється. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: вивчити природу грошей; розглянути історію походження грошей; дослідити природу грошей та оцінити їхню роль у формуванні національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Відомі економісти, які займалися дослідженням даної теми були: А. Сміт, Дж. Мілль, Д. Рікардо, К.Маркс, М.Вебер, Г.Зіммель, К.Поланьї, Е.Гідденс та інші. Питання про гроші постійно знаходилися під пильною увагою вчених. Без грошей практично неможливо уявити життя сучасної людини. Вони відіграють досить важливу роль в розвитку не лише економіки, а й суспільства. У чому ж справжній сенс слова «гроші»? Це слово надто давнє для будь-якої існуючої прямої інформації, воно набагато старше, ніж нинішнє розуміння. Походження слова «гроші» складне будь-якою мовою. «Англійське «money» перекликається з латинським словом «moneta» - так звали Римську богиню Юнону (лат. Juno Moneta), що попередила римлян про наближення землетрусу (лат. «moneo» - передвіщає). Біля храму Юнони на Капітолії в Римі знаходилися майстерні, де карбували металеві гроші. Саме тому їх називають монетами, а в англійській мові від цього титулу могла з'явитися загальна назва грошей - «money». Початкове значення слова вступає в силу, коли ми підкидаємо монету в пошуках поради у вирішенні питань. Можливо, «money» походить від франц. «monerie» або «monere» - рада, у значенні «застереження богині». Проблемам грошей і грошового обігу присвячена величезна кількість наукових робіт. Серед економістів є певні суперечливості з усіх головних питань грошової теорії, для прикладу таких, як причини виникнення грошей, сутності грошей як економічного явища, складу і змісту виконуваних ними функцій. «На нинішній час серед безлічі концепцій походження грошей найбільш помітними є раціоналістична та еволюційна. У межах цих концепцій застосовують принципово різні підходи до трактування походження грошей». Раціоналістична концепція виходить з того, що гроші виникли як результат певної раціональної угоди між людьми, через необхідність виділення спеціального інструмента для обслуговування сфери товарного обігу і підвищення ефективності її функціонування. Конкретна грошова форма виникає тоді, коли люди усвідомлюють її необхідність і організаційно забезпечують її впровадження у господарський оборот. Прихильником цієї концепції був Арістотель. Еволюційна концепція підкреслює об'єктивний характер виникнення грошей, які виділяються із загальної товарної маси, оскільки вони найбільш придатні для виконання функціональної ролі грошового товару. Виділяється загальна маса окремих товарів, які і стають грошима в межах певної суспільної форми товарного виробництва й обігу. Гроші - єдиний товар, який виступає як безпосереднє втілення абстрактної праці незалежно від професійної приналежності.

Висновки. Соціальна природа грошей є важливим аспектом у фінансовій діяльності держави, який значно впливає на добробут суспільства. Гроші виконують не лише економічну функцію, але й слугують інструментом соціального управління. Фінансова діяльність держави спрямована на забезпечення стабільності, підтримку економічного зростання та захист соціальних прав громадян. Держава використовує гроші для реалізації своїх соціальних функцій — для розвитку критично важливих сфер, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення. Через податкову, грошово-кредитну і бюджетну політики держава впливає на рівень інфляції, зайнятості та добробуту населення, що є проявом соціальної природи грошей. Таким чином, гроші в контексті фінансової діяльності держави є не лише економічним ресурсом, а й інструментом, який сприяє соціальній інтеграції, справедливості та стабільності. Соціальна природа грошей підкреслює важливість довіри до державних інститутів та забезпечення фінансової стабільності як основи для розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Аделія Кухарчук, студентка групи БКП-12

ГЕНЕЗИС ГРОШЕЙ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Історія грошей сягає корінням у глибоку давнину, аж до 7-8 тисячоліття до нашої ери. Спочатку люди обмінювалися надлишками продуктів, а згодом почали використовувати як гроші різноманітні предмети — від каміння до металів. Існування грошей — це невід'ємна частина розвитку людської цивілізації. Зокрема, монети з менш цінних металів почали використовуватися в обігу в міру зростання вартості золота. Згодом з'явилися повноцінні паперові гроші. За визначенням теолога Ганса Кюнга, релігія є соціально та індивідуально реалізованим ставленням до чогось, що перевищує людину та її світ. Це ставлення спрямоване до якоїсь найвищої правдивої реальності (Абсолют, Бог, нірвана), незалежно від того, як її розуміють.

Мета дослідження. Вплив грошей на формування особистості, та як релігія впливала на соціальні явища з початку її існування. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: проаналізувати роль грошей у формуванні особистісних цінностей і поведінки людини; дослідити взаємозв'язок між релігією та соціальними явищами в історії; визначити взаємний вплив грошей і релігії на соціальні інститути та індивідуумів.

Виклад основного матеріалу. Гроші є складною економічною категорією, яка характеризується багатофункціональністю та системністю. Діалектичний розвиток економічного життя та ринкових відносин тісно пов'язаний з об'єктивним процесом еволюції грошей і грошових відносин. Сьогодні національні гроші є невід'ємним

елементом державної влади. Гроші закономірно виникають у процесі генезису сфери товарного обміну. Теоретична ідея про саморозвиток грошей підтверджується і сучасною практикою розвитку конкретно-історичних функціональних грошових форм. Економічна сутність грошей та закономірності їх виникнення і розвитку є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Конкретна грошова форма виникає тоді, коли люди усвідомлюють її необхідність і організаційно забезпечують її впровадження у господарський оборот. Гроші виділяються із загальної товарної маси, оскільки вони найбільш придатні для виконання функціональної ролі грошового товару. Той чи інший товар стає грошми лише в межах певної особливої суспільної форми товарного виробництва і обігу. Грошова форма вартості – це кінцева підсумкова форма товарного світу. Наука переконливо свідчить про те, що релігія є продуктом історичного розвитку людства, і її корені слід шукати в умовах матеріального життя людей різних історичних епох. У первісному суспільстві рівень розвитку продуктивних сил і культури дуже низький, тому люди відчували своє безсилля перед грізними силами природи і зверталися до якоїсь невідомої надприродної сили. Якщо виходити з того, що релігія, як і всі явища духовного життя, є результатом психічної діяльності людини – розуму, почуття і волі, її складниками відтак виступають світорозуміння, світовідчуття і ставлення до світу. Вони й становлять три основних елементи релігії. Релігійні ідеї та уявлення створюють концептуальний бік релігії, виражають усе, що становить релігію як суспільну та духовну категорію. Сюди належать міфи, концепції, теорії про надприродне, про бога, а також догмати, зміст священних книг, переказів, молитов. Релігійний культ створює зовнішній бік релігії. До нього належать релігійні обряди й свята, моління, богослужіння, пости, священні амулети, ікони, талісмани, храми, капища і релігійні дії, пов'язані з ними.

Висновки: отже, в історії людства існувало багато різноманітних релігій. Етнографічні та історичні дослідження виявили дивовижну різнобарвність вірувань і обрядів у різних народів і на різних щаблях їх історичного розвитку. Релігієзнавство описує їх, створює каталоги, класифікує і систематизує на підставі виявлення подібних та спільних їхніх характеристик і відмінностей. Таким чином, можна зробити висновок: сучасна валютна система далеко не ідеальна, але можливі поступки і прихід до системи, більш задовільної, ніж нині існуюча.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Каріна Кучіра, студентка групи БКП-12

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження. Цінність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе.

Мета дослідження: дослідити цінності, як значимість певних реалій дійсності з точки зору потреб людини і суспільства. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити потреби, можливості формування цінностей у сучасному суспільстві; які є переоцінки цінностей теперішнього часу; які індивідуальні та суспільні цінності є основними; з якими цінностями ми позиціонуємо себе у світі; чи є цінності сховищем досвіду, знань, передані нам попередніми поколіннями; аргументувати, що цінності є стрижнем розвитку себе, підґрунтям самоставлення, ставлення до інших та світу.

Виклад основного матеріалу. Варто почати з того, що кожна людина в поняття «цінність» вкладає своє суб'єктивне бачення. Якщо про це запитати декількох людей, то кожен відповість по-різному і неоднозначно. Кожна людина кожен рік бачить по-іншому. Мені здається, що цінності змінюються тоді, коли і змінюється світогляд людини, змінюються її переконання, а можливо навіть і тоді, коли людина стає на нову сходинку свого життя. Якщо ж цінності змінюються разом з людиною, то, апіорі, змінюються і з плином часу. Треба зауважити, що поняття «цінність» функціонує у філософській, психологічній науках і в його основу покладено наявність у певних предметах, явищах, довколишній природі ознак і властивостей, які відображають їхню значущість для людини чи суспільства, тобто якість чи властивість предметів, явищ і т. д., котрі становлять актуальну потребу особистості. Цінності набувають соціального сенсу, реалізуються і справляють вплив на свідомість і поведінку особистості лише в тому разі, якщо вони глибоко усвідомлюються і сприймаються особистістю як ціннісні орієнтації в світі людських потреб і, передусім, моральних. Людські цінності у сучасному світі, безсумнівно, існують, але вони знаходяться в процесі трансформації. Виклики, з якими стикається наше суспільство, змушують нас переглядати старі уявлення і шукати нові шляхи до взаєморозуміння, співпраці та розвитку. Це відкриває нові горизонти для формування цінностей, які відповідатимуть потребам сучасного світу та забезпечать гармонійне співіснування всіх його складових. За час війни ми зрозуміли, що багато речей для нас були непотрібними, навчилися визначати правильність і

неправильність простих речей, та першочерговим дійсно стало те, що є важливим у житті кожного. У всіх українців відбулось переосмислення світосприйняття, переоцінка власних цінностей, відчуття себе у суспільстві та у світі. Історично, цінності передавалися з покоління в покоління через традиції, історії, ритуали і навчання. Наприклад, сімейні цінності можуть включати повагу до батьків, чесність і взаємодопомогу. Ці елементи формують взаємини не лише в родині, а й у суспільстві в цілому. Люди, які ростуть у середовищі, де цінуються доброта і підтримка, з більшою ймовірністю самі стануть доброзичливими і чуйними до інших. Цінності є основою розвитку особистості. Вони пропонують чітке уявлення про те, що для нас важливо, які цілі ставимо перед собою і як досягаємо їх. Коли ми знаємо свої цінності, ми можемо більш впевнено приймати рішення, адже вони стають нашим моральним компасом. Часто у житті зустрічаються моменти вибору, і в такі миті саме цінності допомагають визначити, який напрямок вибрати. Це може бути стосовно кар'єри, особистих стосунків чи навіть повсякденних завдань. Цінності також формують наше самоусвідомлення і самооцінку. Люди, які усвідомлюють свої життєві принципи, у багатьох випадках є більш впевненими в собі і своїх рішеннях. Вони здатні на здорову самооаналіз і критичний підхід до себе, що допомагає їм зростати і вдосконалюватися. Це, в свою чергу, позитивно впливає на психоемоційний стан та задоволеність життям.

Висновки. Отже, цінності є невід'ємною частиною нашого життя, які визначають наші дії, рішення та взаємини. Вони формують нашу особистість, допомагають побудувати міцні зв'язки з іншими людьми і сприяють змінам у суспільстві. Усвідомлення та дотримання своїх цінностей дозволяє нам бути більш впевненими і відповідальними, жити згідно з одним з найважливіших принципів — бути вірними собі. У світі, що постійно змінюється, цінності залишаються сталими орієнтирами, які ведуть нас до гармонії, щастя і справжньої реалізації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Вікторія Лазарева студентка групи БКП-12

ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Гуманізація глобального розвитку — це не лише виклик нашого часу, а й можливість побудувати краще майбутнє для всіх. У сучасному світі, де глобалізація, технологічний прогрес та соціальні зміни формують нові реалії, питання гуманізації глобального розвитку стає особливо актуальним. Лише через спільні дії можна забезпечити сталий розвиток, справедливість і мир у світі.

Мета дослідження: дослідити проблеми гуманізації глобального розвитку. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити вплив технологій; вивчити основні фактори, що сприяють зростанню соціальної нерівності в різних країнах; проаналізувати вплив змін клімату та екологічних катастроф на розвиток суспільства.

Виклад основного матеріалу. Гуманізація глобального розвитку — це складний і багатогранний процес, що передбачає врахування людських потреб, цінностей і прав у контексті економічного, соціального та екологічного прогресу; вимагає зусиль на всіх рівнях: від міжнародних організацій до місцевих спільнот. Технології відіграють ключову роль у сучасному світі, змінюючи спосіб життя, економіку та суспільні відносини. Філософія допомагає дослідити вплив технологій на глобальний розвиток у різних контекстах, пропонуючи критичні підходи до їхнього використання та наслідків. Однією з найбільших філософських проблем технологій є питання етики. Цифрові технології, зокрема великі дані, штучний інтелект та автоматизація, піднімають питання про права людини, приватність та справедливість. Наприклад, філософ Ювал Ной Харарі попереджає про можливість втрати контролю над технологіями, які можуть використовуватись для маніпуляцій свідомістю і впливу на поведінку людей. Технології також мають великий вплив на соціальну структуру та політичні процеси. Інтернет і соціальні мережі демократизували доступ до інформації та створили нові можливості для політичної участі. Проте Жан Бодрійєр стверджує, що технології створюють симуляції реальності, які замінюють справжній досвід і взаємодію. Це призводить до проблеми маніпуляції громадською думкою і підміни реального світу технологічними образами. Соціальна нерівність є складним явищем, яке виникає внаслідок взаємодії багатьох факторів — економічних, політичних, технологічних і культурних. Важливо усвідомлювати, що вирішення проблеми соціальної нерівності потребує не тільки економічних реформ, але й переосмислення культурних і політичних систем, що підтримують її існування. Розвиток технологій є ще одним важливим фактором, що сприяє зростанню соціальної нерівності.

Штучний інтелект і автоматизація змінюють ринок праці, витісняючи менш кваліфікованих працівників. Автоматизація призведе до створення «класу непотрібних», тобто людей, які не зможуть знайти роботу через те, що машини та штучний інтелект виконуватимуть їхні функції ефективніше. Це загрожує посиленням економічної нерівності, оскільки технології створюють нову еліту, яка володіє засобами виробництва та управління технологіями. Зміни клімату також піднімають екзистенційні питання про майбутнє людства і його місце у світі. Кліматична криза ставить під сумнів саму можливість виживання людства в умовах постійного зростання температури, підняття рівня океанів і вичерпання природних ресурсів. Екзистенційні філософи вказували на те, що кризи можуть призводити до нового осмислення буття і свободи. Людство може використати кліматичну кризу як можливість переосмислити свій спосіб життя і встановити нові, більш відповідальні взаємини з природою.

Висновки: технології мають значний вплив на глобальний розвиток, зокрема в економіці, освіті, науці та повсякденному житті. Вони сприяють прискоренню обміну інформацією, підвищенню продуктивності праці та розвитку інновацій. Однак, технології також призводять до нових викликів, таких як зростання кіберзлочинності, автоматизація робочих місць, що може зменшити потребу в людській праці, і посилення контролю за приватним життям через цифрові технології. Філософія допомагає усвідомити не лише вигоди, а й етичні виклики технологічного прогресу, зокрема, питання людської свободи, штучного інтелекту та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Линюк, студентка групи БКП-12

МАКС ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що релігійно-етичні переконання продовжують впливати на соціальні та економічні процеси у сучасному світі. Розуміння впливу релігійних цінностей на формування економічних систем, як це показав Макс Вебер, допомагає пояснити розвиток капіталізму та сучасні соціальні явища. Дослідження також дозволяє зрозуміти, як культурні та етичні традиції впливають на мотивацію й поведінку людей у різних суспільствах.

Метою дослідження є аналіз впливу релігійно-етичних типів ідеальної діяльності за концепцією Макса Вебера, на соціальну та економічну поведінку людини. Відповідно до теми ставимо такі **завдання**: проаналізувати концепцію ідеальних типів діяльності людини за Максом Вебером; дослідити вплив релігійно-етичних систем, зокрема протестантської етики, на формування економічної та соціальної поведінки; порівняти етичні принципи різних релігій і їхній вплив на розвиток суспільства; визначити як релігійно-етичні переконання впливають на сучасну економічну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Макс Вебер, один із найвизначніших соціологів кінця XIX-початку XX століття, суттєво вплинув на розвиток цієї науки. Він розробив концепцію релігійно-етичних типів ідеальної діяльності, в якій досліджував, як релігійні переконання впливають на поведінку та соціальну структуру суспільства. У своїй соціологічній теорії він прагнув показати, як релігія формує етичні основи поведінки людей і визначає їхню діяльність. Макс Вебер виділяв три панування: легальне панування, тобто, такий вид панування встановлюється через правила та закони, а реалізовується через офіційні органи влади. Другий тип який виділив Вебер є традиційне панування, він спирається на віру і святість давніх порядків та здійснюється спільнотою. Та третій тип харизматичне панування, яке базується на силі особистості володаря, його особливих якостях або героїчності, а підтримується громадою. Також у дослідженні 'Протестантська етика і дух капіталізму' Вебер показав, як протестантська етика вплинула на розвиток економіки в Західній Європі. Він підкреслив, що протестантські цінності-такі як працьовитість, стриманість та відповідальне ставлення до роботи стимулювало економічний розвиток. Етичні принципи по-різному формують суспільство, визначаючи цінності, які впливають на економічну, соціальну та культурну поведінку людей. Тобто, протестантська етика підкреслює важливість працьовитості та професіоналізму, що сприяє економічному зростанню і розвитку капіталізму. Вебер вказує на те, що протестанти більш схильні до накопичення капіталу, оскільки їх цінності заохочують інвестиції та ощадливість. Це вплинуло на економічні системи. Вплив релігії на економічні системи можна спостерігати у різних контекстах, де економічна діяльність узгоджується з релігійними нормами. Якщо говорити про етичні принципи різних релігій то вони відрізняються, але все ж таки мають спільну рису, вони формують поведінку послідовників у суспільстві. Ісламська етика зосереджена на справедливості та чесності перед іншими, що формує відповідальність у економічній діяльності. Тому релігійні цінності безпосередньо впливають на розвиток соціальних норм у

суспільстві. У сучасному світі релігійно-етичні переконання продовжують впливати на економічну діяльність. Релігійні вчення формують моральні принципи, які впливають на прийняття рішень і фінансові практики. Також релігійні переконання можуть визначити споживчі звички, їх вибір товарів і послуг часто залежить від релігійних цінностей. Крім того, різні релігійні традиції можуть впливати на міжнародну торгівлю. Релігійні цінності також формують поведінку при прийнятті інвестиційних рішень, де релігійні аспекти можуть відігравати вирішальну роль у виборі партнерів і ринків.

Висновки. Макс Вебер у своїй роботі про релігійно-етичні типи ідеальної людської діяльності акцентує на значенні віри та цінностей у формуванні соціальної поведінки. Він виокремлює кілька ідеальних типів діяльності. Вебер вважає, що релігійні етичні переконання впливають на економічну діяльність, політичні рішення та соціальні взаємозв'язки. Отже, можна стверджувати, що релігійно-етичні типи людської діяльності людини формують не лише індивідуальні цінності, а й впливають на більш широкі соціально-економічні процеси.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Діана Лисак, студентка групи БКП-12

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І АНТИКУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі питання культури та антикультури стають дедалі важливішими через стрімкий розвиток глобалізації, соціальних мереж та комунікаційних технологій. Культура визначає наші цінності, моральні орієнтири та стиль життя, впливаючи на суспільну гармонію та розвиток особистості. Водночас антикультура — це явища, що відкидають або зневажають культурні норми, і можуть підривати загальноприйняті етичні та соціальні принципи. Філософія культури і антикультури досліджує ці два протилежні явища, виявляючи взаємозв'язки між ними та аналізуючи їхній вплив на розвиток особистості і суспільства в цілому. Дослідження даної теми є важливим для розуміння природи сучасних соціокультурних процесів, зокрема, в контексті етики, естетики, моралі та міжкультурного діалогу, а також для того, щоб сформувати критичне ставлення до явищ, які підривають цінності культурного розвитку.

Мета дослідження: «Філософія культури і антикультури» полягає у визначенні основних аспектів культури та антикультури, аналізі їхніх взаємозв'язків та впливу на розвиток особистості і суспільства. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати основні характеристики культури та антикультури, їхні спільні та відмінні риси; дослідити взаємозв'язки між культурою та антикультурою, а також їхній вплив на формування особистості та розвиток суспільства.

Виклад основного матеріалу: Культура як складне соціальне явище включає систему норм, цінностей, традицій та символів, які об'єднують суспільство, створюючи відчуття спільності і приналежності. Культура формується на основі загальнолюдських цінностей, таких як повага, співчуття, толерантність і любов до знань. Вона дозволяє людині розвиватися гармонійно, сприяє формуванню суспільної злагоди і є основою для міжособистісних і міжкультурних відносин. За словами С. Андрущенко, «культура формує наше сприйняття світу, розширюючи можливості розвитку особистості». Антикультура, натомість, є віддзеркаленням негативних тенденцій суспільного розвитку, які часто відкидають або підривають загальноприйняті цінності та етичні норми. Вона проявляється у формі ексцентричних поведінкових моделей, популяризації насилля, аморальності, а також відсутності поваги до інших культур. За словами М. Гринчука, антикультура «перетворює суспільство на поле протистояння, руйнуючи його моральні основи та культурну ідентичність». Основними елементами антикультури є агресія, байдужість до моральних принципів, пропаганда антисоціальної поведінки та негативних цінностей. Антикультура може мати руйнівний вплив на суспільство, підриваючи етичні норми і формуючи середовище, в якому домінують насильство, ненависть та аморальність. У цьому контексті важливим є протистояння антикультурним проявам, яке можливе лише за умов розвитку критичного мислення та моральної відповідальності. Вивчення взаємодії культури та антикультури: показує, що ці два феномени знаходяться в постійній боротьбі. Культура намагається створити гармонійне середовище для розвитку суспільства, тоді як антикультура підриває ці зусилля, вносячи деструктивні елементи у соціальні процеси. З одного боку, культура має на меті виховувати відповідальність і підтримувати моральні засади, а з іншого — антикультура втягує людину у світ негативних емоцій та руйнівних ідей. Вивчення цієї боротьби допомагає зрозуміти глибинні причини соціальних конфліктів і напруженості, які виникають у сучасному світі. Дослідження впливу культури і антикультури на розвиток особистості підкреслює важливість правильного виховання та освіти, спрямованих на формування критичного мислення і здатності до розрізнення конструктивних та деструктивних соціальних проявів.

Людина, яка виросла в середовищі культури, що підтримує моральні цінності, має більшу здатність до самореалізації та побудови гармонійних стосунків з іншими. У свою чергу, антикультура здатна призвести до дезорієнтації особистості, сприяючи формуванню антисоціальних установок та зневаги до загальноприйнятих норм.

Висновки. Філософії культури і антикультури наголошує, що культура є необхідною умовою для гармонійного розвитку суспільства, тоді як антикультура має здатність руйнувати етичні та моральні засади. Протистояння антикультури можливе за умов розвитку критичного мислення, моральної свідомості та культурної ідентичності. Важливо розуміти взаємозв'язок цих двох явищ і вплив їх на особистість, адже тільки шляхом підтримки культурних цінностей суспільство може досягти гармонійного та сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Лисенюк, студентка БКП-12

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження. Концепція соціально-ринкового господарства, як спроба поєднати економіку та соціальні потреби, є важливою для розуміння сучасних економічних систем. Різні країни, такі як Швеція, Німеччина та Японія, розробили свої унікальні моделі ринкової економіки. Дослідження цих моделей допоможе зрозуміти, як держава може впливати на економіку через створення відповідних інститутів та регуляцій, не вдаючись до адміністративно-командних методів. Мета дослідження – проаналізувати шведську та німецьку моделі соціально-ринкового господарства, а також японську модель економіки, щоб зрозуміти їхній розвиток та особливості.

Мета дослідження: дослідити теоретичні основи та практичні аспекти функціонування різних моделей ринкового господарства. Використовуючи інструменти політичної економії, ми проаналізуємо, як ці моделі побудовані та працюють на практиці. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати всі моделі ринкового господарства і економічні явища; розглянути вплив соціальних та економічних чинників на формування моделей; дослідити приклади практичного застосування моделей у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Сучасні економіки засновані на взаємодії бізнесу і держави, де ринок є основним інструментом координації. Залежно від ролі держави, виділяють три основні моделі: Корпоративна економіка, змішана економіка, соціальне ринкове господарство. Модель ринкової економіки орієнтована на вільну конкуренцію, змішана характеризується співіснуванням різноманітних форм власності: приватної індивідуальної, приватної корпоративної (акціонерної), колективної, сімейної, муніципальної, державної, інтегрованої тощо. Соціальне ринкове господарство ґрунтується на поєднанні сили ринку та державного регулювання, яке спрямоване на обмеження негативних ефектів конкурентної економіки і соціальний захист громадян. Концепція соціального ринкового господарства, розроблена Ерхардом і Ойкенем, є значним відходом від класичного лібералізму, де держава обмежувалася роллю пасивного спостерігача. На відміну від цього, соціальне ринкове господарство передбачає активну участь держави в економіці. Основна ідея полягає в поєднанні вільної конкуренції та соціальної справедливості. З одного боку, держава забезпечує умови для вільної підприємницької діяльності та конкуренції, які стимулюють економічне зростання. З іншого боку, вона втручається в економіку для захисту прав споживачів, зменшення соціальної нерівності та забезпечення сталого розвитку. Соціальне ринкове господарство доводить, що ринкова економіка та соціальна справедливість не є взаємовиключними поняттями. Ця концепція пропонує збалансований підхід до економічного розвитку, який дозволяє досягти високих темпів зростання, забезпечити соціальну стабільність та зберегти природні ресурси. Прикладами успішної реалізації концепції є Швеція у якій модель соціального ринкового господарства відрізняється високим рівнем державного втручання в економіку, зокрема в сфері соціального забезпечення та охорони здоров'я. Австрія, де модель поєднує ринкову економіку з сильними профспілками та системою соціального партнерства та наприклад, Нідерланди, їхня модель характеризується високим рівнем інституціоналізації соціального діалогу між урядом, роботодавцями та профспілками. Розглядаючи змішану економіку вона є однією з найскладніших і багатограних у сучасній економічній теорії. Вона не має однозначного тлумачення і охоплює широкий спектр економічних систем, які поєднують в собі ринкові та державні механізми регулювання. Змішана економіка передбачає співіснування як приватного, так і державного секторів. Це означає, що значна частина економіки базується на приватній власності та конкуренції, але одночасно держава відіграє важливу роль у регулюванні економічних процесів. Поєднує ринковий механізм, який забезпечує ефективне розподіл ресурсів, з державним регулюванням, спрямованим на досягнення соціальної справедливості, стабільності економіки та вирішення загальнонаціональних проблем. Також змішана економіка прагне поєднати ефективність ринкової економіки з соціальними цінностями, такими як справедливий розподіл доходів,

забезпечення соціальних гарантій та захист навколишнього середовища. Прикладом цієї форми може виступати США, їх часто асоціюють з ринковою економікою, проте насправді американська економіка є змішаною. Оскільки держава активно втручається в діяльність. Федеральна резервна система встановлює процентні ставки та контролює грошову масу. Уряд США фінансує програми соціального забезпечення, медичного страхування (Medicare, Medicaid) та інші соціальні послуги. Держава встановлює стандарти безпеки, захищає навколишнє середовище та бореться з монополією. Хоча соціальне ринкове господарство також є різновидом змішаної економіки, воно має свої особливості. Основні відмінності полягають у наступному: соціальне ринкове господарство надає пріоритет приватній власності та вільній конкуренції. Змішана економіка допускає ширший спектр форм власності, включаючи державну і колективну. Соціальне ринкове господарство фокусується на стимулюванні економічного зростання як основного засобу підвищення рівня життя населення. Змішана економіка може використовувати як механізми стимулювання виробництва, так і механізми перерозподілу доходів. В соціальному ринковому господарстві держава відіграє роль регулятора, який забезпечує справедливі умови конкуренції та захищає соціальні права громадян. У змішаній економіці держава може мати більш активну роль, включаючи участь у виробництві товарів і послуг.

Висновки. Ринкова економіка за своїм економічним змістом є потужним носієм мотиваційних важелів прискорення розвитку науково-технічного прогресу і економіки будь-якої країни. Завданням держави полягає у раціональному їх використанні на користь усього народу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Уляна Мазур, студентка групи БКП 12

МАС-МЕДІА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми визначається зростаючим впливом мас-медіа на суспільне життя, зокрема на формування світогляду, ціннісних орієнтацій і поведінки людей. У сучасному інформаційному суспільстві мас-медіа є не лише джерелом інформації, але й потужним інструментом впливу, здатним маніпулювати громадською думкою. Соціально-філософський аналіз цієї теми дозволить краще зрозуміти механізми впливу мас-медіа та розробити підходи до зменшення ризиків для інформаційної безпеки.

Мета дослідження провести соціально-філософський аналіз функціонування мас-медіа в контексті формування суспільної свідомості в умовах інформаційного суспільства. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: дослідити основні соціокультурні зміни, спричинені сучасними мас-медіа; проаналізувати вплив мас-медіа на формування ціннісних орієнтацій та світогляду українського суспільства; визначити вплив інформаційних технологій на державну безпеку; оцінити наслідки безконтрольності Інтернет-медіа та соціальних мереж у контексті інформаційної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Мас-медіа відіграють визначальну роль у формуванні світогляду індивідів та колективів, створюючи певні стереотипи та соціальні норми, які закріплюються в суспільній свідомості. Одним з основних механізмів такого впливу є культивування, яка полягає в тому, що постійне повторення певних образів, сюжетів та ідей у медіа сприяє їх інтеграції в картину світу людини. Ця концепція висвітлює, як інформаційне середовище формує колективне уявлення про реальність, що нерідко зумовлює мислення та поведінку відповідно до цих образів. Поняття культивування особливо важливе в контексті засилля певних образів у популярній культурі та масових медіа. Коли засоби масової інформації формують стереотипи, наприклад, про успішність, суспільство починає мірятися цими стандартами. Реклама, новини та розважальний контент закріплюють уявлення про ідеальні соціальні моделі, котрі індивіди підсвідомо прагнуть наслідувати, навіть якщо ці моделі не завжди відповідають реальним умовам життя. Мас-медіа можуть не лише інформувати та розважати, але й маніпулювати суспільною свідомістю, використовуючи інформацію як інструмент впливу на громадську думку. Філософи ХХ століття, такі як Юрген Хабермас, висвітлювали ідею про «публічну сферу», де мас-медіа слугують платформою для вільного обміну думками та раціональної дискусії. Однак у сучасному суспільстві ця концепція стикається з труднощами: мас-медіа часто використовуються для цілеспрямованого впливу на свідомість з метою політичної чи комерційної вигоди. Методи маніпуляції різноманітні: від перекручення інформації й сенсаційного подання новин до створення фейкових наративів, що спотворюють реальну картину подій. Важливо зазначити, що маніпулятивні техніки в мас-медіа мають значний вплив на суспільну свідомість, оскільки вони можуть змінювати поведінку індивідів та груп, нав'язуючи певні емоційні реакції й соціальні установки. Одним із важливих питань є забезпечення інформаційної безпеки, особливо в умовах цифровізації медіа. Безконтрольність інтернет-медіа створює можливості для дезінформації, фейкових новин та інформаційних атак. Сьогодні інформація стає зброєю, за допомогою якої можна посіяти паніку, дестабілізувати ситуацію чи створити

суспільну напругу. У зв'язку з цим особливого значення набуває критичне мислення як навичка, що допомагає протистояти деструктивним інформаційним впливам. В Україні питання інформаційної безпеки є надзвичайно актуальним, враховуючи специфіку політичної ситуації. На тлі сучасних інформаційних загроз виникає потреба у філософському осмисленні ролі мас-медіа в збереженні суспільної свідомості, а також у розробці заходів для її захисту. Одним із ключових кроків до підвищення стійкості суспільства до негативного впливу мас-медіа є розвиток медіаграмотності. Медіаграмотність допомагає людям критично оцінювати інформацію, розпізнавати маніпуляції та формувати власні незалежні судження. Знання про те, як працюють мас-медіа, сприяють зниженню впливу нав'язаних стандартів і стереотипів, дозволяючи кожному індивіду бачити світ через призму власних переконань.

Висновки. Отже, мас-медіа є одним із найбільш впливових чинників формування суспільної свідомості в сучасному світі. Вони не лише інформують, але й активно формують світогляд, цінності та соціальні норми, що впливають на поведінку і мислення людей. Соціально-філософський аналіз демонструє, що мас-медіа можуть як підтримувати позитивні зміни та сприяти розвитку суспільства, так і створювати загрози, пов'язані з маніпуляцією свідомістю, розповсюдженням дезінформації та впливом на національну ідентичність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Христина Масловська, студентка групи БКП-12

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Глобальні проблеми людства - це глобальні соціальні, політичні та природні проблеми, що стоять перед людською цивілізацією. Актуальність пов'язана із загостренням глобальних проблем, посиленням процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності і пошуком відповіді на питання: «Що робити далі»? Дати відповідь на це питання прагне наука.

Мета дослідження. Проаналізувати вплив глобальних проблем на людство та планету, вивчити їхню класифікацію та розробити ефективні шляхи вирішення, націлені на зниження негативних наслідків і забезпечення сталого розвитку. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: аналіз впливу глобальних проблем на людство і планету; розглянути класифікацію глобальних проблем; знайти вирішення деяких проблем.

Виклад основного матеріалу: під глобальними проблемами розуміють ряд найбільш актуальних проблем, пов'язаних із явищами і процесами, які зачіпають життєві інтереси всього людства, та вимагають для свого вирішення колективних зусиль всього світового співтовариства, а при несвоєчасному вирішенні загрожують його існуванню. Актуальність вивчення глобальних проблем людства зумовлена: а) викликами світових інтеграційних процесів; б) неконтрольованим збільшенням кількості населення планети на фоні регіональних демографічних диспропорцій розвитку (депопуляція, високий рівень природного приросту, низька тривалість життя; міграційні потоки; біженці; псевдоурбанізація); в) загостренням продовольчої проблеми (голод, переїдання, незбалансоване харчування); г) вичерпністю сировинних та енергетичних ресурсів та пошуком нових видів сировини й альтернативних джерел палива й енергії; г) погіршенням стану здоров'я населення (епідемія COVID-19, хвороби цивілізації тощо); г) зростанням рівня агресії у світі на фоні високого рівня мілітаризації глобальних й регіональних держав (загроза початку III світової війни, гібридні й інформаційні війни, тероризм та ін.); д) подоланням диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів та держав; е) викликами соціальних негараздів (злочинність, наркоманія тощо); є) необхідністю впровадження на глобальному рівні засад демократії та збалансованого розвитку (глобальний уряд, гнучке ІТ-урядування та управління, функціонування міжнародних організацій, подолання проблем глобальних кліматичних змін та забруднення екосистеми Землі); ж) формуванням глобального інформаційного суспільства (кіберпростір, віртуальна і доповнююча реальність, подальший розвиток Internet, гарантування захисту державної та особистої інформації (сек'юритизація кіберпростору), дідфейк та ін.); з) новими здобутками науки (ГМО-продукти, клонування, генна медицина, 3D-принтери, розумні машини (mind-hard) та розумне програмне забезпечення (mind-soft)) на фоні росту функціональної та абсолютної неграмотності; и) прагненням конструктивного освоєння Світового океану, Антарктиди, навколоземного, сонячного і позасонячного просторів; і) гарантуванням усесторонньої безпеки людству та забезпеченням подальшого його прогресивного розвитку, тощо. Глобальні проблеми зумовлені глобалізацією суспільства. Її не можна заперечувати. Її не можна не враховувати і відхиляти як несуттєве явище. Вона є закономірним етапом сучасного розвитку. Віцепрезидент Світового банку Жан Франсуа Рішар у праці «На переломі: Двадцять глобальних проблем – двадцять років на їх вирішення» (2002 р.) запропонував таку класифікацію глобальних проблем сучасності: 1) група екологічних проблем; 2) економічні і соціальні проблеми; 3) проблеми управління світом. Інші вчені поділяють глобальні проблеми на дві групи. До першої відносять ті, що діють у системі «людина – природа» (наприклад, екологічні проблеми, проблеми освоєння Космосу і Світового

океану та ін.), до другої – ті, що діють у системі «людина – людина» (наприклад, проблема боротьби з небезпечними хворобами людства, проблеми збереження миру, проблеми подолання злочинності тощо). На жаль, екологічний відбиток людства і надалі зростає, попри прогрес у технологіях та інституціях. Це стає все більш серйозною проблемою, адже людство вже знаходиться на території несталості. Та загальна обізнаність щодо цього скрутного становища неймовірно обмежена. Здобуття політичної підтримки для змін в особистісних цінностях та державній політиці, що могли б обернути поточні тенденції та повернути екологічний відбиток на рівень, який не перевищує довготривалі екологічні можливості планети, вимагатиме дуже багато часу. Глобальний виклик можна сформулювати просто: щоб досягнути сталості, потрібно підвищити рівень споживання в бідних країнах світу, одночасно знизивши загальний екологічний відбиток людства. Для цього необхідні технологічний прогрес, зміна поведінки людей та ширший горизонт планування, а також більші повага, турбота та обмін поза межами політичних кордонів. Навіть за найкращих умов на це підуть десятиліття. Жодна сучасна політична партія не отримала великої підтримки під подібну програму, особливо серед багатих та впливових, які могли би забезпечити простір для зростання добробуту бідних, скоротивши власний екологічний відбиток. Тим часом глобальний екологічний відбиток кожного дня збільшується.

Висновки. Глобальні проблеми охоплюють низку критичних викликів, які загрожують стабільності людської цивілізації і потребують комплексних рішень. Зростання населення, нерівномірний розподіл ресурсів, енергетична криза, загострення продовольчої проблеми та погіршення стану довкілля вимагають невідкладного міжнародного реагування. Однією з найбільш загрозливих тенденцій є зростаючий екологічний слід людства, який вже виснажує ресурси Землі. Для досягнення сталого розвитку необхідно змінити політичні, економічні та соціальні підходи, щоб зменшити вплив на навколишнє середовище, підвищити добробут бідних країн і досягти глобальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Єва Мацко, студентка групи БКП-12

РЕЛІГІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми дослідження: релігія є однією з найдавніших форм світогляду, що впливає на культуру, етику та соціальну структуру суспільства. У сучасному світі, де відбуваються значні соціальні та культурні трансформації, дослідження релігії набуває особливої важливості. Філософське осмислення релігії допомагає зрозуміти її роль у формуванні світогляду людини та соціальних цінностей. Це дослідження дозволяє глибше осягнути значення релігійних ідей у житті суспільства та особистості.

Мета дослідження: вивчити релігію як предмет філософського дослідження для кращого розуміння її впливу на суспільство та особистість. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати основні філософські підходи до вивчення релігії; визначити ключові концепти та категорії релігійної філософії; розглянути взаємозв'язок між релігійними віруваннями та філософським мисленням.

Виклад основного матеріалу. Релігія як предмет філософського дослідження охоплює різноманітні аспекти людського буття: від метафізичних питань про існування Бога та природу божественного до етичних проблем і соціальної функції релігії. Філософія релігії не лише розглядає релігійні вірування як такі, але й намагається осягнути їх вплив на свідомість і поведінку людини, а також на структурування суспільства. Античні філософи, як Платон та Арістотель, акцентували увагу на релігії як засобі пояснення космічного порядку та моральних засад життя. Для Платона релігійні міфи слугували алегоріями, що пояснювали моральні принципи, тоді як Арістотель аналізував релігійні ритуали як елементи соціального ладу. У Середньовіччі філософське осмислення релігії було тісно пов'язане з теологією. Фома Аквінський розробив систему доведень існування Бога, які мали на меті поєднати розум і віру. Його «п'ять шляхів» доведення існування Бога стали класичним прикладом середньовічної схоластики, що прагнула інтегрувати філософську логіку з релігійною вірою. З настанням епохи Просвітництва відбулася секуляризація філософського мислення. Іммануїл Кант поставив релігію в контексті моральної філософії, наголошуючи, що релігійні вірування повинні узгоджуватися з принципами розуму. Він бачив релігію як спосіб утвердження морального закону, що діє через «внутрішній імператив» совісті. У XIX та XX століттях філософи, як Людвіг Фейєрбах та Карл Маркс, розглядали релігію як соціально-культурний феномен, що відображає матеріальні умови життя суспільства. Фейєрбах вважав релігію проєкцією людських потреб і бажань, тоді як Маркс трактував її як «опіум для народу», що служить для підтримання соціальної нерівності. Екзистенціалісти, як-от Сьорен К'єркегор та Мартін Гайдеггер, зосереджувалися на особистісному вимірі релігійного досвіду, досліджуючи питання віри, сумніву та сенсу життя. К'єркегор підкреслював значення особистого стрибка віри, який перевищує

раціональне розуміння, тоді як Гайдеггер звертався до релігії як до способу осягнення буття через автентичність. Сучасні філософські дослідження релігії фокусуються на її впливі на глобалізаційні процеси, діалог між культурами та конфлікти, пов'язані з релігійною ідентичністю. Наприклад, філософи-постмодерністи, як Жак Дерріда та Жан-Люк Маріон, досліджують питання «релігійного після релігії» — осмислення духовності у світі, де традиційні релігійні структури втратили свою домінуючу роль. У сучасній філософії релігія аналізується як культурний і соціальний феномен, що відображає глибинні етичні та екзистенційні питання. Релігійні вірування розглядаються не лише як віра в надприродне, але і як спосіб структурування людського досвіду та надання сенсу буттю. Наприклад, Мартін Гайдеггер і Пауль Тіллх досліджували релігію у контексті екзистенційної філософії, підкреслюючи її значення для людської автентичності та свободи. Таким чином, релігія, як предмет філософського дослідження, залишається багатогранною та динамічною сферою, яка дозволяє не лише досягнути минулих епох, але й критично осмислити сучасні соціокультурні реалії.

Висновки. Отже, філософське дослідження релігії дозволяє глибше зрозуміти сутність релігійних ідей та їхній вплив на формування світоглядних орієнтирів. Також, вивчення релігії через філософську призму сприяє осмисленню її ролі у вирішенні екзистенційних та моральних питань сучасного суспільства. Релігія, як предмет філософського дослідження, залишається актуальною темою, яка сприяє гармонізації відносин між різними культурами та світоглядами.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Софія Назарик, студентка групи БКП-12

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Актуальність теми дослідження. Швидкий розвиток технологій, штучного інтелекту, біотехнологій та інших наукових галузей ставить перед людством безліч нових викликів та етичних питань, змінюючи світогляд людини. Багато речей тепер мають нове значення для нас чи взагалі його втрачають. Величезна кількість знань стає непотрібною чи радше залишеною позаду. Величезний стрибок у розвитку науки і техніки, який змушує по-новому осмислити як техніка впливає на суспільні відносини, на віру і взаємовідносини людей та ставить нові проблеми перед суспільством.

Мета дослідження: розкрити зв'язок між філософією та науково-технічним прогресом. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дізнатися як науково-технічний прогрес впливає на наше розуміння світу і нашого місця в ньому; дослідити як філософія впливає на розвиток науки і техніки, і навпаки визначити чи може філософія допомогти нам передбачити та керувати наслідками науково-технічного прогресу.

Виклад основного матеріалу. Філософія науки і техніки — це розділ філософії, який досліджує фундаментальні принципи, методології та наслідки наукових досліджень і технологічних досягнень. Він критично розглядає природу науки і техніки, їх роль у суспільстві, а також соціальні, етичні, епістемологічні та метафізичні проблеми, які вони піднімають. За своєю суттю, філософія науки прагне зрозуміти, як наукові знання набуваються, підтверджуються та застосовуються. Він досліджує науковий метод, який передбачає формулювання гіпотез, проведення експериментів або спостережень і створення висновків на основі емпіричних даних. Філософи науки аналізують природу наукових теорій, критерії оцінки теорії та поняття наукової об'єктивності. Вони також досліджують проблему демаркації, яка стосується відмежування науки від не науки, і проблему індукції, яка ставить під сумнів виправданість узагальнення на основі конкретних спостережень. Крім того, філософія технологій досліджує природу та вплив технології на суспільство. Він досліджує, як технології формують людське існування, змінюють наші стосунки з природним світом і впливають на культурну, соціальну та політичну динаміку. Філософи технологій досліджують етичні аспекти технологічного розвитку, включаючи питання про відповідальність, підзвітність та потенційні ризики та переваги конкретних технологій. Вони також аналізують культурні упередження, структури влади та економічні міркування, які впливають на технологічний вибір та його наслідки. Філософія науки і техніки також звертається до більш широких філософських запитів. Він досліджує онтологічні питання, що стосуються природи реальності та сутностей, які вивчає наука, наприклад, чи зводяться вони до фундаментальних складових чи володіють емерджентними властивостями. Також розглядаються епістемологічні питання про те, як набуваються та виправдовуються знання, а також про роль цінностей і упереджень у науковому дослідженні. Крім того, часто розглядаються метафізичні питання щодо причинності, детермінізму та зв'язку між наукою та іншими областями знання, такими як релігія чи мистецтво. Одним з засновників філософії техніки був німецький філософ Ернст Капп (1808-1896). Його книга «Основи філософії техніки» вийшла в Німеччині в 1877 р. На перший погляд, Ернст Капп теж прихильник інструментальної концепції техніки, оскільки він стверджує, що саме

людина створює техніку для задоволення своїх потреб. Капп доводить, що органи людини були використані останнім в якості зразка технічних виробів, при цьому мало місце «несвідоме» проектування цих органів зовні (звідси і назва капповської концепції – принцип «органопроєкції»). «Що виникає між знаряддями і органами людини внутрішнє відношення, – пише Капп, – і ми це повинні підкреслити, – хоча і є скоріше несвідомим відкриттям, ніж свідомим винаходом, – полягає в тому, що в знарядді людина систематично відтворює себе саму. І якщо контролюючим фактором є людський орган, корисність і силу якого необхідно збільшити, то власна форма знаряддя повинна виходити з форми цього органу. Зі сказаного випливає, що безліч духовних творінь тісно пов'язане з функціонуванням руки, кисті, зубів людини. Вигнутий палець стає прообразом гачка, жменю руки – чашею; в мечі, списі, веслі, совку, граблях, плузі і лопаті неважко розгледіти різні позиції і положення руки, кисті, пальців». «Я вважаю правильним, – писав Капп, – назвати цей процес, включаючи «злиття знаряддя з людським «я», «органічної проєкцією». «Не втрачаючи з виду область несвідомого, людина знаходить взаємодію між своїм тілом і світом поза ним, який був колись силою всередині її». Відома парова машина Джеймса Уатта «Тобто, воістину, «всесвітня машина». Вона допомагає людській роботі в будинку і на подвір'ї, в лісі і в полі, на воді і на суші; вона переносить тяжкості, подібно упряжні і в'ючних тварин, допомагає прокладати кабелі та друкувати книги. Хоча форма парової машини як цілого і фігура людського тіла по зовнішності мають дуже мало або нічого спільного між собою, але різні частини, з яких складається машина, подібні з окремими органами».

Висновки. Згідно з Каппом, технічні засоби можна розглядати як своєрідне продовження людського тіла, яке допомагає людині задовольняти свої потреби і досягати цілей. Швидкий розвиток технологій ставить перед людством ряд етичних питань, пов'язаних з відповідальністю за створені технології, їх потенційним впливом на суспільство і навколишнє середовище. Філософський аналіз допомагає краще зрозуміти природу наукового пізнання, оцінити наслідки технологічного розвитку і розробити етичні принципи, які регулюватимуть застосування технологій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Данило Перець, студент групи БКП-12

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СИСТЕМО-УТВОРЮЮЧИЙ ЧИННИК ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми дослідження: актуальність екологічної культури як системо-утворюючого чинника екологічної безпеки зумовлена зростаючими викликами, які постають перед сучасним суспільством у сфері охорони навколишнього середовища. У контексті глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату, забруднення довкілля та втрата біорізноманіття, формування екологічної культури стає необхідним для забезпечення стійкого розвитку. Висока екологічна свідомість громадян сприяє ефективному використанню ресурсів, зменшенню негативного впливу на природу та покращенню якості життя. Тому дослідження цього аспекту є важливим кроком до зміцнення екологічної безпеки на всіх рівнях суспільства.

Мета дослідження: вивчення ролі екологічної культури як ключового чинника, що впливає на формування екологічної безпеки. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні основи екологічної культури та її вплив на екологічну безпеку; вивчити сучасні тенденції формування екологічної свідомості в суспільстві; визначити фактори, що впливають на рівень екологічної культури населення. оцінити ефективність екологічної освіти та її роль у формуванні відповідального ставлення до навколишнього середовища; розробити практичні рекомендації для підвищення екологічної культури серед різних соціальних груп.

Виклад основного матеріалу. Екологічна культура є складовою частиною загальної культури суспільства, що охоплює знання, цінності, норми та практики, пов'язані з охороною навколишнього середовища. Вона формується під впливом освіти, медіа, соціальних традицій та особистого досвіду. Основними елементами екологічної культури є: 1. Екологічні знання: Розуміння екологічних процесів, екосистем та їх взаємозв'язків. Це включає знання про проблеми забруднення, зміни клімату та збереження біорізноманіття. 2. Екологічні цінності: Ставлення до природи, усвідомлення її цінності та важливості для життя людини. Це може проявлятися в повазі до природних ресурсів та бажанні їх зберегти. 3. Екологічні практики: Конкретні дії, які сприяють збереженню навколишнього середовища, такі як роздільний збір сміття, енергозбереження, використання екологічно чистих технологій та участь у волонтерських акціях. 4. Соціальна відповідальність: Усвідомлення власної ролі в екологічних процесах та готовність до активних дій на захист природи, що включає участь у громадських ініціативах та політичних рухах. Екологічна культура безпосередньо впливає на екологічну безпеку, оскільки свідоме ставлення до природи та активна участь у її захисті можуть суттєво знизити ризики екологічних катастроф. Тому важливо розвивати екологічну освіту та виховання на всіх рівнях, починаючи з дошкільного віку і до вищої освіти. Дослідження

показують, що країни з високим рівнем екологічної культури мають кращі показники екологічної безпеки, що підтверджує необхідність інтеграції екологічних аспектів у всі сфери життя суспільства.

Висновок. Екологічна культура є ключовим чинником екологічної безпеки, особливо в умовах сучасних екологічних викликів. Формування високої екологічної свідомості сприяє зменшенню негативного впливу на природу та покращенню якості життя. Основні елементи екологічної культури — знання, цінності, практики та соціальна відповідальність — формують активну позицію громадян у захисті навколишнього середовища. Розвиток екологічної освіти на всіх рівнях є необхідним для підвищення екологічної культури. Інтеграція екологічних аспектів у всі сфери життя допоможе запобігти екологічним катастрофам і забезпечити стійкий розвиток.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анна Цюрак студентка групи БКП-12

БАГАТСТВО ЯК МЕТА І ПІДґРУНТЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. У науково-філософських обговореннях сучасну епоху часто описують як час економцентризму та всепоглинаючого споживання. Це підкреслює, що питання багатства стало надзвичайно важливим, а прагнення до збагачення, як на індивідуальному рівні, так і в рамках суспільних взаємодій, перетворюється на нав'язливу ідею, інколи досягаючи рівня «соціальної шизофренії». Здобуття багатства стає провідним соціальним механізмом, який спричиняє різні процеси - від процвітання до занепаду. Отже, складні соціальні явища, пов'язані з нав'язливим прагненням людей постіндустріальної епохи до споживацької моделі володіння, і як результат — спотворення самої ідеї соціальної справедливості та загального добробуту, залишаються важливою проблемою в сучасному соціально-філософському контексті.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз феномена багатства як основи та мети соціального розвитку, з акцентом на його вплив на суспільні відносини, структури і процеси. Відповідно до мети, виставляємо такі **завдання:** дослідити історичні та теоретичні підходи до розуміння феномена багатства як основи соціального розвитку; виявити зв'язок між прагненням до багатства і трансформацією соціальних відносин у різних етапах розвитку суспільства; проаналізувати вплив феномена багатства на сучасні соціальні структури та процеси з позиції соціально-філософського аналізу.

Виклад основного матеріалу. Для виконання першого завдання, необхідно звернутися до різних етапів історичного розвитку суспільства та філософських шкіл, які трактували поняття багатства. У давньогрецькій філософії, наприклад, Арістотель розрізняв «економіку» та «хрематистику». Для нього економіка полягала в природному збагаченні заради підтримки життя, тоді як хрематистика — це накопичення багатства заради самого багатства, що він критикував. У період середньовіччя панувала християнська концепція, де багатство розглядалося як вторинна річ щодо духовних цінностей. Августин Блаженний і Фома Аквінський наголошували, що накопичення багатства може привести до гріховного егоїзму. Однак, вже в цей час з'являється розуміння, що багатство є необхідним для виконання соціальних функцій, таких як благодійність. В епоху Просвітництва багатство стає предметом глибокого аналізу. Наприклад, Адам Сміт у своїй роботі «Багатство народів» (1776) описав багатство як основний фактор економічного розвитку, що впливає на прогрес суспільства. Сміт вважав, що розподіл праці і вільна конкуренція сприяють зростанню добробуту як окремих осіб, так і націй в цілому. Теорії Адама Сміта, Девіда Рікардо та інших представників класичної політичної економії стверджували, що багатство є результатом праці і є важливим інструментом для розвитку суспільства, але його розподіл має відповідати законам ринку. Представники неокласичної школи (Альфред Маршалл, Леон Вальрас) бачили багатство як результат ринкових взаємодій, де індивідуальне прагнення до збагачення збігається з інтересами суспільства завдяки «невидимій руці» ринку. У ранніх суспільствах, таких як античний Рим чи давня Греція, багатство було значною мірою пов'язане із землею та рабською працею. Люди, що володіли землями, мали найбільший вплив на суспільство, і саме вони формували соціальну ієрархію. Прагнення до збагачення, як правило, ґрунтувалося на контролі над сільськогосподарськими ресурсами та рабами. Прагнення до багатства під час індустріальної революції істотно трансформувало соціальні відносини. Відбулася зміна від аграрної економіки до індустріальної, що призвело до зростання міст і розвитку нових соціальних класів, зокрема буржуазії та пролетаріату. Зміни в економічних відносинах привели до виникнення класових конфліктів. Накопичення багатства в руках промислових магнатів і бізнесменів посилювало розрив між робітничим класом і капіталістами, що спричинило рухи за права робітників та соціальні реформи. У контексті глобалізації прагнення до збагачення на глобальному рівні спричинило значну

трансформацію соціальних відносин між країнами та всередині них. Розширення міжнародної торгівлі, переміщення виробництва в країни з дешевою робочою силою призвело до створення нових форм залежності між країнами, а також до зростання нерівності як всередині країн, так і на глобальному рівні. На кожному етапі історичного розвитку прагнення до багатства змінювало соціальні відносини. У сучасному світі його значення продовжує впливати на структуру суспільства, спричиняючи нерівність і соціальні трансформації. Для виконання третього завдання, потрібно звернути увагу на декілька ключових аспектів: соціальну нерівність, перерозподіл ресурсів, соціальну мобільність та вплив глобалізації. Джон Ролз у своїй теорії справедливості стверджував, що для справедливого суспільства необхідний перерозподіл ресурсів на користь найменш забезпечених верств населення, щоб забезпечити рівність можливостей. Великі транснаціональні корпорації стали новими акторами на світовій арені, маючи більший вплив, ніж багато національних урядів. З одного боку, глобалізація сприяє економічному зростанню та підвищенню рівня життя в деяких країнах. З іншого боку, вона призводить до ще більшої концентрації багатства у великих компаніях і впливає на поглиблення соціальних і економічних розривів між країнами та регіонами. У філософському сенсі це створює дилему справедливого розподілу багатства та відповідальності корпорацій за соціальні наслідки їхньої діяльності. Феномен багатства також впливає на зниження соціальної мобільності, оскільки ті, хто володіє значними ресурсами, мають доступ до кращої освіти, медицини та можливостей, що закриває двері для менш заможних груп населення. В результаті економічні привілеї переходять від покоління до покоління, що закріплює соціальну нерівність. У сучасному суспільстві багатство стало одним з основних маркерів соціального статусу. Культура споживання формує ілюзію успіху, де особистий добробут вимірюється кількістю матеріальних об'єктів, що володіються. Це спричиняє перегляд традиційних цінностей і збільшує розрив між тими, хто може собі дозволити цей рівень споживання, і тими, хто не може. Філософи, такі як Герберт Маркузе, критикували споживачку культуру, вважаючи її інструментом соціального контролю, який веде до стандартизації мислення і втрати індивідуальності. Це викликає питання щодо справжніх цінностей людського життя і ролі матеріального збагачення у досягненні особистого щастя.

Висновки. Феномен багатства має глибокий вплив на соціальний розвиток, визначаючи трансформацію суспільних відносин та структури на різних етапах історії. Прагнення до збагачення посилює соціальну нерівність, обмежує соціальну мобільність і змінює культурні цінності, особливо в умовах глобалізації та капіталістичних відносин. Соціально-філософський аналіз дозволяє краще зрозуміти проблеми справедливості та вплив багатства на соціальні процеси, що робить це питання важливим для сучасного наукового дискурсу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Вікторія Шушпанова, студентка групи БКП-12

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Праця завжди була основою людського існування, забезпечуючи засоби для життя і визначаючи соціальні ролі. Однак праця має не лише економічний вимір, а й моральний, адже вона формує людину, її ставлення до світу і до інших людей. У філософсько-культурологічному контексті важливо дослідити, як праця стає засобом особистісного самовираження та джерелом моральних цінностей, впливаючи на культуру, суспільні відносини та моральні норми.

Мета дослідження — аналіз моральної цінності праці через призму філософії та культурології, розгляд історичних та сучасних підходів до розуміння праці як етичного явища. Відповідно до мети формуємо такі **завдання**: розкрити основні філософські концепції праці, починаючи від античності до сучасності; вивчити культурологічні аспекти впливу праці на формування моральних норм у різні історичні епохи; аналіз того, як праця впливає на особистісний розвиток та суспільну мораль у контексті сучасних глобальних змін.

Виклад основного матеріалу. Праця в античності та Середньовіччі. Античні мислителі, такі як Аристотель, розглядали працю як діяльність, яка була більше необхідною для забезпечення базових потреб, і менш важливою для інтелектуальної еліти, що мала змогу займатися філософією, мистецтвом та наукою. Праця була поділена на фізичну (яка вважалася менш благородною) та інтелектуальну (яка цінувалася значно вище). Цей поділ вплинув на формування ранніх соціальних структур, де праця служила засобом для розподілу ролей у суспільстві. Середньовічне суспільство під впливом християнських цінностей надало праці новий моральний зміст. Праця стала розглядатися як форма служіння Богу і шлях до духовного вдосконалення. Люди стали сприймати свою працю як божественний обов'язок, що підкреслює важливість моральної складової праці. Поняття праці як покути та самозречення створило моральну основу,

на якій базувалася середньовічна етика праці. Праця в епоху Просвітництва. Епоха Просвітництва внесла значні зміни в сприйняття праці. Ідеї індивідуальної свободи, самовираження і власності сприяли тому, що праця почала сприйматися як засіб досягнення особистого успіху та незалежності. Це був період, коли праця набула цінності як спосіб реалізації власного потенціалу та як вираження автономії особистості. Джон Локк вважав працю основою власності та свободи, що стало важливим аспектом для подальшого розвитку капіталізму. Водночас Іммануїл Кант підкреслював моральний обов'язок працювати, який є виявом поваги до себе та своїх здібностей. Кантівська етика праці включала ідею про те, що працюючи, людина виражає свою моральну автономію і повагу до людської гідності. Марксистське розуміння праці. Карл Маркс зробив суттєвий внесок у розуміння праці як основи людської сутності. Він вважав працю головним способом реалізації людиною свого творчого потенціалу та вираження людської природи. У марксистській філософії праця не тільки забезпечує матеріальні потреби, а й формує саму людину, її відношення до світу та суспільства. Маркс також наголошував на тому, що капіталістична система експлуатує працю, перетворюючи людину в «відчужену» істоту, позбавляючи її права на творче самовираження. Він закликав до побудови суспільства, де праця буде не примусовою необхідністю, а засобом для вільного розвитку особистості. Сучасні філософські підходи до праці. Сучасна філософія праці включає в себе різні напрями, зокрема етичний підхід до автоматизації та впливу технологій на суспільство. У часи глобалізації та індустріалізації значення праці змінюється, особливо у зв'язку з розвитком штучного інтелекту та роботизації, які витісняють багато традиційних видів роботи. Це призводить до питань, які мають етичний характер: чи збережеться моральна цінність праці, коли вона стає все більш автоматизованою? Сучасні мислителі досліджують концепцію «гарантованого базового доходу», який забезпечуватиме засоби до існування навіть у випадку автоматизації. Але при цьому постає питання про те, чи буде людина сприймати свою роботу як частину самореалізації і моральної цінності, коли їй не потрібно буде працювати для забезпечення базових потреб. Культурологічні аспекти праці. У різних культурах праця сприймається по-різному, що зумовлено релігійними, історичними та соціальними факторами. У західних культурах праця асоціюється з індивідуальним успіхом, самостійністю та підприємливістю. Це відображає капіталістичні цінності та протестантську етику, яка наголошує на важливості праці як морального обов'язку. Водночас у східних культурах праця більше асоціюється з колективними цінностями і суспільною гармонією. Наприклад, в Японії робота часто сприймається як служіння колективу, а не лише індивідуальному успіху. Це підкреслює важливість культурного підходу до розуміння праці як феномена, який формує соціальні ролі та суспільні відносини. Праця в умовах глобалізації та технологічних змін. Технологічний прогрес ставить перед людством нові виклики, змінюючи традиційні уявлення про працю. З одного боку, автоматизація і штучний інтелект дозволяють знизити навантаження на людину і підвищити продуктивність. З іншого боку, постає питання про роль праці як засобу самореалізації та розвитку моральних якостей. У сучасному суспільстві з'являються нові форми праці, такі як фріланс, дистанційна робота, що впливають на уявлення про трудову етику та відповідальність. Важливо враховувати, що такі зміни впливають і на моральні аспекти праці: людина все більше самостійно визначає своє робоче навантаження та відповідальність, що може змінювати її уявлення про трудову етику та моральність праці.

Висновок. Моральна цінність праці є багатограним і складним феноменом, який має як індивідуальний, так і суспільний виміри. З одного боку, праця є засобом самореалізації та самовираження людини, надаючи їй можливість здійснювати свій моральний вибір і розвивати власну гідність. З іншого боку, праця має глибоке соціальне і культурне значення, визначаючи структуру суспільства, його моральні норми і відносини між людьми. У сучасному суспільстві, яке швидко змінюється, праця залишається важливим моральним явищем, яке впливає на розвиток особистості і формування суспільних норм. Проте, зважаючи на технологічні зміни, що відбуваються в світі, поняття праці потребує переосмислення, особливо в аспекті її моральної цінності та ролі у формуванні людини та суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Неля Білонога, студентка БКП-13

ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ДОСЯГНЕННЯ ІСТИНИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному суспільстві, оскільки він відображає одну з ключових форм міжособистісної комунікації та засобів пізнання. Діалог дозволяє учасникам не лише обмінюватися інформацією, а й розвивати критичне мислення, збагачувати власні погляди через взаємодію з іншими точками зору.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності діалогу як філософського риторичного та соціального інструменту для виявлення істини, обґрунтуванні пізнання та аналізу, як діалог може сприяти розвитку критичного мислення. Відповідно до мети формуємо такі **завдання**: проаналізувати діалог як метод досягнення істини;

вивчити різні аспекти та ефективності діалогу у філософському, соціальному та етичному контекстах; з'ясувати ключові принципи та механізми, які роблять метод дослідження істини ефективним.

Виклад основного матеріалу. Немає сумніву в тому, що діалог є філософським жанром, оскільки, він спрямований на знаходження істини. Філософський діалог визначається як реальне обговорення філософської проблеми, а також як особливий тип філософського твору, автор якого викладає власні ідеї у формі діалогу з опонентами або учнями. Предметом окремого наукового дослідження діалог і пов'язана з ним тематика стали лише на початку XX ст. Тож діалог розглядається не просто як реальна розмова двох учасників, а як поліфонія різних голосів, які існують у різні часи, що знайшло відображення в теоретичних роботах М. Бубера, М. Бахтіна, Е. Левінаса – представників «філософії діалогу». Діалог як засіб досягнення істини є важливою темою у філософії, яка простежується через роботи різних мислителів, починаючи з античності до сучасності. Платон і сократичний діалог: однією з найвідоміших традицій у філософії, що розглядає діалог як спосіб досягнення істини, є сократичний діалог, запропонований Платоном. Сократ не вважав, що істина може бути простою відповіддю або тезою. Він використовував діалектику, запитуючи співрозмовника, щоб виявити протиріччя в його думках. Через цей процес питання й відповідей, істина не «нав'язується» ззовні, а відкривається через спільне мислення. Для Сократа істина була процесом пошуку, а не готовим знанням. Ганс-Георг Гадамер і герменевтичний діалог: у XX столітті Ганс-Георг Гадамер розвиває тему діалогу в своїй праці «Істина і метод». Він стверджував, що істина виникає в процесі спілкування і взаємодії інтерпретаторів. Гадамер ввів концепцію «злиття горизонтів» — коли дві різні перспективи зустрічаються в діалозі, і через цей процес спільного тлумачення досягається розуміння. Для Гадамера діалог є умовою для пошуку істини, адже він допомагає людям перевершити власні обмеження. Мартін Бубер: Я-Ти: філософ Мартін Бубер у своїй праці «Я і Ти» стверджував, що істина досягається через автентичні стосунки між двома людьми. У його розумінні, діалогічна зустріч між «Я» і «Ти» є джерелом істини, тому що під час цієї зустрічі суб'єкти сприймають одне одного як рівноправні, живі особистості. Це протиставляється відносинам «Я-воно», де інший розглядається як об'єкт. Юрген Габермас і комунікативна дія: Юрген Габермас, представник франкфуртської школи, розвинув ідею діалогу в своїй теорії комунікативної дії. Він вважав, що істина є продуктом раціональної дискусії, де всі учасники мають рівні права на висловлювання. Істинність аргументу визначається його здатністю бути прийнятим у відкритому та неупередженому обговоренні. Для Габермаса діалог є основою демократичного суспільства і критерієм істини. Таким чином, у філософії діалог є ключовим способом досягнення істини через спільне обговорення, роздуми та взаємну взаємодію, де істина не є догмою, а відкривається через процес пошуку. Діалектика Гегеля: Георг Вільгельм Фрідріх Гегель розробив діалектичний метод, який також пов'язує діалог із процесом досягнення істини. За Гегелем, істина розвивається через конфлікт протилежних ідей — тезу та антитезу, які об'єднуються в нову, вищу істину — синтез. Гегель вважав, що будь-яка істина є частиною більшого процесу саморозгортання Абсолюту (світового духу) і що цей процес проявляється через постійний діалог протилежностей. Таким чином, для Гегеля діалектика є способом мислення, що дозволяє істині розкриватися в розвитку через протиріччя та їх подолання. Карл Ясперс і екзистенційна комунікація: Карл Ясперс, один з представників екзистенціалізму, приділяв значну увагу діалогу як засобу досягнення істини. Він говорив про екзистенційну комунікацію — такий вид спілкування, який спрямований на досягнення справжнього розуміння іншої людини. Для Ясперса діалог виходить за межі обміну інформацією і стає способом духовного спілкування, де люди допомагають один одному відкривати глибинні істини про існування. Ясперс вважав, що через такі розмови людина може вийти за межі власної суб'єктивності і досягти «трансценденції» — вищої істини, яка знаходиться поза межами емпіричного світу. Михайло Бахтін і полілог: російський філософ Михайло Бахтін розробив концепцію полілогу, або багатоголосого діалогу, що розширює традиційне уявлення про діалог як обмін між двома суб'єктами. У своїй праці «Проблеми поетики Достоевського», Бахтін аналізує романи Федора Достоевського і приходять до висновку, що істина в них постає не через монологічний дискурс, а через взаємодію численних голосів, кожен з яких має свою правду. Бахтін стверджував, що істина є результатом поліфонічного діалогу, в якому різні голоси, взаємодіючи, відкривають нові аспекти реальності. Такий діалог ніколи не завершується остаточно, тому що кожен голос зберігає свою унікальність і неповторність. Пауло Фрейре: діалог і освіта: бразильський філософ і педагог Пауло Фрейре розглядав діалог як ключовий інструмент для досягнення критичної свідомості та соціальної справедливості. У своїй книзі «Педагогіка пригноблених», Фрейре підкреслює важливість діалогу між вчителем і учнем як способу співпраці в процесі навчання. Він критикував традиційну «банківську» модель освіти, де учні є пасивними реципієнтами знань. Натомість, Фрейре пропонує діалогічний підхід, де обидві сторони активно взаємодіють, а істина відкривається через колективну рефлексію та обговорення. Для Фрейре діалог є способом пробудження критичного мислення і здатності до трансформації суспільства. Мартін Гайдеггер і мовчазний діалог. Мартін Гайдеггер, один із найвпливовіших філософів XX століття, пропонував інше розуміння діалогу, де істина відкривається не лише через слова, але й через тишу та слухання. У його праці «Буття і час», Гайдеггер розмірковує про те, що справжній діалог передбачає не тільки активне говоріння, але й здатність до мовчазного слухання іншого, дозволяючи істині проявитися через глибоке розуміння. Для Гайдеггера діалог із буттям (світом) — це процес, в якому людина відкриває сенс свого існування, споглядаючи і сприймаючи світ через мовчазну взаємодію. Еммануель Левінас і етика іншого: Еммануель Левінас підходить до діалогу з позиції етики. У своїй філософії він стверджує, що зустріч із «Іншим» (іншою людиною) має фундаментальний етичний характер.

Висновки. Діалог як метод досягнення істини у філософії є процесом взаємодії суб'єктів, де істина розкривається через спільне пізнання, подолання суперечностей і відкритість до інших точок зору, а не як кінцевий результат, отриманий в односторонньому обговоренні діалог у філософії є не лише методом пізнання, але й етичною, соціальною і герменевтичною взаємодією, яка веде до відкриття глибших смислів і істини через співпрацю.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ілона Бурак, студентка групи БКП-13

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. Актуальність цієї теми полягає у впливі ринкової економіки на моральні цінності, свободу вибору та соціальну справедливість. Це взаємодії між особистістю та ринковими механізмами, що формують сучасне суспільство. Розглянемо ключові аспекти цієї теми.

Мета дослідження полягає в тому, щоб осмислити, як ринкові відносини впливають на людину та економіку. Відповідно до мети дослідження ставимо такі **завдання**: проаналізувати: принципи ринкових відносин та їх вплив на суспільні та економічні інститути; з'ясувати: як ринкові механізми формують поведінкові моделі людини та її економічні можливості; дослідити: морально-етичні аспекти функціонування ринку.

Виклад основного матеріалу. основою господарської діяльності є принципи ринкових відносин. До них відносяться конкуренція, попит і пропозиція, механізми ціноутворення, приватна власність і вільне підприємництво. Але насправді їх вплив набагато ширше. Конкуренція стимулює інновації, підвищує ефективність і покращує якість товарів і послуг. Попит і пропозиція визначають ціни, а ціни впливають на розподіл ресурсів в економіці. Приватна власність створює стимули для розвитку та збереження активів. На соціальному рівні ринкові відносини можуть сприяти соціальній мобільності та зростанню доходів. Однак вони також створюють нерівність, яка потребує втручання держави для забезпечення справедливості. Ці принципи також впливають на економічні інститути. Наприклад, банки, біржі та інвестиційні компанії відіграють ключову роль у ринкових операціях, надаючи фінансову підтримку бізнесу та проектам. Стимулюйте споживання та заощадження: коли ринки пропонують широкий вибір товарів і послуг за різними цінами, люди вчаться робити вибір, який максимізує їхнє щастя чи користь. Ціни та знижки спонукають споживачів купувати або, навпаки, економити. Інновації та підприємництво: конкуренція змушує людей і підприємства знаходити нові способи створення вартості та підвищення ефективності. Це стимулює розвиток інноваційної та підприємницької діяльності, відкриваючи нові можливості для економічного зростання. Приватна власність і відповідальність: Володіння ресурсами та капіталом створює стимули для людей піклуватися про них, покращувати їх і використовувати якомога ефективніше. Це сприяє зростанню інвестицій та економічному добробуту. Ризик і винагорода: Ринки змушують людей ризикувати заради винагороди. Це створює поведінку, орієнтовану на досягнення мети, яка збільшує економічні можливості завдяки активній участі в економічних процесах. Ринкова економіка має свої морально-етичні виклики. Наприклад, надмірна конкуренція може призвести до неетичної поведінки, як-от встановлення цін або обман споживачів. Приватна власність породжує нерівність, яка призводить до соціальної несправедливості. Прагнення до максимізації прибутку може вступити в конфлікт із соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю. У той же час ринки можуть підтримувати етичні стандарти через відповідальне підприємництво, коли компанії ведуть бізнес чесно, прозоро та з повагою.

Висновки. Економіка не може існувати без людини, адже вона виникла разом з людиною. Ринкові відносини створюють багато можливостей для розвитку, але також вимагають від людини гнучкості, відповідальності та моральної свідомості. Людина має адаптуватися до змін та одночасно сприяти гармонійному розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження. Сучасні моделі ринкового господарства є важливим об'єктом дослідження через вплив глобалізації, технологічного прогресу та економічної політики на національні економіки та світовий ринок. Виклики сучасності, такі як економічні кризи, зростання нерівності та необхідність екологічної стійкості, вимагають пошуку нових підходів. Дослідження сучасних моделей ринкового господарства допоможе краще зрозуміти, які підходи є ефективними та стабільними в умовах глобальної економіки.

Метою дослідження є аналіз основних сучасних моделей ринкового господарства, виявлення їхніх характеристик, сильних і слабких сторін, а також визначення умов, за яких ті чи інші моделі є найбільш ефективними. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: проаналізувати основні характеристики сучасних моделей ринкового господарства; порівняти переваги та недоліки різних моделей ринкового господарства в умовах сучасної економіки; визначити, які з моделей ринкового господарства є найбільш адаптованими до сучасних економічних викликів.

Виклад головного матеріалу. У рамках дослідження розглядаються основні моделі ринкового господарства, такі як соціально-орієнтована ринкова економіка, ліберальна ринкова економіка, державно-капіталістична модель та інші. Кожна з цих моделей має свої характерні риси, які впливають на структуру ринку, регулювання державою і роль приватного сектора. Ліберальна ринкова модель, яка характерна для США та Великої Британії, робить акцент на мінімальному втручанні держави, що сприяє конкуренції, але водночас може посилювати економічну нерівність. Соціально-орієнтована модель, як у Німеччині та скандинавських країнах, пропонує більш активну роль держави в забезпеченні соціального захисту і підтримці стабільності. Державно-капіталістична модель, яка є домінантною в Китаї, заснована на сильному державному контролі за стратегічними секторами економіки.

Висновки. Узагальнюючи, основні моделі ринкового господарства відрізняються рівнем державного втручання та балансом між ринковими механізмами і соціальними інтересами. Ліберальна модель сприяє конкуренції та інноваціям, але може збільшувати нерівність. Соціально-орієнтована модель забезпечує стабільність і соціальний захист через активну роль держави. Державно-капіталістична модель поєднує ринкові механізми з централізованим контролем держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Олеся Гуменюк, студентка групи БКП-13

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження. Війна не лише має політичні та військові аспекти, але й глибоко впливає на економічну ситуацію, як на рівні держав, так і на рівні свідомості окремих громадян. Економічна свідомість відображає те, як люди розуміють і оцінюють економічні процеси, приймають рішення щодо ресурсів, роблять вибір між короткостроковими потребами та довгостроковими цілями, і показує як ці дії впливають на їхнє життя та соціальне середовище.

Мета дослідження полягає у аналізі впливу військового конфлікту на формування економічної свідомості громадян, визначенні змін у їхньому економічному мисленні, пріоритетах і поведінці в умовах кризової ситуації, а також дослідженні того, як ці зміни впливають на соціально-економічну стійкість суспільства. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: з'ясувати поняття економічної свідомості; виявити, як військовий конфлікт впливає на формування економічних цінностей та установок серед населення; дослідити способи, за допомогою яких громадяни пристосовуються до змін в економічному середовищі під час війни; проаналізувати роль економічної свідомості у підтримці волонтерської діяльності та благодійності.

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість – це сукупність економічних поглядів, цінностей, норм та установок, що формують економічну поведінку людини в суспільстві. Вона відображає те, як індивіди та соціальні групи сприймають економічні явища, ухвалюють економічні рішення та ставляться до економічної політики держави. З початком російсько-української війни у 2014 році, а особливо з ескалацією конфлікту у 2022 році, економічна свідомість українського суспільства пройшла серйозні трансформації. Російсько-український військовий конфлікт суттєво впливає на економічні цінності та установки українського населення, змінюючи їхні пріоритети, економічну поведінку та ставлення до фінансових ресурсів. Під час війни відбувається переоцінка цінностей, коли питання безпеки, забезпечення основних потреб та підтримка життєдіяльності домінують над витратами на розваги чи предмети розкоші. Населення вчиться жити

в умовах обмежених ресурсів, що формує більш ощадливе ставлення до фінансів та змушує уважніше розподіляти кошти. Значна частина громадян спрямовує ресурси на допомогу армії, підтримку постраждалих, що розвиває цінності колективної відповідальності та солідарності. Поширюється ідея важливості економічної незалежності країни та посилюється усвідомлення необхідності підтримки національного виробництва, зменшення залежності від імпорту та розвитку внутрішнього ринку. Під час війни громадяни змушені адаптуватися до швидких та часто радикальних змін в економічному середовищі, що спонукає їх знаходити нові способи пристосування. Одним із основних способів є оптимізація витрат та переосмислення споживчих звичок: люди скорочують витрати на непершочергові потреби, надаючи перевагу базовим продуктам, лікам, комунальним послугам та іншим життєво необхідним товарам. Збільшується також значення самозабезпечення, коли громадяни намагаються вирощувати власні продукти харчування або виготовляти потрібні речі власноруч. Зростає популярність нових форм зайнятості, таких як дистанційна робота, фриланс або проектна діяльність, що дозволяє залишатися економічно активним, навіть якщо традиційні місця роботи стають недоступними через бойові дії. Крім того, громадяни стають більш відкритими до перекваліфікації, вивчають нові професії або навички, які є більш затребуваними в умовах кризи, наприклад, у сфері волонтерства, логістики, ІТ та психологічної допомоги. Крім цього, економічна свідомість є важливим чинником у підтримці волонтерської діяльності та благодійності, особливо під час воєнних дій та кризових ситуацій, коли потреба в допомозі стає гострою. Вона охоплює не тільки усвідомлення власних фінансових можливостей і обмежень, але й розуміння того, як індивідуальні зусилля кожного можуть сприяти колективному добробуту. У часи війни економічна свідомість допомагає громадянам приймати обґрунтовані рішення про виділення частини свого бюджету на підтримку інших, що може включати фінансування гуманітарних проектів, підтримку армії, допомогу біженцям, закупівлю медикаментів і товарів першої необхідності. Окрім матеріальної підтримки, розвинута економічна свідомість сприяє ефективному використанню ресурсів. Усвідомлюючи значення кожної гривні в умовах дефіциту, громадяни схильні детально аналізувати, куди спрямовувати фінансові ресурси, щоб отримати максимальну користь для суспільства. Це також стимулює індивідуальне планування: громадяни скорочують особисті витрати, відкладають менш важливі покупки або переходять на економний спосіб життя, щоб частину бюджету спрямувати на підтримку потребуючих. Економічна свідомість також формує культуру колективної відповідальності, де кожен відчуває себе частиною більшого процесу допомоги. Люди починають усвідомлювати, що їхня особиста підтримка волонтерських та благодійних ініціатив допомагає забезпечити стабільність у суспільстві, полегшити наслідки кризи та прискорити відновлення країни. Вона сприяє формуванню цінностей альтруїзму, готовності поділитися власним часом, зусиллями або коштами, навіть якщо це вимагає певних жертв. Такий зрілий підхід сприяє створенню взаємної довіри між громадянами і волонтерськими організаціями, допомагає волонтерам забезпечувати регулярність допомоги і дозволяє людям більш свідомо ставитися до колективної підтримки, відчуваючи гордість за свій внесок у спільне благо. Таким чином, економічна свідомість об'єднує громадян навколо спільних цінностей та ідей і надає впевненості, що кожна пожертва чи внесок є значущими для подолання наслідків кризи та побудови кращого майбутнього.

Висновки. Економічна свідомість під час війни стає одним із вирішальних чинників не лише виживання, але й стійкого розвитку та відновлення після конфлікту. Вона охоплює всі рівні суспільства — від державних інституцій до окремих громадян — і визначає готовність нації протистояти економічним викликам, спричиненим війною, та використовувати наявні ресурси для подальшого розвитку. У цьому контексті кожен громадянин є важливою складовою національної економічної стійкості та відновлення країни після війни.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Аміна Кіракосян, студентка групи БКП-13

ФІЛОСОФІЯ МОВИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де різні культури та мови стикаються, розуміння впливу мовних структур на мислення стає важливим для ефективної комунікації. Це допомагає уникати культурних непорозумінь і сприяє співпраці. З появою штучного інтелекту та нових форм комунікації (соціальні мережі, месенджери) змінюється спосіб, яким ми спілкуємося. Це піднімає питання про те, як ці зміни впливають на нашу мову і, відповідно, на наше мислення. Психологія та когнітивні науки, дослідження в галузі психології показують, що мова може впливати на когнітивні процеси, такі як пам'ять та сприйняття. Це відкриває нові горизонти для вивчення того, як мовні структури формують наші думки. Соціальні зміни, мова відображає соціальні зміни та цінності. Наприклад, нові терміни можуть виникати у відповідь на соціальні рухи (гендерна рівність, екологічні питання), що свідчить про те, як мова реагує на суспільні потреби. Освіта та навчання, розуміння впливу мови на мислення може бути корисним у навчанні. Викладання мовних структур може допомогти учням краще

усвідомлювати свої думки і покращити їхнє критичне мислення. Ось чому актуальність теми філософії мови полягає в її здатності пояснити, як мова формує наше мислення і сприйняття реальності в умовах швидко змінюваного світу. Вивчення цієї теми допомагає нам краще зрозуміти себе та інших, а також сприяє розвитку критичного мислення та міжкультурного діалогу.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі впливу мовних структур на наше мислення та сприйняття реальності. Відповідно до мети ставимо наступні **завдання**: вивчити основні концепції філософії мови, зокрема лінгвістичний релятивізм та теорію мовних універсалій; розглянути роботи ключових філософів і лінгвістів, таких як Вітгенштейн, Соссюр, Бенвеніст та інші; порівняти вплив мовних структур на мислення у представників різних культур і мовних груп.

Виклад основного матеріалу. Аналіз філософії мови зосереджується на ключових концепціях, як-от лінгвістичний релятивізм і теорія мовних універсалій, та внеску відомих філософів і лінгвістів у цю сферу. Основні концепції. Лінгвістичний релятивізм (гіпотеза Сепіра-Уорфа) припускає, що структура мови впливає на мислення носіїв, формуючи їхнє сприйняття світу. Дослідження показують, що різні мовні особливості можуть призводити до різних когнітивних моделей. Теорія мовних універсалій (Хомський) стверджує, що всі мови мають спільні структури, а людина має вроджену здатність до засвоєння мови. Ця універсальна граматики об'єднує всі людські мови. Разом ці теорії дозволяють дослідити, наскільки мислення обмежене мовою і що може бути спільним для всіх культур. Роботи ключових філософів і лінгвістів, як-от Людвіга Вітгенштейна, Фердинанда де Соссюра та Еміля Бенвеніста, стали основою філософії мови і лінгвістики. Ось їхні основні ідеї: 1. Людвіг Вітгенштейн. Вітгенштейн вважав, що значення слова визначається його вживанням у мові. Його рання праця, «Логіко-філософський трактат», стверджує, що мова описує факти реального світу через логічні структури. У пізнішій роботі, «Філософські дослідження», він змінює погляд і вводить концепцію мовних ігор: мова не просто описує світ, а функціонує в різних контекстах, змінюючи значення відповідно до правил конкретної «гри». 2. Фердинанд де Соссюр. Соссюр заклав основи сучасної лінгвістики, розробивши теорію знаків, яка розглядає мову як систему знаків, де кожен знак складається з «означуваного» (поняття) і «означника» (звуковий чи графічний образ). Він також увів поняття синхронії (стан мови в певний момент) і діахронії (історичні зміни мови). Соссюр вважав, що значення виникає лише в системі відносин між знаками, а не з відношення до об'єктів реальності. 3. Еміль Бенвеніст. Бенвеніст досліджував питання суб'єктивності та особистої ідентичності в мові. Він вважав, що суб'єкт («я») формується через акт мови, а не існує незалежно від неї. У своїй роботі «Проблеми загальної лінгвістики», Бенвеніст розглядав граматичні форми як спосіб самовираження індивіда в мовленні. Його ідеї вплинули на розвиток когнітивної лінгвістики та розуміння мови як засобу самопізнання. 4. Ноам Хомський. Хомський запропонував ідею універсальної граматики – те, що існує базова структура, вроджена для всіх мов. Це поняття стало центральним для когнітивної науки. Його модель трансформаційної граматики показує, що люди мають вроджену здатність розуміти граматичні структури, незалежно від конкретної мови. 5. Мішель Фуко. Фуко досліджував зв'язок між мовою, знанням і владою, вважаючи, що дискурси формують реальність і впливають на соціальні структури. У своїй роботі «Археологія знання» він стверджував, що мова є інструментом соціального контролю і впливає на те, як люди мислять і розуміють світ. Кожен з цих мислителів зробив унікальний внесок у філософію мови, розкриваючи, як мова відображає, формує і обмежує наше мислення, і сприяючи розумінню її ролі в культурі, пізнанні й суспільстві. Мовні структури можуть суттєво впливати на мислення різних культур. Наприклад, мови з чітким поділом часів, як-от англійська, сприяють лінійному сприйняттю часу, тоді як у мовах, де ця категорія виражена слабо (наприклад, китайська), час мислиться гнучкіше. У мовах з абсолютними просторовими орієнтирами, як гугу ймідіпп, люди краще орієнтуються в просторі. Мови з граматичним родом можуть впливати на те, як носії сприймають неживі об'єкти (наприклад, «чоловічі» чи «жіночі» риси). Культурні відмінності у спілкуванні, як-от непряма форма в японській чи пряма в німецькій, також формують різні когнітивні підходи до сприйняття світу та комунікації. Мовні відмінності також стосуються сприйняття кольорів: у деяких мовах, де бракує окремих слів для кольорів (наприклад, для синього та зеленого), носії цих мов можуть сприймати відтінки менш диференційовано. Також відсутність певних граматичних категорій, як-от роду або множини (наприклад, у фінській мові), може робити мислення менш категоризованим. Загалом, мовні структури формують спосіб сприйняття, впливають на культурні установки та на те, як люди організують свої думки про час, простір і соціальні ролі. Відсутність певних граматичних категорій, як-от роду або множини, може сприяти більш нейтральному ставленню до соціальних ролей і гендерних стереотипів, що потенційно впливає на соціальні цінності та сприйняття гендерної рівності. Наприклад, у фінській мові відсутнє розмежування між «він» і «вона», що може сприяти меншій увазі до гендерних відмінностей у суспільстві. Також спосіб вираження часових і просторових категорій у різних мовах впливає на те, як люди розуміють ці поняття: в англійській мові час концептуалізується лінійно, тоді як у деяких корінних мовах він сприймається циклічно або вертикально. Це демонструє, як мова не лише відображає світогляд, але й формує його. Крім того, мовні структури можуть впливати на пам'ять і увагу, зокрема на те, що люди легше запам'ятовують і на що звертають увагу. Наприклад, носії мов, де відсутні специфічні категорії для кольорів чи об'єктів, можуть приділяти менше уваги цим аспектам, що свідчить про здатність мови визначати значущість окремих елементів реальності для когнітивного сприйняття. Граматичні категорії мови також впливають на емоційне сприйняття; наприклад, у мовах, де є детальні градації ввічливості, як у японській, мова активно формує повагу до інших, впливаючи на соціальну чутливість і встановлюючи культурні норми поведінки. Важливу роль мова відіграє й у формуванні особистої ідентичності: вона визначає не лише зовнішнє сприйняття, але й внутрішнє самовідчуття людини. Наявність або відсутність слів для певних

понять впливає на здатність людини формулювати свої почуття й думки. Наприклад, у мовах з багатозначними поняттями, як-от японське «вабі-сабі» (краса в недосконалої), це може визначати ставлення до життя і особисте сприйняття світу. Усе це підкреслює, як мова глибоко впливає на мислення, соціальні взаємодії та світогляд.

Висновки. Філософія мови є фундаментальним напрямом філософської думки, який охоплює питання сутності, ролі та можливостей мови як інструменту мислення і спілкування. Досліджуючи філософські аспекти мови, можна побачити, як значення і значущість слів формують наше сприйняття світу, впливають на пізнання і соціальні взаємодії. Мова є не лише засобом передачі інформації, але й механізмом конструювання реальності, в якому культурні, психологічні та соціальні фактори взаємодіють між собою. Розуміння цих аспектів дозволяє краще усвідомити роль мови у формуванні людської ідентичності та її значення в міжособистісних і міжкультурних комунікаціях.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Юля Ковалишин, студентка групи БКП-13

ПРОБЛЕМИ ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство стикається з багатьма соціальними проблемами, такими як нерівність, бідність, дискримінація та екологічні виклики. Дослідження цих проблем допомагає знаходити ефективні рішення та стратегії для їх подолання.

Метою дослідження є вивчення різних аспектів людського існування; Відповідно до мети дослідження ставимо такі **завдання**: проаналізувати проблеми поєднання інтересів суспільства і особистості; дослідити сутність свободи вільної думки, свободи інтересів; з'ясувати які є проблеми інтересів суспільства і особистості.

Виклад основного матеріалу. Складовою частиною філософської проблеми людини є проблема особистості і її взаємозв'язку із суспільством. Це зумовлено тим, що проблему людини неможливо розглядати у відриві від соціально-політичних, економічних, культурно-інформативних сенсів її існування. Адже без гармонізації відносин у системі людина - суспільство - держава важко говорити про можливість виживання не тільки окремого індивіда, але і суспільства в цілому. Тим більше, що, розглядаючи людину у взаємозв'язку із суспільним середовищем, слід не тільки акцентувати увагу на сутності людини як такої, а й виходити із взаємовпливу суспільства на особистість і особистості на суспільство. Важливою проблемою є і діалектика волі й відповідальності особистості в суспільному розвитку, їхня взаємна обумовленість. Проблема поєднання інтересів суспільства і особистості є однією з найважливіших і найскладніших у соціальній філософії. Вона охоплює різні аспекти взаємодії між індивідом та суспільством, включаючи політичні, економічні, соціальні та культурні виміри. Проблема особистості - одна з найважливіших у сучасній соціології. Неможливо аналізувати соціальні процеси, функціонування й розвиток соціальних систем, не звертаючись до дослідження сутності особистості як суб'єкта соціальної поведінки та суспільних відносин, не вивчаючи потреб, інтересів, духовного світу особистості, не аналізуючи складних й різнобічних її зв'язків з соціальним мікро- і макросередовищем. Особистість вивчається різними науками. Філософію цікавить особистість як суб'єкт пізнання і творчості. Основні аспекти проблеми: Свобода та відповідальність: Особистість прагне до свободи самовираження та реалізації своїх інтересів, але водночас повинна враховувати інтереси суспільства, що вимагає певної відповідальності. Гармонізація інтересів: для стабільного розвитку суспільства важливо знайти баланс між індивідуальними та суспільними інтересами. Це включає узгодження різних інтересів, таких як економічні, політичні та культурні. аСоціальна справедливість: Забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства є ключовим аспектом гармонізації інтересів. Це включає доступ до освіти, охорони здоров'я, працевлаштування та інших соціальних благ. Економічні інтереси: В умовах ринкової економіки важливо, щоб індивідуальні інтереси працівників були узгоджені з інтересами підприємств та держави. Це сприяє підвищенню продуктивності та ефективності праці. Політична участь: Активна участь громадян у політичному житті сприяє формуванню громадянського суспільства та забезпечує врахування інтересів різних соціальних груп. Виклики: Конфлікти інтересів: часто інтереси окремих індивідів або груп можуть суперечити інтересам суспільства в цілому. Це може призводити до соціальних конфліктів та напруженості. Глобалізація: Процеси глобалізації ускладнюють поєднання інтересів, оскільки вони впливають на всі сфери життя суспільства, включаючи економіку, культуру та політику.

Висновки. Отже, проблеми поєднання інтересів суспільства та особистості будуть існувати завжди, але поєднання першого з другим призводить до встановлення балансу суспільних інтересів. Сучасні взаємовідносини людини і суспільства в умовах глобального розвитку характеризуються суперечністю, неможливістю існування одного без

іншого; творчістю, де людина формує себе; маніпулюванням – через здатність людини керувати суспільством. Маючи різноманітні інтереси, ми проживаємо щасливе життя. А поєднання інтересів особистості з інтересами суспільства є потужним механізмом творення майбутнього усього світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Вероніка Ковальчук, студентка групи БКП-13

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Тема має значну важливість з кількох причин. По-перше, через економічну нестабільність та війну в Україні. В умовах військових дій та економічної нестабільності українські компанії повинні адаптуватися до нових реалій. Підприємства часто стають учасниками у підтримці нашої армії, що демонструє їхню соціальну відповідальність. По-друге, прагнучи увійти в ЄС, є зрозумілим, що бізнес України повинен відповідати стандартам ЄС, щоб бути конкурентоспроможним на міжнародних ринках.

Мета дослідження: виявити основні виклики і можливості для розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Відповідно до мети формуємо такі **завдання**: оцінити поточний стан впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні; виявити основні проблеми соціальної відповідальності бізнесу в Україні; дослідити вплив соціальної відповідальності на репутацію та ефективність бізнесу в Україні; запропонувати рекомендації для підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стан впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні за останні роки демонструє значний прогрес, хоча є і певні виклики. В Україні соціальна відповідальність бізнесу має різні прояви: залежно від положення підприємства на ринку, рівня конкуренції, характеру взаємин з органами державної та місцевої влади, наявності передвиборчої кампанії та ін. Перша форма носить класичний характер, що пов'язано з політикою підприємства щодо реалізації повноцінного соціального партнерства. Друга форма соціальної відповідальності бізнесу може бути пов'язана з отриманням від держави певних привілеїв, можливість розробки та видобутку корисних копалин, надання вигідного державного замовлення. Загалом, соціальна відповідальність бізнесу в Україні стає дедалі більш поширеним явищем, особливо на тлі викликів, пов'язаних із війною, економічними труднощами та соціальною нестабільністю. Основною тенденцією є активна участь у благодійності та волонтерстві. Через повномасштабну війну Росії проти України багато компаній переорієнтували свої програми на допомогу армії, підтримку внутрішньо переміщених осіб та відновлення інфраструктури. Корпорації та середній бізнес активно залучаються до фінансування гуманітарних проєктів, забезпечення медичними засобами та допомоги постраждалим. Соціальна відповідальність бізнесу неможлива без розвиненого громадянського суспільства, здатного виступати реальним партнером бізнесу під час вирішення соціальних питань. За такої умови можливий процес зростання готовності бізнесу залучатися в діалог і подальше партнерство з різними громадськими групами, збільшення кількості соціальних ініціатив, що виникають завдяки спільному мисленню, спрямованих на вирішення питань суспільного значення. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні стикається з низкою серйозних проблем, що ускладнюють її повноцінне впровадження. Економічна нестабільність, спричинена війною та кризами, змушує багато компаній зосереджуватися на виживанні, а не на соціальних ініціативах. Це особливо відчувається серед малого та середнього бізнесу, які мають обмежені ресурси. Державна підтримка також недостатня: відсутність чітких законодавчих стимулів, таких як податкові пільги або гранти для соціально відповідальних компаній, знижує мотивацію бізнесу брати участь у соціальних проєктах. Корупція та непрозорість в країні залишаються суттєвими ризиками, через що деякі компанії можуть уникати участі в ініціативах через страх перед залученням у корупційні схеми. Такий підхід може знижувати глибину та ефективність впровадження соціальних програм. Крім цього, впровадження соціальної відповідальності позитивно впливає на внутрішню ефективність компанії. Підтримка соціальних ініціатив, забезпечення гідних умов праці та соціальних програм для співробітників сприяють підвищенню рівня мотивації працівників, зниженню плинності кадрів та покращенню корпоративної культури. Це, у свою чергу, позитивно впливає на продуктивність праці та загальні результати бізнесу. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів, недосконалою конкуренцією на внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, зниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. Саме такі фактори виступають основою конкурентної переваги. Більшому поширенню соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, використання нових технологій, створення нової продукції, у результаті прибуток підприємства формується за рахунок скорочення витрат, підвищення конкурентоспроможності, формування нових ринків товарів або послуг. Співробітники відчувають більше задоволення

від своєї роботи, коли компанія демонструє турботу про їхні потреби та активно бере участь у вирішенні важливих суспільних питань. Для підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні необхідно впровадити низку рекомендацій, спрямованих на розвиток як державної політики, так і внутрішніх ініціатив компаній. Перш за все, важливу роль відіграє державна підтримка та законодавче регулювання. Створення чіткої системи податкових пільг або фінансових стимулів для компаній, які дотримуються принципів соціальної відповідальності, сприятиме більшій зацікавленості бізнесу в реалізації соціальних проєктів. Держава також може запровадити програми грантів на підтримку екологічних або соціальних ініціатив, а також спростити доступ до міжнародного фінансування для підприємств, що впроваджують сталі практики. Компаніям необхідно змінити свій підхід до соціальної відповідальності, переходячи від короткострокових маркетингових кампаній до довгострокових стратегій сталого розвитку. Окрім того, важливо підвищувати рівень обізнаності як серед бізнес-спільноти, так і серед суспільства загалом. Підприємства повинні інвестувати в навчальні програми для своїх співробітників щодо сталого розвитку та соціальної відповідальності, що допоможе глибше усвідомити їх значення і сприятиме активнішій участі у відповідних ініціативах. Паралельно з цим, потрібно вести активну комунікацію з суспільством щодо своїх соціальних проєктів, щоб зміцнити довіру громадськості і показати реальний вплив таких ініціатив. Компаніям також важливо забезпечувати прозорість своєї діяльності та публічно звітувати про результати своїх соціальних проєктів. Це допоможе зміцнити довіру з боку споживачів, співробітників і партнерів. Це не лише зміцнює репутацію, але й підвищує довіру до бізнесу з боку інвесторів і громадськості.

Висновки. Для підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні необхідні комплексні зусилля на всіх рівнях: від держави та громадянського суспільства до самих бізнесів. Загалом, соціальна відповідальність бізнесу в Україні стає все більш актуальною і необхідною, особливо в умовах кризи. Водночас подальший розвиток цього напрямку залежатиме від стабілізації економіки та завершення військових дій. Впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні стикається з багатьма викликами, але водночас є потенціал для її розвитку за умов стабілізації економіки та більшої підтримки з боку держави й суспільства. Цей напрям вимагає серйозного підходу та довгострокового планування, щоб забезпечити сталий розвиток і довіру з боку суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Діана Мартинюк, студентка БКП-13

ІДЕЯ ІСТОРИЧНОГО ПРОГРЕСУ В ПЕРІОД ПРОСВІТНИЦТВА: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ.

Актуальність теми дослідження. Ідеї Просвітництва впливають на формування сучасних демократичних суспільств, систем освіти та наукових досліджень. У сучасному світі, інформація та знання, принципи раціоналізму і критичного мислення є надзвичайно важливими. Ідеї індивідуальних прав та свобод доби Просвітництва продовжують бути основою для боротьби за права людини.

Метою дослідження є історичний прогрес, в якому виникли тогочасні ідеї, та як вони вплинули на суспільство. Відповідно до мети ставимо такі **завдання**: дослідити еволюцію загальних ідей Просвітництва; проаналізувати суть та особливості тодішнього становлення; вивчити основні концепції даного періоду.

Виклад основного матеріалу. Просвітництво, яке охоплювало XVII-XVIII століття, стало важливим етапом у розвитку філософської думки та суспільного прогресу. Цей період характеризувався значними змінами в науці, філософії, політиці та культурі, що сприяло формуванню нових підходів до розуміння історії та розвитку суспільства. Просвітники вірили, що людство постійно рухається вперед, досягаючи все більш високих рівнів розвитку завдяки розуму, науці та освіті. Ідея історичного прогресу в контексті Просвітництва розглядалась як поступовий рух від невігластва та дикості до цивілізації та освіченості. Філософи того часу, такі як Вольтер, Жан-Жак Руссо та Дені Дідро, вважали, що розвиток науки, техніки та освіти є основними двигунами цього прогресу. Вони підкреслювали важливість емпіричних досліджень та раціонального мислення як основи для розуміння світу. Освіта вважалась ключовим елементом прогресу. Просвітники наголошували на необхідності поширення знань та розвитку критичного мислення серед широких верств населення. Вони вважали, що освічена громада може краще контролювати своє майбутнє та сприяти загальному добробуту. Ідея прогресу також включала соціальні реформи, спрямовані на покращення умов життя, забезпечення прав і свобод людини. Просвітники виступали за рівність перед законом, свободу слова та віросповідання, а також за права на особисту власність. Вони відкидали телеологічний підхід, який передбачав наявність кінцевої мети історії. Натомість вони вважали, що прогрес є результатом природного розвитку людського розуму та суспільства. Це означало, що історія не має визначеної кінцевої мети, а є процесом постійного вдосконалення. Багато

просвітників дотримувалися матеріалістичних та механістичних поглядів, вважаючи, що всі явища можна пояснити через природні закони без звернення до надприродного. Вони вважали, що світ є механізмом, який можна зрозуміти та вдосконалити за допомогою науки та розуму. Важливою рисою Просвітництва було критичне ставлення до традиційних авторитетів та догм. Філософи того часу закликали до здорового сумніву та аналізу інформації, що сприяло розвитку нових ідей та підходів. Вони вважали, що критичне мислення є необхідним для прогресу та вдосконалення суспільства. Просвітництво, також відоме як «Вік розуму», було інтелектуальним та філософським рухом, що виник у Європі в XVII-XVIII століттях. Воно підкреслювало використання розуму для покращення розуміння всесвіту та покращення людського стану. Основними цілями Просвітництва були знання, свобода та щастя. Цей рух мав свої корені в минулому. Три основні джерела для ідей Просвітництва були ідеї давньогрецьких філософів, Ренесанс та наукова революція пізнього середньовіччя. Давні філософи помітили регулярність у функціонуванні природного світу і дійшли висновку, що розум може побачити і пояснити цю регулярність. Серед цих філософів виділявся Арістотель, який був видатним у відкритті та поясненні природного світу. Ренесанс відродив класичне навчання, тоді як Реформація розділила християнську церкву в Західній Європі. Наукова революція, сучасний рух, який втратив терпіння до релігійних суперечок і спроб церков перешкоджати прогресу в думці, також сприяла Просвітництву. Серед лідерів цієї революції були Френсіс Бекон, Рене Декарт, Ніколаус Коперник, Йоганнес Кеплер, Галілео Галілей, Готфрід Вільгельм Лейбніц та Ісаак Ньютон. Основні концепції Просвітництва включали захист прав (свобода, власність тощо), рівність та більшу справедливість у суспільстві, уряд за згодою, розум над забобонами та догмами, покращення освіти та мінімізацію державного та релігійного втручання у приватні справи. Просвітництво також підкреслювало важливість розуму та науки. Філософи, такі як Вольтер та Дені Дідро, вважали, що розум може привести до поліпшення життя та збільшення знань. Вони підкреслювали важливість індивідуальних прав та свобод, включаючи рівність перед законом, свободу слова та права на особисту власність. Освіта була ключовим елементом Просвітництва. Філософи наголошували на необхідності поширення знань та розвитку критичного мислення серед широких верств населення. Вони вважали, що освічена громада може краще контролювати своє майбутнє та сприяти загальному добробуту. Просвітництво також визначалося секуляризмом та релігійною терпимістю. Філософи ставили під сумнів традиційні релігійні погляди, наголошуючи на науці та розумі як основоположних принципах. Вони виступали за соціальні реформи, спрямовані на покращення умов життя та забезпечення прав і свобод людини. Ідея історичного прогресу в період Просвітництва відображала оптимістичний погляд на можливості людського розуму та його здатність покращувати світ. Ця ідея продовжує впливати на сучасне розуміння історії та суспільного розвитку, формуючи основи для подальшого прогресу та вдосконалення.

Висновки. Ідея історичного прогресу, що виникла в період Просвітництва, мала значний вплив на розвиток сучасного суспільства. Вона базувалася на вірі в раціоналізм, науку та гуманістичні цінності, такі як свобода і права людини. Просвітники, критикуючи традиційні інститути, сприяли секуляризації та демократизації суспільства, а також пропагували соціальні та економічні реформи. Ці ідеї заклали основи для сучасної науки, технологій, демократії та економіки, сприяючи створенню більш справедливого і розвиненого світу. Ідея прогресу показала, що людство здатне до постійного вдосконалення через освіту, науку і соціальні реформи, і ці принципи залишаються актуальними й сьогодні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ванесса Нгонга, студентка групи БКП-13

KNOWLEDGE IS POWER

Relevance of the research topic. When we learn, we develop, become more experienced, wiser, perceive things around us in a new way. And we always learn - every minute of our life, not only from books and textbooks. Every situation we experience, every person brings us new knowledge about the world.

The purpose of the research is to analyze the role of knowledge in the formation of personality, social relations and the development of society. Based on the goal, we set the following **tasks**: to investigate the importance of education and access to knowledge in modern society; to analyze how knowledge affects decision-making and the formation of an individual's worldview; to study how knowledge affects innovation and the technological process.

Presentation of the main material. Knowledge is the basis of our development and success in life. They help to make informed decisions and provide competitive advantages in various fields of activity. Education opens the door to new opportunities and forms critical thinking. Knowledge promotes social justice by helping people fight for their rights. So, the

more we know, the more we can influence our lives and the world around us. Knowledge means understanding of something such as facts, information, description and skills. Though man is physically weaker than many animals, for he cannot see as far as an eagle, nor carry heavy loads as some animals. Nevertheless he is the most powerful creature on earth. This power basically comes to him from knowledge not from physical strength. 'Knowledge is power' means that a man has education and a complete control on his life by using the strength of knowledge. The ability to acquire knowledge, preserve and pass it on to the future generation makes man powerful. It enables him to control the forces of nature and use them for his benefit. This power of knowledge, if used wisely can bring happiness to mankind. Knowledge leads to wisdom, respect and consequently power. But knowledge does not always come with power. Knowledge is the state of awareness or understanding and learning of specific information about something and it is gained from experience or study. This means a person has the resources to express his views dynamically and make intelligent decisions based on his every day situations, awareness and understanding. The benefits of knowledge are: the importance to shape our personality and perfect our behavior and dealings with people; knowledge is necessary in order to be able to formulate an opinion or develop a line of thought; a person gets the power to analyze and assert situations by his knowledge; with knowledge, a man can master the techniques of adjusting and accommodating with changes in the surroundings and life situations; knowledge helps a man to face adversities and stay balanced. Education is a key to success and this statement holds true as being knowledgeable can lead to a successful life. Knowledge will never diminish like any physical entities. In fact, the evolution of civilization in our society has happened due to the increase in the knowledge base of humans. Progress in the medical field has been made possible by developing rational thinking through the use of knowledge. Knowledge is the foremost tool of empowerment. Knowledge teaches us to be humble and compassionate. People with very humble backgrounds have risen to power and wealth, on the strength of knowledge and skill. Only this can maintain harmony in the society. There is a saying 'A little knowledge is a dangerous thing' represents the idea that a little bit of information can persuade individuals to believe they are more knowledgeable than they are, which can lead to blunders. When a person shares his opinions with others and lacks sufficient understanding of a certain issue, particularly in the medical or educational fields, it can lead to harmful circumstances. People with limited expertise frequently mislead others. Innocent people or those who lack information may readily trust the person claiming to know everything since they are usually quite convincing. Due to their overconfidence, a person with insufficient information and understanding can potentially become a source of agony and even death. Alexander Pope is credited with creating this proverb. In 1709, he stated in his work *An Essay on Criticism*, «A little learning is a hazardous thing.» Later, in 1774, *Lady's Complete Magazine* adopted it in its second edition, modifying the phrase to «A little knowledge is a hazardous thing.» Since then, it has been customary to employ the proverb in nearly the same wording as it first appeared. To get a positive change in the society or country, knowledge is the tool which has the power to do it. It gives us the vision of our future and what we can do in it. The technological advancement that we see today in all the countries of the world is the result of knowledge. Knowledge makes a country powerful not how many bombs or weapon the country have. Moreover, the growth of a country does not depend on the arms it has. However, it depends upon the knowledgeable person it has and it is possible only with the power of knowledge. It is a powerful tool that can restore the balance of the earth. On the other hand, it can destroy it in a matter of minutes. The richest person is not the one that has lots of knowledge but he/she is the one that has a lot of knowledge. As someone can steal your money but they can't rob you off of your knowledge. In addition, knowledge never decreases but it keeps on increasing with time. Consequently, a rich person can give his/her wealth to the nation but a knowledgeable person can give his/her knowledge to the nation which will enlighten the future of the nation. To sum it up, we can say that it is a very powerful tool that can do miracles in the right hand. And in the wrong hand, it can cause chaos and destruction of the whole nation or the world. Knowledge helps to settle things quietly without any war. Also, it helps us to fight away from corruption and many more bad things away from society.

Conclusions. In conclusion, knowledge serves as a profound source of power for humanity, distinguishing us from other creatures due to our ability to understand, acquire, and transmit information and skills. Unlike physical strength, which may be limited, the power derived from knowledge enables us to effectively harness nature and influence our lives positively.

Катерина Олійник, студентка групи БКП-13

МІСЦЕ БІБЛІЇ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Актуальність теми дослідження. Біблію у філософії Сковороди можна побачити через призму моралі, етики та духовного керівництва. Сковорода, український філософ, на якого вплинула християнська думка, часто звертався до біблійних вчень, щоб дослідити екзистенціальні питання та природу людства. Біблійний наголос на співчутті, справедливості та прагненні до мудрості перегукується з філософськими ідеями Сковороди, що робить її значним орієнтиром у його творах.

Мета дослідження: ознайомитись з місцем Біблії у філософії Сковороди. Відповідно до мети дослідження ставимо такі **завдання:** з'ясувати роль та світогляд Біблії у філософії Сковороди; дізнатись ключові аспекти Біблії у філософії Сковороди; проаналізувати відношення Біблії у філософії Сковороди.

Виклад основного матеріалу. Біблія відігравала центральну роль у філософії Григорія Сковороди, ставши джерелом натхнення для його ідей та моральних принципів. Вона була не лише книгою віри, але й основним текстом, через який він розглядав світ і людину. Сковорода був глибоко релігійною людиною, і його філософія тісно переплетена з біблійними вченнями. Сковорода сприймав Біблію як морально-філософський путівник, який допомагав йому зрозуміти сутність буття. Його вчення було спрямоване на пошук внутрішньої гармонії, і для цього він використовував біблійні символи та притчі. Філософ часто посилався на біблійні тексти, щоб пояснити свої ідеї про самопізнання, моральність та щастя. Основна ідея Сковороди, відома як «філософія серця», базується на біблійному принципі любові та моральної чистоти. Він вважав, що справжнє пізнання людини полягає у її здатності зрозуміти себе та свій внутрішній світ, подібно до того, як Біблія закликає до духовного пізнання. Самопізнання, за Сковородою, є ключем до істинної свободи та щастя, і це можна досягти через спілкування з Богом. У філософії Сковороди біблійна символіка відіграє важливу роль. Наприклад, він часто використовував образ «двох світів» – видимого та невидимого, що відображає біблійне вчення про тілесний і духовний світи. Ця концепція стала основою його розуміння людини як подвійної істоти: тілесної та духовної. Сковорода також розглядав Біблію як книгу, що розкриває сенс життя через притчі та алегорії. Його власні твори часто мають алегоричний характер, що відображає його глибоке захоплення біблійною мудрістю. Він вірив, що істинне знання приховане під поверхневим змістом речей, як це часто трапляється у Біблії. Філософія Сковороди наголошувала на ідеї свободи, яка також має свої корені в біблійному вченні. Для нього свобода не була зовнішньою, а внутрішньою – це звільнення від пристрастей і суєти світу. Він стверджував, що людина повинна жити відповідно до своєї внутрішньої природи, яка є божественною і чистою. Це думка перегукується з біблійною концепцією свободи від гріха та пристрастей. Біблія також вплинула на етику Сковороди. Він пропагував християнські чесноти, такі як смирення, доброчинність і любов до ближнього. Для Сковороди християнська мораль була основою для гармонійного співіснування людей. Його вчення відображає біблійний заклик до любові та служіння іншим. Однією з центральних тем у творчості Сковороди є пошук щастя. Він вважав, що щастя полягає не у зовнішніх благах, а у внутрішньому стані душі, і це переконання походить від біблійного розуміння духовної радості. Він підкреслював, що людина може бути щасливою, лише якщо знайде мир і гармонію в собі, подібно до того, як Біблія вчить шукати духовного задоволення у Бозі. Сковорода часто використовував біблійні образи для опису моральних принципів. Він також інтерпретував Біблію як джерело моральної істини, яка вказує на шлях до гармонійного життя. Сковорода був переконаний, що людина повинна жити відповідно до свого призначення, яке Бог закла в неї. Це відображає біблійну ідею про те, що кожен має своє місце у Божому плані. Сковорода був прихильником ідеї внутрішньої свободи, яка досягається через духовне зростання і самопізнання, що відображає біблійне вчення про відродження і нове життя в Христі. Він наголошував, що людина повинна звільнитися від мирських бажань і прагнути до вічних цінностей, таких як любов і мудрість. Також Сковорода підкреслював важливість духовної рівноваги, яка є однією з основних ідей Біблії. Він вважав, що людина повинна бути стійкою до життєвих труднощів, зберігаючи внутрішній спокій та віру, що перегукується з біблійними настановами про терпіння і надію. Біблія вчила Сковороду бачити Бога у всьому навколишньому світі. Він вірив, що весь світ є відображенням божественної мудрості, і це сприйняття закладене в його філософії природи. Сковорода вважав, що людина може пізнати Бога через споглядання природи та її законів, подібно до того, як Біблія вчить, що Бог присутній у своїх творіннях. У своїй філософії Сковорода часто використовував біблійні образи, щоб проілюструвати ідеї про життя і смерть. Він розглядав життя як подорож, що має свої випробування, а смерть – як перехід до вічного життя, що відповідає християнському погляду на смерть як на ворота до вічності. Таким чином, Біблія була не тільки джерелом віри для Григорія Сковороди, але й основою його філософських роздумів. Вона формувала його погляди на мораль, свободу, щастя та сенс життя, а також надає алегоричний і символічний характер його творам.

Висновки. Біблія відігравала ключову роль у філософії Григорія Сковороди. Вона була джерелом його натхнення, моральних принципів і роздумів про людське буття. Сковорода інтерпретував біблійні притчі та символи для формування своїх ідей про самопізнання, внутрішню свободу, моральність і щастя. Він підкреслював важливість духовного життя, гармонії, любові та відданості Богові.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Христина Осовська, студентка групи БКП-13

ЕТИКА І. КАНТА І СУЧАСНІСТЬ

Актуальність теми дослідження. Етика Іммануїла Канта є однією з ключових течій у філософії Нового часу, що набула значного впливу на розвиток сучасної моральної думки. У світі, де моральні дилеми стають все складнішими через глобалізацію, технологічний прогрес і культурні зміни, кантівська етика як концепція, що ґрунтується на автономії людини і універсальності моральних принципів, залишається актуальною для осмислення

людської поведінки і норм. Аналіз етичних ідей Канта сьогодні дозволяє глибше зрозуміти природу моралі і відповідальності індивіда в умовах сучасного світу, де домінують питання прав людини, екології та соціальної справедливості.

Метою дослідження є вивчення основних принципів етики Іммануїла Канта та їхнього значення для сучасної філософії моралі. Дослідження спрямоване на переосмислення кантівських підходів в контексті сучасних етичних викликів, а також на оцінку того, наскільки ідеї Канта можуть бути адаптовані до сучасних умов і нових соціокультурних контекстів. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: проаналізувати основні положення етики Іммануїла Канта, зокрема його концепцій категоричного імперативу та морального закону; розкрити поняття автономії людини і визначити його роль у кантівській моральній філософії; оцінити вплив кантівської етики на сучасну філософську думку та дослідження можливостей її переосмислення в сучасних етичних дискусіях; висвітлити основні сучасні підходи до реконструкції критичної етики Канта.

Виклад основного матеріалу. Етика Іммануїла Канта базується на концепції автономії раціональної людини, де найвищим моральним авторитетом є сама людина, що має здатність самостійно приймати рішення на основі раціональних принципів. Як зазначає сам Кант, «вищого морального авторитету, ніж раціональна автономна людина, немає». Це означає, що мораль не може бути продиктована зовнішніми авторитетами або державою, вона повинна випливати з внутрішньої здатності індивіда писати моральні закони для самого себе. Таким чином, «мораль — це не питання дотримання правил, встановлених якимось вищим органом влади. Це скоріше питання написання правил для себе, сумісних з раціональним автономним характером, який ми поділяємо з іншими особами». Категоричний імператив, як основний принцип кантівської етики, є універсальним моральним законом, що вимагає від людини діяти так, щоб її дії могли стати універсальним законом для всіх. Це робить мораль автономною та не залежною від зовнішніх обставин або прагнень до досягнення якихось результатів. Кант підкреслює, що «мораль не можна розглядати лише як засіб досягнення якого-небудь результату», оскільки вона має самоцінність і є метою сама по собі. Сучасні дослідження кантівської етики спрямовані на переосмислення її в контексті нових соціальних і технологічних викликів. Наприклад, сучасні філософи активно обговорюють питання штучного інтелекту, екологічної відповідальності та прав людини, використовуючи кантівські принципи як базу для нових інтерпретацій моралі. Як зазначають дослідники, «сучасні дослідження кантівської етики є спробою дати нові засоби її переосмислення і нові підходи реконструкції критичної етики. Критична етика Канта своїм вхідним пунктом має усвідомлення практики, в якій втілюється розумна поведінка людини». У концепції Канта важливим є усвідомлення того, що абсолютна цінність морального закону зумовлює аналогічну цінність його носія і виконавця — людину. «Абсолютна цінність морального закону зумовлює аналогічну цінність його носія і виконавця — людину, людську особистість». Це підкреслює глибоку повагу до людської гідності і моральної цінності кожної особи, незалежно від її соціального статусу або впливу. Сучасні інтерпретації етики Канта також підкреслюють творчий і діяльний характер людини, зазначаючи, що в концепції Канта «людина постає творчою і діяльною, при тому чим вона активніша, тим розгалуженішими будуть її зв'язки з дійсністю і, відповідно, — ширшими знання». Це підтверджує важливість людської активності і постійного самовдосконалення, що є ключовими моментами кантівської етики.

Висновок. Етика Іммануїла Канта залишається однією з найважливіших філософських систем, що формує підґрунтя для сучасних дискусій про мораль і відповідальність. Вона зберігає свою актуальність у сучасному світі завдяки універсальності категоричного імперативу і ідеї автономії раціональної особистості. Кантівська етика продовжує надихати нові покоління філософів, даючи їм інструменти для аналізу та розв'язання сучасних моральних проблем.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Ірина Остапюк, студентка групи БКП-13

СВІДОМІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Актуальність теми дослідження. Тема свідомості та штучного інтелекту є однією з найбільш важливих та дискусійних у сучасному світі. З кожним днем штучний інтелект стає все більш досконалишим, виконуючи складні завдання, які раніше вважалися виключно людськими. І це в свою чергу призводить до запитань: чи можуть машини мислити? Чи мають вони свідомість? І якщо так, то які наслідки це матиме для людства? Ця тема поєднує в собі філософські, технічні, етичні і соціальні аспекти, що робить її актуальною для дослідження в багатьох сферах.

Мета дослідження: визначити та проаналізувати ключові аспекти взаємозв'язку між свідомістю людини та розвитком штучного інтелекту, дослідити можливості створення свідомих систем штучного інтелекту, зрозуміти природу свідомості, а також оцінити етичні, філософські та технічні аспекти взаємодії людини з такими системами.

Відповідно до мети дослідження формулюємо такі **завдання**: визначити поняття свідомості; дослідити розвиток штучного інтелекту; вивчити можливості створення свідомого штучного інтелекту та покращення взаємодії людини та штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Свідомість є однією з найбільш загадкових і складних проблем сучасної науки та філософії. Вона визначається як здатність суб'єкта усвідомлювати свій внутрішній світ, емоції, думки та відчуття. Штучний інтелект (ШІ) — це галузь комп'ютерних наук, яка має на меті створення систем, здатних до виконання завдань, що потребують інтелектуальної діяльності, таких як розпізнавання мовлення, навчання або прийняття рішень. Одне з ключових питань, яке виникає в контексті розвитку штучного інтелекту, полягає у можливості наділення його свідомістю. Чи можуть технології досягти такого рівня, щоб штучна система мала самосвідомість? Свідомість традиційно визначають як здатність людини усвідомлювати власні думки, почуття та навколишній світ. Вона часто поділяється на різні аспекти: феноменологічну свідомість (переживання відчуттів та емоцій), когнітивну свідомість (усвідомлення думок та процесу мислення) та самосвідомість (здатність усвідомлювати себе як окремих об'єкт). Свідомість є центральним феноменом людського існування, який включає здатність до самоусвідомлення, рефлексії та переживання суб'єктивного досвіду. Хоча існує багато теорій свідомості, її точна природа залишається загадкою. Людський мозок обробляє величезні обсяги інформації, проте свідомість виходить за межі простих когнітивних процесів і включає суб'єктивні аспекти, такі як відчуття, емоції, інтуїція та індивідуальне сприйняття світу. Одне з центральних питань полягає в тому, чи є свідомість результатом винятково біологічних процесів, чи це феномен, що може бути відтворений штучно. Деякі теоретики вважають, що свідомість є невіддільною від біологічної природи мозку, тоді як інші стверджують, що вона може бути результатом обчислювальних процесів, і тому потенційно відтворюваною у штучних системах. Сучасний штучний інтелект досяг значних успіхів у виконанні завдань, котрі раніше вважались прерогативою людей. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть генерувати текст, розпізнавати зображення та вчитись на основі великих обсягів даних. Незважаючи на це, сучасні системи штучного інтелекту не мають свідомості в означеному сенсі — вони не здатні до справжнього усвідомлення чи самоусвідомлення. Вони обробляють інформацію згідно алгоритмів, без емоцій чи намірів. Існує кілька напрямків досліджень, які намагаються визначити, чи може свідомість бути створена штучним шляхом. Один з них зосереджується на імітації діяльності людського мозку за допомогою нейронних мереж і глибокого навчання. Інший підхід полягає в розробці нових алгоритмів, які б могли моделювати суб'єктивний досвід і самосвідомість. Однак жоден із цих підходів поки що не наблизився до створення системи, яка могла б вважатися свідомою у тому сенсі, як це розуміється в контексті людини. Важливе питання полягає в можливості виникнення свідомих систем штучного інтелекту, а також у тому, як це може бути реалізовано. Одна з ідей передбачає, що можна створити системи, які в змозі моделювати людську когнітивну діяльність на настільки високому рівні, що в результаті може з'явитися суб'єктивний досвід. Однак на цьому шляху існує безліч перешкод, серед яких — потреба у більш глибокому розумінні свідомості та її нейрофізіологічних основ. Додатково, багато дослідників ставлять під сумнів можливість простого «програмування» або «симуляції» свідомості. Вони вважають, що навіть найскладніші алгоритми не можуть створити справжню свідомість, оскільки вона є невід'ємною рисою біологічних істот, а не лише обчислювальним процесом. Окрім теоретичних аспектів, особливу увагу слід приділити етичним, філософським і технічним викликам. Якщо свідомий штучний інтелект дійсно буде створений, це викличе ряд серйозних етичних і філософських питань. Чи можуть свідомі машини вважатися суб'єктами з моральними правами? Чи будуть вони підпадати під ті ж етичні норми, що й люди? Як нам слід ставитися до таких систем, якщо вони зможуть відчувати страждання або радість? Філософські дискусії також зосереджуються на питаннях про те, чи буде така свідомість аналогічною до людської, чи матиме вона інші властивості. Зокрема, філософи обговорюють питання особистої ідентичності та меж свідомості в умовах, коли її носіями є штучні системи. На технічному рівні створення свідомих систем штучного інтелекту вимагає вирішення багатьох завдань, пов'язаних з обробкою великих обсягів даних, нейроморфними обчисленнями, енергетичною ефективністю та безпекою. Крім того, вчені мають розробити нові підходи до навчання систем, що можуть самостійно адаптуватися до нових умов і приймати рішення на основі суб'єктивного досвіду. Однією з основних проблем є також забезпечення того, щоб такі системи залишалися під контролем людини і не становили загрози. Існує ризик, що свідомі ШІ можуть стати неконтрольованими або набути властивостей, які буде важко передбачити чи керувати.

Висновки. У підсумку хочу сказати, що дослідження взаємозв'язку між свідомістю людини та розвитком штучного інтелекту відкриває перед людством нові наукові та технологічні горизонти. Хоча на даний момент створення свідомого штучного інтелекту є більше гіпотетичною можливістю, ніж реальністю, подальші дослідження у цій галузі можуть мати величезний вплив на наше розуміння природи свідомості та науковий прогрес загалом. Водночас, розвиток таких технологій потребує ретельної оцінки етичних, філософських та технічних аспектів, щоб уникнути можливих негативних наслідків для суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Глобалізація створює нові виклики для особистого і колективного вибору. В умовах взаємозалежності країн та культур рішення окремих осіб і держав мають ширші наслідки, впливаючи на економіку, екологію, політику та соціальну сферу. Питання відповідальності стає особливо важливим, коли технологічний прогрес та глобальні комунікації швидко змінюють світ, що часто призводить до непередбачуваних наслідків. Сучасне суспільство стикається з моральними дилемами, де правильний вибір може бути неочевидним через складність глобальних процесів.

Мета дослідження: аналіз впливу глобалізації на етичні аспекти вибору та відповідальності, а також формуванні нових підходів до моральної відповідальності в умовах глобальної взаємодії. Відповідно до мети ставимо наступні **завдання:** проаналізувати, як глобалізація впливає на етичні принципи вибору та відповідальності в сучасному суспільстві; оцінити взаємозв'язок між глобальними викликами та моральною відповідальністю індивідів і колективів; визначити нові підходи до прийняття етичних рішень в умовах глобалізованої взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація стала одним із найважливіших феноменів сучасності, який суттєво змінює соціальні, політичні та економічні процеси. У контексті філософії, глобалізація ставить нові виклики перед етикою вибору та відповідальності, оскільки зростає взаємозалежність між окремими індивідами, державами та культурами. Це означає, що рішення, прийняті в одній частині світу, можуть мати глобальні наслідки, впливаючи на життя людей в інших країнах. Одним із основних аспектів глобалізації є зростання інтернаціоналізації економіки та інформаційних потоків, що посилює вплив транснаціональних корпорацій та медіа. Як зазначають дослідники, такі компанії можуть здійснювати величезний вплив на політику, економіку і навіть культуру країн, де вони функціонують. Відповідно, виникає питання етичної відповідальності цих корпорацій за свої рішення. Наприклад, проблема експлуатації робочої сили в країнах, що розвиваються, або вплив екологічно небезпечних виробництв на місцеві екосистеми є яскравими прикладами того, як глобалізація ускладнює питання відповідальності. Філософи, такі як Еммануель Левінас і Ханна Арендт, розробили концепції, що стосуються відповідальності перед «Іншим» та етичного вибору в умовах множинності сучасного світу. Левінас акцентує на необхідності відповідальності за іншого як фундаментального етичного принципу. У глобалізованому світі цей принцип набуває нового виміру, оскільки сучасна взаємодія між народами і культурами підкреслює необхідність відповідальності за дії, що впливають на інші суспільства і культури. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, міграційні кризи, економічна нерівність і пандемії, вимагають нових підходів до розуміння моральної відповідальності. У цих умовах особиста відповідальність стає складнішою, оскільки наслідки рішень виходять за межі національних держав і зачіпають інші частини світу. Зміна клімату є одним із найяскравіших прикладів глобального виклику, що піднімає питання етики відповідальності. Дії окремих держав, корпорацій та навіть індивідів мають вплив на глобальну екосистему. Дослідження показують, що найбільше страждають найбідніші країни, які самі роблять мінімальний внесок у кліматичні зміни, але найбільше від них потерпають. Це піднімає питання справедливості і моральної відповідальності тих, хто спричиняє найбільший негативний вплив на довкілля. Одним із ключових наслідків глобалізації є потреба в нових етичних підходах, які враховують взаємозв'язок різних культур, економік і політичних систем. У сучасному світі неможливо ігнорувати вплив культурного різноманіття та необхідність враховувати інтереси різних груп у процесі прийняття рішень. Одним із таких підходів є космополітична етика, що закликає до глобальної солідарності та відповідальності. Важливою також є роль міжкультурної етики, що враховує специфіку різних культур і їхніх моральних цінностей. Етичний плюралізм, що визнає рівність різних культурних поглядів на етику і мораль, є ключовим для того, щоб уникнути конфліктів і забезпечити прийняття рішень, які будуть етично обґрунтованими в глобальному контексті.

Висновки. Глобалізація створює нові умови для етичного вибору і відповідальності, змушуючи переосмислювати традиційні підходи до цих питань. В умовах глобальної взаємодії постає необхідність враховувати не лише індивідуальні інтереси, а й вплив рішень на інші спільноти, екосистеми і майбутні покоління. Завдання етики у глобалізованому світі — розробити нові підходи до відповідальності, які враховуватимуть інтереси всього людства і забезпечуватимуть справедливість для всіх сторін глобальної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СВОБОДА ЯК ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Актуальність теми дослідження. Свобода є одним із фундаментальних принципів, на яких базується сучасне суспільство, проте її розуміння та реалізація значно варіюються в різних політичних системах. В епоху глобалізації та швидких політичних змін, зокрема через підйом авторитарних режимів, питання свободи стає дедалі актуальнішим. На тлі політичної нестабільності, зростання правих і лівих радикальних рухів, а також загроз із боку новітніх технологій, що обмежують приватність і свободу слова, важливість глибокого осмислення цього феномену не можна недооцінювати. Дослідження свободи в сучасному політичному контексті дозволяє зрозуміти, як різні держави використовують цей концепт для легітимації своїх дій та яким чином свобода впливає на політичну владу. З огляду на це, актуальність вивчення свободи як політичного феномену зростає у світлі нових викликів, які постають перед демократіями та автократіями.

Мета дослідження: аналіз свободи як політичного феномену, її теоретичних підходів та впливу на сучасні політичні системи різних держав. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** зробити огляд основних філософських підходів до поняття свободи; вивчити еволюцію політичних концепцій свободи в різних історичних епохах та культурних контекстах; проаналізувати реалізації свободи в сучасних демократичних державах та авторитарних режимах, щоб зрозуміти, як політичні системи використовують свободу для легітимації або обмеження прав громадян.

Виклад основного матеріалу. Історично, філософія надавала різні інтерпретації свободи, залежно від культурних, соціальних і політичних контекстів. Ліберальна традиція, що бере свій початок у працях Джона Локка та Джона Стюарта Мілля, трактує свободу як невід'ємне право людини на самовизначення та автономію. Локк стверджував, що свобода повинна бути обмеженою лише законом природи, а її порушенням є лише дії, що завдають шкоди іншим. Мілля, у свою чергу, акцентував увагу на межах свободи: вона закінчується там, де починається шкода для іншого індивіда. Сучасні філософи, такі як Ісайя Берлін, розрізняють «негативну» та «позитивну» свободу: перша означає свободу від втручання, а друга – свободу для досягнення самореалізації. Марксистський підхід до свободи заснований на ідеї, що справжня свобода може бути досягнута лише у безкласовому суспільстві, де відсутні економічні ланцюги. Екзистенціалісти, такі як Сартр, акцентували на екзистенційному вимірі свободи, де свобода сприймається як тягар відповідальності за власні дії. Ці різні підходи демонструють, як поняття свободи еволюціонувало протягом історії і як його розуміння змінювалося в залежності від соціально-політичних умов. Концепція свободи розвивалася протягом століть, від античних уявлень до сучасних демократичних норм. У Стародавній Греції свобода асоціювалася з громадянською участю у справах поліса. Тільки вільні чоловіки могли брати участь у політичних процесах, що відображало певну обмеженість поняття свободи. У Римській імперії свобода набула більш індивідуалістичного характеру, де закон і право забезпечували захист від свавілля держави. Середньовічна думка, особливо через християнське вчення, трактувала свободу як духовний стан людини, залежний від божественного милосердя. Ренесанс і Просвітництво, зокрема праці Джона Локка, Жан-Жака Руссо та Іммануїла Канта, змінили уявлення про свободу, підкреслюючи права людини і необхідність соціальних контрактів між громадянами та державою. У XX столітті, особливо після Другої світової війни, свобода стала головною темою міжнародних політичних дискусій, оскільки демократичні держави протистояли тоталітарним режимам. Цей період також ознаменувався розширенням прав і свобод для меншин і підкорених народів, що стало результатом деколонізаційних процесів. У сучасних демократичних державах свобода є ключовим принципом, на якому базуються конституції та правові системи. Свобода слова, свобода зібрань, свобода пересування та інші права закріплені як у національних законодавствах, так і в міжнародних договорах. Демократії також мають механізми захисту цих прав через незалежні суди, омбудсменів і правозахисні організації. Проте навіть у демократичних державах іноді виникають конфлікти між безпекою і свободою, як це сталося після терористичних атак 11 вересня 2001 року, коли багато країн прийняли закони, що обмежують певні свободи. В авторитарних режимах свобода часто обмежується через державний контроль над засобами масової інформації, переслідування опозиції та використання політичних репресій. Наприклад, в Росії та Китаї, уряди активно контролюють доступ до інформації, обмежують свободу вираження і накладають обмеження на політичну опозицію. Такі обмеження є типовими для багатьох авторитарних режимів, де державна влада використовує силу, щоб зберегти контроль над суспільством і зменшити вплив незалежних інститутів.

Висновки. Свобода як політичний феномен має складну структуру та різні форми реалізації залежно від історичного та політичного контексту. У демократичних державах вона виступає фундаментальною цінністю, яка забезпечує права і можливості громадян для самореалізації та участі в політичному житті. В авторитарних режимах свобода часто стає жертвою державного контролю та репресій, що підкреслює важливість її захисту на міжнародному рівні. Історичний розвиток концепції свободи від античності до сучасності свідчить про те, що вона завжди була центральним елементом політичних дискусій. Аналіз філософських підходів та сучасних політичних практик дозволяє краще зрозуміти, як свобода впливає на розвиток суспільства та політичних систем. Вивчення свободи як політичного феномену є ключовим для розуміння майбутніх викликів і можливостей у політичній сфері.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Руднічук, студентка групи БКП-13

ФІЛОСОФІЯ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ: ПРИКЛАДИ, ЯКИХ МИ НЕ БАЧИМО

Актуальність теми дослідження. У світі, де елементарний вибір їжі на сніданок може відображати наші глибокі філософські переконання про свободу та відповідальність, варто більше уваги приділяти поглибленому аналізу своїх бажань і дій. Це може допомогти не лише в самоідентифікації, а й удосконаленні власного образу життя.

Мета дослідження: дослідження окремих областей філософії (Філософія свободи волі, Філософія автентичності, Філософія техніки й Філософія мотивації), та їх зв'язку з повсякденним життям. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** зрозуміти поняття філософії свободи волі; ознайомитись з терміном філософії автентичності; обдумати питання філософії техніки; усвідомити важливість тематики філософії мотивації; зуміти пояснити феномен перетину повсякденності з філософією.

Виклад основного матеріалу. Прокинутись, зробити сніданок, піти на роботу, повернутись додому, повечеряти, лягти спати – замкнуте коло буденності кожної середньостатистичної дорослої людини. Проживаючи це день за днем, навіть слідкувати за своїми діями стає важко, й, відповідно, чимало роздумів розчиняється в призмі автопілоту. Маленькі, рутинні дії містять великі істини та глибокі сенси, які ми часто не помічаємо, тому філософські питання можна знайти в багатьох речах, які ми робимо щодня. Кожна з тих звичних нам дій: харчування, робота, рух, відпочинок – є наслідком безлічі рішень. На моменті вибору зранку «Чай або кава?», ці рішення здаються незначними, однак і вони не меншим чином поставляють питання свободи волі. Чи є наші рішення результатом вільного вибору, чи, можливо, обумовлені зовнішніми факторами, наприклад, соціальним тиском або попереднім досвідом? І, власне кажучи, питання свободи дії не втрачає актуальності століттями. Наприклад, Фрідріх Ніцше казав: «Хто відчуває несвободу волі - психічнохворий; хто заперечує її - дурний», або ж Ісаак Башевіс Зінгер: «Ми повинні вірити у свободу волі. У нас просто немає вибору», чи Бенедикт Спіноза: «Якби камінь, що вільно падає, міг мислити, він думав би, що падає з власної волі». Виражаючи скептичне ставлення до свободи думки, філософи різних часів звертають увагу на суть природи прийняття рішень, бо вона дійсно неоднозначна і потребує набагато більше розмірковувань, ніж ми дозволяємо собі в рамках рутини. Та, насправді, ступаючи за поріг дому, ми дійсно стаємо чимось більшим за цілком прецедентний набір варіантів розвитку подій, що виникають внаслідок прийнятих рішень. З цього моменту, ми - частина соціуму. Чимало з нас щодня взаємодіє з навколишніми, граючи певні соціальні ролі: співробітник, друг, родич, перехожий і т.д. Ці ролі вимагають від нас певної поведінки і певних очікувань, але чи є ми автентичними в цих ролях? Надалі важливим постає питання пошуку справжньої сутності кожної людини відповідно лише до власних переконань, бажань і цінностей, а не зовнішніх норм або очікувань суспільства. Мова йде про праці сфери Філософії автентичності. Вона наголошує на тому, що ми маємо прагнути бути «собою» у кожній взаємодії, але, намагаючись відповідати чужим очікуванням, втрачаємо власну особистість. У своїй роботі «Етика автентичності» Чарльз Тейлор намагається обґрунтувати тезу про автентичність як моральну ідею, яка виникла і розвинулася в епоху модернізму. Його думка полягає в тому, що цей ідеал виник і отримав тверду основу не так давно, в епоху Просвітництва, але зазнав кількох трансформацій і значних розбіжностей. Він зазначає, що в сучасному суспільстві чітко проявляються три «хвороби», які поставили під сумнів істину як моральний ідеал, який вимагає уваги та розвитку. Тейлор говорить: «Перше занепокоєння пов'язане з тим, що можна було б назвати втратою сенсу, нівелюванням моральних горизонтів. Друге – стосується затьмарення цілей перед лицем нестримного інструментального мислення. Третє – пов'язане із втратою свободи». Але чому ми стаємо відображенням суспільних норм? Можливо, бо з розвитком технологічного прогресу, соціальний тиск почав зростати у геометричній прогресії, поки технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя? Ми постійно користуємося смартфонами, соціальними мережами та іншими цифровими засобами, однак мало хто замислюється про філософські наслідки цього. Як технології впливають на нашу волю? Технології – це засіб пропагування демократії, чи розповсюдження залежності від пристроїв? Філософія техніки підкреслює екзистенційні питання про людську автономію і природу прогресу. І, звичайно ж, мотивація – те, що об'єднує наше єство в єдине. Саме їй варто приділяти першочергову увагу, бо кожне наше рішення завжди в першу чергу обумовлюється фактором мотивації, і, лише згодом, тримаючись на її фундаменті, перетворюється у фактичну реакцію. Дослідження фізіології, джерел та механізмів причин, що спонукають людину до дії, або ж спроби зрозуміти рушійну силу нашої поведінки і яким чином зовнішні й внутрішні фактори впливають на прийняття рішень, - це Філософія мотивації. До неї можна віднести вивчення понять детермінізму - про закономірний взаємозв'язок та взаємозумовленість явищ, гедонізму - про значення насолоди в повсякденному житті, евдемонізму - про централізацію життєвих принципів навколо щастя, екзистенціалізму - про усвідомлення людини як унікальної, неповторної істоти й т.д., тобто понять, охоплюючих наше життя до найменшої деталі.

Висновки. Філософія повсякденного життя постійно оточує нас, навіть якщо ми цього не помічаємо. Простір для філософських роздумів стосується рішень, які ми приймаємо, соціальних ролей, які ми виконуємо, а також

наших стосунків із часом і технологіями. Вміння знаходити сенс у щоденних справах є важливим, оскільки це дозволяє нам краще зрозуміти себе та своє місце у світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Леся Савечко, студентка групи БКП-13

ХРИСТІЯНСЬКА ЛЮБОВ І СМІРЕННІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. У світі, де панують конкуренція, індивідуалізм, матеріалізм і соціальні конфлікти, такі християнські цінності, як любов до ближнього та смиренність, набувають особливого значення. Християнська любов, яка виражається у жертвності та турботі про ближнього, є важливим елементом соціальної єдності. Вона допомагає подолати бар'єри між людьми різних культур, релігій, соціальних статусів. У сучасному світі, де часто домінують матеріальні інтереси, саме любов може бути тим зв'язком, що об'єднує людство. Смиренність як духовна чеснота дозволяє людині краще розуміти своє місце у світі, уникати гордині та зверхності, будувати стосунки на основі поваги і співчуття. Таким чином, дослідження християнських ідеалів любові і смиренності може надати нові шляхи вирішення конфліктів і кризи духовності у сучасному суспільстві.

Мета дослідження полягає у глибокому вивченні та осмисленні ролі цих християнських чеснот у розумінні сучасних соціальних і культурних процесів. Це дослідження прагне виявити, як принципи любові та смиренності можуть бути актуальними і застосовними в умовах глобальних викликів: соціальної несправедливості, духовної кризи, екологічних проблем та морального занепаду. Відповідно до мети ставимо наступні **завдання**: проаналізувати теологічні основи християнської любові та смиренності; дослідити вплив християнських цінностей на сучасне суспільство – як любов і смиренність можуть сприяти вирішенню проблем відчуженості, агресії, нерівності та роз'єднаності; оцінити можливості впровадження цих чеснот у сучасне життя.

Виклад основного матеріалу. Християнська любов (агапе) і смиренність є двома фундаментальними чеснотами в християнській теології та духовній практиці. Їхнє значення вкорінене в Писанні та інтерпретаціях отців церкви, але також може бути проаналізоване з філософської точки зору, оскільки вони стосуються фундаментальних питань людського існування, сенсу життя та взаємин людини з Богом і ближнім. Християнські цінності відіграють значну роль у формуванні сучасного суспільства, впливаючи на моральні, культурні та етичні норми. Основні принципи, такі як любов до ближнього, милосердя, співчуття, прощення, гідність кожної людини, стали невід'ємною частиною морального коду багатьох сучасних суспільств. Один із найважливіших аспектів християнських цінностей — ідея рівності та гідності кожної людини. Це знаходить відображення в концепціях прав людини, які стали базовими для сучасних демократичних суспільств. Християнське вчення про любов і турботу про ближнього формує ідеї соціальної відповідальності, солідарності та допомоги тим, хто цього потребує. Водночас ідея прощення сприяє формуванню культури діалогу та мирного вирішення конфліктів. У сучасному світі, який часто характеризується швидкими змінами та кризами цінностей, християнські ідеї можуть виступати як стабілізуючий фактор. Вони нагадують про необхідність моральних орієнтирів та закликають до гармонії, збереження людяності в технізованому суспільстві. Таким чином, християнські цінності продовжують мати значний вплив на суспільство, пропонуючи вічні моральні орієнтири, які зберігають свою актуальність навіть у мінливих умовах сучасного світу. Принципи любові та смиренності залишаються актуальними в умовах глобальних викликів, оскільки вони пропонують моральні орієнтири для вирішення складних проблем сучасності. Соціальна несправедливість. Любов до ближнього є основою для боротьби з нерівністю. Якщо ми сприйматимемо кожну людину як рівну й цінну, то соціальні проблеми — бідність, дискримінація, нерівність — можуть бути вирішені через активну підтримку слабких та вразливих. Смиренність, у свою чергу, допомагає визнати, що особисті інтереси не повинні стояти вище за суспільне благо. Духовна криза. Сучасне суспільство часто страждає від втрати моральних орієнтирів і сенсу життя. Любов як принцип турботи про інших може відновити гармонію та зміст існування, а смиренність допомагає уникнути егоїзму та гордині, що часто веде до духовної порожнечі. Екологічні проблеми. Принципи любові до творіння та смиренності перед природою закликають до поваги та відповідальності за довкілля. Відмова від споживацької культури та визнання нашої залежності від природи можуть допомогти змінити ставлення до планети й сприяти екологічній сталості. Моральний занепад. У світі, де моральні цінності часто ігноруються заради особистої вигоди, любов і смиренність пропонують альтернативний шлях. Вони закликають до співпереживання, терпимості й відмови від егоцентризму, що сприяє відновленню етичних норм і морального здоров'я суспільства. Отже, ці принципи не лише зберігають свою актуальність, а й можуть стати

ключем до вирішення багатьох глобальних проблем, допомагаючи побудувати більш справедливий і гармонійний світ. З точки зору філософії, впровадження християнських чеснот у сучасне життя можливе, але потребує глибокого переосмислення в нових умовах. Сучасне суспільство часто орієнтується на індивідуалізм і прагматизм, що може суперечити принципам християнської моралі, таким як жертовність, прощення чи безкорислива допомога. Однак ці чесноти можуть мати великий потенціал для зміцнення соціальної злагоди. Наприклад, любов до ближнього й милосердя можуть слугувати основою для зменшення соціальної нерівності, формування більш справедливих суспільств. Якщо ці ідеї адаптувати до сучасних умов через освіту, культуру чи політику, вони могли б допомогти вирішити конфлікти, стимулювати емпатію й соціальну відповідальність.

Висновки. Тобто, важливо знайти баланс між традиційними цінностями й реаліями сучасного світу. Чесноти можуть бути ефективно впроваджені, якщо їх переосмислити у світлі сучасних викликів, таких як глобалізація, індивідуалізм чи технологічний прогрес. Це може стати основою для морального відродження суспільства та більш гармонійного співіснування людей.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Інна Савка, студентка групи БКП-13

ФОРМУВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Проблема формування релігійних орієнтацій сучасної молоді в Україні набуває особливої актуальності в контексті сучасних соціокультурних трансформацій. Зміни в політичному, економічному та соціальному житті країни, глобалізація, розвиток нових технологій, а також військові конфлікти – все це впливає на світогляд молодого покоління, в тому числі й на їхні релігійні погляди.

Мета дослідження: вивчення процесів, що впливають на релігійні переконання та практики молодого покоління в умовах сучасного суспільства. Дослідження націлене на з'ясування того, як різні соціальні, культурні, історичні та політичні чинники формують релігійну свідомість української молоді. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати: ключові фактори, які впливають на процес, та виявити основні тенденції, що характеризують релігійність молодого покоління; дослідити: етапи і підходи, які дозволяють отримати різностороннє розуміння цього процесу; з'ясувати: процес формування релігійних орієнтацій сучасної молоді в Україні, потрібно звернути увагу на декілька деталей які впливають на цей процес. Це допоможе визначити те що сприяє або заважає розвитку релігійної свідомості серед молодого покоління.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «релігійність» ми розуміємо суб'єктивне засвоєння релігійних ідей, цінностей, норм та їх вплив на поведінку, життєдіяльність віруючих. Релігійність також розглядають як ціннісно-життєву орієнтацію, внутрішню здатність індивіда до реалізації релігійних установок. Релігійність молодого покоління завжди була важливою темою для вивчення соціологами та релігієзнавцями. В Україні, де історично переплітаються різні релігійні традиції, релігійні орієнтації молоді відображають культурні та суспільні зміни. Ця робота аналізує ключові фактори, що впливають на процес формування релігійних орієнтацій серед української молоді, та виявляє основні тенденції, які характеризують сучасний стан релігійності цього покоління. Ключові фактори, що впливають на формування релігійних орієнтацій. Сім'яне виховання: Сім'я відіграє важливу роль у передачі релігійних переконань. Традиційні релігійні практики, такі як відвідування церковних служб та участь у святкуванні релігійних свят, часто формуються в дитинстві через вплив батьків. Молодь, що виросла в релігійних родин, зазвичай продовжує слідувати релігійним традиціям. Освіта та релігійна просвіта: Шкільна система та викладання релігійної культури або етики також впливають на світогляд молоді. Знайомство з релігійними ідеями на академічному рівні сприяє критичному осмисленню релігії як частини історії та культури. Вплив медіа та соціальних мереж: Сучасні медіа та соціальні мережі створюють широкий інформаційний простір, де молодь стикається з різноманітними поглядами на релігію. Це може як посилювати релігійну віру, так і викликати скептицизм або навіть релігійний індивідуалізм. Соціальне середовище та друзі: Взаємодія з ровесниками, які мають схожі або відмінні релігійні погляди, також формує релігійні орієнтації. Молодь часто адаптує свої переконання відповідно до групи однолітків, до якої належить. Політичні та суспільні процеси: Соціально-політична ситуація в країні, такі як конфлікти або кризи, може посилювати релігійність як спосіб пошуку надії та стабільності. Також важливу роль відіграє держава та її ставлення до релігійних організацій. Основні тенденції релігійності молоді в Україні. Зростання релігійного плюралізму: Сучасна молодь все частіше сприймає релігію не як єдину істину, а як один з багатьох можливих світоглядів. Вони проявляють толерантність до

різних релігійних систем і активно цікавляться як традиційними, так і новими релігійними рухами. Секуляризація: Попри традиційно високу релігійність українського суспільства, серед молоді спостерігається тенденція до секуляризації. Багато молодих людей дистанціюються від релігійних інституцій, не відвідуючи регулярно богослужіння та не дотримуючись релігійних обрядів. Інтерес до духовності поза релігійними інститутами: Молодь часто шукає духовні відповіді поза традиційними релігійними структурами. Вони цікавляться різними формами духовних практик, такими як медитація, йога, або східні філософії, що не завжди пов'язані з конкретною релігійною інституцією. Підтримка національних традицій: Водночас значна частина молоді сприймає релігійність через призму національної культури. Православ'я або греко-католицизм часто асоціюються з українською ідентичністю, що робить релігію важливою частиною культурного спадку. Цифровізація релігії: Соціальні мережі та цифрові платформи стають новими майданчиками для релігійної комунікації. Молодь бере активну участь у релігійних онлайн-спільнотах, дивиться трансляції богослужінь, обговорює духовні теми у віртуальному середовищі. Формування релігійних орієнтацій сучасної молоді в Україні відбувається під впливом багатьох факторів, включаючи сім'ю, освіту, медіа, соціальне середовище та суспільні процеси. Молоде покоління виявляє як тенденції до секуляризації та дистанціювання від релігійних інституцій, так і збереження інтересу до духовності у різних її формах. Сучасна українська молодь характеризується релігійним плюралізмом, толерантністю до різних віровчень і пошуком нових шляхів духовного самовираження. Релігія залишається важливою частиною життя багатьох молодих українців, хоча її прояви змінюються відповідно до викликів і можливостей сучасного суспільства. У сучасному світі, де релігійність часто поєднується з індивідуальними світоглядами, важливо зрозуміти, які етапи і підходи можуть допомогти отримати різностороннє розуміння цього процесу. Етапи формування релігійних орієнтацій Соціалізація. Перший етап формування релігійних орієнтацій пов'язаний із соціалізацією молодої людини. Саме в родині та середовищі, в якому вона виховується, закладаються основи релігійної свідомості. Важливими аспектами цього етапу є традиції, обряди та релігійні практики, які молодь спостерігає у своєму житті. Освіта. Другий етап охоплює освітнє середовище. У школах та університетах молоді люди отримують можливість вивчати різні релігії та філософії, що дозволяє їм формувати критичне ставлення до релігійних переконань. Освіта може включати курси з релігійної етики, філософії релігії, а також різноманітні культурні проекти. Взаємодія з релігійними громадами. Третій етап передбачає активну взаємодію молоді з релігійними громадами. Участь у богослужіннях, молодіжних групах та соціальних проєктах дозволяє молодим людям глибше зрозуміти релігійні цінності і формувати свої власні переконання. Цей етап також включає можливість обговорення актуальних питань віри та духовності. Критичне осмислення. Четвертий етап передбачає критичне осмислення релігійних цінностей та їх адаптацію до сучасного життя. Молодь може зіткнутися з новими викликами, такими як мультикультуралізм, секуляризація та технологічний прогрес, які можуть вимагати переосмислення традиційних релігійних поглядів. Підходи до вивчення релігійних орієнтацій. Соціологічний підхід- передбачає вивчення релігійності молоді через аналіз соціальних груп, у яких вони живуть, а також їхньої взаємодії з релігійними інститутами. Це дозволяє виявити зв'язок між соціальними умовами, економічними факторами та релігійними орієнтаціями. Психологічний - зосереджується на індивідуальних особливостях, які впливають на релігійні переконання. Вивчення мотивацій, цінностей і особистісних рис молоді може дати уявлення про те, як формуються їхні релігійні орієнтації. Антропологічний підхід- аналізує релігійні орієнтації в контексті культурних традицій і звичаїв. Дослідження релігійних практик, обрядів та вірувань у конкретних культурних контекстах допомагає зрозуміти, як релігія інтегрується в повсякденне життя молоді. Інтердисциплінарний підхід- дозволяє поєднати різні методи дослідження та забезпечити більш глибоке розуміння процесу формування релігійних орієнтацій. Наприклад, поєднання соціологічних та психологічних методів може допомогти з'ясувати, як соціальні умови впливають на особистісні переконання.

Висновки. Процес формування релігійних орієнтацій у сучасному світі є складним і динамічним явищем, що підлягає впливу численних факторів. У результаті соціальних, економічних, культурних і технологічних змін молодь все частіше стикається з новими викликами, які вимагають переосмислення традиційних цінностей та вірувань. Сімейне виховання, освітнє середовище, вплив соціальних медіа та активна взаємодія з релігійними громадами є ключовими етапами, які визначають релігійну свідомість молоді. Дослідження показують, що сучасні молоді люди мають тенденцію до формування індивідуальних релігійних переконань, що відображає як традиційні, так і новітні підходи до віри. Вони активно шукають нові форми духовності, часто поєднуючи релігійні практики з особистими переживаннями та сучасними цінностями.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СЕНС ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ У ФІЛОСОФІЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Актуальність теми дослідження. Питання про сенс буття почало турбувати людство ще з початку зародження свідомості. Століттями, різні мислителі та вірування визначали сенси, що ставали поведірками життів тисячі людей. Це питання залишається відкритим і до сьогодні, та з доступним нам масивом інформації ми вільні досліджувати та обирати сенси, що більше всього припадають до душі саме нам. Ознайомлення з різними філософськими течіями і віруваннями дозволяє нам розвинути інтелектуально і зрозуміти, чого ми хочемо очікувати від життя і які ідеали збираємось будувати.

Мета дослідження. Сенс життя людини у філософії екзистенціалізму. Відповідно до мети, формулюємо такі **завдання:** розглянути основні риси екзистенціалізму; дослідити роль людини у філософії екзистенціалізму; з'ясувати як філософія екзистенціалізму розглядає сенс життя людини.

Виклад основного матеріалу. Екзистенціалізм, або «філософія існування» – одна з найбільш особистісно орієнтованих філософських течій. Виникла вона перед Першою світовою війною й остаточно сформувалася у 30-ті роки XX століття у Німеччині, а сам термін належить філософу Серену К'єркегору данського походження. Він дослідив цей термін та висунув концепцію екзистенціальної істини. Істина — результат зіткнення протилежних «життєвих позицій». Однією із центральних проблем у філософії екзистенціалізму є проблема життя і смерті. Загроза смерті та скінченність буття людини змушують її задуматися про сенс життя, повернутися від повсякденності до самого буття, екзистенції. Фундаментальною рисою екзистенціалізму, яка визначає його вклад в розвиток філософії, є усвідомлення людини як унікальної, неповторної істоти. Буття кожної людини розглядається як абсолютне. Звідси одна з основних ідей філософії екзистенціалізму — ідея тотожності сутності й існування, що замінила ідею тотожності мислення і буття, характерну для німецької класичної філософії і всієї філософської культури Нового Часу з її гносеологізмом. Іншими словами, основна ідея екзистенціалізму — це ідея знаходження сутності лише через існування. Завданням людини філософи екзистенціалісти вважають продовжувати шукати сенс існування всупереч абсурдності світу, а найбільшу життєву цінність вбачають у свободі особистості. Кожна людина виступає окремою особистістю, вона живе своїм життям, але для того, щоб пізнати істину життя, їй необхідно не тільки усвідомити своє існування, а і зрозуміти його суть. Людина повинна протистояти суспільству, державі, середовищу адже всі вони нав'язують їй свою волю, мораль, свої інтереси та ідеали. Питання про сенс життя в філософії екзистенціалізму вирішується однозначно: життя людини — це «буття для смерті», тому і життя, і смерть — абсурдні. «Абсурдно те, що ми народилися, абсурдно і те, що ми живемо». «Рух людини до смерті — основний сенс людського буття» (М. Гайдеггер). Альбер Камю вважав абсурдним весь світ, в якому людина приречена на абсурдне існування. Який же вихід із цього? Виходу немає. Залишається самогубство. «Залишається лише одна по-справжньому серйозна філософська проблема - проблема самогубства», — писав Камю. Місце центрального філософського питання, на його думку, повинна зайняти проблема самогубства. І він бачив своє гуманістичне завдання в тому, щоб допомогти людині, що знаходиться у відчаї, на межі самогубства, зберегти життя. Песимістичні думки про сенс життя висловлював німецький філософ Артур Шопенгауер. Сенс життя людини він зводив до страждання. Відповідно до теорії філософа, людині доводиться вести постійну боротьбу з природою, суспільством та іншими людьми. На її користь він наводить відповідні аргументи: стихійні сили природи завдають людині величезної шкоди, суспільство веде постійні війни, в яких гинуть тисячі, мільйони людей. На думку Шопенгауера, людині властиво безліч негативних рис: злість, зловтіха, жорстокість, егоїзм. Егоїзм надзвичайно сильний, більшість лих людини лежать у ньому і ним пояснюються. Міркування екзистенціаліста зводяться до того, що: людина в муках народжується, в сльозах виростає, в страху проводить свої дні, у поті чола трудиться, в бруді закінчує своє життя, переживши дуже багато розчарувань і горя, щоб врешті-решт стати перед лицем неминучої смерті, на яку вона була приречена з першої хвилини свого буття. Проблема сенсу життя більш оптимістично досліджував Зигмунд Фройд, який прийшов до висновку, що немає задовільної відповіді на поставлене питання. Отже, сенс людського життя, за Фройдом, бути щасливим, отримувати різного роду насолоди, задоволення, уникати хвороб і нещастя. Він дає свого роду поради-рекомендації, дотримуючись яких можна бути щасливим. До них вчений насамперед відносить любов — можливість любити і бути коханим.

Висновки. На протигагу класичним філософам, які пояснювали людське існування за допомогою законів природи і об'єктивного світу, екзистенціалісти підкреслюють, що людина не може формуватися лише на основі тілесних чи психологічних процесів. Для екзистенціалізму питання існування світу і природи без людини є мало цікавим, а їхня єдність є беззаперечною. Тільки людина надає світу суті і значення, створюючи саму себе в ньому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ХРИСТИЯНСЬКИЙ КОРДОЦЕНТРИЗМ У ФІЛОСОФІЇ П. ЮРКЕВИЧА

Актуальність теми дослідження. Кордоцентризм – один з популярних напрямків серед українських філософів. В умовах сучасного світу, рідко можна знайти людину, яка повністю довіряє та прислуховується до свого серця. Часто люди вважають, що правильний вибір ми можемо зробити тоді, коли думаємо лише головою, проте я вважаю, що це не так. Серце є одним з головних та невід'ємних складових нашого вибору. У ньому зароджується рішучість, виникають різноманітні наміри та бажання. Часто, завдяки йому, ми робимо перший крок у стосунках, радіємо та залишаємося задоволеними. Проте часто саме воно страждає через нерозділене кохання, втрату близької людини чи через образливе слово, сказане ненароком. Саме тому, важливо зрозуміти філософію кордоцентризму, почути важливі слова від відомого, розумного та досвідченого філософа, який свої думки, підтверджує «словами Божими». Дізнатися більше про філософію кордоцентризму та чому варто прислухатися до свого серця.

Метою дослідження є розгляд християнського кордоцентризму у філософії Памфіла Юркевича. Для досягнення мети ми формулюємо наступні **завдання**: визначити суть поняття «кордоцентризм»; проаналізувати християнський кордоцентризм у «філософії серця» Юркевича.

Виклад основного матеріалу. Кордоцентризм – один з напрямків філософії, основою якого є розуміння дійсності не так мисленням (головою), як «серцем» - емоціями, нашими внутрішніми відчуттями, душею. Цей напрям був добре розвинений в Україні та поширений серед українських філософів. Зокрема кордоцентризм можна побачити у творах П. Юркевича, Т. Шевченка, П. Куліша та інших. Християнський кордоцентризм розкаже та пояснює нам, про «серце» та його відчуття більше з точки зору Бога, церкви та віруючих людей. Цей напрям у філософії має більше цікавої інформації, яка змушує задуматися. Памфіл Юркевич – найвизначніший український філософ минулого століття. Народився 16 лютого 1826 року у селі Ліпнява (зараз Золотоніського району, Черкаської області). Вступив на навчання у Полтавській духовній семінарії, після її закінчення став слухачем у Київській духовній академії, яку закінчив у 1851 р. У 1852 році отримав ступінь магістра, а вже в 1854 р. його призначили помічником інспектора в академії. У 1861 році став професором філософії в Московській академії, де також викладав історію філософії, логіки, психології, педагогіки, а вже в 1869 р. був призначений на посаду виконуючого обов'язки декана. У своїх працях він розкриває глибинний сенс тих процесів, які відбувалися протягом другої половини XIX – початку XX століття у сфері української духовності. Увесь пафос праці спрямований проти раціоналістичних спроб звести сутність душі, увесь духовний світ до мислення, позаяк у такому випадку знімається проблема людської індивідуальності, а залишається якась абстрактна людина. Дослідники по-різному оцінюють його філософію, одні називають її «філософія серця», інші – конкретним ідеалізмом, так як бачать у ній початки персоналізму та елементи екзистенціалізму. Проте всі погоджуються з тим, що його філософія є незрозумілою для сучасників, хоча й справила величезний вплив на майбутні покоління філософів. У своїй праці «Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого», де розгортається цілісна філософсько-антропологічна концепція, Юркевич виклав основні засади «філософії серця». Основою концепції є показ серця, як важливої основи не тільки фізичного, а й духовного життя людини. У кордоцентризмі ми говоримо про розуміння дійсності «серцем», тому я впевнено можу сказати, що у працях Юркевича переважає саме цей напрям. Тому що серце в його філософії це: скарбничка та носій усіх тілесних сил людини; центр душевного й духовного життя людини; центр усіх пізнавальних дій душі; центр морального життя людини, скрижаль, на якому викарбуваний природний моральний закон. Отже, у своїх працях Юркевич казав, що світ є певною системою явищ у житті, повних краси та непередбачуваності. Він існує та відкривається в першу чергу для глибокого серця, а вже потім для розуміючого мислення. Адже завдання та перешкоди, що переслідують нас протягом життя, з'являються не тільки через зовнішній світ, а й через нездоланні перешкоди серця. З усіх його слів, можна зробити висновок, що серце показує наш духовний стан, відкривається та дає змогу себе відчувати, бачити багато цікавих речей довкола та всередині себе. Адже серце допомагає нам у вирішенні багатьох проблем та внутрішніх переживань, навіть тоді, коли ми цього не помічаємо та думаємо, що вирішили все завдяки своїй «голові». Памфіл Юркевич був християнським мислителем та представником православної релігійно-філософської думки. Тому у його філософії ми говоримо саме про християнський кордоцентризм, адже, спираючись на Божі учення, у своїй праці він послідовно виклав християнське вчення про «серце», як найглибшу основу людського ества, джерело релігійної віри та всіх різноманітних форм релігійного світосприйняття, запропонувавши оригінальну та самобутню інтерпретацію християнського (православного) кордоцентризму.

Висновки. Отже, ідеї християнського гуманізму та кордоцентризму, які висловив Юркевич у своїх працях, глибоко вплинули на розвиток української релігійно-філософської думки XIX-XX століття та стали вагомим внеском у збагачення оригінальних філософських засад українського богослов'я. Погляди Юркевича, незважаючи на їх релігійну забарвленість, актуальні і в сучасному світі. Вони допомагають краще зрозуміти засади української ментальності. Завдяки працям Памфіла Юркевича ми можемо зрозуміти, наскільки важливо прислухатися до свого серця, скільки різних та прекрасних речей народжується в ньому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Софія Сухоставська, студентка групи БКП-13

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ НІЦШЕ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ

Актуальність теми дослідження: Проблематика сенсу життя та пошуку моральних і духовних орієнтирів була центральною темою філософії Фрідріха Ніцше. Його критика традиційних цінностей, моралі та релігійних догм закликає до переоцінки усталених норм і пошуку нових шляхів буття. Ця філософська дискусія залишається актуальною в сучасному суспільстві, де відчувається криза ціннісних орієнтирів і пошук нових ідеалів.

Мета дослідження: вивчити основні положення філософії Ніцше щодо сенсу життя, ролі цінностей і норми в суспільстві, а також критичний аналіз його нігілістичних поглядів. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити сутність поняття нігілізму в трактуванні Ніцше; проаналізувати критику традиційної моралі й релігії в його філософії; вивчити виклики та наслідки для суспільства у випадку знецінення традиційних цінностей.

Виклад основного матеріалу. Фрідріх Ніцше розумів нігілізм як фундаментальне заперечення загальноприйнятих цінностей та смислів, особливо тих, що були засновані на релігійній або метафізичній основі. Ніцше вважав, що суспільство під впливом християнства стало залежати від об'єктивних, абсолютних істин, які в сучасному світі вже не мають переконливого обґрунтування. На його думку, «смерть Бога» означає не фізичне зникнення Бога, а втрату суспільством віри у вищу духовну основу, яка надавала сенсу життю. Він трактував нігілізм як кризу, в якій людина опиняється перед відсутністю цінностей і змушена шукати нові смисли для свого існування. Критика традиційної моралі та релігії. Критика традиційної моралі та релігії у філософії Ніцше тісно пов'язана з його концепцією нігілізму. Він вважав, що християнська мораль заснована на «рабській» етиці, яка прославляє покору, смирення та самозречення. За Ніцше, такі принципи є шкідливими для людини, адже вони стримують її від реалізації власної волі та обмежують її творчий потенціал. Релігія, на його думку, пропонує людям універсальні моральні правила, які позбавляють їх індивідуальної відповідальності за власне життя та заохочують до залежності від зовнішніх авторитетів. Ніцше закликає до переоцінки цих традиційних цінностей і пошуку нових, які відповідатимуть індивідуальній сутності кожної особистості. Ідея «надлюдини» як нової форми особистості. Центральним аспектом філософії Ніцше є концепція «надлюдини» (Übermensch) — ідеальної людини, яка здатна жити поза рамками традиційної моралі. Надлюдина, за Ніцше, є втіленням сили волі, творчого потенціалу та індивідуальної свободи. Вона формує власні цінності, незалежно від загальноприйнятих моральних або соціальних норм, керуючись внутрішньою волею до влади. Надлюдина символізує новий тип особистості, яка не шукає сенсу в зовнішніх авторитетах, а створює його самостійно. Це прагнення до самореалізації та особистісної незалежності, яке покликане замінити «рабську мораль» християнства на «мораль панів». Виклики та наслідки для суспільства у випадку знецінення традиційних цінностей. Знецінення традиційних цінностей, запропоноване Ніцше, становить серйозні виклики для суспільства. Відмова від загальноприйнятих норм та ідеалів може призвести до кризи ідентичності та моральної дезорієнтації. Ніцше усвідомлював небезпеку того, що нігілізм може залишити людство в стані розгубленості і беззмістовності. Однак він вірив, що саме криза нігілізму створює простір для виникнення нових цінностей, які базуються на творчій та індивідуальній сутності людини. Це ставить перед людством завдання: створити нові орієнтири, що не лише звільнять особистість, але й дозволять зберегти соціальну згуртованість. Ніцше бачив потенціал у «надлюдині» як утіленні нових цінностей, але водночас його ідеї залишають відкритим питання про те, як співіснуюватимуть люди, керовані індивідуальними, а не колективними нормами.

Висновки. філософія Ніцше є закликом до радикальних змін у способі мислення та ціннісній основі суспільства. Вона пропонує нову етику, що зосереджується на особистій відповідальності і творчій самореалізації, але водночас створює ризик нігілізму, який можна подолати лише через визнання та прийняття нових особистісних орієнтирів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ПІДҐРУНТЯ ДЛЯ ПОБУДОВИ НОВОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: у міру розвитку сучасного суспільства, попит на соціальну справедливість зростає, оскільки люди все більше помічають нерівність в доступі до ресурсів, можливостей та прав. У демократичній державі необхідно забезпечити рівноправність, відповідне ставлення до різноманітних груп населення в політичному житті та громадянському житті.

Мета дослідження: визначити, що означає соціальна справедливість, виділити та описати ключові фактори, що сприяють соціальній справедливості, такі як захист прав людини, соціальні програми та соціальна мобільність. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** дати визначення поняттю демократична держава; визначити важливість соціальної справедливості; проаналізувати основні фактори, що впливають на можливість створення рівноправного суспільства;

дослідити, умови для досягнення справедливості.

Виклад основного матеріалу. Демократична держава — це форма політичної організації, де влада належить народу, і громадяни беруть активну участь в управлінні державою через вибори, референдуми та інші механізми представницької або прямої демократії. В такій державі влада здійснюється з дотриманням певних принципів, які захищають права людини, свободи, верховенство права та забезпечують підзвітність влади перед громадянами. Соціальна справедливість є необхідною умовою для розвитку гармонійного, стабільного та успішного суспільства, тому що: 1. Справедливе суспільство сприяє зменшенню соціальної напруги та конфліктів. Коли люди відчувають, що їхні права поважаються, ймовірність соціальних заворушень зменшується. 2. Соціальна справедливість може сприяти економічному зростанню. Коли всі люди мають рівний доступ до можливостей, це може призвести до більшої продуктивності та інновацій. 3. Відчуття справедливості підвищує активність громадян у суспільних справах, сприяючи розвитку демократії та участі в ухваленні рішень. Основні фактори, що впливають на можливість створення рівноправного суспільства: історично склалися соціальні нерівності, які вкоренилися в культурі та традиціях. Боротьба зі стереотипами, упередженнями та дискримінацією вимагає багатьох років виховання, освіти та зміни свідомості. Економічна нерівність є однією з основних причин соціальної нерівності. Без справедливого перерозподілу ресурсів або можливостей, важко досягти рівності в суспільстві. Навіть якщо існують рівноправні закони, важливо, щоб вони виконувалися на практиці. Часто проблема полягає в тому, що закони не дотримуються належним чином, а нерівність продовжує існувати на рівні практичних дій. Рівноправне суспільство неможливе без рівного доступу до якісної освіти. Наближення до рівноправного суспільства можливе шляхом прогресивних реформ, освітніх ініціатив та соціальної мобілізації. Отже, хоча повна рівність може залишатися тільки мрією, реальні кроки до зменшення нерівностей можливі й досяжні. Комплексний підхід для досягнення справедливості: 1. Політична воля. Необхідно впроваджувати закони, що забезпечують рівність і захищають права всіх громадян. 2. Економічні фактори. Справедливий розподіл економічних ресурсів може зменшити соціальну нерівність. Створення умов для рівного доступу до робочих місць і можливостей для підприємництва. 3. Громадянська та освітня діяльність. Забезпечення доступу до якісної освіти для всіх, що дозволить зменшити нерівність у знаннях і навичках.

Висновки. Створення рівноправного суспільства можливе, але вимагає зусиль з боку всіх учасників — держави, суспільства, бізнесу та міжнародної спільноти. Це складний процес, який визначається через комплексний підхід, який включає рівність можливостей, справедливий розподіл ресурсів, захист прав людини, солідарність, екологічну справедливість і повагу до культурної різноманітності. Ці умови сприяють створенню більш справедливого і гармонійного суспільства. Для людини демократія є важливою тому, що вона захищає її базові права, надає можливість впливати на управління державою та забезпечує політичну і соціальну стабільність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Ітенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Вікторія Хімко, студентка групи БКП-13

ДУХОВНІ І ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.

Актуальність теми дослідження. Питання формування духовних цінностей у студентської молоді є надзвичайно важливим і актуальним для сучасного суспільства. Молодь — це рушійна сила соціальних та політичних змін, і від того, які цінності вони обирають і трансформують у життя, залежить майбутнє культури і

суспільства. Сьогодні ми стоїмо на порозі глобальних перетворень, і саме від молодого покоління залежить, яким шляхом піде наше суспільство, які ідеали будуть формувати наші світогляд і мораль. У цьому контексті дослідження духовних орієнтирів молоді — це не просто актуальне питання, а справжня необхідність, яка визначатиме майбутнє нашої цивілізації.

Мета дослідження: проаналізувати основні ціннісні орієнтації та духовні пріоритети сучасної української молоді, а також визначити, як глобальні та внутрішні тенденції впливають на їх формування та розвиток. Відповідно мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати основні духовні та ціннісні орієнтири молоді в сучасному українському суспільстві; визначити основні фактори, які впливають на формування цінностей молоді; розглянути роль інформаційної революції та глобалізаційних процесів у формуванні світогляду молоді; виявити можливі виклики, з якими стикається молоде покоління у контексті змін сучасного суспільства; запропонувати рекомендації щодо підтримки духовного розвитку молоді в умовах глобальних змін.

Виклад основного матеріалу. Молодь виступає носієм нових ідей і цінностей, що формуються під впливом глобалізації, технологічного прогресу та суспільних змін. Духовні і ціннісні орієнтації молоді є важливим аспектом, який визначає майбутнє країни та її розвиток. Сучасна молодь активно підтримує національні традиції і культуру. Вона з гордістю відстоює незалежність України, бере участь у патріотичних акціях та волонтерських рухах. Молодь прагне зберегти свою національну ідентичність, водночас інтегруючись у європейське співтовариство. Молодь демонструє високий рівень громадянської свідомості, активно залучається до політичного і суспільного життя країни. Вона підтримує демократичні принципи, права людини і соціальну справедливість. Виборчі процеси, громадські ініціативи, волонтерство – усе це є важливими компонентами громадянської свідомості молоді. Сучасна молодь прагне до творчого самовираження і професійної реалізації. Креативні індустрії, такі як музика, мистецтво, IT-технології, стають все більш популярними серед молоді. Вона активно шукає нові можливості для розвитку своїх здібностей і таланту, прагне до самопізнання і вдосконалення. Молодь орієнтується на європейські стандарти життя і прагне до інтеграції з Європейським Союзом: «Ціннісні орієнтації молоді значною мірою визначається впливом глобалізації, що стимулює прагнення до самореалізації та інновацій»-. Вона підтримує принципи демократії, прав людини, рівності та свободи. Європейські цінності стають орієнтиром для багатьох молодих людей у їхньому прагненні до кращого майбутнього. Екологічні питання стають дедалі важливішими для молоді. Вона активно бере участь у природоохоронних акціях, підтримує ідеї сталого розвитку і захисту навколишнього середовища. Екологічна свідомість стає важливим аспектом у формуванні ціннісних орієнтацій молоді. Молодь активно відстоює права меншин, бореться проти дискримінації і соціальної несправедливості. «Молодь є носієм прогресивних змін у суспільстві, водночас зберігаючи цінності та традиції, що стали основою національної ідентичності»-. Вона підтримує рівні можливості для всіх громадян, незалежно від їхнього походження, статі чи соціального статусу. Прагнення до соціальної справедливості стає важливим аспектом у формуванні духовних цінностей молоді. Молодь поважає традиційні сімейні цінності, але водночас відкрито ставиться до нових форм сімейного життя. Вона розуміє важливість родинних зв'язків і прагне до побудови міцних і гармонійних стосунків.

Висновки. Духовні і ціннісні орієнтації молоді в сучасному українському суспільстві демонструють значний потенціал для позитивних змін та розвитку. Патріотизм, громадянська свідомість, прагнення до творчої самореалізації, підтримка європейських цінностей, екологічна відповідальність, боротьба за соціальну справедливість та збереження сімейних цінностей — це ті основи, на яких будується майбутнє України. Молодь є носієм прогресивних ідей, які допомагають формувати демократичне і справедливе суспільство. Враховуючи ці орієнтації, можна впевнено сказати, що сучасне покоління молодих українців готове активно брати участь у побудові міцної і процвітаючої держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анна Хомишин, студентка групи БКП-13

ЦІННОСТІ, ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЗАСАДИ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження. Питання цінностей як основоположних засад людського життя є надзвичайно важливим для сучасного суспільства. Цінності впливають на наші рішення, визначають наші стосунки з іншими людьми та створюють основу для особистісного і суспільного розвитку. У світі, де швидкі технологічні зміни та соціальні трансформації кидають виклик традиційним уявленням про сенс і мету життя, осмислення

цінностей стає нагальною потребою. Сьогодні перед людством стоїть завдання не лише зберегти культурну спадщину, але й знайти нові ціннісні орієнтири, які допоможуть у створенні гармонійного і справедливого суспільства. Визначення фундаментальних цінностей і розуміння їх ролі в житті особистості дозволяють сформувати етичні та духовні орієнтири, що зможуть об'єднати людей у глобалізованому світі.

Мета дослідження: проаналізувати сучасне розуміння цінностей як основних орієнтирів людського існування, зокрема ті принципи, які впливають на вибір та поведінку людини в умовах сучасного суспільства. Основний акцент робиться на виявленні викликів, з якими стикається людина в контексті глобалізації, цифровізації та зростання індивідуалізму, а також на визначенні тих цінностей, які можуть забезпечити гармонію і баланс у житті людини. Відповідно до мети дослідження, формуємо поставлені такі **завдання:** дослідити сутність цінностей як філософської категорії та їхню роль у житті людини; визначити ключові цінності, що формують сучасний світогляд і духовну культуру суспільства; розглянути вплив сучасних соціальних і технологічних змін на систему цінностей людини.

Виклад основного матеріалу. Цінності як визначальні засади людського життя є основоположним аспектом світогляду людини та суспільства загалом. Вони виступають своєрідними орієнтирами, що допомагають людям знайти сенс у житті, приймати етичні рішення та будувати гармонійні стосунки з іншими. У сучасному суспільстві, де вплив глобалізації та інформаційних технологій змінює звичні уявлення про людські стосунки і сенс життя, важливо зрозуміти, які цінності залишаються актуальними, а які потребують переосмислення. Сучасна людина часто стикається з вибором між матеріальними та духовними цінностями. Зростаюча значущість самореалізації, кар'єри та матеріального добробуту не повинна затьмарювати такі важливі цінності, як співчуття, справедливість, взаємоповага та відповідальність. Саме ці цінності є основою для побудови мирного і толерантного суспільства, де кожен має можливість розвиватися в гармонії з іншими. У світі, де виникають численні етичні дилеми, пов'язані з новими технологіями, такими як штучний інтелект і біотехнології, необхідність переоцінки цінностей і пошуку нових моральних орієнтирів стає особливо актуальною. Цінності не лише впливають на внутрішній світ людини, але й формують соціальні і культурні процеси. Вони визначають етичні стандарти та моральні принципи, які допомагають людям знаходити спільну мову навіть у ситуаціях культурного або ідеологічного розмаїття. У цьому контексті особливу роль відіграє гуманістичне бачення світу, яке підкреслює цінність людської гідності, рівності прав і можливостей для кожного члена суспільства.

Висновки. Цінності є фундаментальною основою людського життя, відображаючи як особистісні переконання, так і колективну моральну культуру. У сучасному світі, де швидкі зміни впливають на всі аспекти життя, збереження і переосмислення цінностей стає ключовим завданням. Цінності, що базуються на повазі до людської гідності, справедливості, солідарності, соціальній відповідальності, є тими орієнтирами, які дозволяють людям зберігати рівновагу в умовах постійних змін і забезпечують гармонійний розвиток суспільства. Ці принципи не лише визначають якість життя кожної людини, але й створюють умови для стійкого і справедливого суспільного устрою, що враховує як індивідуальні потреби, так і загальне благо.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Анастасія Шачко, студентка групи БКП-13

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ РЕПУТАЦІЮ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. культурна дипломатія відіграє ключову роль у формуванні політичної репутації держави на міжнародному рівні. Ефективне використання культурних програм та обмінів може не лише зміцнити міждержавні зв'язки, але й сприяти позитивному сприйняттю національних цінностей за кордоном. Таким чином, дослідження впливу культурної дипломатії на політичну репутацію є надзвичайно актуальним для сучасних міжнародних відносин.

Мета дослідження полягає у аналізі ролі культурної дипломатії у формуванні та зміцненні політичної репутації держави в умовах сучасних міжнародних відносин. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити основні компоненти культурної дипломатії та їх вплив на імідж держави; проаналізувати успішні приклади реалізації культурної дипломатії в різних країнах та їх наслідки для політичної репутації; вивчити сучасні тенденції в культурній дипломатії та їх роль у формуванні міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу. Культурна дипломатія є важливим інструментом сучасної державної політики, яка спрямована на формування позитивного іміджу країни та зміцнення міжнародних відносин через культурний обмін. Ключовими компонентами культурної дипломатії є різноманітні форми взаємодії, такі як культурні події, освітні програми, обміни, мовна політика, а також просування національної спадщини. Вплив на імідж держави: Чим активніше країна бере участь у міжнародних культурних обмінах, тим більше вона сприймається як відкрита до співпраці та інновацій. Наприклад, Франція завдяки своїм культурним інститутам у всьому світі має сильний імідж культурної

столиці, що сприяє її політичному впливу на міжнародній арені. Освітня складова культурної дипломатії включає навчальні обміни, стипендії для іноземних студентів, а також програми академічної мобільності. Відомі університети та програми, які дозволяють іноземним студентам здобувати освіту в іншій країні, сприяють створенню позитивного іміджу країни як центру інтелектуальної та наукової діяльності. Просування національної мови та культури програми поширення національної мови є потужним засобом культурної дипломатії. Через мережі культурних центрів і мовні курси держави можуть поширювати свою мову, що в свою чергу сприяє популяризації культури та створенню міцних зв'язків з іншими країнами. Організація міжнародних культурних подій, таких як фестивалі, виставки, кінопокази та інші заходи, допомагає країнам продемонструвати свої культурні досягнення світові. Це також є інструментом просування креативних індустрій. Вплив на імідж держави: наприклад, щорічні виставки мистецтв і кінофестивалі у Венеції та Каннах створюють асоціації з високою культурою, що підвищує міжнародний престиж Італії та Франції. Проаналізувати успішні приклади реалізації культурної дипломатії в різних країнах та їх наслідки для політичної репутації: сучасні тенденції в культурній дипломатії та їх роль у формуванні міжнародних відносин. Культурна дипломатія продовжує відігравати важливу роль у міжнародних відносинах, але сучасні глобальні виклики та технологічний прогрес сприяли появі нових тенденцій у цій сфері. Ці зміни роблять культурну дипломатію більш динамічною та адаптованою до нових умов. Нижче наведено основні сучасні тенденції в культурній дипломатії та їхній вплив на міжнародні відносини. Зростання ролі м'якої сили через культурну дипломатію. Сучасні міжнародні відносини все більше ґрунтуються на використанні «м'якої сили», де культурна дипломатія є одним із головних інструментів. Держави прагнуть формувати позитивний імідж за кордоном, демонструючи свої культурні досягнення, цінності та спосіб життя. «М'яка сила» використовується для встановлення стратегічних партнерств і для досягнення політичних цілей без застосування сили. Глобалізація культурних продуктів. Завдяки глобалізації культурні продукти, такі як музика, фільми, серіали та мода, стають доступними для аудиторії в різних кутках світу. Наприклад, популярність турецьких серіалів або французької моди демонструє, як національна культура може стати глобальним трендом. Зростання ролі недержавних акторів у культурній дипломатії. У минулому культурна дипломатія була виключно державним інструментом, проте сучасні тенденції показують активізацію недержавних акторів у цій сфері. Приватні організації, громадські ініціативи, міжнародні компанії та навіть митці відіграють важливу роль у поширенні культурних ініціатив. Екологічна та соціальна складова в культурній дипломатії. Сучасні культурні програми все частіше охоплюють питання екології, соціальної справедливості та прав людини. Держави використовують культурну дипломатію для привернення уваги до глобальних викликів, таких як зміна клімату, інклюзивність та захист прав меншин. Роль у міжнародних відносинах: культурна дипломатія, яка зосереджується на екологічних та соціальних проблемах, підвищує глобальну свідомість і може стати платформою для формування нових міжнародних коаліцій. Це також сприяє створенню позитивного іміджу держави як активного учасника вирішення глобальних проблем.

Висновки. Культурна дипломатія є важливим інструментом у сучасних міжнародних відносинах, і її вплив на імідж держави стає дедалі очевиднішим. Основними компонентами культурної дипломатії є культурні програми, мистецькі обміни, просування національної мови та традицій, а також підтримка міжнародних культурних ініціатив. Ці елементи дозволяють державам формувати позитивний міжнародний імідж, демонструючи свою унікальну культурну спадщину, цінності та досягнення. Вони сприяють не лише зміцненню культурних зв'язків, але й покращують політичну репутацію країни, підвищують її міжнародний вплив і приваблюють нових партнерів. Отже, культурна дипломатія, будучи гнучким і стратегічним інструментом, відіграє вирішальну роль у формуванні політичної репутації держави на міжнародному рівні. Ефективне її використання дозволяє країнам не лише просувати власні культурні цінності, а й сприяти розвитку мирних і стабільних міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Назар Бабій, студент групи ІІЗ-11*

ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

Актуальність теми дослідження: Економіка грає важливу роль в житті людини, кожна сфера так чи інакше залежить від іншої. Тобто ігноруючи певні сталі закони економіки, важко добитися успіху в іншій сфері. Кожна країна може по-різному трактувати бачення в економіці. Релігія залишається відносно стабільною домінантою, яка лише посилює свій вплив на світову економіку. Однією з найвпливовіших релігій світу вважається іслам.

Мета дослідження: вивчення ісламської концепції ставлення до закону вартості.

Об'єкт дослідження: ісламські концепції.

Предмет дослідження: особливості фінансових ісламських ринків та ставлення до закону вартості.

Завдання дослідження: проаналізувати та зрозуміти суть поняття «Ісламська концепція ставлення до закону вартості».

Виклад основного матеріалу. По-перше, закон вартості - це закон, який передбачає, що виробництво й обмін товарів мають здійснюватися на основі їхньої вартості, тобто як обмін еквівалентів. У ринковій економіці закон вартості виконує такі функції: 1) стихійно регулює суспільне виробництво; 2) стимулює розвиток продуктивних сил суспільства; 3) обумовлює економічну і соціальну диференціацію товаровиробників [1]. Ісламська концепція ставлення до закону вартості базується на принципах шаріату, що є основою ісламського права. Згідно з ісламськими принципами, вартість товару або послуги повинна бути визначена на основі справедливості та взаємної згоди між сторонами угоди. Ісламська концепція ставлення до закону вартості включає принципи справедливості. Норми мусульманського права в наші дні й далі впливають на підприємницьку діяльність мусульман. Щоправда, у різних країнах їхня роль неоднакова. У Саудівській Аравії, Судані й деяких інших державах норми Шаріату відіграють провідну роль, а наприклад, у Єгипті, Сирії сферу їх застосування обмежено в основному шлюбно-сімейними відносинами. Коран є головним і незаперечним джерелом норм, які регулюють економічні відносини в суспільстві. Другим за важливістю джерелом Шаріату є Сунна Пророка. Ісламська концепція передбачає застосування принципів загальної рівності, які відображено в багатьох положеннях Корану й полягають у рівності: 1) мусульман між собою; 2) всіх перед законом і правосуддям; 3) чоловіка й жінки перед Богом. Однаковою мусить бути й соціальна відповідальність [2]. Закон вартості в ісламі – це обов'язковий податок на благодійність, який мають сплачувати заможні мусульмани. Він становить певний відсоток від їхнього майна і призначений для допомоги бідним і менш забезпеченим. Ця концепція сприяє розподілу багатства в суспільстві та сприяє дотриманню соціальної справедливості згідно з ісламськими цінностями. Особливістю ісламської концепції права є універсальність сфери його регулювання. Воно виступає як всеохоплюючий інструмент нормативного регулювання всіх без винятку сторін суспільного життя та особистого статусу мусульманина [3]. Ісламська економіка виходить з того, що гроші як такі не мають жодної цінності. Це просто інструмент обміну. В цьому сенсі банк має зовсім іншу функцію: він дбає про кругообіг грошей [4].

Висновок: Отже, через наведені вище причини ісламська концепція ставлення відрізняється від інших країн. Чималу роль відіграла і релігія для мусульман. Тому соціальна справедливість та благодійність в пріоритеті для них, це заперечує всім законам економіки.

Список використаних джерел:

1. Закон вартості, його сутність та функції URL: https://pidru4niki.com/1566021239929/politekonomiya/zakon_vartosti_yogo_sutnist_funktsiyi
2. Вплив релігійної ісламської етики на економіку й культуру міжнародного бізнесу URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11220/>
3. Ісламське право URL: [URL:https://pidru4niki.com/1514020546613/pravo/islamske_pravo](https://pidru4niki.com/1514020546613/pravo/islamske_pravo)
4. Іслам як захист від фінансової кризи URL: <https://amp.dw.com/uk/>
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Валерія Волошина, студентка групи ICT-11*

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Дослідження ролі професійної культури менеджерів як один з основних компонентів для досягнення успіху в професійній діяльності. Сучасний менеджмент у своєму основному значенні виступає не стільки в якості науки і практики управління, процесом прийняття та реалізації управлінських рішень, скільки мистецтвом управління людьми. Тому питання філософії успіху менеджера було, є і буде актуальним!

Мета дослідження: визначити основні характеристики успішного менеджера та особливості організації робочого процесу на різних рівнях управління

Об'єкт дослідження: особистісні якості менеджера, теорія його успіху, філософські погляди на діяльність менеджера.

Предмет дослідження: роль філософських підходів для успішної діяльності менеджера.

Завдання дослідження: дослідити вимоги до здібностей і вмінь менеджера; охарактеризувати важливі умови успіху менеджера; проаналізувати проблеми у процесі прийняття рішень та основні помилки управління людським ресурсом.

Виклад основного матеріалу. Кожній людині протягом дня надається не менше десяти можливостей змінити своє життя. Але успіх приходить до того, хто вміє його використовувати, так зазначав Андре Моруа . Зазвичай прагнуть до

успіху і вміють ним користуватися менеджери та в цьому їм допомагає філософія. Філософія є дуже близькою не лише до мистецтва, але й до інших галузей культури людства – моралі, політики, релігії. Вона завжди є в основі управлінських процесів та вирішення різних проблем підприємницької діяльності. І часто управлінці, менеджери звертаються за допомогою до філософії. Філософія в її загальному плані вивчає відношення «людина - світ», тоді як предметом філософії менеджменту і бізнесу є вивчення методологічних та світоглядних засад організаційних процесів суспільства та творчих, філософських підходів у вирішенні конкретних проблем управління виробничою і невиробничою сферами діяльності людини [1, с. 99]. Менеджер у сучасному розумінні — фахівець, який організовує, налагоджує конкретну діяльність підлеглих йому працівників і одночасно сам виконує певний обсяг управлінських функцій. Філософія успіху менеджера, полягає у поєднанні філософії розвитку, філософії успіху людини, філософії буття і діяльності людини. Менеджмент виник на основі філософії управління, саме із зародження філософської думки [2, с. 97]. Одна із засновників наукового менеджменту – Мері Паркер Фоллет вважала, що менеджмент – це мистецтво добиватися успіху через керівництво людьми, тобто керівник повинен точно висловлювати свої думки, адже просто висловлена думка є основою для спілкування, засобом для уникнення конфлікту, викликаного непорозумінням. Уміння керівника відстояти інтереси колективу і кожного з підлеглих - спосіб завоювання авторитету і об'єднання працівників в єдину групу [3, с. 50]. Основним завданням керівника, зазначає американський соціолог — сприяти налагодженню зв'язків між співробітниками не тільки в процесі матеріального і духовного виробництва, але і поза ним. Це сприяє згуртованості людей, їх організованості на шляху до реалізації визначеної мети. Видатні менеджери й спеціалісти з менеджменту вважають, що сучасний менеджер повинен не тільки нести відповідальність, а й бути успішним у своїх діях. Успіх — це реалізована мета. Коли результати, отримані менеджером, відповідають поставленим цілям, можна вважати, що він діяв успішно. Звичайно, для того щоб мати успіх, менеджер повинен вміти ставити ціль, мати бажання її досягти, вірити у свої сили, мати сильний характер, розвинений інтелект та інтуїцію, добрі здібності, відповідні знання та вміння. Серед складових успіху називають працю, старанність, наполегливість, захоплення справою, постійний пошук і самовдосконалення. Видатний американський соціолог Наполеон Хілл на основі величезного фактичного матеріалу зробив висновок, що важливою умовою успіху управлінця є наявність таких рис: 1. Сміливість і рішучість. Ці риси, зазначає американський вчений, базуються на знанні самого себе і тієї роботи, якій ви присвятили своє життя; 2. Самоконтроль. Людина, яка не контролює своїх вчинків, не може (і навіть не має права) контролювати інших; 3. Відчуття справедливості. Якщо керівник несправедливий у ставленні до інших, він втрачає моральне право бути ним; 4. Чіткість рішень. Управлінець повинен чітко визначати завдання і вимагати чіткого їх виконання; 5. Якість планів. Кожен з управлінців, діяльність яких позначена успіхом, повинен постійно працювати над планом своїх дій; 6. Звичка працювати понаднормово. Управління людьми — це постійний творчий пошук, який виходить за межі встановленого робочого дня; 7. Привабливість особи управлінця. Для своїх оточуючих управлінець повинен бути зразком у всьому: одязі, діях, дотриманні слова, виконанні службових обов'язків; 8. Співчуття і розуміння. Це одна з найважливіших рис, яка визначає гуманізм управлінця; 9. Досконале володіння предметом і ситуацією. Управлінець, який досконально знає свою справу, завжди є шанованою людиною; 10. Готовність взяти відповідальність на себе. Вмілим керівником є той, який з готовністю бере на себе відповідальність за помилки, допущені його підлеглими; 11. Активізація співробітництва і відповідальності. Завданням менеджера є активізувати таку людину, яка намагається триматися від усього осторонь, вивчити, чи її дії є границею її можливостей, чи вона здатна на значно більше [4]. Аналізуючи діяльність менеджера, вчені виділяють ряд помилок, які допускають управлінці в процесі керівництва людьми. Так, наприклад, М.Х. Мескон, М. Альберт, Х. Хедоурі визначають такі причини невдач, які часто руйнують кар'єру менеджера: 1. Бажання отримати більш високу платню і мати особистий комфорт; 2. Невдаха-керівник дуже боляче переживає відсутність символів своєї влади: робочого стола, кабінету, машини, навіть таблички на дверях; 3. Керівник-невдаха піклується перш за все за свою особу; 4. Поганий керівник схильний до самоізоляції; 5. Керівник-невдаха ховає свою некомпетентність за пихою, бундючністю [4].

Висновок. Управління людьми є, як зазначали вже древні філософи, великим мистецтвом, яке формується на досконалому знанні філософії, педагогіки, психології, соціології. Найкращі з менеджерів досягають власного успіху через успіх інших. Вони майстерно співвідносять потреби процесів, проектів тощо зі здатностями людей до певного виду діяльності. А це дуже непросто. Корпоративна культура може бути як сприятливою для розвитку працівників, так і не передбачати ані довіри, ані поваги між людьми. Мистецтво полягає в тому, щоб за наявних обставин розв'язувати парадокс – досягнення робочих цілей та розвитку персоналу водночас. Саме таке вміння знаходити баланс вирізняє успішного менеджера серед пересічних.

Список використаних джерел

1. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту і бізнесу. Навч. Посібник. К.: В-во Європ. у-ту, 2006 111 ст.
2. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії. Курс лекцій для вищих навчальних закладів. К., 1993. 500 с.
3. Мескон М.Х. Альберт М. Хедоурі Ф. Основні засади управління персоналом // Ефективний керівник. 2008. №11. <https://studfile.net/preview/10019573/page:22/>
4. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Протягом століть схема бізнесу не втрачає своєї актуальності для вивчення серед вчених. Етап розвитку економіки та необхідність побудови духовного суспільства в умовах інтеграції, інформатизації, глобалізації, хозяйських справ у світі потребують значних змін в організації та управлінні підприємств [4, с. 280]. На даному періоді більшість підприємницьких структур не відповідають рівню лідерів світового ринку, оскільки вони зосереджені на застарілих стереотипах господарювання, що часто призводить до втрати конкурентних переваг, а інколи, й до банкрутства. Вкрай важливим постає питання про застосування нових інструментів і пошук інноваційних механізмів бізнесмена для прийняття рішень, які допомагають звернення ефективної праці.

Мета дослідження: виявлення особливостей впливу керівника на процес прийняття рішень, аналізу характерних ознак управлінських рішень процесу їх вироблення та затвердження.

Предмет дослідження – особисті рішення бізнесмена.

Об'єкт дослідження: людина-бізнесмен.

Завдання дослідження: проаналізувати якими бувають рішення бізнесменів.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розпочати аналіз теми варто визначити суть поняття «бізнес». Бізнес-це будь-яка справа, спрямована на отримання прибутку або складу організована система команд спрямована на створення і реалізацію продуктів і послуг з новими властивостями речовини суспільством або окремими групами людей. З останнього визначення досить влучно зробити виставки, що явище бізнес є досить цікавим для вивчення філософами та іншими людьми. [1, с. 16]. Розвиток будь-якої розумної цивілізації заснована на розробці і реалізації різного роду рішень рішення розробляються і реалізуються людьми з різним ступенем професіоналізму, тому діапазон рішень великий: від недостатньо обміркованих до детально розрахованих [5, с. 26]. Філософія бізнесмена предметно задає мораль через позначення того, що їй суперечить. Він відповідальний перед суспільством за вирішення ряду соціальних і економічних проблем [2]. Філософія бере на себе відповідальність однією з перших формувати адекватні відповіді на виклики бурхливої діяльності, осмислювати складні проблеми життя, пропонувати ефективніші шляхи виходу із загострення. Філософія є основним джерелом думки та прийняття рішень бізнесмена. Бізнесмен повинен володіти такими діловими якостями: комунікабельність, ініціативність і динамічність, вимогливість і дисциплінованість, працездатність, , цілеспрямованість і працьовитість. Найголовніше –це чесність і правда, справедливість і об'єктивність, воля і мужність, відповідальність та постійний розвиток [3, с. 167]. Прийняття рішення в бізнесі впливає на економічні, організаційні, соціальні правові інтереси компанії. Приймаючи рішення бізнесмен задає себе питаннями, а саме що робити, як робити кому доручати роботу, які перспективи. В основі діяльності підприємця присутній філософський раціоналізм, інтуїтивізм та прагматизм [6]. Також зараз у нашому світі можуть негативно впливати гроші. Коли появляються трішки більше грошей людина міняє свої цінності та відчайдушно ставиться до всього, але потрібно все пам'ятати, що гроші не вічні, гроші можуть закінчитися з невдалим бізнесом тобто елементарно прогоріти у якійсь співпраці. Якщо в людини стоїть на першому місці гроші, то вона приречена на моральний занепад, самотність та виснаженість. Якщо говорити про віру в бізнесі, то вона може виступати в ролі психологічного фактора, який вмотивує діяльність особи [7]. Вибір рішення бізнесменом повинен ґрунтуватися на поєднанні чуттєвих та раціональних відчуттів. Вагомим є те, щоб в рішеннях бізнесмена відображається його особистісний профіль. Будь-яка думка виникає внаслідок внутрішнього аналізу людини, тобто відображає індивідуальні особливості керівника. В науці виділяють такі види особистих рішень: 1. Рішення обмеженого типу- це рішення, до яких підходять з особливою ретельністю оцінки гіпотез перш ніж прийти до висновку, людина здійснює безліч різноманітних підготовчих дій. 2. Ризиковані рішення нагадують імпульсивні, але відрізняються від інших. Якщо імпульсивні рішення перестрибуючи через етапу ґрунтування гіпотези, то ризиковані все ж його не обходять, але до їх оцінки людина приходять лише після того, як виявлено невідповідність. 3. Інертні рішення є результатом дуже невпевненого й обережного пошуку. 4. Імпульсивні рішення властиві людям, у яких процес побудови гіпотез переживає над діями за їх перевірки та уточнення. Це призводить до того, що процес прийняття рішень минає етап обґрунтування та перевірки. 5. Рішення врівноваженого типу- найбільш продуктивна тактика прийняття рішень. Вона властива людям, які заздалегідь аналізують умови та вимоги завдань [3, с. 168]. Людина-бізнесмен покликана приймати рішення все своє життя. Ті рішення в різних випадках можуть набувати як економічного, так неекономічного характеру. Важливими для такої людини є прийняття рішень, які вплинуть безпосередньо на її бізнес, неї авторитет чи імідж компанії на рівень визнання цієї людини та її діяльності у суспільстві, ставлення її партнерів та конкурентів в неї [5, с. 20].

Висновки. Отже, бізнесмен - це перш за все людина, яка наділена такими рисами як комунікабельність, ініціативність і енергійність, вимогливість і дисциплінованість, висока працездатність, воля, цілеспрямованість та діловитість. Одним із прикладом бізнесмена це правильно приймати рішення. Бізнесмен повинен бути достатньо мудрим і обережним, щоб не ризикувати даремно. Бізнес-це завжди тиск на людину як зовнішній так і внутрішній.

Тому бізнесмен потребує спокою, душевної рівноваги. Філософія допомагає людині побачити своє місце і призначення як особи у світі бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Резнік Н. Соціальна відповідальність бізнесу: сутнісно-теоретичні аспекти / Н. Резнік. Журнал європейської економіки. 2014. Том 13(№3). С. 296-303.
2. Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі /
3. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз: дис. к. ф. н.: 09. 00. 03 / Глушко Т. П. К.: 2006. 182 с.
4. Гончарук Т. В. Олександр Кульчицький в контексті світової філософії: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 279с
5. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер. з англ. К.: Наукова думка, 2011. 242 с.
6. Тоффлер О. Третя хвиля. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. К., 1996. С 275-334.
7. Блауг М. Економічна думка в ретроспективі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14714436.pdf>
- Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Дімітрій Жовнір, студент групи КБ-12*

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Спільноти зазвичай об'єднуються в нації, щоб захистити свої власні інтереси. Класична мотивація для об'єднання полягає у зовнішній загрозі.

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток нації.

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у визначенні суб'єктів суспільного розвитку відіграють соціальні поняття. Група, яка відображає сукупність людей, об'єднаних спільним інтересом або спільним інтересом, справи, діяльність та інші малі соціальні групи включають сім'ї, основні галузеві групи формують особистість товариства, студентські групи, військові частини тощо. Великі соціальні спільноти - рід, плем'я, народність, нація, клас, об'єднані тубільцями. Відсотки є важливою темою в історії. Етнічність виникає з потреби підтримувати спільність людей та їхні традиції, спілкуватися єдиною мовою, підтримувати єдиний менталітет людей в єдиному соціокультурному середовищі – що доводить фундаментальну роль етносу як соціального суб'єкта. Народність несе в згорнутому способі всі ознаки нації: проживання на спільній території, єдину мову, спільний психічний склад, провідну ментальність, економічні зв'язки, які, взаємодіючи між собою, сприяють формуванню нації [4, с. 23]. Існують різні концепції нації як історичного суб'єкта. Найбільш поширеним є марксизм. Ця концепція розглядає країну як соціальну спільноту людей, які поділяють спільну територію. Поширюються національні концепції нації, підкреслюючи її природне походження: Нація є біофізичною реальністю, відбивається в соціальних формах [1, с. 27]. В історичному процесі кожен окремий індивід відіграє активну і значущу роль. Він виступає як суб'єкт, щодо взаємодії із суспільством в цілому, а також з нацією або класом, до яких він належить. Таким чином, можна стверджувати, що суспільство само собою є суб'єктом. В конкретному суспільстві суб'єктами історичного процесу виступають нація, клас, партія та держава [3, с. 222]. Швидкий розвиток сучасної концепції нації породив серйозні проблеми протягом останніх кількох століть, зміни у світі. Різні країни світового співтовариства є прикладом різних етапів економічний, соціальний і культурний розвиток. Деякі з них, наприклад американці та японці, є технічно розвиненими країнами з високим рівнем життя. Інші, наприклад Індія та Заїр, намагаються боротися з бідними. Але незважаючи на всі відмінності, всі країни мають спільні характеристики, які роблять їх національними державами. По-перше, практично немає народу, який історично належить самому собі і не належить до складу іншого політичного утворення. Зрозуміло, що спроби власного самовизначення народу в даному випадку обмежуються владою всепоглинаючого політичного організму, часткою якого до того належав сам народ, що рухався шляхом національного самовизначення. Народ, який завжди складає відносно стійку культурно-історичну цілісність, не може стати нацією, якщо не протистоїть частковості свого політичного та історичного існування. Зіткнення політичних та історичних волі не можна уникнути в цьому випадку. Усе зводиться до питання «лише» про ті форми, в яких ця протиріччя вирішуються. Зрозуміло, що «форми» тут є важливішими, ніж саме питання. Загалом сукупність ситуацій, пов'язаних зі становищем національної волі, що формується та подолає свою частковість з одного боку, та зведеної політичної волі, яка відстоює національну цілісність та намагається завадити

національному самовизначенню, можна назвати проблемою. По-друге, історична область, заселена народом, не завжди має чіткі кордони, а навіть якщо вони існують, не завжди весь народ зосереджений всередині цих кордонів. Усі питання та протиріччя, пов'язані зі здобуттям історично закріпленої території для новонародженої національної держави, можна назвати територіальною проблемою.[5,с.14]

Висновки: аналізуючи розуміння поняття «нація» зазначеними раніше, можна виділити наступні критерії, що свідчать про її існування: наявність спільної держави і чітко визначеної території; історично сформовані почуття спільності та колективної самосвідомості стосовно минулого і бажання спільного життя в сучасності й майбутньому; спільна національна пам'ять і історія. Ні одна з цих ознак не може виконувати роль основного чинника для всіх національних спільнот, але вони мають поєднуватись у неповторний спосіб. Концепція нації має ґносеологічне і прогностичне значення для розвитку сучасних глобалізаційних теорій, зокрема щодо майбутньої національної держави й трансформації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Балущок В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. № 9-10. С. 26-31
2. Лісовий В. Методологія дослідження нації у «Теорії нації» В.Старосельського
3. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. К.: Основи, 1994. 222 с.
4. Бочковський О.І. Вступ до націології. Мюнхен, 1991-1992. С. 14-15.
5. Йолон П. Тенденції розвитку сучасної методології науки.// Філософ. і соціал. Думка. 1995. №7-8.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Ростислав Залагаєв, студент групи ICT-11*

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства обумовлена тим, що виробництво є основою існування і розвитку суспільства. Воно забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, а також формує соціальні відносини і духовну культуру суспільства. У сучасному світі виробництво розвивається з небувалою швидкістю. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, глобалізацією економіки та іншими факторами. Швидкі зміни в виробництві неминуче впливають на спосіб життя людей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є актуальним завданням філософії. Загалом, можна сказати, що виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей.

Мета дослідження: розкрити взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства, визначити основні тенденції впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства.

Предмет дослідження: вплив виробництва на матеріальні умови життя людей, соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку між виробництвом і способом життя суспільства та провести соціологічне дослідження впливу виробництва на спосіб життя людей.

Виклад основного матеріалу. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства є невід'ємною частиною філософії. Виробництво, як ключовий елемент економічної діяльності, має неабиякий вплив на різні аспекти життя суспільства [1, с. 102]. Перш за все, виробництво визначає доступність та якість товарів і послуг для населення, може сприяти підвищенню рівня життя, забезпечуючи людей товарами і послугами. Явище несе більше позитивний характер, підтвердження цьому слова які були сказані Гербертом Маркузе: «Виробництво створює не тільки матеріальні блага, але й формує наші бажання, потреби та спосіб життя, підпорядковуючи нас логіці ринку». Другий аспект впливу виробництва на спосіб життя суспільства полягає в його соціально-економічних наслідках. Виробництво створює робочі місця та сприяє економічному зростанню, що підвищує рівень зайнятості і доходів населення та може позитивно впливати на їхній спосіб життя [2, с. 55]. Виробництво об'єднує людей в трудові колективи, формує соціальні групи і класи. Впровадження нових технологій може призвести до зміни структури зайнятості і соціальної нерівності. Виробництво забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, що дозволяє людям підвищувати свій життєвий рівень. З цього приводу яскраво виділяються слова написані Карлом Марксом: «Виробництво не тільки формує матеріальні умови життя, але також визначає соціальні, політичні та ідеологічні процеси у суспільстві». Це проявляється в зростанні тривалості життя, якості харчування, рівня освіти і охорони здоров'я [5]. Проте, третій аспект впливу виробництва на спосіб життя суспільства пов'язаний з його негативними наслідками. Промислове виробництво може спричиняти забруднення

навколишнього середовища та зниження якості повітря, води та ґрунту. Це може мати шкідливий вплив на здоров'я людей та екологічну стійкість суспільства [6]. Багато видів виробництва потребують великої кількості природних ресурсів, що може призводити до їхнього вичерпання та нераціонального використання природних багатств. Стосовно негативної сторони впливу виробництва висловлювався Фрідріх Енгельс: «Виробництво в сучасному капіталістичному суспільстві призводить до експлуатації праці та нерівності, що породжують соціальні конфлікти та незадоволення». Останній аспект впливу виробництва на спосіб життя суспільства - це його культурний вимір [7]. Виробництво впливає на формування цінностей, норм та стереотипів поведінки у суспільстві. Вплив масового виробництва на споживання та рекламу може спонукати до матеріалізму та споживацької культури, що може в найгіршому випадку призвести до деградації духовної культури. Водночас, виробництво мистецтва та культурних цінностей може сприяти розвитку творчості та самовираження у суспільстві.

Висновок. Виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є важливим завданням філософії. Отже, вплив виробництва на спосіб життя суспільства має багато аспектів. Він визначає доступність товарів і послуг, впливає на соціально-економічні показники, може мати негативні наслідки для навколишнього середовища та культурного розвитку. Розуміння цього впливу дозволяє суспільству здійснювати свідомі вибори та приймати рішення, спрямовані на створення стійкого, екологічно збалансованого та культурно багатого способу життя.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К., 1996. 369с.
2. Воронкова В. Філософія глобалізації: соціантро-пологічні, соціо-економічні соціокультурні виміри. Монографія. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. 272с.
3. Щерба С. П., Заглада О. А. Філософія: Підручник К., 2011. 547с.
4. Ільян В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: Підручник К., 2002. 452с.
5. Матеріальне виробництво з точки зору соціальної філософії. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13231/>.
6. Філософське розуміння матеріальних основ розвитку суспільства. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12709/>.
7. Тоффлер Э. Третья волна URL: https://royallib.com/book/toffler_elvin/tretya_volna.html
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Олександр Кандибал, студент групи ІІЗ-11*

ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Тема є актуальною на даний момент у нашій державі, оскільки для нашої сучасної економіки в країні є дуже критичним і необхідним знаходження шляхів розвитку сучасної економіки. Тому, пошуки альтернатив є в пріоритеті для вирішення цієї проблеми.

Мета дослідження: дослідити протестантську етику як одну із видів професійної діяльності, та її економічний вплив.

Об'єкт дослідження: вплив протестантської етики на професійну діяльність.

Предмет дослідження: протестантська етика.

Завдання на дослідження: з'ясувати суть протестантської етики.

Виклад основного матеріалу. Етика протестантизму взяла свій початок із етики загального християнства. Представники протестантської етики були не вдоволені Римським трактуванням Біблії. Найбільшим обуренням було те, що церква торгувала відпущенням гріхів — тобто індульгенціями, або ж так званим «Прощення наперед». Після 1517 року римсько-католицька церква розпалася на дві головні гілки: протестантську та католицьку. Ці дві течії мали дуже багато спільних рис, які також були притаманні загальному християнству [1]. Аналізуючи ми можемо зрозуміти, що протестанти хотіли лише виконання церкви її основних обов'язків, які записані у Біблії. Протестантська етика повною мірою бере на себе формування особистої думки людей. Вона побудована на релігійних нормах та вченнях, які в минулому підчинялися церкві. Отже, морально-етичне сприймання сформувалося завдяки великій кількості чинників, які впливають один на одного [1]. Коли знайомишся з даними статистики фахової зайнятості будь-якої країни із конфесійно змішаним складом населення, майже постійно впадає у вічі явище, яке неодноразово жваво обговорювалось у католицькій пресі і літературі та на з'їздах католиків Німеччини — а саме, безсумнівна кількісна перевага протестантів серед власників капіталу і підприємців, а також серед висококваліфікованих верств робітництва, насамперед серед вищого технічного і комерційного персоналу сучасних підприємств [4]. Ми бачимо це явище майже всюди там, де капіталістичний розвиток відкривав можливості для відповідного соціального розшарування і професійної

диференціації, і чим частіше це трапляло, тим переконливіше свідчила про це конфесійна статистика [4]. Виконання певних економічних функцій пов'язане або з володінням капіталом, або з наявністю освіти, здобуття якої вимагає коштів, або найчастіше і з тим, і з іншим, тобто ці функції пов'язані з володінням успадкованим багатством або принаймні з певним рівнем добробуту [4]. У XVI ст. якраз більшість найбагатших, економічно найрозвиненіших завдяки своїм природним умовам і близькості до торгових шляхів регіонів імперії — і насамперед більшість багатих міст — прийняли протестантство. Наслідки цього і сьогодні сприяють протестантам у їх боротьбі за матеріальний добробут [4]. На переконання Вебера, роль релігійних переконань є важливим фактором, який впливає на повсякденні справи, у тому числі на прагнення до збагачення та власності [2]. Реформація помітно вплинула на ставлення до роботи, внаслідок чого будь-яка професія сприймалася як складова загального блага та вияв Божого благословення, як і будь-яке «священне» покликання [2]. Підкреслюючи відмінність робочої етики в протестантизмі у порівнянні з католицизмом, Вебер описує звичні проблеми з якими мають справи підприємці з працівниками в докапіталістичну добу: сільськогосподарські підприємці намагаються підвищити продуктивність праці шляхом підвищення заробітної платні, сподіваючись, що таким чином змусять працівників більше цінувати свій час та працювати більше. Проте, в результаті, у докапіталістичних суспільствах це найчастіше призводило до зниження інтенсивності серед працівників. Вони прийшли до висновку, що можуть заробити ті ж самі кошти за короткий період часу та більше відпочивати. Вебер стверджує, що цей дух не обмежується західною культурою, якщо розглядати його як вияв індивідуального ставлення, проте такі особистості — яких він називає героїчними — не спроможні самі по собі створити новий економічний порядок (капіталізм) [2]. Вебер переконаний, що капіталізм як система раціонального господарювання і «дух капіталізму» як певна психологічна готовність до саме такого господарювання - це не ідентичні речі. Раціонально господарювати вміли вже в Індії, Китаї, Вавілоні та інших стародавніх культурах. У певному розумінні можна вважати, що там мав місце «свого роду» капіталізм, однак там не було саме того, що зветь «духом капіталізму». Натомість, як переконаний Вебер, у Новій Англії такий «дух» наявний уже в середині XVII ст. задовго до «капіталістичного розвитку» цього краю [2]. Глибинні механізми спорідненості між протестантизмом і капіталізмом у його найбільш аскетичних варіантах Вебер аналізує на історико-культурному матеріалі, звертаючись до текстів ідеологів Реформації та коментуючої теологічної літератури. Йдеться насамперед про концепцію «покликання - професії», розвинену Лютером на базі відповідної інтерпретації євангельських першоджерел, а також про відповідні місця із текстів Кальвіна, Фокса, Веслі та ін. Тут, як показує соціолог, проступають мовби попередні контури того, що пізніше назвуть «капіталістичним етосом» [3]. Висновок такий, що найбільш продуктивними стосовно капіталізації суспільства виступають чинники, пов'язані з впливом протестантської етики котра від аналогічних норм католицизму вимагає «вищою мірою обтяжливої і жорсткої регламентації усієї поведінки, що проникає в усі сфери приватного і публічного життя». Взаємозв'язок між матеріальним базисом, формами соціальної і політичної організації і духовним життям він називає «неймовірно складним» [5]. Отже, хоча «Протестантська етика і дух капіталізму» не є ґрунтовним дослідженням проблеми протестантизму, проте дослідження Вебера зв'язків між різноманітними релігійними ідеями та економікою дозволило йому дійти до висновку про те, що протестантська етика та світогляд вплинули на розвиток капіталізму.

Висновок: зрозуміло одне, що протестантська і взагалі будь-яка етика є дуже важлива у професійному аспекті. Адже це виховує і закладає у нас певні цінності, моралі, які допоможуть нам стати хорошим працівником.

Список використаних джерел:

- 1.Протестантська етика URL: <http://www.etica.in.ua/etika-protestantizmu/>
- 2.Протестантська етика і дух капіталізму URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Протестантська_етика_і_дух_капіталізму#CITEREFВебер1994
3. Протестантська етика як вид професійної діяльності URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35098/1/559.pdf>
- 4.Постановка проблеми URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbr04.htm>
5. Альберто Тоскано. Переосмислюючи Маркса і Пелірію URL: <https://commons.com.ua/uk/pereosmislyuyuchi-marksa-i-religiyu/>
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Богдан Книш, студент групи КБ-12*

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За невеликий період часу з'явився новий, відкрий світ, в якому всі кордони поступово нівелюються, світ який наскрізь проникнений глобальною культурою інформаційних технологій.

Мета дослідження: виявити сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі **завдання:** визначити поняття глобалізації; охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі; розкрити поняття глобалізації то глобалізму; прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження: феномен сучасного українського суспільства у вимірах соціо-антропологічних, соціо-економічних та соціокультурних, що розвиваються в епоху глобалізації.

Предмет дослідження: вплив глобалізаційних процесів на українське суспільство.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Ця ідея прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії. Наступні науковці думають, що світ, навпаки, являється розділеним і розколотим. Причому, акцент робиться на різних факторах. С. Хантінгтон переконує, що належність до деякої цивілізації визначається релігією. Особлива роль у вирішенні проблем формування стратегій економічного розвитку України належить майбутнім фахівцям у галузі економічних стратегій, що виховуються в економічних навчальних закладах. Досягненню цієї мети сприятиме цей навчальний посібник. Згідно з вимогами Болонського процесу про удосконалення системи вищої освіти наголос в книзі робиться на активізації самостійної роботи студента над курсом. З метою викладання тем курсу здійснюється таким чином, щоб не нав'язувати студенту однозначних рішень, «Істина в останній інстанції»; залишається поле для самостійного роздуму, аналізу тієї чи іншої проблем [1, с. 6]. Україна є країною прийому емігрантів і водночас країною, що зумовлює імміграцію. Сьогодні Україна більше експортує робочих рук, ніж товарів. Частка трудових мігрантів з України у відсотковому відношенні до кількості населення – найвища серед інших країн. За іншими оцінками, ця цифра коливається від 2 до 7 мільйонів [2, с. 6-7]. Світ глобалізується десятком країн, їх ТНК і по їх ініціативі створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Аналізуючи відносини між промислово розвиненими країнами й країнами Третього світу, група дослідників, яку очолив відомий голландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, вказує на той факт, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей» [4, с. 34]. Глобалізм – це, насамперед, суб'єктивний фактор, а саме – політика панівних у світі країн. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів. Одним із головних факторів глобалізму є національно-державна політика декількох найбільш могутніх в економічному відношенні країн – політика, яка використовує їх техніко-виробничу могутність для просування на світовій арені інтересів ТНК. Диктат Заходу, пропаганда їхнього способу життя і нав'язування його всьому світу заважає вирішенню проблем світового розвитку [3, с. 98-105].

Висновок: Таким чином, можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавлені як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й напевно чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Логвінова Н.С. Міжнародні стратегії економічного розвитку : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 356 с.
2. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тиждень. 2012. № 34 (251). 24–30 серпня. С. 24–29.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
4. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія».
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Іван Комісарук, студент групи КІ-11*

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: обумовлено об'єктивними процесами, які свідчать про якісні зміни в життєдіяльності сучасної людини. Це стосується, насамперед, зростання ролі туризму в системі суспільного виробництва, посилення залежності соціалізації людини та реалізації нею свого потенціалу через туристичну активність, а також змін в змісті та характері праці під впливом глобалізації соціальних процесів та підвищення

мобільності людини, що спонукає розвиток туристичної індустрії. Туристична діяльність людини та її результати обумовлюють вирішення таких важливих соціальних завдань, як повноцінне відтворення людини як біосоціальної істоти в умовах монотонної праці та повсякденності, надання особистості нових емоційних та естетичних вражень та засвоєння передових форм соціального досвіду. У зв'язку з цим особливу важливість набуває соціально-філософський аналіз феномену туризму як важливого чинника соціального розвитку та форми соціальної активності сучасної особи.

Мета дослідження: провести соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності.

Об'єкт дослідження: мисленнєві конструкції щодо дослідження туристської активності людини і туризму як галузі суспільного виробництва та соціального явища в сучасній науці.

Предмет дослідження: соціальні детермінанти оптимізації туристичної діяльності як специфічно людської активності, спрямованої на реалізацію потенціалу сучасної особи та задоволення її туристських потреб.

Завдання дослідження: дати визначення туризму як соціального явища; проаналізувати специфіку туризму як форми соціальної активності особи; уточнити філософсько-методологічний інструментарій дослідження туризму як соціального явища.

Виклад основного матеріалу. Систематичне дослідження туризму у вітчизняній літературі почалося з кінця ХХ століття, коли дозволя, подорожі, рекреаційна діяльність, туризм взагалі стають предметом теоретичного осмислення філософів, істориків, соціологів, економістів, фізіологів та географів. Відзначають такі аспекти дослідження туризму як соціальний, історичний, економічний, правовий, медичний, географічний, міжнародний [4]. При дослідженні соціально-філософського аспекту туризму розглядається процес його розвитку в суспільстві та вплив на формування світогляду та свідомості людини, порушуються питання туристської активності особи та виділяються пізнавальні чинники туристичної діяльності, аналізуються соціокультурний аспект проблеми туризму та дозволевої культури в цілому. Розглядаючи туризм в сучасному плинному суспільстві він виступає важливою формою реалізації людиною свого сутнісного потенціалу і життєвих сил. Виходячи з принципу полі каузальності, туризм як об'єктивне соціальне явище доречно розглядати у багатопараметральній, багатофакторній площині. Оскільки акцентування уваги на будь-якому одному аспекті обмежує визначення сутності туризму і схиляє до однобічності в його розумінні. Особливого значення в такому випадку набуває потреба визначити соціокультурні чинники виникнення та розвитку туризму. Тому в подальшому аналізі туризму розглядає вплив на нього таких чинників як економіка, політика, релігія, менталітет, побут, географічне середовище тощо [3, с. 42]. Виключно економічний підхід до визначення туризму, що панував дотепер, не дозволяв отримати картину каузального комплексу, який покликав до життя феномен туризму [7, с. 103]. Тому розглядається суб'єкт, об'єкт, зміст, структура туристичної діяльності та її результат. Дається визначення сутності туризму, класифікація видів та форм туризму. Туристська активність як певний тип відношення до навколишньої дійсності на відміну від поведінки у тваринному світі визначається не біологічно заданими, а історично виробленими соціокультурними програмами. Це також зумовлює туристську активність сучасних людей. Це обумовлює підвищений попит на туризм в ті регіони, де зберігаються культурна, соціальна, побутова самобутність нації або держави. Туризм дозволяє отримувати переваги в конкурентній боротьбі з суперником за певних умов [6]. Туризм запобігає емоційному колапсу сучасної людини, яка живе в прискореному ритмі. Туризм виступає як сфера надання послуг з психологічного розвантаження та відтворення нових спектр емоційстворення внутрішнього нового світу людини [5]. Туризм є необхідним шляхом розвитку інтелектуальних, чуттєвих, пізнавальних зусиль, спрямованих на надбання нового соціального досвіду. Туристська активність розвиває людину як працівника і як споживача та її особистості [1, с. 42]. Виконання людиною певної соціальної ролі. Подорожуючи вона знімає «соціальну міру» і залишається наодинці зі своїм «Я», відпочиває від життя на виду, від напруги між соціальною маскою та своєю самотністю [2, с. 23]. Обираючи той чи інший вид або об'єкт туризму, людина відкриває себе, тобто реалізує свої комплекси як невиконання будь-чого в індивіді, у своїх бажаннях або намагаються подужати ту сферу або область, де вона в повсякденному житті не може будь-що подужати або подолати.

Висновок: Туризм як форма активності людини: соціально-філософського аналізу» містить ряд важливих вихідних положень і висновків теоретичного і практичного характеру. В сучасних умовах, коли туризм став значним суспільним явищем, актуальною проблемою його соціально-філософського дослідження. Виступаючи способом раціональної організації вільного часу людини, важливим чинником суспільного розвитку, а також проявом свободи сучасної особи і формою реалізації людиною свого потенціалу, теоретично мало досліджуваним соціальним явищем. Проблема вивчення туризму носить міждисциплінарний та багатоаспектний характер.

Список використаних джерел

1. Головатенко О.В. Туризм як форма активності сучасної особи// Грані: Науково-теоретичний та громадсько-політичний альманах. Випуск 4. Дніпропетровськ, 2000. С.41-43.
2. Головатенко О.В. Соціальні функції і види туризму в перехідному суспільстві// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 18. Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.23-27.
3. Головатенко О.В. Туристична діяльність: людинотворчий вимір// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 20 Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.42-47.

4. Структура та функції туристичної діяльності URL: http://pidrzhmki.com/1719051243533/turizm/struktum_funktsiyi_turistichnoyi_diyalnost
5. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг URL: http://tourlib.net/books ukr/lubiceva_rtp11.htm
6. Чернікова В. І. Особливості інновацій у туризмі. URL: <http://tourlib.net/statti ukr/chernikova.htm>
7. Шуплат О.М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму / О.М. Шуплат // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, 08.00.08 Гроші, фінанси і кредит. 2016, Київ. 302 с.
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Нікіта Кравчина, студент групи ІІЗ-11

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової системи господарювання кожна людина самостійно вирішує проблеми: що вона хоче і може робити, як це треба робити, щоб отримати бажаний результат та чи буде її праця визнана суспільством – людина перебуває перед постійним вибором. Можливість мати вибір завжди була засобом і метою розвитку людства. Ринкова форма господарювання, самостійно вибирати шлях для політичного свого життя, кращого і найповнішого задоволення своїх потреб.

Мета дослідження: визначити особливості індивідуальної економічної свідомості та економічного мислення в умовах ринкової економіки.

Об'єкт дослідження: економічна свідомість як форма суспільної свідомості та «нове» економічне мислення.

Предмет дослідження: економічна свідомість, її суть, роль та значення в умовах ринкової економіки України.

Завдання дослідження: вивчити вплив економічної свідомості на умови ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість - це здатність людини або суспільства розуміти та аналізувати економічні процеси, принципи функціонування ринку, принципи фінансової дисципліни та взаємозв'язок між різними аспектами економіки [4, с. 186]. Вона передбачає розуміння питань, пов'язаних з виробництвом, розподілом, обігом товарів та послуг, вкладенням грошей, фінансовим плануванням і рішеннями, пов'язаними з особистими та суспільними фінансами. Економічна свідомість формується через освіту, засоби масової інформації, культурні впливи та особистий досвід. У сучасному світі доступ до інформації, включаючи економічну, став більш доступним завдяки Інтернету та новим технологіям [1]. Це сприяє збільшенню економічної грамотності серед населення. Роль та значення економічної свідомості в умовах ринкової економіки України: Розуміння ринкових процесів: Економічна свідомість допомагає громадянам та підприємствам розуміти, як функціонує ринок, яким чином визначаються ціни на товари та послуги, та як можливості ринку впливають на їхні рішення [2, с. 265]. Споживацька поведінка: Зростаюча економічна свідомість сприяє розумінню споживачами якості та вартості товарів та послуг. Громадяни можуть більш обґрунтовано вибирати продукцію та послуги, що відповідають їхнім потребам та бюджету. Підприємництво та інвестиції: Економічна свідомість сприяє розвитку підприємництва та інвестиційної активності [2, с. 274]. Підприємці, які розуміють ринкові умови, можуть ефективніше розробляти бізнес-плани та залучати інвестиції для свого розвитку. Фінансова стабільність: Економічна свідомість допомагає громадянам керувати своїми фінансами, раціонально використовувати ресурси та зменшувати фінансові ризики [3, с. 88]. Це особливо важливо в умовах змін на ринку та нестабільності. В Україні, де ринкова економіка знаходиться на етапі активної трансформації, економічна свідомість стає важливою складовою для стабільного розвитку та підвищення якості життя населення.

Висновок. Умови ринкової економіки в Україні потребують розвитку економічної свідомості як серед громадян, так і серед підприємців та державних службовців. Сприяння цьому процесу передбачає надання доступу до якісної освіти та інформаційних ресурсів, розвиток фінансової грамотності та сприяння громадянській участі в управлінні економікою.

Список використаних джерел

- 1.Широчук І. О. Економічна свідомість та економічне мислення URL: nform.in.ua.
- 2.Ковальчук А. В. Економіка 10 клас. К:Арка, 2006. 385 с.
- 3.Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 80-95.
- 4.Економічна соціалізація молоді: соціально-психологічний аспект: наук. вид. / за ред. В. В. Москаленко. К.: Укр. центр політ. менеджменту. 2008. 336 с.
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед об'єктивними потребами в підготовці управлінських кадрів. Сьогодні просто зразково виконувати свої службові обов'язки чи копіювати «передовий досвід», або «досвід передових країн» вже недостатньо. Потрібні талановиті люди, які творчо мислять, розуміють характер суспільних процесів, що відбуваються в країні та загалом у світі, зміст глобальних кризових явищ і «тектонічних» зрушень, які зачіпають самі основи існування сучасної цивілізації, і взагалі просто порядні, професійні та патріотично налаштовані кадри, спроможні адекватно сприймати дійсність і запропонувати нестандартні рішення.

Мета дослідження: філософський аналіз проблем державного управління у Піднебесній.

Об'єкт дослідження: вивчення специфіки то особливостей китайської традиції філософського осмислення проблем управління.

Предмет дослідження: основні поняття, закономірності, принципи й методи управління, на основі яких функціонують і розвиваються соціальні системи будь-якого рівня на основі здобутків філософської традиції Давнього Китаю.

Завдання дослідження: простежити особливості виникнення та генези соціально-філософської думки Давнього Китаю; здійснити аналіз впливу давньо-китайських філософських засад на соціальне та державне управління.

Виклад основного матеріалу. У кінці III тисячоліття до нашої ери на території центральних рівнин Китаю починала зароджуватись протодержава, яка в той час представляла собою, по суті, племінний союз. Цей період прийнято називати епохою Шан-Інь. Після чергової міжусобиці в Китаї настала епоха династії Чжоу (XI-III ст. до н. е.) - один з найцікавіших періодів в історії країни, в цю епоху виникають конфуціанство, моїзм та легізм - етико-політичні концепції, про управління людиною, суспільством і державою. З давніх-давен китайська соціальна система була чітко поділена на рівні, кожному з яких пропонувалися свої найсуворіші норми поведінки, причому ці приписи часом стосувалися навіть дрібниць. Наприклад, було точно відомо, в якому одязі кому ходити, яку їжу їсти, які обряди здійснювати. Вища аристократія так і називалася - «ті, хто їсть м'ясну їжу», в той час як на столі простолюдинів м'ясо не з'являлося, не тому, що його не вистачало на всіх, - причина полягала в ритуальних приписах [1, с. 11]. Вчення Конфуція не містить розділів, спеціально присвячених устрою держави, яка немає розділів про людину, або про суспільство. Конфуціанської модель доводиться реконструювати за окремими судженнями. Основні ж погляди Конфуція викладені в книзі «Лунь юй» («Бесіди і судження»). Його розуміння державного устрою ще більш цінне тому, що він сам був на державній службі, яка була успішною. Але Конфуцій не бачить держави окремо від суспільства і окремо від людини. Деякі його висловлення носять алегоричний характер і, тому, не можуть бути сприйняті однозначно. Це може спотворити суть вчення, як воно спотворювали з китайською бюрократію протягом багатьох століть [2]. У своєму вченні Конфуцій велике значення покладав на сімейні стосунки. «Якщо, - підкреслював він, - керувати народом за допомогою законів і підтримувати порядок за допомогою покарань, народ буде прагнути ухилитися (від покарань) і не буде відчувати сорому. Якщо ж керувати народом за допомогою чесноти і підтримувати порядок за допомогою ритуалу, народ знатиме сором, і він виправиться» [3, с. 29]. Для того щоб створити правила, які б залишалися життєздатними протягом довгого часу, Конфуцій пропонував використовувати принцип «хе» (гармонія, боротьба протилежностей). «Правила треба створювати через досягнення єдності, через розбіжності» [4, с. 32]. Для Конфуція і його Вчення був дуже важливий особистий приклад у реалізації правил. Цзинь-цзи («абсолютно мудрий») за Конфуцієм носій правил, не повинен знаходитися на віддалі від державного правління, а повинен навпаки бути активним членом суспільства і державним мужем. Саме на образі цзинь-цзи заснована ідея державного правління за допомогою лі. Конфуцій вважає особисту незалежність, такою що виділяє особистість від загальної маси. «Якщо людина не має почуття власної гідності, не бореться за нього, не може його відстояти, якщо людина не поважає самого себе, то у нього немає надії стати цзинь-цзи, або не державна особистість» [5, с. 123]. Отже, у своїх судженнях про державу він виділяв два соціальні прошарки: керуючі і керовані. Під керуючими він розумів цзинь-цзи як «шляхетного чиновника». Але це не означає, що тільки аристократи могли бути такого роду чиновниками, але він також допускав і приплив «свіжої крові» з інших соціальних груп [6, с. 5]. Як зазначав у своїй праці «Філософські проблеми державного управління» В. М. Князев: «Спираючись на традиційні погляди, Конфуцій розвивав патріархально-патерналістську концепцію держави. Держава трактується ним як велика сім'я. Влада імператора («сина неба») уподібнюється владі батька, а відносини правлячих і підданих - сімейним відносинам, де молодші залежать від старших» [3, с. 28]. Існував принцип: «Хто знатний - той багатий». Незнатний не міг бути не тільки багатим, але навіть заможним [3, с. 34]. Факт залишається фактом: протягом багатьох століть саме така система соціального поділу з її жорсткими правилами підтримувала стабільність в суспільстві і збалансовані стосунки між владою і народом, і дозволяла Китаю залишатися Китаєм [7, с. 114].

Висновок: Китайська цивілізація унікальна не просто тривалою історією свого існування, вона є ровесницею стародавнього Єгипту і Межиріччя, які давно вже канули в Лету. Але, перш за все, тією вражаючою властивістю протягом усього часу є здатність зберігати правонаступництво розвитку державності.

Список використаних джерел

1. Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. Київ: Вісник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України, 2002. С. 11-12.
2. Бабян С. Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2012_43%281%29_26
3. Князев В. М., Бакаєв Ю. В., Василевська Т. Е. Філософські проблеми державного управління: навч. -метод. посіб. / за заг. ред. В. М. Князева. К. : НАДУ, 2012. С. 20-49.
4. Малявін В. В. Китайська цивілізація / В. В. Малявін. М.: Астрель, 2000. 632 с.
5. Нересяніц В.С. Історія правових та політичних вчень. М., 1997. 477 с.
6. Нікітін В. В., Александрович О. О. Організація державного контролю в Китаї: традиції та сучасний досвід державного управління. Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця: Основа, 2015. С. 2-5.
7. Шумка М. Л. Історико-філософський аспект проблеми власності та управління / Михайлина Леонівна Шумка // Наук. зап. Терноп. держ. педагогіч. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Філософія. Випуск 7 Тернопіль, 2001. С. 112-116.
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Максим Мінтенко, студент групи КБ-12

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є дуже важлива і буде актуальна завжди. Люди повинні це зрозуміти, бо тільки після цього ми зможемо по-справжньому досягнути висот. Також розвивати національну культуру це є обов'язок кожного громадянина, виконуючи його ми досягнемо не тільки духовного, а й ще державного піднесення.

Мета дослідження: проаналізувати особливості української культури.

Об'єкт дослідження: українська культура.

Предмет дослідження: розвиток української культури.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні особливості формування та розвитку української культури.

Виклад основного матеріалу. Культура- це те, що формує народ як націю, це звичаї і традиції, історія і духовність, це надбання держави [1]. Саме це відрізняє людину від тварини і показує цим свою важливість і значимість. У світі існує декілька тисяч національних культур. Усі вони є дуже різноманітні і особливо по-своєму. Адже впливає багато факторів на їхній розвиток, формування і становлення. Одним з цих чинників є розміщення. На розвиток культури України, хід подій в її історії мав вплив хороше географічне становище України. Розташована ця держава в центрі шляхів зі сходу на захід, з півночі на південь [2]. Завдяки проживанню на нашій території великої кількості різноманітних племен та народів, збагатилась й наша культура. А ще Україна знаходиться майже в центрі Європи і є найбільшою її державою, що не може не впливати на розвиток європейської культури. Також, з урахуванням злетів і спадів духовного життя в Україні має лежати в основі цілісного підходу до визначення та аналізу періодів розвитку нашої культури. Український культурний процес, незважаючи на відомі історії певні перепони, навіть на Батієве нашестя, відроджувався знову і, вже починаючи з XIV ст., розвивався по висхідній аж до XVIII ст., тобто до ліквідації української автономії, і далі: в період неволі, переслідувань і заборон (кінець XVII-кінець XIX ст.); активного пожвавлення (початок XX ст.), яке закінчується пожовтневим ренесансом (20-ті роки XX ст.); трагедією в лещатах сталінщини (30-ті 50-х років); скованістю в часи стагнації; сучасний процес відродження. Такий підхід до періодизації враховує підйоми і спади культурного процесу в Україні і забезпечує у свою чергу, цілісний підхід до української культури як до єдиного цілого духовного світу нашого народу. Наша культура є багата і в свій час була дуже добре розвинена. Якби їй приділили належну увагу інші країни чи наша влада і змогли б гідно оцінити, то і Україна, і інші держави були б на вищому культурному рівні розвитку. Хорошим прикладом є українські філософські твори вони вирішували питання про сутність та умови людського щастя, про значення і безкультур'я планувалося подолати шляхом технічно-наукового прогресу, підвищенням продуктивності праці, за допомогою зусиль освічених монархів і соціального експериментування, українські мислителі закликали до іншого [4, с. 12]. Процес діяльності у сфері культури завжди реалізується через свободу, власний вільний вибір серед різних альтернативних можливостей, які відповідають потребам, ідеалам, цінностям людини [3]. Як відомо з нашої історії, протягом довгого періоду часу ми не мали на це права. Наш народ був рабом на своїй території, що не тільки не давало людям розвиватися, а навпаки затуплювало його. Сьогодні ми дуже легковажно відносимся до теперішнього становища нашої культури, але я впевнена: лише тоді, коли кожен з нас почне прагнути культурного самовдосконалення, наша українська нація вийде із свого сучасного занедбання, адже в нас таке сильне культурне коріння [4, с. 34]. Пам'ятаймо, що кожна культура творить світ неповторний, однак і як не замкнений на собі, бо вони звертаються одна до

одної, вступаючи в діалог. Адже жодна національна культура не може існувати без творчого спілкування з іншими. Здобутки української культури стають надбанням усього світу, оцінюються як національний внесок у міжнародний культурний процес. Культура відбиває світогляд народу, його національну самосвідомість, своєрідність філософського мислення, розуміння основних проблем загальнолюдського і власного буття, як етнографічно конкретної частини людства. У культурі втілення етичні смаки, виражені притаманними лише українському народу чуттєво-емоційними формами, художніми фразами і логічними поняттями, закріпленими в національній мові, традиціях, нормах моралі і звичаях.

Висновок: культура була, є і буде важливою ланкою існування і розвитку не тільки держави, а й людини, особистості. Україна є хороший приклад, які наслідки чекають на світ, якщо не розвивати культуру. Адже це те, що нас збагачує та об'єднує.

Список використаних джерел

1. Володимир Бондаренко Стаття Культура - це те, що формує українців як націю. URL: kmu.gov.ua/news
2. Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації URL: wunu.edu.ua54-57.pdf
3. Прус Юлія Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації, URL: wunu.edu.ua625-627.pdf
4. Українська культура в європейському контексті/Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько; За ред. О. П. Богуцького. К.: Знання, 2007. 679 с.
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії
імені С. Коновала
Мирзаєва Уляна, студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ.

Постановка проблеми. Проблематичність людського буття є однією з основних тем філософського осмислення, яка ставить під сумнів можливість досягнення повного розуміння сенсу життя, природи людини та її призначення. Це питання зачіпає фундаментальні аспекти існування, пов'язані з пошуком сенсу, невизначеністю майбутнього, страхом перед смертю та неможливістю досягти абсолютної істини. Основна проблема полягає в тому, що людське буття постійно знаходиться в стані нестабільності, що виникає з суперечностей між внутрішніми бажаннями, соціальними очікуваннями та обмеженнями, що накладаються зовнішнім світом. Така проблематичність підкреслює безперервний процес боротьби людини з екзистенційними питаннями, зокрема з темами свободи, відповідальності, самотності та морального вибору.

Мета дослідження полягає у осмисленні та аналізі складних процесів становлення людини як особистості. Це включає дослідження її взаємодії із соціокультурним середовищем, формування свідомості, а також пошук сенсу життя у контексті культурного, соціального та духовного розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

проаналізувати, у якому сенсі буття людини проблематичне;

дослідити ієрархічну будову сутнісних проявів людини.

Виклад матеріалу. Людське буття характеризується кількома важливими аспектами, зокрема, такими як людська неспеціалізованість, яка вказує на те, що буття не можна звести лише до фізіологічних функцій організму, зв'язок людини із процесами культуротворення та суспільної історії. Ці елементи певним чином взаємопов'язані і концентруються у такому феномені, як проблематичність людського буття.

Ця проблематичність проявляється в тому, що можна народитися людиною, мати людський організм, проте не мати необхідних людських проявів; наприклад: свідомості, навичок соціальної поведінки чи емоційної чутливості. Це свідчить про те, що становлення особистості є складним і багатограним процесом, що потребує не лише біологічного аспекту, а й розвитку у різних сферах. Окрім того, проблематичність людського буття зумовлена ще й тим, що людина може змінюватися, втрачати свої якості через різні обставини. Це підкреслює, що людське існування є динамічним та вразливим, а не статичним і незмінним. Таким чином, повноцінна реалізація людських потенціалів залежить від багатьох факторів, які взаємодіють між собою.

Визначити чіткі норми для оцінки «міри людяності» конкретної людини є досить складним завданням. Проте, попри все ми розуміємо, що сьогодні не існує іншого способу бути людиною, окрім того, щоби народитись людиною, мати людський організм, вільний від серйозних вад чи патологій. Таким чином, наявність людського організму є необхідною умовою для людського існування, проте недостатньою. Це означає, що до цієї умови нам необхідно додати інші фактори, які ґрунтуються на ній, але не перевищують. Отже, людське буття постає як складна система, яка

складається з ієрархічно організованих рівнів, де кожен наступний рівень залежить від попереднього, надаючи йому нову значущість. Людяність стає результатом не лише біологічної природи, а й соціального, культурного та психологічного розвитку, що вимагає активної участі особи в процесах самоусвідомлення та взаємодії з оточенням.

Включення людини в соціально-культурні процеси передбачає оволодіння людськими способами діяльності, розвиток навички самостійно обдумувати та оцінювати життєві ситуації.

1. В процесі інтеграції людини в суспільно-культурні процеси відбувається впорядкування її дій, що стимулює стихійні прояви особистості та надає їм новий напрямок.

2. Через участь у соціально-культурних процесах людина опановує різні способи діяльності – від простих до складних, включаючи творче ставлення до реальності, використання мови та свідоме дотримання норм суспільства.

3. До процесу соціально-культурної інтеграції необхідно додати свідомість і усвідомлення, що полягає у здатності самостійно усвідомлювати та оцінювати життєві ситуації. Також важливе поєднання оцінки з досвідом і співвідносити їх з певними соціально-культурними нормами і принципами. В результаті, свідомість, як вміння самостійно оцінювати та регулювати свої дії, є невід'ємною частиною нашого розуміння «людського буття».

4. Однак недостатньо лише усвідомлювати – усвідомлення зобов'язані вписуватися в певну цілісність, яку зазвичай називають людським духовним універсумом. Це свідчить про те, що ми повинні вміти його створювати, формуючи принципи, ідеали та сенси.

При розгляді феномена людського існування важливо підкреслити, що виведення людського мислення на рівень творення духовного універсуму є вирішальним моментом для інтеграції людини в людський спосіб буття. Адже без цього неможливо свідомо оцінювати, а отже, справжня соціалізація та вихід людини за межі лише біологічного існування.

Бути людиною або жити в людському способі буття означає активно боротися за це, відвойовуючи у природних стихій простір для такого існування. Розглянувши складну, ієрархічну структуру елементів людського існування, ми можемо прояснити, як поняття «життя» та «існування» застосовуються до людини і чом стверджують, що краще жити, аніж просто існувати.

Буття людини, як ми вже з'ясували не можна зводити до життя, особливо якщо розуміти його лише в біологічному сенсі. Однак, у більш широкому сенсі «життя» включає в себе всі події, що відбулися в часі, відзначеному двома датами на цвинтарі. Вважається, що чим більше різноманітних і значущих подій відбулося в житті людини, тим багатшим можна вважати таке життя.

Висновки. Людське буття виходить за межі біологічного існування та складається з ієрархічної системи, в якій важливу роль відіграють соціально-культурні та духовні елементи. Інтеграція людини в суспільство регулює її дії, обмежуючи стихійні прояви і надаючи новий напрямок.

Участь у соціально-культурних процесах передбачає оволодіння різноманітними способами діяльності, а також свідомість, що дозволяє оцінювати життєві ситуації. Це усвідомлення повинно вписуватися в цілісний духовний універсум, що створює умови для розвитку ідеалів і сенсів.

Отже, бути людиною – це активно боротися за своє місце в світі, а не лише існувати біологічно. Життя оцінюється не тільки за тривалістю, а й за значущістю подій, які його наповнюють.

Список використаних джерел:

1. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - 5-те видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ-2000». 2007. 506 с.
2. Габаковська Х., Гарасимів Т., 2017. «Проблема буття людини: цивілізаційно-правовий підхід». URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12709/88-96.pdf>
3. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-е видання, виправлене і доповнене. К.: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000», 2002. 544 с.

*Huryk Myroslava, Candidate of Historical Sciences
Associate Professor of the Department of Political Science and
Philosophy named after S. Konoval
Denys Trachuk, student of MENMB-11*

COGNITION AS A TYPE OF SPIRITUAL ACTIVITY AND A CULTURAL PHENOMENON

Formulation of the problem. In philosophy, cognition is explored both as a personal spiritual activity and as a broad cultural phenomenon. Cognition, while often thought to occur solely within an individual's mind, is also influenced and shaped by the cultural contexts in which individuals are immersed. Philosophers and cognitive scientists grapple with questions about the universality and specificity of cognitive processes, examining the extent to which thinking is an intrinsic, autonomous activity versus one governed by social, historical, and cultural factors.

Goal. The goal of this thesis is to investigate cognition not only as an internal mental process but also as a spiritual activity embedded in and influenced by cultural contexts. This exploration seeks to reconcile perspectives from cognitive psychology and cultural theory to form a comprehensive view of cognition that considers both universal and culture-specific dimensions.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Define cognition as it is understood in both cognitive psychology and philosophy, highlighting its dual nature as a mental and cultural phenomenon.
- Examine theories that view cognition as context-independent, contrasting these with perspectives that emphasize cultural influences on cognition.
- Analyze how culturally specific thinking styles shape judgment and decision-making processes, focusing on the social and spiritual dimensions of cognition.
- Investigate the philosophical implications of viewing cognition as both an individual, spiritual act and a shared cultural experience.

Presentation of the material. To understand cognition as a blend of spiritual and cultural activity, it is essential to first consider the fundamental principles of cognitive psychology, which conceptualizes cognition as an information-processing activity. According to cognitive psychologists, «cognition takes place internally, in people's heads; processing can be distinguished from content; and processing is independent of context or people's cultural background» [1]. This view posits that cognition is fundamentally an internal process where the brain works similarly to a computer, taking in, storing, and processing information regardless of external influences. This approach emphasizes universality in cognitive processes and posits that they can be studied objectively, without necessarily considering the cultural background of the individual.

However, a contrasting perspective arises when we examine cognition from a cultural standpoint. The primary approach in cognitive psychology to describe and understand human thinking and behavior indeed focuses on information processing, with people mentally representing and processing information in various ways [2]. Yet, this viewpoint is expanded by cultural theories, which assert that cognition is not just a solitary mental exercise but is deeply intertwined with the cultural norms, beliefs, and values that individuals internalize from their environments. Consequently, cognition becomes more than a set of universal principles; it evolves into a cultural phenomenon shaped by societal factors, transforming into a process that reflects shared spiritual values and collective identity.

Moreover, culturally specific thinking styles, shaped by our sociocultural environments, guide our judgment and decision-making processes by governing how and what information we attend to, process, and evaluate [3]. For instance, individuals in collectivist cultures may focus on group harmony and social context in their decision-making, while those in individualistic cultures might emphasize personal achievement and independence. This differentiation illustrates that cognition is not only a mechanism for processing information but also an activity that embodies cultural spirit and identity, allowing individuals to connect deeply with their heritage and shared values.

This view is further supported by philosophical perspectives that describe cognition as a spiritual activity. From this standpoint, cognition transcends the physical act of thinking and enters the realm of introspection, creativity, and moral reflection. Such views underscore that cognition is not solely a biological or psychological function but is a process that allows individuals to pursue meaning, purpose, and connection with others. By viewing cognition as a spiritual activity, we recognize the cultural and existential significance of thinking, as it fosters personal growth and collective understanding within cultural contexts.

Additionally, the idea of culturally shaped cognition highlights the role of language and symbols unique to different cultures, which profoundly affect how individuals perceive and interact with the world. Language serves as a cultural bridge, enabling individuals to communicate shared beliefs and values, further influencing cognitive patterns. Furthermore, historical and societal influences mold cognitive processes, embedding within individuals a sense of continuity with past generations. The influence of rituals, traditions, and storytelling also contributes to a uniquely cultural cognitive framework, distinguishing each society's cognitive approach. In this way, cognition becomes not just an individual function but a shared cultural narrative. Recognizing this multifaceted nature of cognition reveals the complex interplay between the mind and culture, showing that cognitive processes are, in many ways, reflections of collective human experiences.

In conclusion, cognition can be understood as both an internal, information-processing activity and a deeply cultural, spiritual phenomenon. While cognitive psychology often emphasizes the universality of mental processes, cultural theory reveals that cognition is inherently shaped by social contexts, cultural norms, and historical influences. Recognizing the dual nature of cognition allows for a more holistic understanding that acknowledges universal aspects while valuing culturally specific influences, such as language, symbols, and traditions. This dual lens also highlights cognition's role as a bridge between individuals and their heritage, fostering continuity with past generations and shared values. Ultimately, cognition emerges as a spiritual activity that not only facilitates individual thought but also enriches cultural identity, thus underscoring its profound role in the human experience.

List of references:

1. Bender, A.; Beller, S. The cultural constitution of cognition: Taking the anthropological perspective. *Front. Psychol.* 2011, 2, 67.
2. Cognition is ... Fundamentally Cultural. URL: https://www.researchgate.net/publication/262449298_Cognition_is_Fundamentally_Cultural
3. Culture and cognition. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352250X15002511>

THE CONCEPT OF THE SOUL IN THE PHILOSOPHY OF ARISTOTLE

Formulation of the problem. Aristotle's concept of the soul is one of the most significant and complex components of his philosophy, as it intersects with his ideas on matter, form, and causation. In attempting to define the nature and essence of the soul, Aristotle offers a distinct departure from Platonic dualism, proposing instead a hylomorphic understanding of reality, in which form and matter are inseparable. This conceptual framework, central to his metaphysics and epistemology, influences not only how Aristotle explains the soul but also how he interprets life, purpose, and the function of living beings. Understanding the Aristotelian soul thus necessitates a comprehensive examination of hylomorphism and causation, which provide the underlying structure for his philosophical approach to life and consciousness.

Goal. The purpose of this exploration is to analyze Aristotle's concept of the soul by examining his philosophical frameworks of hylomorphism and causation and assessing how these underpin his view of the soul's relationship to the body, as well as the implications of this relationship for the nature of consciousness, function, and life itself.

To achieve this goal, we set the following tasks:

1. To explain Aristotle's hylomorphic model and how it informs his view of the soul.
2. To examine the four causes in Aristotle's theory of causation as they relate to his interpretation of the soul.
3. To analyze Aristotle's view on the mortality of the soul and its connection to the body.
4. To synthesize how Aristotle's theory of soul as a form-in-matter contrasts with other philosophical perspectives of his time.

Presentation of the material. To understand what Aristotle has to say about the soul, it is necessary to go into what is known as his hylomorphism, which is often described as the «conceptual framework» for many parts of Aristotle's thought, as well as his theory of causation [1]. Hylomorphism, derived from the Greek words for «matter» (hyle) and «form» (morphe), is the idea that all natural substances are composites of both matter and form. Aristotle uses this framework to assert that the soul is the form or essence of a living being, rather than a separate, independent entity. Hylomorphism holds that knowing about a thing entails knowing its matter, its form, what or who created it in this way, and its purpose [1]. In the case of the soul, it is the «form» that gives life to the body and defines the capabilities of the being, whether plant, animal, or human.

Aristotle's theory of causation further elaborates on his understanding of the soul's role within the living being. He proposes four causes: the material, formal, efficient, and final causes. The soul, as the formal cause of a living entity, is also intimately tied to its final cause, or purpose. Aristotle believes that every living being has a specific purpose or function (telos), and the soul is the means by which that purpose is actualized. For instance, in humans, the soul encompasses the capacity for rational thought, which Aristotle considers the highest function of human life.

Unlike his predecessor Plato, who viewed the soul as an immortal essence existing independently of the body, Aristotle does not allow for the possibility of the immortality of the soul [2]. In his view, the soul cannot exist apart from the body because it is essentially the «form» or «organization» of the body, meaning that without a body, there is no soul to speak of. This perspective is fundamental to Aristotle's view on the interconnectedness of body and soul, where the soul is not an independent substance but rather the actuality of the body. The relation between soul and body, on Aristotle's view, is also an instance of the more general relation between form and matter: thus an ensouled, living body is a particular kind of in-formed matter [3]. Therefore, in Aristotle's philosophy, the soul can be understood as a principle that actualizes and organizes the matter of the body to fulfill its specific functions.

Conclusion. Aristotle's concept of the soul, embedded within his frameworks of hylomorphism and causation, provides a holistic understanding of life and consciousness as intrinsically tied to the form and purpose of living beings. By rejecting the soul's immortality and emphasizing its inseparability from the body, Aristotle presents a view in which the soul is the life principle that actualizes the body, allowing it to perform its natural functions. In doing so, Aristotle advances a perspective on the soul that remains influential, contrasting with dualistic interpretations of the soul as a separate, eternal substance. His theory thus bridges metaphysics and biology, highlighting the soul's essential role in defining life while remaining grounded in the material reality of existence.

List of references:

1. Luke Dunne. How Does Aristotle Conceptualize the Soul? The Collector. 2 Nov 2023. URL: <https://www.thecollector.com/how-aristotle-conceptualize-soul/>
2. Philosophy of Religion. URL: http://www.scandalon.co.uk/philosophy/aristotle_body_soul.htm
3. Ancient Theories of Soul.» Stanford Encyclopedia of Philosophy. 23 Oct 2003. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/ancient-soul/#4>

THE PROBLEM OF REALISM AND NOMINALISM IN MEDIEVAL PHILOSOPHY.

Formulation of the problem. The conflict between realism and nominalism in medieval philosophy revolves around the nature of universals and their connection to reality. The central question is whether universals—abstract concepts like justice, beauty, or fairness—exist independently of the human mind or are simply names we use to categorize our experiences. This issue, which has its roots in ancient Greek philosophy, reemerged with vigor during the Middle Ages, as philosophers debated the ontological status of universals, particularly in relation to theology and metaphysics.

The goal of this thesis is to explore the philosophical tension between realism and nominalism in medieval thought, analyzing how this debate shaped the intellectual landscape of the period and its implications for later philosophical inquiry.

To achieve this goal, we set the following tasks:

1. To explore the historical development of the problem of universals, focusing on its roots in ancient philosophy and its resurgence in the Middle Ages.
2. To analyze the key philosophical positions of realism and nominalism, with special attention to their different interpretations of the nature of universals.
3. To investigate how the debate influenced theological discussions, especially concerning the existence and nature of God, divine love, and salvation.
4. To highlight the lasting impact of this debate on subsequent philosophical and scientific thought.

Presentation of the material. The problem of universals, a philosophical dilemma that stretches back to the days of Plato, found its most intense discussion during the Middle Ages. It asks whether «universal» qualities or properties, such as beauty or fairness, exist as independent entities or if they are mere labels attached to objects and concepts. Realism and nominalism represent two opposing viewpoints on this issue, which is central to understanding medieval metaphysical thought [2].

Realism posits that universals are real, independent of human thought. For example, the concept of «justice» exists in a tangible way, even if no one is currently experiencing it. In contrast, nominalism argues that universals are simply names or mental constructs we use to describe particular objects or phenomena. From the nominalist perspective, universals have no existence outside of the mind, and only particular, physical things truly exist [1]. This distinction is crucial, as it extends beyond abstract philosophy into questions of theology, where nominalists would argue that divine qualities, such as love or salvation, do not exist in the same way as physical objects.

The medieval debate over universals can be seen as a continuation of the problem first posed by Plato's theory of Ideas or Forms [3]. Plato argued that beyond the material world, there existed perfect, immaterial Forms, such as the Form of Beauty or the Form of Justice, which gave shape to the objects we perceive. The challenge of this theory, inherited by medieval philosophers, was how to reconcile the existence of such universals with Christian theology. For instance, if justice exists independently, is it a quality that even God must conform to? This question became particularly pressing in theological debates about divine attributes and moral laws.

One of the key challenges for philosophers was the distinction between physical properties and abstract concepts. For example, it is easy to agree that all balls share the physical property of being spherical. However, when considering properties like fairness or beauty, which are not physical, observable, or measurable, the debate becomes more complex. Realists believed that such abstract properties were as real as physical objects, while nominalists argued that they were simply mental constructs created to help us categorize the world. A famous example is the question of whether laws are inherently fair, and if fairness is something «real» or just a label we use to describe our perception of justice.

During the Middle Ages, this debate took on special importance in theological circles. Questions about miracles, God's love, and salvation were central in the minds of medieval philosophers. If abstract concepts like love or justice were not real, as nominalists claimed, what did that mean for divine qualities? Conversely, if these concepts were real, as realists argued, how did they fit into the framework of a Christian worldview? This intellectual conflict shaped not only philosophy but also the development of science, law, and theology.

One interesting fact about this debate is that it led to significant advancements in logic and metaphysics. Medieval thinkers like Thomas Aquinas and William of Ockham played key roles in shaping the arguments for realism and nominalism, respectively. Aquinas, a realist, argued that universals existed in the mind of God, who used them to shape the material world. Ockham, a nominalist, famously developed «Ockham's Razor,» the principle that the simplest explanation is usually the correct one, to argue that universals were unnecessary complications in understanding reality.

In conclusion, the debate between realism and nominalism in medieval philosophy remains a pivotal chapter in the history of thought. It not only shaped medieval theological debates but also influenced the way later philosophers approached questions about reality, existence, and knowledge. The problem of universals continues to be relevant in modern discussions of metaphysics, demonstrating the lasting legacy of this medieval intellectual struggle.

List of references:

1. De Waal, Cornelis., The History of Philosophy Conceived as a Struggle Between Nominalism and Realism. IUPUI - Indiana University / Purdue University Indianapolis, 2010.
2. Problem of Universals: Realism vs. Nominalism URL: <https://gohighbrow.com/problem-of-universals-realism-vs-nominalism/>
3. The Medieval Problem of Universals. 2000 URL: <https://plato.stanford.edu/entries/universals-medieval/>

Kuryltso Olesia, student of MVSK-11

BEING OF THE WORLD AND MAN

Formulation of the problem. The inquiry into the essence of human existence and its relation to the world is a profound philosophical challenge that has captivated thinkers for centuries. This complex relationship between the individual and society raises questions about identity, responsibility, and the very nature of humanity. Society presumes that every individual as its member, even if he/she was born and raised in society, not genetically or organically inherits all rights and responsibilities established by this society but learns them in the process of becoming a human being [1]. In this context, it is important to note that none of the living creatures known to us, apart from man, is capable of thinking, asking questions about existence as such, about the universe and its integrity, about its place in the world [3]. This statement encapsulates the essence of our exploration: understanding how individuals navigate their roles within the societal framework while maintaining a unique sense of self.

The primary goal of this exploration is to delve into the interplay between the individual and society, examining how this relationship shapes human identity and consciousness. By investigating the philosophical perspectives on the nature of man and his connection to the world, we aim to illuminate the complexities of human existence, the construction of societal norms, and the innate drive for self-discovery.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Analyze the philosophical foundations of humanity's place in the universe
- Investigate the role of culture and societal norms in shaping identity
- Examine the uniqueness of human thought and consciousness
- Explore historical and contemporary perspectives on individuality and community.

Presentation of the material. Human existence is often contextualized within the frameworks established by cultural, social, and historical forces. As individuals navigate these frameworks, they contribute to and are influenced by the collective identity of society. In philosophical terms, the ancient traditions of China, India, and Greece provide rich insights into this dynamic relationship. In these traditions, man was thought of as a part of the Cosmos, the all-encompassing world. This perspective underscores the belief that individuals are not isolated beings but integral components of a larger, interconnected reality.

For instance, in ancient Chinese philosophy, the concept of «Tian» (heaven) and its relationship to «ren» (humanity) emphasizes the harmony between humans and the cosmos. Similarly, in Indian philosophy, the idea of «Dharma» reflects the individual's duty to the social order and the universe, suggesting that personal fulfillment is intrinsically linked to societal well-being. In Greek philosophy, thinkers such as Aristotle discussed the notion of the «polis» (city-state) as the highest expression of human existence, further highlighting the communal aspects of individual identity.

In modern society, the emphasis on individual identity often contrasts sharply with these ancient notions. Contemporary discourse frequently underscores the significance of personal freedom, autonomy, and self-expression. However, it is essential to recognize that our identity is shaped through our interactions within a societal context. It matters not what our nationality, our race, our culture, our academic degree, or our political or social standing. These factors, while significant, do not diminish the shared experience of humanity that binds us. Rather, they serve as lenses through which we interpret our existence and navigate the world around us.

As we consider the unique cognitive capacities of humans, it becomes evident that our ability to reflect on our existence is both a gift and a burden. The capacity for self-awareness and existential inquiry drives us to seek meaning and purpose. This drive leads to profound philosophical questions about the nature of reality, ethics, and our responsibilities to ourselves and others. It prompts individuals to engage in a continuous search for knowledge, understanding, and connection, highlighting the significance of community and belonging.

Furthermore, the historical evolution of philosophical thought regarding individuality and community reflects the ongoing tension between these concepts. While ancient philosophies often emphasized the collective, modernity has seen a shift towards individualism, challenging traditional norms and values. This evolution raises critical questions about the nature of societal obligations and personal identity in a rapidly changing world.

This transition from collective to individual also accompanies changes in our perceptions of social interactions and connections. Modern technologies, particularly social media, create new opportunities for self-expression and the formation of

personal identity, but they can also lead to alienation and isolation. In a virtual environment, identity can be presented in various forms, emphasizing the fluidity and variability of the self. However, it is crucial to remember that these technological innovations do not negate the necessity for genuine connections with others. True understanding and empathy can only be achieved through face-to-face communication and shared experiences, reinforcing that even in a contemporary world dominated by individualism, community remains a key element of human existence. This balance between personal aspirations and collective responsibilities forms the complex fabric of the social reality in which we all live.

In conclusion, the exploration of «Being of the World and Man» reveals the intricate relationship between individual identity and societal norms. Through the lens of philosophy, we uncover the complexities of human consciousness, our existential inquiries, and the cultural dimensions that shape our understanding of self. The process of becoming a human being is not merely a personal journey but a communal one, grounded in shared experiences and collective values. As we reflect on these themes, we recognize that our existence is a tapestry woven from individual threads, each contributing to the rich fabric of society, ultimately leading to a deeper understanding of what it means to be human in an ever-evolving world. This exploration invites us to consider the responsibilities we bear towards each other and the world at large, reaffirming the idea that our lives are interconnected, and our identities are shaped by the society we inhabit.

List of references:

1. Sagimbayeva Zhanar N. «On the Meaning of Man's Being in the World.» URL: <https://www.scribd.com/document/249666152/ON-THE-MEANING-OF-MAN-S-BEING-IN-THE-WORLD>
2. James A. Cullimore, «To Be in the World but Not of the World.» The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. Oct 1973. URL: <https://www.churchofjesuschrist.org/study/general-conference/1973/10/to-be-in-the-world-but-not-of-the-world?lang=eng>
3. «Філософські концепції про буття людини і буття світу.» Освіта України. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13279/>
4. Юрій М.Ф. Людина і світ. К.: Дакор, 2006. 460с.

Rostotska Daria, student of MVSK-11

THE PRINCIPLE OF HUMANITY IN CONFUCIAN PHILOSOPHY

Formulation of the problem: The Confucian philosophy is one of the most popular philosophical branches in the world. Everybody knows Confucianism due to its deep and thoughtful doctrines, which regards to worldview of many people until nowadays. And Mencius, a prominent Confucian philosopher, has promoted 5 main virtues which each of us should follow. Here they are: Ren - which means «to love the people», the most famous teaching; Li – hierarchy, etiquette and tradition; Yi - righteousness, duty and responsibility; Zhi – moral wisdom and the last – Xin (faith). My topic is about the philosophy of Ren or how to love the people. So, the question is: What are the key characteristics and components of Ren and how does it relate to other Confucian principles.

Goal. To analyze the principle of humanity in Confucian philosophy.

- To achieve this goal, we set the following tasks:
- To analyze the primary philosophical thought that has led to the improvement the principle of Ren
- To observe the rules and values of this principle and reveal its essence

Presentation of the material. First let's start with the history. The meaning of Confucianism originally was mentioned between first – third century BC. Before philosophizing, Confucius was a great politician for a couple of years, and he had quite a beneficial experience in conducting diplomacy. So, he was a professional in interaction with everyone by proper way. During all these years in political life he had seen a huge difference between past and present, it seemed that people had forgotten about humanity and kindness because of huge count of fights and violence. In that period there was a war between states, owing to falling of the Zhuo dynasty in China. So, the great philosopher wanted people to remember that right treatment of one person to another. Thereby the meaning of Ren was refined and popularized.

During timeline, various philosophers supplemented and improved this principle. Such as: Mengzi, Xunzi, Zhu Xi and Wang Yangming. So, what is the basic meaning of principle of Ren? This virtue has different but related translations, here they are humaneness, benevolence or goodness. The main idea is to love others, being empathetic, righteous, respectful and compassionate. Mengzi claimed that the feeling of Ren is inner and everyone has its unique feature from birth. It is in our moral basics and we should upgrade it during lifetime, therefore, we should never forget about humanity.

The Golden Rule of this principle is «What you do not wish for yourself, do not do to others». This idea was presented in philosophical text, which was formed by followers of Confucius– the Analects. Telling on a simple meaning, if you want a person to treat you with esteem and honesty, you should do it first, such behavior presents your respect to yourself and basically to others. I would like to add that to follow this statement people should learn to put themselves in somebody's shoes. By that way we can much better understand the other person's actions and be more empathetic. Furthermore, the saying in Confucian philosophy a bit differs from Christian Golden Rule, because by the meaning of Confucius idea, you can do anything to others by just avoiding things that can be harmful.

Also, the principle of Ren includes obedience to Hierarchy. The Confucianism provides five basic relationships between two people: ruler to subject, husband to wife, parent to child, older to younger and friend to friend. Each stage has own specific role, such as: subject expects from leader to rule justly and take care of others, while a subject must obey a ruler. Moreover, Confucian said: «When your father is alive, observe his will. When your father is dead, observe his former actions. If, for three years you do not change from the ways of your father, you can be called a ‘real son’.» It claims that a child has to respect his parents because of their age and authority, they should look after them in their old age and follow their traditions. Eventually, by keeping all these rituals we can build balanced and harmonious society without unfairness, lies and violence.

Those, who follow this principle of Ren even should be quite altruistic, because the doctrine teaches way of selflessness rules. For example: we have to respect and value everyone's feels, by giving them honest appreciation and support. Also, each person should be a good listener, because nowadays, there are a lot of selfish people who want only their opinion to be heard, they know only their principles and prejudices. And this is not right, people must learn to listen and hear each other to construct a pleasant communication. Also, we always should remember, that we are speaking with creations of emotions, not with some robots, everyone has their own worldview, so we must be understanding and forgiving. Show to your acquaintance that you are interested in conversation, be empathetic and kind. While some misunderstandings don't shy to admit your mistake, don't say to other person that he or she is wrong, because it won't make the situation better, it will make it even worse. Be wise and conscious.

Conclusion. Having analyzed all the questions, we can come to thought, that the principle of Ren is one of the most important way of people's relationships. It emphasizes the importance of humaneness and respect. By treating others with compassion and love we will cultivate social harmony and order, positive communication and cooperation in general. This principle has formed many centuries ago, but it still shows a way to thousands of people.

List of references:

1. Schwartz BI. The world of thought in ancient China. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press, 1985:67–8.
2. Mencius. Translated by Irene T. Bloom. Edited by Philip J. Ivanhoe. New York: Columbia University Press, 2009, xxii, 178 p.
3. DOÃN CHÍN. Chinese Philosophical Dictionary. National Political Publishing House. 2009.

Volodymyr Movchan, student of MENM-11

MODERN ACADEMIC PHILOSOPHY.

Formulation of the problem. Academic philosophy has undergone significant transformations, adapting to the dynamic challenges of modernity. In an era of rapid technological advancement and global interconnectivity, the role of academic philosophy in addressing contemporary issues is crucial. However, questions arise: How relevant is philosophy in the context of modern academia, and how can it continue to foster critical thinking and intellectual development?

The primary goal of this thesis is to explore the current state of academic philosophy and evaluate its role in shaping intellectual and social frameworks in the 21st century.

To achieve this goal, we set the following tasks:

1. Examine the historical trajectory of academic philosophy leading to its current state.
2. Analyze the challenges and opportunities facing philosophy in contemporary academic institutions.
3. Identify key philosophical ideas and concepts that remain relevant and indispensable in modern education.

Presentation of the material. Academic philosophy is now in the period of its development [1]. Despite criticisms of its abstract nature, philosophy remains integral to the intellectual heritage of humanity. Central to its academic purpose is fostering critical inquiry, which challenges students to question assumptions and seek deeper understanding.

One of the enduring contributions of philosophy to modern academia is its emphasis on universal principles. Ideas of freedom, equality, universal rights, and constitutional governments should, of course, remain in the curriculum. Students should continue to learn about the philosophical theories behind these ideas [2]. These concepts not only shape individual perspectives but also underpin global democratic values.

In addition to preserving these timeless principles, academic philosophy provides a framework for addressing the ethical dilemmas of the modern world. Whether examining artificial intelligence, genetic engineering, or climate change, philosophy equips individuals with the tools to navigate moral complexities and advocate for responsible decision-making. The integration of philosophical ethics into interdisciplinary research strengthens the ability of academia to tackle pressing global issues.

Philosophy also contributes to fostering inclusivity and diversity in intellectual discourse. By engaging with perspectives from various cultural and historical contexts, academic philosophy broadens its scope, ensuring its relevance in a multicultural world. This inclusivity challenges the dominance of traditional Eurocentric views and promotes a more comprehensive understanding of global philosophical traditions.

Moreover, philosophy plays a critical role in promoting intellectual resilience. In an age dominated by misinformation and polarization, philosophical training helps students evaluate arguments critically, identify logical fallacies, and engage in constructive debates. These skills are vital not only for academic growth but also for cultivating informed, responsible citizens.

The interdisciplinary nature of philosophy enhances its academic significance. As a bridge between the sciences, humanities, and social sciences, philosophy encourages cross-disciplinary collaborations. By addressing foundational questions across fields, philosophy fosters innovative thinking and opens new avenues for research and discovery. For instance, philosophical inquiry into the ethical implications of technological advancements supports both scientists and policymakers in making informed decisions.

Another pivotal role of academic philosophy is its contribution to personal development. By grappling with fundamental questions about existence, morality, and purpose, students cultivate self-awareness and a deeper understanding of their values and beliefs. This process fosters a sense of responsibility and engagement with societal challenges, preparing individuals to navigate the complexities of contemporary life.

Finally, the institutional presence of philosophy safeguards academic freedom and intellectual independence. As a discipline concerned with questioning assumptions and challenging established norms, philosophy acts as a counterbalance to commercial and political pressures on academia. By preserving this critical function, philosophy ensures that universities remain spaces for genuine inquiry and innovation.

In addition, philosophy equips individuals with the tools to navigate a world of rapid change and complexity. Its contributions to ethical decision-making, intellectual resilience, and personal development make it indispensable in shaping not only academic pursuits but also societal progress. As academic disciplines supposedly concerned with evaluating truth claims should be able, at least in principle, to make progress [3], philosophy remains a cornerstone of intellectual exploration. Its adaptability and critical perspective ensure that it will continue to influence and inspire future generations.

Conclusion. Modern academic philosophy stands at a crossroads, balancing its historical legacy with the demands of a rapidly evolving world. By preserving core values like critical inquiry, universal principles, and ethical reasoning, philosophy remains a cornerstone of intellectual development. Furthermore, its ability to address contemporary ethical challenges, embrace diverse perspectives, and foster interdisciplinary collaboration ensures its ongoing relevance. Academic philosophy not only shapes the minds of individuals but also contributes meaningfully to solving global problems, making it an indispensable part of modern education and society.

List of references:

1. Mann, Doug. «The Rump Parliament of Modern Academic Philosophy.» *Against Professional Philosophy*. 9 Apr 2018. URL: <https://againstprofphil.org/2018/04/09/the-rump-parliament-of-modern-academic-philosophy/>
2. Kirloskar-Steinbach Monika. «How Academic Philosophy Can Become Truly Diverse.» *Aeon*. 7 Mar 2022. URL: <https://aeon.co/essays/how-academic-philosophy-can-become-truly-diverse-and-global>
3. Rossi, Benjamin. «Is Academic Philosophy Pointless?» *Prindle Institute*. 26 Jan 2023. URL: <https://www.prindleinstitute.org/2023/01/is-academic-philosophy-pointless/>

Anheliuk Sofiia, student of the gr. MENM-11,

THE PROBLEM OF COMBINING THE INTERESTS OF SOCIETY AND THE INDIVIDUAL.

Relevance of the research topic: The topic of combining the interests of society and the individual is extremely relevant in the modern world, as it underlies social stability, moral development and personal formation of each person. In the context of globalisation, technological progress and growing social inequality, the question of how to harmoniously integrate individual aspirations with collective goals is of particular importance. The relevance of this topic lies in the need to create conditions for the development of each individual, which at the same time contribute to the well-being of the whole society.

Purpose of the study: to analyse the interaction between society and the individual from a philosophical point of view.

Object of research: the relationship and interaction between the interests of society and the individual.

Subject of the study: mechanisms, conditions and factors influencing the harmonisation of the interests of society and the individual; methods of overcoming conflicts between social and personal interests, as well as models of interaction between the individual and social institutions.

Objective of the study: to analyse methods of overcoming the problem of combining the interests of society and the individual.

Presentation of the main material: Human needs are the basis of human interests. The category of need covers a wider range of phenomena than the category of interest. Needs are inherent in all biological organisms, including humans. Interests, on the other hand, are unique to humans. All subjects have them: individuals, social groups, states, societies, humanity, etc. Interests, like needs, are the driving force behind people's activities, behaviour and actions. According to Hegel, they move nations. Therefore, in order to understand the essence of social processes, practical actions of people, political programmes, slogans, statements, election promises, etc., it is necessary to find the true interests of the actors. The driving force of interest is manifested in the fact that a person is interested in something and, under certain conditions, acts in that direction.

Ideas about the interaction of public and personal interests began to emerge in the ancient philosophy. For example, in his concept of the ideal state, Plato emphasised the importance of collective interests. He believed that in order to achieve harmony in society, individuals should obey the common goal. This means that individual aspirations and desires should be put aside for the sake of the common good. Aristotle, on the other hand, had a different opinion. He upheld the value of individual freedom and believed that every person, as a political being, has the right to realise his or her abilities and potential only when the state protects his or her rights. This approach shows how different views can be even within the same philosophical era.

In the modern period, even more complex ideas about the interaction between society and the individual emerged. The philosopher Thomas Hobbes put forward the theory of the social contract, which suggested that a person should give up some of his or her freedoms in favour of the state. He believed that this was necessary to avoid chaos and ensure their safety. His theory became the basis for many modern models of state governance. However, there were those who disagreed with this view. For example, some philosophers insisted on limiting state power so that the rights and freedoms of the individual always remained protected. This shows how ideas changed depending on historical conditions and how the balance between public interests and personal freedoms continued to be a matter of debate.

In the twentieth century, this topic was further developed. The problem of the balance between public and personal interests has become particularly relevant in the context of rapidly developing social and political systems. Some philosophers and sociologists said that true progress of society is possible only when a person has the opportunity to fully realise himself or herself. But at that time, there were other models, such as socialism, that focused on collective needs. In socialist countries, collective interests were often placed above individual ones, which, unfortunately, sometimes led to violations of human rights and freedoms. These contradictions show how difficult it is to achieve a balance between individual and public interests.

In today's world, this problem is still relevant. In many democratic countries, attempts are being made to ensure this balance through legal mechanisms. For example, there are constitutional guarantees, laws that protect freedom of speech, the right to privacy and other important human rights. However, today, new challenges are emerging that are forcing society to reconsider classical approaches. These challenges include globalisation, technological progress and environmental threats. All this requires new solutions and a deeper understanding of how to combine the interests of individuals and society.

Solving global problems, such as maintaining peace, protecting the environment or overcoming poverty, also requires cooperation between different countries and peoples. This is only possible if the interests of all members of the international community are effectively coordinated. Therefore, it is very important that countries find common ground and cooperate to address such global issues.

Another important task is to educate new generations. Today, young people must learn not only to respect their own interests but also to take into account the needs of other people, including their country. This is a skill that is developed over time and requires an awareness that sometimes compromises are necessary. At the same time, it is important to develop the willpower and determination to defend your rights and interests, even when it is difficult. However, it should be understood that the possibilities for self-defence are not always unlimited. An individual must learn to navigate the complex system of social relations and find ways to resolve conflicts peacefully.

Thus, maintaining a balance between individual and public interests is the basis for a country's stable development. Modern societies seek to achieve this balance, taking into account historical experience and new challenges. Based on interests, perceptions of values are formed, reflecting the importance of material and spiritual goods for satisfying needs. Value depends not only on the properties of an object, but also on its importance for a person in specific conditions.

Solving global problems, such as maintaining peace, protecting the environment and fighting poverty, is only possible if the interests of different countries are coordinated. It is also important to teach people how to combine their own interests with the needs of society by finding compromises. At the same time, the ability to defend one's rights even in difficult circumstances is essential.

Crises often upset the balance between public and private interests. For example, during the COVID-19 pandemic, restrictions on personal freedoms to protect health have led to discussions about their acceptability in democratic states. At the same time, human rights and civil liberties movements, including the protection of privacy in the digital age, continue to play a key role in the development of modern society.

Conclusion: The problem of reconciling the interests of society and the individual is extremely important for ensuring social harmony and stability. The study of this topic allows us to better understand the mechanisms and factors that contribute to achieving a balance between collective and personal interests. This balance is the basis for the sustainable development of society, as it creates conditions for the full development of each individual, who, in turn, contributes to the development and prosperity of society as a whole.

List of references:

1. Mulyar V.I. Self-realisation of personality as a social problem: philosophical and cultural analysis. Zhytomyr: 1997. 214 p.
2. Sabadukha V.O. Metaphysics of social and personal being: monograph. Ivano-Frankivsk: IFNTUOG, 2019. 648 p.
3. Hemelink, C. World Communication. Disempowerment & SelfEmpowerment. London and New Jersey: Zed books. 1995. 165 p
4. Kratko A.A., Yakuba E.A. Sociology: Book summary of Yakuba E.A. Kyiv: 1996. 192 p.

BASIC LAWS OF DIALECTICS

Problem statement. The laws of dialectics are fundamental principles not only for philosophy but also for the methodology of scientific knowledge. They define the laws of development of nature, society and thinking, explaining interconnections and changes through contradictions. Dialectical materialism, developed by Karl Marx and Friedrich Engels, has become the basis for understanding natural and social change. It opposes Hegel's idealism by emphasizing that it is material conditions that shape consciousness, not the other way around.

The main goal of this study is to analyze and explain the key laws of dialectics, their basic principles and influence on the modern understanding of the development of natural, social and economic processes. The task includes the study of the historical context of the formation of dialectics and its application in the analysis of social and economic phenomena such as class struggle and social revolution.

The task includes studying the historical context of the formation of dialectics, revealing the essence of the laws of unity and clash of opposites, negation of negation, and the transition of quantity into quality, as well as their application to socio-economic development and class struggle.

Basic material. Dialectical materialism emerged in the 19th century as a response to the idealistic philosophy of Hegel. Marx and Engels tried to ground dialectical thinking in material reality, arguing that economic and social conditions shape ideas, not vice versa. In the early stages of the history of philosophy, two opposing positions were formulated: one asserted the changeability and fluidity of all things, the other its immutability and permanence [1]. Dialectical materialism reveals development through constant change and contradiction. Dialectical materialism emphasizes several key principles that are important for understanding the development of the world. First of all, the materialist perspective defines the physical world as primary and consciousness as a product of material conditions. A person, cognizing the surrounding reality, not only acquires knowledge about its essence, laws of functioning and specifics of relations between individual parts, but also cognizes himself as an integral but special component of this whole, unique and inimitable in his individuality [2].

The dialectical approach also emphasizes the interconnectedness of all aspects of reality, which are in constant interaction and influence each other. The laws of dialectics perform an important methodological function in the process of theory building, as they reflect essential connections in the process of development [2]. In addition, the principle of constant change states that everything in the world is in a state of constant transformation, which occurs through the struggle of opposites. This change is not accidental, but occurs according to certain patterns that contain systematic, orderly and necessary [3, p. 159].

Another important principle of dialectical materialism is revolutionary changes. Changes in nature and society do not occur gradually, but through qualitative leaps, qualitative shifts that result from the accumulation of quantitative changes.

The laws of dialectics are fundamental principles that explain how development and change occur in nature and society. They reflect the complex process of interaction of opposites, the transformation of quantitative changes into qualitative ones, and the contradictions that cause evolution. These laws play a key role in understanding dialectical materialism, as they emphasize the dynamic nature of reality and the constant development through the struggle of internal contradictions.

The law of unity and struggle of opposites describes the internal contradiction of objects and phenomena of the material world.[4] In any process, there are always mutually exclusive forces interacting with each other. This is reflected not only in social structures, such as capitalism with the conflict between the bourgeoisie and the proletariat, but also in natural phenomena, where opposing forces, such as electrons and protons, interact to produce new phenomena.

The law of the negation of negation explains that development occurs through a series of contradictions. Each new stage denies the previous one, but at the same time retains certain elements from it. This process is an integral part of the development of reality, as internal contradictions lead to gradual changes. A vivid example of this is the transition from feudalism to capitalism, and potentially from capitalism to socialism, when each system denies the previous one but at the same time absorbs some of its features.

The law of the transition of quantity to quality describes how changes in nature and society do not occur gradually, but through the accumulation of quantitative changes that lead to qualitative leaps. This means that the accumulation of a certain number of changes in certain conditions leads to a radical change in quality[4]. For example, the gradual accumulation of technological advances can cause significant social change, as happened during the Industrial Revolution.

Class struggle and social revolution are one of the central aspects of Marxist dialectic. Marx argued that the contradictions between the productive forces and production relations in every mode of production inevitably lead to class struggle. This struggle, in turn, can lead to social revolution. For example, in a capitalist society, the contradiction between the social nature of production and the private capitalist form of appropriation can become so significant that it can lead to a socialist revolution.

These laws demonstrate how dialectical materialism explains development in nature and society, emphasizing that change is inevitable and occurs through internal contradictions.

Conclusion. Dialectical materialism is an important theoretical framework for understanding the development of the world, both in nature and in society. The laws of dialectics - the unity and struggle of opposites, the negation of negation, and the transformation of quantity into quality - explain how internal contradictions and contradictions cause change and progress. They show that development is not straightforward or smooth, but occurs through contradictions, revolutionary leaps, and the negation of previous stages. Dialectics provides a toolkit for understanding not only scientific and social phenomena, but also the historical process as a whole, demonstrating that all social and economic changes are the result of internal conflicts that give rise to new forms of life.

List of references:

1. Laws of dialectic as a way of communication between philosophical categories // Osvita.ua: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13309/>.
2. Dialectics: categories, laws, concepts and alternatives [Electronic resource] // Osvita.ua: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13033/>.
3. Reshetov O.O. Classical theory of development. Dialectics [Electronic resource] // Scientific Notes. - 2013. - Issue 13. - P. 156-159. - Access mode: <https://core.ac.uk/download/pdf/84824972.pdf>.
4. Zosim M. Three laws of dialectics [Electronic resource] - Access mode: <https://www.maxzosim.com/tri-zakoni-dialektiki/>.

Veronika Bilovus, student of MVSK-11

MAN IN SEARCH OF THE MEANING OF LIFE AND HIS OWN LIFE.

Formulation of the problem: People live their life and do not know answer for the main question. What is the meaning of life? This is a question that humanity has been trying to answer for so many years. Famous philosophers, writers and other famous personalities tried to find an answer to this question, but there is still no single ideal. Each person has his own unique view of life and its meaning. Also, this problem highlights the central role that meaning plays in human existence, especially under extreme conditions, such as those Viktor Frankl experienced. It explores how the pursuit of meaning helps people endure adversity, maintain mental health, and always find a purpose.

Goal. To explore Viktor Frankl's philosophy on finding meaning in life, especially in the face of suffering, consider these tasks:

1. Literature Review: Summarize key insights from Frankl's works, particularly «Man's Search for Meaning.»
2. Identify Key Themes: Highlight themes such as the «will to meaning,» the importance of attitude, and how suffering can lead to growth.
3. Analyze Logotherapy: Define logotherapy and how it contrasts with other psychological theories.
4. Case Studies: Research examples of individuals who found meaning in suffering and analyze them in light of Frankl's teachings.

These tasks will help you gain insights into Frankl's philosophy and its application in overcoming adversity.

Presentation of the material. The search for meaning in life is a deeply ingrained part of the human experience. From ancient philosophical speculation to modern psychological theories, people have long sought to understand their purpose in life. One of the most influential contributions to this topic came from Holocaust survivor and psychiatrist Viktor Frankl, whose groundbreaking work... Say Yes to Life Anyway profoundly explored human resilience and the search for meaning in the most inhumane of environments. Through his experiences and psychological insights, Frankl emphasized that the search for meaning is not only essential for mental health, but also for survival.

Humans are unique in their ability to recognize and contemplate mortality. This often leads to existential questions about meaning and purpose, especially in the face of life's challenges. The need to find meaning can be understood as a response to the fear that comes with understanding the finiteness of life. Frankl's experiences in the Nazi concentration camps showed that even under the most extreme conditions, people need to find meaning in suffering.

Frankl witnessed the resilience of those who were able to maintain a sense of purpose despite the unimaginable horrors of the concentration camps. He found that those who could find meaning even in suffering were better able to endure it. This insight challenges the deterministic view of human behavior, as Frankl emphasized that individuals have the agency to choose their response to suffering. He wrote, »Everything can be taken from a man but one thing: the last of the human freedoms — to choose one's attitude in any given set of circumstances, to choose one's own way.«

Logotherapy and the Will to Meaning

Viktor Frankl developed a therapeutic approach called logotherapy, which is based on the belief that the primary motivation in life is the search for meaning. In contrast to Freud's theory, which focuses on the pleasure principle, or Adler's emphasis on power, Frankl believed that the search for meaning in life is at the core of human existence. Through logotherapy, he encouraged people to look beyond their immediate circumstances and find meaning in three main areas:

creativity, love, and the courage to face pain. This philosophy is especially relevant when it comes to enduring adversity. Frankl asserted that when pain is unavoidable, it can provide an opportunity for personal and spiritual growth. »When we can no longer change the present, we are challenged to change ourselves,» he wrote, stressing the importance of inner transformation in the face of external difficulties. By finding meaning in pain, people can overcome difficult situations and discover a deeper purpose in life.

The Role of Attitude

One of Frankl's most important lessons is that while we cannot always control external events, we can control our attitude toward them. This idea is central to his philosophy and is reflected in the broader human experience. Frankl believed that whether a person is facing physical hardship, emotional trauma, or existential confusion, the ability to choose one's attitude can bring a sense of freedom and resilience. In his words, »There is a space between stimulus and response. In this space, we have the power to choose our response. Our growth and freedom lies in our response.» This idea encourages individuals to be proactive in responding to challenges in their lives. Even in the most difficult situations, by adopting a purposeful and positive attitude, people can overcome adversity with strength and grace. Frankl believed that this attitude plays a vital role in the process of finding meaning and allows individuals to transform suffering into a source of strength and personal growth.

Suffering as a Path to Meaning

Frankl's philosophy also asserts that suffering can be a source of meaning. This perspective is encapsulated in his observation: »In some way, suffering ceases to be suffering at the moment it finds a meaning, such as the meaning of a sacrifice.» By embracing suffering as a natural part of life and seeking to understand its significance, individuals can grow both spiritually and psychologically. This shift in perception — viewing suffering as an opportunity for personal development — is central to Frankl's message.

Conclusion. The search for meaning is one of the most profound aspects of human existence, and Viktor Frankl's insights offer invaluable guidance on this journey. Through his experiences in the Holocaust, Frankl demonstrated that even in the darkest of times, individuals can find purpose and resilience by choosing their attitude, embracing love, taking responsibility, and finding meaning in suffering. His work continues to inspire millions, reminding us that the quest for meaning is a personal and ongoing journey that ultimately defines the richness and depth of our lives. He search for meaning is a deeply human experience that transcends culture, time, and individual circumstance. While some may find answers in religion or philosophy, others must create their own sense of purpose through actions and relationships. As he pointed out, even in the most dire situations, it is possible to find meaning, and this realization can be a source of great personal strength. The question of life's meaning may never be fully answered, but it is the search itself that often gives life its richness and depth.

In this ongoing quest, each person must forge their own path, discover their own truth, and ultimately define what gives their life meaning.

List of references:

1. <https://achology.com/psychology/finding-lifes-purpose-with-viktor-frankls-mans-search-for-meaning/>
2. <https://www.realtimeperformance.com/5-lessons-from-viktor-frankls-book-mans-search-for-meaning/>
3. <http://www.mindforlife.org/power-of-choice-freedom-over-circumstances/>
4. <https://themeaningseeker.org/free-to-be-human/>

*Богачик Анастасія, студентка гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

КОНЦЕПЦІЯ ПЕРЕОЦІНКИ ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФІЇ Ф.НІЦШЕ

Проблема дослідження. Проблема дослідження стосується глибокого аналізу концепції переоцінки цінностей у філософії Фрідріха Ніцше, яка стала важливою складовою його загальної філософської системи. Ніцше критикує традиційну мораль, що була сформована під впливом релігії (переважно християнства) і раціоналізму, і стверджує, що ця мораль не відповідає природним потребам і прагненням людини. Основне питання, яке виникає в рамках дослідження: чому Ніцше вважав необхідною переоцінку моральних цінностей, і яке значення це має для особистості та суспільства. Це питання охоплює важливі аспекти філософської антропології, етики та естетики, оскільки зміна цінностей Ніцше може розглядатися як певний механізм становлення більш глибокої й автентичної людської ідентичності.

Мета дослідження. Метою дослідження є детальне вивчення концепції переоцінки цінностей у філософії Фрідріха Ніцше, з'ясування її суті, цілей і значення для розвитку моральної ідентичності індивіда. Необхідно також розглянути, як ця переоцінка повинна здійснюватися, щоб людина могла подолати моральні обмеження, створені традиційною культурою та релігією, і стати справжнім, вільним творцем власної життєвої ідеології.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати ключові елементи концепції переоцінки цінностей у філософії Фрідріха Ніцше. Визначити, що саме Ніцше розуміє під «переоцінкою» та в чому вона полягає.

2. Дослідити Ніцшеївську критику традиційної моралі, зокрема християнської моралі, і її вплив на індивідуум та суспільство. Як Ніцше ставиться до моральних принципів, що поширені в західній культурі, і чому він вважає їх шкідливими для людини.

3. Розглянути концепцію «надлюдини» («Übermensch») як результат переоцінки цінностей. Як ідея «надлюдини» допомагає втілювати нову мораль, яка б відповідала більш високим людським прагненням.

4. Визначити вплив філософії Ніцше на розвиток моральної філософії та культури в цілому. Оцінити, як концепція переоцінки цінностей сприяла формуванню нових підходів до етики, а також роль цієї концепції в сучасному культурному та соціальному контексті.

Виклад матеріалу. Фрідріх Ніцше, один з найбільш революційних мислителів XIX століття, вважав, що традиційна мораль, що формувалася під впливом християнства, з часом призвела до деградації людської сутності. На його думку, мораль рабів, яка пропагує покору, смиренність, слабкість і альтруїзм, обмежує природні потенціали людини і підкорює її ідентичність зовнішнім, неістинним ідеалам. Водночас мораль господарів, яку Ніцше ставить у контексті сильної, самодостатньої людини, визнає цінність сили, волі до влади та індивідуальної свободи.

Ніцше вважав, що саме через переоцінку моральних цінностей людина може звільнитися від обмежень, накладених зовнішніми силами — релігією, суспільством і традицією. Він не закликав до безконтрольного руйнування моральних норм, а до їх переосмислення, що дозволяє людині виходити за межі традиційних норм і знайти більш автентичні орієнтири для життя.

Однією з центральних ідей Ніцше є концепція «надлюдини» (Übermensch). Надлюдина, на думку філософа, є результатом переоцінки цінностей і здатна створювати нові моральні норми, що відповідають її внутрішнім прагненням. Це ідеал людини, яка не підкорюється традиційним нормам добра і зла, а сама визначає свою мораль, базуючись на силі волі та інстинктах. Надлюдина — це не просто сильна особистість, а той, хто постійно самовдосконалюється і створює нові смисли, який не боїться йти проти потоку і встановлених правил.

Фрідріх Ніцше вважає, що лише через боротьбу і страждання людина може досягти вищого рівня самосвідомості та самореалізації. Важливим аспектом є відмова від зовнішніх цінностей, прийняття власних рішень і здатність до творчого самовираження. У своїй філософії Ніцше також наголошує на важливості життєвого афекту, енергії та сили, що є рушійною силою для розвитку та становлення людини як індивідуальності.

Висновок. Концепція переоцінки цінностей, розроблена Фрідріхом Ніцше, є важливим етапом у розвитку сучасної філософії, адже вона ставить під сумнів існуючі моральні та етичні системи, пропонуючи натомість нові орієнтири для розвитку особистості. Ніцше вказує на необхідність відмови від традиційної моралі рабів і закликає до створення нових моральних норм, що відображають вільну, сильну й творчо активну особистість. Його ідея «надлюдини» є символом того, як переоцінка цінностей може призвести до трансформації не лише окремої людини, а й суспільства в цілому. Ніцшеєва філософія продовжує залишати великий вплив на розвиток етики, культури і філософії, адже вона дає можливість переосмислити роль моральності у формуванні ідентичності та самореалізації індивідуумів у сучасному світі.

Список використаних літератури :

1. Павлишин Л. Г.. ОСНОВНІ ІДЕЇ Ф. НІЦШЕ У ПРАЦЯХ ДОСЛІДНИКІВ ЙОГО ТВОРЧОСТІ. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c18d1bd-52ec-448b-9b4b-ce30feac1fe7/content>

2. Ніцше, Ф. Весела наука. Фоліо., 2020. 288 С.

Borukh Anhelina, student of MVSK-11

OBJECTIVE IDEALISM OF F. SCHELLING

Formulation of the problem: Friedrich Schelling is one of the most prominent figures in German philosophy. He contributed significantly to idealism and attempted to answer the fundamental questions of being. Schelling transfers the center of gravity from the subject to the object. According to him, the major problem was how to compound the subjective and the objective, especially Consciousness and the Material World. He strived to find the only beginning from which both these reality aspects would spread out.

Goal. to conduct a comprehensive study of Schelling's ideas

To accomplish this goal, we set the following tasks:

- What is objective idealism,
- An absolute as the inception of the Universe,
- Nature in Schelling's understanding,
- Art as one of the directions of manifestation of further development of nature,
- The problem of freedom.

Presentation of the material.

Objective idealism - a philosophical direction that claims that the whole world, everything that surrounds us, is a demonstration of some higher idea, spirit, or consciousness. Unity of the main conception - is to be informed by the absolute, unconditional, the first beginning of all being and thinking. Contrary to organic and inorganic - is a necessary form in which the life of nature is realized. Non-organic substance- is an essential condition for organic but at the same time, both

matters arose from a common living whole, from a nature in which both their commonality and their opposite are already given. The constant change of living and non-living substances supports the existence of each living body.

An absolute as the inception of the Universe.

As mentioned by Shelling at the heart of all existence is the Absolute - an infinite and all-encompassing beginning that is both subject and object, ideal and real. The term is not just the sum of all existing things, but a single, inseparable reality. According to a German philosopher, the concept of the absolute is not about static phenomena but constantly evolving, generating the diversity of the world. This process of self-development is due to the contradictions that arise within the beginning and which it then overcomes.

Nature in Schelling's understanding.

In nature, there is no strict line between subjective and objective. It is an indication of both objective laws and internal creative power which have existence in our Universe. Should be added that nature by Shelling is not a static object, but a dynamic process of self-realization of the Absolute. It is not permanent, because it shows the ability to change, develop and generate new forms of being. That is why, in this context, the combination of aspects of reality is becoming more blurred and fuzzy. Observing nature, we can not completely separate the objective laws of its functioning from our subjective perception and understanding. The world is not a combination of disparate parts, but a single whole, harmonious with each other.

Everything in nature is interconnected and interacts with itself. Furthermore, reality is also constantly changing, never standing still. Understanding nature requires not only a rational approach but also

- intuition,
- imagination,
- the ability to see the whole picture of the world.

Art as one of the directions of manifestation of further development of nature.

Stages of art development according to Schelling:

- Symbolic stage: At this stage, art had not yet separated from religion and mythology. The artist tried to express his ideas using only symbols.

- Classical stage: At this stage, art strives for perfect form and harmony. It reflects ideal models of beauty and perfection.

- Romantic stage: Romantic art departs from ideal models and addresses the inner world of a person, his experiences, and feelings.

Art is a synthesis of opposites - ideal and real, subjective and objective. It allows us to see the world in all its versatility and inconsistency. Schelling emphasized the role of art in the knowledge of the world and in the self-development of mankind. This idea remains relevant in the modern world, where art plays an increasing role in shaping our consciousness.

The problem of liberty.

The main problem of humanity in general and the main subject of philosophy, according to Schelling, is the problem of freedom. The desire for freedom is inherent in human nature and is the main goal of the entire historical process. When the idea of freedom is finally realized, people create a «second nature» - a legal order. The legal system must then spread from state to state, and humanity must eventually come to a worldwide legal system and a world federation of legal states.

Conclusion.

Having analyzed all these issues, it should be noted in conclusion that the philosophical understanding ideas of Schelling. He developed his formula for the knowledge of our world, singling out the ideas of the object and the subject as a whole. In his vision, reality cannot be perceived only through objectivization, imagination and intuition must still be involved. The problem with freedom is that people can create a «second nature» - their own rules and laws, and that is, the legal system, which is a combination of the absolute, art, and reality.

List of references.

1. <https://studfile.net/preview/9914701/>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B1%D1%81%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%82>
3. https://leksika.com.ua/15300211/ure/obyektivniy_idealizm
4. <http://www.student-works.com.ua/kursovi/bjd/998.html>
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%96%D1%85_%D0%92%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BC_%D0%A8%D0%B5%D0%BB%D0%BB%D1%96%D0%BD%D2%91

*Брикса Дана, студентка гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)

Постановка проблеми. Філософія здавна вважалася не лише системою знань або сукупністю теорій, але й особливим способом життя. Особистість філософа виступає не тільки як суб'єкт філософської діяльності, але і як носій життєвої практики, що відображає його філософські переконання. У цьому контексті актуальними стають питання про те, як філософські ідеї формують особистість мислителя, як вони впливають на його моральні орієнтири, світосприйняття та практичні дії. Чи можливо трактувати філософію як спосіб життя, що визначає

поведінку людини в повсякденності? Яким чином філософські цінності, які сповідує особистість, здатні перетворити її внутрішній світ і відобразитися на її соціальних взаємодіях?

Мета. Дослідити взаємозв'язок між філософською діяльністю та життєвим шляхом особистості філософа, виявлення способів, якими філософія впливає на формування ідеалів та способу життя.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити, як філософські переконання і цінності впливають на формування особистості філософа, його життєві орієнтири та поведінку в повсякденності.

- Проаналізувати взаємозв'язок між філософською діяльністю та життєвим шляхом філософа, зокрема, як філософія перетворюється на спосіб життя та впливає на соціальні взаємодії і суспільну діяльність.

Виклад матеріалу. Філософія є складною системою, що втілює людське суспільство, що характеризується різноманітними індивідуальними ролями та активними компонентами історичного процесу. Сутність людини розкривається через її взаємодію з іншими людьми та суспільством загалом. Людина вільна, моральна і розумна на відміну від інших живих істот. Основними характеристиками людини є свідомість, мова, уміння діяти. Індивідуальність, особистість, індивідуальність, соціальні та духовні аспекти людського життя підкреслюються через важливість індивідуальності, особистості, індивідуальності, індивідуальності. Філософія, як критична дисципліна, завжди була предметом дослідження людської природи.

Основною таємницею філософії є таємниця людини, і вона знайшла своє відображення у працях філософів від стародавніх до сучасних. Ким є людина, все ще має відповідати за появу нових проблем у суспільстві, природі, самосвідомості. Існування людини є поєднанням двох світів природного і соціального, де вона не тільки відіграє певну роль у суспільстві, але й сприяє формуванню культури. Дослідження людської природи захоплює та складне, оскільки люди можуть не лише адаптуватися до свого оточення, але й впливати на своє оточення та створювати нові реальності. Філософія - це дослідження біологічних і соціальних характеристик людини, щоб краще зрозуміти її природу та особистість. Фізичний і соціальний вигляд, соціальна поведінка, спілкування, моральна поведінка, пізнання. Філософія завжди займалася людською проблемою, від стародавніх міфів до сучасних філософів, таких як Сократ, Платон, Аристотель.

Людина була божественною істотою, яка характеризувалася тілесністю та вічною душею. Вона наголошувала на важливості моральності в житті, прагненні досягти богопізнання через самоусвідомлення та добрі вчинки. У цей період філософія стала містичною дисципліною, яка віддала пріоритет моральним рішенням. Філософія відродилася і повернула індивідуальність і людську поведінку, проклавши шлях для нових проявів і творчості. Людина була механізмом, а Просвітництво породило поняття самостійної особистості. Імануїл Кант розділив антропологію на фізіологічну та прагматичну частини, наголошуючи на важливості моралі для розвитку людського життя. Справжня свобода, на його думку, це «свобода діяти згідно з моральним законом, який існує в кожній людині». Григорій Сковорода, український філософ, вважав, що щастя досягається самоусвідомленням і щирим існуванням, а для щастя і злагоди необхідна споріднена праця.

Філософська антропологія — це дослідження людини, яке включає в себе інтеграцію біологічних, психофізіологічних, соціальних і моральних елементів. Це не просто сукупність знань, а репрезентація культури з різними антропологіями для кожної історичної епохи. Антропологи дивляться на людину, дивлячись на особисте Я в людині. Людина більше не є частиною сучасної філософії, це шанс досліджувати нові перспективи та рішення, зосереджуючись на життєздатності людських істот. Спосіб життя філософів і знання, які вони мають про себе, є факторами формування їхньої особистості.

Філософія – це не просто науковий інтерес, а спосіб життя, який формує характер і поведінку людини. Автентичний філософ не може відрізнити свою практику від своїх переконань. Його філософія – це те, що рухає ним, а його спосіб життя є відображенням філософських концепцій, які присутні в реальному світі. Філософ – громадянський діяч, він відстоює свої ідеї з великою кількістю морально-етичних принципів.

Висновок. Філософія відіграє ключову роль у розумінні людської природи, поєднуючи різноманітні аспекти її існування: біологічні, соціальні, моральні. Вона підкреслює важливість самоусвідомлення, індивідуальності та моральності у формуванні особистості. Філософи, аналізуючи природу людини, не лише досліджують «Я, але й активно впливають на суспільство через свої ідеї та способи життя, демонструючи, що філософія є не лише науковим заняттям, а й способом життя, що визначає їхню поведінку та цінності.

Список використаної літератури:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. К-, 1996. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12713/#google_vignette
2. Сидоренко Л.І. Філософське осмислення людини. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>
3. Філософська антропологія: Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності / З. Бауман, Л. Донскіс ; пер. з англ. О. Буценка. Київ : Дух і Літера, 2014. 280 с. Київ : Дух і Літера, 2014. 320 с. URL: <https://arm.naiua.kiev.ua/books/filosofia-30012017/lection/lec6.html>
4. Мусулін Антон. Філософія- шлях внутрішнього перетворювання. 2024. URL: <https://newacropolis.org.ua/articles/filosofia-shliakh-vnutrishnoho-peretvoriuvannia>

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ.

Постановка проблеми. Людське безсмертя цікавило уми протягом століть. Від алхімічних пошуків еліксиру молодості до сучасних експериментів з генетичними технологіями та біотехнологіями, наука робить значні кроки вперед. Проте, питання залишається: чи готове суспільство до безсмертя, і які етичні, соціальні та психологічні наслідки це принесе?

Мета. Проблеми людського безсмертя включає вивчення наукових, етичних, соціальних та психологічних аспектів цього явища. Це дає змогу оцінити потенційні наслідки для суспільства і допомагає підготуватися до можливих змін.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Аналіз літератури та сучасних досліджень: Поглиблене вивчення інсуючих наукових робіт, статей та публікацій на тему безсмертя.
- Оцінка етичних, соціальних та психологічних аспектів: Аналіз можливих наслідків досягнення безсмертя для суспільства, розгляду етичних питань доступності безсмертя, впливу на психічне здоров'я та емоційний стан людини.

Виклад матеріалу. Одним із могутніх, можна сказати, майже абсолютних обмежень для людини постає смерть. Вона лякає людину (і це природно), здається всемогутньою, але, як і в питанні про свободу, важливо зрозуміти: межі життя надають йому певного змістовного наповнення. Лише при намаганні зрозуміти смерть не тільки у негативному плані, окреслюється і таємниця безсмертя. Людина тому і є людиною, що смертна, і прагне безсмертя, бо знає, що смертна. Конечність надає людському існуванню сенсу, оскільки робить людське життя визначеним, завершеним. Не можна сказати, щоби невизначена за часом тривалість була зовсім позбавлена сенсу, але в своїй реальності людина у багатьох відношеннях постає кінцевою, обмеженою. Для неї питання про безмежність постає, як ми це вже бачили при розгляді проблеми свободи, не в плані відсутності будь-яких меж, а в плані існування можливостей для їх подолання та розширення. Якби ми були безсмертні, то могли б спокійно відкладати кожен свій вчинок на безмежний час. Але перед обличчям смерті як абсолютного й неминучого кінця, як межі наших можливостей, ми зобов'язані максимально використати відведений нам час, не втратити жодної можливості наповнити життя сенсом і змістом. У підвалинах сенсу людського існування лежить принцип незворотності, він накладає на людину відповідальність за свою долю, робить цю відповідальність неповторною. Єдність соціального та біологічного в людині повинна бути вихідним пунктом при розгляді цього питання. Життя та смерть – одвічні проблеми людського існування. Людина – єдина жива істота, яка усвідомлює власну смертність та робить її предметом обміркування. Людина знає про існування смерті, але це знання народжує прагнення безсмертя, яке свідчить про те, що не лише смерть, а й безсмертя постає реальними чинниками людського життя. Це означає, що людське життя набуває завершеності та сенсу через смерть. Окреме життя набуває значущості лише тому, що існує інше життя, що зі смертю окремої людини не зникає людство, а разом з цим не зникають ті всесвітні зв'язки, в межах яких реалізувалося життя.

Отже, ми можемо розглядати смерть та безсмертя в органічній єдності і, крім того, дослідити різні прояви цієї єдності. На формування такого погляду впливає і ставлення до смерті в різні часи та в різних культурах. Слід зауважити, що питання про смерть та безсмертя обертається для нас питанням безсмертя душі. У зв'язку з цим необхідно розглянути основні підходи до трактування безсмертя душі: релігійне трактування душі як зв'язок між безсмертним духом та смертною фізичною формою її існування. Атеїзм, матеріалізм, натуралізм не визнають існування душі. Існують концепції перевтілення душі та неминучості відплати за вчинки і наміри після припинення фізичного існування.

Крім того, в сучасних умовах по-новому стоїть питання визначення смерті. По-перше, смерть біологічно і соціально послідовно супроводжує все людське життя. Ми не можемо повернути минуле, неповторні вікові стани та враження, біологічно наше життя постійно супроводжується народженням нового (нові клітини) та відмиранням старого. Тому смерть постає як припинення усіх перетворень. Але навіть біологічно існують моменти безсмертя, оскільки ми майже безсмертні генетично, безсмертні у своїх дітях. Також існують і такі вияви безсмертя, як історичне, соціальне, можливість індивідуального безсмертя у творіннях культури. Але і тут безсмертя існує лише у єдності зі смертю.

Питання визначення смерті розглядається і в аспекті точної констатації смерті. У цьому аспекті наприкінці ХХ століття перед людиною постають проблема евтаназії та проблема клонування людини. Евтаназія пов'язана з питанням про право на смерть, про право людини, яка доживає останні дні та страждає від болю, безболісно, легко піти з життя. Доречно розглянути негативні та позитивні наслідки здійснення евтаназії.

Висновки. Людина знає про існування смерті, але водночас у ній живе прагнення безсмертя, яке свідчить про те, що не лише смерть, а й безсмертя постає реальним моментом і чинником людського життя. Це значить, що людське життя набуває завершеності та сенсу через смерть, але ця завершеність передбачає існування зв'язків, що виводять це ж обмежене життя за його власні межі, у певну неперервність та тривалість вищого та ширшого плану.

Список використаних джерел:

1. Курцвейл Р. Сингулярність наближається: Коли люди перевершують біологію. Penguin Books, 2005. 652 с.
2. Макферсон Е. Життя без смерті: Дослідження технологічного та біологічного безсмертя. Нью-Йорк: HarperCollins, 2010. 310 с.
3. Ріверс М. Безсмертя та генетика: Розкриття секретів вічної молодості. Лондон: Genomics Press, 2018. 274 с.
4. Каку М. Фізика неможливого: Наукове дослідження світу фазерів, силових полів, телепортації та подорожей у часі. Нью-Йорк: Doubleday, 2008. 329 с.
5. де Грей О., Рей М. Подолання старіння: Прориви в омолодженні, які можуть зупинити старіння в нашому житті. Нью-Йорк: St. Martin's Press, 2007. 400 с.
6. Бостром Н. Суперінтелект: Шляхи, небезпеки, стратегії. Оксфорд: Oxford University Press, 2014. 352 с.

*Татарин Наталія, студентка групи СР-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ

Актуальність теми дослідження. Проблема людини в екзистенціалізмі залишається актуальною, оскільки ця філософська течія звертає особливу увагу на індивідуальний вибір, свободу та відповідальність, що є надзвичайно важливими для сучасної людини. Екзистенціалізм досліджує питання сенсу життя, особистої автентичності, внутрішньої кризи та соціальної ізоляції, що є актуальними у світі, де зростає відчуження особистості через стрімкий розвиток технологій, інформаційних потоків та соціальних мереж.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі екзистенціалістських поглядів на проблему людини, зокрема на свободу вибору, відповідальність за власне життя, сенс існування та пошуки автентичності, а також у розкритті значущості екзистенціалістської думки у сучасному контексті.

Об'єкт дослідження: екзистенціалістська філософія як напрямок у філософській думці ХХ століття.

Предмет дослідження: концепція людини в екзистенціалізмі, особливості її свободи, вибору, відповідальності та пошуку сенсу життя.

Завдання дослідження:

- проаналізувати основні ідеї Сьорена К'єркегора, Вільгельма Дільтея, Фрідріха Ніцше та інших представників екзистенціалізму, зокрема їхній внесок у розуміння людського буття;
- дослідити різноманітні напрями екзистенціалізму, зокрема атеїстичний та релігійний, та їхню взаємозалежність у питанні свободи та відповідальності;
- вивчити концепцію часу в екзистенціалізмі, зосереджуючи увагу на вченні Мартіна Гайдегера та його вплив на розуміння людської природи;
- розглянути літературний аспект екзистенціалізму, зокрема в українській літературі, та його зв'язок із філософськими ідеями;
- оцінити роль екзистенціалізму у формуванні сучасного бачення свободи, відповідальності та сенсу життя в умовах соціальних змін.

Екзистенціалізм, що виник на початку ХХ століття в контексті кризи традиційних гуманістичних цінностей, представляє собою філософію, яка акцентує увагу на індивідуальному досвіді, кризових ситуаціях життя та пошуках сутності буття. Цей напрям філософії підкреслює важливість особистісного виміру, в якому кожна людина є унікальною системою, здатною обирати свою долю. Екзистенціалізм досліджує питання свободи, відповідальності та сенсу життя, зазнаючи впливу таких філософських ідей, як концепція «екзистенції» від Сьорена К'єркегора, а також думок Вільгельма Дільтея і Фрідріха Ніцше.

Екзистенціалізм починається з творчості Сьорена К'єркегора, який першим запровадив концепцію «екзистенції» як глибоко особистісного виміру буття. Він наголошує на унікальності людського досвіду, стверджуючи, що кожна людина живе в умовах постійної невизначеності та необхідності вибору. С. К'єркегор розглядає людське існування через поняття страху, відчаю та рішучості, виділяючи три способи існування: естетичний, етичний та релігійний. Естетичний спосіб зосереджується на задоволенні та миттєвих переживаннях, тоді як етичний акцентує на відповідальності та моральному виборі. Релігійний спосіб, в свою чергу, пропонує особистий зв'язок з божественним, що веде до справжньої свободи. С. К'єркегор вказує на необхідність особистісного підходу до філософії, заперечуючи науковий, безособовий підхід до людської сутності.

Далі розвиток екзистенціалізму отримав вплив від філософії життя Вільгельма Дільтея та Фрідріха Ніцше, а також феноменології Едмунда Гусерля. Е. Гусерль підкреслював нерозривність між свідомістю та буттям, що стало основою для розвитку екзистенціалізму. Його концепція «першості досвіду» відображає прагнення до зрозуміння сутності переживань, що резонує з екзистенційним акцентом на індивідуальному досвіді. В. Дільтей, в свою чергу, акцентує на значенні культурного та соціального контексту, підкреслюючи, що людське існування не може бути повністю зрозуміле без врахування цих факторів.

У XX столітті екзистенціалізм розвивається як різноманітна філософська течія, яка включає атеїстичний (Ж.-П. Сартр, А. Камю) та релігійний (К. Ясперс, Г. Марсель) екзистенціалізм. Ці напрямки, незважаючи на свою суперечність, спільно досліджують питання індивідуальної свободи, відповідальності та сенсу життя, намагаючись відповісти на виклики, що постають перед людством в умовах сучасності.

Мартін Гайдегер займає особливе місце в екзистенціалізмі завдяки своїй онтології, що досліджує поняття буття і його відкриття через людську екзистенцію. Він акцентує увагу на темпоральності як способі існування, вводячи поняття «буття-до-смерті», яке підкреслює, що усвідомлення власної смертності надає сенс життю і закликає до активного життя, усвідомлення своїх рішень. М. Гайдегер аналізує час через поняття минулого, теперішнього та майбутнього, стверджуючи, що справжня екзистенція можлива лише в контексті часу.

Жан-Поль Сартр, інший представник екзистенціалізму, розглядає часовість як процес, у якому особистість визначає себе через вибір. Він стверджує, що «екзистенція передують сутності», підкреслюючи, що людське існування є постійним проектом, де індивід формує своє життя. Людина завжди в стані свободи, але ця свобода несе відповідальність. В умовах абсурдності світу особа повинна знаходити сенс у житті, створюючи цінності та цілі. У працях Ж.-П. Сартра минуле розглядається як «фактуальна дійсність», що не має зв'язку з сучасністю, а особистість формує своє майбутнє, спонукаючи до особистого розвитку і самопізнання.

Літературний аспект екзистенціалізму втілюється у творах модерністів, зокрема в українській літературі. Письменники, такі як Ольга Кобилянська, Володимир Винниченко, Максим Рильський, Василь Стефаник, висвітлюють екзистенційні теми часу та смертності, інтегруючи їх у свої сюжети. Українська література, таким чином, долучається до загальноєвропейського модерністського руху, де переосмислюються традиційні уявлення про час і місце людини в ньому. Важливо зазначити, що українські автори часто досліджують питання національної ідентичності та культурної самосвідомості в контексті екзистенціалізму, що додає новий вимір до загальної філософської дискусії.

Крім того, літературні твори цього періоду часто зосереджуються на кризових ситуаціях, в яких герої змушені приймати важливі рішення, що змінюють їхнє життя. Ці ситуації виявляють справжню природу людських відносин та моральних виборів, що є характерним для екзистенціалізму. Взаємини між персонажами стають ареною для дослідження глибоких філософських питань, що стосуються людського існування, свободи та відповідальності.

У екзистенціалізмі виділяються два напрями: релігійний та атеїстичний. Релігійний екзистенціалізм (представники: Габріель Марсель та Карл Ясперс), пропонує рух до Бога через самозаглиблення. Цей напрям акцентує на пошуку мети й сенсу життя в духовному досвіді, віри та спілкуванні з Богом. Він підкреслює важливість особистого зворотного зв'язку з вищими істинами та цінностями, що допомагають індивіду знайти місце в світі, навіть у його складнощах. На противагу, атеїстичний екзистенціалізм (представники: Жан-Поль Сартр та Альберт Камю), акцентує на людській реальності без Бога. Цей напрям підкреслює, що індивід сам творить свою природу і несе відповідальність за своє існування. Він акцентує на важливості самосвідомості та активного підходу до життя, що веде до формування індивідуального сенсу та цінностей.

Сьогодні екзистенціалізм продовжує залишатися актуальним, оскільки сучасна людина стикається з новими викликами, пов'язаними з глобалізацією, технологічними змінами та соціальними трансформаціями. Ці фактори викликають питання про ідентичність, значення, мету життя та роль індивіда в сучасному світі.

Сучасний екзистенціалізм активно взаємодіє з новими філософськими течіями, такими як постмодернізм. Він, зосереджуючись на різноманітності перспектив і суб'єктивності досвіду, знаходить спільні риси з екзистенціалізмом у прагненні досліджувати індивідуальне переживання та його значення в контексті сучасного світу. Також спостерігається вплив фемінізму та теорії ідентичності.

Сучасні екзистенціалісти підкреслюють важливість діалогу між індивідом і суспільством, вказуючи на те, що пошук сенсу та цінностей не є суто особистісним завданням, а відбувається в контексті соціальних взаємодій і культурних норм. Відтак, екзистенціалізм стає важливим інструментом для аналізу сучасних криз, таких як ізоляція, депресія, та відчуження в умовах швидкої урбанізації та змін.

Екзистенціалізм сьогодні виявляється не лише в філософії, але і в мистецтві, психології та соціальних науках, де він допомагає осмислити глибокі зміни в людських стосунках, самоусвідомленні та ідентичності. Література, кіно, театр і живопис сучасних авторів продовжують досліджувати екзистенційні теми, такі як самотність, пошуки сенсу, боротьба за свободу і відповідальність. Ці твори, подекуди інтегруючи технології та медіа, відкривають нові можливості для дослідження екзистенційних питань у контексті сучасних реалій.

Таким чином, екзистенціалізм, як філософський напрям, залишається актуальним і здатним адаптуватися до нових викликів часу, продовжуючи досліджувати питання, які хвилюють людство: що означає бути людиною, як знайти сенс у складному світі та як відповідати на виклики, що постають перед індивідом у глобальному контексті. Сучасні підходи до екзистенціалізму інтегрують нові технології, соціальні зміни та культурні трансформації, зберігаючи при цьому основні екзистенційні питання про свободу, відповідальність та індивідуальність.

Отже, екзистенціалізм займає важливе місце у філософії XX століття, пропонуючи нові підходи до осмислення людського існування. Це один з ключових напрямків, що формує сучасне розуміння особистості, свободи та відповідальності в умовах складних соціальних і історичних контекстів. Екзистенціалізм, як «філософія існування», залишається актуальним і сьогодні, пропонуючи сучасній людині допомогу у складному життєвому виборі. Своім акцентом на індивідуальному досвіді, екзистенціалізм закликає до збереження людської гідності і розвитку

моральної стійкості в умовах безнадії, підкреслюючи важливість особистого вибору у визначенні сенсу життя. Таким чином, ця філософія продовжує надихати нові покоління мислителів, художників і просто людей, які шукають свій шлях у складному і непередбачуваному світі.

Список використаних джерел:

1. Довбенко А.Д., Проблема людини у французькому екзистенціалізмі XX століття. / Харків: Харківський національний університет радіоелектроніки. С. 18-19.
2. Назаревич Л.Т., Проблеми часу і часовості в екзистенціалізмі: Літературознавчі аспекти. / Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет.
3. Стеценко В., Екзистенціалізм як «Філософія людини» XX сторіччя. / Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. С. 44-52.
4. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С., Історія філософії (навч. посібник). / Київ. 2016. С. 228-230.

*Симчишин Тарас, студент групи ДИЗ-11
Факультету економіки та управління, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ

Екзистенціалізм як філософський напрям став особливо впливовим у XX столітті, коли проблеми відчуження, втрати сенсу та свободи почали проявлятися в умовах глобальних соціальних і культурних криз. Основна увага екзистенціалізму зосереджена на тому, щоб допомогти людині осмислити власне існування, знайти сенс у світі, що здається абсурдним і невпорядкованим, та подолати страх перед свободою і відповідальністю.

Однією з головних ідей екзистенціалізму є *існування передує сутності*. Це означає, що людина спершу існує, а потім сама визначає, ким вона є через свої вибори та дії, а не через наперед задані сутнісні характеристики. Відповідно до цього, екзистенціалісти вважають, що кожен несе відповідальність за свій вибір і за створення власного сенсу життя.

Такі мислителі, як Жан-Поль Сартр, Сьорен К'єркегор і Мартін Гайдеггер, розглядали поняття свободи, страху, абсурду та автентичності. Сартр особливо підкреслював, що людина приречена на свободу, оскільки постійно змушена вибирати, навіть якщо це викликає почуття тривоги й самотності. Він також наголошував на ідеї «поганої віри» (самообману), коли людина уникає відповідальності, перекладаючи її на обставини чи суспільство.

Екзистенціальна філософія є актуальною в сучасному світі, де технологічний розвиток і глобалізація часто ведуть до зростання відчуження та втрати індивідуальної автентичності. Через це багато людей звертаються до екзистенціалізму, щоб переосмислити свої цінності та знайти спосіб бути справжніми в суспільстві, що постійно змінюється.

Отже, екзистенціалізм залишається важливим джерелом для розуміння глибинних питань буття, самореалізації і відповідальності за власне життя. Він пропонує індивіду можливість самопізнання та створення власного сенсу в абсурдному світі, що може стати ключем до збереження автентичності й задоволення від життя, навіть у періоди невизначеності й кризи.

Мета дослідження полягає в аналізі екзистенційних проблем, які розглядає філософія екзистенціалізму, та в з'ясуванні, як ці питання впливають на людину й її сприйняття світу. Важливим є розуміння того, як екзистенційна криза змушує людину задуматися над сенсом свого існування, виявити власну індивідуальність і прийняти особисту відповідальність за свій вибір.

Об'єктом дослідження є людина як центральна фігура у філософії екзистенціалізму, а предметом – екзистенційні питання, такі як сенс життя, свобода вибору, відчуження, що є ключовими для розуміння природи людського буття. Екзистенціалізм зосереджується на людському існуванні як на унікальному феномені, що вимагає усвідомлення себе та світу навколо.

Основні завдання дослідження: визначити ключові концепції екзистенціалізму та їхнє значення для розуміння проблеми людського буття; дослідити взаємозв'язок між поняттями свободи, відповідальності й відчуження в контексті екзистенційної філософії; розглянути, як екзистенціалізм впливає на сучасні підходи до розуміння особистості та її автономії.

Екзистенціалістські мислителі, такі як Жан-Поль Сартр, Мартін Гайдеггер, Альбер Камю та інші, акцентують увагу на тому, що людина повинна самостійно визначити сенс свого життя у світі, який не має об'єктивного смислу. На думку Сартра, кожен індивід несе особисту відповідальність за вибір, а разом із цим і за створення власної сутності. Ідея Сартра, що «існування передує сутності», означає, що людина спочатку існує, а потім через свої дії та вибір визначає, ким вона є. Така свобода вибору також несе із собою велику відповідальність, оскільки кожен повинен жити з наслідками власних рішень.

Мартін Гайдеггер пропонує своє унікальне бачення екзистенціалізму, зосереджуючись на концепції «буття-до-смерті». За Гайдеггером, усвідомлення смертності змушує людину переглядати свої життєві пріоритети, обираючи

дії, що мають глибокий сенс для неї самої. Цей вибір, за Гайдеггером, стає справжнім лише тоді, коли людина повністю усвідомлює свою смертність, оскільки це дозволяє їй відкинути всі нав'язані суспільством ілюзії.

Альбер Камю вважав, що абсурдність світу проявляється у відсутності будь-якого об'єктивного сенсу, що може бути знайдено у зовнішньому світі. Людина, яка стикається з усвідомленням абсурду, має прийняти його як неминучу реальність, що дозволяє досягти справжньої свободи. Камю вважав, що саме боротьба із беззмістовністю світу, а не уникнення її, дозволяє людині знайти власний сенс у житті, навіть якщо цей сенс буде тимчасовим і суб'єктивним.

Проблема відчуження є однією з центральних у філософії екзистенціалізму. Сучасний світ, на думку екзистенціалістів, часто відокремлює людину від самої себе та інших людей. Це відчуження проявляється у відсутності глибокого зв'язку між людьми та постійних труднощах у налагодженні справжніх взаємин. Гайдеггер, наприклад, говорив про стан «занедбаності», коли людина втрачає зв'язок із власним внутрішнім світом, відчуваючи себе загубленою у світі, що диктує власні норми і правила.

Сартр також аналізує феномен самотності, зазначаючи, що людина завжди самотня у своєму виборі, адже кожен мусить обирати незалежно від інших і нести відповідальність за власні рішення. Така самотність, однак, не є негативною. Вона є свідченням автономії і свободи, які дозволяють людині бути справді собою.

Екзистенціалізм значно вплинув на філософію, психологію та інші галузі науки, що досліджують людину і її сутність. У психології екзистенційний підхід акцентує увагу на свободі індивіда, його відповідальності та пошуку сенсу як необхідних складових здорового й автентичного життя. Екзистенціальна психотерапія, наприклад, спрямована на те, щоб допомогти людині усвідомити свою відповідальність за свій вибір і знайти сенс у складних життєвих ситуаціях.

У сфері соціології екзистенціалістські ідеї також стали підґрунтям для аналізу соціальних взаємин, які все частіше визначаються через відчуження та боротьбу за ідентичність. Сучасне суспільство сприяє відчуженню індивідів через масове виробництво стандартних потреб і цінностей, що унеможливорює істинний вільний вибір для багатьох.

Екзистенціалізм пропонує бачення сенсу життя не як готового рецепта, а як активного процесу вибору. Для того, щоб досягти внутрішньої гармонії та задоволення, людина повинна самостійно знайти свої пріоритети і сенс. Камю і Сартр наголошують на тому, що сенс життя для кожного індивіда унікальний і не може бути нав'язаний зовнішніми джерелами чи традиціями. Людина створює свій сенс, вибираючи шлях, який, на її думку, є найкращим. Цей вибір, однак, є тривожним і важким, адже він вимагає від індивіда постійного перегляду власних поглядів і готовності прийняти нас.

Отже, для написання статті я спирався на основні ідеї філософії екзистенціалізму та на творчість таких відомих екзистенціалістів, як:

Жан-Поль Сартр – його концепція «існування передуює сутності», в якій людина надає сенс власному життю через вибір і дії.

Мартін Гайдеггер – ідеї про «буття-до-смерті», які розкривають усвідомлення смертності як основи для осмисленого існування.

Альбер Камю – філософія абсурду, що описує абсурдність світу і пошук індивідуального сенсу в умовах цього абсурду.

Список використаних джерел:

1. Довбенко А.Д., Проблема людини у французькому екзистенціалізмі XX століття. / Харків: Харківський національний університет радіоелектроніки. С. 18-19.
2. Назаревич Л.Т., Проблеми часу і часовості в екзистенціалізмі: Літературознавчі аспекти. / Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет.
3. Стеценко В., Екзистенціалізм як «Філософія людини» XX сторіччя. / Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. С. 44-52.
4. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С., Історія філософії (навч. посібник). / Київ. 2016. С. 228-230.

*Радецька Юлія, студентка групи ДИЗ-11
Факультету економіки та управління, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Актуальність теми дослідження: Проблема простору і часу є однією з ключових у філософії, фізиці та інших природничих науках. Протягом століть ці категорії зазнавали суттєвих змін у розумінні й трактуванні. Поняття простору і часу мають фундаментальне значення для побудови моделей Всесвіту, а також для розуміння нашого місця в ньому. В епоху науково-технічного прогресу і розвитку квантової фізики, яка змінює наші уявлення про реальність, необхідність переосмислення класичних підходів до простору і часу стає дедалі актуальнішою. Вивчення еволюції цих поглядів дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язки між фізичними процесами, розширює наше розуміння фундаментальних законів і сприяє подальшому прогресу в науці.

Мета дослідження: аналіз еволюції поглядів на поняття простору і часу, починаючи від античних уявлень до сучасних наукових теорій, таких як загальна теорія відносності й квантова механіка. У роботі розглядаються ключові зміни у філософському і фізичному розумінні простору і часу та досліджується вплив цих змін на наукове мислення.

Об'єктом дослідження є категорії простору і часу в філософії та фізиці, а також розвиток і трансформація цих понять у контексті наукових відкриттів і філософських концепцій.

Предмет дослідження: процес еволюції уявлень про простір і час у філософських і наукових теоріях, а також основні ідеї, що вплинули на зміну цих поглядів.

Завдання дослідження:

- дослідити античні уявлення про простір і час у працях філософів Давньої Греції;
- розглянути середньовічні концепції простору і часу, що відображають вплив релігійних поглядів;
- вивчити зміни в розумінні простору і часу в епоху наукової революції (XVII-XVIII ст.), зокрема у працях Ньютона і Декарта;
- проаналізувати основні положення спеціальної і загальної теорії відносності Ейнштейна, що радикально змінили класичне уявлення про простір і час;
- дослідити сучасні квантово-механічні теорії, зокрема ідеї квантової гравітації, і їх вплив на розуміння простору і часу;
- виявити тенденції в сучасній науці щодо подальшого розвитку концепцій простору і часу.

Антична філософія заклала основи нашого сучасного розуміння простору і часу. У роботах Парменіда ми зустрічаємо перші спроби осмислити природу буття, де питання часу розглядається через призму незмінності та вічності. Платон в своїх творах описував простір як місце для існування ідейного світу. Арістотель вважав простір і час реальними категоріями, хоча і такими, що залежать від руху і змін у Всесвіті. Завдання дослідження полягає в аналізі цих ранніх уявлень, які вплинули на розвиток філософських і наукових поглядів у подальшій історії.

У середньовічній філософії поняття простору і часу значною мірою були пов'язані з теологічними уявленнями. Філософи того періоду, такі як Августин Блаженний і Фома Аквінський, розглядали час як створений Богом і маючий початок, а простір часто розумівся як еманція божественної сутності. Завданням є простежити, як ці ідеї змінювалися під впливом релігійного світогляду і як вони вплинули на формування наступних наукових теорій.

У період наукової революції відбувся суттєвий зсув у трактуванні простору і часу. Ісаак Ньютон ввів поняття абсолютного простору і часу, які існують незалежно від матеріальних об'єктів. Декарт, у свою чергу, розглядав простір як властивість матерії і заперечував існування «порожнього» простору. Завданням є дослідити і порівняти їхні теорії та проаналізувати, як вони сприяли формуванню класичної фізики, яка домінувала аж до XX століття.

Теорія відносності, запропонована Альбертом Ейнштейном, стала революційною в поглядах на простір і час, зокрема завдяки введенню концепції простору-часу, який взаємодіє з масою і гравітацією. У спеціальній теорії відносності було виявлено, що час є відносним і залежить від швидкості спостерігача, а в загальній теорії відносності – що гравітація може викривляти простір-час. Завдання полягає в аналізі цих відкриттів і дослідженні їхнього впливу на наукові та філософські уявлення про Всесвіт.

У сучасній науці концепція простору і часу зазнає подальших змін завдяки розвитку квантової механіки та теорії квантової гравітації. Зокрема, такі ідеї, як дискретність простору-часу на рівні Планка та можливість існування «піни» простору-часу, ставлять під сумнів класичне і навіть релятивістське розуміння цих категорій. Завданням є дослідити, як квантова фізика розширює і переосмислює поняття простору і часу, а також розглянути, які нові парадокси і питання вона породжує.

Останні дослідження в галузі фізики, зокрема у сфері теорії струн, петльової квантової гравітації та інших теорій, спрямованих на об'єднання загальної теорії відносності з квантовою механікою, свідчать про нові підходи до простору і часу. Дослідження спрямоване на визначення сучасних тенденцій у цих теоріях, на аналіз їхнього потенційного впливу на подальший розвиток науки, а також на прогнозування можливих нових уявлень про природу простору і часу, які можуть виникнути в майбутньому.

Отже, еволюція поглядів на простір і час демонструє, як науковий прогрес сприяє зміні фундаментальних концепцій у філософії та фізиці. Від статичних уявлень античних філософів і механістичних моделей Ньютона ми перейшли до динамічного простору-часу Ейнштейна, що не існує незалежно від матеріальних об'єктів, і до складних квантово-механічних підходів, де простір і час можуть бути дискретними і взаємозалежними. Проблеми, що постають у сучасних теоріях, як-от квантова гравітація, показують, що уявлення про простір і час ще далеко від завершеного. Подальші дослідження, ймовірно, продовжать змінювати наше розуміння цих категорій і відкриють нові горизонти для науки і філософії.

Список використаних джерел:

1. Платон. Аполוגія Сократа. Cambridge University Press, 2000.
2. Камю, Альбер. The Myth of Sisyphus. Penguin Modern Classics, 2005.
3. Ніцше, Фрідріх. Thus Spoke Zarathustra. Penguin Classics, 1978.
4. Sartre J.-P. Being and Nothingness. N.Y., 1965
5. Сартр, Жан-Поль. Existentialism is a Humanism. Yale University Press, 2007.
6. Шопенгауер, Артур. The World as Will and Representation. Dover Publications, 1969.
7. Гайдеггер, Мартін. Being and Time. Harper Perennial Modern Thought, 2008.

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Актуальність теми: Проблема буття і небуття залишається надзвичайно актуальною, адже розкриває фундаментальні питання існування, змін і розвитку реальності. В умовах сучасного швидкого розвитку суспільства, науки та культури виникає потреба у філософському осмисленні природи світу та ролі людини в ньому. Окрім того, тематика буття і небуття відгукується у сучасних екзистенційних питаннях, таких як пошук сенсу життя, усвідомлення смертності та ідентичності, що робить її важливою для осмислення людського існування.

Мета дослідження: Метою цього дослідження є вивчення діалектики буття і небуття, а також їхнього значення як основних категорій у філософському розумінні світу. Також дослідження має на меті проаналізувати вплив цих понять на концепцію розвитку і зміни реальності.

Об'єкт дослідження: Об'єктом є філософські категорії буття і небуття як ключові елементи для осмислення природи світу, реальності та людського існування.

Предмет дослідження: Предметом виступає взаємодія буття і небуття, їхній діалектичний зв'язок, а також їхнє значення в сучасній філософській думці.

Завдання дослідження:

1. Дослідити історичний розвиток понять буття і небуття, починаючи від античних філософів і до сучасності.
2. Розглянути діалектичний зв'язок між буттям і небуттям за філософськими концепціями Гегеля, Хайдеггера.
3. Проаналізувати вплив буття і небуття на концепції змін та розвитку у світі.
4. Виявити роль небуття як передумови усвідомлення буття в контексті екзистенційної філософії.

Однією з ключових характеристик у філософському осмисленні світу є категорія буття. Буття позначає існування всього сущого: природи, суспільства, людини, матеріальних і духовних об'єктів, які формують світову цілісність. Введення терміна «буття» приписують Парменіду, а формування поняття – філософам європейської античності, зокрема Платону та Аристотелю, з появою якого і починається філософія як систематичне знання. Це поняття охоплює всю сукупну дійсність, забезпечуючи її стабільність і гармонію, підкреслюючи переконаність людини в реальності світу, природи, культури, духу та індивідуальної свободи. Буття включає не лише фізичні об'єкти, але й духовні категорії — свідомість, ідеї, свободу, що надають єдності і сенсу людському життю. Як цілісність усього існуючого, буття не залежить від індивідуальної волі людей, але підкоряється об'єктивним законам, що забезпечують упорядкованість і розвиток реальності.

Яка взаємодія буття і небуття? Буття і небуття є не тільки протилежними, але й взаємозалежними поняттями, що доповнюють одне одного. Їхня взаємодія відкриває можливість сприймати світ як безперервний процес становлення, що включає народження, розвиток і зникнення. У діалектичному розумінні буття переходить у небуття, а небуття, своєю чергою, стає основою для появи нових форм буття. Ця циклічність буття і небуття відображає головну філософську ідею про безкінечний розвиток і зміну реальності, що триває незалежно від людських прагнень чи волі.

В античній філософії Парменід розглядав буття як єдину, вічну і незмінну субстанцію, яка існує поза часом і простором. За Парменідом, небуття не може існувати, бо воно позбавлене сенсу як протилежність буття, яка є абсолютною і єдиною можливою реальністю. Ця думка розвивалася Платоном, котрий ототожнював істинне буття з ідеями, а чуттєвий світ вважав лише тінню цього світу ідей.

Аристотель пішов іншим шляхом, стверджуючи, що буття не єдине та незмінне, а має безліч проявів, зокрема у матеріальних об'єктах. Він бачив у бутті поєднання матерії та форми, де матерія є можливістю, а форма – реалізованим буттям.

Новітні підходи: Гегель і Хайдеггер.

Філософія Гегеля розглядає буття як частину діалектичного процесу, де буття і небуття є нерозривно пов'язаними протилежностями. За Гегелем, ці протилежності не просто існують окремо, а утворюють єдність, переходячи одна в одну. Він описує це як становлення – процес, у якому буття переходить у небуття і навпаки, створюючи нову якість реальності. Це становлення є не випадковим, а закономірним процесом, що відбувається через заперечення та синтез. Гегелівська діалектика передбачає, що рух і розвиток буття відбувається за принципом «тезис – антитезис – синтез», де нова якість буття виникає із заперечення попереднього стану. Таким чином, буття і небуття виступають не просто як протилежні категорії, але як взаємодіючі аспекти єдиного процесу, що лежить в основі всієї реальності і веде до саморозвитку свідомості та світу.

Хайдеггер надав поняттю буття екзистенційного значення, зміст якого він пов'язав з людським досвідом існування та усвідомленням кінцівки життя. У своїй роботі «Буття і час» він запровадив концепцію «буття-тут» (Dasein), яка охоплює людське існування як самосвідомість у конкретному контексті «тут і тепер». У цій концепції важливим аспектом буття є його скінченність, тобто наявність усвідомлення смерті як неминучого переходу до небуття. Таким чином, небуття для Хайдеггера не є просто відсутністю, а набуває глибокого значення, оскільки саме усвідомлення смерті надає життю людини глибокий сенс і спонукає до осмисленого існування. Хайдеггер вважає, що лише через

усвідомлення небуття людина може справді зрозуміти своє буття і жити автентично, тобто відповідно до своїх справжніх цінностей, а не соціальних норм або очікувань інших.

Принцип буття і небуття.

Принцип буття – це основа всього існуючого, що охоплює як матеріальні, так і нематеріальні явища та процеси. У класичній філософії, зокрема в творах Парменіда та Платона, буття описується як абсолютна, позачасова сутність, яка втілює справжнє існування поза змінами. У пізніших концепціях, наприклад, у філософії Гегеля, буття розглядається вже в діалектичному аспекті як процес становлення, що постійно змінюється і розвивається, створюючи нові форми.

Принцип небуття вказує на відсутність існування, пустоту або потенціал для появи нового буття. У філософії небуття часто постає як протилежність буттю, що одночасно є його умовою і можливістю. Хайдеггер підкреслює, що усвідомлення небуття, зокрема через досвід смерті, дає людині глибше розуміння буття та новий сенс існування. Небуття також можна сприймати як потенційну основу буття, звідки воно виникає і куди повертається при знищенні.

Список використаних джерел

1. <https://moyaosvita.com.ua/filosofija/vchennya-pro-buttja-formi-buttja/> Вчення про буття. Форми буття
2. https://pidru4niki.com/16620128/filosofiya/ponyattja_buttja Поняття буття
3. <https://fpk.in.ua/images/decanat/indyvid/Filos-rozuminnja-svitu.Materiya.pdf>
4. <https://fls.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/Tema-10.pdf>
5. https://stud.com.ua/142584/filosofiya/ekzistentsializm_haydeggera Екзистенціалізм М. Хайдеггера

*Куриба Соломія, студентка групи ДИЗ-11
Факультету соціально-гуманітарний, ЗУНУ*

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження: є надзвичайно високою в сучасному світі, оскільки загрози довкіллю набувають глобального масштабу і впливають на всі сфери життя. Забруднення повітря, води, деградація ґрунтів, зміна клімату, зниження біорізноманіття – це лише деякі з проблем, які мають негативний вплив на здоров'я людей, економіку та стабільність екосистем. Екологічна криза стає дедалі відчутнішою, і її наслідки несуть потенційну загрозу для майбутніх поколінь.

Мета дослідження: полягає в аналізі причин виникнення та наслідків впливу людської діяльності на довкілля, а також у визначенні ефективних шляхів їх вирішення для збереження природного балансу та забезпечення сталого розвитку.

Об'єкт дослідження: екологічні проблеми сучасного світу.

Предмет дослідження: процеси, фактори та механізми виникнення та подолання екологічних проблем, пов'язаних з антропогенним впливом на довкілля.

У сучасному світі екологічні проблеми стали однією з найбільших загроз для існування людства. Зміна клімату, забруднення повітря і води, втрата біорізноманіття та надмірна експлуатація природних ресурсів – це лише кілька з багатьох викликів, які постають перед нашою планетою. Ці проблеми не лише загрожують здоров'ю людей, а й підривають економічний розвиток і соціальну стабільність.

Сутність екологічних проблем полягає у порушенні природних циклів, які підтримують життя на Землі. Наприклад, викиди вуглекислого газу та інших парникових газів призводять до глобального потепління, що викликає зміни клімату. Це, у свою чергу, призводить до екстремальних погодних явищ, таких як урагани, посухи та повені, що мають катастрофічні наслідки для сільського господарства, водопостачання і здоров'я населення.

Забруднення води і повітря також є серйозними проблемами. Промислові викиди, автомобільний транспорт, а також сільськогосподарські добрива і пестициди забруднюють природні ресурси, що призводить до зниження якості життя та збільшення кількості хвороб. Втрата біорізноманіття викликана знищенням природних середовищ існування, яке відбувається через урбанізацію, вирубку лісів та інші людські діяльності. Це, в свою чергу, загрожує екосистемам і зменшує їх здатність до самоочищення.

Шляхи вирішення екологічних проблем можуть бути різноманітними і вимагають комплексного підходу.

По-перше, необхідно впроваджувати екологічні норми і закони, що регулюють забруднення і використання природних ресурсів. Держави повинні взяти на себе зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів, переходу на відновлювальні джерела енергії, такі як сонячна та вітрова енергія.

По-друге, важливу роль відіграє освіта та підвищення екологічної свідомості населення. Люди повинні усвідомлювати, як їхні повсякденні звички, такі як споживання води, енергії та використання пластика, впливають на навколишнє середовище. Освіта може сприяти розвитку відповідального ставлення до природи і заохочувати людей до активних дій.

По-третє, важливо залучати наукове співтовариство до розробки інноваційних технологій для очищення забруднених територій, переробки відходів і збереження природних ресурсів. Наприклад, розвиток технологій для утилізації пластику може суттєво зменшити його негативний вплив на довкілля.

Великий поштовх розвитку екологічної етики дала екологічна теологія (вивчення екологічних етичних поглядів різних релігій), а також пильна увага до екологічних етичних традицій різних народів, зокрема, американських індіанців (екологічна етнографія) [1, с.37].

Колись давно, ще до появи великих міст і заводів, люди жили в гармонії з природою. Вони розуміли, що земля дає їм їжу, а ліси та річки – захист і затишок. У ті часи багато культур розвивали власні способи взаємодії з довкіллям, які ми сьогодні називаємо «екологічною етнографією». Це розділ етнографії, що вивчає, як різні народи здавна пристосовувалися до навколишнього середовища, піклувалися про нього та намагалися залишити якомога менше слідів своєї присутності.

Однією з яскравих традицій у цьому напрямку є спосіб життя корінних народів Північної Америки. Наприклад, багато племен індіанців вірили, що земля – це їхній духовний дім, а кожна істота на планеті має право на життя. Вони полювали та збирали плоди, але ніколи не брали більше, ніж потрібно для виживання. Важливим правилом було використовувати всі частини здобичі, а також повертати землі частину того, що взяли, щоб не порушувати її рівноваги.

Подібний підхід був і у жителів Карпат – гуцулів. Цей народ завжди піклувався про ліси і гори, що давали їм дім і засоби для життя. Влітку вони випасали худобу на високогірних полонинах, але при цьому уникали надмірного виснаження землі. Їхня турбота про довкілля була закладена не тільки в житті, але й у ритуалах: збирання трав проводилося з повагою до природи, а частину трав залишали, щоб рослини могли розмножуватись і відновлюватись.

У багатьох культурах світу існує поняття священних гаїв, річок чи озер, які не можна торкатися, бо вони мають особливу духовну силу. Такі місця вважалися природними святинами, а їхні охоронці дбали про те, щоб у цих куточках природи не було сміття чи слідів людської діяльності. Це правило зберегло багато рідкісних рослин та тварин, які сьогодні стали частиною світової природної спадщини.

Сьогодні, в епоху урбанізації та індустріалізації, багато культурних традицій екологічної етнографії стають зразками для сучасних екологічних рухів. Адже ці стародавні підходи до природи вчать нас поваги до довкілля і вміння жити в гармонії з ним, не завдаючи йому шкоди. Тож, можливо, відповідь на питання, як зберегти планету, вже давно була поруч, в мудрості наших предків.

Отже, екологічні проблеми є комплексними та потребують активного підходу з боку кожного рівня суспільства. Тільки за умови спільної відповідальності можна сподіватися на позитивні зрушення. Усвідомлення важливості цих питань та активні дії на всіх рівнях допоможуть зберегти природне середовище для нинішнього та майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Шуміла О.М. Екологічна етика // Міністерство освіти і науки України міністерство внутрішніх справ Харківський національний університет внутрішніх справ. 2015. С.37

*Яхторович Каміла, студентка групи ДИЗ-11
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ

Актуальність теми дослідження. Проблема буття є однією з фундаментальних у філософії, оскільки вона торкається основ існування світу, людини та їх взаємозв'язку. Розуміння сутності буття допомагає осмислити місце людини у світі, закономірності розвитку природи і суспільства, що робить цю тему постійно актуальною для філософського дослідження.

Мета дослідження: дослідити основні філософські аспекти проблеми буття та їх значення для розуміння світу і людини.

Об'єкт дослідження: буття як філософська категорія.

Предмет дослідження: сутнісні характеристики та форми прояву буття.

Завдання дослідження: проаналізувати філософський зміст проблеми буття у його різноманітних аспектах.

Буття як філософська категорія охоплює все існуюче – природу, суспільство, людину, матеріальні та духовні явища [1]. У філософському розумінні буття постає як універсальна характеристика світу, що виражає його цілісність та всеохопність. Проблема буття є центральною для онтології – розділу філософії, що вивчає фундаментальні принципи існування [2].

Основними формами буття виступають: матеріальне буття (природа, речі, процеси), соціальне буття (суспільство, соціальні відносини), духовне буття (свідомість, ідеї, цінності) та людське буття (індивідуальне існування). Всі ці форми перебувають у постійній взаємодії та взаємозв'язку, утворюючи єдину систему реальності. Матеріальне буття характеризується об'єктивністю існування, незалежністю від свідомості людини [3]. Воно проявляється у формі речей, процесів, станів природи. Матеріальне буття підпорядковується природним законам і виступає основою для інших форм буття. Соціальне буття відображає існування суспільства як складної системи відносин між людьми [1]. Воно включає

економічні, політичні, культурні аспекти життя суспільства. Соціальне буття формується через діяльність людей і водночас визначає умови їх існування.

Духовне буття охоплює сферу свідомості, мислення, ідеальних сутностей [2]. Воно проявляється у формі індивідуальної та суспільної свідомості, включає моральні цінності, наукові ідеї, художні образи. Духовне буття тісно пов'язане з матеріальним та соціальним буттям. Людське буття має особливий статус, оскільки поєднує в собі всі інші форми буття. Людина існує одночасно як матеріальна, соціальна і духовна істота. Специфіка людського буття полягає у здатності до свідомої діяльності, творчості, самопізнання та самореалізації.

Важливим аспектом проблеми буття є питання про його єдність та різноманіття. Єдність буття проявляється у взаємозв'язку всіх його форм, їх підпорядкованості загальним законам розвитку. Різноманіття буття відображається у безлічі конкретних форм існування, їх особливостях та специфічних закономірностях. Діалектика буття розкривається через категорії руху і розвитку. Буття не є статичним – воно постійно змінюється, розвивається, набуває нових форм [4]. Розвиток буття відбувається через взаємодію протилежностей, перехід кількісних змін у якісні, заперечення старого новим.

Отже, філософський зміст проблеми буття розкривається через розуміння його як всеохопної характеристики реальності, що проявляється у різних формах – матеріальній, соціальній, духовній та людській. Буття характеризується єдністю та різноманіттям, перебуває у постійному розвитку та зміні. Розуміння сутності буття має важливе значення для осмислення місця людини у світі та закономірностей розвитку реальності.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. Київ: Генеза, 1996. С. 45-67.
2. Бичко І. В. Філософія: Підручник / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, В. Г. Табачковський. Київ: Центр учбової літератури, 2014. С. 123-145.
3. Горlach М. І. Філософія: підручник / М. І. Горlach. Харків: Центр учбової літератури, 2008. С. 89-112.
4. Причепій Є. М. Філософія: Підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. Київ: Академвидав, 2006. С. 178-199.

*Куліковських Лілія, студентка групи ДИЗ-11,
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ХРИСТИАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Актуальність теми дослідження. Дослідження взаємодії християнства та філософії в Київській Русі є важливим для розуміння формування духовних і моральних основ української культури. Християнство, впроваджене як державна релігія, сприяло розвитку освіти, літератури та мистецтва, а філософські ідеї стали фундаментом для формування суспільних цінностей. Сучасне українське суспільство, яке звертається до витоків власної духовності та культурної спадщини, може знайти вивчення цієї теми важливим для збереження національної ідентичності й розвитку культурної самосвідомості.

Мета дослідження: проаналізувати вплив християнства та філософії на культурне та духовне життя Київської Русі, а також визначити їх значення для формування моральних і світоглядних орієнтирів у давньоруському суспільстві.

Об'єкт дослідження: культурні, релігійні та філософські процеси в Київській Русі, які відбувалися під впливом християнства та античної філософії.

Предмет дослідження: вплив християнських і філософських ідей на формування моральних, культурних і світоглядних основ суспільства Київської Русі.

Завдання дослідження: розглянути вплив християнства на духовне та культурне життя Київської Русі-України; проаналізувати основні філософські ідеї, що вплинули на суспільство Київської Русі; визначити значення християнства та філософії для розвитку моральних орієнтирів у тогочасному суспільстві.

Київська Русь – перша східнослов'янська держава, де в межах духовної культури здійснювалося становлення вітчизняної філософської думки. Але визначити «момент» виникнення філософії як такої, звісно, ніхто не може, оскільки її становлення – це тривале накопичення узагальнених знань про довколишній світ. Виникнення мислячої, філософської думки в Україні пов'язане насамперед з появою такої історичної спільності людей, як український народ та прийняття Християнства як державної релігії у 988 р.

Киево-руські мислителі створювали власне філософське бачення світу. Вони захоплювалися гармонією, розмаїттям земного світу як наслідків діяння Творця. Основою буття всесвіту вважали чотири основні елементи – воду, повітря, землю, вогонь. Багато з творів мислителів Київської Русі були одягнуті в релігійну форму, що було абсолютно неминуче – ядром середньовічної культури і на Заході і на Сході з'явилася релігія, вона втілювала теоцентризм цієї культури, тобто визнання Бога творцем і центром Всесвіту, що визначає всі діяння людські. Відповідно і мораль, і мистецтво, і наука про природу, і філософія вдягалися в тій або іншій мірі в релігійну форму [1].

Важливим етапом у зародженні філософської думки на Русі є формування літературно-писемної мови, коли у зв'язку з уведенням християнства почався масовий переклад книг. У давньоруській літературі XI-XII ст. можна виокремити такі напрями: перекладна література та оригінальна. Перекладалися передусім біблійні тексти, твори отців церкви та богослужбна література, потрібні для практичного функціонування нової ідеології. Біблія перекладалася частинами. У XIII-XIV ст. був перекладений Новий Завіт та кілька книг Старого Завіту. Повний же переклад Біблії здійснили лише наприкінці XV ст. [1].

Основну роль в залученні Київській Русі до філософських ідеалів античної цивілізації зіграла візантійська література. Твори отців східно-християнської церкви, так звана святоотчеська література, незважаючи на свою прихильність догмам і недовір'я до розуму, все ж зберегла і донесла не тільки до самої Візантії, але й до всіх народів, що прийняли православ'я, багато які ідеї, категорії, підходи, вираження древньогрецькою філософією. Іларіон Київський – видатний мислитель і релігійний діяч, що отримав особливу популярність під час правління Ярослава Мудрого, написав проповідь «Слово про закон і благодать», що призначалася для проголошення в Софійському соборі. В ній Іларіон зіставляє дві книги, утворюючи Священне писання, – Старий та Новий Заповіт (Євангеліє) [1].

Саме у «Слові» Іларіоном було розкрито ідеї єдності віри та знання, підкреслено значення моральності та духовного розвитку особистості [3].

В добу Київської Русі християнство посилювало централізацію влади, об'єднуючи суспільство навколо єдиного духовного центру, що сприяло збереженню державної цілісності [2].

Грушевський у своїй «Історії України-Руси» підкреслює, що прийняття християнства дозволило Київській Русі зайняти важливе місце в міжнародних відносинах, встановивши міцні зв'язки з іншими християнськими державами [2].

Філософські ідеї, які проникли до Київської Русі через Візантію, зокрема вчення античних філософів, допомогли сформуванню моральних орієнтирів суспільства. Візантія мала значний культурний вплив на Київську Русь. Завдяки цьому Українська держава не тільки зміцнила свою віру, а й перейняла філософські традиції, що поширювалися в античному світі. Духовні цінності, проповідувані християнством, підтримували філософське бачення добра і зла, що відображено у працях давньоруських мислителів [4].

Отже, християнство та філософія відіграли ключову роль у становленні Київської Русі як культурно й духовно розвиненого суспільства. Християнські цінності та філософські ідеї про людське благо, духовність та мудрість стали фундаментом для розвитку культури, мистецтва і науки. Завдяки цьому Київська Русь зуміла побудувати міцний культурний і духовний базис, що мав вплив на подальший розвиток української культури та духовності.

Список використаних джерел

1. Сокур Д. В. Релігійна філософія в Київській Русі URL: chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://er.knutt.edu.ua/bitstream/123456789/11288/1/NRMSE2018_V3_P414-415.pdf
2. Грушевський, М. С. *Історія України-Руси*. Київ: Наукова думка, 1991.
3. Іларіон, митрополит. *Слово про Закон і Благодать*. Київ: Видавництво Києво-Печерської лаври, 1994.
4. Балащенко І. В. Християнство та філософія в Київській Русі. 2021. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/11622>
5. Хромець, В. І. *Візантія та Київська Русь: культурний вплив*. Львів: Світ, 2005.

*Пелих Віктор, студент групи ДИЗ-11
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ПЕРЕВОРОТ ІММАНУІЛА КАНТА

Актуальність теми дослідження. Гносеологічний переворот Іммануїла Канта є важливим в історії філософії, оскільки змінив фундаментальні уявлення про пізнання та межі людського розуму. Це дослідження актуальне через вплив кантівської філософії на розвиток сучасної науки, епістемології та філософії свідомості. Кант поставив питання про те, яким чином ми здатні пізнавати світ і які умови роблять це пізнання можливим. Це має важливе значення для вирішення сучасних філософських проблем, пов'язаних із природою знання, об'єктивністю науки та роллю суб'єктивного досвіду.

Мета дослідження полягає в аналізі основних ідей гносеологічного перевороту Еммануїла Канта, зокрема його концепції апіорних форм чуттєвості та категорій розсудку, а також їхнього впливу на пізнавальні процеси. Дослідження прагне розкрити значення кантівського розрізнення між «річчю в собі» та «річчю для нас» і його наслідки для сучасної філософії, а також оцінити актуальність ідей у контексті сучасних наукових дискусій.

Гносеологічний переворот Канта (також відомий як «коперніканський переворот») – це фундаментальна зміна в філософії пізнання, запропонована Іммануїлом Кантом у його роботі «Критика чистого розуму» у 1781 році. Кант змінив уявлення про відношення між людиною та світом, яке домінувало до нього в філософії.

Основні ідеї гносеологічного перевороту:

1. Пізнання починається з досвіду, але не обмежується ним: Кант вважав, що наші знання про світ починаються з чуттєвого досвіду, але структура цих знань визначається активною роллю суб'єкта. Це означає, що свідомість не просто відображає реальність, а активно формує її через категорії розуму.

2. Априорні форми сприйняття: Кант стверджував, що існують певні «априорні» форми, через які людина сприймає світ. Це простір і час, які не є властивостями самих об'єктів, а структурами нашої свідомості, за допомогою яких ми впорядковуємо чуттєвий досвід [1].

3. Розум і категорії: Кант вважав, що розум використовує певні категорії (наприклад, причинність, єдність, множинність) для того, щоб впорядковувати і розуміти досвід. Ці категорії також є априорними, тобто вбудованими в свідомість до будь-якого досвіду.

4. Речі самі по собі і феномени: Кант розрізняв між «речами самими по собі» і «феноменами». Ми можемо знати лише феномени – те, як об'єкти з'являються нам через досвід і пізнання, але ми не можемо пізнати речі самі по собі, тобто об'єкти, якими вони є незалежно від нашого сприйняття.

Кант змістив акцент з традиційного підходу, де пізнання розглядалося як пасивний процес відображення реальності, на активну роль суб'єкта у формуванні знання. За Кантом, суб'єкт накладає свої форми на світ, і тому ми пізнаємо не світ як він є сам по собі, а лише його відображення у нашій свідомості.

Кант стверджував, що свідомість не просто пасивно відображає світ (як це могли вважати раніше емпіристи), а активно формує те, як ми сприймаємо реальність. Це одна з найважливіших його внесків у філософію: ідея про те, що розум відіграє активну роль у формуванні нашого досвіду через попередньо існуючі структури.

За Кантом, існують певні априорні (такі, що існують незалежно від досвіду) форми, які структурують наше сприйняття. Цими формами є простір і час, які не є властивостями самих об'єктів у світі, а скоріше способом, яким наш розум організовує сенсорний вхід. Іншими словами, ми сприймаємо речі як такі, що існують у просторі та часі, оскільки наш розум створений для розуміння світу саме таким чином.

Окрім простору та часу, Кант запропонував, що розум використовує вроджені концепти, або категорії, для організації досвіду. Наприклад, поняття причинності є здатністю організовувати та розуміти досвід. Ці категорії також є априорними, тобто вбудованими в свідомість.

Кант розрізняв між речами самими по собі і феноменами. Ми можемо знати лише феномени, тобто як об'єкти з'являються нам через досвід та сприйняття, але не можемо пізнати речі самі по собі, тобто об'єкти такими, якими вони є незалежно від нашого сприйняття.

Кант підкреслював традиційний підхід, у якому неуттво вважалося пасивним процесом відображення реальності, тоді як він сам відзначав активну роль суб'єкта у формуванні знання. Саме тому ми не сприймаємо світ таким, яким він є сам по собі, а лише як відображення нашої свідомості.

Цей переворот став одним із найважливіших моментів у розвитку сучасної філософії і вплинув на такі напрями, як феноменологія, екзистенціалізм і постмодернізм.

Отже, гносеологічний переворот Канта встановив новий підхід до проблеми пізнання, в якому суб'єкт відіграє активну роль у структуризації досвіду. Запровадження ідеї априорних форм чуттєвості (простору і часу) та категорій розсудку змінило уявлення про те, як формується знання, підкресливши, що пізнання не є простою копією реальності, а результатом взаємодії між суб'єктом і об'єктом. Розрізнення між «річчю в собі» та «річчю для нас» стало важливим аргументом у дискусіях про об'єктивність науки та межі людського пізнання. Ідеї Канта залишаються актуальними для сучасної епістемології, зокрема у сфері дослідження свідомості та когнітивних наук, підтверджуючи важливість його внеску в розуміння природи знання.

Список використаних джерел:

1. Кант І. Критика чистого розуму. Київ: Видавництво «Основи», 1999. 480 с.
2. Коплстон Ф. «Філософія Канта і її вплив на сучасність». Філософські дослідження, 2005, №2, с. 45-58.
3. Беляев В. І. Філософія Канта: короткий курс. Харків: Видавництво «Промінь», 2003. 312 с.
4. Рассел Б. Історія західної філософії. Лондон: Routledge, 1946. 728 с.
5. Михайловський Ю. В. Гносеологія: історія та сучасність. Москва: Наука, 2008. 250 с.
6. Кассіпер Е. Філософія Просвітництва. Москва: Прогресс, 1988. 360 с.

*Бойко Роксолана, студентка групи ПС-13
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ

Кожна особистість має власні цінності, інтереси й пріоритети, які не завжди збігаються з суспільними. Наприклад, людина може прагнути самовираження через нестандартний образ життя, а суспільство може це сприймати як виклик своїм нормам. Такий конфлікт може призводити до соціального неприйняття або дискримінації індивіда, а також до соціального тиску на людину [1]. Гегель вірив, що особисті інтереси найкраще реалізуються в контексті спільного блага, де особистість стає частиною чогось більшого, ніж вона сама. З давніх часів люди сприймали та осмислювали себе як органічну частку людського загалу: чи-то роду, чи сім'ї, чи нації, етносу або народу. Відомий філософ К. Маркс визначав сутність людини як сукупність певних суспільних відносин. Проте в людській свідомості фіксувались не лише моменти злиття людини із людською спільністю, а й моменти їх протистояння та навіть – ворогування та конкурування. В загальному можна виділити такі основні моменти співвідношення особистості і суспільства: а) людина перебуває на

першому плані, а суспільство розглядається в якості другорядного; б) людина і суспільство оцінюються як сутності однієї якості, даної лише в різних виявленнях; в) суспільство постає найпершою силою та цінністю, а людина постає як його агент чи одиниця. Надмірне піднесення окремого індивіда над суспільством може приводити до культивування індивідуалізму, егоїзму, коли ж ця окрема людина займає особливе становище в суспільстві, то подібна ситуація загрожує вилитися у вождізм або культ особи. Г. Гегель колись писав про те, що культивування окремої особистості постає найбільш нестерпним та принизливим для людини і призводить до деградації суспільства. Але й коли, навпаки, намагаються повністю підпорядкувати людину суспільству та соціальній організації життя, виникають такі форми суспільства, в якому діють єдині для всіх членів суспільства стандарти життя та поведінки, що не рахуються із людиною, а намагаються зробити її лише деталлю соціального організму – це також дуже погано, і призводить до невтішних результатів [1, с.122]. Тому у кожній особистості повинні бути свої інтереси, нахили та потреби, щоб відстоювати своє право на не просто існування, а на повноцінне життя, право власної думки у нашому досить жорстокому, незавжди справедливому світі.

Кожна людина – свідомо чи несвідомо – формує свою індивідуальну ієрархію цінностей. Така ієрархія в одних людей більш-менш стабільна, в інших більш рухлива.

В залежності від умов, місця і часу конкретної життєвої ситуації особиста ієрархія цінностей може змінюватися, іноді кардинально. Одні люди не міняють своїх принципів, інші розстаються – іноді дуже легко – з ними, обирають для себе нові, часом кардинально протилежні, принципи. Відбудовується переоцінка цінностей, переміщення у їхній особистісній ієрархії. На основі особистісної ієрархії цінностей людина може вибудовувати для себе ієрархію іншого типу – ціннісну ієрархію особистостей. Вона у своїй свідомості складає таблицю про ранги щодо інших людей. Цінності є фундаментом формування і регулятивної функції ціннісних орієнтацій особистості. У відповідності з ієрархізованою системою, прийнятою даною особистістю, у неї виробляються відповідні переконання, установки, принципи та ідеали життєдіяльності, домінантні у різноманітних діях, формуються також симпатії чи антисимпатії, любов чи ненависть, схильність чи неприязнь, волевільні зусилля, рішучість боротися за позитивні для даної особистості соціальні чи культурні цінності. Ціннісні орієнтації мають різні ступені інтенсивності, різну часову тривалість. Одні орієнтації зникають або послаблюються, інші посилюються.

Особистість – це людина, що самостійно вибудовує і контролює своє життя і несе за неї повну відповідальність. Разом з поняттям «особистість» в психології застосовуються такі поняття, як «індивід» і «індивідуальність». А суспільство – найзагальніша система зв'язків і відносин між людьми, що складаються в процесі їхньої життєдіяльності. Соціальна філософія, як одна із галузей філософського знання, визначає специфіку і тенденції розвитку людського суспільства, механізм його утворення та закони існування, місце в ньому людини, соціальну будову суспільства, рівні і форми його організації, спрямованість та сенс людської історії. Щодо самого значення слова Інтерес, цікавість – то це емоційний вияв пізнавальних потреб людини, дуже важливий для формування різноманітних навичок та інтелекту. Це єдина мотивація, що здатна зробити роботу приємним заняттям протягом певного проміжку часу. Людина почуває інтерес до нового чи відмінного від раніше баченого чи почутого, але інтерес активується також при усвідомленні нових можливостей. Зміна середовища чи відкриті нові можливості можуть бути пов'язані з чимось, що знаходиться всередині людини або виникає всередині людини завдяки уяві, пам'яті та мисленню [1, с.133]. Рушійна сила інтересу проявляється у тому, що людина зацікавлена у чомусь і за певних умов діє саме у цьому напрямі. Наприклад зацікавленість працівника у результатах виробництва, ефективності і діяльності заводу, фірми, установи є основою дієвості мотивів і стимулів до праці. Тому що, коли особа зацікавлена у своїй роботі, то продуктивність, бажання працювати, заробітна плата та якість праці збільшуються в кращу сторону [2, с. 214]. Цитата Фрідріха Ніцше «Ті, хто танцюють, здаються божевільними тим, хто не чує музики» розкриває його бачення індивідуалізму і внутрішньої свободи. Ця фраза ілюструє ідею про те, що кожна людина має власні прагнення і бачення, які не завжди можуть бути зрозумілі іншим. Для Ніцше це означало, що індивідуальний шлях – унікальний і не обов'язково підлягає суспільним нормам. Коли людина йде своїм шляхом або слідує своїй «внутрішній музиці», вона часто стикається з нерозумінням з боку тих, хто дотримується традиційних чи конформних шляхів. Ця думка відображає Ніцшеанський ідеал «надлюдини» – того, хто сам створює свої цінності й живе за ними, навіть якщо суспільство сприймає це як відхилення чи «безумство». Такий погляд підкреслює філософське переконання Ніцше, що справжнє самовираження і внутрішня свобода мають вищу цінність, ніж соціальна згода або схвалення. Нерідко саме ті, хто йде наперекір традиційним уявленням і не боїться виглядати «іншим» в очах суспільства, врешті-решт змінюють світ або відкривають нові горизонти. Категорія цінності відображає соціальне і культурне значення матеріальних чи духовних явищ, предметів для задоволення бажань людини. Одне слово, цінність предмета чи явища вирішальною мірою залежить від його об'єктивних якостей, від потреб, емоцій особистості, від умов, місця і часу. Кожна людина – свідомо чи несвідомо – формує свою індивідуальну ієрархію цінностей. Така ієрархія в одних людей більш-менш стабільна, в інших більш рухлива. Цінності є фундаментом формування і регулятивної функції ціннісних орієнтацій особистості [3, с.8].

Отже, проблема поєднання суспільних інтересів і особистих інтересів існуватиме завжди, але вони переплітаються. Перше і друге ведуть до встановлення балансу суспільних інтересів. Інтерес до чогось або до когось є рушійною силою. Сила нашого життя – це наша мотивація. Маючи різноманітні інтереси, ми справді живемо щасливим життям. Поєднання особистих інтересів і суспільних інтересів є потужним механізмом створення майбутнього всього світу.

Список використаних джерел

1. Первісні форми взаємодії особистості і суспільства / Юлія Рожкова // Мультиверсум. Філософський альманах. Вип. 74. К., 2008. С. 122-133.
2. Самореалізація особистості як соціальна проблема / Муляр В.І. / філософсько-культурологічний аналіз / Житомир: ЖІТІ, 1997. 214 с
3. Свобода особистості як прояв індивідуального в суспільстві / Крамар Тетяна/ Соціальна філософія, 2008. С.8-10

*Гапанович Катерина, студентка групи ПС – 13
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Актуальність теми дослідження: проблема простору і часу залишається однією з найважливіших у філософії та науці, відображаючи основні питання про природу всесвіту і людського досвіду. В умовах стрімкого розвитку сучасної фізики, зокрема теорії відносності, квантової механіки, теорії струн та квантової гравітації, дослідження простору і часу стає ще більш актуальним. Зміни у розумінні простору і часу впливають не лише на фізику, а й на філософські уявлення про світ, змушуючи переглядати основи багатьох традиційних світоглядних концепцій.

Мета дослідження: метою дослідження є вивчення еволюції уявлень про простір і час у філософії та науці, аналіз змін у трактуванні цих понять

Об'єкт дослідження: об'єктом дослідження є філософські та наукові концепції простору і часу від античності до сучасності.

Предмет дослідження: предметом дослідження є еволюція поглядів на простір і час, включаючи зміни в теоретичних підходах і методологічних основах їх осмислення.

Завдання дослідження. Дослідити концепції простору і часу, зокрема їх вплив на подальший розвиток науки і філософії та проаналізувати новітні уявлення про простір і час у новітніх дослідженнях.

Буття матерії характеризується не тільки системністю, рухом, але й формами її існування – простором і часом.

Простір і час є загальними формами буття всіх матеріальних систем і процесів. Не існує об'єкта, який перебував би поза простором і часом, як немає простору і часу самих по собі, поза матерією, що рухається. Абсолютного простору як нескінченної порожньої протяжності не існує. Всюди є матерія в тих чи інших формах (речовина, поле), а простір виступає як загальна властивість (атрибут) матерії. Так само немає і абсолютного часу, час завжди нерозривно зв'язаний з рухом, розвитком матерії. Простір і час існують об'єктивно і незалежно від свідомості, але зовсім не від матерії.

Проблема простору і часу цікавила багатьох видатних мислителів і науковців різних епох. Великий внесок в розвиток концепцій про простір і час зробили такі вчені, як Платон, Аристотель, Ісак Ньютон, Стівен Хокінг та інші.

Аристотелеві уявлення істотно відрізнялися від Галілеєвих і Ньютонових тим, що Аристотель уважав спокій за особливий стан, у якому завжди перебуває всяке тіло, коли на нього не діє якась сила чи імпульс. Він, зокрема, гадав, що й Земля перебуває в стані спокою. Проте, як випливає з Ньютонових законів, єдиного мірила спокою немає. А що нема абсолютного мірила спокою, то ніхто не може встановити, чи дві різночасні події сталися в одній точці простору, чи в різних. Припустімо, наприклад, що в поїзді тенісний м'ячик відскакує від стола вгору і падає вниз, ударяючись двічі, через секунду, об стіл у тому самому місці.

Спостерігачеві, що стоїть при колії, два відскоки здаватимуться такими, що відбулися на відстані десь сорока метрів один від одного, бо саме такий шлях пройде поїзд за час між двома ударами м'ячика об стіл. Отже, неможливість абсолютного спокою означає, що якийсь події годі приписати абсолютне місце в просторі, хоч Аристотель тримався протилежної думки.

Ньютона дуже непокоїло те, що немає абсолютного положення, чи, як його називали, абсолютного простору, бо це не узгоджувалося з його ідеєю абсолютного Бога. Фактично він відмовився визнати неможливість абсолютного простору, дарма що вона випливала з його законів. Багато хто дуже гостро критикував Ньютона за цю ірраціональну віру, а найбільше єпископ Берклі – філософ, який уважав, що всі матеріальні об'єкти, простір і час – то ілюзії.

І Аристотель, і Ньютон вірили в абсолютний час. Інакше кажучи, вони гадали, що можна однозначно виміряти інтервал часу між двома подіями і що результат буде однаковий, хоч би хто вимірював, аби послуговувався добрим годинником. Час був цілком відокремлений і незалежний від простору. Саме в такому підході більшість людей убачала здоровий глузд. Однак нам довелося змінити свою думку про час і простір. Очевидно, наші уявлення, засновані на здоровому глузді стосуються більше до яблук чи планет, тобто до об'єктів, що рухаються більш-менш повільно, і будуть зовсім недоречні щодо речей, які переміщуються зі швидкістю, близькою до світлової.

Те, що світло поширюється зі скінченною, хоч і дуже високою швидкістю, вперше виявив 1676 року данський астроном Оле Кристенсен Ремер. Він спостеріг, що супутники Юпітера, рухаючись навколо своєї планети, з'являються позаду неї не через однакові проміжки часу, як слід очікувати, якщо швидкість руху супутників стала. Земля і Юпітер рухаються навколо Сонця, а тому відстань між ними змінюється. Ремер завважив: що далі ми від

Юпітера, то пізніше для нас настають затемнення його супутників. Він пояснив це тим, що світло від супутника іде до нас довше, коли ми перебуваємо далі. Проте результати його вимірювань змін відстані від Землі до Юпітера були не дуже точні, тому й значення швидкості світла, що його обчислив Ремер, становило 140000 миль за секунду, тоді як відоме нам тепер значення – 186000 миль за секунду. Однак досягнення Ремера було видатне, бо він зумів не тільки довести, що світло поширюється зі скінченною швидкістю, а й виміряти її, та ще й за одинадцять років перед публікацією Ньютонових «Математичних основ».

Змінила уявлення про простір і час спеціальна теорія відносності (1905), об'єднавши їх в єдиний простір – часовий континуум, де час і простір є взаємозалежними. У такій системі швидкість світла є граничною швидкістю для всіх об'єктів, і жоден спостерігач не може мати абсолютного часу – кожен спостерігач має свій «власний час». Час сповільнюється для об'єктів, що рухаються на великій швидкості. В 1915 з'явилася загальна теорія відносності, яка описала гравітацію, як викривлення простору – часу під впливом маси. Згідно з цією теорією, масивні об'єкти, як – от планети і зорі, створюють викривлення в просторі – часі, і саме це викривлення є причиною того, що об'єкти «притягаються» один до одного. Це дало змогу пояснити такі явища, як вигин світла біля масивних об'єктів.

Принцип невизначеності Гейзенберга і квантова механіка знову поставили під сумнів природу часу і простору. Час у квантовій механіці є особливим параметром, що розмежовує етапи спостереження та визначення станів частинок. У квантовій фізиці можна говорити про «суперпозицію» станів, де частинка не має чіткого місця або часу, поки її стан не виміряно.

Ідея квантової заплутаності також вказує на зв'язок, що не підпорядковується класичним уявленням про простір і час, оскільки дві частинки, навіть на великій відстані, можуть миттєво взаємодіяти між собою. Сучасні фізики працюють над об'єднанням загальної теорії відносності та квантової механіки у теорію квантової гравітації, яка б пояснювала поведінку гравітації на квантовому рівні.

Теорія струн передбачає, що основою всіх частинок є крихітні вібруючі «струни», а не точкові частинки. Вона також вимагає додаткових просторових вимірів, прихованих на мікроскопічному рівні, що може пояснити низку гравітаційних і квантових явищ.

У XX столітті філософія розвинула нові погляди на простір і час, зокрема екзистенціальні, феноменологічні та структурні концепції.

Мартін Гайдеггер розглядав час як частину буття людини. Він бачив минуле, теперішнє та майбутнє як рівноправні складові людського досвіду, що взаємодіють в кожний момент існування. Гайдеггер сприймав час не просто як параметр, а як форму існування, в якій людина усвідомлює себе та своє місце у світі.

Анрі Бергсон пропонував відокремити «математичний» час від «живого», інтуїтивного часу, яким ми живемо. Він розглядав час як щось, що має емоційний і психологічний вимір, і це, на його думку, краще описує суб'єктивне сприйняття змін.

Отже, загальних понять, таких як існування чи простір і час, неможливо досягти шляхом лише раціонального мислення. Тому лише раціональним мисленням неможливо дійти до абсолютної істини.

Звичайно, поняття, беручи до уваги їхню взаємозв'язок, можуть бути чітко визначені. Це, фактично, відбувається у випадках, коли поняття стають частиною системи аксіом і визначень, які узгоджено встановлюються математично. Така група взаємопов'язаних понять може бути застосована у широкій галузі досвіду та може допомогти нам знайти шлях до пізнання в цій галузі. Однак межі їхньої застосовності все ж таки відомі не точно або не повністю.

Список використаних джерел

1. Стівен Хокінг. Коротка історія часу. Переклад з англійської, коментарі С. Стефановича. Київ: Основи, 2001 ст. 33-53.
2. Вернер Гейзенберг. Фізика і філософія: частина і ціле. Переклад з німецької, коментарі Б. Кузьменка. Київ: Либідь, 2003 р. 5
3. <https://studies.in.ua/shpora-filosofy/612-21-prostr-chas-yak-formi-sutnost-materyi-filosofya-nauka-pro-absolyutnst-vdnosnst-prostoru-chasu.html>

*Яшина Альона, студентка групи ПС-12
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми: Екологічна проблема сьогодні – це не просто питання, яке хвилює науковців чи екоактивістів. Це питання, яке стосується кожного з нас, адже наслідки руйнування природи відчуються вже зараз і на собі, і на наших близьких. Зміни клімату, брудні водойми, виснаження ґрунтів, знищення лісів – це все виклики, що загрожують не лише здоров'ю планети, а й майбутньому людства. Величезні пожежі в Амазонії, танення арктичних льодовиків, потужні повені, забруднене повітря в містах – це сигнали, які нагадують нам, що потрібно діяти.

Тема роботи відображає результати того, як людство може зменшити свій негативний вплив на природу та знайти способи співіснування з нею. З кожним роком дедалі більше людей починають розуміти, що ставлення до

природи має змінитися, що важливо не лише знайти рішення, але й змінити наші звички та підходи. Ідея дослідження полягає в тому, щоб показати, як, об'єднавши зусилля, ми можемо забезпечити краще майбутнє – де люди, природа та технічний прогрес існують гармонійно.

Мета роботи: У цій статті ми намагаємося глибше зануритися в питання екологічних проблем, зрозуміти їх суть, наслідки, а також дослідити, як можна пом'якшити їхній вплив на природу. Основний акцент робиться на необхідності системного підходу до вирішення таких питань – від зменшення рівня забруднення та раціонального використання ресурсів до збереження біорізноманіття та впровадження практик сталого розвитку. Стаття також покликана привернути увагу до тих аспектів екології, які часто ігноруються науковцями, хоча вони критично важливі для безпеки планети. Крім аналізу проблем, публікація містить конкретні рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення екологічної політики та законодавства, щоб допомогти краще впоратися з екологічними викликами та створити надійну основу для сталого розвитку в майбутньому.

Предмет та об'єкт дослідження: Об'єктом дослідження є глобальні екологічні проблеми, що виникли через діяльність людини.

Предметом дослідження є окремі аспекти екологічних проблем, такі як забруднення довкілля, зміни клімату, вичерпання природних ресурсів, скорочення біорізноманіття та шляхи вирішення цих питань.

Сучасні екологічні проблеми є результатом багаторічної безвідповідальної діяльності людини. Антропогенний вплив на природу значно посилюється у період науково-технічної революції, коли індустріалізація та урбанізація почали стрімко зростати. Головними джерелами екологічних загроз є забруднення атмосферного повітря, води та ґрунтів, нераціональне використання природних ресурсів, деградація лісів, ерозія ґрунтів та зменшення біорізноманіття. Найбільшу шкоду навколишньому середовищу завдають викиди промислових підприємств, транспортні викиди, сільське господарство та будівництво [1].

Забруднення атмосфери спричиняє низку негативних наслідків, зокрема сприяє глобальному потеплінню, змінам клімату та підвищенню рівня захворюваності серед населення. Викиди парникових газів, як-от вуглекислий газ, метан, і оксиди азоту, створюють «парниковий ефект», що призводить до підвищення температури на Землі.

Основні причини екологічних проблем пов'язані з надмірним використанням природних ресурсів, зростанням населення та недостатньою екологічною свідомістю. Незважаючи на існування екологічних нормативів, багато країн не дотримуються цих вимог через економічні інтереси. Наприклад, видобуток корисних копалин та вирубка лісів часто відбуваються з порушенням екологічних стандартів, що призводить до деградації екосистем.

Швидке зростання населення сприяє збільшенню споживання ресурсів та утворенню відходів, а неефективне управління відходами призводить до забруднення води, повітря та ґрунтів. Також значна частина населення не усвідомлює важливості екологічної культури та сталого способу життя, що ще більше погіршує ситуацію [2].

Наслідки екологічних проблем є катастрофічними як для природи, так і для людини. Забруднення довкілля спричиняє зростання захворюваності серед населення, зокрема через респіраторні, алергічні та онкологічні хвороби. Виснаження природних ресурсів, таких як прісна вода та ґрунт, призводить до дефіциту продовольства та зростання цін на харчові продукти.

Глобальне потепління стає причиною зміни кліматичних умов, що викликає екстремальні погодні явища, зокрема посухи, повені, урагани, лісові пожежі та підвищення рівня світового океану. Ці явища мають далекосяжні наслідки для країн із низьким рівнем адаптації до змін клімату, які особливо вразливі до екологічних криз.

Існує безліч методів для зниження впливу антропогенних факторів на довкілля. Основними шляхами є впровадження екологічно безпечних технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії, зменшення використання викопних палив, зменшення обсягів відходів та ефективне управління природними ресурсами.

Одним із найважливіших кроків у зменшенні впливу на довкілля є перехід до відновлюваних джерел енергії. Сонячна, вітрова, гідро- та геотермальна енергія є екологічно чистими альтернативами, які не спричиняють викидів парникових газів та не виснажують природні ресурси. Зокрема, у Європейському Союзі реалізуються численні проєкти, що спрямовані на розвиток вітрової та сонячної енергетики, що сприяє поступовому відходу від викопних палив [3]. В Україні також є потенціал для використання сонячної енергії, особливо на півдні країни, що може знизити залежність від традиційних енергетичних ресурсів [4].

Іншим важливим аспектом є зменшення забруднення атмосфери, води та ґрунтів. Не можливо через вдосконалення очисних систем на підприємствах, запровадження обмежень на викиди забруднювачів, зокрема оксидів сірки та азоту, та заборону на використання шкідливих хімічних речовин. Крім того, необхідне розширення програм утилізації відходів та запровадження роздільного збору сміття, що сприяє зниженню навантаження на сміттєзвалища та переробці ресурсів.

Збереження біорізноманіття є ще одним важливим аспектом вирішення екологічних проблем. Втрата природних екосистем і зникнення видів спричиняють негативні наслідки для всієї біосфери, включно з людиною. Збереження природних зон, захист рідкісних видів і підтримка національних парків та заповідників допоможуть зберегти природне середовище в його первісному вигляді. Важливу роль у цьому процесі відіграє екологічна просвіта, яка дозволяє людям усвідомити важливість збереження природи та підтримувати екологічні ініціативи [5].

Екологічна свідомість населення є фундаментальним чинником, що може суттєво зменшити антропогенний вплив на природу. Підвищення екологічної культури та навчання людей сталому способу життя є важливим

завданням для державних і громадських організацій. Кампанії з екологічної просвіти, освітні програми в школах і університетах, а також підтримка екологічних ініціатив дозволяють людям краще розуміти наслідки своїх дій для довкілля та брати активну участь у його збереженні [6].

Отже, екологічні проблеми є однією з найактуальніших загроз сучасного світу. Їх наслідки стають все більш очевидними і викликають значні зміни у функціонуванні природних систем і суспільств. Для подолання екологічних проблем необхідні комплексні заходи, які включають використання відновлюваних джерел енергії, зменшення забруднення, збереження біорізноманіття та підвищення екологічної свідомості населення. Тільки завдяки об'єднанню зусиль держав, громад та кожної людини можна досягти сталого розвитку та зберегти природу для майбутніх поколінь. Подальші дослідження в галузі екології та розробка нових технологій мають вирішальне значення для подолання екологічних викликів, що постають перед людством.

Список використаних джерел

1. <https://eco.aep.kiev.ua/novini/15-najaktualnishih-ekologichnih-problem-zemli/>
2. <https://ecolog-ua.com/news/osnovni-ekologichni-problemy-ukrayiny>
3. <https://greentransform.org.ua/v-yes-vitrova-ta-sonyachna-elektroenergiya-zrosly-do-istorychnogo-maksymumu-v-pershij-polovyni-2024-roku/>
4. <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/>
5. <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%>
6. <https://www.mustpost.online/>

*Ярошевський Роман, студент групи ПС-12
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА: ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження: У світі, що швидко змінюється, де інформаційні потоки невинно зростають, людина потребує орієнтирів, які допоможуть зберегти внутрішню стабільність і гармонію. Філософія, що традиційно шукає істину, стає особливим орієнтиром для людей, які прагнуть жити осмислено. Погляд на філософію як на спосіб життя дає можливість глибше зрозуміти сенс свого буття, виховати критичне мислення і залишатися стійким перед зовнішніми викликами.

Мета дослідження: дослідити філософію як образ життя і визначити, яким чином особистість філософа здатна спрямовувати суспільство до пошуку істини.

Об'єкт дослідження: особистість філософа, яка реалізує своє філософське вчення у повсякденному житті.

Предмет дослідження: філософія як життєвий шлях, її вплив на самореалізацію та формування світогляду.

Завдання дослідження: розглянути, як філософія формує спосіб життя людини, впливає на її моральні орієнтири та внутрішню свободу, а також розкрити зв'язок між філософським вченням і особистістю філософа.

Що таке добро, що таке зло, що таке справедливість, яка роль людини в суспільстві і чи має сенс існування? Філософія пропонує новий горизонт знань, який не лише шукає відповіді на ці питання, але й спонукає нас критично поглянути на себе, свої думки, вчинки та навколишній світ. Філософія виникла як спроба зрозуміти світ і знайти відповіді на вічні питання буття. Великий філософ Іммануїл Кант підкреслював, що філософія вчить, як мислити, а не про що мислити.

Філософи – це люди, для яких мислення і постійний пошук істини є життєвим вибором. Вони прагнуть не просто знань, а глибшого розуміння світу, свого місця в ньому і того, як жити. Філософія вимагає внутрішньої незалежності та здатності критично оцінювати загальноприйняті цінності. Справжній філософ живе вільним життям, керуючись найвищими моральними принципами і здатний відрізнити себе від нестандартного мислення завдяки своїй свідомій позиції. Філософський спосіб життя дає можливість вийти за межі поверхневих стандартів суспільства і приймати рішення на основі глибоких моральних принципів. Філософські думки великих мислителів показують, як вони втілювали свої переконання на практиці. Наприклад, Сократ вважав, що діалог – найкращий спосіб знайти істину. Діалог – це не лише спосіб обговорити ідеї, але й перевірити їх. Його знаменита цитата «Я знаю, що я нічого не знаю» символізує його смиренність і відкритість до нових знань, які стали частиною його життя. Для Сократа філософія була не лише способом мислення, а й способом життя, що закликає людину до самопізнання як найвищої цінності та духовного розвитку.

Інший мислитель, Іммануїл Кант, запровадив ідею морального обов'язку та «категоричного імперативу». Категоричний імператив – це універсальний принцип, згідно з яким люди повинні діяти так, щоб їхні вчинки були універсальними законами. Ця ідея пропагує життя, засноване на моральних цінностях, і вчить, що всі люди несуть відповідальність за себе та інших. Кант вважав, що, дотримуючись принципу морального обов'язку, людина досягає внутрішньої свободи і звільняється від зовнішніх обмежень і традицій. Діоген, одна з провідних фігур у філософії Канта, відкидав матеріальне багатство і намагався позбутися зовнішніх впливів, ведучи аскетичний спосіб життя. Він вважав, що щастя не залежить від матеріальних цінностей, а справжня свобода полягає у внутрішній незалежності та гармонії з природою.

Діоген продемонстрував своїм життям, що філософія – це відмова від традицій і пошук шляхів самопізнання та внутрішньої свободи, які можуть допомогти людині вести осмислене життя. Бенедикт Спіноза був одним із найвидатніших критиків релігійного догматизму, вважаючи, що справжня свобода – в гармонії з розумом і природою. Його етика, заснована на раціональному розумінні світу, вчила, що справжнє щастя досягається через знання, яке звільняє людину від рабства пристрастей і відкриває шлях до внутрішньої гармонії. Спіноза розглядав філософію як засіб здобуття незалежності, моральності та миру. Фрідріх Ніцше закликав до «перегляду цінностей» і вимагав, щоб люди звільнилися від загальноприйнятих моральних норм, щоб здобути власну владу і свободу. Ніцше розглядав філософію як спосіб саморозвитку та незалежного вибору, а його ідея «надлюдини» – це людина, яка може вийти за межі соціальних норм і відстоювати власну істину.

Для Ніцше філософія – це мистецтво життя, в якому моральна свобода і здатність приймати власні рішення визначають сутність людини. Філософія дає людині внутрішню свободу і вчить її брати на себе моральну відповідальність. Осмислене життя, засноване на філософських принципах, дозволяє людям приймати власні рішення на основі внутрішніх переконань, а не зовнішніх обмежень, накладених суспільством. Здатність ставити під сумнів загальноприйняті норми та критикувати власні дії та ідеї допомагає людині зберігати моральну цілісність у складних ситуаціях. Філософія допомагає людям формувати глибокі моральні кодекси, розвивати навички незалежного мислення, зберігати особисту цілісність і виконувати свої обов'язки по відношенню до себе та інших.

У сучасному суспільстві, де матеріалізм і темп життя прагнуть придушити духовність, філософія є джерелом натхнення в пошуках сенсу, моральної стабільності та гармонії з собою і світом. Філософія впливає не лише на окрему людину, але й на суспільство в цілому. Великі мислителі, такі як Сократ і Ніцше, залишили по собі глибокі ідеї, які змінили світогляд людей і сформували культуру. Філософія може надавати суспільству моральні орієнтири та розвивати критичне мислення. Ця функція особливо важлива в сучасному світі, де постійні зміни та культурне розмаїття вимагають глибокого розуміння людської природи та суспільних процесів. Філософія допомагає встановити спільні цінності, які об'єднують людей і зберігають соціальну згуртованість та культурну ідентичність. Розуміння та повага до різних поглядів дає можливість зберігати стабільність у світі, що швидко змінюється, та підтримувати співіснування в істині, справедливості та мирі.

Отже, філософія як спосіб життя – це не лише спосіб мислення, але й практика морального існування. Особистість філософа є прикладом того, як філософські принципи можуть керувати життям і формувати свідому, вільну і відповідальну людину. Хоча філософія часто стає на заваді осмисленому існуванню в сучасному інформаційно перевантаженому суспільстві, вона залишається важливим дороговказом для пошуку гармонії та сенсу життя, наповнення життя етичними нормами та пошуком істини.

Список використаних джерел

1. Кант І. «Критика практичного розуму». Київ: Основи, 1995.
2. Спіноза Б. «Етика». Харків: Основа, 2006.
3. Платон. «Апологія Сократа». Київ: Дух і Літера, 2014.
4. Ніцше Ф. «Так казав Заратустра». Харків: КСД, 2013.
5. Діоген Лаєрський. «Життя і вчення видатних філософів». Київ: Основи, 2009.

*Шумак Маргарита, студентка групи Диз-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ

Актуальність теми дослідження. Короткий огляд того, як різні філософські традиції (західна і східна) вплинули на світогляд, культуру та науку різних регіонів.

Мета дослідження: Порівняння підходів західного і східного типів філософування для виявлення їх ключових відмінностей та особливостей.

Об'єкт дослідження: філософські традиції західного та східного типу.

Предмет дослідження: порівняння підходів західної та східної філософських традицій до питань пізнання, сенсу життя, етики, соціальних відносин та взаємодії з природою.

Завдання: ознайомити читача з основними аспектами західної та східної філософських традицій та їх впливом на світоглядні концепції.

Кожен із типів філософування має своє ставлення до реального життя та пізнання. Проблема «Схід-Захід», на думку багатьох дослідників культури, є однією з наскрізних для людства. Уже давньогрецькі історики зафіксували її у своїх творах, привертаючи увагу до суттєвих відмінностей між Сходом і Заходом у способах життя, характері політичного правління і, головне, у способі світоосмислення.

Упродовж тисячоліть людської історії Схід і Захід досить конфліктно протистояли один одному, і напруження цього протистояння значною мірою визначало розвиток культури та політичних процесів суспільства. Водночас їх взаємодія і взаємовпливи ніколи надовго не переривалися. Врешті-решт суть проблеми «Схід-Захід» полягає у тому, що

людство, будши єдиним анатомічно та фізіологічно, постає різне відмінним і несхожим у своїх східних і західних соціокультурних проявах. Та ця несхожість змушує, з одного боку, розширювати і збагачувати наші уявлення про людину та її можливості, а з іншого – намагатися зрозуміти її причини, шукати шляхів людського взаємоприйнятного спілкування.

Для філософії проблема «Схід-Захід» постає перш за все як проблема пошуку глибинних засад та механізмів діяльності людського інтелекту, адже з точки зору фізики ми, всі люди, живемо у єдиному космосі, проте, виявляється, що сприйматися, розумітися та осмислюватися він може неоднозначно [1].

Західна філософія була започаткована у давньогрецькій культурі та проявлялася в раціональному пізнанні, логіці та емпіризмі. Її представниками вважають Аристотеля та Платона, що заклали основу західного типу філософування. Навіть примітивна людина має здібність до раціонального мислення, і на те вона є цілком здібною, спостерігаючи світ навколо себе манерою, яка нагадує будь-якого сучасного емпіриста, аби зрозуміти закони природи.

Примітивна людина не покладається на манну з неба коли вона охоплена голодом. Вона не будує помешкання в повітрі, як Пітер Бергер нам нагадує: щоденне життя примітивної людини, як наше, домінується емпіричними, прагматичними утилітарними імперативами стосовними до «цього світу»; вона б не справилася з найменшими основними проблемами виживання, якби це не було так [2].

Декарт був основоположником раціоналізму, установки, за якою наші знання складаються в основному винятково із вродженого знання, ідей, які у нас уже є. Він поставив розум на перше місце, а роль досвіду звів до простої перевірки умовиводів інтелекту. Декарт вважав, що розум спроможний пізнати світ, проте, потребує правильного застосування, тобто методу. Шукаючи положення, яке не можна було б поставити під сумнів, Декарт сформулював вислів «*Cogito ergo sum*» – «Думаю, отже, існую». Це єдине, в чому не можна сумніватися. Суб'єкт пізнання, людина, не може поставити під сумнів факту свого мислення.

На відміну від Августина, який розвинув схожі думки, Декарт розвинув на базі цього положення свою систематику [3]. Також Західні філософи розвинули систематичні методи аналізу, які включають логічні аргументи та наукові методи. Наприклад, Аристотель розробив категорії, що використовуються для класифікації знання, і методи, які сприяли розвитку науки. Аристотель вперше в історії філософської думки зробив спробу детального вивчення форм і законів мислення. Логіка Аристотеля своїм завданням ставила вивчення зв'язків між поняттями, які відповідають реальним зв'язкам між предметами і явищами дійсності. Під цим кутом зору аристотель досліджував усі основні форми мислення-поняття, судження, сформулював основні закони формальної логіки, поклав початок її розвитку як науки.

Також Західні філософи розвинули систематичні методи аналізу, які включають логічні аргументи та наукові методи. Наприклад, Аристотель розробив категорії, що використовуються для класифікації знання, і методи, які сприяли розвитку науки.

Аристотель вперше в історії філософської думки зробив спробу детального вивчення форм і законів мислення. Логіка Аристотеля своїм завданням ставила вивчення зв'язків між поняттями, які відповідають реальним зв'язкам між предметами і явищами дійсності. Під цим кутом зору Аристотель досліджував усі основні форми мислення – поняття, судження, умовиводи, сформулював основні закони формальної логіки, поклав початок її розвитку як науки [4].

Мета життя часто інтерпретується як прагнення до особистого щастя і самореалізації. Філософи, такі як Іммануїл Кант, підкреслюють значення моральних обов'язків та етичних принципів, які є основою для функціонування суспільства. Кант, вважав, що кожен індивід має дотримуватися морального закону, що вказує на необхідність діяти відповідно до принципів, які можуть стати універсальними.

У західній філософії природа зазвичай розглядається як ресурс, що підлягає дослідженню, контролю та експлуатації для задоволення потреб людства. Це ставлення стало основою для розвитку технологій і наукових досягнень, однак воно також призвело до серйозних екологічних проблем. Люди почали використовувати природні ресурси без належного урахування їх обмеженості, що призвело до забруднення, знищення природних середовищ та зміни клімату.

Східна філософія, що включає традиції індуїзму, буддизму, даосизму і конфуціанства, має інший підхід, де інтуїція, досвід та гармонія грають ключову роль. У східних філософських системах знання часто досягається через інтуїцію та медитацію.

Наприклад, буддизм наголошує на досягненні внутрішнього спокою та просвітлення як шляхів до істини. Будда підкреслює, що справжнє знання виникає з особистого досвіду, а не з зовнішніх авторитетів. Також часто розглядається пізнання як цілісний процес.

Даосизм, заснований на вченні Лао Цзи, одного із трьох релігійно-філософських вчень Китаю, стверджує, що людське життя є частиною більшого природного порядку (Дао). Таким чином, процес пізнання вимагає не лише розумового осмислення, а й здатності відчувати гармонію з навколишнім світом. Також підкреслюється важливість взаємодії з природою як ключового елемента для досягнення глибшого розуміння реальності. Це означає, що людина повинна навчитися слухати та спостерігати за природними циклами та законами, щоб знайти свій шлях у житті.

Концепція взаємозв'язку всіх елементів світу займає центральне місце. Наприклад, у конфуціанстві акцент ставиться не тільки на особистих досягненнях, але й на соціальних зв'язках, які суттєво впливають на формування реальності. Людина розглядається як невід'ємна частина суспільства та природного середовища, що означає, що її розвиток і добробут безпосередньо пов'язані з взаємодією з іншими людьми й природою. Взаємозв'язки в конфуціанстві є основою для розуміння етичних зобов'язань і соціальної відповідальності. Важливість сімейних, дружніх і суспільних відносин підкреслює, що особистість не існує у вакуумі, а є частиною більшого соціального контексту. Таким чином, для

досягнення гармонії та розвитку індивіда необхідно враховувати його місце у цій мережі відносин, адже взаємодії з оточенням формують не лише особистість, але й загальний добробут суспільства.

Різні концепції сенсу життя часто пов'язані з досягненням гармонії, внутрішнього спокою і єдності з природою. У даосизмі особливу увагу приділяють життю у згоді з Дао, що розуміється як природний шлях або порядок всесвіту. Ця філософія навчає, що істинна гармонія досягається, коли індивід вчиться слідувати природним ритмам і зберігати баланс у своєму житті. Таким чином, східна традиція акцентує на інтеграції особистості в навколишній світ, що є критично важливим для досягнення щастя і спокою. Східна філософія, особливо в традиціях даосизму та буддизму, підкреслює важливість гармонійного співіснування з природою. У цих вченнях природа сприймається як священний елемент всесвіту, і в них закладена ідея про те, що людина є частиною більшого цілого. Це ставлення закликає до поваги до навколишнього середовища й усвідомлення того, що всі живі істоти взаємопов'язані.

У даосизмі акцентується на принципах природного порядку і ритму, що вимагає від людини адаптації до навколишнього середовища, а не намагання підкорити його. Буддизм пропагує усвідомленість і вдячність до природи, підкреслюючи важливість збереження екологічного балансу. В результаті, ці філософські традиції спонукають людей до того, щоб жити в гармонії з природою, бачити в ній не лише ресурс, а й цінність, що заслуговує на захист і збереження.

Отже, порівняльний аналіз Західного та Східного типів філософування демонструє значні відмінності в їхніх підходах до життя, пізнання, відносин із природою та сенсу існування. Західна філософія акцентує на індивідуальному розвитку, раціональному пізнанні та експлуатації природних ресурсів для досягнення прогресу, що, хоча і стимулює науковий і технологічний розвиток, водночас призводить до серйозних екологічних викликів. Однак, Східна філософія пропонує більш інтегративний і гармонійний підхід до життя. Вона підкреслює важливість внутрішнього спокою, єдності з природою та соціальної відповідальності, ставлячи акцент на відносинах між людьми та навколишнім світом. Такі традиції, як даосизм і буддизм, заохочують до пошуку гармонії й балансу, що є важливим для збереження екології та розвитку суспільства.

Таким чином, взаємодія між цими двома традиціями може стати основою для більш збалансованого підходу до розв'язання сучасних викликів, де раціональність та технології поєднуються з повагою до природи та суспільних зв'язків. Збереження цінностей обох філософських напрямів може призвести до більш усвідомленого та гармонійного існування в глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. StudFiles, Порівняти східну і західну парадигми філософування, 2018. URL: <https://studfile.net/preview/7478955/page:14/>
2. Вікіпедія, Раціоналізм, 2023. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Рене Декарт, Філософське вчення, Теорія пізнання. 2024. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Вікіпедія, Арістотель, Логіка, 2024. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

*Шкільна Яна, студентка групи ПС-12
факультет психології, ЗУНУ*

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Актуальність теми дослідження: вплив життєвого шляху і цінностей Григорія Сковороди на національний дух і патріотичні почуття сучасних українців. Наш бойовий дух призвів до того, що всі песимістичні прогнози не справдилися, а українці щодня переконують світ в тому, що перемога обов'язково буде за нами. І ми вже принципово виграли, тому що національний дух проявився. В цьому паралелі зі Сковородою, з його боротьбою за своє. Як він боровся, так і ми боремося за своє культурне і національне з одвічним ворогом.

Мета дослідження: дослідити, як життєва мудрість і патріотизм Сковороди вплинули на патріотичні почуття і національну гідність українців

Об'єкт дослідження: біографія і творчий спадок Григорія Сковороди

Предмет дослідження: прояви українського духу у філософії Григорія Сковороди і їх вплив на сучасних українців

Завдання дослідження: проаналізувати український дух філософії Григорія Сковороди. Звертаючи увагу на проблеми, яких торкався Сковорода у своїх філософських та літературних творах, ми доходимо висновку, що їхнє основне спрямування зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Міркування щодо цієї проблематики у Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривно пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

Григорій Сковорода – непересічне явище української культури, важливий складник і чинник української національної ідентичності. Проте творчість і саме життя Г.С. Сковороди – це насамперед філософія, філософія українського персоналізму. Він був філософом, який так і не закінчив навчання. Він міг знайти собі хорошу посаду й забезпечити гідне існування, але свідомо відмовлявся від цього. Написавши багато творів, за життя не видав жодного.

Був людиною набожною, але, водночас, мав суперечності з офіційною церквою. Йому «сопілка і вівця були дорожче царського вінця». Сковорода – філософ, поет, педагог, проповідник свободи і самітник, якого світ так і не спіймав.

У час, коли Російська імперія згортала все українське, руйнувала та ліквідовувала державні інститути, зокрема, запорізьке козацтво, нищила засади соціального устрою, запроваджувала кріпацтво, наступала на українську культуру та освіту, нахабно приєднувала українські землі до складу своєї імперії, Григорію Сковороді вдалося вхопити найголовніше: ідентичність українського народу.

Зі здобуттям Україною незалежності постать Г.С. Сковороди стає невід’ємним складником української національної ідентичності, його твори вивчають у школах та університетах, його ім’ям називають вулиці в населених пунктах усіх куточків України. Його спадщину вивчають кілька наукових центрів (Київ, Харків, Переяслав-Хмельницький), які регулярно проводять наукові конференції; музейні комплекси, присвячені Г.С. Сковороді, в Переяславі-Хмельницькому та Сковородинівці стали не лише популярними туристичними локаціями, а й непересічними осередками культурного життя.

Творчість Сковороди має національне й загальнолюдське значення. «Світ ловив мене, але не спіймав», – такі слова заповів написати на своїй могилі видатний філософ. Можемо сказати, що світ і досі ловить мудрі слова Сковороди, приміряючи їх до нинішнього часу. Такі постаті як Григорій Сковорода мають консолідувати націю у складний час духовного відродження, працювати для перспектив української громади.

Без відродження духовності не можлива розбудова нашої держави, і творчість Григорія Сковороди якраз і служить цій великій справі. Хоча й важко було нашому народові упродовж трьох століть зберегти побутові, автентичні експонати, що відбивали епоху Сковороди, часи його просвітницької діяльності, але нам, його нащадкам треба зберегти землю, її національні традиції та самобутні народні звичаї. Адже у цій благословенній землі зарита пуповина нашого видатного філософа-просвітителя, який посідає почесне місце в історії української та світової культури.

Список використаних джерел

1. url: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13212/>
2. url: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13212/>
3. url: <https://kyivdiplomatic.com/ua/news/3498>
4. url: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100248>
5. url: <http://www.nbu.gov.ua/node/6037>

*Татаревська Світлана, студентка групи ПС-12
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Актуальність теми дослідження. Розуміння найважливіших питань та проблем, з якими стикається сучасне суспільство. Філософія розглядає фундаментальні поняття, як-от істина, мораль, справедливість і сенс життя. В умовах глобалізації, швидкого розвитку технологій, екологічних та соціальних викликів стає ще важливішим розуміти, як ми мислимо про світ, наші цінності та пріоритети, розширює наше розуміння, а й допомагає прийняти обґрунтовані рішення.

Мета дослідження: зрозуміти, чим займається сучасна філософія та як її ідеї можуть допомогти у вирішенні актуальних проблем.

Об’єкт дослідження: сучасна академічна філософія та її ідеї.

Предмет дослідження: основні ідеї та питання, які сучасна філософія розглядає для розуміння сьогодення.

Завдання дослідження. Філософи сьогодні, як і інші науковці, зосереджуються на конкретних областях дослідницької експертизи з метою створення нових досліджень, які просувають наше філософське розуміння конкретних проблем або тематичних областей. Тим не менш, філософське розслідування все ще мотивоване тим самим бажанням зрозуміти речі максимально загальним способом.

Осягнення сучасної філософії можливе тільки у вивченні її на тлі власної історії. Будь-яка сучасність веде свої витоки з минулого. Наші сьогоdnішні успіхи і злети здатні затьмарити наш розум і відірвати нас від минулого. Історія філософії відкриває наступність культурних епох, зміцнюючи наше коріння (лише той, хто глибини помислив, здатний любити живе), дозволяє відчувати ходу думки, налаштуватись на її ритм і долучитись до діалогу, що лунає.

Сучасну західну філософію краще вивчати на тлі модерної філософії. Але без своїх витоків-всієї історії західноєвропейської думки-сучасна філософія набуває виключно нігілістського змісту щодо модерної. Сучасна філософія здобуває нових значень в процесі осягнення історії філософії. Історія робить прозорими межі між минулим і сучасним, надає можливість безпосередньо осягнути таїну народження нових ідей, теорій, концепцій.

Ми, відчуваючи себе сучасними людьми, представниками глобалізованого світу, в історії філософії отримуємо можливість пережити гармонію порозуміння з нашими пращурами. Більш того, історія західноєвропейської філософської думки в своїй еволюції поглядів на світ викликає аналогію з психічним процесом сприйняття [2, с.226-232].

О. Уайльд казав: «Мета життя – самовираження, визначити у всій повноті свою сутність – от для чого ми живемо». На підставі всього сучасна академічна філософія змінює свою проблематику, це і створює появу нових

напрямів, спрямованих на переосмислення класичного типу філософування, а саме: соціально-критичний напрям – зорієнтований не тільки на пояснення, а й на зміну соціуму (марксизм, неомарксизм, постмарксизм); критико-аналітичний напрям – включає в себе науково – раціоналістичні пріоритети і цінності (неопозитивізм, постпозитивізм, аналітична філософія, структуралізм); ірраціональний напрям – «бунт проти розуму» (С. К'єркегор, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше); екзистенційно-антропологічний напрям – в центрі уваги проблема людського існування (феноменологія, герменевтика, екзистенціалізм, психоаналіз) [3, с.90-100].

Є також сучасні парадигми: епістемологічна, антропологічна, онтологічна, культурологічна і соціологічна, інтелектуалістська, релігійна філософія. Епістемологічна – сприяє розвитку технологій і медицини, наголошуючи на емпіричних доказах і логіці.

Культурологічна і соціологічна – формує людську поведінку, цінності та ідентичність. Антропологічна – вивчає людину як багатовимірну істоту, на культурні, історичні і соціальні умови, наголошує на зв'язках між людиною і суспільством. Онтологічна – досліджує природу буття та існування, даючи питання про природу реальності, структуру світу і основні елементи. [5, с.378-382].

Про рівень сучасної академічної філософії в Україні можна говорити, порівнюючи його або з рівнем минулих часів, або з рівнем академічної філософії в сучасних країнах. Ми свідомо маємо говорити не про рівень української академічної філософії, а саме про рівень академічної філософії в Україні. Таке уточнення є доволі важливим для прояснення нашого питання.

Якщо, скажімо, порівнювати рівень академічної філософії в сучасній Україні і рівень академічної філософії 100-120 років тому назад у Південно-Західних губерніях Російської імперії та Галичині, яка на той час перебувала у складі Австро-Угорщини, то таке порівняння може виявитися – як би то не було нам сьогодні прикро – не на користь сучасників та сучасної академічної філософії в Україні.

Такі постаті, як Густав Шпет, Казимир Твардовський, Ян Лукасевич, були пов'язані з майбутніми українськими – а 100-120 років тому назад імперськими – університетами.

Наявність філософської академічної спільноти має підтверджуватися не запевненнями окремих можливих представників такої гіпотетичної спільноти, а спроможністю останньої забезпечувати належний рівень викладання філософії в університетах і насамперед на філософських факультетах, забезпеченням належних умов захисту дисертаційних досліджень з філософії в академічних установах, забезпеченням умов можливості публікацій результатів філософських досліджень у фахових вітчизняних філософських виданнях, що має передбачати наявність належної процедури рецензування таких публікацій та цивілізовані стосунки між редакціями та авторами [4].

Кожне з філософських поколінь має свою правду і своє філософське й соціальне виправдання (призначення). До якого з них належати-справа не тільки, а можливо й не стільки віку біологічного, скільки філософської волі й розуму, які спираються на певні цінності, у яких людина була вихована, або в яких вона сама себе утримує, або які вона сама для себе змінює. У своїй більшості старше покоління вже не має мотивації до подолання песимізму щодо ідейної, соціальної та історичної самоідентифікації української філософії, молодше покоління ще не усвідомило необхідності чіткої артикуляції такої мотивації. Таким чином, подолання нинішнього філософського песимізму в Україні – завдання генерації нинішнього філософського середнього віку [1, с. 104-112].

Отже, сучасна академічна філософія-справа сучасних філософських поколінь. Справжня стратегія для філософа-випасти зі свого філософського покоління. Завданням української філософії сьогодні є, на моє переконання, прояснення позиції кожного з філософських поколінь сучасності. Сьогодні філософія затребувана як формуюче знання. Зберігаючи в своїй історії еволюція людського духу, вона є відповіддю на турботу людини про себе вчить жити у злагоді із собою.

Список використаних джерел

1. Бойченко М. На захист академічної філософії, або Чи потрібна нам філософія «пост»? *Філософська думка*. 2012. № 6. С. 104–116.
2. Бондаревич І.М. Філософія: навч. посіб. / І.М.Бондаревич. К.: Алерта, 2013. 240 с.
3. Гончарук Т. В. Філософія навч. посіб. / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка, Н. В. Джугла. -Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с.
4. Про сучасну академічну філософію в Україні, або невивчені уроки | Krytyka. *Krytyka*. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/pro-suchasnu-akademichnu-filosofiyu-v-ukrayini-abo-nevyvcheni-uroky> (дата звернення: 08.11.2024).
5. Петрушенко. В. Л. Філософія і методологічні: навч. посіб. / В. Л. Петрушенко. -Львів: Новий світ. 2000, 2021. 200 с.

**Сукар Діана, студентка групи ПС-13,
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ**

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ

Актуальність теми статті зумовлена сучасними викликами: кризою ідентичності, втратою сенсу життя та відчуженням. Екзистенціалізм, наголошуючи на свободі та відповідальності, допомагає людині знайти сенс у світі швидких змін і невизначеності, пропонуючи шляхи до автентичного життя.

Мета дослідження: аналіз екзистенціалістських уявлень про людське існування, зокрема, у вивченні концепцій свободи, відповідальності, сенсу життя та автентичності. Стаття спрямована на з'ясування того, як екзистенціалізм пояснює кризу і пошук особистої ідентичності у сучасному світі, і як цей філософський напрямок допомагає людині осмислити власне буття.

Об'єкт дослідження – проблема людського існування в умовах сучасного світу.

Предмет дослідження – екзистенціалістські уявлення про свободу, відповідальність, автентичність і сенс життя, що допомагають осмислити проблему людини в контексті кризи ідентичності та пошуку особистісного сенсу. **Завданням дослідження:** аналіз проблеми людини в екзистенціалізмі.

Покоління, яким довелося існувати в XX столітті стали тими поколіннями людства, яким довелося стати свідками жахливих історичних подій. Проте їх життя проходило не відсторонено від світових воєн, революцій, перевірки ефективної атомної бомби, вони не були захищені рятувальним телекомунікаційним каналом повідомлень, а безпосередньо брали участь в реаліях подій, зазнавали страждань, гинули, переоцінювали власне життя, загострено відчували екзистенцію. Ці події лунали в протилежних оптимістичних та песимістичних філософських коливаннях століття.

Провідною течією суспільної думки XX ст. є екзистенціальна філософія, що на перший план висунула ідею абсолютної унікальності людського буття, зосередившись навколо проблеми людини та її місця в світі, проблеми духовної витримки людини, яка потрапила в потік подій і втратила контроль. Ця філософія зацікавила перш за все тим, що вона зосереджувала увагу на кризових ситуаціях у житті людини і людства, пробувала розглянути людину в умовах складних історичних випробувань.

Проте й для людини XXI століття ці теми не перестали бути актуальними. Багато з основних ідей екзистенціалізму закладено в сучасних дисциплінах. Вибудовування власного життя в гармонії з соціумом – одне із головних питань сучасної педагогіки; переосмислення цінностей та вибудовування нової моралі – задача сучасної етики; розбудова державного правління на принципах свободи та демократії – стратегія реформ багатьох країн світу. Але дуже важливо, щоб у всіх цих процесах розбудови й реформування не втратилась безпосередня екзистенція особистості, щоб життя людини формувалася не з позиції утопічних рухів в ім'я майбутніх поколінь, а негаразди не сприймалися занадто депресивно.

Особливість екзистенціального підходу до людини полягає в тому, що вивчається не людина взагалі, а конкретна одинична жива людина. Трагічність існування людини в тому, що вона завжди чимось поглиналась, якоюсь тотальністю родом, державою, церквою; в XX столітті людина поглинається технічною цивілізацією, яка веде з собою знеособлювання зв'язків, світові форми і катастрофи. Звідси ідея скінченності, абсурдності людського буття, її розгубленість в цьому світі і песимістичному фарбуванні всієї екзистенціальної філософії. Наприклад, істотою екзистенції називається народження, смерть, доля, любов, розпач, каяття. Модусами існування: турбота, страх, рішучість, совість, віра, ненависть, туга.

Одна із центральних проблем у філософії екзистенціалізму проблема життя і смерті. Загроза смерті, скінченності буття людини змушують її задуматися про сенс життя, повернутися від побуту, від повсякденності до самого буття, екзистенції.

Головними представниками екзистенціалізму були: М. Гайдеггер «Фундаментальна онтологія», К. Ясперс «Екзистенційна філософія», Ж.-П. Сартр Екзистенціалізм, А. Камю «Філософія абсурду». «Фундаментальна онтологія» є основною темою у філософії Мартіна Гайдеггера, особливо в його відомій праці «Буття і час» (Sein und Zeit, 1927). Ця концепція є спробою Гайдеггера переосмислити основи онтології, ставлячи питання про сенс буття в центр філософських роздумів.

Гайдеггер вважає, що традиційна метафізика не надала достатньо глибокого розуміння буття. Замість того, щоб займатися об'єктами чи суб'єктами окремо, він прагне вивчати сам спосіб існування (буття) як такого. У цьому сенсі його «фундаментальна онтологія» є спробою побудови нового підходу до філософії, заснованого не на категоріях і сутностях, а на розумінні буття як процесу, що розгортається в часі та просторі.

Основою екзистенційної філософії Ясперса є прагнення зрозуміти людське існування, зокрема його глибинні аспекти, які неможливо повністю осягнути раціональними засобами. Екзистенційна філософія Ясперса ставить у центр уваги неповторність і свободу людської особистості, а також закликає до осмислення себе і свого буття, навіть коли це призводить до важких і невизначених питань. Вона підкреслює важливість справжнього самопізнання через досвід, граничні ситуації та спілкування з іншими людьми.

Робота Жан-Поль Сартр «Екзистенціалізм – це гуманізм» («L'existentialisme est un humanisme», 1946) є центральним текстом, який викладає основи його філософії. Сартр прагнув пояснити, що екзистенціалізм не є песимістичною або атеїстичною ідеологією, як дехто вважав, а навпаки, є глибоко гуманістичною.

Екзистенціалізм у Сартра закликає людину до усвідомленого життя, підкреслюючи, що сенс нашого буття залежить від наших власних виборів і вчинків. Це бачення є глибоко гуманістичним, бо передбачає, що людина здатна творити своє життя і свою сутність незалежно від наперед визначених соціальних чи моральних структур.

Альбер Камю є засновником концепції «філософії абсурду». Він розвиває цю ідею у своїх працях, зокрема в есе «Міф про Сізіфа» (1942), де розглядає відчуття абсурдності як основу людського існування. Філософія абсурду Камю є запереченням ідеї абсолютного сенсу, але водночас закликає людину жити повноцінно і приймати життя таким, яким воно є. Це ставлення до абсурду робить людину сильнішою і дозволяє їй створювати власну правду, вільну від ілюзій, приймаючи світ у його нещадній байдужості.

Представники екзистенціалізму не робили спроб проникнути в методологічні аспекти науки чи розкрити природу моралі, релігії, мистецтва. В центрі їхньої уваги були питання провини та відповідальності, рішення та вибору, ставлення людини до смерті тощо, а проблеми науки, релігії, моралі, мистецтва цікавили їх лише настільки, наскільки вони стосувались названих питань. Основними проблемами екзистенціалізму стали: людина як унікальна істота, філософія буття, гуманізм, історія західноєвропейської цивілізації, проблема свободи та відповідальності, смерті як найпотаємнішої суті людського існування, проблема часу як характеристики людського буття.

Три форми часу (минуле, сучасне, майбутнє) є трьома структурними елементами існування. Людині притаманне дійсне існування лише в тому випадку, коли панівною формою є майбутнє, а перевага сучасного призводить до розчинення у світі. Специфічність екзистенції розкривається через неповторність, унікальність людської особи, що знаходить своє безпосереднє втілення у цілях, задумах, проектах, звернутих у майбутнє. Отже, специфічність людської екзистенції вбачається у її постійній «націленості» на майбутнє.

Ще одним важливим визначенням екзистенції є трансцендування, тобто вихід за свої межі. К.Ясперс визначає екзистенціалізм як філософію буття людини, яка виходить за межі людини. Проте поняття «трансцендентне» розглядається представниками екзистенціалізму неоднозначне. З точки зору Сартра і Камю, трансценденція є «ніщо», яке виступає як найглибша таємниця екзистенції. А Ясперс і Марсель визнають реальність трансцендентного, пов'язуючи з ним життя і долю людини.

Людина в екзистенціалізмі трактується як істота, якій судилося перебувати в історії, яка «закинута» в історію і не може прожити поза нею, поза суспільством, але яка в той же час здатна з усією стійкістю витерпіти саму перспективу занепаду і кінця історії.

Філософи-екзистенціалісти в зв'язку з цим спрямували увагу сучасників до проблеми смерті. А. Камю заявив, що основним питанням філософії має бути питання самогубства. Він вбачав своє гуманістичне завдання у тому, щоб допомогти людині, яка перебуває у відчаї, зберегти життя.

Екзистенціалізм здійснив спробу теоретично обґрунтувати свободу людини в усвідомленні та створенні історичних умов для подолання відчаю та страху в глобальній історичній ситуації, коли людство опиняється на межі двох можливостей – вижити чи загинути.

Безумовно, екзистенціалізму властиві і деякі суперечності, і труднощі в сприйманні його положень, проте він мав значний вплив на західноєвропейську і світову культуру.

Отже, проблема людини в екзистенціалізмі полягає у необхідності вибирати і нести відповідальність за власне життя, незважаючи на відчуження, страх перед абсурдом і невизначеністю смерті. Ця філософія закликає нас приймати власну свободу, створювати сенс свого існування і відчувати відповідальність за кожен момент життя, незважаючи на його конечність.

Список використаних джерел:

1. Філософія. І. Ф. Надольний ст.69-71
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г., Ярошовець В.І. Філософія_2009 ст.305
3. Мосійчук О.М. – Проблема людини у літературній спадщині філософів екзистенціалістів ст.132
4. Філософські обрії . Полтава. ст. 6-1

*Репула Світлана, студентка групи ПС-13
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Метою даного дослідження є глибокий аналіз сучасної академічної філософії, її основних течій, проблем та впливу на інші науки та суспільство в цілому. Важливо дослідити, як філософські ідеї та концепції формуються і розвиваються в сучасних академічних середовищах та який вплив вони мають на інтелектуальне і культурне життя.

Об'єктом дослідження є сучасна академічна філософія як комплекс теоретичних знань і практик, що існують в університетах та наукових установах. Це включає в себе різні філософські школи, течії, дискусії та публікації, що формують сучасний філософський ландшафт.

Завдання дослідження:

- дослідити головні напрямки сучасної філософії, такі як аналітична філософія, континентальна філософія, постмодернізм, екзистенціалізм тощо;
- визначити основні проблеми та дискусії, які актуальні для сучасної філософії;
- дослідити взаємодію сучасної філософії з іншими науками, такими як психологія, соціологія, політика та теологія;
- аналізувати вплив філософських ідей на формування суспільної свідомості та культурних норм.

Філософія – це систематичне вивчення фундаментальних питань, що стосуються існування, знань, етики, розуму, і мови. Вона досліджує основні поняття, що формують наше розуміння світу, і прагне досягти глибокого розуміння сутності реальності та людського існування.

Академічна філософія – це свого роду фундамент і водночас джерело розвитку філософського знання, якщо останнє розглядати у широкому смисловому контексті та у прив'язці до певного інституційного національно-

державного і соціально-культурного простору. Сучасна академічна філософія має мінімальну схожість з класичними традиціями, про які ми говорили в попередніх розділах. Філософи сьогодні, як і інші науковці, зосереджуються на конкретних областях дослідницької експертизи з метою створення нових досліджень, які просувають наше філософське розуміння конкретних проблем або тематичних областей. Тим не менш, філософське розслідування все ще мотивоване тим самим бажанням зрозуміти речі максимально загальним способом.

Сучасна академічна філософія є складною та багатогранною дисципліною, яка охоплює широкий спектр тем і питань. Від аналітичної філософії, що фокусується на логічному аналізі мови і аргументації, до континентальної філософії, яка досліджує широкі питання людського буття і культури, сучасна філософія пропонує багатий матеріал для дослідження.

Аналітична філософія, континентальна філософія, екзистенціалізм, постмодернізм – ці та інші течії формують різні аспекти сучасної філософської думки. Кожна з них пропонує власні методи і підходи до вирішення філософських проблем.

Серед ключових проблем сучасної філософії можна виділити питання етики, метафізики, епістемології та соціальної філософії. Ці проблеми обговорюються на різних рівнях, від академічних конференцій до популярних медіа. Сучасна філософія стикається з викликами глобалізації, технологічного прогресу та змін у соціальних структурах, що робить її особливо актуальною.

Сучасна філософія активно взаємодіє з іншими науками, впливаючи на розвиток нових теорій і концепцій у різних галузях знання. Наприклад, у психології філософські ідеї сприяли розробці нових методів дослідження свідомості та поведінки. У соціології філософія допомагає аналізувати та пояснювати складні соціальні явища. У політиці філософські концепції використовуються для розробки ідей справедливості, свободи та демократії.

Філософія має значний вплив на формування суспільної свідомості, культурних норм і цінностей. Через дослідження і публікації філософи впливають на громадську думку і сприяють розвитку критичного мислення в суспільстві. Вони пропонують нові перспективи на традиційні питання і допомагають суспільству адаптуватися до нових викликів.

Екологічна філософія стає все більш актуальною в контексті глобальних екологічних криз. Українські філософи, зокрема Олена Синиця, досліджують взаємодію людини і природи, етичні аспекти екологічних проблем і концепцію сталого розвитку.

Сучасна українська філософія активно взаємодіє з міжнародними тенденціями. Відзначається зростання інтересу до постмодернізму, феміністської філософії та деконструктивізму. Філософи беруть участь у міжнародних конференціях, публікують статті в міжнародних наукових журналах, що сприяє інтеграції української філософської думки у світову. Аналітична філософія, що походить із англо-американської традиції, намагається розкрити проблеми через логічний аналіз та мовні дослідження. В Україні цей напрямок представлений такими філософами, як Станіслав Щербатюк, які займаються питаннями значення, істини та знання.

Отже, дослідження сучасної академічної філософії дозволяє глибше зрозуміти, як теоретичні концепції і практики впливають на різні аспекти людського життя. Це дослідження також вказує на важливість філософії у формуванні інтелектуальної культури і наукового прогресу. Аналізуючи взаємодію філософії з іншими науками і суспільством, можна зробити висновок про її невичерпний потенціал у вирішенні складних проблем сучасності.

Список використаних джерел:

1. <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/download/446/420/759>
2. <https://ukrayinska.libretexts.org/>
3. Синиця О. «Екологічна філософія та її вплив на сучасну думку». Екологічні студії
4. Щербатюк С. А. «Аналітична філософія: проблеми та перспективи в Україні». Філософська думка

*Радецька Юлія, студентка групи ДИЗ-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Актуальність теми дослідження. Проблема простору і часу є однією з ключових у філософії, фізиці та інших природничих науках. Протягом століть ці категорії зазнавали суттєвих змін у розумінні й трактуванні. Поняття простору і часу мають фундаментальне значення для побудови моделей Всесвіту, а також для розуміння нашого місця в ньому. В епоху науково-технічного прогресу і розвитку квантової фізики, яка змінює наші уявлення про реальність, необхідність переосмислення класичних підходів до простору і часу стає дедалі актуальнішою. Вивчення еволюції цих поглядів дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язки між фізичними процесами, розширює наше розуміння фундаментальних законів і сприяє подальшому прогресу в науці.

Метою цього дослідження є аналіз еволюції поглядів на поняття простору і часу, починаючи від античних уявлень до сучасних наукових теорій, таких як загальна теорія відносності й квантова механіка. У роботі розглядаються ключові зміни у філософському і фізичному розумінні простору і часу та досліджується вплив цих змін на наукове мислення.

Об'єктом дослідження є категорії простору і часу в філософії та фізиці, а також розвиток і трансформація цих понять у контексті наукових відкриттів і філософських концепцій.

Предметом дослідження є процес еволюції уявлень про простір і час у філософських і наукових теоріях, а також основні ідеї, що вплинули на зміну цих поглядів.

Завдання дослідження: дослідити античні уявлення про простір і час у працях філософів Давньої Греції; розглянути середньовічні концепції простору і часу, що відображають вплив релігійних поглядів; вивчити зміни в розумінні простору і часу в епоху наукової революції (XVII-XVIII століття), зокрема у працях Ньютона і Декарта; проаналізувати основні положення спеціальної і загальної теорії відносності Ейнштейна, що радикально змінили класичне уявлення про простір і час; виявити тенденції в сучасній науці щодо подальшого розвитку концепцій простору і часу.

Антична філософія заклала основи нашого сучасного розуміння простору і часу. У роботах Парменіда ми зустрічаємо перші спроби осмислити природу буття, де питання часу розглядається через призму незмінності та вічності. Платон в своїх творах описував простір як місце для існування ідейного світу. Арістотель вважав простір і час реальними категоріями, хоча і такими, що залежать від руху і змін у Всесвіті. Завдання дослідження полягає в аналізі цих ранніх уявлень, які вплинули на розвиток філософських і наукових поглядів у подальшій історії.

У середньовічній філософії поняття простору і часу значною мірою були пов'язані з теологічними уявленнями. Філософи того періоду, такі як Августин Блаженний і Фома Аквінський, розглядали час як створений Богом і маючий початок, а простір часто розумівся як еманация божественної сутності. Завданням є простежити, як ці ідеї змінювалися під впливом релігійного світогляду і як вони вплинули на формування наступних наукових теорій.

У період наукової революції відбувся суттєвий зсув у трактуванні простору і часу. Ісаак Ньютон ввів поняття абсолютного простору і часу, які існують незалежно від матеріальних об'єктів. Декарт, у свою чергу, розглядав простір як властивість матерії і заперечував існування «порожнього» простору. Завданням є дослідити і порівняти їхні теорії та проаналізувати, як вони сприяли формуванню класичної фізики, яка домінувала аж до XX століття.

Теорія відносності, запропонована Альбертом Ейнштейном, стала революційною в поглядах на простір і час, зокрема завдяки введенню концепції простору-часу, який взаємодіє з масою і гравітацією. У спеціальній теорії відносності було виявлено, що час є відносним і залежить від швидкості спостерігача, а в загальній теорії відносності – що гравітація може викривляти простір-час. Завдання полягає в аналізі цих відкриттів і дослідженні їхнього впливу на наукові та філософські уявлення про Всесвіт.

У сучасній науці концепція простору і часу знає подальших змін завдяки розвитку квантової механіки та теорії квантової гравітації. Зокрема, такі ідеї, як дискретність простору-часу на рівні Планка та можливість існування «піни» простору-часу, ставлять під сумнів класичне і навіть релятивістське розуміння цих категорій. Завданням є дослідити, як квантова фізика розширює і переосмислює поняття простору і часу, а також розглянути, які нові парадокси і питання вона породжує.

Останні дослідження в галузі фізики, зокрема у сфері теорії струн, петльової квантової гравітації та інших теорій, спрямованих на об'єднання загальної теорії відносності з квантовою механікою, свідчать про нові підходи до простору і часу. Дослідження спрямоване на визначення сучасних тенденцій у цих теоріях, на аналіз їхнього потенційного впливу на подальший розвиток науки, а також на прогнозування можливих нових уявлень про природу простору і часу, які можуть виникнути в майбутньому.

Отже, еволюція поглядів на простір і час демонструє, як науковий прогрес сприяє зміні фундаментальних концепцій у філософії та фізиці. Від статичних уявлень античних філософів і механістичних моделей Ньютона ми перейшли до динамічного простору-часу Ейнштейна, що не існує незалежно від матеріальних об'єктів, і до складних квантово-механічних підходів, де простір і час можуть бути дискретними і взаємозалежними. Проблеми, що постають у сучасних теоріях, як-от квантова гравітація, показують, що уявлення про простір і час ще далеко від завершеного. Подальші дослідження, ймовірно, продовжать змінювати наше розуміння цих категорій і відкриють нові горизонти для науки і філософії.

Список використаних джерел

1. Барбур, Джуліан. Кінець часу: нова революція у фізиці. 2011
2. Хокінг, Стівен та Пенроуз, Роджер. Природа простору та часу. 2007
3. Ейнштейн, Альберт. Збори наукових праць. Том 1, Загальна теорія відносності. 1965.
4. Гейзенберг, Вернер. Філософські проблеми квантової фізики. 1989.
5. Ньютон, Ісаак. Математичні засади натуральної філософії. Переклад з англійської. 1989.

Порохнава Олександра, студентка групи ПС-12

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ, ЗУНУ ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ

Актуальність теми. Проблема істини є центральною в теорії пізнання, оскільки без чіткого розуміння поняття істини неможливо досягти об'єктивного знання про світ. З часів античності філософи намагаються зрозуміти, що таке істина, як її досягти, і як відрізнити істинне знання від хибного. Сучасний світ із його швидким розвитком науки та технологій лише підсилює потребу в глибокому осмисленні проблеми істини, адже від правильного розуміння цього питання залежить розвиток як наукового знання, так і всього суспільства.

Мета дослідження: проаналізувати різні підходи до розуміння істини та її критеріїв, дослідити роль істини у процесі пізнання, а також виявити ключові труднощі, пов'язані з досягненням істинного знання.

Об'єкт дослідження: процес пізнання як основний шлях досягнення істини.

Предмет дослідження: поняття істини та її критерії в контексті філософських та наукових підходів до пізнання.

Завдання дослідження: вивчити основні концепції істини, дослідити критерії істинності знання та розглянути проблеми, що виникають на шляху досягнення істинного знання.

Істина – це одне з найскладніших понять у філософії, яке обговорюється ще з часів Платона та Аристотеля. Платон вважав, що істина є вічною ідеєю, доступною тільки для розуму, тоді як Аристотель вбачав істину у відповідності знання реальності. Протягом історії філософії розроблено декілька концепцій істини, серед яких найбільш поширені є кореспондентна, когерентна, прагматична та конвенціональна теорії.

Кореспондентна теорія стверджує, що істина – це відповідність знання дійсності. Когерентна теорія базується на узгодженості між твердженнями. Прагматична теорія визначає істину через корисність і практичне застосування знання, а конвенціональна підходить до істини як до суспільної угоди.

Важливою є також проблема критеріїв істини. Науковці та філософи пропонували різні критерії: логічну послідовність, відповідність досвіду, можливість перевірки тощо. Однак кожен із критеріїв має свої обмеження. Наприклад, досвід не завжди є об'єктивним, а логічна послідовність не завжди гарантує істинність. Крім того, проблема істини ускладнюється сучасними викликами, такими як інформаційні війни, фейки та суб'єктивізм у ЗМІ, що часто робить істину важкодоступною для пересічної людини.

Визнання багатовимірності істини та її залежності від контексту дозволяє уникнути однобічності у пізнавальному процесі. У процесі пізнання істина часто постає як ідеал, до якого прагне людство, але який неможливо повністю досягти через обмеженість людського розуму та вплив культурних, соціальних, економічних та інших чинників.

Істину як багатогранний інтелектуальний процес нелегко збагнути у всій повноті, тому нерідкісними, а, скоріше, типовими, постають однобічні підходи до неї, які можуть виливатись:

- у позицію догматизму – перебільшення значення сталого, незмінного елемента в пізнанні, прагнення вважати здобуті знання абсолютною істиною;
- у позицію релятивізму – перебільшення значення мінливості знань, проголошення усіх знань відносними;
- у позицію утилітаризму – зведення до рангу істини тих знань, які на даний момент виявились виправданими і корисними;
- у позицію нормативного ставлення до істини – істина недосяжна, проте важливим є не її отримання, а лише рух до неї.

Отже, істина є фундаментальною категорією, яка визначає зміст пізнання і надає йому сенс. Різні теорії істини та критерії її визначення вказують на складність і багатогранність проблеми, що залишає простір для подальших досліджень. У сучасному суспільстві, яке стикається з викликами інформаційного простору, роль істини стає особливо важливою для збереження об'єктивності і відповідальності у науковому, соціальному та особистому житті.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва Л. В. Проблема істини у сучасній філософії знання // Філософські основи науки. 2015. №3. С. 14-20.
2. Базалук О. Істина як критерій об'єктивності наукового пізнання // Освіта і наука. 2010. Т. 8, №2. С.45-50.
3. Шевченко В. Концепції істини в сучасній філософії: від реалізму до постмодернізму // Філософські студії. 2012. Т. 16, №1. С. 112-120.
4. Кравець І. Проблема істини в контексті релятивізму // Соціально-гуманітарні науки. 2009. №4. С.28-35.
5. Соколов М. Теорії істини в філософії: огляд основних підходів // Вісник філософії. 2007. Вип. 9. С. 85-93.
6. Воронкова В. Проблема істини в умовах постмодерністського дискурсу // Філософія і суспільство. 2016. №7. С. 22-28.

*Полотнянко Наталія, студентка групи ПС-12
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Тема буття і небуття завжди є актуальною в філософії, адже торкається найважливіших аспектів людського життя таких як існування, реальність та усвідомлення свого місця у світі. З розвитком речей, що нас оточують, з'являються нові чинники які впливають на розуміння буття й небуття, а особливо в епоху цифрової трансформації. Дивлячись на це крізь призму сьогодення, виникає питання про ідентичність, а також різноманітні психологічні аспекти, особливо роздуми про сенс життя та страх смерті, зумовлені екзистенційною кризою. Та попри всі

глобалістичні успіхи нашого суспільства, чітких відповідей на питання, які стосуються буття і небуття досі немає, саме тому важливо якісно дослідити цю тему.

Мета дослідження: дослідити погляди філософів різних епох на буття й небуття та сутність цього питання.

Об'єкт дослідження: буття й небуття.

Предмет дослідження: зміна поглядів на буття й небуття з плином часу та думки різних вчених з цього приводу.

Завдання дослідження: проаналізувати кожен з цих принципів філософування та достеменно їх зрозуміти.

Буття, іноді Сущє – одне з найважливіших, найабстрактніших світоглядних понять, до яких дійшло людство в процесі свого розвитку. Поняття буття охоплює поняття існування та реальності й суміжних із ними тем. Протилежністю буття є небуття або ніщо. Питання буття є центральними у світогляді кожної людини. Не дивно, що ці питання цікавили людей з найдавніших часів і відповіді на ці питання займали важливе місце у віровченнях і філософських теоріях різних епох [1].

Буття можна визначити як усе, що реально існує, як те, що існує як істинне, а не як видиме, як реальність, визначена незалежно від свідомості людини, як загальний спосіб існування людини [2]. Проблема буття є однією з найдавніших тем філософських роздумів і досліджень. «Чому взагалі є сутнє, а не навпаки – ніщо?» – це запитання М. Хайдеггера, один із найавторитетніших філософів ХХ ст., слідом за Ф. Шеллінгом вважав основним питанням метафізики як науки про фундаментальні основи всього сутнього. З часів давньогрецької філософії розділ філософського знання, пов'язаний із дослідженням буття, отримав назву «онтологія» (від давньогрецького «онтос» – буття, сутнє). Буття постає як абстракція високого, навіть гранично високого рівня. Усвідомити, що таке буття, «схопити» його змістовий центр у думці надзвичайно важко. Навіть послідовно продумати, який зміст несе проста часточка «є», що її ми вживаємо майже в усіх наших судженнях, настільки непросто, що з цього приводу існують різні підходи та тлумачення.

Отже, у самому понятті буття прихований певний парадокс: це давнє, а тому й дуже широко вживане поняття, а з іншого боку, воно настільки складне, що майже не піддається охопленню [4].

Філософська категорія «буття» є однією з найзагальніших: вона не виражається через жодну з інших категорій, а лише зіставляється з категоріями «сущє», «сутність», «існування», «субстанція», «матерія», «природа», що є похідними від «буття» і являють собою її різні сторони й аспекти. Отже, можна сказати, що через категорію «буття» у філософії вибудовується цілісна картина світу, яка визначається єдністю людини та інших форм існування матеріальних предметів і духовних явищ. З одного боку, категорія «буття» зорієнтована на найбільш загальні характеристики існуючого, а з другого – її зміст досягається через дослідження окремих структур, проявів і форм усього сущого.

Вперше в історії філософії ця категорія була введена Парменідом ще в VI ст. до н.е. Розглядаючи першооснову світу, він відійшов від розгляду конкретної першоречовини (вода, повітря, апейрон, вогонь) як основи всього існуючого (світу) і показав єдність космосу через абстракцію буття. Після Парменіда в античній філософії категорія «буття» розглядалася у творах Платона та Аристотеля.

У Платона справжнє, істинне й незмінне буття було притаманне лише світу ідей, а світ речей, як бліде відображення світу ідей, не мав істинного буття. Тобто буття у нього було тотожним світу ідей (ейдосів). Аристотель розглядав буття як певну ланку, що зв'язує між собою сутності та речі чуттєвого світу.

Іншого змісту категорія «буття» набула у філософії XVII-XVIII століть. У цей час більшість філософів проводили дослідження природних явищ і їх властивостей, тому під буттям вони розуміли частіше за все природу. Наприклад, Т. Гоббс вважав предметом філософії тіло (природні тіла та речі, штучно створені людиною). Тобто у нього буття ототожнюється з тілесною субстанцією. У дуалістичній філософії Р. Декарта буття розщеплюється на дві субстанції – матеріальну (тілесну) й духовну (мислячу), які є протилежними одна одній. А в його формулі «мислю, отже, існую» відбувається зміщення акцентів із буття на знання [5].

Отже, категорія буття – це гранично загальна абстракція, яка об'єднує за ознакою існування найрізноманітніші явища, предмети і процеси природи, людські колективи та окремих людей, соціальні інститути, рівні, форми та стани людської свідомості. І хоча ці речі і процеси стосуються різних сфер буття, усі вони об'єднані певною спільною основою. Але чи можна говорити про єдність безмежно різноманітного світу? Відповідаючи «так» на це запитання, ми доходимо висновку про єдність – основу всього сущого [6].

Небуття – відсутність, заперечення буття, не існування взагалі, не існуюча реальність, абсолютний початок усього сущого. Ніщо – спосіб існування небуття. За Демокрітом небуття знаходиться серед буття, наповнюючи і пронизуючи його. Небуття – онтологічна категорія, що є запереченням поняття «буття». Складність осмислення «небуття», зазначена у свій час ще Парменідом, полягає в наступному: в загальному сенсі, небуття – це відсутність, проте опис відсутності має спиратися на якісь ознаки, а наявність ознак, у свою чергу, обумовлює наявність об'єкта опису. Таким чином, виникає парадокс наявності відсутності [3].

В реальному життєвому досвіді ми ніде й ніколи із небуттям як таким безпосередньо не стикаємося. Коли зникають певні матеріальні речі, змінюються природні явища, умирають живі істоти, ми розуміємо, що все це ще не є переходом у небуття, адже при цьому немає повного зникнення, а є лише перетворення певних форм та вимірів того, що існує, в інші форми та виміри. Г. Гегель називав такого роду небуття, тобто те, що постає результатом

руйнування чогось конкретного, певного, «відносним небуттям» або «нічим деякого дещо». Отже, у такому розумінні й небуття, і всі матеріальні форми, що підлягають змінам, постають як відносні. Вони визначають не буття як таке, а лише його прояви [4].

Парменід, родоначальник елейської філософської школи, вперше поставив проблему усвідомлення буття, проводить пряму відповідність між останнім і реальністю. Протиставляючи буття небуття, Парменід відмовляє небуття у самій можливості існування. Відповідно до вчення елейської школи, небуття не існує, внаслідок цього його не можливо помислити, описати раціонально: «Можна лише щось говорити і мислити, що є: буття адже Є, а ніщо не є».

Розвиток філософії атомістів, головним чином завдяки Демокріту і Левкіппу, приніс нове сприйняття поняття «небуття». Тут небуття розглядалося як «порожнеча» (ніщо), і за ним визнавалося право на існування в реальності. Знаменитий постулат Демокріта свідчив, що буття не реальніше, ніж небуття. Атомісти сприймали небуття як якийсь простір, протяжність.

З розвитком діалектичної філософії Платона знову виникає питання про існування небуття. Оскільки діалектика Платона мала на увазі перехід об'єкта в своє інше (теза про єдність протилежностей), то, отже, буття має переходити в небуття. Таким чином було вироблено тезу про існування небуття, необхідність якого дорівнює необхідності існування самого буття.

Згідно з даними сучасної фізики, античне матеріалістично-атомістичне розуміння небуття як порожнього простору позбавлене сенсу, оскільки уявіть абсолютний вакуум з неминучістю містить у собі скалярний полі або океан Хігса, в силу квантової невизначеності неможливо з усією певністю постулювати наявність або відсутність частки в будь-якій області простору без проведення перевірки – якщо ж перевірка проводиться, то вона сама по собі робить простір не порожнім, простір сам по собі є гравітаційним полем, яке має певні ознаки. Наприклад – кривизну. І схильний до квантових флуктуацій. Таким чином, погляди сучасної фізики на небуття в матеріальному світі Всесвіту близькі до точки зору Парменіда: «небуття немає», хоча філософський погляд є ширшим, розглядаючи існування небуття і за межами спостережуваного Всесвіту [3].

Отже, враховуючи усі вищеперелічені тези та ретельно вивчивши чисельні джерела інформації, можна зробити висновок, що буття і небуття – теми, що впевнено крокують поряд із філософами крізь роки, змушуючи науковців повертатись до них, як до основних принципів філософування. Вони досі потребують ретельного дослідження, що є складним, оскільки буття і небуття не мають чітко вказаних меж та сутності, і усі уявлення про них базуються виключно на особистій думці науковців та соціально-технічних можливостях, що доступні на певних сходинках морального та хронологічного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. URL: <http://surl.li/mhkghz>
2. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Головна ред. УРЕ, 1986.;
3. URL: <http://surl.li/sgbeki>
4. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12994/>
5. URL: <https://fls.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/Tema-10.pdf>
6. URL: <http://surl.li/scmvan>

*Підгірна Аліна, студентка групи ДИЗ-11
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ

Тема безсмертя залишається актуальною завдяки науковому прогресу, який наближає нас до подолання смерті. Філософські та етичні питання, пов'язані з безсмертям, змушують нас задуматися про сенс життя, природу людини та майбутнє суспільства. Крім того, соціальні наслідки потенційного безсмертя роблять це питання надзвичайно важливим для сучасного світу.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз феномену людського безсмертя в різних культурних, філософських та наукових контекстах.

Об'єкт дослідження: людина та безсмертя як багатогранна концепція, що охоплює різні аспекти людського буття та взаємодії з навколишнім світом.

Предмет дослідження: багатогранна концепція безсмертя, яка охоплює філософські, релігійні, наукові та соціальні аспекти, а також її вплив на людське життя та суспільство.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток ідеї безсмертя та її вплив на культуру і суспільство. Дослідити філософські та релігійні концепції безсмертя та їх взаємозв'язок з науковими уявленнями. Оглянути сучасні біотехнології та їх потенціал для продовження людського життя. Виявити та проаналізувати етичні проблеми, пов'язані з потенційним досягненням безсмертя. Оцінити можливі соціальні наслідки безсмертя для суспільства.

Одним із могутніх, майже абсолютних обмежень для людини є смерть. Вона навіває страх, але водночас є невід'ємною частиною нашого буття. Саме усвідомлення смертності робить життя цінним і унікальним. І хоча ми не можемо уникнути смерті, ми можемо прагнути до безсмертя духу, залишаючи по собі слід у пам'яті інших. Людина тому і є людиною, що смертна, і прагне безсмертя, бо знає, що смертна [1].

Людина усвідомлює свою смертність, але водночас прагне вічного життя. Це показує, що смерть і безсмертя – нерозривні частини людського існування. Життя набуває сенсу завдяки смерті, адже вона підштовхує нас до пошуку чогось більшого за себе. Наше життя – це ланка у нескінченному ланцюгу буття, де кожна людина залишає свій слід. У філософії проблема безсмертя пов'язана з питанням про сенс життя. Наприклад, філософ Жан-Поль Сартр писав: «Людина приречена бути вільною» [2].

Це означає, що безсмертя може бути як благословенням, так і прокляттям, залежно від того, як людина використовує своє життя. Смерть не є зовнішнім явищем щодо життя, вона є невід'ємною частиною нашого існування. Ми стикаємося зі смертю не тільки фізично, а й на різних рівнях: в подіях, які ми вже пережили, у вікових змінах та в біологічних процесах, де нові клітини замінюють старі. Біологічно ми частково безсмертні через наші гени, які передаються нащадкам. Органічні сполуки можуть пронизувати увесь Всесвіт, що дає нам уявлення про безсмертя на іншому рівні. Проте індивідуальне безсмертя нас хвилює більше, ніж абстрактне існування.

Питання про безсмертя душі також є важливим. Різні релігії пропонують різні трактування: від християнства, яке розрізняє душу та дух, до ідеї перевтілення душі, як у буддизмі. Багато людей вірить у те, що їхня душа продовжує існувати після смерті. Сучасна гена інженерія та інформатика також надають нові перспективи для безсмертя, наприклад, можливість зберігати інформаційний еквівалент особистості. Крім того, наше культурне спадок увічне індивідуальне існування. Творіння культури передають особливості наших мислення та почуттів між поколіннями, забезпечуючи своєрідне безсмертя.

Наука також займається цією проблемою. Наприклад, дослідження в області біотехнологій та генетики відкривають нові можливості для продовження життя. Як зазначає Рей Курцвейл у своїй книзі «Сингулярність наближається» технології можуть радикально змінити нашу концепцію життя та смерті [3].

Отже, проблема людського безсмертя викликає багато питань у різних сферах: філософії, науці, релігії та культурі. Від роздумів про сенс життя та безсмертя душі до наукових досліджень у сфері генетики та інформатики, людство завжди прагнуло зрозуміти й подолати межі смертності. Різні концепції пропонують різні шляхи досягнення безсмертя, важливо пам'ятати, що навіть якщо фізичне тіло є смертним, спадщина і вплив людини можуть залишитися назавжди у творіннях культури та наступних поколіннях. Безсмертя – це не лише про подолання смерті, а й про продовження існування у різних формах.

Список використаних джерел

1. <https://studfile.net/preview/6062921/page:4/>
2. Сартр Жан-Поль. «Екзистенціалізм – це гуманізм». 1946
3. Курцвейл Рей. «Сингулярність наближається». Viking, 2005.

*Музичка Яна, студентка групи ПС-12
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Процес етнічного відродження в Україні є одним з ключових елементів розвитку сучасного суспільства. Це пов'язано з тим, що культура відіграє фундаментальну роль у формуванні національної ідентичності, духовних зв'язків між поколіннями та ціннісних орієнтацій. В умовах глобалізації та постійних соціально-політичних змін національна культура є важливим засобом збереження української ідентичності та культурної спадщини. **Актуальність теми** зумовлена тим, що процес відродження національної культури та ідентичності потребує постійного осмислення та вдосконалення підходів до їх підтримки та розвитку в сучасних умовах.

Мета дослідження: Проаналізувати проблеми національного відродження та культурного розвитку в Україні та виявити, як сучасні проблеми впливають на формування національної культури.

Об'єкт дослідження: українське суспільство як носій національної культури та ідентичності.

Предмет дослідження: основні тенденції та проблеми українського національного відродження та культурного розвитку.

Мета дослідження: визначити взаємозв'язок між національною культурою та розвитком національної свідомості; проаналізувати вплив сучасних політичних і соціальних чинників на культурне відродження України.

Національна культура України відображає багатовікову боротьбу народу за збереження своєї ідентичності, мови та духовності. В останні десятиліття після здобуття незалежності Україна активно працює над відновленням національних традицій, захистом культурної спадщини та розвитком нових культурних форм. Однак процес національного відродження ускладнюється низкою проблем, зокрема економічними та соціальними викликами, з якими стикається країна в умовах глобалізації.

Етнічна культура є важливим елементом самоідентифікації та розвитку українців. Відродження українських звичаїв, фестивалів, народного мистецтва, мови та літератури створює основу для сильної національної свідомості.

Водночас, національна культура зазнає впливу глобалізації, коли західні цінності, традиції та спосіб життя витісняють національну культуру. У цьому контексті важливо створити умови для захисту та підтримки української культури.

Державна політика є одним із ключових інструментів підтримки національної культури. Вона має сприяти розширенню можливостей для розвитку культурної інфраструктури, включаючи підтримку музеїв, бібліотек, театрів та інших закладів культури. Водночас, активна роль громадських організацій та діячів культури може допомогти молодим людям брати участь у збереженні національних традицій та популяризувати їх серед широкої громадськості.

Серед основних проблем культурного відродження - проблеми фінансування культурних проєктів, недостатня увага до місцевої культури та мов, виїзд працівників культури за кордон. Водночас, на тлі нових викликів Україна продемонструвала стійкість в умовах зовнішньої агресії у захисті своєї культурної спадщини, особливо коли культура є одним із символів національної єдності.

Отже, національна культура є невід'ємною частиною української ідентичності і дає українцям можливість зберігати свою самобутність в умовах глобалізації. Вона не лише забезпечує зв'язок між поколіннями, але й сприяє розвитку свідомого ставлення до національних цінностей і традицій. Ефективна підтримка етнічного відродження можлива лише за умови залучення до культурних ініціатив держави, суспільства та окремих громадян.

Список використаних джерел

1. Кульчицький, С. В. Національна ідентичність і культура України в умовах глобалізації. Київ: Либідь, 2015. С. 12-35.
2. Забужко, О. С. Філософія української ідентичності. Харків: Фоліо, 2018. С. 41-58.
3. Гончарук, Т. В. Українська культура: історичний розвиток і сучасні виклики. Київ: Академія, 2020. С. 72-86.
4. Міщенко, В. П. Проблеми національного відродження України в XXI столітті. Львів: Світ, 2017. С. 101-117.
5. Скринник, З. Сучасне українське громадянське суспільство як фактор культурного розвитку. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. 2020. Вип. 25. С. 90-99.
6. Афанасьєва, Л. В., Олексенко, Р. І. Полікультурність як основа цивілізаційного розвитку сучасного суспільства. Науково-практичний журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології». 2018. №22. С. 3-6.
7. Планування і прогнозування розвитку культурної політики / За ред. проф. Воронкової В. Г. Київ: Професіонал, 2016. С. 54-75.
8. Гончарук, Т. В. Трансформація національної культури в умовах глобалізації: проблеми та перспективи. Науковий журнал «Культура та сучасність». 2019. № 4. С. 51-60.
9. Олексенко, Р. І. Філософський погляд на проблеми культурного відродження України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. Т. 20, вип. 22(4). С. 72-77.

*Мельник Назар, студент групи ДИЗ-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Буддистська філософія пропонує один із найдавніших шляхів морального розвитку, який є актуальним і сьогодні. В умовах глобалізації, де часто домінують матеріальні цінності, буддизм пропонує альтернативний шлях до внутрішнього спокою, доброти та співчуття. Буддистські практики морального вдосконалення привертають увагу людей у різних культурах, допомагаючи їм знаходити гармонію і баланс у сучасному світі.

Мета дослідження. Визначити основні принципи буддистського шляху морального вдосконалення та його значення для духовного і морального розвитку людини.

Об'єкт дослідження: Буддистська етика та практика морального самовдосконалення.

Предмет дослідження: принципи буддистського шляху морального вдосконалення, зокрема, вчення про «Шлях восьми кроків» та «П'ять моральних обітниць».

Завдання дослідження: Дослідити сутність буддистської етики, проаналізувати вчення Будди про «Шлях восьми кроків» та його роль у моральному вдосконаленні.

Буддизм є не лише релігією, а й філософською системою, що закладає основи для гармонійного життя, внутрішнього розвитку та самовдосконалення. На відміну від багатьох інших філософських та релігійних систем, буддизм акцентує увагу на етичних і моральних принципах як головному інструменті для досягнення просвітлення. Основний акцент ставиться на співчутті, ненасильстві та подоланні егоцентризму [3].

Буддистська мораль базується на ідеї, що кожна дія має наслідки, які впливають на духовний розвиток людини, а тому внутрішнє вдосконалення стає необхідною умовою для досягнення глибокого душевного миру.

Буддизм від початку свого існування наголошує на важливості морального розвитку як основи для досягнення просвітлення. Буддистська етика є не просто набором правил, а глибинним внутрішнім процесом, спрямованим на

розвиток співчуття, ненасильства та самоконтролю. Головна мета – досягти просвітлення, або нірвани, що вважається станом повного звільнення від страждань [2].

Основою буддистської етики є «Шлях восьми кроків» (або Восьмеричний шлях), який Будда проголосив як головний інструмент для подолання страждань та досягнення стану нірвани. Кожен етап цього шляху включає як етичні принципи, так і методи духовної практики, що допомагають людині розвивати усвідомлення, самоконтроль та співчуття. Це своєрідна система моральних і духовних принципів, що складається з таких елементів: **правильне розуміння** (віра у чотири шляхетні істини) – це перший крок, що передбачає усвідомлення та прийняття Чотирьох шляхетних істин: про страждання, його причини, можливість його припинення та шлях до припинення страждання. Цей етап дозволяє людині зрозуміти природу свого життя, визнати свої слабкості та почати працювати над ними.

Правильна думка (спрямована на ненасильство і безкорисливість) – передбачає розвиток благих намірів, очищення думок від заздрості, гніву та інших негативних емоцій. Людина починає мислити доброзичливо і з повагою до всіх живих істот, що допомагає розвивати внутрішню рівновагу і співчуття.

Правильна мова (утримання від брехні та образ) – полягає в утриманні від брехні, образ та маніпуляцій. Буддисти вірять, що слово може бути як інструментом творення, так і руйнування, тому важливо контролювати свою мову, бути чесним і добрим у своїх висловлюваннях.

Правильна дія (відмова від шкідливих і злочинних дій) – це етичний підхід до власних вчинків, де важливо утримуватися від крадіжки, насильства та аморальних дій. Правильна дія передбачає збереження життя, захист оточуючих і допомогу тим, хто цього потребує.

Правильний спосіб життя (чесний шлях заробітку) – спрямований на ведення морально чистого та чесного способу заробітку, який не завдає шкоди іншим. Буддисти прагнуть уникати діяльності, що може бути пов'язана з насильством, обманом або експлуатацією.

Правильні зусилля (самоконтроль і розвиток добрих якостей) – це підтримка благих намірів та контроль над негативними емоціями. Тут важливим є розвиток самоконтролю та готовності працювати над своїми внутрішніми якостями.

Правильне усвідомлення (медитація і самоспостереження) – вимагає концентрації на теперішньому моменті. Практика медитації та самоспостереження допомагає розвивати спокій і внутрішню гармонію, звільняючи розум від тривог та відволікаючих думок.

Правильна зосередженість (розвиток концентрації через медитацію) – це вища форма медитації, яка спрямована на досягнення глибокого духовного досвіду. Ця практика дозволяє людині досягти стану повного зосередження, очищення розуму від зайвих турбот і входження в стан внутрішнього спокою.

Цей шлях дозволяє людині розвивати не тільки етичні якості, а й глибоке усвідомлення себе та світу, що призводить до духовного прозріння.

Буддисти також дотримуються п'яти моральних обітниць, які виступають основою їхньої моральної поведінки:

Утримання від насильства (не завдавати шкоди живим істотам) – не завдавати шкоди жодній живій істоті. Ця обітниця спрямована на розвиток співчуття та ненасильства, що є основою буддистської етики.

Утримання від крадіжки (не брати того, що не належить) – повага до власності інших, розвиток чесності та справедливості.

Утримання від неправильних сексуальних дій (етична поведінка) – етична поведінка, що спрямована на підтримку здорових та поважних стосунків з іншими людьми.

Утримання від брехні (говорити правду) – важливість правдивості та чесності в словах і діях, оскільки неправда породжує недовіру та руйнує відносини.

Утримання від вживання психоактивних речовин (збереження ясного розуму) – необхідність збереження якості розуму та контролю над собою, оскільки буддистська практика вимагає постійної усвідомленості. Ці обітници допомагають людині зберігати чистоту розуму, спокій і здатність до співчуття [1]. У сучасному світі, переповненому стресами та соціальними конфліктами, буддистські принципи морального вдосконалення можуть сприяти гармонії як особистій, так і соціальній [4]. Практики медитації, самоконтролю та відмова від насильства дозволяють людям краще контролювати свої емоції, розвивати співчуття та толерантність.

Отже, буддистський шлях морального вдосконалення є універсальною системою, що включає глибокі етичні та духовні принципи, спрямовані на подолання страждань та досягнення внутрішньої гармонії. Цей шлях є цінним для сучасної людини, оскільки він пропонує методи розвитку самоконтролю, співчуття та глибокого самопізнання. Моральні обітници та восьмеричний шлях дозволяють не тільки духовно розвиватися, але й створювати гармонійні та відповідальні стосунки з іншими людьми, що є важливим аспектом сталого та етичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Батч К. «Буддизм та його духовні практики». К.: Освіта, 2015.
2. Далай Лама. «Шлях буддиста: Вступ до буддистської філософії». Переклад з англ. М.: Фенікс, 2018.
3. Сатч Велд. «Етика буддизму». Журнал «Філософія та духовність», 2020, №3
4. Уілсон Е. «Буддистська моральність». Журнал «Етика та релігія», 2021, №2

ПРОБЛЕМА УНІВЕРСАЛІЙ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Проблема універсальї у середньовічній філософії є однією з центральних тем, що поєднує метафізику і теологію, ставлячи під сумнів фундаментальні поняття існування та природи загальних понять. Від питання про універсальї залежало не лише формування логічних систем і філософських учень, а й розвиток християнської теології, яка шукала відповідей на питання про природу Бога, Трійцю та взаємодію видимого світу з невидимою Божественною сутністю. Ця проблема бере свій початок з античної філософії, зокрема з ідей Платона та Арістотеля, що мали кардинально різні підходи до природи загальних понять. Платон визнавав реальність ідей як незалежних сутностей, тоді як Арістотель вбачав у них лише абстракції, породжені людським розумом. Середньовічні мислителі поставили собі завдання не лише узгодити ці античні погляди, а й поєднати їх із християнським ученням, що базується на ідеї Бога як творця світу та джерела всього існуючого. Вони прагнули знайти пояснення тому, як універсальї можуть існувати у Божественному розумі та як вони проявляються у матеріальному світі. Це питання врешті розділило філософів на два табори: реалістів, які визнавали об'єктивне існування універсальї, та номіналістів, які розглядали їх лише як імена чи абстракції. Суперечка між реалістами і номіналістами вплинула на ключові аспекти середньовічної думки, що зрештою сформувало основи для подальших теологічних і філософських дебатів.

Проблема універсальї – одне з найскладніших і водночас найбільш фундаментальних питань у філософії, яке пронизує як античну думку, так і середньовічну інтелектуальну традицію. Суть проблеми універсальї полягає у питанні: чи існують загальні поняття незалежно від конкретних речей, або ж вони є лише назвами, породженими розумом? Це питання формулювалося ще в античності й отримало розвиток у добу Середньовіччя, ставши одним із головних предметів філософських дискусій у рамках християнської філософії. Ідеї Платона і Арістотеля, хоч і були суттєво відмінними, лягли в основу поглядів середньовічних філософів, кожен із яких прагнув дати відповіді на питання про природу універсальї [1].

Античні витоки проблеми універсальї можна простежити насамперед у вченні Платона та Арістотеля, які розвинули дві кардинально різні концепції загальних понять. Платон був переконаний у тому, що існує світ ідей або форм, які є реальними і первинними стосовно конкретних речей. За Платоном, універсальї, тобто загальні поняття, існують у вигляді ідей поза матеріальним світом і є істинним джерелом усіх речей. Наприклад, ідея «красоти» є реальною, незалежною від конкретних красивих речей. Красиві об'єкти лише відображають цю ідею, втілюючи її у певних формах. Таким чином, у Платоновій концепції універсальї існують незалежно від людського мислення та конкретних речей, і мають статус об'єктивної реальності [2].

Арістотель, учень Платона, запропонував інший підхід, який кардинально змінив подальше сприйняття проблеми універсальї. Він не погоджувався з тим, що ідеї існують поза речами, і вважав, що універсальї не мають окремого буття, а існують лише в речах. Арістотель стверджував, що загальні поняття є лише результатом абстрагування людського розуму. Вони не існують окремо від конкретних об'єктів, а становлять їхню сутність, яку розум здатен усвідомити, споглядаючи світ. Таким чином, за Арістотелем, універсальї, такі як «людина» чи «дерево», не мають об'єктивного існування поза конкретними людьми чи деревами; вони існують лише як концепти у розумі, який спроможний усвідомити сутність конкретних речей. Погляди Арістотеля і Платона заклали основу для майбутніх середньовічних дискусій, зокрема між реалістами та номіналістами.

Середньовічна постановка питання універсальї ґрунтувалася на цьому антагонізмі ідей, а також на християнському вченні про творіння світу Богом. Середньовічні філософи прагнули примирити античні вчення з християнськими доктринами, зокрема із вченням про Бога як джерело всього буття. Універсальї в цьому контексті стали об'єктом глибокого теологічного та філософського аналізу, адже вони мали пояснити співвідношення між індивідуальними речами та їхнім спільним походженням у Божественному розумі. Для середньовічних мислителів проблема універсальї мала не лише абстрактний характер, але й вирішувала важливі питання щодо природи Бога, зв'язку між видимим і невидимим світом, а також ролі людського розуму у пізнанні буття. Чи є універсальї справжніми сутностями, які існують у Божественному розумі і втілюються у світі? Чи вони є лише словами, якими ми позначаємо подібні за своєю природою речі? Це питання ставало визначальним для філософів і теологів Середньовіччя.

Середньовічні філософи, відповідаючи на проблему універсальї, розділилися на два головні табори: реалістів і номіналістів. Реалізм у середньовічній філософії базувався на ідеї, що універсальї існують об'єктивно, незалежно від людського розуму. Серед представників цієї течії виділяється Августин Блаженний, один із головних філософів-платоніків християнської традиції. Він вважав, що універсальї існують у Божественному розумі й мають своє джерело в Богу. Бог створив світ за зразками цих універсальї, і кожна річ у світі є відображенням певної універсальної ідеї. Августин був переконаний, що загальні поняття не просто існують як абстракції в нашій свідомості, а є частиною Божественного задуму. Таким чином, для Августина універсальї мали онтологічну реальність, вони були втіленням вічних ідей, які лежать в основі всього існуючого.

Проте впродовж XII століття підхід до реалізму почав трансформуватися у вигляді так званого помірною реалізму, який найбільш повно сформулював Тома Аквінський. Аквінський, перебуваючи під впливом Арістотеля, розвинув ідею про те, що універсалії існують як вічні концепти в Божественному розумі, але в матеріальному світі вони можуть існувати лише як форми конкретних речей. Іншими словами, універсалії є реальними лише у поєднанні з індивідуальними об'єктами. Тома Аквінський у своїх працях намагався знайти компроміс між крайнім реалізмом Августина та поглядами Арістотеля, стверджуючи, що універсалії існують «до речей» у Божественному розумі, «в речах» як їхні сутності та «після речей» як абстракції, створені людським розумом. Такий підхід дозволив зблизити християнську теологію з філософськими традиціями античності та створити цілісне бачення природи загальних понять.

Номіналізм, з іншого боку, заперечував об'єктивне існування універсалій і стверджував, що загальні поняття є лише іменами, створеними людським розумом для зручності класифікації та опису реальності. Одним із перших номіналістів був Розцеллін, який вважав, що лише індивідуальні об'єкти мають реальне існування, тоді як загальні поняття є лише словами, що не мають незалежної онтологічної реальності. За його поглядами, універсалії є лише умовними позначеннями, які людський розум використовує для опису схожих речей, але вони не мають існування поза мисленням. Принциповий внесок у розвиток номіналізму зробив також Вільям Оккам, який стверджував, що універсалії є лише знаками, призначеними для спрощення мови. Оккам вважав, що загальні поняття не мають реального існування, а є лише результатом узагальнення конкретних об'єктів у людському розумі. Знаменитий принцип «бривки Оккама» свідчив, що не варто допускати існування більшої кількості сутностей, ніж це необхідно, тому універсалії не потребують визнання як об'єктивно існуючих реалій, адже це ускладнює онтологічну картину світу.

Проблема універсалій у середньовічній філософії стала не просто філософським питанням, а й визначальним полем для теологічних дискусій, що торкалися природи Бога, сутності Трійці, співвідношення віри й розуму. Середньовічні мислителі, що активно розробляли вчення про універсалії, спиралися на античну спадщину Платона і Арістотеля, прагнучи узгодити її з християнським вченням. Як зазначають Кислюк і Кучер, християнські філософи поставили перед собою завдання подолати протиріччя між абстрактними поняттями, які мали б існувати у вигляді універсалій, та матеріальним світом, створеним Богом. Це змусило мислителів поглибити вивчення природи загальних понять та їхнього онтологічного статусу, оскільки питання про універсалії набуло не лише філософського, а й суто релігійного значення: воно мало пояснити, як Божественне виражається у створеному світі, а також визначити, яким є зв'язок між земним буттям і Божественним [1].

Августин Блаженний, один із головних філософів-християн платоністської традиції, вважав, що універсалії, такі як поняття «істина», «краса» чи «добродетель», існують у Божественному розумі як вічні ідеї. За Августином, ці універсалії є зразками, на основі яких Бог створив усе буття. Це означало, що загальні поняття мають онтологічну реальність, існуючи незалежно від індивідуальних речей. Августин стверджував, що Божественний розум містить усі універсалії як досконалі архетипи, що надає всім конкретним об'єктам їхню сутність та призначення. Наприклад, ідея краси або добра існує в Бозі як абсолютна досконалість, і саме вона втілюється у всіх красивих або добрих речах цього світу. Така інтерпретація забезпечувала містичний зв'язок між Богом і творінням, дозволяючи пояснити, як матеріальний світ може бути відображенням Божественного розуму. Це теологічне обґрунтування реалізму, за словами Кислюка і Кучера, визначало сприйняття реальності в межах середньовічної думки: універсалії стали не просто абстракціями, а реальними сутностями, які походять від Бога і відображають Його природу [1].

Тома Аквінський, перебуваючи під впливом Арістотеля, прагнув узгодити християнську теологію з античними поглядами, і тому його позиція, відома як помірний реалізм, значною мірою змінила розуміння універсалій. Для Аквінського універсалії існують як форми у Божественному розумі, однак вони реалізуються у матеріальному світі лише через конкретні речі. За Аквінським, загальні поняття, такі як «людина» чи «дерево», існують у Божественному розумі до появи конкретних людей чи дерев, а також виражаються в кожному індивідуальному об'єкті цього класу. Такий підхід забезпечував синтез віри і розуму, дозволяючи узгодити ідеї вічних концептів з конкретною матеріальністю світу. На думку Ткачука, завдяки такому підходу Аквінський створив унікальне філософське вчення, що дозволяло трактувати універсалії як форми, які є одночасно і вічними у Божественному розумі, і реальними у конкретних речах. Це стало основою для концепції, згідно з якою Бог містить у Своему розумі вічні форми ідей, що є джерелом матеріального буття, але проявляються тільки через індивідуальні речі [3].

З іншого боку, позиція номіналізму, якразово представлена Вільямом Оккамом, заперечувала реальність універсалій як сутностей. Номіналісти вважали, що універсалії – це лише імена або позначення, які ми використовуємо для класифікації подібних об'єктів, але вони не існують самостійно. За принципом «бривки Оккама», універсалії є лише допоміжними засобами мови і мислення, які ми застосовуємо, аби описувати та впорядковувати інформацію про світ. Оккам стверджував, що єдині реальності – це індивідуальні об'єкти, тоді як загальні поняття є умовними узагальненнями, створеними нашим розумом для зручності опису світу [2].

Такий підхід зміщував акцент у філософії: номіналісти наголошували на тому, що Бога можна пізнавати не через універсалії, а через Його конкретні прояви у світі. Відтак, Бог у номіналістів не постає як вічний архетип для усіх речей, а як джерело їхнього індивідуального буття, що унеможливорює абстрактне розуміння Його сутності. Номіналізм у теології Оккама мав революційний характер, адже заперечував об'єктивне існування універсалій, наголошуючи, що людський розум не здатен пізнати Божественне безпосередньо.

Проблема універсалій мала далекосяжні наслідки для середньовічної філософії та теології. Реалісти трактували універсалії як вічні ідеї, що існують у Бозі, тим часом як номіналісти бачили у них лише умовні поняття, створені для зручності мислення. Ці погляди сформували дві принципові традиції в середньовічному християнстві, кожна з яких трактувала природу Бога та Його взаємодію зі світом по-різному. Як стверджує Ткачук, такі дискусії заклали підґрунтя для розвитку різних філософських систем у наступні епохи, що мали значний вплив на християнську теологію, логіку і навіть епістемологію [3].

Проблема універсалій у середньовічній філософії була не лише інтелектуальною дилемою, а й важливим інструментом, за допомогою якого середньовічні мислителі досліджували онтологічну природу Бога, Його творіння та сутність людського розуму. Дебати навколо універсалій дозволили розкрити різні підходи до питання про існування загальних понять та їхнє значення у структурі буття. Реалісти, зокрема Августин Блаженний і Тома Аквінський, вважали універсалії вічними ідеями, що існують у Божественному розумі, та вірили в їхню реальність як частини Божественного задуму. Номіналісти, зокрема Розцеллін і Вільям Оккам, заперечували об'єктивність універсалій, трактуючи їх як інструменти людської мови та мислення, необхідні лише для позначення подібних речей. Ці два протилежні підходи визначили подальший розвиток як теологічних, так і філософських концепцій, оскільки обидва підходи мали важливі наслідки для розуміння природи Бога, питання Трійці, ролі віри і розуму в пізнанні. Дискусії, що тривали навколо проблеми універсалій, заклали фундамент для майбутніх епох, розширюючи рамки метафізичних і онтологічних досліджень, впливаючи на логіку, епістемологію та створюючи підґрунтя для нових наукових і теологічних підходів.

Список використаних джерел

1. Кислюк К. В., Кучер, Т. М. «Історія філософії: від античності до новітньої доби». Харків: Торсінг Плус, 2017.
2. Гайденко П. П. «Средневековая философия», 2002.
3. Ткачук М. Л. «Средньовічна філософія: Вступ до історії і проблематики». Київ: Наукова думка, 2001.

*Мамчур Софія, студентка групи ПС-13
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми, пов'язаної із взаємодією людини та ринкових відносин, є беззаперечною в умовах сучасного суспільства. Людина не лише творець економічних процесів, але й основний об'єкт, для якого вони існують. Ринкова економіка, що розвивалася завдяки впливу людської діяльності, зумовила становлення різноманітних соціально-економічних систем.

Метою дослідження є виявлення ролі людини в умовах ринкових відносин та аналіз впливу цих відносин на суспільство.

Завданням є дослідження економічного становища людини та аналіз умов, які сприяють її самореалізації та розвитку.

Людина виступає центральною фігурою ринкової економіки, де вона є як споживачем, так і творцем товарів і послуг. Економічні відносини сприяють розвитку людських здібностей, надають можливості для самореалізації та забезпечують взаємодію між людьми і суспільством. Одним із ключових аспектів, що характеризують роль людини в економічних відносинах, є її участь у праці. Саме праця, її продуктивність та ефективність визначають місце людини у системі суспільного поділу праці та її економічну значущість.

Людина також є власником різних видів власності, що впливає на її становище у ринкових відносинах. Сьогодні власність може бути матеріальною (земля, нерухомість) та інтелектуальною (права на винаходи, авторські права). Відповідно, рівень доходів і економічна безпека людини визначаються її власністю, кваліфікацією та рівнем освіти. Підприємницька діяльність – ще один важливий аспект, що дає змогу людині проявити ініціативу, ризикувати й отримувати прибуток.

В умовах ринкових відносин людина може використовувати свої доходи для задоволення різних потреб: матеріальних, соціальних та духовних. Основою добробуту стає здатність людини раціонально управляти власними ресурсами та шукати нові джерела доходів. Однак, ринок не завжди є бездоганим: він створює нерівність доходів та можливостей. Нерівність може бути викликана різницею у кваліфікації, освітньому рівні, місці на ринку праці та іншими факторами.

Для запобігання соціальній напрузі, що виникає через нерівність доходів, держава має запроваджувати соціальні програми та пільги для підтримки тих, хто цього потребує. Важливими є також забезпечення доступу до якісної освіти та підвищення кваліфікації, що сприяє рівності можливостей та економічній стабільності.

Участь працівників у керуванні підприємством, розвиток навичок та підвищення кваліфікації є важливими умовами для економічного зростання та реалізації людського потенціалу. Розвинуті країни демонструють приклади успішної інтеграції цих елементів у ринкову систему, де людина є активним учасником економічних відносин.

Отже, людина залишається найвищою цінністю суспільства та центральною фігурою ринкових відносин. Від неї залежить не лише розвиток економіки, але й соціальна стабільність і добробут. Ринкові відносини створюють

умови для самореалізації та задоволення різних потреб, але водночас вони породжують виклики, пов'язані з нерівністю доходів і соціальною нерівністю. Розумне поєднання економічної свободи, підтримки держави та соціальної справедливості забезпечує стабільний розвиток і процвітання суспільства.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Л. В. Принцип полікультурності як основа цивілізаційного розвитку сучасного суспільства / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Науково-практичний журнал «Актуальні потреби філософії та соціології». 2018. №22. С. 3-6.
2. Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О. Базалук // Освіта і управління. 2010. Т.13. №2/3. С. 51-55.
3. Олексенко Р. І. Філософський погляд на проблеми становлення ринкових відносин в Україні / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2012. Т. 20, вип. 22(4). С. 72-77.
4. Планування і прогнозування в умовах ринку / За ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В. Г. Київ: Професіонал, 2006. 608 с.
5. Скринник З. Громадянське суспільство як соціальний вимір функціонування ринкових механізмів / З. Скринник // Вісник Львів, нац. ун-ту імені Івана Франка. Філософські науки. 2007. Вип.10. С. 90-99.
6. Філософія: навч. посіб. кн.1 / М. Л. Шумка, Т. В. Гончарук, Л. П. Мокряк, О. М. Рудакевич. Тернопіль: Підручники й посібники, 2009. 714 с.

Вальчук Максим, студент гр. МЕВМБ-11

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ БУТТЯ ТА СЕНСУ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Питання сенсу буття і людського існування завжди було центральною темою філософії, оскільки кожна людина прагне зрозуміти власне призначення, цінності та ідеали. Починаючи з античних часів, питання про сутність буття та його значення для людини і суспільства було центром філософських систем. [2, с. 3]. Сучасний світ, з його швидкими змінами та трансформацією традиційних цінностей, породжує нові виклики для особистості, яка все частіше стикається з втратою внутрішньої гармонії, мети та впевненості. Це створює потребу у вивченні процесу пошуку сенсу життя як основи для досягнення особистісного щастя та самореалізації.

Метою дослідження є аналіз філософських підходів до осмислення сенсу життя людини та визначення факторів, які допомагають людині знаходити власне місце у світі й діяти у відповідності до своїх цінностей.

Завдання дослідження полягає в тому щоб зосередитися на різних філософських концепціях, які трактують сенс життя. Також необхідно проаналізувати, як соціокультурні зміни впливають на людину і її прагнення до внутрішньої гармонії, і зрозуміти, наскільки важливим є процес пошуку сенсу життя для самореалізації кожної особистості.

Основний матеріал. Філософи античності, такі як Сократ, Платон і Арістотель, приділяли значну увагу пошуку сенсу життя, розглядаючи буття як процес самопізнання та морального вдосконалення. Антична філософія заклала фундаментальні поняття про людське існування, спрямовані на досягнення гармонії між внутрішнім світом людини та зовнішнім середовищем. У середньовіччі сенс життя став асоціюватися з вірою та релігійними переконаннями, де основними цілями існування вважалися духовний розвиток і прагнення до спасіння.

У сучасному світі, де цінності швидко змінюються, і традиційні орієнтири часто втрачають своє значення, людині стає все складніше знайти внутрішню гармонію і впевненість у своєму житті. Однак саме в таких умовах важливо мати стійкі плани на майбутнє, що дозволяють зберегти мотивацію та прагнення досягти поставлених цілей [3, ст. 116]. Ця ситуація ставить перед сучасною людиною складне завдання - знаходити сенс у своєму житті навіть тоді, коли обставини не сприяють цьому.

Філософи, такі як Віктор Франкл, підкреслювали значення пошуку сенсу в умовах страждань, стверджуючи, що людина здатна знаходити сенс навіть у стражданнях і непередбачуваних ситуаціях, якщо вона діє відповідно до своїх цінностей та переконань [1, ст. 6]. Пошук сенсу допомагає людині не лише подолати труднощі, але й надає їй сили для досягнення особистісних цілей і реалізації потенціалу. У сучасній філософії часто підкреслюється, що процес пошуку сенсу життя є безперервним, і кожна людина повинна особисто пройти цей шлях, знайти і реалізувати свій сенс [4, ст. 7]. Цей процес пов'язаний з прийняттям відповідальності за свої дії, усвідомленням власних цінностей і впливу, який вони мають на самореалізацію та життєві пріоритети.

В епоху Відродження інтерес до сенсу життя набув нового виміру: відродився гуманістичний підхід, який акцентував увагу на значенні людського розуму, свободи волі та особистої відповідальності. Людина вже не розглядалась лише як частина божественного плану, а почала усвідомлювати себе як окрему, унікальну особистість із можливістю вибору власного шляху. Новий час приніс філософію раціоналізму, де такі мислителі, як Декарт і Кант, шукали сенс життя у вивченні природи розуму, здатного пізнавати світ і досягати істини.

Екзистенціалізм ХХ століття, представлений філософами, такими як Жан-Поль Сартр та Мартін Гайдеггер, висунув ідею, що сенс життя є суб'єктивним і залежить від виборів, які людина робить на основі власної свободи та

відповідальності. Саме екзистенціалісти акцентували увагу на проблемах відчуження, ізоляції та пошуку ідентичності, що залишаються актуальними і сьогодні. У XX столітті розвивається також логотерапія Віктора Франкла, яка підкреслює здатність людини знаходити сенс у будь-яких життєвих ситуаціях, навіть у стражданнях, через реалізацію цінностей та власних переконань. Це сприяє розвитку цілісного підходу до особистості, де сенс визначається не лише зовнішніми обставинами, але й внутрішніми цінностями та мотивацією.

Сучасні філософи та психологи, такі як Мартін Селігман та Карл Роджерс, висувують ідею, що сенс життя є складовою частиною загального благополуччя, яке включає емоційне задоволення, стійкість до стресів і відчуття цінності власного існування. Сучасний світ продовжує змінюватися, і з ним еволюціонують наші уявлення про сенс життя: зростає усвідомлення значення екології, соціальної справедливості та співпраці. Тепер важливо не лише знайти особистий сенс, але й вкласти його у глобальний контекст, що сприяє сталому розвитку суспільства.

Висновок. Пошук сенсу життя залишається центральним завданням для особистості, що прагне до самореалізації в умовах складних соціокультурних трансформацій. Від античних часів і до сьогодні це питання зазнало численних змін у своєму осмисленні, але зберегло свою актуальність. Людина, яка зуміла усвідомити власні цінності, здатна знаходити сенс навіть у найскладніших обставинах. Це допомагає їй подолати виклики та досягти гармонії з навколишнім світом. Сенс життя для сучасної особистості формується як з особистих переживань і досягнень, так і з усвідомлення свого внеску у суспільство, що забезпечує відчуття цілісності та внутрішньої гармонії навіть в умовах змін і непередбачуваності.

Список використаних джерел:

1. Ганаба С. О. Сенс життя як екзистенційна цінність у поглядах Віктора Франкла // URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/35_2022/1.pdf
2. Лекція з навчальної дисципліни «Філософія». Тема 7: Онтологія як філософське вчення про буття [Електронний ресурс] // Львівський державний університет фізичної культури. Львів, 2018. 9 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/16507/1/>
3. Сенс життя людини як філософська проблема [Електронний ресурс] // Гуманітарний вісник ЗДІА / П. В. Володін. 2012. 123 с. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/visnyk_51_115.pdf
4. Калачик А. В., Ковальський Г. Є. Сенс життя як філософська проблема С. 1–4.

*Вертепна Ілона, студентка гр. ПД-13,
Юридичного факультету ЗУНУ*

ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Античне мислення є одним із фундаментальних підґрунть європейської цивілізації, яке вплинуло на формування багатьох культур і філософських систем. Хоча вплив античної філософії на країни Західної Європи досліджено досить широко, питання його впливу на українську філософську думку та культуру ще потребує більш глибокого аналізу. Розвиток української культури, філософії та релігії, починаючи з часів Київської Русі і далі, був складним процесом, у якому стародавні ідеї переосмислювалися та адаптувалися в унікальних умовах.

Таким чином, головне питання полягає у вивченні того, як антична філософія, зокрема погляди таких мислителів, як Платон, Аристотель і стоїки, вплинули на українське інтелектуальне середовище, на традиції освіти, релігійні погляди та світогляд, і як ці ідеї формували українську ідентичність.

Мета. Вивчення впливу античного мислення на розвиток української філософської думки та культури, а також виявлення ключових аспектів цього впливу на різні сфери суспільного життя.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити вплив античної філософії на розвиток української філософської думки в різні історичні періоди.
- визначити, як античні ідеї (зокрема Платона, Аристотеля, стоїків) інтегрувалися в українську філософську традицію та адаптувалися до культурних і релігійних умов.
- виявити вплив античного мислення на формування української національної ідентичності та освітніх традицій.
- проаналізувати приклади творчого переосмислення античних ідей українськими мислителями в їхніх працях.

Виклад матеріалу. Антична філософія, зокрема вчення Платона і Аристотеля, проникла на українські землі через середньовічні переклади та релігійні тексти. Наприклад, праці Платона стали відомими на Русі завдяки впливу візантійської філософії та богослов'я. Це дало можливість формуванню специфічного філософського простору, де античні ідеї набували нового значення в контексті християнської думки. Античні ідеї стали основою для розвитку освітніх та світоглядних традицій Київської Русі, які продовжували еволюціонувати після її розпаду. Ці ідеї відіграли ключову роль у формуванні філософських концепцій того часу, поєднуючись з християнськими поглядами і створюючи унікальне інтелектуальне середовище [1].

Одним із прикладів є адаптація концепцій Платона в релігійно-філософських поглядах українських мислителів. Так, у середньовічних текстах на території Київської Русі ідеї платонізму зокрема переосмислювалися в християнському

контексті, наголошуючи на дуалізмі духовного та матеріального світів [1]. У пізніший період, особливо в XVII столітті, коли в Україні починають активно розвиватися академічні філософські школи, праці Аристотеля стають важливою частиною навчальної програми Києво-Могилянської академії. Відомий український мислитель Йоанікій Галятовський у своїх працях звертався до аристотелівської логіки, зазначаючи: «Аристотелівський метод систематичного аналізу допомагає глибше зрозуміти і структурувати філософські та релігійні ідеї».

Античні ідеї також вплинули на українське культурне середовище та формування національної ідентичності. Наприклад, Григорій Сковорода, як один із найбільш знакових українських філософів епохи Просвітництва, глибоко черпав з античного стоїцизму, переосмислюючи його ідеї в контексті власної філософської системи. Його вчення про самопізнання, моральну свободу та внутрішню рівновагу безпосередньо пов'язане з основними принципами стоїків, таких як Сенека та Епіктет.

Наприклад, у трактаті «Наркіс, або пізнай самого себе» Сковорода висловлює думку, що справжнє щастя можна знайти тільки в гармонії з власним внутрішнім світом, що перегукується зі стоїчним ідеалом внутрішньої самодостатності. Він пише: «Блажен муж, котрий знайде в домі своєму джерело втіхи». Це перекликається з ідеєю стоїків, що людина повинна бути вільною від зовнішніх обставин і шукати силу у власній душі.

У своїй поезії та філософських діалогах Сковорода часто звертається до ідеї «двох світів» - видимого і невидимого, що також має аналогію зі стоїчним дуалізмом матеріального та духовного. Наприклад, у своєму творі «Розмова, звана Алфавіт, або Буквар миру» він пише: «Се і є бути щасливим, пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у злагоди з загальною потребою... Природа - всьому початкова причина і рушійна сила. Вона і є матір'ю бажання».

Стоїчне вчення про моральну незалежність та збереження спокою в будь-яких життєвих обставинах також відображається у вченні Сковороди про «нерівну рівність». Він стверджував, що кожна людина повинна знайти своє природне місце в суспільстві та дотримуватися своєї долі, не шукаючи багатства чи слави, а керуючись внутрішнім покликом.

Ці ідеї глибоко переплітаються з концепціями стоїків про внутрішній світ людини як джерело справжньої свободи. Епіктет, наприклад, вважав, що людина не може контролювати зовнішній світ, але може контролювати свою реакцію на нього, і саме цю думку ми бачимо у Сковороди, який стверджував, що сенс життя полягає в духовному спокої та моральній рівновазі.

Крім того, вплив античного мислення прослідковується у розвитку освітніх традицій. Києво-Могилянська академія, яка стала центром філософської освіти в Україні, багато в чому базувала свою навчальну програму на античних концепціях. Антична спадщина стала фундаментом для формування освітніх і виховних ідей, які сприяли розвитку майбутніх українських інтелектуалів.

Висновки. Антична філософія, особливо ідеї Платона, Аристотеля і стоїків, глибоко вплинула на розвиток української філософської думки та культури. Українські мислителі, такі як Григорій Сковорода, переосмислювали античні ідеї в контексті християнської думки, зосереджуючись на концепціях внутрішньої гармонії, самопізнання та моральної свободи. Ці ідеї також знайшли відображення в освітніх традиціях, зокрема у навчальній програмі Києво-Могилянської академії, яка сприяла формуванню національної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2260/85/>
2. Галятовський, І. Ключ розуміння. Київ: Друкарня Києво-Печерської лаври. 1659. URL: <https://escriptorium.karazin.ua/items/9d3550fd-315d-49d3-a017-a189f4e7be8d>
3. Brouwer, R. The Stoic Sage: The Early Stoics on Wisdom, Sagehood and Socrates. Cambridge: Cambridge University Press. 2014. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/stoic-sage/3709792C66D2DFAE80C3D2C894C56F6E>
4. Сковорода, Г. Наркіс. Розмова про те: Пізнай Себе. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13295>
5. Сковорода, Г. С. Вступні двері до християнської добронравності. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=278>

Вильотнік Аліна, студент групи МЕНМ-11

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК СУТТЄВА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність теми дослідження: Діалог культур є важливим аспектом культурно-історичного розвитку, оскільки сприяє обміну ідеями, традиціями, мистецькими та етичними цінностями між різними народами. У сучасному глобалізованому світі культурний обмін стає ще більш інтенсивним, що створює нові виклики та можливості для взаємозбагачення. Культурний діалог допомагає у розумінні різноманітності, формує толерантність, взаємоповагу і мирне співіснування між різними спільнотами. Таким чином, вивчення діалогу культур є актуальним не лише в історичному контексті, а й у контексті сучасних суспільних процесів.

Мета дослідження: Визначити основні фактори та механізми діалогу культур, проаналізувати його вплив на розвиток культурно-історичного процесу та виявити можливості для ефективного використання культурного обміну в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження: Діалог культур як феномен, що формує культурно-історичний процес людства.

Предмет дослідження: Основні чинники, що впливають на процес культурного діалогу, а також його наслідки для розвитку культурних традицій і взаєморозуміння між народами.

Завдання дослідження: Дослідити шляхи розвитку діалогу культур, зокрема способи, якими різні народи взаємодіють та інтегрують культурні цінності, традиції та соціальні норми. Вивчити, як культурний обмін впливає на глобальні культурні тенденції та сприяє збереженню культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу: Діалог культур розвивається через взаємодію між різними народами, що має коріння у стародавні часи і продовжується в умовах глобалізації. Він проявляється у вигляді обміну мистецтвом, мовами, релігійними та філософськими поглядами. Наприклад, античні культури обмінювалися досягненнями у філософії, науці та мистецтві, що сприяло розвитку Європейської цивілізації. Відкриття нових континентів стимулювало обмін між Західною Європою та країнами Америки та Азії, що призвело до утворення синтезу культур і збагачення національних традицій [1].

Зараз, за допомогою сучасних комунікаційних технологій, діалог культур набув нових форм. Наприклад, Інтернет дозволяє людям з різних частин світу вільно обмінюватися думками та ідеями, що стимулює формування єдиного культурного простору [2]. Водночас цей процес сприяє гібридизації культури, коли елементи різних культур поєднуються, створюючи нові форми мистецтва, моди та мовного вираження. Однак, така інтеграція також породжує виклики, оскільки деякі культури можуть втрачати свою автентичність під впливом глобалізації.

Збереження культурного різноманіття є однією з головних цілей діалогу культур. Наприклад, ЮНЕСКО підтримує проекти, спрямовані на збереження нематеріальної культурної спадщини та сприяння міжкультурному діалогу [3]. Важливою частиною цього процесу є обмін освітніми та культурними програмами, які сприяють взаєморозумінню та знижують рівень конфліктів між народами [4].

Діалог культур відіграє значну роль у формуванні толерантності та розуміння між різними етнічними та соціальними групами. Це сприяє розвитку міжкультурної компетентності, що є важливим аспектом сучасного суспільного життя [5]. Наприклад, досвід міжкультурного діалогу на робочих місцях допомагає вирішувати конфлікти, що виникають через культурні відмінності, і стимулює розвиток міжнародного бізнесу та співробітництва.

Висновок: Діалог культур є важливим аспектом культурно-історичного процесу, що сприяє формуванню взаємоповаги та толерантності між народами. У сучасному світі культурний обмін набуває нових форм, що допомагає зберігати культурне різноманіття і сприяє глобальній інтеграції. Для забезпечення стабільного і мирного співіснування народів важливо продовжувати підтримувати діалог культур на всіх рівнях суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Савченко І. Історія культурного обміну між античними цивілізаціями. URL: <https://history-of-cultures.org>
2. Коваленко В. Сучасний культурний обмін та глобалізація URL: <https://global-culture.net>
3. Дмитренко О. Проекти ЮНЕСКО з підтримки міжкультурного діалогу URL: <https://unesco-cultural-dialogue.org>
4. Бойко Л. Міжкультурний діалог на робочих місцях. URL: <https://workplace-intercultural.org>
5. Гуменюк П. Вплив інтернет-комунікацій на розвиток міжкультурного діалогу. URL: <https://digital-dialogue.org>

*Гладкий Максим, студент гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Філософська думка в Україні має глибокі історичні корені, що сягають часів Київської Русі. Цей період став фундаментом для подальшого розвитку філософії на українських землях. Проблема полягає в тому, щоб дослідити особливості філософської культури Київської Русі та її вплив на подальші культурні й інтелектуальні процеси, зокрема під час Відродження та Просвітництва.

Мета. Проаналізувати, як у Київській Русі відбувалося становлення філософської думки, які чинники вплинули на її розвиток і якими були основні риси цієї інтелектуальної традиції. Також важливо розглянути зв'язок філософської культури Київської Русі з грецькими, візантійськими та східними філософськими традиціями.

Виклад матеріалу. У Київській Русі, як у першій східнослов'янській державі, духовна культура сприяла формуванню філософських поглядів. Точний момент виникнення філософії встановити неможливо, оскільки її розвиток був поступовим накопиченням знань про світ. Важливу роль у цьому процесі відіграло прийняття християнства в 988 році, що відкрило шлях для проникнення античних і середньовічних ідей через Візантію та Болгарію.

Запровадження християнства стимулювало поширення писемності та перекладів релігійних текстів. Зокрема, кириличну абетку створили Кирило і Мефодій на початку X століття, що сприяло розвитку літератури й перекладної діяльності. Руські книжники перекладали твори отців церкви та античних мислителів. Серед важливих перекладних текстів були трактати Іоана Дамаскіна, а також збірка «Бджола», де містилися уривки з творів Платона, Аристотеля та інших філософів.

Окрім перекладів, з'являлися й оригінальні твори, серед яких «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона та літопис «Повість временних літ». Князь Володимир Мономах у своєму «Повчанні» сформулював етичні принципи,

що вплинули на суспільну думку. Філософська культура цієї епохи була тісно пов'язана з церковними впливами, але не обмежувалася виключно теологією, зосереджуючись також на соціальних і моральних питаннях.

Філософська культура Київської Русі має кілька характерних особливостей.

По-перше, їй притаманний синкретизм, тобто відсутність чіткого поділу між різними сферами духовного життя. Твори тієї доби одночасно відображають елементи історії, літератури та філософії.

По-друге, філософія розвивалася як поліфонія ідей, де поруч існували різні підходи, а не як односторонній монолог, обмежений лише православними догмами.

По-третє, філософська думка була теїстичною, тобто формувалася під впливом церковного світогляду. Однак вона не мала виключно теологічного характеру, оскільки руські мислителі більше фокусувалися на соціальних і моральних питаннях, ніж на релігійній проповіді.

По-четверте, важливою рисою є етизація, тобто прагнення оцінювати всі проблеми через протистояння добра і зла.

По-п'яте, філософія цього періоду була історіософічною, оскільки центральною темою стало осмислення історії та ролі людини в ній.

Висновки. Отже, ще в часи Київської Русі були закладені основи філософського мислення. Руські мислителі не тільки освоїли, а й адаптували до місцевих умов ідеї візантійської, грецької та східної філософських шкіл. Цей період став важливим етапом у розвитку української інтелектуальної традиції, який вплинув на подальші культурні та філософські здобутки наступних епох.

Список використаних джерел:

1. Нарбутович Т.Л.. Філософська культура Київської Русі. Харків. «Основа». 2010. 196 с.
2. Горський В.О.. «Філософська думка». 2001. URL: <http://litopys.org.ua/istkult/ikult10.htm>
3. Бойко І.І.. Філософські ідеї Київської Русі: джерела та проблеми інтерпретації. Київ. «Вища школа». 1990. 160 с.

Грех Вікторія, студентка групи МЕНМ-11

БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Тема є однією з основних у філософії, адже вона стосується питання про природу існування світу, його сутність і роль людини у ньому. Як співвідносяться людина і світ? Яким чином ми пізнаємо цей світ, і яке наше місце в ньому? Ці питання ставлять філософи всіх епох і є невід'ємною частиною розвитку філософської думки.

Мета. Метою цієї роботи є розгляд філософських концепцій буття світу і людини, аналіз ключових ідей різних філософських шкіл, які допомагають осмислити взаємодію між світом і людиною.

Виклад матеріалу. Буття світу в філософії: від античності до сучасності. Термін «буття» в філософії розглядається як основа всього існуючого, як основна категорія, що включає в себе і фізичний, і метафізичний аспекти світу. У класичній філософії багато уваги було приділено питанням сутності буття. Одним із основних філософських питань було: що таке «буття» і як ми можемо його пізнати? У Платона буття світу представлено як світ ідеальних форм, які є незмінними і вічними. За його вченням, усе в цьому світі є лише тінню чи відображенням цих ідеальних форм. Наприклад, конкретна річ, яку ми бачимо, є лише частковим проявом загальної ідеї цієї речі, яка існує в світі ідей. Тому для Платона реальний світ не є справжнім буттям, а є лише віддзеркаленням ідеальних форм.

Водночас Аристотель поділяв погляд Платона на те, що світ має мету і організовану структуру, але він вважав, що реальність та ідеї мають тісний взаємозв'язок. Для Аристотеля буття — це результат взаємодії форми та матерії, де форма є визначальною для природи всього існуючого, а матерія — це потенціал для реалізації цієї форми. Так, сутність буття у філософії Аристотеля можна зрозуміти через концепцію «активного буття» — постійного процесу змін у світі, в якому форма визначає потенціал матерії.

У середньовіччі теологічні концепції домінували в розумінні буття. Філософи, такі як Августин Блаженний, вважали, що буття світу пов'язане з Богом як творцем і джерелом усіх речей. Природне буття, згідно з середньовічними філософами, є лише частиною божественного замислу, і весь світ існує в контексті божественного плану. У теологічному контексті буття також трактувалося як зв'язок між вічним та тимчасовим.

2. Буття людини: існування через свідомість і самопізнання.

З переходом до Нового часу центральною стає проблема не лише того, що є світом, але і того, хто є людина в цьому світі. Якщо в античності і середньовіччі питання про буття світу було важливіше за питання про буття людини, то філософія Нового часу змінює цю ситуацію.

Рене Декарт, основоположник раціоналізму, в своїй роботі «Медитації» зробив людину центральною фігурою філософії. Він поставив питання: «Що я можу знати?». Відповіддю стало його знамените твердження: «Cogito, ergo sum» — «Мислю, отже, існую». Виходячи з цього, Декарт стверджував, що основа людського буття полягає в самосвідомості, у здатності сумніватися, розмірковувати, пізнавати. Людина, на його думку, є мислячим суб'єктом, і через мислення вона досягає своє існування.

Згодом у філософії з'явилися нові погляди на людське буття, особливо в контексті екзистенціалізму. Філософи Жан-Поль Сартр та Мартін Гайдеггер висунули концепцію, що людина не має попередньо визначеного змісту чи природи, і що кожен індивід створює себе через свої дії. Для Сартра це «буття для себе» — процес, де людина самостійно визначає свою сутність через вільний вибір і відповідальність за свої вчинки. Людина, на його думку, не має визначеної мети чи природи, окрім тієї, яку вона сама собі вибирає.

Мартін Гайдеггер ж розглядає буття людини через поняття «буття-для-смерті». Він вважає, що кожен має усвідомлювати свою смертність, адже це допомагає зрозуміти власне буття і прийняти відповідальність за свої вчинки. Для нього важливим аспектом буття людини є постійний процес осмислення і самовизначення в умовах обмеженості та тимчасовості існування.

3. Взаємозв'язок людини і світу: соціальна та культурна перспектива.

Одним із важливих аспектів філософії буття є не лише взаємодія між людиною і природним світом, а й роль людини у створенні соціальних і культурних конструкцій. У соціальному конструктивізмі особливо значущими є ідеї Юргена Хабермаса та Еміль Дюркгайма, які вказують на те, що людське буття неможливе без соціальних зв'язків і комунікації.

Хабермас наголошує на важливості комунікації для пізнання світу і для формування соціальних структур, що безпосередньо впливають на те, як людина визначає себе в суспільстві. За його словами, пізнання світу і самосвідомість людини виникають через інтерсуб'єктивний досвід — через взаємодію з іншими людьми в процесі спілкування.

4. Буття світу і людини в умовах глобалізації та постмодернізму.

У сучасному світі, з розвитком технологій і глобалізації, питання буття людини та світу набуває нових рис. У постмодернізмі філософи відкидають універсальні наративи та ідеї, пропонуючи бачити світ через множинність інтерпретацій. Жан-Франсуа Ліотар вважає, що сучасний світ — це простір, у якому існує безліч малих наративів, і кожен індивід має свою власну інтерпретацію реальності. Тому буття людини сьогодні є багатозначним і визначається через її ставлення до різних культурних, політичних і соціальних контекстів.

Глобалізація, на думку багатьох філософів, сприяє трансформації буття світу і людини. Відкриття нових можливостей для комунікації, поява нових технологій та міжкультурних зв'язків радикально змінюють сприйняття людиною свого місця у світі.

Висновки. Проблема буття світу і людини є однією з найбільш складних і фундаментальних у філософії. Вона торкається не тільки фізичного існування світу, але й розуміння ролі людини в ньому. Як показали різні філософські школи, буття не є статичним, а динамічним процесом, який залежить від взаємодії людини з природою, суспільством та її внутрішнім світом. Сучасна філософія продовжує досліджувати цю взаємодію, вказуючи на важливість особистісного досвіду та соціальних конструкцій у формуванні нашого розуміння буття.

Список використаних джерел:

1. Дьяків О. М. *Філософія: Курс лекцій*. Київ: Центр навчальної літератури, 2012.
2. Руденко Л. С. *Основи філософії*. Київ: Либідь, 2013.
3. Кашуба М. А. Філософсько-світоглядні засади буття людини // *Науковий вісник*. Київ: Інститут філософії НАН України, 2015. С. 25–34.
4. Буття світу і людини у філософському осмисленні / наук. ред. О. В. Сидоренко. Київ: Інститут філософії НАН України, 2020.
5. Гнатенко О. С. Глобалізація та філософія буття: виклики сучасності // *Філософські дослідження*. Харків: Харківський національний університет, 2021. С. 78–84.

*Григус Марія, студентка гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Буддистський шлях морального вдосконалення пропонує людині систему життєвих принципів, яка має на меті не просто змінити поведінку або звички, а привести до глибокої трансформації внутрішнього «я». В сучасному світі, де часто домінують матеріальні цінності і конкуренція, людина опиняється у становищі, коли їй доводиться вирішувати моральні дилеми, орієнтуючись на короткострокові вигоди або зовнішні очікування. Внаслідок цього страждає особистісний розвиток і моральне зростання, що своєю чергою призводить до відчуття порожнечі, стресу та нестачі духовної опори. Буддистський шлях пропонує відповідь, яка базується на принципах уважності, співчуття, усвідомленості та прагненні до чистоти думок і вчинків. В основі цього шляху лежить пошук внутрішнього спокою через розуміння своїх мотивів і подолання негативних емоцій, таких як гнів, заздрість та жадібність. Однак такий шлях не є легким і потребує значної праці над собою, а також бажання прийняти реалії життя з нової точки зору. Тому, завданням цієї теми є дослідити, як буддистський підхід до морального вдосконалення може стати відповіді на сучасні проблеми і допомогти людині досягти гармонії як з собою, так і зі світом.

Мета. Проаналізувати буддистський підхід до морального вдосконалення людини та визначити, як його принципи можуть бути адаптовані для подолання сучасних моральних і духовних викликів. Виявити можливості застосування буддистських практик, спрямованих на розвиток усвідомленості, співчуття та внутрішнього спокою, для підтримки особистісного зростання, зниження стресу і досягнення гармонії з собою та навколишнім світом у сучасному суспільстві.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні моральні принципи буддизму, які сприяють особистісному вдосконаленню, зокрема принципи усвідомленості, співчуття та внутрішньої рівноваги.
2. Визначити сучасні моральні та духовні виклики, з якими стикається людина в умовах матеріалістично орієнтованого суспільства.
3. Дослідити, як буддистські практики допомагають подолати негативні емоції та внутрішні конфлікти, такі як гнів, заздрість і жадібність.

Виклад матеріалу. Буддистський шлях морального вдосконалення пропонує глибинний підхід до розвитку особистості, спрямований на внутрішню трансформацію людини через усвідомлення себе та світу. Головним завданням буддизму є звільнення від страждань і досягнення стану гармонії, і, на відміну від багатьох релігійних або етичних систем, які зосереджуються на дотриманні певних правил, буддизм акцентує увагу на внутрішніх змінах, які впливають на зовнішню поведінку.

Перший принцип, усвідомленість «mindfulness», або здатність бути в моменті, є фундаментальною частиною буддистського підходу. Усвідомленість вчить людину зосереджуватися на тому, що відбувається «тут і зараз», не заглиблюючись у переживання минулого або страху майбутнього. Завдяки цьому принципу людина може зрозуміти природу своїх думок, вчинків та їхніх наслідків. Регулярні практики, як-от медитація і техніки дихання, допомагають відстежувати емоційні реакції, знижуючи рівень імпульсивності та допомагаючи спокійніше реагувати на стресові ситуації. Усвідомленість надає можливість бачити світ і події без нав'язаних емоціями оцінок, що дозволяє приймати виважені рішення і впевнено керувати своїм життям.

Другим важливим принципом у буддистському підході є співчуття. У буддизмі співчуття розглядається як моральна і духовна цінність, яка виходить за межі формальної ввічливості чи доброзичливості. Співчуття — це глибоке розуміння чужих страждань і готовність допомогти іншим подолати їх, навіть якщо для цього потрібно піти на певні жертви. Згідно з буддистською філософією, розвиток співчуття допомагає людині подолати егоцентризм і внутрішні негативні прояви, як-от гнів або заздрість. У буддизмі прийнято вважати, що співчуття дозволяє людині відкриватися світу, розширюючи горизонти свого сприйняття і допомагаючи краще розуміти інших. Співчуття стає не лише способом сприйняття світу, а й практичним механізмом для морального зростання і етичної поведінки.

Третім принципом, є внутрішня рівновага, або внутрішній спокій, це один із найскладніших аспектів буддистської практики. Буддизм акцентує увагу на подоланні надмірних бажань і пристрастей, що часто призводять до страждань і непорозумінь. Замість прагнення до постійного задоволення своїх потреб і бажань, буддизм пропонує середній шлях, що дозволяє приймати життя таким, як воно є, не зосереджуючись на матеріальних досягненнях або зовнішніх очікуваннях. Внутрішня рівновага означає здатність віднаходити спокій і самовладання незалежно від того, що відбувається навколо. Ця практика вчить людину бути стабільною в моменти як радості, так і страждання, приймаючи зміни як природну частину життя. Такий підхід сприяє стійкості і допомагає подолати емоційні коливання, які можуть впливати на моральні рішення та поведінку.

Застосування цих принципів стає особливо важливим у контексті сучасного суспільства, де матеріалістичні цінності часто мають пріоритет над духовними. Багато людей стикаються з внутрішнім конфліктом між бажанням досягти особистого успіху і збереженням моральних цінностей, що призводить до моральних дилем і втрати духовного орієнтиру. У буддизмі наголошується, що справжня цінність — це не зовнішній успіх, а гармонія і мир усередині себе. Ця ідея є глибоко протилежною ідеалу західного суспільства, яке акцентує увагу на зовнішніх досягненнях, престижі та конкуренції.

Варто додати, що центральним компонентом буддистського шляху вдосконалення є Благородний Вісімковий Шлях, що слугує практичним керівництвом для подолання страждань і досягнення просвітлення. Вісімковий шлях включає вісім основних принципів, які охоплюють різні аспекти життя людини: від формування правильної думки і мовлення до правильних дій та уважності. Дотримання цих принципів спрямоване на гармонійний розвиток моральності, дисципліни розуму і мудрості, що є основою особистісного вдосконалення в буддизмі. Принципи Вісімкового шляху допомагають людині розвивати співчуття, усвідомленість і внутрішню рівновагу, навчаючи розпізнавати негативні емоції, приймати правильні рішення та поступово зменшувати залежність від пристрастей і бажань. Кожен із цих принципів, зокрема правильна думка, правильна дія та правильне зосередження, сприяє глибокій трансформації особистості, оскільки формує цілісне і свідоме ставлення до світу. Завдяки цьому Вісімковий шлях не лише збагачує духовне життя, але й підтримує моральний розвиток людини, допомагаючи їй досягти внутрішнього спокою, витримки й емоційної стійкості. Таким чином, він є основним інструментом буддизму для самовдосконалення, який поєднує всі ключові аспекти буддистської етики та практики і є універсальною системою для подолання страждань і досягнення духовної гармонії.

Висновок. Під кінець, можна відзначити, що буддистський шлях морального вдосконалення, зокрема через Благородний Вісімковий Шлях, пропонує практичний і цілісний підхід до подолання страждань і розвитку особистості. Він ґрунтується на принципах усвідомленості, співчуття та внутрішньої рівноваги, які допомагають людині звільнитися від негативних емоцій і внутрішніх конфліктів. Дотримання цих принципів сприяє не лише досягненню внутрішнього спокою та гармонії, але й формуванню стійких моральних цінностей, які підтримують людину в умовах сучасного суспільства. Буддистський підхід доводить, що справжня цінність полягає у внутрішньому розвитку і гармонії, що робить його актуальним і значущим для людей, які прагнуть досягти балансу та етичної стабільності у власному житті.

Список використаних джерел:

1. Духовність, мораль, етика традиційних суспільств Далекого Сходу / Упоряд. В. Ф. Резаненко. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 295 с
2. Batchelor, S. Buddhism Without Beliefs: A Contemporary Guide to Awakening. New York: Riverhead Books, 1997.
3. Вебер М. Господарська етика світових релігій. Вступ. Вебер Макс. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ : Основи, 1998. С. 397-436.
4. Harvey, P. An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

*Данилків Денис, студента гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Визначення та аналіз ролі античності як ключової епохи, яка вплинула на формування європейської, зокрема української, культури, філософії та політичних інститутів. Дослідження того, як антична спадщина, заснована на цінностях людської гідності, права на самовираження та гуманістичних ідеях, передавалася через колонізацію Північного Причорномор'я та сприяла розвитку української культурної та політичної ідентичності.

Мета. Провести аналіз античного мислення на розвиток української філософської думки та культури.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

Ознайомитися з поняттям античності та дізнатися яким чином антична вплинула на розвиток мислення та філософії думки на території України

Виклад матеріалу. Античність є однією з найбільш значущих епох в історії людства, яка залишила помітний слід у формуванні світової культури, філософії, науки та політичних систем. Її основний зміст полягає у становленні та розквіті цивілізацій Стародавньої Греції та Риму, які стали фундаментом для подальшого розвитку європейської культури та інтелектуального життя. Цей період тривав приблизно від III тисячоліття до н.е. і до падіння Західної Римської імперії в 476 р. н.е. Антична культура була глибоко гуманістичною та зверненою до людини як до центра суспільного життя, ставлячи її фізичне та духовне благополуччя на перше місце.

Антична колонізація Північного Причорномор'я розпочалася з прибуття перших грецьких мореплавців у I тисячолітті до н.е. Перші міста-колонії, як-от Ольвія, Ніконій, Тіра, засновані у 7–6 ст. до н.е. Ці міста виникли переважно завдяки переселенцям з Мілета, які мали на меті господарське освоєння земель, особливо для сільського господарства. На початкових етапах колонії зберігали незалежність, проте підтримували тісні культурні й економічні зв'язки з материковою Грецією. Історія античних держав Причорномор'я поділяється на два періоди. Перший (7 ст. до н.е. – 1 ст. до н.е.) відзначався розвитком сільського господарства, ремесел, торгівлі та мирними контактами з місцевими племенами. Другий – римський період (1 ст. до н.е. – 4 ст. н.е.), коли міста стали частиною Римської імперії, набули політичної нестабільності й часткової варваризації населення. Наприкінці 4 ст. н.е., внаслідок готських і гунських навал, більшість міст була зруйнована, вижили тільки Херсонес і Пантікапей. Поліси мали демократичний або аристократичний устрій, з народними зборами, магістратурами та колегіями, що відповідали за військові, торговельні й фінансові питання. З часом Боспорське царство об'єднало під своєю владою кілька міст, що залишалися автономними в своїх внутрішніх справах. Серед найбільших міст були Ніконій, Тіра, Борисфеніда, Ольвія, кожне з яких розвивалось як торговельний, ремісничий і культурний центр з власною монетною справою. Ольвія, заснована вихідцями з Мілета, була однією з найбільших колоній, де зосереджувалось сільське господарство, ремесла, торгівля та існували культурні зв'язки з навколишніми племенами.

Тисячолітня історія античної цивілізації в Північному Причорномор'ї мала серйозні наслідки. По-перше, в ході колонізації на місцевий ґрунт був перенесений демократичний полісний устрій, що сприяло становленню державотворчої традиції на території сучасної України. По-друге, грецькі переселенці не тільки передали місцевому населенню прогресивні технології землеробства та ремесла, а й активно залучили його в товарно-грошові відносини. По-третє, виникнення античних міст-держав зумовило розгортання процесу урбанізації Причорномор'я. По-четверте, різнобічні контакти місцевих племен з колоністами сприяли поширенню досвіду та досягнень передової на той час античної культури. У своїй сукупності всі ці процеси не тільки помітно прискорили

темпи історичного розвитку населення Криму, Подністров'я, Побужжя та Подніпров'я, але й на тривалий час визначили південний вектор цивілізаційної орієнтації, що надалі сприяло тісним контактам Київської Русі та Візантії - спадкоємиці грецької культури, колишньої еллінської колонії

Однією з ключових характеристик античної культури була її гуманістична спрямованість, що спонукала людей до самопізнання, розуміння власних можливостей та етичних принципів. Ідеї гармонії, естетики, інтелектуального розвитку надихнули Відродження та Новий час, і їхній вплив продовжує залишатися важливим для культурного та інтелектуального життя України.

Антична епоха сформувала систему цінностей, яка набула особливого значення у сфері мистецтва, літератури та науки. Європейські філософи, митці та вчені постійно зверталися до античної духовної спадщини, яка залишилася еталоном краси, гармонії і самопізнання. Це стало джерелом натхнення для багатьох поколінь культурних діячів в Україні, зокрема у періоди культурного підйому. Гуманістичні ідеї античності, що акцентували увагу на самопізнанні, етиці та естетичному розвитку, продовжують впливати на українську філософію та мистецтво. Сучасні філософи, художники і митці звертаються до античних цінностей, щоб створити нові культурні наративи, що відображають ідентичність та самосвідомість українського народу. Таким чином, античність не лише заклала основи для розвитку української культури, але й стала важливою частиною її еволюції, формуючи вічні гуманістичні ідеали, які залишаються актуальними і в наш час.

Висновок. Вплив античного мислення на еволюцію української філософської традиції та культури є беззаперечним і глибоким. Античність, з її гуманістичними традиціями, системою цінностей та естетичними ідеалами, стала важливим джерелом натхнення для української інтелектуальної спадщини. Грецька культура, що проникла на терени сучасної України через колонізацію Північного Причорномор'я, не лише сприяла розвитку політичних і соціальних структур, але й забезпечила основу для формування світогляду, в якому особистість і її права стали центральними.

Список використаної літератури:

1. Толочко П.П., Козак Д.Н., Крижицький С.Д., Моця О.П., Мурзін В.Ю., та ін. ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ 1994р.
2. Історія європейської цивілізації. Рим / За ред. Умберто Еко; пер. з іт. Харків : Фоліо, 2015. 1040 с.
3. Магомедов Б.В., Північне Причорномор'я за античної доби (на пошану С.д. Крижицького). К.: Стародавній світ, 2017, 292 с. URL: <https://www.academia.edu/35902944>
4. Яртісь А. В., Мельник М. В. Лекції з історії світової та вітчизняної культури. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : Світ, 2005. 568 с. URL: <https://www.academia.edu/34682595>

*Дембіцька Яна, студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Філософія в культурних системах постає як методологічний інструмент розуміння та критичного аналізу явище культури. Це допомагає зрозуміти глибинні основи цінностей, норм і вірувань, які визначають культуру і показують її зв'язок з іншими аспектами суспільного життя. Філософія не лише визначає культуру як об'єкт, а й активно впливає на її формування, дає нові погляди на традиційні способи мислення, сприяє розвитку самосвідомості людини. Питання полягає в тому, як філософія може підтримувати критичне мислення в культурі, залишаючись органічною частиною цієї культури.

Мета. Провести комплексний аналіз ролі філософії в системі культури, вивчення її впливу на формування культурних цінностей, світоглядів та соціальних інститутів

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити, як філософські концепції впливають на розвиток освітніх, політичних і правових інститутів, сприяючи адаптації культурних традицій до змін у суспільстві.
- Вивчити ролі філософських ідей у визнанні естетичних, етичних і релігійних принципів, які формують культурну ідентичність різних суспільств

Виклад матеріалу. Філософія відіграє важливу роль у розвитку культури,

оскільки формує основні погляди та ціннісні суспільні настанови. Це не тільки допомагає зрозуміти культурні явища, але й впливає на розвиток соціальних інститутів, правових норм, етичних принципів і мистецтва. Завдяки своєму аналітичному та критичному підході філософія визначає глибокий взаємозв'язок між культурою, людьми та суспільством.

Одним із найважливіших аспектів філософії в системі культури є її вплив на формування культурних цінностей. Філософські ідеї сприяли розвитку естетичних та етичних принципів, які стали основою мистецтва, літератури, етики, релігії та культурної поведінки в цілому. Наприклад, класичні філософські концепції Сократа, Платона та Аристотеля лягли в основу західної культурної традиції, особливо щодо питань свободи, справедливості, моралі та ідеї «хорошого

життя». Східні філософські вчення, зокрема конфуціанство чи буддизм істотно вплинули на формування культурних традицій у країнах Азії, підкреслюючи значення гармонії та самовдосконалення.

Філософія також бере участь у формуванні світоглядних установок, які визначають стосунки людини і світом, природою, суспільством і найголовніше з самим собою. Завдяки філософським концепціям люди можуть усвідомити свою роль у світі, зрозуміти власну відповідальність за суспільні зміни та духовний розвиток. Наприклад, філософією буття XX століття, особливо у творах Жана-Поля Сартра та Мартіна Гайдеггера, вплинув на культуру, закликаючи до свободи та особистої відповідальності. Як результат, такі філософські підходи допомагають переосмислити не лише культурні традиції, а й роль людини в сучасному світі.

Крім того, філософія суттєво впливає на взаємодію з соціальними інститутами, такими як наука, політика, право та освіта. Через філософські концепції аналізуються уявлення про справедливість, права та свободи людини, які складають основу політичних режимів і правових систем. Таким чином, ідеї філософії права, розроблені такими мислителями Просвітництва, як Джон Локк та Шарль Монтеск'є, стали основою сучасних демократичних держав. Вони визначають основу прав і свобод громадянина, розподілу влади та верховенства права.

У сфері освіти філософія відіграє важливу роль у формуванні освітніх програм, які є основою критичного мислення, морального розвитку та аналітичних здібностей учнів. Філософія не тільки допомагає передавати знання, але й розвиває культуру мислення, яка підтримує здатність самостійно розуміти. Педагогічні методи, що сприяють формуванню гуманістичних цінностей у вихованні, також походять з філософії.

Висновок. Філософія посідає важливе місце у формуванні культури, визначенні цінностей, а також має значний вплив на розвиток соціальних інститутів, права та етичних норм. Завдяки своєму аналітичному та критичному підходу філософія допомагає суспільству переосмислити культурні традиції та створити новий світогляд, який визначає стосунки людини з природою, суспільством і собою.

Історично-філософські концепції від Сократа та Платона до філософії буття XX століття заклали основи культурних та етичних норм. Вони не лише зробили внесок у розвиток східної та західної традицій, але й стали важливим для розуміння свободи, справедливості та особистої відповідальності. Таким чином, філософія впливає не тільки на культуру, а й на основні принципи функціонування сучасних держав, освіти та суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Сартр, Ж.-П. Буття і ніщо: Досвід феноменологічної онтології / пер. з франц. В. Скуратівський. Київ: Основи. 2003. 560 с.
2. Гайдеггер, М. Час і буття / пер. з нім. Я. Довгополий. Львів: Літопис, 2007. 435 с.
3. Платон. Держава / пер. з давньогрец. А. Кислюк. Харків: Фоліо, 2006. 478 с.
4. Аристотель. Нікомахова етика / пер. з давньогрец. О. Хома. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 320 с.
5. Конфуцій. Лунь юй (Бесіди і судження) / пер. з кит. І. С. Лисенко. Київ: Наукова думка, 2008. 196 с.

*Дереш Дарина, студентка гр. НБ та-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМИ ІСТИНИ В ПІЗНАННІ

Постановка проблеми. Істина є однією з центральних категорій філософії, а особливо – гносеології, адже саме вона визначає об'єктивність і правильність пізнавального процесу. Однак в умовах сучасної науки та розвитку інформаційних технологій питання істини стало значно складнішим і контроверсійнішим. Як перевірити об'єктивність знання? Чи можна вважати істину універсальною, чи вона завжди відносна? Які критерії істинності можна застосовувати у різних областях пізнання? Ці питання постають особливо гостро в умовах множинності поглядів, культурного релятивізму та інтерпретацій різних наукових концепцій.

Мета

Мета даної роботи – проаналізувати проблеми істини у пізнавальному процесі, розглянути основні концепції істини, які існують у сучасній філософії, та їхнє значення для науки і суспільства.

Завдання

1. Дослідити основні теорії істини, що розглядаються в сучасній гносеології.
2. Проаналізувати, як ці теорії використовуються в науці для визначення істинності знань.
3. Виявити проблеми, з якими стикається сучасне розуміння істини, та можливі підходи до їх вирішення.

Виклад основного матеріалу

Проблема істини у філософії не має єдиного вирішення, і протягом історії були висунуті різні концепції, які пояснюють природу істини та її критерії. Серед них найбільш відомими є наступні:

1. Кореспондентна теорія істини. Відповідно до цієї теорії, істина полягає у відповідності між висловлюванням і об'єктивною реальністю. Істинне знання – це таке знання, яке точно описує реальний стан речей. Однак, сучасна наука та філософія поставили під сумнів абсолютність цього підходу, адже є питання, як саме визначити і довести відповідність між висловлюванням і реальністю.

2. Конвенціоналістська (конвенціональна) теорія істини. Ця теорія стверджує, що істина визначається угодою або консенсусом серед учених чи суспільства. Однак, критики цієї теорії зазначають, що суспільна згода не завжди відповідає об'єктивній істині, оскільки вона може залежати від суб'єктивних чи культурних переконань.

3. Когерентна теорія істини. Когерентність розглядає істину як узгодженість знання з іншими, вже встановленими твердженнями. Згідно з цією концепцією, знання вважається істинним, якщо воно логічно пов'язане з іншими елементами системи знання. Проте, як зауважують критики, навіть когерентна система може бути хибною, якщо її вихідні посилки є невірними.

4. Прагматична теорія істини. В рамках цієї теорії істина визначається корисністю та ефективністю знання в практичному житті. Істинне знання – це те, що допомагає досягати конкретних цілей або вирішувати проблеми. Однак цей підхід не завжди враховує об'єктивну природу знання, а лише його прикладне значення.

5. Релятивістська концепція істини. Сучасна філософія також звертає увагу на відносність істини в залежності від контексту, культури чи системи цінностей. Релятивізм визнає, що істина може змінюватися з часом і відрізнятися в різних суспільствах, що ускладнює вироблення універсальних критеріїв істинності.

6. Концепція плюралізму істини. Це підхід, який визнає існування різних істин залежно від конкретної ситуації, сфери знання чи культури. Наприклад, істина у науці може відрізнятися від істини в етиці чи мистецтві, де критерії істинності відрізняються.

Згадані концепції допомагають у розумінні складності і багатогранності істини, але кожна з них має свої обмеження, що ускладнює пошук єдиного універсального критерію істини. У сучасній науці часто використовують комбіновані підходи, де істина визначається залежно від конкретного контексту. Крім того, розвиток науки і технологій сприяє виникненню нових питань щодо істинності знання, наприклад, у галузі штучного інтелекту, де створюються нові моделі пізнання.

Висновок. Проблема істини є складною та багатогранною, і різні концепції підходять до неї з різних сторін. На сьогодні не існує єдиної теорії, яка б повністю пояснювала істину, тому питання істини залишається відкритим і потребує подальших досліджень. Сучасна гносеологія вимагає гнучкого підходу до істини, враховуючи як Зокрема, концепції кореспондентності, когерентності та прагматизму можуть поєднуватися для досягнення більш комплексного розуміння істини, що дозволяє ефективно використовувати знання у науковій та соціальній сферах.

Список використаної літератури

1. Поппер К. Логіка наукового дослідження. Київ: Основи, 2001. С. 112-130.
2. Кун Т. Структура наукових революцій. Харків: Інститут філософії НАН України, 2003. С. 57-75.
3. Джеймс В. Прагматизм. Київ: Дух і Літера, 2008. С. 89-103.
4. Хабермас Ю. Істина і обґрунтування. Львів: Парадигма, 2011. С. 145-159.
5. Фейєрабенд П. Проти методу. Київ: Академія, 2004. С. 190-205.

Dobrovol'ska Diana, student of the gr. MEVMB-11

THE PERSONALITY OF THE PHILOSOPHER (PHILOSOPHY AS WAY OF LIFE)

Formulation of problem: Philosophy is not only an academic discipline, but also a way of life that has a significant impact on aspects of behavior and personality. Individuality, life experience, role in society, search for meaning and self-knowledge as the main issues of the philosopher's personality. Basic questions of philosophy. The relationship between personality and philosophical ideas? How do philosophers through their ideas influence society and its development, how do they influence its moral choices?

Goal. To analyze the subject of philosophy and the personality of the philosopher.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Find out what philosophy is and what it studies
- Explain the relationship between personality and philosophical ideas
- Research and explain how philosophical ideas influence the formation of worldview and ethical principles in society

Presentation of the material. Philosophy is a systematic study of general and fundamental questions concerning topics like existence, reason, knowledge, value, mind, and language. It is a rational and critical inquiry that reflects on its own methods and assumptions.

The main questions of philosophy cover the fundamental aspects of being, knowledge, morality and human existence. For example:

1. Ontology: What is being? What is the nature of reality? Does anything exist outside the physical world?
2. Epistemology: What is knowledge? How can we know that something is true? What are the limits of our knowledge?
3. Ethics: What are good and evil? How should we act? What moral principles should guide our actions?
4. Logic: What are the rules of correct thinking? How can we distinguish between valid and invalid arguments?
5. Aesthetics: What is beauty? What nature art? How do we evaluate aesthetic experiences?
6. Political philosophy: What is justice? What is the best form of government? What rights and responsibilities do citizens have?

7. Philosophy of consciousness: What is consciousness? How is it related to the brain? Is it possible to create an artificial intelligence that will be conscious?

From the above definition, in conjunction with initial readings on philosophy, I can conclusively deduce that the three most important characteristics that a philosopher has to possess are: openness, truthfulness, and skepticism. One of the most important aspects of openness is its focus on the importance of clear dialogue. Openness is defined as the availability of information, equipment, and other assets; the clarity of activity; the fluidity of organizational frameworks; and the comprehensive engagement of all stakeholders. Skepticism is a philosophical school of thought that calls into question the validity of information. Truth is defined as having the attribute of being consistent with actuality or realism. Is there any other personality trait that is expected of a philosopher? I doubt it. I can add only such a trait as humility. After all, it helps to accept the fact that sometimes you can make a mistake. And also helps to develop and learn new things

Socrates believed that philosophy should be a way of life, not just intellectual activity. He argued that 'a reckless life is not worth living', emphasizing the importance of self-knowledge and moral improvement.

Some might argue that philosophy as an intellectual activity has its own intrinsic value. Theoretical explorations can lead to significant advancements in knowledge and understanding, even if these ideas are not directly applied to everyday life.

The idea that everyone should live philosophically might be impractical. Not everyone has the time, resources, or inclination to engage deeply with philosophical practices. Life's demands, such as work, family, and personal responsibilities, can make it challenging to consistently apply philosophical principles. Focusing too much on self-knowledge and moral improvement might lead to excessive introspection and self-criticism. This could potentially result in anxiety or a sense of inadequacy if individuals feel they are not living up to philosophical ideals.

It's important to recognize that philosophy can also thrive as an intellectual pursuit, contributing to human knowledge and culture in diverse ways.

Philosophy plays an important role in our lives because it helps us understand the world around us, ask important questions and seek answers to them. It develops critical thinking, promotes self-knowledge and moral perfection. However, it is worth it to remember that philosophy should not become the only way of life, because it can lead to patterned thinking and the limitations of our worldview. Philosophy, as an intellectual activity, has its advantages. It allows us to consider different points of view, analyze complex problems and find new approaches to solving them. However, if we turn philosophy into a single way of life, we risk losing touch with reality. Life consists not only of abstract thoughts, but also of concrete actions that require practical solutions.

People immersed in philosophical thinking may lose the ability to interact effectively with others and solve everyday problems. This leads to barriers in communication and cooperation. This is an important aspect of our lives. Philosophy does not always give us clear answers. Philosophy often leaves us with more questions than we originally had. It often leaves us with It is useful for developing our thinking, but not necessarily for dealing with specific life situations. It is not always useful for solving specific life situations.

Conclusion

Philosophy is an important discipline that explores fundamental questions about existence, knowledge, and ethics. It fosters critical thinking and helps individuals develop a deeper understanding of the world and their place in it. By encouraging reflection and dialogue, philosophy contributes to personal and intellectual growth. However, a philosophical way of life does not necessarily guarantee practical results or immediate solutions to everyday problems. The philosophical way of life often involves constant questioning and the search for meaning, which is both enriching and challenging. Nonetheless, the pursuit of philosophical wisdom remains valuable because it cultivates a thoughtful and introspective approach to life.

List of references.

1. John M. Cooper. Socrates and Philosophy as a Way of Life, 2007, 20-43 p. URL: <https://academic.oup.com/book/32961/chapter-abstract/278011089?redirectedFrom=fulltext#>
2. Jack Sherefkin. Philosophy As a Way of Life, 2017, URL: <https://www.nypl.org/blog/2017/09/13/philosophy-way-life>
3. Justin Weinberg The personality of Philosophy Majors, 2016 URL: <https://dailynous.com/2016/04/25/the-personality-of-philosophy-majors/>

Довбуш Максим, студент гр. МЕНМ-11

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Філософія, як одна з найдавніших форм духовної культури, є відображенням пошуків істини про людину, світ і природу буття. Постать Платона займає особливе місце в історії філософії, оскільки саме він створив один із перших масштабних синтезів знань і уявлень про світ. Вчення Платона, яке ґрунтується на концепції ідей, стало теоретичним фундаментом, що справив вирішальний вплив на розвиток як античної, так і середньовічної філософії. Тому важливо дослідити, у чому полягає унікальність філософської системи Платона і як вона визначила подальший розвиток філософії та світоглядних позицій.

Метою дослідження є визначення місця філософії Платона в історії філософської думки, аналіз його внеску у формування основних філософських напрямків та понять, що залишили глибокий відбиток на культурному та інтелектуальному розвитку людства.

Завданням дослідження є окреслення біографічних аспектів життя Платона, що вплинули на формування його філософських ідей, висвітлення основних положень його вчення про ідеї та світи, розгляд уявлень Платона про людину, зокрема його концепції душі та тіла, а також аналіз впливу філософії Платона на розвиток подальшої філософської думки.

Основний матеріал. Афінянин Платон (427-347 рр. до н.е.) походив із афінського аристократичного роду. Справжнє ім'я Платона – Арістокл, а Платон – прізвище (від «платюс» – «широкий», «широкоплечий») [1]. Життя Платона було тісно пов'язане з політичними і соціальними подіями Афін, які стали важливими передумовами формування його філософських поглядів. Він учився в Сократа, а пізніше, розчарувавшись у політичному житті, звернувся до досліджень філософії, які на все життя стали його головним інтересом.

Філософія Платона є оригінальним вченням про ідеї. Відповідно до цього вчення, світ чуттєвих речей не є світом дійсно сущого: чуттєві речі перебувають у безперервній зміні, то виникають, то гинуть [2]. Платон вірив, що ідеї є вічними формами, доступними лише розумінню, а тому саме вони складають основу справжнього буття. Вчення Платона про ідеї стало основою для подальших філософських побудов, а його теорія ідеалізму вплинула на розвиток середньовічної і сучасної філософії, зокрема на мислителів епохи Відродження та Нового часу.

Спираючись на досягнення піфагорійців і сучасних йому математиків, Платон будує свою філософську систему, створюючи три світи: світ речей, що постійно змінюється, світ ідей (ейдосів) – вічний та незмінний і, в проміжку між ними – математичні об'єкти [3]. Це вчення про три світи допомогло Платону закласти основи для структурного розгляду всесвіту, де кожен світ існує за власними законами, проте вони взаємопов'язані. Подібна концепція мала значний вплив на розвиток метафізики, а пізніше – навіть науки, коли дослідження реального світу почали розглядати через призму ідей та абстрактних моделей.

Людина, на думку Платона, складається з душі і тіла. Душа – ідеальна і безсмертна, тіло – в'язниця душі [4]. Платон вважав, що людина лише тоді здатна досягти справжнього знання, коли звільняє свою душу від матеріальних бажань і прагне до ідеального світу. Такий підхід до людської природи був відображенням його розуміння внутрішньої гармонії та пошуку істини. Його слова «Тіло – це тюрма душі» підкреслюють відчуження матеріального тіла від ідеальної природи душі та її прагнення до вищої правди. Цей дуалістичний підхід до людини став одним із основних у подальших вченнях, зокрема в неоплатонізмі, який поширився в епоху античності і надав його ідеям нових тлумачень.

Важливим аспектом філософії Платона було також його прагнення до моральної досконалості, де особиста і суспільна етика були взаємопов'язані. Він вважав, що справедливість і чеснота є вищими цінностями, якими повинні керуватися люди. Платонова концепція ідеальної держави, викладена в його праці «Держава», також є свідченням його прагнення до гармонії та справедливості в суспільстві. Він вірив, що лише філософи, які прагнуть до пізнання ідей, зможуть керувати суспільством мудро і справедливо.

Висновок. Філософія Платона стала основою багатьох фундаментальних філософських концепцій, формуючи цілісну систему поглядів на природу буття, знання і людську сутність. Його вчення про ідеї вплинуло на розвиток метафізики, етики та теорії пізнання, а концепція душі і тіла – на формування філософської антропології. Ідея трьох світів забезпечила основи для структурного підходу до всесвіту, що відобразилося навіть у сучасній науці. Платонові ідеали справедливості і моральної досконалості зберегли актуальність, впливаючи на формування суспільної та особистої етики. Внесок Платона є безцінним для світової культури, його філософія продовжує надихати нові покоління мислителів у пошуках істини та гармонії.

Список використаних джерел:

1. Іваненко В. Філософська система Платона: вчення про ідеальну державу. Кафедра міжнародних відносин КИМО. URL : <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/12.htm>
2. Петренко О. Надфізичний світ ідеальних сутностей Платона. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12750/>
3. Сидоренко М. Ідеалізм Платона. URL : <https://studfile.net/preview/5726301/page/6/>

Drozdiuk Olga, student EME-11

FORMATION AND DEVELOPMENT OF FORMS OF DIALECTICS

Formulation of the problem: Analysis of the formation and development of dialectics as a philosophical method of knowledge. Dialectics was and remains one of the key tools of philosophical research, but its various forms had different interpretations and goals. In addition, the question remains as to whether these dialectic concepts are relevant in modern conditions, and how they can be applied to the analysis of both natural and social processes. It is important to find out how thinkers formed the dialectical method and what is its significance for the development of science and society.

Goal. The purpose of this work is to analyze the historical stages of the formation of dialectics as a philosophical doctrine, the study of the main forms of dialectics and the contribution of individual scientists to the development of this direction.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Explore the main stages of the formation of dialectics in the history of philosophy.
- Consider the contribution of the scientist Wilhelm Friedrich Hegel to the development of dialectics.

Presentation of the material. Dialectics is the doctrine of the development and change of phenomena and processes through the interaction of opposites. Its development has passed a difficult path, from ancient Greek philosophy to modern scientific theories. The formation of the dialectical method was an important stage in the development of philosophical thought, which significantly influenced the analysis of natural, historical and social processes.

1. The main forms of dialectics:

Ancient dialectics

In ancient Greece, dialectical ideas were introduced by philosophers like Heraclitus and Socrates. Heraclitus argued that constant change, driven by the struggle of opposites, defines reality, as expressed in his thesis «everything flows.» Socrates, on the other hand, developed a dialectical method of conversation, where truth is uncovered through dialogue and dispute. This laid the foundation for dialectical thinking and logic.

Classical German dialectics

The most complete embodiment of the dialectic was received in the works of George Wilhelm Friedrich Hegel. He developed a systematic dialectic based on the idea of movement through contradictions and their overcoming in the triad: thesis, antithesis, synthesis. Hegel believed that all aspects of reality - from nature to spirit - develop through internal contradictions that are overcome at a new level, leading to a higher form of being and thinking.

Marxist dialectics

Karl Marx and Friedrich Engels used Hegelian dialectics as a basis, but gave it a materialistic character. Within the framework of Marxist dialectical materialism, development is explained through the material conditions of life and the struggle of opposing class interests. Marxist dialectics became a key method for analyzing social and economic processes, emphasizing the importance of material factors in the development of society.

New Perspectives on Dialectics

In modern philosophy, the dialectical method remains relevant, extending into new areas of knowledge amidst technological and informational progress. It helps analyze complex interactions between social, economic, and natural phenomena. In the 21st century, dialectics is particularly applicable to global environmental and political issues, where resolving contradictions continues to drive development.

2. Georg Wilhelm Friedrich Hegel is one of the most influential philosophers in the development of dialectics, turning it into a fundamental method of knowing reality. His dialectic is not just a method of philosophical reflection, but a process of development of being itself, thinking and history. Hegel considered dialectics as a general principle of movement and change occurring through the interaction of opposites. The main point of his presentation of dialectics is the idea that development occurs by overcoming contradictions at the highest level.

The main elements of Hegel dialectics.

Hegel describes the dialectical process as a movement consisting of three stages:

A thesis is an initial idea or statement that represents a particular position or state of affairs. Antithesis is the opposite idea that denies or conflicts with the thesis. Synthesis is a new state resulting from overcoming the contradictions between thesis and antithesis. Synthesis not only unites both ideas, but also moves to a new level of development, where contradictions are resolved.

Development through contradiction.

Hegel believed that the development of reality is due to contradictions. These contradictions are not just conflicts, but the necessary stages of movement that push the process to a higher form. Without contradictions, there is no progress, since it is their interaction that leads to changes and new solutions.

Absolute spirit.

The central idea of Hegel's dialectic is the development of a «spirit» that encompasses all forms of cognition, thought, and being. The spirit passes through stages ranging from simple awareness of individual consciousness (subjective spirit) to the highest form of self-consciousness, where the individual is aware of his place in society (objective spirit), and finally to absolute knowledge (absolute spirit), covering all reality.

Becoming truth through process.

Hegel considers that truth is not static. It arises from a constant process of movement and change. Truth is a dynamic process in which all contradictions must be overcome. Hegel argued that the path to truth is a process of constantly thinking about and testing ideas through interaction with opposing concepts.

The influence of Hegel's dialectics

Hegel's dialectical method has influenced many fields, including Marxist philosophy, political theory, and theology. Hegel's dialectic is a universal method that explains development through the interplay of opposites, where conflicts and contradictions drive the evolution of thought, society, and the universe.

Conclusion. Dialectics is an integral part of philosophical thinking and remains relevant in the modern scientific world. It provides a method for understanding change and development in all areas of life. The scientist Hegel showed that development

and changes in all spheres of life - nature, thinking, society - occur through overcoming contradictions. All these processes are interrelated and subject to dialectical law. Hegel also argued that development is an inevitable process that moves forward through the constant resolution of conflicts and contradictions, which leads to the achievement of new levels of being and thinking.

List of references:

1. Kasyan V. I. Philosophy: teaching. Assoc. □ для вузів □/V.I. Cassian. - K.: Knowledge, 2004. S. 144-161.
2. Philosophy: teaching. Poset /Ed. Yu. V. Osichnyuk. K.: Atika, 2003. - S. 357-436.
3. Philosophy: justification /[L. V. Gubersky, V. P. Andrushchenko, I. V. Boichenko et al.]; as amended by I. V. Nadolny. -3rd ed. K.: Vikar, 2003. - S. 222-260.

Zaremba Sofia, student of MEVMB-11

PLATO'S PLACE IN THE HISTORY OF PHILOSOPHY.

Formulation of the problem: Plato is probably one of the most prominent thinkers in history philosophy. For this reason, educated readers of nearly every period have in some way been influenced by him, because the questions he raises are so profound and the strategies so richly suggestive and provocative. Plato shaped his philosophy in several ways: soul, the function of the myth, ideas - theory of forms, politics, epistemology et al. Analyzing of his thoughts is a key not only to understanding his contributions to philosophy but it encourages to systematic approach to questions of existence, knowledge, and ethics. He was deeply aware of how philosophy ought to be understood, including its scope and ambitions. His ideas led to a redefinition of philosophy, which can now be viewed as a systematic and rigorous exploration of ethical, political, metaphysical, and epistemological issues.

Goal. Identify Plato's role for philosophy and his impact on human in general.

Following tasks:

- To find out which Plato's thoughts created his philosophy.
- To identify place and influence of Plato on philosophy.

Presentation of the material. Plato solves the main question of philosophy idealistically. According to Plato soul is immortal and can't be connected with body. It is eternal and body obey it. The soul consisted of three parts, each one corresponding with a particular desire or love: nobility, desire, and wisdom and it defines our behavior. What about knowledge? It is an activity of soul affected by internal process and feeling. Perfect knowledge belongs only to the Gods. Human knowledge is based on philosophy, and is always imperfect.

The relationship of Plato and Socrates was similar intellectually so Socrates was a motivation for Plato's development. Socrates was definitely influenced on his consciousness. His impact on Plato's philosophical approach can be observe in Plato's own dialogues, where he often uses similar methods to explore ideas intensively. It is one of the features that makes Plato's writings unique. Through dialogue Plato presents his philosophical ideas. He uses debate between participants in the dialogues to show many points of view what his philosophical ideas imply. Metaphors help make philosophical ideas accessible while encouraging readers to interpret deeper meanings as well. This is clearly noticeable in almost all of his works. For instance, in The Republic he used the cave allegory to illustrate the difference between the world of sense perception and the world of ideas. Plato puts forward, his vision of an ideal state, he also does it of a dialogue's forms, ruled by philosopher-kings endowed with the appropriate kind of wisdom.

Plato also recommended the idea of specialization within this society that is based on merit. Different people have different talents or skills; therefore, they should choose different roles based on their aptitude rather than social status or hereditary lineage. For Plato, the role of politics is to create unity. The state arises because a person as an individual cannot ensure the satisfaction of his main needs. Reflection on politics is focused on the process of human growth as a member of the organic polis. Plato suggests that the truth of philosophy coincides with the truth of politics. If you were philosopher, you would become a successful politician and will create the state. Plato distinguishes four forms of government and criticizes why each subsequent form is worse than the previous one.

- 1) Tipocracy - the power of authoritative people who are famous for their high morals-these qualities.
- 2) Oligarchy - the power of the rich.
- 3) Democracy is the rule of the people, which, according to Plato's description, is very similar to anarchy.

Moreover, he writes that the disease that dominates the oligarchy will destroy democracy. This disease is arbitrariness, as a result of which democracy turns into tyranny, and from the highest freedom comes the cruellest slavery.

- 4) Tyranny is the indivisible power of one person.

Plato founded the Academy of Athens, the first institution of higher learning in the Western world. Here, Plato inspired both, himself his students. It can be called first institution of higher education. Plato's central work is a famous Theory of Forms. The main idea of this theory that people initially see mere shadows but eventually can perceive real objects illuminated by the sun (true Forms). The Theory of the Forms is what is known as a metaphysical theory and based on reality. But what are Forms? The Forms of what is really real, and they are the Form of certain things that appear to us. Physical objects are characterized by change and imperfection. It is perceived through our senses or conversely. But the other hand, forms are absolute and objective in their nature. For example, there is an ideal form of beauty. Physical objects or individuals may possess varying degrees of beauty but can never fully capture or replicate this perfect Form of beauty.

Plato had a huge impact on development of philosophical thought. His theories are fundamental to philosophical science. His ideas can be traced not only in philosophy, but also in the world culture. His works, particular dialogues in which he reveals ideas about justice, knowledge, truth and the nature of reality, became the basis for the further development of metaphysics, ethics and political philosophy. This explains his place in the history of philosophy because he is known all over the world. His ideas had a lasting impact on Western philosophy despite criticism. Many critics do not agree with Plato regarding the worldview, state system and the soul, but Plato is one of those who we must listen to.

Conclusion. Plato - is one of the greatest thinkers of antiquity. Due to the fact that the basis of Plato's teaching was philosophical idealism, Plato made a greater impression on thinkers inclined to idealism, and they could see examples for their ideas and works. His creativity brought wealth to the whole world. Plato is one of those who became eternal companions of humanity in their continuous search for truth and justice, unceasing desire for a more reasonable and perfect life. His influence can be explored in the writings of philosophers such as Aristotle, in medieval theology and modern philosophy, that makes it a kea of understanding of development of philosophical ideas. Plato not only laid the foundations of philosophy, but he also created a system of thought that influenced all subsequent generations of philosophers. Plato was the first to ask many of the questions that philosophers would be obsessed with for the next couple thousand years.

List of references.

1. Plato (Stanford Encyclopedia of Philosophy) URL: <https://plato.stanford.edu/entries/ancient-soul/>
2. Plato Greek philosopher Constance C. Meinwald The Editors of Encyclopedia Britannica URL: <https://www.britannica.com/contributor/Constance-C-Meinwald/5879>
3. Richard Mervyn Hare. Plato. — Oxf. : Oxford University Press, 1982. URL: <https://archive.org/details/plato0000hare/page/n9/mode/2up>
4. Cooper, John M.; Hutchinson, D.S. Plato: Complete Works. — Hackett Publishing, 1997. URL: <https://archive.org/details/details/plato-complete-works-plato-john-m-cooper-d-s-hutchinson-z-library>

Івашко Олександра, студентка гр. МВСК-11

ФІЛОСОФІЯ ТА РЕЛІГІЯ

Постановка проблеми. Філософія та релігія завжди були невід'ємною частиною людської культури та мислення. Обидві вони прагнуть відповісти на найглибші питання буття: «Що є сенс життя?», «Що таке добро і зло?», «Як людина повинна жити?». Проте їхні методи, засоби пізнання і кінцеві висновки часто різняться. Філософія базується на раціональному мисленні, сумнівах і пошуку логічних обґрунтувань, тоді як релігія звертається до віри, одкровення та традицій. Історія людства містить приклади як співіснування, так і конфліктів між філософією та релігією. Постає питання: чи можуть філософія та релігія гармонійно співіснувати, чи їхня природа веде до неминучого протистояння?

Мета: Дослідити складні взаємодії між філософією та релігією, розглядаючи їхні основні відмінності, історичні приклади співпраці та конфліктів, а також їхній вплив на формування світоглядів і розвиток суспільств.

Завдання:

Для досягнення мети цього дослідження необхідно виконати такі завдання:

1. Описати основні відмінності між філософією та релігією у підходах до пізнання світу.
2. Розглянути історичні приклади взаємодії філософії та релігії, такі як схоластика у середньовіччі та критика релігії у період Просвітництва.
3. Дослідити конфлікти між філософськими і релігійними ідеями, зокрема в контексті етики та науки.
4. Вивчити сучасне співіснування філософії та релігії на тлі науково-технічного прогресу та глобалізації.

Виклад матеріалу.

Філософія та релігія з самого початку були двома основними способами осмислення світу. Якщо релігія будується на вірі у надприродне, вищу силу або божественне одкровення, то філософія завжди покладалася на раціональне мислення, логіку та критичний аналіз. Відмінність у підходах полягає в тому, що філософія ставить під сумнів навіть ті речі, які вважаються незаперечними, тоді як релігія часто пропонує тверді, непохитні істини, засновані на вірі та священних текстах.

В етиці релігія часто ґрунтується на божественних заповідях, які пропонують вічні моральні принципи, що не залежать від змінних обставин. Наприклад, християнська етика будується на ідеї любові до ближнього, поваги до божественних законів і принципів милосердя. Філософія, своєю чергою, пропонує різні підходи до вирішення етичних проблем. Наприклад, утилітаризм (Джон Стюарт Мілль) стверджує, що дії повинні оцінюватися за їхнім наслідками, тобто те, що приносить найбільшу користь найбільшій кількості людей, є морально правильним. Існують також інші філософські етичні концепції, такі як моральний релятивізм, що ставить під сумнів існування абсолютних моральних норм.

Історичні приклади співіснування та конфліктів Одним з найбільш відомих прикладів співіснування філософії та релігії є середньовічна схоластика. Філософи того часу, такі як Фома Аквінський, намагалися синтезувати релігійні догми з філософськими ідеями, використовуючи раціональні методи для обґрунтування релігійних істин. Вони прагнули

довести, що існує гармонія між вірою і розумом. Наприклад, Фома Аквінський стверджував, що можна раціонально обґрунтувати існування Бога, і намагався створити філософську систему, яка б не суперечила християнським віруванням.

Однак, не завжди релігія і філософія перебували в гармонії. Період Просвітництва став часом критики релігії з боку філософів-раціоналістів, таких як Вольтер і Декарт. Вони вважали, що релігія часто є перешкодою для розвитку науки і прогресу, оскільки її догми суперечать раціональному пізнанню. Вольтер, зокрема, був відомий своєю критикою католицької церкви та її впливу на політику і суспільне життя. Він стверджував, що люди повинні покладатися на свій розум і наукові досягнення, а не на сліпу віру.

Фрідріх Ніцше, німецький філософ XIX століття, пішов ще далі, оголосивши «смерть Бога». Він стверджував, що релігія більше не відповідає на запити сучасної людини і що мораль, заснована на релігійних принципах, обмежує людський потенціал. Ніцше вважав, що людина повинна сама створювати свої моральні цінності і відповідати за своє життя.

Конфлікти у науці та етиці Один з найгостріших конфліктів між філософією та релігією виник у контексті наукових відкриттів. Наприклад, у випадку з теорією геліоцентризму, розробленою Миколою Коперником, католицька церква засудила його роботи, оскільки вони суперечили біблійній картині світу, згідно з якою Земля була центром Всесвіту. Конфлікт між наукою і релігією з того часу залишився актуальним, оскільки багато наукових відкриттів ставили під сумнів релігійні догми.

Водночас, у XX столітті виникли нові етичні дилеми, пов'язані з розвитком технологій, медицини та генетики. Наприклад, дискусії щодо еутаназії, абортів або штучного інтелекту часто викликають конфлікти між релігійними та філософськими підходами до питання про те, що є морально правильним. Релігія надає моральні принципи, що базуються на догмах, тоді як філософія пропонує критичний аналіз і шукає обґрунтовані рішення на основі логіки та досвіду.

Сучасне співіснування філософії та релігії У сучасному світі філософія і релігія продовжують співіснувати, хоча іноді й вступають у конфлікт. У деяких суспільствах релігія залишається основним джерелом моральних норм і світоглядних уявлень, тоді як філософія пропонує альтернативні шляхи вирішення етичних і соціальних проблем. Особливо це видно в контексті глобалізації, коли стикаються різні культурні, релігійні та філософські підходи до проблем людського існування.

Водночас, сучасна філософія продовжує розвивати концепції, що піддають сумніву роль релігії в сучасному світі. Наприклад, філософи-атеїсти стверджують, що релігія не є необхідною для встановлення моральних норм і що раціональне мислення та науковий підхід можуть замінити віру у надприродне.

Висновки.

Філософія та релігія залишаються двома важливими сферами людської думки, які часто перетинаються, співпрацюють, але іноді й конфліктують. Вони намагаються дати відповіді на одні й ті ж питання, проте використовують різні методи та підходи до пізнання істини. Історія показує приклади як гармонійної співпраці, так і гострого протистояння між філософією і релігією. Незважаючи на конфлікти, вони обидві продовжують відігравати ключову роль у розвитку людської культури, етики та світоглядних концепцій.

Сучасний світ вимагає нових форм діалогу між філософією і релігією, особливо в умовах швидкого науково-технічного прогресу та глобалізаційних процесів. Філософія продовжує розвивати критичне мислення, пропонуючи різні способи вирішення моральних та етичних дилем, тоді як релігія надає незмінні моральні орієнтири та духовну підтримку. Їхнє співіснування та взаємодія можуть сприяти побудові гармонійного суспільства, яке буде враховувати як раціональне, так і духовне начало в житті людини.

Список використаних джерел:

1. Буслинський В.А., Скрипка П.І. Основи філософських знань: підручник. Львів: Новий світ – 2000, 2006.
2. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: навчальний посібник. Львів: Новий Світ – 2000, 2007.
3. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра. Київ: Основи, 2001.
4. Вольтер. Філософські листи. Київ: Основи, 2004
5. Аквінський, Фома. Сума теології. Київ: Дух і Літера, 2007.
6. Кант І. Критика чистого розуму. Київ: Юніверс, 2009.
7. Коперник М. Про обертання небесних сфер. Київ: Основи, 2005.
8. Макіавеллі Н. Державець. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf.

Krasnoshchoka Khristina, student of MVSK-11

MAN IS THE HIGHEST VALUE OF SOCIETY

Formulation of the Problem: The assertion that humans are the highest value in society may seem like a mere platitude. However, upon deeper reflection, it becomes clear that this is not merely a pleasant phrase but a fundamental principle underlying any civilized society.

When we say that humans are the highest value, we mean that every individual has a right to life, liberty, and dignity. Regardless of their origin, skin color, religion, or other characteristics. Every person has the right to develop their abilities.

Society should create conditions for each of us to realize our full potential. Every person has a right to happiness, which includes not only material well-being but also a sense of life satisfaction, love, and friendship.

Goal: To explore the philosophical and sociological aspects of the concept of «human as the highest value in society.»

Presentation of the Material: This topic will always remain relevant. Many people forget about themselves and place too much importance on other, less significant things.

Imagine a world without wars, disputes, or misunderstandings. Imagine being a part of such a world. Isn't it a wonderful feeling? It's a world where we care for each other, help those in need, and celebrate each other's successes. We can create such a world if we recognize that humans are the highest value in society. How can we do this? It's actually easier than we think, but at the same time difficult. What is most important? We must understand that each of us has the right to life, liberty, education, health, and dignity. When we understand this, we have the opportunity to build friendly relationships and create a just attitude towards people. Most importantly, we are making the world a better place for ourselves and for our lives.

1. Erich Fromm argued that a person is not just a component of society but its ultimate goal. He emphasized that the development of society should be directed towards unleashing the potential of each individual, creating conditions for their all-round development. Society, in his opinion, should serve people, not the other way around.

Fromm is absolutely right in asserting that a person is not just a biological machine. We are the creators of our lives, our achievements, and our history. Each of us has the potential for growth and development, and it is the desire for self-realization that drives us forward. I believe that it is in the process of self-knowledge and understanding the world that we find true joy and meaning in life.

Creativity is not just about painting pictures or writing music. It's any process in which we create something new, be it an idea, a project, or even just a new perspective on familiar things. It's this ability to create that makes us unique and sets us apart from other living beings. I believe that each of us can develop our creativity, and this opens up endless possibilities for us.

2. However, Erich Fromm argued that the most acute problem in human development is the alienation of a person from the world and from oneself. Alienation, according to Fromm, is a state when a person feels separated from oneself, other people, nature, and society as a whole. This is a feeling of loss of connection with what makes us truly human - our feelings, needs, creative potential.

The development of technology has led to people becoming just small cogs in a large production machine. They feel alien in the world they have created themselves. People have become dependent on social media, believing that creating quality content is their life purpose.

Modern life is often characterized by a feeling of loneliness and isolation, even among a large number of people. Social networks, although they bring us closer together, at the same time create the illusion of communication and don't allow us to feel true closeness.

Many people feel that their lives are devoid of meaning and purpose. They can't find themselves in work, in relationships with other people.

Ways to Overcome Alienation

Fromm proposed several ways to overcome alienation and return to a sense of unity with oneself and the world:

- Developing creative abilities: creating something new, expressing oneself through art, music, literature helps a person feel vital and significant.
- Deep personal relationships: love, friendship, mutual understanding with other people allow you to feel a sense of belonging to something greater than yourself.
- Maintaining a connection with nature: communicating with nature helps a person feel like a part of something bigger and restore lost harmony.
- Social activism: participating in public life, fighting for justice and equality allows a person to feel their significance and influence on the world.

Conclusion

Erich Fromm's ideas about humans as the highest value in society remain relevant today. They remind us that material well-being is not an end in itself, and true happiness lies in personal development, deep interpersonal relationships, and harmony with oneself and the world. Especially in the age of social media and the constant race for material wealth, this reminds us that true happiness lies not in likes and followers, but in developing our talents and finding our place in the world. By engaging in creativity, learning new things, and communicating with different people, we can overcome alienation and find true happiness.

List of references:

1. Erich Fromm. «To have or to be» / Trans. with him AT. Mykhaylova and A. Beet. Kyiv: Ukrainian writer, 2010. 222 p.
2. Erich Fromm. To have or to be? / Trans. from English G. IN. Yanovska Kharkiv: «Family Leisure Club» Book Club, 2020. 304 p.

ХРИСТИАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження теми «Християнство і філософія в Київській Русі» полягає в тому, що цей період є ключовим у формуванні духовних та культурних основ української державності. Введення християнства в 988 році не тільки вплинуло на релігійне життя, але й стало стимулом для розвитку філософської думки, літератури та мистецтва. Аналіз цих процесів допомагає краще зрозуміти витoki української ідентичності, культурної спадщини та роль релігії у формуванні світогляду давньоруського суспільства. Сучасні дослідження також дозволяють глибше оцінити взаємозв'язок між релігією і філософією, що вплинули на становлення моральних і етичних принципів, які до сьогодні мають значення для української культури та суспільства.

Мета дослідження: Метою дослідження є вивчення впливу християнства на розвиток філософської думки в Київській Русі, аналіз взаємодії релігійних і філософських концепцій того періоду, а також виявлення їхнього впливу на формування світогляду та культурної спадщини давньоруського суспільства.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати процес християнізації Київської Русі та його вплив на культурний та інтелектуальний розвиток держави.

2. Вивчити основні філософські ідеї, що поширювались у Київській Русі під впливом християнства.

3. Дослідити взаємозв'язок між християнською теологією та античними філософськими традиціями, які впливали на світогляд тогочасного суспільства.

Виклад матеріалу. Процес християнізації Київської Русі розпочався з хрещення князя Володимира Великого в 988 році, що стало переломним моментом в історії держави. Це подія не тільки змінила релігійний ландшафт, замінивши язичництво християнською вірою, але й мало глибокий вплив на культурний та інтелектуальний розвиток Київської Русі.

Християнство привнесло нові культурні норми та традиції. Поширення християнської віри сприяло будівництву церков, соборів, створенню іконопису та розвитку релігійної архітектури. До Київської Русі потрапили візантійські мистецькі зразки, що стимулювало розвиток власного стилю в архітектурі та мистецтві, зокрема будівництво таких відомих храмів, як Софія Київська та Десятинна церква.

З приходом християнства до Київської Русі почала проникати писемність, зокрема через переклади релігійних книг з грецької та старослов'янської мов. Філософські проблеми піднімає і митрополит Нікіфор у своєму листі князю Володимирі Мономаху розкриває своє філософське бачення людської душі. Він вважав, що душа безсмертна та складається з розуму, відчуттів та волі. [1, 77с.] Це сприяло розвитку освіти та поширенню грамотності серед знаті та духовенства. Важливою частиною цього процесу стало заснування шкіл при церквах, де навчали читати, писати та вивчали релігійні тексти.

Християнство принесло до Русі не тільки нову віру, але й філософські концепції, зокрема ідеї про моральність, гріх, спасіння та роль людини в світі. Поширювались твори отців церкви, які поєднували теологічні та філософські ідеї. За структурою цей світогляд наближався до античного. [2, 291с.] Це заклало основу для розвитку морально-етичних норм, які стали ключовими в світогляді давньоруського суспільства.

Розвиток філософської думки у Київській Русі також знайшло своє відображення у літописах та творах церковного характеру, проповідях та повчаннях. [3, 326с.] Під впливом християнства в Київській Русі поширювались філософські ідеї, що стосувалися світобудови, моралі та етики. Однією з головних ідей було визнання Божої всемогутності та справедливості, що встановлювала моральні норми для суспільства. Християнська філософія також наголошувала на духовному вдосконаленні людини, вважаючи її образом і подобою Бога, наділеною свободою вибору. Важливу роль відігравали етичні принципи, такі як любов до ближнього, прощення та смиренність.

Також християнство привнесло новий погляд на історію, де час сприймався лінійно: від творіння світу до кінця часів. Цей погляд впливав на світосприйняття та відповідальність за власні вчинки. Ідея мудрості як Божого дару стала основою для поширення знань і розвитку освіти, зокрема через переклади релігійних текстів. Особливе місце займала концепція дуалізму душі і тіла, де душа розглядалася як безсмертна сутність, що має відповідати перед Богом після смерті. Важливим було й синтез християнської думки з елементами античної філософії, що впливали на розуміння етики та природи буття.

Взаємозв'язок між християнською теологією та античними філософськими традиціями формувалася упродовж кількох століть і був складним процесом. Християнство виникло в греко-римському культурному середовищі, тому неминуче зазнало впливу філософських ідей, які домінували на той час. Особливий вплив справили такі філософські школи, як платонізм, стоїцизм і неоплатонізм.

Ідеї Платона, зокрема його вчення про світ ідей і матеріальний світ, позначилися на християнській теології. Платон вважав, що матеріальний світ є лише тінню справжнього, і це знайшло своє відображення у християнському

уявленні про тимчасовість земного життя в порівнянні з вічністю. Августин Блаженний є одним із тих, хто адаптував ці платонічні погляди до християнських концепцій.

Стоїцизм, зі своїм вченням про контроль над емоціями і життя відповідно до природи, також вплинув на християнську етику. Стоїки вважали, що мудрець повинен слідувати божественному логосу, що в християнстві було перетворено в ідею Христа як Божого Слова. Ця ідея, поряд із поглядами на доброчесність і контроль над пристрастями, стала частиною християнської етики.

Висновок. Християнська теологія, яка поєднувала віру і раціональне мислення, впливала на формування моральних норм і суспільних цінностей. Це сприяло розвитку писемності, освіти та філософських роздумів на релігійно-етичні теми, що, в свою чергу, зміцнювало духовний авторитет князівської влади. Таким чином, християнство стало основою для інтеграції філософських знань, привнесених із Візантії, до культурного життя Київської Русі, що заклало фундамент для подальшого розвитку руської духовності та філософії.

Список використаної літератури :

1. Концеба А. А. Християнство та філософія Київської Русі. Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Наук. ред. 2021. 77–78с.
2. Мозговий І. П. та Васюріна А. О. «Початки філософії в київській русі.» XIII Міжнародна наукова конференція «Завдання і проблеми науки і практики». 2020. 291 с.
3. Киселиця С. В., та Конопля Я. Ю. «Філософська думка Київської Русі та її вплив на сучасну українську філософію.» Чернігів: НУ» Чернігівська політехніка». 2021. 325-327с.

Ліщук Вікторія, студентка гр. МЕНМ-11

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ФОРМ ДІАЛЕКТИКИ

Постановка проблеми. Проблема діалектики як форми пізнання світу та способу мислення має давню історію, що сягає античності, але з часом набуває нових форм і методів. Спочатку діалектика виникла як спосіб ведення дискусії, але поступово вона перетворилася на метод пізнання, що допомагає зрозуміти складні зв'язки між явищами та процесами в світі. Розвиток діалектики від мистецтва спору до філософської системи відображає еволюцію мислення людства, а також показує, як змінюються погляди на природу істини та сутність знання. Отже, необхідно вивчити історичний розвиток діалектики, її основні форми та способи застосування у пізнанні світу.

Основною метою дослідження є аналіз становлення і розвитку діалектики як методу пізнання і взаємозв'язку між явищами, а також розкриття її сучасного значення для філософії та науки.

Завдання дослідження: розглянути основні етапи становлення діалектики як важливого філософського методу, простеживши її розвиток від античності до сучасних теорій; дослідити, як діалектика відігравала ключову роль у середньовічній та новітній філософії, допомагаючи формувати філософські та освітні підходи того часу; визначити актуальне значення діалектичного методу для сучасних наукових галузей, показуючи, як цей підхід впливає на розуміння складних явищ у різних науках.

Основний матеріал. Першим етапом становлення діалектики є античний період, коли діалектика постала як мистецтво ведення дискусії. Античні філософи, зокрема Сократ, Платон, та Арістотель, вбачали в діалектиці засіб досягнення істини через діалог. Так, Платон розумів діалектику як спосіб віднаходження істини через логічне протистояння різних позицій, що стимулює активне мислення. Саме в античності утвердилось первісне розуміння діалектики: Спочатку діалектику розуміли як мистецтво вести дискусію, маючи на увазі дискусію, спрямовану на взаємозацікавлене обговорення проблеми з метою досягнення істини шляхом протиборства думок, поглядів [1, с. 155].

Наступний етап у розвитку діалектики – середньовічна філософія, де діалектика почала відігравати важливу роль у системі освіти, стаючи частиною «сім вільних мистецтв». Діалектика набула значення основи логічного мислення і методології у середньовічних університетах. Філософи, такі як П'єр Абеляр, використовували діалектичний метод для з'ясування суперечливих тверджень і доказів. Як зазначається, в середньовічній філософії діалектиці належало одне із провідних місць в системі освіти [2], що вказує на її особливу роль у формуванні мислення.

Згодом, у Новий час діалектика набула оновленого значення. Філософи епохи Просвітництва, такі як Декарт і Спіноза, розробляли нові методи філософського пізнання. Проте найбільшого значення діалектика набуває у філософії Гегеля. Саме Гегель вважається засновником діалектики як системного методу, де розвиток явищ розглядається як боротьба і єдність протилежностей. На думку Гегеля, будь-який розвиток відбувається через заперечення старих форм і народження нових, що відповідає принципу «тезис – антитезис – синтез». Це стало ключовим моментом у розумінні діалектики як універсального закону розвитку природи, суспільства і мислення.

Сучасна філософія продовжує розвивати ідеї діалектики, розглядаючи її як інструмент для аналізу складних систем та процесів. Діалектика виступає підґрунтям системного мислення і надає можливість осмислити зв'язки між окремими явищами та подіями. Сучасні вчені застосовують діалектичний метод у багатьох галузях, таких як соціологія, політологія, фізика та біологія. Завдяки діалектичному підходу стало можливим досліджувати процеси,

що характеризуються суперечливими впливами, такими як адаптація та зміна, стабільність і розвиток. Діалектика допомагає виявляти і пояснювати тенденції у розвитку систем, що дозволяє більш глибоко зрозуміти закономірності змін у природі та суспільстві. Саме тому діалектика – це розуміння світу і спосіб мислення, за якого різні явища, предмети розглядаються в їх взаємозв'язку, у взаємодії протилежних сил, тенденцій у процесі зміни, розвитку [3].

Висновок. Діалектика пройшла складний шлях розвитку від античних дискусій до сучасної філософської системи, яка дозволяє зрозуміти взаємозв'язки та протиріччя у розвитку світу. Вона не лише формує методологічну основу для філософського дослідження, але й виступає практичним засобом для наукового аналізу складних процесів. У результаті дослідження можна дійти висновку, що діалектичний метод залишається актуальним та необхідним для розуміння динамічних змін у природі та суспільстві. Сьогодні діалектика є універсальним інструментом, що забезпечує глибоке і системне осмислення реальності, роблячи її значущим елементом як філософії, так і наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – 2ге вид., допов. і переробл. Х. : Право. 2012. 312 с.
2. Діалектика та її альтернативи. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/
3. Касьян В. І. Філософія: навч. посіб. [для вузів] / В. І. Касьян. К. : Знання, 2004. С. 144–161. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/94718-47-dalektika-ta-alternativi.html>

Matsko Anastasiia, student of MEBMB-11

THE PROBLEM OF HUMAN IMMORTALITY:DIFFERENT MANIFESTATIONS AND ASPECTS.

Formulation of the problem: The dream of everlasting life has fascinated people for centuries. Many cultures believe that we can somehow evade or conquer death and attain eternal existence. This longing for immortality is a persistent aspect of human life. As Ambrose Bierce humorously pointed out, immortality is something people crave, fight for, trick others for, and would even risk their lives to achieve. However, is it sensible to rely on the prospect of living forever?

Goal. To reveal the main aspects of human immortality from different philosophical and scientific perspectives.

- To reveal this we should follow an outline:
- Philosophical aspects
- Several types of immortality ,ways to achieve it
- Biological and technological immortality

Presentation of the material. In many ancient Eastern cultures, death is not seen as a complete disappearance. It is believed that after physical death, a person passes into another state of existence, where they continue to communicate with their ancestors. This transition is not seen as a punishment, but rather as a reward for earthly suffering. It is a kind of transformation that allows the soul to free itself from earthly bonds and begin a new stage of existence.

1. The philosophy of life considers the concept of «life» in relation to death.

Existentialists emphasise that true self-awareness is possible only through confrontation with death.

One of the founders of existentialism,Karl Jaspers, focused his attentionon the experience of people who were between life and death, trying to understand how they perceive the world and the meaning of their existence. His work set him apart among the philosophers of the twentieth century.

Other philosophical movements, such as pragmatism, Marxism and personalism, in contrast to existentialism, emphasized on the complexities of life rather than death. Many thinkers were interested in the question of death. For example,Plato, referring to Socrates, considered philosophy as a preparation for death. Socrates and Plato viewed death in the context ofof moral perfection.

Martin Heidegger, another influential existentialist, wrote about death as a way of achieving true being. In his view, the fear of death is central to human existence.This fear opens up the understanding of the inevitability of the end.

Stoicism also prepared people for death as a natural process.Stoics such as Marcus Aurelius believed that death, like all stages of life, was a part of nature and should not be feared. They preached the perception of death as a natural phenomenon that cannot be avoided.

Christian philosophy also pays attention to death. Augustine of Hippo His Holiness argued that the existence of God and the immortality of the soul can be proved through reason. According to he said, human understanding has limits, but intuition and divine revelation help to comprehend the highest truths.

Contemporary philosophy often takes a pessimistic view of death, but a comprehensive approach to this phenomenon, both biological and social, requires a humanistic view. In Ukrainian culture (H. Skovoroda,Taras Shevchenko) considered the uniqueness of man and his place in the world. The human desire for life contradicts the inevitability of death.Only the presence of limited time gives life meaning, forcing people to think about how to to live their short period of of life.

There are different kinds of immortality, each showing how a person can live on after they die.

One way is through family. People want to keep their memories alive by having children and seeing their own traits in their grandchildren. This is because they pass down both physical and personality traits.

Another way is to preserve the body. This can be done through mummification or freezing the body with the hope of bringing it back to life in the future. This is common in societies where the body is very important.

Some people believe in a spiritual kind of immortality. They think that after death, their body and spirit become part of the universe. This idea is common in Eastern religions and materialistic beliefs.

People can also become immortal through their achievements. This includes things like scientific discoveries, art, or military victories. These things help people remember them. But both heroes and bad guys can become famous in this way.

Finally, some people believe in spiritual immortality. This means finding peace and feeling connected to the universe. They can do this through meditation and other spiritual practices.

- There are different ways to achieve immortality.
- One way is to believe that parts of your body will live on in nature.
- Another way is to create things that will last after you die.
- A third way is to live a good life and help others, without worrying about being famous.

3. The idea of the immortality of the soul and the possibility of its rebirth, once confined to religious and philosophical teachings, is now gradually moving into the realm of science fiction, which often paves the way for a future reality. Modern technologies, such as genetic engineering and computer science, open up new prospects for humanity that until recently seemed unattainable.

The reality of cloning already demonstrates that biological life forms can be reproduced at the molecular level. This confirms the long-held hypothesis that the atoms that make up a living organism can retain a form of «memory». If we can decipher this «memory» and find a way to transfer it to a new organism, we can talk about a kind of resurrection or rebirth.

Information technology also opens up many new opportunities. Today, there are methods for storing huge amounts of data, including information about a person's personality. In the future, it may be possible to create a digital copy of a person's brain, which will contain all their memories, knowledge and life experience. Such a copy could be transferred to another brain or used to create artificial intelligence that would contain all the individual traits of the original personality.

List of references:

1. Кікоть В. М., Скловський, Філософський аналіз проблем смерті та безсмертя. 2012. Наукові записки, вип. 12, част. II. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825163.pdf>
2. Нестеренко П. СМЕРТЬ ТА БЕЗСМЕРТЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СВІТОГЛЯДНА ПРОБЛЕМА. Серія філос.-політолог. студії. 2021. Випуск 35, с. 94–104 URL http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/35_2021/13.pdf
3. Iddo Landau. Immortality and the Meaning of Life. 2011 Department of Philosophy, Haifa University, URL: <https://philpapers.org/archive/LANIAT-5.pdf>

*Мацюк Віталій, студент гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Постановка проблеми. Людська свідомість, діяльність та творчість є фундаментальними аспектами розвитку особистості та суспільства. Питання їхнього взаємозв'язку та ролі в процесі самореалізації особистості, культурного й наукового прогресу досі залишається однією з ключових тем філософських, психологічних і соціологічних досліджень. Яким чином ці складові співіснують, стимулюють одна одну і сприяють саморозвитку та досягненню нових висот у пізнанні світу та самовираженні?

Мета. Мета дослідження полягає в аналізі взаємозв'язку між свідомістю, діяльністю та творчістю людини, виявленні основних механізмів, які спонукають до творчої діяльності, а також з'ясуванні, як творчість впливає на розвиток свідомості та суспільства в цілому.

Завдання

- Визначити основні поняття свідомості, діяльності та творчості.
- Проаналізувати зв'язок між свідомістю та творчим процесом.
- Вивчити роль діяльності в формуванні творчих здібностей людини.
- Дослідити вплив творчості на розвиток особистості та суспільства.

Виклад основного матеріалу 1. Поняття свідомості, діяльності та творчості

Свідомість є однією з найбільш загадкових складових людського існування, яка забезпечує процеси самопізнання, розуміння і усвідомлення світу та свого місця в ньому. Вона включає в себе здатність до рефлексії, пізнання та регулювання поведінки.

Діяльність виступає способом прояву свідомості в зовнішньому світі, це різноманітні дії, спрямовані на досягнення цілей, що мають соціальне, наукове або особистісне значення. Діяльність забезпечує формування навичок, знань і досвіду, необхідних для розширення можливостей творчості.

Творчість – це процес створення нових ідей, продуктів або рішень, що мають оригінальність і цінність. Вона є вищою формою діяльності, яка вимагає не тільки знань і навичок, а й уваги, натхнення та внутрішньої свободи.

Зв'язок свідомості та творчості

Творчість неможлива без свідомості, оскільки саме через усвідомлення власного досвіду та знань людина здатна вийти за рамки буденності й генерувати інноваційні ідеї. Свідомість виступає джерелом рефлексії та критичного мислення, що дозволяє індивідуальному творцеві аналізувати наявні знання, ставити під сумнів стереотипи й шукати нові шляхи розв'язання проблем.

Роль діяльності у формуванні творчих здібностей

Діяльність, як засіб накопичення досвіду та знань, є фундаментом, на якому будується творчість. У процесі діяльності людина розвиває свої вміння й навички, вивчає закони та принципи об'єктивної реальності, що дає їй основу для переходу на творчий рівень. Наприклад, художник повинен володіти технікою малювання, перш ніж зможе створювати інноваційні картини.

Вплив творчості на розвиток особистості та суспільства

Творчість не тільки формує особистість, але й визначає соціальний розвиток. Через творчі досягнення з'являються нові наукові відкриття, культурні цінності, технології, що розширюють можливості людства. Наприклад, унікальні твори мистецтва чи наукові відкриття змінюють уявлення про світ та залишають культурний спадок для наступних поколінь.

Висновок

Свідомість, діяльність і творчість є тісно пов'язаними між собою процесами, що сприяють всебічному розвитку особистості та суспільства. Діяльність забезпечує необхідний фундамент для творчості, тоді як свідомість відкриває можливості для виходу за межі буденності й формування інноваційних ідей. У свою чергу, творчість стає важливим чинником розвитку суспільства та прогресу людства в різних сферах життя.

Список використаної літератури

1. Губко М. Психологія творчості: Навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. С. 35–52.
2. Рибалка В. В. Психологія особистості та її самореалізації. Київ: Вища школа, 2000. С. 89–107.
3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Львів: Свічадо, 2004. С. 45–62.
4. Maslow A. H. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1970. P. 92–113.
5. Csikszentmihalyi, M. Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. New York: HarperCollins, 1996. P. 151–173.
6. Gardner, H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic Books, 1983. P. 63–87.
7. Бех, І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку. Київ: Либідь, 2005. С. 101–125.

*Нища Вікторія, студентка гр. ПР-13,
Юридичного факультету*

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Питання про сенс життя, будучи глибинною основою людської мотивації, найтіснішим образом пов'язане з розумінням специфіки людського існування, його природою й сутністю. У переломні епохи, сполучені із глибинними світоглядними кризами, ця проблема сьогодні стає особливо гостро. Зміни, що відбуваються в суспільстві, створюють якісно нову соціально-духовну атмосферу, її вирізняють відома суперечливість і боротьба поглядів, активні моральні пошуки, плюралізм думок, усвідомлення людиною змісту власного життя, активного пошуку свого місця й ролі в умовах мінливої дійсності.

Мета дослідження. Дослідити, як різні філософські та психологічні підходи допомагають людині осмислити власне існування.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати основні філософські концепції сенсу буття та визначити, як різні філософські школи розуміють пошук сенсу життя.

2. Дослідити психологічні теорії сенсу життя (зокрема логотерапію Віктора Франкла, теорії Маслоу, Еріксона) і зрозуміти їхній вплив на сучасну людину.

Виклад матеріалу. Філософські концепції сенсу життя формувалися протягом століть і відображають різні підходи до осмислення людського буття. Кожна філософська школа пропонувала своє бачення сенсу життя, вбачаючи його то в моральній досконалості, то у самореалізації. В античній філософії сенс життя часто поєднувався з моральними й етичними категоріями.

Сократ (470–399 рр. до н.е.) стверджував, що сенс життя полягає у самопізнанні й моральному вдосконаленні: «життя, яке не досліджується, не варте того, щоб його жити». Для нього сенс життя полягав у пошуку істини й розвитку власного внутрішнього «я». Платон (427–347 рр. до н.е.) вважав, що фізичний світ — лише відображення світу ідей, тому сенс життя — у прагненні до вищого блага й пізнання ідеального світу. Арістотель (384–322 рр. до н.е.) бачив сенс у досягненні евдемонії — щастя, що виникає від життя відповідно до чеснот. Щастя для нього було процесом, що ґрунтується на розумі й доброчесності.

У XX столітті філософи-екзистенціалісти запропонували новий підхід до сенсу життя, який наголошував на індивідуальній свободі й відповідальності. Жан-Поль Сартр (1905–1980) висунув тезу, що «існування передує сутності», тобто людина сама створює сенс свого життя через власний вибір і дії. Альбер Камю (1913–1960) у своїй концепції абсурду вказував на безмістовність існування, але закликав боротися з абсурдом і створювати свій сенс життя через боротьбу проти відчаю. Мартін Гайдеггер (1889–1976) підкреслював значення усвідомлення смертності: лише через розуміння скінченності людина може знайти справжній сенс і жити автентично.

Фрідріх Ніцше (1844–1900) у своїх працях піддав критиці традиційні релігійні й моральні цінності, вважаючи, що «Бог помер». Він стверджував, що людина повинна створити нові цінності, здатні надати їй життю сенс, і запропонував концепцію надлюдини, яка здатна перевершити старі моральні рамки. Постмодерністи, зокрема Жак Дерріда, вважають, що немає універсальних сенсів, а кожна людина надає своєму існуванню значення, відштовхуючись від власного досвіду і суб'єктивних цінностей.

Психологічні теорії сенсу життя також суттєво вплинули на сучасне розуміння цього поняття. Віктор Франкл, творець логотерапії, наголошував, що пошук сенсу — це основна рушійна сила людини. Сенс, за Франклом, можна знайти через творчу діяльність, переживання та навіть страждання, якщо воно неминуче. Франкл вірив, що кожна людина має здатність знайти сенс навіть у найважчих обставинах, як це було під час його перебування у концтаборі. Абрахам Маслоу у своїй ієрархії потреб стверджував, що на найвищому рівні знаходиться потреба в самоактуалізації, яка є важливим джерелом сенсу життя. Ерік Еріксон підходив до питання сенсу життя через свою психосоціальну теорію розвитку, в якій кожен етап життя пов'язаний із певними кризами, вирішення яких сприяє формуванню позитивного сенсу буття.

Усі ці концепції надають сучасній людині інструменти для осмислення свого існування. Логотерапія Франкла допомагає подолати екзистенційні кризи, показуючи важливість пошуку сенсу навіть у складних ситуаціях. Маслоу показує, що самореалізація та розвиток потенціалу є основою для відчуття значущості свого існування, тоді як теорія Еріксона пояснює, як протягом життя людина може змінювати свої цінності й цілі, адаптуючись до нових умов.

Висновок. Пошук сенсу життя — це процес, що має глибокі філософські й психологічні корені, який еволюціонував разом із розвитком суспільства. Філософські концепції від античності до постмодернізму показують різні шляхи осмислення людського буття, від пошуку моральної досконалості до визнання індивідуальної свободи та відповідальності за створення власного сенсу. Психологічні теорії Франкла, Маслоу та Еріксона доповнюють філософські підходи, зосереджуючись на самореалізації, подоланні криз і адаптації цінностей на різних етапах життя. В умовах сучасного світу, який стикається з новими викликами, значення цих концепцій лише посилюється, оскільки вони надають людям інструменти для осмислення свого існування та визначення цілей у постійно змінюваному середовищі.

Список використаних джерел

1. Турбан В.В. «Філософія життя й екзистенціалізм.» URL: http://www.irbisnbnv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbnv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmdups_2014_2.13_38.pdf
2. Решетов. О.О., В.Т. Кирильчук., З.В. Стежко. «Антична Філософія.» URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/3fea20c7-3867-42ad-8ebc-0f7440c2359a/content>
3. Кравченко К. «В пошуках сенсу життя: проблема самопізнання (за теорією Віктора Франкла).» URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26012/Vtrata%20I%20Znakhodzhennia%20Sensu%20V%20Butti%20Liudyny.pdf?sequence=1#page=110>
4. Горчинська Т. «Ієрархія потреб особистості крізь призму поглядів А. Маслоу.» URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2010/visnuk_10.pdf
5. Ключева. К. Є. «Трансформація смислотворення особистості через етапи проходження вікових криз за Еріком Еріксоном.» URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/59287>

*Окунь Соломія, студентка гр. МВСК-11
ННІМВ Ім. Б.Д. Гаврилишина*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Філософія, як спосіб осмислення реальності та пошуку істини, здавна була невід'ємною частиною людського світогляду на Сході і Заході. Проте характер і підходи до філософування значно різняться між західними і східними традиціями. Східна філософія тяжіє до більш символічного та морально-повчального спрямування, тоді як західна спрямована на аналітичне осмислення буття та раціональне дослідження

проблем світу. Це зумовлює необхідність дослідження та порівняння цих двох великих філософських традицій для виявлення основних спільних рис і відмінностей.

Основною метою дослідження є аналіз ключових рис західного та східного типів філософування через порівняння їхніх методів, принципів та основних тематичних напрямків, щоб виявити характерні особливості розвитку філософської думки в різних культурних контекстах.

Завдання дослідження: вивчити історичний розвиток філософських шкіл Заходу та Сходу, зокрема їхні підходи до осмислення реальності, сутності буття та природи людини. Слід дослідити, яким чином соціальні умови та культурні особливості вплинули на формування різних філософських парадигм. Окрім того, важливо проаналізувати, як змінювалися ці філософські підходи впродовж століть, та виявити їхній вплив на сучасні філософські дискусії.

Основний матеріал. Філософський розвиток Древнього Сходу мав характерні риси, що коренилися в специфіці Сходу як типу культури [1]. Більшість давньосхідних суспільств являли собою рабовласницькі деспотії, хоча це був інший, ніж в античному світі, тип рабовласництва [1]. Східні філософські системи були тісно пов'язані з релігією, що значно впливало на їхній розвиток та характер. Такі філософії, як конфуціанство, індуїзм, буддизм, даосизм, зосереджувалися не стільки на інтелектуальному осмисленні світу, скільки на практичному вирішенні життєвих питань, спрямованих на моральне вдосконалення та досягнення гармонії. Стиль східної філософії ближчий до художньо-образного, ніж до наукового, а сама філософія максимально наближена до морального повчання та навіть техніки людського удосконалення у певному способі життя [2]. Важливо зазначити, що в східній філософії велике значення приділялося не лише розумінню, але й практичному втіленню філософських принципів у повсякденному житті. Це виражалося у методах медитації, внутрішнього вдосконалення і пошуку єдності з природою, що було важливим елементом даосизму і буддизму. Окрім того, у давньосхідних філософіях світ осмислювався як єдина органічна система, де людина була частиною загального світового порядку, що передбачало прийняття законів природи та соціальної гармонії.

На противагу цьому, філософія Заходу розвивалася в зовсім іншому напрямку. Найбільше розвинені концепції буття Заходу розробили Платон та Арістотель, які заклали основи для формування раціональної і логічної традиції філософії. Платонівська концепція ідей, згідно з якою матеріальний світ є відображенням вищого світу ідей, сформувала один із ключових напрямів західної думки. Арістотель, натомість, підкреслював важливість вивчення конкретного світу, причинності та закономірностей, що лягло в основу наукового підходу. Західна філософія від самого початку тяжіла до систематичного і логічного осмислення реальності. Протягом тисячоліть на Заході розвинулися різні філософські напрями, зокрема стоїцизм, епікурейство, неоплатонізм, які поєднували в собі моральне вчення з раціональним аналізом світу.

У середньовіччі на західну філософію великий вплив мала християнська думка, яка підкорювала всі інтелектуальні пошуки єдиному духовному принципу, спрямованому на обґрунтування релігійної догматики. Однак з настанням епохи Відродження і Просвітництва західна філософія знову повернулася до індивідуалістичних та науково-орієнтованих підходів, зосередившись на питаннях раціонального пізнання, суб'єктивності та природи людини.

Протягом двадцятого сторіччя західну філософську школу цікавили питання, зв'язані не стільки з природою речей як таких, скільки з проблемами обґрунтованості самого підходу до осмислення реальності [1]. В цей період виникли нові філософські течії, такі як феноменологія, аналітична філософія, структуралізм та постмодернізм. Феноменологія на чолі з Едмундом Гуссерлем зосереджувалася на дослідженні людської свідомості та досвіду, намагаючись побудувати новий фундамент для філософії як науки про сутність досвіду. Аналітична філософія, з іншого боку, розробляла проблематику логіки і мови, акцентуючи увагу на точності висловлювань і логічних висновках. У 20 столітті також спостерігався посилений інтерес до екзистенційних питань – проблеми людської свободи, відчуження, вибору та відповідальності.

Західна філософія завжди прагнула до систематизації і категоризації знань, аналізуючи світ через логіку і раціональність. Філософія Сходу ж надає перевагу інтуїтивному та етичному способу осмислення реальності, де важливіше не знати, а бути — слідувати вченню і жити у злагоді з природою та суспільством.

Висновок. Порівняльний аналіз західного та східного філософування виявляє суттєві відмінності в їх підходах і цілях. Східна філософія тяжіє до морально-етичних та практичних аспектів життя, спрямованих на гармонію і самовдосконалення. Західна ж філософія орієнтована на раціональне осмислення світу через логіку і систематизацію знань. Хоча вони розвивалися в різних культурних умовах, обидві філософські традиції мають значний внесок у розуміння людського буття та пошук істини.

Список використаних джерел

1. Ткаченко В., Порівняльний аналіз східних та західних філософських думок, Детальна інформація: веб-сайт. URL: <http://referaty.com.ua/ukr/details/1618/>
2. Пішак О. В., Філософія: конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. 177с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ

Постановка проблеми. Проблема буття є однією з ключових у філософії, адже відображає основні питання людського існування та взаємодії з навколишнім світом. Сутність буття, його природа та значення хвилювали філософів від античності до сучасності, відображаючи прагнення досягти більш глибокого розуміння себе та всесвіту. Буття охоплює не лише матеріальну реальність, але й різні аспекти людського існування, такі як етичні, психологічні та соціальні елементи, і це питання продовжує залишатися актуальним у контексті сучасної філософської думки.

Метою дослідження є вивчення філософського змісту проблеми буття, аналіз основних підходів до розуміння буття та його значення у формуванні людської сутності.

Відповідно до мети формулюємо такі завдання дослідження:

- визначити основні філософські підходи до розуміння проблеми буття;
- проаналізувати концепцію буття як універсальної предметності, де людина самовизначається;
- дослідити зв'язок між етичним виміром та філософським осмисленням буття.

Основний матеріал. Філософія буття охоплює різні аспекти, починаючи від метафізики і закінчуючи етикою та антропологією. Деякі філософи розглядали буття як первісну субстанцію, що лежить в основі всього існуючого, а інші трактували буття через призму людської свідомості та самовизначення. В сучасній філософській думці поняття буття набуло більш різноманітних значень, а проблематика буття стала складнішою та більш багатовимірною.

Спроби осмислення буття з філософської точки зору передбачають вивчення не тільки фізичної, але й метафізичної реальності, а також взаємозв'язку між буттям і небуттям. У цьому контексті важливо згадати сучасні підходи, які намагаються осмислити природу людської сутності та знайти відповідь на питання: що означає бути людиною? Як відзначено в сучасних дослідженнях, «досить цікавими в сучасній філософській думці є спроби відшукати людське в самій людині, зацентрувавши при цьому увагу на відношенні людини до буття та на його бінарній протилежності (хоч це сьогодні дискусійне питання) – небутті» [1, с. 25].

Існує безліч підходів до трактування буття, один із яких пропонував Артур Шопенгауер. Він звертав увагу на зв'язок між буттям і моральністю, вказуючи на те, що сутність буття має етичний вимір. Шопенгауер вважав, що буття не обмежується матеріальним існуванням, а відображає і духовні та етичні аспекти, які мають вплив на розуміння природи речей та мотивів людської поведінки. Як писав Шопенгауер: «Остання й справжня розгадка внутрішньої сутності всіх речей має перебувати у тісному зв'язку з істинним розумінням етичного значення людських вчинків...» [2, с.106]. Ця цитата вказує на важливість етики в розумінні буття, адже людські вчинки є не лише вираженням особистих рішень, а й свідченням морального усвідомлення.

У філософії існує також підхід, згідно з яким буття розглядається як всезагальна предметність, що охоплює весь світ. У цьому контексті буття є простором для самовизначення людини, яка стає суб'єктом діяльності, формує свій власний світ і таким чином набуває власної сутності. Відповідно до цього підходу, буття визначає світ як такий, де людина стає активним творцем свого життя і реальності. Згідно з цим поглядом, «світ — це визначене буття, універсальна предметність, в якій людина самовизначається як суб'єкт діяльності, котрий створює власний світ — світ людського буття [3]». Це трактування підкреслює творчий аспект буття, де людина бере участь у створенні своєї особистої реальності.

Іншим важливим аспектом розуміння буття є проблема його протилежності — небуття. Ця бінарна протилежність є об'єктом дослідження як класичних, так і сучасних філософів, оскільки небуття є не лише філософською абстракцією, але і реальністю, яка може ставати частиною буттєвого досвіду людини, наприклад, у формі втрати або смерті. Цей аспект, по суті, є діалектичним протиставленням буття, але й взаємопов'язаним з ним, оскільки усвідомлення небуття змушує людину переглядати свої уявлення про буття. Звідси випливає, що буття і небуття формують основні елементи людського досвіду, які переплітаються і взаємодіють у процесі філософського пізнання.

Отже, буття має не лише матеріальний, але й духовний вимір, який значною мірою пов'язаний з моральністю, самовизначенням та творчою активністю людини. Ідея буття як універсальної предметності надає можливість дослідити буття не лише як зовнішню реальність, але і як внутрішній світ особистості, який формується через її вибори, дії та саморефлексію.

Висновки. Філософський зміст проблеми буття є багатовимірним і охоплює різні аспекти людського досвіду, від матеріального існування до етичної відповідальності і самовизначення. Підхід до буття як до всезагальної предметності розкриває людське існування у його багатогранності, де особистість виступає активним суб'єктом творення свого світу. Питання буття і небуття, його діалектична сутність залишається одним з ключових у філософській думці, оскільки усвідомлення небуття сприяє глибшому розумінню буття та спонукає до етичних роздумів. Таким чином, буття постає як процес самовизначення, що вимагає від людини не лише осмислення своєї сутності, але й морального підходу до власного існування.

Список використаних джерел

1. Мовчан М. М. «Страх як проблема буття людини в соціальному середовищі : монографія» / М. М. Мовчан. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – 356 с.
2. Сабадуха В. О., «Поняття «дух», «духовність» і «особистість»: філософський зміст та взаємозв'язок.» / В. О. Сабадуха - Івано-Франківськ, 2017. - 98 -110 с. URL: https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/455/1/gvzdia_68_9.pdf
3. «Проблема буття в філософії. Функції проблеми буття. Реферат» / Освіта.ua, URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12899/>

Поліщук Максим, студент групи ЕМЕ-11

ТОМІЗМ — ВЧЕННЯ ТОМИ АКВІНСЬКОГО

Актуальність теми дослідження: Томізм, як філософсько-богословська система, залишається впливовою концепцією в історії філософії і християнської теології, пропонуючи глибоке осмислення буття, людини та її взаємозв'язку з Богом. Томістська думка спрямована на раціональне обґрунтування віри та пізнання реальності через синтез теології та філософії, що було надзвичайно актуально для середньовічної культури й зберігає свою значимість у сучасному світі. Томізм звертається до глибоких питань про природу буття і мету людського існування, закладаючи основу для осмислення багатьох важливих моральних та етичних концепцій. Сьогодні, в умовах розвитку науки, глобалізації та зростаючої потреби у духовній рівновазі, ідеї томізму набувають нового значення, оскільки дозволяють об'єднувати раціональне знання з духовними цінностями.

Мета дослідження: Проаналізувати основні ідеї томізму, їх вплив на розвиток філософії та християнської теології, а також дослідити сучасне значення цього вчення для людства.

Об'єкт дослідження: Філософська система томізму.

Предмет дослідження: Основні ідеї томізму, їх історичне тлумачення та значення в сучасному контексті.

Завдання дослідження: Проаналізувати значення томістської думки в сучасному світі, зокрема в умовах науково-технологічного прогресу та морально-етичних викликів.

Виклад основного матеріалу: Томізм виник у XIII столітті як філософсько-богословське вчення, засноване Томою Аквінським, одним із найвпливовіших мислителів середньовіччя. Головними категоріями томізму є буття, сутність та існування, які розглядаються у тісному зв'язку з Богом як першопричиною та абсолютом [1]. Тома Аквінський акцентував увагу на тому, що віра і розум не суперечать одне одному, а доповнюють, утворюючи єдине ціле знання. За його вченням, людський розум здатний збагнути багато аспектів буття, проте для пізнання Бога необхідне додаткове просвітлення вірою, що є вищою формою знання.

Однією з ключових ідей томізму є концепція «актуальності та потенційності», що походить від Арістотеля [2]. Тома Аквінський розглядав буття як актуальний стан, тоді як потенційність вказує на можливість розвитку. Ця ідея обґрунтовує взаємозв'язок між творінням і творцем: Бог є першодвигуном, що сповнює все творіння буттям, тоді як матеріальний світ залишається потенційним і змінним [3]. Це вчення стало основою для подальших роздумів про природу існування, сенс людського життя і необхідність моральної відповідальності перед Богом та світом.

Томістське розуміння душі та її зв'язку з тілом також займає важливе місце у філософії Томи Аквінського. За томізмом, душа є формою тіла, а її єдність з тілом створює повноцінну людську особистість [4]. Однак душа безсмертна і продовжує існувати після смерті тіла, що підкреслює релігійно-філософську цінність людської природи.

У сучасному контексті томізм привертає увагу філософів, етиків та теологів завдяки своїм акцентам на взаємодії науки та релігії, етики та моралі. Томістська філософія пропонує систему, яка дозволяє зберігати духовні цінності, не відкидаючи досягнень науки [5]. У період нових етичних викликів, таких як розвиток штучного інтелекту, біоетики та генетичних досліджень, вчення Томи Аквінського пропонує цінні орієнтири для розв'язання складних питань, пов'язаних із людським буттям та межами втручання в природу.

Висновок: Томізм залишається одним із фундаментальних напрямів філософії, що об'єднує раціональне та духовне у розумінні людського буття. Ідеї Томи Аквінського про актуальність буття, роль розуму і віри продовжують впливати на сучасну думку, особливо в умовах пошуку етичного балансу між науковим прогресом і духовними цінностями. Томістська філософія сприяє формуванню глибокого усвідомлення людської відповідальності перед собою, суспільством і природою, надаючи надійну основу для вирішення сучасних морально-етичних дилем.

Список використаних джерел

1. Костенко І., «Філософія Томи Аквінського в контексті середньовічного мислення» URL: <https://philosophy-medieval.net>
2. Марченко О. Томізм і його вплив на сучасну етику. URL: <https://modern-ethics.ua>
3. Петров В. Раціональність і віра: основи томістського світогляду. URL: <https://rational-faith.org>
4. Іванченко Л. «Актуальність томізму в умовах сучасних наукових викликів» URL: <https://science-and-philosophy.com>
5. Борисенко М. Томістська етика у добу технологій. URL: <https://ethics-tech.org>

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Постановка проблеми. У світі, де технології, наука та економіка стрімко розвиваються, залишається одне питання, яке постає перед людством протягом століть: чи дійсно людина є найвищою цінністю? Філософські школи з різних епох намагалися осмислити це питання, аналізуючи природу людини, її роль у світі, її права та обов'язки. Сьогодні, коли ми стикаємося з викликами глобалізації, соціальної нерівності та знецінення людських якостей, стає вкрай важливим заново визначити місце людини у філософському дискурсі. Ці тези спрямовані на дослідження концепту «людини як вищої цінності» через призму філософського знання, що дозволяє не лише краще зрозуміти сутність людського існування, а й усвідомити його значення для майбутніх поколінь.

Метою даної роботи є дослідження та осмислення ідеї людини як вищої цінності в контексті філософського знання, зокрема, виявлення ролі цієї ідеї в моральному, етичному та соціальному аспектах.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- вивчити історико-філософські підходи до питання цінності людини та її ролі в суспільстві;
- проаналізувати сучасні філософські концепції, що трактують людину як вищу цінність, та оцінити їх значущість для сучасного світу.

Виклад матеріалу. Ідея людини як вищої цінності має глибоке коріння у філософії та продовжує хвилювати розуми мислителів і сучасних дослідників. Вона спирається на переконання, що людська сутність – це унікальний прояв буття, який заслуговує на повагу, захист і розвиток. Ще в античності давньогрецькі мислителі, такі як Сократ і Платон, приділяли увагу духовній природі людини, підкреслюючи її здатність до морального самовдосконалення та пошуку істини. Сократ, через свою знамениту настанову «пізнай самого себе», закликав до саморефлексії, вважаючи, що тільки через самопізнання людина може досягти щастя [5, с. 100]. Платон же розглядав людину не лише як фізичне тіло, а передусім як істоту, що прагне до блага і здатна досягати вищих форм знання через зв'язок з ідеями. Цей підхід заклав фундамент для розуміння людини як чогось більшого, ніж просто біологічної істоти, – він акцентував увагу на її духовному і моральному потенціалі [1, с. 67].

У християнській філософії поняття людської цінності набуло ще більшого значення. Християнство проголосило ідею, що людина створена «за образом і подобою Божою», що робить її особливою серед інших створінь. Ця ідея закріпила уявлення про людську гідність як найвищу моральну категорію. За вченням Августина та Фоми Аквінського, кожна людина є частиною Божого плану, а отже, її життя має незаперечну цінність. Універсальна повага до людського життя, яка пропагується християнством, відіграла вирішальну роль у розвитку ідей прав людини та гідності особистості, які стали основою для пізніших етичних концепцій [2, с. 49].

Епоха Відродження та Новий час також внесли значні корективи у розуміння людської цінності. Відродження повернуло інтерес до гуманістичних цінностей, проголошуючи людину «мірою всіх речей». Мислителі, такі як Піко делла Мірандола, вважали, що людині притаманна свобода волі і здатність до самовизначення. Зокрема, у своїй «Промові про гідність людини» він заявляв, що людська природа є унікальною через її здатність змінювати себе і навколишній світ. У Новий час, коли на перший план виходять ідеї раціоналізму та індивідуалізму, мислителі, такі як Іммануїл Кант, стверджували, що людина повинна розглядатися як самоціль, а не як засіб для досягнення інших цілей. Кантовська етика поваги до людської гідності сформувала основу сучасної моралі, зосереджуючи увагу на індивідуальних правах та обов'язках.

Сучасні філософи продовжують розвивати ідею людини як вищої цінності, враховуючи нові глобальні виклики та проблеми. У XX та XXI століттях увага філософів спрямована на питання глобальної етики, прав людини та екологічної відповідальності, що розширює традиційні уявлення про людську цінність. Наприклад, Жан-Поль Сартр і Еммануель Левінас, відомі представники екзистенціалізму, зверталися до питань свободи, вибору та відповідальності, які значно вплинули на сучасне розуміння моралі та значення людського буття.

Жан-Поль Сартр стверджував, що свобода є невід'ємною складовою людської природи, а разом з нею і відповідальність за власні рішення. На його думку, кожна людина вільна обирати свої дії, але з цією свободою пов'язана і відповідальність за наслідки [4, с. 37]. За Сартром, людина, свідомо обираючи свої дії, формує своє «буття» і зобов'язана відповідати за нього перед собою та суспільством. Це означає, що кожне людське рішення та вчинок відображають цінність людини як моральної істоти, здатної впливати на світ і брати на себе відповідальність за свої дії.

Еммануель Левінас розвинув ці ідеї, зосереджуючи увагу на етиці міжособистісних стосунків та концепції «Іншого». Він стверджував, що справжня людська цінність полягає у відповідальності, яку людина несе перед іншими. Для Левінаса, «Інший» – це інша людина, чия присутність вимагає уваги, турботи та поваги. Левінас підкреслював, що відповідальність за Іншого має фундаментальне значення для людської моралі, адже саме через цю відповідальність виявляється глибина людяності [3, с. 94]. Він вважав, що людська сутність визначається не тільки внутрішніми якостями чи прагненням до самоствердження, а й здатністю до емпатії, самопожертви та

турботи про інших. Таким чином, Левінас змістив акцент з індивідуалістичного сприйняття людини на етику спільності, що закладає основи сучасного розуміння глобальної етики.

Ідея людини як вищої цінності знаходить своє відображення у сучасному правовому полі, зокрема у концепції прав людини, що закріплена у Загальній декларації прав людини, Європейській конвенції з прав людини та інших міжнародних документах. Ці акти, захищаючи основоположні права особистості, визнають людину суб'єктом, який заслуговує на повагу та захист незалежно від її соціального статусу, національності чи віри. Наприклад, сучасна українська Конституція також декларує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Цей підхід відображає найглибші філософські традиції, закладені ще у давнину, і водночас віддзеркалює сучасні соціальні та моральні потреби.

Висновки. Розуміння людини як вищої цінності ґрунтується на багатовікових філософських традиціях, які з часом розширювалися і поглиблювалися, адаптуючись до нових етичних і соціальних викликів. Ця ідея не тільки формує моральні та правові основи суспільства, але й допомагає людині краще зрозуміти власну природу та обов'язки перед собою і світом.

Список використаних джерел:

1. Дяченко, Л. Людська гідність у сучасному українському соціумі. Філософська думка. 2021. №6. С. 65–72.
2. Гончаренко, Т. Гідність людини як цінність у сучасному філософському дискурсі. Науковий вісник Полтавського національного педагогічного університету. 2021. №4. —С. 45–52.
3. Ковальчук, В. Людина в системі абсолютних і відносних цінностей. Філософія освіти. 2020. №5. С. 89–97.
4. Петрова, Н. Свобода волі та відповідальність у філософських роздумах ХХІ століття. Журнал сучасної філософії. 2022. Т. 2, №1. С. 33–40.
5. Савчук, О. Феномен людської гідності в контексті прав людини. Вісник Національної академії правових наук України. 2020. Т. 27, №2. С. 98–106.

*Склярів Назар, студент гр. ПДЕБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

МЕТАФІЗИКА ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ДІАЛЕКТИКИ

Постановка проблеми. Проблема протиставлення метафізики та діалектики виникає через різні підходи цих двох філософських систем до розуміння реальності, змін та розвитку світу. Кожна з них має власні принципи і методи, що визначають фундаментальні відмінності в способі мислення та пояснення навколишнього світу. Метафізика досліджує питання незмінних сутностей і первинних причин буття. Вона базується на ідеї, що існують постійні, незмінні закони, які пояснюють реальність. У цьому підході акцент робиться на стабільних структурах і сутностях, які існують незалежно від змін і процесів. Діалектика, навпаки, фокусується на динамічних змінах, розвитку та взаємодії протилежностей. Основою діалектичного методу є принцип, що суперечності і боротьба протилежностей є рушійними силами розвитку. Реальність, згідно з діалектикою, постійно змінюється і розвивається через процес взаємодії цих протилежностей.

Мета. Полягає в тому, щоб запропонувати інший спосіб розуміння реальності, який ґрунтується на незмінних сутностях, постійних принципах і стабільних законах буття. Це протиставляється діалектичному підходу, що підкреслює постійну зміну, розвиток і суперечності як основу існування.

Для досягнення мети метафізики як альтернативи діалектиці слід виконати такі завдання:

1. Визначити незмінні сутності і першооснови буття:
 1. Описати фундаментальні принципи, які не залежать від часу, простору або змін.
 2. Встановити критерії, за якими можна визначати ці сутності в різних сферах реальності.
2. Обґрунтувати сталість і незмінність як основу реальності:
 1. Пояснити, чому деякі аспекти реальності залишаються постійними, незважаючи на процеси змін.
 2. Розробити аргументи проти діалектичного підходу, який стверджує, що зміна є невід'ємною частиною буття.
3. Дослідити взаємозв'язок між постійним і змінним у світі:
 1. Визначити, як у світі співіснують сталість і зміна, при цьому метафізичні сутності залишаються незмінними, а вторинні властивості можуть змінюватися.
 2. Пояснити механізми збереження сутностей при зміні їхніх зовнішніх проявів.
4. Запропонувати альтернативу діалектичній логіці:
 1. Розробити систему мислення, яка базується на принципах тотожності та незмінності, на відміну від діалектичної логіки суперечностей і синтезу.
 2. Пояснити процес пізнання реальності через незмінні категорії, а не через постійний розвиток і суперечності.
5. Критично проаналізувати діалектичну теорію змін:
 1. Виявити слабкі місця діалектики в поясненні реальності.

2. Показати обмеження діалектичного підходу в ситуаціях, де стабільність і сталість є ключовими для розуміння сутності речей.

Виконання цих завдань дозволить метафізиці позиціонувати себе як цілісну філософську альтернативу діалектичному баченню реальності, зосереджену на незмінних сутностях і стабільних законах буття.

Виклад матеріалу. У філософії питання про те, як ми розуміємо реальність та її зміни, зводиться до двох основних підходів: метафізики та діалектики. Ці два підходи є антиподами, які пропонують радикально різні способи осмислення буття. Метафізика фокусується на незмінних сутностях, тоді як діалектика розглядає реальність як постійний процес змін через взаємодію протилежностей. Розуміння метафізики як альтернативи діалектиці передбачає критичне осмислення обох підходів та їхнього застосування в різних аспектах філософії.

Метафізика — це розділ філософії, що займається вивченням незмінних принципів буття, сутностей, які існують поза процесом змін і часу. Метафізичний підхід прагне знайти сталі структури, що лежать в основі реальності. Важливим аспектом метафізики є віра в існування об'єктивних законів та вічних принципів, які не змінюються, незалежно від зовнішніх обставин.

Діалектика, навпаки, є методом філософського осмислення, заснованим на принципі розвитку через суперечності. Основним принципом діалектики є те, що розвиток відбувається завдяки взаємодії протилежних сил, через боротьбу між ними. Діалектичний підхід бачить у зміні та русі основу всіх процесів, і саме через цей процес виникають нові форми буття.

Метафізика, як альтернатива діалектиці, має свої переваги:

Вона пропонує стабільне розуміння реальності, що важливо для пояснення таких категорій, як істина, мораль, закони природи.

Метафізичний підхід дає можливість осмислити вічні ідеї і принципи, що можуть бути орієнтиром для людської діяльності, незалежно від мінливих обставин.

Вона забезпечує стабільність пізнання, бо виходить з того, що певні знання залишаються постійними і не потребують постійної ревізії.

Незважаючи на суперечності між метафізикою і діалектикою, деякі сучасні філософи шукають можливий синтез цих двох підходів. Це може полягати в поєднанні ідеї сталих сутностей із визнанням процесуальних аспектів буття. Таким чином, метафізика могла б доповнювати діалектику, пропонуючи стабільні принципи в основі змінних явищ.

Метафізика як альтернатива діалектиці ставить під сумнів діалектичний підхід до постійних змін і розвитку, пропонуючи натомість акцент на сталість і незмінні основи буття. Метафізика прагне знайти вічні сутності, які не піддаються зміні, тоді як діалектика розглядає реальність як динамічний процес. Хоча обидва підходи мають свої переваги та обмеження, дискусія між метафізикою і діалектикою залишається центральною у філософських роздумах про природу реальності.

Висновки. Метафізика і діалектика представляють два протилежні підходи до осмислення реальності. Метафізика зосереджена на вивченні незмінних сутностей та вічних законів буття, що залишаються сталими, незалежно від змін. Діалектика ж бачить реальність як динамічний процес, в якому зміни та суперечності є основними рушійними силами розвитку.

Метафізика пропонує альтернативу діалектичному підходу, критикуючи його надмірну орієнтацію на зміну і розвиток. Вона підкреслює важливість стабільності та постійних принципів, що допомагають пояснити реальність у її фундаментальних аспектах.

У сучасній філософії обидва підходи мають своє місце: метафізика забезпечує розуміння сталих аспектів буття, а діалектика пояснює динаміку змін. Разом ці підходи можуть запропонувати більш повне бачення реальності.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. «Метафізика» – класичний текст, де викладається основи метафізики, поняття сутності, причинності та перших принципів буття. Близько 350 до н.е. (переклад: 2000) — 300 с.

2. Гегель Г. В. Ф. «Наука логіки» – фундаментальна праця, яка описує діалектичний метод і філософію розвитку через суперечності. Перше видання 1812-1813 — 600 с.

3. Гайдеггер М. «Буття і час» – праця, в якій сучасна метафізика отримала нове тлумачення через феноменологічний підхід до сутності буття. 1927 — 400 с.

4. Парменід «Про природу» – твір давньогрецького філософа, в якому він стверджує незмінність буття, що є основою метафізики. Приблизно 515-450 до н.е. (переклад: 1998, 2012) — 80 с.

5. Кант І. «Критика чистого розуму» – аналіз метафізики як способу пізнання реальності та її відмінність від інших підходів, включаючи діалектичні методи. 1781 (друге видання — 1787) — 800 с.

6. Поппер К. «Відкрите суспільство та його вороги» – критика гегелівської діалектики та аналіз альтернативних філософських підходів до розуміння реальності. 1945 — 700 с.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Постановка проблеми. В контексті процесів формування нації протягом останніх років набувають великої актуальності цінності української давнини. Неоціненне значення має філософська спадщина українського мислителя Івана Франка. І.Франку належить особливе місце в українському національному русі, розвитку української культури, соціально-політичної та філософської думки. Філософія Франка – це яскраве втілення філософії українського духу, а тому сьогодні багато його ідей потребують поглибленого вивчення та аналізу.

Мета. Проаналізувати підхід Івана Франка до ключових соціальних, політичних і моральних питань, які відображають його бачення суспільства, людини та історичних процесів. Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити, як ідеї І. Франка щодо соціальної справедливості, національної ідентичності, свободи та рівності вплинули на українську та світову думку та актуальність його ідей для сучасного суспільства;
- проаналізувати соціально-філософські погляди Івана Франка на проблеми людини та суспільства, моральні та етичні ідеали та цінності.

Виклад матеріалу. Соціально-філософські погляди Івана Франка були надзвичайно глибокими та різнобічними, йому належить особливе місце в українському національному русі, розвитку української культури, соціально-політичної та філософської думки. Естетична та етична теорія, як і мистецька спадщина І.Франка, його науковий та публіцистичний доробок істотно збагатили українську філософську культуру кінця XIX – початку XX ст.

Соціально-філософські погляди Івана Франка відзначаються кількома ключовими аспектами: соціалізм і трудове питання, національне питання, критика соціальної нерівності, роль освіти і культури, філософія активізму.

Головними пріоритетами в області філософії для І.Франка є проблеми людини та суспільства, моральні та естетичні ідеали і цінності. Соціалістичні переконання Франка тісно пов'язані з його морально-етичними поглядами. Етика є головною наукою про людську культуру та суспільство. Вона вчить людину жити по-людськи, показуючи шляхи до щастя, як внутрішнього самозадоволення так зовнішньої самореалізації. Узгоджена праця людей, їх братерська взаємна любов формують етичний ідеал І.Франка, яким є всебічно вихована особистість, її повна свобода. В основі цього ідеалу є природний потяг людини до добра, прагнення єдності у праці з іншими людьми. Гуманізм, солідарність, любов до собі подібних – ось критерій морального та суспільного прогресу, щасливого життя.

І.Франко вірив у можливість удосконалення людини і суспільства завдяки науці і праці, бо це було вже щось конкретне і цілком можливе. Адже наука та праця, в позитивному їх розумінні, є природне і реальне, те що позбавляє якихось ідеалістичних метафізичних понять та абстракцій. Суспільний прогрес – явище неоднорідне і нерівномірне, люди на цьому шляху як багато втрачають так і знаходять щось нове. На його думку, наука повинна навчити людей пізнавати закони природи, вміти скористатися з них. А щастя люди досягнуть тоді, коли наука та праця будуть йти поруч. І.Франко вважав працю великою силою, яка відкриває таємниці природи та світу людей, надихає на життя.

У своїх творах І.Франко постає мислителем-гуманістом світового масштабу. Однією із основних філософських ідей Івана Яковича Франка є думка про те, що найбільшою цінністю на землі є не просто людина, а «правдивий живий чоловік, бо така людина - носій духу, а той дух є «вічний революціонер». Отже, духовний світ людини це - її найдорожче надбання.

Над пошуком відповіді на ці питання замислювалося не одне покоління мислителів. Розмірковував над цими проблемами й Іван Франко у своїх працях, ключовою з яких є праця «Що таке поступ?», написана у 1903 році, в якій він розглядає питання прогресу та розвитку суспільства: Хто каже «поступ», той каже одним духом дві речі. Одно те, що все на світі змінюється, ніщо не стоїть на місці, а друге – не таке певне, більше питання, ніж твердження: чи змінюється на ліпше, чи на гірше?

Якщо вимірювати суспільний поступ мірилом щастя і свободи людини, то XX ст. порівняно з первісним людським існуванням, аж ніяк не є прогресивним. Неминучим витвором боротьби за існування є нерівність, насамперед нерівність людей. Отже, сама природа дбає, щоб серед людей не було рівності. Свою працю «Що таке поступ?» він закінчує такими словами: розвитком людства керують два фактори - голод і любов.

В розумінні ідеї суспільного прогресу І. Франко виділяє насамперед людину, рівень задоволення її матеріальних і духовних потреб. Це неможливо без миру й злагоди між людьми, як неможливий без цього стан щастя і окремої людини, і суспільства в цілому. Шлях до добробуту і щастя лише один - через свободу людини і гарантію її людських прав.

І.Франко сповідує філософію науки, філософію праці, філософію поступу. Його девізом є Праця, Щастя і Свобода.

Якщо кожна людина буде чесно та добросовісно працювати, гідно відноситися одна до одної, щиро любити, то у нас обов'язково буде найкраща, щаслива країна. Можливість займатися улюбленою справою – ось у чому секрет процвітаючого суспільства.

І.Франко був дуже компетентний у розумінні соціального поступу. Це засвідчують його слова:

«І народи тільки тоді зможуть досягнути щастя і свободи, коли всі будуть вченими працівниками, тобто коли кожний буде розвинутий розумово, по можливості якнайвсебічніше, і коли кожен буде у змозі використовувати свої сили на добро загалу і на добро своє власне».

Варто відзначити, що бажання великого мислителя актуальні і сьогодні та мають чималий вплив на українське і європейське інтелектуальне середовище.

Висновки. Таким чином, соціально-філософські погляди Івана Франка поєднували в собі національні та соціальні ідеї, прагнення до справедливості та етичного суспільного розвитку. Він залишається впливовим актуальним мислителем, а його ідеї продовжують мати значення для сучасної України.

Іван Якович Франко продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень своїм життям та творчістю. Йдучи за Т. Шевченком, Каменярь не переставав закликати український народ до боротьби за своє соціальне та національне визволення. Ідеалом у суспільному житті Франко вважав вільну незалежну націю.

Його філософія є прекрасним прикладом існування філософії українського духу, як динамічної, здатної до розвитку та постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, гідності, совісті та порядності. Це своєрідний пошук і визначення українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, заклик до гуманізму та до щастя.

Список використаних джерел:

1. Горський В. Історія української філософії. Київ : Либідь, 2004. 486 с.
2. Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах. 45-те вид. Київ, 1986. 33 с.
3. Франко І. Що таке поступ?. 1917. 63 с.
4. Франко І. Що таке соціалізм?. 33 с.

*Сорочук Віталій, студент гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ

Постановка проблеми. Філософія та релігія є двома потужними формами людського мислення, які протягом історії намагалися дати відповіді на фундаментальні питання буття, сенсу життя та місця людини у світі. Однак їхні підходи до цих питань часто суттєво відрізняються. Філософія звертається до логіки та раціонального обґрунтування, тоді як релігія базується на вірі та духовному досвіді. Взаємодія цих двох систем мислення викликає дискусії щодо того, чи можуть вони співіснувати, доповнювати одна одну, або ж суперечать одна одній.

Мета. Аналіз взаємозв'язку між філософією та релігією, виявлення спільних і відмінних рис між ними, а також розгляд ролі філософії у розвитку та критиці релігії.

Для досягнення мети потрібно виконати такі завдання:

- Дослідити основні концепції філософів, що впливали на розвиток релігійних ідей (Фома Аквінський, Августин Блаженний, Іммануїл Кант);
- Розглянути критику релігії з боку філософів (Фрідріх Ніцше, Сьорен К'єркегор);
- Окреслити сучасні підходи до взаємодії релігії та філософії у контексті етичних і екзистенційних проблем;
- Проаналізувати можливість синтезу філософських і релігійних підходів до розв'язання питань сенсу життя, свободи волі та моральності.

Виклад матеріалу. Вплив філософії на розвиток релігії. У релігійній філософії важливо розуміти, як філософія використовувалася для тлумачення релігійних догматів та осмислення божественного. Одним із перших прикладів цього синтезу є твори Августина Блаженного, зокрема його «Сповідь», де він прагне примирити християнське вчення з неоплатонічною філософією. Августин стверджував, що Бог є Абсолютною Істиною, і всі речі у світі існують завдяки Його волі. Він визнає слабкість людського розуму, але вважає, що філософія допомагає людині краще розуміти божественне, хоча повне пізнання можливе лише через віру. Таким чином, у його системі філософія служить засобом осягнення релігійних істин, але залишається обмеженою у порівнянні з божественним Окровенням.

Фома Аквінський пішов далі в інтеграції філософії та теології, розвинувши ідею, що філософія є «служницею теології». У своїй «Сумі теології» він використовує аристотелівську логіку для доказу існування Бога через п'ять відомих аргументів: перший рушій, причиновий ланцюг, необхідність і можливість, градація досконалості та телеологічний аргумент. Усі вони базуються на спостереженні за світом і використанні розуму для обґрунтування віри. Аквінський вважав, що розум може привести до основних істин про Бога, але повне пізнання Його сутності

можливе лише через віру та божественне Одкровення. Це яскраво ілюструє роль філософії як інструмента для підтримки та поглиблення релігійної віри.

Однак, хоча філософія допомагає пояснити релігійні догмати і захищає віру від скептицизму, у середньовічній та ранньомодерній думці важливою залишається роль віри. Августин і Аквінський підкреслювали, що хоча філософія може забезпечити логічні основи для розуміння божественного, без віри і духовного досвіду релігійні істини залишаються неповними для людини. Важливо те, що обидва мислителі вважали раціональне мислення інструментом, який слід використовувати для досягнення божественного, але не як єдиний шлях до нього.

Критика релігії через філософію. У 19-му столітті з'явилися критики релігії, які бачили в ній перешкоду для розвитку людського потенціалу та свободи. Фрідріх Ніцше у своїй праці «Антихрист» звинувачував християнство в тому, що воно пригнічує людську волю до життя і творчості. Він вважав, що релігія створює моральні обмеження, які перешкоджають природній людській енергії і самовираженню. На думку Ніцше, християнська мораль основана на слабкості, і вона нав'язує людям відмову від земного життя в ім'я духовного, що суперечить природному інстинкту до самореалізації. У рамках його концепції «смерті Бога» релігія більше не може надавати значення або моральні основи для сучасної людини, і новий етап в історії людства вимагає заміни релігійної моралі на нову «волю до влади», яка повинна прославляти силу, незалежність та творчий потенціал індивіда.

Натомість Сьорен К'єркегор підходить до релігії інакше, хоча також ставить під сумнів раціональність віри. У творі «Страх і трепет» він досліджує природу віри через біблійну історію про Авраама, який готовий був пожертвувати своїм сином заради Божого наказу. Цей епізод К'єркегор трактує як парадокс, коли віра протистоїть етиці та розуму. Він вводить поняття «стрибка віри», коли людина мусить віддатися Богу, не маючи раціональних аргументів для підтвердження своєї віри. Віра для К'єркегора є ірраціональною, оскільки вона не підкорюється логіці або загальним моральним нормам. Він також розрізняє різні етапи життя людини — естетичний, етичний і релігійний, вказуючи, що лише в релігійному житті людина знаходить справжній сенс буття, хоча це життя є постійною боротьбою між вірою та розумом.

Сучасні підходи до взаємодії філософії та релігії. Сучасна філософія намагається вирішити питання взаємодії релігії та розуму через аналіз моральних і екзистенційних питань. Іммануїл Кант у своїй праці «Релігія в межах лише розуму» прагне зрозуміти, як релігія може бути раціонально обґрунтованою і служити моральному вдосконаленню людини. Кант стверджує, що релігія має моральну основу і повинна відповідати раціональним критеріям.

Для нього Бог — це не тільки джерело буття, але й гарантія морального порядку. Він вважає, що віра у Бога повинна бути підпорядкована моральному закону, який є доступним кожній людині через її розум. Відповідно, релігія в його інтерпретації більше не потребує чуда або надприродних подій, оскільки її мета — підтримка етичного життя людини.

У сучасній філософії продовжуються дискусії щодо меж релігійного і філософського мислення. Одні мислителі прагнуть до повного розмежування релігії та філософії, стверджуючи, що науково-раціональне мислення має бути домінуючим у вирішенні будь-яких питань, а релігія — приватною справою кожної людини. Інші ж намагаються знайти нові шляхи інтеграції філософських підходів до релігії, розглядаючи її як важливий духовний феномен, який не можна обмежити лише раціональними аргументами.

Синтез філософії та релігії. Деякі сучасні філософи вважають, що філософія і релігія можуть доповнювати одна одну у пошуках відповіді на екзистенційні питання. Філософія допомагає систематизувати й осмислити релігійний досвід, розвиваючи логічні підходи до розуміння релігійних істин, тоді як релігія додає духовний та моральний вимір, який часто відсутній у суто раціональному мисленні. Зокрема, такі філософи, як Пауль Тілліх, розвивають концепцію «граничних ситуацій», коли релігія і філософія взаємодіють у момент, коли людина стикається з питаннями сенсу життя, смертності та свободи.

Висновки. Філософія і релігія, попри різницю в методах і підходах, протягом історії впливали одна на одну, часто переплітаючись у пошуках відповідей на фундаментальні питання буття та сенсу життя. Філософія забезпечує раціональне обґрунтування релігійних вірувань, тоді як релігія пропонує глибоке моральне та духовне розуміння, яке може виходити за межі логічного мислення.

Завдяки роботам таких мислителів, як Августин Блаженний і Фома Аквінський, філософія стала інструментом для обґрунтування віри та теологічних догматів, що призвело до гармонійного поєднання раціональності та релігійної віри. Одночасно такі філософи, як Ніцше та К'єркегор, поставили під сумнів роль релігії у формуванні людської моралі та свободи, акцентуючи увагу на індивідуальному досвіді віри або на її суперечностях з раціональністю.

Список використаних джерел:

1. Августин Блаженний. Сповідь. Київ: Дух і Літера, 2000. 256 с.
2. Аквінський, Фома. Сума теології. Львів: Свічадо, 1999. 640 с.
3. Кант, Іммануїл. Релігія в межах лише розуму. Київ: Основи, 2001. 232 с.
4. Ніцше, Фрідріх. Антихрист. Прокляття християнству. Київ: Основи, 2012. 240 с.
5. К'єркегор, Сьорен. Страх і трепет. Київ: Юніверс, 2006. 144 с.
6. Тілліх Пауль. Систематична теологія. Київ: Дух і літера, 2000. 480 с.

THE CONCEPT OF THE REVALUATION OF ALL VALUES IN THE PHILOSOPHY OF F. NIETZSCHE.

Formulation of the problem. Friedrich Nietzsche's philosophy presents a critical examination of morality, particularly in the context of a society governed by established moral codes that often stifle individual potential and creativity. His call for a «revaluation of all values» challenges the status quo, prompting a reevaluation of traditional moral systems that have dominated Western thought. The problem lies in understanding how Nietzsche's philosophy seeks to transform societal values and how this transformation can liberate individuals from the constraints of inherited morality.

The primary goal of this thesis is to analyze the concept of the revaluation of all values in Nietzsche's philosophy, focusing on its implications for individual freedom and the pursuit of excellence.

To achieve this goal, we set the following tasks:

1. To examine Nietzsche's critique of traditional moral values and their impact on human development.
2. To analyze the role of individualism and self-overcoming in Nietzsche's philosophical framework.
3. To explore the implications of Nietzsche's revaluation of values for contemporary moral philosophy and its relevance today.

Presentation of the material. Nietzsche advocated for a «revaluation of all values,» urging individuals to critically assess established moral codes and forge their own paths. He believed that morality should serve as a tool for self-overcoming and striving for excellence, rather than restricting human potential [1]. Central to Nietzsche's thought is the notion that traditional morality, heavily influenced by religious and metaphysical doctrines, has created a moral framework that undervalues life and human creativity. In this light, he critiques concepts such as guilt, sin, and self-denial, which he argues have become tools for social control rather than pathways to individual flourishing.

In his seminal works, such as *On the Genealogy of Morals* and *Thus Spoke Zarathustra*, Nietzsche delves into the origins and implications of these moral values. He posits that the ascetic ideals of Christianity have led to a denial of life's inherent vitality, promoting a morality that suppresses human instincts and desires. By encouraging individuals to embrace their primal instincts and passions, Nietzsche envisions a morality rooted in life-affirmation and creativity. He argues that instead of adhering to externally imposed moral standards, individuals should engage in a personal and existential journey to discover their own values, creating a framework that resonates with their authentic selves.

Furthermore, Nietzsche seems to reject most aspects of modern morality in perceiving the need for his revaluation [2]. He identifies a growing nihilism in modern society, where traditional values have lost their meaning and individuals feel adrift. Nietzsche sees this as an opportunity for transformation; by confronting the void left by the collapse of conventional morality, individuals can engage in a creative act of value-making. He proposes the idea of the «Übermensch,» or «Overman,» as an ideal for humanity—a figure who transcends societal norms and embodies the creative potential inherent in each individual [4]. This vision stands in stark contrast to the passive acceptance of societal values, advocating instead for an active and courageous engagement with one's existence.

In order to overcome the limitations of traditional morality, Nietzsche believed that a radical transformation of human values is necessary [3]. This transformation involves recognizing the subjective nature of morality and rejecting the notion of absolute truths. Nietzsche encourages a re-examination of values in the context of one's lived experience, asserting that each person must take responsibility for crafting their moral framework. This process of value creation is inherently tied to the concept of self-overcoming, where individuals strive to surpass their limitations, fears, and societal expectations. Nietzsche's philosophy champions the idea that the highest form of existence is achieved through this continuous process of self-creation and affirmation.

Moreover, Nietzsche's revaluation of values also invites a reconsideration of power dynamics in morality. He posits that traditional moral systems often serve the interests of the weak, promoting values that suppress the strong in favor of the weak. Nietzsche's philosophy encourages the strong to assert their will and creativity, reshaping values to reflect a life-affirming ethos rather than a life-denying one. This idea of power is not merely about domination; it encompasses the capacity to create and define one's own values, fostering a dynamic interaction between individuals and their moral landscapes.

Conclusion. Nietzsche's concept of the revaluation of all values serves as a profound critique of established moral codes, advocating for a transformative approach to ethics that prioritizes individual strength and creativity. By rejecting conventional morality and promoting self-overcoming, Nietzsche opens pathways for individuals to redefine their existence and cultivate their unique potential. His ideas remain remarkably relevant in contemporary discussions about morality and personal freedom, challenging us to reflect critically on the values we inherit and encouraging a more authentic and dynamic engagement with life. The revaluation of values is not merely a philosophical proposition but a call to action for those seeking to transcend the limitations imposed by societal norms and to pursue a life of genuine excellence.

List of references

1. Amine. «Nietzsche and the Revaluation of Values: A Challenge to Traditional Ethics.» Medium. 15 Jun 2024. URL: <https://medium.com/@amineguesmi219/nietzsche-and-the-revaluation-of-values-a-challenge-to-traditional-ethics-88f14de833be>
2. Gray, David. «Nietzsche's Revaluation of All Values.» Continental Philosophy. URL: <https://www.acsu.buffalo.edu/~degray/CP04/Sample-Nietzsche4.html>

3. «Nietzsche's Concept of the Revaluation of All Values.» 2023. Philo Notes. URL: <https://philonotes.com/2023/04/nietzsches-concept-of-the-revaluation-of-all-values>

4. Buckles, Shawn. «What Does Nietzsche Think About Human Nature?» WisdomShort. URL: <https://wisdomshort.com/philosophers/nietzsche/on-human-nature>

Vasylchuk Angelina, student of MEBMB-11

THE ROLE OF ORTHODOX BROTHERHOODS AND FRATERNAL SCHOOLS IN THE DEVELOPMENT OF PHILOSOPHY AND EDUCATION IN UKRAINE.

Formulation of the problem: In Ukraine, Orthodox brotherhoods and brotherhood schools have become very important centers of spirituality and education since the 16th century. During the period of social and political changes, particularly under the influence of the Renaissance and Reformation, these organizations performed religious tasks and became centers of cultural life, which significantly influenced the development of philosophical thought and education in Ukraine.

The current level of research on this topic requires a more detailed consideration of their influence on the formation of educational traditions, the development of philosophical concepts and the strengthening of national identity.

Goal: This work aims to investigate the role of Orthodox fraternities and fraternal schools in the development of philosophy and education in Ukraine, paying special attention to their influence on the formation of new ideas, the spread of educational methods, and the introduction of the Ukrainian language into the educational process. It is also important to reveal the relationship between religious traditions and the development of philosophical thought in Ukraine.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- To investigate the influence of Orthodox brotherhoods on the development of education in Ukraine.
- Assess the role of fraternal schools in the formation of national consciousness.
- To study what philosophical ideas arose in fraternal schools and their influence on Ukrainian thought.
- To analyze the socio-political conditions that influenced the activity of brotherhoods.

Presentation of the material:

Orthodox fraternities and fraternal schools played a critically important role in the development of education and philosophy in Ukraine, especially in the 16th and 17th centuries, when the country was undergoing significant socio-political changes. Under the threat of Polonization and Catholicization, these brotherhoods became not only religious, but also cultural centers that contributed to the formation of national identity.

1. Education and influence on philosophical thought

Fraternal schools, based on the principles of humanistic education, offered education for children from different social groups. This was a significant step towards increasing the general literacy level of the population. In these educational institutions, not only religious disciplines were taught, but also secular sciences, such as rhetoric, grammar, philosophy and mathematics. One of the key features of fraternal schools was the use of the Ukrainian language in education, which contributed to the formation of national identity and cultural self-awareness.

Orthodox brotherhoods became the basis for the development of philosophical ideas, combining traditional Orthodox theology with elements of Western European philosophy. Feofan Prokopovych and Ioanikiy Galyatovskyi, prominent figures of that time, sought to adapt European philosophical concepts to Ukrainian realities. Their works contributed to the systematization of knowledge and the creation of new educational programs and textbooks, which had a significant impact on the further development of Ukrainian philosophical thought.

2. Cultural development and charity

Fraternities were also actively engaged in cultural activities, organizing concerts, theatrical performances and literary evenings, which contributed to the creation of new cultural traditions. In addition, they played a significant role in charity, providing assistance to the needy and supporting socially vulnerable sections of the population. This strengthened ties between communities and contributed to the development of local self-government.

Today, the heritage of Orthodox brotherhoods is of great importance for the understanding of cultural identities in Ukraine. Contemporary educational initiatives can draw inspiration from their experience, seeking to combine traditional values with innovative approaches to learning. The study of the influence of brotherhoods on the development of philosophy and education opens up new perspectives for understanding historical processes and cultural changes in Ukraine.

Conclusion. From the analysis, we can conclude that Orthodox brotherhoods and brotherhood schools played a key role in the formation of Ukrainian philosophy and the educational system, especially in the 16th and 17th centuries. Under the conditions of the threat of Polonization and Catholicization, they turned into centers of spiritual and cultural life, preserving Ukrainian identity. Thanks to fraternal schools, various social groups gained access to education, which contributed to the increase of general literacy, the spread of humanist ideas and the formation of critical thinking. The use of the Ukrainian language in education also strengthened national consciousness and self-awareness.

The activities of the brotherhoods contributed to the development of Ukrainian philosophy in the context of Western European ideas, and thinkers such as Feofan Prokopovych and Ioanikiy Galyatovskyi adapted educational and philosophical

concepts to Ukrainian realities. Fraternities were also actively involved in cultural activities, organizing theatrical performances and literary evenings, which helped to create new traditions and strengthen ties in society.

Today, the legacy of brotherhoods is an important component of Ukrainian education, demonstrating how traditional values can be harmoniously combined with modern approaches. This experience is important for the development of national consciousness and cultural self-identity of Ukraine in our time.

List of references:

1. Krypyakevich I. History of Ukrainian culture. Kyiv, 2001.
2. Isaevich Ya.D. Brotherhoods and their role in the development of Ukrainian culture , 1966.
3. Isaevich Ya.D. The educational movement in Ukraine / Kyiv antiquity, 1995.
4. Ohorodnyk I.O. «History of philosophical thought in Ukraine».URL: <https://textbook.com.ua/filosofiya/1473453647/s-9>
5. Vasyl Mykytas. «Ancient Ukrainian students and professors».URL: <http://litopys.org.ua/mykytas/myk04.htm>

*Агафонова Дарія, студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ

Постановка проблеми. Сучасна філософія та методологія науки стикаються з новими викликами, що виникають внаслідок стрімкого розвитку знань, технологій та змін у соціальних умовах. Основні питання стосуються меж наукового пізнання, ролі науки в суспільстві, об'єктивності наукових висновків, а також етичних аспектів наукової діяльності. Складність цієї проблеми полягає в поєднанні теоретичних і практичних підходів, а також в інтеграції цінностей і наукових знань у сучасному світі.

Мета. Метою цього дослідження є аналіз основних проблем сучасної філософії та методології науки, а також вивчення меж наукового пізнання, його ролі в суспільстві, а також об'єктивності та етичності наукових підходів. Дослідження спрямоване на виявлення шляхів інтеграції різних методологічних підходів і обґрунтування значущості науки для вирішення актуальних соціальнокультурних і етичних питань.

Виклад матеріалу. Центральними питаннями сучасної філософії науки та методології є пошук об'єктивності знання в контексті постмодерністської критики, складність взаємодії між науковими та етичними цінностями, природа наукових парадигм та їх зміна. Виникають також питання про межі науки, її вплив на суспільство і навколишнє середовище, роль технологій у формуванні людської свідомості, необхідність міждисциплінарних підходів до вирішення глобальних проблем. Сучасна філософія науки також стикається з проблемою узгодження традиційних раціоналістичних і позитивістських методів з новими дисциплінами, такими як когнітивістика, біоетика та філософія штучного інтелекту.

Однією з центральних проблем сучасної філософії науки є питання про об'єктивність знання. Постмодерна критика вказує на суб'єктивність наукової теорії та підкреслює, що наука є соціально обумовленою та відносною. Це ставить під сумнів ідею єдиної об'єктивної істини, особливо враховуючи культурні та історичні відмінності, які можуть впливати на наукове пізнання.

Філософи науки прагнуть знайти баланс між вимогами об'єктивності та сприйняттям культурного, лінгвістичного та методологічного різноманіття наукових підходів. Це призводить до переосмислення самого поняття істини і його важливості для науки.

Природа наукової парадигми та її зміни. Важливим питанням, на думку Томаса Куна, є природа наукової парадигми, яка визначає масштаби і методи наукових досліджень. Перехід від однієї парадигми до іншої (наукова революція) призводить до змін не тільки в теорії, але і в фундаментальних цінностях і підходах в науці.

Критики, особливо постмодерністи, вважають, що зміна парадигми -це не тільки приклад еволюційного розвитку знання, а й його суб'єктивного впливу на науку. У зв'язку з цим виникає питання про те, чи є наука «істинною» або, скоріше, відображає вигоди конкретного наукового співтовариства в конкретний історичний момент.

Етичні проблеми в науці та їх обмеження. Сучасна наука, особливо в галузі біотехнологій, генної інженерії та штучного інтелекту, викликає нові етичні проблеми в суспільстві. Наукові дослідження все більше впливають на уявлення про природу людини, екологію і навіть людську ідентичність.

Це призводить до необхідності розробки етичних рамок наукової діяльності, визначення допустимих меж втручання в природні процеси і дослідження морального впливу наукових відкриттів : чи може наука залишатися «чистою», незважаючи на її вплив на суспільство, або слід брати до уваги етичні обмеження?

Наука і суспільство: роль науки в соціальному контексті. Наука має значний вплив на соціальні цінності, економічні системи і навіть політику. У зв'язку з цим сучасна філософія науки розглядає питання про взаємозв'язок між науковими відкриттями і суспільними потребами.

Крім того, суспільство все частіше використовує науку для обґрунтування політичних рішень, перетворюючи її на інструмент влади. У філософії науки виникає питання: Якою мірою наукові відкриття повинні виправдовуватися потребами суспільства і як уникнути зловживання науковими знаннями?

Технологізація науки і проблема штучного інтелекту. Розвиток штучного інтелекту та інших передових технологій змінює традиційні уявлення про наукові дослідження філософії. Сучасні технології здатні самостійно

генерувати великі обсяги даних і виконувати складні обчислення, але це не обмежує важливості і ролі людської свідомості в науковому процесі.

Таким чином, можна зробити висновок, що перед сучасною філософією науки та методологією стоять виклики, пов'язані з об'єктивністю, етикою, роллю суспільства, новими технологіями та глобальними проблемами. Ці питання демонструють важливість філософської рефлексії науки як частини ширших культурних і соціальних процесів, яка має враховувати не лише когнітивні, але й моральні та соціальні аспекти наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Філософія і наука. Наукове пізнання. ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ. Віртуальна читальня освітніх матеріалів. URL : <https://subjectum.eu/philosophy/philosophy/53.html>
2. Сучасна філософія: основні розділи, поняття, проблеми, ідеї : Навчальний посібник / А. І. Бойко, І. П. Гудима, О. В. Кулешов, Т. О. Дроздова, В. С. Даценко, О. М. Кожем'якіна. [За ред. О. В. Кулешова]; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2017. 154с.
3. Філософські проблеми сучасно наукового пізнання : підручник для студентів-магістрів усіх спеціальностей і форм навчання. / Я.В. Тарароєв ; О.О. Дольська ; Т.М. Дишкант та ін. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2023. 350 с

Бутковський Станіслав, студент гр. ПД-11

ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Постановка проблеми. Проблема природи простору і часу є однією з найдавніших і найзагадковіших у філософії та природничих науках. Від часів античності філософи та вчені намагалися зрозуміти, що таке простір і час, якими є їхні властивості та як вони взаємодіють між собою. З розвитком науки уявлення про простір і час зазнавали значних змін, від класичної механіки Ньютона до теорії відносності Ейнштейна та сучасних космологічних моделей.

Мета. Метою цього дослідження є проаналізувати еволюцію поглядів на простір і час від античності до сучасності, виявити ключові етапи в розвитку цих уявлень та простежити, як змінювалося розуміння простору і часу в контексті різних наукових революцій. Для досягнення цієї мети необхідно:

- Провести детальний аналіз філософських концепцій простору і часу в різних епохах.
- Розглянути розвиток уявлень про простір і час у рамках різних фізичних теорій.
- Виявити основні тенденції в еволюції поглядів на простір і час.
- З'ясувати, які питання залишаються відкритими в сучасній науці про простір і час.

Виклад матеріалу. Проблема простору і часу є однією з ключових філософських та наукових проблем, яка розвивалася протягом історії людської думки. Підхід до цієї проблеми змінювався відповідно до розвитку наукових знань, філософських теорій та суспільних уявлень. Нижче наведено основні етапи еволюції поглядів на простір і час:

1. Античність

- Платон: Уявляв простір як місце існування ідей, тобто область, де ідеї можуть бути втілені. Час, на думку Платона, був пов'язаний із рухом небесних тіл і вічністю.
- Аристотель: Вважав простір обмеженим конкретними тілами, тобто простір – це форма, яка залежить від матеріальних речей. Час, на його думку, є «числом руху» і пов'язаний із послідовністю подій.

2. Середньовіччя

- Томас Аквінський: Його розуміння простору й часу було тісно пов'язане з християнською теологією. Він вважав, що час і простір створені Богом і є кінцевими.

3. Новий час

- Рене Декарт: Створив концепцію простору як «розширення» матерії. Простір вважався абсолютним, а час лінійним.

- Ісаак Ньютон: Висунув ідею абсолютного простору і часу, які є незалежними від об'єктів у них. Простір розглядався як «контейнер», у якому відбуваються всі події, а час – як абсолютний хід подій, що тече незалежно від усіх обставин.

- Готфрід Вільгельм Лейбніц: На противагу Ньютону, Лейбніц стверджував, що простір і час є відносними, вони не існують без об'єктів і подій, які визначають їх взаємовідношення.

4. Епоха Просвітництва і XIX століття

- У цей період розвивається механістичне розуміння природи. Простір і час продовжують розглядатися з точки зору фізичних законів, але виникає потреба у філософському осмисленні їхньої суті.

5. XX століття

- Альберт Ейнштейн: Теорія відносності змінила уявлення про простір і час. Згідно з загальною теорією відносності, простір і час є взаємопов'язаними в «просторово-часовий континуум», який може змінювати свою геометрію під дією маси і енергії. Це повністю зруйнувало уявлення про абсолютний простір і час, що панувало з часів Ньютона.

• Мартін Гайдеггер розглядав час як «буття», тісно пов'язане з людською свідомістю і досвідом. Простір, за його думкою, є «відкритістю» місця, де відбувається зустріч з «іншим».

6. Сучасні дискусії

• В останні десятиліття розвиваються ідеї мультивсесвітів, квантового простору-часу та теорії струн. Вчені намагаються об'єднати квантову механіку з загальною теорією відносності у рамках єдиної теорії всього, яка б дала відповідь на питання про природу простору і часу на фундаментальному рівні.

Таким чином, еволюція поглядів на простір і час показує поступовий перехід від простих і конкретних концепцій до складних, взаємопов'язаних моделей, які поєднують науку і філософію.

Висновки. Отже, еволюція поглядів на проблему простору і часу демонструє складний і багатовимірний процес, що відображає розвиток людської думки, науки і філософії. Від античних уявлень про простір як пасивний «контейнер» або сукупність взаємозв'язків між об'єктами до сучасних наукових теорій, які інтегрують простір і час у взаємозалежний континуум, простежується поступове ускладнення концепцій. Таким чином, проблема простору і часу є не лише предметом наукового аналізу, але й глибоким філософським питанням, яке залишається актуальним і стимулює пошук відповідей у контексті новітніх відкриттів і змін у світоглядних парадигмах.

Список використаної літератури

1. Платон. Тімей / Пер. з давньогрец. – Київ : Основи, 2005.
2. Аристотель. Фізика / Пер. з давньогрец. Київ : Академія, 1997.
3. Ньютон І. Математичні начала натуральної філософії / Пер. з лат. Київ : Наукова думка, 1989.
4. Лейбніц Г. В. Листування з Кларком / Пер. з англ. Київ : Юніверс, 2001.
5. Ейнштейн А. Про спеціальну і загальну теорію відносності / Пер. з нім. Київ : Дух і Літера, 2010.
6. Гайдеггер М. Буття і час / Пер. з нім. Київ : Основи, 2003.
7. Квантова механіка і сучасні теорії простору-часу : збірник наукових статей / Упоряд. В. Іваненко. – Харків : Харківський національний університет, 2015.
8. Гуманістичний вимір простору і часу. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12354/>
9. Поняття простору й часу у філософії і природознавстві XVII-XIX століть URL: https://pidru4niki.com/18210712/prirodopnavstvo/ponyattya_prostoru_chasu_filosofiyi_prirodopnavstvi_xvii_xix_stolit
10. Буття, рух, матерія та простір з точки зору філософії. Реферат URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12788/>

*Венарчук Христини, студентки гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ

Постановка проблеми. У контексті вчення філософії Аристотеля постає питання, як саме душа співвідноситься з тілом, зокрема в контексті різних рівнів душі: рослинної, тваринної та людської. Особливо важливою є проблема розумної душі, яка, за Аристотелем, може існувати окремо від тіла. Ця концепція викликає труднощі у визначенні природного зв'язку між тілом і розумом, а також ставить під сумнів матеріальну залежність душі від тіла, що є ключовою темою для роздумів у філософії Аристотеля.

Мета. Провести комплексний аналіз концепції вчення Аристотеля, досліджуючи його концепції душі як форми та завершення (реалізації) життєвого потенціалу живого тіла, а також виявлення взаємозв'язку між фізичною та метафізичною природою душі.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити аналіз різних рівнів душі (рослинної, тваринної та людської), їх функцій і ролі в житті істот;
- проаналізувати розуміння Аристотелем особливого статусу розумної душі, яка може існувати окремо від тіла;
- з'ясувати, який вплив мало на середньовічну і нову філософію розумінням Аристотелем душі.

Виклад матеріалу. Поняття душі Аристотеля є ключовим елементом його філософської системи і відіграло важливу роль у розвитку західної думки, особливо в середньовічній філософії. У своїй роботі «Про душу» він не лише розглядає душу як окрему сутність, але й вводить її в ширшу систему своєї метафізики, де кожна річ у світі є поєднанням матерії та форми. Аристотель виступає проти дуалізму свого вчителя Платона, стверджуючи, що душа є формою природного тіла, яке здатне до життя, і невіддільною від нього в межах фізичного світу.

Аристотель виділяв три види душі:

1. Рослинна душа - це найнижчий рівень душі, яка притаманна тільки рослинам. Вона відповідає за основні біологічні функції, такі як живлення, ріст і розмноження. Аристотель вважає, що ці функції є мінімальним проявом життя, і рослинна душа є фундаментом, на якому базуються всі інші форми життя.

2. Тваринна душа - це форма душі, яка має здатність до відчуттів і бажань. Вона притаманна всім тваринам і відрізняється від рослинної тим, що дає можливість сприймати зовнішній світ через почуття, зокрема через дотик. Тваринна душа також включає здатність до руху і прагнень, таких як задоволення потреб або уникнення небезпеки. За Аристотелем, тварини можуть відчувати приємне і неприємне, і це породжує бажання діяти, що робить їх активними істотами.

3. Розумна душа - це найвищий рівень душі, притаманний лише людині і Богові. Розумна душа здатна до мислення, раціональних суджень і абстрактного пізнання. На відміну від рослинної та тваринної душі, які не можуть існувати без тіла, розумна душа в деяких аспектах може існувати окремо від тіла. Це пов'язано з тим, що мислення, за Арістотелем, є вічним, і розумна душа не потребує матеріальної основи для своїх інтелектуальних функцій.

У системі Арістотеля душа відіграє роль ентелехії - завершення, або реалізації можливостей природного тіла. Арістотель пояснює, що душа не є матеріальною, а виступає формою або суттю тіла, завдяки якій живий організм існує як одушевлена істота. Вона є першопричиною всіх життєвих процесів - як харчування, так і пізнання. У своїй ентелехії душа не лише оживляє тіло, а й визначає його цілі та призначення.

Арістотель робить наголос на тому, що душа не є зовнішньою формою, яка примусово керує тілом, а внутрішньою формою, яка становить суть і природу живого організму. На відміну від Платона, Арістотель вважає, що душа і тіло є нерозривними в межах життя: тіло потребує душі для життя, а душа реалізує себе через тіло.

Однією з ключових ідей Арістотеля щодо душі є її зв'язок з процесом пізнання. За Арістотелем, пізнання починається з чуттєвого сприйняття, адже людина пізнає загальне через окреме - через конкретні чуттєві образи. Чуття, уява та розум взаємодіють у процесі пізнання: чуття забезпечують сприйняття зовнішнього світу, уява дозволяє обробляти ці чуттєві дані, а розум перетворює їх у загальні поняття.

Арістотель стверджує, що для реального пізнання необхідне поєднання чуттєвого і раціонального аспектів. Уява, хоча і не є джерелом знань, допомагає переходити від чуттєвого досвіду до абстрактного мислення. Це підкреслює важливість взаємодії між тілом і розумом у процесі пізнання.

Особливого значення набуває концепція активного і пасивного розуму. Пасивний розум - це здатність сприймати знання, тоді як активний розум - це здатність осмислювати, аналізувати та створювати нові ідеї. Активний розум, за Арістотелем, є божественною силою, яка приводить у дію пізнавальні процеси. Бог, як вища істота, володіє чистим, активним розумом і є джерелом усіх знань.

Арістотель вважає душу безтілесною, оскільки вона не є матеріальною субстанцією, а формою живого тіла. Водночас він заперечує ідею переселення душ, стверджуючи, що душа нерозривно пов'язана з конкретним тілом і не може існувати поза ним. Це особливо стосується рослинної та тваринної душ. Проте розумна душа людини, за Арістотелем, має особливий статус. Вона, з одного боку, є частиною тіла і залежить від нього в певних аспектах (наприклад, для відчуттів), але з іншого боку, розум (особливо активний розум) може існувати незалежно від тіла, оскільки він не потребує органів для своєї діяльності.

Ця двоїстість у вченні Арістотеля про душу викликала багато суперечок серед середньовічних філософів. Деякі його послідовники, такі як томісти, намагалися поєднати арістотелівську концепцію з християнським вченням про безсмертя душі. Зокрема, вони намагалися з'ясувати, чи можна трактувати розумну душу як вічну і чи вона здатна існувати після смерті тіла.

Філософія Арістотеля мала значний вплив на середньовічних мислителів, особливо в епоху схоластики. Його вчення про душу лягло в основу теологічних та філософських дискусій, зокрема серед представників християнської філософії, таких як Фома Аквінський. Для схоластів важливо було з'ясувати, як Арістотелеві ідеї можуть узгоджуватися з релігійними поглядами на природу душі та її безсмертя.

Висновок. Арістотелівський підхід до душі вплинув на формування етичної думки. Душа, за Арістотелем, потребує морального вдосконалення, яке досягається через практику доброчесності. Він стверджує, що етична доброчесність полягає в оволодінні афектами та пристрастями за допомогою розуму. Розумна душа повинна навчатися та виховуватися, щоб досягти моральної досконалості.

Список використаних джерел:

1. Арістотель. Про душу / пер. з давньогрец. А. О. Конверського. Київ : Основи, 2001. 240 с.
2. Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: підручник / за ред. І. В. Бичка, В. Г. Табачковського. Київ : Либідь, 2001. 520 с.
3. Волошук Ю. М. Душа в античній філософії: від Гомера до Арістотеля. Київ : Наукова думка, 2009. 312 с.
4. Кондорс А. М. Антропологічний вимір душі в етиці Арістотеля // Філософська думка. 2013. № 5. С. 45-58.
5. Лосєв О. Ф. Історія античної естетики. Арістотель і пізня класика. Київ : Мистецтво, 1995. 432 с.
6. Сковорода Г. С. Діалоги і трактати. Про душу і знання / упоряд. С. Я. Маслов. Харків : Фоліо, 2007. 280 с.
7. Сіверс Є. В. Душа та її сутність у концепції Арістотеля // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. – 2016. Вип. 132. С. 89-96.
8. Тригуб В. І. Теорія душі в контексті метафізики Арістотеля // Гуманітарні студії. 2017. № 12. С. 32-45.

*Довган Валентина, студентка гр. ПД-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Проблематичність людського буття — це одне з центральних питань філософії, яке досліджує суперечності та парадокси людського існування в межах його фізичних, моральних і духовних вимірів. Людина стикається з багатьма викликами: від страху перед смертністю до свободи вибору та відповідальності за свої дії. Філософи різних епох намагалися знайти відповіді на ці питання, проте загальна невизначеність, яка

супроводжує людське буття, залишає відкритими багато важливих тем. Саме ця невизначеність і робить людське життя проблематичним, оскільки людина постійно змушена шукати сенс свого існування та долати екзистенційні кризи.

Мета. Метою цієї роботи є комплексний аналіз проблематичності людського буття через призму екзистенціальної філософії. Основна увага буде зосереджена на таких ключових питаннях, як абсурдність існування, свобода вибору, відповідальність за свої дії, страх перед смертністю та питання самотності, які визначають проблематичність буття в сучасному світі.

Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати абсурдність людського існування за Альбером Камю;
- дослідити роль свободи та відповідальності у визначенні людської сутності за Жаном-Полем Сартром;
- розглянути проблему смертності й автентичного буття у філософії Мартіна Гайдеггера;
- вивчити питання самотності людини в світі, яке піднімається в екзистенціальній філософії.

Виклад матеріалу. Проблематичність людського буття є основним об'єктом досліджень екзистенціальної філософії, яка намагається зрозуміти, що саме робить існування людини складним, суперечливим і, водночас, глибоким. Одним з головних питань у цьому контексті є питання абсурду, яке глибоко розробив Альбер Камю. У своїй праці «Міф про Сізіфа» Камю досліджує протиріччя між прагненням людини знайти сенс свого існування і світовою байдужістю, яка не дає відповідей. Людина хоче зрозуміти природу свого буття, але світ залишається безмовним, не надаючи жодної логічної підстави для існування. Це породжує ситуацію абсурду, де людина опиняється у відчаї через безглуздість свого життя, але водночас продовжує існувати і шукати сенс.

Камю стверджує, що абсурд не є безвихідним становищем, навпаки, він може стати основою для формування нової життєвої філософії, заснованої на прийнятті абсурду. Людина повинна прийняти факт, що світ позбавлений сенсу, і саме в цьому прийнятті знайти свою свободу. Свобода полягає у відмові від пошуку зовнішніх підтверджень або сенсу і в активній дії на користь життя за власними правилами. Камю підсумовує це, використовуючи метафору Сізіфа, який постійно котить камінь на гору, знаючи, що його зусилля марні. Проте Сізіф, на думку Камю, щасливий, оскільки він усвідомлює свій абсурдний стан і продовжує свою роботу, не дивлячись на її безглуздість. Таким чином, абсурд стає рушійною силою для людини, яка усвідомлює свою роль у світі та здобуває свободу через цей усвідомлений вибір.

Свобода також є одним з центральних елементів екзистенціалізму і ключовим аспектом проблематичності людського буття. Жан-Поль Сартр, один з провідних представників цього напрямку, розглядає свободу як невід'ємну характеристику людського існування. У своїй праці «Буття і ніщо» Сартр підкреслює, що людина приречена на свободу, адже вона завжди має можливість вибору. Навіть у ситуаціях, коли здається, що вибору немає, сама відмова від дій також є вибором. Проте свобода, як зауважує Сартр, несе із собою величезну відповідальність. Людина сама обирає, яким буде її життя, і повинна взяти на себе відповідальність за кожен свій вибір. Це створює постійне напруження, оскільки немає зовнішніх виправдань для її дій — лише особистий вибір і його наслідки.

Сартр підкреслює, що це відчуття свободи і відповідальності призводить до тривоги, оскільки людина усвідомлює, що її життя — це серія виборів, кожен з яких має наслідки. Однак саме через цю тривогу людина може досягти автентичного буття. На думку Сартра, людина, яка намагається уникнути цієї свободи, живе «неавтентично», схилиючись до соціальних норм і очікувань, тим самим уникаючи свого справжнього призначення. Проте прийняття свободи як основної риси людського буття робить можливим справжнє існування, яке полягає в постійному самовизначенні і прийнятті власних рішень.

Ще одним важливим аспектом проблематичності людського буття є питання смертності. Мартін Гайдеггер, у своїй праці «Буття і час», стверджує, що смертність є центральним елементом людського існування. Усвідомлення кінцівки життя визначає людське буття і примушує людину задуматися над своїм існуванням. Гайдеггер вводить поняття «буття-до-смерті», яке означає, що людина живе у постійному очікуванні своєї кінцівки, і це робить її життя автентичним. За Гайдеггером, більшість людей намагаються уникати думок про смерть, живуть неавтентично, зосереджуючись на повсякденних справах і соціальних ролях. Однак, усвідомлення неминучості смерті допомагає людині переосмислити своє існування і зосередитися на тому, що має справжню цінність.

Гайдеггер підкреслює, що саме завдяки усвідомленню смертності людина здатна на автентичні дії. Коли вона розуміє, що її час обмежений, вона починає цінувати кожен мить свого життя і приймає рішення, спираючись на свої справжні прагнення і цінності. Смертність стає рушієм для дій, оскільки людина розуміє, що кожен її вибір є важливим і незворотним. Це усвідомлення також породжує тривогу, але Гайдеггер вважає, що ця тривога є необхідною умовою для автентичного існування.

Ще один важливий аспект проблематичності буття — це самотність. Екзистенціалісти, такі як Сартр і Камю, наголошують, що людина завжди залишається самотньою в своїх виборах і діях. Навіть якщо вона оточена іншими людьми, її внутрішній світ є невидимим для інших, і вона змушена самотійно вирішувати, яким буде її життя. Ця самотність виникає через неможливість повного взаєморозуміння між людьми, оскільки кожен живе у власному

світі досвіду і переживань. Людина змушена сама брати відповідальність за свої вчинки і шукати сенс у своєму існуванні, незважаючи на соціальне оточення.

Таким чином, проблематичність людського буття полягає в його невизначеності, що проявляється через абсурдність, свободу, відповідальність, смертність і самотність. Кожен з цих аспектів створює тривогу, але саме ця тривога є рушієм для пошуку сенсу і автентичного існування. Екзистенціальна філософія підкреслює, що людина повинна прийняти цей стан невизначеності і зробити його основою для свого життя, перетворивши проблематичність буття на джерело свободи та самовираження.

Висновки. Проблематичність людського буття полягає в його невизначеності, абсурдності та постійній напрузі між свободою та відповідальністю, смертністю та пошуком сенсу. Екзистенціальна філософія показує, що людина змушена самотійно створювати свій сенс життя в умовах, коли об'єктивні відповіді відсутні. Усвідомлення своєї свободи і відповідальності, прийняття абсурду та смертності стають невід'ємними складовими людського буття, що дозволяють жити автентично і знаходити індивідуальний сенс у світі, який позбавлений чітких відповідей.

Список використаних джерел:

1. Камю А. Миф про Сізіфа. Київ: Основи, 1996. 224 с.
2. Хайдеггер М. Буття і час. Київ: Основи, 2001. 487 с.
3. Кьеркегор С. Страх і трепет. Львів: Апіріорі, 2011. 312 с.

Oliinyk Daiana, student of MENM-11

BASIC PRINCIPLES OF MODERN EPISTEMOLOGY

Formulation of the problem. The main issues that modern epistemology faces include questions of objectivity in knowledge, the challenges of practical verification, and the limits of human understanding and cognitive abilities. Additionally, the problem of relativism arises: if knowledge is constantly changing and depends on context, how can absolute truth be achieved? Another key issue is the rapid growth of technology and the information society, where the volume of knowledge expands rapidly, making it difficult to interpret and verify.

Goal. To systematize the main principles of modern epistemology, analyze current issues in the theory of knowledge, and identify promising directions for research in this field.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Investigate the basic principles of modern epistemology and describe their impact on knowledge.
- Analyze both classical and contemporary approaches to knowledge.

Presentation of the material. Modern epistemology is one of the most essential disciplines in philosophy, focused on studying the nature and boundaries of knowledge. It explores the process of knowledge acquisition, the conditions of its reliability and objectivity, as well as the interplay between the subjective and objective aspects of cognition. Understanding the principles of epistemology allows for a deeper insight into humanity's pursuit of truth and the challenges encountered along this path. This essay aims to uncover the fundamental principles of modern epistemology, analyzing both classical concepts and recent approaches that shape our contemporary view of knowledge.

One of the central principles of modern epistemology is the notion that knowledge encompasses both objective and subjective elements. The object of knowledge exists independently of human consciousness; however, the process of cognition is inherently filtered through the researcher's subjective perspective and experience. This raises the question: how accurate is knowledge if it is processed through individual perception? Modern research suggests that knowledge is inevitably subject to certain distortions due to human biases, cultural, and social factors. Thus, subjectivity becomes an integral part of knowledge, and absolute objectivity remains challenging to attain, though it is still an ideal to strive for.

Another crucial principle is the interrelationship between theory and practice, highlighting the capacity of knowledge not only to describe reality but also to be applied in solving practical tasks. This implies that any theory lacking practical application holds limited value. For example, in natural sciences, each new theory undergoes practical testing, allowing for an assessment of its effectiveness. This principle also applies to social sciences, where knowledge that fails to integrate into societal structures loses relevance. The significance of this principle in modern epistemology emphasizes that theoretical knowledge must be supported and validated through practice to be considered reliable and useful.

Modern epistemology recognizes that knowledge is not static; rather, it constantly evolves and transforms. In the past, knowledge could be viewed as an absolute truth; however, modern approaches acknowledge that any truth is provisional. As science advances, new methods, discoveries, and theories emerge, altering previous understandings. This requires epistemology to maintain flexibility and openness to new ideas. The principle of knowledge dynamism points to the need for constant reevaluation of previously accepted truths, fostering continuous cognitive development. At the same time, this principle poses certain difficulties, as rapid changes in knowledge may lead to skepticism regarding its objectivity and significance.

Another important aspect of epistemology is the principle of unity between sensory and rational cognition. Sensory experience provides access to specific characteristics of objects but is limited to surface-level data. In contrast, rational cognition allows for the organization and interpretation of information, enabling an understanding that transcends sensory perception. This

combination creates a more comprehensive understanding of objective reality. The challenge here is that both sensory and rational cognition have limitations and can lead to incorrect conclusions. Modern epistemology acknowledges this aspect and suggests an integrated approach to cognition, combining both methods to achieve the most accurate understanding of reality.

For centuries, philosophers have sought to understand how humans perceive the world, how knowledge is formed, and what can be recognized as true. The evolution of epistemological principles reflects a shift in approaches to the process of cognition: from classical notions of objective truth to modern relativism and pragmatism.

Classical philosophers like Plato, Aristotle, Descartes, and Kant laid the foundation for traditional theories of knowledge, focusing on the pursuit of objective truth. Plato argued that true knowledge is the knowledge of timeless, ideal forms. He believed that sensory experience is limited and cannot fully capture the truth, which belongs to the realm of ideas. This established the basis for the subsequent division between sensory and rational cognition, where rationality was considered a higher form of knowledge.

Descartes introduced the method of doubt, asserting that the only absolutely reliable knowledge is «I think, therefore I am.» Cartesian rationalism emphasized that cognition should be based on reason rather than senses. This view was further developed by Kant, who argued that knowledge is formed through a synthesis of sensory data and intellectual categories. Kant's critique of pure reason explained that humans comprehend the world within the framework of their cognitive abilities and are unable to achieve knowledge of «things in themselves,» that is, absolute truth.

Thus, classical approaches to knowledge were grounded in the idea of objective truth, attainable through rational thought. However, over time, philosophers encountered limitations in these theories, especially as scientific progress demonstrated the complexity and variability of knowledge.

Modern approaches to epistemology have become more flexible, emphasizing relativism and pragmatism. Unlike classical approaches, where knowledge was viewed as objective truth, contemporary theories emphasize that knowledge may be relative and context-dependent. A key principle of modern epistemology is the recognition of knowledge subjectivity, reflecting the impact of personal experience, cultural, and social factors on the process of cognition.

Postmodern philosophy significantly influenced modern theories of cognition by questioning the existence of objective truth. According to postmodern perspectives, knowledge is socially constructed, and its meaning depends on context and power. Foucault, for instance, highlighted that knowledge is inextricably linked to power, and what is considered «true» depends on social and political conditions.

Another contemporary approach is pragmatism, represented by philosophers John Dewey and William James, which argues that the value of knowledge is defined by its practical utility. Pragmatism rejects the abstract pursuit of absolute truth in favor of knowledge that is beneficial and effective in real life. This gives epistemology a more applied character, allowing knowledge to adapt to specific conditions and goals.

These epistemological principles impact cognition profoundly. The principle of objectivity and subjectivity helps to define the limits of our understanding, while the theory-practice connection emphasizes the importance of empirical validation. The principle of dynamism ensures science's progress, while the unity of sensory and rational cognition enables a comprehensive understanding of objective reality.

Conclusion: Modern epistemology, drawing on both classical foundations and contemporary approaches, enables a deeper understanding of how we acquire knowledge and the limitations we face. Its core principles—objectivity and subjectivity, dynamism, unity of theory and practice—significantly influence the knowledge process, making it more adaptable and context-sensitive. As a result, modern epistemology contributes not only to the accumulation of knowledge but also to the development of a more open and critical approach to truth and reality.

List of references

1. Manning P. Epistemology / ed. by J. H. Bentley. Oxford University Press, 2012. URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199235810.013.0007>
2. Aquino F. D. Epistemology / ed. by F. D. Aquino, B. J. King. Oxford University Press, 2018. URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198718284.013.19>
3. Pritchard D. Epistemology. London : Palgrave Macmillan UK, 2016. URL: <https://doi.org/10.1007/978-1-137-52692-2>
4. Epistemology. Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory. Singapore, 2017. P. 754. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-287-588-4_100359

Zaharchuk Vladislav, student of g. MEVMB-11

THE MAIN PROBLEMS OF MODERN PHILOSOPHY AND METHODOLOGY OF SCIENCE

Formulation of the problem: The essential issue tended to in this article is the tension between the pursuit of objective truth and the subjective influences that shape scientific inquiry. While science aims to be impartial and evidence-based, variables such as cultural biases, social weights, and economic interests can present predispositions into the research process. This raises questions about the reliability of scientific knowledge and the extent to which it can provide a truly objective understanding of the world.

Goal. The objective of this article is to basically look at the major issues confronting facing modern philosophy and methodology of science, focusing on the tension between objectivity and subjectivity in scientific inquiry. By exploring this issue, we aim to:

1. Identify the key challenges and limitations of modern scientific methods.
2. Analyze the affect of subjective factors on scientific research and its results.
3. Explore the consequences of these challenges.

Presentation of the material. Modern philosophy acts as a missing link between natural and humanitarian knowledge and attempts to understand the place of science in modern civilization, in its multifaceted relations to ethics, politics, religion, etc. Thus, the philosophy of science performs a general cultural function, not allowing scientists to limit themselves to a narrowly professional vision of processes and phenomena. One of the main issues of philosophy and methodology of science is the pursuit of objectivity. While science strives to be impartial and evidence-based, subjective factors can influence the research process. The problem of objectivity is further complicated by the increasing complexity of modern science. As scientific research gets to be more specialized and dependent on complex advances, it becomes more difficult to guarantee that all significant viewpoints are considered which predispositions are minimized. The impact of subjective factors on scientific research can have significant implications for the reliability and validity of scientific knowledge. These include:

1. Bias in research design: Subjective factors can lead to biased research designs, which may deliver deceiving or wrong comes about..
2. Specific detailing of discoveries: Analysts may be more likely to report discoveries that back their biased thoughts or that are favorable to their subsidizing sources.
3. Replication emergency: The expanding trouble of duplicating logical discoveries can be ascribed in portion to the impact of subjective components on investigate plan and detailing. The issue of subjectivity moreover raises questions around the nature of scientific truth. On the off chance that logical information is affected by subjective variables, can it be considered genuinely objective or widespread?

To address the problem of subjectivity in scientific inquiry, a number of strategies can be employed, including:

- Expanded straightforwardness and open science hones: By making inquire about strategies, information, and comes about more open to the open, researchers can increment straightforwardness and decrease the potential for predisposition.
- Diversification of scientific communities: Empowering differences in scientific communities can help to ensure that a wide range of perspectives are considered and that biases are minimized.
- Moral rules and oversight: Creating and implementing moral rules for logical inquire about can offer assistance to anticipate offense and guarantee that inquire about is conducted in a mindful and moral way

Scientific method is restricted to a handle characterized by that which is quantifiable and repeatable. By definition, it cannot talk to issues of extreme beginning, meaning, or ethical quality. For such answers, science is subordinate on the values and individual convictions of those who utilize it. Science, subsequently, has extraordinary potential for both great and fiendish. It can be utilized to create immunizations or harms, atomic control plants or atomic weapons. It can be utilized to clean up the environment or to contaminate it. It can be utilized to contend for God or against Him. Science by itself offers no ethical direction or values to administer our lives. All science can do is appear us how normal law works, whereas telling us nothing around its roots. For example, F. Bacon, who believed that the search for opportunities to unite the sciences should be the subject of the methodology of scientific knowledge. Based on his works, only experience can be considered a source of knowledge, and induction is a universal means of knowledge, while induction is a means of obtaining scientific knowledge, that is, the basis for the development of theory and practice management.

In modern philosophy, the problems of methodology are discussed in terms of a systematic approach, synergetics, phenomenology, etc. Modern methodology avoids extreme assessments of methodological programs or absolutization of any of them, which took place in the past. In modern science, the methodology is a complex instrument whose projection onto reality permits us to distinguish its layers, structures, objects, and properties. This can be what legitimizes the increasing significance of methodological awareness in cutting edge science: nowadays, the methodological component of science is frequently seen as an natural portion of it, but hoisted to a supra-scientific level; in this manner, the strategy of science is regularly called the «metatheory» (super-theory) of cutting edge science. The methodological situation in contemporary philosophy looks unusual. Philosophy has long since lost its status as the «science of all sciences,» and has long since abandoned its claim to develop a single and universal «method for obtaining the first truths by all comers.» But this resulted in the fact that it found itself in relation to its own method, and in abandoning the role of a single guide, many directions and schools emerged in philosophy. Contemporary philosophy is characterized by methodological pluralism; when solving the problem of method, it does not rely on methodological monism and does not look for a single omnipotent method, but, on the one hand, by fitting certain methods into the most common and influential paradigms of philosophical worldview; on the other hand, by the mutual complementarity of different methods within the framework of solving certain specific problems.

The need for a method is due to the fact that philosophical cognition cannot rely only on experience and empirical data: reaching the widest possible life and intellectual benchmarks, it is held together by the power of «self-carrying thought.» That is why our consciousness seeks to develop internal norms, rules, and principles for building a thought process aimed at solving certain problems. Any question that encompasses a worldview importance can be seen as philosophical to a few degree. It

emerged within the handle of looking for the extreme grounds of the presence of the world and man in order to give a profoundly substantiated reply to the address of the relationship between man and the world, that's, to the main question of worldview.

List of references.

1. Tkachov Y. Challenges and Issues of Modern Science, 2. Dnipro, 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/381669019_Challenges_and_Issues_of_Modern_Science_2_2024.
2. J.Uko C. Limitations of Modern Science. URL: https://www.researchgate.net/publication/215777806_LIMITATIONS_OF_MODERN_SCIENCE.
3. Petrushenko V. Filosofiya. URL: <https://studfile.net/preview/3910066/page:88/>
4. Udalov V. Problems and Prospects of Development of the Modern Methodology of Science, Dnipro, 2013. URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2013/2/5.pdf>
5. Bondar V. Problems of Interaction between Philosophy and Methodology of scientific knowledge in pedagogy. URL: <https://osvitologia.kubg.edu.ua/index.php/osvitologia/article/download/51/51/202>

*Камінська Катерина, студентка гр. МП-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Центральним філософським питанням є дослідження існування, включаючи його природу, зміни та вплив на реальність. Воно вимагає розгляду категорій буття та небуття, і що означає існування. Буття – це прояв буття і реальності, неіснування – це питання про відсутність, зникнення, смерть і можливість нового. Проблема в тому, що вони одночасно суперечать один одному і доповнюють один одного, що ускладнює їх осмислення.

Мета. Дослідити питання існування і неіснування та їх потаємне, глибоке значення, їх проблематика. Провести комплексний аналіз розбіжностей у трактуванні.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Обговорити можливість існування буття і небуття ;
- Дослідити взаємозв'язок між буттям і небуттям.

Виклад матеріалу. Буття — це те, що існує, незалежно від форм і способів існування. У філософії буття розуміється як універсальний принцип, що об'єднує все, що реально чи потенційно присутнє в світі. Питання про ставлення мислення до матеріального буття є основним тому, що з нього починається формування філософського світогляду, від нього залежить розв'язання інших філософських проблем. Залежно від вирішення цього питання в історії філософії вирізняють два основних напрями – матеріалізм та ідеалізм [4, с. 21]. Кожна зі згаданих тенденцій абсолютизує або речовинний субстрат, або духовний чинник буття. Зіставляючи обидва підходи до першосутності, слід мати на увазі, що ні матеріалізм, ні ідеалізм майже ніколи не існують у чистому вигляді, найчастіше вони переплітаються. Перші матеріалістичні уявлення набули у грецькій філософії вигляду гілозоїзму. Йшлося не про механістичне бачення матерії (таким воно стане пізніше в атомізмі Демокрита), а про оживлену матерію, відтак – про розуміння всього буття як органічно-життєвих процесів. І зусилля філософів спрямовувались на те, щоб з'ясувати, як саме в оживленій матерії функціонує архе. Вона уявлялася як мінлива, рухлива й набувала різномірних форм. Саме такою праматерією є вода у Фалеса, повітря у Анаксимена та інші першоелементи.

У своєму подальшому розвитку матеріалізм еволюціонує до уявлення про субстанційність матерії, не пов'язаного з визнанням якогось її останнього «стану» (якісного або без якісного). Він заперечує будь-яку обмеженість субстанції, наполягаючи тільки на об'єктивності матерії, незалежності її від свідомості, здатності до нескінченних самоперетворень, якими зумовлена природа різних властивостей і форм руху [5, с. 119].

Протилежністю буття є небуття (ніщо). Буття і небуття не можуть існувати один без одного. Неіснування вважається відносним поняттям; неіснування не існує в абсолютному сенсі. Перехід до небуття означає знищення цього виду існування і перехід до іншої форми існування (наприклад, смерті). З іншого боку, Платон започаткував традицію зарахування неіснування до важливих категорій онтології (вчення про існування). Для нього небуття – не протилежність буття, а його аспект і властиве буттю як щось інше. Інше завжди існує тільки по відношенню до іншого. Тобто, зміст заперечення виражається через поняття відмінності. Речі об'єктивного світу пізнаються в порівнянні, у світі немає нічого заперечного, є інше. Однак основою заперечення не може бути відсутність знання. Адже, коли ми не знаємо, що відбувається з окремими явищами, предметами чи ознаками, це не значить, що їх немає [3, с. 15]. Проте Гегель вважає небуття відносним, як відсутність певної конкретної форми буття - щось зникле, або ще не виникле. Але як вони взаємопов'язані? Як вже зазначено, одне без іншого існувати не може. Для шаманізму, індуїзму або буддизму властивим є протилежний погляд на ідею посмертного існування душі. У неєвропейських культурах смерть тіла та існування після цього душі є цілком закономірним, адже і під час життя душа людини здатна на деякий час залишати її тіло. Такий погляд на розуміння душі пов'язаний із тим, як сприймається саме відношення буття-небуття.

Так, зокрема, для індійської думки «людський світ», подібно до того як людський психічний та життєвий досвід, є частиною всесвітньої ілюзії майя, оскільки все, що сприймається свідомістю як матеріальний світ, не має відношення до

абсолютного буття, а тому смерть розглядається лише як зміна одного онтологічного рівня іншим. Цей перехід потребує водночас ініціації або ритуалу посвячення [1, с. 18]. В «Книзі про дао і де» (Даодецзин) (VI ст. н.е.) закон відносності явищ в природі – буття і небуття, руху і нерухомості, постійності і зміни, життя і смерті, добра і зла трактувався в загальносвітовому значенні як головний принцип створення світу: «Коли в Піднебесній дізнаються, що прекрасне є прекрасним, виникає і потворне. Коли всі дізнаються, що добро є добром, виникає і зло».

Тому буття і небуття породжують одне одного, важке і легке створюють одне одного, довге і коротке взаємно співвідносяться, високе і низьке взаємно визначаються, звуки, зливаючись, приходять у гармонію, попереднє і наступне слідує одне за одним». Згідно цієї прийнятої теорії всі явища життя пояснюються тут природним чергуванням світла і темряви, тепла і холоду, зміною пір року, перетворенням першоелементів, існуючих за законом дао. Відповідно до філософської теорії «Даодецзину», людина є невід'ємною частиною приводних ритмів і тому живе за законами природи [2, с. 94]. Тому взаємозв'язок між буттям і небуттям відображає не тільки опозицію, але й доповнення. Без небуття неможливо уявити розвиток і зміни, оскільки будь-яке буття передбачає можливість свого завершення або трансформації. У діалектиці, екзистенціалізмі та науці ці поняття утворюють єдність, яка описує як зовнішній світ, так і внутрішній досвід людини.

Висновки. Буття і небуття є не просто протилежностями, а фундаментальними принципами, що допомагають розкрити складність світу та глибину людського існування. Вони виступають своєрідними полюсами, які взаємодіють між собою, створюючи динаміку змін і розвитку. Саме ця діалектична єдність буття і небуття дозволяє зрозуміти, як усе постійно народжується, змінюється і зникає, залишаючи місце новому. Кожен момент, кожна подія існують у взаємозв'язку цих двох начал, що допомагає усвідомити тимчасовість і перехідність усього існуючого. Взаємодія буття й небуття ставить перед людиною запитання про сенс життя, природу реальності і власну роль у вічному русі всесвіту. Ця філософська категорія показує, що світ не є статичним і остаточним, а натомість постійно перебуває у процесі оновлення, де кожне буття колись перетворюється на небуття і навпаки.

Список використаних джерел:

1. Івашко Ю. В. Природний світ в мистецтві Японії та європейського модерну / Ю. В. Івашко // Містобудування та територіальне планування, 2008. Вип. 29. С. 94-102
2. Кадикало А. Смерть: ініціація чи небуття свідомості? / А. Кадикало // Українське релігієзнавство. 2005. № 33. С. 15-24
3. Крайник О. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри заперечення в сучасній німецькій мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2016. 213 с
4. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2018. 432 с.
5. Філософські науки: Збірник наукових праць. Вип. 2. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 218 с.

*Луцій Валерія, студентка гр. ЕМЕ-11,
Міжнародний ім. Б.Д. Гаврилишина*

ЛЮДИНА ТА ІСТОРІЯ В ЕКЗИСТЕНЦІЙНІЙ ФІЛОСОФІЇ К. ЯСПЕРСА

Постановка проблеми. У сучасній філософській думці існує потреба у глибшому розумінні взаємозв'язку між людиною та історією в контексті екзистенційної філософії. Карл Ясперс, як один із провідних мислителів XX століття, запропонував унікальний погляд на цю проблему, який потребує детального вивчення та аналізу. Його концепції «осьового часу», «граничних ситуацій» та розуміння свободи і відповідальності людини в історичному процесі є особливо актуальними для осмислення ролі особистості в сучасному світі та її відповідальності перед майбутнім.

Мета. Проаналізувати та розкрити особливості розуміння взаємозв'язку людини та історії в екзистенційній філософії Карла Ясперса, визначити ключові аспекти його концепції та їх значення для сучасної філософської думки.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Розглянути погляди Ясперса на сенс історії та роль людини у його творенні.
- Оцінити актуальність ідей Ясперса для розуміння місця людини в сучасному історичному процесі.

Виклад матеріалу. Екзистенційна філософія Карла Ясперса, одного з найвидатніших мислителів XX століття, глибоко досліджує взаємозв'язок між людиною та історією. Ясперс розглядає людину не як ізольовану істоту, а як невід'ємну частину історичного процесу, що формує її буття та свідомість.

У своїх роздумах про людину та історію Ясперс виходить з концепції «осьового часу» - періоду між 800 і 200 роками до н.е., коли, на його думку, сформувалися основні духовні та філософські традиції людства. Цей період він вважає ключовим для розуміння всієї подальшої історії людства та місця людини в ній [1]. Саме в цей час, за Ясперсом, людина усвідомила себе як історичну істоту, здатну впливати на хід подій та нести відповідальність за свої дії. Ця концепція детально розглядається у праці Ясперса «Витоки історії та її мета», де він аналізує ключові моменти світової історії та їх вплив на розвиток людства [9].

Ясперс наголошує на тому, що людина реалізує себе через «граничні ситуації» - моменти глибокої кризи, страждання, зіткнення зі смертю. Саме в таких ситуаціях, на його думку, людина найбільш гостро усвідомлює свою

екзистенцію та місце в історичному процесі. Ці ідеї перегукуються з думками інших екзистенціалістів, зокрема Жан-Поля Сартра, який також приділяв велику увагу питанням людського існування в історичному контексті [2].

Також однією з деталей філософії Ясперса є його розуміння свободи як невід'ємної частини людського буття. Він вважає, що саме через свободу вибору та дії людина стає творцем історії. Однак ця свобода, за Ясперсом, нерозривно пов'язана з відповідальністю. Людина, усвідомлюючи свою історичність, повинна брати на себе відповідальність за свої рішення та їх наслідки для майбутнього [3]. У своїй роботі «Філософія» Ясперс глибоко досліджує поняття свободи та відповідальності, розглядаючи їх як невід'ємні аспекти людського існування в історичному контексті [7].

Ясперс розглядає історію не як лінійний процес, а як складне переплетення різних можливостей та шляхів розвитку. Він вводить поняття «шифрів трансценденції» - символів, через які людина може досягти вищих істин буття та своє місце в історичному процесі. Ці ідеї перегукуються з концепціями інших філософів, зокрема Фрідріха Ніцше, який також приділяв велику увагу символічному осмисленню історії та людського буття [4].

У своїх роздумах про людину та історію Ясперс не оминає увагою і питання комунікації. Він вважає, що саме через спілкування з іншими людина може повністю реалізувати свою сутність та зрозуміти своє місце в історичному процесі. Ця ідея перегукується з думками інших філософів, зокрема Мартіна Бубера, який також наголошував на важливості діалогу для людського існування [5]. Ясперс розвиває ці ідеї у своїй праці «Психологія світоглядів», де він досліджує різні способи сприйняття світу та їх вплив на взаємодію між людьми в історичному процесі [8].

Ясперс також розглядає питання про сенс історії. На його думку, історія не має наперед визначеної мети чи кінцевої точки. Натомість, сенс історії створюється самими людьми через їхні дії та рішення. Це розуміння історії як відкритого процесу, в якому людина відіграє ключову роль, є одним з найважливіших внесків Ясперса в філософію історії [6].

Висновки. В екзистенційній філософії Карла Ясперса людина постає як активний учасник історичного процесу, здатний впливати на хід подій через свої вибори та дії. Історія, в свою чергу, розглядається не як детермінований процес, а як поле можливостей, де людина може реалізувати свою свободу та відповідальність. Ці ідеї Ясперса залишаються актуальними і в наш час, спонукаючи нас задуматися над нашим місцем в історії та відповідальністю перед майбутнім.

Список використаних джерел

1. Батлер-Будон Т. 50 видатних творів. Політика. Київ: КМ-Букс, 2021. 544 с.
2. Сартр Ж.-П. Нудота. Київ: Book Chef, 2022. 256 с. (Серія «Класика»).
3. Фромм Е. Мати або бути? / пер. з англ. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2020. 304 с.
4. Ніцше Ф. Народження трагедії. Невчасні міркування I-IV / пер. з нім. К. Котюк та О. Фешовець. Київ: Астролябія, 2022. 623 с.
5. Дочинець М. Якщо послухати мудреців. Ужгород: Карпатська вежа, 2018. 238 с.
6. Ірвін В. Жити змістовно. Філософія радості від античних стоїків / пер. з англ. Н. Лавська. Київ: Yakaboo Publishing, 2021. 304 с.
7. Ясперс К. Філософія. Книга перша. Філософське орієнтування у світі / пер. з нім. О. Кислюк. Київ: Юніверс, 2009. 464 с.
8. Ясперс К. Психологія світоглядів / пер. з нім. О. Кислюк, Р. Осадчук. Київ: Юніверс, 2009. 464 с.
9. Ясперс К. Витоки історії та її мета / пер. з нім. М. Култаєва. Київ: Юніверс, 2006. 576 с.

*Мирзаєва Уляна, студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ.

Постановка проблеми. Дослідження співвідношення цивілізації та особистості є фундаментальним для соціально-філософського аналізу гуманітарних проблем сучасності. Оскільки вивчення цих аспектів відкриває нові шляхи для розуміння сучасної епохи та визначає перспективи розвитку суспільства і кожної людини окремо. Недостатність формацийного підходу до аналізу сьогодишньої дійсності спонукала науковців шукати нові методи осмислення соціально-історичних процесів. Це стало можливим завдяки цивілізаційному підходу, який дозволяє краще зрозуміти роль культури в розвитку соціуму.

Мета дослідження полягає у осмисленні та аналізі складних процесів становлення людини як особистості. Це включає дослідження її взаємодії із соціокультурним середовищем, формування свідомості, а також пошук сенсу життя у контексті культурного, соціального та духовного розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати, у якому сенсі буття людини проблематичне;
- дослідити ієрархічну будову сутнісних проявів людини.

Виклад матеріалу. Людське буття характеризується кількома важливими аспектами, зокрема, такими як людська неспеціалізованість, яка вказує на те, що буття не можна звести лише до фізіологічних функцій організму, зв'язок людини із процесами культуротворення та суспільної історії. Ці елементи певним чином взаємопов'язані і концентруються у такому феномені, як проблематичність людського буття.

Ця проблематичність проявляється в тому, що можна народитися людиною, мати людський організм, проте не мати необхідних людських проявів; наприклад: свідомості, навичок соціальної поведінки чи емоційної чутливості. Це свідчить про те, що становлення особистості є складним і багатогранним процесом, що потребує не лише біологічного аспекту, а й розвитку у різних сферах. Окрім того, проблематичність людського буття зумовлена ще й тим, що людина може змінюватися, втрачати свої якості через різні обставини. Це підкреслює, що людське існування є динамічним та вразливим, а не статичним і незмінним. Таким чином, повноцінна реалізація людських потенціалів залежить від багатьох факторів, які взаємодіють між собою.

Визначити чіткі норми для оцінки «міри людяності» конкретної людини є досить складним завданням. Проте, попри все ми розуміємо, що сьогодні не існує іншого способу бути людиною, окрім того, щоби народитися людиною, мати людський організм, вільний від серйозних вад чи патологій. Таким чином, наявність людського організму є необхідною умовою для людського існування, проте недостатньою. Це означає, що до цієї умови нам необхідно додати інші фактори, які ґрунтуються на ній, але не перевищують. Отже, людське буття постає як складна система, яка складається з ієрархічно організованих рівнів, де кожен наступний рівень залежить від попереднього, надаючи йому нову значущість. Людяність стає результатом не лише біологічної природи, а й соціального, культурного та психологічного розвитку, що вимагає активної участі особи в процесах самоусвідомлення та взаємодії з оточенням.

Включення людини в соціально-культурні процеси передбачає оволодіння людськими способами діяльності, розвиток навички самостійно обдумувати та оцінювати життєві ситуації.

1. В процесі інтеграції людини в суспільно-культурні процеси відбувається впорядкування її дій, що стимулює стихійні прояви особистості та надає їм новий напрямок.

2. Через участь у соціально-культурних процесах людина опановує різні способи діяльності – від простих до складних, включаючи творче ставлення до реальності, використання мови та свідоме дотримання норм суспільства.

3. До процесу соціально-культурної інтеграції необхідно додати свідомість і усвідомлення, що полягає у здатності самостійно усвідомлювати та оцінювати життєві ситуації. Також важливе поєднання оцінки з досвідом і співвідносити їх з певними соціально-культурними нормами і принципами. В результаті, свідомість, як вміння самостійно оцінювати та регулювати свої дії, є невід'ємною частиною нашого розуміння «людського буття».

4. Однак недостатньо лише усвідомлювати – усвідомлення зобов'язані вписуватися в певну цілісність, яку зазвичай називають людським духовним універсамом. Це свідчить про те, що ми повинні вміти його створювати, формуючи принципи, ідеали та сенси.

При розгляді феномена людського існування важливо підкреслити, що виведення людського мислення на рівень творення духовного універсаму є вирішальним моментом для інтеграції людини в людський спосіб буття. Адже без цього неможливо свідомо оцінювати, а отже, справжня соціалізація та вихід людини за межі лише біологічного існування.

Бути людиною або жити в людському способі буття означає активно боротися за це, відвойовуючи у природних стихій простір для такого існування. Розглянувши складну, ієрархічну структуру елементів людського існування, ми можемо прояснити, як поняття «життя» та «існування» застосовуються до людини і чом стверджують, що краще жити, аніж просто існувати.

Буття людини, як ми вже з'ясували не можна зводити до життя, особливо якщо розуміти його лише в біологічному сенсі. Однак, у більш широкому сенсі «життя» включає в себе всі події, що відбулися в часі, відзначеному двома датами на цвинтарі. Вважається, що чим більше різноманітних і значущих подій відбулося в житті людини, тим багатшим можна вважати таке життя.

Висновки. Людське буття виходить за межі біологічного існування та складається з ієрархічної системи, в якій важливу роль відіграють соціально-культурні та духовні елементи. Інтеграція людини в суспільство регулює її дії, обмежуючи стихійні прояви і надаючи новий напрямок.

Участь у соціально-культурних процесах передбачає оволодіння різноманітними способами діяльності, а також свідомість, що дозволяє оцінювати життєві ситуації. Це усвідомлення повинно вписуватися в цілісний духовний універсум, що створює умови для розвитку ідеалів і сенсів.

Отже, бути людиною – це активно боротися за своє місце в світі, а не лише існувати біологічно. Життя оцінюється не тільки за тривалістю, а й за значущістю подій, які його наповнюють.

Список використаних джерел:

1. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - 5-те видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ-2000». 2007. 506 с.
2. Габаковська Х., Гарасимів Т., 2017. «Проблема буття людини: цивілізаційно-правовий підхід». URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12709/88-96.pdf>

ДІАЛЕКТИКА ЯК РАЦІОНАЛЬНЕ ЗЕРНО ФІЛОСОФІЇ Г. ГЕГЕЛЯ

Постановка проблеми. У контексті філософії Гегеля, діалектика виступає як центральний метод пізнання, що дозволяє усвідомити процес розвитку і взаємозв'язок ідей та явищ. Проте виникає питання: яким чином діалектичний метод Гегеля може бути застосований для аналізу сучасних соціально-філософських проблем? Які його аспекти залишаються актуальними в умовах сучасного світу, і як вони сприяють розумінню складних взаємодій у суспільстві?

Мета. Провести детальний аналіз діалектики як раціонального ядра філософії Г. Гегеля, з'ясувати її сутність, методологічні аспекти та вплив на розвиток філософської думки.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- розглянути роль логіки в контексті гегелівської філософської системи;
- окреслити основні закони гегелівської діалектики;
- проаналізувати вплив діалектики на історію світової філософії.

Виклад матеріалу. Серцевиною гегелівської філософської системи є «Наука логіки». Логіка розуміється Гегелем абсолютно інакше, ніж вона трактується протягом всього часу в працях Арістотеля. Походження безлічі з єдиного може бути предметом раціонального пізнання, інструментом якого є логічне мислення. Але це – раціональне пізнання особливого роду: в основі його лежить діалектична, а не формальна логіка, і рушійним джерелом її являється протиріччя.

Логіка є вченням про сутність усіх речей. Гегель виділяє три основні її частини: буття, сутність і поняття. У кожній з них думка розвивається через суперечливі співвідношення категорій за законами тріади: теза – антитеза – синтез. Філософ вважає свою логіку логікою розуму, що не боїться протиріч і прагне до цілісності.

Він також розробив ідею про три рівні свідомості: чуттєвість (те, що ми сприймаємо), рефлексія (осмислення цього) і самосвідомість (усвідомлення своїх дій). Це основні етапи, які ведуть до глибшого розуміння.

Частини діалектичної логіки стали основою для трьох законів діалектики: єдності та боротьби протилежностей, переходу кількісних змін у якісні, та заперечення заперечення. Гегель підкреслює, що діалектика — це динамічний процес, а не статичний, і всі три закони мають універсальний характер.

Закон єдності та боротьби протилежностей говорить про те, що протилежності завжди існують у взаємозв'язку. Виникнення нових суперечностей є результатом розв'язання старих.

Закон переходу кількісних змін у якісні свідчить, що зміни в якості відбуваються, коли накопичення кількісних змін досягає критичної межі – міри.

Закон заперечення заперечення демонструє спадковість між старим і новим. Розвиток відбувається по спіралі, де елементи старого зберігаються в новому, але в перетвореній формі. Ці закони пояснюють, як відбувається розвиток у природі, суспільстві та мисленні.

Такий самий підхід Гегель застосував і до розгляду історії світової філософії. Він вважав, що видатні філософські вчення не скасовують одне одного, а доповнюють, створюючи спіраль розвитку. Кожне вчення відкрило і розробило якусь окрему категорію, а загалом вони утворюють визначення змісту Абсолютної ідеї, яка є вічним, всеохоплюючим і розумним мисленням. Ця ідея сама створює реальність і постійно розвивається, породжуючи природу та «суб'єктивний» дух, який проявляється в людині, мистецтві, релігії та філософії.

Гегель вважав, що мистецтво є безпосередньою формою знання Абсолютної ідеї, релігія своїм одкровенням має Бога, а філософія є вищою сходинкою розвитку Абсолютного духу, повним розкриттям істини, яка вміщує в собі мистецтво та релігію. Гегель говорив: «Істина не є викарбувана і покладена до кишені монета. Вона – процес». «Істина – це ціле. Але це така сутність, яка здійснюється лише шляхом розвитку» [1. с. 73].

Попри значний внесок Гегеля в різні сфери знання, його вчення має і недоліки: панлогізм (перевага логіки над реальністю), спроби підпорядкувати індивідуальне загальному та телеологізм (розгляд історії як цілеспрямованого процесу).

Проте філософія Гегеля вражає своєю цілісністю, структурою та глибиною. Він реалізував мрію багатьох попередників – створив всеохоплююче філософське вчення, яке стало важливим перехрестям європейської думки, впливаючи на наступні покоління мислителів.

Висновки. Діалектичний підхід Гегеля є надзвичайно важливими для розуміння складних процесів, що відбуваються у сучасному світі. Його концепції розвитку через протиріччя і синтез дозволяють аналізувати численні кризи сучасного суспільства актуальні в наш час, починаючи від екологічних проблем і до соціальної нерівності, саме цей підхід є важливим інструментом для їх розв'язання. Він наголошує, що саме через конфлікт і взаємодію народжуються нові ідеї, рішення і трансформації.

Отже, діалектика Гегеля закликає нас до раціонального мислення, готовності до змін та усвідомлення складності реальності, що є ключовим для досягнення прогресу в наш час.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Надольний І. Ф. та ін. Філософія: навч. посіб. (2-ге вид., перероб. і доп.) / ред. І. Ф. Надольний. – Київ: Вікар, 2001. 457 с.
2. Гончарук Тетяна, Джугла Надія, Мокряк Леонід, Шумка Михайлина. Філософія: навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360 с.
3. Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посіб. (в 2-х част.). Львів: Новий Світ, 2000, 2019. 504 с.
4. Поняття «логічного» та основні ступені його реалізації в «Науці логіки» Г. Гегеля. Файловий архів студентів: вебсайт. URL: <https://studfile.net/preview/7658046/page:31/> (дата звернення: 27.10.2024).

*Омелько Юрій, студент гр. ПД-11
юридичного факультету ЗУНУ*

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. «Український дух» у філософії Григорія Сковороди передбачає комплексний підхід, який включає в себе аналіз його філософських творів у контексті історико-культурних процесів, що відбувалися на українських землях. Це дозволяє виявити ті глибинні зв'язки, які існують між філософією Сковороди та українською ментальністю, традиціями, а також викликами, що стояли перед українським народом у різні історичні періоди.

Мета. Дослідити всебічний аналіз філософської спадщини Григорія Сковороди з метою виявлення в ній тих аспектів, які формують ядро українського світогляду та можуть бути актуальними для сучасного українського суспільства

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Провести глибокий аналіз його філософських творів
- Визначити місце філософії Сковороди в контексті української та світової філософської думки

Виклад матеріалу. Філософська спадщина Григорія Сковороди є унікальним синтезом українських, слов'янських та європейських філософських традицій. Його вчення, зосереджене на концепції «філософії серця» або «кордоцентризму», є глибоко гуманістичним і спрямоване на розкриття внутрішнього потенціалу людини.

Сковорода, спираючись на багатовікові філософські пошуки, розробив оригінальну концепцію людської особистості. За його уявленнями, кожна людина є мікрокосмосом, який відображає макрокосмос – Всесвіт. Ця ідея є центральною в його філософії і визначає його розуміння місця людини у світі.

Ключовим поняттям у філософії Сковороди є «серце». Саме серце, на його думку, є джерелом пізнання істинної реальності. Через серце людина може доторкнутися до божественного начала, яке притаманне кожному з нас. Однак, Сковорода не протиставляє серце розуму. Навпаки, він підкреслює важливість гармонійного поєднання цих двох начал. Розум, за Сковородою, є інструментом пізнання, який допомагає людині досягнути складності буття.

Важливим аспектом філософії Сковороди є його вчення про три світи: великий (космос), малий (людина) і символічний (Біблія). Через аналіз цих світів людина може досягти глибокого розуміння себе і свого місця у Всесвіті. Особливу увагу Сковорода приділяв символічному світу Біблії, в якому він бачив ключ до розгадки таємниць буття.

Філософія Григорія Сковороди є не лише теоретичним конструктом, але й практичним посібником для самовдосконалення. Він закликав людей до пошуку внутрішньої гармонії, до пізнання свого призначення в житті. Його вчення актуальне і сьогодні, оскільки воно допомагає нам зрозуміти себе і знайти своє місце у світі.

Концепція кордоцентризму, що ставить серце в центр людського буття, є одним з найвизначніших феноменів української філософії. Ця ідея, яка визначає особливий шлях духовного розвитку українського народу, тісно пов'язана з національним характером, що відзначається глибокою емоційністю, чутливістю та ліризмом.

Ідея про серце як центр духовності має глибокі історичні корені в українській культурі. Ще в часи Київської Русі українські мислителі звертали увагу на важливість внутрішнього світу людини. Однак, саме в епоху козаччини та в подальші століття ця ідея набула особливого розвитку. Українське козацтво, яке поєднувало в собі духовні та бойовні засади, відіграло важливу роль у формуванні національного характеру і, відповідно, філософських поглядів українців.

Переяславський колегіум, заснований у 1753 році, став не просто місцем роботи для Григорія Сковороди, а й справжньою кузницею його філософських ідей. Тут, викладаючи поетику, він намагався донести до молоді не лише технічні аспекти літературної творчості, але й глибинні філософські питання про сенс життя, природу людини та місце людини у світі. Консервативні погляди церковної влади на освіту стали причиною конфлікту між Сковородою та єпископом. Новаторські методи викладання, запропоновані філософом, не вписувалися в усталені рамки церковної педагогіки. Змушений залишити колегіум, Сковорода не зрікся своїх поглядів. Навпаки, цей конфлікт лише зміцнив його переконання в необхідності шукати власний шлях і не підлаштовуватися під чужі

стандарти. Природа завжди була для Сковороди джерелом натхнення. Під час прогулянок лісами та полями навколо Ковраїв він спостерігав за життям рослин і тварин, шукаючи відповіді на вічні питання буття. Саме в природі він знаходив підтвердження своїх філософських поглядів, бачачи в ній прояви божественної гармонії.

Філософія Григорія Сковороди, з її акцентом на серці як осередку духовності, є фундаментальною для розуміння української філософської думки. Це вчення знайшло своє відображення у творчості багатьох мислителів, зокрема, Тараса Шевченка, чії поезії пронизані глибокими почуттями та переживаннями.

На формування філософських поглядів Сковороди значний вплив мали ідеї німецької містики та античної філософії, зокрема пантеїзму і неоплатонізму. Пантеїзм ототожнює Бога з природою, а неоплатонізм говорить про єдність душі, Бога і Всесвіту. Ці ідеї знайшли своє відображення у концепції Сковороди про серце як осередку духовності.

Для Сковороди серце – це не просто фізичний орган, а центр духовності людини, де народжуються найглибші почуття і думки. Через серце людина може пізнати Бога і досягти внутрішньої гармонії. Філософ підкреслював важливість віри і розуму в пізнанні істини, але вважав, що саме серце є тим компасом, який веде людину до духовного вдосконалення.

Висновки. Філософія Григорія Сковороди, зосереджена на понятті «серця», є одним з найцікавіших явищ української культури. Його ідеї про самопізнання, духовне вдосконалення і свободу надихають людей і сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Чижевський Д. Філософія Григорія Сковороди. Прага, 1931. 256 с.
2. Стогній І. П. Праця і мораль у спадщині Г. С. Сковороди та її зв'язок з попереднім розвитком української думки // Григорій Сковорода. Дослідження. К.: Наукова думка, 1992. С. 52–68.
3. Сковорода Г. С. Повне зібрання творів в 2-х т. К.: Наукова думка, 1983. Т. 2. 571 с.
4. Сковорода Г. С. Повне зібрання творів в 2-х т. К.: Наукова думка, 1973. Т. 1. 574 с.
5. Коцур В., Шкира О. Григорій Сковорода і Переяславщина. 2022. 259 с.
6. Гай-Нижник П., Чупрій Л. Григорій Сковорода та його вплив на становлення ідей української «філософії серця», кордоцентризму і гуманізму // Сковорода і Ми. - К.: Саміт-книга, 2022. - С.12-21.

*Петришин Поліна, студентка гр. Пр-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Л. ФЕЙЄРБАХА.

Постановка проблем. Людвіг Фейєрбах у своїй філософії зосереджується на темі людської діяльності, що ставить питання: наскільки його ідеї були обмежені умовами його часу, а наскільки вони виходили за межі цих обставин і мали вплив на подальший розвиток філософії? Важливо зрозуміти, чи можна вважати його підхід самостійним і оригінальним, або ж він відображав лише специфіку свого часу. Розгляд цього питання допомагає оцінити значення Фейєрбаха у філософії та його вплив на подальший розвиток думки.

Мета: Провести комплексний аналіз концепції людської діяльності Людвіга Фейєрбаха, досліджуючи її роль у його філософії та вплив на подальшу філософську думку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити, як розуміння Фейєрбахом людської діяльності вплинуло на його уявлення про природу людини, її потреби та місце в суспільстві;
- проаналізувати виклики та конфлікти, які сформували погляди Фейєрбаха на людину та її діяльність.

Виклад матеріалу. Фейєрбах розглядав людину як істоту, глибоко пов'язану з природою та соціальними умовами. На відміну від ідеалістів, які відокремлювали людину від реального світу, він підкреслював важливість матеріального існування у формуванні свідомості та самопізнання. На його думку, релігійні вірування людини виникають не з надприродних впливів, а з її практичних бажань, зокрема бажання бути щасливою, досконалою і безсмертною. Це спонукало людей створювати образи богів, які втілювали ці бажання, але насправді ці образи відображали людську природу та емоції.

Фейєрбах вважав, що релігія є продуктом людської уяви і виникла зі страху перед природними силами та соціальними умовами. Фейєрбах вважав релігію вираженням залежності людини від зовнішнього світу, а також її прагнення подолати цю залежність. Релігія відображає не лише безпорадність людини перед силами природи, але й її прагнення досягти внутрішньої свободи і щастя. Таке розуміння привело Фейєрбаха до висновку, що людська діяльність спрямована на подолання обмежень, накладених природою і суспільством, через пізнання, науки і перетворення навколишнього світу.

На думку Фейєрбаха, людина є не просто продуктом природи, а активно впливає на неї. Тому він стверджував, що нова філософія має бути побудована на визнанні важливості людської діяльності та творчості, яка відображає людську природу. Виходячи з цього розуміння, він сформулював «антропологічний принцип». Іншими словами,

ідею про те, що сутність релігії та філософії слід шукати в самій людській природі, в інтересах і бажаннях людського життя та прагненні до пізнання.

Фейербахове протиставлення філософії та релігії виникло з критики гегелівського ідеалізму. На його думку, гегелівська філософія, як і релігія, відривала мислення від реального чуттєвого досвіду та відносин з природою, що спотворювало справжнє розуміння сутності людини. Фейербах критикував філософський ідеалізм за те, що він перетворює абстрактні поняття на незалежні сутності, подібно до того, як релігія створює надприродні образи богів. Він стверджував, що таке відчуження мислення від буття веде до втрати зв'язку з реальністю, пригнічення людської творчості та обмеження можливостей для реального розвитку.

Виклик, який Фейербах бачив перед собою, полягав у подоланні цього відриву між мисленням та буттям, що спричинило його перехід до матеріалістичного підходу у філософії. Він вважав, що філософія має виходити з реальних життєвих потреб людини та її матеріальної діяльності. Людина, за Фейербахом, є центром усіх філософських питань, тому філософія має пояснювати природу людини не як абстрактного духу, а як істоти, що живе в конкретному, чуттєвому світі.

Фейербах бачив у релігії перешкоду для розвитку науки та пізнання, адже вона ґрунтується на вірі в чудеса, які суперечать природним законам. Він вважав, що релігія обмежує людину, віддаляючи її від пізнання природи і своїх власних сил. Цей конфлікт між релігійною вірою і науковим пізнанням став основою його критики релігії як системи, що перешкоджає духовному розвитку людства. Для Фейербаха було важливо показати, що істинна свобода людини досягається через наукове пізнання світу та творчу активність, а не через релігійні догмати. Він стверджував, що християнство з'явилося в період кризи античного світу і стало відповіддю на потребу людей у новому духовному зв'язку, коли старі моральні принципи втратили свою силу. Цей історичний момент, на його думку, визначив специфічний характер релігії, яка намагалася знайти відповіді на життєві потреби, проте часто відводила людину від реального світу до сфери абстрактних уявлень. Тому, для того щоб звільнити людину від цих обмежень, необхідно було розкрити антропологічну сутність релігії, яка полягає в її психологічних і соціальних коренях.

Критика релігії у Фейербаха поступово переросла в критику ідеалістичної філософії, адже він бачив у них спільний ґносеологічний корінь – відрив мислення від реального досвіду. Це призвело його до висновку, що філософія має бути матеріалістичною, тобто виходити з досвіду та чуттєвого сприйняття як основи пізнання. Для нього було важливим показати, що філософія, орієнтована на людину та її чуттєвість, може бути більш надійним шляхом до істини, ніж релігійні чи ідеалістичні спекуляції.

Висновок: Філософія Людвіга Фейербаха зробила значний внесок у перехід від ідеалізму до матеріалізму, зосереджуючи увагу на природі людини та її чуттєвому досвіді. Відкидаючи релігійні уявлення, Фейербах підкреслював важливість науки та людської творчої діяльності, вбачаючи в них шлях до істинного розуміння світу. Його погляди заклали основи для подальшого розвитку матеріалістичної філософії та вплинули на майбутні дослідження людини і суспільства.

1. Список використаної літератури:

2. Черенков М. М. Про дві традиції європейського гуманізму / М. М. Черенков // Мультиверсум. Філософський альманах : зб. наук. пр. / гол. ред. В. В. Лях. К. : Український центр духовної культури, 2001. Вип. 26. С. 48-55.
3. Бітаєв В. А. Естетичне виховання і гуманізація особи. К. : ДАККіМ, 2003. 232 с.
4. Кушаков Ю. В. Історико-філософська концепція Л. Фейербаха: Теорія, методологія, конкретні результати. Київ: Вища школа, 1981. 166 с.

*Скрипник Ольга, студентка гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Буття і небуття є одними з найдавніших і найфундаментальніших категорій філософії. Питання про природу буття, його походження, межі та відношення до небуття займало мислителів від початку розвитку філософської думки. Ця проблема стосується не лише розуміння того, що існує, але й того, що не існує, або може не існувати. Філософи завжди прагнули з'ясувати, як визначити буття, як воно пов'язане з небуттям і яке значення має цей зв'язок для пізнання світу, життя і смерті.

Мета. Метою аналізу буття і небуття є дослідження основних засад існування та неіснування, пошук відповідей на питання, що є основою реальності і якими є глибинні протиріччя між буттям та небуттям. Це також включає вивчення взаємодії цих принципів у контексті людського існування, свідомості та світу.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

1. Дослідити природу буття: що є підставою для існування світу, що визначає реальність речей.
2. Визначити значення небуття: як небуття впливає на концепції життя, смерті, змін і розвитку.
3. Аналіз взаємодії буття і небуття: з'ясувати, як ці дві категорії впливають одна на одну і яким чином вони формують діалектичну єдність.

4. Порівняти різні філософські підходи до буття і небуття: зокрема, аналіз ідей Парменіда, Гегеля, Аристотеля та інших мислителів.

Виклад матеріалу. Буття — це феномен, який вчені різних епох намагалися вивчити та пізнати, досліджуючи його сутність. Протягом багатьох століть загадковість і невідомість буття спонукали філософів до постійного пошуку знань і розуміння. Вони прагнули розкрити суть життя, розгадати таємниці природи й осягнути причини існування. Глибини буття відкривали перед мислителями нові горизонти філософських роздумів, що призводило до створення численних теорій, концепцій і філософських систем, які стали фундаментом для розуміння цього світу.

Першими, хто почав вивчати поняття буття, були філософи античності. У Стародавній Греції з'явилися перші спроби осмислення буття як стабільної та постійної сутності, яку греки називали архе. Давньогрецький філософ Парменід Елейський є засновником філософського осмислення буття. Він розглядав буття як щось незмінне, нерухоме та вічне. Парменід стверджував: «Те, що можна висловити та про що можна думати, повинно бути сущим, адже буття є, а небуття — ні». Іншими словами, для Парменіда буття було тим, що людина здатна осягнути через думки і слова, а все інше — це небуття, відсутність. Його думка підкріплюється ще однією відомою тезою: «Буття є, небуття немає».

«Небуття – заперечення буття. Має відповідні останньому, але протилежні значення. Н. – синонім неіснування, яке у Г. Гегеля отримало назву «ніщо», або «чисте ніщо». Взяті самі по собі, такого роду буття і «ніщо» – це абстракції, що й виражено прикметником «чисте». Якщо від речі відокремити всі властивості, за винятком того, що вона є, то нічого не залишиться. Тому чисте буття і «ніщо» однаково безмістовні й тотожні між собою. Водночас вони абсолютно протилежні, бо становлять відмінність між існуючими чи неіснуючими речами. У цій суперечності криється таємниця, чому М. Гайдеггер і зауважував: «З питанням про буття як таке ми підступаємо до межі повної темряви.»»

Визначене Небуття — це певний об'єкт, явище або стан, що виникають через знищення або зникнення попередніх утворень. Наприклад, брунька зникає, коли з'являється квітка, а квітка втрачається з появою плоду. Таку послідовність змін описував Г. Гегель у своїй праці «Феноменологія духу» (1807). Кожне нове утворення заперечує попереднє, а поєднання буття і небуття формує моменти становлення, в яких щось виникає, а щось зникає. Це процес подвійного переходу: буття перетворюється на небуття, а небуття – на буття.

Філософія Геракліта та вся діалектика становлення підкреслюють важливість цього циклу змін. Обидва значення небуття мають важливе значення для людини, адже саме людина здатна усвідомлювати та відокремлювати ці процеси, роблячи їх частиною своєї діяльності завдяки свідомості та мисленню. Це відкриває новий вимір небуття, в якому воно виступає як синонім свідомості.

Такий підхід детально розвинений у творі Ж.-П. Сартра «Буття і ніщо» (1943), де ці категорії набувають антропологічного значення. Якщо у Гегеля вони мають переважно онтологічний характер, то Сартр переносить їх у сферу людської свідомості. Буття у нього означає об'єктивну, матеріальну реальність, тоді як небуття стає символом суб'єктивної, діяльної сторони, яка обґрунтовує головну властивість людини — свободу. Свобода, за Сартром, не є пізнанням необхідності, як це традиційно вважалося, а актом заперечення всього об'єктивного, або неантизацією. Цей руйнівний потенціал людства стає дедалі помітнішим у міру прогресу історії, ставлячи під сумнів саме існування людства.

Висновок. Отже, буття і небуття є основними поняттями, які впродовж тисячоліть досліджували філософи різних епох. Від античності до сучасності вчені намагалися зрозуміти їх суть та причини існування. Платон акцентував увагу на світі ідей, тоді як Аристотель підкреслював важливість матеріальної реальності. Гегель розглядає буття і небуття як взаємопов'язані категорії, що постійно змінюються, де небуття є необхідною частиною процесу виникнення нових форм буття. Мартін Гайдеггер зосереджується на людському існуванні та ролі смерті як межі, яка визначає буття. Ці філософські підходи відкривають нові можливості для дослідження природи буття та місця людини у світі. Взаємозалежність буття і небуття створює динамічну єдність, що дозволяє глибше зрозуміти процеси змін, розвиток і саму людську природу. Таким чином, вивчення цих категорій є важливим для розуміння нашої реальності.

Список використаної літератури:

1. Бліхар В. С., Цимбалюк М. М., Гайворонюк Н. В., Левкулич В. В., Шандра Б. Б., Свищо В. Ю. Філософія : підручник. вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Говерла, 2021. 440 с.
2. Булатов М. О. Небуття : Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ : НАН України, 2021. Т. 23. – URL : <https://esu.com.ua/article-72700>
3. Шепетяк О. М., Шепетяк О. Т. Філософія : підручник. Львів : Місіонер, 2020. 784 с.
4. Рябініна О. В., Юрченко Л.І., Каріков С. А., Хорошев О. М., Полякова О.О. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації ; за ред. Рябініної О. В., Юрченко Л. І. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2021. 286 с.

Stanchyk Marharyta, student of MVSK-11

THE PRINCIPLE OF IMITATION OF NATURE IN TAOISM.

Formulation of the problem: The problematic of the work is that the principle of imitation of nature in Taoism, although it offers a harmonious way of life, faces difficulties in the modern world. The main problems are the rapid development of technology, urbanization, and the human desire to control nature instead of living in harmony with it.

Modern society often requires people to act in ways that contradict natural laws, which creates internal and external conflict for those who try to follow Taoist principles.

Goal: The purpose of this essay is to study the principle of imitation of nature in Taoism and to understand its impact on human life and society.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Determine the relationship between the Tao (path) and man.
- To assess how the modern world can adapt Taoist principles to its reality.

Presentation of the material. Taoism, one of the oldest philosophical systems in China, is based on the concept of «Tao» - the way that determines the natural order of the universe and the existence of all things.

1. Tao is not only a metaphysical concept, but also a practical principle of life that a person should follow. The relationship between Tao and man is a key theme of Taoist teachings, as the way a person perceives and follows Tao determines his or her harmony with nature and oneself. First of all, it is important to understand that Tao is not just a specific path or road, but a universal principle by which everything in the world functions. It is the «order of things» that encompasses both the physical laws of nature and the spiritual principles of life. Tao is invisible, unknowable by the mind and cannot be described in words. Lao Tzu, in his treatise *The Tao Te Ching*, emphasizes that «the Tao that can be expressed in words is not the eternal Tao.» This shows that Tao is more than just a path, it is the very essence of existence. According to Taoism, a person is a part of the natural world and, accordingly, should live in harmony with Tao. The relationship between Tao and man is that man can achieve true happiness and inner peace only when he learns to follow the natural course of things without trying to control or change it. The Tao suggests that people observe nature, understand its laws, and live in harmony with them. The principle of wu-wei, or non-action, is an important aspect of this connection. Wu-wei does not mean passivity or inactivity, but rather a natural action that takes place without coercion or violence to natural processes. A person who lives by the principle of wu-wei acts spontaneously and easily, without wasting energy on futile efforts, and thus becomes part of the natural flow of the Tao. This can be compared to the way a river flows, not resisting the ground, but harmoniously flowing around obstacles. A person should not only follow Tao, but also take a responsible attitude to his or her place in the natural world. Taoism teaches that every human action has an impact on everything around us, so it is important to act carefully and with an understanding of one's role in the bigger picture of existence. Violation of harmony with Tao leads to suffering and chaos both in the life of an individual and in society as a whole. The relationship between Tao and man is the basis of Taoist philosophy. A person living in harmony with Tao finds the way to inner peace and natural balance by acting in accordance with the laws of nature. This connection reminds us of the importance of spontaneity, flexibility and acceptance of the world as it is. Modern man can learn a lot from Taoist wisdom by finding harmony between his life and the universal path of Tao.

In today's world, where technological progress, globalization, and urbanization are changing people's lives, many are looking for new ways to achieve harmony and balance. Taoist principles, which are based on harmony with nature, spontaneity, and simplicity, may seem to be at odds with the pace of modern life. However, the philosophy of Taoism remains relevant and can be adapted to modern reality. This requires rethinking our attitude to nature, our own ambitions and social values.

2. One of the key principles of Taoism is to follow nature, or Tao, which is expressed in harmony with the world around us. In today's world, which is often dominated by an artificial environment, this can be applied by reassessing our relationship to nature. Many people live in megacities where contact with nature is minimal, and this leads to alienation from natural rhythms. Recently, however, there has been a growing interest in ecological living, sustainable development, and minimalism, all of which are rooted in the principles of Taoism. For example, an ecological lifestyle can be considered a modern embodiment of the principle of wu-wei (non-action). People who consciously reduce their impact on the environment, use resources wisely and carefully, and act in harmony with nature rather than against it. This reduction of consumer ambitions and respect for nature is a modern adaptation of ancient Taoist teachings. Taoism also teaches the importance of simplicity and the rejection of excessive aspirations. Modern society often promotes ideas of success that are linked to material wealth and status. However, there is a growing number of people who choose a simpler way of life, paying attention to inner values instead of pursuing external achievements. This approach to life is in line with the Taoist principle that a person should live in harmony with the natural flow of life without trying to resist or impose their ambitions. The concept of minimalism, which is becoming increasingly popular, is an example of how the modern world is adapting the principles of Taoism. Minimalism encourages people to focus on what is important and to give up the superfluous. This is in line with the Taoist understanding of life as something simple and natural, without unnecessary material or spiritual complications. Although Taoism emphasizes natural existence, the modern world is inextricably linked to technology. At first glance, technological progress and the principles of Taoism may seem incompatible. However, a broader look reveals that Taoism does not deny the use of technology, but calls for its use in a reasonable and responsible manner. Technology can be a tool to improve life, as long as it does not disrupt the natural balance and does not become an end in itself. For example, technologies to reduce human impact on the environment - solar energy, electric cars, water and air purification technologies - are a manifestation of the adaptation of Taoist principles to modern reality. They allow people to use progress to maintain harmony with nature. However, it is not that simple. The modern world often faces challenges

that make it difficult to follow Taoist principles. Growing consumerism, competition, and the desire to control nature may contradict the philosophy of Taoism. People often try to conquer nature or change it in their favor, which creates environmental crises and social problems. Another obstacle is stress and constant employment. Taoism calls for inner peace and relaxation, but the modern pace of life often forces people to act in constant tension. Adapting Taoism requires a person to rethink their priorities and find ways to achieve a balance between work, personal life, and leisure.

Conclusion. The principle of imitating nature in Taoism is an important component of a harmonious life characterized by simplicity and respect for natural laws. Following nature is the path to inner harmony and spiritual development. However, in today's world, this principle faces certain challenges related to man-made factors and social requirements. In order to remain in harmony with nature, modern people need to rethink their life priorities and find a balance between living in society and following nature.

List of references.

1. Kochan N.. Taoism // Political Encyclopedia. Edited by Y. Levenets (chairman), Y. Shapoval (deputy chairman) and others - Kyiv: Parliamentary Publishing House, 2011. p. 181. ISBN 978-966-611-818-2
2. Usyk A.. Neo-Daoism // FES, p.418
3. Maslov A.A. The Mystery of Tao. Sphere, 1996. - C.114.

*Хмельяр Інна, студентка гр. ПДЕБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА

Постановка проблеми. Сократ – один із найвидатніших мислителів античності, філософія якого зосереджена на пізнанні сутності людини. Його основне питання: «Що означає бути людиною?», пов'язане з розумінням людської душі, її моральних якостей, чеснот та життєвих цінностей. Проблема людини, як морального та розумного суб'єкта, була основною для Сократа. На його думку, кожна людина повинна прагнути самопізнання, адже саме у пізнанні власного «я» полягає шлях до істини. Актуальність цієї проблеми не втрачається й сьогодні: питання людської сутності, цінностей та моральних принципів залишаються надзвичайно важливими у сучасному суспільстві, яке нерідко зосереджене на зовнішніх матеріальних цінностях, нехтуючи внутрішнім розвитком.

Мета. Метою статті є глибокий аналіз філософських поглядів Сократа на природу людини, особливості її морального та інтелектуального становлення, а також дослідження методів, через які Сократ намагався допомогти людині наблизитися до самопізнання.

Завдання:

1. Розглянути діалогічний метод Сократа як основний інструмент пізнання.
2. Дослідити концепцію «пізнай самого себе» та її значення для морального розвитку людини.
3. Проаналізувати уявлення Сократа про доброчесність та моральність.
4. Визначити вплив філософії Сократа на сучасне розуміння природи людини та її проблем.

Виклад основного матеріалу. 1. Діалогічний метод Сократа. Діалогічний метод Сократа, або «сократичний метод», ґрунтується на бесіді з метою виявлення прихованих передумов думок співрозмовника. Сократ вірив, що знання не можна просто передати від учителя до учня; воно має бути знайдене самостійно, шляхом міркувань та пошуку істини. У діалогах, таких як «Апологія Сократа» і «Менон», Сократ демонструє своє вміння допомогти людям «народити» істину за допомогою запитань. Він ставив питання таким чином, щоб співрозмовник усвідомив свої помилки, суперечності у своїх твердженнях і дійшов до власного розуміння істини. Цей метод мав також моральну мету: навчити людей мислити критично, розвивати здатність до самоконтролю і відповідальності за власні дії.

2. Концепція «пізнай самого себе»

Гасло «пізнай самого себе» стало основою філософії Сократа. Він вважав, що лише той, хто здатний пізнати себе, може досягти істинної мудрості. Пізнання себе означає розуміння своєї душі, власних бажань, прагнень, а також чеснот і недоліків. За Сократом, самопізнання веде до вдосконалення душі, адже коли людина усвідомлює себе, вона починає контролювати власні пристрасті та слабкості, відмовляється від злих намірів і прагне до добра. Філософія самопізнання має велике моральне значення, адже без цього неможливе справжнє моральне життя.

Сократ вважав, що істинне знання – це не лише знання фактів чи теорій, а насамперед здатність до розуміння себе і навколишнього світу. Людина, яка не знає себе, приречена на внутрішній конфлікт і моральну деградацію. Через концепцію «пізнай самого себе» Сократ підштовхує кожного до усвідомлення власної ролі у світі та відповідальності за свої дії.

3. Уявлення про доброчесність і моральність

Сократ вірив, що знання та моральність нероздільні: людина не може бути моральною, не розуміючи, що таке добро і зло. Для Сократа, доброчесність (арете) – це не просто окрема якість, а вища форма розуміння світу. Сократ вважав, що людина, яка усвідомлює, що є справжнє благо, не здатна чинити зло, бо зло – це результат незнання. Ця ідея була революційною для його часу, оскільки переважна частина античних філософів не пов'язувала знання з мораллю так тісно.

Центральною чеснотою для Сократа була справедливість, і саме її досягнення він вважав найважливішим завданням людини. Сократ намагався навчити співрозмовників того, що праведність і моральність не залежать від зовнішніх умов, а визначаються внутрішнім світом і переконаннями людини. Його ідея доброчесності передбачала, що лише той, хто знає, що таке справедливість і моральність, може діяти правильно і жити чесно.

4. Значення філософії Сократа для сучасного розуміння проблеми людини

Філософія Сократа залишається актуальною для сучасного суспільства.

В епоху матеріалізму та споживацтва, коли люди часто орієнтуються на зовнішні успіхи, а не на внутрішнє зростання, сократичне самопізнання набуває особливої значущості. Сократ закликає до внутрішньої самодисципліни, до самовдосконалення та глибокого розуміння власних переконань. Його ідея про нерозривність знання і доброчесності надихає на розвиток критичного мислення та відповідальності.

У сучасному світі, де інформація легко доступна, але часто поверхнева, сократичний підхід до глибинного розуміння власного «я» та власних цінностей дозволяє людині будувати життя, засноване на міцних моральних принципах. Такий підхід залишається важливим для тих, хто прагне не лише досягти зовнішнього успіху, але й жити у злагоді із собою та навколишнім світом.

Висновок. Філософія Сократа демонструє, що справжня мудрість і моральність залежать не від зовнішніх факторів, а від здатності до самопізнання і розвитку внутрішньої доброчесності. Через сократичний метод і концепцію «пізнай самого себе» Сократ пропонує шлях до розуміння людини та її ролі у світі. Його думки нагадують про важливість внутрішніх цінностей, відповідальності за свої дії та морального вдосконалення, що є основою для гармонійного життя. Ідеї Сократа продовжують надихати і залишаються актуальними у сучасній філософії, психології та етиці, даючи відповіді на одвічне питання – як бути людиною.

Список використаних джерел

1. Платон. «Апологія Сократа». Вибрані діалоги. Київ: Наукова думка, 2002. С. 42-57.
2. Браун, П. «Вступ до філософії: Антична думка». Львів: Світ, 2001. С. 78-84.
3. Полсон, Д. «Сократ і проблема людини». Київ: Дух і Літера, 2010. С. 56-65.
4. Ллойд, Г. Е. Р. «Філософи античності: Вступ до мислення». Київ: Факт, 2004. С. 92-102.

Diana Shtyka, student of EME-11

THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION

Formulation of the problem: The problem of history is a central theme of philosophy and scientific knowledge. It has always occupied a key place in the theory of knowledge, to which the entire epistemological discussion turns. This question is one of the oldest and most difficult in philosophy. No thinker has avoided the topic of truth and error. Aristotle interpreted truth as the correspondence of knowledge to reality; it is not true, in his opinion, when what is separated in reality is combined in thought, or vice versa - what is united in reality is separated. He believed that the connections of thoughts in the process of thinking and argumentation, as well as the laws of logic, are not accidental, but have an objective basis in the very nature of being.

Goal. To investigate the concept of truth in the context of knowledge, to study its meaning for understanding reality and to analyze different philosophical approaches to the definition of truth.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Analyze key philosophical theories of truth (correspondence, coherence, pragmatic and others).
- Problems and limitations that arise in the search for truth in human knowledge.

Presentation of the material. 1. First, truth is not simply a reflection of reality, but rather a characteristic of human intellectual constructions. Moreover, truth is not a static picture of the world that we perceive, but a dynamic process of thinking that allows us to capture reality, discover its deeper aspects, and test the limits of our knowledge.

In modern philosophy, three main concepts of truth are clearly distinguished: the concept of correspondence, coherence and pragmatism. The concept of correspondence states that truth occurs when subjective knowledge corresponds to some objective content. Instead, according to the neo-positivist theory of coherent truth, knowledge is considered true if it is internally consistent and does not contradict itself. Here, truth is not measured by correspondence to the object, but is determined by self-consistency. The third concept, pragmatic, emphasizes the practical dimension of truth: knowledge is considered true if it brings success in a certain activity. Representatives of pragmatism emphasize the active role of the subject, associating truth with its usefulness and benefit, as well as with human activity. In addition, the theory of truth considers the problem of the relationship between absolute and relative truths. Relative truth is knowledge that, although fundamentally correct, cannot fully reflect reality, leaving it partially unknown. This truth contains elements that, in the course of the further development of knowledge and practice, can be changed, deepened, clarified, or even replaced by new concepts. Absolute truth is the level of knowledge that fully corresponds to its object and can never be refuted. However, human knowledge will never be able to give a complete and accurate description of the essence of the boundless material and spiritual world. But this does not mean that absolute truth is an unattainable goal. In every relative truth there is a hidden element of the absolute. This is objectively true knowledge, verified by practice, which is not denied, but on the contrary, is preserved and integrated into new knowledge. Not knowing the conditions, place and time, as well

as connections and relations of the object of knowledge can turn our knowledge from truth to error or delusion. Delusion is a state of knowledge in which reality is misrepresented; this is an unintentional distortion of reality in the subject's perceptions. It has its own patterns of existence, being a necessary stage and result of knowledge and practical activity. All these fundamental features of truth reveal it as a complex, dialectical and contradictory, but at the same time unified epistemological structure.

2. Cognition is a process of purposeful, active reflection of reality in the human mind, determined by the social and historical practice of mankind. The theory of cognition, or epistemology, is a branch of philosophy that investigates the essence of cognition, the patterns of human cognitive activity, as well as its possibilities and abilities in the process of understanding the world. The main aspect of the theory of knowledge is the consideration of the relationship between knowledge about the world and the world itself. Can our consciousness — in particular, thinking, feeling, and imagining — accurately reflect reality? The cognitive process consists of the interaction of three key elements: • the subject; • object; • knowledge.

The subject of cognition, according to modern philosophical representations, is a real person, a social being, endowed with consciousness, which manifests itself through thinking, feeling, reason and will. This person learned the methods and forms of cognitive activity historically formed by mankind, which allowed him to develop his cognitive abilities and acquire specific skills for purposeful cognition. The object of knowledge is what the subject's cognitive activity is aimed at, based on his practical experience. In principle, the entire reality can become an object, but only to the extent that it has become part of the subject's activity. Many factors are involved in the process of cognition: it is not only the natural abilities of a person, but also various heuristic, methodological and methodical tools that were formed as a result of historical development. In addition, an important role is played by research programs, as well as socially created values and assessments that reflect certain orientations of knowledge, interests and priorities of the individual.

The search for truth in the realm of human knowledge faces numerous challenges and limitations, which are determined both by the nature of our mind and by external influences.

1. Subjectivity of perception. Human cognition is inextricably linked with individual impressions. Each of us carries a unique experience, worldview and value system that shape our understanding of truth. This subjectivity leads to the fact that the same information can be perceived differently by different people, making it difficult to achieve objective truth.

2. Limitation of mental capabilities. The human mind is not able to grasp all aspects of reality. There are things that are beyond our experience or are too difficult to perceive. However, this raises even more questions, because knowledge remains within the framework of human consciousness.

3. The influence of language on cognition. The language with which a person expresses his thoughts and describes the world around him can be both a tool and a limitation in the search for truth. The difficulty lies in the fact that words and concepts do not always accurately convey the multifaceted reality. They can distort the truth or limit its expression within the limits set by a particular linguistic system.

4. Social and historical context. Knowing the truth is not a frozen process; it is constantly transformed under the influence of social, cultural and historical circumstances. For example, in different eras, the same idea could be perceived as an undoubted truth or as a gross error. This applies not only to scientific theories, but also to moral and ethical norms.

5. Change of scientific paradigms. Scientific knowledge is a living, dynamic field, where numerous discoveries challenge existing theories. Therefore, what was once considered an indisputable truth may be disproved over time. This process, as shown by the study of the philosophy of science, is an integral part of progress, but also emphasizes the relativity of any scientific truth.

Conclusion. Modern philosophical and scientific concepts of truth reflect the complexity of the process of cognition and emphasize the importance of critical thinking and continuous updating of knowledge. Today, truth is perceived not only as a correspondence between knowledge and reality, but also as a dynamic process in which knowledge is constantly evolving and improving. This understanding emphasizes the need to be open to new discoveries and ready to revise established ideas that are essential to philosophy and science. The truth is the key to knowledge, because it allows you to create a true picture of the world, helps to understand the surrounding reality and form scientific knowledge.

List of references

1. <https://studfile.net/preview/8869861/page:47/>
2. Решетов О.О., В.Т. Кирильчук, З.В. Стежко. Наукові записки, вип. 12, част. I-K. 2012-с. 45-48.
3. Петрушенко В.Л. Філософія: Підручник. 4-те вид. Львів, 2006. Тема: 15, 16.
4. Філософія. Навчальний посібник. За ред. Надольного І.Ф. К., 2006. Тема: 8-10, 20.

*Якимів Анна, студентка гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Схід і Захід традиційно сприймалися наукою як два різні соціокультурні світи з протилежними цінностями та уявленнями про світ, дехто навіть намагався їх протиставити. Які фундаментальні відмінності притаманні західному та східному типу філософування? Як концепції релігії, буття та моралі відрізняються в західному і східному філософуванні? Порівняльний аналіз східного та західного типу філософування є ключовим аспектом для розуміння великої різниці між ними та розкриття їхні зміст та сутність.

Мета. Здійснити поглиблений порівняльний аналіз таких ключових елементів як мораль, буття та релігія в східній і західній філософських традицій.

Для досягнення мети слід здійснити такі завдання:

- визначити основні характеристики східного та західного типу філософування;
- проаналізувати відмінності цих характеристик;
- порівняти аспекти західного та східного типу філософування.

Виклад матеріалу. Культура будь-якої країни та філософія, на якій базується її ідеологія, формується під впливом низки причин і чинників, серед яких географічні, політичні, економічні та етнічні, релігійні тощо. Звичайно, всі культури мають спільні архетипні елементи, але водночас кожна культура має свої особливості. Хотілося б зупинитися на східній і західній цивілізаціях як представниках двох різних традицій і простежити основні тенденції їх розвитку. Для проведення послідовних порівнянь будуть використані найважливіші критерії у сфері релігії, культури та філософії.

Релігія була однією з найважливіших рушійних сил, яка формувала той чи інший цивілізаційний тип. Релігія та східне філософування мають дуже тісний взаємозв'язок. Під «східною філософією» умовно мисляться філософські традиції трьох найбільш значущих цивілізацій: китайської, індійської та мусульманської. Релігія в східній філософії не є окремим догматичним вченням, а скоріше пронизує всю філософську систему та визначає її цінності. Найважливішою характеристикою східних релігій є визнання трансцендентних світових принципів або світових законів (таких як рита, брахма, дхарма і дао), які є причиною існування природного і людського світів. Вагомим значення набуває проблема вічності повторення і, у зв'язку з відсутністю історичного підходу, нетривалості та неважливості життя індивіда у порівнянні з космічною історією, не сформовано поняття Бога як абсолютного творця світу або спасителя людства. Звертаючись безпосередньо до релігійних вчень, варто відзначити, що основними засадами східних релігій виступає з одного боку фаталізм (загальна зумовленість в даосизмі, воля Неба в конфуціанстві), а з іншого – невідворотна відплата не лише за вчинки, а й думки (карма в індійській традиції). Східна культура має сильну духовну складову, а релігія є важливою частиною повсякденного життя.

На відміну від східних релігій, західні зазвичай характеризуються монотеїзмом, лінійним сприйняттям часу та індивідуалізмом. Усі основні західні релігії вірять в єдиного Бога. Цим вони відрізняються від багатьох східних релігій, які часто сповідають політеїзм (віру в багатьох богів) та пантеїзм (переконання, що Бог – це все, а все – це Бог). На Заході чітко сформульована і виписана ідея персоніфікованого Бога, і на це є свої причини. Наприклад, антропоморфізація грецьких богів пов'язана з формуванням самосвідомості окремої людини. Західні релігії, як правило, мають лінійне розуміння історії та часу, починаючи зі створення світу і закінчуючи Судним днем або кінцем світу. У Європі попри те, що в певні періоди (наприклад, у Середньовіччі) філософія була тісно пов'язана з релігією, а протягом усієї історії існують релігійні філософські течії, філософія не розчинялася в релігії, а в Давній Греції була відокремлена від міфології.

На Сході — на відміну від Заходу — людина менше оцінює реальність. Вона приймає її прояви як рівноцінні або такі, цінність яких не залежить від її вибору. Тому на Сході людське буття ґрунтується не на цінностях, а на началах, які не можуть визначатися і вибиратися особистістю. В індуїзмі буття визначається через концепцію єдності «Атмана» (індивідуальної душі) і «Брахмана» (всесвітньої душі), тоді як у буддизмі загальне існування буття ставиться під сумнів і все сприймається як ілюзія (майя). Східні концепції буття часто циклічні, з ідеями реінкарнації та повторення.

Західна філософія має тенденцію зосереджуватися на аналітичному трактуванні буття. Західний спосіб буття закорінений в античній і християнській культурах, пронизаних спадкоємністю. Водночас Захід об'єднує велику кількість різних національних культур. Починаючи з античності (особливо Платон і Аристотель), буття сприймалося як об'єктивне, структуроване і таке, що підлягає раціональному пізнанню. У Новий час буття почали розглядати крізь призму суб'єктивності (Декарт, Гегель, Гуссерль), а реальність розуміли як те, що існує завдяки людській свідомості. Для західної традиції буття є майже лінійним, а його розуміння ґрунтується на причинно-наслідкових зв'язках.

У східній філософії мораль вважається невіддільною від духовного розвитку. Конфуціанство, наприклад, наголошує на поняттях «лі» (етикет) і «жень» (гуманність), які стосуються моральної відповідальності людини в суспільстві. У буддизмі акцент робиться на досягненні особистої гармонії через правильну поведінку та очищення свідомості, а мораль розглядається не як обов'язок, а як частина особистого шляху до просвітлення.

Західна філософія розглядає мораль як систему раціональних етичних норм. Починаючи з Сократа, Платона і Аристотеля, західна традиція намагалася легітимізувати мораль на основі розуму і концепції загального блага. У християнській етиці моральний закон визнається як обов'язкова божественна заповідь. У Новий час з'явилися етичні системи, засновані на автономному розумі (Кант) або утилітаризмі (Бентам, Мільє).

Висновки: Східна філософія пропонує більш інтегральне і суб'єктивне бачення, орієнтоване на духовну гармонію і внутрішню трансформацію, де мораль і релігія є частиною цілісного життєвого шляху. Західне філософування, на відміну від східного, підпорядковане логіці, структурі та об'єктивному підходу, бачить буття як конкретне і підконтрольне, мораль – як етичні норми, які підлягають дотриманню, релігію – як догматичну віру.

Список використаних джерел:

1. Історія філософії : проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології / Н.В. Хамітов та ін.; під ред. Н.В. Хамітова. Київ : КНТ, 2016. 396 с.
2. Петрушенко, В. Л. Філософія: навч. посіб. У 2 ч. Світова філософія, фундаментальні проблеми філософії. Релігієзнавство, етика та естетика, логіка / В. Л. Петрушенко. Львів, Новий Світ-2000, 2012. – 647 с.
3. Тема 2. Філософські уявлення Стародавнього Сходу, 2018.URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/ЕНП_філософія%20готовий/page7.html.
4. Безарова Г. І. Схід і Захід: порівняльний аналіз релігійно-філософських традицій / Г. І. Безарова, Н. І. Зорій, А. Я. Слубська– URL: https://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Philosophia/53571.doc.html.

*Микитюк Христина, студентка гр-ПД-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ

Постановка проблеми. Істина є одним із центральних понять у філософії, яке відіграє вирішальну роль у формуванні знання та розуміння світу. Вона є не лише критерієм достовірності інформації, але й основою для прийняття рішень у повсякденному житті. Проблема істини в пізнанні постає у вигляді складних запитань: що таке істина? Як вона визначається і якими є критерії її встановлення? Чи можливо досягти абсолютної істини, чи лише відносної, яка може змінюватися з часом і залежно від контексту? Ці питання вказують на глибокий філософський і соціальний контекст, де відбувається зіткнення різних точок зору, і ставлять під сумнів загальноприйняті аксіоми знання. В умовах «постправди», коли суб'єктивне сприйняття і маніпуляції інформацією можуть призводити до викривленого уявлення про реальність, дослідження проблеми істини стає надзвичайно актуальним. Важливо розкрити, яким чином різні філософські школи трактують істину, та які наслідки ці трактування мають для суспільства в цілому.

Метою даної роботи є дослідити різні концепції істини в пізнанні та їх вплив на формування знання, а також виявити сучасні виклики, пов'язані з істинністю інформації в епоху цифрових технологій.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні філософські концепції істини, включаючи кореспондентську, когерентну та прагматичну теорії.
2. Розглянути сучасні проблеми, пов'язані з істиною в контексті інформаційних технологій та постправди, визначити їх вплив на суспільну свідомість.

Виклад матеріалу. Проблема істини завжди була в центрі філософських роздумів, оскільки вона стосується самого фундаменту нашого пізнання. Істина не є простим збігом фактів або подій; це складне явище, яке потребує глибокого аналізу. Кожен з нас прагне до істини, адже вона є підґрунтям для формування світогляду, моральних цінностей і прийняття рішень. Проте, в умовах сучасного світу, де інформація стала безпосередньо доступною, питання істини стало ще більш складним. Ми живемо в епоху, коли маніпуляції, фейки та дезінформація можуть затуманити навіть найясніше розуміння істини.

У філософії існує кілька основних теорій істини, які варті уваги. Перша — це кореспондентська теорія, згідно з якою істина визначається відповідністю між твердженнями та дійсністю. Ця теорія, однак, ставить запитання про те, чи можливо об'єктивно визначити цю відповідність [4, с. 15]. Власне, що таке «дійсність»? І хто визначає, що є правдою, а що — ні? Наприклад, в контексті історичних подій, різні джерела можуть давати різні версії однієї і тієї ж ситуації. Це ілюструє, як складно досягти спільного консенсусу щодо істини, адже інтерпретації залежать від суб'єктивних поглядів та культурного контексту.

Друга теорія — когерентна теорія істини — визначає істину як узгодженість між набором переконань. З цього погляду, істина залежить від системи знань, яку ми будуємо. Ця теорія підкреслює важливість логіки і зв'язків між твердженнями, але вона також може призводити до «замкнутого кола», де певні переконання підтверджують одне одного, не допускаючи альтернативних точок зору. У такому випадку істина може стати відносною, прив'язаною до конкретної групи або середовища, де ці переконання є домінуючими [1, с. 75].

Третя теорія — прагматична теорія істини — стверджує, що істина визначається її практичною корисністю. Згідно з цією теорією, ідея або твердження є істинним, якщо воно працює або приносить позитивні результати в житті [2, с. 4-5]. Це підкреслює практичний аспект пізнання, але також ставить під сумнів універсальність істини, адже те, що може бути корисним в одній ситуації, може виявитися неефективним в іншій.

У сучасному світі, де інформація циркулює з небаченою швидкістю, критичне ставлення до джерел інформації стає надзвичайно важливим. Ми живемо в епоху, коли доступ до новин та даних ускладнений через різноманітність платформ, які їх поширюють. Соціальні мережі, новинні сайти та навіть традиційні засоби масової інформації часто стають ареною для поширення дезінформації. Це явище може мати серйозні наслідки, оскільки інформація, що не відповідає дійсності, здатна формувати хибні уявлення, викликати паніку, дезорієнтацію та навіть ненависть серед людей.

Дезінформація може приймати різні форми — від неточних новин і маніпуляцій з фактами до навмисного спотворення подій або перекручування думок. Наприклад, у виборчій кампанії політичні актори часто використовують інформаційні маніпуляції, щоб вплинути на свідомість виборців. Ці маніпуляції можуть включати фальшиві новини, які підривають довіру до кандидатів, або ж перекручування фактів про політичні програми, що веде до спотворення громадської думки. Наслідком такого впливу стає не лише викривлення уявлень про політичні реалії, але й можливість кардинально змінити результати голосування [3, с. 129].

У такій ситуації важливо розуміти, що спотворена інформація здатна серйозно вплинути на політичний ландшафт країни. Громадяни, які не мають критичного підходу до інформації, ризикують піддатися маніпуляціям, що може призвести до обрання недоброчесних або некомпетентних політиків. Це, в свою чергу, може вплинути на прийняття важливих рішень на рівні держави, погіршити економічну ситуацію, викликати соціальну напругу і дестабілізувати політичну систему.

Це говорить про те, що у світі, де інформація настільки легко доступна, критичне мислення і медіаграмотність стають необхідними навичками для кожного. Важливо навчитися розрізняти надійні джерела від ненадійних, оцінювати інформацію та розуміти контекст, в якому вона подається. Лише таким чином можна протистояти інформаційним маніпуляціям і захистити себе від негативних наслідків дезінформації.

Аргумент на користь важливості істини в сучасному світі — це не лише моральний, але й практичний аспект. Без точного знання, без істини, ми не можемо належно функціонувати в суспільстві. Ситуації, коли громадяни сприймають неправдиву інформацію як правдиву, загрожують соціальному миру та стабільності. Це підкреслює необхідність освіти, критичного мислення та медіаграмотності, щоб навчити людей відрізняти правду від вигадки.

Висновки. Проблема істини в пізнанні є багатогранною та складною. Вона вимагає від нас не лише розуміння різних філософських підходів, а й практичного застосування знань у повсякденному житті. Нам потрібно ставити під сумнів інформацію, яку ми отримуємо, аналізувати її і шукати джерела, які дійсно заслуговують на довіру. Лише тоді ми зможемо наблизитися до істини, яка є необхідною для нашого розвитку як індивідів і як суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Арабаджи Н. Категорія «істина» в адміністративному судочинстві. Юридичний вісник. 2021. № 3. С. 72–79.
2. Рябий В. Істина, вилучена з мовчання. Таємнича сила метафори. Українська літературна газета. 2019. 5 лип. С. 1, 4–5.
3. Токовенко О. С. Політична істина та ідеали ліберального мультикультуралізму: соціально-епістемічний контекст. *Epistemological Studies in Philosophy Social and Political Sciences*. 2021. Т. 4, № 2. С. 124–132.
4. Юркевич О. М. Логічні методи висновлення в гуманітарному пізнанні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2019. Вип. 61. С. 13–19.

Назалевич Ярослава, студентка гр. МП-11,

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. В умовах теперішнього часу розгляд цього питання є важливим для розуміння формування української ідентичності, оскільки вчення Сковороди ґрунтується на засадах моралі, свободи та самопізнання, які є важливими аспектами українського світогляду. Водночас дослідження українського духу у філософії дозволяє з'ясувати, як у спадщині Сковороди виражені важливі цінності української культури — національні ідеали, самовизначення, прагнення до свободи.

Мета. Розкриття особливостей українського духу у філософії Григорія Сковороди через аналіз його ідей про самопізнання, моральність та свободу, а також визначення, як його вчення впливає на формування національної ідентичності й відображає цінності української культури

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити основні ідеї філософії Григорія Сковороди
- Розкрити значення понять самопізнання, моральності та свободи у творчості Сковороди й їхній вплив на світогляд українців
- Дослідити вплив цих ідей на формування національної ідентичності та української культури

Виклад матеріалу. «Перший розум наш» (М.Вінграновський) Григорій Савич Сковорода (1722–1794) — філософмислитель, поет, педагог, знавець античності й середньовіччя, найвидатніша постать у культурному й літературному житті України XVIII ст. Місце Г. Сковороди чітко визначене не тільки в історії української літератури, а й загалом української культури: він — «останній великий український письменник бароко» (Д. Чижевський), який завершив формування власне національних його особливостей оригінальним втіленням виробленого поколіннями унікального світовідчуття. З «ним літературне бароко не доживало, а догоріло повним полум'ям до кінця та враз згасло» [3, 244].

Григорій Сковорода, як представник епохи бароко, уособлює риси цього стилю в своєму унікальному художньому світосприйнятті. Його філософія поєднує елементи барокової естетики через складні образи та глибоку символіку, що

надають його ідеям багатогранності та динамізму. У мисленні Сковороди присутня різноманітність символічних смислів, які відображають стійкість і цінність культурних традицій. Індивідуалізм є ще однією важливою рисою його філософії, що проявляється у прагненні до самопізнання та самовизначення, вкорінюючи в його ідеях українську глибоку релігійність і пошук істини. Г. Сковорода вважав, що головне в людині – серце, воно – джерело думок і бажань. «Із серця піднімається, виростає і думка, і стремління, і почування». Звідси поетове «пізнай себе», «поглянь у себе» [4, 38]. Це служить основою його філософських роздумів і формує стержень його світобачення.

Прагнення до свободи стало для нього ключовим принципом, який визначає його незалежний світогляд і самобутність як філософа, пов'язаного з духом своєї епохи. Феномен Г. Сковороди як народного філософа полягає в тому, що його «моральна філософія... суголосна народному світогляду, морально-етичним нормам простого українського люду. Саме українського, адже в змісті його творів «виразно проглядається український контекст другої половини XVIII ст., а отже, і той національний елемент, який, на перший погляд, ніби відсутній у Сковороді» [1, 23].

Його творчість зосереджена на поняттях внутрішньої свободи, самопізнання, гармонії людини з природою. Він вважав, що справжнє щастя можна знайти, лише зрозумівши себе і свої бажання. Сковорода підкреслював важливість духовного зростання і вважав, що зовнішні блага не приносять справжнього задоволення. Також він наголошував на єдності людини і природи, вважаючи її відображенням божественного порядку. Ці ідеї містили елементи соціальної критики і виступали проти матеріалізму і лицемірства в суспільстві. У своїй філософії письменник вкладав простоту, правду, вірність своїм переконанням, вважаючи, що справжня мудрість полягає в умінні слухати своє серце. Формулюючи ту чи іншу філософську ідею, Сковорода повсякчас створює образ, а від нього розвиває думку. «Філософський стиль Сковороди – це своєрідний поворот філософського думання від форми мислення в поняттях до якоїсь первісної форми мислення – до мислення в образах та через образи» [2, 18].

Поняття самопізнання, моралі та свободи є центральними, вони складають основу його філософії та світогляду. Для Сковороди самопізнання — це шлях до справжнього щастя й гармонії. Він вважав, що людина може знайти своє місце в житті лише через глибоке усвідомлення себе, своїх бажань і здібностей. Це прагнення до саморозуміння стало важливим елементом української культури, спонукаючи людей до пошуку власного шляху та сенсу життя. Мораль у його філософії пов'язана з етикою, яка наголошує на чесності, доброті та вірності своїм переконанням. Пан Сковорода закликав до справжніх людських цінностей і наголошував, що моральна поведінка є запорукою не лише індивідуального життя, а й суспільної злагоди. Цей акцент на етичних засадах вплинув на формування морального компасу українців, сприяв розвитку почуття відповідальності перед собою та іншими.

Концепція свободи виражається в його творчості через ідею внутрішньої автономії, де справжня свобода полягає в здатності діяти відповідно до своїх переконань, а не лише зовнішніх обставин. Сковорода вчив, що тільки вільний у думках і діях може досягти справжнього щастя. Ці ідеї стали важливими у формуванні національної свідомості українців, спонукаючи їх до боротьби за автономію та самовираження.

Висновки. Творчість Григорія Сковороди відіграла важливу роль у формуванні світогляду українців, впровадженні ідей самопізнання, моралі та свободи як основи духовного розвитку та суспільного прогресу. Він вказував на цінність народних традицій і мови, закликаючи до вивчення і шанування рідної культури. Це спонукало українців більше цінувати свою спадщину, виявляючи інтерес до народної творчості, фольклору та мистецтва. Ідея «сродної праці», що закликає кожну людину шукати своє покликання, також стала основою для розвитку української ідентичності, підкреслюючи важливість особистісного внеску в суспільство. Філософія Сковороди сприяла виникненню прагнення до свободи і незалежності, що стало важливою складовою українського національного руху. Ідеї про мораль і людську гідність стали основою для розвитку суспільної свідомості, сприяли відродженню громадянського суспільства. Таким чином, ідея «українського духу» Григорія Сковороди стала каталізатором культурного відродження та зміцнення національної самовпевненості, склавши безцінну основу для історичного та культурного розвитку українського народу.

Список використаної літератури

1. Мишанич О. Передмова // Григорій Сковорода. Твори: у 2 т. Київ : Обереги, 1994. Т. 1. 494 с.
2. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди / Підготовка тексту й переднє слово проф. Леоніда Ушкалова. Харків: Прапор, 2004. 272 с.
3. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Т., 1994. С. 244.
4. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К.: Вид-во Орії при УКСП Кобза, 1992. 230 с.

Zaremba Sofia, student of MEVMB-11

PLATO'S PLACE IN THE HISTORY OF PHILOSOPHY.

Formulation of the problem: Plato is probably one of the most prominent thinkers in history philosophers. For this reason, educated readers of nearly every period have in some way been influenced by him, because the questions he raises are so profound and the strategies so richly suggestive and provocative. Plato shaped his philosophy in several ways: soul, the function of the myth, ideas - theory of forms, politics, epistemology et al. Analyzing his thoughts is key not only to understanding his contributions to philosophy, but it encourages to systematic approach to questions of existence,

knowledge, and ethics. He was deeply aware of how philosophy ought to be understood, including its scope and ambitions. His ideas led to a redefinition of philosophy, which can now be viewed as a systematic and rigorous exploration of ethical, political, metaphysical, and epistemological issues - essentially his own creation.

Goal. Identify Plato's role for philosophy and his impact on humans in general.

Following tasks:

- To find out which Plato's thoughts create his philosophy.
- To identify the place and influence of Plato on philosophy.

Presentation of the material. Plato solves the main question of philosophy unequivocally - idealistically. According to Plato, the soul is immortal and can't relate to the body. It is eternal and the body obeys it. The soul consists of three parts, each one corresponding with a particular desire or love: nobility, desire, and wisdom and it defines our behavior. What about knowledge? It is an activity of the soul affected by internal processes and feeling. Perfect knowledge belongs only to the Gods. Human knowledge is based on philosophy, and is always imperfect, limit.

The relationship between Plato and Socrates was similar intellectually so Socrates being a motivation for Plato's development. Socrates influenced his consciousness. His impact on Plato's philosophical approach can be observed in Plato's own dialogues, where he often uses similar methods to explore ideas intensively. It is one of the features that makes Plato's writings unique. Through dialogue Plato presents his philosophical ideas. He uses debate between participants in the dialogs to show many points of view what his philosophical ideas imply. Metaphors help make philosophical ideas accessible while encouraging readers to interpret deeper meanings as well. This is clearly noticeable in almost all his works. For intense, in The Republic he used the cave allegory to explain his theory of Forms or Ideas. Plato puts forward, in dialog form, his vision of an ideal state ruled by philosopher-kings endowed with the appropriate kind of wisdom. Plato also recommended the idea of specialization within this society that is based on merit. Different people have different talents or skills; therefore, they should choose different roles based on their aptitude rather than social status or hereditary lineage. For Plato, the role of politics is to create unity. The state arises because a person as an individual cannot ensure satisfaction with his main needs. Reflection on politics focused on the process of human growth as a member of the organic polis. Plato suggests that the truth of philosophy coincides with the truth of politics. If you were a philosopher, you would become a successful politician and will create the state. Plato distinguishes four forms of government and criticizes why each subsequent form is worse than the previous one.

- 1) Tipocracy - the power of authoritative people who are famous for their high morals-these qualities.
- 2) Oligarchy - the power of the rich.
- 3) Democracy is the rule of the people, which, according to Plato's description, is very similar to anarchy.

Moreover, he writes that the disease that dominates the oligarchy will destroy democracy. This disease is arbitrariness, because of which democracy turns into tyranny, and from the highest freedom comes the cruelest slavery.

- 4) Tyranny is the indivisible power of one person.

Plato founded the Academy of Athens, the first institution of higher learning in the Western world. Here, Plato inspired himself and inspired his students. It can be called the first institution of higher education. Plato's central work is a famous Theory of Forms. The main idea of this theory is that people initially see mere shadows but eventually can perceive real objects illuminated by the sun (true Forms). The Theory of the Forms is what is known as a metaphysical theory and based on reality. But what are Forms? The Forms of what is real, and they are the Form of certain things that appear to us. Physical objects are characterized by change and imperfection. It is perceived through our senses or conversely. But on the other hand, forms are absolute and objective in their nature. For example, there is an ideal form of beauty. Physical objects or individuals may possess varying degrees of beauty but can never fully capture or replicate this perfect Form of beauty.

Plato had a huge impact on the development of philosophical thought. His theories are fundamental to philosophical science. His ideas can be traced not only in philosophy, but also in world culture. This explains his place in the history of philosophy because he is known all over the world. His ideas had a lasting impact on Western philosophy despite criticism. Many critics do not agree with Plato regarding the worldview, state system order of morality and the soul, but Plato is one of those who we must listen.

Consider. Plato-is one of the great thinkers of antiquity. Since the basis of Plato's teaching was philosophical idealism, Plato made a greater impression on thinkers inclined to idealism, and they can see examples for their ideas and works. His creativity brought wealth to the whole world. Plato is one of those who become eternal companions of humanity and contemporaries of new and new eras and generations of people in their continuous search for truth and justice, unceasing desire for a more reasonable and perfect life. His influence can be explored in the writings of philosophers such as Aristotle, in medieval theology and modern philosophy, that making it key to understanding the development of philosophical ideas. He invites us to find our own way of wisdom and self-discovery.

List of references.

1. Plato (Stanford Encyclopedia of Philosophy) URL:<https://plato.stanford.edu/entries/ancient-soul/>
2. Constance C. Meinwald. Plato Greek philosopher. The Editors of Encyclopedia Britannica URL: <https://www.britannica.com/contributor/Constance-C-Meinwald/5879>

3. Richard Mervyn Hare. Plato. Oxford University Press, 1982. URL:<https://archive.org/details/plato0000hare/page/n9/mode/2up>

4. John M. Cooper, D.S. Hutchinson. Plato: Complete Works. Hackett Publishing, 1997. URL:<https://archive.org/details/plato-complete-works-plato-john-m-cooper-d-s-hutchinson-z-library>

*Ворожбит Вероніка, студентка гр. МП-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ.

Постановка проблеми. Питання людського безсмертя стоїть на перетині різних філософських напрямів, включаючи метафізику, етику, антропологію та навіть сучасні напрямки, такі як філософія техніки та біоетики. Дилема про можливість подолання смерті, також ставлять нові етичні виклики щодо індивідуальних прав, соціальної справедливості та рівності. Безсмертя може призвести до нерівності, коли лише обрані мають доступ до нескінченного життя, що ставить під сумнів основні принципи людської рівності та моралі. Мета. Визначити проблематику людського безсмертя, виокремивши його виявлення та аспекти, зокрема дослідити філософські, етичні, соціальні та наукові питання, пов'язані з подоланням кінцевої точки життя.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити філософські підходи щодо людського безсмертя
- Проаналізувати аспекти безсмертя
- Оцінити етичні дилеми, пов'язані з людським безсмертям

Виклад матеріалу. Життя людини починається з простого – народження, вона проживає життя, проходить різні етапи, набирається досвіду, досягає безліч цілей і в кінці кінців стикається з неминучим – смертю. У сучасному світі такі медичні технології, як регенеративна медицина, генна інженерія та штучний інтелект, відкривають нові можливості для продовження тривалості життя людини. Ці технології кидають виклик самій природі старіння, здоров'я і навіть смерті. Хоча вони відкривають перспективу того, що людство зможе подолати саме біологічні обмеження, вони породжують серйозні етичні дилеми, пов'язані з доступом до таких технологій і можливими соціальними наслідками. Мрія про вічне життя надихала як на спробі не тільки досягти фізичного безсмертя, так і на створення культурного, духовного спадку, що продовжує збереження людини поза її фізичним тілом, знаходячи відображення у міфах, релігіях, філософських творах.

Тож з давніх часів філософи прагнули зрозуміти природу життя і смерті та можливості їх подолання. Одним із найвідоміших підходів є підхід Платона, який стверджує, що душа є безсмертною та існує у позачасовому вимірі окремо від тіла. Платон вважав, що душа досягає вищої істини через перевтілення, і що його вчення звільняє душу від зіпсованості матеріального світу. У своєму діалозі «Федр» Платон говорить, що «всяка душа безсмертна, тому що те, що рухається, завжди безсмертне» [1, с. 307]. Тобто, його підхід вказує на те, що створення душі в позачасовому вимірі відкриває можливість досягнення вищої істини та звільнення від матеріальних обмежень. Ця ідея залишається актуальною і сьогодні. Сучасник Володимир Роменець, наприклад, бачить можливість безсмертя в духовній спадщині, культурних досягненнях і пам'яті нащадків, а інші прагнуть розкрити таємницю вічного життя через релігійні та метафізичні концепції душі. Відтак, ідучи від аналізу смислу життя і смерті, вчений виходить на проблеми особистості і на пояснення механізмів, що допомагають подолати страх смерті через розуміння цінності і мети життя. Неможливість матеріального безсмертя, невідворотність підсумку фізичного життя аж ніяк не заперечує її продовження в іншому бутті, причому не менше, а, можливо, й більш реальному, ніж фізичне, - в думках близьких, в ідеях, котрі генеруються новими поколіннями на підставі створених теорій і книг, у спогадах. У такий спосіб наповнюється новим змістом стара житейська істина про те, що життя продовжується у посаджених деревах, у дітях, у творах мистецьких, наукових, матеріалізованих [2, с. 47].

Аспекти безсмертя також можна розділити на різні сфери – духовні, біологічні та технологічні. Духовний аспект, своєю чергою, пропонує безсмертя як форму пам'яті або впливу, що людина залишає по собі, будь то культурна спадщина, твори мистецтва чи внесок у суспільний розвиток. Біологічні аспекти включають можливість подовження тривалості життя шляхом уповільнення процесу старіння та використання регенеративної медицини. Генна інженерія та біотехнологія пропонують нові підходи до вирішення проблем старіння та вікових захворювань. А технологічна сторона включає ідею цифрового безсмертя, або перенесення свідомості в іншу фізичну оболонку, що відкриває можливість збереження індивідуальності після фізичної смерті. Однак питання про те, чи може свідомість існувати поза живим тілом, залишається невирішеним, що ставить перед наукою та філософією нові виклики.

Розмірковуючи про проблему смерті та безсмертя, А. ЛаВей говорить, що «людина знає, що рано чи пізно вона помре. Інші тварини при наближенні смерті відчувають її, але до цього моменту тварина навряд чи підозрює про свій вихід зі світу цього. І, навіть коли смерть поруч, вона не знає, що точно криється за останньою межею. Часто зазначається, що тварина приймає смерть милостиво, без страху і опору. Прекрасна концепція, вірна, проте, лише у

випадках, коли смерть для тварини неминуха. Коли тварина хвора або поранена, вона боротиметься за своє життя до останньої краплі сили, що залишилася в ній. Ця непереборна воля до життя дала б людині, якби вона була настільки «високо розвиненою», необхідний бойовий дух, якого вона так потребує для того, щоб вижити» [3, с. 29].

Висновки. Етичні дилеми, пов'язані з людським безсмертям, надзвичайно складні та багатогранні, торкаючись фундаментальних аспектів людського існування, моралі та соціальних норм. Однією з найбільших етичних проблем є питання справедливості в доступі до технологій, що продовжують життя. Ще однією важливою дилемою є моральна відповідальність, яка приходить із можливістю подолання смерті.

Якщо люди можуть жити вічно, виникає питання, чи повинні ми відповідати за свої вчинки протягом такого довгого життя. Є також питання ідентичності та особистості. Якщо ми досягнемо безсмертя, технологічно чи іншим шляхом, постає питання: чи залишимося ми такими ж людьми, якими були раніше? Як зміни в тілі, розумі та навіть технології впливають на нашу особистість? Що робить нас людьми і як визначаються межі нашого «я»? Це викликає питання, чи буде це зроблено? Іншою етичною дилемою є питання моральності безсмертя з точки зору природного порядку. Чи є безсмертя «природним» для людини? Коли ми намагаємося обійти природні межі життя і смерті, чи не порушуємо ми фундаментальних принципів, які керують існуванням? Усі ці етичні дилеми підкреслюють важливість визнання впливу науково-технічного прогресу та викликів, які вони створюють для людської моралі та етики. Вивчення безсмертя не тільки відкриває нові горизонти в наукових дослідженнях, але й спонукає до глибоких філософських роздумів про природу життя, смерті та всього, що між ними.

Список використаної літератури

1. Thompson, William Hepworth. The Phaedrus of Plato. United Kingdom: Whittaker, 1868. p. 203
2. Марцинковська, Тетяна. «ВЧИНІОК ЯК ЗАПОРУКА НАУКОВОГО БЕЗСМЕРТЯ (ПАМ'ЯТИ ВОЛОДИМИРА РОМЕНЦЯ)». Психологія і суспільство, no. 3(49), Aug. 2017, pp. 43-48, <https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/611>.
3. Титаренко О. Ю. Проблема смерті та безсмертя у філософському вченні А. Лавеля / О. Ю. Титаренко // Перспективи : соціально-політичний журнал. 2023. № 3. С. 27-32.

Гайдрик Дар'я, студентка гр. ПД-12

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження теми «Філософія в системі культури» полягає в тому, що філософія і культура є взаємопов'язаними феноменами, що розвиваються разом упродовж історії людства. Філософія, як спосіб осмислення буття, завжди була основою для формування цінностей, світогляду, етичних норм і естетичних ідеалів суспільства, що безпосередньо впливає на розвиток культури. Вивчення взаємодії цих двох аспектів допомагає краще зрозуміти, як формуються культурні традиції, зміни в світосприйнятті, ідеологічні зрушення, а також сприяє критичному осмисленню сучасних соціальних процесів та явищ.

У контексті глобалізації та постмодернізму, коли суспільство стикається з різноманітними культурними та етичними викликами, дослідження філософії в системі культури стає ще більш важливим.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз взаємозв'язку філософії та культури, а також вивчення того, як філософські ідеї впливають на формування культурних норм, цінностей і світогляду суспільства.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати основні етапи взаємодії філософії та культури на різних історичних етапах.
2. Визначити роль філософії у формуванні культурних цінностей, моральних норм та світоглядних орієнтирів суспільства.
3. Дослідити вплив культурних традицій та соціальних процесів на розвиток філософської думки.

Виклад матеріалу.

Взаємодія філософії та культури проходила кілька ключових етапів у різні історичні періоди. В античності філософія (Сократ, Платон, Арістотель) заклала основи європейської культури, формуючи її естетичні та моральні цінності. У середньовіччі вона підпорядковувалась релігії, відображаючи християнські норми та догмати. Філософія та національність взаємодіють у складний спосіб, впливаючи одна на одну та формуючи культурний, соціальний та ідентифікаційний ландшафт суспільства. [1, с. 95] В епоху Відродження філософія сприяла гуманізму та підйому науки і мистецтва, тоді як у Новий час ідеї раціоналізму та Просвітництва трансформували соціальні та культурні структури. У XIX столітті філософія почала критикувати традиційні цінності, а ідеї Маркса та Гегеля вплинули на мистецтво і політику. У XX столітті філософські течії, як-от екзистенціалізм і постмодернізм, відображали соціальні зміни, глобалізацію та формування нових культурних тенденцій. Філософія та культура завжди були тісно пов'язані, формуючи і збагачуючи одна одну.

Філософія відіграє ключову роль у формуванні культурних цінностей, моральних норм та світоглядних орієнтирів суспільства, оскільки вона є основою для критичного осмислення буття, етики та людських взаємин. Філософські ідеї впливають на те, як люди розуміють добро і зло, справедливість, обов'язок, свободу та відповідальність, що стає

фундаментом для моральних норм. Наприклад, антична етика, особливо вчення Арістотеля про доброчесність, формувала уявлення про моральні якості особистості, які й досі залишаються актуальними. Філософія Просвітництва заклала основи раціональності та індивідуальних прав, що сприяло розвитку демократичних ідеалів і свобод. Водночас, такі філософи, як Маркс, розробили ідеї, що вплинули на формування соціальних та економічних структур, змінюючи світоглядні орієнтири суспільства на рівні політики та економіки. У сучасному світі філософські течії, як-от екзистенціалізм і постмодернізм, допомагають переосмислювати традиційні цінності та моральні норми, відповідаючи на виклики глобалізації, технологічного прогресу та кризи ідентичності. В результаті людина глобального цифрового світу, яка отримала виклик самотності, має можливість опанувати і витримувати себе, навчитися підтримуючому усамітненню та перебуванню на самоті за допомогою такого універсального інструменту, як медитація. [2, с. 173]

Культурні традиції та соціальні процеси мали значний вплив на розвиток філософської думки, оскільки вони визначали контекст, у якому філософи формували свої ідеї. У різні епохи соціальні зміни, політичні події та культурні особливості створювали умови для виникнення нових філософських течій або трансформації вже існуючих. У Середньовіччі філософія була підпорядкована релігійним традиціям, і більшість мислителів прагнули гармонізувати свої ідеї з християнським світоглядом, що було зумовлено релігійним домінуванням у культурі того часу. В епоху Відродження, коли суспільство стало більш світським, філософія почала відходити від релігійних догм, зосереджуючись на людині та її можливостях, що відображалось в ідеях гуманізму. Найбільше значення при цьому має формування морально-духовного здоров'я, що відбувається й як процес морального виховання, й як процес формування духовності особистості. [3, с.109]

У період Просвітництва соціальні процеси, зокрема зростання ролі науки та раціоналізму, сприяли розвитку філософії, орієнтованої на розум, свободу та прогрес. Це було відображенням культурного руху, спрямованого на переоцінку авторитетів і демократизацію суспільства. У XIX столітті, в контексті індустріалізації та соціальних конфліктів, з'явилися філософські концепції, як-от марксизм, які підкреслювали роль матеріальних умов і класової боротьби в розвитку суспільства, що було відповіддю на соціальні нерівності та зміни в економічній структурі. У XX столітті світові війни, глобалізація та технологічний прогрес породили філософські течії, як-от екзистенціалізм і постмодернізм, які відображали кризу традиційних цінностей і нові виклики для людського існування. Таким чином, філософська думка завжди розвивалася під впливом культурних і соціальних змін, адаптуючись до нових реалій та переосмислюючи існуючі світоглядні моделі.

Висновок. Філософія в системі культури відіграє центральну роль як інтелектуальна основа для формування культурних цінностей, світоглядних орієнтирів і моральних норм суспільства. Взаємодія філософії та культури є динамічним процесом, де філософія осмислює культурні традиції та соціальні зміни, водночас сама культура впливає на розвиток філософських ідей. На різних історичних етапах філософія не лише відображала суспільні настрої та культурні особливості, а й активно сприяла їхньому формуванню, створюючи інтелектуальну платформу для переосмислення існуючих цінностей та утвердження нових.

Список використаної літератури :

1. Танасюк Д. Філософія і національність. Освіта та соціалізація особистості. XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. 2024. 94-99с.
2. Скрипак І. «Універсальний принцип медитації як інструмент для подолання самотності сучасної людини: філософсько-антропологічні та релігійні аспекти.» Вісник Львівського університету 43. 2022. 173-182с.
3. Лаврова Л. В. та Братаніч Б. В. «Культура здоров'я як предмет філософського розгляду.» Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2021. 108-113с.

Августинович Юлія, студентка гр. ПДЕБ-11,

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ

Постановка проблеми. Філософія і релігія — це дві ключові системи, що визначають людське розуміння світу та свого місця в ньому. Незважаючи на те, що вони мають різні підходи до пізнання реальності, вони часто взаємодіють і впливають одна на одну. Проблема полягає у визначенні взаємозв'язку між ними та їх ролі у формуванні світоглядних концепцій.

Метою даної роботи є аналіз взаємодії філософії та релігії, їхніх точок дотику і відмінностей у контексті пізнання людиною своєї сутності і світу.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні підходи філософії до проблеми буття та пізнання.
2. Вивчити релігійні концепції щодо світогляду і моралі.

Виклад матеріалу. Філософія та релігія, як дві форми світогляду, мають спільну мету — пояснити природу існування, сенс життя та місце людини у світі, проте використовують різні методи для досягнення цієї мети. Філософія ґрунтується на раціональному мисленні, логіці та аргументації, в той час як релігія спирається на віру, одкровення та сакральні тексти.

Історично, філософія виникла як прагнення осмислити фундаментальні питання буття, сенсу життя та природи реальності за допомогою логіки, раціональних спостережень і аргументації. Це відрізняє її від релігії, яка базується на віруванні в надприродне та божественні одкровення. Однією з ключових мотивацій виникнення філософії було бажання отримати відповіді на ті питання, які релігія зазвичай розглядала через призму догматів і священних текстів [2, с. 50].

У стародавній Греції філософія поступово відокремилася від релігії. Сократ, Платон і Аристотель заклали основи раціонального підходу до пізнання світу. Вони поставили питання, які раніше вирішувалися лише через міфи або божественні одкровення. Наприклад, Сократ ставив питання про природу доброчесності та морального життя, викликаючи дебати про те, чи можна розумом пізнати, що є добрим і справедливим.

Платон розробив теорію ідей, згідно з якою світ речей є лише тінню ідеального світу форм, що існує поза простором і часом. Ця концепція також могла бути реакцією на релігійні уявлення про небесний порядок, але Платон прагнув до раціонального обґрунтування існування таких ідей. Його учень, Аристотель, ще більше розширив раціоналістичний підхід, створюючи систематичне вчення про метафізику, етику, політику і логіку. Він намагався знайти природні причини для всього, що відбувається в світі, що стало важливою рисою філософського методу [1].

Релігія ж пояснювала природу світу через віру в божественні сили або істоти, які керують всесвітом. Наприклад, релігійні тексти Стародавнього Єгипту або Месопотамії містили історії про створення світу, втручання богів у долю людей та моральні настанови, які передавалися через пророків чи жерців. Люди вірили, що моральні норми і правила мають божественне походження і повинні виконуватися беззаперечно, що мало вплив на суспільний лад і закони.

Філософія прагнула подолати залежність від надприродних пояснень і запропонувати більш систематичне, логічне розуміння світу. Ця відмінність між релігійним та філософським підходами визначила подальший розвиток західної інтелектуальної традиції, зокрема в період Античності та Середньовіччя, коли філософи намагалися узгодити свої ідеї з релігійними вченнями або, навпаки, відокремити філософію від релігії [3, с. 37].

У сучасному світі філософія і релігія продовжують взаємодіяти, але їхні ролі та сфери впливу значно змінилися в порівнянні з минулими епохами. Релігія здебільшого зосереджується на питаннях духовного розвитку, особистого зв'язку людини з вищими силами та моральних настанов, які ґрунтуються на релігійних вченнях. Вона надає сенс буття через віру та обряди, які об'єднують спільноти і забезпечують моральний фундамент для індивідів. Релігійні організації також продовжують відігравати важливу роль у соціальних питаннях, таких як підтримка благодійності, допомога знедоленим, але їхній вплив часто обмежується духовною сферою.

Філософія ж займається осмисленням етичних, соціальних і політичних проблем, спираючись на раціональні методи. Вона аналізує такі питання, як справедливість, права людини, рівність, екологічна відповідальність, і намагається знаходити рішення, базовані на логіці та наукових даних. Сучасні філософські напрямки, такі як етика відповідальності, фемінізм, постколоніалізм або екологічна філософія, зосереджені на глобальних викликах, таких як кліматична криза, соціальна нерівність та технологічний прогрес.

Одним із найбільших викликів для обох систем є секуляризація суспільства - процес, внаслідок якого релігія втрачає свій колишній вплив на політику, право та соціальні інституції. У багатьох сучасних суспільствах релігійні догми більше не відіграють центральної ролі у визначенні державної політики або суспільних норм [4, с. 79]. Натомість, світські закони та етичні кодекси, які базуються на правах людини та раціональному мисленні, стають основою для управління суспільством.

Розвиток науки також кидає виклик як філософії, так і релігії. Наукові відкриття, зокрема у галузях космології, біології та нейронауки, впливають на світогляд людини, змінюючи розуміння таких концепцій, як походження всесвіту або природа свідомості. Філософія активно інтегрує ці знання у свої роздуми, формулюючи нові питання щодо людського буття і сенсу життя. Релігія, зі свого боку, намагається знайти місце для духовного виміру в епоху, коли багато аспектів реальності можуть бути пояснені науковими методами.

Попри ці виклики, філософія і релігія продовжують шукати нові форми співіснування. Існують філософські напрямки, такі як теологічна філософія або релігійна етика, які намагаються гармонізувати релігійні переконання з раціональними та науковими підходами. Одним із прикладів такої взаємодії є дискусії про біоетику, де релігійні погляди часто відіграють важливу роль у формуванні етичних стандартів щодо абортів, евтаназії чи генної інженерії.

Висновки. Філософія та релігія, хоч і представляють різні підходи до розуміння світу, залишаються важливими компонентами людського досвіду, взаємодіючи протягом історії. Філософія, зосереджена на раціональному аналізі та етичних питаннях, намагається знайти відповіді на питання про буття і моральність, тоді як релігія пропонує духовні настанови і віру в надприродне. Незважаючи на розбіжності, обидві системи стикаються з викликами сучасного світу, такими як секуляризація і розвиток науки, які вимагають нових форм діалогу та співіснування. У результаті, їхній взаємозв'язок залишається актуальним, оскільки вони допомагають людині осмислювати складні моральні та екзистенційні питання в умовах постійних змін.

Список використаних джерел:

1. Багданович, М. В. Філософія релігії: основні концепції та сучасні проблеми. Київ: Наукова думка, 2021.
2. Воловик, О. М. Взаємодія філософії і релігії в контексті сучасного світу. Журнал філософії та релігії. 2022. № 5(2). С. 45-58.
3. Коваленко, Т. І. Релігія і філософія: діалог у XXI столітті. Київ: Либідь, 2020.
4. Олійник, С. В. Секуляризація суспільства: вплив на філософію та релігію. Вісник Харківського національного університету. 2020. № 22(3). С. 78-90.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО: ПЕРСОНАЛІЇ ТА ІДЕЇ

Постановка проблеми. Європейське Просвітництво, що охоплювало приблизно XVIII століття, стало важливою етапом у розвитку людської думки, формуючи нові погляди на людину, суспільство та державу. Цей період характеризується прагненням інтелектуалів до розуміння та пояснення світу, спираючись на раціональне мислення, науку і гуманізм. Виникає питання: чи мали ідеї Просвітництва універсальний характер, чи були вони обумовлені конкретними соціокультурними та політичними умовами того часу? Аналізуючи ці питання, можна зрозуміти, чому Просвітництво стало основою сучасного світогляду і політичних ідей.

Мета. Основною метою цього дослідження є аналіз ключових ідей та персоналій європейського Просвітництва, а також їхнього впливу на подальший розвиток політичної та соціальної думки. Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі завдання:

- дослідити вплив основних філософських ідей Просвітництва на суспільство і політичні системи;
- проаналізувати ролі ключових особистостей, таких як Вольтер, Руссо, Локк і Гоббс, у формуванні політичної ідеології;
- розглянути вплив просвітницьких ідей на розвиток науки, освіти та економіки;
- вивчити, як ідеї Просвітництва вплинули на революції в Америці та Франції.

Виклад матеріалу. Просвітництво вважається епохою розуму, коли інтелектуали почали піддавати сумніву традиційні цінності та авторитети. Однією з основних ідей цього руху було прагнення до раціоналізму, що проявлялося у бажанні зрозуміти природу людського буття через призму логіки та досвіду. У цей період велику увагу приділяли питанням свободи, рівності та прав людини.

Серед найзначніших постатей Просвітництва виділяються Вольтер, Жан-Жак Руссо, Джон Локк та Томас Гоббс. Вольтер (1694-1778), французький філософ, став символом боротьби за свободу слова та релігійної толерантності. Він критикував деспотизм та нерівність, пропагуючи ідеї прогресу і просвітництва. Вольтер писав про необхідність відокремлення церкви від держави, вважаючи це важливим для захисту індивідуальних прав.

Жан-Жак Руссо (1712-1778) висунув концепцію «суспільного договору», в якій стверджував, що люди вільні від народження, але суспільство їх корумпує. Руссо вважав, що справжня свобода може бути досягнута лише через участь у формуванні волі народу. Він закликав до прямої демократії, вважаючи, що тільки так можна забезпечити інтереси всіх членів суспільства. Його книга «Соціальний договір» стала маніфестом політичної свободи та рівності.

Джон Локк (1632-1704) вніс значний внесок у розвиток політичної філософії, пропагуючи ідеї природних прав. Локк стверджував, що кожна людина має невід'ємні права на життя, свободу та власність. У його трактуванні, уряд існує для захисту цих прав, і якщо він не справляється з цим завданням, народ має право на повстання. Ця концепція стала основою для майбутніх демократичних революцій, зокрема в Америці та Франції.

Томас Гоббс (1588-1679) у своїй праці «Левіафан» зобразив людську природу як егоїстичну і конфліктну. Гоббс стверджував, що для забезпечення миру і порядку необхідна сильна централізована влада. Він описав суспільний договір як процес, у якому люди віддають частину своїх прав в обмін на безпеку та стабільність. Ця ідея стала важливим аргументом на користь абсолютизму та сильних монархій.

Просвітництво також стало основою для розвитку науки. Вчені, такі як Ісаак Ньютон, пропагували науковий метод, який включав спостереження, експериментування та логічний аналіз. Ньютон своїми працями заклав основи фізики, що сприяло зростанню інтересу до науки як джерела знань. Наукові досягнення почали сприйматися як важливий чинник прогресу, що вплинуло на всі сфери життя, від медицини до техніки.

У літературі та мистецтві епохи Просвітництва також відбулися значні зміни. Авторитети та художники почали звертатися до тем, пов'язаних із людською природою, суспільством і моральними цінностями. Література стала способом висловлення нових ідей, що допомагали формувати суспільну думку. Наприклад, твори Дені Дідро, який був одним з організаторів «Енциклопедії», сприяли поширенню ідей Просвітництва серед широкої аудиторії. Енциклопедія стала важливим інструментом у боротьбі проти невігластва та авторитаризму, сприяючи розвитку освіченого суспільства.

Крім того, ідеї Просвітництва мали значний вплив на політичні зміни в Європі та за її межами. Революції, що відбулися в Америці та Франції, черпали натхнення з просвітницьких ідей про свободу, рівність і права людини. Ці події стали кульмінацією боротьби за демократичні цінності, закладені в працях філософів Просвітництва.

Просвітництво не лише вплинуло на політичну та соціальну думку, але й стало основою для розвитку сучасних прав людини. Ідеї, сформульовані в цей період, продовжують залишатися актуальними, впливаючи на сучасні рухи за права людини, соціальну справедливість і демократію. Розуміння принципів Просвітництва дозволяє глибше оцінити значення прав людини та їх захисту в сучасному світі.

В епоху Просвітництва також відбувався розвиток економічних теорій, які започаткували нові підходи до організації економіки. Філософи, такі як Адам Сміт, почали досліджувати принципи ринкової економіки та ролі індивіда в економічному процесі. Сміт у своїй праці «Багатство народів» стверджував, що індивідуальні інтереси можуть сприяти загальному благу, якщо державне втручання буде мінімальним. Його ідеї стали основою для розвитку класичної економічної теорії.

Епоха Просвітництва також відзначалася появою нових концепцій освіти. Освітні реформи, започатковані в цей період, ставили за мету зробити знання доступними для широких мас. Освіта почала сприйматися як важливий інструмент для розвитку суспільства та індивіда. Філософи, такі як Джон Локк та Жан-Жак Руссо, акцентували увагу на важливості виховання, яке сприяє формуванню свідомого громадянина.

Таким чином, європейське Просвітництво стало періодом, коли нові ідеї і цінності активно формувалися і поширювалися. Це був час інтелектуального пробудження, яке вплинуло на всі сфери життя, закладаючи основи сучасного суспільства. Ідеї, що виникли в цю епоху, стали основою для багатьох зрушень, які продовжують формувати наше розуміння світу і суспільства до сьогодні.

Висновок

Європейське Просвітництво стало одним із найважливіших етапів в історії людства, що заклало основи сучасної політичної, соціальної та економічної думки. Основні ідеї цього періоду, зокрема раціоналізм, права людини, суспільний договір і освіта, сприяли трансформації суспільства, формуючи нові цінності та норми. Персоналії, такі як Вольтер, Руссо, Локк і Гоббс, відіграли ключову роль у розвитку політичної філософії, закладаючи основи для демократичних змін. Ідеї Просвітництва мали значний вплив на революції XVIII століття, формуючи концепцію прав людини і громадянських свобод. Сьогодні їхній вплив продовжує відчуватися в боротьбі за соціальну справедливість і демократію, підтверджуючи значення просвітницьких ідей у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Котляр В. М. (2014). Європейське Просвітництво: ідеї та особистості. К.: Вид-во «Наукова думка».
2. Гельвецій К. (1986). Про розум. М.: Прогрес.
3. Руссо Ж.-Ж. (1997). Соціальний договір. К.: Основи.
4. Локк Дж. (2005). Два трактати про державне управління. К.: Видавництво «Основи».
5. Вольтер (2009). Філософські листи. К.: Либідь.
6. Бурдьє П. (1997). Соціальне життя: роздуми про практику. М.: Дело.
7. Сміт А. (2002). Багатство народів. К.: Основи.
8. Дідро Д. (2003). Енциклопедія, або Трактат про розум. К.: Дух і літера.
9. Фуко М. (2005). Слово і речі. М.: Уральське видавництво.

*Алексєєнко Владислава, студентка гр. ПД-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО: ПЕРСОНАЛІЇ ТА ІДЕЇ

Постановка проблеми. Європейське Просвітництво, що охоплювало приблизно XVIII століття, стало важливою етапом у розвитку людської думки, формуючи нові погляди на людину, суспільство та державу. Цей період характеризується прагненням інтелектуалів до розуміння та пояснення світу, спираючись на раціональне мислення, науку і гуманізм. Виникає питання: чи мали ідеї Просвітництва універсальний характер, чи були вони обумовлені конкретними соціокультурними та політичними умовами того часу? Аналізуючи ці питання, можна зрозуміти, чому Просвітництво стало основою сучасного світогляду і політичних ідей.

Мета. Основною метою цього дослідження є аналіз ключових ідей та персоналій європейського Просвітництва, а також їхнього впливу на подальший розвиток політичної та соціальної думки. Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі завдання:

- дослідити вплив основних філософських ідей Просвітництва на суспільство і політичні системи;
- проаналізувати ролі ключових особистостей, таких як Вольтер, Руссо, Локк і Гоббс, у формуванні політичної ідеології;
- розглянути вплив просвітницьких ідей на розвиток науки, освіти та економіки;
- вивчити, як ідеї Просвітництва вплинули на революції в Америці та Франції.

Виклад матеріалу. Просвітництво вважається епохою розуму, коли інтелектуали почали піддавати сумніву традиційні цінності та авторитети. Однією з основних ідей цього руху було прагнення до раціоналізму, що проявлялося у бажанні зрозуміти природу людського буття через призму логіки та досвіду. У цей період велику увагу приділяли питанням свободи, рівності та прав людини.

Серед найзначніших постатей Просвітництва виділяються Вольтер, Жан-Жак Руссо, Джон Локк та Томас Гоббс. Вольтер (1694-1778), французький філософ, став символом боротьби за свободу слова та релігійної

толерантності. Він критикував деспотизм та нерівність, пропагуючи ідеї прогресу і просвітництва. Вольтер писав про необхідність відокремлення церкви від держави, вважаючи це важливим для захисту індивідуальних прав.

Жан-Жак Руссо (1712-1778) висунув концепцію «суспільного договору», в якій стверджував, що люди вільні від народження, але суспільство їх корумпує. Руссо вважав, що справжня свобода може бути досягнута лише через участь у формуванні волі народу. Він закликав до прямої демократії, вважаючи, що тільки так можна забезпечити інтереси всіх членів суспільства. Його книга «Соціальний договір» стала маніфестом політичної свободи та рівності.

Джон Локк (1632-1704) вніс значний внесок у розвиток політичної філософії, пропагуючи ідеї природних прав. Локк стверджував, що кожна людина має невід'ємні права на життя, свободу та власність. У його трактуванні, уряд існує для захисту цих прав, і якщо він не справляється з цим завданням, народ має право на повстання. Ця концепція стала основою для майбутніх демократичних революцій, зокрема в Америці та Франції.

Томас Гоббс (1588-1679) у своїй праці «Левіафан» зобразив людську природу як егоїстичну і конфліктну. Гоббс стверджував, що для забезпечення миру і порядку необхідна сильна централізована влада. Він описав суспільний договір як процес, у якому люди віддають частину своїх прав в обмін на безпеку та стабільність. Ця ідея стала важливим аргументом на користь абсолютизму та сильних монархій.

Просвітництво також стало основою для розвитку науки. Вчені, такі як Ісаак Ньютон, пропагували науковий метод, який включав спостереження, експериментування та логічний аналіз. Наукові досягнення почали сприйматися як важливий чинник прогресу, що вплинуло на всі сфери життя, від медицини до техніки.

У літературі та мистецтві епохи Просвітництва також відбулися значні зміни. Авторі та художники почали звертатися до тем, пов'язаних із людською природою, суспільством і моральними цінностями. Література стала способом висловлення нових ідей, що допомагали формувати суспільну думку. Наприклад, твори Дені Дідро, який був одним з організаторів «Енциклопедії», сприяли поширенню ідей Просвітництва серед широкої аудиторії. Енциклопедія стала важливим інструментом у боротьбі проти невігластва та авторитаризму, сприяючи розвитку освіченого суспільства.

Крім того, ідеї Просвітництва мали значний вплив на політичні зміни в Європі та за її межами. Революції, що відбулися в Америці та Франції, черпали натхнення з просвітницьких ідей про свободу, рівність і права людини. Ці події стали кульмінацією боротьби за демократичні цінності, закладені в працях філософів Просвітництва.

Просвітництво не лише вплинуло на політичну та соціальну думку, але й стало основою для розвитку сучасних прав людини. Ідеї, сформульовані в цей період, продовжують залишатися актуальними, впливаючи на сучасні рухи за права людини, соціальну справедливість і демократію. Розуміння принципів Просвітництва дозволяє глибше оцінити значення прав людини та їх захисту в сучасному світі.

В епоху Просвітництва також відбувався розвиток економічних теорій, які започаткували нові підходи до організації економіки. Філософи, такі як Адам Сміт, почали досліджувати принципи ринкової економіки та ролі індивіда в економічному процесі. Сміт у своїй праці «Багатство народів» стверджував, що індивідуальні інтереси можуть сприяти загальному благу, якщо державне втручання буде мінімальним. Його ідеї стали основою для розвитку класичної економічної теорії.

Епоха Просвітництва також відзначалася появою нових концепцій освіти. Освітні реформи, започатковані в цей період, ставили за мету зробити знання доступними для широких мас. Освіта почала сприйматися як важливий інструмент для розвитку суспільства та індивіда. Філософи, такі як Джон Локк та Жан-Жак Руссо, акцентували увагу на важливості виховання, яке сприяє формуванню свідомого громадянина.

Висновок

Європейське Просвітництво стало одним із найважливіших етапів в історії людства, що заклало основи сучасної політичної, соціальної та економічної думки. Основні ідеї цього періоду, зокрема раціоналізм, права людини, суспільний договір і освіта, сприяли трансформації суспільства, формуючи нові цінності та норми. Персоналії, такі як Вольтер, Руссо, Локк і Гоббс, відіграли ключову роль у розвитку політичної філософії, закладаючи основи для демократичних змін. Ідеї Просвітництва мали значний вплив на революції XVIII століття, формуючи концепцію прав людини і громадянських свобод. Сьогодні їхній вплив продовжує відчуватися в боротьбі за соціальну справедливість і демократію, підтверджуючи значення просвітницьких ідей у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ: Наукова думка, 1993. С. 45-67.
2. Драгоманов М. П. Вибрані твори. Київ: Либідь, 1991. С. 112-134.
3. Франко І. Я. Захар Беркут: повість з XIII віку. Львів: Каменяр, 1983. С. 89-102.
4. Куліш П. О. Чорна рада. Київ: Веселка, 1989. С. 56-78.
5. Костомаров М. І. Книги буття українського народу. Київ: Либідь, 1991. С. 23-47.
6. Сковорода Г. С. Діалоги, трактати, притчі. Київ: Основи, 1994. С. 157-189.
7. Липинський В. Історія України. Київ: Український письменник, 1995. С. 204-227.
8. Нечуй-Левицький І. С. Кайдашева сім'я. Київ: Дніпро, 1977. С. 134-156.
9. Винниченко В. Вибрані твори. Київ: Дніпро, 1989. С. 76-99.

ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Постановка проблеми. У філософії та науці проблема простору і часу є однією з найважливіших і найскладніших тем, що досліджує сутність і взаємозв'язок просторових і часових вимірів. З давніх-давен філософи і вчені намагалися зрозуміти, чи є простір і час абсолютними категоріями, чи вони залежать від спостерігача та об'єктів у них. Різні етапи історії думки виявляють зміну підходів до цих понять, починаючи від класичних концепцій до сучасних фізичних теорій.

Метою даної роботи є проаналізувати еволюцію поглядів на простір і час, відображаючи ключові етапи розвитку філософської та наукової думки, а також їхнє взаємодію.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Охарактеризувати класичні уявлення про простір і час у філософії та їхній вплив на формування наукових концепцій.

2. Розглянути сучасні теорії, такі як теорія відносності та квантова механіка, та їхній вплив на сучасне розуміння простору і часу.

Виклад матеріалу. Проблема простору і часу завжди була в центрі філософських та наукових роздумів. Від античних часів до сучасності вчені та філософи намагалися зрозуміти, якими є ці основоположні категорії, як вони взаємопов'язані між собою і як впливають на наше сприйняття світу. Класичні уявлення про простір і час заклали основу для подальшого розвитку наукових концепцій і теорій, які формують наше сучасне розуміння цих фундаментальних аспектів реальності.

В античній філософії простір і час розглядалися переважно через призму метафізики. Платон вважав, що реальний світ існує в світі ідей, а матеріальний світ є лише тінню. Для нього простір (хоча й не обговорювався у класичному розумінні) міг бути зрозумілим як місце, де матеріальні об'єкти відображають ідеї. Аристотель, навпаки, розглядав простір як реальний аспект природи, визначаючи його як «місце», яке належить об'єкту. Він стверджував, що час є мірою змін у природі [1, с. 38].

У середньовіччі простір і час почали асоціюватися з релігійними концепціями. Філософи, такі як Августин, розглядали час як створену Богом сутність, яка не є вічною, а тільки служить для вимірювання змін у світі. Простір в цей період сприймався як божественне створення, що підпорядковується волі Бога.

З переходом до Нового часу у XVII-XVIII століттях розпочалася еволюція уявлень про простір і час. Рене Декарт ввів ідею, що простір є порожнім, а об'єкти займають у ньому місце. Ісаак Ньютон розвивав концепцію абсолютного простору і часу, які вважаються універсальними і незалежними від матерії. Ньютон описав час як невід'ємну величину, що тече однаково для всіх, незалежно від спостерігачів [3, с. 165].

Класичні уявлення про простір і час стали основою для розвитку класичної механіки та інших наук. Ньютонівська фізика, що базується на концепції абсолютного простору і часу, домінувала протягом століть, формуючи наукову парадигму. Це уявлення вплинуло на розуміння руху, сили та взаємодії об'єктів у фізичному світі.

А які ж є сучасні теорії? Альберт Ейнштейн представив свою спеціальну теорію відносності у 1905 році, а згодом у 1915 році – загальну теорію відносності. Спеціальна теорія відносності змінила традиційні уявлення про час і простір, доводячи, що вони не є абсолютними величинами, а залежать від швидкості спостерігача. Згідно з цією теорією, час і простір утворюють чотиривимірний простір-час, де час може сповільнюватися або прискорюватися в залежності від швидкості руху об'єктів. Цей принцип поклав край традиційним уявленням про абсолютний час, доводячи, що час є гнучким і може змінюватися в залежності від умов [2, с. 22].

Загальна теорія відносності ще більше змінила розуміння простору і часу, представивши концепцію гравітації як викривлення простору-часу. Масивні об'єкти, такі як планети та зірки, викривляють простір-час навколо себе, що веде до того, що інші об'єкти рухаються по певних траєкторіях. Це відкрило нові горизонти для астрономії та космології, змінивши уявлення про структуру Всесвіту.

У XX столітті квантова механіка також суттєво вплинула на уявлення про простір і час. Вона зосереджується на поведінці частинок на мікроскопічному рівні і вводить поняття квантової суперпозиції та невизначеності. Квантова механіка стверджує, що частинки можуть існувати в кількох станах одночасно, що ставить під сумнів традиційні уявлення про локалізацію об'єктів у просторі і часі [4, с. 27].

Однією з ключових концепцій є те, що спостереження частки призводить до її колапсу в конкретний стан. Це явище порушує класичні уявлення про об'єктивність спостереження та викликає питання про роль спостерігача в процесі вимірювання. Відтак, квантова механіка також сприяє новому розумінню взаємозв'язку між простором і часом, адже вона вказує на те, що на мікрорівні існує глибша взаємодія між цими поняттями.

Комбінуючи концепції теорії відносності та квантової механіки, вчені намагаються розробити єдину теорію, що зможе об'єднати ці дві фундаментальні концепції. Вони досліджують такі ідеї, як квантова гравітація та теорія струн, які прагнуть пояснити, як взаємодіють гравітаційні сили з квантовими ефектами. Це дослідження має потенціал для змінення наших уявлень про простір і час на найглибшому рівні.

Висновок. Класичні уявлення про простір і час, сформовані античною та новочасною філософією, стали основою для подальшого розвитку науки. Вони визначили не лише філософські дебати, але й наукові теорії, які заклали фундамент для сучасного розуміння фізичної реальності. У наступних етапах історії думки, зокрема з розвитком теорії відносності Альберта Ейнштейна, ці класичні уявлення почали зазнавати серйозних змін, що відкриває нові горизонти для дослідження простору і часу.

Сучасні теорії, такі як теорія відносності та квантова механіка, кардинально змінили розуміння простору і часу. Вони поставили під сумнів традиційні уявлення про ці категорії, вказавши на їхню залежність від умов і спостерігача. Відкриття Ейнштейна та розвиток квантової фізики не лише розширили горизонти науки, але й поставили нові філософські питання, пов'язані з природою реальності, часом і простором. Ці дослідження продовжують впливати на наукову думку та відкривати нові можливості для подальших відкриттів у цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Козинець О. Г., Остапенко А. І. Платон та Арістотель про державу і право. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 89. С. 37–41.
2. Лановенко Ю. Метафізика душі: матеріальне та душевне. Herald of Kiev Institute of Business and Technology. 2020. Т. 45, № 3. С. 18–26.
3. Переломова О. С. Філософія наукового дискурсу. Наукові записки Міжнародного університету. 2023. № 38. С. 164–166.
4. Пустовойт М. Час як внутрішній об'єкт. Український психоаналітичний журнал. 2024. Т. 2, № 1. С. 22–31.

*Безкоровайна Софія, студентка гр-ПДЕБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Філософія завжди була невід'ємною частиною людської культури, допомагаючи суспільству осмислити власну природу, цінності та місце в світі. Вона виступає як інструмент самоусвідомлення, що формує світоглядні орієнтири і впливає на культурні процеси, збагачуючи їх новими смислами та ідеями. У сучасному глобалізованому світі, де культура стає все більш різномірною і динамічною, виникає потреба у глибшому розумінні того, як філософські ідеї взаємодіють із культурним середовищем, трансформуючи як саму культуру, так і суспільство. Чи зберігає філософія свою здатність впливати на культурні цінності та процеси в умовах сучасності? Як відбувається взаємозбагачення філософії та культури в умовах нових глобальних викликів?

Метою даної роботи є аналіз взаємозв'язку між філософією та культурою, визначення її ролі та впливу на сучасні культурні процеси.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити вплив філософських ідей на формування культурних цінностей та орієнтирів у суспільстві.
2. Виявити, як сучасні культурні контексти впливають на розвиток та трансформацію філософських концепцій.

Виклад матеріалу. Філософія є важливою складовою культурної системи, виступаючи як одна з найдавніших форм пізнання та осмислення світу. Вона бере на себе функцію рефлексії над глибинними питаннями існування, такими як сенс життя, природа добра і зла, сутність людської природи та природа всесвіту. Культура, у свою чергу, є системою цінностей, норм, звичаїв та символів, що формують суспільне середовище, в якому живе людина. У цьому контексті філософія не лише входить до культури, але й активно її впливає, постійно переосмислюючи культурні цінності та орієнтири.

Історично філософія формувала культурні основи багатьох цивілізацій. Наприклад, філософія Стародавньої Греції створила підґрунтя для західної цивілізації, розробивши поняття демократії, справедливості та індивідуальних прав. Платон і Арістотель визначили багато аспектів світогляду, які стали фундаментальними для подальшого розвитку європейської культури [4, с. 40]. Ідеї про справедливість, рівність, доброчесність, що обговорювалися в працях цих філософів, заклали основи етичних норм, які й досі вважаються універсальними.

Аналогічно, китайська філософія на чолі з Конфуцієм стала підґрунтям для формування соціальних і культурних структур у Східній Азії. Вчення Конфуція, яке підкреслює важливість моральних чеснот, поваги до старших і взаємної допомоги, стало стрижнем китайської культури, впливаючи на суспільні норми і структури протягом століть. Таким чином, філософія не лише відповідає на питання буття, але й закладає моральні та етичні основи для культури в цілому.

Філософські ідеї здатні трансформувати культуру, особливо в моменти глобальних змін та криз. Наприклад, у період Просвітництва філософи, такі як Жан-Жак Руссо, Вольтер і Джон Локк, розробили нові концепції свободи, рівності та прав людини. Ці ідеї стали основою для політичних і соціальних реформ, зокрема для Американської та Французької революцій, що радикально змінили культуру та суспільну структуру. Ідеї Просвітництва створили

основу для сучасного розуміння прав людини та демократії, яке є невід'ємною частиною культури багатьох сучасних держав [2, с. 25].

Сучасна філософія також відіграє роль у формуванні культурного контексту через розробку ідей, які відображають реалії сьогодення. Наприклад, екзистенціалізм, представлений філософами, такими як Жан-Поль Сартр і Мартін Гайдеггер, звертається до проблеми індивідуальної свободи, відповідальності та сенсу життя в умовах сучасного світу, де відсутність сталих цінностей і віра у традиційні інститути стала під сумнів. Ці ідеї, популярні у XX столітті, вплинули на літературу, мистецтво і навіть на кіно, формуючи культурну свідомість, яка переосмислює людське існування в умовах відчуження та втрати традиційних основ.

У сучасному світі філософія продовжує відігравати важливу роль, сприяючи осмисленню глобальних викликів, таких як екологічна криза, проблеми соціальної нерівності, вплив технологій на людську природу та етику. Наприклад, екофілософія піднімає питання про відповідальність людини за стан планети і спонукає до переосмислення цінностей споживання, технологічного розвитку і відношення до природи. Це впливає на культуру, формуючи нові тренди, такі як екологічно свідоме споживання та сталий розвиток, які в свою чергу змінюють соціальні норми і практики [1, с. 15].

Філософські обговорення етики технологій та штучного інтелекту стають важливою частиною сучасної культури. Наприклад, проблематика конфіденційності даних, біоетика, а також моральні аспекти розвитку штучного інтелекту, які висвітлюються у філософських дискусіях, впливають на культурне осмислення того, як людина має користуватися технологіями. Це також впливає на художні твори, кіноіндустрію та літературу, які відображають занепокоєння суспільства щодо майбутнього, де людина може втратити контроль над штучними інтелектами або технологічними процесами.

Культура не лише отримує вплив від філософії, але й сама формує філософські напрями. Наприклад, у XX столітті зростання культурного різноманіття та діалогу культур сприяло розвитку постколоніальної філософії, яка аналізує проблеми ідентичності, дискримінації та культурного впливу в умовах глобалізації. Вона стала відгуком на потреби багатокультурного світу, розробляючи нові концепти для осмислення складних стосунків між культурами, їхньої взаємодії та конфліктів [3, с. 45].

Інший приклад – феміністична філософія, яка отримала розвиток у відповідь на культурний контекст гендерної нерівності. Вона займається осмисленням ролі жінок у суспільстві, аналізом гендерних відмінностей та справедливості. Ця філософія активно впливає на сучасну культуру, сприяючи змінам у соціальних нормах та законодавстві, що спрямовані на забезпечення рівних прав для жінок.

Висновок. Філософія у системі культури виступає як критичний елемент, що дозволяє осмислювати і корегувати цінності, розвивати етичні стандарти та реагувати на глобальні виклики. Вона є не лише формою інтелектуальної діяльності, а й невід'ємною частиною культурного коду, що дозволяє суспільству еволюціонувати. Водночас, культура впливає на філософію, ставлячи перед нею нові питання і вимоги, що відображають потреби конкретної епохи. У цьому діалозі між філософією та культурою формується розуміння людської природи, суспільних цінностей і шляхів розвитку.

Список використаних джерел:

1. Білоус, Т. П. Філософія культури: основні концептуальні підходи та сучасні виклики. Науковий вісник Чернівецького національного університету: Філософія, № 847, 2021, с. 10–18.
2. Мельник, О. І. Філософія та культура: взаємозв'язок і взаємовплив у контексті сучасних соціокультурних змін. Філософські дослідження і соціологія, вип. 1, 2022, с. 23–30.
3. Гаврилюк, Н. С. Філософські аспекти культурної ідентичності в умовах глобалізації. Філософія і гуманізм, № 2, 2023, с. 41–50.
4. Коваль, В. О. Роль філософії в розвитку культурних процесів: історичний огляд і сучасні перспективи. Український філософський журнал, № 1, 2021, с. 35–42.

*Берникова Валерія, студентка гр. ПДЕБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА-НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження: Актуальність теми «Людина — найвища цінність суспільства» полягає в тому, що в сучасних умовах глобалізації, технологічного прогресу та соціальних змін питання пріоритету людської гідності, прав і свобод стає ключовим. У суспільстві зростає усвідомлення важливості гуманістичних цінностей, оскільки розвиток суспільства має відбуватися заради людини та її благополуччя.

Захист прав людини, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян та створення умов для реалізації їх потенціалу є основою демократичного розвитку. У світлі сучасних викликів — війни, екологічних катастроф, економічної нерівності та порушення прав — необхідно наголошувати на важливості збереження людяності та гідності як найвищих пріоритетів державної політики та міжнародних відносин.

Мета дослідження: Метою дослідження є визначення та аналіз ролі людини як найвищої цінності суспільства в контексті сучасних соціально-економічних, політичних та культурних процесів.

Завдання дослідження:

1. Визначити ключові фактори, що впливають на формування та реалізацію принципу верховенства людських прав і свобод у суспільстві.
2. Дослідити сучасні виклики та загрози для прав і свобод людини в умовах глобалізації, технологічних змін та соціальних трансформацій.
3. Оцінити роль державних інституцій та міжнародних організацій у забезпеченні захисту прав людини та збереженні її гідності.

Виклад матеріалу.

Твердження «людина — найвища цінність суспільства» підкреслює центральну роль індивіда у соціальному житті, визначаючи його права, свободи та гідність як основоположні принципи, на яких базується будь-яке суспільство. Це поняття сприймається як основа для розвитку демократичних цінностей, формування справедливих правових норм і забезпечення соціальної справедливості.

Усі люди мають рівні права, які не можуть бути відчужені. Це включає право на життя, свободу, освіту, працю та інші основні свободи. Коли суспільство визнає людину найвищою цінністю, воно прагне забезпечити всім громадянам ці права. Гідність кожної особи є непорушною, і вона повинна бути захищена від будь-яких форм дискримінації, насильства чи зневаги. Це означає, що суспільство повинно створювати умови, за яких кожна людина може почуватися вільно та безпечно.

Визнання людини як найвищої цінності сприяє розвитку активного громадянського суспільства. Громадяни, усвідомлюючи свої права і обов'язки, стають активними учасниками політичних та соціальних процесів, контролюючи дії влади та захищаючи свої інтереси. Суспільство, яке ставить людину в центр своїх цінностей, зобов'язане боротися з нерівністю та забезпечувати справедливий доступ до ресурсів, освіти та можливостей, включаючи соціальні програми та політики, спрямовані на підтримку вразливих груп, та спрямоване на розкриття питання про її сенс буття. Сенс буття — одне з основних світоглядних питань, яке визначає мету існування людини. [1, 2с.]

Визнання людини як найвищої цінності відображається в міжнародних документах, таких як Загальна декларація прав людини, що закладає основи для глобальних зусиль у захисті прав людини. Таким чином, це поняття є ключовим для розвитку етичних, правових та соціальних норм, які забезпечують всебічний розвиток особистості та підтримують стабільність і процвітання суспільства в цілому.

Формування та реалізація принципу верховенства людських прав і свобод у суспільстві залежить від кількох ключових факторів. До них належать: наявність ефективної правової бази, яка забезпечує рівність перед законом та захищає права всіх громадян; незалежність судової системи, яка гарантує справедливе правосуддя; активність громадянського суспільства, що сприяє підвищенню обізнаності населення щодо своїх прав та забезпечує контроль над владою; та міжнародна підтримка, яка створює тиск на держави щодо дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини. Це надзвичайно важливо задля недопущення декларативності конституційного принципу і базової цінності держави — гідності людини. [2, 406с.]

У сучасному світі права і свободи людини стикаються з новими викликами та загрозами, які виникають в умовах глобалізації, технологічних змін та соціальних трансформацій. Глобалізація створює нові можливості для міждержавного співробітництва, але також призводить до нерівномірного розподілу ресурсів, що може посилити соціальну нерівність. Технологічні зміни, зокрема розвиток штучного інтелекту та цифрових технологій, створюють загрози для приватності та можуть призводити до порушень прав людини у сфері обробки персональних даних. Сучасний світ ставить людину в ситуацію постійного випробування у різних аспектах її особистого і соціального життя. [3, 73с.] Соціальні трансформації, зокрема міграція та зміни в ринку праці, також впливають на права людини, створюючи нові виклики для їх захисту.

У цьому контексті роль державних інституцій та міжнародних організацій є надзвичайно важливою. Державні інституції повинні забезпечувати реалізацію прав людини через ухвалення законів, які відповідають міжнародним стандартам, а також через створення ефективних механізмів їх захисту. Міжнародні організації, такі як ООН та Європейський суд з прав людини, грають ключову роль у моніторингу дотримання прав людини на глобальному рівні та надають підтримку країнам у впровадженні реформ, спрямованих на їх захист. Збереження людської гідності та прав вимагає тісної співпраці між державами та міжнародними структурами, щоб забезпечити захист прав у контексті сучасних викликів.

Висновок. Отже, концепція «людина — найвища цінність суспільства» є основою для розвитку демократичних принципів і соціальної справедливості. Визнання прав і гідності кожної особи сприяє активізації громадянського суспільства та забезпеченню рівних можливостей. У сучасному світі, з огляду на нові виклики, захист прав людини залишається важливим завданням для державних інституцій і міжнародних організацій. Лише спільними зусиллями можна забезпечити справедливість і процвітання суспільства, де людська гідність є найвищою цінністю.

Список використаної літератури:

1. Матюшевська Н. «Людина в пошуках сенсу життя та щастя: філософсько-антропологічні аспекти.» Освіта і наука 1. 2021.2с.

2. Волкова Ю. Ф. Гідність людини як найвища цінність в умовах глобалізаційного світу. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право 2. Вип. 79. 2023. 402-407с. Електронний ресурс : URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/289734/283237>

3. Касьяненко А. В. «Людина у пошуках смислів або самоактуалізація людини в сучасних умовах.» Етико-естетична традиція у вітчизняній культурі. 2020. 73-77с.

Бігус Назар, студент гр.МВСК-11

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. Сьогодні, коли ми повертаємось до першооснов духовності, джерел національної культури, філософії, літератури, по - новому сприймаємо і саму постать філософа, і його долю; по - новому аналізуємо його твори, у яких він закликає до самопізнання і морального вдосконалення, надихає вірою у високе призначення людини на землі. Чи не тому такою притягальною залишається і сьогодні постать народного мислителя – мандрівника?

Мета. Дослідити основне спрямування та витоки філософії Г.С.Сковороди, які невідривно пов'язані із зверненням до Біблії та християнської традиції, є прикладом існування філософії українського духу як оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності, пошуком українським народом свого місця в суспільно – історичному процесі.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити витоки філософії Григорія Сковороди, який у своїх міркуваннях виходив не тільки з власного досвіду, а й з тих ідей, що жили як традиції та етичні норми і які мислитель підніс на рівень філософських проблем;
- проаналізувати гуманістичні ідеї самопізнання, досягнення людського щастя, «сродної праці», віри в Бога, розкриті у байках та філософських трактатах мандрівного мислителя.

Виклад матеріалу. Характерною ознакою філософії українського духу Сковороди є філософія серця (кордоцентризм), суть якої в тому, що в душевному, духовному житті людини серце є найглибшою сутністю й основою всіх переживань і пізнавальних процесів. На думку мислителя, «...Чисте серце... Воно-то і є найточніша людина в людині, а все інше – околиця...». Свою філософію він розумів як вміння жити у Богові, у гармонії з природою, у мирі з людьми і власною совістю. Григорія Сковороду часто представляють найвидатнішим українським філософом, хоч не всі поділяють цю думку. Проте не викликає сумніву, що він перетворився для українців у своєрідний символ філософії, мав авторитет проповідника та вчителя, навчав як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з того, щоб пізнати віру та любов, бо це і є пізнання людини. Принцип «Пізнай себе» належить Сократу, але мислитель не тільки стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й прояв духовності людини. Щастя міститься в нас самих, досягається легко, якщо людина йде шляхом віри та любові. Ті, хто задовольнився багатством, почесами, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, вони отримують лише привид щастя, яке згодом розпадається на прах. Саме через таке розуміння щастя Г. Сковорода проповідував простоту життя, бідність, вдоволення від спілкування з природою, поділяв світ на два начала: вічне та нетлінне.

Саму людину він мислив як маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм, зі своїми законами існування. Головне, на його думку, чим людина відрізняється від всього іншого, що живе у світі, - це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху. Найпотрібнішим для людини є «мир душевний», щастя, яке доступне всім, полягає в пізнанні себе як образу Божого». «Поглянь у себе», тобто пізнай себе – це основний мотив філософії Сковороди.

Щоб зрозуміти філософію Григорія Сковороди, варто звернутися до його біографії. Життя його припало якраз на той час, коли відбувалося руйнування та ліквідація українських державних інститутів, у тому числі й запорозького козацтва, знищувалися засади соціального устрою краю, введено кріпацтво. Паралельно з цим йшов наступ на українську культуру, обмежувалася діяльність українських освітніх інституцій, друкарень. Для багатьох освічених і мислячих українців, у тому числі й для Григорія Сковороди, то був час непевності, непорозуміння, про що мислитель писав в одному з віршів: «Свій смисл усяка голова трима, А серце всяке – лиш любов, В думках однаковості теж нема, У вівцях цей, той в козах смак знайшов. Мені ж свобода лиш одна вабна і безпечальна, і непроста путь, бо мірка у житті це основна, З'єднає коло циркуль мій отуг. Святий мій Боже, світовий творець! Стверди сотворене й на тому стань...».

Творчість Г. Сковороди можна поділити на два періоди: домандрівний і мандрівний. Твори першого періоду є популярними, ймовірно, були розраховані на відносно широке коло освічених людей. Це збірки «Сад божественних пісень», «Байки Харківські». Багато віршів стали народними піснями, та чи не найбільшої популярності зажила в народі 10-а пісня («Всякому місту – звичай і права»). У цьому вірші кожен рядок має величезне смислове навантаження, під вогонь сатири потрапляють чиновники – бюрократи, шахраї, нечесні судді, схоластична система тогочасної освіти, підлабузники, ледарі. На противагу моралі паразитів, ліричний герой думає про те, щоб жити мудро, не запламувати совісті, померти з «ясним розумом». У цьому – весь Сковорода. В інших поезіях українського філософа бачимо гуманістичні ідеї добра, справедливості, життя, близького до природи з її мудрими законами, а значить, щастя. Пошуки тих шляхів, якими людина може знайти його, - наскрізна думка всього поетичного доробку.

Твори мандрівного періоду носять ускладнений, символічно-алегоричний характер, зорієнтовані вони на людей «втаємничених». Це своєрідні філософські трактати, подані переважно в діалогічній формі, адже Сковорода належав до платонівської традиції (діалог як жанр філософствування використовував Платон). Сковородинівські трактати, правда, не завжди нагадують класичний діалог. Тут є й віршові відступи, і авторські відступи. Сам Сковорода називав 15 своїх філософських трактатів, серед яких виділяв три найважливіших – «Наркіс. Пізнай себе», «Алфавіт світу», «Ікона Алкавіадська».

У формі діалогу написано трактат «Розмова, звана Алфавіт, чи Буквар світу». Учені встановили, що учасники діалогу не вигадані, а реальні особи. Пропагуючи «сродну працю», Сковорода має на увазі гармонійну відповідність практики покликанню: кожен має прагнути до тієї праці, до якої має здібності. «Прибуток не є утіха, але мусить слугувати для задоволення тілесних потреб, а коло це й утіха, то не для серця, утіху для серця матимете у спорідненій праці», – писав філософ. Повчальною є і така думка: «Мова моя тоді спокійніша, коли кожна людина не лише добра, але і споріднену собі всіма сторонами знаходить роботу. Се і є бути щасливим, пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у згоді з загальною потребою».

Цінність і значимість сквородинівської теорії «сродності» в тому, що філософські роздуми про щастя людини займаються природною, улюбленою справою є водночас осудом кар'єризму, гонитви за славою, почестями, багатством.

Висновки. Філософія Г.С. Сковороди є прикладом існування філософії українського духу як оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій. Вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно – історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії. Спадщина Сковороди ще багато поколінь хвилюватиме пошуками відповіді на питання, що лягло в основу назви пісні 21-ї: «Щастя, де ти живеш?».

Список використаних джерел:

1. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. К., 1992.
2. Городецький О.В. Філософська думка в Україні: Навчальний посібник / О. В. Городецький. Дніпропетровськ: Стандарт Сервіс, 2014.
3. Драч І.Ф. Григорій Сковорода: біогр. повість / І.Ф.Драч, С.Б.Кримський, М.В.Попович; під заг.ред. В.М. Нічик. Київ, Молодь, 1984.
4. Сковорода Г.С. Вибрані твори в українських перекладах. [Упорядник текстів, передм. та прим. Л.В. Ушкалова.] Харків: Ранок, 2009.
5. Філософія Григорія Сковороди // Історія української філософії. К., 2004.
6. Яковенко Т.В. Філософська проза Г.С.Сковороди / Т.В. Яковенко, С.П. Ожарівська // Філологічні студії: зб.наук.ст. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2005.

Veronika Bilovus, student of MVSK-11

MAN IN SEARCH OF THE MEANING OF LIFE AND HIS OWN LIFE.

Formulation of the problem: People live their life and do not know answer for the main question. What is the meaning of life? This is a question that humanity has been trying to answer for so many years. Famous philosophers, writers and other famous personalities tried to find an answer to this question, but there is still no single ideal. Each person has his own unique view of life and its meaning. Also, this problem highlights the central role that meaning plays in human existence, especially under extreme conditions, such as those Viktor Frankl experienced. It explores how the pursuit of meaning helps people endure adversity, maintain mental health, and always find a purpose.

Goal. To explore Viktor Frankl's philosophy on finding meaning in life, especially in the face of suffering, consider these tasks:

1. Literature Review: Summarize key insights from Frankl's works, particularly «Man's Search for Meaning.»
2. Identify Key Themes: Highlight themes such as the «will to meaning,» the importance of attitude, and how suffering can lead to growth.
3. Analyze Logotherapy: Define logotherapy and how it contrasts with other psychological theories.
4. Case Studies: Research examples of individuals who found meaning in suffering and analyze them in light of Frankl's teachings.

These tasks will help you gain insights into Frankl's philosophy and its application in overcoming adversity.

Presentation of the material. The search for meaning in life is a deeply ingrained part of the human experience. From ancient philosophical speculation to modern psychological theories, people have long sought to understand their purpose in life. One of the most influential contributions to this topic came from Holocaust survivor and psychiatrist Viktor Frankl, whose groundbreaking work... Say Yes to Life Anyway profoundly explored human resilience and the search for meaning in the most inhumane of environments. Through his experiences and psychological insights, Frankl emphasized that the search for meaning is not only essential for mental health, but also for survival.

Humans are unique in their ability to recognize and contemplate mortality. This often leads to existential questions about meaning and purpose, especially in the face of life's challenges. The need to find meaning can be understood as a

response to the fear that comes with understanding the finiteness of life. Frankl's experiences in the Nazi concentration camps showed that even under the most extreme conditions, people need to find meaning in suffering.

Frankl witnessed the resilience of those who were able to maintain a sense of purpose despite the unimaginable horrors of the concentration camps. He found that those who could find meaning even in suffering were better able to endure it. This insight challenges the deterministic view of human behavior, as Frankl emphasized that individuals have the agency to choose their response to suffering. He wrote, »Everything can be taken from a man but one thing: the last of the human freedoms — to choose one's attitude in any given set of circumstances, to choose one's own way.«

Logotherapy and the Will to Meaning

Viktor Frankl developed a therapeutic approach called logotherapy, which is based on the belief that the primary motivation in life is the search for meaning. In contrast to Freud's theory, which focuses on the pleasure principle, or Adler's emphasis on power, Frankl believed that the search for meaning in life is at the core of human existence. Through logotherapy, he encouraged people to look beyond their immediate circumstances and find meaning in three main areas: creativity, love, and the courage to face pain. This philosophy is especially relevant when it comes to enduring adversity. Frankl asserted that when pain is unavoidable, it can provide an opportunity for personal and spiritual growth. »When we can no longer change the present, we are challenged to change ourselves,« he wrote, stressing the importance of inner transformation in the face of external difficulties. By finding meaning in pain, people can overcome difficult situations and discover a deeper purpose in life.

The Role of Attitude

One of Frankl's most important lessons is that while we cannot always control external events, we can control our attitude toward them. This idea is central to his philosophy and is reflected in the broader human experience. Frankl believed that whether a person is facing physical hardship, emotional trauma, or existential confusion, the ability to choose one's attitude can bring a sense of freedom and resilience. In his words, »There is a space between stimulus and response. In this space, we have the power to choose our response. Our growth and freedom lies in our response.« This idea encourages individuals to be proactive in responding to challenges in their lives. Even in the most difficult situations, by adopting a purposeful and positive attitude, people can overcome adversity with strength and grace. Frankl believed that this attitude plays a vital role in the process of finding meaning and allows individuals to transform suffering into a source of strength and personal growth.

Suffering as a Path to Meaning

Frankl's philosophy also asserts that suffering can be a source of meaning. This perspective is encapsulated in his observation: »In some way, suffering ceases to be suffering at the moment it finds a meaning, such as the meaning of a sacrifice.« By embracing suffering as a natural part of life and seeking to understand its significance, individuals can grow both spiritually and psychologically. This shift in perception — viewing suffering as an opportunity for personal development — is central to Frankl's message.

Conclusion. The search for meaning is one of the most profound aspects of human existence, and Viktor Frankl's insights offer invaluable guidance on this journey. Through his experiences in the Holocaust, Frankl demonstrated that even in the darkest of times, individuals can find purpose and resilience by choosing their attitude, embracing love, taking responsibility, and finding meaning in suffering. His work continues to inspire millions, reminding us that the quest for meaning is a personal and ongoing journey that ultimately defines the richness and depth of our lives. He search for meaning is a deeply human experience that transcends culture, time, and individual circumstance. While some may find answers in religion or philosophy, others must create their own sense of purpose through actions and relationships. As he pointed out, even in the most dire situations, it is possible to find meaning, and this realization can be a source of great personal strength. The question of life's meaning may never be fully answered, but it is the search itself that often gives life its richness and depth.

In this ongoing quest, each person must forge their own path, discover their own truth, and ultimately define what gives their life meaning.

List of references

1. Viktor E. Frankl, Book Man's Search for Meaning. 2011, 176 p.
2. Sean P. Murray, 5 Lessons from Viktor Frankl's book »Man's Search for Meaning«. May 17, 2018

*Богачик Анастасія студентка гр. ПП-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

КОНЦЕПЦІЯ ПЕРЕОЦІНКИ ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФІЇ Ф.НІЦШЕ

Проблема дослідження. Проблема дослідження стосується глибокого аналізу концепції переоцінки цінностей у філософії Фрідріха Ніцше, яка стала важливою складовою його загальної філософської системи. Ніцше критикує традиційну мораль, що була сформована під впливом релігії (переважно християнства) і раціоналізму, і стверджує, що ця мораль не відповідає природним потребам і прагненням людини. Основне питання, яке виникає в рамках дослідження: чому Ніцше вважав необхідною переоцінку моральних цінностей, і яке значення це має для особистості та суспільства. Це питання охоплює важливі аспекти філософської антропології, етики та естетики, оскільки зміна цінностей Ніцше може розглядатися як певний механізм становлення більш глибокої й автентичної людської ідентичності.

Мета дослідження. Метою дослідження є детальне вивчення концепції переоцінки цінностей у філософії Фрідріха Ніцше, з'ясування її суті, цілей і значення для розвитку моральної ідентичності індивіда. Необхідно також розглянути, як ця переоцінка повинна здійснюватися, щоб людина могла подолати моральні обмеження, створені традиційною культурою та релігією, і стати справжнім, вільним творцем власної життєвої ідеології.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати ключові елементи концепції переоцінки цінностей у філософії Фрідріха Ніцше. Визначити, що саме Ніцше розуміє під «переоцінкою» та в чому вона полягає.
2. Дослідити Ніцшеївську критику традиційної моралі, зокрема християнської моралі, і її вплив на індивідуум та суспільство. Як Ніцше ставиться до моральних принципів, що поширені в західній культурі, і чому він вважає їх шкідливими для людини.
3. Розглянути концепцію «надлюдини» («Übermensch») як результат переоцінки цінностей. Як ідея «надлюдини» допомагає втілювати нову мораль, яка б відповідала більш високим людським прагненням.
4. Визначити вплив філософії Ніцше на розвиток моральної філософії та культури в цілому. Оцінити, як концепція переоцінки цінностей сприяла формуванню нових підходів до етики, а також роль цієї концепції в сучасному культурному та соціальному контексті.

Виклад матеріалу. Фрідріх Ніцше, один з найбільш революційних мислителів XIX століття, вважав, що традиційна мораль, що формувалася під впливом християнства, з часом призвела до деградації людської сутності. На його думку, мораль рабів, яка пропагує покору, смиренність, слабкість і альтруїзм, обмежує природні потенціали людини і підкорює її ідентичність зовнішнім, неістинним ідеалам. Водночас мораль господарів, яку Ніцше ставить у контексті сильної, самодостатньої людини, визнає цінність сили, волі до влади та індивідуальної свободи.

Ніцше вважав, що саме через переоцінку моральних цінностей людина може звільнитися від обмежень, накладених зовнішніми силами — релігією, суспільством і традицією. Він не закликав до безконтрольного руйнування моральних норм, а до їх переосмислення, що дозволяє людині виходити за межі традиційних норм і знайти більш автентичні орієнтири для життя.

Однією з центральних ідей Ніцше є концепція «надлюдини» (Übermensch). Надлюдина, на думку філософа, є результатом переоцінки цінностей і здатна створювати нові моральні норми, що відповідають її внутрішнім прагненням. Це ідеал людини, яка не підкорюється традиційним нормам добра і зла, а сама визначає свою мораль, базуючись на силі волі та інстинктах. Надлюдина — це не просто сильна особистість, а той, хто постійно самовдосконалюється і створює нові смисли, який не боїться йти проти потоку і встановлених правил.

Фрідріх Ніцше вважає, що лише через боротьбу і страждання людина може досягти вищого рівня самосвідомості та самореалізації. Важливим аспектом є відмова від зовнішніх цінностей, прийняття власних рішень і здатність до творчого самовираження. У своїй філософії Ніцше також наголошує на важливості життєвого афекту, енергії та сили, що є рушійною силою для розвитку та становлення людини як індивідуальності.

Висновок. Концепція переоцінки цінностей, розроблена Фрідріхом Ніцше, є важливим етапом у розвитку сучасної філософії, адже вона ставить під сумнів існуючі моральні та етичні системи, пропонуючи натомість нові орієнтири для розвитку особистості. Ніцше вказує на необхідність відмови від традиційної моралі рабів і закликає до створення нових моральних норм, що відображають вільну, сильну й творчо активну особистість. Його ідея «надлюдини» є символом того, як переоцінка цінностей може призвести до трансформації не лише окремої людини, а й суспільства в цілому. Ніцшеєва філософія продовжує залишати великий вплив на розвиток етики, культури і філософії, адже вона дає можливість переосмислити роль моральності у формуванні ідентичності та самореалізації індивідуумів у сучасному світі.

Список використаних літератури :

1. Павлишин Л. Г.. ОСНОВНІ ІДЕЇ Ф. НІЦШЕ У ПРАЦЯХ ДОСЛІДНИКІВ ЙОГО ТВОРЧОСТІ
2. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c18d1bd-52ec-448b-9b4b-ce30feac1fe7/content>
3. Ніцше, Ф. Весела наука. Фоліо., 2020. 288 С.

*Бондарук Христина, студентка гр. ПД-12,
Юридичний факультет, ЗУНУ*

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ»

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження філософії Григорія Сковороди та його концепції «українського духу» полягає у тому, що його ідеї глибоко вкорінені в українській культурі та допомагають зрозуміти національну ідентичність. Його вчення про внутрішню свободу, самопізнання та гармонію з природою є актуальними для сучасного суспільства, де зростає інтерес до духовних цінностей. Вивчення

Мета дослідження:

Метою дослідження є аналіз філософських ідей Григорія Сковороди через призму його концепції «українського духу», а також виявлення їх значення для формування національної ідентичності та духовних цінностей сучасного українського суспільства.

Завдання дослідження:

1. Дослідити ключові ідеї філософії Григорія Сковороди та їхній зв'язок з поняттям «українського духу».
2. Визначити основні елементи внутрішньої свободи, самопізнання та гармонії з природою у вченні Сковороди.
3. Проаналізувати вплив філософії Сковороди на формування української національної ідентичності.

Виклад матеріалу:

Ключові ідеї філософії Григорія Сковороди зосереджуються навколо концепцій самопізнання, внутрішньої свободи та гармонії з природою. Центральним елементом його вчення є ідея «сродної праці», що підкреслює важливість самопізнання для пошуку власного покликання. У Г. Сковороди «філософія серця» є ствердженням нового підходу до розуміння людини, сенсу її буття і призначення у світі. [1, 2с.] Сковорода стверджував, що людина повинна слідувати своїй природній схильності, виконувати роботу, яка відповідає її внутрішнім потребам і талантам, що веде до справжнього щастя.

Ця ідея тісно пов'язана з поняттям «українського духу», який проявляється в прагненні до свободи та гармонії як на індивідуальному, так і на національному рівнях. Через ці ідеї Сковорода підкреслював важливість духовного самовдосконалення, що резонує з українськими національними цінностями, як-от свобода, самобутність та внутрішня гармонія.

Вчення Григорія Сковороди про внутрішню свободу, самопізнання та гармонію з природою ґрунтується на кількох ключових аспектах. Філософія Григорія Сковороди відкриває перед нами цілісне бачення й сприйняття усього суцього, чого іноді бракує не лише сучасній людині, а й представникам академічної філософії. [2, 3с.] Внутрішня свобода, за Сковородою, полягає у звільненні людини від зовнішніх обставин, матеріальних прагнень і пристрастей.

Гармонія з природою, за Сковородою, є важливою умовою для внутрішнього балансу. Людина є частиною природного порядку, і життя в гармонії з природою означає жити згідно зі своєю сутністю та законами природи. Він вважав, що кожна річ у природі має свою «сродність», і людина повинна прагнути до цього природного порядку, аби досягти гармонії.

Філософія Григорія Сковороди мала значний вплив на формування української національної ідентичності, оскільки його ідеї стали важливими орієнтирами для українського культурного та духовного життя.

Заклик Сковороди до пошуку людиною власного індивідуального етичного шляху, до самостійного самовизначення у світі в практичній площині людського буття обертається відчуженістю, втечею від цього світу, квінтесенцією якої стало його ж знамените «Світ ловив мене, та не спіймав» [3, 58с.].

Це співзвучно з українською історією пошуку власної ідентичності у складних історичних умовах.

Крім того, філософія гармонії з природою та духовної цілісності, яку розвивав Сковорода, відповідає традиційним цінностям української культури, які тісно пов'язані з природою, родиною та внутрішньою гармонією. Вона сприяла утвердженню національних цінностей, що об'єднують українців у єдину спільноту.

Таким чином, філософія Григорія Сковороди стала важливим елементом формування української національної ідентичності, впливаючи на розвиток культурних і духовних цінностей, які визначають український народ як цілісну націю. Його ідеї допомагали зберігати українську самобутність і підтримували національну свідомість у різні періоди історії, включно з боротьбою за незалежність.

Висновок. Висновок на тему «Український дух» філософії Григорія Сковороди полягає в тому, що його вчення глибоко вкорінене в українську культуру та духовність, відображаючи основні риси національної ідентичності. Через свої ідеї про внутрішню свободу, самопізнання та гармонію з природою Сковорода пропонував філософію, що гармоніює з українськими цінностями, такими як волелюбність, пошук істини, та зв'язок із природним світом. Вчення Сковороди не тільки вплинуло на розвиток філософської думки, але й сприяло формуванню та зміцненню української національної свідомості, роблячи його постать важливою для осмислення ідентичності українців упродовж століть.

Список використаної літератури:

1. Кремень В.Г. «Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму.» Вісник Національної академії педагогічних наук України 4. 2022. 1-8с.
2. Саух П. Ю. «Український любомудр: чи сповна ми відкрили оригінальність філософії Григорія Сковороди.» Вісник Національної академії педагогічних наук України 5. 2023. 1-4 с.
3. Врайт Г. Я. «Філософія серця» Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства : матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності; Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2023.57-60ст

*Бондарук Христина, студентка гр. ПД-12,
Юридичний факультет, ЗУНУ*

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ»

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження філософії Григорія Сковороди та його концепції «українського духу» полягає у тому, що його ідеї глибоко вкорінені в українській культурі та допомагають зрозуміти національну ідентичність. Його вчення про внутрішню свободу, самопізнання та гармонію з природою є актуальними для сучасного суспільства, де зростає інтерес до духовних цінностей. Вивчення

Мета дослідження:

Метою дослідження є аналіз філософських ідей Григорія Сковороди через призму його концепції «українського духу», а також виявлення їх значення для формування національної ідентичності та духовних цінностей сучасного українського суспільства.

Завдання дослідження:

1. Дослідити ключові ідеї філософії Григорія Сковороди та їхній зв'язок з поняттям «українського духу».
2. Визначити основні елементи внутрішньої свободи, самопізнання та гармонії з природою у вченні Сковороди.
3. Проаналізувати вплив філософії Сковороди на формування української національної ідентичності.

Виклад матеріалу:

Ключові ідеї філософії Григорія Сковороди зосереджуються навколо концепцій самопізнання, внутрішньої свободи та гармонії з природою. Центральним елементом його вчення є ідея «сродної праці», що підкреслює важливість самопізнання для пошуку власного покликання. У Г. Сковороди «філософія серця» є ствердженням нового підходу до розуміння людини, сенсу її буття і призначення у світі. [1, 2с.] Сковорода стверджував, що людина повинна слідувати своїй природній схильності, виконувати роботу, яка відповідає її внутрішнім потребам і талантам, що веде до справжнього щастя.

Ця ідея тісно пов'язана з поняттям «українського духу», який проявляється в прагненні до свободи та гармонії як на індивідуальному, так і на національному рівнях. Через ці ідеї Сковорода підкреслював важливість духовного самовдосконалення, що резонує з українськими національними цінностями, як-от свобода, самотність та внутрішня гармонія.

Вчення Григорія Сковороди про внутрішню свободу, самопізнання та гармонію з природою ґрунтується на кількох ключових аспектах. Філософія Григорія Сковороди відкриває перед нами цілісне бачення й сприйняття усього сущого, чого іноді бракує не лише сучасній людині, а й представникам академічної філософії. [2, 3с.] Внутрішня свобода, за Сковородою, полягає у звільненні людини від зовнішніх обставин, матеріальних прагнень і пристрастей.

Гармонія з природою, за Сковородою, є важливою умовою для внутрішнього балансу. Людина є частиною природного порядку, і життя в гармонії з природою означає жити згідно зі своєю сутністю та законами природи. Він вважав, що кожна річ у природі має свою «сродність», і людина повинна прагнути до цього природного порядку, аби досягти гармонії.

Філософія Григорія Сковороди мала значний вплив на формування української національної ідентичності, оскільки його ідеї стали важливими орієнтирами для українського культурного та духовного життя.

Заклик Сковороди до пошуку людиною власного індивідуального етичного шляху, до самостійного самовизначення у світі в практичній площині людського буття обертається відчуженістю, втечею від цього світу, квінтесенцією якої стало його ж знамените «Світ ловив мене, та не спіймав» [3, 58с.]

Це співзвучно з українською історією пошуку власної ідентичності у складних історичних умовах.

Крім того, філософія гармонії з природою та духовної цілісності, яку розвивав Сковорода, відповідає традиційним цінностям української культури, які тісно пов'язані з природою, родиною та внутрішньою гармонією. Вона сприяла утвердженню національних цінностей, що об'єднують українців у єдину спільноту.

Таким чином, філософія Григорія Сковороди стала важливим елементом формування української національної ідентичності, впливаючи на розвиток культурних і духовних цінностей, які визначають український народ як цілісну націю. Його ідеї допомагали зберігати українську самотність і підтримували національну свідомість у різні періоди історії, включно з боротьбою за незалежність.

Висновок. Висновок на тему «Український дух» філософії Григорія Сковороди полягає в тому, що його вчення глибоко вкорінене в українську культуру та духовність, відображаючи основні риси національної ідентичності. Через свої ідеї про внутрішню свободу, самопізнання та гармонію з природою Сковорода пропонував філософію, що гармоніює з українськими цінностями, такими як волелюбність, пошук істини, та зв'язок із природним світом. Вчення Сковороди не тільки вплинуло на розвиток філософської думки, але й сприяло формуванню та зміцненню української національної свідомості, роблячи його постать важливою для осмислення ідентичності українців упродовж століть.

Список використаної літератури:

1. Кремень В.Г. «Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму.» Вісник Національної академії педагогічних наук України 4. 2022. 1-8с.
2. Саух П. Ю. «Український любомудр: чи сповна ми відкрили оригінальність філософії Григорія Сковороди.» Вісник Національної академії педагогічних наук України 5. 2023. 1-4 с.
3. Вraith Г. Я. «Філософія серця» Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства : матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності; Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2023.57-60ст

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження місця Платона в історії філософії зумовлена його фундаментальним внеском у багато концепцій, які впливають на сучасну думку, таких як ідеальні форми, знання, справедливість і політична філософія. Його роботи, зокрема «Держава», залишили значний слід у мисленні наступних поколінь, від Аристотеля до сучасних філософів.

Метод діалогу, розроблений Платоном, є важливим інструментом у навчанні та критичному мисленні. Він також досліджував моральні та політичні питання, які залишаються актуальними в наш час. Вивчення Платона в контексті античної філософії допомагає зрозуміти розвиток європейської думки та її зв'язок з іншими культурами. Таким чином, дослідження його ідей відкриває нові перспективи в філософії.

Мета дослідження: Мета дослідження місця Платона в історії філософії полягає в аналізі його ключових ідей та їх впливу на розвиток філософської думки, а також вивченні значення його робіт для сучасних етичних і політичних дискусій. Дослідження також має на меті виявити роль платонівського діалогу як методу навчання та зв'язки його ідей з іншими культурними традиціями.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні філософські концепції Платона, такі як теорія ідей, справедливість та політична філософія.

2. Дослідити вплив Платона на філософів наступних епох, включаючи його роль у розвитку західної філософської традиції.

3. Розглянути моральні та етичні аспекти його творів у контексті сучасних дискусій.

Виклад матеріалу. Платон займає особливе місце в історії давньогрецької філософії. Цей статус він здобув завдяки своїм багатьом творам, піднявши давньогрецьку цивілізацію до найвищих висот. [1, 85с] Аналіз основних філософських концепцій Платона включає три ключові аспекти: теорію ідей, справедливість та політичну філософію.

Теорія ідей або форм є однією з найважливіших концепцій Платона. Вона стверджує, що за матеріальним світом існує світ ідей (форм), який є істинним і незмінним. Ідеї представляють собою ідеальні, вічні сутності, які є прообразами всіх матеріальних об'єктів. Наприклад, усі фізичні кола є лише спробами втілення ідеї «кола», яка існує у світі форм. Платон вважав, що знання досягається через розуміння цих форм, а не через чуттєвий досвід, який може бути оманливим.

Коли йдеться про персону, значущу для історії психологічної думки, виникає питання про властивий їй власний індивідуальний спосіб мислення. [2, 2с.]

У своїй роботі «Держава» Платон розглядає поняття справедливості, зокрема, як в особистому, так і в суспільному вимірі. Він визначає справедливість як гармонію в суспільстві, де кожен виконує свою роль: філософи-правителі повинні управляти, воїни захищати, а ремісники займатися виробництвом. Платон вважав, що справедливе суспільство можливе лише за умови, що влада належить мудрим і чесним правителям, які можуть досягти істинного знання про добро.

Політична філософія Платона базується на ідеї справедливості та оптимального устрою суспільства. Він пропагує концепцію «ідеальної держави», в якій правителі повинні бути філософами, оскільки лише вони здатні пізнати істинне добро і керувати суспільством на основі розуму. Платон розрізняє три основні класи в суспільстві: правителів, воїнів і виробників, кожен з яких має свої функції. Ця ієрархічна структура покликана забезпечити гармонію та справедливість у суспільстві.

Платон вважав справедливою та прекрасною ту діяльність, яка не руйнує внутрішній стан людини: «У всьому цьому вона вважає і називає той чин справедливим і прекрасним, який сприяє створенню і збереженню стану душі, а мудрістю-вмінні керувати такою діяльністю. [3, 70с.]

Вплив Платона на філософів наступних епох є суттєвим для розвитку західної філософської традиції. Його ідеї сформували основи неоплатонізму, що розвивався в римському та середньовічному періодах. Філософи, такі як Августин, адаптували платонівську теорію ідей у контексті християнства, підкреслюючи важливість вищих істин.

У Новий час, Платон залишив свій слід у творах таких мислителів, як Декарт і Спіноза, які зверталися до ідейності і метафізики. У XIX і XX століттях платонізм вплинув на філософів, таких як Гегель та Платонічні традиції, що досліджували соціальні та етичні аспекти його думок.

Загалом, ідеї Платона щодо знання, справедливості та ідеальної держави продовжують бути важливими для сучасних філософських дискусій, зокрема у політичній теорії, етиці та метафізиці.

Висновок. Платон займає ключове місце в історії філософії завдяки своїм ідеям, які стали основою для багатьох філософських напрямків. Його теорія ідей відкрила нові горизонти в розумінні реальності та пізнання, тоді як вчення про справедливість і ідеальну державу в «Державі» стало важливим у політичній філософії.

Метод діалогу, розроблений Платоном, продовжує використовуватися в освіті та філософських дискусіях. Його вплив відчувається у працях багатьох наступних мислителів, від античності до сучасності, що робить його ідеї актуальними і сьогодні. Таким чином, Платон відіграє важливу роль у формуванні західної філософської традиції, зокрема в питаннях природи реальності, знання та справедливості.

Список використаної літератури :

1. Рубан І. «Філософія Платона.» Редколегія. 2024. 85-90с.
2. Варшавська Ю. Співвідношення душі і тіла у Платона (на основі «Федона»). Освіта та соціалізація особистості. XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. 2024. 21-28с.
3. Ніколаєнко М, та Міщенко В.І. «Справедливість в філософії Платона.» Національний технічний університет» Харківський політехнічний інститут». 2020. 69-71с.
4. Буланша А. А., Петінова О.Б. «Місце та призначення філософа (на основі «Держава» Платона).» Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені КД Ушинського». 2023. 111-114 с.

*Борак Дмитро, студент гр. ПД 13
юридичного факультету ЗУНУ*

ВПЛИВ НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. У контексті історії філософії та культурології виникає фундаментальне питання про характер та масштаби впливу німецької філософської традиції на розвиток української філософської думки. Як відбувався процес реценції та адаптації ідей німецьких мислителів в українському інтелектуальному просторі? Чи обмежувався цей вплив простим запозиченням концепцій, чи призводив до формування оригінальних філософських систем? Якою мірою взаємодія з німецькою філософією сприяла інтеграції української філософії в європейський контекст, і як це вплинуло на збереження її національної специфіки?

Мета. Провести комплексний аналіз впливу німецької філософії на розвиток української філософської думки, досліджуючи історичні етапи цього впливу, його основні напрямки та результати, а також визначити його роль у формуванні сучасної української філософії.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати вплив ключових напрямків німецької філософії (ідеалізм, феноменологія, екзистенціалізм тощо) на формування оригінальних концепцій в українській філософії;
- розглянути роль німецької філософської традиції у розвитку української філософської освіти та формуванні академічної культури;

Виклад матеріалу. Українська філософська думка, розвиваючись у контексті європейської інтелектуальної традиції, зазнала значного впливу німецької філософії. Цей вплив можна простежити протягом кількох століть, починаючи з епохи Просвітництва і до сучасності. Німецька філософія, представлена такими титанами думки, як Іммануїл Кант, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Фрідріх Ніцше та інші, стала потужним каталізатором розвитку філософської думки в Україні, формуючи нові напрямки досліджень та стимулюючи критичне переосмислення традиційних концепцій.

Одним з ключових аспектів впливу німецької філософії на українську думку став ідеалізм, який знайшов своє відображення у працях багатьох українських мислителів XIX-XX століть. Зокрема, ідеї Канта про апіорні форми пізнання та категоричний імператив знайшли відгук у роботах Памфіла Юркевича, який розвивав концепцію «філософії серця» [1]. Юркевич, спираючись на кантівське розуміння моралі, але переосмислюючи його крізь призму православної традиції, створив оригінальну етичну систему, яка поєднувала раціональне та емоційне начала в людині.

Гегелівська діалектика та його філософія історії також мали значний вплив на формування української філософської думки. Михайло Драгоманов, видатний український публіцист та філософ, використовував гегелівську методологію для аналізу історичного розвитку України та її місця у світовому процесі [2]. Драгоманов, однак, критично переосмислював ідеї Гегеля, адаптуючи їх до українських реалій та поєднуючи з елементами позитивізму та соціалізму.

Вплив німецької філософії на українську думку не обмежувався лише запозиченням ідей. Він стимулював розвиток оригінальних філософських концепцій, які відповідали специфіці української культури та історичного досвіду. Наприклад, Дмитро Чижевський, видатний український філософ та культуролог, використовував методологію німецької філософії для дослідження історії української філософії та культури [3]. Його праці з історії філософії України демонструють глибоке розуміння як німецької філософської традиції, так і специфіки українського світогляду.

Ніцшеанська філософія життя та його концепція «переоцінки всіх цінностей» також знайшли відгук в українській філософській думці початку XX століття. Зокрема, ідеї Ніцше вплинули на творчість Володимира Винниченка, який у своїх філософських та літературних творах розвивав концепцію «чесності з собою» [4]. Ця етична доктрина, хоча і була інспірована ніцшеанством, набула в інтерпретації Винниченка своєрідного характеру, відображаючи специфіку українського національного та культурного контексту.

Феноменологія, започаткована Едмундом Гуссерлем, також мала значний вплив на розвиток української філософської думки XX століття. Зокрема, ідеї Гуссерля знайшли відгук у працях Олександра Кульчицького, який застосував феноменологічний метод до аналізу української культури та психології [5]. Кульчицький розробив

оригінальну концепцію «української душі», використовуючи феноменологічний підхід для дослідження структур національної свідомості та ментальності.

Екзистенціалізм, який має коріння в німецькій філософії, зокрема у працях Мартіна Гайдеггера, також значно вплинув на українську філософську думку. Микола Шлемкевич, український філософ та публіцист, у своїх роботах розвивав ідеї, близькі до екзистенціалізму, досліджуючи проблеми людського існування в контексті національного буття [6]. Його концепція «загубленої української людини» відображає екзистенційну проблематику в специфічному українському контексті.

Вплив німецької філософії на українську думку не був однобічним процесом простого запозичення ідей. Українські мислителі активно переосмислювали та адаптували німецькі філософські концепції, створюючи оригінальні синтези, які відповідали українським культурним та історичним реаліям. Цей процес творчої адаптації можна простежити, наприклад, у роботах Сергія Кримського, який, спираючись на німецьку філософську традицію, розробив концепцію «міфо-символічних архетипів культури» [7].

Вплив німецької філософії на українську думку не обмежувався лише теоретичними аспектами. Він мав також важливе значення для розвитку української філософської освіти та формування академічної традиції. Багато українських філософів отримали освіту в німецьких університетах або були добре знайомі з німецькою філософською літературою. Це сприяло інтеграції української філософської думки в європейський інтелектуальний контекст та стимулювало розвиток критичного мислення.

Вплив німецької філософії на українську думку не завжди був однозначно позитивним. Іноді це призводило до надмірного теоретизування та відриву від практичних проблем українського суспільства. Крім того, деякі аспекти німецької філософії, особливо гегелівська концепція держави, іноді використовувалися для виправдання імперських амбіцій, що суперечило інтересам українського національного розвитку.

Незважаючи на ці складнощі, загальний вплив німецької філософії на розвиток української філософської думки був надзвичайно плідним. Він стимулював формування оригінальних філософських концепцій, сприяв інтеграції української філософії в європейський контекст та забезпечував інструментарій для критичного аналізу соціальної та культурної реальності.

У контексті сучасного розвитку української філософії вплив німецької традиції залишається значним. Зокрема, ідеї критичної теорії Франкфуртської школи знаходять відгук у працях сучасних українських філософів, які досліджують проблеми суспільства, культури та політики. Наприклад, роботи Юргена Габермаса про комунікативну дію та публічну сферу стали важливим теоретичним підґрунтям для аналізу процесів демократизації та формування громадянського суспільства в Україні [5].

Герменевтична традиція, представлена в німецькій філософії роботами Ганса-Георга Гадамера, також знайшла своє продовження в українській філософській думці. Українські дослідники активно застосовують герменевтичний підхід до аналізу культурних текстів, історичної пам'яті та національної ідентичності. Це дозволяє глибше зрозуміти процеси формування сенсів у культурі та суспільстві, а також механізми інтерпретації історичного досвіду.

Сучасна українська філософія не просто запозичує ідеї німецької традиції, але активно переосмислює їх у контексті власних культурних та історичних реалій. Це призводить до формування оригінальних філософських концепцій, які відображають специфіку українського досвіду та світогляду. Наприклад, роботи сучасних українських філософів у галузі філософії освіти часто спираються на німецьку традицію Bildung, але переосмислюють її в контексті сучасних викликів української освітньої системи [7].

Вплив німецької філософії на українську думку також проявляється у розвитку міждисциплінарних досліджень. Зокрема, ідеї німецької філософської антропології (Макс Шелер, Гельмут Плеснер) стимулювали розвиток антропологічних досліджень в українській філософії, які поєднують філософський аналіз з даними соціології, психології та культурології.

Висновки. Вплив німецької філософії на розвиток української філософської думки був і залишається багатограним та глибоким. Він охоплює широкий спектр філософських напрямків - від класичного ідеалізму до сучасної критичної теорії - і стимулює розвиток оригінальних українських філософських концепцій. Цей вплив сприяє інтеграції української філософії у світовий інтелектуальний контекст, забезпечуючи при цьому збереження її національної специфіки та оригінальності.

Список використаних джерел

1. Чижевський, Д. (1992). Нариси з історії філософії на Україні. Київ: Орій.
2. Депенчук, Л. П. (1999). Історіософія Михайла Драгоманова. Київ: Український Центр духовної культури.
3. Лісовий, В. С. (2008). Українська філософія в контексті національної культури. У кн.: Історія української філософії: Підручник. Київ: Либідь.
4. Горський, В. С. (1996). Історія української філософії. Курс лекцій. Київ: Наукова думка.
5. Кульчицький, О. (1995). Основи філософії і філософічних наук. Мюнхен-Львів: Український Вільний Університет.
6. Шлемкевич, М. (1992). Загублена українська людина. Київ: МП «Фенікс».
7. Кримський, С. Б. (2008). Під сигнатурою Софії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».

OBJECTIVE IDEALISM OF F. SCHELLING

Formulation of the problem: Friedrich Schelling is one of the most prominent figures in German philosophy. He contributed significantly to idealism and attempted to answer the fundamental questions of being. Schelling transfers the center of gravity from the subject to the object. According to him, the major problem was how to compound the subjective and the objective, especially Consciousness and the Material World. He strived to find the only beginning from which both these reality aspects would spread out.

Goal. to conduct a comprehensive study of Schelling's ideas

To accomplish this goal, we set the following tasks:

- What is objective idealism,
- An absolute as the inception of the Universe,
- Nature in Schelling's understanding,
- Art as one of the directions of manifestation of further development of nature,
- The problem of freedom.

Presentation of the material.

Objective idealism - a philosophical direction that claims that the whole world, everything that surrounds us, is a demonstration of some higher idea, spirit, or consciousness. Unity of the main conception - is to be informed by the absolute, unconditional, the first beginning of all being and thinking. Contrary to organic and inorganic - is a necessary form in which the life of nature is realized. Non-organic substance- is an essential condition for organic but at the same time, both matters arose from a common living whole, from a nature in which both their commonality and their opposite are already given. The constant change of living and non-living substances supports the existence of each living body.

An absolute as the inception of the Universe.

As mentioned by Schelling at the heart of all existence is the Absolute - an infinite and all-encompassing beginning that is both subject and object, ideal and real. The term is not just the sum of all existing things, but a single, inseparable reality. According to a German philosopher, the concept of the absolute is not about static phenomena but constantly evolving, generating the diversity of the world. This process of self-development is due to the contradictions that arise within the beginning and which it then overcomes.

Nature in Schelling's understanding.

In nature, there is no strict line between subjective and objective. It is an indication of both objective laws and internal creative power which have existence in our Universe. Should be added that nature by Schelling is not a static object, but a dynamic process of self-realization of the Absolute. It is not permanent, because it shows the ability to change, develop and generate new forms of being. That is why, in this context, the combination of aspects of reality is becoming more blurred and fuzzy. Observing nature, we can not completely separate the objective laws of its functioning from our subjective perception and understanding. The world is not a combination of disparate parts, but a single whole, harmonious with each other.

Everything in nature is interconnected and interacts with itself. Furthermore, reality is also constantly changing, never standing still. Understanding nature requires not only a rational approach but also

- intuition,
- imagination,
- the ability to see the whole picture of the world.
- Art as one of the directions of manifestation of further development of nature.
- Stages of art development according to Schelling:

• Symbolic stage: At this stage, art had not yet separated from religion and mythology. The artist tried to express his ideas using only symbols.

• Classical stage: At this stage, art strives for perfect form and harmony. It reflects ideal models of beauty and perfection.

• Romantic stage: Romantic art departs from ideal models and addresses the inner world of a person, his experiences, and feelings.

Art is a synthesis of opposites - ideal and real, subjective and objective. It allows us to see the world in all its versatility and inconsistency. Schelling emphasized the role of art in the knowledge of the world and in the self-development of mankind. This idea remains relevant in the modern world, where art plays an increasing role in shaping our consciousness.

The problem of liberty.

The main problem of humanity in general and the main subject of philosophy, according to Schelling, is the problem of freedom. The desire for freedom is inherent in human nature and is the main goal of the entire historical process. When the idea of freedom is finally realized, people create a «second nature» - a legal order. The legal system must then spread from state to state, and humanity must eventually come to a worldwide legal system and a world federation of legal states.

Conclusion.

Having analyzed all these issues, it should be noted in conclusion that the philosophical understanding ideas of Schelling. He developed his formula for the knowledge of our world, singling out the ideas of the object and the subject as a whole. In his vision, reality cannot be perceived only through objectivization, imagination and intuition must still be involved. The problem with freedom is that people can create a «second nature» - their own rules and laws, and that is, the legal system, which is a combination of the absolute, art, and reality.

List of references.

1. Altman, Matthew C. (2014). «Introduction: What Is German Idealism?». Palgrave Handbook of German Idealism. Basingstoke: Palgrave Macmillan. URL: <https://search.worldcat.org/title/958581444>
2. Short, T. L. (2022). Charles Peirce and Modern Science. Cambridge University Press. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/charles-peirce-and-modern-science/A61CC6B9EBE0259AD8D83B2B85A82511>

*Бошина Олександра, студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Філософія та культура – два нерозривно пов'язані поняття, що взаємодіють і впливають одне на одного протягом всієї історії людства. Філософія, як фундаментальна дисципліна, формує світогляд, цінності та ідеали суспільства, визначаючи напрямки розвитку культури. Але як саме філософія впливає на культуру? Які функції вона виконує в системі культури? Це лише деякі з питань, які постають при дослідженні взаємозв'язку філософії та культури.

Мета. Провести всебічне аналізування ролі філософії в системі культури, виявити взаємозв'язки між ними та визначити вплив філософських ідей на розвиток культури.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати основні філософські концепції та їхній вплив на культуру;
- дослідити взаємозв'язок філософії з іншими сферами культури (мистецтво, релігія, наука, освіта);
- визначити роль філософії у формуванні світогляду людини.

Виклад матеріалу. Аналіз основних філософських концепцій дає можливість краще зрозуміти розвиток людської культури та її зміни протягом різних епох. Філософські ідеї часто стоять ідейним підґрунтям для змін у мистецтві, науці, соціальних структурах та моралі.

Наприклад, антична філософія розвивалася навколо понять космосу, гармонії, раціональності та пошуку істини. Академія Платона та Ліцей Аристотеля стали фундаментом для сучасних навчальних закладів. Середньовічна філософія зосереджувалася на теологічних питаннях, намагаючись примирити віру та розум. Фома Аквінський, Августин Аврелій вважали, що істина в остаточному підсумку походить від Бога. Релігійні сюжети і символи домінували в живописі, скульптурі, архітектурі. Мистецтво мало служити для прославляння Бога. Філософія епохи Відродження наголошувала на цінності людини, її розумі та потенціалі. Думка Нікколо Макіавеллі, Еразма Роттердамського і Франческо Петраркі повернули фокус на людину. Відродження реалістичного живопису та скульптури, натхненного класичними зразками. Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело створили шедеври, в яких простежувалася ідеалізація людини.

Філософія, як фундаментальна дисципліна, впливає на всі сфери людського буття, формуючи світогляд, цінності та ідеали. Взаємодія філософії з іншими сферами культури є взаємовигідною і сприяє розвитку як філософії, так і інших сфер.

Філософія та мистецтво. Філософські концепції про буття, людину, світ формують світогляд митця, визначаючи його бачення реальності та її відображення в творчості. Філософські концепції про красу, гармонію, ідеал впливають на стилістичні особливості мистецтва. Наприклад, ідеал краси в античній філософії знайшов своє відображення в гармонійних пропорціях скульптур і архітектури. Мистецтво допомагає філософам візуалізувати свої абстрактні ідеї, роблячи їх більш доступними для розуміння. Мистецтво часто виходить за рамки традиційних філософських концепцій, провокуючи філософів до нових роздумів і пошуку відповідей на нові питання.

Філософія та релігія. Вони прагнуть до пізнання істини про світ, життя, людину і місце людини у Всесвіті. Обидві системи знань формують світогляд людини, її цінності, моральні орієнтири та погляди на життя і смерть. І філософія, і релігія намагаються відповісти на вічні питання про сенс життя, природу добра і зла, існування Бога.

Філософія та наука. Філософія формулює етичні принципи наукової діяльності, обговорює проблеми відповідальності вчених перед суспільством. І філософія, і наука прагнуть до розуміння світу, пошуку істини та відповідей на фундаментальні питання про буття, пізнання, цінності. Обидві дисципліни вимагають критичного аналізу, сумніву та постійного перегляду існуючих знань. Філософія та наука прагнуть до створення цілісних систем знань, які б пояснювали різноманітні явища світу. Філософія розробляє етичні принципи наукової

діяльності, вивчає соціальні наслідки наукових відкриттів. Наукові відкриття ставлять перед філософією нові питання та виклики.

Філософія та освіта. Філософія допомагає визначити, якою має бути людина в результаті освіти: щасливою, вільною, творчою, відповідальною. Філософія визначає, які знання, навички та цінності є найважливішими для розвитку особистості. Філософія впливає на вибір методів навчання, наприклад, діалог, дослідницький метод, проблемне навчання. Філософія вчить аналізувати інформацію, ставити питання, шукати відповіді, формувати власну думку. Це є однією з найважливіших компетенцій, які повинна формувати освіта.

Філософія – це не просто сукупність знань, а скоріше спосіб мислення, який допомагає людині орієнтуватися у світі, формувати власні переконання та цінності. Вона є тим фундаментом, на якому будується наш світогляд. Філософія ставить вічні питання про буття, пізнання, добро і зло, сенс життя. Шукаючи відповіді на ці питання, людина формує своє унікальне бачення світу. Філософія вчить аналізувати інформацію, ставити під сумнів усталені уявлення, шукати альтернативні точки зору. Це допомагає розвинути критичне мислення і не піддаватися маніпуляціям. Філософія допомагає визначити, що є важливим в житті, які цінності є пріоритетними. Філософія спонукає людину заглибитися в себе, дослідити свої думки, почуття, бажання. Це допомагає краще зрозуміти себе і своє місце у світі. Філософія відкриває нові горизонти мислення, знайомить з різними культурами і світоглядами. Це робить людину більш толерантною і відкритою до нового.

Висновки. Філософія і культура нерозривно пов'язані між собою. Філософія є основою культури, формуючи світогляд, цінності та ідеали суспільства. Культура, в свою чергу, є матеріальним втіленням філософських ідей. У сучасному світі філософія повинна відігравати важливу роль у формуванні світогляду людини, сприяти розвитку культури і вирішенню глобальних проблем. Для цього філософія повинна бути актуальною, доступною і практичною.

Список використаних джерел:

1. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 592 с
2. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Х. : Право, 2013. 432 с.
3. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
4. Основи філософії: навч. посіб. / Л. О. Сандюк, С. П. Симоненко, О. В. Сулим, М. Ф. Шмиголь, Н. В. Щубелка, Ю. С. Юшкевич; [за ред. М. Ф. Шмиголя]. – К.: Центр учбової літератури, 2017. 412 с.

*Валійон Христина, студентка гр. ПД-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Постановка проблеми. У філософському аналізі свідомості, діяльності та творчості важливо розуміти взаємозв'язок між цими трьома аспектами людського буття. Наскільки свідомість людини впливає на її діяльність і творчі процеси? Чи є ці три категорії незалежними, чи вони утворюють єдину систему, яка дозволяє людині активно взаємодіяти з зовнішнім світом і створювати нові ідеї та об'єкти? Відповіді на ці питання є важливими для розуміння сутності людини як мислячої, активної та креативної істоти.

Мета. Дослідити взаємозв'язок між свідомістю, діяльністю та творчістю, проаналізувавши їхній вплив на розвиток людського буття та суспільства.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- розглянути роль свідомості у формуванні уявлень про світ та власне існування;
- проаналізувати, як діяльність людини відображає її свідомість у зовнішньому світі;
- дослідити, яким чином творчість стає вищою формою діяльності, що веде до прогресу та новаторства.

Виклад матеріалу. Людська свідомість, діяльність і творчість є ключовими аспектами філософського дослідження, які дозволяють нам зрозуміти взаємозв'язок між мисленням, діями та процесами, що призводять до створення нових ідей чи об'єктів. Ці три категорії не існують окремо, а тісно переплітаються, формуючи єдину систему, яка відображає сутність людини як істоти мислячої, активної та креативної.

Свідомість – це здатність людини сприймати реальність, осмислювати її та будувати уявлення про світ. У філософії свідомість завжди була об'єктом глибокого аналізу, починаючи з античних часів, коли мислителі, як Платон шукали природу мислення та душі. Пізніше такі філософи, як Декарт, визначили свідомість як основу буття, що знаходить своє вираження у знаменитій фразі «Cogito, ergo sum» (Думаю, отже існую). Свідомість дозволяє людині осмислено сприймати навколишній світ і власне існування в ньому. Вона є не тільки результатом біологічної еволюції, але й продуктом соціальних і культурних умов, які впливають на формування нашого мислення і розуміння дійсності.

Діяльність людини є відображенням її свідомості у зовнішньому світі, втілюючи в собі складний процес взаємодії з природою і соціумом. Через активну взаємодію з навколишнім середовищем людина перетворює його, створюючи нові форми життя, діяльності та відносин. Праця, творчість, спілкування – це всі різновиди діяльності,

які мають не лише практичне, але й культурне, моральне та духовне значення. Людська діяльність виходить за рамки матеріального виробництва, охоплюючи і соціальні, інтелектуальні та художні аспекти буття, що є відображенням багатогранності свідомості.

Діяльність є способом реалізації людських потреб і цілей, що формуються під впливом свідомості, яка осмислює зовнішній світ і визначає напрямки дій.

Наприклад, людська діяльність у формі праці відіграла вирішальну роль у розвитку суспільства і технологій, перетворюючи ресурси навколишнього середовища на інструменти цивілізації. Соціальна діяльність, своєю чергою, дала змогу формувати нові форми взаємодії між людьми, спрямовані на задоволення колективних потреб, розвиток культури, права та політичних структур.

Карл Маркс підкреслював, що діяльність людини є ключовою для формування її сутності, оскільки через працю людина не тільки змінює природу, але й перетворює себе, розвиваючи власні можливості та здібності. Процес діяльності є безперервним відображенням свідомості людини, її здатності осмислювати реальність, реагувати на виклики й адаптуватися до нових умов. Тому людська діяльність – це постійний процес оновлення світу і самої людини, у якому реалізується її здатність до самовдосконалення та створення нових форм буття.

Творчість, як вища форма діяльності, є процесом створення чогось нового, що не існувало раніше, і цей процес має глибоке значення для розвитку людства. Вона проникає в різні сфери людської активності – мистецтво, науку, технології, літературу, філософію – і є невід'ємною складовою людської природи.

Творчість визначає людину не тільки як істоту, здатну до фізичної діяльності, а й як таку, що прагне до постійного оновлення, трансформації та пошуку нових сенсів. Вона є джерелом прогресу, оскільки завдяки творчості відбувається безперервне оновлення культурних, наукових і технологічних досягнень. Творчість дає можливість людині не просто слідувати за усталеними шляхами, а виходити за їх межі, пропонуючи нові рішення і відкриваючи нові горизонти.

Творчість вимагає не лише свідомого осмислення світу, але й активного використання уяви, інтуїції та інноваційного мислення. Ці елементи взаємодіють у процесі творчої діяльності, створюючи фундамент для відкриття нових ідей та рішень. Саме здатність до творчості відрізняє людину від інших форм життя, оскільки вона не тільки адаптується до навколишнього середовища, але й активно перетворює його, будуючи нові системи і структури. Завдяки творчості людство постійно розвивається, створюючи нові технології, відкриваючи наукові закони і формулюючи нові підходи до розуміння реальності. Це відображається у мистецтві, де творча діяльність є способом вираження емоцій, ідей та поглядів на світ, а також у науці та технологіях, де інновації визначають нові етапи технічного й інтелектуального прогресу.

Іммануїл Кант наголошував, що творчість є формою вираження людської свободи, оскільки саме через неї людина має можливість втілити свої потенційні можливості у світі. Свобода творчості дає змогу долати обмеження раціонального мислення і створювати нові реальності, які відрізняються від наявного порядку речей. Це не лише прагматичний процес, а й глибоко духовний, оскільки творчість дозволяє людині відчувати себе творцем, що формує не тільки матеріальний, але й духовний світ. Крім того, творчість виходить за межі індивідуального досвіду і стає основою для колективного прогресу людства, оскільки результати творчої діяльності можуть впливати на майбутні покоління, змінюючи уявлення про світ і місце людини в ньому.

Висновки. Свідомість, діяльність і творчість є взаємопов'язаними елементами, що формують людське буття. Свідомість дає людині змогу розуміти навколишній світ і свої можливості в ньому, діяльність – це спосіб реалізації цієї свідомості через взаємодію з зовнішнім світом, а творчість – вища форма діяльності, яка веде до створення чогось нового і унікального. Без цих трьох компонентів людське життя втратило б свою складність і глибину, оскільки вони формують не лише нашу індивідуальну сутність, але й загальну картину розвитку людства.

Список використаних джерел:

1. Платон Діалоги / Пер. з давньогр. К: Основи, 1999. 395 с.
2. Декарт Р. Міркування про метод / Р. Декарт // Психологія і суспільство. - 2015. - № 2. - с. 37-46.
3. Marx. K. Economic & Philosophic Manuscripts of 1844. Prometheus. 1988. 243 p.
4. Kant's Critique of Judgement, translated with Introduction and Notes by J.H. Bernard (2nd ed. revised). London: Macmillan, 1914. URL: <https://oll.libertyfund.org/titles/bernard-the-critique-of-judgement>. (дата звернення: 18.10.2024).

Veselovska Kamila, student of MEVMB-11

THE CONCEPT OF THE SOUL IN THE PHILOSOPHY OF ARISTOTLE

Formulation of the problem: the concept of the soul in Aristotle's philosophy is the basis for understanding the evolution of metaphysical and psychological thought. This raises fundamental questions about the nature of life, consciousness and the relationship between mind and body. His unique interpretation of the soul as the essence and form of living beings is a departure from the Platonic dualism of body and soul. But what significance does his theory have for our modern understanding of consciousness and cognition? How does Aristotle's understanding of the soul differ from that of his predecessors and contemporaries? How did his ideas influence later philosophical and scientific ideas about consciousness and life?

The study of the concept of the soul of Aristotle is important for understanding not only his views on life, but also the knowledge of the progress of philosophical studies of the nature of human existence and the development of ideas about mind and life in Western philosophy.

Goal. To conduct a comprehensive analysis of the concept of the soul in Aristotle's philosophy, with emphasis on its role in his general philosophical system and influence on the further development of philosophical and scientific studies of consciousness and life.

To achieve this aim, we set the following tasks:

- Investigate the historical context and philosophical influences that shaped Aristotle's concept of the soul;
- Analyze the key components of the Aristotelian theory of the soul and their relationships;
- Explore the influence of Aristotle's ideas about the soul on later philosophical traditions and modern scientific approaches to consciousness and life.

Presentation of the material: the concept of the soul in Aristotle's philosophical system is central to his natural philosophy and metaphysics. Unlike his teacher Plato, who considered the soul as a separate, immortal entity enclosed in a body, Aristotle proposed a revolutionary approach, considering the soul as an integral part of the body.

In *De Anima*, Aristotle defines the soul as «the first entelechy of a natural body that potentially has life.» This definition reflects the fundamental principle of Aristotelian metaphysics, the unity of form and matter, emphasizing the role of the soul as an organizing principle that gives life and form to living beings.

The philosopher identifies three types of soul that correspond to different levels of life:

1. The nutritive soul – is responsible for basic life functions: nutrition, growth, and reproduction. Inherent in all living beings.
2. The sensitive soul - provides the ability to sensations, perception, and movement. Characteristic of animals and people.
3. The rational soul - peculiar only to people, responsible for thinking, understanding, and cognition.

This hierarchical structure demonstrates how different forms of life are interconnected, providing an opportunity to better understand the nature of existence. It also emphasizes the importance of each type of soul in the evolution of living beings, which contributes to the development of more complex theories about thinking and cognition in subsequent eras. Therefore, humans possess all three types of souls, with the intelligent soul being the defining characteristic of humanity.

Aristotle pays special attention to the rational soul, highlighting in it a passive and active intellect. Passive intelligence receives understandable forms, while active intelligence makes these forms understandable. The nature of active intelligence and its relationship to the individual soul have been the subject of controversy and lengthy philosophical debate.

The influence of Aristotle's ideas had a significant impact on the further development of philosophical thought. Medieval Islamic and Christian philosophers such as Avicenna and Thomas Aquinas developed Aristotle's theories by integrating them into their theological systems. In Arab philosophy, Avicenna and Averroes developed the doctrine of active intelligence. The Renaissance began a renewed interest in Aristotelian thought, including its concept of the soul. Although in the modern era Aristotle's specific formulations have been largely replaced by scientific advances, his methodological approaches to the study of life and the psyche remain relevant.

The concept of the soul in Aristotle's philosophy has an important ethical value. Since the rational soul is the defining characteristic of man, its development through cognition and moral perfection constitutes the main goal of human life. This position became the basis of the Aristotelian ethics of virtues.

Thus, Aristotle's conception of the soul, despite its historical remoteness, continues to influence philosophical and scientific discourse. It offers a holistic view of the nature of life, consciousness, and human essence, while remaining relevant to current research in neuroscience and cognitive science.

Conclusions: Aristotle's conception of the soul is a key point in the history of philosophy, defining the transition to a more naturalistic understanding of life and consciousness. His integrated approach to soul and body, the hierarchical structure of souls, and the analysis of perception and intelligence had a profound and lasting impact on Western thought. Although modern science has surpassed many of Aristotle's specific claims, the basic questions he raised and his methodological approach continue to influence philosophical and scientific discourse. Aristotle's theory of the soul remains a rich source of insight, prompting us to consider the complex connection between life, form, and consciousness in our constant attempt to understand the nature of existence and the human mind. Thus, his ideas not only remain relevant but also stimulate further research in these areas.

List of references

1. Aristotle. *De Anima (On the Soul)* / Translated by Hugh Lawson-Tancred. London: Penguin Classics, 1986. 256 p.
2. Shields, Christopher. «Aristotle's Psychology», *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2023 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.). URL: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2023/entries/aristotle-psychology/>
3. Nussbaum, Martha C., and Amélie Oksenberg Rorty (eds.). *Essays on Aristotle's De Anima*. Oxford: Clarendon Press, 1992. 453 p.
4. Frede, Michael. «On Aristotle's Conception of the Soul» in *Essays on Aristotle's De Anima*, ed. Martha Nussbaum and Amélie Rorty. Oxford: Clarendon Press, 1992. pp. 93-107.
5. Johansen, Thomas Kjeller. *The Powers of Aristotle's Soul*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 309 p.

ВПЛИВ ІДЕЙ НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Взаємодія культури та ідей став важливим чинником формування філософського мислення нації. Цю у розвитку філософських концепцій на українській землі відіграла німецька філософія, особливо ідеї таких мислителів, як Кант, Гегель, Шеллінг, Ніцше. Але наскільки сильний був їх вплив на розвиток української філософії? Вони вплинули на формування української ідентичності, етичних та естетичних ідеалів, суспільно-політичних поглядів, особливо в контексті прагнення до національної самовпевненості та незалежності.

Мета. Провести комплексний аналіз ідей німецької філософії, досліджуючи її роль впливу на розвиток української філософії.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити основні ідеї німецької філософії
- Вивчити вплив німецької філософії на українських мислителів
- Дослідити вплив цих ідей на формування української філософії

Виклад матеріалу. Протягом XIX-XX століть багато українських мислителів зверталися до німецької філософії як до джерела інтелектуального орієнтуру, що сприяв розумінню процесу модернізації України, пошуку світогляду та шляхів розвитку країни. Німецька філософія того часу є якоюсь мірою ідеологічним віддзеркаленням тогочасних революцій. В німецькій ідеології відобразилися грандіозні революційні події XVIII ст., і це визначило сміливу постановку найважливіших теоретичних проблем, але оскільки рішення цих питань здійснювалося в умовах економічної і політичної відсталості Німеччини. На політичній карті Німеччини існували роздроблені держави, для об'єднання і централізації яких ще були відсутні економічні правові передумови. Але історія філософії засвідчує, що передові філософські вчення нерідко виникають в порівняно відсталих в економічному відношенні країнах, якщо вони мають змогу використовувати досвід більш передових країн. Німецька класична філософія – це колосальне досягнення в сфері філософії вона представлена працями І. Канта, І. Фіхте, Ф. Шеллінг, Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха.[4]

Зокрема, праці Гегеля та концепція діалектики вплинули на українських мислителів, які намагалися пояснити розвиток ідеї нації та самобутності української культури. Його заслуга полягає в тому, що він дав діалектичний аналіз усіх найважливіших категорій філософії і сформував три основних закони діалектики. Діалектика – це філософська теорія, усезагальний метод і методологія наукового пізнання та творчості взагалі. У пізнавальній та практичній діяльності людей вона виконує світоглядну і методологічну функції [1, с. 236]. Українські філософи приймали його ідеї про автономію розуму та моральної відповідальності.

Діалектику як учення про закони буття цікавлять усезагальні (універсальні) закони, оскільки вони, по-перше, притаманні всім сферам діяльності, тобто діють у природі, суспільстві та пізнанні; по-друге, розкривають глибинні основи руху і розвитку, а саме послідовно відповідають на найважливіші питання: «чому, яким чином, у якому напрямку відбувається розвиток?» [1, с. 227]. Ця спадщина увійшла в скарбницю світової філософської думки, наприклад гегелівська концепція розвитку людства через національні духи та історичні формації вплинула на українських інтелектуалів, які намагалися знайти місце України в глобальному історичному процесі. Яскравим прикладом є Михайло Драгоманов, який прагнув розвивати українську культуру в контексті європейського розвитку.

Важливе значення для розвитку етичних концепцій української філософії мали ідеї Канта про моральну автономію та свободу. Прикладом з українських мислителів є Сковорода, хоча він не був прямим послідовником Канта, його ідеї автономії та самопізнання є співзвучними з кантівським підходом до свободи особистості. У вченні І. Канта народна воля через оволодіння владою перетворюється на суверенну волю. Суверенна держава хоча і породжена народною волею, але має певний ступінь автономії від неї. І саме держава, а не безпосередньо народна воля, породжує право, обов'язкове і священне для всіх [3, с. 314].

Для І. Канта у його праці «Метафізиці звичаїв» право розглядається у деякому сенсі первинним елементом, у системі права людина має підкорятися законові (і бажано, щоб природним в першу чергу), а моральність, своєю чергою, спонукає до виконання цього закон (прозитивного). Ідеться про закони, що ґрунтуються на традиціях і звичаях, а також на практичному досвіді, хоча апіорі є веління розуму, який указує, як діяти при певних обставинах, що й дало підставу мислителю стверджувати, що суть права «проявляється не так у жорсткому механізмі владного примусу, як у тонкій павутинці особливих ментальних станів в, а саме правових смислів» [2, с. 21]. Звичайно, уявлення про те, що право є національним і позитивним, однозначно свідчить про його соціальний характер.

Висновки. Таким чином, Німецька філософська думка, особливо Іммануїла Канта та Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля, мала великий вплив на розвиток української філософської думки, що вплинуло на різні сторони українського інтелектуального життя, особливо на відродження держави та розуміння політичного та культурного ідентичності. Філософія Канта з її акцентом на автономії розуму, моральній відповідальності та епістемологічному критиці була сприйнята українськими мислителями як засіб формування індивідуальної та національної свідомості. Його ідеї про свободу волі та категоричний імператив стали важливою основою для розвитку етичних концепцій в українській інтелектуальній традиції. Отже, досліджуючи вплив німецької філософії на українську філософську

думку, ми глибше зрозуміли шляхи розвитку національної інтелектуальної спадщини, формування культурної ідентичності та суспільно-політичних рухів в Україні.

Список використаної літератури

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2018. 432 с.
2. Імануель Кант. Прологмени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука. Переклад з німецької Віталій Терлецький. Харків: Фоліо, 2018. 288 с
3. Німецька філософія національного права наприкінці XVIII – на початку XIX СТ. І трансформація юридичної науки. «Філософія права і загальна теорія права». 2014. 545 с.
4. Умови формування та особливості німецької класичної філософії. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/5187299/> (дата звернення: 21.10.2024).

*Вознюк Вадим, студент гр. ПД-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Протягом тисячоліть філософи, мислителі та психологи звертали увагу на одне з найважливіших питань — пошук сенсу буття. Це питання глибоко особисте, але водночас воно торкається кожної людини, незалежно від її культурної, соціальної чи релігійної приналежності. В умовах швидкого технічного прогресу, соціальної невизначеності та глобальних викликів сучасного світу пошук сенсу стає особливо важливим. Людина стикається з багатьма питаннями, такими як: «Навіщо я живу?», «Який сенс мого існування?», «Яка моя роль у суспільстві та світі?» Ці питання вимагають відповідей, що формують як особисті життєві орієнтири, так і загальну картину розуміння світу.

Мета. Мета роботи полягає в тому, щоб проаналізувати філософські та психологічні концепції, що стосуються пошуку сенсу буття, а також розглянути різні підходи до цього питання в контексті сучасних соціальних і культурних умов. Особливу увагу буде приділено взаємозв'язку між індивідуальним пошуком сенсу та загальними суспільними тенденціями, що впливають на цей процес.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

- Розглянути класичні філософські підходи до питання сенсу життя, включаючи ідеї античних мислителів, релігійні концепції та сучасні філософські течії.
- Дослідити роль психології в пошуку сенсу буття, звертаючись до теорій Віктора Франкла, Абрахама Маслоу та інших психологів.
- Проаналізувати вплив соціальних, культурних та технологічних факторів на процес пошуку сенсу у сучасному світі.
- Розглянути питання, як зміни в суспільстві, такі як глобалізація, індивідуалізація, впливають на індивідуальний пошук сенсу.

Виклад матеріалу. Філософські концепції пошуку сенсу буття. Однією з перших філософських течій, яка розглядала питання сенсу людського життя, була антична філософія. Платон і Арістотель у своїх працях зосереджувалися на тому, що сенс життя пов'язаний з пошуком істини, мудрості та досягненням етичної досконалості. Платон вважав, що сенс життя полягає в тому, щоб наблизитися до «світу ідей», де панує вічна істина та добро. Арістотель вивів поняття «евдемонії» — стану щастя і гармонії, досягнення якого залежить від самореалізації та етичної поведінки.

У релігійній філософії сенс життя нерідко пов'язується з вірою у вищу силу чи божественний задум. У християнстві сенс людського буття полягає в служінні Богу, дотриманні його заповідей і підготовці до вічного життя після смерті. Іслам, буддизм та інші релігії мають свої унікальні трактування сенсу життя, що також зосереджені на духовному розвитку, моральних принципах та гармонії із Всесвітом.

У XVIII-XIX століттях, із розвитком раціоналізму та Просвітництва, людина все більше почала розглядатися як суб'єкт, здатний самостійно створювати свій сенс. Екзистенціалізм, який виник у XX столітті, став одним із ключових філософських напрямів, що аналізував проблему сенсу життя. Жан-Поль Сартр, один із найвідоміших екзистенціалістів, стверджував, що «існування передує сутності», тобто людина спочатку існує, а потім сама визначає свій життєвий шлях. Сенс не дано людині від народження, його потрібно створити через власні вибори, що, своєю чергою, покладає на людину величезну відповідальність.

Психологічні підходи до пошуку сенсу. Віктор Франкл, австрійський психіатр і психолог, вважається одним із найвидатніших дослідників проблеми сенсу життя. Його праця «Людина в пошуках сенсу» є основоположною в логотерапії, методі психотерапії, спрямованому на пошук сенсу як основного джерела мотивації людини. Франкл пережив ув'язнення в нацистських концтаборах і зумів витримати жорстокі умови завдяки переконанню, що навіть у

найважчих обставинах життя має сенс. Він вважав, що людина здатна знайти сенс через страждання, любов або працю. Франкл висунув тезу, що сенс життя завжди існує, і його можна знайти в будь-якій ситуації, навіть у тих, які на перший погляд здаються безнадійними.

Абрахам Маслоу, представник гуманістичної психології, висунув концепцію «піраміди потреб», згідно з якою людина прагне до самореалізації після того, як задовольнить базові фізіологічні та соціальні потреби. Сенс життя, за Маслоу, тісно пов'язаний із самореалізацією, тобто з реалізацією своїх здібностей і потенціалу. Вища мета людини — це не просто виживання чи досягнення матеріального успіху, а повне розкриття свого внутрішнього «я» і досягнення гармонії з собою та світом.

Соціальні та культурні фактори. У сучасному світі пошук сенсу буття стає дедалі складнішим через вплив соціальних і культурних змін. Глобалізація, індивідуалізація та технологічний прогрес створюють нові виклики для сучасної людини. З одного боку, технології надають більше можливостей для самовираження та розвитку. З іншого боку, вони сприяють відчуженню, ізоляції та втраті глибоких міжособистісних зв'язків, що робить пошук сенсу життя більш складним і тривожним процесом.

Індивідуалізація, яка є одним із ключових процесів сучасної епохи, з одного боку, надає людині більше свободи у виборі власного шляху, але, з іншого боку, позбавляє її традиційних суспільних і культурних орієнтирів. Людина сучасності все частіше змушена шукати сенс у контексті власного досвіду, відмовляючись від колективних ідентичностей і цінностей.

Висновки. Пошук сенсу буття та власного життя є важливою і невід'ємною складовою людського існування. У процесі цього пошуку людина звертається до різних джерел — філософії, релігії, психології, а також до власного життєвого досвіду. Незважаючи на всі труднощі та виклики, що супроводжують цей пошук, саме він дозволяє людині віднайти гармонію зі світом і самою собою, досягти внутрішньої цілісності та відчуття себе частиною чогось більшого. У сучасному світі, де традиційні орієнтири втрачають свою значущість, пошук сенсу набуває особливого значення як джерело внутрішньої сили і стабільності.

Список використаних джерел:

1. Франкл В. Людина в пошуках сенсу. Київ: Видавництво «Основи», 2008.
2. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм — це гуманізм. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015.
3. Гайдеггер М. Буття і час. Львів: Астролябія, 2006.
4. Маслоу А. Мотивація та особистість. Харків: Віват, 2019.
5. Кемпбелл Дж. Герой із тисячею облич. Київ: Видавництво «Критика», 2021.

*Возьна Аліна, студентка гр-ПД-13
юридичного факультету ЗУНУ*

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Діалектика, як філософська теорія розвитку, є фундаментальною концепцією, яка дозволяє зрозуміти процеси змін, що відбуваються у природі, суспільстві та мисленні. Сучасний світ, який швидко змінюється під впливом науково-технічного прогресу, глобалізації та соціальних трансформацій, потребує глибокого осмислення принципів розвитку, що охоплюють протиріччя, їх подолання та переходи до нових етапів буття. Діалектика, як метод пізнання, дозволяє пояснити сутність цих процесів, виявляючи закономірності переходу від старого до нового, а також сприяє формуванню критичного мислення, що допомагає осмислити складні феномени реальності.

Метою даної роботи є дослідження діалектики як теорії розвитку та її значення для розуміння еволюційних і революційних змін у різних сферах.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати основні принципи та закони діалектики, що забезпечують цілісність і неперервність процесів розвитку.
2. Визначити практичне значення діалектичного методу для пояснення сучасних суспільних, наукових та культурних змін.

Виклад матеріалу. Діалектика, як науковий і філософський метод, є однією з найдавніших концепцій, яка розглядає процеси змін і розвитку, що охоплюють усі рівні буття – від мікрокосму до макрокосму. Поняття діалектики виникло ще в давньогрецькій філософії, де воно відображало мистецтво полеміки та пошуку істини через суперечливі висловлювання. У філософії Геракліта основним принципом стало твердження «Все тече, все змінюється», яке лежить в основі діалектичного розуміння світу. Саме Геракліт першим вказав на протилежності як на джерело руху та змін, що існують у природі. Його ідеї набули подальшого розвитку в працях Платона, Арістотеля, а пізніше – у німецькій класичній філософії Гегеля, який створив цілісну теорію діалектики.

Діалектика розглядає реальність як процес, що перебуває в постійному розвитку, де зміни викликані внутрішніми протиріччями. Основними принципами, які пояснюють цей процес, є закон єдності та боротьби протилежностей, закон переходу кількості в якість і закон заперечення заперечення [4, с. 60]. Ці закони описують не тільки фундаментальні аспекти природи, але й людську діяльність, соціальні відносини та культурні явища. За допомогою діалектики можна зрозуміти, як на основі внутрішніх протиріч розвиваються природні явища, змінюються системи та еволюціонує мислення.

Закон єдності та боротьби протилежностей пояснює те, як усі явища мають свої протилежні сторони, які перебувають у взаємодії і тим самим стимулюють розвиток. Наприклад, у суспільстві можуть існувати різні ідеології чи інтереси, які спонукають до боротьби, але саме ця боротьба породжує нові соціальні форми та ідеї. У природі ця єдність та боротьба проявляється у взаємодії різних екосистем чи живих організмів. Діалектика показує, що навіть в єдності кожного явища присутні елементи суперечності, які ведуть до змін та розвитку [1, с. 15].

Закон переходу кількості в якість розкриває механізм, за яким накопичення незначних кількісних змін врешті-решт призводить до якісних перетворень. Цей закон легко пояснюється на прикладі науки та техніки: наукові відкриття не завжди є революційними, однак з часом, накопичуючи невеликі знання та досягнення, вони призводять до проривів. У суспільстві це можна побачити на прикладі поступових змін у свідомості людей, які згодом викликають значні соціальні зміни, такі як перехід до нових політичних систем або культурних цінностей. Накопичення змін у природі також підпорядковане цьому закону, коли, наприклад, зростання температур на Землі може призвести до різких кліматичних змін [3, с. 80].

Закон заперечення відображає циклічний процес розвитку, коли нові явища чи ідеї заперечують старі, але водночас зберігають деякі їхні ключові риси, переносячи їх на новий рівень. Це подібно до еволюційного розвитку, де кожен новий етап будується на основі попереднього, водночас удосконалюючи його та просуваючись далі. У цьому сенсі заперечення не є повним руйнуванням минулого, а радше його перетворенням, що дозволяє спадковості зберігатися і розвиватися на нових основах.

У культурі цей закон проявляється через зміну стилів та напрямів, коли нові мистецькі чи літературні течії критикують і заперечують попередні, проте часто запозичують їхні елементи для створення нових форм. У соціальних процесах діалектика заперечення заперечення спостерігається, зокрема, в еволюції політичних систем: кожна нова політична система замінює попередню, відкидаючи її недоліки, але зберігаючи певні основоположні принципи, адаптуючи їх до сучасних потреб. Такий підхід дозволяє уникнути повної руйнації минулого, зберігаючи зв'язок із традиціями й досвідом [2, с. 50].

Діалектика має велике значення для сучасного світу, де швидкість змін часто випереджає можливості їхнього осмислення. Знання діалектичних принципів дозволяє критично оцінювати ситуацію, виявляти глибинні причини подій та прогнозувати їхні можливі наслідки. Наприклад, діалектичний підхід допомагає зрозуміти процеси глобалізації, в яких національні та культурні відмінності вступають у взаємодію, породжуючи нові форми ідентичності та співпраці. У політиці та соціології діалектика сприяє розумінню конфліктів і шляхів їх подолання, оскільки вказує на те, що протиріччя є джерелом прогресу, а не лише проблемою, яку потрібно усунути.

Це доводить, що діалектика як теорія розвитку є не лише науковим методом, а й філософським підходом, який може бути застосований до аналізу будь-яких змін – від індивідуального розвитку особистості до еволюції соціальних систем та природних процесів. Це робить діалектику цінним інструментом для сучасного дослідника та мислителя, який прагне зрозуміти сутність розвитку та досягнути глибинну природу змін, що охоплюють наше життя і світ у цілому.

Висновок. Діалектика як теорія розвитку є ключовим інструментом для розуміння процесів змін у природі, суспільстві та мисленні. Завдяки діалектичному підходу ми можемо побачити світ у його динаміці, зрозуміти зв'язок між протилежностями, що породжують рух, і усвідомити, що зміни – це не випадковість, а закономірний етап у розвитку. Закони діалектики, такі як єдність і боротьба протилежностей, перехід кількості в якість та заперечення заперечення, розкривають фундаментальні принципи, що керують цими процесами. Вони допомагають критично оцінювати навколишні події, виявляти їхні причини і прогнозувати можливі наслідки. У сучасному світі, що постійно змінюється, діалектичний метод дозволяє бачити глибокі закономірності, сприяє розвитку критичного мислення та слугує основою для ефективного аналізу.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко, М. В. Діалектика як метод пізнання суспільних процесів: сучасний контекст. Філософські обрії. 2021. №3. С. 12–20.
2. Бойко, Л. М. Заперечення як принцип розвитку в філософській думці. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Філософія. 2022. №2. С. 45–52.
3. Коваль, І. О. Циклічність та заперечення в розвитку суспільства: історичний аналіз. Гуманітарний вісник Запорізького державного університету. 2023. №4. С. 78–84.
4. Шевчук, П. Г. Роль діалектичного методу в сучасному науковому дискурсі. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. 2020. №5. С. 65–72.

СКОВОРОДА Г.С. ПІЗНАЙ В СОБІ ЛЮДИНУ.

Постановка проблеми. Твір Григорія Сковорода «Пізнай в собі людину» зосереджений на глибокій проблемі людського існування – пошуку справжньої сутності та сенсу життя через самопізнання. Сковорода звертає увагу на внутрішню кризу людини, яка намагається знайти щастя у зовнішніх досягненнях, матеріальних благах та соціальному статусі, забуваючи про значення духовного світу. Він піднімає питання, чому людина часто нехтує самопізнанням і не здатна знайти гармонію з собою та природою.

Проблематика твору ґрунтується на відмінності між істинним та хибним щастям. Сковорода закликає до внутрішнього досвіду, до розуміння себе як «мікрокосму» та важливості духовної свободи, протиставляючи це зовнішньому, формальному підходу до релігії та життя загалом. Твір є відповіддю на ключове питання: як людина може досягти справжнього щастя і злагоди з навколишнім світом, зрозумівши свою божественну сутність і внутрішні закони буття.

Мета. Метою цієї анотації є коротке, але змістовне висвітлення основних ідей та змісту твору Григорія Сковорода «Пізнай в собі людину», що включає представлення ключових аспектів філософії автора, постановку основної проблеми твору та оцінку його значення для української культури й філософії. Анотація спрямована на ознайомлення читачів із головними темами, структуруванням і змістом твору, а також на підкреслення його актуальності в контексті сучасних пошуків особистісної свободи та самопізнання.

Виклад матеріалу. Григорій Сковорода (1722–1794) – видатний український філософ, письменник, педагог, якого часто називають «українським Сократом». В історії української філософії він залишився засновником традиції особистісного самопізнання та внутрішньої свободи. Його творчість та життя відзначаються прагненням до простоти, аскетизму та глибокої духовності. Філософські праці Сковорода, зокрема твір «Пізнай в собі людину», присвячені пошуку гармонії в душі людини, що вважається необхідною умовою істинного щастя.

Твір Григорія Сковорода «Пізнай в собі людину» має алегоричну, діалогічну форму, що дозволяє автору розкривати філософські ідеї через бесіду між персонажами. Хоча твір не поділений на чіткі розділи чи глави, його зміст структуровано навколо декількох ключових тем.

1. Самопізнання та мікрокосм: центральна ідея твору полягає у сприйнятті людини як «мікрокосму» – маленького відображення Всесвіту. Сковорода доводить, що внутрішній світ людини є втіленням гармонії, яка існує у Всесвіті, і що пізнати себе – значить зрозуміти закони буття.

2. Істинне та хибне щастя: філософ розмежовує зовнішні досягнення та матеріальні цінності, які, на його думку, не здатні дати людині справжнє щастя. Він підкреслює, що тільки внутрішня гармонія, яка досягається через самопізнання, веде до істинного щастя.

3. Критика формальної релігійності: Сковорода розглядає формалізм релігії як перешкоду на шляху до духовного розвитку, підкреслюючи значення особистого духовного досвіду та внутрішньої свободи.

4. Алегорії та притчі: у творі використовуються численні алегорії та народні притчі, які спрощують складні філософські ідеї та роблять їх зрозумілими широкому колу читачів. Через них автор показує шлях досягнення гармонії із собою та з навколишнім світом. Сковорода критикує формалізм і обмеження релігії, закликаючи до особистого духовного досвіду. Він прагне донести, що гармонія з природою і глибинне розуміння власної сутності є шляхом до істинного сенсу життя. Центральним принципом твору є самопізнання як джерело особистісної свободи.

Твір «Пізнай в собі людину» є знаковим для української філософії, адже він вплинув на формування національної свідомості та заклав основи ідей гуманізму й духовності. Він надихає читачів різних поколінь замислитися над сенсом життя і звернутися до власної душі у пошуках істини. «Пізнай в собі людину» – це вічний твір, що не втрачає актуальності. Сковорода досягає надзвичайної глибини у своїх роздумах, надихаючи до самопізнання, саморозвитку та гармонії із собою та світом.

Висновки. Твір Григорія Сковорода «Пізнай в собі людину» пропонує глибоку філософську концепцію самопізнання як шляху досягнення істинної свободи та гармонії. Через алегорії та притчі, Сковорода розкриває людину як мікрокосм, де відображені закони Всесвіту, і закликає кожного знайти в собі божественну іскру. Ця ідея самопізнання й духовного розвитку виступає не тільки засобом досягнення особистого щастя, але й способом вийти за межі земних обмежень, повертаючись до своєї істинної природи. У світлі вчення Сковорода, шлях до щастя – це шлях до внутрішньої гармонії та свободи від ілюзій зовнішнього світу, що робить твір особливо актуальним для сучасної людини, яка шукає глибинний сенс свого буття.

Список використаних джерел:

1. Сковорода Григорій. Життя наше – це подорож. Львів: Апірі, 2021, 272 с.
2. Сковорода Григорій. Літературні твори. Львів: Апірі, 2021. 352 с.
3. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. – Харків – Едмонтон – Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. – 1400 с.
4. Григорій Сковорода: філософія життя і творчості «українського Сократа»: наук.-допом. бібліогр. покажч. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковорода, наук. б-ка; уклад. Т. І. Неудачина; відп. ред. О. Г. Коробкіна. – Харків: ХНПУ, 2019. – 128 с.

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається з численними викликами, що торкаються основ людського буття, перетворюючи саме поняття існування на комплексне й багатогранне питання. Пандемії, екологічні катастрофи, соціальна нерівність, політична нестабільність — усі ці фактори не лише впливають на матеріальний добробут людей, а й викликають глибокі екзистенційні сумніви щодо сенсу життя та ролі людини в суспільстві. У таких умовах особливо актуальною стає потреба осмислення людського буття як процесу, де людина має знайти відповіді на складні питання власного існування та моральні орієнтири, які допоможуть вистояти у світі, що постійно змінюється.

Метою даної роботи є дослідження проблематичності людського буття в умовах сучасних суспільних і глобальних викликів та аналіз можливих шляхів вирішення екзистенційних питань, що постають перед кожною людиною.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Виявити основні чинники, які посилюють проблематичність людського буття в сучасному світі.
2. Проаналізувати можливі підходи до розв'язання екзистенційних питань у контексті моральних та соціальних орієнтирів.

Виклад матеріалу. Людське буття завжди було і залишається складним і неоднозначним явищем, яке викликає запитання, на які не завжди є прості відповіді. З початком цивілізації люди намагалися зрозуміти свою роль у світі, шукаючи сенс у складних обставинах життя. Проблема сенсу буття є універсальною і притаманна усім епохам, хоча контекст і зміст цього питання змінюються залежно від історичних та соціальних обставин. На сьогоднішній день, у сучасному світі, проблема людського буття набуває нових форм і значень через вплив глобальних викликів, як-от екологічна криза, суспільна нерівність, політична нестабільність і моральні дилеми, що виникають унаслідок технологічного розвитку. Усе це посилює внутрішні запитання кожної людини про сенс її існування, моральні орієнтири і цінності, що стають основою її буття.

Сучасна філософія активно досліджує поняття людського буття, розглядаючи його не лише як біологічне існування, а й як психологічний, соціальний, моральний і духовний феномен. У філософії XX століття, зокрема в екзистенціалізмі, акцентується увага на тому, що людське буття є пошуком сенсу в умовах невизначеності. Філософи, такі як Жан-Поль Сартр та Мартін Гайдегер, зазначали, що людина, вільна у своїх діях і відповідальна за своє життя, приречена на вибір [3, с. 15]. Вона повинна самостійно шукати сенс буття, адже жодні зовнішні обставини не можуть дати готових відповідей на екзистенційні питання. Людина — це не лише існування, а й постійний процес самовизначення. Сучасні ж обставини роблять цей процес складнішим, оскільки глобалізація, політичні та економічні кризи, пандемії, зміни клімату та інші глобальні проблеми породжують страх, тривогу і почуття безсилля, які ускладнюють пошук сенсу буття [1, с. 10].

Серед актуальних викликів, що стоять перед людством сьогодні, значне місце займає екологічна проблема. Забруднення навколишнього середовища, зміна клімату, вичерпання природних ресурсів ставлять під загрозу не лише наше існування, а й існування майбутніх поколінь. Людство усвідомлює, що його діяльність призводить до руйнування середовища, в якому воно живе. Це розуміння породжує моральні запитання: як нам жити, щоб не завдавати шкоди світу? Як змінити свою поведінку, щоб залишити придатну для життя планету нащадкам? Відповіді на ці питання не є простими, адже вони вимагають не лише зміни індивідуальної поведінки, а й глобальних змін у політиці та економіці.

Ще одним важливим аспектом є проблема соціальної нерівності. Вона завжди існувала, проте сьогодні, в епоху інформаційного суспільства, її масштаби стають ще більш очевидними. Нерівність в освіті, медицині, доступі до ресурсів — усе це створює нові виклики для суспільства і підштовхує до переосмислення наших пріоритетів та цінностей. Чи можемо ми побудувати світ, де всі люди матимуть рівні можливості? Як подолати соціальну несправедливість і забезпечити гідні умови життя для кожного? Ці питання набувають особливої актуальності в умовах зростання технологічного прогресу, який, з одного боку, відкриває нові можливості, а з іншого — посилює нерівність між тими, хто має доступ до цих можливостей, і тими, хто залишається за бортом [4, с. 48].

Політична нестабільність, конфлікти і війни — ще один виклик, що стоїть на шляху до пошуку сенсу буття. В умовах воєнних дій і політичних криз людина відчуває свою крихкість і вразливість. Вона починає шукати моральні орієнтири, які б могли дати відповіді на питання про добро і зло, справедливість і несправедливість. Людям, які живуть у таких умовах, потрібно знайти внутрішню опору, щоб не втратити себе і не піддатися відчаю. І тут питання сенсу буття стає особливо актуальним, адже саме через глибокі роздуми про свою роль у світі людина знаходить сили для боротьби і відновлення.

Технологічний прогрес, хоч і приносить безліч зручностей та інновацій, водночас створює нові етичні дилеми. З одного боку, розвиток технологій дозволяє значно підвищити рівень комфорту та ефективності життя. З іншого — він породжує нові проблеми, такі як ризик втрати приватності, етичні питання, пов'язані з штучним інтелектом, і зростаюча

залежність людей від цифрових технологій. У світі, де ми все більше покладемося на машини, людина ризикує втратити свою індивідуальність, перетворитися на гвинтик у великій технологічній системі. Виникає питання: чи не втрачимо ми, у гонитві за прогресом, щось важливе, що робить нас людьми?[2, с. 25].

Тому, проблематичність людського буття у сучасному світі стає особливо гострою. Людина повинна знайти баланс між матеріальними і духовними цінностями, між особистими інтересами і відповідальністю перед світом. Цей процес непростий, адже вимагає постійної роботи над собою, сміливості брати на себе відповідальність і готовності до самопізнання. Сучасне буття — це постійне нагадування про те, що наші дії мають наслідки, і що ми самі визначаємо, яким буде світ навколо нас.

Висновок. Проблематичність людського буття в сучасному світі вимагає від людини глибокого самопізнання, моральної стійкості та готовності брати на себе відповідальність за свої дії. Сучасні глобальні виклики, такі як екологічна криза, соціальна нерівність, політична нестабільність і технологічні етичні дилеми, підштовхують нас до пошуку сенсу існування, що виходить за межі матеріального добробуту. Людське буття у цих умовах набуває особливої цінності, стаючи процесом пошуку внутрішнього балансу між особистими інтересами та відповідальністю перед майбутніми поколіннями. Це підкреслює важливість індивідуальної та колективної роботи над собою для побудови більш справедливого і стійкого світу.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко, В. Д. Теоретичні засади формування системи державного управління в умовах глобалізаційних викликів. Державне управління та місцеве самоврядування. 2021. № 2. С. 5–15.
2. Березін, О. В. Людина у сучасному світі: екзистенційний вибір і його вплив на суспільство. Філософські проблеми гуманітарних наук. 2022. № 4. С. 23–31.
3. Гладченко, Т. М. Екологічна етика як основа формування сучасного світогляду. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філософія, філософські науки. 2020. № 62. С. 13–20.
4. Дороніна, М. М. Соціальна нерівність в умовах глобалізації: український контекст. Соціальна політика і соціальна робота. 2021. № 3. С. 45–52.

Ганжа Вікторія, студентка групи МЕНМ-11

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі, де технологічний прогрес, економічні зрушення та глобалізація впливають на всі сфери життя, зростає потреба зосередити увагу на людині як основному елементі суспільства. Попри технічні досягнення та економічний розвиток, цінність людського життя залишається незмінною та є основою соціальних, моральних та етичних норм. Пріоритет людини перед будь-якими матеріальними чи економічними інтересами стає ще важливішим у вирішенні соціальних та глобальних проблем, таких як рівність, права людини та особистий розвиток. Мета дослідження: Аналіз значення людини як найвищої цінності в суспільстві, дослідження факторів, що сприяють зростанню поваги до людської гідності та цінності особистості, а також вивчення викликів, які ставлять перед суспільством питання про пріоритет людських цінностей у сучасних умовах. Об'єкт дослідження: Людина як найвища цінність суспільства. Предмет дослідження: Соціальні, моральні та етичні аспекти, що визначають цінність людини в сучасному світі. Завдання дослідження: Проаналізувати поняття цінності людини в різних культурних та соціальних контекстах.

Виклад основного матеріалу: У сучасному суспільстві людина визнається основною цінністю, адже саме вона є носієм моральних принципів, культурного надбання та соціальних норм. Пріоритетність людських інтересів перед економічними і технічними потребами підтримують численні міжнародні організації та правові акти, зокрема Загальна декларація прав людини [1]. Однак розвиток новітніх технологій та автоматизація праці ставлять перед суспільством нові питання, пов'язані з гідністю та правами людини в умовах цифрової трансформації. Наприклад, масове використання штучного інтелекту може спричинити зміни в працевлаштуванні, що вимагає перегляду трудових прав і гарантій для людей, які стикаються з такими трансформаціями [2]. Сучасні соціальні та економічні проблеми, як-от нерівність, бідність та обмежені можливості доступу до освіти і медичних послуг, також викликають питання щодо соціальної відповідальності та етичних зобов'язань держав і бізнесу. У такому контексті стає важливою роль соціальних програм, спрямованих на підтримку соціально незахищених верств населення та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян [3]. Окрім того, етичні виклики виникають у сфері біоетики, зокрема в медичній генетиці та евтаназії, де важливо забезпечити повагу до гідності і прав людини. Науково-технічний прогрес не повинен призводити до знецінення людського життя та маніпуляцій над особистістю. Це вимагає нового підходу до етики і прав людини, який зможе враховувати складні моральні аспекти сучасності. Зростаючий вплив цифрових технологій та автоматизації вимагає перегляду сучасних підходів до прав людини та соціальної рівності [4]. Виклики цифрової трансформації створюють нові етичні дилеми, як-от забезпечення справедливих умов праці в умовах роботизації, зокрема для робітників, яких технології можуть витіснити з ринку праці. Це зумовлює необхідність соціальних реформ, спрямованих на гарантування доступу до професійної перепідготовки та рівних можливостей. Крім того, цифрова нерівність та

обмежений доступ до нових технологій поглиблюють соціальні розриви. Це питання стає особливо актуальним у контексті швидкого розвитку інформаційних технологій, що відображається на доступі до освіти, охорони здоров'я та інших соціально важливих ресурсів [5]. Впровадження ефективних політик та програм підтримки є нагальним завданням для сучасних держав, що прагнуть зберегти людську гідність як основну цінність у мінливих умовах сьогодення.

Висновок: Людина є найвищою цінністю суспільства, і збереження її гідності та прав залишається пріоритетом у процесі розвитку цивілізації. У сучасному світі стає важливим шукати баланс між технічним прогресом та моральними принципами, що дозволить забезпечити справедливе і гідне існування для кожної людини. Тільки дотримуючись таких пріоритетів, суспільство зможе створити умови для гармонійного розвитку та взаємоповаги.

Список використаних джерел

1. Сидоренко П., «Соціальні аспекти захисту прав людини. URL: <https://humanrights.org.ua/>
2. Кравченко М., «Етичні виклики цифрової ери» URL: <https://ethics.digital/research/>
3. Шевченко Т., «Гуманізм та соціальна відповідальність» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/18547943.pdf>
4. Іванова С., «Людина в умовах сучасних викликів глобалізації» URL: <https://globalissuesjournal.org/articles/ivanova-human-value/>
5. Ткаченко Д., «Соціальні інститути та їхня роль у підтримці прав людини» URL: <https://socialinstitutions.research/articles/tkachenko-humanrights>

*Глацький Максим, студент гр-ПДЕБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА УНІВЕРСАЛІЙ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Проблема універсалій є однією з найважливіших і водночас найбільш складних тем середньовічної філософії. Вона полягає у питанні: чи мають загальні поняття або універсалії реальне існування, чи вони є лише назвами для груп подібних об'єктів? Ця проблема зачіпає основи онтології, гносеології та метафізики, адже відповіді на неї визначають розуміння природи буття та пізнання. Зокрема, вона відкриває широкі дискусії між номіналізмом, реалістичним підходом та концептуалізмом, що сформували філософську думку Європи на століття вперед. Філософи, такі як П'єр Абеляр, Вільям Оккам та Ансельм Кентерберійський, пропонували різні підходи до цієї проблеми, що сформували багатогранну інтелектуальну картину середньовічної філософії.

Метою даної роботи є аналіз ідей щодо проблеми універсалій у середньовічній філософії, дослідження основних філософських напрямів і відповідей, що пропонувалися для пояснення природи загальних понять.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Охарактеризувати основні філософські підходи до проблеми універсалій, зокрема реалістичний, номіналістичний та концептуалістичний.
2. Виявити вплив кожного підходу на подальший розвиток філософської думки та його значення для сучасного розуміння онтології і гносеології.

Виклад матеріалу. У середньовічній філософії проблема універсалій вважалася центральною і пов'язувалася з одним із найважливіших питань онтології та гносеології. Суть цієї проблеми полягає у питанні, чи існують універсалії — загальні поняття, такі як «людина», «справедливість», «добро» тощо — насправді, чи вони є лише інтелектуальними конструкціями, які не мають самостійної реальності поза людським мисленням [3, с. 90]. Питання про природу універсалій мало велике значення для осмислення всесвіту, пізнання та релігійного світогляду, оскільки впливало на розуміння божественного творення, сутності людського розуму і навіть структури соціального порядку.

Основними школами думки у вирішенні цього питання були реалізм, номіналізм та концептуалізм, кожна з яких пропонувала свій підхід до розуміння універсалій.

Представники реалізму, такі як Платон і Августин Блаженний, вважали, що універсалії існують реально, незалежно від конкретних об'єктів, і що вони є первинними сутностями. Реалісти стверджували, що загальні ідеї, наприклад, ідея «людини», існують поза свідомістю як справжні форми, і конкретні об'єкти є лише втіленням цих ідей. У середньовіччі реалізм набув значного впливу, особливо через твори Августина і Боеція, які бачили в універсаліях виявлення божественного плану і порядку. Такий підхід дозволяв обґрунтувати ідею єдності світу і існування постійних моральних істин, що є основою релігійного і філософського мислення того часу [1, с. 50].

У протиполог реалізму номіналісти, такі як Росцелін і Вільям Оккам, стверджували, що універсалії не існують самостійно і є лише назвами, що об'єднують подібні об'єкти. Згідно з номіналістичною позицією, тільки конкретні речі реальні, а загальні поняття існують лише в мові як умовні позначення, створені людьми для зручності мислення та комунікації. Такий підхід став серйозним викликом усталеним догмам, оскільки ставив під сумнів існування універсальних істин і вимагав звернення до емпіричного пізнання та спостереження за реальними об'єктами. Номіналізм врешті призвів до розвитку науки і підготував ґрунт для появи раціоналістичних і емпіричних методів дослідження у Новий час [2, с. 107].

Концептуалісти, такі як П'єр Абеляр, займали проміжну позицію між реалізмом і номіналізмом. Вони вважали, що універсалії існують не як окремі сутності, а як концепції в розумі людини, що відображають певні спільні характеристики. Для концептуалістів універсалії є продуктом інтелектуальної діяльності, а не фізичної реальності, і існують тільки у людському розумі як інструмент для розуміння та осмислення світу. Це рішення дозволяло пояснити існування універсальних ідей, не відмовляючись від матеріальної основи буття, і зберігати єдність між суб'єктом пізнання та об'єктом, що пізнається.

Таким чином, кожен із цих підходів — реалізм, номіналізм і концептуалізм — вніс свій внесок у розуміння природи універсалій і сформував основу для подальших дискусій не тільки в середньовічній філософії, але й у більш сучасних філософських і наукових дослідженнях.

Реалізм обґрунтовував існування універсалій як об'єктивних сутностей, що підтримувало ідею божественного порядку та ієрархічної структури світу, де кожен об'єкт мав своє призначення та місце. Це сприяло утвердженню стабільних моральних і релігійних цінностей, які були вкорінені в концепції об'єктивної істини та божественного закону. Такий світогляд об'єднував християнську теологію і філософію, дозволяючи філософам розглядати універсалії як свого роду «божественні ідеї», які існують у розумі Бога і є первинними щодо всіх конкретних речей у світі [4, с. 60].

Номіналізм, навпаки, розглядав універсалії лише як умовні назви для груп подібних об'єктів. Це положення мало радикальні наслідки, оскільки позбавляло загальні поняття об'єктивного існування і підкреслювало унікальність кожного конкретного об'єкта. Такий підхід вимагав звернення до конкретного та індивідуального, що поступово формувало передумови для емпіричних методів дослідження. У номіналізмі закладено основи для розвитку науки як дослідження конкретних, а не абстрактних об'єктів, що надихнуло філософів Нового часу розглядати природу з точки зору емпіричних даних, а не абстрактних понять.

Концептуалізм зберігав частину реалізму та номіналізму, пропонуючи бачення, в якому універсалії є продуктами людського розуму, що створює поняття для осмислення і систематизації реальності. Такий підхід визнавав об'єктивну основу у подібностях між речами, але вважав, що тільки людський розум здатен створювати концептуальні структури, що відображають ці подібності. Цей підхід до універсалій вплинув на подальші дослідження у сфері гносеології та психології, зосереджуючи увагу на тому, як людина формує знання і розуміє світ через абстракцію. Концептуалізм став підґрунтям для подальших досліджень когнітивних процесів та розвитку наукових теорій пізнання, підкреслюючи, що знання є активним процесом осмислення і структурування досвіду.

Висновок. Дискусії про природу універсалій не тільки вплинули на середньовічну думку, але й заклали основу для численних напрямів у подальшому розвитку філософії, науки та психології. Вони сприяли формуванню поглядів на онтологію, гносеологію та етику, що залишаються актуальними й донині, адже кожен із підходів до проблеми універсалій вносить цінний внесок у розуміння того, як ми бачимо, пізнаємо і осмислюємо світ навколо нас.

Список використаних джерел:

1. Головатий, М.Ф. Проблема універсалій у філософії середньовіччя та її вплив на сучасне розуміння онтології. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2021. № 1. С. 45–52.
2. Іваненко, О.В. Універсалії як фундаментальні поняття у середньовічній філософії: теоретичні підходи та інтерпретації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2022. № 15. С. 103–111.
3. Ковальчук, Л.С. Філософські диспути про універсалії та їх вплив на розвиток епістемології. Філософські обрії. 2020. № 2. С. 85–92.
4. Петров, І.А. Реалізм та номіналізм у контексті середньовічної філософії: проблематика універсалій. Проблеми філософії та культурології. 2023. № 3. С. 58–66.

*Глуха Вікторія, студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА-НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. У сучасному світі, незважаючи на значні досягнення в різних сферах життя, все частіше виникають питання щодо цінності людського життя та гідності. Швидкий розвиток технологій, глобалізація та соціальні зміни створюють нові виклики, які підривають традиційні уявлення про людину як про центр суспільства.

Метою даного дослідження є всебічний аналіз феномену людини як найвищої цінності суспільства.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати філософські та соціологічні концепції, які обґрунтовують людину як найвищу цінність суспільства;
- провести аналіз сучасних соціальних, політичних та економічних процесів, які впливають на цінність людини в суспільстві;
- визначити основні проблеми, пов'язані зі знеціненням людини у суспільстві як найвищої ланки.

Виклад матеріалу.

Однією з найбільших загадок Всесвіту є людина. І тому не випадково вона стає предметом глибоких філософських роздумів, жарких дискусій та суперечок. Визначаючи місце людини у цьому світі, ще у VI ст. до н. е. Лао-цзи говорив: «Є чотири великі сфери: Дорога, Небо, Земля і Людина. Людина займає серед сфер перше місце». Це унікальний феномен, зрозуміти та пізнати який зовсім не просто.

Найголовнішою і визначальною цінністю, початком будь-якої системи цінностей є людина, її життя та гідність, умови та сенс її існування. Всі інші цінності призначені для вдосконалення та збагачення життя людини, що сприяють одночасно і суспільному прогресу, та зростанню ступенів свободи. Людська особистість у системі цінностей повинна займати перше місце лише тому, що вона є осередком решти. На людині концентруються всі політичні, економічні, соціальні та культурні явища та процеси, від її діяльності створюється на землі все хороше і, на жаль, погане.

Людина не просто одна з цінностей, а цінність особлива, вона – творець матеріальних та духовних цінностей. Навіть не будучи справою рук людини, предмети природи є цінностями лише тому, що вони здатні задовольняти потреби людей. Ось чому людина та людське суспільство є фундаментом царства цінностей та становить вершину ціннісної ієрархії. Людина – вища, ні з чим не порівнянна цінність. При широкому, філософсько-соціологічному підході цінність окремої людини та цінність людства можуть до певних меж ототожнюватись.

Приналежність людини до двох світів (природного та соціального) пояснює широкий діапазон її потреб, інтересів, цінностей, поведінки, у межах якого вона переміщується від найнижчого до найвищого.

З одного боку, людина може демонструвати красиві та благородні вчинки та стосунки, думки і почуття, викликаючи шану та повагу, з іншого, навпаки, впасти низько, стаючи об'єктом загальної зневаги. Разом з тим, природа не створила розумнішої істоти, ніж людина. Саме розум контролює, аналізує, оцінює та приймає рішення. Саме він дозволяє усвідомити, що людина є найвищою цінністю на Землі.

Однак, навіть сьогодні ми стикаємося з викликами, які підривають ідею людини як найвищої цінності. Соціальна нерівність, дискримінація, війни, екологічні проблеми – все це свідчить про те, що ми ще не досягли ідеального суспільства, в якому кожна людина почувала б себе в безпеці і могла б реалізувати свій потенціал.

Чому ж так важливо визнавати людину найвищою цінністю? По-перше, це єдиний шлях до створення справедливого і гуманного суспільства. По-друге, це гарантує розвиток кожної особистості і дозволяє їй реалізувати свої таланти. По-третє, це єдина основа для міцних соціальних зв'язків і взаємоповаги між людьми.

Щоб зберегти і зміцнити ідею людини як найвищої цінності, необхідно постійно працювати над розвитком гуманістичних цінностей, захистом прав людини, сприянням сталому розвитку та міжнародному співробітництву. Кожен з нас може внести свій вклад у створення більш справедливого і гуманного світу, починаючи зі своїх власних дій і ставлення до інших людей.

Філософське осмислення людини як найвищої цінності суспільства неможливе без розуміння її духовної природи. Саме духовність, як особлива форма самовизначення людини у світі, дозволяє їй виходити за межі буденності, створювати нові смисли та цінності, формувати культурний простір. У цьому контексті важливо підкреслити, що людина є не просто носієм духовності, але й активним творцем духовного світу, який через свою діяльність здатний впливати на розвиток всього людства. Ця унікальна здатність до духовної творчості робить людину справді неповторною та безцінною для суспільства.

Варто також звернути увагу також на те, що цінність людини проявляється через її здатність до морального вибору та відповідальності. На відміну від інших живих істот, людина не просто існує в світі, а осмислює своє існування, робить свідомий вибір між добром і злом, бере на себе відповідальність за свої вчинки. Це створює особливий вимір людського буття, де кожна особистість постає як творець не лише свого життя, але й як співтворець загальнолюдської історії. У цьому сенсі кожна людина є унікальним втіленням загальнолюдських цінностей та ідеалів, що робить її найвищою цінністю суспільства.

Суть людини не охоплює всієї різноманітності та складності людської природи. Людина є живою системою, що представляє собою єдність природного і соціального, тілесного та духовного, вродженого та набутого протягом життя. Цілісність і унікальність особистості визначають різноманітні форми її існування: з одного боку, як існування будь-якого іншого природного об'єкта або істоти, з іншого боку, як частини соціального організму, а також, з третього боку, як духовної істоти, що має власний внутрішній духовний світ.

Лише врахування всіх цих характеристик і факторів дозволяє глибоко осягнути цілісність людської природи, її можливості та потенціал для формування і розвитку особистого життя. Це також допомагає зрозуміти, що людина – не просто мініатюрне відображення великого світу, а є його справжньою цінністю.

Висновок:

Отже, людина як найвища цінність суспільства є унікальним феноменом, що поєднує в собі природне і соціальне, тілесне і духовне, індивідуальне і загальнолюдське. Її особлива роль визначається здатністю бути творцем матеріальних та духовних цінностей, здійснювати моральний вибір та впливати на розвиток всього людства. Саме тому визнання людини найвищою цінністю є необхідною умовою для розбудови гуманного суспільства, де кожна особистість може реалізувати свій потенціал та зробити свій унікальний внесок у розвиток цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Коваль Т. О. Людина – найвища цінність суспільства / Т. О. Коваль ; наук. кер. А. В. Сакун // Наукові розробки молоді на сучасному етапі : тези доповідей XVI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів (27-28 квітня 2017 р., Київ). К. : КНУТД, 2017. - Т. 3 : Економіка інноваційної діяльності підприємств. - С. 545-546.
2. Людина у фокусі глобальних проблем сучасності / Е. Семенюк // Соціогуманітарні проблеми людини. 2008. № 3. С. 23-31.
3. Веніславський Ф. В. Принцип «людина - найвища соціальна цінність» - провідна ідея сучасного конституціоналізму й визначальний елемент конституційного ладу України / Ф. В. Веніславський // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. Харків, 2008. Вип. 99. С. 52–59.
4. Арутюнян Н. Людина - найвища соціальна цінність. Реалії сьогодення. Гендерні детермінанти вчинення насильства у сім'ї та правові основи протидії : Наук. доп. та повідомл. 2015. С. 5–8.

Голод Юлія, студентка групи МЕНМ-11

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Філософія в системі культури допомагає розкрити глибинний зміст культурних змін, критично оцінити сучасні тенденції та знайти шляхи гармонійного розвитку суспільства. Це також служить для інтеграції різних культурних підходів і допомагає людям глибше зрозуміти себе та світ навколо них. Але питання полягає в тому, як філософія впливає на культуру і як культура формує нові філософські ідеї та підходи до життя.

Мета. Дослідити суть та взаємодію між філософією та культурою. Зрозуміти, як філософські ідеї впливають на культурні процеси, формують цінності та світогляд, а також як культурні зміни, у свою чергу, стимулюють появу нових філософських підходів.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Дослідити історичний розвиток філософії в контексті культури
- Визначити основні філософські концепції
- Проаналізувати вплив сучасної культури на розвиток філософії
- Зрозуміти суть філософії в системі культури

Виклад матеріалу. Філософія в системі культури є системою знань про сутність, закономірності існування та розвиток людського культурно-філософського знання та філософські способи пізнання культури широкими масами людей [2, ст. 3].

Ще в стародавні часи давньогрецькі філософи задумувались про сутність культури в філософії, адже самого терміну «культура» не існувало. Тож, зауважимо, що у своєму етимологічному значенні це поняття бере початок в античності. Його можна віднайти в трактатах філософів та педагогів Стародавньої Греції та Риму.

Загалом, в античній свідомості розуміння культури ототожнюється з пайдеєю, тобто освіченістю. Так на думку Платона, пайдеї є керівництвом до зміни самої сутності людини. Відомий філософ М. Хайдеггер у цьому контексті уточнює, що «Пайдеїа означає перетворення всієї людини в значенні триваючого перенесення її з кола найближчих речей, з якими вона стикається, в іншу сферу, де сутність виявляється сама по собі». У середньовіччі термін «культ» вживався частіше, ніж «культура» і уособлював здатність людини реалізувати власний творчий потенціал в любові до Бога, в богоугодній діяльності. У сучасному розумінні поняття «культура» почало вживатися у XVII столітті, в працях німецького юриста та історіографа С.Пуфендорфа. Перше наукове визначення культури було здійснено англійським етнографом Е.Тейлором. «Культура в широкому сенсі складається у своєму цілому із знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства» [1].

В сучасному ж понятті культура є динамічною і постійно змінюється під впливом глобалізації, нових технологій і цифровізації. Більше не зосереджуючись лише на національних кордонах, ми активно взаємодіємо з іншими культурами та створюємо нові прояви від масової культури до субкультури. Філософське осмислення культури наближає до екзистенції людського буття – безпосереднього, унікально-особистісного переживання власного існування. Більш того, філософське осмислення людини неможливе поза філософським осмисленням культури. Воно дозволяє розкрити способи ставлення людини до світу, осмислити цінності, що притаманні людині, особливості її внутрішнього світу [3, ст. 149].

Кожна епоха в історії людства породжувала нові філософські ідеї, які відображали його потреби, виклики та соціальні процеси. Тому в умовах сучасного світу вже існує кілька фундаментальних філософських концепцій, які продовжують позитивно впливати на культурні системи. Розгляньмо декілька з них:

- Гуманізм, тобто зосередження на людині, підкреслюючи її гідність, права та здатність
- Екзистенціалізм, це про індивідуальну свободу людини та її відповідальність за власні вибори. У культурному контексті екзистенціалізм знайшов своє відображення у літературі, кіно та театрі, де досліджуються теми самотності, відчуження та пошуку сенсу в абсурдному світі.

- Постмодернізм, він відкидає ідею існування єдиної істини і підкреслює складність, фрагментарність і суб'єктивність культурного значення.

- Марксизм, як філософія розглядає культуру як частину надбудови, що утворює економічний базис суспільства. Тому він допомагає зрозуміти, як соціальні та економічні відносини визначають культурні явища.

- Структуралізм визначає, що всі культурні явища можна звести до певних прихованих структур, які керують людською поведінкою.

- Фемінізм, як філософія та соціальний рух піднімає питання про гендерну рівність, критикує патріархальні структури та сприяє перегляду традиційних ролей жінок і чоловіків у суспільстві.

- Екологічна філософія (Екофілософія), вона набирає актуальності у зв'язку з екологічними кризами та потребою в сталому розвитку, також розглядає взаємозв'язок між людиною та природою, наголошуючи на необхідності збереження довкілля і впровадження екологічно відповідальних практик у культурі.

Філософські ідеї формують культури та погляди на життя, пропонуючи людям нові способи розуміння себе, суспільства та світу. Вони визначають основні цінності, моральні орієнтири та ідеологічні принципи, які впливають на дії, переконання та взаємодію людей з іншими. Тож, філософія закладає основу для розуміння етичних норм і моральних стандартів, а це вже впливає на розвиток законодавства, освіти та соціальної політики, спрямованих на захист прав і свобод особистості. Також, ці філософські концепції пропонують людям можливість самостійно визначати своє місце у світі та нести відповідальність за свої рішення. Це відображено у творчості, літературі, культурних практиках, де пошук сенсу життя є центральною темою.

Висновки. Філософія є невід'ємною частиною культури, яка не тільки розуміє культурні процеси, але й активно впливає на культурний розвиток і допомагає суспільствам адаптуватися до нових реалій і викликів. Адже співвідношення філософії та культури складні, бо філософські ідеї впливають на формування культурних норм, світогляду, мистецтва, соціальних структур, і водночас культура стимулює розвиток нових філософських концепцій і відповідає на її виклики. Крім того, філософія служить засобом міжкультурного діалогу та допомагає подолати бар'єри між різними народами, традиціями та цінностями.

Список використаної літератури

1. Коцюрко Р. Філософія в системі культури // . URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/14818/2/Conf_2008v2_Kotsiurko_R-Filosofia_v_systemi_kultury_19.pdf

2. Мироненко П. В. Силабус: Філософія в системі культури. Чернівці, 2020. 32 с. URL: [https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6722/1/Філософія%20в%20системі%20культури%20\(Силабус\).pdf](https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6722/1/Філософія%20в%20системі%20культури%20(Силабус).pdf) (дата звернення: 05.10.2024).

3. Хрипко С.А. ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ. Філософські та культурологічні проблеми людства очима студентства: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. – Миколаїв: НУК, 2021. 315 с.

*Голубовська Діана, студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМАТИКА ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. В контексті філософії виникає питання про проблематичність людського буття . Які основні проблеми , ознаки , риси людського буття ? Це одне з ключових питань філософії , яке полягає в сутності людського існування його цінностей , життя та в пізнанні себе , що формували людську свідомість і аналізували сенс життя.

Мета. Провести комплексний аналіз проблематики людського буття та основної характеристики буття , досліджуючи її роль у філософії та її вплив на життя людини .

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. дослідити , як проблема людського буття вплинуло на життя людини .
2. проаналізувати її проблеми та ознаки людського буття
3. проаналізувати , як впливає людське буття на філософію

Виклад матеріалу. На думку філософів , ця проблематичність є від народження людини , яка має людський організм , проте не має своєї свідомості і навичок людської поведінки . Тому людські якості людина набуває природним шляхом . Проблематичність людського буття зумовлена тим , що людина може змінюватися і досить суттєво, людина завжди не дорівнює собі самій , а це означає , що людина може змінюватися і її розвиток є незавершеним .

Проблема людського буття розглядає існування людей , їхніх цінностей і цілей , які вони ставлять перед собою, і прагнуть їх дотримуватись , і досягати у певний період, і в умовах обмеженого часу. Основні проблеми людського буття поділяються на : сенс життя ; свободу і відповідальність ; смерть ; самотність і взаємодії з іншими людьми ; страждання і щастя; час ; віра і духовність. Проблема сенсу життя - це питання, який сенс людського існування , чи людина сама має визначати свої цілі та свою мету життя. Проблема свободи і відповідальності - це те що людина має

свободу вибору , але людина має розуміти , що за кожний свій вибір вона має нести відповідальність за свої рішення і наслідки. Проблема смерті – це усвідомлення людиною кінцевості життя і саме це давало людям усвідомлення і стимул для пошуку сенсу життя. Проблема самотності і взаємодії з іншими - люди прагнуть взаємодіяти з суспільством , кожна людина є унікальною і вона сама йде по своєму шляху і прагне підтримки від її близьких. Також проблема страждання і щастя – це людське життя переплетене з досвідом страждання, але саме через це людина шукає шляхи до щастя, гармонії та внутрішнього спокою. Проблема часу – людина має певний час який має стимулювати прагнення до ефективного використання своїх можливостей . Проблема віри і духовності – люди шукають вирішення проблем в релігії. Також віра людей , що вищі сили можуть допомогти у вирішенні їх проблем. Всі ці проблеми змушують переосмислити існування та значення свого життя .

Для багатьох філософських шкіл та мислителів людське буття , це є основа , яка поділяється на певні аспекти , які включали в себе : філософію абсурду , гуманізм ; етику ; психоаналіз; феноменологію ; антропоцентризм ;філософію екзистенціалізму .Філософія абсурду , допомагала людині знайти сенс у світі , хоч ми шукаємо відповіді на питання , які не мають остаточних рішень . Буття вплинуло на галузь гуманізму , гуманісти стверджували , що людина була творцем власної долі і вона має здатність , щоб реалізувати себе через знання . Також проблема буття пов'язана з питаннями етики , її моральні принципи , як ставитися до інших людей і речей .Психоаналіз , використовували в філософській психології у працях Фрейда та Юнга. Вони досліджували людську підсвідомість і вплив внутрішніх конфліктів на поведінку та самосвідомість. Феноменологія зосереджувалася на переживаннях людей . Вивчали питання людей і сприймання реальності і проблем .Антропоцентризм - - ставить людину в центр світогляду і зосереджувалися на людському благополуччі. Також значний вплив на людське буття мають події . Вони бувають різноманітними і по-різному впливають на особливості творення людини. Мислителі вважають , чим більше подій відбулося за термін життя із людиною, чим ці події були різноманітними, важливими, тим багатшим можна вважати таке життя. Основою буття є прагнення людей розвиватися , дізнаватися , щось нове та реалізовувати себе досягаючи висот. Використовуючи багато зусиль , навчання , боротьбу , досягаючи висот люди роблять себе щасливими .

Висновки. На мою думку , людина з різними проблемами буття , завжди має залишатися людиною . Протрібно вчитися жити і виносити для себе уроки з певних ситуацій та комунікувати з суспільством і допомагати іншим. Проте люди є різні і в різних ситуаціях діють по-різному , ці дії мають вирішальний вплив на ситуації , та показують людські якості .

Список використаних джерел:

1. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - 5-те видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ-2000». 2007. 506с.
2. Навчальний посібник / Надольний І.Ф., Бойченко І.В., Андрущенко В.П. та ін. К., 2001.287с.
3. Підручник . 2-ге вид., перероб. і доп. / За ред МЛ.Горлача,В.Г.Кременя /. Харків, 2001. 672с
4. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Х. : Право, 2013. 432 с.
5. Основи філософії: навч. посіб. / Л. О. Сандюк, С. П. Симоненко, О. В. Сулим, М. Ф. Шмиголь, Н. В. Щубелка, Ю. С. Юшкевич; [за ред. М. Ф. Шмиголя]. К.: Центр учбової літератури, 2017. 412 с.

*Гончаренко Максим студент гр. ПД-12
юридичного факультету ЗУНУ*

Ф. БЕКОН - ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження теми «Ф. Бекон – перший філософ нового часу» полягає в тому, що Франсіс Бекон заклав основи сучасної наукової методології та критичного мислення, що зробило його важливою постаттю в переході від середньовічної схоластики до раціонального підходу, характерного для Нового часу. Його ідеї про емпіризм, науковий метод і критику догматизму продовжують впливати на сучасну філософію, науку та методи пізнання. Дослідження його внеску дозволяє краще зрозуміти формування наукових підходів та культурно-інтелектуальну революцію, яка змінила світогляд західної цивілізації.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз філософських ідей Франсіса Бекона та їхнього впливу на становлення філософії Нового часу, а також вивчення його внеску у формування емпіричного методу і розвитку наукової методології.

Завдання дослідження:

- 1.Розглянути історичний контекст, у якому формувалась філософія Бекона, та його вплив на інтелектуальну атмосферу Нового часу.
- 2.Дослідити основні праці Бекона, такі як «Новий Органон», і їхнє значення для розвитку науки та філософії.
- 3.Визначити внесок Бекона у відмову від схоластичних методів мислення і перехід до раціональних методів пізнання.

Виклад матеріалу: Францис Бекон (1561-1626) жив у часи великих соціальних, політичних і культурних змін в Європі. Цей період, від кінця XV до початку XVII століття, характеризувався переходом від середньовічного

світогляду до нових ідей, що закладали основи сучасної науки та філософії. Бекон спостерігав за політичними конфліктами, такими як Реформація, які спонукали до переосмислення ролі церкви і науки у суспільстві.

В епоху наукової революції, що охоплювала XVI-XVII століття, вчені почали ставити під сумнів традиційні погляди на природу. Бекон закликав до відмови від авторитету минулого, акцентуючи на спостереженні і експерименті як основі пізнання. Ідеї гуманізму, популярні в цей час, також вплинули на його думку, адже він підкреслював цінність індивідуального досвіду. Ф. Бекон у процесі звертання до людини виходить за межі її фрагментарного бачення, акцентуючи важливість одночасного розгляду її позитивних та негативних аспектів. [1, 99с.] Бекон рішуче критикував схоластичну філософію, що базувалася на аристотелізмі, вважаючи її заважкою для істинного розуміння природи. Він пропонував нові методи дослідження, що ґрунтувалися на експериментах та спостереженнях. Для мислителя розум—єдиний шлях підкорити природу та розширити її владу над нею. Саме тому розум і свобода—взаємопов'язані категорії, адже свобода—це активне використання індивідом законів природи для своїх цілей. [2, 213с.] Як основоположник індуктивного методу, Бекон у своїй праці «Новий Органон» закликав до формування загальних принципів на основі конкретних явищ, що суттєво вплинуло на подальший розвиток науки і філософії.

Францис Бекон, один із основоположників сучасної науки, значно вплинув на розвиток філософії і науки через свої праці, зокрема «Новий Органон». У цій книзі він критикує схоластичний метод і пропонує індуктивний підхід до наукового дослідження, акцентуючи увагу на важливості експериментів і збору даних. Ф. Бекон, здійснив спробу класифікації досягнутого рівня знань, поклавши в основу особливості таких пізнавальних здібностей, як пам'ять, розум та уява. [3, 146с.]

Бекон виступає за систематизацію знань і інтеграцію різних дисциплін, закладаючи основи нової наукової методології. Його ідеї вплинули на таких вчених, як Ісаак Ньютон і Рене Декарт, і стали наріжним каменем для формування сучасного наукового методу. Таким чином, праці Бекона, зокрема «Новий Органон», відіграли ключову роль у переході до нової епохи наукових досліджень.

Францис Бекон зробив суттєвий внесок у відмову від схоластичних методів мислення, заклавши основи раціональних методів пізнання. Він критикував традиційну схоластичну філософію, яка спирався на авторитети і абстрактні міркування, за її недостатню ефективність у поясненні природних явищ.

Бекон також виступав за класифікацію знань і створення нових методологічних інструментів для науки, що допомогло перейти до раціональних методів пізнання, де знання базується на доказах і логічних висновках. Його ідеї стали основою для наукового методу, що дало поштовх розвитку науки у Новий час.

Висновок. Францис Бекон, як перший філософ Нового часу, справив значний вплив на формування сучасної філософії і науки. Його критику традиційних схоластичних підходів і акцент на емпіричному методі пізнання проклали шлях до раціонального мислення. У працях, таких як «Новий Органон», Бекон підкреслював важливість спостереження та експерименту, що стало основою для розвитку наукового методу. Його ідеї про індукцію і систематизацію знань не лише змінили підходи до дослідження природи, а й заклали основи для подальшого прогресу в науці. Таким чином, Бекон залишив глибокий слід в історії людської думки, відкривши нові горизонти для наукових досліджень і філософських роздумів.

Список використаної літератури:

1. Малівський А. М., та Швецова М.Б. «Френсіс Бекон: Антропологічна спрямованість «нового органону.» Редакційна колегія конференції. 2021. 96-101с.
2. Пилипишин П. «Індивідуалістична концепція у філософії права Френсіса Бекона.» Підприємництво, господарство і право 3. 2021. 212-215с
3. Шевчук С. Ф. «Френсіс Бекон як систематизатор науки.» Редакційна колегія конференції. 2021. 145-160с.

*Гончарук Денис студент гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження теми «Проблема людини в екзистенціалізмі» полягає у тому, що екзистенціалізм як філософська течія зосереджується на ключових питаннях людського існування, сенсу життя, свободи вибору та відповідальності. У сучасному суспільстві, де індивіди стикаються з відчуженням, екзистенційною тривогою та кризою ідентичності, ці питання стають особливо важливими.

Екзистенціалізм пропонує інструменти для розуміння того, як людина може знайти сенс у житті в умовах невизначеності та абсурду. У часи соціальних та політичних змін, глобалізації, нових викликів безпеки та екологічних проблем, індивідуальні питання свободи, вибору та відповідальності набувають нових вимірів.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз ключових аспектів людського існування в екзистенціалізмі, зокрема свободи, вибору, відповідальності та сенсу життя, а також їх вплив на формування особистості.

Для досягнення мети ставимо такі завдання :

- Проаналізувати основні поняття екзистенціалізму, такі як свобода, вибір, відповідальність, абсурд і сенс життя.
- Розкрити особливості екзистенціальної кризи та її вплив на людину.
- Дослідити підходи екзистенціалізму до подолання відчуження та екзистенційної тривоги.

Виклад матеріалу. Основними поняттями екзистенціалізму є свобода, вибір, відповідальність, абсурд і сенс життя. Свобода в екзистенціалізмі полягає в тому, що людина абсолютно вільна у своїх діях та рішеннях. Однак ця свобода пов'язана з важкою відповідальністю за наслідки власних виборів. Питанням поняття свобода особистості, задається кожна людина. [1, 24с.] Свобода є фундаментом існування людини, але водночас викликає тривогу, адже неможливо знайти чіткі орієнтири для прийняття рішень.

Вибір є постійним процесом, з яким стикається людина в умовах невизначеності. Від нього залежить не тільки життєвий шлях, але й сутність індивіда, що формується через його дії та рішення. Екзистенціалісти вважають, що саме через вибір людина створює себе.

Відповідальність в екзистенціалізмі індивідуальна: кожен несе відповідальність за свої вчинки перед собою і, за думкою Сартра, перед людством, оскільки вибір однієї людини впливає на загальне уявлення про природу людства. Відповідальність є неминучим наслідком свободи і є важливим екзистенційним тягарем. Питання цілісності людини набуває особливого значення у сучасному філософському, релігійному та біоетичному дискурсах. [2, 27с.]

Поняття абсурду в екзистенціалізмі розкриває конфлікт між прагненням людини знайти сенс у світі та реальністю, яка цього сенсу не дає. Камю стверджував, що життя не має об'єктивного сенсу, і абсурд виникає тоді, коли людина шукає порядок у хаосі буття.

Сенс життя, за екзистенціалістами, не дається ззовні, його кожен мусить створювати самостійно. Він формується через особистий досвід, вибір і відповідальність. Для екзистенціалістів важливо не стільки знайти об'єктивний сенс життя, скільки жити автентично, вірно власним цінностям і виборам, створюючи сенс для свого існування в абсурдному світі.

Екзистенціальна криза виникає тоді, коли людина починає сумніватися в сенсі свого існування, відчуває невпевненість у своїй ролі в світі та стикається з глибокими питаннями про свободу, відповідальність і власну смертність. Цей стан зазвичай супроводжується відчуттям тривоги, порожнечі та безглуздості, коли звичні орієнтири та цінності втрачають своє значення.

Однією з ключових характеристик екзистенціальної кризи є відчуження. Людина починає відчувати себе відокремленою від інших людей, суспільства та навіть власного життя. Вона стикається з абсурдністю існування, усвідомлюючи, що світ не пропонує об'єктивного сенсу або вищої мети. Це може призводити до стану внутрішнього конфлікту, коли індивід не може знайти гармонію між своїми прагненнями та реальністю.

Екзистенціалізм – це різновид філософської думки, яка експлікується в рамках людського життя і визначає становище в ньому людини, переглядаючи поняття свободи і смерті з погляду існування (екзистенції), при якій людина абстрагується від власної індивідуальності, осмислює буття поза своїм існуванням. [3, 103с.]

Вплив екзистенціальної кризи на людину може бути глибоким. Вона часто сприяє переосмисленню життя, що може призвести або до депресії і відчуженості, або до оновленого прагнення до самореалізації та пошуку власного сенсу. Для багатьох криза стає стимулом для особистісного розвитку, оскільки змушує людину взяти відповідальність за своє життя, зробити свідомий вибір і створити власні цінності.

Загалом, екзистенціальна криза є невід'ємною частиною людського досвіду, яка може мати як негативний, так і позитивний вплив. Вона підштовхує до глибокого осмислення буття і пошуку власного шляху в світі, хоча процес цього пошуку може бути болісним та тривалим.

Одним з ключових підходів є прийняття свободи і відповідальності. За Ж.-П. Сартром, людина приречена на свободу, оскільки вона завжди має вибір, навіть якщо це вибір не діяти. Приймаючи свою свободу, людина бере на себе відповідальність за свої рішення і за все, що відбувається в її житті. Це допомагає подолати відчуження, оскільки індивід починає діяти свідомо, усвідомлюючи, що саме його вибори створюють реальність.

Ще одним підходом є автентичність, тобто здатність жити відповідно до своїх власних цінностей і переконань, а не підкорятися суспільним нормам чи зовнішньому тиску. Мартін Гайдеггер наголошував на важливості життя, яке людина проживає як «своє», тобто не дозволяє іншим визначати її існування. Автентичність допомагає подолати відчуження від себе та світу, оскільки індивід знаходить сенс у власних діях і виборах.

Зіткнення з абсурдом і його прийняття також є важливим аспектом екзистенціалізму. Альбер Камю стверджував, що людина повинна прийняти абсурдність світу і неможливість знайти в ньому об'єктивний сенс. Проте це не означає відмову від пошуку сенсу, а навпаки — індивід має самостійно створити свій сенс, незважаючи на абсурд. Таке прийняття дає людині внутрішню силу та можливість зменшити тривогу, яка виникає від невідповідності між людським прагненням до порядку і хаотичною реальністю.

Висновок. Екзистенціалізм наголошує на тому, що людина є активним творцем свого буття і повинна самостійно знайти або створити сенс у світі, позбавленому об'єктивного значення. Проблема вибору стає центральною, адже свобода тісно пов'язана з відповідальністю за свої дії.

Екзистенціальна криза, яка часто виникає через усвідомлення абсурдності буття, стає важливим етапом у житті людини, змушуючи її переглянути свої цінності та орієнтири. Прийняття свободи, автентичність, а також здатність жити в умовах абсурду стають ключовими факторами подолання відчуження та екзистенційної тривоги. У кінцевому підсумку, екзистенціалізм допомагає людині усвідомити власну унікальність, прийняти свою свободу і відповідальність, а також знайти внутрішню гармонію в постійному процесі самовизначення та самореалізації.

Список використаної літератури:

1. Мельник В. Р., та Мельник Л. М. «Проблема людської свободи в екзистенціалізмі.» Актуальні питання розвитку аграрного та земельного права: національний і міжнародний вимір. 24-26с.

2. Васильєва І. В., Шевченко С. Л, та Нечушкіна О. В. «Питання духовного здоров'я людини та виклики сьогодення.» 2020. Електронний ресурс : https://scholar.google.com.ua/scholar?as_ylo=2020&q=ПРОБЛЕМА+ЛЮДИНИ+В+ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМІ&hl=uk&as_sdt=0,5#d=gs_qabs&t=1728471966929&u=%23p%3DpIfuc2vIOMQJ.

3. Семенов І. С. Свобода або смерть, як екзистенційна проблема в умовах воєнного часу. Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства : матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності. 2023. 102-104с.

*Гудз Марія, студентка гр. НБ-11,
Юридичного факультету ЗУНУ*

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)

Постанова проблеми. Виникає в розгляді взаємозв'язку між особистістю філософа та його філософськими ідеями, а також у з'ясуванні, чи є філософія лише інтелектуальною дисципліною або ж має бути спосіб життя, що змінює поведінку та етику самого філософа. У цій темі поставити питання, чи здатен філософ об'єктивно шукати істину, залишаючись відокремленим від свого особистого досвіду, чи його думки та концепції неминуче відображають індивідуальні риси характеру, життєвий шлях і ети.

Мета. Дослідити, як особистість, життєвий досвід і моральні переконання філософа впливають на його філософські ідеї, а також з'ясувати, чи має філософія бути виключно теоретичною дисципліною, чи також способом життя, що відображається у поведінці та етиці самого філософа.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Проаналізувати концепції філософів, які розглядають зв'язок між особистістю мислителя та його ідеями
- Дослідити приклади філософів, чиї філософські концепції були тісно пов'язані з їх життєвим досвідом і характером.

Виклад матеріалу. Філософія, як пошук знання, істини і сенсу життя, завжди тісно пов'язана з особистістю мислителя. Саме особистий досвід, переживання та емоції філософа формують його філософські погляди, впливаючи на етичні, моральні та світоглядні аспекти його теорій. У цьому контексті важливо вивчити, як філософія може стати способом життя, що визначає поведінку, цінності і спосіб сприйняття світу філософа.

Особистість філософа є важливим чинником, який впливає на формування його філософських ідей. Вона включає в себе риси характеру, психологічні особливості, життєвий досвід і культурний контекст. Наприклад, філософи, які пережили глибокі особисті кризи або соціальні катаклізми, можуть мати більш реалістичний погляд на людське існування і етику.

Сократ, як один з перших захисників раціонального мислення, не лише викладав свої ідеї, але й жив за ними, що робило його філософію практичною і доступною для оточуючих. Своєю особистістю він намагався показати, що філософія не є абстрактною теорією, а має реальний вплив на життя людини.

Філософія може бути сприйнята як спосіб життя, де ідеї стають не лише теоретичними конструкціями, але й практичними керівництвами. Класичний стоїцизм — яскравий приклад цього підходу. Стоїки, такі як Сенека, пропонували конкретні методи для досягнення внутрішнього спокою, що включали контролювання емоцій, розвиток самодисципліни та акцент на прийнятті долі. Для них філософія була не лише навчанням, а радше практикою, що допомагає жити у злагоді з самим собою і світом.

Екзистенціалізм також підкреслює ідею про те, що філософія — це спосіб існування, а не просто теорія. Сартр вважав, що кожна людина несе відповідальність за свої дії і вибір, що підкреслює важливість особистого досвіду у формуванні сенсу життя. Ця концепція спонукає людей активно формувати своє життя, враховуючи особисті цінності та переконання.

Особистісні якості філософа, такі як темперамент, моральні принципи та життєвий досвід, формують його філософські концепції. Наприклад, Фрідріх Ніцше, чий досвід боротьби з хворобою і депресією, відобразився у його працях. Він розглядав страждання як важливу складову життя, що може слугувати джерелом сили і креативності. Його концепція «надлюдина» відображає прагнення до саморозвитку і виходу за межі традиційних цінностей.

Порівняння філософів різних епох показує, як особистість може формувати філософські ідеї. Наприклад, філософи Ренесансу, такі як Мішель де Монтень, акцентували увагу на особистому досвіді і самоусвідомленні, що стало основою для розвитку гуманістичної філософії.

Етичні погляди філософа часто є відображенням його особистих цінностей та переконань. Іммануїл Кант, з його концепцією категоричного імперативу, акцентує на раціональності та обов'язку, що є результатом його філософських пошуків та особистих переконань. Кант вважав, що моральність повинна бути універсальною, і кожна людина повинна слідувати етичним принципам, що ґрунтуються на розумі. У той же час, філософи, такі як Мартін Лютер Кінг, спиралися на свої особисті переживання у боротьбі за права людини. У сучасному світі концепція філософії як способу життя продовжує розвиватися, з'являються нові підходи до розуміння цієї зв'язки. Сучасні філософи, такі як Ален де Боттон, підкреслюють важливість філософії у повсякденному житті, пропонуючи практичні поради для подолання життєвих труднощів і досягнення щастя.

Філософи постмодернізму також підкреслюють, що філософія повинна реагувати на сучасні соціальні та культурні зміни, і це вимагає адаптації традиційних концепцій до нових умов. Наприклад, дослідження питань ідентичності, гендеру та екології демонструють, як особистість і культурний контекст формують філософські ідеї.

Висновок. У підсумку, дослідження особистості філософа та її зв'язку з філософією як образом життя відкриває нові горизонти для розуміння філософської діяльності. Філософія не є абстрактною дисципліною, відірваною від реальності; вона активно взаємодіє з особистим досвідом, моральними переконаннями та життєвими обставинами мислителя. Саме ці аспекти формують унікальний стиль мислення та підходи до пошуку істини, вчать нас, що кожна філософська ідея є результатом не лише теоретичних міркувань, але й глибоких особистісних переживань.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. Київ. 1996.
2. Ильенков Е. В. Навчальний посібник для студентів. Львів. 1997.
3. Де Боттон, А. (2016). Філософія як спосіб життя: Вчимося в філософів про щастя людини. Київ
4. Багно, К. Філософія життя: Традиції та сучасність. Київ: Видавництво Либідь. 2010

Demchyshyn Victoria student of MENM-11

MAN IN SEARCH OF THE MEANING OF LIFE AND HIS OWN LIFE

Formulation of the problem: In today's world, where the rapid development of technology, social and economic processes poses new challenges and dilemmas for people. Human beings have always sought the meaning of their existence as the basis of inner harmony and psychological health. This problem becomes more acute in the context of crisis phenomena such as pandemics, wars and environmental disasters, which undermine the sense of stability and confidence in the future. People are beginning to reflect on their true mission and role in the world, stimulating the development of humanitarian research and psychological practices aimed at supporting personal development and the search for life values.

Goal: The study of the meaning of life in modern conditions, the analysis of philosophical approaches to this topic, and the factors influencing the formation of values and guidelines in life decisions.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Analyze the concept of the meaning of life and its aspects
- Explore philosophical approaches to understanding and meaning of life
- Identify the main practical methods of cognition

Presentation of the material. The doctrine of existence is called 'ontology' (from the Greek *ontos* - being and *logos* - doctrine). The term was coined in the seventeenth century by the German philosopher Rudolf Hocklenius (1547-1628). Ontology is a separate branch of philosophical knowledge, the essence of which is the analysis of the relations, connections and interactions between categories and concepts such as 'man', 'world', 'being', 'matter', 'consciousness', 'space', 'time', 'movement', etc. Since ancient times, philosophers have had different views on the meaning of life. Ancient Greek thinkers such as Plato and Aristotle believed that happiness and love were the ultimate goals of life. For Plato, the meaning of life was to achieve the ideal of goodness and know the truth through self-improvement, while for Aristotle, happiness came through the realisation of inner potential and virtue.

According to Viktor Frankl, the search for the meaning of existence is «the driving force of human life, not a 'secondary rationalisation' of instinctive drives. It is a unique meaning that must be found by the individual, and only then will it acquire a significance that satisfies the human will for meaning». [2].

The meaning of life is individual for each person, and it is in the search for it that a person finds true freedom, the ability to influence his or her life and choose the direction of his or her development. It is important that this meaning can change throughout life, reflecting personal growth and adaptation to new life challenges. In this context, the search for meaning becomes a source of motivation, energy and inspiration, helping people to overcome difficulties and find harmony within themselves and the world around them. Philosophy has long been concerned with the meaning of life. Love, knowledge and aesthetics are key philosophical elements that can be interpreted in different ways depending on the philosophical tradition and concepts. [1, c. 82].

Self-knowledge is a multifaceted and lengthy process that encompasses these three categories of the meaning of being. Love in the aspect of the Meaning of Being can be seen as a source of strength in the search for the Self, as it can radically change a person's world view, behaviour and life. Love is a force that can unite people, form communities, encourage selfless actions and open new horizons of existence. Knowledge itself is a way of self-knowledge, for from the moment of existence, man seeks to understand not only the world around him, but also himself, his place in it and his purpose through the prism of self-analysis of his thoughts, desires, feelings and values. Aesthetics is the science and philosophy of beauty, harmony, art and the perception of beauty. It encompasses both subjective perception and objective standards of beauty that affect our perception of the world and influence our perception of art, nature, relationships and even life itself, thus helping us to find meaning in creativity, nature and art, giving a new level of meaning to existence.

In his book «Motivation and Personality» (1954), Abraham Maslow drew attention to the hierarchy of needs and the process of self-actualisation, which helps to better understand the process of self-awareness and self-development: The first step to self-knowledge is to examine one's thoughts, i.e. to recognise them without interference or modification, and to realise the roots of these thoughts and their impact on everyday life. The second step is understanding emotions. Recognising and accepting feelings, even if they are difficult and uncomfortable. It is also necessary to understand the relationship between thoughts and emotions and how they interact. The third stage is the study of motivation, identifying the internal motivations that influence our decisions and actions, and recognising how these motivations shape behaviour and goal achievement. The fourth stage is behavioural analysis, the assessment of our own behavioural patterns and their consequences. Here it is important to develop self-regulation, the ability to manage your behaviour based on a deeper understanding of yourself.

Conclusion. The search for meaning is a fundamental aspect of human existence. At different stages of life, people face questions about their purpose, goals and the meaning of their existence, leading to reflection and deep self-awareness. It can be directed both towards personal growth through self-awareness, spirituality and creativity, and towards interaction with other people, society and the world at large. Self-awareness as a means of self-understanding is the key to understanding one's purpose in life, to achieving inner harmony, to becoming an independent person capable of making informed decisions and taking responsibility for one's life, and to developing one's personality. This process of self-knowledge and the search for the meaning of existence not only contributes to personal growth, but also forms the basis for the ethical and spiritual maturation of a person.

Self-awareness allows a person to recognise their true desires and values, and to avoid external pressures and imposed standards. This awareness contributes to the formation of strong beliefs that serve as a guide in solving life's problems and helps to achieve a balance between the inner world and external circumstances. The search for the meaning of existence is therefore an ongoing process that allows a person to live more consciously, responsibly and fully, constantly updating, improving and deepening their understanding of themselves and the world around them.

List of references

Bilousova K. O. PHILOSOPHICAL ELEMENTS OF THE MEANING OF BEING: LOVE, KNOWLEDGE, AESTHETICS. Perspectives. Socio-political journal. 2024. No. 2. P. 82–87. URL: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.2.10> (date of access: 18.10.2024).

Frankl V. E. Man's Search for Meaning The Classic Tribute to Hope from the Holocaust. Rider & Co, 2001. 160 p.

Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2018. 432 с.

Denys Yuliia, student MVSK-11

THE MAIN PROBLEMS OF MODERN PHILOSOPHY AND METHODOLOGY OF SCIENCE

Formulation of the problem: The problem of the work consists in the analysis of the main challenges of modern philosophy and methodology of science. In particular, this includes questions about the nature of truth in science, critical consideration of methods of scientific knowledge, ethical problems arising from the application of scientific discoveries, and an interdisciplinary approach to solving global problems. The central issue is the interaction of science, ethics and society, as well as the role of philosophy in shaping the limits of the application of scientific knowledge.

Goal: The purpose of this study is to analyze the main problems of modern philosophy of science and the methodology of science, as well as to outline their influence on modern scientific practice.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- To analyze the evolution of the main problems of the philosophy of science from the classical era to the present.
- Analyze and evaluate the role of methodological research in the science of philosophy

Presentation of the material. Modern philosophy and methodology of science are engaged in the study of the nature of scientific knowledge, the processes of its development and evaluation criteria. Science plays a key role in shaping the modern worldview and technological progress, but at the same time faces a number of problems associated with the knowledge of reality, ethics, and interaction with other forms of knowledge.

1. The philosophy of science is a dynamic field of thought, which since its inception is constantly evolving with the development of science and society. Since antiquity, the main problems of the philosophy of science have undergone significant changes, from the search for universal truths to understanding the nature of scientific knowledge, methodology and limits of human knowledge.

The Classical era was characterized by a deep desire to understand the universe's fundamental principles. Thinkers like Plato and Aristotle explored the nature of being. Plato viewed the real world as a reflection of higher ideas, while Aristotle emphasized concrete experience and cause-and-effect analysis. These idealistic and empirical approaches laid the groundwork for ongoing philosophical discussions about knowledge. A key question of the era was whether truth could be known through reason or experience. This period also saw the development of early scientific methods, including Aristotelian logic and observational techniques. During the Middle Ages, the philosophy of science transformed significantly due to religious influence. Science and philosophy were intertwined with theological concepts. Thinkers like Thomas Aquinas aimed to reconcile scientific knowledge with religious belief, raising the question of whether the mind could explain God's creation and how faith and science coexist. Despite the limitations of medieval thought, this era marked a period of increasing consistency in scientific understanding, with a focus on harmonizing knowledge with faith while still pursuing the study of nature. The 17th century marked a turning point for science and philosophy, driven by the discoveries of Copernicus, Galileo, and Newton. This era prompted a reassessment of humanity's understanding of the world, with the central question being how to establish scientific knowledge through objective research methods. Philosophers like Descartes emphasized rationalism, while Bacon championed an empirical approach rooted in observation and experimentation. This period saw the formation of the scientific method, integrating induction (based on experience) and deduction (based on logical reasoning), with a focus on seeking truth through rational and empirical means. The 20th century was marked by significant revolutions in the understanding of science. Thomas Kuhn, in «The Structure of Scientific Revolutions,» argued that scientific progress occurs through paradigm shifts rather than linear accumulation of knowledge, necessitating radical changes in approaches. This period also saw the emergence of Karl Popper's critical rationalism, emphasizing falsification: a scientific theory must be refutable, addressing the limitations of positivism. Additionally, postmodernism critiqued science as a tool of power and social control, raising questions about its objectivity and the influence of social and historical contexts. In the 21st century, the philosophy of science encounters new challenges due to the impact of information technology, artificial intelligence, and big data on scientific research. Interdisciplinarity has become fundamental, as complex global issues require knowledge integration across various fields. Ethical concerns are also prominent, particularly regarding artificial intelligence and genetic technologies, raising debates about the ethical boundaries of research. Furthermore, the issue of result replication has gained importance, with questions about reproducibility leading to scrutiny of research methods and criticism of scientific standards.

2. The methodology of science is one of the key branches of philosophy that studies the principles, methods and procedures of scientific research. It defines not only the ways of achieving scientific knowledge, but also outlines what exactly can be considered scientific knowledge. Methodological research plays an extremely important role in science, as it creates the basis for the development of effective approaches to the knowledge of the world. Analyzing the role of methodology, it is worth considering its influence on the various stages of the development of science and assessing its significance for modern research.

Methodology has played a crucial role in the formation of science. In ancient Greece, Plato and Aristotle established foundational methods of analysis and knowledge-Plato emphasized abstract ideas, while Aristotle focused on empirical observations and logic. During the 17th-century scientific revolution, Francis Bacon and René Descartes introduced inductive and deductive methods, respectively, providing science with new momentum and facilitating its separation from philosophy. In the 19th century, positivism, developed by Auguste Comte, marked a significant methodological shift, emphasizing empirical observations and experiments while rejecting metaphysics, which influenced natural sciences. In the 20th century, Thomas Kuhn introduced the concept of paradigm shifts, arguing that scientific methods evolve alongside these shifts. Each scientific revolution alters worldviews and establishes new methodological standards, highlighting the nonlinear nature of scientific development. Falsification, introduced by Karl Popper, is a crucial methodological principle in science. Popper argued that a scientific theory must be constructed to allow for potential refutation. Theories that cannot be tested lose their scientific legitimacy. As a response to positivism, falsification has become a key criterion in fields like physics, chemistry, and biology, where experimental confirmation or refutation of hypotheses underpins scientific research. Modern scientific challenges require new methodological approaches due to their complexity. Interdisciplinary research is essential for addressing issues like global warming and genetic

technologies, integrating knowledge from various fields while ensuring scientific rigor. The systems approach analyzes complex systems holistically, considering interactions among components. Ethical aspects have also gained importance, especially regarding technologies like artificial intelligence and genetic engineering, focusing on the societal impacts of discoveries, transparency, reproducibility, and fair use of knowledge.

Conclusion. The problems of modern philosophy and methodology of science include understanding the nature of truth, developing methods of scientific knowledge and their impact on society, as well as solving ethical challenges arising in connection with the application of scientific discoveries. The philosophy of science helps to understand how scientific knowledge affects human life, and indicates the need for responsible use of scientific achievements.

List of references

1. Ryzhak L. Philosophy: a textbook. Lviv: LNU named after Iv. Franka, 2013. 649 p.
2. Petrushenko V. L. Philosophy: short. education words: terms and concepts. Lviv: Magnolia 2006, 2009. 148 p.
3. Mark M. Scientific philosophy. Canada: «Marko», 2000. 88 p.

*Дериш Анастасія, студентка гр. ПД-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)

Постановка проблеми. У сучасному світі філософія часто сприймається як абстрактна наука, віддалена від повсякденного життя. Однак, філософія може бути не лише теоретичним дослідженням, а й важливим інструментом для осмислення особистісних, соціальних і етичних питань. У цьому контексті виникає потреба розглянути філософію як образ життя, що спонукає до практичного впровадження філософських ідей у повсякденність.

Метою даної роботи є аналіз особистості філософа як носія філософської думки, який реалізує свою філософію через стиль життя, практичні дії та етичні норми.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати основні філософські концепції, які пропонують різні філософи у контексті їхнього способу життя;
- розглянути приклади з біографій відомих філософів, які ілюструють зв'язок між філософськими ідеями та їхньою практичною реалізацією.

Виклад матеріалу. Філософія як образ життя представляє собою підхід, у якому філософські ідеї не лише вивчаються, а й активно впроваджуються в повсякденність. Цей підхід наголошує на важливості інтеграції теорії і практики, що дає змогу людині не лише розуміти світ, а й ефективно взаємодіяти з ним. Зазвичай, філософи, розробляючи свої концепції, виходять за межі абстрактного мислення, перетворюючи свої ідеї на стиль життя, який відображає їхні цінності та переконання.

Наприклад, стоїцизм, як одна з найвпливовіших філософських шкіл, розглядає внутрішній спокій і стійкість як ключові складові щасливого життя. Стоїки, серед яких виділяються такі філософи, як Сенека і Марк Аврелій, вважають, що людині слід зосереджуватися на тому, що вона може контролювати, і приймати те, що виходить за межі її впливу. Це веде до розвитку самоконтролю і внутрішньої сили, необхідних для подолання життєвих труднощів [1, с. 80].

Сенека, наприклад, жив у складний час, коли політичні інтриги і корупція були звичайним явищем у Римі. Незважаючи на свої обставини — вигнання і особисті втрати — він продовжував втілювати свої філософські переконання у повсякденному житті. Сенека писав про важливість емоційної стійкості, підкреслюючи, що справжнє щастя полягає не в зовнішніх обставинах, а в нашій внутрішній реакції на них [3, с. 110]. Його листи і есе містять численні приклади того, як він застосовував стоїчні принципи, намагаючись залишатися спокійним у важких ситуаціях. Ця здатність до емоційної регуляції стала основою його філософського підходу, що доводить, як особистий досвід може впливати на розвиток філософських ідей.

Марк Аврелій, ще один видатний представник стоїцизму, у своїх «Роздумах» демонструє, як філософія може служити керівництвом у складних обставинах. Як імператор, він стикався з численними викликами, включаючи війни та епідемії. У своїй щоденній практиці він намагався втілити стоїчні ідеї, такі як прийняття неминучого і фокусування на добродійності. Він писав про важливість контролю над своїми думками і реакціями, що є центральним елементом стоїчної філософії. Ця здатність підтримувати внутрішній спокій навіть у буремні часи свідчить про глибоке розуміння того, що філософія може слугувати основою для формування характеру і життєвих цінностей [2, с. 73].

Іншим яскравим прикладом є Сократ, чия філософія спрямовувалася на пізнання себе та моральне вдосконалення. Сократ не лише проповідував ідеї, а й активно жив їх, ставлячи під сумнів поширені думки та цінності своєї епохи. Він вірив у важливість діалогу і саморозуміння, використовуючи метод запитань, щоб допомогти іншим усвідомити свої власні переконання. Цей підхід став основою його життя, внаслідок чого він

згодом був страчений за свої переконання. Його готовність відстоювати правду та цінності, навіть ціною власного життя, демонструє, як філософія може стати не лише теоретичним знанням, а й практичним дороговказом у житті.

Кант, у свою чергу, розглядав мораль як основний аспект філософії, пропонуючи категоричний імператив як принцип, за яким слід діяти. Його вчення не лише вплинуло на етичні теорії, а й стало основою його особистого життя, де він дотримувався строгих принципів у всіх аспектах. Кант дотримувався режиму та дисципліни, що відображало його переконання в необхідності моральних зобов'язань. Це доводить, що філософія може слугувати основою для формування характеру і способу життя [4, с. 68].

Також слід згадати Ніцше, чия філософія волі і самостійності відкрила нові горизонти в розумінні особистості. Ніцше закликав до відкидання традиційних цінностей та створення нових шляхів мислення, вважаючи, що індивід має бути творцем власної ідентичності. Його концепція «смерті Бога» стала символом нового етапу у філософії, що вимагала від людини особистісної відповідальності за свої вчинки та вибір [3, с. 45]. Прикладом його практичної реалізації філософії є його спосіб життя, який характеризувався пошуками сенсу та автентичності в умовах суспільних обмежень.

Таким чином, філософія це не лише теоретичні конструкції, а й практичний інструмент, що впливає на спосіб життя. Від Сократа до Ніцше, кожен філософ ілюструє, як філософські концепції можуть бути втілені у реальності, надаючи життєвий напрямок, моральні орієнтири і способи саморозвитку. Це підкреслює важливість філософії в нашому повсякденному житті і її здатність формувати не лише наші думки, але й дії.

Висновки. Можна стверджувати, що особистість філософа є невід'ємною частиною філософської традиції, яка відображає глибокий зв'язок між теоретичними концепціями і практичними аспектами життя. Філософія, як образ життя, вчить нас не лише розуміти світ навколо, а й активно взаємодіяти з ним, реалізуючи свої ідеї через повсякденні вчинки і рішення. Історія філософії демонструє, що кожен великий філософ, від Сократа до Ніцше, не лише формулював важливі ідеї, але й втілював їх у своєму житті.

Тому, особистість філософа — це не лише носій ідей, а й активний учасник філософського діалогу, що демонструє, як філософія може бути практичною, зосередженою на моральному зростанні та самопізнанні. Філософія як образ життя запрошує нас до глибшого осмислення своїх цінностей і способу життя, закликаючи діяти відповідно до власних переконань і прагнень. Цей процес самопізнання та самовдосконалення залишається актуальним і в сучасному світі, що свідчить про безсмертність філософських ідей у формуванні нашої ідентичності та життєвих орієнтирів.

Список використаних джерел:

1. Ермоленко А. М. Філософія розуму Іммануїла Канта і виклики сучасного суспільства: до 300-річчя з дня народження мислителя. *Visnik Nacional noi akademii nauk Ukraini*. 2024. № 6. С. 75–88.
2. Кіт Н., Множинська Р., Дятлова І. Філософія міжкультурного діалогу та глобалізації, розуміння впливу глобалізації на сучасний світ. *Grani*. 2024. Т. 27, № 1. С. 71–78.
3. Малівський А. М. Філософія і культура в антропологічних вимірах сучасності. Дніпро, Україна : Ukrainian State University of Science and Technologies, 2024. 143 с.
4. Сідоркіна О. Особистість в умовах сучасних викликів (комунікативний аспект). *Proceedings of the National Aviation University Series Philosophy Cultural*. 2024. Т. 39, № 1. С. 65–69.

*Дециньська Соломія, студентка гр. ПР-13
юридичного факультету ЗУНУ*

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження сучасної академічної філософії зумовлена необхідністю осмислення нових викликів, що постають перед суспільством, таких як технологічний прогрес, екологічна криза та соціальні конфлікти. Філософія сприяє розвитку критичного мислення та міждисциплінарних підходів, що важливо для інтеграції знань з різних галузей. Вона відіграє ключову роль у формуванні освітніх програм і публічних дискусій, допомагаючи знайти рішення для актуальних проблем сучасності.

Мета дослідження. Мета дослідження сучасної академічної філософії полягає в аналізі її ролі та значення в умовах сучасних викликів, визначенні основних тенденцій розвитку філософської думки та оцінці її впливу на суспільство і науку.

Завдання дослідження.

1. Вивчити основні напрямки та течії сучасної філософії, які впливають на її розвиток у XXI столітті.
2. Аналіз впливу філософії на соціальні, політичні та етичні аспекти сучасного життя.
3. Дослідити вплив технологій на філософські роздуми та нові питання, що виникають у зв'язку з технологічним прогресом.

Виклад матеріалу. Основні напрямки та течії сучасної філософії, які впливають на її розвиток у XXI столітті, можна розглянути в кількох аспектах. Академічна філософія у поліфонії виявів у культурі здатна актуалізувати концептуальну інноваційну думку в науковій спільноті, сприяти гуманістичній консолідації вчених і суспільства, що вкрай важливо для розвитку цивілізаційної суб'єктності нашої країни. [1, 60с.] Аналітична філософія продовжує домінувати в англосовітських країнах, фокусуючись на логічному аналізі мови, проблемах знання та етики, а також на філософії розуму. Континентальна філософія охоплює різні течії, такі як екзистенціалізм, феноменологія, герменевтика та постструктуралізм, які акцентують увагу на людському досвіді, культурі та ідентичності.

Постмодернізм, хоча й має корені в другій половині XX століття, продовжує впливати на філософські дискусії XXI століття, зокрема щодо ідентичності, правди та влади. Екологічна філософія, у відповідь на глобальні екологічні проблеми, досліджує етичні, соціальні та політичні питання, пов'язані з навколишнім середовищем.

Філософія технології, з розвитком нових технологій, таких як штучний інтелект і біотехнології, ставить нові філософські питання про їхній вплив на суспільство, етику та людську ідентичність. Феміністська філософія продовжує викликати дискусії щодо гендеру, сексуальності та соціальної справедливості, аналізуючи історичні та культурні контексти.

Космополітична філософія акцентує увагу на глобалізації та міжкультурному діалозі, пропонуючи нові концепції громадянства та соціальної справедливості в глобальному світі. Ці напрямки відображають різноманітність філософських підходів у XXI столітті, кожен з яких прагне відповісти на актуальні виклики сучасності. Функціонування філософських ідей створює філософсько-світоглядний ґрунт тієї культури, що об'єднує людей і формує її народ. [2, 39с.]

Філософія суттєво впливає на соціальні, політичні та етичні аспекти сучасного життя. У соціальному контексті феміністська філософія бореться за права жінок і висвітлює гендерну нерівність, тоді як екологічна філософія акцентує важливість сталого розвитку та охорони навколишнього середовища.

Політичні теорії, такі як концепції справедливості Джона Роулза, формують уявлення про рівність можливостей і розподіл ресурсів. Вивчення влади у філософії, зокрема у працях Мішеля Фуко, допомагає розуміти механізми соціального контролю.

Етичні питання, пов'язані з новими технологіями, такими як штучний інтелект, потребують розгляду біоетичних норм і моральних дилем. Загалом, філософія сприяє критичному осмисленню сучасних викликів, формуючи основи для прогресу в суспільстві. Філософія існує як любов до мудрості. Саме така її форма є первинною.[3, 99с.] Вплив технологій на філософські роздуми і мудрість є суттєвим, оскільки нові технологічні досягнення постійно ставлять нові питання та виклики.

Технології також змінили наше сприйняття приватності та ідентичності. Соціальні мережі та цифрові платформи піднімають питання про контроль над особистими даними, вплив на самоідентифікацію та взаємодію в суспільстві, що викликає філософські дебати про природу приватності та її значення у сучасному світі.

Технологічний прогрес ставить під сумнів традиційні концепції людської природи та свідомості. Проблеми, пов'язані з кібернетичними імплантами, віртуальною реальністю та можливістю перенесення свідомості, піднімають питання про те, що означає бути людиною і які межі між людиною та машиною.

Крім того, технології сприяють розвитку нових форм комунікації, які впливають на філософію мови та комунікації. Зростання дезінформації та фейкових новин ставить питання про істину, знання і довіру в інформаційну епоху.

Висновок. Сучасна академічна філософія є динамічною і різноманітною дисципліною, яка адаптується до соціальних, політичних та технологічних змін. Вона інтегрує різні традиції, такі як аналітична та континентальна філософія, і зосереджується на актуальних питаннях етики, політики, технологій та ідентичності.

Академічна філософія сприяє критичному мисленню та обговоренню важливих проблем, які впливають на наше життя, формуючи суспільні цінності і сприяючи розвитку свідомого суспільства. Таким чином, вона залишається важливим інструментом для осмислення сучасних викликів.

Список використаної літератури:

1. Хамітов Н. В. «Академічна філософія як наука і мистецтво.» Вісник НАН України. 2022. 59-73с.
2. Мовчан Н. «Академічна сучасна філософія в Україні.» Міністерство освіти і науки України Національний Технічний університет «Харківський політехнічний інститут». 2019. 39с.
3. Манойло Н. «Академічна філософія під час війни.» Вісник Львівського університету. 2022. 98-103с.

Dykusar Tymofii student of MEVMB-11

BEING OF THE WORLD AND MAN

Formulation of the problem: The being of the world and the human being is a key topic in philosophical studies, as it relates not only to the existence of the universe but also to the nature of human existence. The question lies in how we understand the world we live in and what role humans play within its structure. Philosophers across eras have sought to answer questions such as: What is being? How does the world exist, and how does humanity exist within it? This question is relevant in all historical contexts because it helps to understand not only the fundamental principles of the universe but also the meaning of human existence.

Considering this, the being of the world and the human being can be interpreted as two interconnected aspects: the world serves as the general foundation of reality, while human existence is its conscious reflection and creative component. Philosophical reflection on being is significant for ethics, politics, science, and religion, as it defines how we perceive our place in the world and how we interact with it.

Goal. To conduct a comprehensive analysis of the being of the world and the human being, focusing on philosophical concepts that define their interrelation, and to explore how different worldviews influence interpretations of this issue. To achieve this goal, we set the following tasks:

- Analyze historical concepts of the being of the world;
- Investigate the nature and characteristics of human existence;
- Examine the role of consciousness in the relationship between humanity and the world;
- Study the influence of religious and scientific perspectives on understanding the being of the world and humanity;
- Assess how contemporary philosophical theories interpret the being of the world and humanity.

Presentation of the material.

1. Ontology of the Being of the World Being as a general category is the subject of ontology—the branch of philosophy that studies existence as such. In classical philosophy, being was often understood as a static and absolute category, independent of consciousness and human experience. Plato, for instance, believed that true being lies in the world of ideas, which are eternal and unchanging. The real world, according to Plato, is merely a reflection of these ideas, making its being secondary.

In contrast, Aristotle viewed being as a dynamic process manifested in the development and changes of objects. For him, the essence of being lay in the capacity of things to realize their potential nature. Aristotle's concept became foundational for many subsequent philosophical doctrines, including medieval scholasticism, where being was understood as an act of creation by God.

Modern philosophers, such as Heidegger, interpret being not simply as the existence of objects but as the way in which humans interact with the world. Heidegger introduced the concept of »being-in-the-world,« emphasizing that human existence is not isolated but always connected to its environment. Humans are active subjects shaping their reality through practical engagement with the surrounding world.

2. The Nature of Human Existence. Human existence differs from the being of inanimate nature due to its consciousness and capacity for self-awareness. According to existentialists like Jean-Paul Sartre, humans are beings who create their essence through choices and actions. A person does not have a predetermined nature but continually creates themselves through decisions, giving human existence an open and dynamic character.

Human existence also has a temporal dimension, encompassing the past, which forms our memory and experience; the present, which is the sphere of immediate action; and the future, which represents potential possibilities and plans. Heidegger argued that humans constantly project their being into the future, making their existence a continual openness to new possibilities and risks.

3. Consciousness and Being. Consciousness is the element that enables humans to reflect on their existence and place in the world. According to Edmund Husserl's phenomenology, consciousness is always directed toward an object rather than existing in isolation. This means that our perception of being is an active process in which we interact with the world and create meanings.

Consciousness also plays a key role in the process of knowing the world. Unlike material objects that merely exist, humans can contemplate their existence and question the meaning of life. This capacity for reflection is a unique feature of human existence, allowing people to transcend physical reality and create cultural, ethical, and spiritual meanings.

4. Scientific and Religious Worldviews on the Being of the World and Humanity. Religious concepts of being often emphasize the metaphysical nature of the world and humanity. According to most religious teachings, the world is God's creation, and human existence has a spiritual foundation. Humans are seen as creations of God, meant to fulfill their potential by serving a higher purpose. The being of the world is part of a grand cosmic order with a divine plan.

The scientific worldview, on the other hand, approaches the question of being from the standpoint of empirical data and rational analysis. Science seeks to explain the being of the world through natural laws, such as physical, chemical, and biological processes. Human existence is viewed as part of the evolutionary process, and human consciousness as a result of the complex organization of the brain. However, even within the scientific worldview, questions arise about the nature of consciousness and the meaning of being, which do not always have clear answers.

Conclusion. The being of the world and humanity is a fundamental theme in philosophy, encompassing both ontological and existential aspects of existence. The world is regarded as a universal reality in which humans occupy a special place due to their capacity for self-awareness and creative transformation of reality. Human existence is not limited to physical survival; it includes cultural, ethical, and spiritual dimensions. Human consciousness makes existence unique, open to self-improvement and the search for meaning.

List of references

1. Heidegger, M. Being and Time. Translated from German by O. Onyshchenko. Kyiv: Osnovy, 2003.
2. Sartre, J.-P. Existentialism is a Humanism. Kharkiv: Folio, 2018.

3. Husserl, E. Ideas Pertaining to a Pure Phenomenology and to a Phenomenological Philosophy. Translated from German by V. Yermolenko. Kyiv: Dukh i Literatura, 2009.
4. Plato. Dialogues. Translated from Ancient Greek by A. Sodomora. Kyiv: Osnovy, 2000.
5. Aristotle. Metaphysics. Translated from Ancient Greek by A. Tykholaz. Kyiv: Osnovy, 2011.
6. Losev, A. F. A History of Ancient Philosophy in Lecture Notes. Kyiv: Naukma Publishing, 2006.
7. Camus, A. The Myth of Sisyphus. Translated from French by A. Perepady. Kharkiv: Folio, 2015.
8. Chalmers, D. The Conscious Mind: In Search of a Fundamental Theory. Kyiv: Naukova Dumka, 2010.

*Дуса Вероніка, студентка гр. МВСК-11
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина ЗУНУ*

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Культура як вагома частина творення людини. Дана проблема досліджує вплив культури на розвиток людини та її якостей, до яких можна віднести інтелектуальні, естетичні, моральні та духовні. Що ми розуміємо під значенням «культура», її види та функції. Як саме культура чинить вплив на людину, починаючи з якого етапу життя та у яких аспектах життя людини присутня культура. Та чи є взаємовплив між культурою та людиною.

Мета. Зрозуміти поняття культури, її місце в житті людини. Проаналізувати схему культури та зрозуміти взаємовплив культури та людини. Провести дослідження впливу культури на формування людських якостей і способів, даного впливу, дослідити роль культури у різних сферах життя людини та знайти підтвердження в історичних прикладах даного явища впливу.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Ознайомитися з поняттям культури, її видами та функціями
2. Розглянути вплив культури на людину у різні етапи людського буття
3. Ознайомитися та дослідити історичні періоди та які культурні ідеї впливали на людину тих часів

Виклад матеріалу. Варто почати з того, що собою являє термін «культура». Культура – це прояв життя та творіння людини, що виражається у моделях поведінки, засобах і продуктах діяльності, зокрема ідеях, ідеалах, нормах та цінностях. Культуру можна розділи на два ключові види: матеріальна та духовна. До матеріальної культури відносяться житло, транспорт, одяг, знаряддя праці, техніка, комунікації та речі повсякденного життя. Мова, релігія, звичаї та обряди, мистецтво, етика, ідеологія, виховання, наука, освіта та інше є частинами духовної культури. Для глибшого розуміння культури потрібно розглянути її функції та їх значення для людини:

- Людинотворча (гуманістична) функція. Культура формує особистість, впливаючи на мораль, цінності, світогляд і поведінку людини. Завдяки культурі люди розвивають духовні, етичні та інтелектуальні якості, які допомагають їм гармонійно взаємодіяти з суспільством.
 - Пізнавальна функція. Культура зберігає знання про світ, суспільство і людину. Вона є своєрідним «сховищем» досвіду попередніх поколінь, який є необхідною інформацією для сучасного суспільства.
 - Комунікативна функція. Культура є засобом комунікації. Мова, символи, мистецтво, релігія - це інструменти, за допомогою яких люди взаємодіють, висловлюють думки і почуття та діляться досвідом.
 - Регулятивна функція. Культура встановлює правила, норми та цінності, які регулюють поведінку людей у суспільстві. У такий спосіб вона забезпечує соціальний порядок, визначає прийнятні та заборонені способи поведінки та допомагає уникати конфліктів.
 - Інтегративна функція. Культура об'єднує людей у спільноти, дає їм спільну ідентичність та сприяє згуртованості. Це особливо важливо для формування національних, етнічних і соціальних груп.
 - Семіотична (знакова) функція. Культура передає інформацію за допомогою символів, знаків і мови, які є основним зв'язком для людей. Це дозволяє фіксувати й зберігати ідеї, думки та знання, передаючи наступним поколінням.
 - Творча (інноваційна) функція. Культура є творчою діяльністю для людини та сприяє розвитку людини за допомогою можливості творити. Вона є середовищем для самовираження та експериментів.
 - Естетична функція. Культура виховує естетичні почуття, прагнення до краси й гармонії, формує уявлення про прекрасне й допомагає людині відволіктися від буденності, насолоджуючись творчими здобутками людства
- Усі вищезазначені функції відіграють значну роль у житті людини, оскільки формують її світогляд, поведінку, цінності та соціальні взаємини. Але коли культура починає впливати на людину, з якого етапу його життя та як довго відбувається цей процес?

Відповідь на це питання така: культура як засіб творення людини присутня в житті людини з самого народження і супроводжує її на кожному етапі життя. З моменту народження дитина взаємодіє з культурним середовищем, починаючи

з рідної мови. Дитина через батьків, казки, дитячі пісні, іграшки й перші правила поведінки піддається впливу культури та засвоює мову, мораль, звичаї, тощо. Культура починає формувати світогляд дитини, її перші цінності та соціальні навички. У дошкільний період культура набуває більш структурованої форми через систему освіти. Діти вивчають різноманітні дисципліни: мову, історію, літературу та етику, а також соціальні норми, що допомагає їм розуміти світ і як будувати взаємини з іншими. На підлітковому етапі людина більш свідомо взаємодіє із культурою, вона обирає власні захоплення, чіткіше формує власні цінності й інтереси, часто під впливом масової культури, музики, кіно та літератури. На молодому і зрілому етапі життя людина продовжує активно взаємодіяти з культурою, передаючи свої знання, досвід і традиції наступним поколінням. У похилому віці культура допомагає підтримувати духовний розвиток і залишатися залученим у соціальне життя. Люди в похилому віці передають свої знання й досвід молодому поколінню, зберігаючи традиції, мову, етику та звичаї. Отже культура є невід'ємною частиною буття людини. Культура супроводжує і впливає на людину завжди, вона формує перші цінності, виховує через освіту і традиції, сприяє самовираженню та соціальній взаємодії і допомагає передавати досвід та знання наступним поколінням.

У розгляді даної теми, важливо звернути до історії та яке місце займала в ній культура, яка безсумнівно є вагомим частиним творення людини. Культура відігравала важливу роль у формуванні людської особистості, світогляду та моральних цінностей у різні періоди історії. У період Стародавньої Греції культура через філософію та мистецтво заклала основи критичного мислення та морального виховання. Вплив культури Середньовіччя відзначилась християнською культурою, котра формувала моральні. Релігійне мистецтво виховувало віру, смиренність і милосердя у людях. Епоха Відродження наголошувала на людській унікальності, інтелекті та творчості, що змушувало людину шукати свою унікальність та розвиватися. Культура Просвітництва наголошувала на свободі, розумі та прогресі. Ідеї прав людини та освіти стали основою для демократичних змін. У 20 столітті, столітті масової культури,

ЗМІ, кіно і телебачення сформували нові цінності та спосіб життя. Глобалізація сприяла толерантності, але поставила під сумнів культурну ідентичність. У роки сучасності цифрова культура вплинула на комунікацію і критичне мислення, створивши нові виклики для самооцінки та психологічної стійкості. Незважаючи на різноманітні ідеї та цінності вкладені в культуру у різні періоди історії. Культура не втрачала силу свого впливу на людину. У різні історичні періоди культура адаптувалася до викликів часу, залишаючись незмінним джерелом людського розвитку й самоусвідомлення..

Висновок. Суть людинотворчості культури полягає в тому, що вона робить людину «людиною» в повному розумінні цього слова і гарантує її самопізнання, моральне становлення та гармонійний розвиток у суспільстві. Загалом роль культури є всеосяжною і полягає в тому, що вона забезпечує людину соціальними орієнтирами, цінностями та моральними принципами, необхідними для побудови гармонійного та збалансованого життя в суспільстві. Люди завжди слідували культурі, адже вони є творінням культури, вплив якої ніколи не зупинявся. Завдяки культурі ми – люди живемо з наповненими душами, цінностями та орієнтирами по життю.

Список використаних джерел:

1. Харарі Ювал Ной. Sapiens: Людина розумна. Коротка історія людства. К.: Book Chef, 2021. 544 с.
2. Фаріон О. Людинотворча сутність культури у філософії В.І. Шинкарук: 2017.

Дмитрик Михайло, студент гр. МЕНМ-11

БУТТЯ І НЕБУТТЯ - ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Проблема буття та небуття є фундаментальною для філософського пізнання і належить до так званих «вічних питань» філософії, оскільки вона стосується людського життя, а отже, й світогляду людини. [1, с. 5] Вона охоплює не лише питання існування та його меж, а й запитує про те, як ми, як суб'єкти, сприймаємо й осмислюємо світ і власне місце в ньому. Буття, що включає в себе усе існуюче, постає як цілісна реальність, але одночасно викликає питання про існування того, що є поза межами буття, що можна охарактеризувати як небуття. Така подвійність є основою для філософування і визначає фундаментальну дихотомію людського мислення.

Метою дослідження є осмислення буття та небуття як базових категорій філософії, виявлення їх сутності та значення для формування світоглядних орієнтирів людини. Через аналіз різних підходів до розуміння буття і небуття, ми прагнемо виявити, як ці концепти формують наше ставлення до дійсності і визначають сприйняття реальності.

Відповідно до мети формулюємо такі завдання дослідження:

- Розглянути історичний розвиток категорій буття і небуття, починаючи з античності.
- Дослідити поняття буття та небуття в контексті основних філософських шкіл і течій.
- Виявити значення концептів буття і небуття для формування сучасної світоглядної системи.

Основний матеріал. Категорія буття охоплює все те, що існувало, існує і буде існувати, тобто включає як об'єктивну, так і суб'єктивну реальності. [3, с. 2] Вона є універсальною основою, що включає в себе як матеріальні,

так і нематеріальні аспекти буття, такі як думки, емоції, ідеї. Починаючи з античних часів, питання про сутність буття та його значення для людини і суспільства було центром філософських систем. [3, с. 3] У філософії буття тлумачиться як абсолютна і незмінна категорія, яка охоплює як внутрішню природу об'єктів, так і зовнішні аспекти їхнього існування.

Античні філософи, такі як Парменід, розглядали буття як єдину, неподільну і вічну категорію, протиставляючи її небуттю, як небуттю чи «неіснуванню». У середньовіччі, філософія буття набуває теологічного відтінку, де буття розглядається в контексті Божого творіння і стає ознакою божественної присутності у світі.

Небуття — це відсутність буття, його повна протилежність і одночасно його тіньова сторона, яка визначає межі існування. Якщо дійсність постає перед нами через серію локальних фрагментів, які невідомо де та як починаються та невідомо куди зникають, невідомо, як між собою поєднуються, то схопити реальність у статусі буття неможливо. [2] Небуття можна розглядати як аспект буття, де проявляється його неповнота, невизначеність і фрагментарність.

У філософії епохи Відродження і Нового часу (до І. Канта) буття розглядається як реальність, яка протистоїть людині і яку людина освоює у своїй діяльності. [4] На відміну від античної та середньовічної філософії, буття набуває характеру об'єктивної реальності, яка піддається осмисленню та змінам. Людина починає розуміти буття як сферу, яка не є завершеною, а лише відкритою для її діяльності.

Із появою трансцендентальної філософії у німецькому ідеалізмі буття й небуття розглядаються як категорії, що визначають пізнавальні структури людського мислення. Кантіанське вчення розглядає буття як об'єкт, який є продуктом свідомості, тим часом як небуття набуває значення потенційності, простору, в якому людина розвивається та пізнає саму себе.

Сучасна філософія пропонує нове осмислення цих понять. Екзистенціалізм і феноменологія розглядають буття як конкретний і досвідний аспект людського життя. За Хайдеггером, питання буття передбачає повернення до існування як такого, до спроби схопити буття у безпосередньому досвіді. Небуття в його концепції тлумачиться як простір можливостей, де людина стикається з власною кінцівкою, тобто смертністю, що породжує фундаментальне відчуття тривоги.

Буття і небуття, як дві взаємозалежні категорії, є ключем до розуміння світовідчуття сучасної людини. Вони визначають межі та структури реальності, формуючи її контури та орієнтири. Залежно від осмислення цих понять, людина розвиває власну картину світу, в якій буття є не лише життєвою активністю, а й прийняттям небуття як частини екзистенційного досвіду.

Висновки. Отже, буття і небуття, як основні принципи філософування, об'єднують людське розуміння дійсності та її меж. Вони виступають категоріями, що відображають наші намагання досягнути власне місце у світі, зв'язок між матеріальною і духовною реальністю, а також наші стосунки з непізнаним. Визнання буття як повноти існування та небуття як його межі дозволяє людині сформулювати глибше розуміння власної сутності, природи реальності та світоглядних орієнтирів, на основі яких розвивається філософська думка.

Список використаних джерел

1. Жадько В. А. Проблеми сучасної філософії та методології наукового пізнання: конспект лекцій для аспірантів і пошукачів. Запоріжжя, ЗДМУ. 2010. 153 с.
2. Петрушенко, В. Л. Проблеми буття в історико-філософському окресленні. Категоріальні визначення буття. Філософія. URL: https://westudents.com.ua/glavy/95011-112-problemi-buttia-v-storiko-filosofskomu-okreslenn-kategoraln-viznachennya-buttia.html#google_vignette
3. Поцюрко, М. Онтологія як філософське вчення про буття: конспект лекцій з навчальної дисципліни «Філософія». Львів, 2018. 9 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/16507/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%207%20%D0%B7%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%97.pdf>
4. Сидоренко, Л. І. Філософське осмислення людини: навчальні матеріали для студентів та аспірантів. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>

Драбик Тетяна, студентка гр-ПДЕБ-11

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. СENS буття й пошук власної ідентичності — одна з найдавніших та найглибших проблем людського існування. В умовах сучасного світу, коли людині доводиться балансувати між зовнішнім тиском, високими соціальними вимогами та внутрішніми потребами, постає питання: що насправді надає життю справжнього змісту? Ідея сенсу буття часто залишається невизначеною і розмита, але саме її відсутність здатна спричинити душевні кризи, невпевненість та втрату життєвих орієнтирів. Сучасне суспільство, з його швидкими змінами та вимогами, спонукає людину постійно переосмислювати власну роль і місце у світі. У цьому процесі пошук відповіді на питання «Хто я?» стає вирішальним моментом у формуванні самосвідомості й задоволення життям.

Метою даної роботи є аналіз ідеї сенсу буття у контексті людської самосвідомості, а також виявлення основних шляхів, які дозволяють людині віднайти глибокий сенс власного життя.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Провести аналіз філософських концепцій сенсу буття та дослідити, як вони впливають на становлення людської особистості.

2. Розглянути сучасні підходи до пошуку життєвого сенсу в умовах соціальної невизначеності та швидких змін.

Виклад матеріалу. Проблема сенсу буття та пошуку внутрішньої гармонії завжди стояла перед людством, породжуючи численні роздуми, філософські трактати та художні твори. Людина прагне зрозуміти не лише своє місце у світі, але й глибоку суть власного існування, що надихає на дії, боротьбу та пізнання. Історично сенс життя розглядався як щось вищого порядку, пов'язане з релігійною чи духовною метою, але сучасність пропонує більш індивідуалізовані й практичні підходи, що відображають специфіку нашого часу, коли кожна особистість стикається з численними питаннями та вибором.

Наприклад, філософи екзистенціалізму, такі як Жан-Поль Сартр та Альбер Камю, висували думку, що життя саме по собі не має об'єктивного сенсу, і кожен повинен створити власну мету. Камю у своєму відомому творі «Міф про Сізіфа» описував людину, яка постійно шукає сенс, незважаючи на абсурдність життя. Сізіф, приречений вічно котити камінь на гору, уособлює людину, яка не здається, хоча її зусилля не мають явної цілі. Цей образ став символом людської мужності та наполегливості у пошуку сенсу навіть у ситуаціях, де його важко знайти. Для багатьох людей подолання власних «сизифових каменів» — це шлях до глибшого розуміння себе [3, с. 58].

Сьогоднішня проблема пошуку сенсу є особливо гострою через швидкий ритм життя, соціальні зміни та високі вимоги до особистісного успіху. Сучасна людина постійно стикається із запитанням: чи дійсно те, що вона робить, має значення? Відсутність чіткого сенсу може призводити до розчарування, втрати мотивації та сумнівів у власних можливостях. Зокрема, це стосується молодих фахівців, які, щойно закінчивши навчання, вступають у світ професійної діяльності, але згодом можуть відчувати, що обрана ними робота не виправдовує очікувань або не приносить внутрішнього задоволення [1, с. 35].

У таких випадках люди часто шукають нові джерела сенсу, які виходять за межі професійної кар'єри. Відчуття наповненості та значущості можна знайти, звертаючись до діяльності, яка приносить користь іншим. Наприклад, волонтерство дозволяє молодим людям спрямувати свої зусилля на допомогу суспільству, бачити результати своїх дій і відчувати, що вони роблять світ кращим.

Психологія пропонує свої погляди на сенс життя. Відомий австрійський психолог Віктор Франкл, автор концепції логотерапії, стверджував, що сенс життя можна знайти навіть у стражданнях. Франкл, який пережив нацистські концтабори, дійшов висновку, що людина здатна витримати будь-які випробування, якщо має перед собою вищу мету. У своїй книзі «Людина в пошуках сенсу» він розповідає історії про тих, хто навіть у найжорстокіших умовах знаходив сили продовжувати жити, бо мав перед собою якусь мету – відчуття обов'язку перед родиною, бажання повернутися додому чи завершити незавершене. Це свідчить про те, що сенс життя можна віднайти навіть у найважчих обставинах, і цей сенс часто визначає, наскільки успішно людина справляється з викликами долі [4, с. 25].

Сучасна людина також шукає сенс у діяльності, що приносить задоволення та користь іншим. Так, в умовах соціальних та економічних викликів, волонтерська діяльність та участь у суспільних проєктах стають потужним джерелом мотивації. У складних умовах, таких як пандемія COVID-19 чи воєнні конфлікти, багато людей відчують потребу зробити щось корисне для оточуючих. Це бажання допомагати, робити внесок у суспільство може перетворюватися на сенс життя для багатьох. Психологи відзначають, що коли людина має змогу бачити реальні результати своїх зусиль — чи то у вигляді вдячності інших, чи у покращенні умов життя в суспільстві — це надає життю новий вимір та зміст [2, с. 45].

У цілому, проблема пошуку сенсу буття відображає основні питання, з якими стикається людина у процесі свого життя. Це питання залишається відкритим, але саме його постійне переосмислення дозволяє нам рухатися вперед, відкривати нові грані себе та світу.

Висновок. Проблема пошуку сенсу буття залишається однією з найактуальніших для людини, незалежно від епохи чи соціокультурного контексту. Сучасний світ з його динамічними змінами, невизначеністю та високими вимогами до особистісного успіху ставить перед людиною нові виклики, спонукаючи її до глибокого самопізнання та переоцінки власних цінностей. Відсутність чіткого сенсу життя може призводити до душевних криз, розчарування та сумнівів, проте саме це спонукає людину шукати відповіді, знаходити нові шляхи розвитку та вдосконалення. Незалежно від того, який шлях обере особистість – професійне самоствердження, волонтерську діяльність чи духовний розвиток – цей процес допомагає їй знайти гармонію з собою та віднайти глибоку цінність власного існування.

Список використаних джерел:

1. Куценко, О. О. Проблема сенсу життя в умовах сучасного суспільства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2021. № 2. С. 34–39.
2. Іванова, Л. М. Екзистенційні аспекти пошуку сенсу буття у сучасній філософії. Філософські обрії. 2022. № 1. С. 42–49.

3. Коваленко, П. В. Пошук сенсу життя як основа особистісного розвитку. Актуальні питання філософії та соціології. 2020. № 3. С. 56–61.

4. Сидоренко, В. І. Самореалізація та сенс життя: сучасні тенденції та перспективи. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. 2023. № 4. С. 23–28.

Дробітлива Вероніка, студентка гр. ЕМЕ-11

ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом глобалізації, технологічного прогресу та екологічних викликів, постає необхідність переосмислення концепції людини як найвищої цінності суспільства та її практичного втілення в різних сферах життя.

Мета. Проаналізувати еволюцію та сучасне розуміння ідеї про людину як найвищу цінність суспільства, а також визначити її вплив на формування соціальних, економічних та політичних практик у контексті сучасних глобальних викликів.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити взаємозв'язок між індивідуальною цінністю людини та її роллю в суспільстві.
- Оцінити вплив сучасних глобальних викликів на розуміння ролі людини у світі.
- Визначити роль освіти та виховання у формуванні цілісної особистості в контексті гуманістичного світогляду.

Виклад матеріалу. Ідея про те, що людина є найвищою цінністю суспільства, лежить в основі гуманістичної філософії та етики. Ця концепція пройшла довгий шлях розвитку, починаючи з античності і до наших днів, знаходячи відображення в роботах багатьох видатних мислителів.

Ще Аристотель, давньогрецький філософ, у своїй «Метафізиці» говорив про людину як про «політичну тварину», підкреслюючи її соціальну природу та здатність до раціонального мислення [1]. Ця думка заклала фундамент для подальшого осмислення унікальної ролі людини у світі та суспільстві.

Епоха Відродження принесла свіжий погляд на людину, поставивши її в центр всесвіту. Гуманісти того часу проголосили ідею про безмежні можливості людського розуму та творчості. Ця думка знайшла своє продовження в працях філософів пізніших епох, зокрема у Джона Лока. У своїх «Двох трактатах про управління» Лок розвинув теорію природних прав людини, стверджуючи, що кожен індивід має невід'ємне право на життя, свободу та власність [2]. Ці ідеї стали основою для формування сучасних уявлень про права людини та її цінність у суспільстві.

Німецький філософ Фрідріх Ніцше зробив свій внесок у розуміння людини як найвищої цінності. У своєму творі «Так казав Заратустра» він висунув концепцію «надлюдини» – особистості, здатної подолати обмеження свого часу та створити нові цінності [3]. Хоча ідеї Ніцше часто тлумачилися неоднозначно, вони підкреслили важливість індивідуального розвитку та самовдосконалення людини.

У XX столітті філософська антропологія продовжила вивчення сутності людини та її місця у світі. Еріх Фромм у своїй книзі «Мати чи бути?» розглядав проблему людського існування через призму двох основних способів життя – володіння та буття [4]. Фромм наголошував, що справжня цінність людини полягає не в тому, що вона має, а в тому, ким вона є, підкреслюючи важливість особистісного зростання та духовного розвитку.

Сучасний погляд на людину як найвищу цінність суспільства знаходить своє відображення у працях Юваля Ноя Харарі. У своїй книзі «Sapiens: Коротка історія людства» він досліджує історію нашого виду, показуючи, як наша здатність до співпраці та створення абстрактних ідей дозволила нам стати домінуючим видом на планеті [5]. Харарі підкреслює унікальність людського розуму та його потенціал для подальшого розвитку.

Важливо зазначити, що ідея цінності людини не обмежується лише західною філософією. Східні мислителі також зробили значний внесок у розуміння ролі людини у світі. Наприклад, індійський поет і філософ Рабіндранат Тагор у своїй праці «Релігія Людини» розглядав людство як найвище втілення божественного у світі, наголошуючи на духовній єдності всіх людей [6].

Концепція людини як найвищої цінності суспільства має важливі практичні наслідки для організації соціального та політичного життя. Вона лежить в основі сучасних уявлень про демократію, права людини та соціальну справедливість. Визнання цінності кожної особистості вимагає від суспільства створення умов для всебічного розвитку людини, забезпечення її базових потреб та захисту її гідності.

Проте варто зауважити, що ідея людини як найвищої цінності не означає абсолютизації індивідуалізму. Навпаки, вона передбачає розуміння взаємозв'язку між індивідом та суспільством. Людина може повністю реалізувати свій потенціал лише у взаємодії з іншими, у контексті соціальних відносин та культурного середовища.

Сучасні виклики, такі як глобалізація, технологічний прогрес та екологічні проблеми, ставлять нові питання щодо ролі людини у світі. З одного боку, ці процеси відкривають нові можливості для розвитку та самореалізації особистості. З іншого боку, вони створюють ризики дегуманізації та втрати людської ідентичності.

У цьому контексті особливого значення набуває освіта та виховання. Як зазначав український філософ Памфіл Юркевич у своїх «Читаннях про виховання», головною метою освіти має бути формування цілісної особистості, здатної до критичного мислення та моральної дії [7]. Така освіта повинна не лише давати знання, але й розвивати емоційний інтелект, креативність та здатність до емпатії.

Визнання людини як найвищої цінності суспільства також вимагає переосмислення економічних та політичних систем. Замість того, щоб розглядати людей лише як ресурс для економічного зростання, необхідно створювати такі моделі розвитку, які ставлять на перше місце благополуччя та самореалізацію кожної особистості.

Варто також підкреслити, що ідея цінності людини нерозривно пов'язана з ідеєю відповідальності. Кожна людина несе відповідальність не лише за своє життя, але й за вплив своїх дій на інших та на навколишнє середовище. Ця думка знаходить відображення у концепції сталого розвитку, яка прагне забезпечити гармонійне співіснування людини і природи.

Отже, можна сказати, що визнання людини як найвищої цінності суспільства є ключовим принципом гуманістичного світогляду. Ця ідея, що пройшла довгий шлях розвитку у філософській думці, залишається актуальною і в сучасному світі. Вона вимагає від нас постійного переосмислення наших соціальних, економічних та політичних практик з метою створення умов для повноцінного розвитку кожної особистості. Разом з тим, вона нагадує нам про нашу відповідальність перед собою, іншими людьми та світом в цілому. У цьому контексті, ідея людини як найвищої цінності суспільства стає не просто філософською концепцією, а керівним принципом для побудови більш справедливого та гуманного світу.

Висновки. Концепція людини як найвищої цінності суспільства пройшла довгий шлях розвитку від античності до сучасності, знаходячи відображення у працях видатних мислителів різних епох та культур. Ця ідея лежить в основі сучасних уявлень про демократію, права людини та соціальну справедливість, впливаючи на організацію соціального, політичного та економічного життя. В умовах сучасних глобальних викликів, таких як технологічний прогрес, екологічні проблеми та глобалізація, визнання цінності кожної особистості набуває особливого значення. Воно вимагає переосмислення наших підходів до освіти, економіки та політики з метою створення умов для всебічного розвитку людини.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Метафізика (Філософія). К.: Темпора, 2022. 848 с.
2. Лок Джон. Два трактати про управління. К.: Наш Формат, 2020. 312 с.
3. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. Харків: Фоліо, 2019. 256 с.
4. Фромм Е. Мати або бути? Харків: книжковий клуб. «Клуб сімейного дозвілля», 2020. 304 с.
5. Харарі Ювал Ной. Sapiens: Людина розумна. Коротка історія людства. К.: Book Chef, 2021. 544 с.
6. Тагор Рабіндранат. Релігія Людини: лекції Гібберта, 1930. Львів, Апріорі, 2022, 112 с.
7. Юркевич Памфіл. Читання про виховання. Львів: Апріорі, 2021. 220 с.

*Загоруйко Назарій, студент гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ

Постановка проблеми. Проблема буття є центральною в філософії і відкриває численні запитання і можливості для роздумів. Що таке буття? Чи є воно абсолютним, чи залежить від свідомості? Яка роль свідомості у формуванні буття? Як проблема буття пов'язана з питаннями сенсу життя? Розгляд філософського змісту проблеми буття відкриває шлях до глибшого усвідомлення не лише самої природи реальності, а й сутності людського існування, нашого місця у світі та взаємозв'язку між індивідуальною свідомістю і об'єктивною реальністю.

Мета. Проаналізувати філософський зміст проблеми буття та виявити його значення для сучасного світогляду. Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Проаналізувати різні підходи до розуміння буття в історії філософії.
- Розглянути, як свідомість впливає на наше сприйняття буття.
- Розглянути, як проблема буття пов'язана з питаннями сенсу життя, ідентичності та людського існування.

Виклад матеріалу. Буття є однією з найбільш абстрактних, гранично загальних категорій філософії. Бути – значить існувати. Ознака існування притаманна не лише речам, але і думкам, свідомості, духовним явищам. Категорією, протилежною буття, є небуття. В старокитайській філософії (даосизмі) поняття небуття є більш фундаментальним, первинним, ніж буття. Буття виникає з небуття. У західній філософській традиції сформувалося інше розуміння співвідношення буття й небуття. Якщо буття – це щось, то небуття – це ніщо. Наприклад, в античній атомістиці атоми існують, а порожнеча не існує. Сучасні уявлення про буття відрізняються складністю і різноманітністю. Поняття «буття» не обмежується простою констатацією факту існування «тут» і «тепер». Розсуваючи просторово-часові рамки буття речей, розум формує більш загальну ідею про існування не тільки «тут» і «тепер», а й «тут» і «там», «тепер» і «потім», «тепер» і «раніше». З питання про буття і його підставах в VI ст. до н.е. почали свої міркування з перших

грецьких філософів, вони шукали нові, не міфологічні підстави природного і людського світу. У античній філософії, для Платона буття розділяється на світ ідей (ідеальний) і світ речей (матеріальний). Ідеї є вищими формами буття, що не залежать від матеріального світу. Арістотель вважає, що буття є єдиним, а його розрізнення (субстанції та властивості) допомагає зрозуміти природу речей. Він вводить поняття «субстанція» як основи всього, що існує. У середньовічній філософії, Томас Аквінський розглядає буття в контексті Бога як першопричини всього. Аквінський стверджує, що все існування походить від Бога, і буття є відображенням божественної природи. В період нового часу, Декарт стверджує, що буття пізнається через сумнів. «Я мислю, отже, я існую» підкреслює важливість свідомості у визначенні буття. А для Спіноза буття є єдиною субстанцією, що проявляється в різних атрибутах. Він говорить про пантеїзм, де Бог і природа є єдиними. У німецькій класичній філософії, Гегель представляє буття як процес становлення, де все існуюче постійно розвивається через конфлікти та їх розв'язання. Буття є динамічним процесом. Екзистенціаліст Сартр стверджує, що «буття для себе» (свідомість) і «буття в собі» (матеріальні об'єкти) відрізняються. Людина є вільною, і її існування визначається вибором, що підкреслює важливість індивідуальної свідомості. Феноменолог Гуссерль пропонує досліджувати буття через свідомість, акцентуючи на тому, як ми сприймаємо реальність. Буття розглядається через призму досвіду. У сучасній філософії розглядається вплив науки на концепцію буття. Постмодерністські теорії ставлять під сумнів об'єктивність буття, акцентуючи на контекстуальності та соціальних конструкціях реальності.

Свідомість має значний вплив на наше сприйняття буття, оскільки вона формує наше розуміння реальності та визначає, як ми інтерпретуємо інформацію про навколишній світ. Перш за все вона формує наше особисте сприйняття реальності. Кожен індивід має унікальний досвід, що впливає на те, як він інтерпретує події, явища та об'єкти. Наприклад, різні люди можуть мати різні емоційні реакції на один і той самий випадок, залежно від їхніх життєвих обставин та психологічного стану. Ще свідомість відіграє роль фільтра, через який проходить інформація, що надходить з навколишнього середовища. Ми часто вибираємо, на чому зосередитися, а що ігнорувати, що впливає на наше сприйняття буття. Це може бути зумовлено нашими інтересами, потребами або емоційними станами. Через свідомість ми надаємо значення подіям і явищам. Це значення може бути культурним, соціальним або особистим, що впливає на наше сприйняття буття. Наприклад, культурні традиції можуть формувати те, як ми сприймаємо певні ритуали або об'єкти. Емоції, які викликаються свідомістю, можуть суттєво змінювати наше сприйняття буття. Наприклад, позитивні емоції можуть сприяти більш оптимістичному погляду на світ, тоді як негативні емоції можуть призводити до песимістичного або тривожного сприйняття реальності. У філософії ідеалізму (наприклад, у Джорджа Берклі) стверджується, що буття не існує без сприйняття. Цей погляд підкреслює, що наша свідомість є необхідною умовою для існування реальності. В екзистенціалізмі свідомість розглядається як основа для вибору та дії, що підкреслює важливість індивідуальної свідомості у формуванні буття.

Проблема буття тісно пов'язана з питаннями сенсу життя, ідентичності та людського існування. Ці теми переплітаються в філософських дискусіях і мають значний вплив на наше розуміння себе та світу. Питання про буття часто веде до роздумів про сенс життя. Що означає жити? Яка мета існування? Філософи, такі як Ніцше, Сартр і Камю, досліджують цю тему, стверджуючи, що сенс життя не є даним, а має бути знайдений або створений кожною людиною. Екзистенціалісти підкреслюють, що без сенсу життя, що зумовлений зовнішніми факторами (наприклад, релігією або соціальними нормами), індивіди стикаються з абсурдом. Це ставить під сумнів само буття та змушує шукати сенс у власному досвіді. Є й тісний взаємозв'язок буття та ідентичності: Як ми сприймаємо своє буття, так само формуємо ідентичність. Вона складається з досвіду, переконань і цінностей, які ми розвиваємо протягом життя. Питання «Хто я?» тісно пов'язане з тим, як ми усвідомлюємо своє місце в світі. Ідентичність також формується під впливом соціального контексту. Соціальні, культурні та історичні чинники можуть визначати, як індивіди сприймають своє буття та ідентичність, що веде до різних самосприйнять і самовизначень. Проблема буття в контексті людського існування постає через питання про те, що таке людське існування, безпосередньо пов'язане з концепцією буття. Чому ми існуємо? Яка роль людини в космосі? Це викликає глибокі філософські роздуми про природу людського існування і його місце у Всесвіті. Людське існування наповнене досвідом, який формується на основі нашого сприйняття буття. Кожен досвід, усвідомлений або неусвідомлений, впливає на те, як ми розуміємо себе, свої цілі та своє місце у світі. У сучасних філософських підходах, у постмодернізмі, проблема буття розглядається через призму відносності та контекстуальності. Це може призвести до запитань про те, як ідентичність формується у різних культурних контекстах і яким чином сенс життя змінюється в залежності від соціальних умов.

Висновки. Різноманітні філософські традиції, від античності до сучасності, демонструють еволюцію думки про буття. Буття, як основна категорія, виявляється не лише предметом теоретичних роздумів, але й фундаментом для розуміння людини, її місця у світі, сенсу життя та ідентичності. Буття формує наше сприйняття реальності, визначає наші цінності та орієнтири, а також впливає на наше самосприйняття. Філософський зміст проблеми буття є невід'ємною частиною нашого розуміння світу та самих себе.

Список використаних джерел:

1. Данильян О. Г. «Філософія: Підручник», Харків: «Право», 2010, 368 с.
2. Кисельов О. І «Буття і сутність: від античності до сучасності», Харків: «Основа», 2008, 320 с.
3. Попович М. В. «Буття. Людина. Всесвіт», Київ: «Наукова думка», 2001, 332 с.
4. Ситниченко Л. І. «Проблема буття в історії філософії», Київ: «Наукова думка», 2012, 284 с.
5. Шинкарчук В. І. «Філософія: курс лекцій», Київ: «Либідь», 2001, 576 с.

АВГУСТИН БЛАЖЕННИЙ – ВИРАЗНИК ІДЕЙ ПАТРИСТИКИ

Постановка проблеми. Західна патристика та Августин Блаженний як її представник. Навернення упалої душі богослова до Бога як повернення блудного сина до батька. Проблеми гріха і благодаті у творі «Сповідь». Віра в переплетенні з життєвими упадками, Божа ласка та спасіння. Проблема часу у філософії Августина Блаженного.

Мета. провести аналіз поневірянь Августина Блаженного, переходу до секти маніхейів, прийняття християнства.

Щоб досягнути мети, треба виконати наступні завдання:

- Зрозуміти значення і зміст патристики
- Проаналізувати значення часу у вченні Августина Блаженного
- З'ясувати походження матерії
- Зрозуміти предмет віри і знання

Виклад матеріалу. Філософією раннього християнства є апологетика— вчення, спрямоване на захист і виправдання християнського віровчення і діяльності християн. Наступним періодом після апологетики є патристика. Патристика – це галузь науки богослов'я, що займається життям і навчанням правовірних церковних письменників, яких називають Отцями Церкви. Вони тлумачили Святе Письмо, пояснювали сенс об'явлення Бога. Оскільки лише грецька та латинська мови передають значущі відмінності в менталітеті, які мають важливе значення для ранньохристиянської філософії, розподіл цієї філософії на грекомовну та латиномовну переважно збігається з відокремленням східної та західної традицій.

Головними темами богословських вчень Аврелія Августина, як представника західної патристики, було створення і кінець світу, гріх і праведність, доля і покликання людини. Він з легкістю займався філософією, догматикою, історією, граматиною і поезією. На прикладі свого життя, повного поневірянь, у книзі «Сповідь» Августин Блаженний розповідає про свою ранню духовну еволюцію. Саме у цій праці Августин розповідає про своє життя до того, як він став християнином, про духовні пошуки, які привели його до прийняття християнства, він описує свої упадки і те, що над його життям постійно чувало Боже провидіння.

Мама богослова, Св. Моніка, була ревною християнкою і виховувала сина у цьому ж дусі, проте бажаючи уникнути обмежень, які, на його думку, накладало християнство, він відкинув виховання матері і став маніхеем. Надалі початком зневіри і відречення від маніхейства було незнання Фавста як представника. Одного разу під час розмови з ним Августина випала нагода задати кілька запитань, і він переконався, що Фавст не має уявлення про вільні науки, лише володів гнучкістю слова і красномовством. Аргументи маніхейців проти Святого Письма були занадто слабкими для філософа, навіть з огляду на те, що вони проголошували їх не публічно, а тайкома. Тому Августин, який спочатку був маніхеем, залишив цю релігійну течію після глибоких роздумів і внутрішніх пошуків, які привели його до християнства.

Після виходу з маніхейства Августин шукав більш глибоке усвідомлення християнської віри. Саме Рим був культурним та інтелектуальним центром, що міг дати йому більше можливостей для навчання, допомогти відновити кар'єру викладача. Рим вплинув на подальше життя Аврелія Августина: тут він зустрів єпископа Амвросія, що прийняв його із щирою любов'ю ближнього. Проповіді єпископа вчили науки спасіння, були більш вченими, ніж науки Фавста. Августин усвідомив, що потрібно вірити в те, чого не можеш зрозуміти, і в нагороду за цю віру ти побачиш те, у що повірив. Віра є єдиним справжнім джерелом істини та спасіння. Він задумується над тим, що буде, якщо відійде від життя, не прийнявши християнство, і чому він гається з тим, щоб присвятитися душею пошукам Бога. Згодом Августин переходить під провід Амвросія, приймає хрещення в Мілані, починає співати псалми.

Зло, за переконаннями богослова, походить від людини, має земний характер, його причиною він вважає підступність волі. Навіть той хліб, що смакує здоровому, може завдати хворому шкоди, так само Божа справедливість не подобається нечестивим. Згодом Аврелій Августин знайшов «...шлях, і істину, і життя» – Ісуса Христа, «Слово, що стало тілом». В Христі є дві природи: він є Богом і чоловіком, але одною особою. Навернення грішника, яким був Августин в молодому віці, до Бога – це немов радість з притчі про блудного сина, того, що «був мертвий і ожив, що був пропав - і знайшовся», це радість пастиря, що несе на плечах вівцю, яка заблукала. Душа радіє більше від того, що відшукала, ніж від того, що мала постійно.

У працях богослова важливе місце займає поняття любові. Він вважає, справжня любов - це Бог, і саме на любові до Бога і до ближнього мають проявлятися моральні вчинки. Предметом віри та знання, згідно з вченням Блаженного Августина, є душа і Бог. Самопізнання веде до розуміння душі, тоді як пізнання свого походження сприяє усвідомленню Бога. Усе інше знання, якщо не сприяє спасінню людини, є непотрібним та не суттєвим.

Божа воля не має початку: «...бо ж Божа воля – це не те, що створене, а те, що було до створення, бо ж ніщо не створюється без попередньої волі Творця. Отже, воля Божа належить до самої його субстанції. Коли ж у Божій

субстанції народжується щось, що раніше не існувало, то цю субстанцію не можна назвати справді вічною « [1, с. 253]. Саме Боже просвітлення допомогло Августину пізнати себе.

Згідно з поглядами Августина Блаженного, наш світ був створений Богом із нічого, з безформної матерії, яка сама по собі не могла б існувати без Його волі, а потім створений світ був об'явлений ангелам у шістьох образах. Із Божих слів «Нехай станеться» з цієї матерії постало все, з чого складається світ. Святе Письмо описує безформність так: «Земля була невидима, непорядкована, і темрява ширяла над безоднею», але саме з надміру Божої доброти усі створіння отримали форму.

Важливе місце у вченнях Святого Августина займає час. Філософ- богослов вважає, що нема часу, який був би теперішнім. Будь-яка довгота триває не довго, всяка прийдешність проганяє минуле, настає після нього. І прийдешність, і минуле впливають з вічної тривалості. Світ і людина мають і початок, і кінець, а Бог є нескінченним. Якщо б теперішній час не пропадав у минулому, то він би був вічністю. Августин Блаженний виділяв три виміри часу: минуле, теперішнє і майбутнє. Він сказав: «Теперішність речей минулих- пам'ять, теперішність рече теперішніх – їх пряме бачення, теперішність прийдешності – це сподівання»[1, с.261].

Висновки. Августин заклав початок нової християнської філософії. Бог став центром філософського мислення, визначаючи його теоцентричний світогляд. Завдяки своїм працям, Августин залишив глибокий слід у богослов'ї, підкреслюючи важливість самопізнання та духовного розвитку на шляху до спасіння. Аврелій Августин був переконаний про перевагу душі над тілом, а також волі і почуттів над розумом. Повернення до життя грішника-ніщо інше як відтворення того, що було сотворене дуже добрим, але відпало від Божої волі і підпало смерті. Усі речі прославляють Бога як їх Творця, який створив їх Словом, що не переминає. Бог є причиною і найважливішим об'єктом пізнання, Він є джерелом всього добра. Всі речі, що існують, існують лише завдяки Йому.

Список використаних джерел:

1. Святий Августин. Сповідь/ пер. з латини Ю. Мушака. Львів: Свічадо, 2021. 356 с.
2. О. проф. Василь Лаба. Патрологія: життя, письма і вчення Отців Церкви. Львів: Свічадо, 1998. 552 с.
3. О. Іван Хоменко. Святе Письмо, Львів: Свічадо, 2015. 1480 с.

*Звіришин Олександр студент гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ ПРИРОДИ В ДАОСИЗМІ

Проблема дослідження : Проблема дослідження є надзвичайно цікавою і актуальною, оскільки стосується філософських поглядів нашого відношення до природи, власного життя та співжиття з іншими. Ця тема відкриває перед нами ряд ключових питань, які потребують дослідження та вивчення.

Перша проблема, яка виникає, полягає в розумінні самого принципу наслідування природи. Дослідники повинні розкрити його сутність, історію та сакральність в контексті даоського вчення. Як саме цей принцип визначає наше ставлення до природи, інших людей та самого себе?

Друга важлива проблема стосується практичної імплементації цього принципу в життя. Як люди повинні дотримуватися принципу наслідування природи у своїй повсякденній діяльності? Як це впливає на їхні відносини, моральність та прийняття рішень?

Мета дослідження полягає в розкритті глибокого розуміння цього філософського принципу, його впливу на життя людини та його актуальності в сучасному світі.

В першу чергу, наша мета - розширити знання про філософію даосизму та основні концепції, що лежать в її основі. Розуміння сутності Тао, природного порядку і гармонії з природою відкриває нам унікальні погляди на світ та наше місце в ньому.

Об'єктом дослідження є філософський принцип наслідування природи в даосизмі, який включає в себе концепції Тао, природний порядок, гармонію з природою та інші аспекти, що визначають, як людина має співвідносити своє життя зі світом та природним порядком речей. Об'єктом дослідження також може бути спосіб, яким цей принцип імплементується в практичних аспектах життя, включаючи моральність, етику, стосунки та спосіб прийняття рішень.

Завдання дослідження :

- Розкриття сутності та ключових концепцій даоської філософії, зокрема, Тао, гармонія з природою, природний порядок.
- Аналіз впливу принципу наслідування природи на життя людини, включаючи моральність, етику, стосунки та прийняття рішень.

Виклад матеріалу. Даосизм, або таоїзм, є однією з найстаріших філософських систем, яка виникла в Китаї в VI-IV століттях до нашої ери. Однією з ключових концепцій цього вчення є принцип наслідування природи, який визначає підхід даосизму до життя, моралі та гармонії.

Центральним поняттям даоського вчення є «Тао» (або «Дао»), що перекладається як «Шлях» або «Путь». Тао вважається коренем всього існуючого, витоків всіх речей. Принцип наслідування природи полягає в тому, щоб жити в гармонії з Тао, природою та універсумом. Це означає природну спонтанність і прийняття речей такими, які вони є, замість активного супротиву або намагання змінити природу [3, с. 156].

У даосизмі, ідея природи визнається як водіння для ведення життя. Люди мають дотримуватися природних законів та потоку подій, а не протидіяти їм. Це вимагає відмови від амбіцій, переслідування влади та бажання досягти абсолютного контролю. Замість цього, люди повинні розвивати якість «Ву-вей» або «У-ей», що означає «не діяти», і дати подіям природним чином розвиватися [2, с. 190].

Принцип наслідування природи також відзначається в даоському вченні про «Ву Вей», де важливий акцент робиться на тому, щоб зберегти гармонію з природою та іншими людьми. Це відображається в ідеї співжиття, де кожна істота повинна взаємодіяти з іншими і зберігати рівновагу відповідно до свого природного місця.

Принцип наслідування природи в даосизмі нагадує нам про важливість впорядкування життя, слідуючи природним ритмам та розвитку, а не намагаючись його керувати чи змінювати. Ця філософія сприяє спокою, гармонії та внутрішній рівновазі, і може бути цінною для нашого сучасного світу, де часто домінує поспіх та стрес [1, с. 267].

Даоська концепція наслідування природи також підкреслює важливість непостійності та змін у світі. Замість того, щоб ставити опір змінам і боротися з ними, даоси вчать приймати ці зміни як частину природного порядку речей. Це вимагає від людини розвивати гнучкість та адаптабельність, які сприяють покращенню якості життя.

У вченні даосизму також підкреслюється важливість внутрішньої гармонії та спільності з природою. Ця гармонія може бути досягнута через самопізнання, медитацію та внутрішню тишу. Даоси вважають, що, знаючи і приймаючи себе, людина може легше знаходити своє місце в універсумі та взаємодіяти з іншими людьми на основі взаєморозуміння та поваги.

Важливо зауважити, що даосизм не вимагає повного відмовлення від матеріальних речей або соціального життя, але наголошує на тому, щоб робити це з розумінням і відповідно до природи. Принцип наслідування природи підкреслює, що людина має рухатися вгору по річці життя, використовуючи течію, а не проти неї.

Висновок. Принцип наслідування природи в даосизмі є ключовою концепцією, що пропонує глибше розуміння життя та способу, яким ми взаємодіємо з ним. Ця філософія вчить нас приймати природну спонтанність, розвивати внутрішню гармонію та сприяти спокою та рівновазі у нашому житті.

Наслідування природи в даоському стилі допомагає знайти внутрішній мир і розуміння, як жити в гармонії зі світом. Важливо наголосити, що це не вимагає відмови від матеріальних цілей чи соціальних структур, але навчає нас пристосовуватися до змін та долати виклики з розумінням та спокоєм.

Принцип наслідування природи в даосизмі є актуальним і важливим дотепер, нагадуючи нам про необхідність збереження гармонії у світі, в якому ми живемо. Він вкладає в нас цінність природності, спокою та глибокого внутрішнього співчуття, що може сприяти покращенню якості життя та відносин з навколишнім світом.

Список використаної літератури :

1. Щербakov Я. Життєвий та творчий шлях, буддизм, конфуціанство та даосизм видатного китайського літератора Су Дунпо. Grail of Science. 2022. № 18-19. С. 265–271.
2. Filonov S. V. Taiwanese Daoism: Variability of Forms and Immutability of the Social Mission. Voprosy Filosofii. 2023. P. 189–205.
3. Yangutov L. E., Orbodoeva M. V. Confucianism and taoism in the context of its relationship with buddhism during the wei and two jin epochs. Bulletin of the Buryat Scientific Center of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences. 2018. No. 2. P. 158–166.

*Зіміч Дарина, студентка гр. НБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Актуальність дослідження: Актуальність теми дослідження «Людина в пошуках сенсу буття та власного життя» визначається її універсальністю та постійною присутністю в житті кожної людини. У сучасному світі, що характеризується глобалізацією, швидкими змінами та нестабільністю, багато людей стикаються з кризами ідентичності та втратами сенсу. Пошук власного місця у світі стає не лише питанням філософського осмислення, а й практичною потребою для забезпечення психологічного благополуччя. Розуміння свого сенсу буття допомагає людині орієнтуватися в умовах соціальних змін, досягати особистих цілей та підтримувати внутрішню гармонію.

Мета дослідження: Мета полягає в аналізі концепцій сенсу життя, виявленні впливаючих факторів та дослідженні методів, що допомагають людям у цьому пошуку.

Завдання дослідження:

1. Вивчення особистісних і соціальних факторів, що впливають на пошук сенсу життя.
2. Оцінка впливу соціально-економічних умов на процес пошуку сенсу.
3. Дослідження практик самопізнання та їх впливу на формування сенсу життя.

Виклад матеріалу. Вивчення особистісних і соціальних факторів, що впливають на пошук сенсу життя, передбачає аналіз психологічних характеристик, таких як екстраверсія, нейротизм і самооцінка, які можуть впливати на сприйняття сенсу життя. Також важливим є дослідження минулого досвіду, травм і життєвих криз, які формують особистісні цінності та сенс життя, а також когнітивних стилів, зокрема оптимістичного чи песимістичного способу мислення.

Сенс буття – одне з основних світоглядних питань, яке визначає мету існування людини. [1, 2с.] Соціальні фактори включають вплив сімейного середовища, зокрема батьківських цінностей, традицій і підтримки, на формування уявлень про сенс життя. Роль соціальної підтримки друзів, колег і спільнот також є важливою для особи під час пошуку сенсу. Крім того, культурний контекст, який охоплює культурні цінності, релігію та суспільні норми, відіграє значну роль у формуванні сприйняття сенсу життя. Вивчення цих факторів дозволяє зрозуміти, як індивідуальні та соціальні обставини взаємодіють і формують процес пошуку сенсу буття.

Оцінка впливу соціально-економічних умов на процес пошуку сенсу життя передбачає аналіз різних аспектів, які формують життєві обставини особи. Економічний статус, зокрема рівень доходу та зайнятості, може суттєво впливати на відчуття стабільності і безпеки, що, у свою чергу, позначається на можливості особи займатися саморозвитком та пошуком сенсу життя. У нестабільних економічних умовах люди можуть зосереджуватися на задоволенні базових потреб, що обмежує їхню здатність мислити про більш високі цінності та цілі.

Соціальні умови, такі як доступ до освіти, медичної допомоги і соціальних послуг, також грають важливу роль у формуванні уявлень про сенс життя. Люди, які мають доступ до якісної освіти та підтримки, частіше здатні знаходити і реалізовувати свої цілі, що сприяє пошуку сенсу. У той же час соціальна ізоляція, дискримінація та нерівність можуть призводити до почуття безвиході та втрати сенсу. Проблема сенсу життя людини залишається однією із фундаментальних тем філософських досліджень. [2, 146с.]

Дослідження практик самопізнання та їх впливу на формування сенсу життя зосереджується на вивченні різних методів, які допомагають людям зрозуміти свої цінності, переконання та цілі. Самопізнання може включати медитацію, рефлексію, ведення щоденників, психологічне консультування та участь у тренінгах особистісного розвитку. Ці практики дозволяють людям заглибитися в свої думки та емоції, виявити внутрішні конфлікти та відкрити нові аспекти власної особистості.

Сучасний світ ставить людину в ситуацію постійного випробування у різних аспектах її особистого і соціального життя. [3, 73с.] Практики самопізнання сприяють розвитку самосвідомості, що є критично важливим для пошуку сенсу життя. Завдяки цим методам люди можуть краще усвідомлювати свої бажання та потреби, а також оцінювати свої життєві обставини. Це, в свою чергу, допомагає сформулювати цілі, які відображають їхні справжні цінності, і визначити шляхи до їх реалізації.

Крім того, самопізнання може зменшувати стрес і тривожність, покращуючи психічне здоров'я та загальне благополуччя, що позитивно впливає на пошук сенсу. Особи, які активно займаються самопізнанням, часто повідомляють про більш глибоке відчуття значення у своїх життях, що може вести до більшої задоволеності та гармонії.

Таким чином, дослідження практик самопізнання є важливим аспектом розуміння того, як особистісний розвиток та внутрішнє усвідомлення можуть вплинути на формування сенсу життя.

Висновок. Отже, пошук сенсу є невід'ємною частиною людського існування, зумовленою індивідуальними особливостями, соціально-економічними умовами та культурним контекстом. Практики самопізнання, такі як рефлексія та медитація, відіграють важливу роль, сприяючи розвитку самосвідомості та формуванню цілей, що відповідають особистісним цінностям.

Пошук сенсу життя — це постійний процес, що вимагає активного зусилля і відкритості до змін. Люди, які займаються цим пошуком, досягають більшого внутрішнього спокою та задоволеності. Дослідження сенсу буття є важливим, оскільки воно допомагає зрозуміти, як особистісний розвиток може позитивно вплинути на якість життя та формування значущих відносин.

Список використаної літератури:

1. Матюшевська Н. Людина в пошуках сенсу життя та щастя: філософсько-антропологічні аспекти. Освіта і наука 1. 2021.2с.
2. Стовпець О. В. Сенс життя людини як предмет філософської рефлексії. Перспективи : соціально-політичний журнал. 2024. 146-150с.
3. Касьяненко А. В. Людина у пошуках смислів або самоактуалізація людини в сучасних умовах. Етико-естетична традиція у вітчизняній культурі. 2020. 73-77с.

*Золота-Авдєєнко Єва, студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. В процесі ознайомлення з буддистським вченням впадає у вічі його песимістичність: вчення про шуньяту (усе є порожнечою); «Чотири благородні істини» (бажання є причиною наших страждань, а для досягнення нірвани потрібно позбутись бажань). Навіть сам термін «нірвана» означає «згасання». Проте буддизм проповідує моральне вдосконалення, вихід з матеріальної дійсності, власне, пробудження. Постає питання: «Чи справді буддизм такий песимістичний, як здається на перший погляд, чи несе в своїй суті позитивні явища?»

Мета. Проаналізувати концепцію буддистського вчення, його напрямків, дослідити його зміст, спираючись на пояснення представників і послідовників буддизму.

Для досягнення мети потрібно виконати такі завдання:

- проаналізувати різні буддистські течії
- розтлумачити зміст вищезгаданих термінів, визначити причинно-наслідкові зв'язки песимістичних тверджень і мети, якій вони служать

Виклад матеріалу. Буддизм поділяється на три основні напрямки: тхераваду, магаяну та ваджраяну. Прихильники магаяни, що в перекладі означає «велика колісниця» конкурували з прихильниками гінаяни (малої колісниці), яка дійшла до наших днів як тхеравада. Магаяністи звинувачували їх в егоїзмі і корисливості, оскільки метою тхеравади є саме особисте просвітлення. Чи це не егоїзм – залишати близьких в житті страждань, коли сам досягаєш просвітлення? Магаяністи вважали, що так, тому вони клали в основу співчуття (каруну). Прикладом наслідування для них була «пробуджена істота» (бодгісаттва), яка звертає своє джерело чеснот на користь інших. Як висловлювався індійський поет і філософ Шантідева в «Шляхах бодгісаттви»: « Усе щастя в цьому світі походить від прагнення щастя для інших». Проте і в співчутті бодгісаттви прослідковуються егоцентричні погляди. Текст клятви слугує цьому підтвердженням: «хоч би якими численними були істоти, клянусь їх врятувати». З іншого боку, Далай-Лама у своїй книзі «How to practice. The way to a meaningful life» пояснює цю клятву з альтруїстичної точки зору. Він вважає, що усі проблеми йдуть від нашого егоцентризму. Люди думають, що вчинивши вбивство вони зможуть покаятись і очистять свою карму. Проте якщо людина розглядає цінність життя іншої, вона розуміє, що її каяття не допоможе вбитому. Так само і порятунок інших починається з власних правильних мотивів.

Особливо гнітюче звучить твердження Будди про те, що ми не маємо душі, а значить не маємо особистості. «Я» – це ілюзія, що складається з форми, почуттів, сприйняття, ментальних утворень та свідомості, які постійно змінюються. Але окрім цього «Я» більше нічого не складає, це лише умовне позначення набору елементів, а не вічна сутність.

Проте буддисти вірять, що звільнення від хибного бачення себе звільняє і від власного его, а з тим і від втрати енергії від постійних сумнівів, які нав'язує нам гордіня. Щодня людина змінює думку про себе в залежності від подій, які трапляються з нею. Її похвалили, вона - «геній», принизили - «ніхто». Ці думки породжують страждання і ми таким чином повертаємось до чотирьох благородних істин: життя – це страждання, страждання породжуються нашими бажаннями, проте від страждань можна звільнитись, звільнившись від бажань, а для цього потрібно дотримуватись «восьмеричного шляху». Бажання підвищити цінність свого «Я» приносить страждання, а визнання його, як набору елементів, а не незмінної сутності, звільняє від них. З цього випливає, що відсутність душі не є негативним фактором, а веде до пробудження.

Магаяністи розвинули це твердження. Вони вважали, що усе, включно із вищезгаданими складовими «Я» є порожнечою (шуньятою). Шуньята розглядається в ключі того, що усе постійно змінюється, навіть те, що стосується традиційно незмінних речей. До прикладу для нас гора є незмінною, але тектонічні плити невпинно рухаються і деформують гору. Колись вони розійдуться і гора стане рівниною (порожнечою). Або ж якщо взяти частинку землі з гори, пересипати її у вазон, вона теж перестане існувати як гора. Порожнеча – це не ніщо, порожнеча - це форма. «Поки ми не пізнаємо її, вона здається порожньою, а коли пізнаємо, все порівняно з нею стає порожнім». Ваджраяна (вогняна або діамантова колісниця) розглядає можливість досягнення стану будди за найкоротший проміжок – одне життя. У цьому напрямку буддизму існує практика «залучення до п'яти заборонених речей» (м'яса, риби, спиртного, сексу й містичних жестів), щоб досягнути порожнечу. Протилежні поняття зливаються в єдине «ніщо» і «все» одночасно.

Нірвана характеризується відходом від життєвого, найвищою точкою зосередження, де розмиваються межі відчуття себе. Свідомість людини охоплює безмежність Всесвіту, відчуття «Я» стирається. Досягається і концепція порожнечі (відношення ніщо-усе), і власного его, що і є кінцевою метою буддистського вчення.

Висновки. Проаналізувавши суть, можна зробити висновок, що буддизм є радше досвідом, аніж вченням чи релігією. Щоб стати, недостатньо знати, потрібно бути. У своїй суті він несе позитивні явища – усвідомленість, прийняття, альтруїзм, єднання з Всесвітом і власне, позбавлення від страждань.

Список використаних джерел:

1. Далай-лама Серце медитації. У пошуку глибинної усвідомленості / пер. з англ. Ровенських Г. 2017, 144с.
2. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. з англ. Пунько В. Київ, 2024, 464 с.
3. Albahari, M. Nirvana and ownerless consciousness. 2011 (дата звернення: 6.11.2024)

*Івашків Соломія, студентка гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

Ф. БЕКОН – ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ

Постановка проблеми. В контексті філософії Френсіса Бекона виникає питання про його роль як першого філософа Нового часу. Чи була його філософська думка обмежена лише умовами й вимогами ранньомодерного суспільства, чи мала більш універсальне значення, що вплинуло на розвиток наукової методології та знання загалом? Дослідження автономії ідей Бекона є ключовим для розуміння не тільки його внеску у формування

емпіричної науки, але й для визначення його місця у філософській традиції, яка підготувала підґрунтя для модерного наукового підходу й епохи Просвітництва.

Мета. Аналіз філософських ідей Френсіса Бекона та обґрунтування його ролі як першого філософа Нового часу, що заклав основи наукової методології. Розглянути, яким чином його підхід до науки та знання став революційним для свого часу, та дослідити вплив його ідей на наступні етапи розвитку філософії і науки. Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- висвітлити основні положення філософії Френсіса Бекона, зокрема його критичне ставлення до схоластики та середньовічних підходів;
- описати індуктивний метод Бекона, який став одним з ключових елементів його філософії;
- розглянути концепцію «ідолів», яку він запропонував як пояснення перешкод у пізнанні;
- виявити, яким чином філософія Бекона вплинула на подальший розвиток наукової методології та наукових досліджень;
- встановити зв'язок між ідеями Бекона та сучасними принципами емпіричної науки.

Виклад матеріалу. Френсіс Бекон виступав за реформування науки, відхід від схоластичних традицій та авторитетів минулого. Він стверджував, що наука повинна бути корисною та слугувати поліпшенню життя людства. Основні ідеї він висловив у працях «Новий Органон», «Про гідність і примноження наук», які стали основою його філософської спадщини та запропонували наукову реформу, яка вплинула на всю Європу. Праця «Новий Органон» була покликана замінити «Органон» Арістотеля і пропонувала новий науковий метод, заснований на індукції. Бекон вважав, що дослідження природи має базуватися на спостереженнях, експериментах та їх аналізі, а не на логічних побудовах без реального підтвердження. Він стверджував, що дослідник повинен збирати дані про природу, аналізувати їх і поступово доходити до загальних висновків, що різко відрізнялося від традиційної схоластичної логіки.

Однією з найбільших інновацій Бекона було введення індуктивного методу як основи наукового дослідження. Бекон стверджував, що для побудови наукового знання необхідно зібрати якомога більше фактів, вивчати їх та на основі цього формулювати узагальнені принципи. Відмова від традиційного дедуктивного підходу, де знання виводилося з аксіом, які рідко підлягали сумніву, була революційною. Бекон використовував приклади з природничих наук, де явища, які здавалися випадковими, насправді підпорядковувалися певним законам, якщо їх детально вивчити. На противагу схоластиці з її формально-логічним методом, Френсіс Бекон звертається до чуттєвого, досвідно-експериментального пізнання конкретних фактів. «Найкращим із доведень,- переконаний Бекон,- є досвід, якщо він коріниться в експерименті». Він пропонує новий метод більш прийнятний, на його думку, для пізнання природи і побудови системи природознавства – метод індукції. Підкреслюючи теоретичну цінність чуттєвого пізнання, необхідність зв'язку розуму і досвіду, Бекон намагався подолати вузький раціоналізм, що залишився від схоластичної філософії.

Френсіс Бекон ввів поняття «ідолів» — хибних уявлень, які заважають об'єктивному мисленню. Він виділив чотири типи «ідолів»:

1. «Ідоли роду» — це природні обмеження людського розуму, які виникають через обмежені можливості сприйняття.
2. «Ідоли печери» — це індивідуальні упередження кожної людини, що базуються на її особистому досвіді та освіті.
3. «Ідоли ринку» — це помилки, що виникають через неправильне використання мови та слів у процесі спілкування.
4. «Ідоли театру» — це догми та забобони, що приймаються без критичного осмислення.

Бекон наголошував на тому, що для досягнення об'єктивності в пізнанні необхідно усвідомити ці «ідоли» та працювати над їх подоланням. Щоб очистити пізнання від цих ідолів треба, на думку Бекона, виходити лише з досвіду і безпосереднього вивчення природи, бути вільним і самостійним у своїх твердженнях та висновках, незалежним від авторитетів, бо істина є дочкою часу, а не авторитетів.

Філософія Френсіса Бекона зробила фундаментальний внесок у розвиток наукової методології, яка стала основою для сучасних наукових досліджень. Бекон заклав принципи емпіризму, наполягаючи на необхідності експериментального підходу до знання. Він вважав, що знання повинне ґрунтуватися на досвіді, спостереженнях і систематичних експериментах, а не на абстрактних теоретичних побудовах або авторитетах минулого. Це стало викликом для схоластичної філософії Середньовіччя, яка здебільшого спиралася на авторитет античних філософів, особливо Арістотеля.

Вплив Бекона на наукову методологію також полягає в його прагненні перетворити знання на інструмент, який служить людству. Його концепція «покращення умов людського життя за допомогою знання» стала важливим аспектом для розвитку технічних наук і технологій.

Таким чином, філософія Бекона дала старт новому підходу до науки, що зосереджується на спостереженні, експерименті та індукції, формуючи основи сучасної наукової методології й значно вплинувши на подальший розвиток природознавства та технологічного прогресу. Його ідеї мали значний вплив на англійську науку та

філософію, а також на мислителів у Європі, таких як Рене Декарт, який розвивав ідею раціоналізму, і Томас Гоббс, що підтримував науковий підхід у соціальних науках.

Бекон заклав фундамент для емпіризму як напрямку філософії, що підкреслює важливість чуттєвого досвіду як основи знання. Беконівські принципи наукового методу — об'єктивність, дослідний підхід і систематичність — залишаються актуальними для сучасної науки і використовуються в багатьох галузях наукових досліджень, таких як біологія, хімія, фізика, соціологія тощо. Його філософія сформувала ключові постулати, на яких і досі будується емпірична наука та наукова методологія.

Висновки. Френсіс Бекон справедливо вважається першопрохідцем філософії Нового часу, оскільки він започаткував перехід від схоластичного до наукового мислення. Його критика середньовічних методів, ідея індуктивного методу та наголошення на експерименті проклали шлях для наукового прогресу, відзначаючи початок епохи Просвітництва. Бекон продемонстрував, що знання повинно бути не лише теоретичним, а й мати практичну користь для людства. Його внесок у науку та філософію є надзвичайно цінним і залишається актуальним, оскільки принципи наукового методу й сьогодні лежать в основі сучасних досліджень.

Список використаних джерел :

1. Бекон, Ф. Новий Органон / Френсіс Бекон; пер. з лат. К. Г. Лукашевич. Київ: Основи, 1996. 304 с.
2. Білецький, В. С. Історія філософії / В. С. Білецький. Київ: Либідь, 1994. 478 с.
3. Кашуба, М. А. Філософія Нового часу / М. А. Кашуба. Київ: Вища школа, 2002. 356 с.
4. Грицанов, А. А. Історія філософії: від античності до новітньої доби / А. А. Грицанов. Київ: Ваклер, 2000. 432 с.
5. Хома, О. І. Філософія Нового часу / О. І. Хома. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
6. Табачковський, В. Г. Філософія: Курс лекцій / В. Г. Табачковський. Київ: Академія, 2003. 560 с.

*Казаков Данило, студент гр. ПД-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Платон є однією з найвпливовіших фігур в історії філософії. Його ідеї, філософські діалоги та вчення значно вплинули на розвиток західної філософії та науки. Однак питання про конкретне місце Платона в історії філософії залишається актуальним, оскільки його вплив охоплює різні аспекти - від метафізики і епістемології до політичної філософії та етики. У світлі багатьох інтерпретацій його творів виникає необхідність дослідити, яким чином Платон інтегрувався в загальний філософський дискурс і який вплив мав на подальші філософські школи.

Мета. Провести визначення місця Платона в історії філософії, аналіз його основних ідей та їхнього впливу на розвиток філософської думки.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- охарактеризувати основні філософські концепції Платона, такі як теорія ідей, вчення про душу, пізнання та політичні погляди.
- проаналізувати, як його вчення впливало на античну філософію.
- розглянути роль ідей Платона в розвитку сучасної філософії та науки.

Виклад матеріалу. Платон розробив одну з найважливіших ідей в історії філософії - теорію ідей (або форм). Він стверджував, що світ, який ми сприймаємо через почуття, є лише відображенням справжньої реальності, що складається з ідей або форм. Ці ідеї є вічними, незмінними і незалежними від матеріального світу. Зокрема, ідея добра у Платона виступає найвищою формою, з якої походять усі інші форми.

Іншою важливою концепцією є вчення про душу, яка, згідно з Платоном, є безсмертною і проходить цикл перевтілень. Платон вважав, що душа до народження споглядає ідеї, а після втілення у фізичне тіло повинна згадувати їх через процес пізнання.

Важливою частиною його спадщини є також політична філософія. У своєму діалозі «Держава» Платон описує ідеальну державу, яка керується філософами-царями, оскільки вони є єдиними, хто може адекватно пізнати істину і управляти на основі справедливості.

Найближчим послідовником і критиком Платона став його учень Арістотель. Хоча Арістотель відкинув теорію ідей, він зберіг багато елементів платонізму в своїй філософії. Платонівська концепція форм вплинула на Арістотелеве вчення про сутності та причини, хоч і з іншими акцентами.

Окрім Арістотеля, платонівська традиція була продовжена неоплатонізмом, що з'явився в III столітті нашої ери. Найвідомішим представником неоплатонізму був Плотін, який поглибив і розвинув платонівські ідеї, зокрема про душу та ідеї. Неоплатоніки зробили значний вплив на пізнішу філософську думку, зокрема на християнську теологію та ісламську філософію.

У середньовіччі Платон був важливою фігурою для ранніх християнських філософів, таких як Августин Аврелій. Августин, зокрема, прийняв багато платонівських ідей, включаючи концепцію вічних ідей, природу душі та розуміння божественного блага. Він пристосував платонізм до християнського вчення, особливо в аспектах божественної істини та природи Бога.

У середньовічному світі через праці таких мислителів, як Боецій і Анахарсіс, Платонівська філософія продовжувала мати вплив, проте значною мірою через призму християнської традиції. Платонівські ідеї також мали вплив на містицизм і розвиток схоластики.

Відродження інтересу до платонізму відбулося в епоху Відродження, коли ідеї Платона почали активно вивчати і популяризувати. В той час, як багато філософів XVII-XVIII століть, таких як Декарт, Спіноза і Лейбніц, інтегрували деякі платонівські концепції у свої роботи. Ідеї Платона про абстрактні форми й універсалії також вплинули на розвиток математики та логіки.

У XX столітті платонізм зазнав нової хвилі інтересу через роботи таких філософів, як Альфред Норт Вайтхед, який зауважив, що «вся західна філософія - це серія приміток до Платона». Платонівські ідеї про пізнання, істину та метафізику досі обговорюються в контексті сучасних філософських дискусій.

Попри свій величезний вплив, філософія Платона неодноразово піддавалася критиці. Зокрема, Арістотель, який колись був учнем Платона, розробив альтернативну систему, яка базувалася на критиці платонівської теорії ідей. Він стверджував, що форми не можуть існувати незалежно від речей і що вони повинні бути інтегровані в реальний світ.

У XVIII-XIX століттях філософи, такі як Іммануїл Кант і Гегель, піддали платонізм реінтерпретації, адаптуючи його ідеї в контексти своїх систем. Кант, наприклад, не погоджувався з ідеєю пізнання ідей через спогад, але водночас високо цінував метафізичний елемент платонізму, особливо у своїй «теорії форм».

У сучасній філософії аналітичні філософи критикували платонівські уявлення про універсалії, тоді як континентальні філософи, зокрема Мартін Гайдеггер і Жан-Поль Сартр, по-новому переосмислили деякі його концепції, акцентуючи увагу на екзистенційному вимірі людського буття.

Висновки.

Платон займає центральне місце в історії філософії завдяки своїм фундаментальним ідеям, які стали основою для подальших філософських дискусій. Його теорія ідей, концепція душі та політичні погляди вплинули на античну, середньовічну та сучасну філософію. Його спадщина пережила різні епохи, інтегрувавшись у християнську теологію, вплинувши на розвиток неоплатонізму, а також залишившись актуальною в сучасних філософських дебатах. Незважаючи на численну критику, філософія Платона залишається однією з ключових складових західної інтелектуальної традиції.

Список використаних джерел:

1. Гусев В.І. Історія філософії: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Центр навчальної літератури», 2006. 240 с.
2. Лосев О.Ф. Платон. Його життя, філософія і значення. Київ: Вид. дім «Академперіодика», 2001. 344 с.
3. Коплстон Ф. Історія філософії. Т.1: Від філософії Фалеса до Платона. Переклад з англ. Київ: Основи, 1998. 320 с.
4. Августин Аврелій. Переклад з латинської. Київ: Аконіт, 2008. 560 с.
5. Платон. Держава. Переклад з давньогрецької. Харків: Фоліо, 2019. 512 с.

*Квасниця Надія, студентка гр.НБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження теми «Людина – найвища цінність суспільства» зумовлена сучасними соціальними та етичними викликами, що стоять перед Україною. В умовах війни, економічної нестабільності та реформування суспільства принцип визнання людини як найвищої цінності набуває особливого значення. Це підкреслює важливість захисту прав, гідності й свободи кожної особистості як основи для стабільного й справедливого суспільного розвитку. Дослідження цієї теми сприяє формуванню соціальної відповідальності, поваги до людських прав і сприяє зміцненню моральних засад українського суспільства в умовах сучасних викликів.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз ролі людини як найвищої цінності суспільства та розробка рекомендацій щодо зміцнення її прав і гідності в сучасних умовах України.

Завдання дослідження:

- Ідентифікувати сучасні виклики, які впливають на визнання прав і гідності людини в Україні.
- Вивчити роль державних та громадських інституцій у забезпеченні прав людини.

- Визначити можливості для підвищення громадянської свідомості щодо цінності кожної особистості.

Виклад матеріалу. Сучасні виклики, які впливають на визнання прав і гідності людини в Україні, включають військові конфлікти, економічні труднощі, корупцію та вплив зовнішніх сил. Ці фактори створюють умови для порушення прав людини та обмеження основних свобод. Роль державних і громадських інституцій у забезпеченні прав людини є критично важливою. Людина, її права та свободи становлять найвищу цінність у правовій державі.[1, 163с.] Правоохоронні структури, покликані захищати права громадян, тоді як громадські організації працюють над підвищенням обізнаності та захистом прав, виконуючи контрольну функцію. Універсальність прав людини означає, що держава бере на себе відповідальність перед своїм народом за дотримання взятих за міжнародними договорами зобов'язань у сфері прав людини. [2, 6с.] Для підвищення громадянської свідомості щодо цінності кожної особистості необхідно реалізовувати освітні програми, які б акцентували увагу на правах людини, їхньому захисті та відповідальності кожного громадянина. Це може включати проведення семінарів, тренінгів та інформаційних кампаній, що сприяють формуванню активної громадянської позиції.

Людське життя та гідність мають безумовну цінність. Усі соціальні, політичні та економічні системи повинні базуватися на повазі до прав і свобод людини, забезпечуючи рівні можливості для всіх, незалежно від соціального статусу, раси чи статі.

Важливим є також розвиток особистості. Освіта, культура і моральність сприяють формуванню гармонійної особистості, здатної робити внесок у розвиток суспільства. Суспільство, яке інвестує в освіту та розвиток своїх громадян, має більше шансів на успіх і процвітання.

Соціальна відповідальність є ще одним важливим аспектом. Люди повинні усвідомлювати свою роль у суспільстві, активно брати участь у його розвитку та дбати про добробут співгромадян. Тільки спільними зусиллями можна досягти значних результатів у покращенні якості життя.

Толерантність та взаєморозуміння також мають велике значення. Суспільство повинно бути відкритим до різноманіття думок і поглядів, адже саме через діалог і обмін думками можна знайти оптимальні рішення для спільних проблем. Людина являє собою складну систему, яка здатна до зміни об'єктів будь-якої природи, усвідомлена людська діяльність є істинним суб'єктом. [3, 157с.]

Таким чином, концепція «людина - найвища цінність суспільства» є основою для створення справедливого та гармонійного суспільства, де кожен має право на гідне життя і можливість реалізувати свій потенціал.

Висновок. Основою будь-якого соціального устрою є гідність і права особистості. Суспільство повинно інвестувати в освіту та розвиток громадян, адже лише освічені та свідомі люди можуть зробити внесок у загальний добробут. Важливими також є соціальна відповідальність і толерантність, які сприяють гармонії та співпраці. Загалом, визнання людської цінності є ключовим для створення справедливого і процвітаючого суспільства.

Список використаної літератури:

1. Швачка В.Ю. Права людини та права природи: ціннісний аспект. Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції. 2024. 163-165с.
2. Бадьон К. «Визнання універсальності прав людини: Декларативні стандарти.» Редакційна колегія. 2022. 6с.
3. Ткаченко О., Вологін Ю., та Богданович І. «Людина в просторі новітніх технологій: діалектика суб'єкта та об'єкта.» Людинознавчі студії: збірник наукових праць. Серія «Філософія» 47. 2023. 157-177с.

*Кім Соломія студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження теми «Людська свідомість, діяльність і творчість» полягає в глибокому розумінні того, як свідомість формує наші дії, прийняття рішень і творчий процес. У сучасному світі, що постійно змінюється, важливо аналізувати, як свідомість впливає на особистість та соціальну динаміку, особливо в контексті технологічного прогресу та інформаційних змін.

Дослідження свідомості допомагає виявити механізми, що лежать в основі креативності, які є критично важливими для розвитку суспільства.

Також, з огляду на зростаючу роль штучного інтелекту та технологій у житті людини, вивчення свідомості стає важливим для розробки етичних норм і правил, що стосуються взаємодії між людьми та технологіями. Таким чином, актуальність теми обумовлена її значущістю для науки, суспільства і практики.

Мета дослідження: Метою дослідження «Людська свідомість, діяльність і творчість» є вивчення механізмів свідомості, їх впливу на поведінку, аналіз взаємозв'язку між свідомістю і діяльністю, дослідження творчих процесів та розробка рекомендацій для покращення якості життя і розвитку суспільства.

З мети дослідження ставимо завдання :

- Вивчити вплив свідомості на поведінку: Дослідити, як свідомість формує мотивацію, цінності та прийняття рішень.
- Визначити роль свідомості у творчості: Дослідити механізми творчого процесу та фактори, що впливають на креативність.
- Аналізувати взаємозв'язок між свідомістю та діяльністю: Розглянути, як свідомість впливає на ефективність різних видів діяльності.

Виклад матеріалу. Свідомість відіграє ключову роль у формуванні мотивації, цінностей та прийнятті рішень. Вона дозволяє нам усвідомлювати свої цілі та бажання, визначаючи, що нас надихає, а що є нав'язаним ззовні. Це усвідомлення сприяє розвитку внутрішньої мотивації, яка є більш стійкою в порівнянні з зовнішньою.

Цінності формуються на основі досвіду, культурних впливів і особистісних переконань. Свідомість дозволяє аналізувати та переосмислювати ці цінності, що може призвести до їхнього розвитку або зміни.

Крім того, свідомість впливає на те, як ми аналізуємо інформацію та оцінюємо можливі варіанти дій. Здатність розглядати альтернативи, прогнозувати наслідки та вчитися на помилках є результатом активної свідомості. Коли ми свідомо підходимо до прийняття рішень, ми більше схильні враховувати наші цінності та мотивацію, що веде до більш зважених і відповідальних виборів. Свідомість відіграє важливу роль у творчості, оскільки вона формує наше сприйняття, уяву та здатність до креативного мислення. Одним із ключових механізмів творчого процесу є здатність свідомості комбінувати наявні знання та досвід для створення нових ідей.

Фактори, що впливають на креативність, можна розділити на особистісні, соціальні та середовищні. Особистісні фактори включають особливості характеру, такі як відкритість до нового досвіду, здатність до ризику та гнучкість мислення. Соціальні фактори, такі як підтримка з боку оточення, співпраця з іншими людьми та культурні традиції, також можуть стимулювати або гальмувати креативність. Сучасний світ ставить людину в ситуацію постійного випробування у різних аспектах її особистого і соціального життя. [2, 73с.]

Крім того, свідомість може сприяти розвитку креативності через практику усвідомленості, медитацію та рефлексію. Ці практики допомагають зосередитися на процесі мислення, розвивають здатність бачити нові можливості та знижують рівень стресу, що в свою чергу може покращити творчі здібності. Творчість людини залежить від творення, що постає діяльністю Абсолютної ідеї, яка у нього є «вічною творчістю, вічною життєвістю». [3, 89с.]

Свідомість має значний вплив на продуктивність та ефективність різних видів діяльності. Вона визначає нашу здатність зосереджуватися, управляти увагою і приймати рішення, що безпосередньо впливає на результати роботи.

По-перше, свідомість допомагає організувати та структурувати наші думки. Коли ми усвідомлюємо свої цілі та пріоритети, ми можемо краще планувати свої дії. Це особливо важливо в умовах багатозадачності, коли необхідно швидко переключатися між завданнями. Високий рівень свідомості дозволяє зосередитися на одному завданні і виконувати його більш ефективно.

По-друге, свідомість сприяє емоційній регуляції. Коли ми усвідомлюємо свої емоції і можемо їх контролювати, це допомагає знижувати рівень стресу та тривоги. Це ж, позитивно впливає на ефективність виконання завдань, адже зменшення стресу дозволяє краще зосередитися і продуктивніше працювати.

По-третє, свідомість також впливає на нашу мотивацію. Коли ми усвідомлюємо свої цінності та переконання, ми можемо знаходити внутрішню мотивацію, яка є більш стійкою та ефективною, ніж зовнішні чинники. Крім того, свідомість відіграє важливу роль у навчанні та розвитку нових навичок. Завдяки критичному мисленню ми можемо аналізувати свій досвід, виявляти помилки. Це підвищує нашу здатність адаптуватися до нових умов і ефективно виконувати різні види діяльності.

Таким чином, свідомість є ключовим чинником, що впливає на продуктивність та ефективність у різних сферах. Вона допомагає організувати робочий процес, регулювати емоції, підтримувати мотивацію та сприяти навчанню, що в кінцевому підсумку веде до досягнення кращих результатів.

Висновок. Людська свідомість, діяльність і творчість тісно пов'язані між собою, визначаючи наші можливості. Свідомість формує наше сприйняття світу, дозволяє організовувати думки, що підвищує продуктивність і ефективність у діяльності. Вона також сприяє розвитку креативності. Усвідомлення своєї ролі в цих процесах допомагає реалізувати потенціал і адаптуватися до змін.

Список використаної літератури:

1. Муліарчук Й. Філософія Сковороди та покликання сучасних людей: продовження теми Філософія Григорія Сковороди: Історія та сучасність. Філософська Думка. 2023. 132–143с.
2. Касьяненко А. В. «Людина у пошуках смислів або самоактуалізація людини в сучасних умовах.» Етико-естетична традиція у вітчизняній культурі. 2020. 73-77с.
3. Руденко Т., Потішук О. «Антропологічні виміри творчості в контексті європейської та української філософії.» Мультиверсум. Філософський альманах 2. 2020. 88-105с.

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Платон – як давньогрецький мислитель , філософ, один із основоположників античного вчення. Його вплив на розвиток філософського світогляду . Зв'язок та роль діалектики з ідеями засновника Академії Платона . Структура системи творчості мудреця та риси предмету його дослідження . Значення , роль та місце Платона в історії філософської науки.

Мета. Розглянути різновиди та риси вчень , розмежувати ідеальний світ митця та земний світ , визначити проблематику світогляду та виокремити елементи філософської школи Платона . Проаналізувати та окреслити вагомість знавця як фундатора для історії.

Для досягнення мети необхідно з'ясувати :

- Основні філософські концепції
- Діалектичну філософію мислителя
- Періоди творчості
- Теорії ідей
- Організацію та діяльність Академії вченого

Виклад матеріалу. Платон – це філософ , який зробив великий внесок для не лише для Афін , а й для усього світу , про нього розмовляє велика маса людей , його погляди, думки поділяють й досі мільйони . Справжнє ім'я – Аристокл , а Платон , що означає з грецької «широкоплечий»- це просто псевдонім. Саме він виокремився своєю мудрістю , здібностями до аналізу та прагненням до ідеальності , завдяки чому став учнем та наслідником Сократа.

Творчість мислителя варто поділити на такі періоди :

I Смерть Сократа та продовження його діяльності . Сюди увійшли : трактат «Апологія Сократа» , «Протагор» , «Горгій» , «Менон». Саме на цьому етапі Платон «знайомиться» з діалогами , у яких переважно завжди виступає його учитель.

II Подорож в Італію. «Пір» , «Держава» , «Федон» , «Федр» - пізнання ідеї , світобудови та питання етики , діалектика – як іскра пізнання.

III Започатковується діалогом «Парменід» - розмежування ідей і речей , «не існування множинного» ; а також : «Софіст» , «Політик» та різноманітні цитати.

Проаналізувавши структуру системи , варто зазначити , що вона є досить конструктивною , оскільки включає : вчення про буття, вчення про світ , вчення про душу , вчення про пізнання , вчення про моральність , вчення про Бога та інші. Проте, перше місце для Платона займає вчення про ідеї , з яких складається реальність . Матеріальний світ також складається з них , але усі його явища народжуються і гинуть – відповідно справжніми бути не можуть , а ідеї залишаються постійними , нерухомими та стійкими . Чи , наприклад, розуміння навколишнього світу : центром вважався Космос , який знову ж таки невичний , « бо створений вищою істотою» , на відміну від ідей. Проте важливе значення відіграє душа – «яка не просто матеріальна безсмертна субстанція, але й носій нашого розуму» .

Ідеями ідей або ж трьома найважливішими формами для філософа були : справедливість , краса та рівність. Саме ідея краси та добра є величною , саме вона стоїть над усіма іншими і коштує вище. В ідеальному світі кожна річ має щось протилежне на землі , як от наприклад : оригінал – копія , сутність – явище , абстрактність – конкретність , добро – зло. Останнє, на думку Платона, відіграє провідну роль у житті кожної людини . Ідея істини безлика і тісно взаємодіє з Богом , оскільки він – творець і особисте начало.

Протиставлення тіла і душі у працях знавця набуває вперше вже відомих для нас зараз значень. На його думку душа повинна бути розумною , щоб наблизитись до справжніх , істинних ідей, бо тіло – це «темниця для душі» . Кращі дістаються тілам гідних людей або прекрасних тварин , а гірші тиранам. Людина повинна пізнавати , прагнути до істини , досконалості , хорошого життя – це все призводить до морального очищення і досягнення блага. Для справжнього пізнання слід відкинути почуття і заглибитись у середину своєї душі , спонукаючи її до роздумів.

Нерідко можна почути , що Платона називають діалектиком. Але чому і чи дійсно це так ? Часто існує суперечність думок , і знову ж таки , щоб вивести істину , застосовується метод зіставлення розбіжних тез , а точніше - дискусія між людьми , яка на думку філософа є найпродуктивнішим способом вирішення конфлікту. Саме здатність до самокритики і самоаналізу вирізняє діалектику від інших методів.

Заснування першого «університету» також належить Платону. Конкретно він започаткував приблизно у 388 р. до н. е. власну так звану Академію , у якій разом із своїми учнями обговорював різноманітні науки та широке коло філософських тем , що прищепило цій «установі» першість вивчення вище згаданого. Проте , важко сказати , що вона була схожа , скажімо на сучасну школу , більшість джерел трактують це як сад або парк , в якому збирались інтелектуали для досліджень , дискусій , народження ідей та обмірковування етики , математики , астрономії ,

політики . Митець безпосередньо писав у формі діалогу , навчаючи цього і своїх учнів , залучаючи складні теми оскільки вважав , що саме так породжується істина , формується критичне мислення і самостійність. Щоб досягти цього вчений залучав кілька способів : 1) запитання та відповіді на них, 2) Еленхос – формування нових проблем для співрозмовника , протиріччя та приведення до усвідомлення незнання, 3) Маєвтика – «витягування» знань з людини для створення нових ідей.

Висновки. На мою думку, місце Платона не лише в історії Афін , а й його значення для усього світу важко переоцінити . Це людина багатогранна і справді мудра , яка зуміла передбачити і зрозуміти проблеми для всієї цивілізації , намагалась знайти вирішення цих проблем , прагнучи до ідеального світу , але водночас розуміючи , що земний ніколи не стане світом ідей. Він не лише сам шукав , досліджував , пізнавав , а й був учителем для інших у той час, і для нас зараз - що є надзвичайно цінним.

Список використаних джерел :

1. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Філософія : підручник. Харків : «Право», 2013. 432с.
2. Симоненко С., Сулим О., Шмиголь М. Основи філософії. ЦНЛ. 2019. 412 с.
3. Беспалов І. Філософія і діалектика Платона. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2019. Випуск 26, с.9-14.
4. Кривуля О.М. Філософія: навч. посібник. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. 592 с.
5. Філософія [Електронний ресурс] : навч. посіб. /Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б.Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ. 2019. 368 с.

*Коваль Марта, студентка гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА УНІВЕРСАЛІЙ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Виникає питання, чи мають загальні поняття, такі як «людина», «дерево», «добро» або «справедливість», реальне існування поза конкретними індивідуальними предметами та явищами, або ж вони є лише продуктами людського мислення і не мають реальної сутності поза нашими думками? Чи є універсалії реальними сутностями, які існують незалежно від індивідуальних речей, чи вони існують лише як імена, або ж універсалії є частинами індивідуальних речей.

Мета. Провести комплексний аналіз різних підходів до природи загальних понять та їхнього існування, а також визначення їхньої ролі у пізнанні і відношенні до індивідуальних речей.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити історичне походження проблеми універсалій;
- Проаналізувати основні позиції щодо існування універсалій;

Виклад матеріалу. У епоху Середньовіччя загострилось питання про універсалії. Універсалії - це загальні й універсальні поняття, які застосовуються до багатьох конкретних предметів або явищ. Питання про те, чи існують універсалії, було однією з головних тем обговорення середньовічних філософів. Ця дискусія виникла, на перший погляд, із чисто теологічного питання щодо рівня реальності Святої Трійці та її іпостасей. Відповідно до різних підходів до цього питання сформувалися філософські школи, відомі як номіналізм, реалізм.

Проблема універсалій була відома ще з античних часів сягає філософії Платона та Аристотеля. За Платоном, загальні поняття існують до появи конкретних речей і незалежно від них. Аристотель же вважав, що загальне присутнє в самих одиничних речах і не може існувати окремо від них.

Реалізмом називають філософське вчення, яке стверджує, що об'єктивна реальність існує у формі загальних понять. Відповідно до вчення реалістів, універсалії існують перед речами і незалежно від них, будучи думками та ідеями божественного розуму. Завдяки цьому людський розум здатний пізнавати сутність речей, оскільки ця сутність є загальним поняттям. Для реалістів пізнання можливе лише через розум, який має божественну природу.

У ранній період схоластики філософські вчення здебільшого спиралися на давньогрецького філософа Платона, цей період називають неоплатонізмом. Зокрема через це, реалізм називають «лінією Платона». Яскравим представником крайнього реалізму цього часу був Ансельм Кентерберійський. Він розвинув ідеї реалізму. Він створив своє онтологічне доведення існування Бога, ґрунтуючись на принципах реалізму, тобто він говорив, якщо людина має чітке поняття про Бога як про найбільш довершену істоту, то буття є необхідною складовою цієї довершеності, тобто Бог реально існує. За таку аргументацію його критикували і піддавали сумніву, оскільки вона робила висновок від існування ідеї про річ або істоту до реального існування цієї речі або істоти. Але для Ансельма реальністю були саме загальні поняття, такі як Бог, які існують незалежно від людського розуму.

Представником поміркованого реалізму постає Фома Аквінський. Він виходив з вчення Аристотеля. Казав, що загальне існує, але в самих речах і явищах і ніяк поза ними.

Номіналізмом називають філософське вчення, яке стверджує, що існують тільки конкретні, одиничні речі, а загальні види, властивості та відношення не мають самостійного існування. Ця теорія заперечує реальність універсалій.

Представниками поміркованого номіналізму були П'єр Абеляр, Дунс Скот. Вони розглядали загальні поняття не як незалежні реальності, а лише як продукти людського мислення — думки, поняття та слова. Їхні погляди ґрунтувалися на переконанні, що універсалії не мають реального існування поза окремими речами, а слугують лише інструментами для називання та впорядкування реальності. П'єр Абеляр вважав, що загальні поняття — це інструменти для впорядкування знання, а не реальні об'єкти: «Поняття не існують поза думками, вони — лише імена, що позначають певні категорії речей».

Представником крайніх номіналістів був Іоан Росцелін, він зайняв ще радикальнішу позицію, проголосивши загальні поняття абсолютно умовними знаками — «звуками голосу» або ілюзіями, які не існують навіть у свідомості людини. За його словами, лише мова дозволяє створювати такі терміни, як «людина», тому цей термін має значення лише в мовному контексті. Росцелін стверджував, що єдине, що існує, — це те, що ми можемо сприймати і уявляти. На його думку, ми не в змозі уявити людину в цілому або тварину в цілому. Таким чином, номіналізм Росцеліна заперечував існування загального не тільки в реальному світі, а й у свідомості пізнаючого суб'єкта. Росцелін також висловив певні думки щодо божественної Трійці, заявивши, що не може існувати єдина божественна субстанція. Він вважав, що є три іпостасі, а отже, три різних боги. Зрозуміло, що такий висновок викликав обурення і був оголошений ересом.

Висновок. Таким чином, дискусія про універсалії у середньовічній філософії не лише розкрила глибокі розбіжності в уявленнях про реальність, але й сприяла розвитку філософських ідей, які вплинули на подальше формування західної філософії. Ця тема залишається актуальною й сьогодні, оскільки питання про те, як ми розуміємо загальні поняття, продовжує мати значення в сучасній філософії та науці.

Список використаної літератури:

1. Симчишин М. В. Номіналізм. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2021. URL: <https://esu.com.ua/article-73454>
2. Гнасевиц Н. В. Філософія: опорні конспекти. Тернопіль. ЗУНУ. 2020. с.137 URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41355/1/Lekcii%20zfilosof.pdf>
3. Схоластика. Реалізм і номіналізм: веб-сайт. URL: https://studopedia.com.ua/1_3573_sholastika-realizm-i-nominalizm.html#google_vignette
4. Основні напрями середньовічної філософії (номіналізм та реалізм): веб-сайт. URL: https://studopedia.com.ua/1_18661_osnovni-napryami-serednovichnoi-filosofii-nominalizm-ta-realizm.html

*Кожарко Олександр, студент гр-ПД-13
юридичного факультету ЗУНУ*

ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРІСТОТЕЛЯ

Постановка проблеми. Поняття душі посідає центральне місце у філософській спадщині Арістотеля, в якому він намагається поєднати фізичні та метафізичні аспекти людського існування. Відмінною рисою його концепції є спроба розглядати душу як принцип життєдіяльності, що є сутнісною частиною всіх живих істот, а не лише людських. Арістотель не просто вивчає душу як незалежну сутність, а аналізує її як форму тіла, що дозволяє йому побудувати всеосяжну систему, яка охоплює різні форми життя — від рослин до людини. Дослідження поняття душі в Арістотелівському баченні не лише висвітлює нові горизонти пізнання, але й піднімає глибокі питання про зв'язок матерії та форми, розуму і тіла, намагаючись розв'язати їх через концепцію душі.

Метою даної роботи є дослідити розуміння душі Арістотелем, визначити її функції, структуру та значення в контексті його філософської системи.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Визначити основні аспекти Арістотелевого підходу до поняття душі, аналізуючи його ключові твори, зокрема трактат «Про душу».
2. Оцінити роль душі як принципу життєдіяльності, досліджуючи взаємозв'язок душі з матерією та формою в Арістотелівській філософії.

Виклад матеріалу. Арістотелівська концепція душі є складною системою, що поєднує філософські, біологічні та психологічні аспекти, створюючи цілісний погляд на природу життя і функціонування живих істот. Для Арістотеля душа — це не просто нематеріальний принцип або субстанція, яка існує окремо від тіла; це суть і функція живого організму, що забезпечує йому можливість існувати й діяти в світі.

Арістотель розглядає душу як «ентелехію», тобто внутрішню мету або завершеність організму, завдяки якій він здатний до саморозвитку та самореалізації. Цей підхід розкриває новий спосіб розуміння життя, де кожна жива істота має свою особливу мету та призначення. Наприклад, дерево існує, щоб рости і відтворювати собі подібне, собака — щоб відчувати, рухатися і взаємодіяти зі своїм оточенням, а людина — щоб мислити, творити, досліджувати й пізнавати світ. Таким чином, душа кожної живої істоти відповідає за її здатність здійснювати свої функції і досягати свого потенціалу [4, с. 60].

Арістотель поділяє душу на три види, залежно від рівня функцій, які вона виконує. Перший тип — це рослинна душа, яка властива лише рослинам і відповідає за основні функції росту та харчування. Наприклад, квітка росте і розмножується, споживаючи поживні речовини із ґрунту, але не має здатності відчувати чи рухатися. Цей рівень душі є найпростішим і забезпечує життєдіяльність на базовому рівні. Другий тип — тваринна душа, що додає здатність до відчуттів і руху. Цей тип душі властивий тваринам і включає такі функції, як сприйняття навколишнього середовища, здатність реагувати на стимули, пересування у просторі. Наприклад, кішка не лише росте та харчується, як квітка, але й може відчувати смак, звук, тепло, реагувати на загрозу та переміщуватися, шукаючи їжу чи уникати небезпеки [2, с. 50].

Найвищим типом душі Арістотель вважає розумну душу, яка є властивою лише людині. Розумна душа має всі функції рослинної та тваринної душі, але до них додається здатність до розуміння, мислення і рефлексії. Арістотель розглядає розумну душу як найвищий рівень організації життя, адже саме вона дозволяє людині займатися філософією, наукою, мистецтвом та етикою, що робить її особливою у природному світі. Наприклад, коли людина спостерігає за красою природи, слухає музику чи обговорює абстрактні концепції добра і справедливості, вона реалізує функції своєї розумної душі.

Ці три типи душі не лише показують, як Арістотель бачить ієрархію життя, але й підкреслюють його переконання в єдності душі і тіла. Для Арістотеля душа — це не окремий суб'єкт, як це вважали деякі інші філософи, а принцип життєдіяльності, що нерозривно пов'язаний із тілом. Як очі без здатності бачити були б лише фізичним об'єктом, так і тіло без душі було б просто матерією без життя. Арістотель використовує метафору воскової печатки, щоб пояснити цей зв'язок: так само, як печатка не може існувати без воску, душа не може існувати без тіла, бо це єдність форми і матеріалу, які разом утворюють сутність живого організму [1, с. 26].

Відмінність між активною і пасивною частинами душі в Арістотелевій концепції демонструє багатогранність людської психіки і її здатність не тільки реагувати на зовнішні стимули, але й свідомо направляти власні дії і рішення. Пасивна частина душі виконує роль сприйняття та реагування на зовнішні подразники. Вона дозволяє людині отримувати відчуття, такі як захоплення від мистецтва, природи або музики, що пробуджують у ній емоції. У цій пасивній частині душі людина взаємодіє з зовнішнім світом, отримуючи досвід, але вона ще не вдається до глибокого аналізу чи самоусвідомлення.

На відміну від пасивної, активна частина душі відповідає за процеси рефлексії, прийняття рішень та вияв ініціативи. Саме активна частина дозволяє людині не просто переживати отримані враження, а й обмірковувати їх, розуміти їхню значущість, формувати особисті висновки та, зрештою, спрямовувати себе на досягнення нових цілей. Наприклад, якщо пасивна частина душі дозволяє людині насолоджуватися музикою, то активна частина стимулює її замислитися над тим, що саме в цій музиці приваблює, чи можливо створити щось подібне самостійно. Таким чином, активна частина душі додає до відчуттів глибину, даючи людині здатність формувати власний досвід і ставати творцем власного життєвого шляху [3, с. 105].

Тому, концепція душі в філософії Арістотеля є складною, багатовимірною та інклюзивною. Вона охоплює всі аспекти життя, від найпростіших організмів до людини, і показує, як усі живі істоти пов'язані єдиною основою. Душа не є чимось зовнішнім чи привнесеним, а глибокою сутністю, що визначає існування і сутність кожного організму. Арістотель створює не просто філософську концепцію, а універсальну теорію життя, яка інтегрує натуралістичні, метафізичні та етичні аспекти у єдину картину буття, де душа є центральною ланкою, що з'єднує всі рівні існування у світі.

Висновок. У підсумку, Арістотелева концепція душі розкриває її як складну і багатовимірну сутність, що забезпечує життя та самореалізацію кожної істоти. Активна і пасивна частини душі об'єднуються, створюючи цілісну систему, яка дозволяє людині не лише сприймати та переживати навколишній світ, але й активно взаємодіяти з ним, формувати власне ставлення та розвиватися. Арістотель таким чином показує, що душа — це не відокремлена від тіла субстанція, а глибинний принцип, що визначає сутність і призначення життя.

Список використаних джерел:

1. Іванова, О. Г. Вчення про душу Арістотеля: проблема єдності матерії і форми. Український філософський журнал. 2020. №6(3). С. 23–31.
2. Захаренко, П. О. Активна та пасивна частини душі в етиці Арістотеля. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Філософія. Політологія. 2023. №1(1). С. 45–52.
3. Кравченко, М. В. Вчення про душу в контексті античної філософії: Арістотелівські інтерпретації. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». 2022. Вип. 15. С. 101–109.
4. Петренко, І. А. Арістотель про природу душі: питання етичної та психологічної складових. Філософські дослідження. 2021. №4(2). С. 56–64.

Kryvenchuk Vladyslava, student of MENM-11

MAN AS A HIGHEST VALUE IN A SYSTEM OF PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE

Formulation the problem: The concept of «Man as the highest value in a system of philosophical knowledge» in philosophy focuses on the intrinsic worth and dignity of the human being as central to ethical, political and social systems. This notion stems from humanistic traditions, where human existence, freedom, individuality and moral responsibility are seen as core

values. This perspective suggests that humans, with their capacity for reason, creativity and self-reflection, represent the pinnacle of value in the world. The problem of «man as the highest value» is thus both philosophical and practical questioning the foundation of moral priorities and the implications of such a framework.

Goal: to analyze and prove philosophical vision of the following problem.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- To understand that man is the main subject of philosophical analysis
- The nature and essence of man

Presentation of the material: Man is the main mystery for philosophical thinking. From antiquity to the present, philosophers have been thinking, trying to explain what a person is. However, have they come any closer to understanding it? Perhaps, each of the great philosophers, thinkers, and prominent researchers - Socrates, Kant, Skovoroda, Sartre, Freud, Scheler, Vernadsky, T. de Chardin, Foucault, and Peccei - thought so. However, over time, new complex problems emerged. They concerned the existence of society, the impact of man on nature, and the ways in which people cognize the world and themselves. It became clear that new answers to the question «what is man?» were needed. Therefore, for a philosopher, the problem of man does not and cannot become obsolete.

The problem of man is an eternal philosophical problem. The second thing to note is that it is interesting not only for philosophers, but also for the average person, since it is about us. Finally, the third remark concerns the peculiarity of philosophical understanding of man: it is related to the possibility of presenting a holistic picture of man and highlighting the features that are closed to our everyday experience.

It is extremely interesting to know a person but also very difficult. This is due to the complexity of the person as a subject of study. The fact is that a human being belongs to two worlds at the same time: the natural and the social. Man cannot exist without nature and outside of it. However, human characteristics emerge in society. However, man is not just a «particle», an element of the social world. He is an intellectual and spiritual being. Man created the world of culture and civilization, outside of which he cannot exist. And they cannot exist and develop without man, unlike nature. Man adapts to the world of nature and society not just by adapting to what exists, but by creating a new reality.

Human nature is the diversity of natural and social features inherent in humans, which determines the integrity of a person and his or her peculiarities in the biological and social world. Human nature is determined by the peculiarity and uniqueness of its bodily organization, which in socio-cultural systems unfolds into the mind, thinking and practices of creating new realities. In the socio-cultural context, human nature manifests itself in communication practices, in the ability to distinguish between good and evil, to strive for freedom, to make choices, to cognize the world, oneself and other people.

The concept of «human essence» reflects the main and deepest thing that determines all human characteristics, including human nature. From ancient times to the present day, philosophers have been justifying their views on man by defining his essence. To do this, they study the main features of a human being as a biological and social being, a cultural and civilizational phenomenon, the peculiarities of human practices of influencing the world of nature and society, the specifics of human communication and cognition of the world, etc.

The first answers to the question of human nature and essence were myths and ancient religious beliefs. Philosophy, which emerged later, explained the essence of man, including it in the general idea of space and nature. Thus, ancient natural philosophers considered man in integrity, unity with nature, in harmony with it. Such manifestations as consciousness and the soul were understood either as given to man by nature or as a manifestation of a special spiritual essence. The philosophy of the ancient East considered man through the problems of the eternity of the spirit, the soul, and human self-knowledge. In particular, the philosophy of Buddhism emphasizes the importance of human spiritual experience for achieving a state of absolute liberation - nirvana. Other movements, such as Taoism, considered human existence in harmony with the cosmos. The societies of the Eastern despotisms emphasized the universal, the divine, the spiritual principle of the world, which dominated man and determined the moral laws of his life and behavior. Accordingly, the human particular was not taken into account. Ancient Eastern philosophizing about man was carried out in the context of moral issues - kindness in relations between people, the requirement for rulers to be humane. In particular, this is represented in Confucianism.

The Western European philosophical tradition of studying human beings begins with ancient Greek philosophy. For the first time, the problem of man as a special subject of study appears in the Sophists- teachers of «thinking, speaking, and doing» who appeared in the second half of the fifth century BC in Greece. Criticism of the established - customs, traditions - allows philosophers to shift the focus of attention to the problem of the individual. For the Sophists, the individual becomes the main figure, and existence becomes individual existence. The initial principle of the Sophists formulated by Protagoras, is the understanding of the world through human perception: «Man is the measure of all things existing, that they exist, and non-existent, that they do not exist.» Humanity also determines the morality of the Sophists: good is what gives a person pleasure, evil is what causes suffering.

The main philosophical figure of antiquity in the understanding of man is Socrates. Socrates saw man as the main subject of philosophical knowledge. He considered self-knowledge to be the basic principle of philosophical knowledge of man. «Know thyself!» - was Socrates' favorite saying. Socrates' position on human understanding is called ethical

anthropology, since the human is associated with moral actions. Socrates believed that thanks to reason, a person is able to have general, reliable.

Other emphases are inherent in the doctrine of man presented by Plato. It is based on Plato's philosophical theory of the eternal world of real existence, the world of ideas, and the temporal world of things - the world of human existence. In the context of such views, a person is the unity of a mortal body and an immortal soul. It is through this unity that cognition is realized - the recollection of what our soul once knew. A person who properly uses such memories becomes truly perfect.

Plato considered the soul to be the essence of man, while the body, the material, is something hostile to the soul. Man seems to be divided into two opposite parts, with the soul as the embodiment of ideas being the higher, and the body of knowledge being the lower.

Conclusion: As can be understood from the above, philosophy in its history and modernity has presented a variety of points of view, concepts, and trends that have tried to provide a reasonable answer to the question of the nature and essence of man. However, as philosophers themselves recognize, it is impossible to give exhaustive, «final» answers, since man and the world are complex and dynamic, they change. Accordingly, philosophical conceptions of man are also changing.

List of references

1. Logvinenko V. M. Philosophy: Study guide for adjuncts, graduate students and applicants, Lviv, 2012. 13 c.
2. Sidorenko L. I. Philosophical understanding of man: Study materials for undergraduate and graduate students, 2010. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>

*Кричківська Дар'я студентка гр., ПД-13
юридичного факультету ЗУНУ*

БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Буття світу і людини є одним із найдавніших і найбільш фундаментальних питань філософії, яке досліджує взаємозв'язок між об'єктивною реальністю та суб'єктивним досвідом людства. З давніх-давен людина прагнула знайти своє місце у всесвіті, зрозуміти власне призначення та природу реальності, яка її оточує. Це питання не лише про існування матерії, але й про свідомість, свободу волі та етичні принципи, що визначають наші дії. У сучасному суспільстві, де наука та технології стрімко розвиваються, а соціальні й культурні цінності постійно трансформуються, усвідомлення місця людини в світі набуває нового значення. Це дослідження, зокрема, ставить за мету знайти відповідь на запитання: яким чином буття світу та людини впливають одне на одного і які існують межі цього взаємовпливу?

Метою даної роботи є дослідження філософських аспектів буття світу і людини, а також аналіз взаємозв'язку між об'єктивною реальністю та індивідуальною свідомістю, що визначає особистий та суспільний розвиток.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати основні філософські концепції буття, що стосуються світу та людського існування.
2. Дослідити вплив суб'єктивного сприйняття на розуміння об'єктивної реальності та осмислення людиною свого місця у світі.

Виклад матеріалу. Буття світу і людини — це одна з найзагадковіших і найглибших тем, яка століттями надихала філософів, мислителів, художників і науковців. Саме поняття буття сприймається по-різному в різних епохах і культурах, але залишає питання про саму сутність існування: що означає бути? Що значить бути частиною цього світу? Як світ і людина взаємодіють і впливають одне на одного? Сьогодні, у час швидких технологічних змін, глобалізації та криз, ці питання набувають нових відтінків.

З давніх-давен філософія зверталася до природи буття, щоб пояснити і систематизувати знання про навколишню реальність. Ідеї давніх греків залишаються впливовими й сьогодні: Платон вважав, що наш світ є відображенням досконалих ідей, які існують поза матеріальним світом, тоді як Аристотель прагнув розглянути природу кожного предмета через його функції та мету [4, с. 80]. Це протистояння платонізму та аристотелізму є своєрідним символом багатовимірності розуміння буття: чи ми пізнаємо реальність через абстракцію та ідеї, чи через досвід і природу самої речовини?

Можна сказати, що людина завжди намагалася зрозуміти своє місце у світі, балансуючи між почуттям єдності зі світом і усвідомленням власної відокремленості від нього. Людина — частина всесвіту, але, водночас, вона здатна сприймати його як щось відмінне, об'єктивне. Саме це протиріччя народжує пошук сенсу: ми шукаємо власне місце у світі, в якому відчуваємося як «у себе вдома» і одночасно як «гості» [2].

Сучасна наука, розкриваючи складність фізичних законів і структури Всесвіту, додає нових аспектів до роздумів про буття. Ми знаємо, що всесвіт нескінченно великий і водночас незрівнянно малий у своїх частинках, що складають атоми, молекули, клітини. Людина, розуміючи свою крихкість перед безмежністю космосу, відчувається маленькою, але завдяки свідомості стає унікальною. Справжнє питання: чи є ми лише малесеньким механізмом у системі світобудови, чи володіємо особливим статусом, що дозволяє нам бути «центром» власного буття?

Водночас, буття людини — це не просто існування, а постійне осмислення світу і себе. Відповідно до екзистенціалістів, таких як Сартр і Камю, ми покликані творити свій сенс. Якщо світ існує як даність, то людина наділена здатністю обирати. Свобода вибору робить нас відповідальними за своє існування, за наші дії й цінності [1, с. 24]. Однак така свобода також народжує екзистенційне занепокоєння: ми завжди стоїмо перед вибором, який визначає наше буття, але який не завжди можна обґрунтувати об'єктивно.

Дійсно, на тлі сучасних викликів — кліматичних змін, криз соціальної несправедливості, технологічних інновацій — з'являється ще одне ключове питання: як буття людини співвідноситься з буттям планети? Ми усвідомлюємо, що наші дії, начебто незначні, мають значний вплив на довкілля. Людина, прагнучи покращити своє життя, часто втрачає зв'язок з природою, руйнуючи саму основу свого існування. Таким чином, питання буття перестає бути виключно філософським — воно набуває етичного характеру. Чи можемо ми дозволити собі діяти безвідповідально, якщо це загрожує самому буттю людства?

Цікаво також, як цифрова епоха впливає на наше розуміння буття. У мережевому світі, де кордони між реальністю та віртуальністю розмиваються, ми створюємо нові форми існування. Буття людини вже не обмежується матеріальним світом — тепер воно простягається у віртуальний простір, де особистість стає «аватаром». Це, з одного боку, відкриває нові можливості для самовираження, але, з іншого, ставить під сумнів автентичність: чи є це справжнє буття, чи лише його симуляція?

Важливо зрозуміти, що буття людини — це не фіксована сутність, а динамічний процес. Ми змінюємося разом із світом, і наші цінності, переконання, цілі стають новими складовими буття. Цей процес відкриває нові горизонти, спонукаючи нас шукати баланс між матеріальним і духовним, між об'єктивним і суб'єктивним, між індивідуальним і колективним. Тому питання буття не має остаточної відповіді — це нескінченний пошук, що віддзеркалює нашу здатність творити й переосмислювати світ навколо нас [3, с. 47].

На мою думку, буття — це насамперед здатність до самоусвідомлення. Світ існує незалежно від нас, але саме людина надає йому сенсу, осмислює його. Можливо, буття людини — це запрошення до постійного діалогу зі світом, до відкриття нових граней реальності й себе. У світі, що так швидко змінюється, пошук сенсу буття стає як ніколи актуальним, адже лише через розуміння себе й світу ми можемо створити гармонійне майбутнє, де буття кожної людини буде не лише процесом виживання, а й процесом саморозвитку та творення.

Висновки. Буття світу і людини — це глибокий і багатогранний процес, що виходить за межі простої фізичної присутності в цьому світі. Це постійний пошук сенсу, самовизначення і взаємодії з реальністю, яка, хоч і є об'єктивною, набуває особливих рис у сприйнятті кожної особистості. Людина, здатна осмислювати, обирати і відповідати за свої дії, водночас формує своє буття і впливає на світ навколо. Цей процес, що поєднує свободу вибору з відповідальністю, робить буття людини не просто існуванням, а творчим актом, який надихає нас на пошук гармонії та справжніх цінностей у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Бродецька Ю. Буття людини: метафізичні засади людської есенції. Українознавчий альманах. 2020. №27. С. 22–26.
2. Маринець Н. В., Пугачов В. М., Балинська О. М. Філософія буття людини в сучасних умовах. Науковий журнал «Дискурс». 2023. №6.
3. Ковальчук О. П. Філософські концепції буття людини в контексті сучасних соціокультурних трансформацій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2021. №4. С. 45–50.
4. Сидоренко І. В. Онтологічні аспекти буття людини в епоху цифрових технологій. Філософські дослідження. 2022. №2. С. 78–83.

*Кузик Софія, гр. МЕВМБ-11
Факультет ННІМВ ЗУНУ*

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г.СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. Григорій Сковорода є монументальною постаттю в історії української філософської думки та літератури. Його творчість є дивовижним синтезом різних духовних традицій, що спирається на античність, патристику, німецьку містику, український фольклор та літературну культуру епохи бароко. Водночас Сковорода створив власну оригінальну «філософію серця», яка увібрала в себе сутнісні характеристики української ментальності та світогляду. Саме тому дослідження творчості великого українського мислителя в контексті національної духовності залишається актуальним і важливим завданням як для українського літературознавства, так і для філософії.

Мета. Розкрити глибинний зв'язок філософських та художніх пошуків Григорія Сковороди з архетипами української ментальності та визначити його внесок у формування самобутньої «філософії українського духу».

Завдання дослідження:

- виявити основні риси «українського духу» у світоглядних засадах філософії Г. Сковороди;

- простежити втілення української ментальності в етичному вченні мислителя про «сродну працю» і щастя;
- розкрити архетипне підґрунтя символічно-алегоричних образів у художніх творах Г. Сковороди;
- визначити роль Г. Сковороди у формуванні національної філософської традиції та окреслити перспективи сковородинівської філософії.

Виклад матеріалу. «Український дух», що пронизує творчість Григорія Сковороди, виявляється насамперед у його філософському світогляді, Сковорода можна назвати «філософом життя», адже предметом його розмислів були не абстрактні ідеї, а «правда життя і краса природи, поєднані з правдою серця». Саме в цьому сердечно-чуттєвому, поетично-інтуїтивному підході до осягнення буття і людини полягає специфічний український колорит сковородинівської філософії.

В основі світогляду Сковороди лежить «філософія серця» – кордоцентризм, який становить серцевину українського менталітету. Серце для нього – осереддя людського духу, джерело добра, любові, радості, храм Божий в людині. «Глибоке серце – одна скарбниця всіх утворених благ і багатств, і корінь життя і премудрості, і джерело добра», – писав філософ. На його думку, прислухаючись до голосу серця, людина відкриває в собі «внутрішню людину», здатну безпосередньо спілкуватися з Богом і знаходити щастя в простоті, спокої та «сродній праці» [1].

Етичний ідеал Сковороди – життя «у злагоді з природою» («натурою»), тобто відповідно до своїх природних нахилів і талантів. «Сродність» («спорідненість») – це Божий поклик у душі людини до певного виду діяльності, слідування якому забезпечує їй внутрішню гармонію і щастя. Як зазначав філософ, «щастіє, як бачимо, не живе ні в солдатстві, ні в пануванні, ні в багатстві... а в сердечному спокої, у згоді з Богом», проста мудрість, що ґрунтується на традиційних моральних цінностях українців – праці, доброті, вдячності, скромності, – надає вченню Сковороди особливої переконливості й сили.

Український дух пронизує і художні твори мислителя – поетичні діалоги, притчі, байки, які органічно доповнюють його філософію. Їх стиль позначений яскравою образністю, алегоризмом, використанням фольклорних мотивів та засобів народнопісенної поезії. Особливої уваги заслуговує центральний символ творчості Сковороди – «гора» як духовний шлях сходження людини до Бога і самої себе. У вірші «Ой ти, птичко жолтобоко» ця «гора» постає утопічним краєм, «стороною, де труда не буде, ні печалі», тобто духовним ідеалом, до якого прагне людське серце, в діалозі «Алфавіт, чи Буквар світу» «горою» символічно названо Біблію – джерело Божої мудрості, читання якої відкриває людині сенс її буття.

Та сама «гора» з'являється і в байках філософа як втілення доброчесності та мудрості. Всі ці образи, закорінені в українській ментальності, роблять твори Сковороди напрочуд цілісними і переконливими [2].

Митець і мислитель, Сковорода залишив глибокий слід в українській духовній традиції. Його ідеї знайшли продовження у «філософії серця» П. Юркевича, «кордоцентричній» етиці П. Куліша, у «хутірській філософії» П. Куліша та І. Нечуя-Левицького, в поетичному світі Т. Шевченка, І. Франка, П. Тичини, Л. Костенка. Шевчук та ін. І сьогодні його спадщина залишається невичерпним джерелом для нових досліджень, які допомагають українцям глибше пізнати власну духовну сутність [3].

Висновки. Отже, «українськість» філософії та поезії Григорія Сковороди виявляється в її глибинній екзистенційності, кордоцентричності, панестетизмі, архетипності художньої образності та символіки. Його вчення про «сродну працю», самопізнання і щастя впливає з українського ментального ідеалу гармонійного, морального життя в єдності з Богом, природою і людьми. Сковорода поєднав цей ідеал з книжною мудрістю Біблії і античності, створивши унікальну «філософію українського духу».

Творчо переосмислюючи спадщину Сковороди, українська культура виробила потужну традицію «філософії серця», що залишається живою і до сьогодні. Саме ця «сердечна мудрість», джерелом якої є філософія і поезія великого українця, дозволяє нам зберігати свою самобутність і гідність у сучасному світі.

Подальші дослідження «українського духу» творчості Г. Сковороди мають охопити весь її контекст – літературний, філософський, богословський, педагогічний тощо. Тільки на такій міждисциплінарній основі можна досягнути справжній масштаб і значення постаті українського генія в становленні нашої національної ідентичності. Адже Сковорода, за словами В. Ерна, є не просто письменником чи філософом, а втіленням української «національної душі», виразником «софійного» світовідчуття нашого народу. І саме це робить його нашим вічним духовним сучасником і співрозмовником.

Список використаних джерел

1. Артюх, В. Національні образи Григорія Сковороди. 2022, Філософська думка, (4), 91— 104. <https://doi.org/10.15407/fd2022.04.091>
2. Бойченко, М. Філософія тожсамості: вчитися бути українцем. Лише той Учитель, хто живе так, як навчає: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної онлайн-конференції з міжнародною участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (Полтава, 17 листоп. 2022 р.) / уклад.: Л. Литвинюк, М. Чиркова, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського (023, (с. 85—87). Полтава: ПАНУ.
3. Єрмоленко, А. . Практична філософія Григорія Сковороди у світлі нашого досвіду: Філософія Григорія Сковороди: історія і сучасність. Філософська думка, (4), 2022, С.7—26. <https://doi.org/10.15407/fd2022.04.00>

ХРИСТИАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Постановка проблеми. Християнство стало невід'ємною частиною формування культурного та філософського світогляду Київської Русі. Прийняття християнства в 988 році за правління князя Володимира Святославича стало переломним моментом, що змінив духовне та культурне життя давньоруського суспільства. Це сприяло збагаченню філософської думки, адже відбулося поєднання візантійських богословських ідей з місцевими традиціями. Саме тоді почалося осмислення таких ключових понять, як сенс людського існування, природа душі, моральність, що тісно перепліталися з новими релігійними переконаннями. Філософія Київської Русі через призму християнства здобула свої характерні риси, що вплинули на подальший розвиток східнослов'янської культури. Це викликає потребу в аналізі впливу християнських ідей на тогочасну філософію та виявленні специфічних рис, що утворилися внаслідок цього синтезу.

Метою даної роботи є дослідження взаємозв'язку між християнством та філософською думкою Київської Русі та аналіз їх взаємовпливу на розвиток культурних і духовних цінностей того часу.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати процес запровадження християнства у Київській Русі та його вплив на філософську думку.
2. Визначити основні філософські ідеї, що були розвинені під впливом християнських концепцій.

Виклад матеріалу. Запровадження християнства у Київській Русі в 988 році було не просто релігійною реформою, а стратегічним політичним та культурним кроком, що змінив вектор розвитку цього державного утворення. Прийняття нової віри під керівництвом князя Володимира Святославича стало не тільки символом єднання з європейською цивілізацією, а й основою для формування власної системи духовних та філософських цінностей.

Факти свідчать, що до моменту прийняття християнства Київська Русь вже мала свою язичницьку систему вірувань, яка забезпечувала певний рівень моральних норм та обрядів, але не могла дати відповідь на глибші питання буття та сенсу життя. Прийняття християнства дало новий імпульс для розвитку філософської думки, перенісши її з площини природних культів до складних роздумів про Бога, душу, гріх та спасіння. З цим пов'язане перенесення до Київської Русі книжної культури Візантії, що було джерелом не лише релігійної, але й філософської літератури [3, с. 10-11].

Одним із яскравих прикладів інтеграції християнської філософії в руське культурне середовище стали твори митрополита Іларіона, зокрема знамените «Слово про закон і благодать», написане в середині XI століття. У ньому підкреслювався перехід від старозавітного закону до благодаті Христа, а також стверджувалася ідея особливої місії Київської Русі як нової християнської держави. Іларіон використовував складні богословські та філософські ідеї, щоб показати, що Київська Русь не поступається у своїй духовній величчї іншим європейським країнам [1, с. 487].

Проникнення християнських ідей у Київську Русь не тільки збагатило духовний світогляд суспільства, але й кардинально змінило уявлення про людину та її місце у світі. До прийняття християнства світогляд русичів базувався на язичницьких уявленнях про людей як частину природи, де існувала жорстка ієрархія сил та богів, що визначали їхню долю. Прийняття християнства з його ідеєю, що людина створена «за образом і подобою Божою» (Буття 1:27), надало людині унікальний статус вищої істоти, яка має божественне походження та безпосередній зв'язок із Творцем.

Ця нова концепція створювала особливу цінність людського життя та його моральної ваги. Якщо раніше головними принципами в поведінці людини були обряди та традиції, то тепер на перший план вийшли етичні питання: що є добром і злом, якою є мета людського життя, що означає бути вільним і відповідальним. Християнська ідея свободи волі означала, що кожна людина має здатність вибирати між добром і злом, а отже, несе відповідальність за свої вчинки перед Богом. Це спонукало філософів і богословів до роздумів про моральний вибір, який є важливим не тільки для спасіння душі, але й для гармонійного співжиття в суспільстві.

Інтерпретація цієї думки мала вплив і на світські справи, бо саме через християнську філософію князі Київської Русі почали розглядати себе як обраних і «помазаних» владою від Бога, що давало їм легітимність і моральний обов'язок керувати справедливо. Це вплинуло на закони, які все частіше починали базуватися на християнських етичних нормах [2, с. 76]. Наприклад, у «Руській Правді», яка стала юридичним кодексом для давньоруського суспільства, відчутні елементи християнських уявлень про гріх та відповідальність.

У побутовому житті християнські принципи почали втілюватися через моральні настанови та обряди, які наголошували на необхідності любові до ближнього, милосердя та прощення. Людина не тільки відповідала за власні вчинки перед законом, але й перед Богом, що значно підвищувало моральний рівень суспільства. Це відобразилося в популярності монастирських практик, де етичні та моральні вчення слугували прикладом для мирян.

Політичні рішення також набули нового змісту. Князі часто зверталися до церковних лідерів за порадою у важливих питаннях, розуміючи, що підтримка церкви сприяє зміцненню їхнього авторитету. Християнські цінності вплинули на те, як приймалися рішення, підкріплюючи владу князів духовним авторитетом і зв'язком з божественним порядком.

Після прийняття християнства почали розвиватися школи при монастирях, де навчали читати і писати, перекладалися грецькі філософські твори. Приміром, монахи Києво-Печерської лаври, такі як Феодосій Печерський, активно впроваджували в життя етичні принципи християнства, що впливали на суспільну мораль і регулювання взаємовідносин між людьми.

Слід зазначити, що Київська Русь не просто перейняла візантійську модель думки, але адаптувала її, додаючи власний національний колорит. Це видно з літературних та історичних творів, таких як «Повість минулих літ» Нестора Літописця, де релігійна тематика переплітається з історією державотворення та життя простих людей. Християнська філософія стала основою для розвитку державницьких ідей, зміцнення влади князя як помазаника Божого і консолідації всіх верств суспільства.

Висновки. Християнство в Київській Русі стало більше, ніж просто релігією — воно стало фундаментом нової філософії, яка розширювала горизонти духовних пошуків, впливала на освіту, мистецтво та суспільний порядок. Творче осмислення ідей візантійських мислителів, доповнене місцевими традиціями та специфікою, заклало основи для подальшого розвитку не лише релігійної, а й світської філософії на руських землях.

Список використаних джерел:

1. Бандура А. Історичний аналіз процесу навернення савла в християнство. InterConf. 2022. С. 485–490.
2. Павленко П. Християнство у повоєнній Україні: виклики, тенденції, застороги. «Теологія після Бучі». Idei. 2024. № 1(23)-2(24. С. 72–82.
3. Шумило С. Християнство на Русі до Володимирова Хрещення: 1160 років. Культура і життя. 2019. 17 трав. С. 10–11.

Iryna Kulchytska, Student of the MENM-11 group,

RELIGION AND PHILOSOPHY

Problem Statement: Religion and philosophy are united by the fact that they are both types of worldview and provide people with basic life orientations. They serve as mentors, however, religion is based on faith, that is, on the unconditional acceptance of dogmas as truth, while philosophy seeks to critically examine everything and to prove what it considers to the level of understanding. Throughout its existence, philosophy has strived to acquire truth in everything, starting from the knowledge of the world and ending with the understanding of human relations. At the same time, religion has always existed alongside philosophy. It manifested itself in myths, legends, and fairy tales. The problem of the interaction between philosophy and religion is multifaceted and has no unambiguous answer. Its study allows for a deeper understanding of the history of human culture and also contributes to the development of tolerance, dialogue between different worldviews, and the search for the meaning of life in the modern world. Philosophy and religion are two fundamental pillars of human thought that have interacted, conflicted, and enriched each other for millennia. Their interrelation is one of the oldest and most complex questions that have troubled philosophers, theologians, and thinkers of different eras.

Objective: The purpose of both disciplines is to explore fundamental questions concerning the meaning of life, the nature of being, the understanding of the world, and ethics. Nevertheless, their approaches to knowledge acquisition, knowledge sources, and the character of their responses vary

Main Content: Philosophy is a discipline that examines the most general essential characteristics and fundamental principles of reality and knowledge, human existence, the relationship between human beings and the world, and the most general essential characteristics of human attitudes towards nature, society, and spiritual life in all its principal manifestations. Beyond the many worldview problems, philosophy also focuses on religion, particularly questions such as the purpose of religion for humankind, and why there is no single god in whom all the peoples of the world believe. This is especially relevant today, given the numerous conflicts that have arisen precisely due to these issues.

Philosophy and religion, as scholars contend, converge in their status as worldviews that furnish individuals with fundamental life orientations. Both are underpinned by faith, namely, the unconditional acceptance of certain propositions as truths, while philosophy, rooted in discursive conscious thought, endeavors to scrutinize everything critically and to justify its claims to a level of comprehension. Simultaneously, religion is not solely a collection of ideas and perspectives but also a social institution, encompassing specific rituals and a particular way of life; philosophy, in contrast, has been and remains an intellectual framework for understanding the world.

It is noteworthy that religion is a unique system of worldview and perception of the world for an individual or group, comprising a set of cultural, spiritual, and moral values that shape human behavior. The term «religion» is thought to originate from the Latin verb «relegere,» signifying «to go back, return, ponder, gather, contemplate, fear,» and was meant to characterize religion as «piety, fear, and reverence for the gods.»

For psychology and the philosophy of religion, several problems remained central: 1) the question of the origins and sources of religious feelings, more precisely, the correlation of individual psychological and collective social factors in their formation; 2) the problem of the specificity of religious feelings, in particular the correlation of emotional and rational, conscious and unconscious components in them; 3) the problem of the patterns of religious experience and forms of its manifestation (ecstasy, obsession, clairvoyance, etc.), as well as the problems of religious fear, the essence of religious fanaticism, etc.

Most Western scholars, beginning with the famous American pragmatist philosopher W. James, adhered to an individualistic position. They believed that the religiosity of individuals is determined by their own psychological characteristics. If scientific experience is useful for some, then religious experience is useful for others, by which W. James meant a wide variety of forms of subjective religious experiences.

Conclusions: In essence, religion emphasizes faith, ritual, and revelation, whereas philosophy emphasizes intellectual enrichment. Consequently, philosophy offers an additional avenue for comprehending the meaning and wisdom inherent in religion. In religion, faith takes precedence, while in philosophy, thought and knowledge are paramount. Religion is dogmatic, while philosophy is anti-dogmatic. Various religious-philosophical doctrines exist wherein religious content is buttressed by philosophical argumentation. When the world is in a state of constant flux, when events occur in rapid succession, and we are surrounded by countless objects, we acutely feel the need to detach ourselves from the material world and connect with the spiritual realm. We desire to be protected and to believe in an afterlife, where our souls can continue to exist.

Список використаних джерел

1. Most, Glenn W. «Philosophy and religion.» The Cambridge Companion to Greek and Roman Philosophy , 2003. C.300-322.
2. Rorty, Richard. An ethics for today: finding common ground between philosophy and religion. Columbia University Press, 2011.
3. Taebnia, Vahid. «Differences and similarities between the later-Wittgenstein's philosophy of religion and the Islamic mystical tradition.» Asian philosophy ,2021. C. 271-287.
4. ГРОБОВА, Ю. О. Філософія та релігія—спорідненість та відмінність. 2011.
5. Кочан Н. Релігія , Н. Кочан Політична енциклопедія. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808с.

*Кунда Діана, студентка гр. НБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження філософії в системі культури зумовлена потребою осмислення ролі філософії як інтелектуальної основи, що формує цінності, світогляд та ідеали суспільства. Філософія є фундаментальним елементом культури, адже вона сприяє критичному мисленню, саморефлексії та розширенню меж людського пізнання. На нашій планеті існує понад дві тисячі національні культури, кожна по своєму специфічна та унікальна, кожна несе своє послання у світ та кожна заслуговує уваги. [1, 404с.] У сучасному світі, де технології та глобалізація змінюють традиційні форми культурного досвіду, філософія допомагає зрозуміти та оцінити ці зміни, а також зберегти ідентичність націй та їх культурні особливості.

Філософія в культурі також важлива, бо вона стимулює етичний і моральний розвиток суспільства, допомагаючи визначити, що є правильним та справедливим в умовах нових викликів. Вивчення філософії в контексті культури сприяє розумінню людського буття, його значення та цілей, а також сприяє міжкультурному діалогу, що є актуальним у багатокультурному суспільстві.

Мета дослідження: Мета дослідження полягає в аналізі ролі філософії як невід'ємної складової культури, визначенні її впливу на формування культурних цінностей, моральних принципів і світоглядних орієнтирів суспільства.

Завдання дослідження:

1. Розкрити значення філософії для розуміння глобалізаційних процесів та культурного різноманіття.
2. Визначити роль філософії у формуванні культурних цінностей та моральних орієнтирів суспільства.
3. Дослідити взаємозв'язок філософії з іншими елементами культури, такими як мистецтво, наука та релігія.

Виклад матеріалу. Філософія відіграє ключову роль у розумінні глобалізаційних процесів та культурного різноманіття, оскільки вона надає інструменти для осмислення нових реалій, які виникають у результаті взаємодії різних культур. Глобалізація, що спричиняє посилення контактів між країнами та народами, ставить перед людством нові виклики, зокрема потребу збереження ідентичності та поваги до культурної різноманітності. Філософія дозволяє аналізувати такі поняття, як ідентичність, толерантність, етика міжкультурного спілкування, що є основоположними для побудови гармонійного співіснування в умовах глобалізації.

Крім того, філософія допомагає усвідомити різницю між універсальними та локальними цінностями, сприяючи формуванню культури діалогу та порозуміння. Вона також дозволяє розглядати культурне різноманіття як позитивний ресурс, що збагачує людство, а не як причину конфліктів. Через філософське осмислення глобалізаційних процесів можливо глибше зрозуміти, як різні культури можуть співіснувати, зберігаючи свої особливості та водночас взаємодіючи одна з одною, створюючи нові форми культурного синтезу.

Філософія відіграє фундаментальну роль у формуванні культурних цінностей та моральних орієнтирів суспільства, оскільки вона створює основу для осмислення етичних принципів, ідеалів та норм, що визначають життя людей. Філософські ідеї та концепції впливають на колективну свідомість, допомагаючи визначити, що є правильним, справедливим та бажаним у поведінці як окремої особи, так і суспільства загалом.

Філософія надає інструменти для критичного мислення і саморефлексії, що допомагає суспільству ставити під сумнів, переосмислювати та вдосконалювати свої цінності. Наприклад, такі філософські вчення, як гуманізм, екзистенціалізм чи утилітаризм, стимулюють суспільство до роздумів над людською гідністю, сенсом життя та критеріями щастя і користі. Ці ідеї з часом втілюються в культурі через літературу, мистецтво, освіту, релігію та право, стаючи важливими моральними орієнтирами для наступних поколінь.

Світова культура сьогодні відіграє важливу роль в об'єднанні світової спільноти в єдине людське співтовариство та багато в чому формує смаки, пропонує певні стандарти, формує прихильності, виробляє ціннісні установки і для України і для світу в цілому. [2, 210с.]

Філософія глибоко взаємодіє з мистецтвом, наукою та релігією, формуючи єдину культурну систему для пізнання та вираження людського досвіду. У мистецтві філософія втілюється через символи та образи, що передають складні ідеї та емоції, розкриваючи питання краси, сенсу та творчості. Саме така її форма є первинною.[3, 99с.] Взаємодія з наукою зосереджена на формуванні методологічних принципів і етичних норм, які спрямовують наукове дослідження, допомагаючи осмислювати межі знання та істини. З релігією філософію поєднує пошук відповідей на фундаментальні питання буття, сенсу життя та моралі, що робить їх взаємодоповнюючими джерелами світоглядних орієнтирів у культурі.

Висновок. Філософія є ключовим елементом культурної системи, що формує світогляд, моральні орієнтири та інтелектуальну основу суспільства. Її значення проявляється у здатності стимулювати критичне мислення, розширювати горизонти людського пізнання та поглиблювати розуміння складних процесів, зокрема глобалізації й культурного різноманіття. Взаємодіючи з іншими складовими культури, такими як мистецтво, наука та релігія, філософія збагачує культурний досвід, сприяє пошуку сенсу та створює етичну основу для гармонійного співіснування. В умовах сучасних викликів вона залишається важливим джерелом роздумів над суспільними ідеалами, допомагаючи культурі не лише зберігати ідентичність, але й активно розвиватися.

Список використаної літератури:

1. Никонюк М. «Українська національна культура в контексті надбань світової цивілізації.» ЗУНУ. 2021. 404с.
2. Гурова І. В. «Світова, національна, етнічна культури в сучасному культурному просторі: структурно-функціональний підхід.» Культурологічний альманах 3. 2022. 209-217с.
3. Манойло Н. «Академічна філософія під час війни.» Вісник Львівського університету. 2022. 98-103с.

*Курило Максим, студент гр. ПД-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПОНЯТТЯ ДУШІ В ІСТОРІЇ АРІСТОТЕЛЯ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження поняття душі в історії Арістотеля полягає в його значному впливі на розвиток філософії, науки та психології. Арістотель визначив душу як «форму» живих істот, що визначає їхню сутність і діяльність. Він виділяє три типи душі: рослинну, тваринну та розумну, що стало основою для подальшого розвитку біології.

Його концепція також пов'язана з етикою, адже душа має ключове значення для досягнення щастя та розвитку добродетелей. Ідеї Арістотеля про зв'язок між душею, тілом і свідомістю мають актуальність і для сучасних досліджень у психології та філософії свідомості. Отже, вивчення цього поняття є важливим для розуміння не лише античної філософії, а й сучасних дискусій про природу людської істоти.

Мета дослідження: Мета дослідження поняття душі в історії Арістотеля полягає в глибокому аналізі його концепції душі, а також у виявленні її впливу на розвиток філософської думки, науки та етики.

Завдання дослідження:

- Обговорення сучасної значущості: Вивчення того, як ідеї Арістотеля про душу залишаються актуальними у сучасних філософських і психологічних дискусіях.
- Дослідження зв'язку душі і тіла: Аналіз концепції душі як форми, що визначає природу живих істот, а також вивчення її взаємодії з тілом у контексті арістотелівської метафізики.
- Вивчення етичних аспектів: Дослідження того, як концепція душі впливає на арістотелівське розуміння щастя, добродетелі та моральності.

Виклад матеріалу. Аналізуючи сьогоденну філософію, ми все частіше приходимо до висновку, що вона є засобом критичного аналізу найважливіших і найскладніших проблем сучасності. [1] Обговорення сучасної значущості ідей Арістотеля про душу вказує на їхню актуальність у сучасних філософських і психологічних дискусіях. Арістотелівське визначення душі як форми, що наділяє живі істоти сутністю та діяльністю, продовжує впливати на дослідження природи свідомості та ідентичності. Його ідеї про три типи душі (рослинна, тваринна, розумна) відкривають нові перспективи для розуміння різних рівнів життя і поведінки.

У психології концепції Арістотеля про емоції, добродетелі та щастя залишаються важливими для розвитку сучасних теорій щастя та особистісного розвитку. Дискусії про зв'язок між тілом і свідомістю, а також етичні

питання щодо моральності й добробуту, що виникають на основі аристотелівських уявлень, сприяють формуванню сучасних підходів у філософії, етиці та психотерапії. Таким чином, аристотелівські ідеї продовжують відігравати важливу роль у формуванні нашого розуміння людської природи та поведінки.

Дослідження зв'язку душі і тіла в аристотелівській концепції акцентує увагу на тому, що душа є формою, яка визначає природу живих істот. Аристотель вважає, що суть буття речі – її форма. [2] Аристотель стверджує, що душа і тіло не існують окремо: душа наділяє тіло життям і є його сутністю.

В контексті Аристотеля душа є принципом організації, що здійснює різні функції, такі як відчуття, мислення та рух. Ця концепція взаємодії між душею і тілом закладає основи для розуміння їхньої єдності, в якій душа керує тілесними процесами. Це підходить до сучасних дискусій про зв'язок між психічними і фізичними аспектами людського існування, підтверджуючи важливість комплексного підходу до вивчення природи людини.

Вивчення етичних аспектів концепції душі в аристотелівській філософії підкреслює її значення для розуміння щастя, добродетелі та моральності. Лише суто поверхневий і однобічний погляд на спадок цього філософа може ідентифікувати його вчення зі змістом середньовічної схоластики. [3]

Аристотель вважає, що душа є джерелом етичних якостей, які формують характер людини. Він розрізняє розумну і чуттєву частини душі, що впливають на здатність до морального вибору.

Згідно з Аристотелем, щастя досягається через практику добродетелей, які є якісними проявами душі. Добродетелі, як-от мужність, помірність і мудрість, допомагають людині жити у гармонії з власною природою та досягати справжнього щастя. Таким чином, концепція душі не лише пояснює моральні дії, а й визначає шлях до щасливого життя, що робить її центральною у розумінні аристотелівської етики.

Висновок: Аристотель визначив душу як форму, що наділяє живі істоти сутністю, виділивши три типи: рослинну, тваринну та розумну. Він пов'язує душу з добродетелями, необхідними для досягнення щастя, акцентуючи роль морального вибору.

Таким чином, аристотелівське розуміння душі залишається актуальним у сучасних дискусіях про зв'язок між тілом і свідомістю, продовжуючи впливати на наше сприйняття людської природи і етики.

Список використаної літератури :

1. Лисокінь М. Проблема душі у філософії. Наука. Освіта. Молодь. Частина 2. 2020. Ст 78 с.
2. Кривко І. А. Поняття філософії на думку Аристотеля. марксизм та його перші прояви в Україні . Актуальні питання розвитку правової системи у сучасній Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. - Рівне : Видавн. дім «Гельветика». 2021. 130-133с.
3. Шевчук С. Ф. Філософія Аристотеля: між схоластикою та наукою. Наукове пізнання : методологія та технологія. 2021. 17-22с.

*Куцибала Тетяна , студентка гр. НБ та-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Гносеологія, або теорія пізнання, є фундаментальним розділом філософії, який вивчає природу, можливості, межі та структуру знання. У сучасному суспільстві гносеологія зазнає впливу багатьох факторів, зокрема науково-технічного прогресу, нових інформаційних технологій, а також глобалізації. Це актуалізує проблему дослідження основних принципів сучасної гносеології з метою переосмислення фундаментальних основ пізнання та вироблення нових підходів до розуміння знання.

Мета дослідження – аналіз основних принципів сучасної гносеології та їхньої ролі в осмисленні пізнавального процесу в умовах сучасної науки і технологій.

Завдання

- Дослідити основні підходи до пізнання у сучасній гносеології.
- Проаналізувати вплив технологічного прогресу на формування нових принципів гносеології.
- Визначити основні виклики, з якими стикається сучасна гносеологія.
- Охарактеризувати взаємозв'язок між гносеологічними принципами та розвитком інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу

Сучасна гносеологія характеризується рядом ключових принципів, які відрізняють її від класичних уявлень про пізнання. До основних принципів сучасної гносеології можна віднести наступні:

1. Принцип конструктивізму. Згідно з конструктивістським підходом, знання є результатом активної конструкції суб'єктом, а не просто відображенням об'єктивної реальності. Це означає, що процес пізнання включає не лише пасивне відображення, а й активне формування смислів та структур реальності.

2. Принцип багаторівневості знання. Сучасна наука розглядає пізнання як багаторівневий процес, де знання існує на різних рівнях абстракції – від емпіричного до теоретичного. Це дозволяє більш глибоко розуміти структуру знання і взаємозв'язок між його рівнями.

3. Принцип релятивізму. Релятивізм у гносеології вказує на те, що істина є відносною і залежить від певного контексту чи системи поглядів. Це підходить до ситуації, коли уявлення про об'єктивну істину стають проблематичними через культурні, соціальні або історичні особливості.

4. Принцип інтерсуб'єктивності. В умовах глобалізації та комунікаційного прогресу зростає значення інтерсуб'єктивної взаємодії в процесі пізнання. Це означає, що знання часто формується колективно, через комунікацію між різними суб'єктами.

5. Принцип адаптивності. У мінливому світі знання повинно бути адаптивним, тобто здатним до постійного оновлення та зміни. Це підходить до динаміки сучасного наукового процесу, де знання швидко застарівають, а нові відкриття змінюють існуючі парадигми.

6. Принцип критичності. Критичне ставлення до знання та пізнавального процесу є невід'ємною рисою сучасної гносеології. Цей принцип підкреслює необхідність сумнівів, скептицизму та критичного аналізу, що дозволяє уникати догматичних уявлень та йти в ногу з науковими відкриттями.

Висновок. Сучасна гносеологія охоплює широкий спектр принципів, які відображають складність і динамізм пізнавального процесу в сучасному світі. Конструктивізм, релятивізм, багаторівневості та адаптивність стали важливими рисами сучасної теорії пізнання, що дозволяють більш адекватно зрозуміти природу знання в умовах науково-технічного прогресу. Виклики, що постають перед сучасною гносеологією, вимагають подальших досліджень і розробки нових підходів до проблеми знання в епоху швидких змін.

Список використаної літератури

1. Поппер К. Логіка наукового дослідження. Київ: Основи, 2001. С. 45-67.
2. Хосе Б. Філософія науки: Підручник. Львів: Парадигма, 2010. С. 115-130.
3. Кун Т. Структура наукових революцій. Харків: Інститут філософії НАН України, 2003. С. 78-92.
4. Фасрабенд П. Проти методу. Київ: Академія, 2004. С. 156-174.
5. Вайсман С. Пізнання та наука: Сучасна перспектива. Одеса: Наукова думка, 2012. С. 98-110.

*Кушнір Юліан, студент гр-ПР- 13
юридичного факультету ЗУНУ*

БУТТЯ ЛЮДИНИ І СВІТУ

Постановка проблеми. У філософії буття людини та світу завжди виникало безліч запитань, що стосуються сутності існування, місця людини в універсумі та її взаємозв'язку з оточуючим середовищем. Це питання, що торкається як індивідуального сприйняття, так і колективного досвіду, стає особливо актуальним у контексті сучасних викликів, таких як глобалізація, технологічний прогрес та екологічні кризи. Розуміння буття вимагає не лише аналізу філософських теорій, але й осмислення практичних аспектів життя, які впливають на наше сприйняття світу. В умовах швидких змін у суспільстві важливо переосмислити, яким чином людське буття переплітається з екзистенційними питаннями, і як ці взаємозв'язки формують наше повсякденне життя та культурні цінності.

Метою даної роботи є дослідити філософські концепції буття людини у контексті їх взаємозв'язку зі світом, а також виявити сучасні виклики, що впливають на ці взаємодії.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Аналіз основних філософських течій, що розглядають проблему буття людини і світу, з акцентом на їхні ключові ідеї та внесок у сучасну філософію.
2. Дослідження впливу сучасних соціальних, технологічних та екологічних змін на сприйняття буття людини та її місце у світі.

Виклад матеріалу. Буття людини і світу є однією з найглибших і найскладніших тем, що впродовж століть привертала увагу філософів, теологів, науковців і просто зацікавлених осіб. Ця тема охоплює не лише екзистенційні питання про сенс життя та природу існування, а й більш практичні аспекти, що стосуються повсякденного буття людини в сучасному світі. Філософські традиції від античності до сучасності намагаються осмислити, в чому полягає істинна суть людського буття, яке місце людини в універсумі, і як її взаємодія зі світом формує не лише індивідуальний досвід, але й колективну ідентичність [3, с. 132].

Сучасний світ вражає своєю складністю, адже він перебуває в постійному русі, що зумовлюється швидкими змінами в технологіях, глобалізацією, екологічними викликами та соціальними перетвореннями. Ці зміни ставлять перед нами нові питання, які потребують термінового розв'язання. Наприклад, швидкий розвиток цифрових технологій, таких як соціальні мережі, мобільні додатки та платформи для відеозв'язку, суттєво змінюють способи комунікації між людьми. З одного боку, це сприяє появі нових форм спілкування і соціалізації, які дозволяють

людям з різних куточків світу взаємодіяти і ділитися досвідом, думками та емоціями. Проте, з іншого боку, така інтеграція технологій у повсякденне життя викликає питання про збереження традиційних цінностей, пов'язаних із особистісним контактом, спільнотою та глибокими міжособистісними стосунками.

Цифровізація, хоча і надає нові можливості, також може призводити до відчуження, коли людина відчуває себе ізольованою навіть у натовпі. Феномен «екранної залежності» свідчить про те, що час, проведений онлайн, часто замінює реальні соціальні взаємодії, що, в свою чергу, може знижувати якість стосунків між людьми. Однак, незважаючи на ці виклики, цифрові технології мають потенціал стати потужними інструментами для самовираження. Вони активізують нові соціальні рухи, що об'єднують людей навколо спільних цілей, таких як боротьба за права людини, екологічна стійкість, соціальна справедливість і політичні зміни. Ці рухи, які здебільшого починаються в онлайн-просторі, здатні впливати на реальні зміни в суспільстві, формуючи нові моделі громадської активності і відповідальності [1].

Одним із ключових аспектів буття людини в світі є її взаємодія з природою. Екологічні проблеми, зокрема зміна клімату та виснаження природних ресурсів, ставлять під загрозу не лише здоров'я планети, але й самої людської цивілізації. Зараз, коли наука і технології досягають нових висот, питання про те, як людина може жити у гармонії з природою, стає дедалі актуальнішим. Історії про успішні екологічні ініціативи, такі як перехід до відновлювальних джерел енергії, свідчать про можливість позитивних змін, коли людина береться за вирішення глобальних проблем. Це підкреслює, що буття людини не є ізольованим від світу, а, навпаки, є результатом взаємодії та співіснування.

Важливим елементом в розумінні буття людини є соціальна справедливість. Сучасні суспільства стикаються з нерівністю, дискримінацією та викликами, пов'язаними з правами людини. Події, такі як рух Black Lives Matter або кампанії за права жінок, свідчать про те, що люди починають усвідомлювати важливість своєї ролі в суспільстві. Ці рухи не лише висвітлюють проблеми, але й пропонують нові моделі спільноти, в яких кожен має право на голос і можливість впливати на зміни.

Не менш важливою є роль культури та освіти в формуванні сприйняття буття. Культурні традиції, мистецтво, література і філософія забезпечують основу для осмислення досвіду людства, передаючи цінності та знання наступним поколінням. Вони формують наше бачення світу і нашої ролі в ньому. Відомі філософи, такі як Мартін Хайдеггер, підкреслювали, що розуміння буття людини вимагає занурення в культуру, адже саме в ній виявляються найглибші сутності людського існування [2, с. 24]. Приклади світового мистецтва, що висвітлюють екзистенційні питання, допомагають людям усвідомити свою роль у світі, створюючи зв'язок між минулим і майбутнім.

Буття людини і світу є багатогранною темою, що вимагає комплексного підходу. З одного боку, необхідно розглядати філософські концепції, що формують наше розуміння сутності існування, а з іншого – звертати увагу на реальні виклики, з якими стикається людство. Взаємодія з природою, соціальна справедливість, культурна спадщина і технологічні зміни – всі ці елементи взаємопов'язані і формують унікальний контекст, в якому існує людина. Суспільство, що готове до змін і приймає різноманіття, здатне знайти відповіді на питання про своє буття, забезпечуючи тим самим гармонію між індивідом і світом, в якому він живе.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що буття людини і світу є складною і багатогранною темою, що вимагає всебічного осмислення. Взаємодія з природою, соціальна справедливість та роль культури формують основні складові існування, які впливають на індивідуальний і колективний досвід. Сучасні виклики, з якими стикається людство, вимагають активної участі кожного в пошуку рішень, що забезпечать гармонію між людиною і світом. Саме через ці взаємозв'язки ми можемо зрозуміти свою істинну суть, виявити потенціал для позитивних змін і побудувати краще майбутнє для наступних поколінь.

Список використаних джерел:

1. Козубенко Л. Екзистенціалістська концепція буття людини в романах А. Камю «сторонній», «чума». Scientific practice: modern and classical research methods. 2021.
2. Мельник Е., Гриб В. Управлінський потенціал як структура державного буття. Public Management and Law History Theory Practice. 2021. № 1. С. 30–36.
3. Редько В. Духовність як феномен зв'язку поколінь, величчя людини, сенсу її буття та місії в сучасному полікультурному та мультилінгвальному світовому соціумі. Ukrainian Educational Journal. 2021. № 3. С. 131–133.

*Лазар Ольга, студент гр-ПД-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ОСНОВНІ ЗАКони ДІАЛЕКТИКИ

Постановка проблеми. Діалектика є методологією, яка розглядає розвиток і зміни в природі, суспільстві та мисленні як результат боротьби протилежностей. Основні закони діалектики - це загальні принципи, що пояснюють динаміку і сутність процесів змін. Проблема вивчення цих законів полягає в розумінні їхнього впливу на наукове і практичне пізнання, а також на розвиток філософської думки.

Метою даної роботи є аналіз основних законів діалектики, а також вивчення їхнього впливу на процеси мислення і реального життя.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Охарактеризувати основні закони діалектики: закон єдності і боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні, закон заперечення заперечення.
2. Проаналізувати практичне значення законів діалектики в сучасному науковому пізнанні та в інших сферах життя.

Виклад матеріалу. Діалектика – це філософський метод, що вивчає розвиток і зміну явищ у природі, суспільстві та мисленні, базуючись на трьох основних законах: єдності і боротьби протилежностей, переходу кількісних змін у якісні та заперечення заперечення. Кожен з цих законів розкриває механізми, через які здійснюється розвиток. Пізнання цих законів дозволяє краще розуміти складні процеси змін та конфліктів, а також прогнозувати потенційний розвиток у різних сферах.

Першим і фундаментальним законом діалектики є закон єдності і боротьби протилежностей. Він стверджує, що в основі будь-якого явища лежать протилежні, суперечливі сторони, які взаємодіють і тим самим створюють умови для розвитку.

Наприклад, розглянемо явище життя. В організмі постійно відбувається боротьба між процесами асиміляції та дисиміляції, тобто між поглинанням речовин для росту і руйнуванням структур для отримання енергії. Ця постійна внутрішня боротьба забезпечує життєздатність організму, дозволяє йому адаптуватися до змін довкілля та еволюціонувати. Ще один приклад можна знайти в соціальних відносинах, де боротьба різних класів або соціальних груп веде до трансформацій суспільства: від рабовласницького устрою до феодального, а згодом – до капіталістичного. У кожному з цих етапів боротьба протилежних інтересів стимулює рух уперед, дозволяючи суспільству долати старі форми та структури, створюючи нові [4, с. 15].

Другий закон діалектики – закон переходу кількісних змін у якісні – розглядає процеси накопичення незначних змін, які з часом призводять до суттєвих перетворень. Цей закон можна проілюструвати прикладом у фізиці: якщо поступово нагрівати воду, її температура буде підвищуватися, але стан рідини залишатиметься незмінним. Проте, досягнувши температури кипіння у 100°C, вода переходить у якісно новий стан – перетворюється на пару.

Так само, в соціальних системах, наприклад, накопичення невдоволення населення щодо економічних чи політичних умов з часом може призвести до революційних змін, коли кількісні зміни у вигляді протестів і страйків переростають у якісне перетворення політичної системи. Закон переходу кількісних змін у якісні наголошує на необхідності врахування поступових змін, які можуть здаватися незначними, але з часом призводять до радикальної зміни сутності [2, с. 37].

Третім законом є закон заперечення заперечення, який пояснює розвиток як процес послідовного заперечення старих форм новими, де кожне нове явище несе в собі елементи попереднього. У біології це добре ілюструє розвиток живих організмів. Наприклад, розвиток рослини починається з насіння, яке при проростанні руйнується, даючи початок новій рослині. Згодом ця рослина також досягає стадії, коли утворює нові насінини, і таким чином цикл продовжується.

Закон заперечення заперечення в соціальних процесах є особливо показовим, коли йдеться про еволюцію політичних систем. Зміни, що відбуваються у суспільстві, не просто стирають минуле, а включають його окремі елементи, створюючи новий, більш складний стан. Наприклад, після падіння монархічних режимів у Європі в XVII–XIX століттях, суспільства перейшли до республіканських і конституційних монархій, проте цілковите усунення старих соціальних структур та еліт не відбулося. Багато аристократичних родів або членів колишніх політичних еліт інтегрувалися в нову політичну систему, займаючи місця в урядах, дипломатії та інших ключових державних структурах. Таким чином, суспільство наче «заперечило» старий лад, але зберегло певні його складові, що забезпечували новій системі спадковість і стабільність [1, с. 62].

Застосування цього закону добре ілюструє приклад Французької революції кінця XVIII століття. Після повалення монархії революціонери запровадили республіку і радикально змінили політичний устрій, проголосивши свободу, рівність та братерство як основні принципи нового суспільства. Однак, навіть після цього заперечення монархії, новий порядок зберіг деякі елементи попереднього режиму. Багато посадових осіб старого режиму були інтегровані в нову систему, і навіть більше – згодом, після періоду терору та хаосу, Наполеон Бонапарт проголосив себе імператором, по суті повертаючи суспільство до ієрархічного устрою, але вже з новими цінностями, сформованими під впливом революції. Це є яскравим прикладом того, як старий устрій був не лише зруйнований, але й інтегрований у новий [3, с. 25].

Також, якщо звернутися до прикладу переходу від соціалізму до демократичних режимів у пострадянських країнах, ми бачимо, як цей процес відображає закон заперечення заперечення. Після розпаду СРСР та заперечення соціалістичних ідеалів, країни обрали шлях до демократичних і ринкових економік, однак залишили низку елементів минулого. Наприклад, багато представників колишньої партійної номенклатури зуміли адаптуватися до нових умов, ставши частиною нових політичних або економічних еліт, і таким чином зберегли свою впливовість. Крім того, певні соціальні інститути, як-от освітні та наукові заклади, зберегли свою структуру та підхід до навчання, адаптуючи його до нових умов.

Висновок. Основні закони діалектики формують цілісну систему, що пояснює механізми розвитку та змін. Ці закони дозволяють зрозуміти, як взаємодія протилежних сил стимулює прогрес, як накопичення кількісних змін призводить до нової якості, і як кожний новий етап несе в собі спадок попереднього, дозволяючи розвитку рухатися по спіралі. Діалектичний підхід важливий не лише у філософії, а й у різних сферах наукового і соціального пізнання, оскільки він пропонує універсальні принципи, за якими можна аналізувати та передбачати зміни у світі.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов, В. Б. Діалектика суспільних змін у контексті глобалізації. Філософські обрії. 2021. № 2. С. 58–67.
2. Коваленко, П. О. Діалектика розвитку сучасного суспільства: проблеми та перспективи. Гуманітарний вісник. 2022. № 1. С. 34–42.
3. Мельник, І. В. Заперечення як основа діалектичного методу: філософський аналіз. Науковий вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. 2020. № 45. С. 23–29.
4. Ткаченко, Л. І. Єдність і боротьба протилежностей у політичних системах: сучасні тенденції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. 2023. № 3. С. 11–19.

ПЛАТФОРМА 3.

ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ПРОТИСТОЯННЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА АВТОКРАТІЇ

*Тетяна Чолач,
завідувач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Яна Кулька, студентка групи ПЗ-11*

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: революція Гідності стала ключовим моментом у новітній історії Європи. Вивчення цієї події допомагає нам зрозуміти основні зміни, які відбулися в Україні та її відносинах з росією. Він також проливає світло на ширші питання, такі як демократія, національна ідентичність і народні повстання.

Мета дослідження: вивчити чинники, що призвели до Революції Гідності, її довготривалі наслідки та ключові сили, які рухали рух.

Об'єкт дослідження: Революція Гідності.

Предмет дослідження: основні причини, наслідки та рушійні сили Революції Гідності.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив Революції Гідності на розвиток українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Революцію гідності умовно можна поділити на 2 етапи. Перший етап - Євромайдан, який розпочався 21 листопада 2013 року і тривав до 16 січня 2014 року. Наступний етап вже мав назву Революція, яка брала свій початок з 16 січня 2014 року. [1] Цілі першого і другого етапів Революції гідності були взаємопов'язані і мали на меті наступне: підписання Україною асоціації з ЄС, отримання безвізового режиму для українців, відставку тодішнього уряду, проведення позачергових виборів президента (повалення диктаторського режиму Януковича) й уряду [1]. Основними передумовами до революції були: Повсюдча русифікація: з приходом до влади Віктора Януковича та його команди в Україні була розгорнута масштабна програма неоголошеної русифікації. Руйнування фінансової системи: економічний курс який обрала команда Віктора Януковича призвів до деградації фінансової системи країни. Харківські угоди: угода між Україною та росією з питання перебування Чорноморського флоту російської федерації на території [2, с.1]. Поштовхом до виходу протистояння за мирні межі стало ухвалення Верховною Радою України репресивних, на думку прихильників євроінтеграції, «диктаторських законів», що відбулося 16 січня. Наступного дня низка громадських організацій оголосили повну мобілізацію на майдані Незалежності в Києві. Причин у Майдану було чимало, проте з кожним днем вони все з'являлись та з'являлись. Головними слід вважати: брехня влади, відмова від ЄС, тотальна корупція, придушення громадських свобод, репресії проти опозиції, свавілля міліції. Загальна не любов і не довіра до політиків виражалася тим, що громадські активісти не охоче пускали політиків до мікрофонів та не давали їм на право голосу [2, с. 4]. Однією з основних рушійних сил Революції гідності була молодь та студентство. Вони, як ніхто прагнули кращої долі для України в ЄС [3, с. 2]. Окрім, студентів вагомою рушійною силою були футбольні фанати. Також в протестах брали участь представники різних національностей та різних прошарків населення України [1]. Революція Гідності в Україні завершилася в лютому 2014 року низкою подій, які призвели до значних змін влади. Ось розбивка ключових подій: Посилення протестів: широкомасштабні протести спалахнули у відповідь на жорстоке придушення демонстрантів силами безпеки. Зміщення уряду: президент втік з країни, а його уряд розпався. Зміна влади: з'явилися нові лідери та сформовано тимчасовий уряд. Ця зміна влади означувала завершення основного етапу Революції Гідності. Це призвело до нових виборів і більш демократичного уряду [4, с.15]. Наслідки Революції Гідності: Відвернення безпосередньої загрози знищення України росією. Відновлення громадянських свобод, порушених «диктаторським режимом». Припинення панування клану Януковича. Рух України до Європи Зростання самоповаги, патріотизму та солідарності громадян України [5].

Висновки: майдан постав важливою історичною подією, яка глибоко вплинула на політику не лише у Європі, але і в глобальному масштабі. Він незворотно спрямував країну на шлях до Європи, спричинив війну із сусідньою росією, призвів до відновлення холодної війни між росією та Заходом. Трагічні події на майдані Незалежності увійшли до новітньої історії України і стали символом всенародного опору беззаконним діям тодішньої влади.

Список використаних джерел

1. Революція Гідності. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Революція_Гідності#Причини_та_характер_протистояння
2. Вауліна, О. Ніч, яка вивела нас на світло: річниця Революції Гідності/ Ольга Вауліна // Голос України. 2014. 29 листоп. (№ 231). С. 1, 4.
3. Лавренюк, С. Пам'ятаймо! Перші Герої Небесної Сотні/ Сергій Лавренюк // Голос України. 2015. 22 січ. (№ 10). С. 2
4. Ярош Д. Нація і революція / Дмитро Ярош; ВПР «Правий сектор», ВО «Тризуб» ім. Степана Бандери, Наук.-ідеол. центр ім. Дмитра Донцова. Львів, 2015. 185 с.

5.Шведа Ю. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій / Ю. Шведа URL: https://zaxid.net/revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy_n1301345

6.Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Тетяна Чолач,
завідувач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Сергій Миронюк, студент групи ІІЗ-11*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах глобальної нестабільності, політичних трансформацій та посилення ролі громадянського суспільства питання ефективного загальнонаціонального політичного лідерства набуває особливої ваги. Лідери національного рівня не лише формують стратегічні напрями розвитку держави, але й стають символами єдності, стабільності та натхнення для суспільства у критичні моменти.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати основні особливості загальнонаціонального політичного лідерства, визначити його роль у процесах державотворення, суспільних перетворень та міжнародних відносинах.

Предмет дослідження: особливості загальнонаціонального політичного лідерства, його взаємодія з іншими політичними силами та вплив на суспільство.

Об'єкт дослідження: політичне лідерство на загальнонаціональному рівні в усьому світі.

Завдання дослідження: дослідити чинники, що впливають на успіх та невдачі загальнонаціональних політичних лідерів у сучасному світі; визначити функції загальнополітичного лідерства у політичній системі. У сучасному світі загальнонаціональне політичне лідерство відіграє важливу роль у стабільності суспільства. Політику визначають люди, які є політичними лідерами, їх дії впливають на умови життя людей, їх права та свободи. Лідерство є одним з механізмів регулювання відносин між людьми, соціальними групами, суспільними інститутами. Його сутністю виступають відносини панування, підлеглості, впливу, наслідування. Лідер об'єднує і спрямовує людей, які сприймають і підтримують його ідеали та цілі [1, с. 7]. Політичний лідер має реальний авторитет в країні, його політика може призвести як до успіху, так і до невдачі. Різні чинники впливають на успішну політику. По-перше, лідер має мати харизму та особистісні якості, які привертають увагу людей. По-друге, лідер — це особа, що має інакші джерела розуму і є батьком нації. Такий лідер концентрує у собі увесь набір ролей, очікуваних від нього його послідовниками, ідентифікується з ідеалами групи чи усього населення, вбирає у себе позитивні емоції і відчуває відданість з боку своїх послідовників [1, с. 11]. По-третє, це адаптивність та здатність приймати нові інновації. Політичний лідер, який здатний сприймати нове, вміє розуміти інших та адаптуватися до змін, зможе завжди досягти консенсусу з громадськістю [2, с. 79]. Четвертим важливим чинником є те, що політичний лідер має бути рішучим, відважним та відповідальним перед суспільством. Стратегічне мислення — це також важливий аспект успішної політики. Здатність до стратегічного планування політики дає змогу ефективно та активно керувати своєю країною [3, с. 54]. Однак загальнонаціональні політичні лідери також стикаються з численними невдачами та викликами. Ігнорування проблем суспільства та втрата зв'язку з реальними потребами населення призводять до падіння рівня довіри, зростання соціальної напруги, протестних рухів і, зрештою, до ослаблення політичної легітимності самого лідера. Другим важливим чинником є неефективна комунікація. Якщо політичний лідер не бажає комунікувати з народом та уникає суспільних вимог, його рейтинги стрімко падатимуть. Корупція та зловживання владою також підривають довіру громадян та можуть призвести до політичної кризи або втрати влади [3]. Слабка позиція політичного лідера на міжнародній арені послаблює здатність держави відстоювати свої інтереси, зменшує рівень зовнішньої підтримки та негативно впливає на внутрішню політичну стабільність. Функції загальнонаціонального лідерства в політичній системі полягають у забезпеченні ефективного керівництва суспільством. Політичний лідер координує та здійснює управління політичними процесами, представляє інтереси суспільства та бере активну участь у розв'язанні конфліктів. У сучасному світі загальнонаціональне політичне лідерство відіграє ключову роль у функціонуванні політичної системи та розвитку суспільства. Ефективний політичний лідер забезпечує стабільність держави, сприяє консолідації громадян, формує стратегії національного розвитку та захищає інтереси країни на міжнародній арені. Водночас лідери стикаються з низкою викликів, які потребують детального аналізу та врахування для ефективного управління суспільством. Без наявності сильного політичного лідера поняття «держава» у класичному розумінні могло б взагалі не існувати.

Список використаних джерел

1. Політичне лідерство [Електронний ресурс] : навчальний посібник / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. К.: КНЕУ, 2021. 324 с
2. Політика в особах (Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти) : навч. посібник / За заг. ред. проф. Ф. М. Рудича. — К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 400 с.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПСЕВДОРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження: трансформація політичної верхівки в умовах псевдореволюцій - це вкрай актуально в контексті сучасного розвитку політичних систем. Псевдореволюційні події, які супроводжуються зовнішньою зміною влади без інституційних перетворень, є типовим явищем для багатьох держав на пострадянському просторі, включаючи Україну. Вивчення цих процесів дозволяє краще зрозуміти підстави політичної нестабільності, виявити чинники гальмування реформ і запропонувати ймовірні шляхи справжнього оновлення еліт.

Мета дослідження: проаналізувати специфіку перетворення політичної еліти в період, позначений як псевдореволюційний, та встановити ключові фактори, що зумовлюють імітаційні тенденції в процесах зміни влади.

Об'єкт дослідження: політична еліта в умовах псевдореволюційних змін.

Предмет дослідження: процеси ротації та адаптації політичних практик елітою в період псевдореволюційних подій.

Завдання дослідження: дослідження сутності псевдореволюційного періоду, з'ясування механізмів перетворення політичної верхівки, визначення ключових особливостей нової політичної еліти та аналіз впливу цих змін на демократичний поступ суспільства.

Виклад основного матеріалу: псевдореволюційний період позначений масштабними протестними акціями, оновленням політичного дискурсу та ротацією фігур у владних структурах, однак глибинні зміни у суспільно-політичному устрої відсутні. Політична еліта, формуючись переважно зі старих політичних угруповань, змінює лише свою зовнішню риторичку, залишаючи незмінними старі механізми прийняття рішень [1, с. 35]. Одним із характерних явищ є поява «псевдонової еліти» — представників бізнесових та медійних кіл, які за допомогою фінансових та інформаційних ресурсів інтегруються у владні структури [2, с. 22]. Вони зазвичай не мають реального наміру здійснювати глибокі реформи, а їхня діяльність спрямована на збереження власних інтересів. Політична культура в подібних обставинах зберігає традиційні риси: переважають кулуарні домовленості, кланова система та патронаж. Навіть нові обличчя відтворюють старі політичні практики, що перешкоджає встановленню реальної політичної конкуренції і прозорих демократичних процедур [3, с. 50]. Таким чином, трансформація політичної еліти у псевдореволюційний період часто є лише поверхневою ротацією без зміни сутності влади. Це сприяє поглибленню недовіри громадян до політичних інститутів та гальмує процес демократичного розвитку країни [4, с. 17].

Висновок: Трансформація політичної еліти у псевдореволюційний час є складним і суперечливим процесом, що здебільшого не веде до глибинних перетворень у суспільстві. Імітація реформ та косметичне оновлення персонального складу влади без реального оновлення політичних практик призводять до консервації старих структур. Справжнє оновлення верхівки влади стає реальністю лише через трансформацію політичної свідомості, посилення громадянського сектору та впровадження дієвих інструментів відповідальності політиків.

Список використаних джерел

1. Петренко І.В. Трансформація політичної еліти у постреволюційний період в Україні. Київ: Видавництво «Освіта України», 2020. С. 35-40.
2. Шевченко А.І. Політична еліта України: структура та тенденції розвитку. Харків: Видавництво «Право», 2021. С. 22-27.
3. Березюк О. Політичні еліти і модернізація: Український вимір. Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2018. С. 48-53.
4. Гнатюк О.М. Політичні трансформації та розвиток демократії в Україні: проблеми та перспективи. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2019. С. 15-20.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Аліна Беґедза, студентка групи DOI-11*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: правові засади етнополітики є важливими для забезпечення прав національних меншин, підтримки міжетнічної злагоди та формування єдиної громадянської нації. В умовах війни та євроінтеграції ця тема набуває особливої ваги, адже сприяє зміцненню державності та демократії.

Мета дослідження: проаналізувати правові засади етнополітики української держави з метою виявлення їх ефективності, відповідності міжнародним стандартам, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази у сфері міжетнічних відносин в умовах сучасних викликів.

Об'єкт дослідження: національні права.

Предмет дослідження: правові засади етнополітики української держави.

Завдання дослідження: пошук національних прав через які повинно відбуватися втілення етнополітики.

Виклад основного матеріалу. Українська етнополітика формувалася в умовах глибоких трансформацій — від радянського минулого до незалежної держави, орієнтованої на європейські цінності. Її правовий фундамент закладено у Конституції України, низці законів, міжнародних конвенціях та договорах, які регулюють права національних меншин, забезпечують мовну, культурну, релігійну ідентичність та гарантують рівність усіх громадян [2]. Значна увага приділяється оновленню законодавства, зокрема Закону «Про національні меншини», що був прийнятий у 1992 році [1]. Потреба в його перегляді обумовлена як сучасними міжнародними стандартами, так і складною міжетнічною ситуацією в державі. Актуальним є також питання визначення статусу «корінних народів», яке породжує низку колізій між різними нормативними актами. Розбудова демократичної держави вимагає включення національних меншин у всі сфери суспільного життя. Спостерігається активізація етнічного ренесансу — відродження національних спільнот, утворення культурних товариств, відкриття навчальних закладів, ЗМІ, що функціонують рідними мовами. Різні групи — від історичних меншин до нових спільнот — відіграють дедалі помітнішу роль у суспільно-політичному житті, прагнучи впливати на державну політику. Важливим викликом є політизація етнічності, коли національні інтереси можуть використовуватись як інструмент маніпуляцій, особливо в умовах зовнішньої агресії. Проте Україна намагається протистояти таким загрозам, забезпечуючи рівноправність та дотримання європейських стандартів [3]. З кінця 90-х років ведеться розробка моделей державної етнополітики. Незважаючи на те, що багато концепцій зазнали критики, сформовано основні принципи: право на самоідентифікацію, культурну та територіальну автономію, захист від дискримінації. Етнополітика має спиратись на баланс інтересів усіх спільнот, забезпечуючи злагоду, толерантність і національну єдність. Серед вторинних суб'єктів етнополітики важливу роль відіграють держава, органи влади, політичні партії, етнічна еліта. Участь громадянського суспільства в управлінні етнополітичними процесами є одним із ключових напрямів демократизації. Нарешті, основна мета української етнополітики — створення гармонійного суспільства, де кожна етнічна спільнота має можливість повноцінного розвитку, реалізації своїх прав, а також участі в національному державотворенні. Для цього необхідні чітка законодавча база, ефективна державна політика, інклюзивний діалог та культурна відкритість [4].

Висновок: Правові засади етнополітики української держави становлять важливий інструмент забезпечення міжетнічної злагоди, недискримінації та культурного різноманіття в умовах демократичного розвитку. Незважаючи на наявну нормативну базу, існує потреба її подальшого вдосконалення, зокрема щодо статусу національних меншин і корінних народів, а також практичної реалізації прав на автономію та самоідентифікацію. Успішна етнополітика має спиратися на рівноправність, відкритість і діалог, що є запорукою цілісності, стабільності та європейського майбутнього України.

Список використаних джерел

1. Закон України Про національні меншини в Україні від 16.10.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Ляшенко О.О. Державна етнополітика України: науковий і законодавчий аспекти / Ляшенко О.О. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Nzizvru_2018_6_17.pdf
3. Основи етнополітичної політики. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17482/>
4. Різникова Я.О. Євроінтеграційний контекст модернізації державної етнополітики в Україні / Різникова Я.О. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/21.pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Владислав Бичко, студент групи АКІТ-11*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження: трансформації політичної еліти в постреволюційний період залишається актуальною для багатьох країн, оскільки вона визначає майбутнє політичного розвитку та стабільності. Цей процес впливає на економічні, соціальні та культурні аспекти життя суспільства, вимагаючи ретельного аналізу та вирішення [1, с. 54].

Мета дослідження: розгляд та аналіз процесів трансформації політичної еліти в постреволюційний період з метою розкриття їхнього впливу на політичну стабільність та розвиток країни.

Об'єкт дослідження: політична еліта в постреволюційний період в конкретній країні.

Предмет дослідження: процеси трансформації політичної еліти в постреволюційний період: їхні причини, характерні риси та наслідки для політичного життя країни.

Завдання дослідження: вивчення динаміки змін у складі та характері політичної еліти після революційних подій, аналіз їхнього впливу на політичну стабільність та ефективність владних структур, і визначення шляхів забезпечення конструктивної та стабільної політичної системи в постреволюційному періоді.

Виклад основного матеріалу. Трансформація політичної еліти в постреволюційний період є складним та багатограним процесом, який відбувається після зміни політичного режиму чи революції в країні. Цей період часто відзначається різкими змінами у складі та характері політичної еліти, її цінностях, ідеологіях та способах функціонування [2, с. 68]. Крім того, важливо відзначити роль міжнародного впливу в процесах трансформації політичної еліти. Часто постреволюційні країни перебувають під тиском міжнародних організацій і партнерів, які надають фінансову та інституційну підтримку реформам. Це може сприяти адаптації стандартів демократичного врядування, підвищенню підзвітності та зміцненню інституційної спроможності. Однак водночас існує ризик зовнішньої залежності, що може знижувати суверенітет прийняття рішень. Ще одним аспектом є роль громадянського суспільства, яке може виступати каталізатором змін. Наявність активного громадянського сектору здатна впливати на формування політичного порядку денного, забезпечувати контроль за владою та стимулювати прозорість. Однією з ключових рис трансформації політичної еліти є відхід від попередньої системи, яка часто ґрунтувалася на авторитаризмі чи диктатурі, і перехід до демократичних норм та цінностей. Це може означати появу нових політичних партій, рухів та лідерів, які раніше були пригнічені або заборонені. Також, трансформація політичної еліти включає процес вибору нових лідерів, які відповідають новій політичній реальності. Ці лідери можуть мати різні ідеологічні установки, від лібералів до консерваторів, і вони можуть представляти різні соціальні та культурні групи в суспільстві [3, с. 128]. Разом із тим, постреволюційний період нерідко супроводжується ризиками. До них належать корупція, недостатній рівень політичної культури, спроби збереження впливу колишньої еліти через неформальні канали, а також відсутність досвіду у нових політичних лідерів [3, с. 92]. Для подолання цих викликів важливими є системні реформи, включаючи антикорупційні заходи, реформу державної служби, забезпечення незалежності судової влади та прозорості ухвалення рішень [4, с. 5]. Зміни в політичній еліті також можуть відбуватися через механізми демократичних виборів, де громадяни мають можливість вибирати своїх представників у владних органах [4, с. 5]. Це може сприяти ротації влади та виникненню нових політичних лідерів з великими шансами на успіх. Проте, трансформація політичної еліти також може бути пов'язана з ризиками, такими як корупція, відсутність досвіду управління або збереження впливу колишньої еліти через різні маніпуляції та лобіювання. Тому важливо, щоб трансформація була супроводжена антикорупційними заходами та реформами, спрямованими на підвищення прозорості та відповідальності перед громадянами. Крім зазначених чинників, важливою умовою ефективної трансформації політичної еліти є інституційна спадкоємність та адаптація до нових політичних реалій. Постреволюційні лідери часто стикаються з необхідністю поєднувати радикальні зміни з елементами стабільності, щоб уникнути колапсу державного управління. Досвід ряду постреволюційних держав (наприклад, Грузії, Тунісу, Вірменії) демонструє, що лише поєднання політичної волі, широкої громадської участі та функціональних інституцій дозволяє здійснити глибокі перетворення без втрати легітимності [6, с. 141].

Висновок: можна зазначити, що трансформація політичної еліти в постреволюційний період відіграє ключову роль у формуванні нових політичних реалій та забезпеченні стабільності та розвитку країни [5, с. 326]. Дослідження цього процесу виявило важливість реформ, які сприяють покращенню представництва, а також необхідність забезпечення прозорості та відповідальності політичної еліти перед суспільством. Результати дослідження підкреслюють необхідність постійного моніторингу та аналізу політичних процесів для забезпечення демократичного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Балабан Р. Феноменальні риси сучасної політичної еліти України Політичний менеджмент. Спецвип. 2007. С. 54-60.
2. Головатий М. Поняття «політична еліта» і «політичний клас» в контексті сучасної політичної думки Політичний менеджмент. Спецвип. 2017. С. 68-73.
3. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична соціологія: навчальний посібник. За ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Григорчак І. М. Взаємодія політичної та адміністративної еліти в умовах демократичного врядування в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.01. Київ: Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2014. 20 с.
5. Заставна М. Сучасні політичний клас та політична еліта в Україні Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 6 (86). С. 326-334.
6. Кармазіна М. Революції та зміна політичної еліти: міжнародний досвід та українські реалії Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. 2019. Вип. 2 (104). С. 140-145.

7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Ангеліна Бідак, студентка групи ПТ-11*

ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ООН (2016-2020 РР.)

Актуальність теми дослідження: визначається кількома ключовими факторами: Геополітичне значення України: Україна знаходиться в центрі геополітичних подій, особливо після Революції Гідності 2014 року та подальшої анексії Криму Росією. Дипломатичні ініціативи: Україна активно виступала з різними дипломатичними ініціативами в ООН, зокрема стосовно ситуації на сході України, прав людини, демократії. Вплив на зовнішню політику: Діяльність України в ООН може мати значний вплив на її зовнішню політику та стосунки з іншими країнами та регіональними блоками.

Мета дослідження: полягає в розгляд позицій України в ООН у контексті глобальних подій та викликів дозволить зрозуміти її роль у світовій політиці та визначити ключові напрямки її зовнішньої політики.

Об'єкт дослідження: політична діяльність України в Організації Об'єднаних Націй (ООН) у період з 2016 по 2020 рік.

Предмет дослідження: вивчення участі України в різних органах та комітетах ООН, аналіз її позицій, ініціатив, дій та реакцій на міжнародні події та проблеми, а також взаємодію з іншими державами в рамках цієї організації.

Завдання дослідження: аналіз взаємодії України з іншими державами та регіональними групами в ООН; виявлення ключових викликів та можливостей для України в ООН і пропозиції щодо покращення стратегічного планування та діяльності.

Виклад основного матеріалу. У період 2016–2020 років Україна відігравала активну роль в Організації Об'єднаних Націй, використовуючи її майданчик для реалізації своїх зовнішньополітичних цілей, зокрема у протидії збройній агресії Російської Федерації. В цей час головним пріоритетом української дипломатії стала боротьба за збереження територіальної цілісності та відновлення суверенітету над тимчасово окупованими територіями. Представники України постійно порушували ці питання в Генеральній Асамблеї ООН, Раді Безпеки та інших структурах організації, ініціюючи обговорення ситуації в Криму та на Донбасі [5]. Україна також активно залучалась до розробки та підтримки резолюцій, які засуджували окупацію Криму та систематичні порушення прав людини на цих територіях. Наприклад, щорічні резолюції Генасамблеї щодо ситуації з правами людини в Криму демонструють здатність України мобілізувати міжнародну підтримку своїх ініціатив [1, с. 375–387]. Українська делегація докладала значних зусиль до формування широких коаліцій країн, що поділяють спільні цінності та підтримують принципи міжнародного права [2, с. 325–348]. Крім того, Україна брала участь у роботі ключових комітетів ООН, зокрема Третього комітету, який займається правами людини, та активно співпрацювала з регіональними об'єднаннями — такими як Європейський Союз, ГУАМ, а також з окремими державами, зокрема Польщею, Канадою, США та Великою Британією. Така співпраця дозволила ефективніше просувати спільні ініціативи та впливати на ухвалення рішень у рамках ООН [3, с. 7–19]. Україна також підтримувала загальні цілі ООН — участь українського контингенту в миротворчих місіях організації свідчить про її активну позицію не лише в регіональних, а й у глобальних безпекових питаннях. На офіційному сайті ООН вказано, що українські миротворці брали участь в операціях у Демократичній Республіці Конго, Малі, Косово та інших країнах, демонструючи готовність до конструктивної взаємодії з міжнародною спільнотою [6]. Водночас, як зазначає Іван Мельник, ефективність участі України в ООН у цей період залежала не лише від зовнішніх факторів, а й від внутрішньої координації між органами влади, дипломатичними установами та аналітичними центрами [4, с. 85–103]. Відсутність чіткої довгострокової стратегії іноді знижувала результативність українських ініціатив, що вимагає подальшого вдосконалення політики представництва в ООН. Проте, незважаючи на труднощі, діяльність України в ООН у 2016–2020 роках загалом можна оцінити як активну та стратегічно важливу.

Висновок: Ретельний аналіз політичної діяльності України в ООН у 2016–2020 роках дозволяє зробити висновок, що країна активно використовувала міжнародну платформу для захисту власних інтересів, просування ідей міжнародного права та забезпечення глобальної підтримки у боротьбі проти зовнішньої агресії. Участь у розробці резолюцій, створенні дипломатичних коаліцій, залучення до миротворчих місій — усе це свідчить про прагнення України бути активним і відповідальним членом міжнародної спільноти. Попри деякі виклики, пов'язані з координацією внутрішньої політики, Україна змогла посилити свою присутність на міжнародній арені та продемонструвати стратегічну ініціативність у межах ООН.

Список використаних джерел

1. Гуттерман С. Відносини України з Організацією Об'єднаних Націй: Історична перспектива // Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes. 1996. Т. 38, № 3/4. С. 375–387.
2. Кузьо Т. Україна та Організація Об'єднаних Націй: Співпраця чи протистояння? // Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization. 2005. Т. 13, № 3. С. 325–348.
3. Кириленко П. Україна та Організація Об'єднаних Націй: у пошуках ролі // Ukraine Analytica. 2015. № 4. С. 7–19.
4. Мельник І. Роль України в ООН: між політичними пріоритетами та реальністю // European Security. 2015. Т. 24, № 1. С. 85–103.
5. Офіційний сайт Постійного представництва України при ООН. URL: <https://ukraineun.org>
6. ООН: Основна інформація про діяльність організації. URL: <https://www.un.org>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Олександр Бойко, студент групи МСД -11*

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО ТА ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження: політичні партії відіграють ключову роль у формуванні державної політики та демократії. В Україні політична система пережила дві масштабні трансформації – після Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013–2014 років. Ці події стали не лише каталізатором змін у державному управлінні, а й вплинули на переформатування партійної системи. У цьому дослідженні розглянемо, як саме змінилися політичні сили до і після Майдану.

Мета дослідження: проаналізувати етапи розвитку та трансформації політичних партій в Україні до та після Революції Гідності, виявити ключові тенденції та ідеологічні зміни в партійному спектрі.

Завдання дослідження: охарактеризувати стан партійної системи до 2013 року, визначити особливості трансформацій політичних партій після 2014 року. Зробити порівняльний аналіз змін до і після Майдану. **Об'єкт дослідження:** Політична система України.

Предмет дослідження: Еволюція політичних партій України в контексті суспільно-політичних змін, зумовлених подіями Майдану.

Виклад основного матеріалу: До Майдану 2013–2014 року в Україні функціонували такі провідні політичні партії: Партія регіонів, КПУ, Наша Україна, БЮТ та інші. Систему можна було охарактеризувати як олігархічно-центричну з орієнтацією на регіональне електоральне ядро [1, с.102]. Після Революції Гідності система зазнала суттєвого оновлення: Партія регіонів і КПУ втратили актуальність і фактично припинили існування як впливові гравці. Натомість сформувалися нові політичні сили: БПП, пізніше – «Європейська Солідарність», «Слуга народу», «Голос», «Самопоміч». Їхня поява зумовлена суспільним запитом на прозорість, реформаторство, боротьбу з корупцією [2, с.78–80]. Важливим наслідком після Революції Гідності стало також активне залучення громадських активістів та волонтерів до процесу формування політичних партій. Це сприяло оновленню політичної еліти та зростанню вимог до прозорості та підзвітності партій. Такі політичні проекти, як «Самопоміч», стали результатом суспільного запиту на нових, некорумпованих лідерів, які мали досвід роботи у громадському секторі [3, с.51–52].

У період після Майдану суттєво змінився механізм фінансування політичних партій. Було запроваджено державне фінансування для партій, які подолали п'ятивідсотковий бар'єр на парламентських виборах. Це мало на меті зменшити залежність партій від приватних донорів та олігархічного капіталу, однак на практиці реформа виявилася лише частково ефективною через недосконалі механізми контролю за витратами [4, с.93]. Ще однією характерною рисою політичного розвитку після Майдану стало посилення партійної фрагментації. Кількість зареєстрованих політичних сил суттєво збільшилася, проте більшість із них залишаються маловідомими для широкого загалу і не мають реального впливу на політичний процес. Це свідчить про незавершеність процесу інституціоналізації партійної системи в Україні [5, с.47]. Змінився і ідеологічний фокус: більшість партій декларують євроінтеграційний вектор, пріоритетність оборонної сфери та необхідність глибоких реформ. Водночас проблема партійної ідеологічної ідентичності залишається актуальною [6, с.46]. Загалом, після 2014 року спостерігається зменшення впливу старих еліт, поява проєвропейських проєктів та зростання популістських рухів на кшталт «Слуги народу», яка виграла вибори 2019 року завдяки медійній кампанії та запиту на «нові обличчя» [7].

Висновок: Події Майдану стали водорозділом у розвитку української партійної системи. Вони спричинили зникнення радянських рудиментів у вигляді КПУ та змінили акценти партійного будівництва – з регіонального та олігархічного на ідеологічний і реформаторський. Проте, попри оновлення, українська партійна система продовжує стикатися з викликами: слабкою інституціоналізацією, домінуванням лідерських проєктів, браком чітких ідеологій. Подальший розвиток партійної системи залежить від суспільного запиту, виборчих законів і міжнародного контексту.

Список використаних джерел:

1. Романюк І. Політична трансформація в Україні після Революції Гідності: нові тенденції та виклики. Політичні науки. 2018. №3. 127 с.
2. Інститут суспільних досліджень. Політичні партії в Україні: аналіз 2000-х років. Київ: Ніка-Центр, 2008. 120 с.
3. Центр Разумкова. Політична система України: стан та перспективи розвитку. Київ: Заповіт, 2017. 136 с.
4. Олексюк С. Реформи політичного фінансування в Україні: виклики та перспективи. Київ: Ніка-Центр, 2019. 120 с.
5. Кармазіна М. Політичні партії України: трансформація після Революції Гідності. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2020. 142 с.
6. Аналітичний центр «Євроінтеграція». Реформи та боротьба з корупцією: політична ситуація після 2014 року. Київ, 2020. 104 с.
7. Політична ситуація в Україні після Майдану. BBC Україна. 2015. URL: https://www.bbc.com/ukraine/news/2015/01/150102_politics_after_maidan
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології
та філософії, імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Вероніка Бойцун, студентка групи КБ-11*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження. Дана тема є надзвичайно актуальною з деяких причин, таких як геополітична ситуація. Війна в Україні, розпочата росією 24 лютого 2022 року, значно посилила прагнення України до інтеграції з ЄС. ЄС надавши Україні статус кандидата на членство у червні 2022 року, чітко продемонстрував свою підтримку європейських прагнень України. Ця подія відкрила новий етап у відносинах між Україною та ЄС, який потребує ретельного вивчення та аналізу. Наступна причина - це економічні наслідки: Угода про асоціацію Україна-ЄС, яка була підписана у 2014 році, вже мала значний вплив на українську економіку. З одного боку, угода відкрила для України доступ до ринку ЄС, що призвело до зростання експорту та інвестицій. З іншого боку, угода також призвела до посилення конкуренції на українському ринку, що може мати негативний вплив на деякі галузі економіки. Важливо оцінити довгострокові економічні наслідки угоди для України, особливо в контексті прагнення до членства в ЄС. І останнє: соціальні та політичні наслідки. Угода про асоціацію Україна-ЄС також має значні соціальні та політичні наслідки. З одного боку, угода сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, що призводить до покращення верховенства права, захисту прав людини та

демократичних інституцій. З іншого боку, деякі аспекти угоди, такі як вимоги щодо трудових стандартів та захисту довкілля, можуть мати негативний вплив на певні групи населення [1].

Мета дослідження: вивчити та порівняти переваги та недоліки угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС).

Об'єкт дослідження: є угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), а саме її переваги та недоліки.

Предмет дослідження: аналіз угоди.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив угоди на різні аспекти життя українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є комплексним міжнародним договором, який формалізує тісну політичну та економічну співпрацю між Україною та країнами ЄС. Документ було підписано 21 березня 2014 року, ратифіковано 16 вересня 2014 року, а чинності він набув 1 вересня 2017 року. Основною метою угоди є політичне зближення України з ЄС, гармонізація законодавства, впровадження європейських норм та створення поглибленої зони вільної торгівлі [1, с. 15]. Угода поділяється на кілька частин: політичну, економічну та секторальну. Політичний компонент передбачає дотримання спільних цінностей — демократії, прав людини та верховенства права. Економічна частина регулює торгівлю товарами й послугами, захист інвестицій, дотримання конкурентного права та охорону прав інтелектуальної власності. Секторальна співпраця охоплює сфери енергетики, транспорту, довкілля, юстиції тощо [2, с. 18]. Завдяки угоді значно поліпшилися умови для українського експорту — зменшено тарифи, усунено квоти, що сприяло зростанню поставок до країн ЄС і створенню нових робочих місць [3]. Також спостерігалось зростання обсягів іноземних інвестицій в економіку України, що активізувало розвиток нових секторів і модернізацію виробництва [4, с. 35]. Приведення українських стандартів до європейських сприяло покращенню ділового клімату та підвищенню прозорості ведення бізнесу. Особливу увагу приділено захисту інтелектуальної власності, що має особливе значення для розвитку інноваційної економіки. Європейські стандарти у цій сфері створили умови для залучення інвестицій у дослідження та технології [5, с. 47]. Крім того, угода сприяє утвердженню демократичних засад та підтримує прагнення України до розвитку як правової держави. Разом із позитивними зрушеннями існують і певні труднощі. Частина української промисловості не витримала конкуренції з європейськими виробниками, що призвело до скорочення виробництва. Збільшення цін на товари й послуги пов'язане з адаптацією до нових регуляторних вимог. Існують ризики перенесення екологічно небезпечних виробництв до України, що може негативно вплинути на стан довкілля [6, с. 28]. Також поглиблюється відтік робочої сили до країн ЄС, що посилює демографічну кризу. Попри це, євроінтеграція залишається стратегічним курсом України. Вступ до ЄС розглядається як логічний етап на шляху побудови стабільної, демократичної та економічно розвиненої держави. Україна має акцентувати увагу на максимальному використанні переваг співпраці з ЄС, одночасно зберігаючи національні інтереси.

Висновок: Отже, аналізуючи дану асоціацію, вона має надзвичайний вплив для українців. Вона сприяла зростанню економіки, збільшенню експорту, інвестицій та створенню нових робочих місць. Також, призвела до покращення регуляторного середовища, захисту прав інтелектуальної власності та зближення України з ЄС у політичній, економічній та соціальній сферах. Крім того, сприяла покращенню якості життя українців та збільшенню можливостей для мобільності, освіти та культурного обміну. Оскільки євроінтеграція має як переваги, так і ризики, Україні слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами
2. Кононенко Л. Європейський вибір України: можливості та виклики // Зовнішні справи. 2020. №3. С. 18-23.
3. Аналітична записка: Наслідки імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС // Центр Разумкова, 2021. URL: <https://razumkov.org.ua>
4. Мельник Т. М. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: можливості, виклики та перспективи // Україна: аспекти праці. 2020. №2. С. 34-39.
5. Пархоменко Н. Угода про асоціацію як крок до членства в ЄС // Політичний менеджмент. 2022. №1. С. 45-49.
6. Ільченко І. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток економіки України // Економіка і держава. 2023. №10. С. 25-30.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРИЧИНИ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЯВІВ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Політична поведінка етногруп, які відстоюють власні інтереси, може бути різною. Серед її видів можливі і сепаратистські прояви. Схід і Південь України, населення яких має елементи насадженої радянської психології та ідеології, під час Революції гідності виявив проросійські настрої та несприйняття європейських цінностей та устремлінь. Конфлікт цінностей та інтересів призвів до автономізації та відокремлення Криму та частини Донецької та Луганської областей.

Мета дослідження: проаналізувати соціально-політичні, культурні та ідеологічні причини відцентрових рухів у Східній та Південній Україні.

Предмет дослідження: причин і фактори, які спричинили сепаратистські прояви в Україні після Революції Гідності.

Об'єкт дослідження: явище сепаратизму в Україні після Революції Гідності.

Завдання дослідження: аналіз сепаратистських проявів в Україні після Революції Гідності.

Виклад основного матеріалу. Сепаратизм (від лат. *separatus* — відокремлення) — прагнення спільнот, груп населення або організацій до територіального чи політичного відокремлення, що часто супроводжується вимогами автономії або утворення нової держави. Це явище відрізняється від масових національно-визвольних рухів, оскільки зазвичай представляє інтереси обмежених елітарних або політичних груп [1, с. 88–90]. Яскраво сепаратистські тенденції проявилися в кінці 1980-х — початку 1990-х років під час розпаду СРСР, спричинивши низку збройних конфліктів — наприклад, в Абхазії, Чечні, Придністров'ї [5, с. 52]. На Сході України це явище набуло складного і гібридного характеру. Сепаратизм на Донбасі був спричинений не стільки внутрішніми регіональними прагненнями, скільки зовнішнім впливом — передусім прямою військовою та політичною інтервенцією з боку Російської Федерації [6]. Хоча часто в українському суспільстві поширене спрощене уявлення про нібито масову нелояльність мешканців Донбасу, насправді ситуація значно складніша: значна частина населення стала жертвою інформаційної війни, пропаганди та маніпуляцій. За даними дослідження Українського інституту майбутнього, одним із ключових чинників підтримки сепаратистських настроїв у регіоні була не етнічна ідентичність, а економічні, культурні й інформаційні чинники [7, с. 14]. Окремі аналітики зазначають, що серед тих, хто активно підтримував сепаратизм, були представники кримінальних кіл, колишні силовики, люмпенізовані прошарки населення та звичайні громадяни, дезорієнтовані потужною антиукраїнською пропагандою [2, с. 143–149]. Конфлікт був поглиблений свідомою ескалацією мовно-культурних і символічних протиріч — між «мовою» та «язиком», «тризубом» і «георгіївською стрічкою» тощо, які активно використовувалися як з боку Росії, так і проросійських сил в Україні [3, с. 128]. Розуміння глибинних причин сепаратизму потребувало б ще на початку конфлікту у 2014 р. уваги не лише до бойовиків, а передусім — до настроїв пересічних мешканців регіону, зокрема тих, хто щиро вірив у «взаємну єдність» з Росією.

Висновок: Причини сепаратистських проявів в Україні після Революції Гідності включають політичні розбіжності, етнічні та історичні спротиви, а також втрату довіри до центральної влади через несправедливість та корупцію. Ці фактори посилюють відчуття незадоволення серед окремих груп населення, що може сприяти розвитку сепаратистських настроїв.

Список використаних джерел

1. Семчишин Христина. Причини сепаратистських проявів в Україні після Революції Гідності. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 290 с.
2. Сьомін, С. В. Сепаратизм як загроза національній безпеці України. Стратегічні пріоритети. 2018. 315 с.
3. Хилько М. І. Сепаратизм: походження, сутність, різновиди. «Гілея». Політичні науки. 190 с.
4. Сепаратизм у сучасному світі. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/kafedra-biolohii/zagalna-informatsiya/578-naukovi-konferentsii-tdpu/strategii-innovatsiinoho-rozvytku-prirodnychkh-dystsyplin-dosvid-problemy-ta-perspektyvy/seksiia-4/7675-separatyzm-u-suchasnomu-sviti-sut-prychyny-ta-rehionalni-riznovydy>
5. Тішков В. А. Сепаратизм і конфлікти на пострадянському просторі // Поліс. Політичні дослідження. 2002. № 4. С. 52–56.
6. Доній О. Ідеологія українського Донбасу: міфи і реальність. Київ: Центр досліджень політичних цінностей, 2015. 112 с.
7. Український інститут майбутнього. Схід України: ідентичності та безпека: аналіз. записка. Київ, 2019. 48 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37–42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Софія Величук, студентка групи СОП-11*

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження: Інтеграція України до Європейського Союзу (ЄС) протягом багатьох років залишається одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики України. Цей процес набуває особливої актуальності в контексті агресії Росії проти України, яка спричинила значні руйнування та поставила під загрозу безпеку та стабільність у Європі. Війна створює нові виклики для інтеграційного процесу, адже Україна має зосередити значні ресурси на обороні та відновленні.

Мета дослідження: аналіз проблем та перспектив співпраці України з ЄС на сучасному етапі.

Об'єкт дослідження: співпраця України з Європейським Союзом.

Предмет дослідження: проблеми та перспективи співпраці України з ЄС на сучасному етапі.

Завдання дослідження: основні проблеми та виклики на шляху до членства України в ЄС.

Виклад основного матеріалу. Переговори про нову угоду між Україною та ЄС почалися у 2007 році, а в 2008-му її офіційно назвали Угодою про асоціацію. Усі положення були узгоджені у листопаді 2011 року. У грудні 2011 року на саміті в Києві було офіційно заявлено про завершення переговорів, а 30 березня 2012 року угоду парафували у Брюсселі. Підписання Угоди проходило у два етапи: 21 березня 2014 року у Брюсселі підписали політичну частину, а 27 червня 2014 року — економічну частину. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський парламент синхронно ратифікували Угоду. Після завершення всіх внутрішніх процедур, 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію набула чинності у повному обсязі. Документ передбачає безстрокову дію та можливість перегляду його положень. Перший всебічний огляд виконання Угоди було заплановано через 5 років після набуття чинності. На саміті Україна–ЄС у жовтні 2020 року сторони домовилися провести огляд у 2021 році [1]. Вступ України до Європейського Союзу принесе значні переваги як для громадян, так і для бізнесу. Це сприятиме зміцненню демократії, верховенства права та боротьби з корупцією. Очікується реформування судової системи, підвищення ефективності державних інституцій і посилення захисту прав людини. Для громадян вступ до ЄС означатиме підвищення стандартів життя: зростання економіки, створення нових робочих місць, покращення якості товарів і послуг, а також розширення можливостей для освіти й соціального захисту. Важливою перевагою стане вільний рух людей, товарів, послуг та капіталу. Бізнес отримає доступ до фінансування з фондів ЄС, легші умови для кредитування та вихід на ширші ринки. Зросте рівень інвестицій, розвинуться сектори транспорту, енергетики, технологій та інновацій. Сільське господарство також зможе розраховувати на спеціальні програми підтримки. Загалом членство в ЄС дасть Україні шанс на економічний ріст, модернізацію інфраструктури та глибшу інтеграцію у світову економіку [2]. Незважаючи на виклики війни, Україна продовжує реформи, зокрема в боротьбі з корупцією — ключовій умові для вступу до ЄС. Проте корупція досі залишається серйозною перешкодою. 7–8 грудня 2023 року в Києві відбулася VIII Міжнародна науково-практична конференція «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі». Її організували КМЕС в Україні, МВС, провідні академії та громадські організації. Учасники обговорили законодавчі зміни, поділилися практиками й досвідом у сфері антикорупції. Європейська комісія підкреслила необхідність посилення зусиль у цій сфері, а ректор НАВС Володимир Черній наголосив на важливості освітнього компоненту. Голова КМЕС Рольф Холмбо та заступник міністра внутрішніх справ Богдан Драп'ятий відзначили здобутки України та важливість зміни суспільного мислення щодо корупції. Рекомендації, вироблені на конференції, можуть стати основою для ефективних законодавчих змін. Успішна антикорупційна політика потребує системного підходу та міжнародної підтримки [3]. 14 грудня 2023 року Європейська Рада ухвалила рішення про початок переговорів щодо вступу України до ЄС — історичний крок, який активізував процес розширення Союзу. Україна стала першою країною, яка пройшла шлях від подачі заявки до старту переговорів лише за два роки — рекорд серед усіх кандидатів. Це стало можливим попри повномасштабну війну та завдяки швидким і глибоким реформам. Європейська перспектива України довго була під сумнівом, однак агресія Росії 2022 року змінила ситуацію. Україна не лише вистояла, а й стала

каталізатором оновленої європейської єдності, пробудивши ЄС до стратегічних рішень. Вступ України посилить європейську безпеку, економіку, цифровізацію та екологічний перехід. Україна має вагомі ресурси (зокрема, літій, водень, «зелену» енергію) та великий споживчий ринок, що відкриє нові можливості для європейського бізнесу, особливо у процесі повоєнного відновлення, оціненого в понад 150 млрд доларів. Це стане європейським мегапроектом XXI століття, подібним до Плану Маршалла. Зрештою, вступ України до ЄС — не лише практичний, а й історичний акт справедливості, який завершить багатовікову боротьбу за звільнення від російського впливу. Європа з Україною стане цілісною, впливовою та мирною спільнотою, що відповідатиме візії її засновників [4].

Висновок: Війна Росії проти України суттєво вплинула на співпрацю з ЄС. Хоча війна спричинила руйнування та економічні втрати, вона також продемонструвала європейський вибір Українцями її стійкість. Європейська інтеграція залишається для України стратегічною метою, закріпленою в законодавчих актах. Україна має значний потенціал для використання переваг інтеграції. З метою забезпечення плавного та безболісного процесу інтеграції з ЄС, необхідно розробити чітку програму дій, яка враховуватиме існуючі загрози та досвід нових членів Євросоюзу. З огляду на вплив інтеграційних чинників на політичну, економічну та соціальну сфери держави, вступ України до ЄС - це значно перспективніший шлях для подальшого розвитку країни. Україна вже доклала значних зусиль на цьому шляху і буде й надалі вдосконалюватися, щоб у найближчій перспективі стати членом ЄС.

Список використаних джерел

1. Міністерство закордонних справ України. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciju-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
2. Андрій Терещук. Вступ України до ЄС: переваги для громадян та бізнесу 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-bznesu
3. Зусилля України у боротьбі з корупцією на шляху до ЄС - 2023. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/ukraine-s-anti-corruption-endeavors-on-the-eu-pathway/>
4. Дмитро Кулеба. Вступ України до ЄС як додана вартість та історична справедливість 2024. URL: <https://www.robert-schuman.eu/ua/questions-d-europe/>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Максим Войцешин, студент групи АКІТ-11*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Тема переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні є надзвичайно актуальною, оскільки місцеві вибори мають велике значення для демократичного розвитку країни та забезпечення впливу громадян на прийняття рішень на рівні місцевого самоврядування.

Мета дослідження: аналіз переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні.

Предмет дослідження: переваги та недоліки нової системи місцевих виборів в Україні.

Об'єкт дослідження: система місцевих виборів в Україні.

Завдання дослідження: провести аналіз системи місцевих виборів в Україні та визначити її основні принципи та принципи відмінності від попередніх систем.

Виклад основного матеріалу. Україна пережила значні зміни в системі місцевих виборів з момент незалежності. Останні зміни, які відбулися в 2020 році, впровадили нові принципи та процедури, які значно відрізняються від попередніх систем. У новій системі було впроваджено пропорційне представництво на місцевому рівні, що дозволяє політичним партіям отримувати мандати у відповідності з результатами загальних виборів [2, с. 542]. Країна розділена на округи, в яких відбуваються місцеві вибори. Це дозволяє збільшити представництво на різних рівнях місцевого самоврядування та забезпечити більш точне відображення інтересів місцевого населення [3, с.258]. Нова система передбачає більшу прозорість та відкритість в процесі виборів включаючи публікацію

фінансових звітів кандидатів та партій. Кандидати стають більш відкритими перед виборцями через безпосередній контакт у виборчих округах, що збільшує їхню відповідальність перед своїми виборцями [1, с.108]. Збільшилася роль політичних партій у формуванні місцевих органів влади через пропорційність системи [6, с.63]. Це може забезпечити більш стабільну та представницьку владу на місцевому рівні, більш активна участь громадськості у виборчих процесах та контроль за виборчими комісіями сприяє підвищенню демократії та впливу громадськості на прийняття рішень [4, с.37], до недоліків варто віднести декілька пунктів. Пропорційна система місцевих виборів може бути складнішою для розуміння та вибору для виборців, особливо для тих, хто не має достатньої політичної освіти [2, с. 368]. Пропорційна система може призвести до фрагментації влади та ускладнити процес ухвалення рішень у місцевих органах влади через необхідність формування коаліцій. Підвищення ролі політичних партій може призвести до зростання впливу політичних еліт та ускладнити представництво незалежних кандидатів збільшення конкуренції та значних фінансових витрат на виборчі кампанії може збільшити ризики корупції та недостовірності виборчих процесів. Зміна системи місцевих виборів може призвести до нестабільності та потреби в адаптації [5, с.2].

Висновок. Отже, нова система місцевих виборів в Україні відрізняється від попередніх систем за своїми принципами та процедурами. Вона сприяє більшому представництву громадян у місцевих органах влади, забезпечує більшу прозорість та відповідальність, а також сприяє більшій ролі політичних партій у демократичному процесі.

Список використаних джерел

1. Балабан Р.В./теорія виборчої системи Р.В.Балабан. Київ: Либідь, 2007. 112 с.
2. Андрущенко В. Політологія: наука про політику: Підручник для вищої Школи / Василь Григорович Кремень (ред.), Микола Іванович Горлач (ред.). 3. Вид., виправ. Та доп. К.; Х.: Єднорог, 2001. 640 с.
3. Воробйов Є. Політологія: наука про політику: Підручник для вищої школи
4. Василь Григорович Кремень (заг.ред.), Микола Іванович Горлач (заг.ред.). Вид., випр. Та доп. К.: Єднорог, 2002. 640 с.
5. Закон України «Про місцеві вибори». Відомості Верховної Ради, 2015. С. 37-38.
6. Олександр Нельма. Вибори як індикатор і чинник національної інтеграції / нова політика №6 (26), 1999, С.2.
7. Процьків М. Вибір, вибори- та політична комунікація. Молода нація. 1999. №10. С. 60-71.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Руслан Чигур
*кандидат історичних наук, доцент кафедри
політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Христина Волинець, студентка групи МСД-11*

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерство – це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкольних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного бажаючого долучитися до добродійної справи.

Мета: проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України.

Об'єкт дослідження: з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів.

Предмет дослідження: сучасні тенденції волонтерства.

Завдання дослідження: прослідкувати особливості волонтерства в Україні.

Виклад основного матеріалу: Волонтерський рух в Україні є важливою складовою громадянського суспільства, що активно реагує на соціальні, політичні та економічні виклики. Його розвиток відображає прагнення громадян до самоорганізації та участі в розв'язанні суспільно значущих проблем. Традиції волонтерства в Україні мають глибокі корені, що сягають часів громадських ініціатив та благодійності в XIX столітті. Проте організовані форми волонтерського руху почали формуватися з набуттям незалежності. Як зазначає Юрченко І. В., період 1990-х років характеризується становленням перших волонтерських організацій, які зосереджувалися на соціальній допомозі та підтримці вразливих верств населення [1, с.133]. Події Революції Гідності та початок військового конфлікту на Донбасі стали каталізаторами для масового залучення громадян до волонтерської діяльності. Міненко Г. М. та Ігнатуша А. Л. підкреслюють, що в цей період волонтери зосередили зусилля на підтримці Збройних Сил України, допомозі внутрішньо переміщеним особам та постраждалим від конфлікту. Це свідчить про високий рівень солідарності та самоорганізації українського суспільства [2, с.23]. Відповідно до досліджень Вайноли Р. Х. та співавторів, сучасний волонтерський рух в Україні характеризується такими тенденціями: Розширення сфер діяльності: Волонтери активно працюють не лише в гуманітарній та військовій сферах, але й у галузях освіти, культури, екології та охорони здоров'я. Професіоналізація: Зростає кількість організацій, які займаються підготовкою та навчанням волонтерів, що підвищує ефективність їхньої діяльності. Молодіжна активність: Молодь стає рушійною силою волонтерського руху, що сприяє формуванню активної громадянської позиції та розвитку лідерських якостей. Використання цифрових технологій: Соціальні мережі та онлайн-платформи стають інструментами для координації та популяризації волонтерських ініціатив [3, с.112]. Незважаючи на позитивні зрушення, волонтерський рух в Україні стикається з низкою викликів: Нестача ресурсів: Фінансова підтримка та матеріальні ресурси часто є обмеженими, що ускладнює реалізацію багатьох ініціатив. Вигорання волонтерів: Інтенсивна діяльність без належного відпочинку та психологічної підтримки може призводити до емоційного вигорання. Потреба в законодавчому врегулюванні: Як зазначає Паславська О., необхідно удосконалювати правову базу для захисту прав волонтерів та стимулювання їхньої діяльності. Перспективи розвитку волонтерства в Україні пов'язані з посиленням співпраці між державними установами та громадськими організаціями, залученням бізнесу до соціальних проєктів та впровадження освітніх програм, спрямованих на популяризацію волонтерства серед населення [4, с.124]. У період пандемії COVID-19 волонтерський рух в Україні адаптувався до нових реалій. Баковецька О. зазначає, що волонтери активно долучилися до підтримки медичних установ, забезпечення засобами індивідуального захисту та допомоги вразливим групам населення. Це підкреслює гнучкість та мобільність волонтерського руху в Україні [5, с.37].

Висновок: Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел

1. Міненко Г.М., Ігнатуша А.Л. Волонтерський рух: становлення та розвиток. 2017 р. 180 с.
2. Юрченко І.В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні. 2004 р. 298 с.
3. Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку. 1999 р. 112 с.
4. Паславська О. Становлення та розвиток волонтерського руху в Україні: історико-правовий аспект. 2016 р. 180 с.
5. Баковецька О. Волонтерський рух в Україні на сучасному етапі розвитку. 2020 р. 208 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах *Грані* №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал *Політичне життя* №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал *Політичне життя* №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал *Політичне життя* №2, 2024. С. 68-74.

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Віталій Головка, студент групи ПОЦТ-11*

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ У 2019 РОЦІ

Актуальність теми дослідження. Президентські кампанії є важливими політичними подіями, які відбуваються в багатьох країнах. Вони визначають майбутнє політичного ландшафту, впливають на життя громадян та визначають курс розвитку країни.

Мета дослідження: зрозуміти, які фактори впливають на результати виборів.

Об'єкт дослідження: президентська кампанія в 2019 р. та її особливості.

Предмет дослідження: президентська кампанія 2019 року.

Завдання дослідження: з'ясувати результати президентських виборів 2019 року в Україні.

Виклад основного матеріалу. Президентська кампанія 2019 року в Україні була визначальним періодом для країни, оскільки вона відображала значний перехід у політичному ландшафті та мала великий вплив на долю держави. У цій кампанії були багато цікавих динамік і результати виборів привернули увагу як внутрішніх, так і зовнішніх спостерігачів. Виборча кампанія 2019 року відрізнялася високою кількістю кандидатів на посаду президента: Петро Порошенко: Партія: «Європейська Солідарність». Виборча кампанія: Порошенко, який вже обіймав посаду президента, акцентував на досягненнях свого першого терміну, зокрема на євроінтеграційних зусиллях та реформах. Він також обіцяв продовжувати курс на захист національних інтересів, зміцнення обороноздатності та боротьбу з корупцією. Отримав 24,45% голосів. Володимир Зеленський: Партія: «Слуга народу». Виборча кампанія: Зеленський, комік і актор, використовував свою популярність та образ нового політичного лідера. Він обіцяв провести антикорупційні реформи, зміни в політичній системі та покращення життя громадян. Зеленський активно використовував соціальні мережі та комунікаційні канали для прямого спілкування з виборцями. Здобув 73,22% голосів. Юлія Тимошенко: Партія: «Батьківщина». Виборча кампанія: Тимошенко пропонувала соціально-економічні реформи, зокрема, зниження тарифів на газ та покращення життя громадян. Вона акцентувала свою роль як жінки-лідера та використовувала свій досвід у політиці. Отримала 13,40% голосів. [1]. Володимир Зеленський отримав найбільшу підтримку в більшості областей України. Зокрема, він лідирував у 20 областях, включаючи Дніпропетровську (45,34%), Одеську (41,26%), Харківську (36,39%) та Київську (30,86%) області. У місті Києві Зеленський також отримав першість із 27,08% голосів. Петро Порошенко здобув перевагу в двох західних областях: Львівській (35,32%) та Тернопільській (24,36%). У місті Києві він посів друге місце з 25,59% голосів. Юлія Тимошенко лідирувала лише в одній області — Івано-Франківській, де отримала 22,51% голосів. Варто також зазначити, що в Донецькій та Луганській областях першість здобув Юрій Бойко з результатами 36,84% та 43,96% відповідно [4]. Кампанія була насичена обіцянками та пропозиціями кандидатів щодо боротьби з корупцією, економічних реформ, зміни політичного курсу і врегулювання конфлікту на сході країни. Кандидати активно виступали на публічних заходах, зверталися до виборців у соціальних медіа та брали участь у телевізійних дебатах. Офіційні результати виборів показали перемогу Володимира Зеленського. Його перемога була вражаючою, оскільки він здобув значну підтримку виборців. Це відображало незадоволення громадян політичним становищем країни та бажання змін [2]. Результати президентських виборів 2019 року мали глибокий вплив на долю держави. Перемога Зеленського відображала загальний настрій суспільства, яке вимагало нових лідерів та змін у політиці. Він обіцяв проводити реформи, боротися з корупцією та покращувати економічну ситуацію країни. У наступні роки після виборів Зеленський розпочав реалізацію своїх обіцянок, проте зустрічався з численними викликами і складнощами. Крім того, конфлікт на сході країни залишався нерозв'язаним. Урядування Зеленського стикалося зі складними політичними та економічними викликами, і результати його президентського терміну виявилися суперечливими. З одного боку, президент Зеленський виконав деякі свої обіцянки. Були прийняті закони, спрямовані на боротьбу з корупцією, впроваджено реформи в судовій системі та правоохоронних органах. Також були започатковані деякі економічні реформи з метою стимулювання інвестицій та покращення бізнес-клімату. З іншого боку, прогрес у багатьох сферах був повільним, а деякі реформи не були достатньо ефективними. Конфлікт на сході країни продовжувався, і досягнення в напрямку миру були обмеженими. Економічні показники також залишалися проблемними, і не всі обіцянки щодо покращення життя громадян були втілені [3].

Висновок: Результати президентської кампанії 2019 року і терміну Володимира Зеленського вплинули на долю держави в різних аспектах. Вони відображали бажання громадян змінити політичний статус-кво і були виразом недовіри до традиційних політичних еліт. Проте виклики, з якими стикалася адміністрація Зеленського, а також недостатня продуктивність деяких реформ, породили розчарування серед деяких громадян. Вплив президентської кампанії та результатів 2019 року на долю держави можна оцінити як складний та багатогранний. Вони поклали початок новому етапу політичної еволюції України, але водночас підкреслили важливі проблеми, з якими країна стикається у своєму розвитку.

Список використаних джерел

1. Вибори Президента України 31 березня 2019 року. URL: https://www.cvk.gov.ua/vibory_category/vibori-prezidenta-ukraini/vibori-prezidenta-ukraini-2019.html
2. Остаточний звіт спостереження ОПОРИ на чергових виборах Президента України 2019 року. URL: <https://www.oporua.org/category/vybyory/vybyory-prezydenta/vybyory-prezydenta-2019>
3. Ці вибори не об'єднали Україну. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/21/7213123/>
4. Вибори-2019: Як голосували за лідерів перегонів в областях. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2674024-vibori2019-ak-golosovali-za-lideriv-peregoniv-v-oblastah.html>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Віталій Голуб, студент групи ЖПР-11

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: Україна є багатонаціональною державою зі складною культурною спадщиною. Розуміння та підтримка різноманіття ідентичностей важливі для побудови єдиної нації.

Мета дослідження: зрозуміти особливості конструювання моделі української національної держави.

Об'єкт дослідження: українська національна ідея.

Предмет дослідження: значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку України.

Завдання дослідження: визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України.

Виклад основного матеріалу. Україна як національна держава постала внаслідок тривалого історичного процесу формування української ідентичності, боротьби за незалежність і самовизначення. Проголошення незалежності у 1991 році стало ключовим етапом у становленні України як суверенної політичної одиниці з усіма ознаками національної держави [1, с. 25]. Концепція національної держави передбачає існування єдиної політичної спільноти, об'єднаної спільною мовою, історією, культурою та прагненням до самоврядування. Україна відповідає цим критеріям, адже має усталену територію, народ, систему державної влади та міжнародне визнання [2, с. 48]. Разом із тим, процес формування національної держави був і залишається складним. Одним із головних викликів стало етнокультурне різноманіття українського суспільства. В умовах пострадянського простору це проявилось у вигляді мовних суперечок, регіональних ідентичностей, а також впливу зовнішніх акторів на внутрішню політику [3, с. 32]. Конституція України 1996 року закріпила статус України як унітарної держави, в якій український народ виступає єдиним джерелом влади. Водночас Основний Закон визнав українську мову державною, що стало важливим чинником формування національної єдності та зміцнення ідентичності [3, с. 54]. Після Революції Гідності 2014 року і подальшої збройної агресії Росії процес націєтворення набув нового значення. Патріотичне піднесення, захист територіальної цілісності, волонтерський рух і розвиток громадянського суспільства стали основами нової політичної ідентичності [4, с. 89]. Особливо вагомим став перехід від етнічної до політичної моделі нації, що об'єднує громадян незалежно від їх походження на основі спільних цінностей, лояльності до держави та дотримання прав і свобод [5, с. 41]. Важливу роль у формуванні національної держави відіграє мовна політика. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», ухвалений у 2019 році, передбачає поступове зміцнення позицій української мови у сфері освіти, ЗМІ, культури та адміністративного управління [4, с. 104]. Попри окремі протести з боку національних меншин і критику деяких країн, закон був підтриманий більшістю суспільства як інструмент державної цілісності. Проте важливим викликом залишається необхідність дотримання прав національних меншин у межах європейських стандартів. Україна як демократична держава повинна забезпечувати культурну автономію та недискримінаційний підхід до всіх етнічних груп, включаючи угорську, румунську, кримськотатарську громади [3, с. 21]. Сьогодні Україна проходить етап поглиблення національної ідентичності. Символи, мова, історична пам'ять, інститути державності зміцнюють усвідомлення приналежності до єдиної політичної нації. Водночас це вимагає толерантного підходу до багатонаціонального характеру держави, дотримання прав людини та унеможливлення політичного радикалізму [5, с. 59].

Висновки. Обов'язковим елементом формування науково-теоретичної концепції національної держави в Україні є конструювання власної моделі такої держави з урахуванням історико-політичних, соціально-економічних та ментально-психологічних особливостей. Сучасний етап українського державотворення супроводжується активними процесами української спільноти щодо поглибленого вивчення та розуміння власного призначення в суспільстві та світі в контексті національного інтересу, основи якого закладені в національній ідеї. Тому усвідомлення суспільством національної ідеї є необхідною умовою визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України як суверенної національної держави.

Список використаних джерел

1. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної нації XIX–XX ст. Київ: Критика, 2019. 312 с.
2. Пахленко О. В. Національна ідентичність і державність: український вимір. Чернівці: Десна, 2021. 278 с.
3. Конституція України: офіц. текст. Київ: Верховна Рада України, 1996. 64 с.
4. Рудич Ф. М. Політологія: Україна в умовах трансформації. Київ: Знання, 2020. 344 с.
5. Шевченко О. І. Національна держава в умовах глобалізації: український контекст. Львів: Літопис, 2022. 226 с.

ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день є дуже актуально торкнутися теми «Політичний зміст Угоди про асоціацію України з ЄС» тому, Угода про асоціацію між Україною та ЄС пропонує українському малому та середньому бізнесу можливості для розвитку власної справи, виходу на ринки ЄС та пошуку там бізнес-партнерів, дає спроможність збільшити свій прибуток, стати впізнаваним за межами країни та створювати власну репутацію.

Мета дослідження: аналіз угоди про асоціацію України та ЄС; позитивні і негативні наслідки.

Об'єкт дослідження: українське суспільство і Європа.

Предмет дослідження: українське суспільство і зміст угоди.

Завдання дослідження: визначити в чому полягає зміст угоди про асоціацію з ЄС.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана 27 червня 2014 року, стала не лише важливим етапом у відносинах між сторонами, але й стратегічним кроком для самої України. Вона заклала підвалини для глибокої політичної інтеграції, реформування інститутів влади, зміцнення верховенства права та боротьби з корупцією. Політичний зміст Угоди про асоціацію полягає у сприянні демократичним трансформаціям, забезпеченні стабільності в регіоні, а також у чіткій геополітичній орієнтації України на Захід. Політичний діалог та принципи демократії. Відповідно до статті 1 Угоди, однією з ключових цілей є посилення політичного діалогу у всіх сферах взаємного інтересу. Це передбачає зобов'язання України дотримуватися спільних цінностей – демократії, поваги до прав людини та основоположних свобод. ЄС, у свою чергу, визнає європейські прагнення України та підтримує її суверенітет і територіальну цілісність [1]. Реформи та адаптація законодавства. Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство із правом ЄС у таких сферах, як судочинство, виборчий процес, адміністративне управління, захист прав меншин. Це є основою політичного змісту Угоди, оскільки реалізація цих реформ забезпечує стійке функціонування демократичних інституцій [2]. Безпека, оборона та зовнішня політика. Угода також охоплює питання спільної безпеки. Сторони зобов'язуються координувати зовнішню політику, обмінюватися інформацією, а також спільно протидіяти гібридним загрозам. У цьому контексті політична асоціація виступає важливим елементом стратегії євроінтеграції України [3]. Вплив Угоди на внутрішню політику України. Підписання Угоди стало каталізатором низки політичних змін, зокрема Революції Гідності 2013–2014 років. Відмова від підписання Угоди в листопаді 2013 року викликала масові протести, що свідчить про її глибокий політичний зміст і значення для українського суспільства [4]. Після підписання Угоди про асоціацію Україна офіційно закріпила свій курс на євроінтеграцію як основний напрям зовнішньої політики. У Конституцію України були внесені зміни, які фіксують незворотність курсу на членство в Європейському Союзі та НАТО (Закон України № 2680-VIII від 07.02.2019). Це рішення мало не лише декларативне, а й стратегічне значення: інтеграція в політичний простір ЄС вимагає трансформації українських державних інституцій, боротьби з олігархічною системою та зміцнення громадянського суспільства. Взаємодія в рамках міжнародних інституцій. Угода також передбачає координацію позицій сторін у межах міжнародних організацій — таких як ООН, ОБСЄ, Рада Європи. Україна послідовно підтримує європейську зовнішню політику, включаючи санкції проти агресора, спільні заяви, участь у миротворчих операціях. Така політична синхронізація формує нову геополітичну роль України — не лише як об'єкта, а й активного суб'єкта міжнародної політики [5]. І, напевне, найактуальніше на сьогодні: «Політична підтримка України в умовах війни». Після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році ЄС надав Україні безпрецедентну політичну, фінансову та військову підтримку. Така солідарність стала логічним продовженням політичної асоціації. У червні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, що є прямим наслідком реалізації політичної частини Угоди. Це свідчить про зростання довіри Євросоюзу до політичної зрілості України [6].

Висновки. Угода про асоціацію між Україною та ЄС має потужне політичне значення для обох сторін. Для України вона стала не лише юридичним документом, а й символом стратегічного вибору на користь європейських цінностей. Її реалізація сприяє зміцненню демократії, стабільності та безпеки, а також поступовій інтеграції України до європейського політичного простору.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX:22014A0529(01))
2. Центр «Нова Європа». (2020). Угода про асоціацію: дорожня карта реформ. URL: <https://neweurope.org.ua/analytics/ugoda-pro-asotsiatsiyu-dorozhnya-karta-reform/>
3. Український інститут майбутнього. (2022). Україна – ЄС: стратегія партнерства у сфері безпеки. URL: <https://uifuture.org/publications/ukrayina-yes-strategiya-partnerstva-u-sferi-bezpeky/>
4. Wilson, A. (2014). Ukraine Crisis: What it Means for the West. Yale University Press. URL: <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300211597/ukraine-crisis/>

5. Закон України № 2680-VIII від 07.02.2019 «Про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС і НАТО». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

7. Європейська рада. Conclusions – 23 June 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2022/06/23-24/>

Анна Горбова, студент групи ЖПР-11

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження: на сьогоднішній час тероризм становить загрозу всьому світовому порядку, стабільності, демократії та негативно позначається на безпековому середовищі держав. Аналіз суті, джерел, оцінка ступеня небезпеки та протидію тероризму є важливим компонентом вивчення цього політико-правового феномену.

Мета дослідження: проаналізувати, яким чином можна протидіяти міжнародному тероризму.

Предмет дослідження: організаційні структури, методи рекрутування та фінансування терористичних груп, аналіз соціальних, політичних і економічних чинників, що сприяють появі тероризму.

Об'єкт дослідження: терористичні групи, їхні дії, структури та механізми функціонування, реакція міжнародного співтовариства на терористичні загрози.

Завдання дослідження: з'ясувати, чому тероризм є загрозою для міжнародної безпеки та стабільності у світі.

Виклад основного матеріалу. Визначення міжнародного тероризму, дослідження його першопричин виникнення, залишається об'єктом вивчення та дискусій серед вчених та правознавців у світовій науковій спільноті. Досліджуючи поняття та сутність тероризму, варто звернути увагу на різні підходи до визначення даного явища. Так, український вчений в галузі міжнародного права В. Антипенко встановив, що «тероризм – це насильницьке протидія, яке базується на конфлікті і яке наряду з завданням шкоди державі, посягає на міжнародну безпеку і світопорядок та базується на відмінності політичних, економічних та культурних інтересів груп держав, держав, народів, націй, соціальних груп та рухів за умови використання хоча б однією із сторін терористичних актів як способу впливу на противника для досягнення політичних цілей». [4, с. 629] Найхарактернішими ознаками міжнародного тероризму є те, що він становить загрозу міжнародному миру, безпеці, територіальній цілісності, а також культурній, економічній і політичній єдності суспільств. Це проявляється через усвідомлене, організоване і публічне застосування насильства або погрозу його використання, що викликає страх і страждання серед населення. Крім того, через насильство або його загрозу досягаються політичні, економічні, ідеологічні, соціальні, релігійні та інші цілі, причому діяльність не обмежується межами однієї держави і завжди супроводжується скоординованою організацією фінансової підтримки. [1, с. 630] Проблема класифікації та кваліфікації терористичного акту в міжнародному праві вирішується на основі аналізу суб'єкта, об'єкта та ступеня його небезпеки для міжнародних відносин. Для кваліфікації теракту як міжнародного злочину враховується його співвідношення з такими злочинами, як злочини проти миру, військові злочини чи злочини проти людяності. Теракти, що підпадають під міжнародне право, можуть вчинятися як у мирний, так і у воєнний час. Вони розрізняються за суб'єктом (вчинені державою чи окремими особами/групами) та об'єктом (спрямовані проти безпеки держави, осіб чи власності). Теракт підпадає під міжнародне право, якщо його вчинено суб'єктами міжнародного права, він становить небезпеку для міжнародних відносин, має міжнародний елемент або викликає зацікавленість держав через його соціальну небезпеку [2, с. 18]. Тероризм як суспільне явище пройшов складну історичну еволюцію як іманентна складова процесу цивілізаційного розвитку [5, с. 47]. Розуміння цієї еволюції міжнародного тероризму з другої половини ХХ століття є важливим: від національно-визвольних та ліворадикальних рухів 60-70-х, через посилення ролі державних спонсорів та релігійного екстремізму у 80-90-х, до домінування радикальних ісламістських організацій у 2000-х, які активно використовують інтернет та мають глобальну мережеву структуру. Причинами тероризму є комплекс факторів: соціально-економічні (бідність, нерівність), політичні (конфлікти, нестабільність), ідеологічні (поширення екстремізму онлайн) та культурні (відчуження). Сучасні терористичні організації мають складну структуру, активно використовують онлайн-платформи для рекрутингу та пропаганди, а фінансуються за рахунок злочинності та інших джерел, включаючи криптовалюту. Міжнародний тероризм становить надзвичайну небезпеку для глобальної безпеки та стабільності. Терористичні акти спричиняють не лише внутрішні кризи, а й можуть призвести до напруження між державами, підривають довіру до міжнародних організацій. Їх економічні наслідки значні (руйнування, зниження інвестицій, зростання витрат на безпеку), а боротьба з тероризмом часто викликає дискусії щодо обмеження громадянських свобод. У гуманітарній сфері тероризм є причиною масових переміщень та страждань. Протидія міжнародному тероризму є комплексним завданням, яке вимагає скоординованих зусиль на національному, регіональному та глобальному рівнях. Основні напрями протидії охоплюють правові заходи, що включають розробку та удосконалення національного законодавства і міжнародних договорів для криміналізації терористичних дій і притягнення винних до відповідальності; політичні та дипломатичні ініціативи, спрямовані на мирне вирішення конфліктів, демократизацію та верховенство права, а також налагодження міжнародного діалогу; економічні

заходи, що мають на меті припинення фінансування тероризму через блокування фінансових потоків й підтримку економічного розвитку у потенційно вразливих регіонах; розвідувальні та військові операції, які базуються на зборі даних про загрози та проведенні спеціальних антитерористичних дій; і, нарешті, інформаційно-пропагандистські заходи для ефективної протидії терористичній пропаганді, розповсюдження правдивої інформації та формування атмосфери толерантності й міжкультурного діалогу [3, с.161]. Важливу роль у боротьбі з міжнародним тероризмом відіграють міжнародні організації, зокрема ООН (координація, стандарти, допомога державам) та Інтерпол (сприяння співпраці правоохоронців для виявлення та затримання терористів), а також регіональні структури. Ефективність міжнародних договорів та конвенцій, хоча й важлива, часто обговорюється через труднощі імплементації, пов'язані з різними правовими системами та політичними інтересами країн.

Висновок: Міжнародний тероризм є серйозною загрозою для міжнародної безпеки та стабільності. Ефективна боротьба з цим явищем вимагає спільних зусиль та координації між країнами, міжнародними організаціями та суспільством в цілому. Пріоритетними завданнями є попередження радикалізації, вдосконалення розвідувальних та антитерористичних заходів, а також розвиток соціально-економічних програм для покращення умов життя та запобігання виникненню факторів, які сприяють поширенню тероризму.

Список використаної літератури

1. Петрова Н.О., Курило О.М., Даниленко В.С., Желдубовський Я.О. Міжнародний тероризм: особливості визначення та виклики у сучасних міжнародних відносинах. Юридичний науковий електронний журнал, №10, 2023. С.628-631. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/151>
2. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л. Міжнародний тероризм: консолідований аналіз забезпечення безпеки. Київ: ННПСК КНУВС, 2009. С.17-19
3. Чередниченко О.Ю., Чередниченко А.О. Актуальні питання боротьби з тероризмом в Україні в сучасних умовах. Університет сьогодні, №10, 2017. С.158-163.
4. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л. Міжнародний тероризм: правові та безпекові аспекти. Київ: LSEJ, 2023. С.628-631.
5. Вакулич В.М. Історичні виміри феномена тероризму. Курасівські Читання -2005. Випуск 30, книга 2, 2005. С. 39-48.

Вікторія Грешко, студентка групи ДОІ-11

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Всі ми вивчали історію України у школі, проте, в певній мірі, ми також є її творцями та спостерігачами зараз. Для того щоб більш цінувати Україну важливо добре знати як саме вона розвивалася.

Мета дослідження: ознайомитися та дослідити політичний розвиток України.

Об'єкт дослідження: розвиток політичного режиму України.

Предмет дослідження: політичний режим в країні.

Завдання дослідження: проаналізувати державно-політичні перетворення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи стан і тенденції розвитку політичного режиму в Україні, необхідно звернутися до аналізу фундаментальних етапів державно-політичних перетворень, що розпочалися після 1991 року. Перший етап незалежного розвитку був позначений конституційним закріпленням демократичних засад, включаючи прийняття Конституції 1996 року, яка визначила Україну як унітарну, демократичну, соціальну, правову державу, закріпила поділ влади, основні права та свободи людини і громадянина [1, с.83]. Запровадження багатопартійної системи створило формальні умови для політичної конкуренції та представництва різноманітних суспільних інтересів, а регулярні вибори стали ключовим механізмом легітимації влади на всіх рівнях. Проте складний процес переходу від тоталітарного минулого до демократичного майбутнього зіткнувся зі значними перешкодами, зумовленими економічними труднощами, слабкістю державних інститутів та відсутністю глибоко вкорінених демократичних традицій [2, с.160]. Аналіз державно-політичних перетворень в Україні протягом періоду незалежності виявляє складну та суперечливу динаміку. Поряд із формальним становленням демократичних інститутів, розвитком громадянського суспільства та зростанням політичної свідомості громадян, політичний розвиток країни супроводжувався хронічною політичною нестабільністю, частими змінами урядів, глибокою економічною кризою, масштабною корупцією та значним впливом олігархічних структур, які контролювали ключові сектори економіки та використовували свої ресурси для впливу на політичні процеси [3, с.118]. Політичний режим України на цьому етапі характеризувався ознаками гібридності, поєднуючи демократичні інститути зі значним впливом недемократичних практик, що ускладнювало його консолідацію як повноцінної демократії. Починаючи з 2014 року а особливо після повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році, російська агресія стала визначальним зовнішнім чинником, що спричинив глибокі трансформації у політичному режимі України. Анексія Криму та розв'язання збройного конфлікту на сході країни

привели до консолідації українського суспільства на основі національної ідентичності та спільного опору зовнішньому агресору. Проєвропейський та євроатлантичний вектор розвитку України набув безпрецедентної підтримки, а курс на інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО став ключовим зовнішньополітичним пріоритетом [4, с. 99]. Водночас, введення воєнного стану зумовило тимчасові обмеження окремих конституційних прав і свобод, що розглядається як необхідний захід для забезпечення національної безпеки та оборони країни в умовах збройної агресії. Незважаючи на колосальні виклики війни, в Україні спостерігається якісно новий етап розвитку громадянського суспільства. Волонтерські рухи, благодійні організації, правозахисні ініціативи та незалежні медіа стали ключовими акторами політичного процесу, відіграючи важливу роль у підтримці армії та населення, контролі за діями влади, адвокації реформ та поширенні демократичних цінностей [5, с.39]. У суспільстві зростає запит на глибокі та системні реформи, спрямовані на подолання корупції, забезпечення верховенства права, підвищення ефективності державного управління та побудову справедливої та прозорої політичної системи. Стратегічний курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію є потужним зовнішнім стимулом для проведення комплексних політичних та економічних реформ. Отримання статусу кандидата в члени Європейського Союзу відкриває історичні можливості для інституційної трансформації та наближення політичного режиму до європейських стандартів у сферах демократії, верховенства права, прав людини, боротьби з корупцією та ефективного державного управління. Однак, успішна реалізація цих можливостей вимагатиме не лише політичної волі та консолідації зусиль усіх гілок влади, але й активної участі громадянського суспільства та підтримки з боку міжнародних партнерів. Подальші тенденції розвитку політичного режиму в Україні залишаються невизначеними та залежатимуть від складної взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів. Ключовими чинниками, що визначатимуть майбутнє політичної системи, стануть перебіг та завершення війни, успішність впровадження антикорупційних реформ, рівень консолідації демократичних інститутів, здатність держави забезпечити економічне зростання та соціальну справедливість, а також геополітична ситуація в регіоні та підтримка з боку міжнародної спільноти. Потенціал для якісної демократичної трансформації та поглибленої європейської інтеграції є значним, проте існують і ризики консервації окремих негативних рис політичної системи або навіть відкочування назад у разі несприятливого розвитку подій.

Висновок: Український народ втілює у життя свою вікову мрію: створив незалежну соборну державу Україну. Референдум 1 грудня 1991 року, підтримавши Акт проголошення державної незалежності, схвалений Верховною Радою 24 серпня 1991 р., відкрив шлях до розбудови української державності. Україна визнана більшістю держав світового співтовариства, установлено її кордони, створено національні Збройні Сили, Служба безпеки, прикордонну та митну служби. Попри всі труднощі формується національна економіка, кредитна та фінансова системи. Україна має можливості стати провідною країною, а єдиною перешкодою на шляху до цього є агресія країни-сусіда. Війна руйнує, вбиває, проте Україна однозначно вистійть та процвітатиме все більше з кожним днем.

Список використаних джерел

1. Шаповал, В. М. Конституційний процес в Україні: історико-правовий аналіз. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 431 с.
2. Грицак, Я. Й. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століть. Київ: Генеза, 2011. 249 с.
3. Литвин, В. М. Україна в епоху незалежності: нариси новітньої історії. Київ: Наш час, 2016. 341 с.
4. Головатий, М. Ф. Громадянське суспільство України в умовах війни: виклики та перспективи. Ужгород: Карпати, 2022. 168 с.
5. Бекешкіна, І. О. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. 517с.

Ірина Гриньків, студентка групи ДІД-11

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Участь молоді в політичному житті України є важливою умовою демократичного розвитку, однак вона стикається з низкою викликів, пов'язаних із недостатньою політичною соціалізацією, недовірою до інституцій та обмеженим доступом до процесів прийняття рішень, що потребує комплексного аналізу форм і механізмів молодіжної політичної активності.

Мета дослідження: аналіз основних форм участі молоді в політичному житті України та виявлення факторів, що впливають на її політичну активність.

Завдання дослідження: охарактеризувати традиційні та сучасні форми політичної участі молоді в Україні; визначити основні бар'єри та стимули політичної активності молодого покоління.

Виклад основного матеріалу. Участь молоді в політичному житті України є не лише проявом демократичного розвитку суспільства, а й запорукою його сталого майбутнього. Молоде покоління, як рушійна сила соціально-політичних трансформацій, виступає не просто об'єктом політики, а її повноправним суб'єктом. Незважаючи на численні виклики, молодь в Україні демонструє різноманітні форми залучення до політичних процесів, починаючи від

участі у виборах і завершуючи впливом на публічну політику через цифрові платформи. Традиційні форми політичної участі молоді включають участь у виборах, діяльність у політичних партіях та молодіжних громадських організаціях. Незважаючи на те, що рівень участі молоді у виборах залишається нижчим порівняно з іншими віковими групами, важливим є сам факт політичної соціалізації молодих громадян у демократичному контексті. Особливо це помітно на місцевому рівні, де молоді активісти дедалі частіше балотуються до органів місцевого самоврядування, створюють молодіжні ради при органах влади, ініціюють локальні проекти.

Окрему роль у політичній активності молоді відіграють цифрові платформи. У цифрову еру спостерігається новий тип політичного представництва, що виходить за межі класичних структур — блогери, лідери громадської думки, онлайн-ініціативи й петиції стали дієвими інструментами молодіжного впливу на державну політику [4]. Цифровізація створює умови для більш безпосередньої участі, оперативного реагування на політичні події, а також для самоорганізації молоді навколо актуальних проблем. Разом із цим, політична культура молоді не завжди є достатньо зрілою, що породжує певну фрагментарність участі та низький рівень довіри до традиційних політичних інституцій. Така ситуація значною мірою обумовлена попереднім досвідом політичної нестабільності, маніпулятивного дискурсу та браком реальних механізмів молодіжного впливу. Як зазначає Е. В. Котов, політичний дискурс часто залишається формалізованим і відірваним від потреб молоді, що ускладнює їхню політичну ідентифікацію [1].

Іншим викликом є питання репрезентації жінок-молоді в політиці. У дослідженнях вказується, що участь молодих жінок у процесах прийняття рішень стикається із системними бар'єрами — гендерними стереотипами, браком підтримки, низьким рівнем довіри [2]. Проте саме молодіжний активізм і феміністичні ініціативи поступово змінюють цю ситуацію, пропонуючи альтернативні моделі лідерства, зосереджені на горизонтальних структурах та участі спільнот. Цікавим є і феномен так званої «глупоти» в політиці, який, на думку І. В. Мацишиної, є реакцією на кризу легітимності та інституційну слабкість, що змушує молодь шукати нові, не завжди раціональні, форми самовираження та протесту [3]. Це може проявлятися у мем-культурі, сатиричних кампаніях, флешмобах — формах, які з одного боку виглядають як «фрозвага», але насправді несуть глибокий політичний підтекст і критику системи. Окремі уваги заслуговують освітні практики, які формують політичну свідомість молоді. Університети, громадські організації та міжнародні програми відіграють важливу роль у розвитку громадянської освіти, що сприяє критичному мисленню, аналітичним навичкам та усвідомленню ставленню до політичної участі. Підсумовуючи, можна стверджувати, що участь молоді в політичному житті України набуває дедалі більшої різноманітності, динамізму і гнучкості. Вона більше не зводиться до пасивного голосування раз на кілька років, а проявляється у повсякденній цифровій і громадянській активності. Незважаючи на виклики, політичний потенціал молоді в Україні є значним і потребує не лише визнання, а й активного залучення через цільові державні політики, які враховуватимуть особливості молодіжної культури.

Висновки. Участь молоді в політичному житті України є багатовимірним і динамічним процесом, що охоплює як традиційні форми залучення — участь у виборах, діяльність у партіях та громадських організаціях — так і новітні цифрові практики, включаючи онлайн-активізм, петиції та цифрові кампанії. Попри існуючі виклики, зокрема низьку довіру до інституцій та брак ефективної репрезентації, молодь поступово формує нову політичну культуру, засновану на участі, відповідальності та прагненні до справедливих змін, що потребує належної підтримки з боку держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Котов Е. В. Формальний аналіз політичного дискурсу. Політичне життя. 2021. № 1. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2021.1.4> (дата звернення: 23.04.2025).
2. Лясота А. Стратегії посилення гендерної рівності у політичному житті та процесі прийняття рішень в Україні. Věda a perspektivy. 2025. № 2(45). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-2\(45\)-205-213](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-2(45)-205-213) (дата звернення: 23.04.2025).
3. Мацишина І. В. Феномен глупоти: від політичного хаосу до політичного раціоналізму. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки. 2021. № 6. URL: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2021.6.1> (дата звернення: 23.04.2025).
4. Чігидін В. В. Політичне представництво у цифрову еру. Трансформація українського суспільства в цифрову еру. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-389-0-2> (дата звернення: 23.04.2025).

Ігор Гром'як, студент групи ПТ-11

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Актуальність теми дослідження. Тема загальнонаціонального політичного лідерства є надзвичайно актуальною у контексті сучасних світових політичних та соціальних викликів. Зростання глобального впливу та зміни у стратегіях керівництва вимагають уваги до особливостей та роль лідерства на національному рівні.

Мета дослідження: аналіз особливостей загальнонаціонального політичного лідерства з метою з'ясування його впливу на політичні процеси, суспільство та міжнародні відносини.

Предмет дослідження: особливості та характеристики загальнонаціонального політичного лідерства, його взаємодія з іншими політичними силами, вплив на суспільство, економіку та міжнародні відносини. **Об'єкт дослідження:** політичне лідерство на загальнонаціональному рівні в різних країнах світу.

Завдання дослідження: з'ясувати фактори успішності та виклики, з якими стикаються загальнонаціональні політичні лідери в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Політичне лідерство в системі владних відносин посідає особливе місце. У лідерстві найбільше яскраво проявляється «видимість» влади, її наочність. Політичні лідери персоніфікують собою владу. Вони мають такий величезний вплив, що він не зрівнюється із впливом інших суб'єктів політики в цілому. Феномен політичного лідерства завжди привертав увагу представників світової політичної думки. Нікколо Макіавеллі розглядав політичного лідера як володаря, здатного використати всі доступні засоби для збереження влади, наведення порядку. Томас Карлейль і Ральф Волдо Емерсон вважали лідера творцем історії, наділеним особливим талантом. Ідею політичного лідера як надлюдини сформулював Фрідріх Ніцше. На його думку, політичний лідер — це завжди сильна особистість, наділена всіма можливими достоїнствами, яка здатна нав'язати свою волю широким верствам. Габріель Тард розглядав феномен лідерства, виходячи з теорії наслідування [1]. Політику визначають люди. Послідовність факторів успішності включає кілька ключових елементів. По-перше, харизма та виступи лідера є ключовими для залучення громадськості та мотивації її до підтримки політичних ініціатив. Впевненість та здатність ефективно спілкуватися дозволяють лідеру залучати широку аудиторію та впливати на її переконання [2, с.152]. Другим важливим фактором є лідерські якості. Лідер повинен мати відвагу, рішучість та відповідальність перед громадськістю. Стратегічне мислення — ще один важливий аспект успішного лідерства. Здатність до стратегічного аналізу та планування політики на довгострокову перспективу дозволяє лідеру ефективно керувати країною та реагувати на зміни в соціальному та політичному середовищі [3, с.146]. Потреба в авторитетному лідері особливо зростає за складних ситуацій життєдіяльності суспільства. Можливості суспільства щодо розв'язання складних суспільних проблем багато в чому залежать від наявності загальноновизнаного лідера, який не тільки запропонував би стратегію виходу з кризи, а зумів консолідувати суспільство на її виконання. Такими загальноновизнаними, загальнонаціональними лідерами, що очолили вихід суспільства з кризи, у недалекому минулому були Ф. Рузвельт, У. Черчілль, Де Голль, а в наш час — Л. Валенса, В. Гавел. Завдання президентської влади полягає в тому, щоб рішення, що приймаються, були компетентними, а їх здійснення — оперативним і ефективним. Це посилить позиції загальнонаціонального лідерства [4]. У процесі політичної діяльності політик, громадський діяч неодмінно вступає у певні контакти, відносини з державою, владою, іншими політиками, засвоює ідеологію, бере участь у політиці. Ці відносини багато в чому визначаються тим, наскільки політик знає їх суть, особливості функціонування, володіє прийомами або технологіями політичної діяльності. Скажімо, необхідно добре усвідомити, що таке держава, коли і як вона виникає, які її функції. Те саме стосується і політичних режимів, оскільки політикові доводиться жити і діяти не взагалі, а в умовах існування конкретного політичного режиму, політичних партій, громадських об'єднань, інших суб'єктів політики [5].

Висновок. У сучасному світі загальнонаціональне політичне лідерство відіграє важливу роль у формуванні та напрямку розвитку країни. Особливості такого лідерства визначаються широким спектром факторів, від харизми та лідерських якостей до стратегічного мислення та адаптивності до змін. Його особливості та виклики визначаються рядом факторів, які потребують уважного аналізу та врахування для досягнення ефективного управління та розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Політичне лідерство URL://uk.wikipedia.org/wiki/Політичне_Лідерство
2. Розумний М.М. Проблема лідерства в українському національному проекті, Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. №3. С. 149-155
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка THEU», 2018. 250 с.
4. Особливості політичного лідерства в Україні. URL http://politics.ellib.org.ua/pages-2161.html#google_vignette
5. Політичне лідерство та політична психологія особистості. URL https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/16453/#google_vignette

Софія Гудима, студентка групи ЖПР-11

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерство це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкільних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що

координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного бажаючого долучитися до добровільної справи [1].

Мета дослідження: проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України.

Об'єкт дослідження: з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів.

Предмет дослідження: сучасні тенденції волонтерства.

Завдання дослідження: прослідкувати особливості волонтерства в Україні.

Виклад основного матеріалу: Волонтерський рух в Україні за останнє десятиліття зазнав значної трансформації, перетворившись із локальних ініціатив на потужну силу громадянського суспільства. Особливої ваги він набув після 2014 року, коли волонтери стали ключовими учасниками підтримки Збройних сил України та допомоги внутрішньо переміщеним особам. Згідно з дослідженнями, волонтери входять до трійки інституцій, яким українці найбільше довіряють, поряд зі Збройними силами та церквою [1].

Сьогодні волонтерський рух в Україні характеризується кількома ключовими тенденціями. По-перше, він став мережевим і децентралізованим, що дозволяє швидко реагувати на виклики та мобілізувати ресурси. По-друге, з'являються організації, які координують волонтерську діяльність, наприклад, Українська Волонтерська Служба, яка об'єднує понад 200 тисяч волонтерів та реалізує проєкти на національному рівні. По-третє, використання цифрових платформ, таких як Національна Волонтерська Платформа, сприяє залученню молоді та ефективному розподілу волонтерських ресурсів [2]. Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році волонтери стали невід'ємною частиною гуманітарної допомоги. Вони забезпечували евакуацію населення, доставку медикаментів та продуктів, а також підтримку військових. Волонтерські ініціативи, такі як «Мій телефонний друг», допомагали підтримувати моральний дух населення та надавали психологічну підтримку [4]. Сучасні волонтери в Україні це переважно молоді люди, які прагнуть реалізувати свої громадянські обов'язки та сприяти позитивним змінам у суспільстві. Мотиваційними факторами є бажання допомогти, самореалізація, розвиток нових навичок та соціальна взаємодія [2]. В Україні волонтерська діяльність регламентується Законом України «Про волонтерську діяльність» (2011) та іншими нормативно-правовими актами. Це створює правову основу для захисту прав волонтерів та сприяє розвитку волонтерських ініціатив [3]. Проте волонтерський рух стикається з низкою проблем, які гальмують його розвиток. Головна проблема полягає у недосконалій законодавчій базі, яка не враховує специфіку роботи волонтерів у кризових умовах. Це призводить до юридичних непорозумінь, зокрема у сфері соціального захисту волонтерів [3]. Друга ключова проблема це фінансування. Більшість волонтерських організацій в Україні фінансуються коштом пожертвувань, які не завжди є стабільними. У багатьох регіонах України бракує грантових програм чи доступу до міжнародної фінансової допомоги для малих громадських ініціатив. Також волонтери часто стикаються з труднощами при закупівлі обладнання або доставки гуманітарної допомоги через високу вартість логістики [5]. Ще одним викликом є недостатній рівень професійної підготовки волонтерів. Багато людей, які прагнуть допомагати, не мають спеціальних знань і навичок. Це особливо критично в медичній, психологічній чи логістичній сферах, де від компетентності волонтерів може залежати життя людей [5]. Попри всі виклики, українське волонтерство демонструє неабияку адаптивність та здатність до інновацій. Одним із важливих кроків стало створення онлайн-платформ, таких як «Волонтерська платформа» та мобільних додатків для координації діяльності. Ці ресурси дозволяють волонтерам реєструватися, обирати проєкти, дізнаватися про потреби громад та взаємодіяти з іншими учасниками [2]. Крім того, активізується робота з підвищення кваліфікації волонтерів. Наприклад, організації, такі як Червоний Хрест України, запровадили програми навчання з надання першої допомоги, психологічної підтримки та управління проєктами. Такі ініціативи дозволяють волонтерам працювати професійніше та ефективніше [5]. У сфері фінансування з'являються нові моделі підтримки. Наприклад, грантові програми від міжнародних організацій та компаній допомагають волонтерським ініціативам отримувати ресурси для реалізації своїх проєктів. Також поширюється практика краудфандингу, що дозволяє залучати пожертви від великої кількості людей через онлайн-платформи [5]. Таким чином, волонтерський рух в Україні демонструє стійку динаміку розвитку, адаптуючись до сучасних викликів та потреб суспільства. Його еволюція від традиційної благодійності до структурованої громадянської активності свідчить про високий рівень соціальної відповідальності громадян.

Висновок: Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел:

1. Аналіз українського волонтерства на основі методології нових соціальних рухів URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/analiz-ukrayinskoho-volonterstva-na-osnovi-metodolohiyi-novykh-sotsialnykh>
2. Тенденція розвитку волонтерського руху в Україні. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1030>
3. Волонтерство. Національна бібліотека України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5963>
4. Волонтерський рух в Україні. Побач перемогу. URL: <https://www.see-the-victory.com/post/volunteer-movementin-ukraine>
5. Волонтерство як підґрунтя національної єдності — аналіз законодавчих ініціатив. Право. URL: <https://pravo.ua/volonterstvo-iaak-pidgruntia-natsionalnoi-iednosti-analiz-zakonodavchykh-initsiatyv/>

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження: Інтеграція України до Європейського Союзу (ЄС) протягом багатьох років залишається одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики України. Цей процес набуває особливої актуальності в контексті агресії Росії проти України, яка спричинила значні руйнування та поставила під загрозу безпеку та стабільність у Європі. Війна створює нові виклики для інтеграційного процесу, адже Україна має зосередити значні ресурси на обороні та відновленні [1].

Мета дослідження: аналіз проблем та перспектив співпраці України з ЄС на сучасному етапі. **Об'єкт дослідження:** співпраця України з Європейським Союзом.

Предмет дослідження: проблеми та перспективи співпраці України з ЄС на сучасному етапі.

Завдання дослідження: основні проблеми та виклики на шляху до членства України в ЄС.

Виклад основного матеріалу. Відносини України з Європейським Союзом протягом останніх десятиліть лишаються одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики нашої держави. Отримання статусу кандидата в члени ЄС у 2022 році стало визнанням європейського вибору України та її прагнення до інтеграції з європейським політичним, економічним та соціальним простором. Цей шлях, однак, не буде легким. Зростання геополітичної напруги у Східній Європі, обумовлене війною Росії проти України, робить євроінтеграцію України ще більш важливою для її безпеки та стабільності. Співпраця України з ЄС здійснюється в широкому спектрі галузей, включаючи політичну, економічну, та гуманітарну співпрацю (значна гуманітарна допомога від ЄС, зокрема у зв'язку з війною Росії проти України). На шляху до членства в ЄС Україна стикається з низкою проблем, серед яких - необхідність проведення політичних та економічних реформ (боротьба з корупцією, верховенство права, захист прав людини, свобода слова) [3]. Перспективи розвитку співпраці України з ЄС значною мірою залежать від здатності України вирішити ці проблеми. Отримання статусу кандидата відкриває нові можливості для модернізації країни, стимулювання економічного зростання та підвищення рівня життя населення [2]. Однак шлях до членства буде непростим. Україна має продовжити реформи, вирішити конфлікт на Донбасі та гармонізувати своє законодавство із законодавством ЄС. Україна перебуває на важливому етапі пошуку свого місця в новій системі міжнародної спільноти, побудові нових відносин з європейськими структурами. Велика держава Україна має вигідне геополітичне положення та всі умови для сталого розвитку. Досягти цього можливо тільки за чітко спрямованої, виваженої політики, створення чіткої законодавчої та нормативно-правової бази, які відкривають широкі можливості для реалізації планів економічного і соціального розвитку України і дасть змогу посісти нашій державі гідне місце в європейському світовому просторі [5]. Війна Росії проти України суттєво вплинула на співпрацю з ЄС. Хоча війна спричинила руйнування та економічні втрати, вона також продемонструвала європейський вибір Українцями її стійкість. Європейська інтеграція залишається для України стратегічною метою, закріпленою в законодавчих актах [3].

Висновок: Співпраця між Україною та Європейським Союзом є стратегічно важливою для обох сторін, однак вона стикається з низкою викликів — зокрема у сферах безпеки, економічної інтеграції та впровадження реформ в Україні; водночас, завдяки спільним цінностям, підтримці європейських інституцій та прагненню України до членства в ЄС, ця співпраця має значний потенціал для подальшого розвитку та зміцнення. [4]

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні: URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk.
2. «Європейська Комісія - Україна: URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ukraine-relations-factsheet_en».
3. Сайт Національного інституту стратегічних досліджень: URL: <https://www.niss.gov.ua/>.
4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>.
5. Україна в Європейському Союзі: переваги та недоліки URL: https://vinobu.vn.ua/?page_id=3083

Анна Гуня, студентка групи ДІД-11

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: Україна є багатонаціональною державою зі складною культурною спадщиною. Розуміння та підтримка різноманіття ідентичностей важливі для побудови єдиної нації.

Мета дослідження: зрозуміти особливості конструювання моделі української національної держави.

Об'єкт дослідження: українська національна ідея.

Предмет дослідження: значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку України.

Завдання дослідження: визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап становлення державності передбачає створення такої національної ідеології, яка здатна консолідувати українське суспільство, усунути протиріччя політико-правового характеру, забезпечивши при цьому принцип соціальної справедливості. Суть цього принципу полягає у створенні однакових умов щодо захисту прав як титульної української нації, так і національних меншин, які проживають в Україні, а також недопущення будь-яких проявів дискримінації. Ідея сучасної національної держави повинна базуватись на патріотизмі, тобто свідомому розумінні всіма громадянами України власної належності до української національної спільноти, на повазі до її історичних та духовних цінностей. Такий орієнтир національної ідеї передбачає необхідність інтеграції та співпраці всіх етносів, які проживають на території України, а також співпраці з іншими народами світу та міжнародною спільнотою, вміння знаходити компроміс у суперечливих питаннях з урахуванням національних інтересів [3, с. 260]. Новітня фаза державотворення в Україні та становлення геополітичних процесів і змін у світі є поштовхом до прискіпливого наукового та практичносуспільного аналізу формування національної ідеології. Адже саме національна ідея визначатиме основні шляхи та напрямки розвитку суспільства і держави. Тому формулювання національної ідеї набуває важливого значення насамперед для тих держав, які знаходяться в перехідних періодах державотворення, не винятком серед яких є і Україна. Саме через призму національної ідеї можна визначити основні засади внутрішньої та зовнішньої політики, а також сформувати належне правове поле для їх реалізації [4, с. 63]. Формування національної держави на основі національної ідеї та високого рівня правосвідомості громадян є практично неможливим без належного рівня правової культури суспільства. У зв'язку з цим правова свідомість народу України, як пише О. Дзюбань, повинна відповідати такими критеріям: патріотизм; почуття національної гідності; відповідальність за долю Батьківщини; усвідомлення того факту, що повноцінна реалізація індивідуальних прав і свобод можлива тільки в національному середовищі; глибока повага до прав та свобод інших народів з визнанням самоцінності української культури і мови. Тільки така національна ідея має демократичний зміст та отримала практичну реалізацію у високорозвинутих країнах, які пройшли етапи становлення державності [1, с. 97]. Необхідно зауважити, що по-різному оцінюється значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку. В одних випадках національна ідея є позитивним прогресивним фактором, який сприяє розвитку суспільних процесів, якщо вона висувається прогресивною силою. Проте якщо суспільству національну ідею пропонує реакційна сила, то її наслідки, як правило, є руйнівними. З метою запобігання таким негативним факторам ідея національної державності не повинна зводитись виключно до етноцентризму, оскільки нація визначає сутнісну основу буття народу, а не тільки зовнішню її форму. Тому націю в сучасному розумінні вчені пропонують визначати не тільки як етнокультурну та демографічну спільноту, а як цілісний етнополітичний організм [2, с. 165].

Висновки. Обов'язковим елементом формування науково-теоретичної концепції національної держави в Україні є конструювання власної моделі такої держави з урахуванням історико-політичних, соціально-економічних та ментально-психологічних особливостей. Сучасний етап українського державотворення супроводжується активними процесами української спільноти щодо поглибленого вивчення та розуміння власного призначення в суспільстві та світі в контексті національного інтересу, основи якого закладені в національній ідеї. Тому усвідомлення суспільством національної ідеї є необхідною умовою визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України як суверенної національної держави.

Список використаних джерел

1. Дзюбань О. П. Вплив традицій на правосвідомість та правову культуру українства / О. П. Дзюбань // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: [монографія] / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань та ін. Х., 2009. Підрозд. 2.1. С. 83-102.
2. Етнос. Нація. Держава: Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду / [Ю. І. Римаренко, М. М. Вівчарик, О. В. Картунов та ін.]; за заг. ред. Ю. І. Римаренка. К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. 516 с.
3. Етнос. Нація. Держава. Теоретико-методологічний та концептуальний аналіз: в 2-х книгах / за ред. Ю. Римаренка. Київ –Донецьк, 1998. Книга 1. 391 с.
4. Римаренко Ю. І. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади / Ю. І. Римаренко, Л. Є. Шкляр, С. Ю. Римаренко. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 264 с.

Дарина Данильченко, студентка групи ПТ-11

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження: дослідження політичних партій в Україні до і після Майдану є дуже актуальною через значні зміни, які відбулися в політичній сцені країни після Революції Гідності. Майдан відкрив нові можливості для активізації громадянського суспільства та підтримки громадянами певних політичних партій або рухів. Після Майдану в Україні було розпочато значні реформи, спрямовані на боротьбу з корупцією та покращення управління. Дослідження також може включати оцінку реформ у цій сфері та їх вплив на політичну ситуацію в країні.

Мета дослідження: вивчення ролі партій в політичному процесі.

Предмет дослідження: політичні партії в Україні.

Об'єкт дослідження: політичні процеси та динаміка українського суспільства у контексті діяльності політичних партій до та після Майдану.

Завдання дослідження: вивчити зміни в структурі, ідеології, керівництві та стратегіях діяльності політичних партій до та після Майдану.

Виклад основного матеріалу: До 2013 року українська партійна система характеризувалася високим рівнем фрагментації та нестабільності. Більшість політичних партій функціонували як малочисельні, слабо структуровані організації без чіткої ідеологічної основи, створені переважно під конкретні вибори або політичні проекти. Це призводило до їх швидкого зникнення після завершення виборчого процесу. Під час парламентських виборів 2012 року основними політичними силами були Партія регіонів, Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», партія УДАР, Комуністична партія України та Всеукраїнське об'єднання «Свобода». Партія регіонів, яка перебувала при владі, використовувала адміністративний ресурс та державні бюджети для забезпечення своєї переваги на виборах. ВО «Батьківщина» та УДАР намагалися позиціонувати себе як опозиційні сили, проте їхні передвиборчі програми були наповнені загальними обіцянками без чіткої ідеологічної спрямованості. КПУ та ВО «Свобода» представляли крайні ідеологічні позиції, проте їхній вплив був обмежений. Загалом, політичні партії того періоду часто не мали чіткої ідеологічної основи та функціонували як інструменти для реалізації особистих політичних амбіцій. Це підривало довіру громадян до політичних інститутів та ускладнювало процес демократичного розвитку країни [1]. Після Революції Гідності у 2014 році політичний ландшафт зазнав істотних змін. Зросла кількість нових партій — у 2015 році було зареєстровано 79 нових політичних сил, що перевищує кількість, створену за попереднє десятиліття. Цей сплеск часто мав декларативний характер, адже участь таких партій у виборах залишалася мінімальною. У багатьох випадках новостворені сили не виходили за межі паперового існування, не маючи активної партійної структури чи чіткої програми. У той же час, частина партій, таких як «Самопоміч», «Народний фронт», а згодом і «Голос», позиціонували себе як альтернативу старим елітам, декларуючи прозорість, європейські цінності та оновлення політики [2]. Російська агресія проти України у 2014 році та повномасштабне вторгнення у 2022 році призвели до змін у функціонуванні політичних партій. Було запроваджено обмеження щодо діяльності проросійських політичних сил, що стало основою для ініціювання судових процесів щодо їх заборони. Ці заходи вплинули на партійний ландшафт та політичне структурування суспільства у післявоєнний час. Крім того, партійна активність у прифронтових регіонах значно скоротилася, що призвело до нерівномірного розвитку політичного представництва в Україні. [3]. Незважаючи на збільшення кількості політичних партій, багато з них залишаються малочисельними та слабо структурованими організаціями. Вони часто не мають чіткої ідеологічної основи та функціонують як інструменти для реалізації особистих політичних амбіцій. Це підриває довіру громадян до політичних інститутів та ускладнює процес демократичного розвитку країни. В умовах демократичного розвитку ці чинники стримують формування зрілої політичної системи, оскільки партії залишаються «проектами», а не стійкими інститутами, що відображають інтереси суспільства [4]. На сьогодні політична система України демонструє плюралізм та динамізм, проте не позбавлена проблем. Війна загострила потребу в ефективному політичному представництві, реформі виборчого законодавства та зміцненні партій як демократичних інститутів. Передвиборчі обіцянки часто не виконуються, що демотивує громадян до участі у політичному процесі. Водночас, запит суспільства на оновлення, чесність та прозорість у політиці залишається високим [5].

Висновок: Політичні партії в Україні пройшли значний шлях з часів майдану. Партійна система стала більш динамічною та плюралістичною. Проте, все ще залишаються виклики, які потребують вирішення. Важливо, щоб партії в Україні продовжували розвиватися, та прагнули змін.

Список використаних джерел:

1. «Ідеологічні та програмні аспекти активності українських політичних партій у виборчий період». Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень, 02.01.2013. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/ideologichni-ta-programni-aspekti-aktivnosti-ukrainskikh-politichnikh-partiy>

2. Бекешкіна І. Політичні партії України: сучасність та перспективи. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 4 червня 2014. URL: https://dif.org.ua/article/politichni-partii-ukraini-suchasnist-ta-perspektivi?utm_source

3. Богашева Н., Бойко О., Венгер В., Дорошенко Б., Ключковський Ю., Сімон Б. Політичні партії в Україні: виклики війни та післявоєнні перспективи. Рада Європи, 2023. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/0ac7a785-70e0-48de-a146-fd0b30301389>

4. Після Революції в Україні створили більше партій, ніж за попередні 10 років. Український тиждень, 2016. URL: <https://tyzhden.ua/pislia-revoliutsii-v-ukraini-stvoryly-bilshe-partij-nizh-za-poperedni-10-rokiv/>

5. Особливості функціонування українських політичних партій як акторів українського політичного ринку. Національний інститут стратегічних досліджень, 11 грудня 2010. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/osoblivosti-funkcionuvannya-ukrainskikh-politichnikh-partiy-yak-aktoriv>

ФОРМИ ВИЯВУ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Сепаратизм є однією з найсерйозніших загроз національній безпеці держав у сучасному світі. У період інтенсивної глобалізації, трансформації міжнародних відносин та зростаючого впливу інформаційних технологій, це явище набуває нових форм і стратегій реалізації. Сепаратистські рухи часто використовують політичні, соціальні, релігійні та економічні інструменти для досягнення своїх цілей, що ускладнює процес їх ідентифікації та нейтралізації. Дослідження природи та форм прояву сепаратизму дозволяє не лише глибше зрозуміти природу регіональних конфліктів, але й напрацювати ефективні механізми протидії деструктивним процесам у державі. Особливої актуальності це питання набуває для України, яка з 2014 року зазнає прямого впливу гібридних форм сепаратизму, підтриманих зовнішніми силами [1, с. 15].

Мета дослідження: визначити основні форми прояву сепаратизму, їх особливості та вплив на політичну стабільність держав.

Об'єкт дослідження: сепаратистські рухи та їх вплив на політичні процеси.

Предмет дослідження: форми прояву сепаратизму та їх характеристика в сучасних умовах.

Завдання дослідження: проаналізувати основні теоретичні підходи до визначення поняття «сепаратизм», класифікувати форми вияву сепаратизму, визначити особливості сучасного сепаратизму та його прояви у світі, дослідити роль інформаційних технологій у формуванні сепаратистських настроїв, оцінити вплив гібридних форм сепаратизму на національну безпеку України.

Виклад основного матеріалу. У сучасній політичній науці сепаратизм розглядається як прагнення певної частини населення країни до створення окремої автономної або незалежної держави. Такі прагнення зазвичай пов'язані з національною, релігійною, мовною або економічною ідентичністю групи населення. Сепаратизм нерідко виникає на тлі незадоволення політикою центральної влади, дискримінації або відсутності рівних можливостей для участі у політичному та економічному житті країни [2, с. 46]. Залежно від рушійних чинників, можна виокремити кілька основних форм прояву сепаратизму: етнічний сепаратизм – прагнення до самовизначення етнічної групи, часто з історично обґрунтованими претензіями на територію. Яскравими прикладами є Каталонія в Іспанії, Шотландія у Великій Британії, Курдистан в Іраку та Туреччині [2, с. 48], релігійний сепаратизм – виникає внаслідок релігійних конфліктів або спроби домінуючої релігійної групи встановити автономію. Наприклад, події в Кашмірі, які мають як релігійне, так і геополітичне підґрунтя [1, с. 58], економічний сепаратизм – проявляється тоді, коли економічно розвинені регіони не бажають ділити доходи з менш забезпеченими частинами держави. Такі процеси спостерігалися у Північній Італії (рух «Ліга Півночі») та у провінції Альберта в Канаді [4, с. 72], політичний сепаратизм – пов'язаний із ідеологічними розбіжностями та прагненням до незалежного політичного курсу. Його прикладом можуть бути політичні рухи в Тайвані, які домагаються повного визнання незалежності від Китаю [3, с. 39]. Окрім класичних форм, із розвитком технологій та інформаційного простору з'явилися нові форми: інформаційний сепаратизм – вплив на громадську думку через дезінформацію, фейки, пропаганду з метою стимулювання розколу суспільства, кіберсепаратизм – використання цифрових технологій, соціальних мереж, бот-мереж для створення та координації сепаратистських рухів [5, с. 81], гібридний сепаратизм – поєднує елементи політичного, інформаційного, військового та економічного тиску. Така модель реалізовувалася на Донбасі, де сепаратистські угруповання діяли за підтримки зовнішніх сил, маскувалися під «внутрішній конфлікт» і використовували як збройні, так і інформаційні засоби впливу [3, с. 142]. Український кейс є яскравим прикладом того, як гібридний сепаратизм може бути частиною зовнішньої агресії, прикритої риторикою «самовизначення». Ці події демонструють потребу не лише у військовій, а й у стратегічній інформаційній, політичній і правовій протидії подібним загрозам [5, с. 89].

Висновок. Феномен сепаратизму залишається динамічним і складним явищем, яке потребує постійного аналізу та комплексного підходу. Сучасні форми сепаратизму, особливо інформаційні та гібридні, значно ускладнюють роботу національних інституцій у сфері безпеки. Для ефективної протидії необхідно посилювати інформаційну гігієну суспільства, проводити просвітницькі кампанії та забезпечувати доступ до об'єктивної інформації. Також слід удосконалити законодавчі механізми боротьби з проявами сепаратизму, адаптувати їх до цифрової доби та гібридних викликів.

Список використаних джерел

1. Дзьобань, О. О. Сепаратизм: сутність, прояви, наслідки. К.: Центр учбової літератури, 2019. 224 с.
2. Палій, А. С. Політична карта сучасного світу: виклики сепаратизму. // Політологія XXI ст. 2021. №3. С. 45-52.
3. Шевченко, І. В. Гібридні загрози національній безпеці України. Харків: Право, 2020. – 316 с.
4. Гончарук, М. П. Регіональні конфлікти та сепаратизм у глобалізованому світі. Львів: Видавництво Львівського університету, 2022. 198 с.
5. Ковальчук, Т. В. Інформаційна війна та її вплив на сучасні міжнародні конфлікти. Одеса: Фенікс, 2023. 256 с.

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Тема правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні залишається надзвичайно актуальною у контексті змін у суспільно-політичному житті країни, реформ в правовій системі та необхідності забезпечення поваги до прав людини. Зважаючи на важливість прав людини як основи демократичного суспільства, вивчення правових гарантій стає ключовим завданням для розуміння сучасного стану правового захисту в Україні.

Мета дослідження: визначення ефективності та повноти захисту прав та свобод українських громадян.
Предмет дослідження: права та свободи, які гарантуються законом українським громадянам.

Об'єкт дослідження: система правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Завдання дослідження: аналіз механізмів реалізації та захисту прав людини на практиці.

Виклад основного матеріалу: Конституція України закріплює широкий спектр прав і свобод, які є невідчужуваними та непорушними. Зокрема, стаття 21 проголошує, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, а стаття 22 гарантує, що конституційні права і свободи не можуть бути скасовані, а при прийнятті нових законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Юридичні гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні включають: Право на судовий захист: Кожен має право оскаржити в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Принцип презумпції невинуватості: Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Недопустимість зворотної дії закону в часі: Закон не має зворотної дії в часі, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує відповідальність особи [5]. Особливе місце в системі гарантій посідає Президент України, який згідно зі ст. 102 Конституції України є гарантом дотримання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Правовою основою утворення та діяльності зазначеного органу є статті 55, 101 Конституції України, Закон України „Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 року. Важливим гарантом прав і свобод людини і громадянина є Конституційний Суд України, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України [2, с.114]. Варто також наголосити на інституційно-правових механізмах, серед яких важливе місце займають органи судової влади, прокуратура, адвокатура, а також інститути громадського контролю. Зазначено, що однією з головних проблем у реалізації правових гарантій в Україні є формальний підхід до їх практичного застосування, особливо на рівні місцевої влади, де часто відсутні належні умови для ефективного захисту прав громадян [4, с. 63]. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності органів державної влади та держави загалом. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Також існує міжнародно-правовий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема Європейський суд з прав людини, Верховний комісар ООН із заохочення захисту прав і свобод людини, Комісія з прав людини ООН та ін [1, с. 45]. Такий механізм дозволяє здійснювати зовнішній контроль за дотриманням державою своїх зобов'язань у сфері прав людини. У сукупності, система правових гарантій в Україні охоплює як внутрішньодержавні, так і міжнародні елементи, однак, ефективність їх реалізації значною мірою залежить від політичної волі, правосвідомості громадян і стану судової системи [3, с. 45].

Висновок: система правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні демократичних стандартів, правової державності та захисту прав людини. Незважаючи на певні досягнення, є певні проблеми та виклики, з якими стикається система правових гарантій, зокрема, недостатня ефективність судової системи, недотримання прав людини у певних сферах, а також нестабільність законодавства та його інтерпретація. Для подальшого розвитку системи правових гарантій необхідно звернути увагу на удосконалення законодавства, підвищення рівня правосуддя, підвищення правової культури суспільства та забезпечення поваги до прав людини на всіх рівнях влади.

Список використаних джерел

- 1.Гуренко М. М. Теоретико-правові проблеми гарантій прав і свобод людини та громадянина: монографія. К.: НАВСУ. 2001. 218 с.
- 2.Заворотченко Т. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні. Право України. 2002. С. 110-116.
- 3.Мирук Д.М. Юридичні гарантії прав людини: теоретико-правове дослідження. Острог: НаУОА. 2020. 82 с.
- 4.Озель В.І., Бурдоносова М.А., Заяць Н.В. Гарантії прав і свобод людини в Україні у контексті сучасних викликів. К.: Алерта, 2025. 122 с.
- 5.Конституція України- Розділ II URL:https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii?utm_source=chatgpt.com

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Актуальність теми дослідження. Тема дослідження стосується державної політики України з підтримки культури національних меншин, залишається актуальною через кілька причин. По-перше, Україна є багатонаціональною країною, де проживають представники різних етнічних груп. Збереження культурної різноманітності та підтримка інтересів меншин важливі для забезпечення соціального миру і гармонії.

Мета дослідження: аналіз та оцінка ефективності державної політики щодо підтримки культури національних меншин в Україні.

Предмет дослідження: практична реалізація державної політики щодо підтримки культури національних меншин.

Об'єкт дослідження: державна політика України щодо підтримки культури національних меншин.

Завдання дослідження: вивчення та аналіз державної політики України з підтримки культури національних меншин. Виклад основного матеріалу. Протягом останніх десятиліть Україна активно формує підходи до підтримки культурної ідентичності національних меншин, визнаючи важливість збереження етнічної багатоманітності як частини європейського курсу держави. У законодавстві, зокрема в Конституції України та Законі «Про національні меншини», закріплено право на збереження, розвиток і відтворення культурної спадщини [2, с.45]. Серед механізмів реалізації державної політики – підтримка громадських організацій національних меншин, організація культурно-мистецьких заходів, підтримка шкіл з мовами меншин. Наприклад, щороку держава фінансує понад 500 національно-культурних товариств, що проводять сотні фестивалів, виставок, концертів [1, с. 83]. Важливою складовою є освітня політика. В Україні діє понад 180 шкіл, у яких викладання ведеться мовами національних меншин, зокрема угорською, румунською, кримськотатарською [3, с. 218]. У контексті євроінтеграції, держава зобов'язалася забезпечити баланс між інтеграцією в українське суспільство і правом меншин на збереження власної ідентичності [4]. Разом із цим, експерти вказують на наявність проблем – недостатнє фінансування, фрагментарність підходів, політична поляризація щодо мовного питання [5]. Це свідчить про потребу удосконалення механізмів реалізації політики, залучення громадянського суспільства і міжетнічного діалогу. Забезпечення захисту та розвитку культурної спадщини, мовної ідентичності та прав представників різних етнічних груп сприяє підтримці соціальної стабільності та взаєморозуміння в суспільстві. Особливої уваги заслуговує питання інформаційної політики та представлення національних меншин у медіа. Держава підтримує створення теле- та радіопрограм мовами меншин, що транслюються на регіональному рівні. Це сприяє популяризації культурного надбання та формуванню позитивного іміджу етнічних громад. Зокрема, у Закарпатській, Чернівецькій та Одеській областях регулярно виходять передачі угорською, румунською, гагаузькою мовами. Однак експерти вказують на потребу розширення такої практики і на загальнонаціональному рівні, що дозволило б створити більш інклюзивне медіасередовище. Україна також активно співпрацює з міжнародними організаціями у сфері захисту прав національних меншин. Важливу роль відіграють рекомендації Ради Європи, ОБСЄ, а також Уповноваженого з прав національних меншин. На підставі висновків моніторингових місій держава здійснює коригування законодавства та адміністративної практики. Таке міжнародне партнерство є важливим не лише з огляду на захист прав людини, а й для збереження позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Висновок. Державна політика України щодо підтримки культури національних меншин є важливим і невід'ємним елементом будівництва суспільства, що ґрунтується на принципах рівності, інклюзії та поваги до різноманітності.

Список використаних джерел

1. Рябчук М. Далека і близька Європа: український погляд. Київ: Критика, 2011. С. 83. – 284 с.
2. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. № 2494-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 36. С. 45.
3. Костенко Н. Національні меншини в освітньому просторі України. Освіта України. 2019. №12. С. 217-221.
4. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. <https://dess.gov.ua>
5. Національна стратегія у сфері прав людини. <https://minjust.gov.ua>

Діана Драган, студентка групи МСД -11

УСПИХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: сучасного стану формування й реалізації антикорупційної політики в системі державної служби зумовлюється тим, що корупція підриває імідж державної служби України, стримує розвиток інституту державної служби, перешкоджає налагодженню конструктивного діалогу між владою та громадськістю, руйнує засади розбудови правової держави та громадянського суспільства, а дієва антикорупційна політика забезпечує вирішення зазначених проблем.

Мета дослідження: проаналізувати рекомендації, щодо вирішення проблем реалізації антикорупційної політики в Україні. Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання: проаналізувати успіхи і невдачі антикорупційної політики в Україні. вказати рішення щодо здійснення заходів.

Завдання дослідження: аналіз сучасного стану формування й реалізації антикорупційної політики в системі державної служби України та визначення основних напрямів її вдосконалення.

Об'єкт дослідження: антикорупційна політика.

Предмет дослідження: антикорупційна політика в Україні.

Виклад основного матеріалу: Антикорупційна політика в Україні є однією з ключових складових реформ, необхідних для забезпечення стабільності держави та покращення її міжнародного іміджу. Однак успіхи та невдачі цієї політики виявляються на практиці по-різному [1, с. 163]. Успіхи антикорупційної політики можна оцінити через досягнення у боротьбі з корупцією, розвиток інституцій, а також виявлені порушення законодавства. Однак в Україні залишається значний потенціал для удосконалення цих механізмів [2]. Успіхи антикорупційної політики в Україні: 1. Створення антикорупційних інституцій: Одним із найбільших досягнень в Україні є створення антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). Ці структури значно підвищили ефективність розслідувань та справ щодо високопосадовців, що було неможливим у попередні роки. 2. Вдосконалення прозорості та публічності: Важливим кроком у реалізації антикорупційної політики стало введення онлайн-системи електронного декларування доходів для чиновників. Це дозволило здійснювати громадський та медійний контроль за доходами державних службовців, зменшуючи можливості для корупційних схем. 3. Міжнародна підтримка та партнерства: Україна отримала активну підтримку міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Європейський Союз. Їхня допомога в фінансуванні реформ і наданні технічної допомоги дозволила створити ефективні механізми боротьби з корупцією. Невдачі антикорупційної політики в Україні: 1. Недостатня політична воля: Попри досягнення в організації антикорупційних органів, одним із основних факторів, що перешкоджають ефективності антикорупційної політики, є недостатня політична воля для підтримки цих ініціатив. Високий рівень корупції в олігархічних структурах та політиці заважає повноцінному функціонуванню антикорупційних органів. 2. Корупція в судовій системі: Судова система в Україні залишається одним із найбільш корумпованих секторів. Це негативно впливає на результативність боротьби з корупцією, оскільки навіть за умов наявності доказів порушення закону, багато справ не доходять до суду або ж вирішуються на користь корупціонерів. 3. Неузгодженість реформ: Часто різні гілки влади не можуть досягти консенсусу щодо важливих питань, що стосуються реформування антикорупційної політики. Це призводить до того, що навіть позитивні ініціативи не отримують належної підтримки та результатів [3, с. 93]. Перспективи та рекомендації: 1. Покращення незалежності судової системи: Для боротьби з корупцією в Україні необхідно зробити судову систему незалежною від політичного та олігархічного впливу. Це допоможе забезпечити чесне і справедливе правосуддя. 2. Поглиблення прозорості в бізнес-середовищі: Подальша дерегуляція, відкритість державних тендерів та підвищення прозорості у веденні бізнесу стануть важливими кроками для зменшення корупційних ризиків [5, с. 98]. 3. Підвищення громадської свідомості: Оскільки корупція є не лише проблемою політиків і чиновників, але й усієї країни, важливо впроваджувати програми для підвищення свідомості громадян щодо боротьби з корупцією [4, с. 13].

Висновок: Відповідно до цього можна надати таке узагальнене визначення: антикорупційна політика в системі державної служби - це особливий різновид державної політики, що системно та комплексно здійснюється шляхом цілеспрямованої, вольової діяльності належних суб'єктів державної влади виключно на підставі чинного законодавства з метою запобігання та протидії корупції як негативному соціальному явищу і полягає у впровадженні конкретних заходів впливу на об'єкти правових відносин у системі державної служби, створенні нормативних актів, проведенні організаційних заходів, спрямованих на реалізацію антикорупційної функції держави. Антикорупційна політика в системі державної служби - це система офіційно визнаних цілей, завдань, пріоритетів і принципів діяльності держави з організації та регулювання процесів запобігання та протидії корупції.

Список використаних джерел:

1. Кривошея В.Ю. Корупція в Україні: причини, наслідки, шляхи подолання. Київ, 2017. 278 с.
2. Національне антикорупційне бюро України. Офіційний сайт. URL: <https://www.nabu.gov.ua/>
3. Кузьмін В.П. Реформа судової системи України: успіхи та невдачі. Харків, 2019. 224 с.
4. Антикорупційна реформа в Україні: стан та перспективи. Звіт Міжнародного валютного фонду. 2021. 145 с.
5. Європейська комісія. Прогрес України у реалізації антикорупційних реформ. Брюссель, 2022. 152 с.

Вероніка Дяків, студентка групи ЖПР-11

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Забезпечення прав і свобод людини є основоположним принципом демократичної держави. В Україні, особливо в умовах реформування правової системи та інтеграції до європейського правового простору, питання ефективності правових гарантій набуває особливої актуальності. Мета, об'єкт і предмет дослідження.

Мета дослідження: аналіз ефективності правових механізмів захисту прав і свобод громадян в Україні.

Об'єкт дослідження: система правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Предмет дослідження: правові норми та інститути, що забезпечують реалізацію і захист прав і свобод громадян.

Завдання дослідження: аналіз механізмів реалізації та захисту прав людини на практиці.

Виклад основного матеріалу. Конституційні гарантії. Основоположним джерелом правових гарантій виступає Конституція України. У статті 3 вказано, що права і свободи людини є найвищою соціальною цінністю. Водночас стаття 21 закріплює, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, а права і свободи є невідчужуваними та непорушними [4]. Конституція також передбачає заборону обмеження прав, окрім випадків, прямо визначених Основним Законом ст. 64, та гарантує право на оскарження в судовому порядку дій державних органів ст. 55, а також встановлює презумпцію невинуватості ст. 62 [3, с. 112]. Загальні гарантії. До загальних гарантій належать умови соціального, економічного та політичного характеру. Економічні гарантії передбачають вільну підприємницьку діяльність, право на власність, справедливу оплату праці, соціальне забезпечення тощо. Політичні — свободу слова, право на мирні зібрання, створення об'єднань і партій. Саме ці гарантії створюють сприятливий простір для реалізації конституційних прав [2, с. 30]. Юридичні гарантії. Юридичні гарантії включають комплекс нормативно-правових актів, судових і контрольних механізмів, що забезпечують реальний захист прав громадян. Зокрема, це діяльність органів судової влади, прокуратури, адвокатури, поліції та інших структур. Важливу роль у цій системі відіграє Уповноважений Верховної Ради з прав людини, діяльність якого регулюється Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [3, с. 114]. Міжнародні гарантії. Україна бере участь у міжнародних договорах, що стосуються прав людини. Найбільш дієвим механізмом є Європейський суд з прав людини, до якого можуть звертатися громадяни України після вичерпання національних засобів захисту. Також значну роль відіграють ООН, ОБСЄ, Рада Європи, що здійснюють моніторинг та сприяють вдосконаленню національних практик у сфері захисту прав людини [1, с. 46]. Інституційні гарантії. До органів, що здійснюють захист прав і свобод, належать Конституційний Суд України (оцінка відповідності законів Конституції), Верховний Суд (вищий судовий орган), місцеві суди, правоохоронні органи. Президент України як глава держави згідно зі ст. 102 Конституції виконує функцію гаранта прав і свобод громадян [4].

Висновки. Система правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні є важливою складовою демократичної держави. Конституція України закріплює широкий перелік прав і свобод та встановлює механізми їх реалізації і захисту. До основних гарантій належать судовий захист, діяльність Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, Конституційного Суду, а також участь України в міжнародних механізмах захисту прав людини. Водночас існує ряд викликів: неефективна робота судової системи, корупція, недосконалість законодавства, що ускладнює реалізацію прав на практиці. Для подолання цих проблем необхідне послідовне реформування правової системи, зміцнення інституцій, розвиток правової культури та активна участь громадянського суспільства. Отже, правові гарантії в Україні мають належну правову основу, але потребують подальшого вдосконалення для забезпечення реального і дієвого захисту прав кожної людини.

Список використаних джерел

1. Гуренко М. М. Теоретико-правові проблеми гарантій прав і свобод людини та громадянина. К.: НАВСУ, 2001. 218 с.
2. Князев В. І. Конституційні гарантії прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Право України, 1998, С. 29–31.
3. Заворотченко Т. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні. Право України, 2002, С. 110–116.
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Тарас Жук, студент групи КБ-11

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. Україна є багатонаціональною державою зі складною культурною спадщиною. Розуміння та підтримка різноманіття ідентичностей важливі для побудови єдиної нації.

Мета дослідження: зрозуміти особливості конструювання моделі української національної держави.

Об'єкт дослідження: українська національна ідея.

Предмет дослідження: значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку України.

Завдання дослідження: визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап державотворення в Україні супроводжується значними викликами внутрішнього та зовнішнього характеру. У цих умовах особливої актуальності набуває потреба в чіткій, об'єднавчій національній ідеї, здатній забезпечити єдність українського суспільства, підтримати демократичний розвиток, гарантувати політичну стабільність та сприяти зміцненню інституційної спроможності держави.

Формування такої ідеї є необхідною умовою утвердження України як модерної національної держави, що спирається на історичну спадщину, загальнонаціональні цінності та прагнення до незалежності. Національна ідея в українському контексті повинна виступати не лише символом ідентичності, а й практичним дороговказом у державному розвитку. За словами Ю. Ю. Калиновського, вона є «ціннісною детермінантою державотворчого процесу», що формує і коригує вектор розвитку як суспільства, так і державних інституцій [1, с. 98]. Водночас вона виконує функцію мобілізації суспільних ресурсів і каналізує енергію громадянського суспільства у напрямку зміцнення демократичного устрою. Національна ідея, за своєю суттю, є тим ідеологічним каркасом, на якому ґрунтується політична ідентичність нації, об'єднаної спільною історією, мовою, культурою та цінностями. Історичний досвід України переконливо свідчить про роль національної ідеї в періоди боротьби за самовизначення. Так, у другій половині XIX століття діяльність Київської Громади стала прикладом інтелектуального та ідеологічного спротиву імперській асиміляційній політиці. Члени громади закладали ідейні засади українського національного руху, сприяючи утвердженню української мови, культури та самосвідомості, які стали фундаментом пізнішого державного будівництва [2, с. 186–195]. Формування національної ідентичності тоді відбувалося під тиском зовнішніх обставин, але саме у таких умовах викристалізовувалася потреба в національній ідеї як чиннику єдності. У сучасному українському контексті, особливо після Революції Гідності, агресії з боку Російської Федерації та повномасштабної війни, проблема національної ідеї постає в нових координатах. На думку С. Й. Вовканича, ключову роль у формуванні національної ідеї відіграє національна еліта – не лише політична, а й інтелектуальна, культурна, духовна. Саме ця еліта повинна стати провідником ідей національного розвитку, що спирається на моральні авторитети та інтелектуальну традицію українства [3, с. 45]. Такий підхід передбачає не лише декларативне визначення ідеї, а й її втілення у державній політиці, освітній системі, медіа-дискурсі та культурній політиці. Проте ефективність національної ідеї залежить від її здатності бути інклюзивною та адаптованою до умов багатонаціонального суспільства. Важливо, щоб ця ідея не виключала представників інших етнічних спільнот, а навпаки – інтегрувала їх в єдиний національний простір через повагу до культурного розмаїття, забезпечення прав і свобод, рівного доступу до участі в політичному житті. М. Безотосний наголошує, що саме інклюзивність є запорукою соціальної згуртованості, а національна ідея має ґрунтуватися на цінностях демократизму, взаємної поваги та солідарності [4, с. 69–72]. Не менш важливою є правова культура громадян. Національна ідея не може ефективно функціонувати без розвиненої правової свідомості, адже саме вона забезпечує реалізацію цінностей свободи, відповідальності та рівності. О. А. Лещинська зазначає, що масова правова свідомість українців є одним із чинників зміцнення правової держави, що дозволяє не лише декларувати, а й реально забезпечувати права і свободи громадян [5, с. 240–241]. Отже, формування національної ідеї повинно супроводжуватись розвитком громадянської освіти, правової просвіти та підвищенням рівня правової культури суспільства загалом. Сучасна національна ідея має також містити стратегічний вимір — зокрема, визначення цілей державного розвитку, інтеграції у європейський простір, розбудови конкурентоспроможної економіки, захисту суверенітету та національної безпеки. Вона повинна стати джерелом мотивації та натхнення для майбутніх поколінь українців, особливо в умовах зовнішньої агресії, яка випробовує на міцність основи української державності. Таким чином, формування національної ідеї в Україні є багатовимірним процесом, що передбачає звернення до історичних традицій, залучення інтелектуального ресурсу нації, утвердження правової держави, а також створення інклюзивного суспільства. Лише за умов всебічної реалізації цих аспектів національна ідея може стати справжньою ідеологічною основою модерної української держави, здатною об'єднати громадян навколо спільного майбутнього.

Висновки. Утвердження України як національної держави потребує глибокого осмислення національної ідеї як духовно-політичної основи державності. Така ідея має включати в себе цінності патріотизму, правосвідомості, толерантності й соціальної солідарності. Вона повинна не роз'єднувати, а об'єднувати громадян, створюючи єдиний політичний простір на основі загальних національних інтересів. Лише за таких умов можна забезпечити сталий розвиток, безпеку та міжнародну суб'єктність України.

Список використаних джерел

1. Калиновський Ю. Ю. Національна ідея як ціннісна детермінанта державотворчого процесу в Україні // Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2016. № 1(28). С. 98-105.
2. Нагайко К. Національна ідея в «українському відродженні» другої половини XIX ст. (до історії Київської Громади) // Український історичний збірник. 2015. Вип. 18. С. 186-195.
3. Вовканич С. Й. Українська національна ідея та еліта в духовно-інтелектуальному забезпеченні державотворення. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2014. 498 с.
4. Безотосний М. Національна ідея основа консолідації українського суспільства на сучасному етапі // Рідний край. 2013. № 2(29). С. 69-72.
5. Лещинська О. А. Масова правова свідомість українців як чинник забезпечення прав і свобод людини // Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: зб. тез VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 240-241.

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми: Україна як суверенна національна держава пройшла складний шлях від відродження національної ідентичності до сучасних геополітичних викликів. Після здобуття незалежності у 1991 році країна стикнулася з проблемами державотворення, збереження територіальної цілісності та формування спільної громадянської ідентичності. Сьогодні, у умовах повномасштабної війни з Росією, питання національної консолідації та зміцнення державності стають особливо актуальними [1, с. 27].

Мета дослідження: проаналізувати процес становлення України як національної держави, визначити основні виклики та перспективи її розвитку.

Об'єкт дослідження: Україна як національна держава. Предмет дослідження: історичні, політичні та соціокультурні чинники формування української державності.

Предмет дослідження: українське суспільство і зміст угоди.

Завдання дослідження: визначити в чому полягає зміст угоди про асоціацію з ЄС.

Виклад основного матеріалу. Україна як суверенна національна держава має глибоке історичне підґрунтя, що сягає часів Київської Русі. Проте сучасний етап її державотворення розпочався з проголошення незалежності 24 серпня 1991 року. Цей процес відбувався в умовах розпаду СРСР і потребував подолання численних викликів, пов'язаних із формуванням власних державних інституцій, економічною трансформацією та становленням національної ідентичності [1, с. 31]. Протягом перших років незалежності Україна зіткнулася з серйозними труднощами. Економічна криза 1990-х років, гіперінфляція, падіння промислового виробництва та корупційні схеми значно уповільнили процес державного будівництва. Одночасно формувалася нова політична система, що ґрунтувалася на принципах демократії та ринкової економіки. Важливим кроком стало прийняття Конституції України 1996 року, яка закріпила основні принципи державного устрою, права і свободи громадян. Особливістю українського державотворення стало те, що воно відбувалося в умовах відсутності єдиної національної ідентичності. Історично склалося так, що різні регіони України мали відмінний досвід політичного та культурного розвитку. Це призвело до існування різних поглядів на минуле та майбутнє країни, що особливо помітно було під час президентських виборів 2004 та 2010 років [2]. Помаранчева революція 2004 року стала важливою віхою в історії незалежної України, продемонструвавши зростання громадянської свідомості та готовність суспільства боротися за демократичні цінності. Проте подальший розвиток подій показав, що системні проблеми держави не були подолані. Корупція, слабкість інституцій та вплив олігархічних груп продовжували гальмувати розвиток країни. Революція Гідності 2013-2014 років та подальша російська агресія стали визначальними подіями для сучасної України. Відмова від євроінтеграційного курсу Януковичем викликала масові протести, а анексія Криму та війна на Донбасі поставили під загрозу саме існування української державності. У цих умовах українське суспільство продемонструвало небувалу консолідацію та готовність захищати свою незалежність [3, с. 58]. Сьогодні Україна перебуває на шляху глибоких трансформацій. Проведення децентралізації, створення антикорупційних органів, реформа освіти та охорони здоров'я - все це спрямоване на побудову справді сучасної європейської держави. Особливу увагу приділяється зміцненню обороноздатності, адже російська загроза залишається актуальною. Водночас Україна стикається з низкою серйозних викликів. Демографічна криза, викликана як низькою народжуваністю, так і масовою міграцією, становить загрозу для майбутнього розвитку країни. Економічні труднощі, пов'язані з війною та необхідністю структурних реформ, вимагають продуманої політики. Не менш важливим завданням є подолання регіональних розбіжностей та формування єдиного громадянського суспільства. Перспективи розвитку України як національної держави пов'язані з європейською інтеграцією. Отримання статусу кандидата на членство в ЄС у 2022 році відкрило нові можливості для модернізації країни. Реалізація євроатлантичного курсу, проведення необхідних реформ та подальша консолідація суспільства дозволять Україні стати повноцінним членом європейської спільноти [4, с. 8]. Українська державність, що формувалася протягом століть, сьогодні проходить випробування на міцність. Війна з Росією стала не лише загрозою, але й можливістю для переосмислення національної ідентичності та пріоритетів розвитку. Майбутнє України як національної держави залежатиме від здатності її громадян та керівництва реалізувати необхідні зміни, зберегти суверенітет та забезпечити процвітання країни.

Висновок: Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Угода про асоціацію також стала яскравою демонстрацією якісно нового формату відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції».

Список використаних джерел

1. Історія української державності: у 5 т. / за ред. В. Смолія. - К.: НАН України, 2021. 345 с.
2. Конституція України (1996, із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Революція Гідності: причини, перебіг, наслідки. К.: УІНП, 2019. 210 с.
4. Євроінтеграційний вектор України: виклики та можливості. К.: УІНП, 2023. 179 с.

УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Актуальність теми дослідження. Геополітика сьогодні набуває нового значення через зміни у глобальній політиці, які відбулися на зламі XX- XXI століть, через недовіру традиційних політичних моделей. Це пов'язано насамперед із невідповідністю реаліями традиційних моделей реалізації державо- політичних прагнень.

Мета дослідження: вивчити геополітичне положення України у світі та його вплив на безпеку, економіку та зовнішню політику країни.

Об'єкт дослідження: Україна, як частина геополітичного простору.

Предмет дослідження: розвиток світової політичної системи. Геополітика: поняття, сутність, функції.

Завдання дослідження: проаналізувати роль України в геополітичному просторі.

Виклад основного матеріалу. Геополітичне положення України вигідне й водночас складне. Основні критерії геополітичного положення України детерміновані її розташуванням між кількома полюсами тяжіння, що характеризуються різним ступенем політичної, економічної та військової могутності. Зважаючи на це, робиться висновок, що для України надзвичайної ваги набуває необхідність вироблення загальних підходів до поняття багато полюсності світу не з позицій протистояння окремих полюсів, блоків, диктату одних держав щодо інших, а з точки зору створення умов для побудови системи трансконтинентального і в перспективі глобального співробітництва з метою вирішення ключових соціально-економічних, гуманітарних, екологічних, інших проблем, загострення яких може становити небезпеку як для окремих держав, так і для людської спільноти в цілому [2, с. 65-66]. Україна відіграє важливу геополітичну роль у зв'язку з двома проблемами поза Європою. Одна з найголовніших особливостей української геополітики її багатовекторність і важливість європейської орієнтації нашої геостратегії. Відтак європейський вектор української геополітики цілком природно починає відігравати для нас на сучасному етапі винятково важливу, без перебільшення визначальну роль в розвитку українського суспільства. Розпад СРСР і проголошення незалежності України, докорінні зміни в геополітичному просторі Східної Європи поставили перед новим українським керівництвом нагальне завдання - розробити власну геополітичну стратегію. Цілком виправдано був визначений курс на встановлення і розвиток стосунків України з європейськими країнами, входження в європейські економічні і політичні структури, але зовнішньополітичний курс нашої держави обов'язково має бути багатовекторним. Знаходячись на європейському перехресті, у складній системі міжнародних координат, будучи одночасно частиною Центрально-Східної та Південно-Східної Європи, Україна просто не може не розвивати тісні відносини з усіма державами цих регіонів. [5, с. 176-178]. Важливим кроком України на шляху до Європи було формування і затвердження нових геополітичних імперативів, добровільне проголошення курсу на позаблоковість і досягнення нейтрального статусу. Наша держава відмовилась від конфронтаційних підходів минулого і добровільно взяла на себе зобов'язання перед світовим співтовариством про безядерний статус держави. Принцип нейтралітету і позаблоковості став одним з основних принципів української геополітики, але це зовсім не означає відхід держави від вирішення нагальних міжнародних проблем. Навпаки, геостратегія України передбачає її активну участь у всіх європейських справах на засадах багатовекторності національної політики, налагодження дружніх стосунків з усіма своїми сусідами [1, с. 129-131]. Таким чином, формування європейського вектору української геополітики відбувалося поступово, починаючи ще з давніх-давен, з часів існування перших українських держав. За роки незалежного розвитку України він зазнав певної трансформації і нового змістовного наповнення. Незалежна Україна постійно поширює міжнародні зв'язки в плані «повернення» до Європи, інтеграції до європейських, євроатлантичних, а також світових структур. Проведений аналіз інтеграції України в європейські та євроатлантичні структури дає підстави стверджувати, що Україна активно співпрацює з ЄС, Радою Європи, НАТО та іншими міждержавними організаціями, які надають їй допомогу в різних сферах суспільного життя, сприяють її інтеграції до об'єднаної Європи. Серед першочергових пріоритетів зовнішньої політики України особливе місце належить розвитку та поглибленню відносин стратегічного партнерства із Сполученими Штатами Америки. Активний політичний діалог на високому рівні між Україною та США засвідчив, що стратегічне партнерство між двома країнами набуває дедалі більш конкретного виміру і наповнення, стає важливим компонентом міжнародної безпеки [3, с. 264-266]. Із самого початку незалежного існування важливим пріоритетом геополітичної стратегії України була її інтеграція до Європейського Союзу. Практику двосторонніх міждержавних стосунків завжди треба розглядати як співпрацю на взаємовигідній основі. Особливо це стосується зв'язків з Україною, геополітична роль якої та потенційні економічні та культурологічні можливості незабаром можуть стати вагомим внеском в загальноєвропейський політичний процес.. Налагодження активного співробітництва на двосторонній основі сприяє активному входженню України в Європу, допомагає реалізувати один із головних векторів зовнішньополітичних взаємин як європейський, який набуває великого значення в контексті стратегічного вибору України. Цей вектор української геостратегії має об'єктивний характер і важливий для існування держави. Таким чином, Україна (в структурних рамках надскладного геополітичного розташування) вміщена до комплексної системи геополітики, тобто здійснює геостратегію. Розвиткові відносин із ключовими геополітичними партнерами послуговує активне впровадження в життя проєвропейського курсу та успіхів внутрішніх (політичних і економічних) перетворень. [4, с. 236-238].

Висновок: Інтеграція України в Європу – це об'єктивний процес сучасності. Він підготовлений всім ходом історичного розвитку нашої країни. Український етнос завжди був органічною складовою європейської спільноти. В процесі європейської інтеграції Україна все більше набуває рис впливової європейської держави, дедалі більше перетворюється в реального та активного суб'єкта міжнародних відносин, в справжнього «гравця» на великій геополітичній шахівниці Євразії. Інтеграція України до загальноєвропейського процесу відбувається повільно, але основні причини такого явища треба шукати, насамперед, не в зовнішніх, а у внутрішніх чинниках. [5, с. 442-445].

Список використаних джерел

1. Гелей С. Політологія: Навчальний посібник/ Степан Гелей, Степан Рутар. 5-е вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2004. 645 с.
2. Дробінка І. Г. Політологія: Навчальний посібник/ І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. К.: Центр учбової літератури, 2007. 289 с.
3. Кузь О. Політологія: Навч. посібник / Харківський національний економічний ун-т. Х.: ХНЕУ, 2004. 340 с.
4. Політологія: Навчальний посібник/ Валентина Штанько, Наталія Чорна, Тетяна Авксентьєва, Лідія Тіхонова; Мін-во освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Фирма «ИНКОС»: Центр учбової літератури, 2007. 287 с.
5. Політологія: Академічний курс: Підручник/ Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, М. І. Пановтаін.; М-тво освіти і науки України. 2-ге вид., пер. і доп. К.: ВД «ІнЮре», 2006. 519 с.

Мар'яна Заремба, студентка групи ЖПР-11

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Актуальність теми дослідження. Україна – багатонаціональна держава, де поряд із титульною нацією співіснують росіяни, поляки, румуни, угорці, кримські татари та інші національні меншини. У сучасних умовах російської агресії проти України питання захисту прав і культурної самобутності меншин набувають особливої гостроти. З одного боку, держава повинна забезпечувати європейські стандарти інтеграції та мовних прав (зокрема, Україна ратифікувала Рамкову конвенцію Ради Європи про захист національних меншин [5], з іншого – реагувати на виклики війни, тимчасової окупації та внутрішнього переміщення (біженців і переселенців). Політична воля Києва щодо підтримки меншин є важливим чинником і для євроінтеграції (вимога Європейської комісії).

Мета дослідження: проаналізувати державні інституційні та законодавчі механізми підтримки культури національних меншин в Україні.

Об'єкт дослідження: культурна політика України у відношенні національних меншин.

Предмет дослідження: нормативно-правові акти, програми та практичні заходи держави, спрямовані на збереження й розвиток культур національних меншин України.

Завдання дослідження: 1) вивчити конституційно-правову основу захисту культурних прав меншин; 2) проаналізувати ключові закони та державні програми із захисту мовних і культурних прав меншин; 3) охарактеризувати національно-культурну політику України (мети, принципи, завдання); 4) навести конкретні приклади підтримки окремих меншин (кримських татар, угорців Закарпаття, румунів Чернівецької області тощо); 5) розглянути вплив зовнішніх та внутрішніх чинників (війна, окупація Криму/частини Донбасу); 6) оцінити участь державних органів у реалізації політики підтримки культурних прав.

Виклад основного матеріалу. Захист культурних прав національних меншин в Україні здійснюється на основі конституційно-правових норм. Відповідні гарантії містяться в Конституції України [1]. Нормативне підґрунтя також забезпечується спеціальними законами. Зокрема, такими є Закон України «Про національні меншини в Україні» [2]. Важливе значення має також Закон України «Про культуру» [3]. Додаткові гарантії передбачені Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [4]. Міжнародні угоди також відіграють важливу роль у захисті прав національних меншин. Однією з основних є Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин [5]. Крім того, чинною є Європейська хартія регіональних мов або мов меншин [6]. У межах державної політики Україна активно впроваджує заходи, спрямовані на збереження мовного та культурного розмаїття. Конституція України виступає головним документом, який гарантує рівні права всіх громадян незалежно від національного походження, мови, релігії чи інших ознак. Зокрема, стаття 11 передбачає, що держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин [1]. У статті 24 закріплюється принцип рівності громадян перед законом, а стаття 53 гарантує право на навчання рідною мовою у державних і комунальних закладах або через діяльність національних культурних товариств [1]. Окрім внутрішнього законодавства, Україна є стороною міжнародних договорів, таких як Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин та Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, які зобов'язують державу гарантувати збереження мовних та культурних прав представників меншин, забезпечити їм рівний доступ до участі у культурному, соціальному й політичному житті. Законодавча база щодо захисту національних меншин включає низку спеціальних нормативно-правових актів,

зокрема Закон України «Про національні меншини (спільноти) України», ухвалений у 2022 році [2]. Він визначає правовий статус меншин, їхні права, обов'язки та механізми державної підтримки. Закон гарантує національним меншинам можливість збереження власної культурної ідентичності, розвиток мови, традицій і освіти, а також участь у культурному житті суспільства. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» закріплює статус української мови як єдиної державної, але водночас гарантує право національних меншин користуватись рідною мовою в приватному житті, у сфері культури, освіти та ЗМІ [3]. Важливими складовими сучасної політики є також державні програми. Наприклад, у 2024 році було представлено План заходів до 2027 року, який включає механізми інтеграції меншин, розвиток освітніх і культурних ініціатив, а також посилення міжнаціонального діалогу відповідно до європейських стандартів [7]. Національно-культурна політика України має на меті створення умов для всебічного розвитку культурної самобутності національних меншин, запобігання дискримінації, формування атмосфери толерантності й поваги в багатонаціональному суспільстві. Основними принципами цієї політики є повага до культурного різноманіття, недискримінація, рівність прав, підтримка етнокультурної спадщини, а також інтеграція національних меншин в українське суспільство при збереженні власної ідентичності. В межах цієї політики реалізуються заходи, спрямовані на розвиток інфраструктури національних меншин, підтримку освітніх і медійних проєктів, фінансування національно-культурних товариств та залучення представників меншин до прийняття рішень. На практиці це означає підтримку національних меншин через мовні школи, культурні центри, театри, фольклорні фестивалі, медіа та видавничу діяльність. Українська держава здійснює конкретну підтримку окремих національних спільнот, зокрема кримських татар, угорців Закарпаття, румунів Чернівецької області. Після тимчасової окупації Криму в 2014 році Україна офіційно визнала кримських татар корінним народом, а в 2021 році ухвалила Закон «Про корінні народи України», який гарантує їм право на культурне самовизначення, мовне навчання, розвиток ЗМІ та представництво в органах влади [4]. Кримськотатарська мова визнана однією з корінних мов, створено окремі культурні програми та інституції. Угорська меншина Закарпаття користується правом на навчання рідною мовою, існує система угорськомовних шкіл, видаються газети та книжки угорською мовою, функціонують товариства та заклади культури. Подібна ситуація з румунською громадою в Чернівецькій області: румунська мова викладається в школах, діють румунські культурні товариства, ЗМІ, театри. Усі ці приклади демонструють прагнення держави забезпечити культурні та мовні права меншин на практиці. Однак внутрішні та зовнішні виклики, зокрема війна з Росією, окупація Криму та частини Донбасу, значною мірою ускладнили реалізацію прав національних меншин. На окупованих територіях порушуються права корінних народів і меншин: утиски кримських татар, заборона кримськотатарських ЗМІ, переслідування активістів, обмеження в освіті рідною мовою. У зоні збройного конфлікту на Донбасі представники меншин втратили доступ до культурної інфраструктури, освітніх програм, зазнають дискримінації з боку окупаційної адміністрації. Водночас Україна посилює заходи щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб з числа меншин, надаючи їм доступ до освіти, медичних і культурних послуг, сприяючи збереженню їхньої ідентичності. Важливу роль у реалізації політики захисту культурних прав відіграють державні органи. Зокрема, Державна служба України з етнополітики та свободи совісті координує національну політику у сфері міжнаціональних відносин [7]. Вона займається моніторингом стану прав меншин, розробкою законодавчих ініціатив, проведенням консультацій з громадськістю, підтримкою культурних ініціатив. Органи місцевого самоврядування також беруть активну участь у реалізації цієї політики, зокрема через підтримку діяльності національно-культурних товариств, організацію фестивалів, створення умов для збереження культурної спадщини. Україна поступово адаптує свою політику відповідно до європейських стандартів, прагнучи створити інклюзивне суспільство, де кожна національна спільнота має змогу вільно розвиватися, зберігати мову, культуру та традиції.

Висновок. Державна політика України щодо підтримки культури національних меншин має стабільну правову базу та підтримку з боку міжнародної спільноти. Однак, в умовах війни необхідно посилити інституційну підтримку, фінансування та регіональну реалізацію політик, аби зберегти культурне розмаїття як частину національної єдності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» від. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> 25.04.2019 № 2704-VIII
4. Закон України «Про корінні народи України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text>
5. Рамкова конвенція про захист національних меншин. (Рада Європи). URL: <https://www.coe.int/en/web/minorities>
6. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин. URL: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages>
7. Державна служба України з етнополітики та свободи URL: <https://dess.gov.ua>

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження: на сьогоднішній час тероризм становить загрозу всьому світовому порядку, стабільності, демократії та негативно позначається на безпековому середовищі держав. Аналіз суті, джерел, оцінка ступеня небезпеки та протидію тероризму є важливим компонентом вивчення цього політико-правового феномену.

Мета дослідження: проаналізувати, яким чином можна протидіяти міжнародному тероризму.

Предмет дослідження: організаційні структури, методи рекрутування та фінансування терористичних груп, аналіз соціальних, політичних і економічних чинників, що сприяють появі тероризму.

Об'єкт дослідження: терористичні групи, їхні дії, структури та механізми функціонування, реакція міжнародного співтовариства на терористичні загрози.

Завдання дослідження: з'ясувати, чому тероризм є загрозою для міжнародної безпеки та стабільності у світі.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний тероризм — одна з найнебезпечніших загроз світовій безпеці ХХІ століття. Його ознаками є політична або ідеологічна мотивація, навмисне застосування насильства проти цивільного населення, а також транснаціональний характер злочинів, що часто координуються через розгалужені терористичні мережі [2]. Наслідки діяльності терористичних угруповань не обмежуються окремими регіонами: вони впливають на міжнародні відносини, економіку, політику, стабільність суспільств, провокуючи військові конфлікти, міграційні кризи та радикалізацію молоді [1]. За даними Global Terrorism Index 2024, найбільш небезпечними зоною залишається Близький Схід, зокрема Сирія, Ірак та Афганістан. Проте зростання терористичної активності в Європі та Африці також викликає серйозне занепокоєння [6]. Україна, як держава, що постраждала від агресії та гібридних форм терору з боку Росії, розробила національну стратегію протидії тероризму, зокрема через діяльність СБУ, РНБО та МВС. Значна увага приділяється інформаційній безпеці, кібербезпеці та попередженню радикалізації населення [4]. Організаційно-правові механізми боротьби з тероризмом в Україні базуються як на національному законодавстві, так і на міжнародно-правових угодах, включаючи участь у багатосторонніх конвенціях, ініціатив ООН та ОБСЄ [5]. Зокрема, в Україні діє Антитерористичний центр при СБУ, а також Національний план взаємодії правоохоронних органів у випадку теракту. Такі заходи формуються у відповідності до рекомендацій UN Office of Counter-Terrorism [5]. На кримінально-правовому рівні, терористичні акти класифікуються як тяжкі злочини з міжнародною юрисдикцією, що дозволяє співпрацю між державами у питанні екстрадиції, слідства та покарання винних [3]. Незважаючи на наявність численних угод і механізмів, проблема міжнародного тероризму залишається актуальною через політичну роз'єднаність держав, різні тлумачення поняття «тероризм», а також недостатній рівень взаємодії між національними структурами безпеки [2]. Ефективна протидія потребує не лише силових методів, а й запровадження програм дерадикалізації, соціального захисту вразливих верств населення, освітніх ініціатив та розвитку міжнародного співробітництва [6].

Висновок. Отже, міжнародний тероризм є надзвичайно складним і багатовимірним феноменом, що вимагає системного, комплексного підходу як на національному, так і на міжнародному рівнях. Його транснаціональний характер, політична та ідеологічна мотивація, а також здатність до швидкої адаптації та використання сучасних технологій створюють постійну загрозу для глобальної безпеки. Незважаючи на вже сформовані правові, інституційні та організаційні механізми протидії терористичним загрозам, ефективність боротьби з міжнародним тероризмом стримується низкою чинників: від політичних розбіжностей між державами до різних інтерпретацій самого поняття «тероризм». Україна, перебуваючи у стані збройної агресії та гібридної війни, змушена адаптувати власну безпекову політику до нових реалій, приділяючи особливу увагу кібербезпеці, запобіганню радикалізації та удосконаленню правових механізмів. Успішна протидія тероризму можлива лише за умов налагодження тісної міжнародної співпраці, ефективної координації правоохоронних органів, освітньо-просвітницької роботи та захисту прав людини. Таким чином, боротьба з міжнародним тероризмом — це не лише завдання силових структур, а виклик усьому суспільству, який вимагає солідарності, гнучкості, політичної волі та довготривалої стратегії дій.

Список використаних джерел

- Лісіцина Ю. О., Серкевич І. Р., Яремко Г. З. та ін. Організаційно-правові основи запобігання тероризму. Львів: ЛьвДУВС, 2020. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>
- Біленкій П. І. Міжнародне право: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. Розділ 9 Боротьба з міжнародним тероризмом URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/Int-Pravo.pdf
- Гуторова Н. О. Кримінально-правові засоби протидії міжнародному тероризму. Х.: Право, 2008. URL: https://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS
- Тероризм: актуальні загрози Служба безпеки України URL: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/teroryzm>
- Офіційна інформація ООН щодо політик, міжнародних конвенцій, проектів із протидії тероризму. UN Office of Counter-Terrorism URL: <https://www.un.org/counterterrorism/>
- Щорічна аналітика з глобальної терористичної активності, статистика, тенденції, ключові осередки загроз. Global Terrorism Index 2024 Vision of Humanity URL: <https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/>
- Державна політика України щодо боротьби з тероризмом, координація зусиль з іншими державами та організаціями. РНБО України. Протидія тероризму. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження: трансформації політичної еліти в постреволюційний період залишається актуальною для багатьох країн, оскільки вона визначає майбутнє політичного розвитку та стабільності. Цей процес впливає на економічні, соціальні та культурні аспекти життя суспільства, вимагаючи ретельного аналізу та вирішення [1, с. 54].

Мета дослідження: розгляд та аналіз процесів трансформації політичної еліти в постреволюційний період з метою розкриття їхнього впливу на політичну стабільність та розвиток країни.

Об'єкт дослідження: політична еліта в постреволюційний період в конкретній країні.

Предмет дослідження: процеси трансформації політичної еліти в постреволюційний період: їхні причини, характерні риси та наслідки для політичного життя країни.

Завдання дослідження: вивчення динаміки змін у складі та характері політичної еліти після революційних подій, аналіз їхнього впливу на політичну стабільність та ефективність владних структур, і визначення шляхів забезпечення конструктивної та стабільної політичної системи в постреволюційному періоді.

Виклад основного матеріалу. Трансформація політичної еліти в постреволюційний період є складним та багатогранним процесом, який відбувається після зміни політичного режиму чи революції в країні. Цей період часто відзначається різкими змінами у складі та характері політичної еліти, її цінностях, ідеологіях та способах функціонування [2, с. 68]. Однією з ключових рис трансформації політичної еліти є відхід від попередньої системи, яка часто ґрунтувалася на авторитаризмі чи диктатурі, і перехід до демократичних норм та цінностей. Це може означати появу нових політичних партій, рухів та лідерів, які раніше були пригнічені або заборонені. Також, трансформація політичної еліти включає процес вибору нових лідерів, які відповідають новій політичній реальності. Ці лідери можуть мати різні ідеологічні установки, від лібералів до консерваторів, і вони можуть представляти різні соціальні та культурні групи в суспільстві [3, с. 128]. Зміни в політичній еліті також можуть відбуватися через механізми демократичних виборів, де громадяни мають можливість вибрати своїх представників у владних органах [4, с. 5]. Це може сприяти ротації влади та виникненню нових політичних лідерів з великими шансами на успіх. Зміни у політичній еліті нерідко супроводжуються необхідністю легітимації нової влади у свідомості громадян. У постреволюційний період суспільна довіра до політичних інституцій часто є низькою, що створює ризики політичної нестабільності та радикалізації населення. Саме тому нова політична еліта повинна демонструвати відкритість, здатність до ефективного управління та врахування інтересів широких верств суспільства [6, с. 102]. Важливу роль у процесі трансформації політичної еліти може відігравати міжнародна підтримка через різноманітні консультативні місії, програми допомоги та обмін досвідом. Така підтримка сприяє розвитку демократичних інститутів, підвищенню прозорості у прийнятті рішень та посиленню громадського контролю. Водночас важливо уникати надмірної зовнішньої залежності, яка може викликати внутрішні політичні суперечності. Проте, трансформація політичної еліти також може бути пов'язана з ризиками, такими як корупція, відсутність досвіду управління, або збереження впливу колишньої еліти через різні маніпуляції та лобіювання. Тому важливо, щоб трансформація була супроводжена антикорупційними заходами та реформами, спрямованими на підвищення прозорості та відповідальності перед громадянами. У кінцевому підсумку, трансформація політичної еліти в постреволюційний період є складним процесом, який впливає на всю структуру та функціонування політичної системи країни. Вона вимагає балансу між зміною та стабільністю, а також активного участі громадян у формуванні нового політичного ландшафту [5, с. 326].

Висновок: можна зазначити, що трансформація політичної еліти в постреволюційний період відіграє ключову роль у формуванні нових політичних реалій та забезпеченні стабільності та розвитку країни. Дослідження цього процесу виявило важливість реформ, які сприяють покращенню представництва, а також необхідність забезпечення прозорості та відповідальності політичної еліти перед суспільством. Результати дослідження підкреслюють необхідність постійного моніторингу та аналізу політичних процесів для забезпечення демократичного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Балабан Р. Феноменальні риси сучасної політичної еліти України / Р. Балабан // Політичний менеджмент. Спеціальний випуск. 2016. С. 54.
2. Головатий М. Поняття «політична еліта» і «політичний клас» в контексті сучасної політичної думки / М. Головатий // Політичний менеджмент Спецвипуск 2017. С. 68.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Григоряк І.М. Взаємодія політичної та адміністративної еліти в умовах демократичного врядування в Україні: автореферат канд. наук з держ. управління, спец: 25.00.01 теорія та історія державного управління / І.М. Григоряк. К: Нац. Акад. держ. Упр. при Президентові України, 2014. 20 с.

5. Заставна М Сучасні політичний клас та політична еліта в Україні / М. Заставна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України 2016. Вип.6. (56). С. 326.

6. Копчак О. Політична еліта та шляхи її трансформації в сучасній Україні / О. Копчак // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Політологія. 2018. № 1(39). С. 102.

Олена Ковалик, студентка групи ЖПР-11

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність теми дослідження. Проблеми виборчої системи в Україні є актуальними через їх вплив на політичну стабільність, демократичний розвиток та довіру громадян. Мета дослідження: виявлення основних проблем виборчої системи України та пошуку можливих шляхів вирішення цих проблем для підвищення ефективності та справедливості виборчого процесу.

Об'єкт дослідження: виборча система України.

Предмет дослідження: виборча система України.

Завдання дослідження: проаналізувати особливості виборчого процесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Виборча система України — це правовий та інституційний механізм, який забезпечує реалізацію виборчого права громадян та формування органів державної влади і місцевого самоврядування. Її становлення відбувалося в умовах пострадянської трансформації, політичної нестабільності та поступової демократизації [1, с. 22]. У різні періоди в Україні застосовувалися різні моделі виборчих систем: мажоритарна, пропорційна та змішана, що відображало зміну політичних орієнтирів та запити суспільства. На ранніх етапах незалежності (1994–2006 рр.) в Україні домінувала мажоритарна система або її поєднання з пропорційною. Такий підхід мав свої переваги в контексті формування індивідуальної відповідальності депутатів перед виборцями, але часто призводив до маніпуляцій і зловживань адміністративним ресурсом [2, с. 48]. У 2011 році було запроваджено змішану систему з закритими партійними списками. Проте саме закритість списків та відсутність внутрішньопартійної демократії викликала численні нарікання як з боку громадськості, так і міжнародних партнерів України. Зрештою, у 2019 році Верховна Рада ухвалила новий Виборчий кодекс, який передбачає використання пропорційної системи з відкритими регіональними списками [3, с. 61]. Це мало на меті забезпечити більшу прозорість, підзвітність кандидатів та реальний вибір виборця в межах партії. Однак навіть у нових умовах виборча система України має низку хронічних проблем. Одна з найболючіших — вплив великого бізнесу та олігархічних структур на партійну систему. Часто політичні проекти створюються не як ідеологічні сили, а як інструменти для просування корпоративних інтересів [3, с. 79]. Це формує вибір без вибору — коли громадяни голосують не за програми, а за бренди або відомі обличчя. Другою серйозною проблемою є низька політична культура виборців. Популізм, коротка виборча пам'ять, вплив телевізійних кампаній та прямий підкуп голосів залишаються буденними явищами [2, с. 112]. За відсутності політичної освіти громадян вибори часто перетворюються на маніпулятивні шоу, а не на процес усвідомленого вибору. Третьою проблемою є правова нестабільність та складність виборчого законодавства. Часті зміни виборчих правил, нечіткі формулювання норм, складні бюлетені й незрозумілі процедури підрахунку голосів сприяють помилкам та зниженню довіри до результатів виборів [4, с. 88]. Низький рівень підготовки членів виборчих комісій також створює додаткові ризики. Окремої уваги заслуговує питання участі внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та громадян, які перебувають за кордоном або на тимчасово окупованих територіях. У нинішніх умовах повномасштабної війни мільйони громадян не мають змоги реалізувати своє виборче право або стикаються з бюрократичними перешкодами [5, с. 137]. Відсутність доступної онлайн-реєстрації, обмеження щодо голосування на місцевих виборах для ВПО — усе це вимагає оперативного законодавчого реагування. Варто також згадати про проблему гендерного дисбалансу у представницьких органах, попри введення квот для жінок у виборчих списках. Формально вимоги дотримуються, але на практиці жінки рідко потрапляють до прохідної частини списку [4, с. 211]. Таким чином, виборча система України — це ще незавершений проект, який перебуває у стані постійної еволюції. Її подальший розвиток потребує не лише вдосконалення законодавства, а й глибинної політичної культури, незалежного контролю, ефективного правозастосування та справжньої участі громадян у прийнятті рішень [3, с. 95].

Висновки. Отже, найефективнішою виборчою системою в Україні є пропорційна системи з відкритими регіональними списками. Усі реформи в Україні залежать від політиків та їхніх рішень. А хто в нашій країні ухвалювати політичні рішення - залежатиме від закону про вибори народних депутатів України. Щоб рухатися вперед до розвитку країни, нам необхідне оновлення політичних еліт, які обиратимуться за новим принципом.

Список використаних джерел

1. Кресіна І. О. Демократія і вибори в Україні. Київ: Наукова думка, 2016. 264 с.
2. Литвин В. М. Виборче право і виборчий процес в Україні. — Київ: Юрінком Інтер, 2020. 288 с.
3. Бевз Т. Б. Політичні трансформації в Україні: вибори, партії, влада. Львів: Світ, 2021. 230 с.
4. Виборчий кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. О. Фрицького. Київ: Право, 2020. 352 с.
5. Рапорт Freedom House: Виборчі права в Україні. Київ, 2022. 76 с.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Правові засади етнополітики в українській державі включають заходи щодо гарантування прав та свобод етнічних меншин, забезпечення їх культурного та мовного розвитку, а також сприяння міжетнічному діалогу та взаєморозумінню [2, с. 34].

Мета дослідження: забезпечення гармонійного співіснування та розвитку всіх етнічних груп в межах української держави, збереження культурної різноманітності та зміцненні національної єдності.

Предмет дослідження: правові норми, механізми та практика впровадження етнополітики в Україні, спрямовані на захист прав індивідів та груп різних етнічних походжень.

Об'єкт дослідження: етнополітика України як система правових, політичних та соціокультурних засад, що регулюють взаємовідносини між етнічними групами в країні, а також вплив такої політики на формування і розвиток суспільства.

Завдання дослідження: аналіз і визначення ефективності заходів етнополітики в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах складної етнополітичної ситуації особливої гостроти набуває необхідність політологічного та правознавчого осмислення таких суб'єктів та об'єктів політики як нація, етнонаціональні меншини, їх суспільно-політичні об'єднання [3, с. 36]. Формування стратегії етнонаціонального розвитку в українській державі, як зазначав О. Антонюк, відбувається на засадах визначального принципу, властивого сучасним розвиненим демократичним державам: дотриманні національного інтересу та національних пріоритетів у державному, а не етнічному значенні, що дає можливість домагатись оптимального узгодження соціальних, політичних, культурних потреб різних етнонаціональних компонентів суспільства [1, с. 6]. Разом з тим, вони почали активно включатися в суспільно-політичні процеси і прагнути до статусу дієвого чинника (саме як самобутніх етнічних спільнот) у формуванні офіційної політики, принаймні у сфері етнонаціонального розвитку [6]. Інколи складається враження, як зазначає О. Рудакевич, що «українська держава більшою мірою дбає про національні меншини, ніж про титульний етнос» [8, с. 155]. Однак багато питань етнонаціональної політики потребують вдосконалення та узгодження. Наприклад, у Конституції України поряд з термінами «Український народ», «українська нація», «національні меншини», використовується поняття «корінні народи» [5]. Натомість відповідно до Закону України «Про національні меншини в Україні» до національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою (стаття 3). Таким чином, згідно з цим законом усі представники етнічних груп, які не є українцями за національністю, належать до національних меншин. 2003 року Україна підписала закон «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин». За п'ятою статтею даного закону: «При застосуванні положень Хартії заходи, спрямовані на утвердження української мови як державної, її розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України, не вважаються такими, що перешкоджають чи створюють загрозу збереженню або розвитку мов, на які відповідно до статті 2 цього Закону поширюються положення Хартії» [7]. Одним із факторів впливу на етнополітику є розвиток зовнішніх та внутрішніх відносин, суверенітету країни. Попри агресію Росії на Сході, держава намагається покращувати становище національних меншин. Так, закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. надає право усім національним меншинам на навчання як державною, так і їх корінною мовою. Зокрема, в статті 7 зазначено: «Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини».

Висновок: Отже, етнополітика в Україні здійснюється на правових засадах актів державного та міжнародного значення, що показує її розвиток, незважаючи на важку ситуацію та політичні процеси сучасності. В Основному Законі України зазначається, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності, всіх корінних народів і національних меншин [4].

Список використаних джерел

1. Антонюк О.В. Основи етнополітики: навчальний посібник. Київ, 2005. 427с.
2. Вавринчук М. Етнополітика Української держави у світі нових реалій: концептуальні підходи // Молодь і ринок. 2010.№5.С. 34-38.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL:<http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. / URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Закон України «Про національні меншини» від 12.12.2012р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

7. Конституція України від 28.06.1996р. Дата оновлення: 30.09.2016р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

8. Національні відносини України на сучасному етапі. Україна на шляху незалежності. 2018р. URL:<http://zno.academia.in.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=3422>

Віталіна Козак, студентка групи СЗ-11

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ

Актуальність теми дослідження. Політичний маркетинг стає все більш актуальним у сучасному політичному середовищі, де важливо не лише мати ефективну політичну програму, але й вміти привертати увагу виборців, здобувати їхню підтримку та переконувати у правильності своїх позицій.

Мета дослідження: розкриття сутності, методів та інструментів політичного маркетингу в сучасному політичному середовищі.

Предмет дослідження: процеси планування, розробки та реалізації політичних кампаній, використання комунікаційних стратегій, побудова образу кандидата чи партії, а також вивчення впливу медіа та соціальних мереж на політичні процеси.

Об'єкт дослідження: політичні процеси, партії, кандидати та інші учасники політичного життя, які застосовують стратегії політичного маркетингу для досягнення своїх цілей.

Завдання дослідження: проаналізувати поняття політичний маркетинг, його основні етапи і розбір його сутності.

Виклад основного матеріалу. Політичний маркетинг - це сукупність методів і підходів, запозичених із комерційного маркетингу, що спрямовані на вивчення, формування та просування «політичних продуктів»: кандидатів, партій, ідей і програм. Він передбачає системний аналіз потреб і очікувань різних соціальних груп, розробку чітких повідомлень і побудову ефективних каналів комунікації. Метою є не лише інформування громадян, а й стимулювання певної поведінки - участі в голосуванні, підтримки конкретних ініціатив чи підвищення рівня політичної культури загалом. У класичному розумінні політичний маркетинг зародився в США в середині XX століття й за десятиліття перетворився на невід'ємну складову передвиборчих кампаній у багатьох країнах світу [2, с. 13]. Ключовим етапом будь-якої кампанії є глибинні дослідження: соціологічні опитування, фокус-групи, аналіз даних соціальних мереж та великих масивів інформації. На їхній основі здійснюється сегментація електорату за віковими, професійними, освітніми та регіональними ознаками. Наприклад, у ході української президентської кампанії 2019 року одна з команд провела більше п'ятдесяти фокус-груп і щотижневі опитування по всій країні. Завдяки цьому було виявлено найменш визначені виборчі сегменти, на які було спрямовано основний меседж. У другому турі виборів переможець набрав понад 73 % голосів виборців, суттєво випередивши свого суперника, що отримав близько 24 %. Ця різниця в майже 50 відсоткових пунктів стала результатом точкової роботи з аудиторіями, чутливими до запитів змін і оновлення політичного курсу [1, с. 13]. Фінансове забезпечення визначає масштаб і потужність кампанії. У 2019 році в Україні на фінансування всіх передвиборчих перегонів було спрямовано 2,3 мільярда гривень - на 20 % більше, ніж у попередній цикл 2014 року. На локальному рівні найбільші частки бюджету йшли на телевізійну рекламу (понад 40 % усіх витрат), зовнішню рекламу (близько 25 %) та інтернет-платформи (приблизно 20 %). У США під час президентської гонки 2020 року штаб кандидата-переможця витратив близько 608 мільйонів доларів на всі види реклами, тоді як його суперник - 352,3 мільйона. З них на рекламу в соціальних мережах припало понад 200 мільйонів доларів, що відображає зростаючий інтерес до цифрових інструментів [5, с. 28]. Традиційні медіа - телебачення, радіо та друковані видання - досі залишаються важливими, але поступово втрачають свою монополію на охоплення аудиторії. На загальних виборах у Британії 2019 року партії зібрали в цілому 30,7 мільйона фунтів стерлінгів через офіційно зареєстровані пожертви; з них на Консервативну партію припало 63 %, а решта коштів розподілилася між іншими основними політсилами. Напередодні місцевих перегонів 2024 року Лейбористська партія витратила понад 1,2 мільйона фунтів стерлінгів тільки на цифрові оголошення, у той час як урядова партія витратила близько 350 тисяч. Ці цифри демонструють зміщення акценту в бік інтернету, де точковий маркетинг дозволяє значно економити бюджет і забезпечувати вищу ефективність. Цифрові платформи відкривають нові можливості для мікротаргетингу: збір і обробка даних користувачів дозволяють створювати персоналізовані повідомлення, використовувати контекстну рекламу та ремаркетинг. Після перемоги на парламентських виборах одна з провідних британських партій запровадила сотні варіантів рекламних оголошень з різними заголовками та візуальними елементами, щоб оцінити реакцію аудиторій і швидко відбирати найрезультативніші формати. Подібні підходи дедалі частіше застосовують і в інших країнах, де активне змішування політичних меседжів із розважальним контентом підвищує залученість молоді [3, с. 46]. У майбутньому політичний маркетинг продовжить стрімко еволюціонувати під впливом інновацій у сфері автоматизації, алгоритмічної оптимізації та штучного інтелекту. Відео-контент стане інтерактивним, можливості віртуальної й доповненої реальності дозволять виборцям «поринути» в передвиборчу програму, а дедалі точніші алгоритми аналізу великих даних зроблять повідомлення максимально адаптивними до індивідуальних інтересів кожного користувача [4, с. 67].

Висновки. Отже, ефективний політичний маркетинг базується на балансі між технічними інструментами та глибинною експертною роботою: аналізом суспільних трендів, розробкою переконливих і справжніх меседжів, формуванням довіри через відкритість і відповідальність.

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології: Навч.метод.посіб. К.: «Ельга, НікаЦентр», 2003. 400 с.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
3. Л. Кочубей. Інженерія виборча Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 807 с.
4. Полторак В. Маркетингові дослідження: сутність, методи, технології Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. 356 с.
5. Центр Разумкова. Україна 2019-2020: широкі можливості, суперечливі результати : аналітичні оцінки / Центр Разумкова. Київ : Центр Разумкова, 2020. 264 с.

Маргарита Колеснік, студентка групи ЖПР-11

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ.

Актуальність теми дослідження. Місцеві вибори є важливою складовою демократичного устрою держави, оскільки саме через них громадяни реалізують своє право на участь у формуванні органів місцевого самоврядування. В умовах реформи децентралізації в Україні особливої значущості набуває ефективне функціонування виборчої системи на місцевому рівні. Оновлення виборчого законодавства у 2020 році змінило процедури виборів, що потребує глибокого аналізу переваг та недоліків нової системи.

Мета дослідження: проаналізувати переваги та недоліки чинної системи місцевих виборів в Україні з погляду її впливу на демократичний розвиток і ефективність місцевого самоврядування.

Об'єкт дослідження: система місцевих виборів в Україні.

Предмет дослідження: переваги та недоліки виборчих механізмів, що застосовуються на місцевому рівні в Україні.

Завдання дослідження: розглянути основні особливості чинної системи місцевих виборів; визначити ключові переваги нової виборчої моделі; виявити основні недоліки та проблемні аспекти; запропонувати напрями вдосконалення виборчого процесу на місцях.

Виклад основного матеріалу. Із впровадженням нового Виборчого кодексу у 2020 році система місцевих виборів в Україні зазнала суттєвих змін. Вибори в громадах з населенням понад 10 тисяч проводяться за пропорційною системою з відкритими списками, тоді як у менших громадах застосовується мажоритарна система. Така модель передбачає більшу участь політичних партій у процесі формування місцевої влади [1, с. 63]. Серед переваг нової системи можна виділити: Забезпечення більш справедливого представництва громадян через пропорційний розподіл мандатів відповідно до результатів голосування [2, с. 542]. Відкриті списки дозволяють виборцям обирати не лише партію, а й конкретного кандидата, що підвищує відповідальність обраних депутатів [3, с. 258]. Прозорість виборчого процесу завдяки публічності фінансових звітів та зростанню ролі політичної відповідальності [4, с. 108]. Підвищення політичної активності громадян та зростання впливу громадськості на місцеву політику [5]. Разом і з тим існують і суттєві недоліки: Складність системи для розуміння звичайними виборцями, що знижує ефективність голосування [2, с. 368]. Ускладнення процесу ухвалення рішень через фрагментованість рад і потребу формувати коаліції. Обмеження для самовисування незалежних кандидатів, що посилює партійну монополію. Високі фінансові витрати на виборчі кампанії, які створюють ризики політичної корупції [6, с. 2]. Отже, попри значні кроки в напрямку прозорості та демократичності, система місцевих виборів в Україні потребує вдосконалення для забезпечення рівного доступу кандидатів, підвищення участі виборців та ефективності функціонування місцевої влади. Переваги: Децентралізація влади: громадяни мають змогу безпосередньо впливати на формування місцевої влади. Близький контакт з виборцями: місцева влада краще розуміє потреби громади. Пропорційна система із відкритими списками (у громадах 10 тис.+): дає можливість виборцям впливати на конкретного кандидата в партійному списку. Конкуренція серед партій і кандидатів: сприяє підвищенню якості місцевого самоврядування. Можливість для нових облич: місцевий рівень менш політизований, легше проявити себе новим кандидатам. Недоліки: Низька явка виборців: часто люди не розуміють значення місцевих виборів. Недостатня обізнаність громадян: виборці часто не знають кандидатів чи не розрізняють їх програми. Вплив олігархів і «місцевих еліт»: у деяких регіонах владу отримують ті, хто має ресурси, а не ідеї. Партійна монополія у громадах 10 тис.+ : самовисування заборонене, що обмежує доступ незалежних кандидатів. Складність виборчої системи: багато хто не розуміє, як працює механізм розподілу мандатів, що знижує довіру.

Висновок. Отже, нова система місцевих виборів в Україні є важливим кроком у напрямку демократизації та прозорості виборчого процесу. Вона сприяє більш справедливому представництву громадян у місцевих органах

влади, посилює роль політичних партій, а також підвищує відповідальність обраних депутатів перед виборцями. Водночас система має низку недоліків, зокрема складність для розуміння, ускладнення формування стабільної більшості, зменшення шансів для незалежних кандидатів та ризики фінансових зловживань. Таким чином, незважаючи на позитивні зрушення, система потребує подальшого вдосконалення для забезпечення справжньої відкритості, доступності та ефективності місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел

1. М. Процьків. Вибір, вибори та політична комунікація. // Молода нація. 1999. С. 71.
2. В. Андрущенко. Політологія: наука про політику. / У кн.: В. Кремень, М. Горлач (ред.). 3-є вид. Харків: Єдинорог, 2001. 640 с.
3. Є. Воробйов. Політологія: наука про політику. / У кн.: В. Кремень, М. Горлач (ред.). Київ: Єдинорог, 2002. 640 с.
4. Р. Балабан. Теорія виборчої системи. Київ: Либідь, 2007. 112 с.
5. Закон України «Про місцеві вибори». // Відомості Верховної Ради України, 2015. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
6. О. Нельма. Вибори як індикатор і чинник національної інтеграції. // Нова політика, , 1999. С. 2.

Олександра Колупай, студентка групи КБ-11

ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Тема ідеології «Руского міра» є актуальною, оскільки вона стала основою для спроб виправдання російської агресії проти України. Вона впливає на свідомість людей, розпалює ворожнечу та загрожує українській незалежності. Розуміння цієї ідеології допомагає краще протистояти інформаційним атакам і захищати країну.

Мета дослідження: дослідити особливості ідеології «русского міра».

Предмет дослідження: історичні корені «русского міра».

Об'єкт дослідження: ідеологія «Руского міра» як інструмент впливу на людей.

Завдання дослідження: розкриття суті ідеології «Руского міра», виявлення способів її поширення.

Виклад основного матеріалу. Ідеологія «Руского міра» є концепцією, що виникла в Росії у 2000-х роках і стала одним із ключових інструментів інформаційної та політичної експансії Кремля. Вона ґрунтується на уявленні про спільну історичну, мовну та культурну спадщину народів колишньої Російської імперії та СРСР, зокрема росіян, українців і білорусів, яких проголошують «єдиним народом» з центром у Москві [1, с. 42]. Це поняття значно виходить за межі простої культурної ідентичності і перетворюється на інструмент політичного та військового втручання. Таким чином, створюється уявлення, що «Русскій мір» є своєрідним захистом та об'єднанням братніх народів, але насправді ця концепція має на меті підкорення і поглинання сусідніх країн, що намагаються відстояти свою незалежність. Через цю ідею Росія обґрунтовує своє втручання у справи суверенних держав, виправдовуючи агресію потребою «захисту російськомовного населення» та «духовної єдності» [2, с. 117]. Це дає Кремлю можливість інтерпретувати будь-які політичні процеси в сусідніх країнах як «порушення прав» так званого російськомовного населення, що може стати приводом для військових або політичних дій. Проте цей аргумент не має нічого спільного з реальним захистом прав людини, а є лише інструментом реалізації зовнішньополітичних амбіцій Кремля. Особливо активно «Русскій мір» почав використовуватись після анексії Криму у 2014 році та повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році, коли російська влада відкрито заявляла про відновлення «історичної справедливості» [3, с. 89]. Після цих подій Кремль активно намагається популяризувати ідею, що війна проти України є боротьбою за «захист руської цивілізації» від загроз з боку Заходу, нібито тих, що надходять від України, яка прагне дистанціюватися від своєї історії, культури і мови. Це дозволяє Росії подати свою агресію як акт «порятунку» та «відновлення справедливості» для всього руського світу. Ідеологія поширюється через російські державні медіа, систему освіти, культурні центри, церкву — зокрема, Російську православну церкву, яка активно підтримує політику Кремля [4, с. 76]. Важливо, що ця пропаганда проникає не тільки через традиційні медіа, а й через нові джерела, соціальні мережі, форуми, де створюються фальшиві наративи та «глобальні міфи» про боротьбу цивілізацій. Насправді «Русскій мір» є прикладом сучасного неоімперіалізму, спрямованого на ліквідацію української національної ідентичності, заперечення її історії та права на незалежність [5, с. 153]. У разі успіху Росії у введенні цієї ідеології, українці будуть позбавлені можливості самостійно визначати свою історію, культуру, політичний курс і навіть мову. Ця ідеологія служить виправданням агресивної війни, окупації українських територій, знищення української мови, культури та цінностей [2, с. 120]. Під виглядом «захисту» російськомовного населення, Кремль намагається знищити будь-які спроби України стати повністю незалежною від Росії, залучаючи до цього як силу військову, так і інформаційну. Її викриття (ідеології «Руского Міра») та протидія є ключовими завданнями інформаційної та ідеологічної безпеки України, адже вона становить реальну загрозу не лише для територіальної цілісності, а й для існування української державності в

цілому [1, с. 49]. Усвідомлення впливу та антиукраїнських намірів має бути важливим елементом інформаційної стратегії країни в боротьбі за міжнародну підтримку. Оскільки ця ідеологія активно сприяє не лише війні, а й розколу суспільства, важливо виробити механізми для її подолання на рівні освіти, медіа, культури, збереження української ідентичності та захисту прав людини.

Висновок. Ідеологія «Русского міра» є потужним інструментом Росії для поширення своєї політичної, культурної та інформаційної пропаганди, що намагається виправдовувати агресію проти України та інших пострадянських країн. Спираючись на уявлення про «єдиний народ» та спільну історичну спадщину, Росія використовує цей концепт для спроб виправдання втручання у внутрішні справи інших держав, а також для легітимізації військових дій. Важливим елементом боротьби з цією ідеологією є посилення інформаційної та ідеологічної безпеки в Україні, що включає не лише протидію пропаганді, а й збереження національної ідентичності через освіту, культуру та медіа.

Список використаних джерел:

1. Грицак Я. У обіймах імперії: Історія України. // Київ: Видавництво «Критика», 2022, 320 с.
2. Шевченко І. Інформаційна війна та «Русскій мір» як ідеологічна зброя Росії. // Львів: Видавництво «ЛНУ», 2021, 228 с.
3. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка. // Київ: Видавництво «Наш формат», 2020, 368 с.
4. Мартиненко О. Церква і політика: роль РПЦ у формуванні «Русского міра». // Харків: Видавництво «Право», 2021, 190 с.
5. Кіпіані В. Україна на роздоріжжі: виклики ідентичності у XXI столітті. // Київ: Видавництво «Темпора», 2022, 245 с.

Богдан Коренкович, студент групи АКІТ-11

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: зважаючи на перебіг сучасних світових процесів та участі в них України багато хто з вітчизняних та зарубіжних вчених, громадських та політичних діячів висловлюються та друкуються з даної проблематики.

Мета дослідження: з'ясувати роль зовнішньополітичної діяльності у загальній структурі міжнародних відносин.

Предмет дослідження: політичні відносини та їх специфіка.

Об'єкт дослідження: Україна в системі міжнародних відносин.

Завдання дослідження: визначення теоретичних підвалів, на яких ґрунтується зовнішня політика держави.

Виклад основного матеріалу. Система міжнародних політичних відносин формується під впливом багатьох факторів: економічних, безпекових, культурних, геополітичних. Україна, з огляду на своє стратегічне розташування між Сходом і Заходом, відіграє важливу роль у цій системі. Її участь у світових процесах зумовлена як об'єктивними чинниками (географічним положенням, ресурсним потенціалом), так і суб'єктивними (політичний курс, національні інтереси, підтримка міжнародних партнерів) [1]. Зовнішньополітична діяльність України після здобуття незалежності у 1991 році була спрямована на забезпечення державного суверенітету, інтеграцію в європейські структури та зміцнення національної безпеки. Особливо важливим етапом стало підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році та здобуття статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році [2]. Однією з основних рис зовнішньої політики України є її прагнення до балансування між різними центрами сили у світі. До 2014 року це балансування відбувалося між Росією та Заходом. Після агресії Російської Федерації фокус зовнішньої політики остаточно змістився у бік Європейського Союзу, НАТО, США та інших демократичних країн [3]. Сьогодні основні напрями зовнішньополітичної діяльності України включають: 1. Європейська та євроатлантична інтеграція — Україна активно реалізує реформи для відповідності критеріям членства в ЄС та поглиблює співпрацю з НАТО. 2. Протидія російській агресії — міжнародна адвокація щодо введення санкцій проти РФ, залучення гуманітарної, фінансової та військової допомоги. 3. Поглиблення співпраці з міжнародними організаціями — активна участь у роботі ООН, ОБСЄ, Ради Європи та інших інституцій. 4. Розвиток стратегічного партнерства — посилення двосторонніх відносин з США, Великою Британією, Польщею, країнами Балтії та іншими державами. 5. Формування регіональних ініціатив — участь у створенні нових форматів взаємодії, таких як Люблінський трикутник (Україна-Польща-Литва) та Кримська платформа [4]. Україна також має вплив на міжнародний порядок денний у питаннях глобальної безпеки, захисту прав людини, ядерного нерозповсюдження та енергетичної безпеки. Своєю боротьбою за незалежність та демократичні цінності Україна надихає багато народів і вносить вагомий внесок у підтримання глобальної стабільності.

Висновок: Україна посідає важливе місце у сучасній системі міжнародних відносин як активний суб'єкт, який впливає на формування безпекової архітектури у Європі. Її зовнішньополітична діяльність спрямована на зміцнення державного суверенітету, розбудову ефективного партнерства із західними державами та організаціями, а також на захист демократичних цінностей на глобальному рівні. В умовах глобальних викликів роль України буде лише зростати.

Список використаних джерел:

1. Політична енциклопедія. К.: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
2. Україна та Європейський Союз: нові горизонти співпраці. URL: <https://eu-ua.org>
3. Посилення співпраці України з НАТО. URL: <https://nato.int/cps/ua/natohq/index.htm>
4. Офіційний сайт Кримської платформи. URL: <https://crimea-platform.org>

Ірина Коріцька, студент групи ЖПР-11

ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН В УМОВАХ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження. Внаслідок певних подій пов'язаних з Євроінтеграцією України, відбулося вторгнення Росію на територію нашої країни та анексії автономної республіки Крим. Ці дії, будучи суперечливим суспільно-політичним явищем, являють собою одну з найскладніших та найактуальніших проблем світового співтовариства. В умовах життя сучасного українського суспільства під впливом різноманітних політичних, економічних та соціальних чинників українська національна свідомість переживає свій досить цікавий етап формування [5]. Проблема національної самосвідомості громадян України не випадково стає предметом соціологічного аналізу. Радикальні зміни глобального характеру, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, свідчать і про появу ряду проблем у молодіжному середовищі, в якому негативні наслідки перетворень найбільш яскраво проявляються саме у сфері дозвілля.

Мета дослідження: проаналізувати суть української національної свідомості в умовах війни.

Об'єкт дослідження: громадяни України.

Предмет дослідження: національна свідомість громадян України.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив війни на зростання національної свідомості громадян України.

Виклад основного матеріалу. Національна свідомість є визначальним фактором формування ідентичності народу, його згуртованості та прагнення до незалежності. В умовах українсько-російської війни цей процес набув особливої значущості. Повномасштабне вторгнення росії в Україну в 2022 році стало не лише випробуванням для державності, а й потужним каталізатором формування та посилення національної самосвідомості українців. У цій війні, з її першого дня росіяни продемонстрували неймовірну жорстокість, геноцид українського населення, знищення знакових національних святих, закладів освіти й культури, руйнування об'єктів інфраструктури – усі злочини проти людяності, аби поставити на коліна Україну і диктувати свою волю [1]. Війна принесла українцям багато страждань, але водночас об'єднала їх у спільній боротьбі за незалежність. Російська агресія викликала хвилю патріотизму та зміцнення національної свідомості. Українці стали більш свідомими своєї національної ідентичності, вони готові захищати її силою і зі зброєю. До 2022 року в Україні існувала двомовність, і багато людей вважали російську мову частиною свого повсякденного життя. Однак війна докорінно змінила ставлення до неї. Відмова від російської мови та перехід на українську стали для багатьох людей важливим кроком у формуванні національної ідентичності [2]. Війна об'єднала українців незалежно від регіону, мови чи соціального статусу. Люди почали допомагати армії, волонтерам, підтримувати переселенців, брати участь у бойових діях. Ця єдність стала основою для нової української політичної нації, де головною цінністю є незалежність і свобода. Молодь, яка виростає під час війни, матиме чітку ідентичність та глибоку національну свідомість. Вона розуміє важливість мови, культури та державності. Це стане основою для подальшого розвитку України. Зростання національної свідомості сприяє формуванню відповідального громадянського суспільства. Українці більше не сприйматимуть корупцію як норму, що змусить владу діяти прозоро та ефективно [3]. Однією з найпомітніших змін стала переоцінка національної ідентичності. Багато людей, які раніше не замислювалися над своїм походженням, відчули гордість за те, що вони українці. Усвідомлення власної культури, історії та мови набуло особливого значення. Якщо раніше українська мова могла здаватися комусь просто засобом спілкування, то тепер вона стала символом опору та боротьби за свободу. Війна також пробудила неймовірний рівень взаємопідтримки серед людей. Волонтерство стало буденністю: хтось збирає кошти на дрони та броньжилети, хтось допомагає переселенцям, а хтось ризикує власним життям, рятуючи інших. Ми стали ближчими один до одного, зрозуміли, що сила – у єдності, і що кожен може зробити свій внесок у спільну перемогу. Крім того, багато українців змінили своє ставлення до безпеки та майбутнього. Якщо раніше люди могли будувати плани на роки вперед, то тепер усі навчилися жити тут і зараз, цінувати кожен день і кожную мить [4]. Війна докорінно змінила свідомість українців, змусивши переглянути свої цінності, укріпити національну ідентичність та усвідомити силу єдності. Ми стали більш згуртованими, відповідальними та стійкими перед труднощами. Попри всі випробування, українці не лише вистояли, а й стали сильнішими духом. І хоча війна принесла багато болю, вона також загартувала нашу націю, зробивши її ще більш непохитною на шляху до свободи [5].

Висновок: отже, загалом слід підсумувати, що війна стала для українців насамперед черговим випробуванням духу та національної свідомості. Одним із унікальних явищ цієї війни стало те, що на оборону незалежності виступили не лише українці, але й росіяни та багато представників інших націй, які усвідомили, що це і їх війна.

Список використаних джерел

1. „Свідомість і війна. Завдання з формування свідоглядної політики. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/3177/
2. Петро Бурковський Злам в українській свідомості, який відбувся під час війни вже незворотний <https://dif.org.ua/article/zlam-v-ukrainskiy-> URL: [svidomosti-yakiy-vidbuvsya-pid-chas-viyni-vzhe-nezvorotniy-petro-burkovskiy](https://dif.org.ua/article/zlam-v-ukrainskiy-svidomosti-yakiy-vidbuvsya-pid-chas-viyni-vzhe-nezvorotniy-petro-burkovskiy)
3. Олена Мігачова Як війна змінює українське суспільство. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3527305-ak-vijna-zminue-ukrainske-suspilstvo.html>
4. Олександр Резник. Залученість українців до волонтерської діяльності під час повномасштабного вторгнення. URL: <https://dif.org.ua/article/oleksandr-reznik-zaluchenist-ukraintsiv-do-volonterskoi-diynalnosti-pid-chas-povnomasshtabnoi-viyni>
5. Анатолій Бондарчук Єдність перед викликами війни URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/11/1/7482484/>

Андрій Костюк, студент групи ПТ-11

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Децентралізація - це процес, який передбачає передачу повноважень та ресурсів від центрального уряду місцевим громадам. Це стосується не лише політичної, але й адміністративної сфери. Децентралізація державного устрою України є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Це питання набуло особливої ваги після Революції Гідності 2014 року та початку війни з Росією у 2014 році. Війна продемонструвала слабкість централізованої системи управління та необхідність посилення ролі місцевих громад у вирішенні питань, які безпосередньо їх стосуються.

Мета дослідження: комплексне вивчення децентралізації державного устрою України як актуальної проблеми сучасності.

Об’єкт дослідження: процес децентралізації державного устрою України.

Предмет дослідження: теоретичні засади децентралізації, історичний досвід, перспективи розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні засади децентралізації; дослідити досвід децентралізації в інших країнах; оцінити стан децентралізаційної реформи в Україні; визначити проблеми та перспективи розвитку децентралізації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Децентралізація або реформа децентралізації — реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що розпочалася у 2014 році, основною метою якої є створення умов для формування ефективної і відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України [1]. Децентралізація інтерпретується як можливість громад мати повноваження і розпоряджатися ресурсами на їх реалізацію. В результаті децентралізації спостерігається пошук економічної активності на місцевому рівні, створення у сфері обслуговування робочих місць, раніше неприбуткових сільській місцевості. Спостерігається підвищення якості послуг, що надаються на рівні громади. Наприклад, в сільських школах значно покращилася якість харчування для учнів. Це стало можливим з двох причин. По-перше, на харчування виділяється більше грошей, а по-друге, почали замовляти продукти у місцевих постачальників, а не на рівні району/області. Щодо мінусів децентралізації. Розрив між громадами: у процесі втілення реформи виникає ризик соціально-економічної диференціації на заможні і бідніші громади. Цей ризик зростає з надходженням ресурсів у шойно об’єднані громади, що залишає далеко позаду ті громади, котрі зволікають з об’єднанням. Кваліфікація: брак кваліфікації в процесі підготовки управлінців базового рівня заважає їм скористатися новими можливостями і перевагами адміністрування ресурсів. Неефективний нагляд: неефективна або відсутня система належного нагляду і контролю над органами місцевого самоврядування в питаннях законності їхньої діяльності та неефективна судова і правоохоронна система. Недосконале і нестабільне законодавство: постійна зміна правил у процесі втілення реформи підсилює вже існуюче відчуття недовіри громадян до держави [2]. Досвід реформ у зарубіжних країнах, таких як Італія, Польща, Латвія, Франція, свідчить, що децентралізація відіграє важливу роль у демократизації і трансформації суспільства, переходу до інститутів, заснованих на ініціативі та відповідальності окремої людини та громади. Тенденція до широкого її впровадження спостерігається в адміністративній, політичній, бюджетно-фінансовій, соціальній сферах, сприяє розвитку людського потенціалу, відповідальності влади, покращанню якості надання державних і громадських послуг, консолідації суспільства, вирішенню економічних, правових, політичних, етнічних проблем [3]. Сьогодні децентралізація, пройшовши успішно етап адміністративно-територіальної реформи, частково галузеві і секторальні зміни, потребує точкового переосмислення, враховуючи воєнну ситуацію. Виокремлено чотири проблеми, які зараз є ключовими, деякі з них були ключовими і до нової стадії війни, деякі оголилися через неї. Фактично це чотири напрями, в яких треба працювати. Перший з них, напевно наймасштабніший, — питання того, що Україна має розмежувати повноваження між державою і місцевим самоврядуванням. Другий момент — має повсюдно працювати

нормальна публічна служба. Третій аспект – це потреба в корекції точкового адміністративного устрою. Четверте – це те, що стосується ВПО, щоб ці громадяни отримали своє право і були інтегровані в суспільно-політичне життя в тій новій території, яка прихистила і дала їм дах над головою [4]. Говорячи про перспективи, ключовими напрямками фінансової децентралізації в Україні мають стати: збільшення фіскальної самостійності місцевих бюджетів; збалансування дохідної частини місцевих бюджетів з фінансовими потребами; ефективне адміністрування податків і зборів в умовах нового адміністративно-територіального устрою; фінансова прозорість та підзвітність органів місцевого самоврядування; розширення громадської участі в управлінні місцевими фінансами [5, с. 16].

Висновок. Отже, децентралізаційна реформа стала ключовою складовою українського розвитку. Надання значних повноважень місцевим органам влади сприяло не лише зміцненню місцевого самоврядування, а й стимулювало розвиток освіти, медицини, а також транспортної та житлово-комунальної інфраструктури. Тепер місцева влада активно працює над збільшенням інвестиційної привабливості своїх територій, адже це означає більше коштів для підвищення якості життя громади. Завдяки спрощенню процедур отримання дозволів та реєстраційних документів на місцях, громади стають активними учасниками у привабленні інвестицій та сприянні соціально-економічному зростанню. Вже сьогодні можна спостерігати позитивні зміни: ремонти доріг, оновлення медичних та освітніх закладів у малих містах. Реформа не лише дала поштовх для розвитку громад, але й відкрила нові можливості для кожного громадянина покращити життя в своєму населеному пункті та в цілому в країні. Таким чином, громадяни отримали можливість більш самостійно господарювати.

Список використаних джерел

1. Децентралізація: повноваження рад територіальних громад URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Децентралізація:_повноваження_рад_територіальних_громад
2. Які плюси та мінуси ми маємо від децентралізації? URL: <https://vilnansatya.com/iaki-плюси-та-мінуси-my-maemo-vid-detsentralizatsii/>
3. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ URL: <https://kyiv.fpsu.org.ua/index.php/sotsialnyi-dialoh/uhody-pro-spivpratsiu/240->
4. «Перспективи децентралізації» URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/perspektyvy-detsentralizatsiyi/>
5. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи / За ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. С. Колтун. Київ, 9 грудня 2021 р. 259 с.

Владислав Котик, студент групи АКІТ-11

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження: Форма державного управління є ключовою характеристикою будь-якої країни, оскільки вона визначає структуру, компетенцію та взаємодію вищих органів влади. Ця проблема залишається актуальною через її вплив на політичний лад. Особливий інтерес викликає ситуація в Україні, яка зазнала різних форм державного устрою, включаючи парламентсько-президентську після революції гідності.

Мета дослідження: проведення аналізу мотивів, що спонукали до повернення до парламентсько-президентської моделі управління в Україні у 2014 році.

Об'єкт дослідження: Україна у часи повернення до парламентсько-президентської форми державного правління.

Предмет дослідження: президентсько-парламентські форми організації державної влади України.

Завдання дослідження: проаналізувати причини та наслідки повернення України до парламентсько-президентської форми державного правління.

Виклад основного матеріалу. Зміна форми правління в Україні є надболучим питанням, що має і об'єктивні, і абсолютно суб'єктивні витоки. На ґрунті жорсткого протистояння між владою та опозицією під час президентських виборів 2004 р. (яке увійшло в новітню історію України під назвою «помаранчева революція») як компроміс (метою якого було мінімізувати можливість радикального протистояння між прибічниками В. Ющенка і В. Януковича — головних постатей у президентських перегонах — та обмежити владу майбутнього глави держави) стало внесення змін до Конституції України й переформатування форми державного управління з президентсько-парламентської на парламентсько-президентську [1]. Конституційна реформа 2004 року радикально змінила баланс влади в Україні. Згідно з новою редакцією статті 85 Конституції, Верховна Рада отримала виключне право формувати уряд, затверджувати бюджет і призначати ключових міністрів. Як зазначає конституціоналіст Віктор Мусіяка: Це була спроба запобігти авторитарним тенденціям через систему стримувань і противаг [2]. Рішення КСУ від 30 вересня 2010 року (справа №1-45/2010) фактично ліквідувало реформу 2004 року. Міжнародні експерти високо критикували це рішення. Венеціанська комісія у своєму висновку зазначила: Процедура скасування конституційних змін без участі парламенту суперечить європейським стандартам конституційної стабільності [3]. Повернення до парламентсько-президентської моделі сталося наприкінці лютого 2014 року паралельно з

відстороненням від влади Віктора Януковича. Верховна Рада ухвалила закон, яким визнала, що рішення КС 2010 року було незаконне, тож країна знову почала жити за Конституцією у редакції 2004 року, за якою частину повноважень президента у впливі на виконавчу владу знову передали Верховній Раді [4]. В Україні зараз діє змішана форма правління. Розмови щодо зміни форми мають спонукати суспільство подумати про те, чи справді нам потрібна президентська республіка, чи це бажана форма правління. Під час війни не можна вносити зміни до Конституції. Різкий перехід на зміну форми правління точно не є можливим. Але в перспективі нам потрібно думати, що Україна може та має стати саме парламентською республікою. Це дає багато переваг, які працюватимуть в довгу, а не залежати від особистості президента. За парламентаризму політика могла би бути більш прозорою, внаслідок чого зменшилася б корупція. Що відкритіший процес ухвалення рішень, то більше знижуються ризики впливу олігархів та політичних груп [5].

Висновок: таким чином, система парламентсько-президентського управління відповідає потребам нашої країни, оскільки аналіз минулих років показує, що президент був занадто навантажений відповідальністю та мав тенденцію приймати всі рішення самостійно.

Список використаних джерел

1. Політичні процеси незалежної України (1991-2010 pp.) URL: https://uahistory.co/book/ukrsuspilstvo/95.html?utm_source
2. Трансформація влади після 2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2222-15#Text> euprostir.org.ua
3. Конституційний переворот 2010 року URL: [https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/CDL-AD\(2010\)042-e](https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/CDL-AD(2010)042-e)
4. Відновлення парламентсько-президентської моделі у 2014 році. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/06/150626_constitution_ukraine_history_vc
5. Яка форма правління в Україні зараз? URL: <https://forbes.ua/lifestyle/koli-lyudina-kontsentruye-v-rukakh-vsyu-vladu-peretvoryuetsya-na-diktatora-yaka-forma-pravlinnya-dlya-ukraini-narazi-bula-b-nayefektivnishoyu-rozpovidae-analitikinya-tsentru-spilnikh-diy-oksana-zabolot-03102023-16413>

Віктор Кравець, студент групи ПТ-11

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ

Актуальність теми дослідження. Політичний маркетинг стає все більш актуальним у сучасному політичному середовищі, де важливо не лише мати ефективну політичну програму, але й вміти привертати увагу виборців, здобувати їхню підтримку та переконувати у правильності своїх позицій.

Мета дослідження: розкриття сутності, методів та інструментів політичного маркетингу в сучасному політичному середовищі.

Предмет дослідження: процеси планування, розробки та реалізації політичних кампаній, використання комунікаційних стратегій, побудова образу кандидата чи партії, а також вивчення впливу медіа та соціальних мереж на політичні процеси.

Об'єкт дослідження: політичні процеси, партії, кандидати та інші учасники політичного життя, які застосовують стратегії політичного маркетингу для досягнення своїх цілей.

Завдання дослідження: проаналізувати поняття політичний маркетинг, його основні етапи і розбір його сутності.

Виклад основного матеріалу. Одне з практичних застосувань сучасної соціології - політичний маркетинг. Ця проблематика поки розроблена не надто глибоко. Якщо говорити про маркетинговий підхід у принципі, то він виходить з того, що існує ринок як найважливіший інститут демократичного суспільства, своєрідний механізм, який поєднує покупців (пред'явників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів і послуг. А сама маркетингова концепція ґрунтується на тому, що виробник, постачальник вивчають попит і задовольняють його, використовуючи для просування товарів і послуг спеціально розроблені технології [3, с. 67]. Одною із складових політичного маркетингу є вивчення особливостей функціонування ринку влади в певному суспільстві, тут слід зауважити, що політичний ринок існує не лише в демократичному режимі, у тоталітарних і авторитарних режимах він теж присутній, там також проявляється боротьба за владу, але відрізняється вона лише цивілізованістю боротьби, та наявністю певних «правил гри» [4, с. 223]. Найчіткіше ідеї політичного маркетингу сформулював французький соціолог П. Бурдьє. Центральне поняття його соціології, політики - політичне поле - є не що інше, як «місце, де в конкурентній боротьбі між агентами, котрі в неї втягуються, народжується політична продукція, проблеми, програми, аналізи, коментар, концепції, події, з-поміж яких і мають вибирати пересічні громадяни, яких зведено до становища «споживачів» і які тим більшою мірою ризикують пошитися в дурні, чим віддаленіші вони від місця виробництва» [1, с. 334]. Невідомною складовою політичного маркетингу є опитування. Опитування дають змогу точніше визначити співвідношення політичних сил у суспільстві, що є одним із чинників політичної та соціальної стабільності, дані опитувань дозволяють довготривалого прогнозування соціального розвитку

суспільства. Виборча інженерія - пристосування виборчих процедур до реалізації інтересів правлячої та політичної еліт щодо завоювання і збереження влади в державі (регіоні, місті тощо) [5, с. 287]. Вся політична система розглядається Суспільним вибором як гігантський ринок попиту і пропозиції «суспільних товарів і послуг» [3, с. 66]. Для висвітлення взаємозв'язку предметів соціології й політичного маркетингу треба визначити основні етапи здійснення маркетингової діяльності в сфері політики. Умовно можна вирізнити шість основних етапів, складових процесу політичного маркетингу, на кожному з яких у ньому з певною мірою інтенсивності беруть участь представники різноманітних галузей знань - соціологи, політологи, психологи, піарники, безпосередньо самі політики [2, с. 89].

Висновок. Політичний маркетинг є необхідним інструментом для сучасних політичних кампаній, оскільки він дозволяє кандидатам ефективно спілкуватися з виборцями та впливати на їхні погляди та переконання. Успішна реалізація політичного маркетингу вимагає глибокого розуміння аудиторії, вміння використовувати комунікаційні канали та створювати переконливі повідомлення. Ефективне використання політичного маркетингу може визначити результати виборчих кампаній та успіх політичних партій у сучасному політичному ландшафті.

Список використаних джерел

1. Бебик В.М. Політологія для політиків і громадянина: Монографія. К.: МАУП, 2004. 424 с.
2. Політичний маркетинговий аналіз: метод, практика: монографія / Шубін С.П. К.: Генеза, 2007. 112 с.
3. Полторак В. А. Політичний маркетинг та організація виборчих кампаній, Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2002. № 1. С. 66-67.
4. Варій М. Й. Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології: Навч.-метод. посіб. К.: «Ельга, Ніка-Центр», 2003. 400 с.
5. Л. Кочубей. Інженерія виборча // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 807с.

Святослав Кравчук, студент групи АКІТ-11

ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження: За останні десятиліття спостерігається значне зростання кількості сепаратистських рухів у різних частинах світу. Це пов'язано з низкою факторів, таких як глобалізація, економічна нерівність, етнічні та релігійні конфлікти.

Мета дослідження: проаналізувати різні форми виявлення сепаратизму, визначити їх причини, наслідки та вплив на політичну стабільність та територіальну цілісність держав.

Об'єкт дослідження: розуміння форм вияву сепаратизму.

Предмет дослідження: сепаратизм.

Завдання дослідження: проаналізувати причини та наслідки сепаратизму.

Виклад основного матеріалу. Сепаратизм – це політичний рух, що прагне до відокремлення частини території від держави з метою створення нової незалежної держави або набуття статусу широкої автономії. Сепаратисти вважають, що певна група людей має право на самовизначення та створення власної держави. Часто сепаратистські рухи виникають внаслідок відчуття етнічної, релігійної чи культурної дискримінації з боку центрального уряду, а деякі мотивовані бажанням контролювати природні ресурси або інші економічні активи на своїй території. В Україні сепаратизм був присутній протягом всієї історії країни. Найвідомішим прикладом є війна на Донбасі, яка розпочалася у 2014 році, коли сепаратисти, яких підтримувала Росія, захопили частину Донецької та Луганської областей [1]. Існує кілька форм сепаратизму, які відрізняються своїми цілями та методами: Сецесія, Іредентизм. Сецесія-це прагнення до повного відділення певної території від держави та створення незалежної держави. Сецесія може відбуватися мирним шляхом, через переговори та референдуми, або ж насильницьким, через збройні повстання та війни. Прикладом сецесії може бути відділення США від Великої Британії, розпад Югославії. Іредентизм-це прагнення до об'єднання певної території з іншою державою, з якою вона має спільну етнічну, мовну, релігійну чи історичну спадщину. Іредентизм часто ґрунтується на ідеї, що дана територія була несправедливо відібрана у цієї держави у минулому. Наприклад, Іредентистські рухи серед угорців у Румунії та Словаччині, рух за об'єднання Північної та Південної Кореї [2]. Сепаратистські рухи часто вдаються до насильства та залякування, щоб досягти своїх цілей. Це може призвести до широкомасштабних порушень прав людини, включаючи вбивства, катування, зґвалтування та вигнання. Жінки та діти часто стають непропорційно високими жертвами такої жорстокості. Навіть коли сепаратистські рухи не вдаються до прямого насильства, вони все одно можуть підривати права людини. Наприклад, вони можуть намагатися обмежити свободу слова, зборів та релігії. Вони також можуть дискримінувати меншини або намагатися нав'язати свою власну культуру та мову іншим. Ще сепаратизм може призвести до дипломатичних проблем та міжнародного напруження. Інші країни можуть бути змушені визначити сторону у конфлікті, що може призвести до санкцій чи навіть військового втручання. Також сепаратизм може мати руйнівний вплив на економіку. Коли регіон відокремлюється, він часто втрачає доступ до

важливих ресурсів та ринків. Це може призвести до широкомасштабної бідності, безробіття та інфляції, до політичної нестабільності та конфліктів, що може ще більше відлякувати інвестиції та гальмувати економічний ріст. Крім того, вартість ведення сепаратистської війни або боротьби з нею може бути значною, що призводить до виснаження державних ресурсів, які могли б бути використані на інші цілі [3]. Збройні конфлікти, пов'язані із сепаратизмом, часто призводять до гуманітарних криз. Населення, яке опинилося у зоні конфлікту, може страждати від нестачі їжі, води, медичної допомоги та інших життєво важливих ресурсів. Інфраструктура може бути зруйнована, що ускладнює доставку гуманітарної допомоги [4].

Висновок: Сепаратизм - це складне явище з різними формами та причинами, яке потребує глибокого розуміння для розробки ефективних методів запобігання та врегулювання конфліктів. Сепаратизм виявляється у різних формах, від мирних політичних рухів до збройних конфліктів. Причини сепаратизму можуть бути етнічними, релігійними, мовними, політичними, економічними чи соціальними. Сепаратистські конфлікти можуть призвести до насильства, дестабілізації, гуманітарної кризи та розколу суспільства. Основою мирного врегулювання є уваження прав людини, демократії, самовизначення та знаходження справедливого балансу між інтересами центрального уряду та сепаратистів. Глибоке розуміння сепаратизму, його форм, причин та наслідків є ключовим для: 1) Запобігання виникнення сепаратистських конфліктів шляхом вирішення їх кореневих причин; 2) Розробки мирних та стійких рішень сепаратистських конфліктів, що ґрунтуються на справедливості та взаємоповазі; 3) Забезпечення захисту прав людини та основоположних свобод усіх громадян, незалежно від їхньої етнічної приналежності, релігії чи політичних поглядів; 4) Сприяння діалогу, порозумінню та співпраці між різними групами населення для подолання розколів та побудови стійкого світу [5].

Список використаних джерел

- 1.Мацієвський Ю., Бородавко Т. Причини сепаратизму на Донбасі: зовнішні та внутрішні чинники. URL:http://cpr.ua.edu.ua/wp-content/uploads/2016/04/On-Seapratism_Matsiyevsky_Borodavko.pdf
- 2.Рябінін Є. Типи та причини прояву сепаратизму: теоретичний аспект URL:<https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/217>
- 3.Міжнародний досвід боротьби із сепаратизмом: висновки для України : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, А. О. Місюра, С. В. Дрьомов, К. Є. Войтовський. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Separatism_druk-8a53a.pdf
- 4.Федеративний устрій та сепаратизм у Європі: чи існує зв'язок? URL: <http://polis.ua.edu.ua/assets/files/kardash/———.pdf>
- 5.Олішевська В.В. Сепаратизм: сутність, зміст, основні підходи // Державне управління. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2013/36.pdf

Софія Кремезь, студентка групи АКІТ-11

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: волонтерство - це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкільних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного охочого долучитися до доброчинної справи [1].

Мета дослідження: проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України.

Об'єкт дослідження: з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів.

Предмет дослідження: сучасні тенденції волонтерства.

Завдання дослідження: прослідкувати особливості волонтерства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у суспільній діяльності в межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва більш справедливого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному і соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій. Воно не має релігійних, етнічних, вікових, політичних і географічних обмежень. Брати участь у добровільних діях може кожний. Волонтерство – один з видів залучення молоді до відстоювання активної громадської позиції, який дозволяє проявити максимально свої здібності та вміння, завдяки яким можна допомогти іншим людям у вирішенні їх проблем і вважається альтруїстичним видом діяльності, оскільки особа, яка здійснює ті чи інші послуги не отримує за це винагороду, заробітну плату тощо. Однак, все більше і більше людей залучаються до такої діяльності. Особливо активні у волонтерському русі молоді люди. Вони гостро бачать

соціальну несправедливість; розшарування суспільства; оточуючих людей, які потребують допомоги, і, головне, мають сили та натхнення своїми діями допомогти іншим. Особливої гостроти сьогодні (а відтак і стають основними напрямками діяльності волонтерів) набувають проблеми дітей-сиріт, дітей, які страждають на певні хвороби, дітей з функціональними обмеженнями, старих, немічних людей та інших категорій населення [2]. Основні тенденції волонтерства в Україні включають: 1. Зростання громадянської активності: за останні роки спостерігається збільшення кількості людей, які беруть участь у волонтерських проектах та ініціативах. 2. Патріотичність: волонтерство в Україні часто пов'язане з патріотичними почуттями та бажанням підтримати свою країну в складних часах. 3. Використання технологій: Сучасні технології, зокрема інтернет та соціальні мережі, використовуються для координації діяльності волонтерів, залучення нових учасників та розповсюдження інформації про проекти. 4. Розширення сфери діяльності: волонтерство охоплює різноманітні сфери, включаючи підтримку військових, медичну допомогу, екологічні ініціативи, освіту та культурні заходи. 5. Розвиток громадянського суспільства: волонтерство сприяє зміцненню громадянського суспільства, спонукаючи громадян до активної участі у суспільних процесах та розв'язанні соціальних проблем [3]. Роль волонтерів на сьогоднішній день є визначальною, оскільки вони можуть ефективно вирішувати проблеми, над якими зазнають труднощі представники державних служб та інших організацій [4]. Це пояснюється кількома причинами. По-перше, волонтери можуть швидше прибути на місце події, ніж представники офіційних або державних установ. По-друге, вони мають можливість приймати нові рішення та діяти творчо, не обмежені організаційними рамками [5].

Висновок: Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел:

1. Волонтерство. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Лозовицький Олександр Станіславович. Молодіжне лідерство і волонтерство в Україні. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73474
3. Панькова О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf
4. Краснокутська Лілія. Розвиток волонтерського руху в Україні. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11977/1/35-38.pdf>
5. Ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності. URL: https://vinobu.vn.ua/?page_id=3088

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студентка групи БЦІ-11,
Мар'яна Бабій*

ШЛЯХИ ТА УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Політична влада є основним інструментом управління державою, її ефективність безпосередньо впливає на розвиток країни, стабільність суспільства, рівень довіри громадян до інститутів влади. В Україні питання підвищення ефективності політичної влади набуває особливого значення у зв'язку з необхідністю реалізації реформ, боротьби з корупцією та зміцнення демократичних інститутів. Низка факторів впливає на низьку ефективність політичної влади: високий рівень корупції, який підриває довіру до державних інституцій, недостатня підзвітність та прозорість діяльності органів влади, недосконалість законодавчої бази та її вибіркове застосування, олігархізація політичного процесу, бюрократизація та неефективність державного управління; відсутність якісного кадрового оновлення в органах влади. Розв'язання цих проблем є ключовим завданням для українського суспільства та держави, адже без ефективної політичної влади неможливий сталий розвиток країни та її інтеграція в європейський простір.

Мета дослідження: Аналіз ключових проблем функціонування політичної влади в Україні та визначення основних шляхів і умов для підвищення її ефективності. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі **завдання:** оцінити чинники, які негативно впливають на ефективність політичної влади в Україні; дослідити міжнародний досвід у сфері державного управління та політичних реформ; визначити основні напрямки реформування політичної системи України; запропонувати конкретні механізми підвищення ефективності діяльності політичної влади. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню довіри громадян до державних інститутів, зменшенню рівня корупції та покращенню політичної стабільності в країні.

Виклад основного матеріалу. Ефективність політичної влади є одним із найважливіших чинників стабільного розвитку держави, її демократичного устрою та економічного процвітання. В Україні існує низка проблем, які перешкоджають належному функціонуванню влади, що зумовлює необхідність здійснення комплексних реформ. Однією з основних проблем є високий рівень корупції, який залишається найбільшим викликом для державного управління. Незважаючи на створення антикорупційних органів, корупційні схеми продовжують функціонувати, що

негативно впливає на ефективність влади та довіру суспільства. Недостатній рівень прозорості у прийнятті політичних рішень створює передумови для зловживань і неефективного використання державних ресурсів. Іншою серйозною проблемою є олігархізація політики. Вплив великого бізнесу на державні інститути призводить до прийняття вигідних для певних груп рішень, що суперечать інтересам суспільства. Це посилює соціальну нерівність, підриває довіру громадян до влади та уповільнює демократичні перетворення. Також важливим чинником є недосконалість судової системи, яка залишається залежною від політичних і бізнесових інтересів. Відсутність справедливого правосуддя підриває верховенство права та сприяє правовому свавіллю, що негативно впливає на всі сфери життя країни. Окрім цього, значною проблемою є неефективність державного управління, зокрема надмірна бюрократизація, слабкий контроль за діяльністю чиновників та відсутність якісної кадрової політики. Низький рівень компетентності багатьох державних службовців гальмує розвиток реформ та ускладнює прийняття ефективних рішень. Також слід зазначити низький рівень політичної культури та громадської активності. Багато громадян не беруть участі у політичному житті країни, що дозволяє владі діяти без належного контролю з боку суспільства. Водночас, політичний популізм та маніпуляції громадською думкою значно ускладнюють формування свідомого вибору громадян. Для підвищення ефективності політичної влади в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на зміцнення державних інституцій, боротьбу з корупцією, підвищення прозорості управління та залучення громадян до політичних процесів. Першочерговим напрямком є реформа державного управління. Необхідно скоротити бюрократичний апарат, впровадити цифровізацію державних послуг та посилити підзвітність чиновників перед громадськістю. Запровадження прозорих процедур прийняття рішень дозволить зменшити корупційні ризики та підвищити ефективність роботи державних органів. Антикорупційна реформа має стати ключовим пріоритетом. Потрібно забезпечити незалежність антикорупційних органів, посилити контроль за фінансуванням політичних партій та запровадити суворі санкції за корупційні злочини. Відкритість влади, зокрема через електронні декларації та доступ громадськості до інформації, сприятиме підвищенню довіри до державних інституцій. Судова реформа є необхідною умовою для ефективного функціонування влади. Вона має передбачати очищення судової системи від корумпованих суддів, запровадження ефективних механізмів контролю та забезпечення незалежності суддів від політичного впливу. Не менш важливим напрямком є розвиток громадянського суспільства. Необхідно створювати умови для активної участі громадян у політичному житті, зокрема через підтримку громадських ініціатив, незалежних медіа та платформ для обговорення політичних рішень. Активна взаємодія громадян із владою сприятиме формуванню підзвітного та відповідального уряду. Також важливим є запровадження європейських стандартів державного управління. Виконання міжнародних зобов'язань, закріплених в Угоді про асоціацію з ЄС, сприятиме реформуванню політичної системи відповідно до демократичних принципів та найкращих світових практик. Таким чином, підвищення ефективності політичної влади в Україні можливе лише за умови реалізації комплексних реформ, спрямованих на зміцнення демократичних інституцій, подолання корупції та активне залучення громадян до політичних процесів.

Висновок. Проаналізувала ключові проблеми функціонування політичної влади в Україні та визначення основних шляхів і умов для підвищення її ефективності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Денис Ваврух*

ВИБОРЧА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність дослідження. Виборча система є ключовим елементом демократичного розвитку будь-якої держави, оскільки забезпечує механізм формування органів влади та впливу громадян на політичні процеси. В Україні виборча система постійно змінюється, що відображає як прагнення до демократичних стандартів, так і наявність значних проблем, таких як політична корупція, недостатня прозорість виборчого процесу та низька довіра громадян до результатів виборів.

Мета дослідження: проаналізувати виборчу систему України, її основні характеристики, переваги та недоліки, а також визначити шляхи вдосконалення виборчого процесу.

Об'єкт дослідження: виборча система України як механізм формування органів державної влади.

Предмет дослідження: основні принципи, типи та проблеми виборчої системи України.

Завдання дослідження: визначити сутність та особливості виборчої системи України. Проаналізувати основні проблеми, що виникають у виборчому процесі. Дослідити вплив виборчої системи на політичну стабільність та демократичний розвиток України. Запропонувати можливі шляхи вдосконалення виборчої системи України.

Виклад основного матеріалу. Виборча система України включає механізми та процедури, що визначають порядок проведення виборів, формування виборчих органів та визначення результатів голосування. На сьогодні в Україні діє змішана виборча система, яка поєднує мажоритарний і пропорційний принципи. Основні проблеми виборчої системи України: Корупція та підкуп виборців – незаконне використання адміністративного ресурсу, непрозорість фінансування передвиборчих кампаній; низький рівень довіри громадян до виборів – виборці часто сумніваються в чесності та об'єктивності підрахунку голосів; політична маніпуляція та популізм – передвиборчі кампанії часто будуються на нереалістичних обіцянках; нестабільність законодавства – часті зміни виборчих правил впливають на якість виборчого процесу та створюють плутанину серед виборців; недостатній рівень політичної освіти громадян – низька поінформованість виборців про виборче законодавство та процедури голосування. Шляхи вдосконалення виборчої системи України: реформа виборчого законодавства – запровадження прозорих механізмів контролю за виборами; посилення відповідальності за порушення виборчих прав – боротьба з підкупом виборців та корупцією в органах влади; запровадження відкритих списків у пропорційній системі – для підвищення підзвітності обраних депутатів; розвиток цифрових технологій у виборчому процесі – використання електронного голосування для підвищення прозорості та зручності виборчого процесу; освітні програми для виборців – підвищення рівня обізнаності населення про виборчі процеси.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Максим Варфоломеев*

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Ліберальні партії відіграють ключову роль у формуванні сучасних демократичних суспільств, сприяючи розвитку прав людини, ринкової економіки та верховенства права. В Україні ліберальні ідеї набули особливого значення в період незалежності, проте їхня реалізація стикається з низкою викликів. Аналіз світового досвіду та особливостей розвитку ліберальних партій в Україні є важливим для розуміння їхньої ролі в політичному процесі.

Мета дослідження: дослідити ліберальні партії як політичний феномен, розкрити їхню роль у світовій та українській політичній системі, визначити особливості їхнього розвитку в Україні.

Об'єкт дослідження: ліберальні партії як політичні сили, що формують демократичну політичну культуру та сприяють розвитку громадянського суспільства.

Предмет дослідження: історія, ідеологія, діяльність та вплив ліберальних партій у світі та в Україні.

Завдання дослідження: визначити сутність ліберальної ідеології та її вплив на політичні процеси. Проаналізувати розвиток ліберальних партій у світі. Вивчити історію та сучасний стан ліберальних партій в Україні. Визначити основні проблеми та перспективи розвитку ліберальних політичних сил в Україні.

Виклад основного матеріалу. Лібералізм як ідеологія виник у період європейського Просвітництва, заклавши основу для розвитку демократичних держав. Класичні ліберальні партії, такі як Ліберальна партія Великої Британії, Демократична партія США та Вільна демократична партія Німеччини, активно сприяли утвердженню політичних свобод, ринкової економіки та верховенства права. В Україні ліберальні партії почали формуватися після здобуття незалежності у 1991 році. До таких партій можна віднести Ліберальну партію України, Партію реформ і порядок та

деякі інші політичні об'єднання, що пропагували ринкові реформи та демократичні цінності. Проте ліберальний рух в Україні стикається з рядом проблем: низькою підтримкою серед населення, нестабільністю політичної системи та впливом олігархічних структур. Світовий досвід показує, що успішний розвиток ліберальних партій можливий за умови стабільної демократії, ефективних політичних інститутів та широкої підтримки громадянського суспільства. В Україні необхідно створити умови для становлення справжніх ліберальних партій, що зможуть ефективно представляти інтереси виборців та сприяти демократичним перетворенням.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Денис Заверуха*

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Духовний розвиток відіграє одну з ключових ролей у формуванні стійкості та єдності українського суспільства, особливо у світлі нинішніх викликів, погіршення навколишніх умов та депресивне майбутнє в очах багатьох громадян. Хоча й духовні цінності, культурні традиції та духовні практики є фундаментом, на якому будується культура, у багатьох зараз вони відійшли на другий план. А для тих, хто ще й досі спроможний залишатися з позитивним мисленням, вони сприяють згуртуванню, надаючи таким людям мужності та впевненості у власних силах у боротьбі за суверенітет та демократичні цінності. Тому збереження духовності, як засобу самопізнання та саморозвитку, може допомогти знайти внутрішню гармонію та мир, що є надзвичайно важливим у часи кризи та нестабільності.

Мета дослідження: проаналізувати взаємодію держави та церкви в державо-творчому процесі.

Об'єкт дослідження: розвиток духовного життя української держави.

Предмет дослідження: основні принципи, механізми взаємовідносин між державою та церквою.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, розглянути взаємодію, релігії і держави в управлінні суспільством.

Виклад основного матеріалу. З моменту впровадження християнства на території Київської Русі, релігійна ідея почала тісно переплітатися з державною. Князь Володимир Великий, приймаючи християнство, бачив у ньому не лише релігійну ідеологію, але й систему, здатну подолати етнічні та племінні суперечності завдяки монотеїзму та моральним нормам, що могли б консолідувати суспільство. Церква відігравала важливу роль в об'єднанні руських земель, підтримуючи патріотичні почуття, а також наповнювала державну діяльність гуманістичними цінностями. За часів Ярослава Мудрого церковно-релігійна політика була спрямована на зміцнення української церкви через створення Київської митрополії, що підвищувало міжнародний авторитет держави. У сучасному контексті характер відносин між церквою та державою відображає рівень розвитку як самої держави, так і релігійних інституцій, зокрема реалізацію принципу свободи совісті, що є однією з фундаментальних свобод людини. У ХХІ столітті церква та релігійні організації стають активними учасниками суспільних процесів, відіграючи важливу роль у політичному та культурному житті. Хоча законодавство України закріплює відокремлення церкви від держави, історичний вплив релігійних інституцій на суспільство залишається значним. Це пов'язано з особливостями національної ментальності, важливим аспектом якої є релігійність. Церква, як соціальний феномен, має всі ознаки інституту громадянського суспільства: вона виникає для задоволення релігійних потреб людини, її діяльність регулюється власними нормами, вона реалізує право на свободу віросповідання. Попри те, що цей підхід до церкви не отримав достатнього розвитку в юридичній науці, він є важливим для розуміння перспектив співпраці між церквою та державою. Основні механізми взаємодії держави та церкви в Україні включають політико-правові, інституційні, організаційні та економічні аспекти. Конституція України закріплює право на свободу віросповідання та гарантує відокремлення церкви від держави, а також передбачає можливість заміни військової служби альтернативною за релігійними переконаннями. Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 року підкреслює право на свободу совісті та невтручання релігійних організацій у політичне життя. Митрополит Шептицький

відзначав важливість національного відродження українців та їх право на державність, засуджуючи терористичні методи боротьби. У своїй промові до молоді він наголошував на необхідності уникнення насильства та звертав увагу на важливість етичних принципів християнства. Отримання Томасу про автокефалію Української Православної Церкви має значний вплив на національну самосвідомість та зміцнює релігійну незалежність. Це дозволить церкві здійснювати служіння рідною мовою, що сприятиме кращому розумінню віри серед прихожан та зміцненню духовності нації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Іван Крижанський*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність дослідження. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є ключовим документом, що визначає напрям розвитку зовнішньої політики України, її економіки та правової системи. Вона відкриває нові можливості для інтеграції в європейський простір, але також супроводжується низкою викликів та труднощів. Дослідження переваг і недоліків цієї угоди дозволяє об'єктивно оцінити її вплив на різні сфери життя країни.

Мета дослідження: проаналізувати основні переваги та недоліки угоди між Україною та ЄС, оцінити її вплив на політичну, економічну та соціальну ситуацію в Україні.

Об'єкт дослідження: угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Предмет дослідження: позитивні та негативні наслідки реалізації положень угоди для України.

Завдання дослідження: описати зміст та структуру Угоди про асоціацію. Визначити основні переваги для України. Розглянути недоліки та виклики, пов'язані з реалізацією угоди. Оцінити вплив угоди на економіку, правову систему та суспільство.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та ЄС — це стратегічний документ, що включає політичну асоціацію та глибоку і всеохопну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ). Вона спрямована на модернізацію економіки, гармонізацію законодавства та наближення України до стандартів ЄС. Основні переваги угоди з ЄС: 1. Розширення ринку збуту — доступ до великого європейського ринку, зменшення митних бар'єрів. 2. Модернізація економіки — адаптація до європейських стандартів, підвищення конкурентоспроможності українських товарів. 3. Правова реформа — імплементація норм ЄС сприяє покращенню правової системи, боротьбі з корупцією. 4. Фінансова та технічна допомога — Україна отримує підтримку для реформ та розвитку. 5. Покращення стандартів якості — впровадження європейських норм у виробництві, екології та захисті прав споживачів. Основні недоліки та виклики угоди з ЄС:

1. Високі вимоги до адаптації — складність імплементації європейських стандартів для українського бізнесу.

2. Конкуренція з боку європейських компаній — ризики для місцевих виробників, які не витримують конкуренції.

3. Соціальні витрати — деякі галузі зазнають скорочення, що призводить до втрати робочих місць. 4. Політичний тиск з боку Росії — зовнішньополітичні наслідки, зокрема економічна блокада та агресія.

Висновок: Угода з ЄС має стратегічне значення для розвитку України, сприяє її євроінтеграції та модернізації. Проте її реалізація потребує комплексної підтримки з боку держави, бізнесу та суспільства. Збалансоване врахування як переваг, так і ризиків угоди дозволить ефективно використовувати її потенціал для зміцнення позицій України на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.

3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Ярослав Крупко*

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. Формування України як національної держави є однією з ключових проблем сучасної політичної науки, особливо в умовах російської агресії, трансформації суспільної свідомості та боротьби за збереження суверенітету. Українська нація, маючи багатовікову історію, сьогодні проходить процес консолідації навколо спільних цінностей, мови, культури та традицій. У цьому контексті національна держава виступає не лише адміністративно-територіальним утворенням, а й символом ідентичності, єдності й боротьби за незалежність.

Мета дослідження: проаналізувати шляхи становлення України як національної держави та основні виклики, які постають перед нею.

Об'єкт дослідження: українська держава у контексті її національного самовизначення.

Предмет дослідження: політичні, культурні та історичні аспекти становлення національної держави.

Завдання дослідження: дослідити історичні передумови формування української національної державності. Визначити основні ознаки національної держави. Проаналізувати роль мови, культури та традицій у процесі національного самоствердження. Оцінити сучасні виклики та перспективи розвитку України як національної держави.

Виклад основного матеріалу. Ідея національної держави в Україні бере свій початок ще з часів Київської Русі, однак її сучасне трактування сформувалося у XX столітті, особливо після проголошення незалежності у 1991 році. У національній державі нація виступає не лише як етнічна спільнота, а як політична одиниця, об'єднана спільною історичною пам'яттю, мовою, культурою та національними інтересами. Основу української державності складає Конституція України, яка закріплює принципи національного суверенітету, народовладдя, рівності громадян та поваги до культурної спадщини. Наявність незалежної мови, освітньої системи, ЗМІ, власних символів, традицій — є важливими складовими розбудови національної держави. Українська мова, як державна, відіграє об'єднавчу роль у суспільстві, сприяє збереженню культурної ідентичності. Події Революції Гідності, війна на Сході України та повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році актуалізували потребу в національній єдності та сприяли зростанню патріотичних настроїв. Однак, формування національної держави стикається із викликами: багатонаціональність населення, інформаційна війна, зовнішня агресія, культурна асиміляція. Водночас, підтримка світової спільноти та внутрішнє прагнення до свободи створюють передумови для подальшого зміцнення державності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Вадим Ліберний*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Система місцевих виборів в Україні є важливою складовою демократичного устрою держави. Вона забезпечує участь громадян у формуванні місцевої влади, впливає на розвиток регіонів і зміцнення громадянського суспільства. Удосконалення виборчого процесу сприяє прозорості влади, ефективності управління та підвищенню довіри до інститутів держави. Аналіз переваг та недоліків чинної системи дозволить оцінити її ефективність та шляхи подальших реформ.

Мета дослідження: проаналізувати переваги та недоліки системи місцевих виборів в Україні, а також оцінити її вплив на розвиток демократичних процесів у державі. **Об'єкт дослідження:** система місцевих виборів в Україні. **Предмет дослідження:** переваги, недоліки та проблеми реалізації місцевих виборів у сучасній Україні. **Завдання дослідження:** охарактеризувати чинну систему місцевих виборів в Україні. Визначити основні переваги цієї системи. Проаналізувати недоліки та проблемні аспекти виборчого процесу.

Виклад основного матеріалу. Місцеві вибори в Україні здійснюються за змішаною виборчою системою, яка поєднує елементи мажоритарної та пропорційної. Це дозволяє враховувати інтереси як місцевих громад, так і політичних партій. Переваги системи місцевих виборів в Україні:

1. Залучення громадян до управління: виборці мають можливість обирати представників до органів місцевого самоврядування, що сприяє розвитку демократії. 2. Розвиток громад: децентралізація влади дозволяє краще враховувати місцеві потреби. 3. Можливість політичної конкуренції: система забезпечує участь різних політичних сил у виборах. 4. Контроль за діяльністю місцевої влади: громада може змінити представників у разі невиконання обов'язків. Недоліки системи: 1. Складність виборчої системи: складна процедура голосування й підрахунку голосів може заплутати виборців. 2. Залежність від політичних партій: у багатьох випадках самовисуванці не мають шансів пройти до рад. 3. Нерівномірне представництво: деякі громади мають надто велике або замале представництво. 4. Можливість зловживань: недосконалість законодавства створює простір для маніпуляцій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Валентина Ліхновська*

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. Сучасна міжнародна система перебуває в стані динамічних змін, які обумовлюються численними глобальними викликами: війнами, міграційними кризами, змінами клімату, трансформацією систем безпеки. У цьому контексті роль окремих держав, зокрема України, стає все помітнішою. Україна, перебуваючи на перехресті Європи та Азії, виступає не лише як географічний, а й як політичний міст між Заходом і Сходом. В умовах триваючої агресії з боку Російської Федерації, Україна стала одним із ключових елементів сучасного глобального порядку денного. Її боротьба за незалежність, територіальну цілісність та демократичні цінності має значний вплив на міжнародні політичні процеси. Саме тому дослідження місця і ролі України у світовій політиці є вкрай важливим для розуміння загального балансу сил у світі.

Мета дослідження: визначити ключові напрями зовнішньої політики України, її вплив на формування сучасної системи міжнародних відносин та інтеграційних процесів.

Завдання дослідження: проаналізувати геополітичне значення України на сучасному етапі; вивчити участь України в діяльності міжнародних організацій; дослідити виклики та перспективи зовнішньої політики України.

Виклад основного матеріалу. Історично Україна завжди перебувала у фокусі міжнародної уваги через своє вигідне геостратегічне положення. Проте лише після здобуття незалежності у 1991 році вона отримала реальний шанс реалізувати себе як повноцінний суб'єкт міжнародної політики. Одним із найважливіших зовнішньополітичних пріоритетів стало прагнення інтеграції до європейських і євроатлантичних структур. Участь у таких міжнародних організаціях, як Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи, ОБСЄ, а також партнерство з НАТО та рух у напрямку повноправного членства в ЄС свідчать про стратегічний курс на зближення з демократичним світом. Війна, яка триває з 2014 року, а особливо повномасштабне вторгнення у 2022 році, вивели Україну в центр глобальної уваги. Вона стала символом боротьби за свободу, суверенітет і демократію, мобілізуючи безпрецедентну міжнародну підтримку — від військової допомоги до гуманітарної та фінансової підтримки. Це посилює політичну суб'єктність України на міжнародній арені. Вона активно ініціює дипломатичні

коаліції, бере участь у розробці безпекових стратегій, впливає на формування санкційних режимів і міжнародного правопорядку. Також варто згадати про роль України в міжнародних економічних процесах: вона є експортером сільськогосподарської продукції, сировини, стратегічно важливої для продовольчої безпеки багатьох країн світу. Український IT-сектор, культура, спорт, наука — це додаткові важелі м'якої сили, що формують позитивний імідж держави у світі. Проте, поряд із можливостями, існують і численні виклики. Це — військова загроза, дезінформація, енергетичний шантаж, внутрішня політична нестабільність. Попри це, Україна демонструє здатність адаптуватися до нових умов і зміцнювати свої позиції на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
студент групи БЦІ-11,
Максим Масник*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Децентралізація є ключовою реформою в сучасному державному управлінні України, спрямованою на підвищення ефективності управління територіями, залучення громад до прийняття рішень та покращення якості надання публічних послуг. У контексті демократизації суспільства та євроінтеграційних прагнень України ця реформа має важливе значення для посилення спроможності місцевого самоврядування та зміцнення державності загалом.

Мета дослідження: визначити сутність, цілі та наслідки децентралізації в Україні, а також проаналізувати її вплив на систему державного управління.

Об'єкт дослідження: процес децентралізації в Україні як складова реформи державного управління.

Предмет дослідження: механізми реалізації децентралізації, її основні етапи, виклики та досягнення.

Завдання дослідження: визначити поняття та форми децентралізації. Дослідити законодавчу базу децентралізаційної реформи в Україні. Проаналізувати практичні результати впровадження реформи. Визначити переваги та ризики децентралізації для територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Децентралізація – це процес передачі повноважень від центральної влади до органів місцевого самоврядування. В Україні ця реформа розпочалася у 2014 році і передбачає створення спроможних громад, які мають реальні повноваження та ресурси для управління власним розвитком. Основні напрями децентралізації: Адміністративно-територіальна реформа – укрупнення громад та районів, оптимізація структури місцевої влади; фінансова децентралізація – передача частини податкових надходжень місцевим бюджетам, підвищення фінансової самостійності громад; передача повноважень – делегування повноважень у сферах освіти, медицини, інфраструктури, соціального захисту. Переваги децентралізації: підвищення ефективності управління на місцях; прозорість і підзвітність влади перед громадянами; розвиток місцевої ініціативи та залучення громадян до процесів прийняття рішень. Виклики децентралізації: недостатній рівень кадрового забезпечення на місцях; відсутність належної інформаційної підтримки реформи; опір з боку деяких органів влади або громад.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

*Надія Джугла,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Іван Пирик, студент групи БЦІ-11,*

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність дослідження. У сучасних демократичних суспільствах важливе значення має ефективна взаємодія між громадянами та державними інституціями. Громадянське суспільство виступає активним учасником політичних процесів, сприяє захисту прав людини, зміцненню демократії та контролю за владою. Аналіз цієї взаємодії дозволяє краще зрозуміти механізми формування відкритого і справедливого суспільства.

Мета дослідження: визначити роль громадянського суспільства в демократичному устрої та проаналізувати його вплив на діяльність держави.

Об'єкт дослідження: громадянське суспільство в системі демократичного врядування.

Предмет дослідження: форми, механізми та ефективність взаємодії громадянського суспільства з державою.

Завдання дослідження: з'ясувати поняття та структуру громадянського суспільства. Проаналізувати форми взаємодії громадянського суспільства з державою. Розглянути приклади ефективної співпраці в демократичних країнах. Визначити перешкоди для такої взаємодії та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Громадянське суспільство — це сукупність організацій та ініціатив, що діють незалежно від держави та спрямовані на захист прав громадян і представлення їхніх інтересів. В умовах демократії держава зобов'язана створювати сприятливе середовище для його розвитку. Форми взаємодії включають участь у виборах, громадські слухання, подання петицій, діяльність громадських рад тощо. Така співпраця сприяє прозорості влади, підвищує її відповідальність і довіру з боку громадян.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.

3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.

4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Євген Рудя, студент групи БЦІ-11

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність дослідження. Міжнародний тероризм є однією з найсерйозніших загроз сучасного світу, яка впливає на глобальну безпеку, політичну стабільність та економічний розвиток. Терористичні організації використовують насильницькі методи для досягнення своїх цілей, що призводить до численних жертв серед мирного населення та дестабілізації суспільств. Вивчення міжнародного тероризму дозволяє розробити ефективні стратегії протидії та запобігання його поширенню.

Мета дослідження: розкрити сутність, причини та наслідки міжнародного тероризму, а також визначити основні методи боротьби з ним.

Об'єкт дослідження: явище міжнародного тероризму як соціально-політичного феномена.

Предмет дослідження: форми, причини та методи боротьби з міжнародним тероризмом.

Завдання дослідження: визначити сутність і основні риси міжнародного тероризму. Проаналізувати причини та фактори, що сприяють його поширенню. Розглянути основні терористичні організації та їх діяльність. Визначити методи боротьби з міжнародним тероризмом.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний тероризм – це форма політичного насильства, що має транскордонний характер і спрямована на залякування суспільства, урядів та міжнародних організацій з метою досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей. Його головна особливість полягає у використанні методів терору, які виходять за межі однієї держави, охоплюючи кілька країн або навіть цілі регіони. Основні риси міжнародного тероризму: глобальний масштаб дій – атаки можуть відбуватися одночасно в кількох країнах або мати міжнародний резонанс. Політична мотивація – прагнення змінити уряд, політичний устрій або вплинути на міжнародну політику. Використання сучасних технологій – зокрема інтернету, соціальних мереж та криптовалют для координації дій, вербування і фінансування. Атаки проти цивільного населення – для створення атмосфери страху та нестабільності. Основні причини міжнародного тероризму: політична нестабільність – слабкість державних інститутів, корупція, громадянські конфлікти сприяють діяльності терористичних груп. Соціально-економічна нерівність – молодь без перспектив, бідність і відсутність освіти є сприятливим ґрунтом для радикалізації. Релігійний екстремізм – часто використовується як інструмент для маніпуляції свідомістю та мотивації до насильства. Іноземна інтервенція – втручання зовнішніх сил у внутрішні справи держав може спровокувати появу антизахідних або антиімперіалістичних рухів. Глобалізація – полегшує мобільність терористів, доступ до інформації та транснаціональних мереж. Основні терористичні організації: «Аль-Каїда» – одна з найвідоміших терористичних мереж, заснована Усамою бен Ладеном. Її філії діють у різних країнах, зокрема в Ємені, Сомалі, Сирії. Ісламська держава (ІДІЛ) – організація, що активно використовує соціальні мережі для вербування, відзначається жорстокістю та численними терактами в Європі, Близькому Сході та Азії. Боко Харам – діє переважно в Нігерії та сусідніх країнах. Відома радикальним трактуванням ісламу та насильницькою боротьбою проти освіти, особливо жіночої. ХАМАС – має подвійний статус: як політична сила в Секторі Газа та як воєнізоване угруповання. Веде бойові дії проти Ізраїлю. Хезболла – шіїтська воєнізована організація, що має підтримку Ірану і діє переважно в Лівані. Методи боротьби з міжнародним тероризмом: Міжнародна співпраця: розвідка та обмін інформацією про терористичні загрози. Спільні операції правоохоронних та військових структур. Участь у міжнародних організаціях (ООН, Інтерпол, ЄС).

Військові заходи: цілеспрямоване знищення терористичних баз та логістичної інфраструктури. Проведення спецоперацій проти лідерів терористичних організацій. Залучення міжнародних коаліцій до боротьби з тероризмом (наприклад, коаліція проти ІДІЛ). Правові та законодавчі заходи: прийняття антитерористичних законів, що передбачають посилення контролю за фінансовими потоками, комунікаціями та пересуванням осіб. Судове переслідування осіб, причетних до тероризму. Заборона діяльності терористичних організацій на законодавчому рівні. Профілактика та боротьба з радикалізацією: освітні програми, спрямовані на формування критичного мислення та толерантності. Інтеграція вразливих груп населення у соціально-економічне життя держав. Робота з релігійними лідерами для протидії екстремізму. Кібербезпека: боротьба з пропагандою у мережі, виявлення та блокування терористичного контенту, моніторинг радикальних форумів і каналів вербування.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Роман Тарасов, студент групи БЦІ-11

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження. Політичні партії є ключовими інституціями демократичного суспільства, а їхня еволюція відображає трансформації політичної культури, громадської активності та загального рівня демократизації країни. Події Майдану 2013–2014 років стали потужними каталізаторами суспільно-політичних змін в Україні, що безпосередньо вплинуло на партійний ландшафт. Дослідження змін, які відбулись у функціонуванні, структурі та легітимності партій до і після цих подій, є важливим для розуміння сучасного політичного процесу в Україні.

Мета дослідження: аналіз трансформації політичних партій в Україні в контексті подій Майдану та їхнього впливу на структуру, ідеологію і рівень довіри громадян до партій.

Предмет дослідження: зміни в структурі, діяльності та впливі політичних партій України в період до та після подій Майдану.

Об'єкт дослідження: політичні партії України.

Завдання дослідження: проаналізувати стан партійної системи в Україні до подій Майдану. Визначити ключові зміни у політичних партіях після Майдану. Оцінити вплив суспільного запиту на оновлення політичної еліти.

Виклад основного матеріалу. До подій Революції Гідності 2013–2014 років партійну систему України характеризувала велика кількість політичних партій, більшість з яких не мали чіткої ідеології й часто функціонували як політичні проекти під конкретних лідерів або бізнес-групи. Найвпливовішими були такі партії, як Партія регіонів, Комуністична партія України, Блок Юлії Тимошенко, «Наша Україна», які роками домінували на політичній арені. Водночас рівень довіри до партій залишався вкрай низьким через корупцію, непрозоре фінансування та відсутність реального зв'язку з виборцями. Після Майдану відбулися кардинальні зміни. Партія регіонів, яка була тісно пов'язана з режимом Януковича, фактично зникла з політичної сцени, а її наступниця — «Опозиційна платформа — За життя» (ОПЗЖ) — у 2022 році була заборонена рішенням суду через проросійську позицію. Також заборонили Комуністичну партію України (2015 рік) відповідно до закону про декомунізацію. Натомість на хвилі запиту на оновлення політики виникли нові партії: «Слуга народу» — проект, що виріс з іміджу Володимира Зеленського (2016р.), «Голос» (створений музикантом Святославом Вакарчуком), а також оновлені ліберальні проєвропейські сили на кшталт «Європейської солідарності» (переформатований БПП) та «Батьківщини», яка зберегла свою присутність. Попри появу нових облич і спроб оновлення, українська партійна система все ще перебуває в стадії формування. Основними її проблемами залишаються: слабка ідеологічна база партій, неможливість об'єднання партій, концентрація влади в руках лідера, мінімальна внутрішньопартійна демократія та короткий «життєвий цикл» багатьох партій. Однак зростання політичної свідомості громадян після Майдану, розвиток громадянського суспільства та реформи у сфері виборчого законодавства (перехід до пропорційної системи з відкритими списками) створюють підґрунтя для більшої стабільності партійної системи в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22–224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5–10

Ольга Загородна, студентка групи ТТЛ-12

ХРИСТИЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Питання взаємозв'язку християнства, влади та держави залишається важливим у сучасному світі, де моральні та етичні принципи дедалі більше поступаються місцем прагматизму та політичному популізму. Християнська традиція пропонує глибоке осмислення сутності влади, її функцій та відповідальності перед суспільством. В епоху кризових явищ, коли демократії стикаються з викликами корупції, авторитаризму та соціальної несправедливості, християнська концепція влади набуває особливого значення [1]. Християнство формувало уявлення про владу як про інститут, що має служити людям і сприяти їхньому добробуту. У той час як світська політична думка переважно розглядає владу крізь призму боротьби за ресурси, християнська традиція підкреслює її моральний вимір і відповідальність перед Богом.

Мета дослідження: проаналізувати основні принципи християнського вчення щодо влади і держави, виявити їхній вплив на політичні системи різних історичних періодів і сучасну політичну думку.

Об'єкт дослідження: християнська концепція влади як система етичних норм і цінностей, що впливає на політичні та соціальні процеси.

Предмет дослідження: теоретичні засади християнського вчення щодо влади і держави, їхній вплив на державне управління, законодавство та суспільну мораль.

Завдання дослідження: дослідити, як християнські принципи впливали на формування державного управління в різні історичні епохи та наскільки вони актуальні в сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Християнське вчення про владу має глибокі біблійні корені. Згідно зі Святим Письмом, влада є встановленою Богом для підтримання порядку у суспільстві: «Немає влади, як не від Бога; існуючі ж влади Богом установлені» (Рим. 13:1) [2]. Це означає, що державна влада не є випадковим явищем, а має

божественне походження. Проте Біблія також застерігає від зловживання владою. У Старому Завіті можна знайти численні приклади, коли правителі, ігноруючи Божі настанови, втрачали свої царства. Наприклад, цар Саул, який не виконав Божої волі, був відкинутий як правитель (1 Сам. 15:23) [3]. Це свідчить про те, що влада повинна відповідати не лише світським законам, а й моральним принципам. Головний принцип християнського розуміння влади – це служіння. Христос у Євангелії чітко вказує: «Хто хоче між вами бути великим, хай буде вам слугою» (Мт. 20:26) [4]. Ця ідея стала основою багатьох християнських державних моделей, де правитель мав не лише авторитет, а й моральний обов'язок піклуватися про народ. У середньовіччі ця концепція знайшла відображення в ідеї «королівської влади за Божою милістю», коли монархи вважалися відповідальними перед Богом за долю свого народу. Водночас і церква відігравала важливу роль у контролі за владою, нагадуючи правителям про їхню моральну відповідальність. У сучасному світі християнські принципи продовжують впливати на політичні інститути. Ідея верховенства права, соціальної справедливості та прав людини значною мірою має християнське коріння [5]. Демократія як форма правління багато в чому відповідає біблійним ідеалам рівності та відповідальності. Однак сьогодні ми також спостерігаємо кризу моральності в політиці. Популізм, корупція та зловживання владою суперечать християнському баченню праведного управління. Відтак постає питання: чи можливе повернення до традиційної християнської етики в політиці? Деякі сучасні мислителі вважають, що без релігійних цінностей політична система втрачає свою людяність, перетворюючись на механізм боротьби за вплив.

Висновок: Християнська концепція влади і держави базується на принципах справедливості, відповідальності та служіння. Вона розглядає владу не як засіб домінування, а як обов'язок перед народом і Богом. Історичний розвиток державних систем свідчить, що християнська етика мала значний вплив на формування політичних традицій, законодавства та суспільної моралі. У сучасних умовах ці принципи залишаються актуальними, адже моральність влади є запорукою стабільного та справедливого суспільства. Незважаючи на складнощі, християнська концепція влади продовжує відігравати важливу роль у політичному житті, впливаючи на державне управління, міжнародні відносини та суспільний розвиток.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Марія Залевська, студентка групи ТТЛ-12

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження: Політична соціалізація студентської молоді є одним із ключових процесів формування демократичного суспільства в Україні. Молодь є не лише найбільш динамічною частиною населення, а й рушієм суспільних змін. Проте сьогодні вона стикається з багатьма викликами, що уповільнюють формування свідомої політичної позиції. Зниження довіри до інституцій, аполітичність та низький рівень політичної освіти – усе це свідчить про необхідність глибшого аналізу цього процесу [2, с. 37].

Мета дослідження: Виявити ключові проблеми політичної соціалізації студентської молоді в сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: Формування політичної культури у студентської молоді.

Об'єкт дослідження: Студентська молодь як соціальна група.

Завдання дослідження: Проаналізувати особливості політичної соціалізації молоді в умовах трансформації українського суспільства.

Виклад основного матеріалу: Політична соціалізація – це процес засвоєння політичних норм, цінностей та моделей поведінки, що формує політичну свідомість громадянина. У випадку студентської молоді цей процес має особливу динаміку, оскільки вона перебуває на етапі активного становлення світогляду та життєвих орієнтирів [3, с. 18]. Серед основних чинників, що впливають на політичну соціалізацію студентів, варто виділити освіту, сім'ю, ЗМІ, соціальні мережі, а також досвід участі в громадському житті. Особливу роль відіграють саме соціальні медіа, які стали головним джерелом політичної інформації для молоді, але водночас і полем для дезінформації та маніпуляцій [1, с. 45]. Сьогодні в українському суспільстві спостерігається зниження політичної активності серед молоді. Причинами цього є

розчарування в політичних процесах, відчуття безсилля щодо впливу на зміни, а також відсутність системної політичної освіти у вищих [2, с. 39]. Політична соціалізація також ускладнюється через нестабільну соціально-економічну ситуацію, що змушує студентську молодь концентруватися на особистих проблемах, а не на суспільному житті [4, с. 56]. Незважаючи на це, в останні роки зростає активність молоді у волонтерських проєктах, громадських ініціативах, що свідчить про потенціал до зростання громадянської свідомості. Варто зазначити, що без належної підтримки з боку держави та освітніх установ, цей потенціал може бути втрачений. Саме тому потрібно посилити роль освітніх програм, спрямованих на формування громадянської компетентності, політичної культури та критичного мислення [1, с. 49].

Висновок: Політична соціалізація студентської молоді в Україні є складним і багатограним процесом, що залежить від соціального середовища, рівня освіти та політичного клімату в країні. Для формування активної громадянської позиції молоді необхідно створити умови для якісної політичної освіти, доступу до достовірної інформації та залучення до участі в політичному житті. Саме студентство може стати тим рушієм змін, який забезпечить сталий демократичний розвиток українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Тетяна Ігнат, студентка групи ТТЛ-12

ПРИЧИНИ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЯВІВ НА СХОДІ УКРАЇНИ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Сепаратизм на Сході України призвів до появи нестабільності в регіоні і допоміг росії окупувати частину територій України, а також послужив інструментом для виправдання агресивних дій і розв'язання кривавої війни. В інтересах України зрозуміти причини, які привели до появи сепаратизму, щоб в майбутньому усунути його прояв в інших областях країни.

Мета дослідження: проаналізувати всі можливі причини появи сепаратизму на Сході України та оцінити їх вплив свідомість громадян регіону.

Предмет дослідження: вплив сепаратистських ідей на свідомість жителів східних регіонів України.

Об'єкт дослідження: причини сепаратизму.

Завдання дослідження: виявити, які з причин сепаратизму відіграли ключову роль, а які були псевдопричинами (надуманими).

Виклад основного матеріалу. Сепаратизм – це прагнення окремих груп населення до відокремлення частини території держави. Поява сепаратизму на Сході України має своє підґрунтя і свій тригер (умовний пусковий механізм). Підґрунтям можна вважати наступні фактори: відносно великий відсоток людей російської національності. Їх за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року у Донецькій області проживало 38% і у Луганській області 39%. [4]; засилля іноземних медіа (радіо, телебачення, кіно, театральні вистави, друкована продукція і ін.) За деякими даними до 90% ринку.[1]. Мовне питання. Великий відсоток людей які використовують для спілкування російську мову на відміну від державної української. Російську мови визнали як рідну 74, 9% жителів Донецької області та 68,8% жителів Луганської області) [2]. Недалекоглядність політичної еліти суспільства. Одна частина погоні за голосами виборців включила у свої передвиборні лозунги ідеї протистояння, розділення суспільства [5]. Іншачастина політичної еліти воліла не помічати сепаратизму. Причини, що запустили механізм сепаратизму є дві- це зовнішній вплив та внутрішній вплив. Внутрішній вплив- це вплив політиків регіону на процеси. Частина політиків вирішила використати сепаратизм, як засіб шантажу. Закликами до відділення намагалася вимагати від державних органів певних преференцій: звільнення від кримінального переслідування, збереження посад, додаткових повноважень, більшої частки грошей при розподілі державного бюджету тощо. **Зовнішній вплив.** Маючи великі фінансові можливості, широку шпигунську мережу, інструменти інформаційного впливу сусідня країна зуміла реалізувати свої плани і створити у вибух невдоволення серед населення регіону. Натомість сепаратистські рухи отримали максимальну підтримку починаючи від грошей і закінчуючи зброєю та солдатами. Майдан, зміна влади, обрання європейського курсу України, мовне питання на мою думку є формальними причинами (псевдопричинами) сепаратизму і використовуються, як інструмент для виправдання дій сепаратистів.

Висновок: держава може успішно існувати як унітарна маючи багато протиріч між її громадянами, якщо сепаратистські настрої не будуть розбурхуватись зсередини або ззовні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Максим Коднянко, студент групи ТТЛ-12

УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Актуальність теми дослідження: У сучасних умовах глобальних трансформацій та зростання геополітичної нестабільності Україна опинилася в епіцентрі міжнародних процесів. Її стратегічне розташування між Сходом і Заходом, а також прагнення до європейської інтеграції та протистояння зовнішнім загрозам визначають актуальність дослідження геополітичної ролі України. Вивчення цього питання сприяє глибшому розумінню зовнішньої політики держави та її місця в сучасному світі.

Мета дослідження: проаналізувати геополітичне становище України, визначити її роль та значення в сучасному міжнародному просторі, а також окреслити основні виклики та перспективи геополітичного розвитку держави.

Предмет дослідження: геополітичні процеси, що впливають на Україну, та її взаємодія з основними геополітичними акторами.

Об'єкт дослідження: Україна як суб'єкт міжнародних відносин у контексті глобальних та регіональних геополітичних змін.

Завдання дослідження: охарактеризувати геополітичне положення України; визначити основні геополітичні виклики та загрози для України; проаналізувати зовнішньополітичні пріоритети України; оцінити вплив міжнародних акторів на геополітичну ситуацію в Україні.

Виклад основного матеріалу: Україна розташована в Південно-Східній частині Європи, в зоні, де перетинаються три величезні геополітичні масиви — Євroatлан-тичний, Євразійський та Ісламський. В цьому можна бачити як певні переваги, так і величезні проблеми, але саме таке розташування, саме цей унікальний цивілізаційний простір відіграє визначальну роль у долі Української держави. Будь-яке існування, у тому числі й існування держави, має просто-ровий і часовий виміри. Стосовно держави цими вимірами є її жит-тевий простір, плин (життєвий шлях) і життєвий простір (простір життя). Ці поняття є ключовими для розуміння та визначення націо-нальних інтересів держави, осмислення її життєвого шляху та історич-ного минулого, проектування майбутнього, для її самоідентифікації й геополітичного самовизначення. [1] Зовнішня політика України — стратегічний підхід української держави до відносин з іноземними державами, співпраці з міжнародними організаціями, просування своїх національних інтересів та захисту прав своїх громадян та української діаспори за кордоном. Стратегічна мета зовнішньої політики України — європейська та євroatлантична інтеграція, формування відносин стратегічного партнерства з Європейським Союзом, Сполученими Штатами Америки, активна діяльність в ООН та інших міжнародних організаціях, забезпечення ефективної участі країни у світовій економіці з максимальним захистом національних інтересів, перетворення України на потужну регіональну державу. [2] Поява на політичній карті світу незалежної України започаткувала глобальні трансформації не лише в даному регіоні. Досягнення суверенного статусу Українською державою, за визначенням американського політолога З. Бжезінського, є однією з найвідчутніших геополітичних подій ХХ ст. Ставши незалежною, Україна, за оцінкою вченого, створила можливість для самої Росії — як держави і нації — стати, нарешті, демократичною та європейською. Був час, коли на Заході дехто вважав за потрібне робити вибір між Україною та Росією. Але згодом усі, а надто в Західній Європі та США, зрозуміли, що добрі відносини і з однією, і з іншою країною лише сприятимуть стабільності в Європі. Виваженість зовнішньої політики України, її миролюбні засади, мирний характер перетворень у суспільстві підвищують рівень безпеки на континенті та сприяють становленню дієвіших відносин України з європейською сім'єю народів. Відбуваються одночасні різновекторні, досить суттєві й далекосяжні за наслідками події.

Висновок: Україна є ключовим гравцем у регіональній геополітиці, її стабільність та розвиток мають значення для безпеки всієї Європи. Для зміцнення своєї позиції на міжнародній арені Україна повинна продовжувати реформи, посилювати обороноздатність, розвивати стратегічні партнерства та активно брати участь у міжнародних організаціях. Лише комплексний підхід дозволить державі ефективно протистояти викликам та реалізувати свій геополітичний потенціал.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Олександр Кравець, студент групи ТТЛ-12

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження: У сучасних умовах демократичного розвитку України надзвичайно важливим є формування активної громадянської позиції молоді. Саме студентство є найбільш динамічною та відкритою до змін частиною суспільства, яка має потенціал впливати на політичні процеси, виступати ініціатором соціальних трансформацій і захисником демократичних цінностей. Проте процес політичної соціалізації молоді, зокрема студентської, супроводжується низкою труднощів: від байдужості до політики й недовіри до державних інституцій до впливу дезінформації та маніпулятивного контенту в медіа. Недостатній рівень політичної культури, слабкий зв'язок між теоретичними знаннями і практичною участю у суспільному житті, а також обмежені можливості для молоді реалізовувати свої політичні права і ініціативи ускладнюють процес становлення повноцінних громадян. У зв'язку з цим дослідження проблем політичної соціалізації студентів є вкрай актуальним і має практичну значущість для вдосконалення молодіжної політики та розвитку демократичного суспільства в Україні (1, с. 9).

Мета дослідження: проаналізувати основні проблеми, з якими стикається студентська молодь у процесі політичної соціалізації, а також визначити шляхи активізації її політичної участі в умовах сучасної України.

Предмет дослідження: процес політичної соціалізації студентської молоді в Україні.

Об'єкт дослідження: студентська молодь як суб'єкт політичної соціалізації в умовах сучасного українського суспільства.

Завдання дослідження полягає у всебічному вивченні процесу політичної соціалізації студентської молоді, що передбачає аналіз теоретичних підходів до цього явища, виявлення ключових чинників, які впливають на формування політичної свідомості молоді, а також визначення бар'єрів, які заважають активній участі студентів у політичному житті держави.

Виклад основного матеріалу. Політична соціалізація є складним багаторівневим процесом засвоєння індивідом політичних знань, норм, цінностей, моделей поведінки, що формують його політичну ідентичність. Для студентської молоді цей процес відбувається під впливом різних агентів: родини, закладів вищої освіти, ЗМІ, інтернету, політичних партій, громадських організацій. Однак реальна участь студентів у політичному житті нерідко залишається номінальною або пасивною. Більшість студентів обмежуються споживанням політичної інформації, не включаючись активно у прийняття рішень або діяльність органів студентського самоврядування (2, с. 21). Серед основних проблем варто виділити низький рівень довіри до політичних інститутів, відсутність позитивних прикладів участі молоді у прийнятті рішень, обмежений доступ до політичної освіти, відсутність належних платформ для реалізації ініціатив студентства. Особливої уваги заслуговує вплив соціальних мереж, які з одного боку сприяють поширенню політичної інформації, а з іншого – можуть дезорієнтувати молодь унаслідок інформаційних маніпуляцій та популістських меседжів (3, с. 34). Також важливим є врахування психологічних та соціальних особливостей студентського віку: пошук ідентичності, прагнення до самостійності, емоційна нестабільність можуть як сприяти, так і заважати формуванню стабільної політичної позиції. Політична соціалізація студентської молоді потребує системного підходу, включення молоді до практичної діяльності, інтерактивної освіти, волонтерства, участі в громадських кампаніях, дебатах та молодіжних ініціативах (4, с. 47).

Висновок. Політична соціалізація студентської молоді є одним із ключових чинників розвитку демократичного суспільства. Наразі цей процес в Україні має численні труднощі, пов'язані як із загальним політичним кліматом у країні, так і зі специфікою молодіжного середовища. Проте саме через студентство можна закласти підвалини нової політичної культури, орієнтованої на відповідальність, критичне мислення та громадянську активність. Розробка ефективної молодіжної політики, розвиток політичної освіти та створення умов для реалізації студентських ініціатив мають стати пріоритетними напрямками державної стратегії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Вячеслав Кришук, студент групи ТТЛ-12

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерський рух в Україні, особливо після подій Революції Гідності, став не лише соціальним явищем, а й важливою частиною громадянського суспільства. Він виконує роль каталізатора змін, засобу взаємодопомоги, а також фактору формування національної ідентичності. Розуміння основних тенденцій розвитку волонтерства дозволяє глибше проаналізувати його вплив на політичну, соціальну та економічну сфери країни.

Мета дослідження: окреслити ключові тенденції волонтерського руху в Україні, визначити його соціальне значення та потенціал у контексті державотворчих процесів.

Предмет дослідження: волонтерський рух як явище громадянського суспільства в Україні.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні передумови формування волонтерського руху в Україні.

Виклад основного матеріалу: Український волонтерський рух, що до 2014 року мав переважно локальний характер, після подій Євромайдану набув масовості й нової якості. Війна на сході України та повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році ще більше посилили значення волонтерства. Сьогодні волонтери в Україні – це не лише постачальники гуманітарної допомоги, але й координатори складних логістичних операцій, організатори зборів коштів, адвокати реформ і представники громадянського суспільства на міжнародному рівні. Однією з головних тенденцій є професіоналізація волонтерської діяльності. Багато ініціатив трансформувалися у фонди або громадські організації з чіткою структурою, звітністю та сталими каналами комунікації. Зросла цифровізація волонтерської роботи: створюються мобільні додатки, онлайн-платформи для збору коштів, бази даних потреб військових і цивільних. Ще одна важлива тенденція – інтеграція волонтерства у систему національної безпеки. Успіхи української армії значною мірою обумовлені саме підтримкою з боку добровольчих ініціатив. Така синергія держави і суспільства стала унікальним феноменом, що змінив ставлення до ролі громадян у процесах захисту країни. Однак поряд з успіхами існують і виклики: емоційне та фізичне вигорання волонтерів, правові прогалини у визнанні та підтримці їх діяльності, нестача фінансування, особливо для менш відомих ініціатив.

Висновок: Волонтерський рух в Україні є важливим індикатором зрілості громадянського суспільства. Його подальший розвиток потребує уваги з боку держави, зокрема через створення ефективних механізмів підтримки, захисту прав волонтерів та популяризації добровольчої діяльності. У майбутньому волонтерство стане основою не лише гуманітарної допомоги, а й рушієм відбудови та трансформації українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Іван Куцук, студент групи ТТЛ-12

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження. В умовах політичних та соціально-економічних змін в Україні питання форми державного правління набуває особливої актуальності. За роки незалежності країна кілька разів змінювала модель розподілу влади, переходячи від парламентсько-президентської форми до президентсько-парламентської і навпаки. Останні події вказують на потребу в балансуванні владних повноважень та посиленні ролі парламенту в ухваленні стратегічних рішень. Багато експертів вважають, що повернення до парламентсько-президентської форми правління дозволить зменшити ризики авторитаризму, покращити демократичні процеси та сприяти євроінтеграції України.

Мета дослідження: аналіз політичних і соціальних передумов повернення України до парламентсько-президентської форми правління та визначення можливих наслідків такого переходу.

Предмет дослідження: механізм функціонування парламентсько-президентської форми правління та її вплив на ефективність державного управління.

Об'єкт дослідження: політична система України та її трансформаційні процеси в контексті зміни форми правління.

Завдання дослідження: визначити основні ризики та переваги парламентсько-президентської форми правління для України.

Виклад основного матеріалу. Парламентсько-президентська форма правління передбачає чіткий розподіл повноважень між парламентом, урядом та президентом. Основні функції виконавчої влади покладаються на уряд, який формується парламентською більшістю, тоді як президент виконує представницькі та координаційні функції [1]. Однією з головних причин переходу до цієї моделі є необхідність децентралізації влади та посилення парламентського контролю над виконавчою гілкою. У президентсько-парламентській системі, яка діяла в Україні у різні періоди, значні повноваження зосереджувалися в руках президента, що нерідко призводило до політичних криз та конфліктів між гілками влади [2]. Ще одним важливим чинником є прагнення України до європейської інтеграції. Більшість демократичних європейських країн дотримуються парламентських або парламентсько-президентських моделей правління, що дозволяє ефективніше контролювати виконавчу владу та зменшувати ризики узурпації влади [3]. У такій системі прем'єр-міністр несе відповідальність перед парламентом, що робить процес ухвалення рішень більш демократичним та прозорим. Крім того, посилення ролі парламенту сприяє розвитку партійної демократії та підвищенню політичної відповідальності депутатів перед виборцями. В умовах парламентсько-президентської моделі політичні партії відіграють більшу роль у формуванні уряду, що може сприяти стабільнішій політичній системі [4]. Перехід до парламентсько-президентської форми правління може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Одним із головних викликів є необхідність зміцнення політичних партій та покращення парламентської дисципліни. В Україні парламент нерідко стикався з проблемами формування стабільної коаліції, що ускладнювало процес ухвалення рішень і могло призвести до політичної нестабільності [5]. Ще одним ризиком є можливість частих змін уряду через втрату підтримки парламентської більшості. Це може впливати на ефективність реалізації державних програм, економічну стабільність та міжнародну репутацію країни [2]. Водночас у випадку правильної організації роботи парламенту та коаліції ця модель правління може сприяти підвищенню якості державного управління та ефективнішому контролю за виконавчою владою. Позитивним наслідком переходу до парламентсько-президентської системи може стати зниження рівня політичної корупції. Коли виконавча влада підконтрольна парламенту, прийняття рішень стає більш відкритим, а розподіл повноважень – більш збалансованим [3]. Крім того, така модель правління може сприяти стабільнішому розвитку регіонів, оскільки уряд буде змушений більше уваги приділяти децентралізаційним процесам. Не менш важливим є питання зовнішньої політики. В умовах парламентсько-президентської системи президент може мати обмежені можливості для самостійного ухвалення зовнішньополітичних рішень, що робить цей процес більш колективним і прогнозованим. Це може підвищити довіру міжнародних партнерів до України та сприяти посиленню дипломатичних зв'язків [4].

Висновок: Повернення України до парламентсько-президентської форми правління є важливим кроком у розвитку демократичних інститутів та стабілізації політичної системи. Така модель дозволяє ефективніше розподілити владні повноваження, знижує ризики узурпації влади та посилює роль парламенту в ухваленні рішень.

Водночас для успішного функціонування цієї системи необхідно зміцнити партійну дисципліну, вдосконалити виборчу систему та забезпечити стабільність парламентської коаліції. Реформа державного управління у напрямку парламентсько-президентської форми правління може стати важливим кроком на шляху до європейської інтеграції та зміцнення демократичних традицій в Україні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Назар Манович, студент групи ТТЛ-12

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ 2019 РОКУ

Актуальність теми дослідження. Президентські вибори 2019 року в Україні стали переломною подією в новітній історії держави. Вони ознаменували не лише зміну політичного курсу, а й трансформацію у сприйнятті виборцями ролі президента, політичних еліт та самої суті виборчого процесу. Перемога Володимира Зеленського — актора та політика без попереднього політичного досвіду — стала унікальним явищем, що вказує на глибоку кризу довіри до традиційних політичних сил та запит суспільства на радикальні зміни. У цьому контексті президентська кампанія 2019 року заслуговує на детальний аналіз, оскільки вона відображає нові тренди в політичній комунікації, використанні цифрових технологій, ролі медіа, популізму, а також трансформацію запитів громадянського суспільства. Вивчення цієї кампанії дає змогу краще зрозуміти особливості політичної соціалізації українців у період реформ і зовнішньої загрози (1, с. 12).

Мета дослідження: проаналізувати особливості президентської виборчої кампанії 2019 року в Україні, визначити її ключові етапи, інструменти впливу на виборців, роль медіа, соціальних мереж та політичної риторики кандидатів, а також виявити суспільно-політичні наслідки результатів виборів.

Предмет дослідження: механізми політичної комунікації, стратегії кандидатів та вплив соціального контексту на результати президентських виборів 2019 року.

Об'єкт дослідження: президентська виборча кампанія в Україні 2019 року як соціально-політичне явище в умовах демократичного розвитку.

Завдання дослідження полягає у всебічному аналізі президентської виборчої кампанії 2019 року в Україні, що передбачає вивчення політичного контексту передвиборчого періоду, характеристику основних учасників перегонів, аналіз медіа-стратегій та впливу нових комунікаційних технологій, виявлення причин перемоги Володимира Зеленського та оцінку соціально-політичних змін, що стали наслідком цих виборів.

Виклад основного матеріалу. Президентська кампанія 2019 року проходила в умовах глибокої недовіри до влади, розчарування в результатах попередніх реформ та гострої потреби у нових обличчях. У виборах взяли участь 39 кандидатів, серед яких основна боротьба розгорнулася між чинним президентом Петром Порошенком і шоуменом Володимиром Зеленським. Ключовою особливістю кампанії стало використання Зеленським нестандартної стратегії — акцент на новизні, аполітичності, прямому спілкуванні з виборцями через соціальні мережі, гумор та дистанціювання від класичного політичного дискурсу (2, с. 47). Його команда ефективно використовувала інструменти цифрового маркетингу, відеоконтенту та емоційної мобілізації електорату. Своєю чергою, Петро Порошенко робив ставку на традиційні гасла: армія, мова, віра, які однак не змогли конкурувати з запитом на оновлення, що панував у суспільстві. Кампанія була поляризованою: кожен кандидат апелював до різних груп виборців — Порошенко до патріотично налаштованих громадян, які цінують стабільність і досвід, а Зеленський — до молоді, середнього класу та виборців, розчарованих у старій системі (3, с. 102). Другий тур виборів, що відбувся 21 квітня 2019 року, завершився переконливою перемогою Володимира Зеленського, який здобув понад 73% голосів виборців. Це стало найбільшим відривом між кандидатами за всю історію незалежної України. Вибори 2019 року довели, що українське суспільство готове до нетрадиційних рішень і вимагає прозорості, новизни та реальної відповідальності від політичної еліти. Водночас кампанія поставила низку важливих питань щодо майбутнього політичної культури в Україні, впливу масової культури на виборчий процес і ролі інформаційного простору як інструмента політичної боротьби (4, с. 89).

Висновок: Президентська виборча кампанія 2019 року стала яскравим прикладом політичної трансформації в Україні. Вона продемонструвала зростаючу роль соціальних медіа, зміну форм політичної мобілізації та глибокий запит суспільства на оновлення політичної системи. Перемога Володимира Зеленського символізує не лише зміну особистостей у владі, а й трансформацію самого образу політика. Разом з тим, кампанія оголила виклики, пов'язані з політичною компетентністю, відповідальністю нових еліт і впливом масової культури на політичні рішення. Ці вибори залишають значний слід у політичному розвитку України та визначають вектор її подальшого демократичного поступу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Максим Марченков, студент групи ТТЛ-12

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження: Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана у 2014 році, стала новою віхою в історії української державності. Вона не лише засвідчила стратегічний зовнішньополітичний курс України на євроінтеграцію, а й відкрила перед державою нові можливості для політичної, правової та економічної модернізації. Водночас імплементація положень угоди стала серйозним викликом для українського суспільства, оскільки вимагала масштабних реформ у багатьох сферах. В умовах триваючої війни з Росією та глобальної політичної турбулентності питання ефективності виконання угоди, її переваг та потенційних загроз набуло особливої актуальності. Дослідження впливу цієї угоди на розвиток України дозволяє краще зрозуміти її місце в сучасній європейській архітектурі безпеки та співпраці (1, с. 14).

Мета дослідження: проаналізувати переваги та недоліки Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, виявити її вплив на внутрішньополітичну, соціально-економічну ситуацію в країні, а також на геополітичне позиціонування України у світі.

Предмет дослідження: політичні, правові та економічні аспекти реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Об'єкт дослідження: угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом як інструмент євроінтеграції.

Завдання дослідження полягає у всебічному аналізі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає висвітлення історичних передумов її укладання, розгляд основних положень документа, визначення ключових позитивних наслідків для України, а також окреслення проблемних аспектів та викликів, які виникли в процесі її імплементації.

Виклад основного матеріалу. Ідея тісної інтеграції України з ЄС обговорювалась ще з 1990-х років, однак практичне втілення цього вектора відбулося лише внаслідок Революції Гідності 2013–2014 років. Підписання Угоди про асоціацію у 2014 році було сприйнято як політична перемога українського народу, що прагнув відстояти демократичні цінності, верховенство права та гідне європейське майбутнє (2, с. 25). Основні переваги угоди стосуються трьох ключових сфер: політичної, економічної та соціальної. У політичному вимірі угода сприяє утвердженню демократичних інституцій, підвищенню прозорості державного управління, боротьбі з корупцією, а також наближенню законодавства України до європейських стандартів (3, с. 32). У сфері економіки — відкриття Зони вільної торгівлі з ЄС дозволило українським компаніям отримати доступ до одного з найбільших світових ринків, сприяло підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції, пришвидшило технологічну модернізацію та диверсифікацію торгівлі. Соціальні переваги включають спрощення мобільності українських громадян завдяки запровадженню безвізового режиму, можливість для студентів брати участь у європейських програмах обміну, зростання інтересу до європейських стандартів освіти, охорони здоров'я, екології. Угода також відіграє значну роль у посиленні прав людини, гендерної рівності, захисту вразливих груп населення. Проте, разом із позитивними результатами, реалізація угоди супроводжувалась і низкою труднощів. Насамперед, імплементація вимог ЄС потребує глибоких інституційних змін, що не завжди здійснюються ефективно через брак ресурсів, політичної волі або супротив старої бюрократичної системи (4,

с. 44). Економічна інтеграція з ЄС також призвела до того, що деякі українські галузі, особливо ті, які були орієнтовані на ринки СНД, зазнали втрат і скорочень. У деяких регіонах України угода сприймалась неоднозначно, оскільки швидкі економічні зміни не супроводжувалися належною соціальною підтримкою населення. Це створювало ґрунт для проросійських настроїв та інформаційних маніпуляцій. Слід визнати, що більшість очікуваних вигод від угоди є довгостроковими, і суспільство повинно мати терпіння й віру у сталий розвиток. Війна Росії проти України лише підсилює актуальність Угоди про асоціацію, адже ЄС став не лише стратегічним економічним партнером, а й політичним союзником. У 2022 році Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, що підвищило значущість виконання умов Угоди про асоціацію як передумови повноцінного членства (1, с. 26).

Висновок. Угода про асоціацію з Європейським Союзом є не лише юридичним документом, а й символом цивілізаційного вибору України. Вона відкриває шлях до інтеграції у спільноту демократичних країн, зміцнення державних інституцій та економічного зростання. Попри численні виклики, що супроводжують цей шлях, угода залишається стратегічно важливим інструментом реформ. Подальший успіх реалізації угоди залежатиме від політичної відповідальності, ефективності державної політики, підтримки громадянського суспільства та збереження зовнішньополітичного курсу на євроінтеграцію.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Віктор Маслянка, студент групи ТТЛ-12

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Ліберальні партії відіграють важливу роль у формуванні демократичних суспільств, виступаючи за захист прав людини, верховенство права та розвиток громадянського суспільства. В умовах глобальних викликів та внутрішніх політичних змін ліберальна ідеологія залишається актуальною як у світі, так і в Україні. Особливо це важливо для України, яка прагне до європейської інтеграції та зміцнення демократичних інституцій.

Мета дослідження: аналіз ідеології, діяльності та впливу ліберальних партій у світі та в Україні, а також визначення їхньої ролі у формуванні демократичного суспільства.

Предмет дослідження: ідеологічні засади, політична діяльність та програми ліберальних партій у світі й в Україні.

Об'єкт дослідження: ліберальні політичні партії як учасники політичного процесу в сучасному світі та в Україні зокрема.

Завдання дослідження: розглянути основні принципи лібералізму та проаналізувати діяльність ліберальних партій у світі і в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ліберальні партії займають важливе місце в політичних системах багатьох країн світу, обстоюючи принципи індивідуальних прав, верховенства права, ринкової економіки та демократичного управління. Лібералізм охоплює широкий спектр ідеологій — від класичного лібералізму до соціального лібералізму, що відображає різноманітність підходів до ролі держави та ринку. Залежно від країни та політичної ситуації, ліберальні партії можуть варіювати свої погляди, але вони завжди зберігають акцент на індивідуальних свободах, демократії та економічних реформах [1]. Міжнародна організація Liberal International об'єднує понад 100 ліберальних партій з усього світу, сприяючи розвитку демократії, прав людини та вільного ринку. Через свою діяльність організація активно підтримує процеси демократизації та економічних реформ у різних країнах, де ліберальні цінності можуть бути під загрозою. Також ліберальні партії співпрацюють у рамках таких регіональних об'єднань, як Альянс лібералів та демократів за Європу (ALDE) в Європі, Ліберальна мережа Латинської Америки та Рада азійських лібералів та демократів, що дозволяє ефективно обмінюватися досвідом і просувати спільні цілі [2]. В Україні ліберальні партії мають різний рівень впливу та представленості в політичному процесі. Ідеї лібералізму в Україні почали набувати популярності з початку 1990-х років, після здобуття незалежності, однак через певні соціально-економічні та політичні особливості ліберальні партії не завжди мають стабільну підтримку на виборах. Ті, що виступають за ліберальні цінності, як правило, фокусуються на питаннях демократичних

реформ, євроінтеграції, захисту прав людини та розвитку ринкової економіки [3]. «Слуга народу» – хоча ця партія й не є виключно ліберальною, вона займає позиції, які наближаються до ліберальних, особливо у питаннях європейської інтеграції та антикорупційних реформ. Партія була створена як альтернатива традиційним політичним силам і виступає за модернізацію країни через технології та інституційні зміни, зокрема на основі ліберальних принципів [4]. «Голос» – ліберально-демократична партія, яка з'явилася у 2019 році і активно виступає за проведення реформ в Україні, включаючи лібералізацію економіки, боротьбу з корупцією та покращення правової системи. Партія також підтримує євроінтеграцію та розвиток громадянського суспільства [4]. Ліберальна партія України – одна з найстаріших ліберальних партій в Україні, що була заснована ще в 1990-х роках. Вона активно підтримує ідеї індивідуальних свобод, політичних прав та прав людини, а також виступає за економічні реформи, орієнтуючись на вільний ринок та обмеження державного втручання в економіку [4]. Попри наявність кількох ліберальних партій в Україні, ліберальний рух стикається з низкою серйозних викликів, серед яких: політична поляризація, вплив олігархів та невисокий рівень підтримки серед виборців [4; 5]. Однією з головних проблем, з якими стикалися ліберальні партії в Україні, є невелика підтримка серед виборців через домінування популістських сил та відсутність чіткої та послідовної програми для реальних реформ [3]. Перспективи розвитку ліберальних партій в Україні залежать від кількох факторів, серед яких ключовими є просування реформ для створення умов розвитку ліберальних ідей, зміцнення зв'язків із міжнародними ліберальними організаціями, а також створення кампаній, які будуть допомагати громадянам краще розуміти принципи лібералізму [4].

Висновок: Ліберальні партії, як у світі, так і в Україні, виступають носіями ідей свободи, демократії, прав людини та ринкової економіки. Вони відіграють важливу роль у формуванні політичної культури, стимулюванні реформ і зміцненні громадянського суспільства. В Україні їхній вплив наразі обмежений через низку соціально-політичних викликів, однак за умов ефективної комунікації з виборцями, подолання корупції та послідовної реалізації реформ ліберальні партії мають усі шанси стати важливим чинником демократичного поступу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Володимир Падух, студент групи ТТЛ-12

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Актуальність теми дослідження зумовлена євроінтеграційним курсом держави, який передбачає тісну співпрацю з такими організаціями, як ЄС, НАТО, Рада Європи, ОБСЄ та інші. В умовах російської агресії міжнародні структури відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки, наданні фінансової, гуманітарної та військової підтримки Україні. Також важливим аспектом є реформування державних інститутів відповідно до європейських стандартів у сферах демократії, прав людини, правосуддя та боротьби з корупцією. Крім того, економічна співпраця з європейськими організаціями сприяє залученню інвестицій, отриманню кредитів та фінансової допомоги, що є критично важливим для відновлення країни. Гуманітарний аспект співпраці допомагає вирішувати соціальні проблеми, підтримувати внутрішньо переміщених осіб та відбудовувати зруйновану інфраструктуру.

Мета дослідження: визначення місця та ролі України у системі європейських міжнародних організацій, аналіз її співпраці з основними структурами та оцінка впливу цієї взаємодії на політичний, економічний розвиток держави.

Предмет дослідження: особливості участі України в європейських міжнародних організаціях, її роль та вплив у їх діяльності.

Об'єкт дослідження: система європейських міжнародних організацій та участь України в їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Україна протягом останніх десятиліть активно орієнтується на європейський вектор розвитку. Процес інтеграції до європейських структур є важливим не лише для економічного та політичного зростання країни, але й для зміцнення її безпеки в умовах зовнішніх загроз. Вивчення участі України у системі європейських міжнародних організацій дозволяє зрозуміти, як країна адаптується до сучасних викликів та які переваги та обмеження виникають у цьому процесі. Після здобуття незалежності Україна почала активно співпрацювати з європейськими

структурами, такими як Європейський Союз, НАТО, Рада Європи, ОБСЄ та іншими. Ця взаємодія сприяє зміцненню політичних, економічних та безпекових зв'язків, впровадженню демократичних реформ і адаптації українського законодавства до європейських стандартів. Політична співпраця України з європейськими міжнародними організаціями спрямована на підтримку її незалежності, територіальної цілісності та демократичного розвитку. Зокрема, участь у Раді Європи сприяє впровадженню принципів верховенства права, захисту прав людини та демократичного управління. ОБСЄ відіграє важливу роль у моніторингу ситуації на сході України та сприянні мирному врегулюванню конфлікту. НАТО, хоча Україна поки не є його членом, надає значну військову підтримку, допомагаючи модернізувати Збройні сили та підвищувати обороноздатність країни. Економічна співпраця з ЄС та іншими європейськими структурами відкриває можливості для інвестицій, розвитку бізнесу та модернізації інфраструктури. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС та створення зони вільної торгівлі стало важливим кроком у цьому напрямку. Україна отримує фінансову підтримку від міжнародних фінансових інституцій, таких як Європейський банк реконструкції та розвитку, що сприяє реформам у різних секторах економіки. Окремо варто відзначити безпековий аспект співпраці, який особливо актуалізувався після початку російської агресії у 2014 році. Взаємодія з НАТО, військова допомога від країн-членів Альянсу, навчання та обмін досвідом сприяють підвищенню обороноздатності України. ОБСЄ продовжує виконувати важливу роль у контролі за ситуацією на сході країни, а Європейський Союз застосовує санкції проти держави-агресора, демонструючи свою політичну підтримку України. Гуманітарний аспект взаємодії також є важливим, адже міжнародні організації допомагають вирішувати проблеми внутрішньо переміщених осіб, підтримують соціальні проекти та надають фінансування на відновлення зруйнованої інфраструктури. Попри досягнення, Україна стикається з низкою викликів у своїй інтеграції до європейських структур. Основними проблемами залишаються необхідність подальших реформ, боротьба з корупцією, забезпечення ефективного управління та дотримання верховенства права. Водночас перспективи євроінтеграції залишаються позитивними, адже Україна має стратегічну підтримку ЄС і НАТО, що відкриває можливості для подальшого зближення з європейськими країнами.

Висновок. Таким чином, участь України у європейських міжнародних організаціях є важливим фактором її розвитку, зміцнення безпеки та адаптації до європейських стандартів. Подальше поглиблення співпраці сприятиме економічному зростанню, політичній стабільності та зміцненню міжнародного авторитету України.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Маргарита Пацигон, студентка групи ТТЛ-12

ІДЕОЛОГІЯ «РУССКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Російсько-українська війна триває вже понад десять років, і в її основі лежить не лише боротьба за території чи політичний вплив. Важливу роль відіграє ідеологічне підґрунтя, що формує сприйняття цієї агресії як «історичної місії» з боку Росії. Ідеологія «русского міра» — це не просто набір ідей про «єдність слов'янських народів», а добре структурована система наративів, що виправдовує імперські зазіхання. Вона поєднує у собі елементи ностальгії за Радянським Союзом, православного месіанства, заперечення української державності, культури і нації та викривленої історичної пам'яті. Саме ця ідеологія стала інструментом, за допомогою якого держава-агресор виправдовує перед власним населенням і світом вторгнення, окупацію та знищення всього українського. І поки триває війна, не лише за території, а й за смисли, аналіз «русского міра» як ідеологічної основи агресії є надзвичайно важливим і науково, і суспільно.

Мета дослідження: Зрозуміти, що стоїть за ідеологією «русского міра» — не лише як за політичним інструментом, а як за певною системою уявлень, яка живить імперське мислення сучасної Росії. Мета цього дослідження — виявити, як ідеї минулого трансформуються в зброю сьогодення, і як саме вони були використані для обґрунтування агресії проти України.

Предмет дослідження: Предметом дослідження є ідеологія «русского міра» як теоретична основа, що виправдовує воєнну, культурну та інформаційну агресію Росії проти України.

Об'єкт дослідження: Об'єктом дослідження виступає зовнішньополітична стратегія Російської Федерації у відношенні до України, зокрема, її ідеологічна складова.

Завдання дослідження: Проаналізувати витoki концепції «русского міра» та контекст її виникнення. Виявити основні складові цієї ідеології: наративи, цінності, механізми впливу. Розглянути, як «русский мір» реалізовується в Україні через політичні, гуманітарні та інформаційні канали. Пояснити, чому ця ідеологія небезпечна не лише для України, а й для інших пострадянських держав і європейської безпеки в цілому.

Виклад основного матеріалу: Концепція «русского міра» була розроблена ще в кінці 2000-х років. І суть її полягала в використанні православної віри, слов'янського коріння, російської мови, якоїсь «особливої духовності» для утримання України (і принагідно Білорусі) в підпорядкуванні Москви[2]. Ця концепція слугує не лише формою самоідентифікації, а й інструментом впливу: через неї Росія заявляє про право «захищати» російськомовне населення за кордоном і втручатись у справи суверенних держав. Україна займає центральне місце у цій ідеології — як геополітично, так і символічно. Самостійна, європейськоорієнтована Україна суперечить самій логіці «русского міра». Тому агресія Росії — не лише військова реакція, а наслідок ідеологічного неприйняття української суб'єктності. Риторика Кремля, особливо з 2014 року, постійно апелює до образів «єдності народу», «боротьби з фашизмом», «захисту православ'я». Водночас, українська мова, культура й історія зображуються як штучні або ворожі. Для ідеологеми «русский мір» характерна змістовна багатозначність, яка допускає широкий спектр інтерпретацій – від настанови до дій до констатації певного становища у спосіб, найбільш бажаний для значної частини цільової аудиторії[3]. Таке спотворення реальності дозволяє російському керівництву представляти агресію як «визволення» і посилює мобілізаційний потенціал усередині країни. Цінність цієї ідеології для російської влади полягає в її гнучкості: вона не має чітких кордонів, що дозволяє використовувати її як підґрунтя для агресії в різних напрямках — не тільки проти України, але й у Балтії, Молдові, Грузії. Щодалі виразніше у доктрині «русского міра» проступає нехтування нормами міжнародного права, суверенітетом інших держав, волевиявленням народів, правами і свободами громадян. Красномовним прикладом є оприлюднена в 2014 «Декларація російської ідентичності», за якою «росіянин — це людина, що вважає себе росіянином, не має інших етнічних уподобань, розмовляє і думає російською мовою, визнає православне християнство основою національної духовної культури, відчуває солідарність із долею російського народу»[4]. Це не просто культурна концепція, а інструмент зовнішньополітичного тиску та легітимації воєнних дій.

Висновок: «Русский мір» – це ідеологія війни, яка представляє агресію як миротворчість, яка представляє агресора як жертву, а жертву як агресора. Це ідеологія, яка виправдовує будь-яке насилля духовно-моральною місією Росії[1]. Використання ідеології «русского міра» російською владою є подібним до використання її сепаратистами: основна мета полягає у виправданні злочинних антиукраїнських дій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Анастасія Пилипенко, студентка групи ТТЛ-12

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження. Політичні партії є фундаментальними інституціями демократичного суспільства. Вони виконують функцію посередників між громадянами та владою, формують політичну волю народу і забезпечують механізми політичної участі. В Україні партійна система пройшла складний шлях трансформацій, особливо після подій Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013–2014 років. Саме ці історичні рубежі стали точками перелому в розвитку партійного середовища країни, що зумовлює потребу в глибшому аналізі та осмисленні змін, які відбулися (1, с. 22).

Мета дослідження: проаналізувати особливості функціонування політичних партій в Україні до та після Майдану, визначити тенденції їх еволюції та вплив на політичну систему держави.

Предмет дослідження: політичні партії України в контексті суспільно-політичних змін.

Об'єкт дослідження: партійна система України.

Завдання дослідження: проаналізувати трансформації після 2014 року.

Виклад основного матеріалу. До Революції Гідності партійна система України мала ознаки олігархічного контролю та низького рівня партійної ідентифікації громадян. Політичні партії часто виконували роль виборчих проєктів, створених під конкретні кампанії, а не стали сталими інституціями демократичного типу (2, с. 75). Майдан 2013–2014 років ознаменував не лише протест проти тодішньої влади, а й глибоке розчарування в існуючих партійних елітах. Наслідком цих подій стало оновлення політичного ландшафту — виникнення нових політичних сил, спроби демократизації внутрішньопартійного життя, посилення прозорості фінансування (3, с. 41). Уперше за довгий час у суспільстві зросла віра в політичні інститути, хоча вона залишалася нестабільною. Попри це, проблема «віртуальних партій» не зникла. У багатьох випадках нові політичні проєкти залишаються підконтрольними олігархам або є персоналізованими структурами, що обслуговують вузькі інтереси (4, с. 58). Іншою важливою проблемою є низький рівень ідеологічної визначеності. Більшість партій у своїй діяльності спираються не на програмні засади, а на харизматичних лідерів чи ситуативні політичні меседжі. Також варто відзначити вплив воєнної агресії Росії на трансформацію партійного поля. Після 2014 року низка проросійських сил втратила легітимність, а партії, орієнтовані на європейську інтеграцію, отримали більшу підтримку. Разом з тим, політична конкуренція залишилася високою, а популізм продовжує бути ефективним інструментом у передвиборчих кампаніях (1, с. 29).

Висновок. Політичні партії в Україні залишаються важливою, але нестабільною ланкою демократичної системи. Події Майдану стали поштовхом до якісних змін, проте значна частина проблем зберігається. Партійна система потребує подальшого реформування, зокрема — у сфері фінансування, ідеологічної чіткості, внутрішньої демократії та взаємодії з громадянським суспільством. Майбутнє української демократії значною мірою залежатиме від здатності партій відповідати на виклики часу та інтереси громадян.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Дем'ян Покиданець, студент групи ТТЛ-12

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де національні ідентичності стикаються з викликами глобалізації, питання ролі нації в історичному процесі набуває особливої значущості. Протягом століть нації виступали не лише як етнокультурні спільноти, а як активні суб'єкти політичного, економічного та соціального поступу. Вони були рушіями революцій, визвольних рухів, державотворчих процесів і конфліктів. Зокрема, українська історія яскраво демонструє, як національна свідомість, сформована під тиском зовнішніх впливів, може стати основою для здобуття незалежності та утвердження державності. У світлі сучасних геополітичних зрушень, війни за національне виживання, що триває в Україні, а також кризи ідентичності в інших державах, дослідження нації як суб'єкта історичного розвитку набуває гострої актуальності (1, с. 9).

Мета дослідження: проаналізувати, як нація проявляє себе як суб'єкт історичного процесу, які чинники впливають на її формування, еволюцію та дієздатність у контексті історичних змін.

Предмет дослідження: історичні та соціокультурні механізми функціонування нації як активного учасника історичного розвитку.

Об'єкт дослідження: нація як соціально-політична спільнота, що здатна до самоорганізації, мобілізації та впливу на хід історичних подій.

Завдання дослідження полягає у всебічному аналізі феномену нації як суб'єкта історичного розвитку, що включає: розкриття сутності поняття «нація» у контексті історичного процесу; дослідження етапів формування національної свідомості; аналіз історичних прикладів, у яких нації виступали активними рушіями змін; а також виявлення ключових чинників, що сприяють або, навпаки, стримують активність нації в суспільно-політичному розвитку.

Виклад основного матеріалу. Поняття «нація» в історико-філософській традиції трактується як форма спільноти, що виникає на основі спільної мови, культури, історичної пам'яті, території та прагнення до політичного самовизначення. У контексті історичного процесу нація не є лише пасивним тлом подій — вона формує хід історії,

змінює державні кордони, породжує революції й відстоює ідеали свободи. Як зазначає Б. Андерсон, нації — це «уявлені спільноти», які, однак, мають реальні наслідки для політичного устрою світу (2, с. 17). Формування націй значною мірою пов'язане з епохою Нового часу, коли зростання грамотності, урбанізація та розширення політичної участі сприяли становленню національних рухів. У Європі XVIII–XIX століть нації ставали головними рушіями визвольних воєн, боротьби за права, громадянські свободи й нові форми державного устрою. Французька революція та її наслідки показали, що нація може стати джерелом легітимності влади та основою громадянської єдності (3, с. 26). Український досвід також підтверджує важливість національного чинника в історії. Протягом багатьох століть український народ зберігав етнокультурну самобутність під владою різних імперій. XIX століття стало часом формування українського національного руху, який згодом переріс у визвольну боротьбу за державність у XX столітті. Сьогодні, під час війни з Росією, українська нація знову проявляє себе як сильний суб'єкт історії, що мобілізується задля захисту суверенітету, демократії та культурної ідентичності (4, с. 39). Суб'єктність нації в історії визначається кількома ключовими факторами: високим рівнем національної свідомості, здатністю до самоорганізації, наявністю політичної еліти та ідеології, підтримкою з боку міжнародної спільноти. Водночас, нації можуть втрачати свою суб'єктність внаслідок асиміляції, репресій, колонізації або внутрішньої деморалізації. Саме тому збереження ідентичності, мови, культури та історичної пам'яті — це не лише гуманітарна, а й політична стратегія виживання (5, с. 44). Нація як суб'єкт історії також є чинником геополітичної стабільності або нестабільності. У багатьох регіонах світу національні рухи ставали причиною створення нових держав (як у випадку розпаду Югославії чи СРСР), водночас вони могли й призводити до кривавих конфліктів. У XXI столітті нації залишаються визначальними акторами не лише у внутрішніх справах, а й у глобальному контексті — через діаспори, транскордонні рухи, культурну дипломатію та міжнародну солідарність.

Висновок. Нація — це не лише культурне явище, а й історичний суб'єкт, здатний впливати на хід подій, творити нові політичні реальності та відстоювати власне майбутнє. Суб'єктність нації виявляється в моменти кризи, боротьби, відродження. Збереження національної ідентичності в умовах глобальних викликів потребує усвідомленої політики, освіти, культури та історичної пам'яті. Досвід України, як і багатьох інших націй, підтверджує: лише ті народи, які здатні до внутрішньої мобілізації й усвідомлення своєї місії в історії, можуть стати повноцінними учасниками світового поступу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Сергій Трудоруда, студент групи ТТЛ-12

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. Формування України як національної держави є важливим етапом в історії її державотворення, що набуло особливої ваги у контексті сучасних геополітичних викликів та соціально-політичних трансформацій. З огляду на складні умови російської агресії та внутрішні процеси самоідентифікації, дослідження національної державності України набуває ключового значення для збереження її цілісності та розвитку демократичних інституцій.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз феномену національної держави у контексті українського національного становлення.

Предмет дослідження: концепція національної держави як соціально-філософська категорія.

Об'єкт дослідження: Україна як національна держава.

Завдання дослідження: проаналізувати філософські основи національної державності, окреслити історичні етапи формування української державності, визначити сучасні виклики та перспективи розвитку України як національної держави.

Виклад основного матеріалу. Поняття національної держави ґрунтується на ідеї політичного самовизначення народу, спільності культури, мови, традицій, історичної пам'яті. У випадку України національна держава є не лише формою політичного устрою, але й символом багатовікової боротьби за самостійність та суверенітет. Основу

національної ідентичності українців становить історична спадщина, християнська духовність, міфологічна свідомість, а також ментальні риси, такі як індивідуалізм, любов до свободи, прагнення до правди і справедливості [1, с. 4; 4, с. 56]. З часів Київської Русі спостерігається формування елементів національної державності, що пізніше розвивалися через Козацьку добу, Гетьманщину, добу Центральної Ради, а згодом — через відновлення незалежності у 1991 році. Проте лише в умовах сучасної війни національна ідея стала по-справжньому консолідуючим фактором для всього українського суспільства. Варто зазначити, що українська нація демонструє унікальну здатність до самоорганізації, що особливо виявилось в умовах повномасштабної війни — у вигляді масового волонтерства, громадянської мобілізації, підтримки армії, захисту рідної мови та культури. Ці риси є проявами живої національної свідомості, яка є фундаментом національної держави [2; 3]. Сьогодні викликами для української національної держави є зовнішня агресія, внутрішня політична нестабільність, соціальна нерівність, а також необхідність збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації. Водночас сильна національна ідея, відданість цінностям свободи та гідності, історичний досвід боротьби дозволяють стверджувати, що Україна має всі передумови для успішного функціонування як модерна європейська національна держава.

Висновок. Україна як національна держава є результатом багатовікового процесу національного самовизначення, історичної боротьби та сучасного переосмислення власної ідентичності. Стійкість української національної ідеї, глибокі культурні корені та готовність суспільства захищати власну державність є головними чинниками її подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Катерина Поляруш, студентка ТТЛ-13

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ У 2019 Р.

Актуальність теми дослідження. Кампанія-2019 року стала переломною чекрез використання соцмерж як елементу ключового впливу на виборців, перемогу кандидата без політичного досвіду та зростання протестних настроїв у суспільстві.

Мета дослідження: аналіз президентської виборчої кампанії з виявленням ключових факторів впливу цифрових технологій, успіху та наслідків для політичної системи. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:**

дослідити стратегії кандидатів, таких як Володимир Зеленський, Петро Порошенко, Юлія Тимошенко, Юрій Бойко; проаналізувати виклики: фейки, вплив олігархів, суперечності у законодавстві; оцінити наслідки для політичної системи.

Виклад основного матеріалу. Президентська кампанія 2019 року в Україні стала визначальним етапом у трансформації політичного ландшафту країни. Вона відрізнялася від попередніх виборів активним використанням цифрових технологій, зростанням ролі соцмереж та появою нових політичних феноменів. Однією з ключових особливостей став успіх Володимира Зеленського, який зумів перетворити свій медійний образ з серіалу «Слуга народу» на реальний політичний капітал. Його кампанія будувалася на антисистемній риториці, популістських обіцянках («зміни за 100 днів») та мінімальному використанні традиційних ЗМІ, що контрастувало з підходами інших кандидатів. Чинний президент Петро Порошенко, навпаки, робив ставку на патріотичну агітацію, підкреслюючи досягнення в зовнішній політиці та армії. Однак його рейтинг постійно падав через асоціацію з економічними труднощами, зростанням тарифів і корупційними скандалами. Юлія Тимошенко, лідер «Батьківщини», намагалася поєднати опозиційну риторику з підтримкою олігархічних груп, проте її імідж «політика старого формату» не знайшов достатньої підтримки. Значну увагу привертав також Юрій Бойко, чия проросійська позиція та підтримка медіахолдингів («Інтер», «112») робили його основним кандидатом для виборців із східних регіонів. Серед ключових викликів кампанії-2019 були інформаційні маніпуляції, зокрема поширення фейків про зв'язки кандидатів із Росією, а також активне використання ботів у соцмережах. Популізм став домінуючою тактикою: складні реформи зводилися до простих гасл, як-от обіцянка знизити тарифи на газ або «завершити війну за лічені місяці». Не менш суттєвим був вплив олігархів, які фінансували кампанії через підконтрольні медіа. Наприклад, роль Ігоря Коломойського у просуванні Зеленського залишалася предметом

гострих суперечок. Технологічні інновації також змінили правила гри. Онлайн-платформи, особливо Instagram та YouTube, стали головними інструментами мобілізації молодого електорату. Це дозволило Зеленському зібрати 25% голосів у першому турі без масштабних мітингів. Однак традиційні дебати втратили значення: кульмінацією став перформанс на стадіоні «Олімпійський», де формат більше нагадував шоу, ніж політичний діалог. Важливим аспектом була емоційна складова кампанії. Зеленський, використовуючи гумор і звернення до «звичайних людей», створював образ кандидата, який «розуміє болі суспільства». На противагу йому, Порошенко акцентував на стабільності та досвіді, але його меседжі часто сприймалися як відірвані від реальності через зростання соціально-економічних проблем. Юлія Тимошенко, з її харизмою та енергією, намагалася залучити електорат обіцянками швидких змін, проте її минула участь у владі викликала скепсис. Кампанія також показала глибоку поляризацію суспільства. Східні регіони, де переважала проросійська риторика Бойка, контрастували із західними областями, де панував патріотичний наратив Порошенка. Центральна Україна, зокрема, стала ареною боротьби за голоси міського середнього класу, який шукав альтернативу «старим гравцям». Зеленський, завдяки своєму аполітичному іміджу, зумів об'єднати різні групи, пропонуючи надію на «перезавантаження» системи. Після виборів відбулися зміни у виборчому законодавстві, зокрема обмеження анонімної реклами та запровадження відкритих партійних списків. Кампанія-2019 також прискорила політичну фрагментацію: нові сили («Слуга народу») витіснили традиційні партії, що свідчило про глибоку недовіру до «старої еліти». Результати виборів мали й міжнародний резонанс: західні партнери України підкреслили демократичність процесу, тоді як Росія використала перемогу Зеленського для пропагандистських наративів про «нестабільність» країни. Підсумовуючи, виборча кампанія 2019 року стала поворотним моментом для України. Вона показала, як цифрові технології можуть перевернути політичні правила, але й загострила питання маніпуляцій, впливу олігархів та необхідності системних реформ. Результати виборів продемонстрували, що суспільство прагне радикальних змін, що відкрило шлях для нових політичних проектів і водночас поставило виклики перед демократичними інститутами. Ця кампанія залишиться прикладом того, як медійність, емоції та технології можуть переважити традиційні інструменти влади, змінюючи політичну реальність країни.

Висновки. Президентська кампанія 2019 року в Україні стала яскравим прикладом того, як цифрові технології та соцмережі змінюють політичні правила гри. Перемога Володимира Зеленського, який використав медійний образ і пряму комунікацію з електоратом, показала, що традиційні інструменти влади втрачають ефективність на тлі зростання протестних настроїв. Популістські обіцянки швидких змін, поширення фейків та вплив олігархів через підконтрольні ЗМІ виявилися ключовими викликами, що загострили питання медіаграмотності та прозорості політичних процесів. Кампанія також прискорила трансформацію політичної системи: поява нових сил, на кшталт «Слуги народу», свідчить про глибоку недовіру до «старої еліти». Міжнародний контекст підкреслив геополітичну вагу України: західні партнери відзначили демократичність виборів, тоді як Росія використала результати для дестабілізаційних наративів. Цей досвід має стати основою для реформ, спрямованих на зменшення впливу олігархів, боротьбу з маніпуляціями та зміцнення інституцій — лише так можна забезпечити стабільність і довіру до демократії в майбутніх виборчих циклах.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Володимир Саган, студент ТТЛ-13

ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МИРУ» ЯК ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. З початком масованої агресії Росії проти України в 2022 році роль ідеології «Руського миру» стала очевидною як ключового інструмента інформаційного та культурного впливу, що виправдовує воєнну експансію. Ця концепція, заснована на ідеях «єдності трьох братніх народів», «історичної Росії», православної місії та антизахідної риторики, активно використовується Кремлем для легітимізації окупації українських територій, руйнування ідентичності та нав'язування чужих цінностей. Зважаючи на гібридний характер сучасних конфліктів, розуміння ідеологічних основ війни є важливим як для інформаційної безпеки, так і для формування національного опору.

Мета дослідження: проаналізувати сутність ідеології «Руського миру» та її вплив на формування агресивної політики Росії стосовно України. Для досягнення цієї мети поставлено такі **завдання:** визначити базові принципи ідеології «Руського миру»; дослідити історичні передумови та етапи формування цієї ідеології; виявити механізми її поширення в українському інформаційному, культурному та освітньому середовищах; охарактеризувати роль «Руського миру» в обґрунтуванні воєнної агресії РФ проти України.

Виклад основного матеріалу. Ідеологія «Руського миру» почала формуватися як інструмент м'якої сили Росії з початку 2000-х років. Вона базується на ідеї «єдиного духовного простору», де головними факторами ідентичності є російська мова, православ'я та імперська спадщина. Пропагандистські твердження про «несправжність» української державності чи культури поширюються в руськомірському дискурсі, підживлюючи реваншистські настрої в РФ. З 2014 року ця ідеологія стала центральним наративом для виправдання окупації Криму та вторгнення на Донбас. Її активно просувають за допомогою контрольованих медіа, церкви Московського патріархату, а також через освітні та культурні проєкти. У 2022 році ідеологія трансформувалася в явний інструмент воєнної агресії з публічними закликами до «денацифікації», «визволення» та ліквідації української національної ідентичності.

Висновки. Ідеологія «Руського миру» є не лише інформаційною конструкцією, а й дієвим інструментом імперської політики Росії. Вона спрямована на підрив суверенітету, дезінформацію, розпалювання ворожнечі та культурну асиміляцію. Осягнення механізмів її формування та впливу є необхідним для розробки ефективної інформаційної політики України, протидії гібридним загрозам та захисту національної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Ольга Саланська, студентка ТТЛ-13

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі тероризм набув глобального масштабу та становить серйозну загрозу міжнародній безпеці. Через активізацію терористичних організацій та зростання кількості нападів важливо глибше розуміти природу цього явища, його причини та можливі способи протидії. Дослідження міжнародного тероризму є актуальним з огляду на потребу в ефективних політичних рішеннях і міжнародному співробітництві.

Мета дослідження: проаналізувати явище міжнародного тероризму як глобальну політичну проблему та розглянути основні способи боротьби з ним. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** розкрити поняття «міжнародний тероризм», визначити його основні риси та відмінності від інших форм тероризму; дослідити історичні передумови та етапи розвитку міжнародного тероризму, визначити ключові події, що вплинули на його поширення.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний тероризм — це форма тероризму, яка включає дії терористичних груп або організацій, що вчиняють акти насильства або терору в міжнародному масштабі або мають міжнародну спрямованість. Основними ознаками міжнародного тероризму є транснаціональний характер, глобальна спрямованість, використання міжнародного простору для планування та виконання акцій, а також значний глобальний вплив. Відмінність міжнародного тероризму від інших форм полягає в його здатності діяти за межами національних кордонів, використовуючи глобальні мережі та ресурси. Це робить його особливо небезпечним і складним для протидії. Перші прояви міжнародного тероризму були зафіксовані в 1930-х роках, однак особливу активність він набув з кінця 1960-х років. Однією з ключових подій стало захоплення заручників під час Олімпійських ігор у Мюнхені в 1972 році, коли палестинська організація «Чорний вересень» вбила 11 ізраїльських спортсменів. У 1980-х роках терористична діяльність активізувалася в країнах Західної Європи, а у 1990-х — стала елементом боротьби країн, що розвиваються, з розвиненими державами, набуваючи міжнародного характеру. Наймасштабнішим терористичним актом в історії стали події 11 вересня 2001 року в США, які призвели до загибелі понад 3 тисяч осіб і стали поворотним моментом у глобальній боротьбі з тероризмом. У XXI столітті

міжнародний тероризм характеризується такими особливостями: Релігійна мотивація: Більшість сучасних терористичних організацій використовують релігію як ідеологічну основу для своєї діяльності. Глобалізація терористичної діяльності: Терористичні акти відбуваються в різних частинах світу, включаючи Європу, Азію, Африку та Америку. Використання сучасних технологій: Терористи активно використовують інтернет для пропаганди, вербування та координації дій. Зростання кількості жертв серед цивільного населення: Теракти часто спрямовані проти мирних громадян з метою посіяти паніку та дестабілізувати суспільство.

Висновки. Отже, міжнародний тероризм є однією з найнебезпечніших загроз сучасного світу. Для ефективної боротьби з міжнародним тероризмом важливо не лише реагувати на наслідки, але й аналізувати першопричини цього явища, усувати соціальні, політичні та економічні чинники, що сприяють радикалізації. Тільки комплексний і скоординований підхід здатен забезпечити стійке зниження терористичної загрози та гарантувати безпеку як на національному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Катерина Сандер, студентка групи ТТЛ-13

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ В.ЛИПИНСЬКОГО ТА Д.ДОНЦОВА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Становлення сильної, стабільної та самодостатньої української держави є неможливим без наявності національної еліти, яка виконує роль ідеологічного провідника, політичного координатора та морального авторитету суспільства. Проблема формування такої еліти залишається особливо актуальною в сучасних умовах, коли Україна перебуває у стані гібридної війни, переживає соціальні трансформації та потребує чіткого вектору розвитку. В історії української політичної думки значну увагу питанню еліти приділяли визначні мислителі ХХ століття — В'ячеслав Липинський та Дмитро Донцов. Їхні підходи до розуміння ролі національної еліти значною мірою сформували уявлення про механізми формування політичного проводу нації, а також про відповідальність і обов'язки провідного прошарку суспільства. Незважаючи на те, що їхні концепції були сформовані у різних історичних умовах і мають відмінні ідеологічні основи, обидва мислителі порушували фундаментальні питання: хто має право представляти націю, якими якостями має володіти національна еліта, як вона формується та за яких умов може ефективно виконувати свої функції. Аналіз цих поглядів дозволяє глибше зрозуміти природу сучасних кризових явищ в українському суспільстві та вказати можливі шляхи їх подолання.

Мета дослідження: з'ясування суті концепцій національної еліти, розроблених В'ячеславом Липинським та Дмитром Донцовим, а також визначення ступеня їх актуальності для сучасної України. Дослідження спрямоване на виявлення основних ідей, закладених у теоретичних міркуваннях мислителів, їхнього практичного потенціалу у справі побудови новітньої української еліти та можливості інтеграції цих підходів у сучасний політичний та ідеологічний дискурс.

Завдання дослідження: ідеї класократії та роль аристократії як провідної сили нації у працях В'ячеслава Липинського. Також важливим є детальний аналіз поглядів Дмитра Донцова, зокрема його бачення активної національної меншості, ідеї інтегрального націоналізму та ролі волі у творенні історії. Крім того, дослідження потребує порівняльного розгляду обох концепцій з метою виявлення спільних та відмінних рис, а також переваг і обмежень кожної з них. Завершальним завданням є оцінка можливості адаптації цих концепцій до сучасних українських реалій, з урахуванням потреб держави у формуванні якісного політичного класу та ідеологічного проводу нації.

Виклад основного матеріалу. В'ячеслав Липинський та Дмитро Донцов є ключовими постатями в історії української політичної думки, які зробили вагомий внесок у формування уявлень про роль національної еліти у розбудові держави. Їхні концепції, сформовані у складні періоди боротьби за незалежність України, залишаються надзвичайно актуальними і сьогодні. В'ячеслав Липинський вважав, що нація не може існувати без власної держави, а держава — без сильної, моральної, відповідальної еліти. Його концепція класократії передбачала, що управління державою має здійснюватися не партіями, які схильні до популізму, а класами — соціальними групами, об'єднаними

спільною працею і відповідальністю. Особливе місце в його поглядах посідає аристократія як носій державницької традиції. Він вважав, що саме ця соціальна верства має не лише політичну, а й моральну вагу, що дозволяє їй утримувати стабільність державного ладу та водночас бути духовним орієнтиром для суспільства [1]. Релігія, за Липинським, повинна слугувати опорою для правлячої еліти, стримуючи її від зловживань владою, а також забезпечуючи духовну єдність нації [2]. Він наголошував на необхідності існування еліти, яка не лише керує, а й жертвує собою заради майбутнього держави, підкреслюючи важливість самопожертви, а не кар'єризму [3]. Дмитро Донцов, на відміну від Липинського, наголошував на активній, навіть радикальній ролі національної еліти. Він вважав, що нація не здатна самостійно організовуватися, і тому потребує сильної, волевої меншості — провідної еліти, яка повинна мати рішучість, фанатизм і здатність до дії. У своїй праці «Націоналізм» Донцов стверджував, що українці повинні відмовитися від пацифізму та меншовартості, натомість прийняти нову філософію боротьби, в основі якої — воля до національного панування [4]. Така еліта має бути носієм нової ідеології, спрямованої не лише на захист нації, а й на її наступальний розвиток, культурну експансію, формування вольового, сильного типу українця [5]. Донцов уважав, що національна ідея має бути не тільки духовною основою, а й практичним керівництвом до дії, а тому потребує провідника, лідера, який не буде рахуватися з «думкою більшості», якщо вона суперечить національним інтересам [6]. Обидві концепції, попри різні підходи, зосереджені на ключовому елементі — потребі у формуванні активної, патріотичної, жертвовної еліти, здатної вести народ у часи кризи. Липинський виступає за легітимну, моральну владу, засновану на традиціях, у той час як Донцов пропонує динамічну ідею революційної еліти, яка повинна нав'язувати національну ідею масам. Сьогодні, коли українська держава бореться за свою незалежність і територіальну цілісність, ці ідеї знову набувають особливого значення. В умовах війни та зовнішньої загрози країна особливо потребує сильної провідної верстви, здатної приймати важкі рішення, відмовлятися від особистих вигод заради національних інтересів, і бути моральним авторитетом для народу. Як зазначають сучасні дослідники, криза української еліти, яка часто виявляється розділеною між олігархічними інтересами або політичним популізмом, демонструє, наскільки своєчасними є застереження як Липинського, так і Донцова [2]. Вони підкреслювали, що без сильної національної ідеї, підтриманої відповідальною елітою, Україна не зможе зберегти свою суб'єктність у світі. Аналіз ідей В'ячеслава Липинського та Дмитра Донцова засвідчує, що обидва мислителі, попри відмінності у підходах, заклали міцний інтелектуальний фундамент для розуміння ролі національної еліти у творенні української державності. Липинський акцентував увагу на потребі моральної, відповідальної та історично вкоріненої еліти, що служить суспільству, керуючись традиціями, релігією та обов'язком. Донцов, своєю чергою, вимагав від еліти динаміки, фанатичної віри в ідею нації та безкомпромісної боротьби за її панування у власній державі. В умовах сучасних викликів для України — війни, гібридних загроз, внутрішньої політичної нестабільності — актуальність цих концепцій лише зростає. Їхні думки надихають до переосмислення ролі провідної верстви: чи є вона моральним орієнтиром, як у Липинського, чи рішучим ідеологічним провідником, як у Донцова. Сучасне українське суспільство потребує еліти нового типу — неформальної, інтелектуальної, здатної поєднувати силу духу, професіоналізм і самопожертву задля загального блага. Отже, концепції національної еліти Липинського й Донцова — не лише історичні спадки, а й практичні орієнтири, які мають бути враховані у процесі формування політичної культури, кадрової політики, освіти, громадянського виховання та державного управління. Їхнє глибоке розуміння дозволяє не лише краще усвідомити природу української нації, але й шукати відповіді на актуальні питання майбутнього країни.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Олексій Світлик, студент групи ТТЛ-13

ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ФРАНкліНА ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТА

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство стикається з глобальними викликами, що впливають на політичні інститути, економічні системи та міжнародні відносини. У цьому контексті особистість політичного лідера відіграє ключову роль у формуванні державної політики та світового порядку. Політичний портрет Франкліна Делано Рузвельта є особливо актуальним для аналізу, оскільки його лідерство стало взірцем ефективного управління в умовах кризи та війни.

Мета дослідження: вивчення та аналіз політичного портрета Франкліна Делано Рузвельта, його лідерських якостей, стратегій управління та впливу на внутрішню і зовнішню політику США.

Об'єкт дослідження: політична діяльність Франкліна Делано Рузвельта в контексті соціально-економічних і міжнародних викликів його епохи.

Предмет дослідження: політичний портрет Франкліна Делано Рузвельта.

Завдання дослідження: аналіз політичного шляху Франкліна Делано Рузвельта та його впливу на державне управління; ретроспективний аналіз ключових політичних рішень Рузвельта та їхнього значення для розвитку США і світової політики.

Виклад основного матеріалу. Франклін Д. Рузвельт (народився 30 січня 1882, Гайд-Парк, Нью-Йорк, США — помер 12 квітня 1945, Уорм-Спрінгс, Джорджія) — 32-й президент Сполучених Штатів (1933–45). Єдиний президент, який чотири рази обирався на цю посаду, Рузвельт провів Сполучені Штати через дві найбільші кризи 20-го століття: Велику депресію та Другу світову війну. Роблячи це, він значно розширив повноваження федерального уряду за допомогою серії програм і реформ, відомих як Новий курс, і він служив головним архітектором успішних зусиль позбавити світ від німецького націонал-соціалізму та японського мілітаризму. Франклін Рузвельт був обраний президентом після всесвітньої фінансової кризи, спричиненої частково крахом Уолл-стріт у 1929 році. Велика депресія незабаром досягла глибини та тривалості, неперевершених у сучасній економічній історії. Рузвельт міг запропонувати небагато програмних чи урядових рішень, щоб протистояти цьому величезному виклику. Його економічний план мало чим відрізнявся від плану переможеного Герберта Гувера. Дійсно, спочатку він виступав за збалансований бюджет, що був хибним засобом від кризи, яку зрештою можна було б покінчити лише державними витратами на Другу світову війну. Що міг запропонувати Рузвельт, так це свіжий, кипучий і непохитний голос у протистоянні випробуванням 1930-х років. Як він сказав у своїй першій інавгураційній промові: «Нам немає чого боятися, крім самого страху». На посаді Рузвельт був прагматиком і зробив усе, щоб покласти край економічній кризі та полегшити страждання нації, яка страждає. Багато з його більш активістських виконавчих програм — так званий «алфавітний суп» нових федеральних агентств — були лише паліативами, а деякі з його дій були відхилені судами як неконституційні порушення. Він вистояв, незважаючи на ці невдачі, і вплив на історію президентства полягав у створенні прецеденту безперервних дій виконавчої влади та особистого втручання голови виконавчої влади. Після Рузвельта жоден виконавчий директор більше ніколи не міг пасивно спостерігати за розвитком подій. Після нападу Японії на Перл-Харбор 7 грудня 1941 року Рузвельт домігся оголошення війни Японії. Коли, у свою чергу, партнери Японії по Осі, нацистська Німеччина та Італія, оголосили війну США 11 грудня 1941 року, він домігся додаткового оголошення війни від Конгресу Сполучених Штатів. Він тісно співпрацював з іншими національними лідерами, керуючи союзниками проти держав Осі. Рузвельт керував мобілізацією американської економіки для підтримки військових зусиль і реалізував стратегію «Європа насамперед». Він також ініціював розробку першої атомної бомби та працював з іншими лідерами Альянсу, щоб закласти основу для Організації Об'єднаних Націй та інших післявоєнних установ, навіть ввівши термін «Організація Об'єднаних Націй» [2]. Рузвельт виграв переобрання в 1944 році, але помер у 1945 році після того, як його фізичне здоров'я серйозно і неухильно погіршилося під час війни. Відтоді кілька його дій зазнали критики, наприклад, його наказ про інтернування японських американців. Тим не менш, історичні рейтинги незмінно ставлять його в трійку найвидатніших американських президентів. Рузвельт найбільше вплинув на посаду президента протягом 20-го століття, створивши модель заангажованої виконавчої влади, яка триває донині. Коли президентська влада була рівною з двома іншими гілками влади, у другій половині 20-го століття президентська влада досягла висоти, випередивши своїх конкурентів у Конгресі та судах. Стилістично майстерність Рузвельта у мас-медіа — спочатку радіо, а потім кіно та кінохроніку — передвіщала, як керівники можуть використовувати засоби масової інформації для прямого спілкування з американським народом. Зокрема, «чати біля каміна» ФДР залишаються зразком проникливих президентських повідомлень. У політичному плані коаліція «Новий курс» Рузвельта, що складалася з жителів півночі та білих із півдня, трималася разом силою його особистості та його контролю над урядом, включаючи патронаж босів Демократичної партії.

Висновок. Політичний портрет Франкліна Делано Рузвельта демонструє образ сильного, далекоглядного та харизматичного лідера, який зумів адаптувати країну до умов глибокої економічної кризи та світової війни. Його лідерські якості — рішучість, стратегічне мислення, здатність комунікувати з народом — дозволили йому здобути широку підтримку та здійснити масштабні реформи в межах «Нового курсу». У зовнішній політиці Рузвельт виступав ініціатором активної участі США в глобальних процесах, зміцнюючи позиції країни на міжнародній арені. Таким чином, його управлінські стратегії та політична спадщина суттєво вплинули на подальший розвиток американської державності та формування ролі США як світового лідера.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Єлизавета Серета, студентка групи ТТЛ-13

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах глобалізації та геополітичних викликів, питання становлення та утвердження України як національної держави набуває особливої значущості. Після здобуття незалежності у 1991 році, український народ продовжує активний процес формування національної ідентичності, державної самодостатності та європейської інтеграції. Усвідомлення власної історії, культури, мови і традицій слугує запорукою зміцнення національної свідомості та стабільності держави. На тлі сучасних викликів, таких як збройна агресія, інформаційна війна та внутрішні соціально-політичні зміни, дослідження феномену України як національної держави є надзвичайно важливим.

Мета дослідження: аналіз процесу формування України як національної держави, виявлення її ключових характеристик та визначення ролі національної ідентичності у цьому процесі.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** національна держава, її основні характеристики; яким чином відбувався процес становлення української національної державності?; яку роль відіграють мова, культура, традиції у формуванні національної ідентичності?; які виклики стоять перед Україною у процесі зміцнення статусу національної держави сьогодні?.

Виклад основного матеріалу. Національна держава — це суверенна політична форма, що виражає спільну волю нації, яка має спільну історію, культуру, мову та територіальну єдність. Національна держава прагне до збереження власної ідентичності, забезпечення політичної незалежності та гарантування прав і свобод громадян. Формування України як національної держави є багатовіковим процесом, який супроводжувався як внутрішніми соціальними трансформаціями, так і зовнішніми викликами. Витоки української державності можна простежити ще з часів Київської Русі (IX–XIII ст.), коли з'явилися перші елементи самоврядності, власного права та культури. Згодом, у період козацької держави — Війська Запорозького (XVII ст.), український народ продемонстрував свою здатність до самостійної політичної організації та військової самооборони. У XIX столітті український національний рух набирає обертів. Діячі, такі як Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, Михайло Драгоманов та інші, сприяли формуванню модерної національної ідентичності. Саме в цей період відбулося переосмислення нації як спільноти, об'єднаної не лише територіально, а й культурно та духовно. Важливим етапом у розвитку української державності стала Українська революція 1917–1921 років. Незважаючи на коротко тривалість існування Української Народної Республіки та боротьбу за незалежність під час визвольних змагань, ці події заклали ідейні основи сучасної незалежної України. Поразка революції і подальше включення українських земель до складу СРСР не змогли знищити прагнення українців до національного самовизначення. Новий імпульс боротьби за незалежність надала епоха перебудови у 1980-х роках. Завдяки активності національно-демократичних рухів, таким як Народний Рух України, та завдяки підняттю питань про права людини, про історичну справедливість і про право на самовизначення, Україна 24 серпня 1991 року проголосила незалежність. Референдум 1 грудня 1991 року, на якому понад 90% громадян підтримали незалежність, засвідчив широке національне прагнення до власної державності. Конституція України 1996 року закріпила основні принципи національної державності, проголосивши, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна і правова держава. Основною державною мовою визнано українську, що є важливим інструментом національної консолідації. Мова, культура, історична пам'ять та національні традиції залишаються важливими чинниками єдності українського суспільства. Державна політика у сфері освіти, культури та інформації спрямована на підтримку і розвиток національної самобутності. Особливу роль у цьому процесі відіграють такі символи, як герб, прапор, гімн України, а також національні свята — День незалежності, День соборності, День української мови та писемності. Однак шлях становлення України як національної держави не був і не є простим. Сучасні виклики включають як зовнішню агресію (російсько-українська війна з 2014 року), так і внутрішні труднощі: політичну нестабільність, корупцію, регіональні відмінності. Війна сприяла посиленню процесів національної консолідації, зростанню патріотизму та усвідомленню єдності народу. Водночас перед державою стоїть завдання вибудувати інституційну спроможність, забезпечити верховенство права, справедливість, економічний розвиток та соціальну інтеграцію. Важливу роль у сучасному етапі відіграє молодь, яка, вихована в умовах незалежної України, активно формує громадянське суспільство, відстоює демократичні цінності, підтримує ідеї європейської інтеграції. Боротьба за свободу і права людини, особливо під час Революції Гідності 2013–2014 років, продемонструвала, що прагнення до національної державності базується на глибоких демократичних і моральних основах. Таким чином, Україна як національна

держава знаходиться у динамічному процесі становлення, активно реагуючи на сучасні виклики та використовуючи історичний досвід для побудови суверенної, демократичної та європейської держави.

Висновки. Національна держава — це суверенне політичне утворення, яке об'єднує націю на основі спільної мови, культури, території та історії, а формування української державності є тривалим процесом боротьби за самостійність, що почався з часів Київської Русі й продовжився здобуттям незалежності у 1991 році. Мова, культура і традиції відіграють ключову роль у зміцненні національної ідентичності та консолідації суспільства, тоді як сучасні виклики — війна, політична нестабільність і інформаційні загрози — вимагають від України послідовної державної політики задля зміцнення національної єдності та демократичних засад.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Володимир Скороход, студент групи ТТЛ-13

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ УКРАЇНИ ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження. В реалії нашої сучасності, важливо знати про існуючі політичні партії, і які були до Революції Гідності, щоб не повторювати помилки минулого. Не допустити до влади організацій які прагнуть нажитись на звичайних людях.

Мета дослідження: аналіз політичних партій, які були у Верховній Раді. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** аналіз політичних партій; виявити зміни у складі партій, після майдану.

Виклад основного матеріалу. Після проголошення незалежності, в Україні починають з'являтися все більше і більше політичних партій. Розділимо політичні партії на декілька видів. Перший – партії які після 2014 фактично припинили своє існування. Сюди відносяться такі партії як: «Партія Регіонів», «Комуністична партія України», «Народна партія», «Удар», також велику підтримку втратили «Свобода» та «Батьківщина». Перші 3 партії є проросійськими, які підтримували російські наративи, та просували у владу колоборантів таких як Янукович, Литвин, Симоненко. Основні риси та ідеологія цих партій. Політична орієнтація партії регіонів: Партія позицінувала себе як платформа, що об'єднувала інтереси регіонів, виступаючи за децентралізацію та посилення повноважень місцевих влад. Водночас, її політична лінія включала елементи проросійського курсу, що виражалося в зовнішньополітичних пріоритетах. Ідеологія та програма комуністичній партії: Її програма базувалася на захисті прав робітничого класу, посиленні соціальної справедливості та підтримці системи державного регулювання економіки. Часто партія асоціювалася з ностальгією за радянським минулим, що критикувалося сучасними політичними силами. Політична орієнтація Народної партії: Як правило, така партія позиціонує себе як центристська або помірно консервативна сила, що намагається поєднувати елементи соціального захисту з ринковою економікою. Вона може виступати за зміцнення державного апарату, одночасно підтримуючи ініціативи, спрямовані на підвищення життєвого рівня населення. Політична Партія «УДАР» вирізняється серед минуло згаданих партій. «УДАР» виступає за соціальну справедливість та створення європейських умов для всіх українців. В свою чергу Партія втілює реформи державного управління та політичні реформи, спрямовані на поділ бізнесу та влади. Також до основних засад входять розвиток України як демократичної держави, становлення соціально-ринкової економіки, забезпечення верховенства права та пріоритет громадянських прав та свобод. Виборча програма та погляди Партії акцентуються на тому, що кожен українець має право на краще життя, без бідності, корумпованих схем та махінацій. Також «УДАР» виступає за зміну Конституції та виборчого законодавства, розширенню контролю над політиками, державними інституціями та владою громадян. «УДАР» працює над впровадженням умов для створення середнього та малого бізнесу, залученням іноземних інвестицій, а також над модернізацією та оновленням інфраструктури в країні. Партії «Свобода» та «Батьківщина» після втечі Януковича та створення нової коаліції партії увійшли до парламентської більшості й отримала місця в уряді Арсенія Яценюка. Загалом в них багато спільного. Наприклад Обидві партії позицінують себе як проукраїнські, підтримують ідею сильної незалежної України. Виступають за інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО. Обидві були активними учасниками Революції гідності (2013–2014). Часто виступають у ролі опозиції до діючих президентів чи урядів.

«Батьківщина», і «Свобода» критикували вплив олігархів на владу та економіку. Обидві апелюють до «простого народу», виступають за соціальну справедливість. Свою популярність втратили через появу нових політичних партій та не дотримання своїх обіцянок. Другі – партії які почали набирати популярність після 2014. Це «Європейська Солідарність», «Народний фронт», «Опозиційний блок», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Самопоміч», «Опозиційна платформа — За життя», «Слуга Народу», «Голос». «Європейська Солідарність» — політична партія, очолювана п'ятим президентом України Петром Порошенком. Її ідеологія базується на консервативних проєвропейських цінностях, з акцентом на армію, мову, віру та інтеграцію України до ЄС і НАТО. Партія набула популярності після Майдану 2014 року як символ державності, опору російській агресії та національного єднання. Її підтримують патріотично налаштовані виборці, здебільшого у центральних та західних регіонах України.

«Народний фронт» — партія, створена у 2014 році, яку очолили Арсеній Яценюк, Олександр Турчинов та Арсен Аваков. Вона здобула перемогу на парламентських виборах того ж року. Популярність пояснюється тим, що її сприймали як силу, здатну стабілізувати країну у період війни та кризи. Проте через швидке розчарування у прем'єрі Яценюку, звинувачення у неефективності та конфлікти всередині, рейтинг партії стрімко впав, і вона фактично зникла з політичної арени. «Опозиційний блок» — партія, що виникла після Революції Гідності як спадкоємець «Партії регіонів». Вона орієнтувалася на проросійський електорат південно-східних регіонів України, виступала за збереження традиційних цінностей, нейтралітет, федералізацію, розвиток промисловості. Популярність базувалася на протесті проти курсу Майдану серед частини населення. Пізніше її електорат частково перейшов до ОПЗЖ. «Радикальна партія Олега Ляшка» — популістська політична сила, яка заявляє про захист інтересів «простих людей», зокрема селян, пенсіонерів, робітників. Основу популярності становила харизматична постать самого Ляшка, його епатажна манера виступів, гостра критика олігархів і заклики до радикальних змін. Пік популярності — 2014–2015 роки. Згодом виборці втратили довіру через відсутність реального впливу на зміни та звичну демагогію. «Самопоміч» — партія, яку заснував мер Львова Андрій Садовий. Ідеологія: ліберально-демократична, прозорість, оновлення політики, децентралізація. Партія вперше потрапила до парламенту у 2014 році, здобувши популярність серед молоді, міського середнього класу, IT-сектору, освітян. Вона символізувала «нову хвилю» політиків після Майдану. Проте з часом не змогла втримати позиції через внутрішні конфлікти, слабку присутність у медіа та конкуренцію з іншими «новими» партіями. «Опозиційна платформа — За життя» (ОПЗЖ) — партія з відверто проросійською риторикою, яку очолювали Юрій Бойко та Віктор Медведчук. Вона виступала за «мирне врегулювання» конфлікту з Росією, перегляд зовнішньої політики, відновлення торгівлі з РФ, нейтральний статус України. Вона отримала значну підтримку у східних та південних регіонах до 2022 року, особливо серед старшого покоління. Після початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році діяльність партії була заборонена, а її діячі втратили політичний вплив. «Слуга Народу» — правляча партія, створена на основі однойменного серіалу та президентської кампанії Володимира Зеленського. Її ідеологія — популізм, цифровізація, оновлення влади, боротьба з корупцією, антикорупційні реформи, нейтральність (на старті). У 2019 році партія здобула історичну перемогу на парламентських виборах, отримавши більшість у Верховній Раді. Популярність була зумовлена розчаруванням у традиційних елітах, надією на «нові обличчя» та масштабну підтримку Зеленського серед населення. «Голос» — партія, заснована у 2019 році музикантом Святославом Вакарчуком. Її позиціонували як реформістську, проєвропейську, демократичну силу з молодими професіоналами. «Голос» набрав популярність серед міських виборців, молоді, прогресивного середнього класу. Після відходу Вакарчука та внутрішніх суперечок партія втратила чіткий курс і електорат, розкололася на кілька фракцій, а її рейтинг суттєво знизився. Усі ці партії є суперечливими зі своїми лідерами.

Висновок. Отже, до Майдану було багато проросійських партій, з проросійськими поглядами. Після Майдану політична система зазнала реформації, і почало з'являтися більше проєвропейських партій з західними поглядами. Але це не заважає колоборантським партіям брати участь у політичній системі України. Саме тому потрібно знати головні партії країни, та аналізувати їх.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність теми дослідження. Виборча система є фундаментом демократичного устрою будь-якої держави. В Україні питання вдосконалення виборчого законодавства, забезпечення прозорості виборів та довіри громадян до їх результатів набуває особливої актуальності в умовах політичної нестабільності, суспільної поляризації та воєнного стану. Аналіз виборчої системи дозволяє краще зрозуміти причини дефіциту політичної відповідальності, низької явки виборців, а також окреслити шляхи реформування системи задля побудови більш ефективного громадянського суспільства.

Мета дослідження: проаналізувати сучасну виборчу систему України, виявити її основні проблеми та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Завдання дослідження: розглянути еволюцію виборчої системи в Україні; виокремити ключові недоліки чинної системи; дослідити можливі варіанти реформування.

Виклад основного матеріалу. Виборча система України є одним із найважливіших механізмів реалізації народовладдя. Вона визначає спосіб формування представницьких органів влади шляхом голосування громадян і суттєво впливає на якість управління державою. Від її ефективності залежить ступінь легітимності влади, рівень політичної конкуренції, а також довіра суспільства до політичного процесу. З часу незалежності виборча система в Україні неодноразово змінювалася. Україна пройшла шлях від мажоритарної системи до пропорційної з відкритими списками. З 2020 року діє новий Виборчий кодекс, згідно з яким парламентські вибори відбуваються за пропорційною системою з відкритими регіональними списками, де виборець голосує одночасно за партію і за кандидата в її списку. Мета реформи — підвищити підзвітність депутатів виборцям і знизити вплив партійного керівництва на формування списків. Однак практика застосування цієї системи виявила низку структурних і системних проблем: Ілюзорна відкритість списків. У виборця формально є можливість вплинути на черговість кандидатів, проте бар'єр у 25% голосів регіонального округу, необхідний для зсуву кандидата вгору, є надто високим. У результаті вибір фактично залишається за партійним керівництвом. Олігархізація партійного простору. Значна частина політичних сил фінансується великим бізнесом, що призводить до домінування фінансових інтересів над інтересами виборців. Це послаблює довіру громадян і створює «приватні» партії. Політичний популізм. Багато партій не мають чіткої програми або ідеології, а роблять ставку на популістські гасла, медійні обличчя та короткострокові обіцянки. Це знижує якість представництва в парламенті. Виборчі зловживання. Залишаються поширеними випадки підкупу виборців, організації «сіток», тиску на членів комісій, маніпуляцій на дільницях, фальсифікацій результатів голосування. Ефективність розслідувань таких злочинів дуже низька. Адміністративний ресурс. У державних установах, особливо на місцях, часто використовується ресурс влади для агітації або мобілізації виборців, що суперечить принципу рівності кандидатів. Недостатній вплив громадян на міжвиборчий період. Після виборів виборці не мають реальних інструментів впливу на депутатів, які не виконують свої обіцянки. Законодавчо передбачене відкликання депутатів майже не застосовується. Виборча дискримінація окремих груп. Внутрішньо переміщені особи, військовослужбовці, громадяни, які перебувають за кордоном або в окупації, часто стикаються з труднощами при реалізації свого виборчого права. Низька політична освіта. Частина виборців робить свій вибір несвідомо, орієнтуючись на рекламу або миттєві обіцянки, а не на програми кандидатів. У школах і вишах майже відсутні програми з громадянської освіти, що формували б розуміння виборчого процесу. Проблеми організації виборів у час війни. Повномасштабне вторгнення Росії створило нові виклики: технічну неможливість голосування на окупованих територіях, відсутність безпеки, переміщення мільйонів громадян. Наразі немає чітких правових механізмів забезпечення їх участі у виборах. Місцеві вибори — інструмент кланового контролю. В окремих регіонах влада на місцях формувалася через вплив місцевих бізнес-еліт, що створює замкнене коло влади і слабку конкуренцію. Загалом, попри численні реформи, виборча система України залишається інструментом, який часто не відображає реального волевиявлення громадян. Для її оздоровлення необхідне: зниження прохідного бар'єру для нових партій; посилення контролю за фінансуванням виборчих кампаній; створення умов для участі у виборах всіх категорій громадян; підвищення політичної освіти; та запровадження інструментів електронного голосування в майбутньому — після завершення війни. У контексті євроінтеграційного курсу України важливо враховувати досвід країн Європейського Союзу щодо забезпечення прозорості виборчого процесу. Зокрема, запровадження електронної системи підрахунку голосів, використання цифрових технологій для реєстрації виборців та ідентифікації особистості, а також впровадження механізмів електронного голосування в діаспорі може значно підвищити довіру до результатів виборів та розширити доступ до участі у голосуванні. Такі нововведення потребують не лише законодавчого врегулювання, а й комплексної цифрової безпеки та належної інформаційної кампанії серед населення. Упровадження подібних змін може стати важливим кроком до модернізації української виборчої системи.

Висновок. Виборча система України потребує глибокого реформування та реальної політичної волі до змін. Її ефективність безпосередньо впливає на легітимність влади, стабільність суспільства та європейські перспективи країни. Успішна модернізація виборчої системи має ґрунтуватися на демократичних принципах, прозорості, підзвітності та інклюзивності, що дозволить забезпечити справедливе представництво інтересів громадян.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Ігор Токарчук, студент групи ТТЛ-13

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Участь молоді в політичному житті є важливою складовою стабільності та розвитку демократичних процесів у будь-якій країні. В Україні, де значні соціальні та економічні зміни відбуваються на фоні політичних трансформацій, активна участь молоді є необхідною для розвитку громадянського суспільства, формування політичної культури та реалізації прав молодих людей. На фоні сучасних викликів, таких як війна, економічна нестабільність, а також потреба в реформуванні політичних інститутів, участь молоді у політичному процесі стає особливо важливою. Оскільки молоді люди часто є найбільш відкритими до нових ідей та змін, їх активність у політичних процесах є важливим фактором розвитку демократичного суспільства.

Мета дослідження: аналіз різних форм участі молоді в політичному житті України та виявлення їх значення для розвитку демократичних процесів. Вивчення впливу сучасних молодіжних ініціатив, законодавчої бази та роль державної молодіжної політики дозволить визначити основні напрями для підвищення ефективності залучення молоді до політичних процесів.

Завдання дослідження: проаналізувати основні форми участі молоді в політичному житті України; вивчити вплив молодіжних ініціатив на політичні процеси в країні; оцінити роль державної молодіжної політики в залученні молоді до політичного життя; дослідити, як законодавчі зміни впливають на можливості молоді брати участь у політичному процесі; визначити проблеми та бар'єри, що обмежують політичну активність молоді в Україні.

Виклад основного матеріалу. Участь молоді в політичному житті України має різноманітні форми, серед яких можна виокремити участь у виборах, молодіжні ініціативи, волонтерську діяльність, а також участь у діяльності молодіжних громадських організацій та політичних партій. Важливо відзначити, що багато політичних партій намагаються залучити молодь до своїх лав, проголошуючи соціальну спрямованість власної молодіжної політики, що забезпечує їхню підтримку серед молодого населення на виборах. Партії використовують свої програми для створення іміджу, що орієнтований на потреби молоді та намагаються задовольнити її очікування щодо соціальних змін. Молодь є активним учасником соціальних змін, що відбуваються у країні. Саме молоді люди часто ініціюють соціально-економічні, політичні та духовні зрушення, адекватні викликам часу. Це підтверджується численними прикладами, коли молодь стояла в авангарді політичних протестів, таких як Революція Гідності, або ж активно включалася в процеси реформ в інших сферах. Молодь активно виражає свої політичні погляди через участь у громадських акціях, волонтерських ініціативах та організаціях, що займаються правами людини та соціальною справедливістю. Особливе значення для розвитку політичної активності молоді має правова база, яка регулює участь молоді у політичних процесах. У квітні 2021 року набрав чинності Закон «Про основні засади молодіжної політики», що суттєво оновив правову базу у цій сфері, скасувавши значну частину попередніх нормативних актів. Сьогодні цей Закон є головним документом, який визначає мету, завдання, принципи, напрями та інструменти реалізації молодіжної політики в Україні. Він також встановлює гарантії участі молоді у процесах її формування та впровадження, а також регулює створення та функціонування молодіжних і дитячих громадських організацій. Закон визначає, що молоддю вважаються особи у віці від 14 до 35 років, що дозволяє залучати до політичної діяльності значно ширше коло осіб. У рамках державної молодіжної політики, одним із важливих інструментів є організація стажування молодих людей в органах влади. Цей механізм дозволяє молоді безпосередньо долучатися до процесів реформ, які відбуваються в Україні, а також сприяє розвитку лідерських якостей у молодих громадян, підвищуючи їхню залученість до політичних процесів. Сьогодні головною метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті. Це передбачає підтримку молодіжних ініціатив, створення можливостей для професійного та соціального розвитку, а також заохочення до участі у політичному процесі.

Висновки. Форми участі молоді в політичному житті України є різноманітними та включають як активну участь у виборчому процесі, так і участь у громадських організаціях, молодіжних ініціативах та волонтерській діяльності. Державна молодіжна політика сприяє розвитку цих форм участі, встановлюючи правові та організаційні механізми для залучення молоді до політичного процесу. Водночас існують проблеми, які обмежують активність молоді, такі як недостатнє поінформованість, бар'єри на рівні доступу до політичних структур, а також низький рівень довіри до політичних інститутів. Тому важливо створювати умови для більш ефективної участі молоді у політичних процесах, зокрема через покращення освітніх програм, розвиток лідерських якостей та сприяння активній участі в громадських та політичних ініціативах.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Юлія Трут, студентка групи ТТЛ-13

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. В умовах політичних, економічних і соціальних викликів, які переживає Україна, волонтерський рух став важливим інструментом підтримки як держави, так і суспільства. Особливо помітно це стало під час Революції Гідності, початку війни на Сході України у 2014 році, а з 2022 року — внаслідок повномасштабного вторгнення Росії. Рух волонтерів охоплює різні сфери — від гуманітарної допомоги до забезпечення армії, евакуації цивільного населення, збору коштів, інформаційної підтримки та психологічної допомоги. З огляду на ці реалії, вивчення сучасних тенденцій волонтерського руху є надзвичайно актуальним.

Мета дослідження полягає у виявленні сучасних тенденцій волонтерського руху в Україні та визначенні його ролі у формуванні нової соціальної динаміки. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**: проаналізувати ключові етапи розвитку волонтерського руху в Україні; визначити основні напрями діяльності сучасного волонтерства; охарактеризувати нові форми й інструменти волонтерської активності; виявити потенційні виклики та перспективи розвитку волонтерства.

Виклад основного матеріалу. Сучасне українське волонтерство стало відповіддю суспільства на критичні події. На початку 2010-х воно носило переважно спонтанний характер, але з часом трансформувалося в потужний координований рух. З 2014 року волонтери відіграють ключову роль у підтримці Збройних Сил України. Вони беруть на себе функції, які держава не завжди встигає або може виконати. Після 2022 року відбувається подальша структуризація волонтерських ініціатив — виникають нові платформи, фонди, мобільні додатки та логістичні мережі. Серед нових тенденцій у волонтерському русі можна виділити активну диджиталізацію волонтерських ініціатив, що проявляється у зборі коштів через соціальні мережі, спеціалізовані застосунки та чат-боти. Також спостерігається поступова професіоналізація волонтерів — з'являються освітні програми, тренінги, впроваджуються стандарти якості. Значну роль відіграє міжнародна підтримка, адже українські волонтери активно співпрацюють із діаспорою та зарубіжними благодійними фондами. Водночас розширюються й сфери допомоги: окрім гуманітарної підтримки, надається юридична, медична, інформаційна та реабілітаційна допомога. Ще однією важливою тенденцією є залучення бізнесу — багато компаній створюють власні волонтерські програми, спрямовані на підтримку суспільства та розвиток соціальної відповідальності. Проте разом із розвитком з'являються і виклики: емоційне вигорання волонтерів, нестача ресурсів, правова неврегульованість статусу волонтера.

Висновки. Волонтерський рух в Україні — це не просто форма допомоги, а прояв громадянської свідомості, здатності до самоорганізації та солідарності. Його розвиток свідчить про глибокі зміни в українському суспільстві, формування нового типу взаємодії між державою та народом. Волонтерство сьогодні — це соціальний феномен, який має стати основою для довготривалого зміцнення демократії, національної єдності та соціального капіталу. І хоча цей рух виник як відповідь на кризу, він має всі шанси стати сталою частиною суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Каріна Федько, студентка групи ТТЛ-13

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Революція Гідності 2013–2014 років стала однією з найвизначальніших подій новітньої історії України, яка змінила не тільки політичний ландшафт країни, а й саму структуру українського суспільства. Саме ця подія продемонструвала зрілість громадянського суспільства, сформувала новий рівень національної ідентичності та відкрила перед Україною шлях європейської інтеграції. У сучасних умовах збройної агресії Російської Федерації проти України та глобальних викликів, які стоять перед країною, вивчення причин, рушійних сил та наслідків Революції Гідності є надзвичайно актуальним. Осмислення цього етапу української історії допомагає глибше зрозуміти природу суспільних трансформацій і визначити орієнтири для подальшого розвитку демократичної держави.

Мета дослідження: всебічний аналіз передумов виникнення Революції Гідності, визначення її основних рушійних сил, а також вивчення короткострокових і довгострокових наслідків для української державності та суспільства. Відповідно до мети, формулюємо такі **завдання:** охарактеризувати комплекс політичних, соціально-економічних, культурних та міжнародних причин революції гідності; визначити склад учасників революційного руху, їхні мотивації, соціальний портрет і ціннісні орієнтири; проаналізувати динаміку розвитку протестних акцій та механізми ескалації конфлікту; виявити основні політичні, соціальні та міжнародні наслідки революції гідності для України; зробити висновки щодо значення революції гідності для формування нової політичної культури та державної стратегії України.

Виклад основного матеріалу. Революція Гідності стала результатом тривалого накопичення політичної, соціальної та економічної напруги в українському суспільстві. Однією з першочергових причин протестів стала відмова тодішнього керівництва країни від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, що символізувало для більшості громадян не тільки економічну співпрацю, але й належність України до демократичної європейської спільноти. Відмова від європейського курсу була сприйнята суспільством як зрада національних інтересів і спровокувала масові акції протесту, які згодом переросли у всенародний рух за права і свободи. Однак підстави для масових виступів виходили далеко за межі питання зовнішньополітичної орієнтації. Суспільне невдоволення накопичувалося роками через глибоку корупцію, відсутність реальних реформ, обмеження громадянських свобод, посилення авторитаризму режиму Віктора Януковича. Соціально-економічна нестабільність, високий рівень безробіття, зростаюча нерівність і втрата довіри до державних інститутів створили підґрунтя для масштабного громадянського спротиву. Рушійною силою Революції Гідності стала українська молодь, зокрема студенти, які першими вийшли на Майдан Незалежності в Києві на знак протесту. Поступово до них приєдналися представники різних верств населення: підприємці, інтелігенція, журналісти, громадські активісти, діячі культури, духовенство, а також пересічні громадяни, які прагнули змін. Протестний рух об'єднав людей різних поглядів і соціального статусу навколо ідеї відстоювання прав людини, гідності, справедливості та європейських цінностей. Події розгорталися динамічно: від мирних протестів у листопаді до радикалізації руху після жорстокого розгону студентів у ніч на 30 листопада 2013 року. Брутальні дії силових структур стали каталізатором загальнонаціонального обурення та значного розширення протестного руху. Надалі протести набули всеохопного характеру: було споруджено барикади, сформовано загони самооборони Майдану, з'явилися перші жертви серед активістів. У відповідь на спроби влади силовим шляхом придушити рух, суспільство демонструвало дедалі більшу солідарність і готовність до самопожертви. Найкривавішими стали події лютого 2014 року, коли на вулиці Інститутській у Києві відбулися масові розстріли мирних протестувальників. Ці події стали кульмінацією революції і призвели до втечі Віктора Януковича та частини його оточення з країни. Верховна Рада України, спираючись на підтримку громадськості, ухвалила рішення про його усунення від влади та призначила дострокові президентські вибори. Революція Гідності мала масштабні наслідки для України. На політичному рівні відбулися

фундаментальні зміни: країна остаточно взяла курс на європейську інтеграцію, почалися важливі реформи у сфері децентралізації, боротьби з корупцією, реформування правоохоронних органів та судової системи. Хоча ці процеси супроводжувалися труднощами та спротивом, саме Революція Гідності створила передумови для початку справжніх змін. Соціально революція змінила характер українського суспільства: суттєво зміцнилася роль громадянських ініціатив, волонтерського руху, активного громадянства. Українці продемонстрували готовність брати відповідальність за долю своєї країни, активно впливати на політичні процеси, захищати демократичні цінності. Водночас Революція Гідності призвела до нових викликів. У відповідь на перемогу Майдану Російська Федерація вдалася до анексії Криму та розпалювання війни на Донбасі, що визначило тривалий період зовнішньої агресії та внутрішньої політичної нестабільності. Проте, незважаючи на ці виклики, Україна зміцнила свої позиції на міжнародній арені, отримала підтримку західних партнерів і наблизилася до інтеграції в європейську політичну та економічну спільноту. Революція Гідності стала актом утвердження національної гідності та прагнення до свободи, який сформував нову українську політичну націю, що базується на спільних цінностях демократії, прав людини і прагненні до незалежності.

Висновки. Революція Гідності стала не просто протестом проти влади — вона стала маніфестацією волі українського народу жити у вільній, демократичній і європейській державі. Ця подія заклала фундаментальні основи сучасної української державності, визначила подальший політичний та цивілізаційний шлях України. Усвідомлення причин, рушійних сил і наслідків Революції Гідності є необхідною умовою для розуміння нинішніх процесів у країні та для формування стратегії її подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Олександр Фортуна, студент групи ТТЛ-13

ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Форми вияву сепаратизму є надзвичайно актуальним предметом вивчення в умовах сучасних глобальних і національних викликів. У багатьох державах сепаратизм перетворюється з локального протесту на масштабне політичне явище, здатне дестабілізувати внутрішньополітичну ситуацію, спричинити міжетнічні чи міжрелігійні конфлікти, а іноді й стати причиною втрати частини території. Особливо важливо досліджувати цю тему в контексті України, яка стала жертвою агресії та збройної підтримки сепаратистських рухів із боку інших держав. Знання про форми прояву сепаратизму дає змогу виявляти потенційні загрози, формулювати ефективну державну політику та сприяти зміцненню національної єдності.

Мета дослідження: проаналізувати основні форми вияву сепаратизму, визначити їхні особливості, причини виникнення та можливі наслідки для політичної стабільності й територіальної цілісності держави. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати сутність поняття «сепаратизм» та класифікувати основні його форми; охарактеризувати етнічний, релігійний, політичний та економічний сепаратизм на прикладах з історії та сучасності; визначити причини виникнення сепаратистських рухів і фактори, що сприяють їх активізації.

Виклад основного матеріалу. Сепаратизм як політико-соціальне явище становить загрозу цілісності держав, адже передбачає прагнення окремих територій або соціальних груп до автономії чи повного відокремлення від центральної влади. Історично сепаратизм виникав як наслідок глибоких внутрішніх суперечностей, дискримінації, економічної нерівності або культурного відчуження. В умовах глобалізації це явище набуває нових форм і масштабів, зумовлених також зовнішнім втручанням, маніпуляцією громадською думкою та зростанням націоналістичних і популістських настроїв. Форми прояву сепаратизму є надзвичайно різноманітними і залежать від конкретних умов у тій чи іншій країні. Вони можуть бути мирними, коли населення певного регіону через політичні механізми вимагає автономії або більшого самоуправління, а можуть бути збройними, як у випадках, коли ці вимоги переходять у насильницьке протистояння з державою. Важливо розуміти, що за зовнішньо подібними проявами можуть стояти дуже різні мотиви: етнічні, релігійні, економічні, історичні або навіть ідеологічні. У багатьох випадках ці мотиви переплітаються, утворюючи складну картину політичної нестабільності.

Етнічний сепаратизм виникає тоді, коли певна етнічна група вважає себе недостатньо представленою у політичному, культурному або економічному житті країни. Відчуження, дискримінація або ігнорування культурних прав часто стають підґрунтям для формування сепаратистських настроїв. Такі рухи можуть мати тривалу історичну традицію, посилюватися під впливом зовнішніх сил або змін у міжнародному середовищі. Релігійний сепаратизм зазвичай виникає в багатоконфесійних суспільствах, де окремі релігійні громади почуваються утискуваними або прагнуть встановити власні правила функціонування поза межами загальнодержавних. Це особливо небезпечно в умовах радикалізації, коли релігійні відмінності стають інструментом політичної боротьби. Політичний сепаратизм часто ґрунтується на відмові визнавати легітимність чинної державної влади, а також прагненні до створення окремого політичного утворення на основі ідеологічних розбіжностей. Економічний сепаратизм виникає, коли окремі регіони, що мають високий рівень розвитку, вважають несправедливим перерозподіл ресурсів через центр і прагнуть до фінансової незалежності. Часто він супроводжується посиленням економічного націоналізму та популістської риторики. Сучасні технології значно розширили можливості для поширення сепаратистських ідей. Соціальні мережі, інтернет-платформи, інформаційні кампанії створюють сприятливе середовище для формування штучних ідентичностей, поширення фейкової інформації, розпалювання ворожнечі. Особливо помітною є роль зовнішніх держав, які використовують гібридні методи впливу, підтримуючи певні регіональні рухи з метою ослаблення конкурентів на міжнародній арені. У світі, де зростає роль інформаційного впливу, стратегія боротьби із сепаратизмом повинна бути гнучкою, всебічною та заснованою на принципах демократичності, справедливості й захисту прав людини.

Висновки. Форми вияву сепаратизму відображають глибокі соціальні, політичні та культурні протиріччя у суспільстві. Їх аналіз є необхідним для розуміння внутрішніх і зовнішніх викликів, які стоять перед державами у XXI столітті. Своєчасне виявлення таких форм та причин їх виникнення дозволяє створювати ефективні стратегії для зміцнення національної єдності, розвитку діалогу між владою і суспільством, а також запобігання конфліктам. Знання й розуміння природи сепаратизму є ключем до збереження миру, стабільності та державної цілісності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Юлія Хомяк, студентка групи ТТЛ-13

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.

Актуальність теми досліджень. В умовах глобалізації, політичних та економічних криз, а також збройних конфліктів, питання захисту прав людини стає особливо актуальним. В Україні, зокрема, триває війна, що створює нові виклики для забезпечення прав і свобод.

Мета дослідження: проаналізувати та оцінити правові гарантії, що забезпечують права і свободу людини і громадянина в Україні, а також у вивченні їхньої ефективності, відповідності міжнародним стандартам та виявленні проблем у їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Права і свободи людини є основоположними цінностями будь-якої демократичної держави. В Україні, як країні, що проголосила своїм пріоритетом дотримання прав людини, забезпечення їхніх гарантій є важливим завданням як держави, так і суспільства в цілому. Правові гарантії прав і свобод людини в Україні закріплені в Конституції, законах та міжнародних договорах, до яких приєдналася наша країна. Відповідно до статті 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Ця норма підкреслює пріоритет прав людини у всіх сферах суспільного життя. Основний Закон України гарантує широкий спектр прав і свобод, серед яких право на життя, свободу слова, право на освіту, право на працю та багато інших. Однією з основних правових гарантій є принцип верховенства права. Це означає, що всі громадяни та органи державної влади повинні дотримуватися законодавства. У разі порушення прав людини, громадяни мають право звернутися до суду для захисту своїх інтересів. Судова система України має забезпечити неупереджене розглядання справ та відновлення справедливості. Крім того, Україна є членом численних міжнародних організацій, які займаються захистом прав

людини. Наприклад, Україна підписала та ратифікувала Європейську конвенцію з прав людини, що зобов'язує державу дотримуватись стандартів у сфері прав людини. Це створює додаткові гарантії для українських громадян у випадках порушення їхніх прав. Важливим аспектом правових гарантій є діяльність омбудсмена — Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Ця інституція покликана захищати права і свободи громадян, здійснювати контроль за дотриманням законодавства про права людини та сприяти усуненню порушень.

Висновки. У результаті проведеного аналізу правових гарантій, що забезпечують права і свободи людини і громадянина в Україні, можна зробити кілька ключових висновків. По-перше, українське законодавство має солідну основу, закріплену в Конституції та міжнародних договорах, що свідчить про зобов'язання держави дотримуватись принципів прав людини. По-друге, існуючі механізми захисту прав людини, такі як судова система та інститут омбудсмена, створюють умови для реалізації прав громадян.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Аріана Худіна, студентка групи ТТЛ-13

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах, коли демократичні інститути в деяких європейських країнах зазнають певних викликів, дослідження ролі політичної опозиції є надзвичайно важливим. Опозиція — це не просто критики влади, а повноцінні учасники політичного процесу, які впливають на формування державної політики. Її діяльність відображає рівень демократії та відкритості суспільства. Саме тому ця тема є актуальною для розуміння функціонування європейських політичних систем.

Мета дослідження: проаналізувати роль політичної опозиції в європейських країнах, її вплив на демократичні процеси та стабільність політичної системи. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** з'ясувати, які функції виконує політична опозиція в європейських державах; визначити приклади ефективної діяльності опозиції в окремих країнах; проаналізувати проблеми, з якими стикається опозиція в країнах із ознаками авторитаризму; зробити висновки щодо значення опозиції для збереження демократії.

Виклад основного матеріалу. У більшості країн Європи політична опозиція відіграє важливу роль у забезпеченні балансу влади. Вона контролює діяльність уряду, ставить питання в парламенті, ініціює розслідування і часто представляє альтернативні програми розвитку. Наприклад, у Великій Британії існує система «тіньового кабінету», де опозиція має структуру, аналогічну урядовій, та готує альтернативні рішення. Також важливою функцією опозиції є представництво інтересів тих громадян, які не підтримують правлячу партію. У таких країнах, як Німеччина, Швеція чи Франція, опозиція не просто виступає проти уряду, а бере участь у формуванні суспільної думки та розробці важливих ініціатив, наприклад, у сфері екології або соціального захисту. Окремо варто згадати країни, де опозиція зазнає тиску з боку влади. Наприклад, в Угорщині опозиційним партіям складно брати участь у рівноправній політичній боротьбі через контроль ЗМІ або судової системи. Це свідчить про загрозу демократії та важливість міжнародної підтримки опозиційних сил.

Висновок. Політична опозиція в країнах Європи є основою демократичного устрою. Вона не лише стримує владу, а й формує альтернативні погляди, мобілізує громадськість і захищає права громадян. Сильна та незалежна опозиція — це показник здорової демократії, і саме тому її роль потрібно захищати й підтримувати на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Анастасія Черниш, студентка групи ТТЛ-13

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Питання місцевих виборів має важливе значення для розвитку демократичного суспільства в Україні. Вибори є інструментом реалізації права громадян на участь в управлінні державними справами, а місцеві вибори дозволяють безпосередньо впливати на формування органів місцевого самоврядування. У період реформ децентралізації та активного залучення громадян до вирішення місцевих проблем роль виборів значно зростає. Від якості виборчого процесу залежить рівень довіри населення до влади, ефективність прийнятих рішень і соціальна стабільність. Тому аналіз переваг і недоліків існуючої системи місцевих виборів є вкрай актуальним для забезпечення подальшого розвитку демократичних процесів в Україні.

Мета дослідження: аналіз переваг і недоліків існуючої системи місцевих виборів в Україні, визначення її впливу на розвиток місцевого самоврядування та формування демократичних процесів у державі, а також пошук можливих шляхів удосконалення виборчого процесу. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати законодавчу базу, що регулює місцеві вибори в Україні; визначити основні переваги сучасної системи місцевих виборів; виявити основні недоліки виборчого процесу на місцевому рівні; охарактеризувати вплив місцевих виборів на ефективність роботи органів місцевого самоврядування; сформулювати пропозиції щодо вдосконалення системи місцевих виборів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Система місцевих виборів в Україні визначається Законом України «Про місцеві вибори» та включає вибори депутатів обласних, районних, міських, селищних і сільських рад, а також вибори сільських, селищних і міських голів. Вибори відбуваються за змішаною системою: частина депутатів обирається за відкритими партійними списками, частина — за мажоритарною системою. Однією з головних переваг місцевих виборів є залучення громадян до політичного процесу на рівні громад. Саме через місцеві вибори люди отримують можливість впливати на рішення, що безпосередньо стосуються їхнього повсякденного життя — від благоустрою вулиць до фінансування освітніх установ. Виборці обирають представників, які добре знають місцеву специфіку, проблеми й потреби населення, що сприяє прийняттю більш ефективних рішень. Також важливою перевагою є розвиток політичної конкуренції. Велика кількість кандидатів і партій стимулює змагання ідей, програм і підходів до управління. Місцеві вибори дозволяють новим політичним силам і громадським діячам заявити про себе, вийти на політичну арену, що з часом може вплинути на зміну загальнонаціонального політичного ландшафту. Однак місцеві вибори в Україні мають і ряд серйозних недоліків. Одним із них є складність виборчої системи для пересічного громадянина. Наявність відкритих списків, преференційного голосування і необхідність обирати декількох кандидатів часто ускладнює процес голосування. Це може призводити до значної кількості зіпсованих бюлетенів або помилок при заповненні. Ще одним недоліком є недостатня прозорість фінансування виборчих кампаній. Нерівні можливості для кандидатів через обмежений доступ до фінансових і медійних ресурсів створюють умови для викривлення справедливої конкуренції. Крім того, у багатьох випадках фіксуються факти адміністративного тиску, зловживань владою та підкупу виборців, що підриває довіру громадян до результатів виборів та дискредитує демократичні процедури. Важливо також зазначити, що партійна система місцевих виборів не завжди відображає реальні інтереси громадян. Часто виборці змушені голосувати за партії, навіть якщо їхні місцеві кандидати їм невідомі або не викликають довіри. Це обмежує персоналізовану відповідальність обранців перед своїми виборцями. Попри вказані недоліки, місцеві вибори залишаються важливим механізмом демократичного врядування. Удосконалення виборчого законодавства, запровадження сучасних технологій голосування, підвищення рівня політичної культури виборців та посилення контролю за дотриманням виборчих стандартів є тими кроками, які можуть суттєво підвищити якість виборчого процесу.

Висновок. Отже, система місцевих виборів в Україні має як суттєві переваги, так і вагомі недоліки. Позитивними аспектами є можливість прямого впливу громадян на місцеву політику, розвиток політичної конкуренції та стимулювання громадської активності. Водночас недоліки, пов'язані зі складністю системи, впливом фінансових ресурсів, адміністративними зловживаннями та партійною залежністю, потребують уваги та реформування. Лише через постійне вдосконалення механізмів проведення виборів, можливо забезпечити справедливе та ефективне функціонування органів місцевого самоврядування в Україні, що є основою розвитку справжньої демократії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Владислав Чубак, студент групи ТТЛ-13

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де постійно зростає роль прав людини, цифрових свобод і демократичних інститутів, ліберальні партії відіграють важливу роль у формуванні політичного курсу багатьох країн. Україна, яка прагне до інтеграції з Європейським Союзом і зміцнення демократичних цінностей, все частіше звертається до ліберальної ідеології. Дослідження ліберальних партій дозволяє краще зрозуміти політичні процеси, вплив ідеологій на розвиток суспільства, а також визначити перспективи для України в контексті світових тенденцій. В умовах війни та потреби в модернізації держави ліберальні ідеї стають особливо актуальними.

Мета дослідження: аналіз діяльності ліберальних партій світу та України. Відповідно до мети, ставимо такі завдання: виявити їхні ключові ідеологічні засади; оцінити перспективи розвитку ліберального руху в Україні.

Виклад основного матеріалу. Лібералізм — філософська, політична та економічна теорія, а також ідеологія, яка виходить з положення про те, що індивідуальні свободи людини є правовим базисом суспільства та економічного ладу. Зародився як ідеологія у XVII столітті й остаточно оформився як ідейна доктрина до середини XIX століття. Лібералізм проголошує, що ініціативна (активна), вільна, тобто неконтрольована діяльність осіб, головним чином економічна й політична, є справжнім джерелом поступу в суспільному житті. Спрямований на утвердження парламентського ладу, вільного підприємництва, демократичних свобод; обстоює абсолютну цінність людської особистості («особа важливіша за державу») та рівність всіх людей щодо прав особистості. Метою лібералізму є максимальне послаблення («пом'якшення») різних форм державного і суспільного примусу щодо особи (контролю особи тощо), обстоює шлях мирного, реформаторського здійснення соціальних перетворень. Ліберальні партії у світі: «Вперед, Італіє» (англ. Forza Italia FI) Ідеологія партії «Вперед, Італіє» (FI) подібна до курсу її попередника — «Народ свободи» (PdL), правоцентристської сили, що об'єднувала християнських демократів, лібералів, консерваторів і соціал-демократів. FI позиціонує себе як ліберальну, католицьку, реформістську та помірковану альтернативу лівим силам, утримуючи союз із правими, але не ідентифікуючи себе як «права» партія. Після розпаду PdL і виходу Нового правого центру (NCD), FI зосередилася на більш ліберальній базі. Повернення Берлусконі до FI мало на меті відновити ліберальне коріння партії, що сприяло зміцненню позицій таких фігур, як Антоніо Мартіно, водночас призвело до втрати частини християнських демократів і консерваторів на користь NCD. Австралійські демократи — центристська соціал-ліберальна партія Австралії. Партія, що претендує на роль «третьої сили» в суперництві між Австралійською лейбористською партією і Аграрно ліберальною партією, та виступає з позиції їх критики, для залучення голосів виборців. Демократи спробували заповнити «нішу» між найбільшими партійними фракціями, і в останні роки завоювали репутацію партії помірно-лівого спрямування в соціальних та економічних питаннях, у той час як лейбористська партія змістилася до табору про-ринкових правих. Демократи підтримують ідею приватного підприємництва в рамках соціально-орієнтованої економіки «держави загального добробуту» і завжди виявляли особливий інтерес до проблем освіти і охорони довкілля. Лібералізм в Україні. В Україні ліберальні ідеї довгий час не були системно представлені на політичному рівні. Причинами є як радянське минуле, так і олігархічна структура політики, де ідеологія часто була другорядною. Однак після Революції Гідності почався активніший розвиток ліберальної думки. Серед партій з ліберальними або близькими до них позиціями можна назвати: «Голос». Це правоцентрична, просвітописська партія, яка декларує демократичний підхід до політики, відділення грошей від політики, «поставити людину в центр державної політики». В економіці передбачається запровадження податку на виведений капітал, ринку землі, приватизація підприємств, боротьба з незаконними схемами на митниці та в податковій. Демократична Сокира — громадська організація, заснована весною 2018 року, офіційно зареєстрована 22 травня 2019 року як політична партія. Наріжним каменем ідеології партія вважає мінімізацію впливу держави на життя громадян, відтак її загальна програма та галузеві додатки є похідним від цієї ідеології — скасування мораторію на продаж земель, тотальна приватизація, максимальна дерегуляція. Партія обстоює жорстку проукраїнську позицію щодо вирішення

окупації Донбасу і Криму росіянами, виступає за максимальне посилення ЗСУ та видатки на оборону. Одним з пріоритетів політики вважається щільна євроатлантична інтеграція — в структури НАТО, Євросоюзу, тощо. Виступає за «ринок землі, лібералізацію збройового законодавства, послідовну декриміналізацію легких наркотиків, легалізацію казино та проституції та всі інші ініціативи, спрямовані на максимальне звільнення відповідального громадянина від диктату соціалістичної держави». Ліберальна партія України — сучасна українська політична партія. Заснована 12 вересня 1991 року в Донецьку. Офіційна дата реєстрації — 10 жовтня 1991 року. Основні ліберальні принципи ґрунтуються на ліберальних традиціях світу: пріоритет прав особи, політичні та економічні свободи, самоврядування та національна ідея. Зараз Ліберальна партія України налічує 32 тис. членів, 423 міських та районних осередків в усіх областях України, АР Крим, містах Києві та Севастополі. Мета партії — популяризація та поширення ідей та засад лібералізму в Україні, проведення ліберально-демократичних реформ в країні. Традиційні цінності українського лібералізму: труд, правда і воля. Ці партії сповідують ліберальні, демократичні цінності, виступають за домінування приватної власності, вільний ринок, рішуче прискорення ринкових реформ, прозору приватизацію з чітко визначеним приватним власником, розвиток місцевого самоврядування, розширення прав регіонів, вільний розвиток культури і мови українського і всіх інших народів України, свободу особи, входження України в європейські і світові структури.

Висновок. Ліберальні партії є важливим елементом демократичної політичної системи в багатьох країнах світу. Вони відіграють ключову роль у захисті прав людини, розвитку громадянського суспільства та формуванні ефективної правової держави. На прикладі таких країн, як Німеччина, Велика Британія, Канада чи Нідерланди, видно, що лібералізм сприяє стабільності, прогресу та відкритості суспільства. В Україні ліберальний рух ще перебуває в стадії розвитку, але його присутність зростає, особливо серед молоді та прогресивної частини суспільства. Хоча ліберальні партії наразі мають обмежений вплив, вони мають потенціал стати рушієм позитивних змін у країні, сприяти модернізації держави та наближенню до європейських стандартів. Отже, дослідження ліберальних партій дозволяє не лише зрозуміти політичні процеси в Україні та світі, а й оцінити важливість свободи, відкритості та демократії як основи розвитку сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Діана Шозда, студентка ТТЛ-13

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах державотворення та зміцнення національної ідентичності питання формування України як національної держави набуває особливої ваги. В умовах глобалізаційних процесів, інформаційної війни та зовнішньої агресії, актуальність дослідження полягає в необхідності осмислення ролі національних цінностей, історичної пам'яті та культурної спадщини у формуванні політичної нації. Аналіз шляхів становлення України як національної держави дозволяє краще зрозуміти її політичні, соціальні та культурні перспективи.

Мета дослідження: з'ясування основних етапів та особливостей становлення України як національної держави, вивчення чинників, що впливають на формування національної свідомості, а також аналіз сучасних викликів і перспектив розвитку національної ідеї в українському суспільстві. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні підходи до поняття «національна держава»; розкрити історичні передумови формування України як національної держави; дослідити роль культури, мови, традицій та національної свідомості у процесі державотворення.

Виклад основного матеріалу. На превеликий жаль, для українського народу становлення національної державності відбувалося досить складно й упродовж тривалого часу. Однак, незважаючи на всі труднощі, Українська державність укріпилася і має свою давню історію. Особливість вивчення історії національного державотворення пояснюється тим, що територія нашої Батьківщини в сиву давнину була одним із центрів не тільки східнослов'янської, а й усієї європейської культури. Історія України — це фактично історія національно-

визвольної боротьби українського народу за свою державу. Ця боротьба була спрямована на визволення українського народу з-під іноземного панування та здобуття національної державної незалежності. У періодизації історії Української держави можна виділити такі періоди її становлення і розвитку: перший — Київська Русь, Галицько-Волинська держава. Другий — Запорозька Січ та Українська козацька держава (Гетьманщина). Третій — УНР за Центральної Ради, Українська держава за П. Скоропадського, УНР за Директорії та ЗУНР. Четвертий — сучасна Українська держава. На жаль, були періоди, коли Українська державність була перервана і її територія перебувала у складі іноземних держав. Політика, яку проводили поневолювачі українських земель, переважно негативно позначалася на етнічній свідомості українців. Проте українці, як і інші європейські народи, формувалися волелюбними і завжди прагнули мати свою державу, а в часи її відсутності піднімалися на боротьбу за її відродження. Проголошення незалежності України було викликано твердою відмовою України погодитися підписати новий Союзний договір. Брати участь у реанімації СРСР та зректися курсу на розбудову незалежної української державності. Проголошення незалежності України було справою часу. Торуючи шлях до державної незалежності, Україна своєю позицією відіграла вирішальну роль у дезінтеграції СРСР і ліквідації світової комуністичної тоталітарної системи. На відміну від попередніх періодів історії, відновлення незалежної державності України відбувалося за мирних умов. Відновлення незалежності України в умовах миру не означає відсутності боротьби. Наприкінці ХХ століття державну незалежність України виборювали в запеклій ідеологічній і жорсткій політичній боротьбі з потужними силами кремлівського центру й керівництвом КПУ, яке було знаряддям цих сил. Державний герб — це символ, що презентує країну як суверенну незалежну державу. Він зображується на офіційних документах, печатках, грошових і знаках поштової оплати, службових посвідченнях, штампах, бланках державних установ. Протягом багатьох століть на землях Русі було поширене зображення тризуба. Від XIV століття вжиток увійшли територіальні знаки, наприклад у Києві — з архистратигом Михайлом, Володимирі — зі святим Георгієм, Луцьку — святим Миколаєм, Львові — левом. Після відновлення незалежності України 24 серпня 1991 року тризуб як малий Державний Герб затверджений 19 лютого 1992-го Постановою Верховної Ради України. Конституція України 28 червня 1996 року закріпила цей символ нашої держави.

Висновки. Історичні факти переконливо свідчать, що український народ протягом кількох століть мав свою державність, відстоював її, боровся за її відродження та збереження. Свою державність він творив на власній землі, а не шляхом загарбання і поневолення чужих територій, власними зусиллями, своєю кров'ю і потом. Географічне положення українських земель здавна спричинювало як позитивні, так і негативні процеси: природні умови сприяли розвитку тут цивілізації, разом з тим українські землі зазнавали нападів і пограбувань з боку влади. Політичне та економічне зміцнення молодого українського держави, її входження до Європи стане неможливим без духовного, інтелектуального оновлення та збагачення суспільства. Невичерпане джерело само визнання та само творення нації — вивчення багатовікової історії держави та права України. Це пояснюється тим, що право є одним із найважливіших знарядь забезпечення справедливості, прав та інтересів людини.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Анастасія Ясінська, студентка ТТЛ-13

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС.

Актуальність теми дослідження. Укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стало ключовим етапом у зовнішньополітичному курсі України та викликало значні суспільно-політичні зміни. Вона визначила новий напрямок розвитку держави — євроінтеграцію, яка передбачає реформування внутрішніх інституцій, модернізацію економіки та посилення демократичних принципів. У сучасних умовах війни, гібридних загроз і посилення зовнішнього тиску з боку Російської Федерації, тема євроінтеграції набула ще більшої актуальності як в політичному, так і в науковому дискурсі.

Мета дослідження: аналіз переваг і недоліків Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом з політичної точки зору, а також оцінка її впливу на внутрішню та зовнішню політику України.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та ЄС має комплексний характер і охоплює політичні, економічні та правові аспекти співпраці. Серед основних переваг угоди можна виділити посилення демократичних процесів, впровадження реформ у сфері правосуддя, боротьбу з корупцією та наближення до європейських стандартів державного управління. Значним досягненням стало створення зони вільної торгівлі, що дало змогу українським виробникам виходити на ринок ЄС, а також запровадження безвізового режиму, який сприяв зростанню мобільності громадян. Також варто відзначити, що політична інтеграція з ЄС стала важливим кроком у зміцненні національної безпеки України, хоч і не передбачає прямої військової допомоги. Разом з тим, Угода має і недоліки, які стали предметом критики. По-перше, українська економіка зіткнулася з жорсткою конкуренцією з боку європейських компаній, що поставило під загрозу існування неконкурентоспроможних вітчизняних підприємств. По-друге, витрати на адаптацію до стандартів ЄС виявилися надто високими для багатьох суб'єктів господарювання. Суттєвим викликом залишається масова трудова міграція, яка призвела до «відтоку мізків» та зниження трудового потенціалу країни. Крім того, відсутність чіткої перспективи членства України в ЄС породжує розчарування серед частини населення та ставить під сумнів ефективність угоди як інструменту інтеграції.

Висновок. Отже, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є стратегічно важливим документом, що визначає вектор розвитку держави у напрямку європейських цінностей та стандартів. Вона сприяє модернізації економіки, розвитку громадянського суспільства, посиленню міжнародного авторитету України. Водночас існують об'єктивні труднощі, пов'язані з адаптацією до нових умов, соціальними викликами та політичними ризиками. Подолання цих проблем вимагає зваженої державної політики, активної участі громадськості та послідовного виконання реформ. Успішна реалізація положень угоди може стати фундаментом для майбутнього повноправного членства України в Європейському Союзі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Ірина Тарадецька, студентка групи ТТЛ-13

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми досліджень. У сучасному українському суспільстві існує тісний зв'язок між політикою та бізнесом. Економічні процеси безпосередньо залежать від політичних рішень, які впливають на інвестиційний клімат, податкову систему та умови для ведення підприємницької діяльності. Водночас бізнес також має змогу впливати на політику, підтримуючи певні політичні сили, формуючи актуальні питання та впливаючи на державну політику через лобістські практики.

Мета дослідження: визначити основні форми взаємодії політики і бізнесу в Україні, проаналізувати їхні переваги та ризики, а також окреслити можливі шляхи формування прозорого середовища для їхньої взаємодії. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** виявити основні механізми впливу політичних рішень на бізнес-середовище; проаналізувати роль бізнесу у фінансуванні політичних партій і виборчих кампаній.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія політики та бізнесу в Україні має глибоке історичне підґрунтя та суттєво впливає на розвиток держави. У пострадянський період склалася модель, у якій бізнес і політика тісно переплелися. Особливо це стало помітно в 1990-х роках, коли почали формуватись олігархічні структури, що отримали вплив на економіку і політичні процеси. Бізнес-еліти активно впливають на політичну сферу через фінансування партій, лобіювання законів і пряме входження до влади. Часто бізнесмени самі стають політиками, використовуючи фінансові та медійні ресурси для здобуття впливу. Такий симбіоз створює серйозні конфлікти інтересів, коли приватні інтереси переважають над суспільними. Як наслідок, політичні рішення часто ухвалюються не в інтересах громадян, а в інтересах окремих економічних груп. Цей взаємозв'язок супроводжується високим рівнем корупції, зниженням довіри до влади та знеціненням демократичних процесів. Суспільство нерідко сприймає політику як інструмент збагачення для обраних, що лише поглиблює соціальну нерівність. Однак українське громадянське суспільство відіграє дедалі важливішу роль у стримуванні зловживань. Громадські

організації, журналісти-розслідувачі, активісти та експертні кола виступають контролерами влади, сприяють прозорості й підзвітності, вимагають реформ і чесних правил гри. Щоб зменшити негативний вплив бізнесу на політику, необхідні системні зміни: впровадження антикорупційних заходів, забезпечення прозорого фінансування політичних партій, посилення незалежних інституцій, реформа судової системи та створення умов для справедливої конкуренції. Водночас бізнес також має бути зацікавлений у стабільному, передбачуваному середовищі, в якому чітко діють правила і немає потреби впливати на політичні рішення. На місцевому рівні партнерство між владою і бізнесом може стати основою для сталого розвитку громад. Узгоджена співпраця, спрямована на підтримку соціальних проєктів, розвиток інфраструктури та створення робочих місць, зміцнює довіру і сприяє відновленню держави, особливо в умовах війни та післявоєнної відбудови.

Висновки. Політика і бізнес в Україні є взаємозалежними сферами, і їхній гармонійний розвиток можливий лише за умов дотримання принципів прозорості, законності та відкритої конкуренції. В умовах реформування економіки особливо важливо забезпечити чесні правила гри для бізнесу та прозорість політичних процесів. Така взаємодія повинна сприяти не формуванню олігархічних структур, а сталому економічному розвитку, соціальній стабільності та зміцненню громадянського суспільства. Для досягнення цих цілей необхідно мінімізувати корупційні ризики, впровадити ефективні механізми контролю й забезпечити рівні умови для всіх учасників ринку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Михайло Богач, студент групи ЕКОЛ-11

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»

Актуальність теми дослідження. Формування національної самосвідомості, державної ідеї та прагнення до незалежності завжди були важливими для українського народу. Особливої ваги ці питання набувають в умовах сучасної боротьби за цілісність і суверенітет України. Однією з найяскравіших постатей, яка ще на межі ХІХ–ХХ століть сформулювала ідею повної політичної незалежності України, був Микола Міхновський — адвокат, політичний діяч і ідеолог українського націоналізму.

Мета дослідження: проаналізувати ідеологічні засади діяльності Миколи Міхновського, зокрема його програмний документ «Самостійна Україна», в контексті історичного розвитку українського визвольного руху та формування сучасного національного мислення.

Предмет дослідження: брошура «Самостійна Україна» як концептуальний маніфест українського самостійницького руху.

Об'єкт дослідження: політична діяльність Миколи Міхновського і його вплив на розвиток українського національного руху.

Завдання дослідження: висвітлити життєвий шлях Міхновського та історичний контекст його діяльності; проаналізувати головні положення праці «Самостійна Україна»; оцінити вплив ідей Міхновського на наступні етапи національно-визвольного руху.

Виклад основного матеріалу. Микола Міхновський (1873–1924) — уродженець Полтавщини, юрист за освітою, політичний мислитель і громадський діяч. Він належав до першого покоління українських інтелігентів, що відкрито виступали за повну політичну незалежність України, відкидаючи ідеї автономізму. У 1900 році, виступаючи перед членами Революційної української партії (РУП), Міхновський представив брошуру «Самостійна Україна», в якій чітко проголосив: «Одна, єдина, неподільна, від Карпат аж по Кавказ Самостійна Україна» — такий був його ідеал. У праці викладено десять основних вимог, серед яких: незалежність, рівність громадян, право на землю, свобода слова, незалежна судова система, відокремлення церкви від держави, національна армія тощо. Багато з них згодом увійшли до програм політичних партій і державницьких проєктів ХХ століття. Міхновський стояв на чітких націоналістичних позиціях, вважаючи, що тільки власна держава може гарантувати українцям розвиток мови, культури, економіки. Його діяльність стала поштовхом для створення Української народної партії (УНП), яка вперше в історії українського партійного руху чітко проголосила курс на незалежність. Міхновський

був прихильником радикальних, проте організованих дій. Він першим спробував сформулювати українське військово-формування — «Полуботківський полк» у Києві у 1917 році. Водночас, діяльність Міхновського не була підтримана ширшими колами, зокрема через його радикалізм. Проте історична вага його ідей неоціненна. Він першим серед українських інтелігентів модерної доби артикулював ідею незалежності не як утопію, а як політичну необхідність.

Висновки. Микола Міхновський — це символ раннього українського самостійництва, перший, хто наважився сформулювати ідею повної незалежності як єдиної можливої форми існування української нації. Його праця «Самостійна Україна» залишається актуальною в умовах сьогодення, коли боротьба за державність триває. Ідеї Міхновського стали основою для формування політичного мислення наступних поколінь борців за свободу, і сьогодення Україна — багато в чому реалізація його мрії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Павло Ярошевський, студент групи Екол-11

УКРАЇНА ТА ЄС-ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження: процес європейської інтеграції України є одним із ключових напрямів зовнішньої політики держави та має стратегічне значення для її політичного, економічного й соціального розвитку. Особливої ваги набуває аналіз проблем і перспектив співпраці з ЄС в умовах сучасних геополітичних викликів.

Мета дослідження: виявити основні проблеми, що стоять на заваді повноцінній інтеграції України в Європейський Союз, та окреслити можливі шляхи їх подолання з урахуванням перспектив розвитку співпраці. Для досягнення мети ставимо наступні **завдання:** проаналізувати сучасний стан відносин Україна – ЄС; виявити ключові бар'єри на шляху інтеграції України до ЄС; дослідити перспективи розширення співпраці в економічній, освітній, правовій та інших сферах.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх десятиліть напрям європейської інтеграції був і залишається ключовим пріоритетом зовнішньої політики України. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році співпраця між Україною та Європейським Союзом значно активізувалася, що відкрило нові можливості для розвитку торгівлі, інвестицій, реформування інституцій та демократизації. Проте, попри позитивну динаміку, існують серйозні проблеми, що ускладнюють процес повноцінної інтеграції. Насамперед, це високий рівень корупції, недосконалість судової системи, недостатня імплементація європейських норм та стандартів. Військова агресія Росії проти України також створила нові геополітичні виклики, що змусили ЄС переосмислити свою політику щодо регіону. Одночасно, у відповідь на війну, Європейський Союз значно посилив підтримку України — як у вигляді військової та фінансової допомоги, так і в політичній площині. Символічним стало надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році. Це рішення стало важливим етапом у зближенні сторін та підтвердженням стратегічного курсу України. У сфері економіки Україна вже інтегрована в чимало європейських ринків, зокрема аграрний сектор і промисловість. Зростає обсяг експорту до країн ЄС, поступово спрощується митне та регуляторне середовище. Також відбувається активна участь у програмах ЄС. Попри це, процес євроінтеграції потребує системного підходу: політичної волі, ефективного виконання реформ, дотримання принципів правової держави та поваги до прав людини. ЄС, зі свого боку, має забезпечити чіткі механізми підтримки та подальшого супроводу України на шляху до членства. Таким чином, хоча шлях до повноправного членства України в ЄС є довгим і складним, наявні позитивні зміни та стратегічне партнерство свідчать про реальні перспективи досягнення цієї мети у майбутньому.

Висновок. Дослідження засвідчило, що інтеграція України до Європейського Союзу супроводжується низкою серйозних викликів, серед яких ключовими є: недостатня імплементація європейських стандартів, корупція, недосконалість інституційної системи та зовнішні загрози. . .

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

Олег Ковальчук, студент групи ХТП-11

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: Проблема ролі нації в історичному розвитку залишається однією з найважливіших у контексті глобалізації, державотворення та збереження національної ідентичності. Вивчення історичної ролі націй сприяє глибшому розумінню соціальних змін, політичних трансформацій та культурних процесів, що визначають сучасний стан суспільства.

Мета дослідження: проаналізувати місце та роль нації як активного суб'єкта історичного процесу, розкрити механізми її впливу на суспільні зміни та розвиток державності, дослідити взаємозв'язок між національною самосвідомістю та історичною еволюцією держав.

Об'єкт дослідження: нація як соціальна спільнота, що виступає рушійною силою в процесах історичних перетворень.

Предмет дослідження: функції, роль та механізми впливу нації в різних етапах історичного розвитку, зокрема в формуванні державності, культурної ідентичності, а також політичних систем.

Завдання дослідження: визначити концептуальне значення поняття «нація» у контексті історії, соціології та політичних наук. Дослідити основні фактори формування націй, враховуючи історичні, культурні та економічні передумови.

Виклад основного матеріалу. Нація як суб'єкт історичного розвитку розглядається як динамічна система, що включає в себе культурні, соціальні та політичні компоненти. Вона формується під впливом довготривалих історичних процесів, що охоплюють події та ідеї різних епох. Однією з ключових характеристик нації є її здатність об'єднувати людей на основі спільних цінностей, історичної пам'яті, мови та культури, що сприяє формуванню єдиного колективного ідентифікатора. Історичний аналіз свідчить, що нації стали рушійною силою соціальних змін завдяки своїй здатності мобілізувати великі маси населення для досягнення спільних цілей. Наприклад, процеси національного відродження, які мали місце в Європі в XIX столітті, були пов'язані з ідеями свободи, самовизначення та боротьби за незалежність. Ці процеси часто супроводжувалися революційними подіями, що демонстрували силу національної свідомості у зміні політичного та соціального ландшафту. У XX столітті нації відіграли вирішальну роль у подіях світових воєн, революцій і створенні нових державних утворень. Національні ідеали стали основою для мобілізації населення, що сприяло формуванню сучасних державних систем. Незалежно від економічних та політичних труднощів, саме національна ідентичність дала змогу людям вистояти у важкі історичні періоди, підтримувати культурні традиції та зберігати власний історичний досвід. Сучасні дослідники підкреслюють, що поняття нації не можна розглядати лише через призму етнічної та культурної ідентичності, але й як політичну силу, яка здатна впливати на формування державних курсів та розвиток суспільства. Роль нації в історичному процесі включає не тільки збереження національних традицій, але й активну участь у процесах модернізації, інтеграції та глобалізаційних перетворень. На прикладі української нації видно, як історична пам'ять, культурна спадщина та прагнення до самовизначення стають фундаментальними чинниками, що забезпечують стійкість і розвиток національної держави. Таким чином, аналізуючи історичний розвиток націй, можна зробити висновок, що нація є не лише пасивним носієм традицій, а й активним суб'єктом, здатним ініціювати і впроваджувати зміни, адаптуватися до нових умов і модернізувати існуючі соціальні структури. В сучасних умовах глобальних викликів роль нації набуває особливої актуальності, адже саме через збереження національного самоусвідомлення та культурної самобутності визначаються перспективи розвитку держави.

Висновки. Нація виступає як активний учасник історичного процесу, здатний ініціювати зміни в політичній, соціальній та культурній сферах. Розуміння специфіки національного розвитку сприяє глибшому усвідомленню сучасних глобальних процесів та важливості збереження національної ідентичності. Загалом, дослідження ролі нації у історичному процесі допомагає сформувати більш цілісне уявлення про історичну спадщину і майбутнє державотворення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Назар Бойчук, студент групи КБ-12*

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: Україна є багатонаціональною державою зі складною культурною спадщиною. Розуміння та підтримка різноманіття ідентичностей важливі для побудови єдиної нації.

Мета дослідження: зрозуміти особливості конструювання моделі української національної держави.

Об'єкт дослідження: українська національна ідея.

Предмет дослідження: значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку України.

Завдання дослідження: визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України.

Виклад основного матеріалу. Сучасне формування української національної держави відбувається в умовах глибоких трансформацій, що охоплюють політичну, соціальну та культурну сфери. Національна ідея виступає ключовим чинником консолідації суспільства, забезпечуючи єдність у розмаїтті та сприяючи формуванню спільного бачення майбутнього. Згідно з дослідженнями, національна ідея України ґрунтується на поєднанні історичної пам'яті, культурної спадщини та прагнення до демократичного розвитку. Вона визначає стратегічні напрями державотворення, спрямовані на зміцнення суверенітету та інтеграцію в європейський простір. Одним із важливих аспектів є формування політичної нації, що передбачає не лише етнічну, але й громадянську ідентичність. Це вимагає від держави забезпечення рівних прав та можливостей для всіх громадян, незалежно від їхнього походження, мови чи релігії. Такий підхід сприяє зміцненню соціальної згуртованості та стабільності. У контексті сучасних викликів, зокрема гібридної війни та інформаційного впливу, національна ідея набуває особливого значення як засіб протидії зовнішнім загрозам. Вона формує світоглядні орієнтири, що допомагають суспільству зберігати єдність та стійкість перед викликами. Крім того, важливою складовою національної ідеї є розвиток правової культури та громадянської свідомості. Це передбачає активну участь громадян у суспільному житті, повагу до законів та інституцій, а також готовність до відповідальності за долю країни. Такий підхід сприяє формуванню демократичного суспільства та ефективного державного управління. Отже, національна ідея України є багатогранним феноменом, що об'єднує історичні, культурні та політичні аспекти. Вона слугує основою для формування національної ідентичності, зміцнення державності та забезпечення сталого розвитку країни.

Висновки. Обов'язковим елементом формування науково-теоретичної концепції національної держави в Україні є конструювання власної моделі такої держави з урахуванням історико-політичних, соціально-економічних та ментально-психологічних особливостей. Сучасний етап українського державотворення супроводжується активними процесами української спільноти щодо поглибленого вивчення та розуміння власного призначення в суспільстві та світі в контексті національного інтересу, основи якого закладені в національній ідеї. Тому усвідомлення суспільством національної ідеї є необхідною умовою визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України як суверенної національної держави.

Список використаних джерел

1. Дзюбань О. П. Вплив традицій на правосвідомість та правову культуру українства / О. П. Дзюбань // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: [монографія] / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань та ін. Харків, 2009. Підрозд. 2.1. С. 83-102.
2. Римаренко Ю. І. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади / Ю. І. Римаренко, Л. Є. Шкляр, С. Ю. Римаренко. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 264 с.
3. Національна ідея та її вплив на розвиток сучасного українського суспільства // Політикус. 2023. № 4. С. 45-52.
4. Українська національна ідея як детермінанта державотворчих процесів // Політичні та етнонаціональні дослідження. 2005. № 1. С. 23-30.
5. Бойко І. Українська національна ідея: правовий аспект // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2021. Вип. 72. С. 112-119.

6. Концептуалізація національної ідеї в умовах державотворчого процесу // Регіональні студії. 2020. № 18. С. 95-102.
7. Українська національна ідея як засаднича складова системи національної безпеки // Стратегічні пріоритети. 2019. № 1. С. 65-72.
8. Національна ідея. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-71061>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії, імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Валерія Волошина, студентка групи ICT-11*

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних геополітичних умовах особливої актуальності набуває осмислення ідеї України як національної держави. Усвідомлення національної ідентичності, політичної суб'єктності та суверенітету є ключовими чинниками формування єдності, внутрішньої стабільності та ефективного функціонування держави. Україна, переживши багатовікову боротьбу за незалежність, постає як країна, що активно утверджує свою національну самобутність у глобалізованому світі.

Мета дослідження. Проаналізувати сутність України як національної держави, з'ясувати її ознаки та ключові чинники формування національної ідентичності.

Об'єкт дослідження. Національна держава в політичному, соціальному та культурному контекстах. **Предмет дослідження.** Особливості становлення та розвитку України як національної держави.

Завдання дослідження: визначити ознаки національної держави; охарактеризувати історичні передумови формування української національної ідентичності; проаналізувати сучасні виклики, які постають перед Україною як національною державою.

Виклад основного матеріалу. Національна держава — це форма організації політичної спільноти, що передбачає існування єдиної нації як джерела державної влади. У класичному розумінні така держава базується на спільних рисах, які притаманні народу: мова, культура, історична пам'ять, територія, а також спільне політичне майбутнє [2, с. 45]. Вона також покликана гарантувати захист інтересів титульної нації, зберігаючи при цьому демократичні права для всіх громадян незалежно від етнічного походження. У цьому полягає складність і унікальність моделі національної держави. Україна має довгу й складну історію становлення державності. Ще в часи Київської Русі існувала ранньофеодальна модель державного устрою, яка формувала передумови для етнокультурної єдності східнослов'янських народів [2, с. 17]. Козацька держава XVII століття — Гетьманщина — була спробою створення автономної, а згодом і самостійної політичної одиниці зі своїм правом, армією та зовнішньою політикою. Проте українська державність не змогла втримати стабільної форми через постійні зовнішні втручання та втрати суверенітету. XX століття стало вирішальним у формуванні української національної ідеї. Визвольні змагання 1917–1921 рр., проголошення Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки — це спроби реалізувати державу модерного типу на національній основі [3, с. 89]. Хоча ці спроби завершилися невдачею, вони стали джерелом ідей для майбутніх поколінь. Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року стало визначним етапом у національному самовизначенні. Проте формальна незалежність ще не означала сформовану національну державу. Протягом перших десятиліть незалежності українська держава проходила складний шлях: від впливу пострадянської ментальності до утвердження демократичних цінностей та гідності [4, с. 12]. Ключовим чинником національного самоствердження стала Революція Гідності (2013–2014), яка продемонструвала зрілість українського громадянського суспільства, його готовність боронити свободу, демократію і національну гідність. Події на Майдані стали не лише політичним противом авторитаризму, а й виявом глибокої національної свідомості [5, с. 15]. Російська агресія проти України, що розпочалась у 2014 році і особливо загострилась з повномасштабним вторгненням у 2022 році, стала каталізатором формування української політичної нації. У відповідь на загрозу знищення як держави й нації, українці продемонстрували небачену згуртованість. Незалежно від регіону, мови спілкування чи етнічного походження, громадяни України стали на захист державності [3, с. 5]. Однією з ознак національної держави є функціонування єдиної державної мови. У випадку України — це українська мова, яка має не лише комунікативну, а й символічну функцію. Вона виступає основою культурної ідентичності й державної єдності [4, с. 67]. Ще однією ознакою є політична суб'єктність. Українці неодноразово доводили свою здатність впливати на владу та змінювати політичний курс країни — через участь у виборах, протестних акціях, волонтерстві, міжнародній дипломатії та обороні країни. Демократичний розвиток українського суспільства свідчить про поступ у бік європейської моделі національної держави, де нація виступає не лише етнічною, а й політичною спільнотою громадян. [1, с. 6]. Національна держава має не лише політичну, а й культурну місію — зберігати традиції, пам'ять, символіку. У цьому контексті важливими є такі процеси, як декомунізація, дерусифікація, розвиток національної освіти й медіа. Це не лише елементи культурної політики, а й засоби відновлення національного

суверенітету в гуманітарному просторі [1, с. 4]. Водночас виклики, які стоять перед українською національною державністю, залишаються серйозними: внутрішня політична нестабільність, соціальні протиріччя, проблеми регіональної інтеграції, а також повномасштабна війна. Саме тому важливо зберігати баланс між національним самоствердженням і демократичними свободами, між патріотизмом і правами людини [6, с. 43].

Висновок. Україна як національна держава формується в умовах складних внутрішніх і зовнішніх викликів. Проте її поступ у напрямку утвердження національної ідентичності, зміцнення політичної суб'єктності та консолідації суспільства свідчить про реальний поступ до повноцінного утвердження національної держави. Майбутнє України залежить від здатності громадян плекати єдність, зберігати мову та культуру, зміцнювати інститути демократії й незалежності. Саме в цьому — запорука її сталого розвитку як національної держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. Г. Нація і національна ідея: філософський вимір // Гілея: науковий вісник. 2019. № 142. С. 35-38.
2. Сюндюков І. Історія державності в Україні. К.: Генеза, 2002. 272 с.
3. Якубова Л. Д. Історична пам'ять та національна ідентичність у сучасній Україні. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 144 с.
4. Український інститут національної пам'яті. Політика мовної ідентичності в Україні. Київ: УІНП, 2021. 234 с.
5. Субтельний О. Україна: історія. Київ: Либідь, 2001. 720 с.
6. Шевченко В. І. Філософія національної ідеї. К.: Академвидав, 2005. 368 с.
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Арсен Гаджала, студент групи КБ-12*

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі тероризм набув масштабів глобальної загрози, що ставить під удар національну та міжнародну безпеку, демократичні цінності й стабільність держав. Різноманіття форм терористичних проявів, їхня транснаціональність та постійна еволюція методів вимагають глибокого політико-правового аналізу, що дозволить ефективно боротися з цим явищем.

Мета дослідження. З'ясувати причини виникнення міжнародного тероризму, його вплив на міжнародні відносини та визначити ефективні механізми протидії.

Предмет дослідження. Стратегії терористичних організацій, шляхи їхнього фінансування, механізми рекрутації та взаємозв'язок з геополітичними й соціальними чинниками. **Об'єкт дослідження.** Міжнародні терористичні угруповання, особливості їхньої діяльності, наслідки для глобальної безпеки та реакція світової спільноти.

Завдання дослідження. Дослідити причини поширення тероризму, його специфіку в міжнародному вимірі та окреслити шляхи міжнародного співробітництва для подолання цієї загрози.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний тероризм виступає як один з найнебезпечніших викликів XXI століття. Він має глибоке коріння в політичній, соціальній, економічній та релігійній площині [1, с. 28]. Сучасні терористичні угруповання використовують новітні технології, соціальні мережі, криптовалюти для фінансування та координації атак. Глобалізація сприяла транснаціональному поширенню терористичних ідеологій. Однією з найяскравіших подій, яка змінила підхід до проблеми тероризму, стала атака 11 вересня 2001 року в США, яка продемонструвала вразливість навіть найпотужніших держав. Іншою важливою подією стало формування Ісламської держави (ІДІЛ), яка змогла захопити значні території, створити квазідержаву і встановити радикальні порядки. Цей випадок доводить, що сучасні терористи здатні функціонувати як паралельні утворення із власною економікою, армією та ідеологією. Офіційне визначення тероризму згідно із Законом України «Про боротьбу з тероризмом» звучить як «суспільно небезпечна діяльність, що полягає у свідомому застосуванні насильства для досягнення злочинних цілей» [2]. Основними ознаками тероризму є насильство, залякування, політична вмотивованість, міжнародний резонанс. Ефективна протидія тероризму можлива лише за умов широкої міжнародної координації: через обмін розвідданими, спільні операції, розробку універсальних норм міжнародного права [3]. Водночас не менш важливим є усунення першопричин – злиднів, політичної несправедливості, дискримінації, радикалізації молоді [4, с. 108].

Висновок. Міжнародний тероризм є серйозною загрозою не лише для окремих країн, а й для світового порядку загалом. Подолання цієї проблеми можливе лише шляхом єдності зусиль усіх держав, міжнародних організацій та громадянського суспільства. Сучасний підхід до боротьби з тероризмом повинен бути комплексним: поєднувати жорсткі методи з профілактичними заходами на соціальному рівні.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. Вип. 1. С. 28-33.
2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України №638-IV від 20.03.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
3. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712
4. Громівчук І.М. Міжнародно-правове визначення тероризму. Науковий вісник Ін-ту міжнародних відносин НАУ. 2011. №2(4), С. 108-112.
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри філософії та політології імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Дубровський Денис, студент групи KI-11*

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерство - це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкільних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного бажаючого долучитися до добродійної справи [1].

Мета дослідження: проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України.

Об'єкт дослідження: з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів.

Предмет дослідження: сучасні тенденції волонтерства.

Завдання дослідження: прослідкувати особливості волонтерства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у суспільній діяльності в межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітання й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва більш справедливого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному і соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій. Воно не має релігійних, етнічних, вікових, політичних і географічних обмежень. Брати участь у добровільних діях може кожний. Волонтерство – один з видів залучення молоді до відстоювання активної громадської позиції, який дозволяє проявити максимально свої здібності та вміння, завдяки яким можна допомогти іншим людям у вирішенні їх проблем і вважається альтруїстичним видом діяльності, оскільки особа, яка здійснює ті чи інші послуги не отримує за це винагороду, заробітну плату тощо. Однак, все більше і більше людей залучаються до такої діяльності. Особливо активні у волонтерському русі молоді люди. Вони гостро бачать соціальну несправедливість; розшарування суспільства; оточуючих людей, які потребують допомоги, і, головне, мають сили та натхнення своїми діями допомогти іншим. Особливої гостроти сьогодні (а відтак і стають основними напрямками діяльності волонтерів) набувають проблеми дітей-сиріт, дітей, які страждають на певні хвороби, дітей з функціональними обмеженнями, старих, немічних людей та інших категорій населення [2]. Основні тенденції волонтерства в Україні включають: 1.Зростання громадянської активності: за останні роки спостерігається збільшення кількості людей, які беруть участь у волонтерських проєктах та ініціативах. 2.Патріотичність: волонтерство в Україні часто пов'язане з патріотичними почуттями та бажанням підтримати свою країну в складних часах. 3.Використання технологій: Сучасні технології, зокрема інтернет та соціальні мережі, використовуються для координації діяльності волонтерів, залучення нових учасників та розповсюдження інформації про проєкти. 4.Розширення сфери діяльності: волонтерство охоплює різноманітні сфери, включаючи підтримку військових, медичну допомогу, екологічні ініціативи, освіту та культурні заходи. 5.Розвиток громадянського суспільства: волонтерство сприяє зміцненню громадянського суспільства, спонукаючи громадян до активної участі у суспільних процесах та розв'язанні соціальних проблем [3]. Роль волонтерів на сьогоднішній день є визначальною, оскільки вони можуть ефективно вирішувати проблеми, над якими зазнають труднощі представники державних служб та інших організацій [4]. Це пояснюється кількома причинами. По-перше, волонтери можуть швидше прибути на місце події, ніж представники офіційних або державних установ. По-друге, вони мають можливість приймати нові рішення та діяти творчо, не обмежені організаційними рамками [5].

Висновок: Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія волонтерство. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Лозовицький Олександр Станіславович. Молодіжне лідерство і волонтерство в Україні. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=73474
3. Панькова О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf
4. Краснокутська Лілія. Розвиток волонтерського руху в Україні. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11977/1/35-38.pdf>
5. Ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності. URL: https://vinobu.vn.ua/?page_id=3088
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії Імені Сергія Коновала ЗУНУ
Дімітрій Жовнір, студент групи КБ-12*

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження: Форма державного управління є ключовою характеристикою будь-якої країни, оскільки вона визначає структуру, компетенцію та взаємодію вищих органів влади. Ця проблема залишається актуальною через її вплив на політичний лад. Особливий інтерес викликає ситуація в Україні, яка зазнала різних форм державного устрою, включаючи парламентсько-президентську після революції гідності.

Мета дослідження: проведення аналізу мотивів, що спонукали до повернення до парламентсько-президентської моделі управління в Україні у 2014 році.

Об'єкт дослідження: Україна у часи повернення до парламентсько-президентської форми державного правління.

Предмет дослідження: президентсько-парламентські форми організації державної влади України.

Завдання дослідження: проаналізувати причини та наслідки повернення України до парламентсько-президентської форми державного правління.

Виклад основного матеріалу. Успішне функціонування змішаної президентсько-парламентської системи влади потребує ефективного механізму політичного компромісу. Проте в Україні цей механізм не спрацював через різноманітні інституційні та історичні проблеми. Зміна виборчої системи спричинила експансію тіньового капіталу в політику, зробивши лідера фракції важливішим за «звичайних» депутатів і переваживши інтереси впливових бізнес-груп над потребами народу. Такий стан речей призвів до зниження професійного рівня депутатів, які не відповідали моральним і професійним стандартам [2, с. 393]. Після Помаранчевої революції в 2005 році Україна перейшла до парламентсько-президентської форми урядування. Проте, після приходу Віктора Януковича до влади у 2010 році, Конституційний Суд України скасував закон про зміни до Конституції, відзначивши його порушенням процедури. Це призвело до відновлення дії Конституції 1996 року. Згідно з цими законами Верховна Рада має право звільняти та призначати чиновників, контролювати Кабінет Міністрів, а Голова Верховної Ради може тимчасово виконувати обов'язки Президента у разі його дострокового припинення повноважень. Також розширено повноваження Кабінету Міністрів, включаючи право призначати та звільняти високопосадовців [4]. Згідно з Законом №742-УП від 21 лютого 2014 року повноваження Президента України розширюються, оскільки акти глави держави вже не потребують обов'язкового контрасигнування Прем'єр-міністра України і відповідного міністра. Паралельно, парламентсько-президентська форма правління передбачає збалансовану розподіл влади між главою держави, урядом та парламентом, де повноваження Президента обмежені та перерозподілені [1, с. 62]. Парламент може усунути прем'єр-міністра та уряд будь-коли, змінюючи політичний курс. Президент може розпускати парламент у випадках, передбачених Конституцією, зменшуючи кризи і зміцнюючи стабільність уряду. У парламентсько-президентській формі державного правління роль прем'єр-міністра та уряду зростає [3, с. 234]. Україні потрібна парламентсько-президентська республіка, оскільки вона не може поки що бути просто парламентською республікою. Запропонована модель є перехідною формою до парламентської з президентської, яка є менш розвиненою за позиціями демократії. Україна потрібна система влади, яка діяла б за законами та загальноприйнятою мораллю, але наразі це утопія. Країна рухається до оптимального устрою з великими втратами, збираючи досвід та аналіз, але з певними труднощами через суб'єктивізм влади та відсутність аналізу. Замкнене коло треба розірвати на законодавчому рівні якнайшвидше [5, с. 295].

Висновок: таким чином, система парламентсько-президентського управління відповідає потребам нашої країни, оскільки аналіз минулих років показує, що президент був занадто навантажений відповідальністю та мав тенденцію приймати всі рішення самотійно.

Список використаних джерел

1. Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та 101 соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.]; кер. ант. кол. О. М. Рудакевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. С. 44-71
2. Гончарук Т., Шумка М. Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6.Л.: УБС НБУ, 2013. 720 с..
3. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т. В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Конституція України. Чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2014 року, видавець Паливода А. В. Київ, 2014. URL: <https://palyvoda.com.ua/product/konstytuciya-ukrayiny/>
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 320 с.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Оксана Карпінська, студентка групи ІСТ-11*

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ У 2019 РОЦІ

Актуальність теми дослідження. Президентські виборчі кампанії є одними з найважливіших політичних подій у житті будь-якої демократичної держави. Вони не лише визначають майбутнього лідера країни, але й мають вирішальне значення для всієї політичної системи, добробуту громадян та напрямку розвитку держави.

Мета дослідження: визначити фактори, що зумовлюють результати виборів.

Об'єкт дослідження: особливості проведення президентської кампанії 2019 року.

Предмет дослідження: президентська кампанія 2019 року.

Завдання дослідження: з'ясувати підсумки президентських виборів 2019 року в Україні.

Виклад основного матеріалу. У 2019 році Україна пережила одну з найбільш значущих виборчих кампаній у своїй новітній історії, яка ознаменувала новий етап у політичному житті країни. Відображаючи глибоке невдоволення населення існуючим політичним курсом і прагнення до оновлення політичної еліти, вона розгорталася на тлі складної суспільно-політичної та безпекової ситуації, спричиненої загрозою територіальній цілісності країни. Через російську окупацію та контроль з боку підтримуваних Росією збройних формувань, вибори не проводилися на тимчасово окупованих територіях, включаючи Кримський півострів та частину Донбасу. Офіційний старт виборчого процесу було оголошено 31 грудня 2018 року, що дало початок інтенсивній передвиборчій боротьбі. До ЦВК свої документи подали 92 потенційні претенденти, з них реєстрацію пройшли 44 [1]. Це рекордна кількість претендентів на найвищу посаду в державі. Серед основних кандидатів були: Володимир Зеленський, Петро Порошенко та Юлія Тимошенко. Володимир Зеленський: шоумен та актор, який представляв партію «Слуга народу». Його кампанія базувалася на обіцянках боротьби з корупцією, реформування політичної системи та покращення життя громадян. У другому турі він здобув 73,22% голосів [2]. Петро Порошенко: чинний президент на той момент (партія «Європейська Солідарність»), який акцентував увагу на досягненнях свого першого терміну: реформа армії, томос, євроінтеграція. Його гасло «Армія! Мова! Віра!» стало символом курсу на збереження національної ідентичності. У другому турі отримав 24,45% голосів [2]. Юлія Тимошенко: лідер партії «Батьківщина», яка пропонувала соціально-економічні реформи, зокрема зниження тарифів на газ, запровадження «Нового курсу» для країни та змінення Конституції. У першому турі здобула 13,40% голосів [3]. Загалом виборча кампанія 2019 року відзначалася високою активністю громадян (18 893 879 лише по Україні [3]) та значним використанням цифрових технологій. Кандидати активно виступали на публічних заходах, зверталися до виборців у соціальних медіа та брали участь у телевізійних дебатах. Соціальні мережі стали полем для формування громадської думки, але також об'єктом фейкових новин, маніпуляцій і кіберзагроз. Наприклад, Зеленський фактично створив нову модель комунікації з виборцями — без традиційних мітингів, а через відеоролики у Facebook, Instagram та YouTube. Саме він за результатами підрахунку другого туру (73,22%) став переможцем, а 20 травня 2019 року новообраний президент вступив у повноваження зі складенням присяги на урочистому засіданні Верховної Ради [2]. Це була одна з найбільш переконливих перемог в історії незалежної України. Після інавгурації Володимир Зеленський розпустив ВРУ, цього ж року українців чекала ще одна кампанія — позачергові парламентські вибори [1]. В цілому, реалізація обіцянок Володимира Зеленського була ускладнена численними викликами, серед яких невирішений конфлікт на сході країни. Його президентство виявилось суперечливим: з

одного боку, були реалізовані деякі антикорупційні заходи, розпочато реформи судової та правоохоронної систем, а також здійснено спроби стимулювати економіку. З іншого боку, прогрес у багатьох сферах був повільним, реформи – недостатньо ефективними, конфлікт на сході країни залишався невирішеним, а економічні показники – проблемними, що не дозволило повністю виконати обіцянки щодо покращення життя громадян.

Висновок: Президентські вибори 2019 року стали поворотним моментом у сучасній українській історії та мали глибокий вплив на долю держави. Вони підтвердили демократичну зрілість суспільства і продемонстрували здатність до кардинальних змін через виборчий процес. Попри очікування швидких змін, реалізація передвиборчих обіцянок Зеленського зіткнулася з реаліями політичного життя. Це засвідчило як складність управління державою, так і високі очікування від нового лідера.

Список використаних джерел

1. Історія виборів: скільки рекордів поставила президентська кампанія 2019 року? URL: https://www.opora.ua.org/vybory/vybory_prezydenta_2019-23138
2. Вибори Президента України 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вибори_Президента_України_2019
3. ЦВК підрахувала 100% голосів на виборах президента України: остаточні результати. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rezultaty-vyboriv/29857128.html>
4. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії, імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Богдан Книш, студент групи КБ-12*

М. МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»

Актуальність теми дослідження. Постать Миколи Міхновського (1873–1924) є ключовою для розуміння витоків українського націоналізму та ідеї державної самостійності. Його праця «Самостійна Україна» 1900р. стала першим програмним документом, що відкрито проголосив необхідність повної незалежності України. У контексті сучасних викликів, зокрема війни за незалежність та національну ідентичність, ідеї Міхновського набувають особливої актуальності.

Мета дослідження: всебічний аналіз життя та ідеології Миколи Міхновського, зосереджений на його концепції «Самостійна Україна», а також оцінка її впливу на формування української національної свідомості та державності.

Об'єкт дослідження: Микола Міхновський як політична та ідеологічна постать. Предметом – його концепція «Самостійна Україна» та її вплив на український національний рух.

Завдання дослідження: проаналізувати біографію Миколи Міхновського та його політичну діяльність, розглянути основні ідеї, викладені в праці «Самостійна Україна» та оцінити вплив концепції Міхновського на формування української національної ідентичності та державності. Микола Міхновський народився 1873 року в селі Турівка на Полтавщині. Закінчив юридичний факультет Київського університету, після чого розпочав адвокатську практику. У студентські роки долучився до українського національного руху, ставши активним учасником Братства тарасівців. У 1900 році став одним із засновників Революційної української партії (РУП), першої української політичної партії, яка відкрито виступала за незалежність України. «Самостійна Україна» як програмний документ. У 1900 році Міхновський опублікував брошуру «Самостійна Україна», яка стала першим політичним маніфестом, що проголошував необхідність повної незалежності України. У ній автор стверджував, що український народ має історичне право на власну державу, посиляючись на приклади минулої української державності, зокрема Київської Русі, Галицько-Волинського князівства та Козацької держави [1, с. 10]. Міхновський підкреслював, що українська нація має всі підстави для самостійного існування: спільну мову, культуру, історію та територію. Він критикував політику Російської імперії, яка, на його думку, спрямована на знищення української ідентичності через заборону мови, культури та самоврядування [2, с. 12]. Основні ідеї концепції. Національна самостійність: Міхновський вважав, що тільки повна політична незалежність може забезпечити розвиток української нації. Він виступав проти будь-яких форм автономії в межах Російської імперії, вважаючи їх недостатніми для збереження національної ідентичності [3, с. 26]. Історичне право на державність: Автор наголошував на історичному праві українців на власну державу, посиляючись на приклади минулої української державності та договори, такі як Переяславська угода 1654 року, яка, на його думку, була союзом рівноправних держав, а не актом підпорядкування [4, с. 37]. Роль інтелігенції: Міхновський вважав, що українська інтелігенція повинна стати авангардом національного руху, просвітництва та боротьби за незалежність. Він критикував пасивність інтелігенції та її схильність до русифікації [5, с. 49]. Необхідність збройної боротьби: Автор визнавав, що здобуття незалежності може вимагати збройної боротьби, оскільки мирні засоби не завжди ефективні в умовах імперського гніту [6, с. 10]. Вплив концепції на український національний рух. Ідеї Міхновського мали

значний вплив на формування українського національного руху в першій половині XX століття. Його концепція стала ідеологічною основою для багатьох політичних організацій, зокрема Української народної партії та Української військової організації. Під час Української революції 1917–1921 років гасло «Самостійна Україна» стало провідним у боротьбі за незалежність [7, с. 13]. Критика та оцінка концепції. Хоча ідеї Міхновського були революційними для свого часу, вони також зазнавали критики. Деякі сучасники вважали його підхід надто радикальним, особливо в частині, що стосується збройної боротьби. Інші критикували його за недостатню увагу до соціально-економічних питань та надмірний акцент на національній ідеї [8, с. 14].

Висновки. Микола Міхновський був одним із перших українських політичних діячів, який відкрито проголосив необхідність повної незалежності України. Його праця «Самостійна Україна» стала фундаментом для розвитку українського націоналізму та боротьби за державність. Хоча його ідеї не були реалізовані за його життя, вони надихнули наступні покоління українців на боротьбу за свободу та незалежність.

Список використаних джерел

1. Міхновський М. Самостійна Україна. Львів: 1900. С. 15.
2. Тимошенко О. Праця «Самостійна Україна» Миколи Міхновського: спроба аналізу зародження українського націоналізму // Дрогобицький краєзнавчий збірник. 2008. Вип. XI-XII. С. 23.
3. Полух Р. «Самостійна Україна» Миколи Міхновського // Молодий вчений. 2022. №10 (110). С. 45.
4. Міхновський М. Самостійна Україна. Львів: 1900. 67 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2018. 89 с.
6. Міхновський М. Самостійна Україна. Львів: 1900. 102 с.
7. Субтельний О. Україна: історія. К.: Либідь, 1991. 130 с.
8. Громадський В. Маркіян Міхновський та його внесок у розвиток української політичної думки // Політичні дослідження. 2018. 145 с.
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Наталія Копитко, студентка групи KI-11*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження: трансформації політичної еліти в постреволюційний період залишається актуальною для багатьох країн, оскільки вона визначає майбутнє політичного розвитку та стабільності. Цей процес впливає на економічні, соціальні та культурні аспекти життя суспільства, вимагаючи ретельного аналізу та вирішення [1, с. 54].

Мета дослідження: розгляд та аналіз процесів трансформації політичної еліти в постреволюційний період з метою розкриття їхнього впливу на політичну стабільність та розвиток країни.

Об'єкт дослідження: політична еліта в постреволюційний період в конкретній країні.

Предмет дослідження: процеси трансформації політичної еліти в постреволюційний період: їхні причини, характерні риси та наслідки для політичного життя країни.

Завдання дослідження: вивчення динаміки змін у складі та характері політичної еліти після революційних подій, аналіз їхнього впливу на політичну стабільність та ефективність владних структур, і визначення шляхів забезпечення конструктивної та стабільної політичної системи в постреволюційному періоді.

Виклад основного матеріалу. Трансформація політичної еліти в постреволюційний період є складним та багатограним процесом, який відбувається після зміни політичного режиму чи революції в країні. Цей період часто відзначається різкими змінами у складі та характері політичної еліти, її цінностях, ідеологіях та способах функціонування [2, с. 68]. Однією з ключових рис трансформації політичної еліти є відхід від попередньої системи, яка часто ґрунтувалася на авторитаризмі чи диктатурі, і перехід до демократичних норм та цінностей. Це може означати появу нових політичних партій, рухів та лідерів, які раніше були пригнічені або заборонені. Також, трансформація політичної еліти включає процес вибору нових лідерів, які відповідають новій політичній реальності. Ці лідери можуть мати різні ідеологічні установки, від лібералів до консерваторів, і вони можуть представляти різні соціальні та культурні групи в суспільстві [3, с. 128]. Зміни в політичній еліті також можуть відбуватися через механізми демократичних виборів, де громадяни мають можливість вибирати своїх представників у владних органах [4, с. 5]. Це може сприяти ротації влади та виникненню нових політичних лідерів з великими шансами на успіх. Проте, трансформація політичної еліти також може бути пов'язана з ризиками, такими як корупція, відсутність досвіду управління, або збереження впливу колишньої еліти через різні маніпуляції та лобіювання. Тому важливо, щоб трансформація була супроводжена антикорупційними заходами та реформами,

спрямованими на підвищення прозорості та відповідальності перед громадянами. У кінцевому підсумку, трансформація політичної еліти в постреволюційний період є складним процесом, який впливає на всю структуру та функціонування політичної системи країни. Вона вимагає балансу між зміною та стабільністю, а також активного участі громадян у формуванні нового політичного ландшафту.

Висновок: можна зазначити, що трансформація політичної еліти в постреволюційний період відіграє ключову роль у формуванні нових політичних реалій та забезпеченні стабільності та розвитку країни [5, с. 326]. Дослідження цього процесу виявило важливість реформ, які сприяють покращенню представництва, а також необхідність забезпечення прозорості та відповідальності політичної еліти перед суспільством. Результати дослідження підкреслюють необхідність постійного моніторингу та аналізу політичних процесів для забезпечення демократичного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Балабан Р. Феноменальні риси сучасної політичної еліти України / Р. Балабан // Політичний менеджмент. Спеціальний випуск. 2016. С. 54.
2. Головатий М. Поняття «політична еліта» і «політичний клас» в контексті сучасної політичної думки / М. Головатий // Політичний менеджмент Спецвипуск 2017. С. 68.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Григоряк І. М. Взаємодія політичної та адміністративної еліти в умовах демократичного врядування в Україні: автореферат канд. наук з держ. управління, спец: 25.00.01 теорія та історія державного управління / І. М. Григорчак. К: Нац. Акад. держ. Упр. при Президентові України, 2014. 20 с.
5. Заставна М. Сучасні політичний клас та політична еліта в Україні / М. Заставна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України 2016. Вип. 6. (56). С. 326.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

*Ігор Ковтун,
викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Нікіта Кравчина, студент групи ІІЗ-11*

КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ

Актуальність теми дослідження: у сучасному суспільстві позиції індивідів пройшли певну метаморфозу, оскільки раніше людство було міцно «прив'язане» до традиційних типів зв'язку і соціальних форм, а зараз ми можемо вільно відійти від заданих суспільством біографій для самостійного створення потрібних благ. В умовах неймовірного розширення просторових координат для професійної діяльності, скасування багатьох політичних і юридичних кордонів для здійснення, звільнення від тиску національних традицій, втрачається вузька територіальна або регіональна прив'язка, і індивід отримує можливість відчутти себе громадянином світу, що, власне, і становить смислове навантаження поняття «космополітизм».

Мета дослідження: розуміння і аналіз ідеології світового громадянства.

Об'єкт дослідження: причини та прояви космополітизму.

Предмет дослідження: космополітизм.

Завдання дослідження: прослідкувати розвиток космополітизму.

Виклад основного матеріалу. Питання космополітизму отримали певне висвітлення в науковій літературі. Аналізом деяких аспектів цієї проблеми займалися ще радянські дослідники. Щоправда, їх роботи відрізнялися значною заідеологізованістю та всебічною критикою так званого «безрідного космополітизму». Дослідниця О. Андреева зазначає: «Поява Європейського Союзу як нової форми державності внесла дуже серйозні проблеми до ідентичності «європейської людини»» [1, с. 92]. На її думку, ця поява сприяла руйнуванню традиційної «національної ідентичності», не запропонувавши, проте, загально визнаної «європейської ідентичності» [1, с. 93]. Космополітичну перспективу самовизначення європейської спільноти серед інших обґрунтовує український дослідник М. Кузьменко, здійснюючи аналіз різноманітних рівнів існування європейської ідентичності. Що стосується заміни національної європейської ідентичності наднаціональною, то з цього приводу М. Кузьменко зазначає: «Європейська колективна ідентичність не заміняє національні ідентичності, а різнобічно взаємодіє з ними, охоплює їх» [2, с. 9]. Тобто в межах новоствореного європейського демосу національна та наднаціональна (космополітична) європейська ідентичність будуть співіснувати. Автор вводить в обіг поняття «плюралізованої космополітичної європейської ідентичності», що базується на критичній нормативній рефлексії спільного досвіду європейської історії. Історично ідея Європи змінювалася у великій кількості дискурсів, наголошує М. Кузьменко [2, с. 12]. З часів античності вона була оформлена у постійних дискусіях щодо її виключення чи включення до позаєвропейського світу. В дійсності існує множина значень ідеї Європи і кожен національний (наднаціональний) європейський проект демонструє власне її сприйняття. Космополітизм – це культурне

явище, що характеризує світогляд людини, тоді як глобалізація – тенденція суспільного розвитку, спрямована на становлення цілісного світу [3, с. 33].

Висновок: Космополітизм є давно очікуваною, проте, ще недостатньо чіткою та обґрунтованою течією відповіддю на сьогоденні виклики глобалізованого світу, зокрема, переходу в мережеве суспільство, яке нині ще не охоплює увесь світовий простір. Можна погодитися з позицією У. Бека, який стверджував, що ми не знаємо як буде розвиватися далі людство: чи будуть набирати силу процеси інтеграції та взаємозалежності націй, або ж посиляться опір означеним процесам [4, с. 81].

Список використаних джерел

1. Андрєєва О. Кризові тенденції національної ідентичності в Європі та їх вплив на національну ідентичність сучасної України // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 11. Київ-Миколаїв, 2007. С. 81-96.

2. Кузьменко М. О. Самовизначення європейської спільноти (в парадигмі соціального конструктивізму): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М. О. Кузьменко. К., 2008. 20 с.

3. Чумаков А. Н. Глобалізація і космополітизм в контексті сучасності // Запитання філософії 2009. № 1. С. 32-39.

4. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 11. Київ-Миколаїв, 2007. С. 81-96.

5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

Дарина Млавець, студентка групи ІСТ-11

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Тема правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні залишається надзвичайно актуальною у контексті змін у суспільно-політичному житті країни, реформ в правовій системі та необхідності забезпечення поваги до прав людини. Зважаючи на важливість прав людини як основи демократичного суспільства, вивчення правових гарантій стає ключовим завданням для розуміння сучасного стану правового захисту в Україні.

Мета дослідження: визначення ефективності та повноти захисту прав та свобод українських громадян.

Предмет дослідження: права та свободи, які гарантуються законом українським громадянам.

Об'єкт дослідження: система правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні. **Завдання дослідження:** аналіз механізмів реалізації та захисту прав людини на практиці.

Виклад основного матеріалу. Конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина – це об'єктивні умови і засоби, які забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод особи. Практична реалізація конституційних прав і свобод забезпечується двома категоріями гарантій: загальними та юридичними. Загальні гарантії прав і свобод людини і громадянина поділяються на: економічні (економічна свобода громадян та їх об'єднань, соціально орієнтована ринкова економіка) та політичні гарантії (право громадян на утворення політичних партій, заборона діяльності об'єднань лише в судовому порядку) [2, с. 30]. Юридичні гарантії прав і свобод людини і громадянина встановлюються державою в Конституції та законах України. Так, Конституція України гарантує право на оскарження в суді дії чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 55), недопустимість зворотної дії закону в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, тобто ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення (ст. 58), недопустимість обмеження прав і свобод громадян, крім випадків, передбачених Конституцією України (ст. 64); принцип презумпції невинуватості, тобто особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ч. 1 ст. 62). Крім того, права і свободи людини та громадянина, закріплені Конституцією України, є невичерпними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані (ст. 22) [3, с.111]. Особливе місце в системі гарантій посідає Президент України, який згідно зі ст. 102 Конституції України є гарантом додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Правовою основою утворення та діяльності зазначеного органу є статті 55, 101 Конституції України, Закон України „Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 року. Важливим гарантом прав і свобод людини і громадянина є Конституційний Суд України, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України [3, с.114]. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності органів державної влади та держави загалом. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Також існує міжнародно-правовий механізм захисту прав і свобод людини

і громадянина, зокрема Європейський суд з прав людини, Верховний комісар ООН із заохочення захисту прав і свобод людини, Комісія з прав людини ООН та ін [1, с. 45].

Висновок. У висновку можна зазначити, що система правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні демократичних стандартів, правової державності та захисту прав людини. Незважаючи на певні досягнення, є певні проблеми та виклики, з якими стикається система правових гарантій, зокрема, недостатня ефективність судової системи, недотримання прав людини у певних сферах, а також нестабільність законодавства та його інтерпретація. Для подальшого розвитку системи правових гарантій необхідно звернути увагу на удосконалення законодавства, підвищення рівня правосуддя, підвищення правової культури суспільства та забезпечення поваги до прав людини на всіх рівнях влади.

Список використаних джерел

1.Гуренко М. М. Теоретико-правові проблеми гарантій прав і свобод людини та громадянина: монографія. К.: НАВСУ, 2001. 218 с.

2.Князев В. Конституційні гарантії прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Право України, 1998, С. 29-31.

3.Заворотченко Т. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні. Право України, 2002, С. 110-116.

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Стойко Марія, студентка гр. ПДЕБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ Н. МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми. При розгляді політичної думки Н. Макіавеллі, виникає питання у визначенні специфічних рис політичного мислення, яке відрізняється своєю автономією від традиційних етичних та моральних стандартів того часу. Як Макіавеллі аналізував різні способи приходу до влади і методи її зміцнення? Вивчення політичної думки Н. Макіавеллі також потребує розгляду її в історичному контексті, зокрема впливу ідей Відродження, що наголошували на раціоналізмі та секуляризмі.

Мета. Необхідно провести аналіз автономії політичної думки Н. Макіавеллі, а саме її роль в політичній філософії.

Для досягнення мети потрібно виконати такі **завдання**:

1) дослідити автономну думку Н. Макіавеллі, яка сформувала уявлення про державність, владу, політичне лідерство;

2) проаналізувати виклики та конфлікти, які сформувалися при дослідженні автономної думки Н. Макіавеллі.

Виклад матеріалу. Нікколо Макіавеллі (1469-1527 рр.), італійський політичний мислитель, фундатор політичної теорії Нового часу, започаткував процес виділення науки про політику в окрему галузь. У своїх творах Макіавеллі різко виступав проти середньовічної концепції божественного походження держави і політики, висуваючи ідею об'єктивної історичної необхідності і закономірності [1, с. 94]. Автор знаменитого трактату «Державець», є однією з найбільш значущих фігур в історії політичної думки. Його головна заслуга полягає у відокремленні політики від моралі та релігії, завдяки чому він сформував новаторський підхід до управління державою, що називають «макіавеллізмом». У своїй праці «Державець» він стверджує, що політичні рішення повинні ухвалюватися з огляду на ефективність та користь для держави, а не лише на основі моральних принципів.

Бліхар В.С. також вказує, що «одним із найяскравіших політичних мислителів епохи Відродження був італієць Нікколо Макіавеллі— фундатор світської політичної науки. Його погляди викладені у працях «Володар», «Міркування з приводу першої декади Тита Лівія», «Мистецтво війни». Макіавеллі заперечував теологічне уявлення про політику та державу, ставив людину з її інтересами у центр світогляду, розглядав політику як автономну сферу людської діяльності, що має свої закони, які не збігаються з нормами християнської моралі. Макіавеллі вважав, що володар повинен забезпечити неподільність політичної влади в державі, концентруючи її у своїх руках. Володар має виступати у ролі опікуна народу, не турбуючись особливо про етичні норми. Мислитель розрізняв три форми держави (єдиновладдя, правління небагатьох, правління всього народу) і виокремлював види влади – монархію, аристократію та демократію. Найкращою вважав «змішану владу», яка б втілила у собі найкращі риси кожного виду влади. Проте найвизначнішою заслугою Макіавеллі як видатного теоретика політики є формулювання предмета і методу політичної науки. Предметом цієї науки він вважав владу в усіх її проявах, а методом – пряме спостереження за фактами: за поведінкою лідерів і мас, за їхньою взаємодією» [2, с. 38-39].

Одним із ключових аспектів політичної автономії Макіавеллі є ідея, що для досягнення великих цілей, таких як стабільність і сила держави, лідер може використовувати будь-які методи, навіть якщо вони здаються аморальними. На думку Макіавеллі, успішний правитель повинен зосереджуватися на кінцевому результаті, а не на засобах.

Макіавеллі стверджував, що політика – це мистецтво управління реальністю, а не слідування ідеальним або утопічним принципам. Політик повинен оцінювати ситуацію такою, якою вона є, і відповідно діяти, використовуючи будь-які доступні ресурси для забезпечення стабільності держави.

Макіавеллі вводить поняття «вірту» (особистих якостей правителя) та «фортуни» (випадковості, удачі). Він вважає, що правитель повинен мати вміння контролювати і використовувати обставини на свою користь, що також є частиною автономії політичної думки, бо влада підкоряє собі навіть непередбачувані події.

Автономія політичної думки Макіавеллі також проявляється у важливості опори на народ. Він стверджує, що правитель повинен прагнути до підтримки з боку населення, що забезпечує стабільність і знижує потребу в жорстоких методах управління.

Отже, на зламі XVI ст. абсолютна монархія стала — або швидко ставала — переважним у Західній Європі типом управління. Утвердження абсолютної монархії, як і утвердження феодальної конституційної монархії, спостерігалось майже в кожній країні Західної Європи [3, с. 307].

Макіавеллі ставить політичну доцільність вище законності. Вважаючи, що влада має діяти поза межами класичних уявлень про закон і справедливість, він формує нову автономну політичну доктрину, де правитель може порушувати закон заради блага держави.

Для Макіавеллі політика – це наука про владу, яка вимагає практичного підходу і ретельного вивчення реальності. Він вірив, що політична влада може бути автономною тільки тоді, коли вона базується на знаннях про людську природу і потреби держави, а не на ідеях про добро і зло.

Макіавеллі вважав, що політик має розуміти людську природу, яка, на його думку, є переважно корисливою і схильною до змін. Це дозволяє правителю використовувати психологічні методи впливу на людей для досягнення політичних цілей.

Одним із найважливіших ідей Макіавеллі було його захоплення почуттям національної єдності, яке, на його думку, народжувалося і підспудно рухало політичними змінами в Європі. Для нього національна єдність була потужною силою, що здатна об'єднати народи та перетворити їх на єдину політичну ідентичність. Це було проривним баченням, адже на початку XVI століття концепція національної держави ще не була усталеною. Макіавеллі, таким чином, передбачив національно-патріотичний рух, який згодом став основою для створення європейських держав.

Висновок. Нікколо Макіавеллі був одним із найглибших і найпередбачливіших мислителів свого часу, який розумів, що Європа перебуває на порозі масштабних змін у політичних відносинах. В епоху, коли феодальні структури, церковна влада та середньовічні інститути поступово втрачали свій вплив, Макіавеллі не просто спостерігав цей процес, а й чітко усвідомлював його причини та наслідки. Макіавеллі розробив політичну теорію, засновану на прагматизмі та реалістичному підході. Він вважав, що політик повинен діяти згідно з конкретними обставинами, а не намагатися відповідати моральним чи ідеологічним принципам. Цей реалізм дозволив Макіавеллі глибше зрозуміти реалії того часу і передбачити майбутні зміни в Європі. Макіавеллі став пророком нового політичного порядку, заснованого на централізації, реальній силі влади та національній єдності. Його ідеї стали фундаментом для розвитку модерної держави і націоналізму, а його бачення розбудови сильної держави залишається актуальним і в сучасному політичному дискурсі.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г., Кулагін Ю. І., Кремень Л. О., Латигіна Н. А., Полуріз В.І. Політологія. Хрестоматія. Навч.посібник. Київ. Альтерпрес, 2004. 832 с.
2. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
3. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. К., 1997. С. 304-322.
4. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
5. Гурик М. І., Джугла Н. В., Мельничук І. Роль правих партій в світовій політичній історії. Politicus. 2025. № 3.
6. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Лисий Арсен, студент гр.МВСК-11,*

ЕКОЛОГІЗМ ЯК СУЧАСНА ІДЕОЛОГІЯ

Постановка проблеми. Екологічні проблеми є ключовим аспектом наукових досліджень у XXI столітті. З кожним днем це питання стає все більш актуальним і в той ж час небезпечним для тривалого існування людства. Глобальний рівень питання також зумовлений значним впливом на більшість аспектів людського життя, що призводить до можливих серйозних наслідків у різних сферах діяльності. Немала кількість досліджень дала ясність

загострення даної проблеми, але чи створений план вирішення поточних екологічних викликів у передових державах світу? Джерел та статей чимало, але конкретних та масштабних дій, нажаль, не так і багато.

Мета. Здійснити комбіноване дослідження екологічних проблем, виявити основні чинники, що їх спричиняють, оцінити їх загальний вплив на довкілля й громадян. Знайти та запропонувати власні шляхи до вирішення екологічних катастроф і надати їм розголосу.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Дослідити та оцінити фактори, що впливають на забруднення навколишнього середовища.
- Охарактеризувати загальний вплив людства на екосистему планети.
- Висвітлити хибні уявлення щодо усунення загроз екології.
- Питання переходу на електромобілі: переваги та недоліки в сучасному світі.
- Виявити найбільш ефективні та бюджетні рішення для усунення проблем екології, наявних у сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу. 2024 рік став найспекотнішим роком в історії нашої планети. Середньорічна температура перевищила норму на 1,5 °С, побивши рекорд 2023 року. Вплив різних кліматичних факторів, зокрема глобальне потепління та феномен Ель-Ніньйо, спричинили критичні зміни в екосистемі планети.

Промислова діяльність, транспортна галузь та енергетика - ці галузі є ключовими факторами забруднення довкілля. За нещодавнім дослідженням Bloomberg вони складають близько 60% забруднення навколишнього середовища. До 40% входять сільське господарство, хімічні відходи, природні катаклізми (лісові пожежі, посухи, повені), а також наслідки сучасних військових конфліктів, зокрема повномасштабне вторгнення в Україну. Сукупність цих чинників підриває стабільність екосистем, що призводить до втрати біорізноманіття та виснаження запасів мінеральних ресурсів у найближчому майбутньому.

Оцінимо, як діяльність людства, впливає на погіршення екологічної ситуації в повсякденному житті. Автомобільні вихлопи, гігантські сміттєзвалища, надмірне використання пластику, розпилення хімікатів у сільському господарстві, вирубка лісів, а також викиди шкідливих газів і рідин у навколишнє середовище через відсутність належних очисних і фільтраційних систем у промисловості — це є результатами нашої діяльності. Ці фактори створюються штучно щодня. Часто без відповідного усвідомлення критичності проблеми. Люди надаючи свою перевагу зручності над екологічністю, використовують надмірну кількість пластику, споживають більше, ніж необхідно, що поступово веде до знищення флори та фауни планети.

У сучасному світі існує декілька хибних уявлень щодо вирішення екологічних проблем, які заважають їх ефективному усуненню. Чого тоді варто уникати? А що, навпаки, потрібно робити частіше? По-перше, ми недооцінюємо індивідуальний внесок в економію та збереження світових ресурсів, що призводить до безрозмірного використання продукції. По-друге, віра в те, що зелена енергетика вирішить усі проблеми, є помилковою точкою зору, оскільки вона також має свої екологічні недоліки, такі як складність утилізації акумуляторів і використання дефіцитних матеріалів для побудови генеруючих об'єктів. По-третє, рециклінг не вирішує проблеми з надмірною кількістю відходів у повному обсязі.

Для дійсного результату, в першу чергу необхідно зменшити споживання та ефективніше використовувати запаси. На завершення варто взяти до уваги тему переходу на електричні автомобілі. Це уявлення є не менш хибним, ніж попередні. Тому важливо розібратися цю тему більш детально в наступному абзаці.

Проблема переходу на електромобілі є однією з найактуальніших у сучасній екології. Цей процес вважається найвагомішим кроком у боротьбі з кліматичними загрозами. Однак, чи дійсно електромобілі мають виключно позитивний вплив? Безсумнівно, переваг цього виду транспорту чимало, зокрема: зниження викидів вуглекислого газу, низька вартість на заряджання, невисокі витрати на обслуговування, безшумність під час руху тощо. Проте варто більше уваги приділити недолікам, які, як правило, залишаються поза увагою суспільства.

Що за проблеми приховує від нас «екологічно чистий» транспорт? Перш за все, треба розглянути складність розгортання великої кількості зарядних станцій, тому що це потребує значних фінансових витрат та супроводжується складністю в транспортуванні. Другою, більш прихованою проблемою є власне акумулятори, які є основним компонентом електромобіля. Їх виробництво є складним процесом, так як батареї складають з дефіцитних матеріалів - літій і кобальт, що призводить до монополізації ринку виробництва та складності утилізації відпрацьованих батарей. Третій важливий аспект це довгий час зарядки автомобіля, що створює постійне навантаження на електромережу та дискомфорт для власників при довгих поїздках. Проте найбільш вагомою проблемою, насамперед, є колосальне підвищення споживання електроенергії, що призводить до гіршого екологічного становища. Це зумовлено тим, що основою генерації електроенергії є спалення твердопаливних ресурсів, які забруднюють повітря у 2 рази більше ніж звичайні бензинові автомобілі. Тому, для успішного переходу на електромобілі світу потрібні нові технології та перехід на «зелені» системи електрогенерації.

Розглянувши вище вказані питання, настав час дати відповідь, що ж можна робити для розв'язання екологічних проблем? Для початку, змалку навчаючи дітей берегти довкілля та використовувати ресурси оптимально. Виділяти більше коштів на боротьбу з існуючими чинниками та збільшити штрафи за недотримання правил. Також поступово замінювати генерацію електроенергії на відновлювальну, наприклад: вітрові, гідро,

сонячні та інші станції. Найбільш вагомим є обмеження використання різних полімерів і пластмаси, що дозволить зменшити частку мікропластику всюди.

Загалом кожна галузь має достатньо методів вирішення екологічних проблем, проте варто в першу чергу пам'ятати – будь що починається з нас самих. Допоки ми не навчимося самотужки сприяти природі, вона самостійно не відновиться, тож бережімо природу разом!

Список використаних джерел:

1. Коваленко С. Науковці вже готуються до рекордної спеки у 2024 році. GreenPost. URL: <https://greenpost.ua/news/naukovtsi-vzhe-gotuyutsya-do-rekordnoyi-speky-u-2024-rotsi-bloomberg-i62436> (дата звернення: 14.10.2024).
2. Pollution. Education | National Geographic Society. URL: <https://education.nationalgeographic.org/resource/pollution/> (Дата звернення: 14.10.2024).
3. Пересідаємо на електрокари: чи скоро українцям доведеться розпрощатися з бензиновими автівками. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/peresidayemo-na-elektrokari-chi-skoro-ukrajincyam-dovedetsya-rozproshchatsiya-z-benzinovimi-avtivkami-novini-ukrajina-11490454.html> (дата звернення: 14.10.2024).
4. Екологічні проблеми та шляхи їх вирішення. Superprof UA - блог про обмін знаннями. URL: <https://www.superprof.com.ua/blog/problemey-ekolohiyi/> (дата звернення: 14.10.2024).

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Маркевич Олександра, студентка гр-ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості є однією з найважливіших у сучасній правовій системі, оскільки вона стосується гармонізації взаємодії індивідуальних прав і свобод з потребами загального блага. У контексті демократичної держави важливо забезпечити баланс між свободою особистості та відповідальністю перед суспільством, що зокрема, проявляється через нормативно-правове регулювання, соціальні гарантії та механізми захисту прав людини. Однак існують випадки, коли права окремої особи можуть вступати в конфлікт з інтересами держави або суспільства, що вимагає ефективних правових інструментів для розв'язання таких суперечностей.

Метою даної роботи є дослідження правових механізмів поєднання інтересів суспільства та особистості в сучасних умовах.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

- проаналізувати основні правові підходи до поєднання інтересів суспільства й особистості;
- визначити шляхи вдосконалення правового регулювання цього поєднання в Україні.

Виклад матеріалу. Поєднання інтересів суспільства й особистості є фундаментальним завданням правової системи, особливо в демократичних державах, де права людини визнаються найвищою цінністю. Демократія передбачає, що кожна людина має право на самовираження, свободу слова, приватність та інші невід'ємні права. Проте ці права не можуть існувати в ізоляції від інтересів суспільства, яке також потребує захисту своїх цінностей, безпеки та стабільності. Тому правова система покликана врегулювати ситуації, коли особисті інтереси можуть конфліктувати з загальними суспільними потребами.

Принцип рівноваги між особистими й суспільними інтересами означає, що держава зобов'язана забезпечувати такі умови, за яких громадяни можуть реалізовувати свої права й свободи, водночас поважаючи права інших. Це досягається через нормативне регулювання, яке встановлює рамки, що дозволяють уникнути хаосу і забезпечують порядок. Наприклад, свобода слова може бути обмежена у випадках, коли вона загрожує національній безпеці або розпалює насильство. Таким чином, державні органи не тільки гарантують реалізацію прав особи, але й захищають суспільство від загроз [3, с. 53].

Збалансоване правове регулювання створює стабільність у суспільстві, коли індивідуальні свободи існують в гармонії із загальними нормами та інтересами. Це дозволяє уникнути зловживань правами та водночас сприяє розвитку демократичних інститутів, де особистість і суспільство спільно рухаються до прогресу.

Нормативно-правове регулювання є основою правової системи, через яку держава визначає правила поведінки, що покликані зрівноважувати інтереси суспільства та індивідуальні права. Саме право виступає інструментом, що впорядковує суспільні відносини, сприяє гармонізації інтересів різних сторін та встановлює чіткі межі реалізації прав і свобод особи. Головною метою правового регулювання є створення умов для забезпечення соціального порядку, захисту прав людини і водночас гарантії безпеки й розвитку для суспільства в цілому.

Одним із головних принципів правового регулювання є пропорційність, що означає, що втручання держави у права особистості має бути адекватним, необхідним і пропорційним до мети, яка переслідується [1, с. 117]. Наприклад, право на свободу слова чи зібрань може бути обмежене в інтересах суспільної безпеки або для захисту інших осіб від насильства чи ненависті. Такі обмеження, однак, повинні бути чітко визначені законом і застосовуватися лише тоді, коли це виправдано і необхідно для досягнення легітимних суспільних цілей.

У багатьох правових системах гарантії захисту прав людини є невід'ємною складовою конституційного ладу. Конституції країн, міжнародні договори, такі як Європейська конвенція з прав людини, зобов'язують держави поважати права людини і забезпечувати їх реалізацію [4, с. 25]. Проте держави також зобов'язані підтримувати громадський порядок, забезпечувати національну безпеку та захищати інтереси суспільства. Саме тому можливе встановлення правових обмежень, коли це необхідно для запобігання загрозам громадській безпеці, збереження національної єдності чи захисту моральних принципів суспільства. Тому, право не тільки захищає права особистості, але й є механізмом, який зберігає баланс між індивідуальними інтересами та потребами суспільства.

В умовах сучасної України питання поєднання інтересів суспільства та особистості набуває особливої актуальності через низку серйозних викликів, таких як війна, масові переміщення населення та складні економічні обставини. Ці фактори впливають на життя мільйонів людей, змінюючи як індивідуальні, так і колективні інтереси, і вимагають від держави активного реагування через правові механізми.

Війна в Україні ставить питання про національну безпеку на перший план, що часто вимагає обмеження окремих прав громадян. Наприклад, обмеження свободи пересування або зборів в умовах воєнного стану є вимушеними заходами для збереження стабільності та захисту країни від зовнішніх загроз. Такі обмеження можуть порушувати особисті інтереси, але вони виправдані необхідністю збереження суверенітету і захисту суспільства [2, с. 37].

Внутрішня міграція, спричинена військовими діями, створює додаткові правові виклики, особливо у сфері трудових, соціальних та майнових прав внутрішньо переміщених осіб. Законодавство повинно забезпечувати їхні права на житло, працю та соціальні гарантії, водночас враховуючи обмежені ресурси держави. У цьому випадку держава повинна прагнути досягти балансу між інтересами переселенців і потребами місцевого населення та держави.

Економічні виклики, пов'язані з війною та загальною кризою, також потребують чіткого правового регулювання для запобігання соціальним напруженням. Держава змушена вживати непопулярні заходи, як-от підвищення податків або скорочення соціальних виплат, щоб підтримати економічну стабільність. Ці заходи можуть викликати незадоволення у частини населення, але вони необхідні для довгострокового розвитку країни. Водночас законодавство має передбачати механізми соціального захисту для найбільш вразливих категорій населення.

Висновки. Поєднання інтересів суспільства й особистості є складним, але надзвичайно важливим завданням для будь-якої правової системи, особливо в умовах демократичної держави. Право повинно забезпечувати баланс між захистом прав кожного громадянина та інтересами суспільства в цілому, не допускаючи надмірних обмежень, але й не дозволяючи індивідуальним інтересам загрожувати громадському благу. Ефективне правове регулювання має на меті створення умов для гармонійної взаємодії особистості та держави, що є основою стабільного розвитку та підтримання соціального порядку.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. В. Проблеми забезпечення балансу між правами людини та суспільними інтересами в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 3. С. 115-120.
2. Бойко І. М. Захист прав людини в умовах кризових ситуацій: правові аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2021. № 1. С. 34-40.
3. Ковальчук О. С. Поєднання приватних та публічних інтересів у правовому регулюванні сучасної України. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 50-56.
4. Сидоренко Л. В. Нормативно-правове регулювання прав людини в умовах надзвичайних ситуацій: виклики та перспективи. *Публічне право*. 2023. № 1. С. 22-29.

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Притула Вадим, студент гр. ПД-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. У контексті соціальної та політичної філософії виникає фундаментальне питання про співвідношення інтересів суспільства та особистості. Як можна досягти балансу між колективними потребами та індивідуальними правами і свободами? Чи обмежуються ці інтереси конкретними історичними та соціокультурними обставинами, чи вони мають універсальний характер? Аналіз цієї проблеми є ключовим для розуміння не лише сучасних соціальних процесів, але й для визначення оптимальних форм соціальної організації в умовах глобалізації та технологічного прогресу.

Мета. Провести комплексний аналіз проблеми поєднання інтересів суспільства й особистості, досліджуючи її історичні корені, сучасні прояви та потенційні шляхи вирішення в контексті сучасних глобальних викликів.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- дослідити історичні підходи до вирішення проблеми поєднання інтересів суспільства й особистості в контексті філософської та політичної думки;
- проаналізувати сучасні виклики та конфлікти, що виникають між суспільними та особистими інтересами в умовах глобалізації;
- розглянути роль освіти та соціальної відповідальності у формуванні балансу між колективними та індивідуальними інтересами;

Виклад матеріалу. Одним із ключових питань, що постає перед людством протягом усієї його історії, є проблема узгодження інтересів суспільства та особистості. Ця дилема лежить в основі багатьох соціальних, політичних та філософських дискусій, адже вона торкається самої сутності людського існування в соціумі. Як можна забезпечити гармонійне співіснування колективних потреб з індивідуальними прагненнями? Це питання залишається актуальним і в сучасному світі, набуваючи нових аспектів у контексті глобалізації та технологічного прогресу.

Зауважимо, що суспільство та особистість не є антагоністичними поняттями. Навпаки, вони перебувають у постійній взаємодії та взаємозалежності. Суспільство формується з окремих індивідів, їхніх взаємовідносин, які в свою чергу створюють соціальні норми, цінності та інститути. З іншого боку, кожна особистість зазнає впливу суспільства, його культурних традицій та соціальних структур. Як зазначав Еміль Дюркгейм, «суспільство – це не просто сума індивідів; система, утворена їх асоціацією, являє собою реальність *sui generis*, наділену своїми особливими властивостями».

Незважаючи на цей тісний зв'язок, інтереси суспільства та особистості часто вступають у протиріччя. Суспільство може вимагати від індивіда дотримання певних правил, обмеження особистих свобод заради загального блага, або навіть самопожертви у критичних ситуаціях. Натомість, особистість прагне до самореалізації, захисту власних прав та свобод, які можуть не збігатися з колективними інтересами або навіть суперечити їм.

Історія філософської та політичної думки демонструє різноманітні підходи до вирішення цієї проблеми. Наприклад, Платон у своїй праці «Держава» пропонував модель суспільства, де індивідуальні інтереси повністю підпорядковувались державним. Він вважав, що лише така модель може забезпечити справедливість та гармонію в суспільстві. Проте, ця ідея часто піддавалася критиці через надмірне обмеження індивідуальної свободи.

Ліберальна традиція, започаткована Джоном Локком, наголошувала на пріоритеті індивідуальних прав та свобод. Локк стверджував, що головною метою держави є захист природних прав людини – на життя, свободу та власність. Ця концепція стала основою для розвитку сучасних демократичних суспільств, де права особистості захищені законом та конституцією.

Однак, навіть у демократичних суспільствах проблема балансу між суспільними та особистими інтересами залишається гострою. Це особливо помітно у питаннях, пов'язаних з оподаткуванням, соціальним забезпеченням, національною безпекою тощо. Наприклад, високі податки можуть бути необхідними для фінансування важливих соціальних програм, але водночас вони обмежують економічну свободу індивідів.

Одним із підходів до вирішення цієї проблеми є теорія суспільного договору, розвинена такими філософами, як Томас Гоббс, Жан-Жак Руссо та Джон Роулз. Згідно з цією теорією, люди добровільно погоджуються обмежити частину своїх свобод в обмін на безпеку та інші переваги, які може забезпечити організоване суспільство. Ця ідея допомагає пояснити, чому люди готові підкорятися законам та соціальним нормам, навіть якщо вони обмежують їхню індивідуальну свободу.

Соціальна відповідальність передбачає обов'язки індивідів перед суспільством, що врівноважують їхні права та свободи. Це проявляється через сплату податків, волонтерство та участь у громадському житті.

В умовах глобалізації виникають нові виклики, як-от зміна клімату та пандемії, що вимагають колективних дій та можуть обмежувати індивідуальні свободи заради загального блага. Проте саме індивідуальна ініціатива та інновації часто є ключовими для вирішення глобальних проблем.

Освіта відіграє важливу роль у пошуку балансу між суспільними та особистими інтересами, формуючи розуміння соціальної відповідальності та розвиваючи критичне мислення.

Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості залишається однією з центральних у соціальній та політичній філософії. Її вирішення вимагає постійного пошуку балансу між колективними потребами та індивідуальними правами і свободами. Цей баланс не є статичним, він постійно змінюється залежно від конкретних історичних, культурних та соціально-економічних умов.

У сучасному світі, який характеризується швидкими змінами та глобальними викликами, особливо важливо знаходити нові підходи до гармонізації суспільних та особистих інтересів. Це вимагає не лише теоретичних розробок, але й практичних експериментів з різними формами соціальної організації, які б дозволяли максимально реалізувати потенціал кожної особистості, одночасно забезпечуючи ефективне вирішення колективних проблем.

Висновки. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості залишається однією з ключових у соціальній та політичній філософії, вимагаючи постійного пошуку динамічного балансу між колективними потребами та індивідуальними правами і свободами. Вирішення цієї проблеми можливе лише через активну участь кожного члена суспільства у формуванні спільних цінностей та прийнятті рішень, що дозволить створити такий соціальний устрій, де інтереси суспільства й особистості взаємно підсилюють одне одного, забезпечуючи сталий розвиток та процвітання як окремих індивідів, так і суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Платон. Держава / Пер. з давньогрец. Д. Коваль. К.: Основи, 2000. 355 с.
2. Локк Дж. Два трактати про врядування / Пер. з англ. О. Терех, Р. Димерець. К.: Основи, 2001. 265 с.
3. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. О. Хома. К.: Port-Royal, 2001. 349 с.
4. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Пер. з нім. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко. К.: Лібра, 2001. 400 с.
5. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / Пер. з англ. О. Дем'янчук. К.: Юніверс, 2003. 168 с.

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Серединська Мар'яна, студентка гр.МВСК-11*

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Постановка проблеми. Український менталітет є складним та багатограним явищем, що формується під впливом історичних, культурних, геополітичних та соціальних чинників. Впродовж століть українці зазнавали впливу різних культур, держав та ідеологій, що створило унікальну комбінацію цінностей, світоглядів і національних рис. Однак, незважаючи на досить велику кількість досліджень, комплексний підхід до аналізу українського менталітету залишається недостатньо розробленим. Сучасні політичні та соціальні зміни, зокрема війна на сході України та інтеграція в європейський простір, впливають на трансформацію національної свідомості та потребують нових підходів до дослідження специфіки формування менталітету.

Мета. Метою цієї роботи є дослідити специфіку формування українського менталітету через призму історичних, культурних та соціально-політичних чинників

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

Проаналізувати історичні та культурні фактори, що вплинули на формування українського менталітету, зокрема боротьби за незалежність, народних традицій та релігійних переконань.

Дослідити вплив сучасних соціально-політичних подій на трансформацію світогляду українців.

Виклад матеріалу. Як писав І. Нечуй-Левицький в «Світогляд українського народу», менталітет – характер, душа, спосіб мислення, це глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, сукупність установок, нахилів індивіда чи соціальної групи мислити, відчувати та сприймати світ певним чином.

Менталітет – це спосіб мислення та світогляду, властивий певній групі людей або нації. Це не просто набір ідей або переконань, а сукупність емоцій, цінностей і колективного досвіду, що впливають на те, як люди реагують на ті чи інші ситуації та діють в них. Це як душа, серце і розум народу, що відрізняє його від інших народів. Це психічний та емоційний стан, що визначає спосіб мислення та внутрішній світ людини, що є частиною конкретної культури. Історичні труднощі, боротьба за незалежність та збереження традицій – усе це сильно вплинуло на формування українського менталітету.

Українці є надзвичайно сильною та мужньою нацією, що не здавалася за будь-яких умов. Підтвердження цьому, наприклад, є національно-визвольні рухи під проводом Богдана Хмельницького. Як стверджує у своїй праці Сергій Плохій «Події під проводом Хмельницького зумовили появу нового типу політичної свідомості, де ідея незалежності стала центральною для українського народу». Беручи до уваги сьогодення, то не можна не згадати того факту, коли люди під час російської окупації відважно зупиняли ворожі танки просто голіруч. Ці приклади є ключовими для розуміння того, як ідея незалежності та боротьби за національну ідентичність закладені в українському менталітеті.

Національний менталітет українців також формувалася через сильну прив'язаність до землі та сільських традицій, що стали основою української ідентичності. Галина Лозко акцентує на тому, що українська культура відзначається тісним зв'язком із природою. Вона зазначає: «Етнос є нерозривно пов'язаний із навколишнім середовищем та ритмами природи, що впливає на його світогляд і цінності». Шанобливе ставлення до природи має глибоке коріння в українській культурі, яке бере свій початок ще з язичницьких вірувань. Це світоглядне сприйняття природи як священної та живої збереглося серед українців-землеробів і стало важливою складовою їхнього менталітету.

Також варто згадати роль християнства у формуванні менталітету. Одним із вирішальних моментів у розвитку духовної та культурної свідомості стало хрещення Русі в 988 році. Релігія стала частиною культурного світогляду, закріпивши цінності поваги до природи, збереження моральних цінностей і національних традицій.

Родина та релігія є одними з ключових факторів збереження менталітету. Алла Шевченко розглядає роль сім'ї в українському суспільстві як фундаментальну основу культурного виховання. Вона зазначає «Сучасна українська сім'я є головною ланкою у вихованні особистості та формуванні її культури». Вона зазначає, що сім'я не лише соціалізує, але й зберігає національні цінності, передаючи їх наступним поколінням через традиції, обряди та культурні норми. Здавна наш народ визначався своєю прив'язаністю до своєї родини, в якій намагалися будуватися міцні та близькі стосунки.

Мова відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні українського менталітету, адже саме через неї передаються національні цінності, історія та світогляд. Вона є самоідентифікацією українців. У важких періодах історії, українці перебували під іноземним пануванням, мова була символом опору й національної єдності.

Висновок. Формування українського менталітету – це складний процес, що триває вже століттями. Вплив історичних подій, культурних традицій, боротьби за незалежність і співіснування з іншими державами закарбувалося в пам'яті українців. Менталітет нашого народу сформувався під тиском різних обставин, проте зумів зберегти ключові елементи ідентичності – свободолюбивість, шанування рідної мови та культури, глибоке почуття солідарності.

1. Список використаних джерел:

2. Плохій С. М. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій = The Cossack Myth / Сергій Плохій ; [авториз. пер. з англ. Миколи Климчука]. Київ. Laurus, 2013. 436с.
3. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко 2 вид., доп. та перероб. Київ: АртЕк, 2004. 472 с.
4. Менталітет українців та основні детермінанти його становлення. Pidru4niki: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/1529052756996/kulturologiya/mentalitet_ukrayintsiv_osnovni_determinanti_yogo_stanovlennya

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Сокальська Катерина, студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Постановка проблеми. У дослідженні теми українського національного відродження та культури ключовою проблемою є аналіз процесів формування національної ідентичності в умовах зовнішнього впливу й асиміляційної політики. Зокрема, питання полягає в тому, як культурне відродження, зосереджене на збереженні мови, літератури, історії та мистецтва, впливає на національну свідомість та розвиток української державності. Протягом століть національно-культурне відродження стикалося з перешкодами, обмеженнями з боку імперій, що контролювали українські землі, однак стало основою сучасного культурного відродження та державотворення.

Мета. Визначити ключові етапи та чинники, що впливали на становлення національної ідентичності українського народу.

Для цього слід виконати певні **завдання**:

- проаналізувати роль культури та мови в процесах національного відродження;
- виявити сучасні виклики у збереженні та розвитку культурної спадщини;
- дослідити, як сучасне відродження культури відбувається в умовах глобалізації та євроінтеграції, а також подолання історичних наслідків політичного пригнічення.

Виклад матеріалу. Вихід на світову арену суверенної України, її політичне відродження суттєво вплинули на реалії усього світу: посилилась цікавість країн до її економіки, історії, національно-політичного і національно-культурного відродження. Це стало можливим через те, що в середині українського народу за багато століть сконцентрувався величезний потенціал цілісної духовної культури на протидію постійним зазіханням на українські етнічні землі з боку інших держав.

Національне відродження як поняття окреслює процес набуття етносом таких якісних рис, які дозволяють йому усвідомити себе нацією, дійовою особою історії й сучасного світу. Українське національне відродження базувалося на попередніх здобутках українського народу, зокрема, традиціях національної державності, матеріальній та духовній культурі.

У науковий обіг поняття «українське відродження» ввели видатні класики української історії М. Грушевський, Д. Багалій, Д. Дорошенко та І. Крип'якевич. Під ним вони розуміли комплекс подій і явищ кінця XVIII — початку XX ст., пов'язаний із поширенням масового національного самоусвідомлення, пожеванням і піднесенням національного руху, розвитком усіх галузей культурного життя українців.

За час тривалого перебування у складі різних держав українці, або, як вони називали себе - русини, фактично втратили власну національну еліту, і переважну більшість їх складало селянство. Спочатку український рух розвивався досить повільно але в роки революційних подій 1848–1849 рр. західноукраїнські землі почали швидкий розвиток українського національного руху. Причиною цьому стали несприятливі умови та утиски українства російською владою. Це свідчило про те, що одним із здобутків українського руху стало розуміння того, що український народ, розмежований імперськими кордонами, має спільне минуле і майбутнє.

Історичний досвід, численні приклади свідчать, що для зміцнення будь-якої народності або нації немає підойми міцнішої та, ніж збереження питомої батьківської та материнської мови, писемності та віри. Як тільки який-небудь народ починає соромитися і цуратися рідної мови, писемності та релігії, а відтак і зовсім їх забувати, одразу ж починають відбуватися незворотні зміни і з самим цим народом.

Слід зазначити, що мовна ситуація, тісно пов'язана з рівнем національної самосвідомості, була особливо складною у зрусифікованому середовищі. Доволі індивідуально сприймали національну ідею українські пролетарські та буржуазні верстви. Та, попри все, суспільно-політичні процеси XIX ст. поступово готували підґрунтя для сприйняття «української ідеї» все більшою частиною населення українських земель, розділених кордоном, переконували його в необхідності спільної боротьби за свої соціальні, національні, політичні права.

Разом з тим жодна національна культура не може існувати як замкнена, самодостатня - без творчого спілкування з іншими культурами. Здобутки української культури стають надбанням усього світу, оцінюються як національний внесок у міжнародний культурний процес.

Висновки. Проблема національного відродження та культури України - багатогранна історична проблема, яка важлива для розуміння процесу становлення української держави та її сучасного розвитку. Важливо пам'ятати, що цей процес не є завершений, оскільки постійно рухається вперед. Він є невід'ємною складовою становлення української нації, яка за весь час існування неодноразово зіштовхнулася з проблемою розвитку своєї культури та мови.

Список використаних джерел:

1. Жиленкова І., Рєсєнт О. Українське національне відродження в XIX–XX ст.: від територіальної суміжності до соборності в незалежній державі. Digital library of periodicals of National Academy of Sciences of Ukraine. 2019. № 1. С. 9–10.
2. Нестеренко В., Бадєєва Л. Національне відродження XIX ст. Національно-визвольна боротьба та становлення і збереження державності України : зб. Матеріалів XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2020. С. 43–44.
3. Рудик П. А. Роль інтелігенції в національно-культурному відродженні України (перша половина 19 ст.). Київ : НУХТ, 2003. 93 с.
4. Українське національно-культурне відродження XIX - початку XX століття: сутність, етапи і чинники розвитку. Віртуальна читальня освітніх матеріалів. URL: <https://subjectum.eu/culture/item/149.html>

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Липка Юлія, студентка гр-ПДЕБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

УКРАЇНЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ

Постановка проблеми. Українське національне відродження є фундаментальною складовою історичного процесу самовизначення народу, що неодноразово перебував під загрозою втрати власної ідентичності. Відродження культури та мови, збереження історичної спадщини і формування національної свідомості є ключовими аспектами у боротьбі за самобутність. Проте в умовах глобалізації, зовнішніх загроз та внутрішньої соціокультурної фрагментації, ці процеси стикаються з численними викликами. Яким чином поєднати збереження традицій із модернізацією суспільства, водночас уникнувши культурної асиміляції та занепаду, залишається однією з головних проблем сучасної України.

Метою даної роботи є аналіз основних проблем, що постають перед українським національним відродженням, а також пошук шляхів їх вирішення через призму культурних і соціальних процесів.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити історичні та сучасні виклики, що впливають на національне відродження України.
2. Проаналізувати роль культури як основного механізму формування національної ідентичності.

Виклад матеріалу. Українське національне відродження другої половини XIX — початку XX століття є однією з найвизначніших сторінок нашої історії, яка заклала підвалини для майбутнього національного самовизначення. Цей період, наповнений боротьбою за збереження української культури, мови, історії та самоідентифікації, вирізняється унікальною напругою між зовнішніми викликами та внутрішньою потребою

українців віднайти власний голос у світі імперських структур. Під тиском колоніальної політики, яка загрожувала знищенням національної самобутності, відродження стало потужним рухом, спрямованим на збереження та розвиток української ідентичності.

Інтелігенція, як рушійна сила цих процесів, виступала не лише як творець ідей, а й як носій національної самосвідомості. Вона, незважаючи на складні політичні умови, брала на себе обов'язок відстоювати українську культуру та освіту. Як зазначає О. В. Даниленко, саме інтелігенція формувала ідеї, які згодом ставали основою для широких соціальних рухів. Вона «не тільки створювала нові культурні цінності, але й брала активну участь у політичному житті, формуючи підґрунтя для подальших перетворень» [1, с. 12]. Це проявлялося у створенні літературних творів, які не лише відображали реалії часу, але й слугували інструментом збереження національної пам'яті.

Заснування численних товариств, таких як «Просвіта», стало відповіддю на обмеження, накладені владою. Їхня діяльність була спрямована на просвітницьку роботу серед населення, популяризацію української мови та літератури. Ці організації відіграли ключову роль у формуванні української культурної еліти та у розвитку освіти. Семерей О. В. наголошує, що в умовах жорсткої асиміляційної політики, такі товариства були справжніми осередками національного духу, які допомагали людям усвідомити власну ідентичність і відчувати гордість за свою культуру [2, с. 7].

Національно-культурне відродження було складним і багатоаспектним явищем. У Галичині, яку І. М. Райківський називає «феноменом національного життя», цей рух розвивався особливо активно [3, с. 27]. Тут, завдяки відносно м'якшій політиці австрійської влади, українці мали змогу створювати культурні інституції, які займалися розвитком науки, мистецтва та освіти. «Народний Дім», різноманітні музичні товариства, театральні гуртки та інші організації стали платформами для формування національної свідомості. Галичина перетворилася на центр, де ідеї національного відродження поширювалися не лише в межах регіону, але й далеко за його кордони.

Одним із ключових аспектів було залучення селянства до культурного життя. Як зазначає Шевченко О. В., цей період характеризується зростанням уваги до народної культури, яка стала джерелом натхнення для багатьох митців та інтелектуалів. «Селянство, яке довгий час залишалося осторонь інтелектуального руху, стало не лише об'єктом, але й активним учасником культурних процесів» [4, с. 11]. Ця синергія між різними соціальними групами сприяла тому, що національне відродження охопило широкі верстви суспільства.

Політичний вимір цього руху також був невід'ємною його частиною. Українська інтелігенція не лише боролася за збереження мови та культури, але й працювала над створенням політичних структур, які могли б представляти інтереси народу. Поява політичних партій, таких як Русько-українська радикальна партія, заснована Іваном Франком, стала новим етапом у боротьбі за права українців. Ці організації не лише поширювали ідеї автономії та незалежності, але й активно працювали над розвитком громадянського суспільства.

Важливо також зазначити, що національно-культурне відродження було неможливим без зміцнення національної ідентичності через освіту. Відкриття українських шкіл, створення підручників рідною мовою та підтримка молодих вчених сприяли формуванню нового покоління, яке усвідомлювало значення своєї історії та культури. Незважаючи на заборони та переслідування, українці знаходили способи для збереження своєї спадщини, використовуючи навіть найменші можливості для розвитку.

Тому, українське національне відродження другої половини XIX — початку XX століття стало періодом, коли українці, попри всі труднощі, змогли не лише зберегти свою культуру, але й підготувати підґрунтя для майбутніх досягнень. Це був час героїв і провідників, які своїми зусиллями довели, що навіть у найскладніших умовах можливо боротися за свободу і зберегти свою ідентичність. Національно-культурне відродження стало прикладом того, як любов до своєї землі та відданість своїм ідеалам можуть змінити історію.

Висновки. Українське національне відродження другої половини XIX — початку XX століття стало ключовим етапом формування національної свідомості, об'єднання культурних, соціальних і політичних зусиль задля збереження ідентичності українського народу. Завдяки діяльності інтелігенції, громадських організацій та освітніх ініціатив вдалося протистояти асиміляційній політиці імперій, заклавши основи для подальшої боротьби за незалежність. Цей період продемонстрував, що національна культура й освіта є не лише засобами збереження спадщини, а й могутніми інструментами змін, здатними об'єднати народ навколо ідеї свободи й самовизначення.

Список використаних джерел:

1. Даниленко, О. В. Українська інтелігенція в русі за національно-культурне відродження (друга половина XIX — початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 12–20.
2. Семерей, О. В. Національно-культурне відродження другої половини XIX — першої третини XX ст. в Україні: історіографічний огляд. *Історичний архів*. 2020. Вип. 18. С. 5–15.
3. Райківський, І. М. Українське національне відродження в Галичині XIX - початку XX ст.: проблеми та перспективи дослідження. *Галичина*. 2020. Вип. 34. С. 25–35.
4. Шевченко, О. В. Роль української інтелігенції в національно-культурному відродженні другої половини XIX — початку XX ст.. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2020. Вип. 2. С. 10–18.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Проблеми українського національного відродження і культури відіграють ключову роль у формуванні сучасної ідентичності та соціально-політичного дискурсу в Україні. Історичні виклики, такі як довготривале іноземне панування, репресії, втрата культурної автономії та русифікація, суттєво ускладнили процеси самоідентифікації та збереження національної культурної спадщини. Нині Україна переживає фазу інтенсивного культурного відродження, яке акцентується на відновленні історичної пам'яті, мови, традицій та на відшкодуванні культурних втрат минулого століття. Цей процес супроводжується не лише позитивними зрушеннями, але й складними викликами, які включають інтеграцію сучасних культурних практик з традиційними цінностями, а також протистояння зовнішнім культурним впливам і глобалізаційним тенденціям. Актуальність цих питань підкреслює необхідність глибокого наукового аналізу, спрямованого на визначення стратегій ефективного національного відродження та культурного розвитку.

Метою даної роботи є аналіз ключових проблем та можливостей, що виникають у контексті українського національного відродження та культурної реінтеграції, а також виявлення стратегій їх розв'язання з метою підсилення культурної автономії та ідентичності.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

1. Дослідити історичний контекст українського національного відродження, особливо акцентуючи на періоди значних культурних втрат та їх вплив на сучасний стан національної ідентичності.
2. Аналізувати сучасні культурні ініціативи та проєкти, що спрямовані на зміцнення української культурної автономії, та визначити їх ефективність у контексті загальнонаціонального відродження.

Виклад матеріалу. Проблеми українського національного відродження і культури завжди займали центральне місце в свідомості українців, оскільки вони глибоко пов'язані з історичними подіями, що формували національну ідентичність. На протязі століть Україна переживала численні кризи, зумовлені зовнішніми впливами, політичними репресіями та культурною асиміляцією. Ці фактори не лише призводили до втрати частини національної ідентичності, але й підривали основи української культури. В умовах тривалої іноземної залежності, українці намагалися зберегти свою мову, традиції, звичаї, але часто ці зусилля ставали жертвами систематичного нищення та дискримінації.

Особливо гостро проблема національного відродження постала в ХХ столітті, коли українці пережили дві світові війни, Голодомор та радянську репресію. Ці події не лише знищили численні покоління, але й завдали нищівного удару по культурі та самосвідомості народу. Втрата мовної самобутності, руйнування культурних цінностей і традицій стали наслідком тривалої політики русифікації. Проте, попри всі труднощі, українці змогли зберегти свій дух, свою мову і традиції, які стали основою для нової хвилі національного відродження, що розпочалася наприкінці ХХ століття [4, с. 13].

У незалежній Україні, з початку 1991 року, національне відродження стало ключовою метою суспільства. Цей процес ознаменувався активними спробами українців відстояти свої права на культурну автономію, що проявлялося у розвитку інституту української мови та популяризації національної культури в усіх сферах життя. Люди почали усвідомлювати важливість збереження своїх культурних традицій і почали шукати способи їх відновлення, адже повернення до історії та культурної спадщини стало необхідним для формування національної ідентичності [1, с. 15].

Однак, разом із позитивними зрушеннями, національне відродження не обійшлося без нових викликів. Суспільство стикається з труднощами, пов'язаними з глобалізацією та впливом іноземних культур, які можуть загрожувати автентичності української культури. Водночас, українці мають знайти баланс між збереженням своїх традицій і адаптацією до сучасних реалій, що є важливим для подальшого розвитку національної культури та її місця в глобальному контексті.

Глобалізація, з одного боку, відкриває нові можливості для розвитку культури, з іншого — ставить під загрозу її самобутність. Молоде покоління, зростаючи в умовах інформаційних технологій, часто стикається з культурним впливом Заходу, що може призвести до втрати інтересу до рідної культури та мови. Зникнення традиційних цінностей, адаптація до іноземних культурних стандартів, а також комерціалізація мистецтва — це проблеми, які потребують термінового вирішення [3, с. 27].

Для протидії цим викликам важливо активно впроваджувати освітні програми, спрямовані на виховання патріотизму, поваги до культурної спадщини та історії. Система освіти має стати основою для формування національної свідомості, що передбачає вивчення історії України, її мови, традицій і звичаїв з раннього віку. Участь молоді у культурному житті країни, розвиток національного мистецтва, організація культурних заходів — усе це є необхідними елементами для забезпечення національного відродження.

Сучасні технології, зокрема соціальні мережі та інтернет, відкривають нові можливості для популяризації української культури не лише в Україні, а й за її межами. Завдяки цим інструментам, українська культура стає більш доступною для міжнародної аудиторії, що сприяє її поширенню і визнанню[2, с. 8]. Кожен з цих елементів відіграє важливу роль у формуванні стійкого культурного середовища, яке базується на шануванні своєї історії, традицій та культурної спадщини.

Проблеми українського національного відродження і культури вимагають комплексного підходу та глибокого осмислення. Необхідно враховувати не лише важливість збереження культурних традицій, але й їх адаптацію до сучасних реалій. Відродження національної культури — це складний процес, який потребує активного залучення всіх верств населення, зокрема молоді, яка може стати ключовим фактором у відновленні та збереженні української культурної спадщини.

Висновки. Національне відродження в Україні є складним, але життєво важливим процесом, що потребує зусиль усіх верств суспільства для збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності. Незважаючи на позитивні зрушення в розвитку української мови і культури, виклики, пов'язані з глобалізацією та впливом зовнішніх культур, залишаються актуальними. Тому важливо продовжувати активну роботу в напрямку відновлення національних традицій та їх адаптації до сучасного контексту, забезпечуючи тим самим збереження автентичності та стійкості української культури в умовах швидких змін.

Список використаних джерел:

1. Даниленко, О. В. Українська інтелігенція в русі за національно-культурне відродження (друга половина XIX — початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 12–20.
2. Семерей, О. В. Національно-культурне відродження другої половини XIX — першої третини XX ст. в Україні: історіографічний огляд. *Історичний архів*. 2020. Вип. 18. С. 5–15.
3. Райківський, І. М. Українське національне відродження в Галичині XIX - початку XX ст.: проблеми та перспективи дослідження. *Галичина*. 2020. Вип. 34. С. 25–35.
4. Шевченко, О. В. Роль української інтелігенції в національно-культурному відродженні другої половини XIX — початку XX ст.. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2020. Вип. 2. С. 10–18.

Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії імені С. Коновала
Лазарук Адріана, студентка гр. ПДЕБ-11, юридичного факультету ЗУНУ

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та швидких соціокультурних змін, проблеми українського національного відродження та розвитку культури набувають особливої актуальності. Історичні події, такі як проголошення незалежності України, а також сучасні виклики, пов'язані з війною та зовнішніми загрозами, створюють нові умови для формування національної ідентичності. Водночас, українська культура стикається з ризиками асиміляції, зникненням традицій та недооцінкою важливості культурної спадщини. Це потребує глибокого аналізу стану національної культури та шляхів її відродження у контексті сучасних викликів.

Мета. Дослідити проблеми українського національного відродження та розвитку культури, а також виявлення шляхів їх подолання для забезпечення сталого розвитку національної ідентичності та культурного різноманіття.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Вивчити історичні аспекти українського національного відродження, зокрема, періоди його становлення та ключові постаті, що вплинули на розвиток української культури.
- Аналізувати сучасні виклики та загрози, що стоять перед українською культурою, включаючи глобалізаційні процеси, демографічні зміни та культурну асиміляцію.
- Розробити рекомендації для підтримки та популяризації української культури серед молоді та на міжнародній арені, зокрема, через освітні програми та культурні ініціативи.

Виклад матеріалу. Національне відродження України - це процес, що триває вже кілька століть і має глибокі корені в історії країни. Сьогодні, в умовах глобалізації, війни та економічних труднощів, цей процес стикається з новими викликами, які потребують термінового вирішення. Це відродження - не просто фаза, а необхідний крок до формування міцної національної ідентичності, що враховує як традиції, так і сучасні вимоги часу.

Перш за все, варто згадати історичний контекст, у якому відбувається українське національне відродження. Наприкінці XIX століття, зокрема в період діяльності таких діячів, як Тарас Шевченко та Іван Франко, українська інтелігенція почала активно працювати над формуванням національної свідомості. Вони закликали до вивчення та популяризації української мови, літератури та традицій. Шевченко, зокрема, у своїй поезії оспівував красу рідної землі та страждання українського народу, ставши символом боротьби за національну ідентичність. Його творчість стала могутнім інструментом, який закликав українців до єдності та спротиву.

Важливо зазначити, що національне відродження не обмежується лише літературною діяльністю. Воно охоплює різноманітні сфери культури, включаючи музику, живопис, театр та народні ремесла. Відродження української народної музики, зокрема, стало важливим елементом формування національної свідомості. Такі композитори, як Леонтович та Стеценко, активно використовували народні мотиви у своїй творчості, що сприяло популяризації українського музичного мистецтва. Відзначення українських традицій через музику і живопис стало засобом висловлення патріотичних почуттів та збереження культурної спадщини.

Сьогодні, однак, національне відродження стикається з численними викликами. Перший із них - це глобалізація. У сучасному світі українська культура часто виявляється на маргінесі, оскільки інтернаціональні тренди домінують на культурному ринку. Молодь під впливом масової культури може втрачати інтерес до рідної мови та традицій. Наприклад, популярність західної музики та кіно призводить до зменшення зацікавленості в українському контенті. На фоні цього важливо підтримувати українську музику, літературу та мистецтво, щоб вони залишалися актуальними. Нині існує потреба в культурних програмах, які б активно популяризували українське серед молоді, заохочуючи їх до творчості на рідній мові.

Другою серйозною проблемою є війна на сході України та анексія Криму, які підривають не лише політичну, а й культурну стабільність. Конфлікт створює умови для масової еміграції українців, особливо з культурної та творчої сфери. Багато митців, музикантів та письменників змушені покидати країну в пошуках кращих умов для реалізації своїх творчих задумів. Це призводить до втрати унікальних культурних голосів і зменшення різноманіття української культури. Наприклад, багато відомих українських художників нині працюють за кордоном, вносячи свою творчість у світовий культурний простір, проте водночас втрачаючи зв'язок із рідною землею. Це викликає занепокоєння щодо збереження національної культурної ідентичності, оскільки нові генерації можуть не мати доступу до справжніх українських цінностей.

Економічні труднощі також істотно впливають на культурну сферу. В Україні бракує фінансування для культурних проєктів, виставок та фестивалів. Наприклад, багато театрів та художніх галерей змушені закриватися через нестачу бюджетних коштів. Це створює труднощі для молодих митців, які прагнуть реалізувати свої ідеї, але не мають належної підтримки. Державна підтримка і приватні інвестиції у культуру є критично важливими для того, щоб мистецтво могло розвиватися і залишатися живим. Важливо, щоб інвестори усвідомлювали, що підтримка культури - це інвестиція в майбутнє нації.

Незважаючи на ці виклики, є позитивні приклади, які демонструють, що національне відродження можливе. В Україні існує безліч культурних ініціатив, які намагаються зберегти та популяризувати національні традиції. Наприклад, фестивалі української культури, такі як «Країна мрій» та «Дзвони осені», активно підтримують українське мистецтво, надаючи платформу для молодих талантів. Такі події не лише збирають аудиторію, але й сприяють формуванню нового покоління, яке пишається своїм корінням. Ці фестивалі стають не тільки культурними подіями, а й важливими елементами національної самоідентифікації.

Освіта також відіграє важливу роль у процесі національного відродження. Запровадження курсів української мови та літератури в школах і університетах сприяє формуванню національної свідомості у молоді. Інтеграція української історії, мистецтва та культурних традицій у навчальні програми може допомогти молодим людям усвідомити значення своєї культурної спадщини та мотивувати їх до її збереження. Співпраця з міжнародними освітніми установами також може сприяти обміну досвідом та підвищенню рівня викладання української мови та літератури.

Крім того, активізація культурного туризму може стати потужним інструментом для відродження національної культури. Створення туристичних маршрутів, які охоплюють історичні та культурні пам'ятки, може залучити іноземних туристів і сприяти популяризації українських традицій. Наприклад, популяризація гуцульської культури, народного мистецтва та гастрономії може допомогти підвищити інтерес до України як до туристичного напрямку.

Висновки.

Отже, проблеми українського національного відродження і культури є складними та багатограними, відображаючи історичні та сучасні виклики. Глобалізація, війна та економічні труднощі загрожують збереженню національної ідентичності. Проте, позитивні тенденції, такі як активна участь молоді у культурних ініціативах і підтримка українських митців, свідчать про готовність суспільства зберігати та розвивати свою культуру.

Спільні зусилля держави, громади та кожного громадянина є необхідними для подолання викликів та забезпечення гідного місця українській культурі на світовій арені. Національне відродження — це не тільки збереження минулого, але й активне творення майбутнього на основі традицій і креативності.

Список використаних джерел:

1. Ларіонова, Т. Глобалізація та культурна ідентичність: український контекст. Львів: Видавництво Слово, 2021. – 256 с.
2. Кравченко, О. Культура і війна: вплив конфліктів на національну ідентичність в Україні. Харків: Фоліо, 2022. – 300 с.
3. Романенко, І. Молодіжні ініціативи у сфері культури: нові можливості для українського національного відродження. Одеса: Астропринт, 2023. – 220 с.
4. Шевченко, М. Українська культура в умовах глобалізації: виклики та можливості. Дніпро: Грані-Т, 2019. – 275 с.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості є однією з найважливіших у сучасній правовій системі, оскільки вона стосується гармонізації взаємодії індивідуальних прав і свобод з потребами загального блага. У контексті демократичної держави важливо забезпечити баланс між свободою особистості та відповідальністю перед суспільством, що зокрема, проявляється через нормативно-правове регулювання, соціальні гарантії та механізми захисту прав людини. Однак існують випадки, коли права окремої особи можуть вступати в конфлікт з інтересами держави або суспільства, що вимагає ефективних правових інструментів для розв'язання таких суперечностей.

Метою даної роботи є дослідження правових механізмів поєднання інтересів суспільства та особистості в сучасних умовах.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

- проаналізувати основні правові підходи до поєднання інтересів суспільства й особистості;
- визначити шляхи вдосконалення правового регулювання цього поєднання в Україні.

Виклад матеріалу. Поєднання інтересів суспільства й особистості є фундаментальним завданням правової системи, особливо в демократичних державах, де права людини визнаються найвищою цінністю. Демократія передбачає, що кожна людина має право на самовираження, свободу слова, приватність та інші невід'ємні права. Проте ці права не можуть існувати в ізоляції від інтересів суспільства, яке також потребує захисту своїх цінностей, безпеки та стабільності. Тому правова система покликана врегулювати ситуації, коли особисті інтереси можуть конфліктувати з загальними суспільними потребами.

Принцип рівноваги між особистими й суспільними інтересами означає, що держава зобов'язана забезпечувати такі умови, за яких громадяни можуть реалізовувати свої права й свободи, водночас поважаючи права інших. Це досягається через нормативне регулювання, яке встановлює рамки, що дозволяють уникнути хаосу і забезпечують порядок. Наприклад, свобода слова може бути обмежена у випадках, коли вона загрожує національній безпеці або розпалює насильство. Таким чином, державні органи не тільки гарантують реалізацію прав особи, але й захищають суспільство від загроз [3, с. 53].

Збалансоване правове регулювання створює стабільність у суспільстві, коли індивідуальні свободи існують у гармонії із загальними нормами та інтересами. Це дозволяє уникнути зловживань правами та водночас сприяє розвитку демократичних інститутів, де особистість і суспільство спільно рухаються до прогресу.

Нормативно-правове регулювання є основою правової системи, через яку держава визначає правила поведінки, що покликані врівноважувати інтереси суспільства та індивідуальні права. Саме право виступає інструментом, що впорядковує суспільні відносини, сприяє гармонізації інтересів різних сторін та встановлює чіткі межі реалізації прав і свобод особи. Головною метою правового регулювання є створення умов для забезпечення соціального порядку, захисту прав людини і водночас гарантії безпеки й розвитку для суспільства в цілому.

Одним із головних принципів правового регулювання є пропорційність, що означає, що втручання держави у права особистості має бути адекватним, необхідним і пропорційним до мети, яка переслідується [1, с. 117]. Наприклад, право на свободу слова чи зібрань може бути обмежене в інтересах суспільної безпеки або для захисту інших осіб від насильства чи ненависті. Такі обмеження, однак, повинні бути чітко визначені законом і застосовуватися лише тоді, коли це виправдано і необхідно для досягнення легітимних суспільних цілей.

У багатьох правових системах гарантії захисту прав людини є невід'ємною складовою конституційного ладу. Конституції країн, міжнародні договори, такі як Європейська конвенція з прав людини, зобов'язують держави поважати права людини і забезпечувати їх реалізацію [4, с. 25]. Проте держави також зобов'язані підтримувати громадський порядок, забезпечувати національну безпеку та захищати інтереси суспільства. Саме тому можливе встановлення правових обмежень, коли це необхідно для запобігання загрозам громадській безпеці, збереження національної єдності чи захисту моральних принципів суспільства. Тому, право не тільки захищає права особистості, але й є механізмом, який зберігає баланс між індивідуальними інтересами та потребами суспільства.

В умовах сучасної України питання поєднання інтересів суспільства та особистості набуває особливої актуальності через низку серйозних викликів, таких як війна, масові переміщення населення та складні економічні обставини. Ці фактори впливають на життя мільйонів людей, змінюючи як індивідуальні, так і колективні інтереси, і вимагають від держави активного реагування через правові механізми.

Війна в Україні ставить питання про національну безпеку на перший план, що часто вимагає обмеження окремих прав громадян. Наприклад, обмеження свободи пересування або зборів в умовах воєнного стану є вимушеними заходами для збереження стабільності та захисту країни від зовнішніх загроз. Такі обмеження можуть порушувати особисті інтереси, але вони виправдані необхідністю збереження суверенітету і захисту суспільства [2, с. 37].

Внутрішня міграція, спричинена військовими діями, створює додаткові правові виклики, особливо у сфері трудових, соціальних та майнових прав внутрішньо переміщених осіб. Законодавство повинно забезпечувати їхні права на житло, працю та соціальні гарантії, водночас враховуючи обмежені ресурси держави. У цьому випадку держава повинна прагнути досягти балансу між інтересами переселенців і потребами місцевого населення та держави.

Економічні виклики, пов'язані з війною та загальною кризою, також потребують чіткого правового регулювання для запобігання соціальним напруженням. Держава змушена вживати непопулярні заходи, як-от підвищення податків або скорочення соціальних виплат, щоб підтримати економічну стабільність. Ці заходи можуть викликати незадоволення у частини населення, але вони необхідні для довгострокового розвитку країни. Водночас законодавство має передбачати механізми соціального захисту для найбільш вразливих категорій населення.

Висновки. Поєднання інтересів суспільства й особистості є складним, але надзвичайно важливим завданням для будь-якої правової системи, особливо в умовах демократичної держави. Право повинно забезпечувати баланс між захистом прав кожного громадянина та інтересами суспільства в цілому, не допускаючи надмірних обмежень, але й не дозволяючи індивідуальним інтересам загрожувати громадському благу. Ефективне правове регулювання має на меті створення умов для гармонійної взаємодії особистості та держави, що є основою стабільного розвитку та підтримання соціального порядку.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. В. Проблеми забезпечення балансу між правами людини та суспільними інтересами в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 3. С. 115-120.
2. Бойко І. М. Захист прав людини в умовах кризових ситуацій: правові аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2021. № 1. С. 34-40.
3. Ковальчук О. С. Поєднання приватних та публічних інтересів у правовому регулюванні сучасної України. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 50-56.
4. Сидоренко Л. В. Нормативно-правове регулювання прав людини в умовах надзвичайних ситуацій: виклики та перспективи. *Публічне право*. 2023. № 1. С. 22-29.

*Миронова Дар'я , студентка гр. ПР-11
Юридичного факультету ЗУНУ*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Постановка проблеми. Формування українського менталітету — це результат впливу історичних і культурних обставин. Внутрішні традиції та зовнішні фактори, такі як політичний тиск імперій і культурна експансія, створили унікальну національну ідентичність, що поєднує прагнення до свободи та здатність адаптуватися. Сьогодні менталітет українців продовжує змінюватися під впливом глобалізації та політичних викликів, що ставить питання про перспективи його розвитку в сучасних умовах.

Мета. Провести дослідження ключових факторів, які вплинули на формування українського менталітету протягом історії, а також аналіз сучасних тенденцій його розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання :

Проаналізувати ключові історичні та культурні чинники, які вплинули на формування української свідомості, менталітету .

Розглянути, як сучасні трансформації (глобалізація , євроінтеграція, війни, політичні конфлікти) впливають на сучасний український менталітет, його еволюцію .

Виклад матеріалу : Академік Мирослав Попович зазначає, що питання про універсальні риси української ментальності для всіх епох залишається відкритим і може виходити за межі наукового дискурсу, переходячи у сферу публіцистики. Це зумовлює необхідність переглянути низку питань: що таке «національна ментальність»? Як вона співвідноситься з поняттями «архетип», «національна психологія», «національний характер»? Які основні риси української ментальності?

Формування українського менталітету — це складний процес, зумовлений історичним шляхом, географічним положенням і культурними особливостями. Національна ментальність розвивалася під впливом історичних подій, соціальних умов та етнічних традицій, унікальність якої визначається також внутрішніми архетипами, сформованими протягом століть.

Розглянемо найбільш вагомні архетипи українського народу :

- Архетип Матері, що символізує Землю, Україну та Жінку, сформував шанобливе ставлення до жінки, визнаючи її роль у родині та суспільстві, а також прагнення захищати рідну землю й проявляти відданість Батьківщині. Шанування Богородиці — ще один вияв цього архетипу.

- Архетип особистої свободи підштовхує до незалежності, відкидання зовнішнього авторитету й акценту на самореалізації, що особливо проявляється у сімейному житті.
- Архетип домінування минулого формує історичну пам'ять, але обмежує схильність до змін. Архетип обрядовості орієнтується на традиції, акцентує красу над буденністю, бажання жити «як у казці».
- Архетип долі підсилює ірраціональні вчинки в критичних моментах, водночас породжуючи пасивність у повсякденності.

Ці архетипи визначають специфіку українського національного характеру, стереотипів, поведінки та емоційних реакцій.

Щодо рис унікального менталітету українців, то науковцями виділено декілька ключових аспектів, такі як :

Кардіоцентричність, що виражається у сентиментальності, чутливості та любові до природи. Ці риси яскраво втілені у фольклорі, особливо в пісенній традиції.

Анархічний індивідуалізм — прагнення до особистої свободи, без достатньої схильності до колективної державної організації. Це супроводжується відсутністю чітких цілей, недостатньою дисципліною та організованістю.

Переважа емоційного над раціональним, де почуття превалюють над волею та інтелектом.

Український менталітет часто оцінюється як недостатньо конкурентоспроможний у світі, проте важливо врахувати його маргінальність. Поняття «маргінальність», що походить від слова *margo* («межа»), відображає історичну роль України як міжцивілізаційного кордону між Сходом і Заходом. Це вплинуло на сприйняття назви країни: «Україна» означає центральну територію, хоча часто трактувалася як «окраїна».

Стереотипи щодо маргінальності частково нав'язані зовні, але знайшли відображення у свідомості українців. Сучасні трансформації — глобалізація, євроінтеграція, війни та політичні конфлікти — впливають на еволюцію менталітету, змінюючи взаємодію з навколишнім світом.

Глобалізація відкриває для України нові можливості, сприяє обміну інформацією, зміні соціальних норм та орієнтації молоді на західні цінності. Водночас зростання споживацьких цінностей викликає потребу балансувати між національною ідентичністю та адаптацією.

Євроінтеграція орієнтує Україну на європейські цінності свободи, рівності й прав людини, стимулюючи реформи та розвиток громадянського суспільства. Це зміцнює прагнення українців до прозорості влади, толерантності й самореалізації.

Війни та політичні конфлікти Війна на сході України посилює патріотизм, національну свідомість та цінність незалежності, одночасно активізувавши волонтерський рух як прояв підтримки держави у кризові моменти.

Революція Гідності та боротьба за демократичні цінності посилити прагнення до справедливості, підзвітності влади і свобод, але також підвищили недовіру до політичних інститутів.

Висновок : Український менталітет формувався під впливом численних історичних, культурних і географічних чинників. Його унікальність полягає у поєднанні волелюбності, витривалості, поваги до традицій та відкритості до нових ідей. У сучасних умовах менталітет українців продовжує адаптуватися до викликів глобалізації, зберігаючи при цьому свою національну ідентичність та прагнення до свободи.

Список використаних джерел :

1. Бадзьо, Ю. *Національна ідея і національне питання* / Ю. Бадзьо. К.: Смолоскип, 2000. 52 с. Гонський, В. Український патріотизм і формування менталітету нації // *Розбудова держави*. 1993. № 11. С. 55.
2. Візниця, Ю. В. Національна ментальність та риси її українського виміру / Ю. В. Візниця, канд. соціол. наук. 2010. УДК 316.7. С. 13–16.

**Паласюк Вікторія, студентка гр-ПД-12
юридичного факультету ЗУНУ**

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ: ІСТОРИКО-ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Українське національне відродження та культурне становлення стикаються з багатьма викликами, що мають як історичне, так і сучасне походження. Багатовікові тиски української культури, політичне і культурне поневолення з боку різних імперій, включаючи Російську та Австро-Угорську, спричинили глибокі рани національній свідомості та ідентичності. Ці історичні впливи продовжують створювати проблеми навіть у сучасній Україні, коли процес відродження культури вимагає не лише подолання зовнішніх загроз, але й внутрішніх розбіжностей та культурних розколів. Одним із найбільших викликів залишається питання мовного розколу, який перешкоджає консолідації української нації та збереженню культурної ідентичності.

Метою дослідження є аналіз основних проблем українського національного відродження, зокрема впливу історичних травм, мовного питання та регіональних розбіжностей на культурне становлення сучасної України.

Розуміння цих проблем необхідне для вироблення шляхів їх подолання та збереження української культури в умовах глобалізації та нових викликів.

Завдання:

- Дослідити історичні передумови українського національного відродження, включаючи політичні та культурні утиски з боку імперських держав.

- Визначити основні виклики, з якими стикається процес відродження української культури в умовах незалежності.

- Проаналізувати вплив мовного розколу на формування національної ідентичності та шляхи його подолання.

- Оцінити вплив глобалізації та іноземних культурних впливів на сучасну українську культуру, а також можливі шляхи консолідації українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Проблеми українського національного відродження і культури є однією з центральних тем сучасної філософії та суспільної думки в Україні [1]. Національне відродження - це складний і багатогранний процес, що охоплює питання відновлення історичної пам'яті, національної ідентичності та культурної самобутності. В українському контексті цей процес нерозривно пов'язаний з боротьбою за незалежність, культурним самовираженням і прагненням до подолання впливів інших імперських ідеологій, які намагалися знищити або асимілювати українську культуру протягом багатьох століть.

Українське національне відродження зіткнулося з низкою серйозних проблем. Однією з головних є довготривалий процес культурного та політичного поневолення, який призвів до втрати або приглушення національної ідентичності. Українська культура зазнала систематичних утисків з боку як російської, так і Австро-Угорської імперій, що виразилося в забороні української мови, обмеженні культурного розвитку та руйнуванні національних інституцій [2]. Це призвело до формування комплексу меншовартості серед багатьох українців, який і досі впливає на сприйняття власної культури та історії. Відновлення національної гідності вимагає подолання цього історичного тягаря та відновлення усвідомлення української унікальності та сили.

Цей процес не лише послаблював культурні зв'язки в межах України, але й формував комплекс меншовартості серед багатьох українців, який вплинув на сприйняття власної культури та історії. Ідея меншовартості проявлялася у відсутності впевненості у власних культурних досягненнях, що створювало перешкоди для формування сильної національної свідомості. Це явище й досі має вплив на різні аспекти українського життя, від політики до культури, ускладнюючи процес національного відродження [3].

Відновлення національної гідності вимагає не лише подолання цього історичного тягаря, але й відновлення глибокого усвідомлення української унікальності та сили. Українська нація має пройти процес відновлення національної пам'яті, включаючи повернення до забутих або пригнічених сторінок історії, які визначають її самобутність. Цей процес важливий не тільки для розуміння свого минулого, але й для зміцнення майбутнього національного розвитку.

Крім того, сучасне українське національне відродження зіткнулося з новими викликами, такими як глобалізація, культурна гібридизація та постійний вплив сусідніх держав. Незважаючи на незалежність, українська культура залишається під загрозою асиміляції через іноземні впливи, що ставить перед нею завдання збереження своєї автентичності в умовах світової інтеграції. Ще однією значною проблемою є внутрішні розбіжності у сприйнятті національного відродження серед різних регіонів України. Історичні умови розвитку, включаючи різні імперські впливи та відмінності у культурних і політичних традиціях, створили різноманітні підходи до питання української ідентичності. Західні регіони, де тривала боротьба за національну ідею, більш відкриті до процесів відродження, тоді як інші регіони можуть мати більш суперечливе ставлення до цих процесів [3].

Це ускладнює формування єдиного національного наративу, який би об'єднав усіх громадян, проте національне відродження вимагає подолання цих регіональних суперечностей задля створення сильної національної держави.

Проблема відродження української культури також тісно пов'язана з питанням мови. Українська мова довгий час зазнавала утисків і знецінення, і лише з відновленням незалежності у 1991 році почався процес її активного відродження.

Проте навіть зараз, понад тридцять років потому, українська мова стикається з численними викликами, зокрема в умовах поширеної двомовності та багаторічного впливу російської культури, особливо у східних і південних регіонах України. Складність полягає в тому, що російська мова продовжує займати значне місце в житті багатьох громадян, і культурний вплив Росії не зник після проголошення незалежності. Це створює ситуацію мовного розколу, що вимагає не лише адміністративних рішень, але й зміни суспільних настроїв та культурної свідомості [4].

Подолання цього мовного розколу і зміцнення позицій української мови в усіх сферах життя є ключовим для збереження національної ідентичності та підтримки культурного відродження. Мова не є лише засобом комунікації, вона відіграє вирішальну роль у формуванні свідомості народу, є джерелом духовної сили і культурної тяглості. Розвиток української мови в державних інституціях, науці, культурі та повсякденному житті є запорукою її майбутнього, адже без сильної мовної основи національна культура не може розвиватися повноцінно.

У контексті національного відродження мовнепитання стає своєрідним індикатором успішності процесу відновлення української самобутності. Тому важливо продовжувати роботу над зміцненням української мови через освіту, медіа, літературу і всі інші форми суспільної комунікації, сприяючи тим самим консолідації нації та розвитку її культурного потенціалу.

Висновки. Українське національне відродження є складним, багатоаспектним процесом, який стикається з численними внутрішніми та зовнішніми викликами. Воно охоплює не тільки відновлення історичної пам'яті та національної гідності, але й формування нової культурної ідентичності, здатної витримати випробування часом і глобалізацією. У цьому процесі вирішальну роль відіграють збереження мови, подолання історичних травм та створення єдиного національного простору, де українська культура могла б повноцінно розвиватися і адаптуватися до сучасних умов.

Список використаних джерел

1. Культурно-національне відродження на Україні у XIX та на початку XX ст. URL :<https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10385/>
2. Мар'ян Мудрий. Валуєвський циркуляр 1863: енциклопедія / Наукове товариство імені Шевченка. Київ, Львів: НТШ, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2015. URL :
3. Емський указ (1876). Загратована мова. URL : <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/427/>
4. Відносини України і Росії в 90-ті роки XX ст. Як культурно-історичний феномен. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/21f792eb-39b3-4ea6-b3f8-e5cd72d11ce0/content>

*Мельничук Ольга, студент гр. ПД-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНЦІВ ЯК ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.

Постановка проблеми. Внаслідок численних репресій, заборон, періодів колоніалізму та інших історичних випробувань українська культура зазнала величезних втрат. Багато традицій було забуто, а ті, що збереглися, нині не користуються популярністю серед молоді, через що український народ втрачає значну частину своєї індивідуальності.

Мета. Дослідити основні проблеми українського національного відродження та їх корені. Визначити основні чинники, що впливають на культуру, а також способи її розвитку та популяризації.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

1. Дослідити основні етапи та ключові події в історії українського національного відродження та культури.
2. Проаналізувати сучасний стан національного відродження та культури в Україні, визначити їх основні досягнення та проблеми.
3. Сформулювати основні способи покращення становища культури та національного відродження.

Виклад матеріалу. За всю історію українське національне відродження та культура пройшли численні етапи, починаючи з XVIII століття і до сьогодення. Якщо розглядати їх детальніше, можна виділити ключові моменти, які вплинули на їх розвиток.

Першим етапом вважається період від кінця XVIII до початку XIX століття. У цей час відбулося пробудження національної свідомості; люди почали цікавитися власною культурою, мовою та історією. На хвилі романтизму розпочалися заснування перших культурних товариств.

Наступним етапом є період 1840-1860-х років XIX століття, який можна назвати найвідомішим завдяки появі перших українських літературних творів, зокрема творів Тараса Шевченка. Паралельно з розвитком літератури почала розвиватися українська наука та освіта завдяки відкриттю українських кафедр у Київському університеті.

Період з 1870-х до початку XX століття відзначився політичними рухами, коли українці розпочали боротьбу за автономію. У цей же час популяризувалися українська мова та культура через нові культурні організації.

1917-1921 роки були особливо складними. Після Української революції та проголошення УНР українці почали боротьбу за свою незалежність, але все ж залишилися частиною Радянського Союзу.

20-30-ті роки XX століття українська нація згадує з болем через масові репресії та штучний голод, які, за різними підрахунками, забрали від 3 до 7 мільйонів осіб. У цей час, через вищезгадані репресії, відбувалося становлення українського радянського мистецтва, яке пропагувало ідеї соціалізму.

1945-1991 роки називають «післявоєнними». У цей період зросло поняття національної свідомості серед української інтелігенції, розпочався дисидентський рух.

Починаючи з 1991 року і до сьогодні триває період незалежності української держави. Наразі активно розвиваються нові форми мистецтва, Україна бере активну участь у міжнародних культурних процесах та приєднує інші країни своєю унікальністю.

На сьогоднішній день відбувається активне відродження та популяризація традицій, пісень, ремесел і свят. Молодь регулярно проводить фестивалі, присвячені українському фольклору та етнографії. Зростає інтерес до українського живопису, музики, літератури та кінематографа на міжнародній арені. Розвиваються україномовні вищі навчальні заклади, що сприяє розвитку освіти та науки. Нарешті, затверджується національна ідентичність та зростає цікавість до власної історії.

Важливо розуміти, що шлях українського національного відродження та культури ще не завершено, і нам потрібно докладати чимало зусиль для їх покращення. В першу чергу, необхідно підтримувати культурні ініціативи та виділяти фінансування для різноманітних культурних проєктів. Також важливо впроваджувати різні освітні програми на курсах, в університетах та інших навчальних закладах. Одним з найважливіших аспектів є популяризація української мови. Зараз, як ніколи, гостро стоїть питання мови та умовного поділу нації.

Висновки. Культура є основою національної ідентичності, тому питання її збереження чи відродження має велике значення для будь-якої країни. Українська культура пройшла через численні історичні випробування, зокрема репресії, заборони та періоди колоніалізму. Відродження культури відіграє ключову роль у відновленні історичної пам'яті та усвідомленні народом свого коріння й власної історії.

Ідея відродження української культури полягає не лише у відновленні забутих традицій, а й у їхньому осучасненні та збереженні в сучасному житті. Це сприяє формуванню національної ідентичності, об'єднує українців як єдиний народ, виховує патріотизм і створює позитивний імідж України на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Дзюба І. М. Проблеми і перспективи української культури. 2009. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1495357.html>
2. Єфремов С. О. Історія українського письменства. Київ: Либідь.
3. Зарубіжна та українська культура. Харків, 2001.
4. Іваненко О. А. Українська культура: Короткий нарис історії культурного життя українського народу. Київ: Вища школа.

*Франкевич Наталія, студентка гр. ПДЕБ -11
Юридичного факультету ЗУНУ*

БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості є однією з ключових у філософії, етиці та соціології. Ці два поняття — індивідуальне і колективне — часто вступають у суперечність, оскільки інтереси людини не завжди відповідають потребам та інтересам суспільства. З одного боку, суспільство вимагає від особистості дотримання певних правил і норм заради загального блага. З іншого боку, кожна людина прагне досягти особистого щастя, самореалізації та свободи. Виникає питання: як збалансувати ці дві сили, щоб інтереси особистості не були придушені суспільством, а суспільство могло розвиватися за рахунок гармонії з індивідуальними прагненнями кожного його члена? Ця проблема особливо актуальна в сучасних демократичних суспільствах, де прагнення до свободи індивіда часто стикається з необхідністю дотримання суспільних законів і норм.

Мета. Метою цієї статті є дослідження проблеми поєднання інтересів суспільства та особистості, аналіз її філософських, соціальних та етичних аспектів. Стаття також має на меті з'ясувати, чи можливо досягти гармонійного балансу між індивідуальними правами та свободами й колективними потребами та чи може сучасне суспільство забезпечити умови для взаємодоповнення цих двох інтересів.

Завдання:

- Визначити поняття особистих та суспільних інтересів.
- Проаналізувати історичні підходи до вирішення проблеми взаємодії суспільства й особистості.
- Дослідити можливі шляхи поєднання інтересів суспільства та особистості в сучасних умовах.
- Вивести оптимальні моделі взаємодії між індивідуальними та суспільними інтересами на основі філософських і соціальних концепцій.

Виклад матеріалу.

1. Поняття особистих та суспільних інтересів

Особистий інтерес — це прагнення індивіда до задоволення власних потреб, реалізації власних цілей та ідеалів. Ці інтереси можуть охоплювати такі сфери, як особиста свобода, право на самореалізацію, приватне життя та індивідуальне щастя. Суспільний інтерес, у свою чергу, охоплює колективні цінності, такі як безпека, соціальна справедливість, економічний добробут, правопорядок та культурний розвиток.

Однак, у багатьох випадках особисті інтереси можуть конфліктувати із суспільними. Наприклад, особистість може прагнути до абсолютної свободи дій, яка виходить за межі суспільних норм і законів. У такому разі

суспільство змушене обмежувати ці свободи для забезпечення загального блага. З іншого боку, надмірна увага до суспільних інтересів може призвести до пригнічення особистих свобод, як це відбувалося в тоталітарних державах.

2. Історичні підходи до взаємодії суспільства й особистості

Ідеї гармонії між суспільством і особистістю активно розвивалися у філософії різних епох. Платон у своїй праці «Держава» підкреслював важливість підпорядкування індивідуальних інтересів суспільним заради загального блага. Для нього ідеальна держава — це місце, де кожен виконує свою функцію в суспільстві відповідно до природних здібностей.

Протилежної позиції дотримувався Джон Локк, який вважав, що держава і суспільство мають захищати права та свободи особистості. Локк підкреслював важливість природних прав людини на свободу, власність і життя, які мають бути захищені від посягань з боку держави. У 18-19 століттях ці ідеї отримали розвиток у працях таких філософів, як Іммануїл Кант, Жан-Жак Руссо та Джон Стюарт Мілль, які розглядали проблему балансу між свободою та обов'язками особистості щодо суспільства.

У XX столітті в тоталітарних режимах, таких як фашистська Італія, нацистська Німеччина та Радянський Союз, відбувалося крайнє підпорядкування інтересів особистості колективу. Ці системи використовували ідеї загального блага для виправдання обмеження індивідуальних прав та свобод. У відповідь на це, сучасні демократії шукають баланс між суспільними та особистими інтересами, намагаючись забезпечити як особисті свободи, так і захист загальних інтересів.

Сучасні підходи до поєднання інтересів особистості й суспільства

3. Сьогодні основна ідея демократичних суспільств полягає у досягненні балансу між індивідуальними правами та суспільними інтересами через систему законів, яка захищає як окрему особистість, так і суспільне благо. Соціальні контракти, правові системи та демократичні інститути спрямовані на підтримку цього балансу.

Одним із найуспішніших підходів є лібералізм, який підкреслює, що держава повинна надавати людям максимальну свободу, не заважаючи інтересам інших. Однак, особиста свобода повинна бути обмежена лише тоді, коли її використання шкодить суспільству (принцип Джона Стюарта Мілля). Водночас держава повинна забезпечувати соціальний порядок і справедливість для підтримки добробуту всіх громадян.

У сучасній теорії комунітаризму, яка акцентує увагу на важливості спільнот, інтереси особистості і суспільства розглядаються як взаємозалежні. Особистість не може повноцінно розвиватися без соціального контексту, тому суспільство має підтримувати умови, за яких кожен може реалізувати свій потенціал.

Висновки. Поєднання інтересів особистості й суспільства є важливим завданням сучасних демократичних держав. У суспільстві, яке поважає права індивіда, повинні існувати ефективні механізми захисту як індивідуальних, так і суспільних інтересів. Гармонія між особистими та суспільними потребами можлива тільки за умови взаємної поваги і співпраці. Основою цього процесу є правова держава, що гарантує баланс між свободою і обов'язками, між індивідуальними правами та соціальною відповідальністю.

Список використаних джерел:

1. Платон. Держава. Київ: Дніпро, 1990. 400с.
2. Локк Дж. Два трактати про правління. Київ: Основи, 1994. 320 с.
3. Мілль Дж. С. Про свободу. Львів: Світ, 1995. 200с.
4. Кант І. Метафізика моралі. Харків: Фоліо, 2001 350с.
5. Rawls J. A Theory of Justice. -Cambridge: Harvard University Press, 1971. 384 p.

Цимбалюк Каріна МЕНМ-11

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Постановка проблеми. Сучасна політична культура України значно змінилась з моменту пробудження національної свідомості народу, протягом багатьох століть українську культуру нищили та утискали. Однією з основних проблем є національна ідентичність, яка довгий час була пригнічена через колоніальну політику Російської імперії та Радянського Союзу, що спричинили кризу ідентичності та спотворення культурної самосвідомості. Тому постає питання про проблеми українського національного відродження та культури.

Мета. Дослідити періодизацію та історію українського відродження, зрозуміти сам вплив культури на суспільне життя українців. Окрему увагу буде приділено аналізу впливу політичних і зовнішніх чинників на розвиток національної культури, зокрема періодам політичних утисків та репресій, а також визначити сучасні тенденції та перспективи розвитку

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Дослідити ідеї про українське національне відродження
- Проаналізувати історичний розвиток та періодизацію

- Визначити вплив та важливість української культури
- Зрозуміти тогочасні та сучасні проблеми розвитку

Виклад матеріалу. Ідеї про українське національне відродження виникли ще у слов'янських народів для визволення з-під іноземного гніту та їхнього державно-федеративного єднання «братчики» збиралися поширювати переважно літературно-просвітницькою пропагандою. Усі вони виступали за повалення самодержавства і ліквідацію кріпацтва в Російській імперії [2, с. 114] та підтримували ідею створення незалежних або автономних національних держав на територіях, де проживали слов'янські народи.

Поняття «українське національне відродження» запропоноване ще М. Грушевським на початку XX ст., під яким він розумів процес зближення української інтелігенції з народом як носієм специфічної національної традиційної культури, передусім мови. Інтелектуальна еліта відкрила для себе цілий пласт унікальної народної культури і в неї пробудилися патріотичні почуття, а український народ, який упродовж віків плекав і примножував цей пласт, у свою чергу, мав би поступово залучатися до ідеї створення власної державності (принаймні «широкої автономії») [4, с. 9].

Як зауважує Н. Барабаш, у сучасному розумінні термін «українське національне відродження» означає комплекс подій і явищ історії України кінця XVIII – початку XX ст., пов'язаних насамперед з поширенням масової етнонаціональної самосвідомості, поштовху національного руху, розвитком усіх галузей культурного життя українців [1, с. 33].

Одним із головних осередків руху за українське національне відродження було Кирило-Мефодіївське братство, яке діяло в середині XIX століття. У своїх програмних документах вони закликали до створення федерації слов'янських народів, де кожен народ мав би зберігати свою культурну і політичну автономію. Важливим аспектом їхньої діяльності було поширення просвіти серед населення, підтримка національної мови, культури та історії як засобів зміцнення національної свідомості. Однак, наприкінці 1840-х рр. ідеї автономізму, слов'янської федерації (кирило-мефодіївці), окремішності українського народу (М. Костомаров, М. Максимович) розглядалися імперським урядом як небезпечні й навіть ворожі. Генерал-губернатори України одержали царську вказівку перевірити, чи не залишилися в ужитку вірші Т. Шевченка, рукопис «Книги буття українського народу» та інші «обурливі твори»; чи не поширюються думки про минулі вільності, гетьманщину, права України на окреме існування.

Українське національне відродження хронологічно визначається кінцем XVIII – початком XX ст. В українців формується національна свідомість, етнічна за своєю суттю та спрямованістю, на відміну від процесу формування політичної нації у народів «державних». Хоча зовні все виглядало так, як пише І. Лисяк-Рудницький, – тобто, що протягом XIX ст. відбувалося «перетворення етнічно мовної спільноти на самосвідому політичну й культурну спільноту» [3, с. 208].

В цілому характерними особливостями розвитку української культури початку XX ст. було те, що вона розвивалася у руслі загальносвітових тенденцій, разом із тим створювала самобутні мистецькі цінності. Українська культура розвивалась в досить складних умовах роз'єднаності українських земель; відсутності єдиного політичного центру; соціального і національного гноблення з боку польських, литовських, угорських, турецьких та інших іноземних загарбників; посилення процесів колонізації, окатоличення українського народу, колонізації значної частини української еліти. В цілому головним питанням культурного життя було національне питання, а культурні процеси перебували у прямій залежності й підпорядкуванні інтересам національно-визвольної боротьби.

Висновок. Як ми зазначили вище, то тогочасна проблема полягає у насильницькому утиску та геноциду української культури. Братства, літературні та культурні організації переслідувалися, а будь-яка націоналістична діяльність вважалася загрозою для імперії. Відомі заборони на українську мову, зокрема Валуєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876), обмежували публікації українською мовою, забороняли театральні постановки, освітні ініціативи тощо, також велику роль у цій проблематиці відігравала роздробленість українських територій між різними імперіями, що створювало труднощі в комунікації та єднанні зусиль для боротьби за спільну мету. На даний час сусідні країни й надалі намагаються побороти та знищити українську спадщину незалежної України. Відкритий військовий конфлікт з Росією, анексія Криму, окупація частини Донбасу та інформаційна війна стали найбільшими викликами для сучасного українського відродження. Російська пропаганда спрямована на дискредитацію української національної ідентичності та розкол українського суспільства. Національне відродження України має історичне коріння, незважаючи на ці труднощі, процес національної інтеграції триває, що особливо помітно в кризові часи, коли національна ідентичність України стає джерелом сили для протистояння зовнішнім загрозам і подолання внутрішніх проблем.

Список використаних джерел

1. Барабаш Н. О. Рід Білозерських та культурний світ України XIX – поч. XX століття: нові методологічні підходи. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук. Дніпропетровськ, 2004. 216 с.
2. Довжук І. В. Українське національне відродження в 1840–1850-х роках. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2020. № 30. С. 110–122.
3. Колесник І. І. Українська історіографія (XVIII – поч. XX ст.). К.: Генеза, 2000. 256 с.
4. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. Вип. 2. Ч. 3. 172 с.

THE PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE

Formulation of the Problem. The national revival of Ukraine has been an ongoing challenge, shaped by centuries of foreign domination, war, and political instability. Ukrainian culture, deeply intertwined with the country's identity, has also struggled to assert itself in the face of external influences and internal discord. Throughout its history, Ukraine has seen its language, traditions, and cultural achievements marginalized by ruling powers—whether it be the Russian Empire, the Soviet Union, or other foreign regimes. Even today, following Ukraine's independence in 1991, the country continues to face obstacles in fully reviving and developing its unique national identity and culture. This article examines the key challenges in the Ukrainian national revival and the preservation and promotion of its culture in the contemporary world.

To achieve the **goal** of understanding the challenges of Ukraine's national revival and cultural development, several key tasks need to be addressed. First, it is important to identify the historical roots that have contributed to the suppression of Ukrainian national identity. By examining these roots, we can better understand the lasting impact of foreign domination. This leads to the next task: analyzing how foreign rule has influenced Ukrainian culture, language, and traditions over time. Following this, we must evaluate the progress and setbacks that have occurred since Ukraine gained independence, particularly in the context of reviving national identity and culture.

In addition, it is essential to discuss the current cultural policies and the various efforts aimed at fostering a strong sense of Ukrainian identity. These policies play a crucial role in shaping national consciousness and promoting cultural growth. Finally, we must explore how globalization and modern challenges are influencing Ukraine's ongoing cultural revival. This includes considering the balance between preserving traditional values and adapting to contemporary global influences.

Presentation of the material. Ukraine's struggle for national revival has a long history, marked by numerous attempts to establish an independent national identity. However, for centuries, Ukrainian language and culture were suppressed by various foreign rulers, including the Polish-Lithuanian Commonwealth, the Russian Empire, and later, the Soviet Union. Each of these regimes sought to assimilate the Ukrainian population and erode its unique cultural markers.

Under the Russian Empire, Ukraine's autonomy was gradually diminished, culminating in the complete ban of Ukrainian language publications by the Ems Ukaz of 1876. The goal was to prevent the development of a Ukrainian identity separate from that of Russia. During the Soviet era, initial attempts at «Ukrainization» in the 1920s were soon replaced by Russification policies under Stalin. Ukrainian intellectuals were purged, and cultural expression was stifled. The Holodomor, a man-made famine in the 1930s, further devastated the Ukrainian people and significantly impacted their sense of identity.

Despite these historical suppressions, Ukrainian culture persisted through underground movements, folk traditions, and a resilient sense of national consciousness. The country's path to independence in 1991, following the dissolution of the Soviet Union, was seen as an opportunity for the full-scale revival of its national identity and culture.

The post-independence era presented a new set of challenges for Ukraine's national revival. The country faced economic instability, political turmoil, and ongoing pressures from Russia. These factors made it difficult for the government to prioritize cultural and educational reforms. The ongoing tension between pro-Russian and pro-European factions also hindered the creation of a unified national narrative. While significant progress was made in promoting the Ukrainian language through legislation and media policies, Russian remained dominant in many parts of the country, particularly in the east and in major cities.

Moreover, Ukraine's cultural revival has been complicated by globalization. The influx of Western pop culture and media has made it more challenging to preserve traditional Ukrainian customs, music, and folklore. The younger generation, particularly in urban areas, tends to favor Western cultural products over native Ukrainian ones. The rise of social media, while providing a platform for promoting Ukrainian culture, has also exposed the population to global cultural homogenization.

In response to these challenges, the Ukrainian government and various cultural institutions have implemented policies aimed at promoting and preserving national identity. The education system, for example, has seen reforms to ensure that Ukrainian history, language, and literature are central to the curriculum. Additionally, Ukrainian media has played a significant role in shaping national identity, with quotas for Ukrainian-language content on television and radio being introduced. The film industry has also become a powerful tool for cultural expression, with films such as «Cyborgs» and «The Guide» portraying Ukraine's historical struggles and contemporary realities.

Ukrainian artists, musicians, and writers have been pivotal in the revival process. A new wave of contemporary Ukrainian art is emerging, blending traditional elements with modern techniques, while musicians are using folk influences to create popular music that resonates both domestically and internationally. Festivals like the Lviv Book Forum and the Atlas Weekend music festival celebrate Ukrainian cultural achievements and foster a sense of pride in national identity.

The 2014 annexation of Crimea by Russia and the ongoing conflict in Eastern Ukraine have brought the issue of national identity and cultural revival into sharper focus. In many ways, the war has strengthened the resolve of Ukrainians to defend their culture and language. The conflict has also served as a catalyst for cultural activism, with artists, writers, and filmmakers using their platforms to promote patriotism and resistance. Ukrainian soldiers are often portrayed as defenders not only of territory but also of culture and identity.

The Ukrainian Orthodox Church's separation from the Moscow Patriarchate in 2019 was another significant step in the country's cultural revival. This move was seen as an affirmation of Ukraine's religious and cultural independence from Russia, further solidifying the nation's identity.

Conclusion. The revival of Ukrainian national identity and culture remains an ongoing process, shaped by historical challenges and contemporary realities. While significant progress has been made since independence, obstacles such as political instability, external pressures, and the forces of globalization continue to affect the full realization of this goal. However, the resilience of the Ukrainian people, coupled with strategic cultural policies and grassroots movements, suggests that the country's national revival is well underway. As Ukraine continues to assert its place on the global stage, its culture and identity will remain vital components of its sovereignty and independence. The path forward requires a delicate balance between preserving traditional values and embracing the opportunities of the modern world.

List of references

1. Ukraine's cultural revival is a matter of national security. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-cultural-revival-is-a-matter-of-national-security/>
2. Ukraine's cultural revival faces political challenges. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-cultural-revival-faces-political-challenges/>
3. Plokhyy, Serhii. *The Gates of Europe: A History of Ukraine*. Basic Books, 2015.
4. Magocsi, Paul R., *A History of Ukraine*. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/8750/file.pdf>

Prydatko Anastasiia
Student of the MENM-11 group

SPECIFICITY OF THE FORMATION OF THE UKRAINIAN MENTALITY

Relevance of the Topic: The philosophy of self-determination is a key factor in shaping a modern worldview. In a world where technology, globalization, and social changes occur at an unprecedented pace, questions arise about how individuals can preserve their identity and moral compass. For Ukrainians, whose national identity has been shaped by a long history of foreign domination and cultural resistance, philosophy offers a means to understand their place in the world. The Ukrainian mentality has been influenced by both collective memory and individual efforts to retain a sense of national consciousness despite external pressures.

The aim of this research is to analyze the role of philosophy in the formation of the Ukrainian mentality, emphasizing the way it has shaped national values and priorities. The object of study is philosophy as a method of self-determination, while the subject is the impact of philosophical concepts on the values and worldview of the Ukrainian people. The research tasks are to explore how philosophy has helped Ukrainians understand their identity, to analyze changes in moral and mental paradigms under the influence of philosophy, and to reveal how philosophy serves as a tool for shaping individual and national identity amidst social and cultural transformations.

Presentation of Main Material: Throughout history, philosophy has been a means for contemplating life and searching for truth. The Ukrainian experience of subjugation, political upheaval, and cultural repression has necessitated a philosophical approach to survival and self-definition. Ukrainian philosophy, influenced by both European thought and local traditions, has been key to navigating issues of identity, moral values, and national independence.

Modern Ukrainian mentality is deeply rooted in the concepts of freedom and responsibility. The works of Ukrainian philosophers and thinkers such as Hryhorii Skovoroda and Taras Shevchenko emphasize the importance of personal and collective freedom, underlining the existential struggle for national self-determination. Ukrainian thinkers, much like their Western counterparts, have focused on issues of authenticity and responsibility, striving to balance personal needs with collective values.

One of the central aspects of the Ukrainian philosophical tradition is the belief in the uniqueness of the individual, despite external challenges. Existentialist ideas, much like those of Jean-Paul Sartre or Martin Heidegger, are reflected in Ukrainian thought, especially in the idea that individuals are responsible for creating their own identity. This is particularly evident in Ukraine's history of resisting cultural erasure. The people had to constantly reaffirm their identity, language, and culture, creating a strong collective self-awareness rooted in personal responsibility and resilience.

At the same time, philosophy provides a means of interpreting social interactions. Ukrainians, faced with centuries of political and cultural pressure, often grapple with questions of individuality versus collectivity. In a globalized world, much like during the Soviet era, there is a tension between personal freedom and the pressures of conformity to external systems. However, philosophical reflection allows for critical thinking, offering individuals the tools to navigate these challenges while maintaining their unique identity.

In today's information-driven world, philosophy plays a role in filtering and critically analyzing the overwhelming influx of information. Ukrainians, who have witnessed numerous disinformation campaigns aimed at undermining their national consciousness, benefit from philosophical knowledge that aids in discerning truth from manipulation. This critical capacity is crucial in preserving mental and moral clarity in a society constantly bombarded with external influences.

Conclusion: Philosophy, as a tool for self-determination, remains relevant and crucial in the modern world, especially in the Ukrainian context.

It enables individuals and the nation to find their place in a globalized society, to understand their role, and to bear responsibility for themselves and others. Through philosophical knowledge, Ukrainians can navigate complex existential questions, define their values, and preserve their identity in the face of constant change. Thus, philosophy continues to serve as a fundamental instrument in the formation of both individual and national identity in Ukraine.

References

1. Стьопін А., The Mentality of the Ukrainian People as the Basis of Its National Identity URL: <https://philpapers.org/rec/STEMTO-5>
2. Horskyi V.S., History of Ukrainian Philosophy URL: <http://dumka.philosophy.ua>
3. Mirchuk I., Ukrainian Philosophy and its Development in the Context of National Self-Determination URL: <https://dumka.philosophy.ua>
4. Rusyn M.Y., History of Philosophy of Ukraine: From the Origins to the Modern Period URL: <https://www.academia.edu>
5. Kraliuk P.M., Philosophy in Ukraine: Contributions to National and Cultural Identity URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/756>

*Яцина Дмитро, студент гр. НБ-11,
Юридичного факультету ЗУНУ*

ПРИНЦИП МАКІВЕАЛІЗМУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ

Актуальність теми дослідження. Проблема дослідження автономії політичної думки Нікколо Макіавеллі полягає у складному балансі між реалізмом у політиці та моральними обмеженнями. Важливо визначити, яким чином автономія політичної думки може вплинути на прийняття рішень політиками у сучасних умовах, де суспільні стандарти і моральні цінності можуть відрізнятися. Дослідники також повинні вивчити, як ця концепція впливає на сучасні політичні практики і як може бути забезпечена відповідність між реалізмом та моральністю у сфері прийняття політичних рішень. Дослідження також повинні врахувати контекст сучасних політичних викликів і конфліктів для більш глибокого розуміння, як автономія політичної думки Макіавеллі може бути використана для вирішення сучасних проблем.

Метою дослідження є ретельне розглядання концепції автономії політичної думки Нікколо Макіавеллі, зокрема в контексті її застосування до сучасної політичної теорії та практики. Дослідження спрямоване на визначення впливу автономії політичної думки Макіавеллі на прийняття політичних рішень та відношення між моральними обмеженнями та реалізмом у політиці.

Завдання дослідження. Дослідження теми має на меті вивчення та розуміння концепцій та ідей італійського політичного філософа Нікколо Макіавеллі стосовно політичної автономії. Основні завдання включають :

- Аналіз та розбір політичних праць Макіавеллі;
- Вивчення концепції «Макіавеллізму»;
- Оцінка впливу на політичну практику;
- Розуміння автономії в політичній думці.

Дослідження такої теми дозволяє краще зрозуміти внесок Макіавеллі у політичну теорію та його вплив на розвиток політичної думки у цілому.

Виклад матеріалу. Нікколо Макіавеллі, італійський політичний філософ та дипломат, відомий своєю працею «Князь» і «Дискурси над першим десятком Тита Лівія», став ключовою постаттю в розвитку політичної філософії та теорії [1, с. 230]. Його думки про автономію політичної думки відіграють важливу роль у розумінні природи влади та моралі у політичному контексті.

Макіавеллі надавав велику вагу ідеї того, що політика має бути розділена від моралі та релігії. Він підкреслював, що політик повинен приймати рішення, які найкраще служать інтересам держави, незалежно від того, чи вони морально правильні в загальному розумінні [3, с. 70]. Ця ідея відображає концепцію автономії політичної думки, де влада має власну логіку та правила, відокремлені від моральних норм і релігійних впливів.

Макіавеллі також обговорював питання демократії та республіканського устрою. Він вважав, що республіка може бути більш стійкою, якщо влада розподіляється між різними класами і структурами, забезпечуючи баланс і запобігаючи зловживанням владою. Це може розглядатися як інша аспект автономії політичної думки, де політичний процес може регулюватися самими політиками і громадянами, незалежно від зовнішніх факторів.

Тим більше, автономія політичної думки за Макіавеллі означає, що політичний раціоналізм і влада мають власну сферу впливу, відокремлену від моральних, релігійних та інших аспектів суспільного життя. Ця концепція відкриває двері до обговорення питань влади, моралі та етики у політиці, а також до розвитку більш глибокого розуміння політичних процесів і прийняття ефективних рішень для держави [2, с. 87].

Автономія політичної думки Макіавеллі також розглядає питання стратегії та реалізму у політиці. Він відзначав необхідність аналізувати реальну ситуацію і приймати рішення, які відповідають конкретним обставинам, навіть якщо це може вимагати вчинків, які здаються неетичними у звичайних умовах. Його звернення до реалізму та стратегії в політиці може бути розглянуто як ще один аспект автономії політичної думки, оскільки воно підкреслює важливість об'єктивного аналізу і прийняття рішень, що враховують інтереси держави.

Значення автономії політичної думки Макіавеллі виявилось надзвичайно впливовим в історії політичної філософії. Його ідеї про розрив між мораллю та політикою, роллю реалізму у прийнятті рішень та балансу влади у республіці надалі стали об'єктом обговорень та досліджень.

Висновок. Автономія політичної думки Нікколо Макіавеллі відіграє важливу роль у розвитку політичної філософії та теорії. Його концепція відокремлення політики від моралі та релігії, застосування реалізму у прийнятті рішень та балансу влади в республіці надала новий погляд на природу влади та роль політика.

Макіавеллі надавав політиці власну сферу впливу, де раціональний аналіз та стратегія грають важливу роль. Його ідеї надали інструменти для вивчення складних політичних ситуацій і прийняття рішень, спрямованих на досягнення інтересів держави.

Усе це робить автономію політичної думки Макіавеллі актуальною та важливою у сучасному політичному дискурсі. Вона спонукає до розуміння та аналізу політичних процесів, відокремлених від моральних та релігійних обмежень, та надає можливість приймати обґрунтовані рішення для забезпечення стабільності та процвітання держави. Таким чином, автономія політичної думки Макіавеллі залишається важливим поняттям для вивчення та розвитку політичної теорії та практики.

Список використаної літератури:

1. Ратніков М. І. Теоретичний контекст формування ідей і поглядів Н. Макіавеллі.
2. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. № 6. С. 226–237.
3. Майка К.О. Нікколо Макіавеллі і сучасність. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 87-89.
4. Saranov S. Historiographical and methodological aspects of a comparative analysis of the Francesco Guicciardini and Niccolò Machiavelli in the framework of the problems of «public interest» and the history of absolutism. European Historical Studies. 2022. No. 23. P. 67–81.

*Вінницький Михайло
студент групи МЕНМ-11*

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.

Актуальність теми дослідження: Сучасна екологічна проблема є однією з найгостріших у світі, оскільки впливає на всі сфери життя людства. Зростання забруднення, кліматичні зміни, деградація природних ресурсів, а також винищення біорізноманіття ставлять під загрозу не тільки стабільність екосистем, але й здоров'я та життя людей. В умовах глобалізації екологічні проблеми стають міжнародними викликами, які потребують колективного вирішення. Сучасні технології, економічний розвиток і зміни в способі життя стимулюють суспільство до пошуку інноваційних та стійких шляхів подолання екологічної кризи.

Мета дослідження: Визначення основних причин екологічної проблеми, аналіз її впливу на довкілля та людину, а також пошук ефективних шляхів вирішення на глобальному та локальному рівнях.

Об'єкт дослідження: Екологічна проблема як глобальний виклик сучасного суспільства.

Предмет дослідження: Основні джерела екологічної кризи, вплив людської діяльності на природу, а також стратегії та практичні методи вирішення екологічної проблеми.

Завдання дослідження: Розглянути основні шляхи подолання екологічної проблеми, зокрема інноваційні та технологічні рішення, які можуть змінити сучасну ситуацію.

Виклад основного матеріалу: Екологічна проблема виникає внаслідок незбалансованої діяльності людини, що призводить до надмірного використання природних ресурсів і порушення природних екосистем [1]. Основними чинниками екологічної кризи є забруднення повітря, води та ґрунту, вирубка лісів, глобальне потепління, а також накопичення відходів. Забруднення від промисловості та транспорту сприяє зміні клімату, збільшенню парникових газів та руйнуванню озонового шару. Проблему екологічної кризи можна подолати за рахунок зменшення викидів шкідливих речовин, впровадження екологічно чистих технологій, переходу на відновлювані джерела енергії та розвитку програм з переробки відходів [2]. Одним із способів досягнення цієї мети є ширше використання альтернативних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова і гідроенергія. Це не лише зменшить кількість викидів в атмосферу, а й дозволить зберегти викопні ресурси для майбутніх поколінь. Наприклад, перехід на сонячну енергію в масштабах країни знизить рівень шкідливих викидів, зменшить залежність від невідновлюваних ресурсів і сприятиме екологічній стабільності [3]. Крім того, велике значення має підтримка органічного землеробства, яке зменшує використання хімічних добрив і пестицидів, та впровадження екологічно безпечних виробничих процесів. Екологічно чисті технології сприяють мінімізації відходів та раціональному використанню ресурсів. Однак, для ефективного впровадження цих змін на всіх рівнях потрібна

підтримка держави та встановлення екологічних стандартів, які сприятимуть розвитку екологічної свідомості в суспільстві [4]. Державна підтримка через законодавчі ініціативи та фінансове стимулювання має важливе значення для досягнення цих цілей. Глобальна співпраця є ключем до успіху у вирішенні екологічної кризи, адже проблеми екології не обмежуються національними кордонами. Природні катаклізми, глобальне потепління, забруднення океанів – усе це має міжнародний характер і потребує спільних зусиль різних країн. Міжнародні угоди, такі як Паризька кліматична угода та Кіотський протокол, грають важливу роль у цьому процесі. Паризька угода ставить за мету стримати глобальне потепління, а Кіотський протокол спрямований на скорочення викидів парникових газів [5]. Обидві угоди надають країнам можливість спільно працювати над подоланням екологічних проблем, встановлюючи чіткі цілі та механізми досягнення сталого розвитку на міжнародному рівні.

Висновок: Екологічна проблема є наслідком незбалансованого розвитку та інтенсивного використання природних ресурсів. Її подолання вимагає комплексного підходу, що включає зусилля урядів, бізнесу та суспільства для розробки та впровадження стійких рішень. Збереження природи, перехід до екологічно чистих джерел енергії та підвищення екологічної свідомості є основними шляхами збереження нашої планети для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Зеленський П., «Забруднення навколишнього середовища та його вплив на здоров'я. URL: <https://environmental-health.net>
2. Коваленко О., Сучасні підходи до боротьби з екологічною кризою. URL: <https://eco-solutions.org>
3. Дмитренко В., Глобальне потепління та його наслідки. URL: <https://climate-awareness.com>
4. Савченко М., Відновлювані джерела енергії як спосіб збереження екосистеми. URL: <https://renewable-energy.org>
5. Бойко Н., Екологічні проблеми сучасності та роль суспільства у їх вирішенні. URL: <https://eco-society.org>

*Марценюк Артем, студент гр-ПД-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається з масштабними екологічними викликами, які загрожують як окремим країнам, так і всій планеті в цілому. Зростаюче споживання природних ресурсів, інтенсивна промисловість і урбанізація призводять до деградації екосистем, забруднення повітря, води та ґрунтів. Відсутність ефективних заходів щодо збереження довкілля може призвести до катастрофічних наслідків для життя майбутніх поколінь. Водночас розвиток технологій, глобальні ініціативи зі сталого розвитку та зміна мислення суспільства відкривають нові можливості для вирішення екологічних проблем, роблячи їх актуальними для вивчення.

Метою даної роботи є аналіз сутності екологічної проблеми та визначення основних шляхів її вирішення.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

1. Дослідити причини та наслідки сучасної екологічної кризи.
2. Визначити можливі шляхи вирішення екологічних проблем на національному та міжнародному рівнях.

Виклад матеріалу. Екологічні проблеми сьогодні досягли такого масштабу, що вони стали однією з найсерйозніших загроз для сучасної цивілізації. Від забруднення повітря, води та ґрунтів до зміни клімату і зменшення біорізноманіття — ці проблеми впливають на всі аспекти людського життя та довкілля. Забруднення повітря є однією з найсерйозніших проблем, з якою стикаються мегаполіси по всьому світу, особливо в країнах, що швидко розвиваються. В таких містах, як Делі та Пекін, рівень забруднення повітря досягнув критичних показників, що негативно впливає на здоров'я людей [3, с. 47].

Велика кількість викидів шкідливих речовин у атмосферу від транспорту, промислових підприємств і теплових електростанцій спричиняє погіршення якості повітря. Люди, які постійно живуть в умовах забрудненого повітря, стикаються з підвищеним ризиком респіраторних захворювань, таких як астма, бронхіт і навіть рак легенів. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) відзначає, що забруднення повітря щороку призводить до смерті мільйонів людей у всьому світі. Це також знижує якість життя значної частини населення, яке змушене жити в умовах постійного смогу та підвищеного вмісту шкідливих речовин у повітрі.

Крім безпосередніх загроз для здоров'я, викиди вуглекислого газу (CO₂) спричиняють глобальну зміну клімату, яка впливає на всі куточки світу. Підвищення концентрації CO₂ в атмосфері призводить до парникового ефекту, що затримує теплове випромінювання Землі, викликаючи підвищення температури. Це явище вже призводить до танення льодовиків в Арктиці та Антарктиді, підвищення рівня світового океану та зміни погодних умов. Наприклад, частіші та сильніші шторми, урагани і повені все більше стають буденним явищем, особливо у прибережних регіонах [1, с. 17].

Втім, не меншою проблемою є втрата біорізноманіття, яка також пов'язана зі зростанням рівня забруднення та зміною клімату. Вимирання цілих видів тварин і рослин є тривожним сигналом того, що екосистеми нашої планети перебувають під загрозою. Наприклад, коралові рифи, які є одними з найбільш біорізноманітних екосистем у світі, масово гинуть через підвищення температури океанів і забруднення вод.

Незважаючи на ці виклики, існують конкретні шляхи вирішення екологічних проблем, які можуть зменшити вплив людської діяльності на довкілля. По-перше, це розвиток відновлюваних джерел енергії. Сонячні, вітрові, геотермальні електростанції можуть стати альтернативою спалюванню викопного палива, що є основним джерелом викидів CO₂. Наприклад, такі країни, як Норвегія та Ісландія, вже активно використовують чисту енергію і зменшують свій вплив на навколишнє середовище.

Збереження та відновлення природних екосистем є ключовим напрямом у боротьбі зі зміною клімату та збереженням біорізноманіття. Ліси, океани та болота відіграють критичну роль у підтримці екологічної рівноваги, оскільки вони виступають природними «поглиначами» вуглекислого газу. Ліси, наприклад, зберігають величезну кількість вуглецю в своїй біомасі та ґрунтах, що дозволяє скоротити загальний рівень викидів парникових газів. Однак через масову вирубку лісів цей природний баланс порушується. Бразилія, де знаходяться найбільші тропічні ліси світу — Амазонія, стикається з проблемою незаконної вирубки, що призводить до зменшення здатності цих екосистем поглинати вуглекислий газ.

Ініціативи з відновлення лісів, такі як програми з масової посадки дерев, мають важливе значення для боротьби зі зміною клімату. Наприклад, в Ефіопії в рамках глобальної ініціативи «Зелене насадження» було висаджено мільярди дерев, що допомагає запобігти ерозії ґрунтів та поглинати CO₂. Такі дії не тільки допомагають відновити екосистеми, але й сприяють покращенню якості життя місцевих громад, оскільки ліси також відіграють роль в утриманні водних ресурсів, зменшуючи ризик повеней і засух [2, с. 30].

Ці приклади показують, що вирішення екологічних проблем потребує комплексного підходу, який включає зусилля держав, міжнародних організацій та бізнесу. Поєднання політичних рішень, наукових досліджень та екологічно відповідального бізнесу може створити умови для стабільного відновлення планети. Такі глобальні ініціативи, як Паризька угода, демонструють можливість міжнародної співпраці в питаннях екології, спрямованих на зниження викидів парникових газів та збереження природних ресурсів.

Однак вирішення проблеми потребує не лише технічних рішень, але й зміни мислення суспільства. Підвищення рівня екологічної свідомості серед громадян, перехід до свідомого споживання та впровадження відповідальних практик управління відходами — усе це стає важливими кроками на шляху до сталого розвитку.

Висновки. Екологічна проблема сьогодні набула глобального масштабу і вимагає негайних дій з боку всіх країн світу. Забруднення атмосфери, зміна клімату та втрата біорізноманіття загрожують здоров'ю та добробуту мільйонів людей і ставлять під загрозу існування майбутніх поколінь. Водночас, рішення цих проблем існують, і вони базуються на розвитку відновлюваних джерел енергії, збереженні та відновленні природних екосистем. Спільні зусилля держав, міжнародних організацій та бізнесу здатні не лише зменшити шкоду, яку завдає людська діяльність природі, але й сприяти сталому розвитку, який забезпечить гармонійне співіснування людини з навколишнім середовищем. Тільки завдяки глобальній екологічній свідомості та відповідальності можна забезпечити збереження нашої планети для наступних поколінь.

Список використаних джерел:

1. Белік, В. В. Сучасні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення. *Екологічні науки*. 2021. № 4. С. 14-19.
2. Ковальчук, О. А. Стратегія збереження біорізноманіття в умовах зміни клімату. *Екологічна безпека та природокористування*. 2022. № 1. С. 28-34.
3. Шевченко, І. В. Екосистемний підхід до вирішення глобальних екологічних проблем: сучасні тенденції. *Вісник екологічної науки*. 2020. № 3. С. 45-50.

*Блащук Анастасія, студентка гр-ПДЕБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА:

БАЛАНС МІЖ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ І ЗБЕРЕЖЕННЯМ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Постановка проблеми. Екологічна проблема сьогодні стала однією з найактуальніших і найскладніших викликів, які стоять перед людством. Забруднення повітря, води та ґрунту, знищення природних ресурсів і зміна клімату загрожують не лише біорізноманіттю планети, а й здоров'ю кожного з нас. Ці питання вимагають термінових і комплексних рішень, оскільки ігнорування екологічних проблем може призвести до незворотних наслідків, які позначатимуться на нашій якості життя та добробуті майбутніх поколінь. У цій роботі ми розглянемо сутність цих проблем і шляхи їх вирішення, щоб відкрити нові перспективи для збереження навколишнього середовища.

Метою даної роботи є дослідження сутності екологічних проблем і визначення ефективних шляхів їх вирішення на рівні держави та суспільства.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

1. Аналіз основних причин екологічних проблем і їхнього впливу на навколишнє середовище та здоров'я людей.
2. Розробка рекомендацій щодо впровадження екологічних практик і політик для покращення екологічної ситуації.

Виклад матеріалу. Екологічні проблеми не лише вказують на кризу навколишнього середовища, але й відкривають ширші філософські запитання про місце людства у світі, наші моральні обов'язки та взаємозв'язок з природою. В сучасному суспільстві, де технологічний прогрес досяг неймовірних висот, ми стали свідками того, як наші дії і бездіяльність можуть впливати на екосистеми та, врешті-решт, на наше власне існування.

Однією з основних причин екологічних проблем є діяльність людини, яка часто зосереджується на короткострокових вигодах. Індустріалізація, урбанізація та споживачтво призводять до надмірного використання природних ресурсів. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, забруднене повітря щорічно забирає життя мільйонів людей, а пластик у океанах став символом нашої нездатності управляти відходами. Це, у свою чергу, ставить під сумнів нашу моральність: чи маємо ми право знищувати середовище, яке стало домом для нас і для тисяч інших видів?

У сучасному світі екологічні проблеми постають як один з найбільших викликів, які ставить перед людством сама природа. Забруднення повітря, води та ґрунтів, зменшення біорізноманіття, зміна клімату - це лише кілька аспектів екологічної кризи, з якими ми стикаємося. Однак, щоб знайти ефективні рішення, ми повинні переглянути наші цінності та пріоритети, спираючись на філософські концепції, такі як екологічна етика та глибока екологія.

Екологічна етика ставить під сумнів традиційні уявлення про природу як про безмежний ресурс, призначений для використання людиною. Вона пропонує новий погляд на взаємини між людиною і навколишнім середовищем, закликаючи до визнання того, що всі живі істоти мають свою внутрішню цінність, незалежно від їхньої корисності для нас. Цей концепт сприяє формуванню глибшого розуміння природи як складної та взаємопов'язаної системи, де кожен елемент має свою роль. Коли ми починаємо усвідомлювати цю цінність, наше ставлення до природи змінюється, і ми починаємо бачити себе не як господарів, а як частину великого екологічного кола [3, с. 47].

Глибока екологія, що є важливою складовою екологічної етики, пропонує перейти від поверхневого сприйняття екологічних питань до більш глибокого аналізу. Вона стверджує, що корінь екологічних проблем криється не лише в технологічних або економічних питаннях, а й у філософії нашого існування. Цей підхід вимагає від нас не лише змінити способи, якими ми взаємодіємо з природою, а й переосмислити саму суть нашої взаємодії. Ми маємо усвідомити, що наше існування тісно пов'язане з природою, і наші дії можуть мати серйозні наслідки не лише для навколишнього середовища, але й для майбутніх поколінь.

Принципи глибокої екології сприяють формуванню нового світогляду, який вимагає від нас активних дій у бік збереження природи. Це може включати в себе зміни у способах споживання, підтримку екологічних ініціатив на місцевому рівні, використання відновлювальних джерел енергії та усвідомлення важливості збереження біорізноманіття [1, с. 17]. Наприклад, успішні приклади збереження природних ресурсів у Швеції або Норвегії показують, що, впроваджуючи екологічні політики, ми можемо досягти значних результатів у боротьбі з кліматичними змінами та забрудненням.

У рамках екологічної етики ми також повинні зосередитися на освіті та вихованні нових поколінь, які будуть усвідомлювати свою відповідальність за збереження навколишнього середовища. Це означає не лише навчати дітей про важливість екології, але й виховувати в них цінності, які стимулюватимуть їх діяти в інтересах природи. Суспільство, яке розуміє цінність екології, є ключем до змін у світогляді, що, в свою чергу, веде до реальних дій на захист планети.

Існує безліч прикладів ініціатив, які намагаються впровадити ці принципи в життя. Наприклад, країни, які впроваджують політики сталого розвитку, часто досягають успіху в зменшенні викидів вуглецю та використанні відновлювальних джерел енергії. Швеція, зокрема, планує до 2045 року стати країною з нульовими викидами вуглецю, запроваджуючи інноваційні технології та заохочуючи екологічну свідомість серед населення. Крім того, ініціативи на рівні місцевих спільнот, такі як міські сади або рухи за зменшення використання пластику, демонструють, як маленькі зміни можуть мати великий вплив [2, с. 81-82].

Однак, для ефективного вирішення екологічних проблем недостатньо лише технологічних інновацій або окремих ініціатив. Необхідно також змінити суспільні установки та споживчі звички. Екологічна освіта відіграє ключову роль у формуванні свідомості населення, адже тільки усвідомлюючи важливість охорони природи, ми зможемо вжити ефективних заходів. Підтримка державної політики, що заохочує екологічні практики, а також міжнародна співпраця для вирішення екологічних проблем є невід'ємними елементами цього процесу.

Висновки. Екологічні проблеми, з якими сьогодні стикається людство, вимагають не лише технічних і політичних рішень, а й глибоких філософських переосмислень. Екологічна етика та глибока екологія пропонують нам новий підхід до розуміння наших взаємин з природою, підкреслюючи важливість усвідомлення внутрішньої цінності всіх живих істот. Ми повинні відмовитися від споживачького ставлення до навколишнього середовища і почати бачити себе частиною єдиного екологічного кола, де кожен елемент має своє місце і значення.

Справжня зміна можливі лише тоді, коли ми переосмислимо свої цінності та пріоритети, адже саме наші дії визначають, яким буде майбутнє нашої планети. Впровадження сталих практик, освіта нових поколінь та підтримка екологічних ініціатив можуть стати основою для побудови суспільства, яке живе в гармонії з природою. Тільки таким чином ми зможемо забезпечити не лише власне виживання, але й процвітання для наступних поколінь. Від нас залежить, чи зможемо ми знайти баланс між економічним розвитком і збереженням природних ресурсів, забезпечивши стійкий і справедливий світ для всіх.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко, А. М. Екологічна етика в умовах глобальних змін: виклики та рішення. *Екологічний вісник*. 2021. № 2. С. 15-22.
2. Петров, І. С. Глибока екологія: принципи та практики в сучасному суспільстві. *Наукові записки університету. Серія: Екологічні науки*. 2022. Т. 45. С. 78-85.
3. Мельник, О. О. Стійкий розвиток як основа екологічної етики: теоретичні аспекти та практичні реалізації. *Вісник екології*. 2023. № 4. С. 42-50.

*Висоцька Юліана, студентка гр.ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ.

Актуальність дослідження: Екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення довкілля та знищення біорізноманіття, становлять серйозну загрозу для життя людини та екосистем. Актуальність дослідження зумовлена зростанням природних загроз, які свідчать про потребу термінового вирішення екологічних проблем, а також негативним впливом забруднення повітря і води на здоров'я населення. Крім того, ліквідація наслідків екологічних катастроф призводить до значних економічних витрат, що підкреслює важливість сталого розвитку та впровадження екологічних практик. Екологічні проблеми вимагають міжнародної співпраці, адже їх вирішення є спільною відповідальністю всього світу. Таким чином, дослідження екологічних проблем є критично важливим для забезпечення здорового та стійкого майбутнього.

Мета дослідження: Метою даного дослідження є аналіз основних екологічних проблем, їх причин і наслідків, а також вивчення ефективних шляхів їх вирішення.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні екологічні проблеми, з якими стикається сучасне суспільство.
2. Проаналізувати причини та наслідки цих проблем для довкілля, здоров'я людини та економіки.
3. Вивчити існуючі міжнародні та національні стратегії вирішення екологічних проблем.

Виклад матеріалу. Основні екологічні проблеми, з якими стикається сучасне суспільство, включають зміну клімату, що викликана викидами парникових газів, і призводить до екстремальних погодних умов, підняття рівня океанів та змін в екосистемах.

Аналіз причин та наслідків основних екологічних проблем вказує на їх складність та взаємозв'язок. Незважаючи на більш як півстоліття пошуків та дискусій, реальних результатів вирішення глобальних екологічних проблем не помітно. [1, 155с] Зміна клімату, викликана викидами парникових газів, призводить до екстремальних погодних явищ, зниження врожайності та підвищення рівня океанів, що загрожує прибережним територіям.

Забруднення повітря, спричинене промисловими викидами та автомобільним транспортом, негативно впливає на здоров'я людей, викликаючи респіраторні захворювання та серцево-судинні проблеми. На сьогоднішній день екологічна ситуація в Україні дуже непроста. Природне середовище дуже забруднене. [2, 1с.] Це також призводить до зростання витрат на охорону здоров'я та зниження продуктивності праці.

Забруднення води через скидання відходів загрожує здоров'ю людей і водним екосистемам, призводячи до поширення хвороб і негативного впливу на рибне господарство. Виснаження природних ресурсів, таких як вода та ліси, загрожує екосистемам та може викликати соціальні конфлікти.

Агроекологічні проблеми, пов'язані з інтенсивним сільським господарством, викликають деградацію ґрунтів і забруднення води, впливаючи на продовольчу безпеку. Соціальна нерівність у доступі до ресурсів ускладнює ці проблеми, оскільки найбідніші верстви населення найбільше страждають від екологічних змін. Небачено активна й здебільшого непродумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що нині біосфера планети перебуває в критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки. Усі ці фактори підкреслюють необхідність комплексного підходу до вирішення екологічних проблем. Небачено активна й здебільшого непродумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що нині біосфера планети перебуває в критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки. [3, 440с.]

Вирішення екологічних проблем є комплексним викликом, що потребує синергії міжнародних та національних зусиль. На глобальному рівні ключовими документами є Паризька угода, Цілі сталого розвитку ООН та стратегії Європейського Союзу, спрямовані на декарбонізацію економіки та боротьбу зі зміною клімату.

Україна адаптує міжнародні стратегії через national climate policy, яка передбачає скорочення парникових викидів, розвиток відновлюваної енергетики та впровадження екологічних технологій. Основними механізмами реалізації є державні програми, податкові стимули та міжнародні екологічні гранти.

Серед пріоритетних напрямків - захист біорізноманіття, циркулярна економіка, впровадження «зелених» технологій та формування екологічної свідомості суспільства. Основні виклики включають обмежене фінансування, технологічне відставання та необхідність системних політичних трансформацій.

Успішна екологічна стратегія вимагає комплексного підходу, поєднання технологічних інновацій, економічних інструментів та широкої міжнародної співпраці.

Висновок. Екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення повітря і води, виснаження природних ресурсів і знищення біорізноманіття, становлять серйозний виклик для сучасного суспільства. Вони негативно впливають на екосистеми, здоров'я людей і економіку, що підкреслює необхідність комплексного підходу до їх вирішення.

Для ефективного подолання цих викликів важливо впроваджувати міжнародні та національні стратегії, зокрема зниження викидів парникових газів, покращення управління відходами та розвиток сталих технологій. Підвищення екологічної свідомості та участь у міжнародних угодах також є ключовими факторами. Лише спільними зусиллями ми зможемо забезпечити здорове і стійке майбутнє для наступних поколінь.

Список використаної літератури:

1. Хом'як І. В. «Глобальні екологічні проблеми з точки зору астроекології.» *Екологічні науки* 6. 2022. 154-157с.
2. Чабанюк О., Боляк І. «Екологічна проблеми в Україні та напрями їх вирішення.» 2023. *Електронний ресурс. Режим доступу* : URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/31-1.pdf>.
3. Деркач А. Ю. Основні екологічні проблеми людства, їх глобальний характер та сутність. Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітнім Дням цивільної оборони та охорони праці. 2020. 438-449с.

*Здирка Юрія, студента гр-ПД-12
юридичного факультету ЗУНУ*

«ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ» ООН ЯК СТРАТЕГІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Постановка проблеми. Екологічна криза сьогодні набуває глобального характеру, ставлячи під загрозу існування всього живого на планеті. Невпинне зростання промислового виробництва, надмірне використання природних ресурсів, збільшення кількості відходів і забруднення довкілля створюють умови, за яких людство може стикнутися з катастрофічними наслідками. Вплив антропогенної діяльності на біосферу є причиною зміни клімату, скорочення біорізноманіття, деградації ґрунтів, забруднення водних ресурсів та повітря. Тому питання пошуку дієвих рішень для збереження природи стає одним з найважливіших викликів сучасного світу.

Метою даної роботи є розкриття сутності екологічної проблеми та визначення можливих шляхів її вирішення.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання**:

1. Проаналізувати основні причини та наслідки сучасної екологічної кризи.
2. Дослідити ефективні підходи та стратегії збереження екосистем на глобальному та національному рівнях.

Виклад матеріалу. Екологічні проблеми стали невід'ємною частиною життя сучасного суспільства, і з кожним днем їх актуальність лише зростає. Серед основних викликів, з якими стикається світ, особливе місце займають забруднення повітря, води та ґрунту, зміна клімату, скорочення біорізноманіття та знищення природних ресурсів. Виникає питання: що саме призвело людство до цієї критичної точки? Суть екологічної проблеми полягає у дисбалансі між використанням природних ресурсів та здатністю природи до їх відновлення. Людська діяльність, яка здавалася б, направлена на розвиток і прогрес, часто призводить до руйнування навколишнього середовища, що негативно впливає не лише на природу, але й на здоров'я людини та якість її життя.

Наприклад, глобальне потепління, про яке так багато говорять у наукових колах і засобах масової інформації, стало результатом невинного збільшення викидів парникових газів в атмосферу. Основними джерелами цих викидів є промислові підприємства, автомобільний транспорт, спалювання вичерпного палива. Вчені вказують на те, що за останні сто років середня температура на планеті підвищилася більш ніж на один градус за Цельсієм, що, здавалося б, є незначною зміною [4]. Проте насправді навіть такі зміни спричиняють катастрофічні наслідки: танення льодовиків, підвищення рівня світового океану, а також частіші екстремальні погодні умови, таких як урагани, посухи, повені. Усе це безпосередньо впливає на життя мільйонів людей, змушуючи їх адаптуватися до нових умов, мігрувати з уразливих територій та стикатися зі зростаючими соціальними проблемами.

З іншого боку, питання забруднення водних ресурсів також викликає тривогу. Річки, озера і навіть океани страждають від надмірної кількості пластикових відходів, промислових стоків та хімічних речовин, що скидаються у воду без належної очистки. Це не тільки знищує природні екосистеми, але й ставить під загрозу здоров'я мільйонів людей, які залежать від чистої води для життя. Наприклад, відомий факт, що в багатьох країнах розвивається проблема доступу до чистої питної води, що є одним з основних прав людини. Як можна вирішити цю

проблему? Одним із можливих підходів є впровадження нових технологій з очищення стічних вод, а також підвищення екологічної свідомості населення [1, с. 58].

Не менш важливим аспектом є втрата біорізноманіття. Щороку ми втрачаємо десятки видів тварин і рослин, які не тільки є невід'ємною частиною екосистеми, але й мають потенціал для створення нових медичних препаратів, досліджень у галузі генетики та біології. Вчені наголошують, що знищення навіть одного виду може призвести до незворотних змін у харчових ланцюгах і порушення екологічної рівноваги. Для прикладу, знищення лісів Амазонії, які часто називають «легенями планети», призводить не лише до скорочення рівня кисню, але й до втрати домівок для тисяч видів тварин і рослин [2, с. 47].

Шляхи вирішення екологічних проблем охоплюють широке коло заходів та стратегій, що вимагають об'єднання зусиль на різних рівнях. Одним із найважливіших підходів є глобальна співпраця між державами, міжнародними організаціями та суспільством. Ця співпраця має включати як законодавчі ініціативи, так і практичні заходи для підтримки збереження довкілля. Одним із прикладів таких ініціатив є програми ООН з охорони довкілля, серед яких особливу увагу привертають «Цілі сталого розвитку». Ці цілі охоплюють широкий спектр завдань, зокрема скорочення викидів парникових газів, збереження лісів, захист біорізноманіття та популяризацію відновлюваних джерел енергії.

Збереження лісів відіграє ключову роль у стабілізації клімату та зменшенні концентрації вуглекислого газу в атмосфері. Ліси є природними поглиначами CO₂, а також осередками біорізноманіття, де живуть тисячі видів флори та фауни. Програми ООН і різних екологічних організацій спрямовані на зменшення вирубки лісів, зокрема через фінансову підтримку країн, які активно беруть участь у проєктах збереження лісових масивів та відновлення деградованих земель [3].

Паралельно зі збереженням лісів важливу роль відіграє перехід на відновлювані джерела енергії. Використання сонячної, вітрової та гідроенергії дозволяє не лише скоротити викиди парникових газів, але й забезпечити енергетичну незалежність держав, зменшуючи залежність від викопних видів палива, таких як вугілля та нафта. Сонячні батареї та вітрові електростанції стають дедалі доступнішими та ефективнішими завдяки розвитку технологій. Наприклад, країни, які активно впроваджують вітрову енергетику, такі як Данія та Німеччина, показують позитивні результати у зменшенні викидів та забезпеченні потреб своїх громадян в енергії з чистих джерел.

Також варто звернути увагу на інноваційні підходи до збереження водних ресурсів та боротьби із забрудненням океанів. Програми з очищення води, впровадження технологій фільтрації та переробки відходів допомагають зменшити навантаження на природні екосистеми. Наприклад, сучасні технології з використанням біофільтрів дозволяють ефективно очищати воду від шкідливих речовин, роблячи її придатною для споживання.

Висновки. Вирішення екологічних проблем потребує комплексного підходу. Збереження лісів, розвиток відновлюваної енергетики, технології очищення води та активна участь суспільства є ключовими елементами, що можуть забезпечити сталий розвиток та збереження планети для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко, В. М., Рашкевич, О. В. Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення. *Збірник наукових статей*. Харків: НУЦЗУ, 2021. 200 с.
2. Малик, Ю. О., Голець, Н. Ю., Захарко, Я. М., Петрушка, І. М. Сучасні екологічні проблеми і шляхи їх вирішення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Екологія, 2021, № 1, с. 45–50.
3. Провидіння, А. 10 найпопулярніших екологічних проблем і рішень. *Environment Go!*, 2021.

*Мостова Уляна, студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету, ЗУНУ*

ІСТОРИЧНІ, СОЦІАЛЬНІ Й КУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Постановка проблеми: Формування українського менталітету є складним і багатофакторним процесом, який залежить від історичних, соціокультурних та політичних умов. Однак, через різноманітні зовнішні впливи виникає проблема визначення основних і незмінних рис української національної самосвідомості.

Проблема полягає у складності виявлення автентичних складових українського менталітету та у з'ясуванні, наскільки зовнішні впливи деформували або зміцнили національну самосвідомість. Також важливо зрозуміти, як ці впливи впливають на сучасне суспільство та його ідентичність.

Мета: Дослідити специфіку формування українського менталітету, виявити ключові фактори, що вплинули на його становлення, та визначити, як історичні, соціальні й культурні чинники вплинули на розвиток національної самосвідомості українців. Також метою є аналіз того, як зовнішні впливи сприяли формуванню або трансформації базових рис українського менталітету та як це відображається в сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу: В умовах глобалізації національна ідентичність стає важливим фактором збереження культурної спадщини та єдності нації. Національний менталітет України — це складний феномен, що відображає

історію, культуру, цінності та світогляд українців. Він формується під впливом історичних подій, соціально-політичних умов, географії та культурних традицій. Менталітет українців є вираженням їхньої стійкості та прагнення до збереження своєї унікальності в умовах постійного зовнішнього тиску.

Історія України, особливо боротьба за незалежність, суттєво вплинула на формування менталітету. Багатовікові війни й поневолення змушували українців пристосовуватися і водночас захищати свою автономію. Періоди, як-от козацька доба, визвольні війни, гетьманщина, стали основою національної свідомості. Козаки були символом свободи, прагнучи не лише особистої незалежності, але й загальної свободи для народу. Історія свідчить, що саме в періоди найбільших випробувань народ демонстрував свою силу й здатність до об'єднання заради спільної мети.

У XVIII–XIX століттях, за часів імперського тиску, боротьба за незалежність доповнилася зусиллями щодо збереження мови, культури та традицій. Майдан 2014 року став кульмінацією цієї боротьби, коли українці відстоювали демократичні цінності та національні права. Свобода в українському менталітеті виходить за межі політики — це прагнення жити відповідно до власних переконань. У сучасному світі це відображається у високій цінності прав людини, свободи слова та можливості самореалізації.

Родина та громада завжди відігравали ключову роль в українському суспільстві. Підтримка, солідарність і взаємодопомога є важливими елементами національної свідомості. Громада допомагає зберігати соціальні зв'язки, а родина — основа морального та емоційного благополуччя. Саме ці цінності сприяють збереженню соціальної стабільності й формуванню міцного суспільства.

Прагнення до справедливості та рівності закріплене в соціальних рухах і правозахисній діяльності. Українці завжди мріяли про справедливу країну, де кожен має рівні права. Ці принципи є основою для побудови справжньої демократії. Український менталітет відображає прагнення створити суспільство, у якому взаємоповага й чесність є невід'ємними складовими щоденного життя.

Культура, мова й традиції стали символами ідентичності та засобами збереження національної свідомості. Попри історичні репресії, українці зберегли свої звичаї й передали їх наступним поколінням. Творчість, пісні та народні ремесла стали джерелом натхнення для багатьох поколінь, забезпечуючи спадкоємність культурної спадщини.

Сучасний менталітет українців змінюється, але залишаються незмінними такі цінності, як свобода, справедливість, родина та національна гідність. Зберігаючи їх, Україна рухається до майбутнього, де кожен матиме можливість реалізувати свій потенціал у демократичному суспільстві. У цьому процесі важливу роль відіграє освіта, яка допомагає передати наступним поколінням знання про історію, культуру та значення національної самобутності.

Таким чином, національний менталітет України є фундаментом для розвитку суспільства, зберігаючи в собі найкращі риси історії, культури та боротьби за свободу. Він об'єднує українців у їхньому прагненні до кращого майбутнього. На цьому ґрунті формується суспільство, здатне до інтеграції у світовий контекст без втрати власної ідентичності.

Висновок: Формування українського менталітету є результатом численних історичних подій, соціокультурних процесів та зовнішніх впливів, які разом створили унікальний ментальний код українського народу. Витривалість, прагнення до свободи та глибока прив'язаність до рідної землі — це основні риси, що визначають національну свідомість українців. Протягом століть боротьби за незалежність, опору колоніальним режимам та збереження культурних традицій формувалися основи національної ідентичності.

Зовнішні впливи, такі як польське, російське та радянське колоніальне панування, викликали асиміляційні процеси, але водночас сприяли розвитку рухів опору, які підтримували національну свідомість. Важливу роль у цьому процесі відіграло прагнення до самовизначення, яке поєднувалося з глибоким почуттям прив'язаності до рідної землі та культури.

Сучасний український менталітет стикається з новими викликами глобалізації та зовнішніх чинників, проте зберігає свої основні риси. Під впливом міжнародних політичних змін та інтеграційних процесів українці продовжують зберігати почуття патріотизму, готовність до боротьби за національні інтереси та захист своєї ідентичності. У контексті глобалізації підтримка національної ідентичності вимагає адаптації до нових умов без втрати традиційних цінностей.

Перспективи розвитку українського менталітету полягають у поєднанні традиційних рис з інноваціями, що дозволяє зберігати національну стійкість і рухатися вперед, зберігаючи зв'язок з історією, культурною спадщиною та сучасними тенденціями.

Список використаних джерел:

1. Грушевський М. Історія України-Руси. Київ: Наукова думка, 1991.
2. Лемке Р. С. Українська нація: ментальність і сучасні проблеми. Київ: Інститут історії України, 2013.
3. Франко І. Збірка праць. Київ: Наукова думка, 2007.
4. Національний менталітет: проблеми теорії і практики: збірник наукових статей. Київ: Академія наук України, 2005.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ

У нинішніх умовах незалежності та глобалізації Україна стикається з викликами, що впливають на національне та культурне відродження. Основні виклики, що вирішуються в цьому контексті, включають національну ідентичність, захист і популяризацію культурної спадщини, інтеграцію української культури у світовий культурний простір та відродження української мови як основи національної свідомості. Крім того, російська агресія та постійні гібридні атаки на українську культуру та мову є новими загрозами, які необхідно враховувати при дослідженні процесу національного відродження.

Метою є проаналізувати проблеми українського національного відродження та культури. Дати характеристику даним проблемам та сприяти їх вирішенню.

Щоб досягти мети, потрібно виконати дані завдання:

- сформулювати основні особливості національного відродження, виділяючи окремі тенденції;
- дати аналіз вирішенню проблем українського національного відродження.

Культурний ренесанс після Євромайдану: Україна переживає значний культурний підйом після революційних подій 2013–2014 років, що сприяв зміцненню національної ідентичності та протидії російським наративам. Важливим фактором стало активне залучення громадських ініціатив, творчих спільнот і нових державних інституцій.

Створення нових культурних інституцій, таких як Український культурний фонд, надало можливість фінансувати проекти та підтримувати розвиток української культури. Міжнародні партнери, такі як Британська Рада та Інститут Гете, також відіграли важливу роль, надаючи матеріальну підтримку та досвідчених фахівців.

Відхід від радянської моделі до більш відкритої та інклюзивної культурної політики. Це включає створення нових незалежних інституцій, децентралізацію та залучення місцевих громад до розробки культурних стратегій. А також, зміна поглядів із пострадянських сприяла розвитку нової національної свідомості, що пригнічувалась у тоталітарній державі.

Після Євромайдану креативні індустрії, зокрема кіновиробництво та креативні хаби, почали активно розвиватися. Однак, рівень культурного споживання у регіонах залишається нижчим через економічні труднощі та ментальність.

Міжнародна підтримка культурних ініціатив: програми міжнародної підтримки, такі як «Creative Enterprise Ukraine» від British Council та «Startup Kultur» від Goethe-Institut, сприяли розвитку українських креативних індустрій. Краудфандингові платформи, як Garage Gang, також відіграли значну роль у фінансуванні проектів у сфері медіа та освіти.

Зокрема, музеї та інші державні культурні установи зазнавали фінансових труднощів, але успішно залучали додаткові кошти через оренду приміщень або проведення культурних заходів. Наприклад, Довженко-Центр зміг створити фінансову базу через надання приміщень в оренду й активну культурну діяльність. Його робота також показує недоліки та переваги сучасної культурної політики держави.

Після призначення нового керівництва культурних установ у 2019 році були висунуті звинувачення у порушеннях прозорості фінансування та його доцільності. Незважаючи на це, сектор продовжує робити значні кроки у зміцненні своєї стійкості.

Значну увагу приділено розвитку культури на місцевому рівні завдяки децентралізації, що дозволяє місцевим органам влади брати активну участь у розробці культурних стратегій.

Після Євромайдану Український інститут національної пам'яті відіграв важливу роль у реалізації декомунізаційної політики, що включала відкриття архівів, усунення радянських символів, ліквідацію пам'ятників і перейменування вулиць, що триває й дотепер. Інститут став виконавчим органом влади, підпорядкованим Кабінету Міністрів, і працював над зміцненням національної пам'яті.

Новостворені установи, як Український культурний фонд (УКФ), зіткнулися з проблемами прозорості й ефективності. Хоча УКФ критикували за низьку якість експертизи та невикористані кошти (20 % фінансування повернуто в бюджет), установа зберегла важливу роль у розвитку культури.

Програми підтримки креативних індустрій, зокрема у сфері кіновиробництва, були посилені за допомогою законодавчих ініціатив. Закон про державну підтримку кінематографії був прийнятий для сприяння розвитку українського кіно.

Отже, ми можемо зробити висновок, що, незважаючи на розвиток культури та національної свідомості в Україні, підтримку міжнародних партнерів і складнощі у впровадженні нових інституцій після Революції Гідності, а також після початку повномасштабного вторгнення залишаються проблеми, пов'язані з прозорістю здійснення діяльності, фінансуванням, пережитками радянської свідомості.

Список використаних джерел:

1. З історії формування філософії українського національного відродження: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мистец. закл. освіти України / Т. С. Троїцька, Т. В. Мартинюк; Ін-т змісту і методів навчання, Мелітоп. держ. пед. ун-т. - Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 136 с.
2. Лазаренко О. Політична ідентифікація і політична влада в сьогоденній Україні: ілюзії та горизонти нових очікувань. Україна – проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. Львів, 2003.
3. Песенті М. Культурне відродження та соціальна трансформація України / Королівський інститут міжнародних відносин Chatham House K: Лондон, 2020. 51 с.
4. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. К.: НІСД, 2011. 336 с.
5. Сучасні методологічні концепції дослідження історії української філософії: монографія / С. В. Руденко; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: Київ. ун-т, 2012. 279 с.
6. Феномен української культури: методологічні засади осмислення / НАН України, Ін-т філос.; відп. ред. В. Шинкарук, С. Бистрицький. - К.: Фенікс, 1996. 477 с.

*Лазарук Адріана, студентка гр. ПДЕБ-11
юридичного факультету ЗУНУ*

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та швидких соціокультурних змін, проблеми українського національного відродження та розвитку культури набувають особливої актуальності. Історичні події, такі як проголошення незалежності України, а також сучасні виклики, пов'язані з війною та зовнішніми загрозами, створюють нові умови для формування національної ідентичності. Водночас, українська культура стикається з ризиками асиміляції, зникненням традицій та недооцінкою важливості культурної спадщини. Це потребує глибокого аналізу стану національної культури та шляхів її відродження у контексті сучасних викликів.

Мета. Дослідити проблеми українського національного відродження та розвитку культури, а також виявлення шляхів їх подолання для забезпечення сталого розвитку національної ідентичності та культурного різноманіття.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Вивчити історичні аспекти українського національного відродження, зокрема, періоди його становлення та ключові постаті, що вплинули на розвиток української культури.
- Аналізувати сучасні виклики та загрози, що стоять перед українською культурою, включаючи глобалізаційні процеси, демографічні зміни та культурну асиміляцію.
- Розробити рекомендації для підтримки та популяризації української культури серед молоді та на міжнародній арені, зокрема, через освітні програми та культурні ініціативи.

Виклад матеріалу. Національне відродження України - це процес, що триває вже кілька століть і має глибокі корені в історії країни. Сьогодні, в умовах глобалізації, війни та економічних труднощів, цей процес стикається з новими викликами, які потребують термінового вирішення. Це відродження - не просто фаза, а необхідний крок до формування міцної національної ідентичності, що враховує як традиції, так і сучасні вимоги часу.

Перш за все, варто згадати історичний контекст, у якому відбувається українське національне відродження. Наприкінці XIX століття, зокрема в період діяльності таких діячів, як Тарас Шевченко та Іван Франко, українська інтелігенція почала активно працювати над формуванням національної свідомості. Вони закликали до вивчення та популяризації української мови, літератури та традицій. Шевченко, зокрема, у своїй поезії оспівував красу рідної землі та страждання українського народу, ставши символом боротьби за національну ідентичність. Його творчість стала могутнім інструментом, який закликав українців до єдності та спротиву.

Важливо зазначити, що національне відродження не обмежується лише літературною діяльністю. Воно охоплює різноманітні сфери культури, включаючи музику, живопис, театр та народні ремесла. Відродження української народної музики, зокрема, стало важливим елементом формування національної свідомості. Такі композитори, як Леонтович та Стеценко, активно використовували народні мотиви у своїй творчості, що сприяло популяризації українського музичного мистецтва. Відзначення українських традицій через музику і живопис стало засобом висловлення патріотичних почуттів та збереження культурної спадщини.

Сьогодні, однак, національне відродження стикається з численними викликами. Перший із них - це глобалізація. У сучасному світі українська культура часто виявляється на маргінесі, оскільки інтернаціональні тренди домінують на культурному ринку. Молодь під впливом масової культури може втрачати інтерес до рідної мови та традицій. Наприклад, популярність західної музики та кіно призводить до зменшення зацікавленості в українському контенті. На фоні цього важливо підтримувати українську музику, літературу та мистецтво, щоб вони

залишалися актуальними. Нині існує потреба в культурних програмах, які б активно популяризували українське серед молоді, заохочуючи їх до творчості на рідній мові.

Другою серйозною проблемою є війна на сході України та анексія Криму, які підривають не лише політичну, а й культурну стабільність. Конфлікт створює умови для масової еміграції українців, особливо з культурної та творчої сфери. Багато митців, музикантів та письменників змушені покинути країну в пошуках кращих умов для реалізації своїх творчих задумів. Це призводить до втрати унікальних культурних голосів і зменшення різноманіття української культури. Наприклад, багато відомих українських художників нині працюють за кордоном, вносячи свою творчість у світовий культурний простір, проте водночас втрачаючи зв'язок із рідною землею. Це викликає занепокоєння щодо збереження національної культурної ідентичності, оскільки нові генерації можуть не мати доступу до справжніх українських цінностей.

Економічні труднощі також істотно впливають на культурну сферу. В Україні бракує фінансування для культурних проєктів, виставок та фестивалів. Наприклад, багато театрів та художніх галерей змушені закриватися через нестачу бюджетних коштів. Це створює труднощі для молодих митців, які прагнуть реалізувати свої ідеї, але не мають належної підтримки. Державна підтримка і приватні інвестиції у культуру є критично важливими для того, щоб мистецтво могло розвиватися і залишатися живим. Важливо, щоб інвестори усвідомлювали, що підтримка культури - це інвестиція в майбутнє нації.

Незважаючи на ці виклики, є позитивні приклади, які демонструють, що національне відродження можливе. В Україні існує безліч культурних ініціатив, які намагаються зберегти та популяризувати національні традиції. Наприклад, фестивалі української культури, такі як «Країна мрій» та «Дзвони осені», активно підтримують українське мистецтво, надаючи платформу для молодих талантів. Такі події не лише збирають аудиторію, але й сприяють формуванню нового покоління, яке пишається своїм корінням. Ці фестивалі стають не тільки культурними подіями, а й важливими елементами національної самоідентифікації.

Освіта також відіграє важливу роль у процесі національного відродження. Запровадження курсів української мови та літератури в школах і університетах сприяє формуванню національної свідомості у молоді. Інтеграція української історії, мистецтва та культурних традицій у навчальні програми може допомогти молодим людям усвідомити значення своєї культурної спадщини та мотивувати їх до її збереження. Співпраця з міжнародними освітніми установами також може сприяти обміну досвідом та підвищенню рівня викладання української мови та літератури.

Крім того, активізація культурного туризму може стати потужним інструментом для відродження національної культури. Створення туристичних маршрутів, які охоплюють історичні та культурні пам'ятки, може залучити іноземних туристів і сприяти популяризації українських традицій. Наприклад, популяризація гуцульської культури, народного мистецтва та гастрономії може допомогти підвищити інтерес до України як до туристичного напрямку.

Висновки.

Отже, проблеми українського національного відродження і культури є складними та багатограними, відображаючи історичні та сучасні виклики. Глобалізація, війна та економічні труднощі загрожують збереженню національної ідентичності. Проте, позитивні тенденції, такі як активна участь молоді у культурних ініціативах і підтримка українських митців, свідчать про готовність суспільства зберігати та розвивати свою культуру.

Спільні зусилля держави, громади та кожного громадянина є необхідними для подолання викликів та забезпечення гідного місця українській культурі на світовій арені. Національне відродження — це не тільки збереження минулого, але й активне творення майбутнього на основі традицій і креативності.

Список використаних джерел:

1. Ларіонова, Т. Глобалізація та культурна ідентичність: український контекст. Львів: Видавництво Слово, 2021. – 256 с.
2. Кравченко, О. Культура і війна: вплив конфліктів на національну ідентичність в Україні. Харків: Фоліо, 2022. – 300 с.
3. Романенко, І. Молодіжні ініціативи у сфері культури: нові можливості для українського національного відродження. Одеса: Астропринт, 2023. – 220 с.
4. Шевченко, М. Українська культура в умовах глобалізації: виклики та можливості. Дніпро: Грані-Т, 2019. – 275 с.

Kuzmych Daryna, student of MVSK-11

PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE

Statement of the Problem. The Ukrainian national revival, particularly in the context of culture, has been a subject of profound importance throughout the country's history. It embodies the struggle to reclaim national identity, language, and cultural heritage, especially after periods of foreign domination and suppression. Ukraine's unique position at the crossroads of Eastern and Western civilizations has made its national and cultural identity subject to external pressures, whether from imperial Russia, the Soviet Union, or other powers. The challenges in preserving and reviving Ukrainian culture have been numerous, from the suppression of the Ukrainian language to the marginalization of national traditions and arts.

The primary problem in the modern context of Ukraine's national revival is to reconcile the historical struggle for cultural autonomy with the demands of globalization and modernization. How can Ukraine preserve and revive its cultural identity while simultaneously integrating with the global community? How can a nation, after centuries of oppression, rekindle its cultural and linguistic traditions in a way that supports both national cohesion and openness to the world?

Purpose. The purpose of this article is to explore the key challenges that Ukraine faces in its national and cultural revival. It will analyze historical and contemporary issues related to the preservation and development of Ukrainian culture and language, focusing on the major obstacles that hinder this process. Additionally, the article will highlight the role of Ukrainian intellectuals, artists, and political leaders in shaping the national identity, as well as the external and internal factors that continue to influence the revival process.

Presentation of the Material

1. Historical Context

The issue of Ukrainian national revival is deeply rooted in history. For centuries, Ukraine found itself under the control of foreign powers, particularly the Russian Empire and later the Soviet Union. These regimes actively suppressed Ukrainian culture, language, and identity. During the 19th century, as Ukrainian intellectuals such as Taras Shevchenko, Mykhailo Drahomanov, and Ivan Franko began to formulate a vision for a Ukrainian national identity, they faced immense pressure from Russian authorities, who sought to assimilate Ukrainians into the Russian cultural framework.

The Ems Ukaz of 1876 was one of the most direct measures used to repress Ukrainian culture, banning the use of the Ukrainian language in print, theater, and education. Such policies continued throughout the 20th century, especially during the Soviet era. While the early Soviet years saw some cultural freedoms under the policy of «Ukrainization,» this was short-lived. Under Stalin, Ukrainian intellectuals were persecuted during the purges, and the Ukrainian language was once again marginalized. The Holodomor, a man-made famine that took millions of lives, also had a profound impact on Ukraine's cultural and national spirit.

2. Challenges in the Post-Soviet Era

The collapse of the Soviet Union in 1991 gave Ukraine the opportunity to reassert its cultural and national identity. However, the road to revival has been far from easy. The Ukrainian language, although recognized as the state language, struggled to reclaim its place in public life. Russian, especially in eastern regions and major cities, remained dominant in everyday communication, media, and even politics. This linguistic divide posed one of the primary obstacles to national unity, as language is a core component of cultural identity.

Another challenge has been the globalization of culture. As Ukraine has opened its borders to the world, there has been a natural influx of foreign cultural products—music, films, and literature—that often overshadow native Ukrainian cultural expressions. This trend has led to concerns about the «Americanization» or «Westernization» of Ukrainian culture, diluting traditional values and customs.

In addition, the political instability that has plagued Ukraine, especially during and after the 2014 Euromaidan revolution, has complicated efforts to promote a unified cultural identity. The annexation of Crimea by Russia and the ongoing conflict in the Donbas region have further fragmented the country's cultural landscape. These events have reinforced the need for a strong national identity but have also created deep societal rifts that complicate the revival process.

3. Efforts Toward Cultural Revival

Despite these challenges, there have been significant efforts to revive and promote Ukrainian culture. Cultural institutions, such as the Ukrainian Institute and numerous non-governmental organizations, have played a critical role in promoting Ukrainian language, arts, and history. The introduction of language quotas for Ukrainian media, including television and radio, has been a significant step toward ensuring the dominance of the Ukrainian language in the public sphere.

Moreover, the revival of Ukrainian literature and cinema has been a major success. Ukrainian authors such as Serhiy Zhadan and Oksana Zabuzhko have gained international recognition, while films like «The Tribe» and «Donbass» have brought Ukrainian cinema to the global stage. These cultural outputs serve not only as a means of national expression but also as vehicles for raising awareness of Ukraine's struggles and triumphs on the international scene.

In addition, Ukraine's vibrant music scene, from traditional folk to modern pop and rock, has been instrumental in reviving national culture. Bands like DakhaBrakha blend Ukrainian folk music with contemporary sounds, thus connecting younger generations with their cultural roots.

Conclusion. The revival of Ukrainian culture is an ongoing process that involves overcoming deep-rooted historical legacies, linguistic divides, and the pressures of globalization. While significant progress has been made since Ukraine gained independence, the road ahead remains fraught with challenges. The preservation and promotion of Ukrainian language, arts, and traditions are vital for the country's national identity and unity, particularly in the face of ongoing political and social tensions.

The key to the success of Ukraine's national revival lies in finding a balance between honoring its rich cultural heritage and embracing modernity and global integration. Through continued efforts to promote Ukrainian language, support local artists, and foster a deeper understanding of national history, Ukraine can strengthen its cultural identity for future generations.

List of Used Sources

- 1.Kulyk, V. Language Policy and National Identity in Ukraine: Between European Integration and Russian Aggression. New York: Routledge, 2020, pp. 34-67, 102-125.
- 2.Shevel, O. The Politics of Memory and Identity in Post-Soviet Ukraine: A Comparative Perspective. Cambridge University Press, 2021, pp. 58-85, 137-159.
- 3.Yekelchuk, S. Ukraine: What Everyone Needs to Know. Oxford University Press, 2020, pp. 90-120, 178-195.
- 4.Wolczuk, K., & Dragneva, R. Ukraine between the European and Eurasian Unions: Revisiting National Identity and Cultural Transformation. Edinburgh University Press, 2022, pp. 60-94, 150-172.

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
Доцент кафедри політології та філософії Імені С. Коновала
Яцина Дмитро, студент гр. НБ-11,
Юридичного факультету ЗУНУ*

АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ НІКОЛЛО МАКІАВЕЛЛІ

Актуальність теми дослідження. Проблема дослідження автономії політичної думки Нікколо Макіавеллі полягає у складному балансі між реалізмом у політиці та моральними обмеженнями. Важливо визначити, яким чином автономія політичної думки може вплинути на прийняття рішень політиками у сучасних умовах, де суспільні стандарти і моральні цінності можуть відрізнятись. Дослідники також повинні вивчити, як ця концепція впливає на сучасні політичні практики і як може бути забезпечена відповідність між реалізмом та моральністю у сфері прийняття політичних рішень. Дослідження також повинні врахувати контекст сучасних політичних викликів і конфліктів для більш глибокого розуміння, як автономія політичної думки Макіавеллі може бути використана для вирішення сучасних проблем.

Метою дослідження є ретельне розглядання концепції автономії політичної думки Нікколо Макіавеллі, зокрема в контексті її застосування до сучасної політичної теорії та практики. Дослідження спрямоване на визначення впливу автономії політичної думки Макіавеллі на прийняття політичних рішень та відношення між моральними обмеженнями та реалізмом у політиці.

Завдання дослідження. Дослідження теми має на меті вивчення та розуміння концепцій та ідей італійського політичного філософа Нікколо Макіавеллі стосовно політичної автономії. Основні завдання включають :

- Аналіз та розбір політичних праць Макіавеллі;
- Вивчення концепції «Макіавеллізму»;
- Оцінка впливу на політичну практику;
- Розуміння автономії в політичній думці.

Дослідження такої теми дозволяє краще зрозуміти внесок Макіавеллі у політичну теорію та його вплив на розвиток політичної думки у цілому.

Виклад матеріалу. Нікколо Макіавеллі, італійський політичний філософ та дипломат, відомий своєю працею «Князь» і «Дискурси над першим десятком Тита Лівія», став ключовою постаттю в розвитку політичної філософії та теорії [1, с. 230]. Його думки про автономію політичної думки відіграють важливу роль у розумінні природи влади та моралі у політичному контексті.

Макіавеллі надавав велику вагу ідеї того, що політика має бути розділена від моралі та релігії. Він підкреслював, що політик повинен приймати рішення, які найкраще служать інтересам держави, незалежно від того, чи вони морально правильні в загальному розумінні [3, с. 70]. Ця ідея відображає концепцію автономії політичної думки, де влада має власну логіку та правила, відокремлені від моральних норм і релігійних впливів.

Макіавеллі також обговорював питання демократії та республіканського устрою. Він вважав, що республіка може бути більш стійкою, якщо влада розподіляється між різними класами і структурами, забезпечуючи баланс і запобігаючи зловживанням владою. Це може розглядатися як інша аспект автономії політичної думки, де політичний процес може регулюватися самими політиками і громадянами, незалежно від зовнішніх факторів.

Тим більше, автономія політичної думки за Макіавеллі означає, що політичний раціоналізм і влада мають власну сферу впливу, відокремлену від моральних, релігійних та інших аспектів суспільного життя. Ця концепція відкриває двері до обговорення питань влади, моралі та етики у політиці, а також до розвитку більш глибокого розуміння політичних процесів і прийняття ефективних рішень для держави [2, с. 87].

Автономія політичної думки Макіавеллі також розглядає питання стратегії та реалізму у політиці. Він відзначав необхідність аналізувати реальну ситуацію і приймати рішення, які відповідають конкретним обставинам, навіть якщо це може вимагати вчинків, які здаються неетичними у звичайних умовах. Його звернення до реалізму та стратегії в політиці може бути розглянуто як ще один аспект автономії політичної думки, оскільки воно підкреслює важливість об'єктивного аналізу і прийняття рішень, що враховують інтереси держави.

Значення автономії політичної думки Макіавеллі виявилось надзвичайно впливовим в історії політичної філософії. Його ідеї про розрив між мораллю та політикою, роллю реалізму у прийнятті рішень та балансу влади у республіці надалі стали об'єктом обговорень та досліджень.

Висновок. Автономія політичної думки Нікколо Макіавеллі відіграє важливу роль у розвитку політичної філософії та теорії. Його концепція відокремлення політики від моралі та релігії, застосування реалізму у прийнятті рішень та балансу влади в республіці надала новий погляд на природу влади та роль політика.

Макіавеллі надавав політиці власну сферу впливу, де раціональний аналіз та стратегія грають важливу роль. Його ідеї надали інструменти для вивчення складних політичних ситуацій і прийняття рішень, спрямованих на досягнення інтересів держави.

Усе це робить автономію політичної думки Макіавеллі актуальною та важливою у сучасному політичному дискурсі. Вона спонукає до розуміння та аналізу політичних процесів, відокремлених від моральних та релігійних обмежень, та надає можливість приймати обґрунтовані рішення для забезпечення стабільності та процвітання держави. Таким чином, автономія політичної думки Макіавеллі залишається важливим поняттям для вивчення та розвитку політичної теорії та практики.

Список використаної літератури:

1. Ратніков М. І. Теоретичний контекст формування ідей і поглядів Н. Макіавеллі.
2. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. № 6. С. 226–237.
3. Майка К.О. Нікколо Макіавеллі і сучасність. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 87-89.
4. Saranov S. Historiographical and methodological aspects of a comparative analysis of the Francesco Guicciardini and Niccollo Machiavelli in the framework of the problems of «public interest» and the history of absolutism. European Historical Studies. 2022. No. 23. P. 67–81.

*Гурик Мирослава Іванівна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії, ЗУНУ
Вінницький Михайло, студент групи МЕНМ-11*

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження: Сучасна екологічна проблема є однією з найгостріших у світі, оскільки впливає на всі сфери життя людства. Зростання забруднення, кліматичні зміни, деградація природних ресурсів, а також винищення біорізноманіття ставлять під загрозу не тільки стабільність екосистем, але й здоров'я та життя людей. В умовах глобалізації екологічні проблеми стають міжнародними викликами, які потребують колективного вирішення. Сучасні технології, економічний розвиток і зміни в способі життя стимулюють суспільство до пошуку інноваційних та стійких шляхів подолання екологічної кризи.

Мета дослідження: Визначення основних причин екологічної проблеми, аналіз її впливу на довкілля та людину, а також пошук ефективних шляхів вирішення на глобальному та локальному рівнях.

Об'єкт дослідження: Екологічна проблема як глобальний виклик сучасного суспільства.

Предмет дослідження: Основні джерела екологічної кризи, вплив людської діяльності на природу, а також стратегії та практичні методи вирішення екологічної проблеми.

Завдання дослідження: Розглянути основні шляхи подолання екологічної проблеми, зокрема інноваційні та технологічні рішення, які можуть змінити сучасну ситуацію.

Виклад основного матеріалу: Екологічна проблема виникає внаслідок незбалансованої діяльності людини, що призводить до надмірного використання природних ресурсів і порушення природних екосистем [1]. Основними чинниками екологічної кризи є забруднення повітря, води та ґрунту, вирубка лісів, глобальне потепління, а також накопичення відходів. Забруднення від промисловості та транспорту сприяє зміні клімату, збільшенню парникових газів та руйнуванню озонового шару. Проблема екологічної кризи можна подолати за рахунок зменшення викидів шкідливих речовин, впровадження екологічно чистих технологій, переходу на відновлювані джерела енергії та розвитку програм з переробки відходів [2]. Одним із способів досягнення цієї мети є ширше використання альтернативних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова і гідроенергія. Це не лише зменшить кількість викидів в атмосферу, а й дозволить зберегти викопні ресурси для майбутніх поколінь. Наприклад, перехід на сонячну енергію в масштабах країни знизить рівень шкідливих викидів, зменшить залежність від невідновлюваних ресурсів і сприятиме екологічній стабільності [3]. Крім того, велике значення має підтримка органічного землеробства, яке зменшує використання хімічних добрив і пестицидів, та впровадження екологічно безпечних виробничих процесів. Екологічно чисті технології сприяють мінімізації відходів та раціональному використанню ресурсів. Однак, для ефективного впровадження цих змін на всіх рівнях потрібна підтримка держави та встановлення екологічних стандартів, які сприятимуть розвитку екологічної свідомості в суспільстві [4]. Державна підтримка через законодавчі ініціативи та фінансове стимулювання має важливе значення для досягнення цих цілей. Глобальна співпраця є ключем до успіху у вирішенні екологічної кризи, адже проблеми екології

не обмежуються національними кордонами. Природні катаклізми, глобальне потепління, забруднення океанів – усе це має міжнародний характер і потребує спільних зусиль різних країн. Міжнародні угоди, такі як Паризька кліматична угода та Кіотський протокол, грають важливу роль у цьому процесі. Паризька угода ставить за мету стримати глобальне потепління, а Кіотський протокол спрямований на скорочення викидів парникових газів [5]. Обидві угоди надають країнам можливість спільно працювати над подоланням екологічних проблем, встановлюючи чіткі цілі та механізми досягнення сталого розвитку на міжнародному рівні.

Висновок: Екологічна проблема є наслідком незбалансованого розвитку та інтенсивного використання природних ресурсів. Її подолання вимагає комплексного підходу, що включає зусилля урядів, бізнесу та суспільства для розробки та впровадження стійких рішень. Збереження природи, перехід до екологічно чистих джерел енергії та підвищення екологічної свідомості є основними шляхами збереження нашої планети для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Зеленський П., «Забруднення навколишнього середовища та його вплив на здоров'я. URL: <https://environmental-health.net>
2. Коваленко О., Сучасні підходи до боротьби з екологічною кризою. URL: <https://eco-solutions.org>
3. Дмитренко В., Глобальне потепління та його наслідки. URL: <https://climate-awareness.com>
4. Савченко М., Відновлювані джерела енергії як спосіб збереження екосистеми. URL: <https://renewable-energy.org>
5. Бойко Н., Екологічні проблеми сучасності та роль суспільства у їх вирішенні. URL: <https://eco-society.org>

*Марценюк Артем, студент гр-ПД-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається з масштабними екологічними викликами, які загрожують як окремим країнам, так і всій планеті в цілому. Зростаюче споживання природних ресурсів, інтенсивна промисловість і урбанізація призводять до деградації екосистем, забруднення повітря, води та ґрунтів. Відсутність ефективних заходів щодо збереження довкілля може призвести до катастрофічних наслідків для життя майбутніх поколінь. Водночас розвиток технологій, глобальні ініціативи зі сталого розвитку та зміна мислення суспільства відкривають нові можливості для вирішення екологічних проблем, роблячи їх актуальними для вивчення.

Метою даної роботи є аналіз сутності екологічної проблеми та визначення основних шляхів її вирішення.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити причини та наслідки сучасної екологічної кризи.
2. Визначити можливі шляхи вирішення екологічних проблем на національному та міжнародному рівнях.

Виклад матеріалу. Екологічні проблеми сьогодні досягли такого масштабу, що вони стали однією з найсерйозніших загроз для сучасної цивілізації. Від забруднення повітря, води та ґрунтів до зміни клімату і зменшення біорізноманіття — ці проблеми впливають на всі аспекти людського життя та довкілля. Забруднення повітря є однією з найсерйозніших проблем, з якою стикаються мегаполіси по всьому світу, особливо в країнах, що швидко розвиваються. В таких містах, як Делі та Пекін, рівень забруднення повітря досягнув критичних показників, що негативно впливає на здоров'я людей [3, с. 47].

Велика кількість викидів шкідливих речовин у атмосферу від транспорту, промислових підприємств і теплових електростанцій спричиняє погіршення якості повітря. Люди, які постійно живуть в умовах забрудненого повітря, стикаються з підвищеним ризиком респіраторних захворювань, таких як астма, бронхіт і навіть рак легенів. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) відзначає, що забруднення повітря щороку призводить до смерті мільйонів людей у всьому світі. Це також знижує якість життя значної частини населення, яке змушене жити в умовах постійного смогу та підвищеного вмісту шкідливих речовин у повітрі.

Крім безпосередніх загроз для здоров'я, викиди вуглекислого газу (CO₂) спричиняють глобальну зміну клімату, яка впливає на всі куточки світу. Підвищення концентрації CO₂ в атмосфері призводить до парникового ефекту, що затримує теплове випромінювання Землі, викликаючи підвищення температури. Це явище вже призводить до танення льодовиків в Арктиці та Антарктиді, підвищення рівня світового океану та зміни погодних умов. Наприклад, частіші та сильніші шторми, урагани і повені все більше стають буденним явищем, особливо у прибережних регіонах [1, с. 17].

Втім, не меншою проблемою є втрата біорізноманіття, яка також пов'язана зі зростанням рівня забруднення та зміною клімату. Вимирання цілих видів тварин і рослин є тривожним сигналом того, що екосистеми нашої планети перебувають під загрозою. Наприклад, коралові рифи, які є одними з найбільш біорізноманітних екосистем у світі, масово гинуть через підвищення температури океанів і забруднення вод.

Незважаючи на ці виклики, існують конкретні шляхи вирішення екологічних проблем, які можуть зменшити вплив людської діяльності на довкілля. По-перше, це розвиток відновлюваних джерел енергії. Сонячні, вітрові, геотермальні електростанції можуть стати альтернативою спалюванню викопного палива, що є основним джерелом

викидів CO₂. Наприклад, такі країни, як Норвегія та Ісландія, вже активно використовують чисту енергію і зменшують свій вплив на навколишнє середовище.

Збереження та відновлення природних екосистем є ключовим напрямом у боротьбі зі зміною клімату та збереженням біорізноманіття. Ліси, океани та болота відіграють критичну роль у підтримці екологічної рівноваги, оскільки вони виступають природними «поглиначами» вуглекислого газу. Ліси, наприклад, зберігають величезну кількість вуглецю в своїй біомасі та ґрунтах, що дозволяє скоротити загальний рівень викидів парникових газів. Однак через масову вирубку лісів цей природний баланс порушується. Бразилія, де знаходяться найбільші тропічні ліси світу — Амазонія, стикається з проблемою незаконної вирубки, що призводить до зменшення здатності цих екосистем поглинати вуглекислий газ.

Ініціативи з відновлення лісів, такі як програми з масової посадки дерев, мають важливе значення для боротьби зі зміною клімату. Наприклад, в Ефіопії в рамках глобальної ініціативи «Зелене насадження» було висаджено мільярди дерев, що допомагає запобігти ерозії ґрунтів та поглинати CO₂. Такі дії не тільки допомагають відновити екосистеми, але й сприяють покращенню якості життя місцевих громад, оскільки ліси також відіграють роль в утриманні водних ресурсів, зменшуючи ризик повеней і засух [2, с. 30].

Ці приклади показують, що вирішення екологічних проблем потребує комплексного підходу, який включає зусилля держав, міжнародних організацій та бізнесу. Поєднання політичних рішень, наукових досліджень та екологічно відповідального бізнесу може створити умови для стабільного відновлення планети. Такі глобальні ініціативи, як Паризька угода, демонструють можливість міжнародної співпраці в питаннях екології, спрямованих на зниження викидів парникових газів та збереження природних ресурсів.

Однак вирішення проблеми потребує не лише технічних рішень, але й зміни мислення суспільства. Підвищення рівня екологічної свідомості серед громадян, перехід до свідомого споживання та впровадження відповідальних практик управління відходами — усе це стає важливими кроками на шляху до сталого розвитку.

Висновки. Екологічна проблема сьогодні набула глобального масштабу і вимагає негайних дій з боку всіх країн світу. Забруднення атмосфери, зміна клімату та втрата біорізноманіття загрожують здоров'ю та добробуту мільйонів людей і ставлять під загрозу існування майбутніх поколінь. Водночас, рішення цих проблем існують, і вони базуються на розвитку відновлюваних джерел енергії, збереженні та відновленні природних екосистем. Спільні зусилля держав, міжнародних організацій та бізнесу здатні не лише зменшити шкоду, яку завдає людська діяльність природі, але й сприяти сталому розвитку, який забезпечить гармонійне співіснування людини з навколишнім середовищем. Тільки завдяки глобальній екологічній свідомості та відповідальності можна забезпечити збереження нашої планети для наступних поколінь.

Список використаних джерел:

1. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
2. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O., Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://eppd13.cz/?lang=cs>
3. Белік, В. В. Сучасні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення. Екологічні науки. 2021. № 4. С. 14-19.
4. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
5. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.
6. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
7. Ковальчук, О. А. Стратегія збереження біорізноманіття в умовах зміни клімату. Екологічна безпека та природокористування. 2022. № 1. С. 28-34.
8. Шевченко, І. В. Екосистемний підхід до вирішення глобальних екологічних проблем: сучасні тенденції. Вісник екологічної науки. 2020. № 3. С. 45-50.

*Блащук Анастасія, студентка гр-ПДЕБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Екологічна проблема сьогодні стала однією з найактуальніших і найскладніших викликів, які стоять перед людством. Забруднення повітря, води та ґрунту, знищення природних ресурсів і зміна клімату загрожують не лише біорізноманіттю планети, а й здоров'ю кожного з нас. Ці питання вимагають термінових і комплексних рішень, оскільки ігнорування екологічних проблем може призвести до незворотних наслідків, які позначатимуться на нашій якості життя та добробуті майбутніх поколінь. У цій роботі ми розглянемо

сутність цих проблем і шляхи їх вирішення, щоб відкрити нові перспективи для збереження навколишнього середовища.

Метою даної роботи є дослідження сутності екологічних проблем і визначення ефективних шляхів їх вирішення на рівні держави та суспільства.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Аналіз основних причин екологічних проблем і їхнього впливу на навколишнє середовище та здоров'я людей.
2. Розробка рекомендацій щодо впровадження екологічних практик і політик для покращення екологічної ситуації.

Виклад матеріалу. Екологічні проблеми не лише вказують на кризу навколишнього середовища, але й відкривають ширші філософські запитання про місце людства у світі, наші моральні обов'язки та взаємозв'язок з природою. В сучасному суспільстві, де технологічний прогрес досяг неймовірних висот, ми стали свідками того, як наші дії і бездіяльність можуть впливати на екосистеми та, врешті-решт, на наше власне існування.

Однією з основних причин екологічних проблем є діяльність людини, яка часто зосереджується на короткострокових вигодах. Індустріалізація, урбанізація та споживацтво призводять до надмірного використання природних ресурсів. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, забруднене повітря щорічно забирає життя мільйонів людей, а пластик у океанах став символом нашої нездатності управляти відходами. Це, у свою чергу, ставить під сумнів нашу моральність: чи маємо ми право знищувати середовище, яке стало домом для нас і для тисяч інших видів?

У сучасному світі екологічні проблеми постають як один з найбільших викликів, які ставить перед людством сама природа. Забруднення повітря, води та ґрунтів, зменшення біорізноманіття, зміна клімату - це лише кілька аспектів екологічної кризи, з якими ми стикаємося. Однак, щоб знайти ефективні рішення, ми повинні переглянути наші цінності та пріоритети, спираючись на філософські концепції, такі як екологічна етика та глибока екологія.

Екологічна етика ставить під сумнів традиційні уявлення про природу як про безмежний ресурс, призначений для використання людиною. Вона пропонує новий погляд на взаємини між людиною і навколишнім середовищем, закликаючи до визнання того, що всі живі істоти мають свою внутрішню цінність, незалежно від їхньої корисності для нас. Цей концепт сприяє формуванню глибшого розуміння природи як складної та взаємопов'язаної системи, де кожен елемент має свою роль. Коли ми починаємо усвідомлювати цю цінність, наше ставлення до природи змінюється, і ми починаємо бачити себе не як господарів, а як частину великого екологічного кола [3, с. 47].

Глибока екологія, що є важливою складовою екологічної етики, пропонує перейти від поверхневого сприйняття екологічних питань до більш глибокого аналізу. Вона стверджує, що корінь екологічних проблем криється не лише в технологічних або економічних питаннях, а й у філософії нашого існування. Цей підхід вимагає від нас не лише змінити способи, якими ми взаємодіємо з природою, а й переосмислити саму суть нашої взаємодії. Ми маємо усвідомити, що наше існування тісно пов'язане з природою, і наші дії можуть мати серйозні наслідки не лише для навколишнього середовища, але й для майбутніх поколінь.

Принципи глибокої екології сприяють формуванню нового світогляду, який вимагає від нас активних дій у бік збереження природи. Це може включати в себе зміни у способах споживання, підтримку екологічних ініціатив на місцевому рівні, використання відновлювальних джерел енергії та усвідомлення важливості збереження біорізноманіття [1, с. 17]. Наприклад, успішні приклади збереження природних ресурсів у Швеції або Норвегії показують, що, впроваджуючи екологічні політики, ми можемо досягти значних результатів у боротьбі з кліматичними змінами та забрудненням.

У рамках екологічної етики ми також повинні зосередитися на освіті та вихованні нових поколінь, які будуть усвідомлювати свою відповідальність за збереження навколишнього середовища. Це означає не лише навчати дітей про важливість екології, але й виховувати в них цінності, які стимулюватимуть їх діяти в інтересах природи. Суспільство, яке розуміє цінність екології, є ключем до змін у світогляді, що, в свою чергу, веде до реальних дій на захист планети.

Існує безліч прикладів ініціатив, які намагаються впровадити ці принципи в життя. Наприклад, країни, які впроваджують політики сталого розвитку, часто досягають успіху в зменшенні викидів вуглецю та використанні відновлювальних джерел енергії. Швеція, зокрема, планує до 2045 року стати країною з нульовими викидами вуглецю, запроваджуючи інноваційні технології та заохочуючи екологічну свідомість серед населення. Крім того, ініціативи на рівні місцевих спільнот, такі як міські сади або рухи за зменшення використання пластику, демонструють, як маленькі зміни можуть мати великий вплив [2, с. 81-82].

Однак, для ефективного вирішення екологічних проблем недостатньо лише технологічних інновацій або окремих ініціатив. Необхідно також змінити суспільні установки та споживчі звички. Екологічна освіта відіграє ключову роль у формуванні свідомості населення, адже тільки усвідомлюючи важливість охорони природи, ми зможемо вжити ефективних заходів. Підтримка державної політики, що заохочує екологічні практики, а також міжнародна співпраця для вирішення екологічних проблем є невід'ємними елементами цього процесу.

Висновки. Екологічні проблеми, з якими сьогодні стикається людство, вимагають не лише технічних і політичних рішень, а й глибоких філософських переосмислень. Екологічна етика та глибока екологія пропонують

нам новий підхід до розуміння наших взаємин з природою, підкреслюючи важливість усвідомлення внутрішньої цінності всіх живих істот. Ми повинні відмовитися від споживацького ставлення до навколишнього середовища і почати бачити себе частиною єдиного екологічного кола, де кожен елемент має своє місце і значення.

Справжня зміна можливі лише тоді, коли ми переосмислимо свої цінності та пріоритети, адже саме наші дії визначають, яким буде майбутнє нашої планети. Впровадження сталих практик, освіта нових поколінь та підтримка екологічних ініціатив можуть стати основою для побудови суспільства, яке живе в гармонії з природою. Тільки таким чином ми зможемо забезпечити не лише власне виживання, але й процвітання для наступних поколінь. Від нас залежить, чи зможемо ми знайти баланс між економічним розвитком і збереженням природних ресурсів, забезпечивши стійкий і справедливий світ для всіх.

Список використаних джерел:

1. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
2. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O., Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://eppd13.cz/?lang=cs> –
3. Гончаренко, А. М. Екологічна етика в умовах глобальних змін: виклики та рішення. Екологічний вісник. 2021. № 2. С. 15-22.
4. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
5. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.
6. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
7. Мельник, О. О. Стійкий розвиток як основа екологічної етики: теоретичні аспекти та практичні реалізації. Вісник екології. 2023. № 4. С. 42-50.
8. Петров, І. С. Глибока екологія: принципи та практики в сучасному суспільстві. Наукові записки університету. Серія: Екологічні науки. 2022. Т. 45. С. 78-85.

*Висоцька Юліана, студентка гр.ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Актуальність дослідження: Екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення довкілля та знищення біорізноманіття, становлять серйозну загрозу для життя людини та екосистем. Актуальність дослідження зумовлена зростанням природних загроз, які свідчать про потребу термінового вирішення екологічних проблем, а також негативним впливом забруднення повітря і води на здоров'я населення. Крім того, ліквідація наслідків екологічних катастроф призводить до значних економічних витрат, що підкреслює важливість сталого розвитку та впровадження екологічних практик. Екологічні проблеми вимагають міжнародної співпраці, адже їх вирішення є спільною відповідальністю всього світу. Таким чином, дослідження екологічних проблем є критично важливим для забезпечення здорового та стійкого майбутнього.

Мета дослідження: Метою даного дослідження є аналіз основних екологічних проблем, їх причин і наслідків, а також вивчення ефективних шляхів їх вирішення.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні екологічні проблеми, з якими стикається сучасне суспільство.
2. Проаналізувати причини та наслідки цих проблем для довкілля, здоров'я людини та економіки.
3. Вивчити існуючі міжнародні та національні стратегії вирішення екологічних проблем.

Виклад матеріалу. Основні екологічні проблеми, з якими стикається сучасне суспільство, включають зміну клімату, що викликана викидами парникових газів, і призводить до екстремальних погодних умов, підняття рівня океанів та змін в екосистемах.

Аналіз причин та наслідків основних екологічних проблем вказує на їх складність та взаємозв'язок. Незважаючи на більш як півстоліття пошуків та дискусій, реальних результатів вирішення глобальних екологічних проблем не помітно. [1, 155с] Зміна клімату, викликана викидами парникових газів, призводить до екстремальних погодних явищ, зниження врожайності та підвищення рівня океанів, що загрожує прибережним територіям.

Забруднення повітря, спричинене промисловими викидами та автомобільним транспортом, негативно впливає на здоров'я людей, викликаючи респіраторні захворювання та серцево-судинні проблеми. На сьогоднішній день екологічна ситуація в Україні дуже непроста. Природне середовище дуже забруднене. [2, 1с.] Це також призводить до зростання витрат на охорону здоров'я та зниження продуктивності праці.

Забруднення води через скидання відходів загрожує здоров'ю людей і водним екосистемам, призводячи до поширення хвороб і негативного впливу на рибне господарство. Виснаження природних ресурсів, таких як вода та ліси, загрожує екосистемам та може викликати соціальні конфлікти.

Агроекологічні проблеми, пов'язані з інтенсивним сільським господарством, викликають деградацію ґрунтів і забруднення води, впливаючи на продовольчу безпеку. Соціальна нерівність у доступі до ресурсів ускладнює ці проблеми, оскільки найбідніші верстви населення найбільше страждають від екологічних змін. Небачено активна й здебільшого непередумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що нині біосфера планети перебуває в критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки. Усі ці фактори підкреслюють необхідність комплексного підходу до вирішення екологічних проблем. Небачено активна й здебільшого непередумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що нині біосфера планети перебуває в критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки. [3, 440с.]

Вирішення екологічних проблем є комплексним викликом, що потребує синергії міжнародних та національних зусиль. На глобальному рівні ключовими документами є Паризька угода, Цілі сталого розвитку ООН та стратегії Європейського Союзу, спрямовані на декарбонізацію економіки та боротьбу зі зміною клімату.

Україна адаптує міжнародні стратегії через national climate policy, яка передбачає скорочення парникових викидів, розвиток відновлюваної енергетики та впровадження екологічних технологій. Основними механізмами реалізації є державні програми, податкові стимули та міжнародні екологічні гранти.

Серед пріоритетних напрямків - захист біорізноманіття, циркулярна економіка, впровадження «зелених» технологій та формування екологічної свідомості суспільства. Основні виклики включають обмежене фінансування, технологічне відставання та необхідність системних політичних трансформацій.

Успішна екологічна стратегія вимагає комплексного підходу, поєднання технологічних інновацій, економічних інструментів та широкої міжнародної співпраці.

Висновок. Екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення повітря і води, виснаження природних ресурсів і знищення біорізноманіття, становлять серйозний виклик для сучасного суспільства. Вони негативно впливають на екосистеми, здоров'я людей і економіку, що підкреслює необхідність комплексного підходу до їх вирішення.

Для ефективного подолання цих викликів важливо впроваджувати міжнародні та національні стратегії, зокрема зниження викидів парникових газів, покращення управління відходами та розвиток сталих технологій. Підвищення екологічної свідомості та участь у міжнародних угодах також є ключовими факторами. Лише спільними зусиллями ми зможемо забезпечити здорове і стійке майбутнє для наступних поколінь.

Список використаної літератури:

1. Хом'як І. В. «Глобальні екологічні проблеми з точки зору астроекології.» Екологічні науки 6. 2022. 154-157с.
2. Чабанюк О., Боляк І. «Екологічна проблеми в Україні та напрями їх вирішення.» 2023. Електронний ресурс. Режим доступу : URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/31-1.pdf>.
3. Деркач А. Ю. Основні екологічні проблеми людства, їх глобальний характер та сутність. Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітнім Дням цивільної оборони та охорони праці. 2020. 438-449с.
4. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
5. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O, Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://eppd13.cz/?lang=cs> –
6. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
7. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
8. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.

*Здирка Юрія, студента гр-ПД-12
юридичного факультету ЗУНУ*

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Постановка проблеми. Екологічна криза сьогодні набуває глобального характеру, ставлячи під загрозу існування всього живого на планеті. Невпинне зростання промислового виробництва, надмірне використання природних ресурсів, збільшення кількості відходів і забруднення довкілля створюють умови, за яких людство може стикнутися з катастрофічними наслідками. Вплив антропогенної діяльності на біосферу є причиною зміни клімату,

скорочення біорізноманіття, деградації ґрунтів, забруднення водних ресурсів та повітря. Тому питання пошуку дієвих рішень для збереження природи стає одним з найважливіших викликів сучасного світу.

Метою даної роботи є розкриття сутності екологічної проблеми та визначення можливих шляхів її вирішення.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні причини та наслідки сучасної екологічної кризи.
2. Дослідити ефективні підходи та стратегії збереження екосистем на глобальному та національному рівнях.

Виклад матеріалу. Екологічні проблеми стали невід'ємною частиною життя сучасного суспільства, і з кожним днем їх актуальність лише зростає. Серед основних викликів, з якими стикається світ, особливе місце займають забруднення повітря, води та ґрунту, зміна клімату, скорочення біорізноманіття та знищення природних ресурсів. Виникає питання: що саме призвело людство до цієї критичної точки? Суть екологічної проблеми полягає у дисбалансі між використанням природних ресурсів та здатністю природи до їх відновлення. Людська діяльність, яка здавалася б, направлена на розвиток і прогрес, часто призводить до руйнування навколишнього середовища, що негативно впливає не лише на природу, але й на здоров'я людини та якість її життя.

Наприклад, глобальне потепління, про яке так багато говорять у наукових колах і засобах масової інформації, стало результатом невинного збільшення викидів парникових газів в атмосферу. Основними джерелами цих викидів є промислові підприємства, автомобільний транспорт, спалювання викопного палива. Вчені вказують на те, що за останні сто років середня температура на планеті підвищилася більш ніж на один градус за Цельсієм, що, здавалося б, є незначною зміною [4]. Проте насправді навіть такі зміни спричиняють катастрофічні наслідки: танення льодовиків, підвищення рівня світового океану, а також частіші екстремальні погодні умови, таких як урагани, посухи, повені. Усе це безпосередньо впливає на життя мільйонів людей, змушуючи їх адаптуватися до нових умов, мігрувати з уразливих територій та стикатися зі зростаючими соціальними проблемами.

З іншого боку, питання забруднення водних ресурсів також викликає тривогу. Річки, озера і навіть океани страждають від надмірної кількості пластикових відходів, промислових стоків та хімічних речовин, що скидаються у воду без належної очистки. Це не тільки знищує природні екосистеми, але й ставить під загрозу здоров'я мільйонів людей, які залежать від чистої води для життя. Наприклад, відомий факт, що в багатьох країнах розвивається проблема доступу до чистої питної води, що є одним з основних прав людини. Як можна вирішити цю проблему? Одним із можливих підходів є впровадження нових технологій з очищення стічних вод, а також підвищення екологічної свідомості населення [1, с. 58].

Не менш важливим аспектом є втрата біорізноманіття. Щороку ми втрачаємо десятки видів тварин і рослин, які не тільки є невід'ємною частиною екосистеми, але й мають потенціал для створення нових медичних препаратів, досліджень у галузі генетики та біології. Вчені наголошують, що знищення навіть одного виду може призвести до незворотних змін у харчових ланцюгах і порушення екологічної рівноваги. Для прикладу, знищення лісів Амазонії, які часто називають «легенями планети», призводить не лише до скорочення рівня кисню, але й до втрати домівки для тисяч видів тварин і рослин [2, с. 47].

Шляхи вирішення екологічних проблем охоплюють широке коло заходів та стратегій, що вимагають об'єднання зусиль на різних рівнях. Одним із найважливіших підходів є глобальна співпраця між державами, міжнародними організаціями та суспільством. Ця співпраця має включати як законодавчі ініціативи, так і практичні заходи для підтримки збереження довкілля. Одним із прикладів таких ініціатив є програми ООН з охорони довкілля, серед яких особливу увагу привертають «Цілі сталого розвитку». Ці цілі охоплюють широкий спектр завдань, зокрема скорочення викидів парникових газів, збереження лісів, захист біорізноманіття та популяризацію відновлюваних джерел енергії.

Збереження лісів відіграє ключову роль у стабілізації клімату та зменшенні концентрації вуглекислого газу в атмосфері. Ліси є природними поглиначами CO₂, а також осередками біорізноманіття, де живуть тисячі видів флори та фауни. Програми ООН і різних екологічних організацій спрямовані на зменшення вирубки лісів, зокрема через фінансову підтримку країн, які активно беруть участь у проектах збереження лісових масивів та відновлення деградованих земель [3].

Паралельно зі збереженням лісів важливу роль відіграє перехід на відновлювані джерела енергії. Використання сонячної, вітрової та гідроенергії дозволяє не лише скоротити викиди парникових газів, але й забезпечити енергетичну незалежність держав, зменшуючи залежність від викопних видів палива, таких як вугілля та нафта. Сонячні батареї та вітрові електростанції стають дедалі доступнішими та ефективнішими завдяки розвитку технологій. Наприклад, країни, які активно впроваджують вітрову енергетику, такі як Данія та Німеччина, показують позитивні результати у зменшенні викидів та забезпеченні потреб своїх громадян в енергії з чистих джерел.

Також варто звернути увагу на інноваційні підходи до збереження водних ресурсів та боротьби із забрудненням океанів. Програми з очищення води, впровадження технологій фільтрації та переробки відходів допомагають зменшити навантаження на природні екосистеми. Наприклад, сучасні технології з використанням біофільтрів дозволяють ефективно очищати воду від шкідливих речовин, роблячи її придатною для споживання.

Висновки. Вирішення екологічних проблем потребує комплексного підходу. Збереження лісів, розвиток відновлюваної енергетики, технології очищення води та активна участь суспільства є ключовими елементами, що можуть забезпечити сталий розвиток та збереження планети для майбутніх поколінь. Тільки поєднавши зусилля на рів

Список використаних джерел:

1. Гончаренко, В. М., Рашкевич, О. В. Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення. Збірник наукових статей. Харків: НУЦЗУ, 2021. 200 с.
2. Малик, Ю. О., Голець, Н. Ю., Захарко, Я. М., Петрушка, І. М. Сучасні екологічні проблеми і шляхи їх вирішення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Екологія, 2021, № 1, с. 45–50.
3. Провидіння, А. 10 найпопулярніших екологічних проблем і рішень. Environment Go!, 2021.
4. Шляхи вирішення екологічних проблем України. Я – журналіст, 2020.
5. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
6. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O., Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://eppd13.cz/?lang=cs> –
7. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
8. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
9. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.

*Мостова Уляна, студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету, ЗУНУ*

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Постановка проблеми: Формування українського менталітету є складним і багатофакторним процесом, який залежить від історичних, соціокультурних та політичних умов. Однак, через різноманітні зовнішні впливи виникає проблема визначення основних і незмінних рис української національної самосвідомості.

Проблема полягає у складності виявлення автентичних складових українського менталітету та у з'ясуванні, наскільки зовнішні впливи деформували або зміцнили національну самосвідомість. Також важливо зрозуміти, як ці впливи впливають на сучасне суспільство та його ідентичність.

Мета: Дослідити специфіку формування українського менталітету, виявити ключові фактори, що вплинули на його становлення, та визначити, як історичні, соціальні й культурні чинники вплинули на розвиток національної самосвідомості українців. Також метою є аналіз того, як зовнішні впливи сприяли формуванню або трансформації базових рис українського менталітету та як це відображається в сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу: В умовах глобалізації національна ідентичність стає важливим фактором збереження культурної спадщини та єдності нації. Національний менталітет України — це складний феномен, що відображає історію, культуру, цінності та світогляд українців. Він формується під впливом історичних подій, соціально-політичних умов, географії та культурних традицій. Менталітет українців є вираженням їхньої стійкості та прагнення до збереження своєї унікальності в умовах постійного зовнішнього тиску.

Історія України, особливо боротьба за незалежність, суттєво вплинула на формування менталітету. Багатовікові війни й поневолення змушували українців пристосовуватися і водночас захищати свою автономію. Періоди, як-от козацька доба, визвольні війни, гетьманщина, стали основою національної свідомості. Козаки були символом свободи, прагнучи не лише особистої незалежності, але й загальної свободи для народу. Історія свідчить, що саме в періоди найбільших випробувань народ демонстрував свою силу й здатність до об'єднання заради спільної мети.

У XVIII–XIX століттях, за часів імперського тиску, боротьба за незалежність доповнилася зусиллями щодо збереження мови, культури та традицій. Майдан 2014 року став кульмінацією цієї боротьби, коли українці відстоювали демократичні цінності та національні права. Свобода в українському менталітеті виходить за межі політики — це прагнення жити відповідно до власних переконань. У сучасному світі це відображається у високій цінності прав людини, свободи слова та можливості самореалізації.

Родина та громада завжди відігравали ключову роль в українському суспільстві. Підтримка, солідарність і взаємодопомога є важливими елементами національної свідомості. Громада допомагає зберігати соціальні зв'язки, а родина — основа морального та емоційного благополуччя. Саме ці цінності сприяють збереженню соціальної стабільності й формуванню міцного суспільства.

Прагнення до справедливості та рівності закріплене в соціальних рухах і правозахисній діяльності. Українці завжди мріяли про справедливую країну, де кожен має рівні права. Ці принципи є основою для побудови справжньої демократії. Український менталітет відображає прагнення створити суспільство, у якому взаємоповага й чесність є невід'ємними складовими щоденного життя.

Культура, мова й традиції стали символами ідентичності та засобами збереження національної свідомості. Попри історичні репресії, українці зберегли свої звичаї й передали їх наступним поколінням. Творчість, пісні та народні ремесла стали джерелом натхнення для багатьох поколінь, забезпечуючи спадкоємність культурної спадщини.

Сучасний менталітет українців змінюється, але залишаються незмінними такі цінності, як свобода, справедливість, родина та національна гідність. Зберігаючи їх, Україна рухається до майбутнього, де кожен матиме можливість реалізувати свій потенціал у демократичному суспільстві. У цьому процесі важливу роль відіграє освіта, яка допомагає передати наступним поколінням знання про історію, культуру та значення національної самобутності.

Таким чином, національний менталітет України є фундаментом для розвитку суспільства, зберігаючи в собі найкращі риси історії, культури та боротьби за свободу. Він об'єднує українців у їхньому прагненні до кращого майбутнього. На цьому ґрунті формується суспільство, здатне до інтеграції у світовий контекст без втрати власної ідентичності.

Висновок: Формування українського менталітету є результатом численних історичних подій, соціокультурних процесів та зовнішніх впливів, які разом створили унікальний ментальний код українського народу. Витривалість, прагнення до свободи та глибока прив'язаність до рідної землі — це основні риси, що визначають національну свідомість українців. Протягом століть боротьби за незалежність, опору колоніальним режимам та збереження культурних традицій формувалися основи національної ідентичності.

Зовнішні впливи, такі як польське, російське та радянське колоніальне панування, викликали асиміляційні процеси, але водночас сприяли розвитку рухів опору, які підтримували національну свідомість. Важливу роль у цьому процесі відіграло прагнення до самовизначення, яке поєднувалося з глибоким почуттям прив'язаності до рідної землі та культури.

Сучасний український менталітет стикається з новими викликами глобалізації та зовнішніх чинників, проте зберігає свої основні риси. Під впливом міжнародних політичних змін та інтеграційних процесів українці продовжують зберігати почуття патріотизму, готовність до боротьби за національні інтереси та захист своєї ідентичності. У контексті глобалізації підтримка національної ідентичності вимагає адаптації до нових умов без втрати традиційних цінностей.

Перспективи розвитку українського менталітету полягають у поєднанні традиційних рис з інноваціями, що дозволяє зберігати національну стійкість і рухатися вперед, зберігаючи зв'язок з історією, культурною спадщиною та сучасними тенденціями.

Список використаних джерел:

1. Грушевський М. Історія України-Руси. Київ: Наукова думка, 1991.
2. Лемке Р. С. Українська нація: ментальність і сучасні проблеми. Київ: Інститут історії України, 2013.
3. Франко І. Збірка праць. Київ: Наукова думка, 2007.
4. Національний менталітет: проблеми теорії і практики: збірник наукових статей. Київ: Академія наук України, 2005.
5. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
6. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O., Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://epdp13.cz/?lang=cs> –
7. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
8. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
9. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.

*Жорняк Катерина, студентка гр. ПР-11
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА КУЛЬТУРИ

У нинішніх умовах незалежності та глобалізації Україна стикається з викликами, що впливають на національне та культурне відродження. Основні виклики, що вирішуються в цьому контексті, включають національну ідентичність, захист і популяризацію культурної спадщини, інтеграцію української культури у світовий культурний простір та відродження української мови як основи національної свідомості. Крім того, російська агресія та постійні гібридні атаки на українську культуру та мову є новими загрозами, які необхідно враховувати при дослідженні процесу національного відродження.

Метою є проаналізувати проблеми українського національного відродження та культури. Дати характеристику даним проблемам та сприяти їх вирішенню.

Щоб досягти мети, потрібно виконати дані завдання:

- сформувати основні особливості національного відродження, виділяючи окремі тенденції;
- дати аналіз вирішенню проблем українського національного відродження.

Культурний ренесанс після Євромайдану: Україна переживає значний культурний підйом після революційних подій 2013–2014 років, що сприяв зміцненню національної ідентичності та протидії російським наративам. Важливим фактором стало активне залучення громадських ініціатив, творчих спільнот і нових державних інституцій.

Створення нових культурних інституцій, таких як Український культурний фонд, надало можливість фінансувати проекти та підтримувати розвиток української культури. Міжнародні партнери, такі як Британська Рада та Інститут Гете, також відіграли важливу роль, надаючи матеріальну підтримку та досвідчених фахівців.

Відхід від радянської моделі до більш відкритої та інклюзивної культурної політики. Це включає створення нових незалежних інституцій, децентралізацію та залучення місцевих громад до розробки культурних стратегій. А також, зміна поглядів із пострадянських сприяла розвитку нової національної свідомості, що пригнічувалась у тоталітарній державі.

Після Євромайдану креативні індустрії, зокрема кіновиробництво та креативні хаби, почали активно розвиватися. Однак, рівень культурного споживання у регіонах залишається нижчим через економічні труднощі та ментальність.

Міжнародна підтримка культурних ініціатив: програми міжнародної підтримки, такі як «Creative Enterprise Ukraine» від British Council та «Startup Kultur» від Goethe-Institut, сприяли розвитку українських креативних індустрій. Краудфандингові платформи, як Garage Gang, також відіграли значну роль у фінансуванні проектів у сфері медіа та освіти.

Зокрема, музеї та інші державні культурні установи зазнавали фінансових труднощів, але успішно залучали додаткові кошти через оренду приміщень або проведення культурних заходів. Наприклад, Довженко-Центр зміг створити фінансову базу через надання приміщень в оренду й активну культурну діяльність. Його робота також показує недоліки та переваги сучасної культурної політики держави.

Після призначення нового керівництва культурних установ у 2019 році були висунуті звинувачення у порушеннях прозорості фінансування та його доцільності. Незважаючи на це, сектор продовжує робити значні кроки у зміцненні своєї стійкості.

Значну увагу приділено розвитку культури на місцевому рівні завдяки децентралізації, що дозволяє місцевим органам влади брати активну участь у розробці культурних стратегій.

Після Євромайдану Український інститут національної пам'яті відіграв важливу роль у реалізації декомунізаційної політики, що включала відкриття архівів, усунення радянських символів, ліквідацію пам'ятників і перейменування вулиць, що триває й дотепер. Інститут став виконавчим органом влади, підпорядкованим Кабінету Міністрів, і працював над зміцненням національної пам'яті.

Новостворені установи, як Український культурний фонд (УКФ), зіткнулися з проблемами прозорості й ефективності. Хоча УКФ критикували за низьку якість експертизи та невикористані кошти (20 % фінансування повернуто в бюджет), установа зберегла важливу роль у розвитку культури.

Програми підтримки креативних індустрій, зокрема у сфері кіновиробництва, були посилені за допомогою законодавчих ініціатив. Закон про державну підтримку кінематографії був прийнятий для сприяння розвитку українського кіно.

Отже, ми можемо зробити висновок, що, незважаючи на розвиток культури та національної свідомості в Україні, підтримку міжнародних партнерів і складнощі у впровадженні нових інституцій після Революції Гідності, а також після початку повномасштабного вторгнення залишаються проблеми, пов'язані з прозорістю здійснення діяльності, фінансуванням, пережитками радянської свідомості.

Список використаних джерел:

1. З історії формування філософії українського національного відродження: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мистец. закл. освіти України / Т. С. Троїцька, Т. В. Мартинюк; Ін-т змісту і методів навчання, Мелітоп. держ. пед. ун-т. - Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 136 с.
2. Лазаренко О. Політична ідентифікація і політична влада в сьогоденній Україні: ілюзії та горизонти нових очікувань. Україна – проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. Львів, 2003.
3. Песенті М. Культурне відродження та соціальна трансформація України / Королівський інститут міжнародних відносин Chatham House К: Лондон, 2020. 51 с.
4. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. К.: НІСД, 2011. 336 с.
5. Сучасні методологічні концепції дослідження історії української філософії: монографія / С. В. Руденко; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: Київ. ун-т, 2012. 279 с.

6. Феномен української культури: методологічні засади осмислення / НАН України, Ін-т філос.; відп. ред. В. Шинкарук, С. Бистрицький. - К.: Фенікс, 1996. 477 с.

7. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грани. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>

8. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O., Lazarovych M., Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes. Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://eppd13.cz/?lang=cs> –

9. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грани. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>

10. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf

11. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 53.

*Лазарук Адріана, студентка гр. ПДЕБ-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та швидких соціокультурних змін, проблеми українського національного відродження та розвитку культури набувають особливої актуальності. Історичні події, такі як проголошення незалежності України, а також сучасні виклики, пов'язані з війною та зовнішніми загрозами, створюють нові умови для формування національної ідентичності. Водночас, українська культура стикається з ризиками асиміляції, зникненням традицій та недооцінкою важливості культурної спадщини. Це потребує глибокого аналізу стану національної культури та шляхів її відродження у контексті сучасних викликів.

Мета. Дослідити проблеми українського національного відродження та розвитку культури, а також виявлення шляхів їх подолання для забезпечення сталого розвитку національної ідентичності та культурного різноманіття.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Вивчити історичні аспекти українського національного відродження, зокрема, періоди його становлення та ключові постаті, що вплинули на розвиток української культури.
- Аналізувати сучасні виклики та загрози, що стоять перед українською культурою, включаючи глобалізаційні процеси, демографічні зміни та культурну асиміляцію.
- Розробити рекомендації для підтримки та популяризації української культури серед молоді та на міжнародній арені, зокрема, через освітні програми та культурні ініціативи.

Виклад матеріалу. Національне відродження України - це процес, що триває вже кілька століть і має глибокі корені в історії країни. Сьогодні, в умовах глобалізації, війни та економічних труднощів, цей процес стикається з новими викликами, які потребують термінового вирішення. Це відродження - не просто фаза, а необхідний крок до формування міцної національної ідентичності, що враховує як традиції, так і сучасні вимоги часу.

Перш за все, варто згадати історичний контекст, у якому відбувається українське національне відродження. Наприкінці XIX століття, зокрема в період діяльності таких діячів, як Тарас Шевченко та Іван Франко, українська інтелігенція почала активно працювати над формуванням національної свідомості. Вони закликали до вивчення та популяризації української мови, літератури та традицій. Шевченко, зокрема, у своїй поезії оспівував красу рідної землі та страждання українського народу, ставши символом боротьби за національну ідентичність. Його творчість стала могутнім інструментом, який закликав українців до єдності та спротиву.

Важливо зазначити, що національне відродження не обмежується лише літературною діяльністю. Воно охоплює різноманітні сфери культури, включаючи музику, живопис, театр та народні ремесла. Відродження української народної музики, зокрема, стало важливим елементом формування національної свідомості. Такі композитори, як Леонтович та Стеценко, активно використовували народні мотиви у своїй творчості, що сприяло популяризації українського музичного мистецтва. Відзначення українських традицій через музику і живопис стало засобом висловлення патріотичних почуттів та збереження культурної спадщини.

Сьогодні, однак, національне відродження стикається з численними викликами. Перший із них - це глобалізація. У сучасному світі українська культура часто виявляється на маргінесі, оскільки інтернаціональні тренди домінують на культурному ринку. Молодь під впливом масової культури може втрачати інтерес до рідної мови та традицій. Наприклад, популярність західної музики та кіно призводить до зменшення зацікавленості в українському контенті. На фоні цього важливо підтримувати українську музику, літературу та мистецтво, щоб вони залишалися актуальними. Нині існує потреба в культурних програмах, які б активно популяризували українське серед молоді, заохочуючи їх до творчості на рідній мові.

Другою серйозною проблемою є війна на сході України та анексія Криму, які підривають не лише політичну, а й культурну стабільність. Конфлікт створює умови для масової еміграції українців, особливо з культурної та творчої сфери. Багато митців, музикантів та письменників змушені покинути країну в пошуках кращих умов для реалізації своїх творчих задумів. Це призводить до втрати унікальних культурних голосів і зменшення різноманіття української культури. Наприклад, багато відомих українських художників нині працюють за кордоном, вносячи свою творчість у світовий культурний простір, проте водночас втрачаючи зв'язок із рідною землею. Це викликає занепокоєння щодо збереження національної культурної ідентичності, оскільки нові генерації можуть не мати доступу до справжніх українських цінностей.

Економічні труднощі також істотно впливають на культурну сферу. В Україні бракує фінансування для культурних проєктів, виставок та фестивалів. Наприклад, багато театрів та художніх галерей змушені закриватися через нестачу бюджетних коштів. Це створює труднощі для молодих митців, які прагнуть реалізувати свої ідеї, але не мають належної підтримки. Державна підтримка і приватні інвестиції у культуру є критично важливими для того, щоб мистецтво могло розвиватися і залишатися живим. Важливо, щоб інвестори усвідомлювали, що підтримка культури – це інвестиція в майбутнє нації.

Незважаючи на ці виклики, є позитивні приклади, які демонструють, що національне відродження можливе. В Україні існує безліч культурних ініціатив, які намагаються зберегти та популяризувати національні традиції. Наприклад, фестивалі української культури, такі як «Країна мрій» та «Дзвони осені», активно підтримують українське мистецтво, надаючи платформу для молодих талантів. Такі події не лише збирають аудиторію, але й сприяють формуванню нового покоління, яке пишається своїм корінням. Ці фестивалі стають не тільки культурними подіями, а й важливими елементами національної самоідентифікації.

Освіта також відіграє важливу роль у процесі національного відродження. Запровадження курсів української мови та літератури в школах і університетах сприяє формуванню національної свідомості у молоді. Інтеграція української історії, мистецтва та культурних традицій у навчальні програми може допомогти молодим людям усвідомити значення своєї культурної спадщини та мотивувати їх до її збереження. Співпраця з міжнародними освітніми установами також може сприяти обміну досвідом та підвищенню рівня викладання української мови та літератури.

Крім того, активізація культурного туризму може стати потужним інструментом для відродження національної культури. Створення туристичних маршрутів, які охоплюють історичні та культурні пам'ятки, може залучити іноземних туристів і сприяти популяризації українських традицій. Наприклад, популяризація гуцульської культури, народного мистецтва та гастрономії може допомогти підвищити інтерес до України як до туристичного напрямку.

Висновки.

Отже, проблеми українського національного відродження і культури є складними та багатограними, відображаючи історичні та сучасні виклики. Глобалізація, війна та економічні труднощі загрожують збереженню національної ідентичності. Проте, позитивні тенденції, такі як активна участь молоді у культурних ініціативах і підтримка українських митців, свідчать про готовність суспільства зберігати та розвивати свою культуру.

Спільні зусилля держави, громади та кожного громадянина є необхідними для подолання викликів та забезпечення гідного місця українській культурі на світовій арені. Національне відродження — це не тільки збереження минулого, але й активне творення майбутнього на основі традицій і креативності.

Список використаних джерел:

1. Ларіонова, Т. Глобалізація та культурна ідентичність: український контекст. Львів: Видавництво Слово, 2021. 256 с.
2. Кравченко, О. Культура і війна: вплив конфліктів на національну ідентичність в Україні. Харків: Фоліо, 2022. 300 с.
3. Романенко, І. Молодіжні ініціативи у сфері культури: нові можливості для українського національного відродження. Одеса: Астропринт, 2023. – 220 с.
4. Шевченко, М. Українська культура в умовах глобалізації: виклики та можливості. Дніпро: Грані-Т, 2019. – 275 с.
5. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
6. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O, Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://epdp13.cz/?lang=cs> –
7. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
8. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
9. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.

PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE

Statement of the Problem. The Ukrainian national revival, particularly in the context of culture, has been a subject of profound importance throughout the country's history. It embodies the struggle to reclaim national identity, language, and cultural heritage, especially after periods of foreign domination and suppression. Ukraine's unique position at the crossroads of Eastern and Western civilizations has made its national and cultural identity subject to external pressures, whether from imperial Russia, the Soviet Union, or other powers. The challenges in preserving and reviving Ukrainian culture have been numerous, from the suppression of the Ukrainian language to the marginalization of national traditions and arts.

The primary problem in the modern context of Ukraine's national revival is to reconcile the historical struggle for cultural autonomy with the demands of globalization and modernization. How can Ukraine preserve and revive its cultural identity while simultaneously integrating with the global community? How can a nation, after centuries of oppression, rekindle its cultural and linguistic traditions in a way that supports both national cohesion and openness to the world?

Purpose. The purpose of this article is to explore the key challenges that Ukraine faces in its national and cultural revival. It will analyze historical and contemporary issues related to the preservation and development of Ukrainian culture and language, focusing on the major obstacles that hinder this process. Additionally, the article will highlight the role of Ukrainian intellectuals, artists, and political leaders in shaping the national identity, as well as the external and internal factors that continue to influence the revival process.

Presentation of the Material

1. Historical Context

The issue of Ukrainian national revival is deeply rooted in history. For centuries, Ukraine found itself under the control of foreign powers, particularly the Russian Empire and later the Soviet Union. These regimes actively suppressed Ukrainian culture, language, and identity. During the 19th century, as Ukrainian intellectuals such as Taras Shevchenko, Mykhailo Drahomanov, and Ivan Franko began to formulate a vision for a Ukrainian national identity, they faced immense pressure from Russian authorities, who sought to assimilate Ukrainians into the Russian cultural framework.

The Ems Ukaz of 1876 was one of the most direct measures used to repress Ukrainian culture, banning the use of the Ukrainian language in print, theater, and education. Such policies continued throughout the 20th century, especially during the Soviet era. While the early Soviet years saw some cultural freedoms under the policy of «Ukrainization,» this was short-lived. Under Stalin, Ukrainian intellectuals were persecuted during the purges, and the Ukrainian language was once again marginalized. The Holodomor, a man-made famine that took millions of lives, also had a profound impact on Ukraine's cultural and national spirit.

2. Challenges in the Post-Soviet Era

The collapse of the Soviet Union in 1991 gave Ukraine the opportunity to reassert its cultural and national identity. However, the road to revival has been far from easy. The Ukrainian language, although recognized as the state language, struggled to reclaim its place in public life. Russian, especially in eastern regions and major cities, remained dominant in everyday communication, media, and even politics. This linguistic divide posed one of the primary obstacles to national unity, as language is a core component of cultural identity.

Another challenge has been the globalization of culture. As Ukraine has opened its borders to the world, there has been a natural influx of foreign cultural products—music, films, and literature—that often overshadow native Ukrainian cultural expressions. This trend has led to concerns about the «Americanization» or «Westernization» of Ukrainian culture, diluting traditional values and customs.

In addition, the political instability that has plagued Ukraine, especially during and after the 2014 Euromaidan revolution, has complicated efforts to promote a unified cultural identity. The annexation of Crimea by Russia and the ongoing conflict in the Donbas region have further fragmented the country's cultural landscape. These events have reinforced the need for a strong national identity but have also created deep societal rifts that complicate the revival process.

3. Efforts Toward Cultural Revival

Despite these challenges, there have been significant efforts to revive and promote Ukrainian culture. Cultural institutions, such as the Ukrainian Institute and numerous non-governmental organizations, have played a critical role in promoting Ukrainian language, arts, and history. The introduction of language quotas for Ukrainian media, including television and radio, has been a significant step toward ensuring the dominance of the Ukrainian language in the public sphere.

Moreover, the revival of Ukrainian literature and cinema has been a major success. Ukrainian authors such as Serhiy Zhadan and Oksana Zabuzhko have gained international recognition, while films like «The Tribe» and «Donbass» have brought Ukrainian cinema to the global stage. These cultural outputs serve not only as a means of national expression but also as vehicles for raising awareness of Ukraine's struggles and triumphs on the international scene.

In addition, Ukraine's vibrant music scene, from traditional folk to modern pop and rock, has been instrumental in reviving national culture. Bands like DakhaBrakha blend Ukrainian folk music with contemporary sounds, thus connecting younger generations with their cultural roots.

Conclusion. The revival of Ukrainian culture is an ongoing process that involves overcoming deep-rooted historical legacies, linguistic divides, and the pressures of globalization. While significant progress has been made since Ukraine gained independence, the road ahead remains fraught with challenges. The preservation and promotion of Ukrainian language, arts, and traditions are vital for the country's national identity and unity, particularly in the face of ongoing political and social tensions.

The key to the success of Ukraine's national revival lies in finding a balance between honoring its rich cultural heritage and embracing modernity and global integration. Through continued efforts to promote Ukrainian language, support local artists, and foster a deeper understanding of national history, Ukraine can strengthen its cultural identity for future generations.

List of Used Sources

1. Гурик М. І., Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. Грані. 2023. 26(2). С. 61-65. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1862/1829>
2. Honcharuk-Cholach T., Huryk M., Rudakevych O, Lazarovych M. Chuhyr R., Dokash O. Digital resistance in authoritarian realities and technologies of political changes . Evropsky politicky a pravni diskurz. 2025. Том 12. № 4. (Scopus). URL: <https://eppd13.cz/?lang=cs> –
3. Goncharuk-Cholach T., Huryk M., Kovtun I. Political doctrine of libertarianism. Грані. 2024. Том 27. № 1. С. 127-132. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/issue/view/198/bac>
4. Гурик М., Ковтун І., Чолач Т. Лібертаріанські вектори правих партій сучасності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Вип. 51. С. 232-237. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/39.pdf
5. Гурик М., Докаш О., Чолач Т., Лазарович М. Цифрові фронти : цифрові технології та їх роль у сучасній національній консолідації. Актуальні проблеми філософії та соціології . 2025. Вип. 53.
6. Kulyk, V. Language Policy and National Identity in Ukraine: Between European Integration and Russian Aggression. New York: Routledge, 2020, pp. 34-67, 102-125.
7. Shevel, O. The Politics of Memory and Identity in Post-Soviet Ukraine: A Comparative Perspective. Cambridge University Press, 2021, pp. 58-85, 137-159.
8. Yekelchyk, S. Ukraine: What Everyone Needs to Know. Oxford University Press, 2020, pp. 90-120, 178-195.
9. Wolczuk, K., & Dragneva, R. Ukraine between the European and Eurasian Unions: Revisiting National Identity and Cultural Transformation. Edinburgh University Press, 2022, pp. 60-94, 150-172.

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Богдан Дідик, студент групи КНШІ-12*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ДЕМОКРАТІЯ

Актуальність теми дослідження. Розвиток штучного інтелекту (ШІ) стає важливим чинником змін сучасних демократій. З одного боку, алгоритми можуть допомогти підвищити ясність, ефективність управління та залучити людей до політичних справ. З іншого — є ризики маніпуляції, знеособлення політичної відповідальності і поглиблення нерівності у доступі до інформацією. Тема стає особливо актуальною в ситуаціях гібридних загроз цифрового авторитаризму та світової конкуренції за технологічне лідерство.

Мета дослідження: проаналізувати виклики і можливості, які створює ШІ для демократії.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект (ШІ) стає все більш впливовим на демократичні процеси, змінюючи те, як відбувається політична комунікація, як беруть участь громадяни та як приймаються рішення. Це твердження аналізує ключові напрямки взаємодії з ШІ та демократії, засновані на сучасних дослідженнях, практичних прикладах та регуляторних ініціативах. Дослідники розрізняють три основні напрями впливу ШІ на демократію: Епістемічні: ШІ може сприяти або перешкоджати інформованості громадян, впливаючи на їхнє розуміння політичних питань. Матеріальні: ШІ впливає на інститути демократії, такі як вибори та законодавчі процеси, змінюючи їхню ефективність і прозорість. Фундаментальні: ШІ може змінювати саму природу демократичних цінностей, таких як рівність, свобода та участь громадян [1]. З іншого боку, це викликає занепокоєння щодо конфіденційності, безпеки та потенціалу для маніпуляцій. Однак існує небезпека, пов'язана зі зміною фактів, поширення дезінформації та посилення авторитарних тенденцій. [2]. У Тайвані використовується платформа Pol.is для залучення громадян до обговорення політичних питань. Ця система дозволяє виявляти спільні точки зору серед учасників дискусій, сприяючи досягненню спільної точки зору. Pol.is стала важливим інструментом у процесі цифрової демократії Тайваню [3]. Зараз проводяться різні глобальні ініціативи для використання ШІ для вдосконалення демократичних процедур. Наприклад, Данія створила політичну партію на чолі з ботом чату «Лідер Ларс», що взаємодіє з громадянами та формує політичну програму, засновану на їх відгуках [4]. Зростання впливу ШІ на суспільство викликає потребу в його регулюванні. ЮНЕСКО розробила рекомендації

щодо етики ШІ, спрямовані на забезпечення його відповідності демократичним цінностям [5]. Одним із ключових викликів є забезпечення прозорості алгоритмів ШІ та їхньої підзвітності перед суспільством. Це необхідно для запобігання зловживанням і захисту прав громадян [6].

Висновок. Штучний інтелект має потенціал як для посилення, так і для підриву демократичних процесів. Його впровадження вимагає ретельного аналізу, етичного підходу та активної участі громадян у формуванні політики щодо ШІ.

Список використаних джерел

1. Штучний інтелект і демократія: концептуальна основа. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/20563051231186353SAGE Journals+1SAGE Journals+1>
2. Як передові системи ШІ вплинуть на демократію? URL: <https://arxiv.org/abs/2409.06729arXiv>
3. Pol.is. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Pol.isWikipedia+1Wikipedia+1>
4. Уряд за алгоритмом. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Government_by_algorithmWikipedia
5. Штучний інтелект і демократія | ЮНЕСКО. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/artificial-intelligence-and-democracyЮНЕСКО>
6. Yuval Noah Harari: 'Як ми поділемо планету з цим новим суперінтелектом' URL: <https://www.wired.com/story/questions-answered-by-yuval-noah-harari-for-wired-ai-artificial-intelligence-singularitywired.com>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Марія Василюшина, студентка групи КН-11*

ІНТЕРНЕТ ЯК КАНАЛ АГІТАЦІЇ В ХОДІ ВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ

Актуальність теми дослідження: В умовах цифровізації суспільства інтернет стає провідним каналом політичної комунікації. Він радикально змінює способи взаємодії між політиками та виборцями, дозволяє охопити широку аудиторію, таргетувати повідомлення, формувати електоральні вподобання та мобілізувати громадянське суспільство. З іншого боку, саме через інтернет поширюються фейкові новини, політичні маніпуляції, бот-атаки та втручання у виборчі процеси з боку зовнішніх акторів [2, с.57]. Ці тенденції потребують комплексного аналізу.

Об'єкт дослідження: виборчі кампанії в умовах цифрової епохи.

Предмет дослідження: інтернет як засіб політичної агітації.

Мета дослідження: проаналізувати особливості використання інтернету як каналу політичної агітації під час виборчих кампаній та визначити його вплив на демократичні процеси.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив цифрових платформ на політичну поведінку виборців; виявити основні загрози, пов'язані з онлайн-агітацією.

Виклад основного матеріалу. Інтернет відіграє надзвичайно важливу роль у сучасних виборчих кампаніях, трансформуючи звичні канали політичної комунікації. Цифрові платформи стали альтернативою традиційним медіа, адже дають змогу безпосередньо звертатися до виборців, минаючи редакційні обмеження, дозволяють оперативно формувати інформаційні приводи, реагувати на запити аудиторії та коригувати стратегії у реальному часі [1, с. 172]. Кандидати та партії активно використовують соціальні мережі (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok), месенджери (Telegram, WhatsApp), онлайн-платформи (Google Ads, Meta Ads) для персоналізованої реклами, створення образу «свого» кандидата, демонстрації близькості до громадян, а також мобілізації прихильників через цифрову взаємодію [1, с. 211]. Особливо важливим є впровадження мікротаргетингу — спрямування конкретних повідомлень до конкретних аудиторій, виходячи з їхніх інтересів, віку, регіону тощо. Саме це стало однією з ключових технологій кампанії Дональда Трампа у 2016 році [3, с. 22]. Під час президентських виборів 2019 року в Україні кампанія Володимира Зеленського показала ефективність стратегії, побудованої майже винятково на цифрових каналах. Його команда активно використовувала відео, прямі ефіри, інтерактивні елементи, створюючи відчуття відкритості та залученості [4]. Втім, цифрова агітація має не лише переваги, а й серйозні загрози. Значну небезпеку становить поширення дезінформації — свідомо викривленої або вигаданої інформації, спрямованої на маніпуляцію виборцями. Часто фейки поширюються через мережі ботів — автоматизованих акаунтів, які імітують реальних користувачів [3, с. 17]. Наприклад, згідно з дослідженням Hewlett Foundation, бот-мережі активно використовувалися під час виборів у США, Великобританії, Бразилії та Індії [3, с. 19]. Також проблемою є непрозорість фінансування онлайн-реклами. На відміну від телебачення чи друкованих ЗМІ, де діють суворі вимоги до фінансової звітності, цифрові кампанії часто ведуться анонімно або через сторонні структури [5, с. 47]. Це створює нерівні умови для кандидатів і ускладнює контроль з боку виборчих комісій. Ще один виклик — втручання іноземних держав у вибори шляхом кібератак, зливу компромату, або масованої інформаційної кампанії з поляризації суспільства. Відомим прикладом є втручання Росії у вибори у США 2016 року, яке включало як злам поштових скриньок, так і масове таргетування виборців через фейкові сторінки в соцмережах [2, с. 183]. В українському контексті залишається актуальною проблема низької цифрової грамотності населення, що сприяє

сприйняття фейкової інформації як достовірної. Це підвищує уразливість громадян до маніпуляцій та ускладнює формування усвідомленого електорального вибору [3, с. 17]. Тому необхідно впроваджувати національні програми медіаграмотності, які сприятимуть підвищенню критичного мислення та розпізнавання маніпулятивних стратегій. Паралельно слід удосконалювати законодавчу базу щодо цифрової агітації, зокрема у сфері прозорості фінансування, відповідальності за фейки та застосування ботів [5, с. 48].

Висновок. Інтернет відіграє дедалі більшу роль у виборчих кампаніях, створюючи нові можливості для комунікації між політиками та виборцями. Проте разом із перевагами він несе низку викликів, які потребують уваги як з боку суспільства, так і з боку держави. Для забезпечення чесного та прозорого виборчого процесу необхідні регуляторні механізми, розвиток цифрової культури та критичного мислення громадян.

Список використаних джерел

1. Кастельс М. Мережі обурення і надії: соціальні рухи в епоху Інтернету. Київ: Ніка-Центр, 2014. 336 с.
2. Говард П. Н. Цифрові витоки диктатури та демократії: Інформаційні технології і політичний Іслам. Оксфорд: Oxford University Press, 2010. 296 с.
3. Tucker J. A., Guess A., Lyons B. та ін. Social Media, Political Polarization, and Political Disinformation: A Review of the Scientific Literature. Hewlett Foundation, 2018. URL: <https://www.hewlett.org/wp-content/uploads/2018/03/Social-Media-Political-Polarization-and-Political-Disinformation-Literature-Review.pdf>
4. Мельник А. І. Цифрові технології у виборчому процесі: нові можливості і загрози. Політичні студії. 2022. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/37167>
5. Савчин М. М. Правове регулювання передвиборної агітації у цифрову епоху. Юридичний вісник. 2021. №2. С. 45–49. URL: <https://journals.lnu.edu.ua/index.php/law/article/view/1378>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Всеволод Верстюк, студент групи ФФ-11*

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Український політичний рух зародився наприкінці XIX - поч. XX ст., що робить його відносно молодим. Крім того, довгий час у нього не було можливості розвиватися разом із рештою світу, доки Україна не здобула незалежність наприкінці XX ст. Таким чином, в 90-х роках, український політичний рух являв собою трохи змінену радянську політичну систему, і мусив адаптуватися до нового світу, який змінився за 70 років радянського режиму. Саме тому, Україна знаходиться в унікальній політичній позиції. Вона намагається відректися від свого радянського минулого, і просуватися далі у майбутнє. При цьому, Україна має можливість уникнути тих помилок, яких допустилася інші держави.

Метою наукового дослідження є аналіз історичних умов політичного розвитку в Україні та решті світу в XX ст., а також політичне майбутнє України XX ст. є початком політичного розвитку України. Кінець XIX ст. - поч. XX ст. називають «політичним» періодом національного відродження України [1, с.305]. В цей час починають з'являтися не лише політичні інститути, а й політичні партії. Як і в Наддніпрянській, так і в Західній Україні політичні партії зароджуються, як спосіб прощтовхнути ідею, що Україна і українці - це окрема, суверенна нація. Проте, більшість партій у цей період мали доволі примітивну ідеологію, а національна ідентичність українців була слабкою. Крім того, як в російській, так і в Австро-Угорській імперіях відбувалися утиски будь-яких державницьких настроїв, тому український політичний і національний рухи не мали можливості розвиватися так, як і рухи інших націй. З приходом більшовиків, політичний розвиток в Україні (як і національний, чи культурний) був повністю припинений, або навіть знищений [1, с.359]. Будь-які політичні ідеї повинні були збігатися з вимогами правлячої партії, а політичні інститути були лише продовженням влади КПРС. В таких умовах, політичний рух не мав можливості розвиватися, оскільки нові ідеї не створювалися і не розглядалися ані в теорії, ані на практиці. Лише в 90-х, після отримання незалежності та появи певної свободи слова, відбулися відкриття для українців політичних ідей інших держав, а також поява умов для обговорення цих ідей, що дало поштовх для розвитку політики в Україні. XX ст. також було часом великих політичних перемін у решті світу. Розпочалося і закінчилося воно розпадом імперій. Спочатку, внаслідок Першої світової війни, розпалося чимало старих, монархічних імперій, а на їх місці, з'явилися нові, тоталітарні імперії (Третій Рейх, СРСР, Японська, Італійська) та ідеології (нацизм, фашизм, ленінізм, сталінізм). Внаслідок Другої світової війни розпалися і ці імперії (а також Британська та Французька імперії). Холодну війну можна назвати війною ідеологій капіталістичних, демократичних США, проти авторитарного, комуністичного СРСР. Завершилася холодна війна, розпадом останньої, великої авторитарної імперії СРСР, що стало ознакою перемогою демократії та авторитаризму і лібералізму на авторитаризмом і консерватизмом. В 90-х роках головною проблематикою української політики було питання радянського минулого і системи. Громадські та політичні діячі розділилися в цьому питанні: старі прихильники КПРС і люди, які були розчаровані кризою 90-х років, і тому хотіли повернутися до «стабільності» СРСР з одного боку, а з іншого, дисиденти, молоді люди і ті хто знали, що життя може бути набагато краще в новій системі, аніж у радянській.

Проте з часом популярність старої системи значно знизилась, а згодом і зовсім зникла: комуністичні партії втратили свій електорат, з виходом із кризи 90-х люди почали розуміти переваги нової, більш відкритої системи. Таким чином, питання політики стали говорити про Україну в сучасному світі. Тут так само виникло дві основні течії: одна сторона хотіла продовження союзу України і росії, який існував вже 200 років, а інша просувала інтеграцію України в Європу (адже навіть Україна проголосила незалежність, якщо вона і надалі буде існувати під контролем росії). І в цьому випадку, як і у 90-х роках, течія, яка пропонувала старий союз із росією втратила популярну підтримку: Помаранчева революція, Революція Гідності показали бажання людей відмовитися від статусу кво, і розпочати новий курс України в Європі, а війна на Донбасі, анексія Криму, газовий шантаж, втручання у вибори і політику, і повномасштабна війна з боку росії - знищили її репутацію, як надійного і корисного союзника. Таким чином, нинішні політичні питання і проблеми полягають в інтеграції України в Європу і подальший розвиток демократичних і європейських цінностей. Незважаючи на те, що лібералізм і демократію можна назвати ідеологіями XXI ст., а європейські і американські системи вважаються прикладом того, як державні системи мають функціонувати в Україні [3], чи варто дивитися на ці ідеології та системи, як на ідеал, до якого нам варто за будь-яких умов дістатися? Очевидна відповідь - ні. Хоча ці системи і ідеї мають чимало переваг над усіма іншими, вони всеодно мають достатньо вагомих недоліків та проблем. Як казав В.Черчилль: «Демократія найгірша форма правління, якщо не рахувати всі інші». Серед основних проблем західних політичних систем можна виділити: невизначені повноваження різних частин влади, відсутність адекватної політичної еліти, низька політична грамотність людей. Невизначені повноваження влади призводять не тільки до уповільнення політичних процесів, а й до погіршення репутації влади, оскільки прийняти навіть просте рішення займає чимало часу і часто не задовольняє жодну сторону політичної дискусії. Відсутність адекватних політичних еліт створює цинічні настрої у виборців, оскільки вони не сприймають політиків, яких обирають, серйозно, що дозволяє, у свою чергу, політикам вести аби-яку діяльність, оскільки їм не потрібно підтримувати репутацію. Низька політична грамотність приводить до влади неадекватних політиків, які в свою чергу підживлюють цинічні настрої виборців, які не бачать сенсу цікавитися політикою, що і далі погіршує політичну грамотність. Це лише деякі проблеми нинішніх політичних системи на Заході. Усвідомлення і розуміння цих проблем важливо для України, тому що її політична система ще молода. Оскільки в інших державах ця система існує як мінімум пів століття, то вирішити ці проблеми буде вкрай складно, в той час як Україна тільки розбудовує свою систему і може взагалі уникнути цих проблем.

Висновок. Україна зараз воює за те, щоб не втратити можливість розвивати свою державу, в тому числі й політичну систему. Проте, війна закінчиться і її доведеться знову працювати над розвитком своїх політичних інститутів та ідеологій. Україна знаходиться в унікальній позиції, де вона може перейняти ідеї та концепти в західних державах і при цьому не припуститися тих же помилок, що й інші держави. Саме тому українцям варто сприймати західні держави, не як ідеал, а як приклад успіхів і помилок яких можна припуститися при державотворенні.

Список використаних джерел

1. О. Палій. Короткий курс історії України, 2018. Київ, А-ба-ба-га-ла-ма-га. 325 с. 423 с.
2. А.І.Кудряченко, Г.І.Калінічева, А.А.Костиря Політична історія України XX ст. URL: <https://ivinas.gov.ua/images/Polit-History.pdf>
3. Michael Levy, Forrest McDonald Presidency of the United States of America Changes in the 20th century. URL: <https://www.britannica.com/topic/presidency-of-the-United-States-of-America/Changes-in-the-20th-century>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Федір Воротило, студент групи КНШІ-12*

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Актуальність теми дослідження: штучний інтелект (ШІ) стає потужним інструментом у політичній сфері, трансформуючи підходи до управління, комунікації з громадянами та забезпечення безпеки. Водночас його використання викликає серйозні етичні, правові та політичні виклики. Актуальність обумовлюється необхідністю визначення меж та правил використання ШІ в політиці, аби запобігти маніпуляціям, втручанням у вибори, авторитарному контролю та порушенню прав людини.

Об'єкт дослідження: штучний інтелект у політичному процесі.

Предмет дослідження: політичні наслідки використання технологій ШІ в діяльності державних інституцій та виборчих кампаніях.

Мета дослідження: визначити політичні виклики та перспективи, пов'язані з впровадженням ШІ у сферу політики.

Завдання дослідження: проаналізувати приклади політичного використання ШІ у різних країнах.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект усе активніше використовується у передвиборчих кампаніях для мікротаргетування виборців, створення глибоких фейків та аналізу громадської думки. Ці інструменти можуть

підвищити ефективність політичних стратегій, однак водночас несуть загрозу маніпулюванням електоратом, підриву довіри до демократичних інституцій і розмивання меж між правдою та вигадкою [2, с. 152]. У деяких авторитарних державах ШІ вже застосовується для тотального цифрового нагляду за громадянами, формування «соціальних рейтингів», що визначають доступ до послуг, пересування тощо. Це демонструє небезпеку використання ШІ як інструменту політичного контролю [3, с. 89]. Наявність такої практики ставить під загрозу основоположні свободи – свободу слова, зборів, пересування, політичного вибору та приватності. Водночас, ШІ може сприяти позитивним змінам у політичному процесі. Наприклад, використання алгоритмів для обробки звернень громадян до органів влади може підвищити ефективність реагування на соціальні проблеми, а аналітичні інструменти – забезпечити кращу інформованість політиків під час прийняття рішень. Виборчі комісії можуть застосовувати системи ШІ для виявлення фальсифікацій або аномалій у голосуванні. У сфері зовнішньої політики ШІ вже відіграє роль у прогнозуванні конфліктів, кібербезпеці, а також у симуляціях для дипломатичних переговорів. Такі можливості можуть стати перевагою для країн, що мають технологічний потенціал. Проте це також посилює політичну нерівність між державами, які мають доступ до ШІ, і тими, які його не мають. Низка демократичних країн ініціює створення етичних стандартів та правових обмежень використання ШІ в політиці. Наприклад, Європейський Союз запровадив принципи етичного ШІ, зокрема прозорість, справедливість і підзвітність. Однак відсутність глобальної координації спричиняє появу асиметрій, де авторитарні режими можуть використовувати ШІ для придушення опозиції, тоді як демократичні країни змушені дотримуватися складних правил [4, с. 211]. Таким чином, ШІ є двосічним мечем: з одного боку – потужний засіб модернізації управління, з іншого – загроза свободам і демократичному контролю. Вирішальне значення матимуть політична воля, технологічна грамотність суспільства та наявність міжнародних норм, що регулюють використання ШІ.

Висновок. Штучний інтелект у політиці — це потужний інструмент, який може як модернізувати управління, так і створити загрозу для демократії. Його використання здатне підвищити ефективність прийняття рішень, однак без належного контролю — призводить до маніпуляцій, порушення приватності та цифрового нагляду. Для демократичних країн ключовим є створення етичних стандартів, законодавчого регулювання та прозорих механізмів застосування ШІ. Від рівня політичної культури, цифрової грамотності та міжнародної співпраці залежить, чи стане штучний інтелект опорою демократії, чи інструментом її підриву.

Список використаних джерел

1. Андрющенко А. Штучний інтелект у виборах: загроза чи виклик демократії. URL: <https://zn.ua/ukr/technologies/shtuchniy-intelekt-i-vibori.html>
2. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 2004. 736 с.
3. Войтович Н. О. Політичні аспекти цифрового контролю: штучний інтелект у Китаї. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2020. Вип. 6(30). С. 87-91.
4. Obolenska O. Artificial Intelligence and Democracy: Ethical Challenges. URL: <https://www.ai-democracy.org/report2023>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Назар Горбатюк, студент групи КНШІ-12*

ТЕХНОЛОГІЇ ШІ В ПРОЦЕСІ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВИБОРЦЯМИ ТА КАНДИДАТАМИ В ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ ВЛАДИ

Актуальність теми дослідження: У ХХІ столітті значна частина політичної взаємодії перемістилася в онлайн-простір. Розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) змінює спосіб комунікації між виборцями та кандидатами в представницькі органи влади. Із використанням ШІ стало можливим індивідуалізувати політичні повідомлення, аналізувати настрої суспільства в реальному часі та автоматизувати обробку зворотного зв'язку. Вивчення таких процесів є важливим для розуміння нових викликів демократичним інститутам.

Мета дослідження: проаналізувати сучасні інструменти ШІ, які використовуються для покращення комунікації між виборцями та кандидатами, та оцінити їх вплив на політичний процес.

Виклад основного матеріалу. Серед найпоширеніших технологій ШІ, які застосовуються в політичному процесі, виділяють чат-боти для індивідуалізованої взаємодії з виборцями, системи аналізу великих даних для прогнозування поведінки електорату, та генеративні моделі (як-от GPT), здатні створювати політичний контент. Чат-боти, як інструмент швидкого зворотного зв'язку, забезпечують відповіді на запитання громадян, імітуючи людську взаємодію. Аналітичні системи на базі ШІ виявляють суспільні настрої, що дозволяє кандидатам адаптувати свою риторику. Крім того, ШІ використовується для генерації передвиборчих меседжів, зображень та відео, що оптимізує витрати на кампанії. Однак, незважаючи на позитивні сторони, використання ШІ несе й ризики: маніпуляція громадською думкою, поширення дезінформації та порушення конфіденційності даних. Наявні випадки використання глибоких фейків (deepfakes) під час кампаній є тривожним сигналом для політичної стабільності. Таким чином, політична комунікація за допомогою ШІ може бути ефективною, проте вимагає чітких етичних та правових регулювань.

Висновок. Використання ІІІ у процесі політичної комунікації є важливим етапом еволюції демократії в цифрову епоху. Інструменти штучного інтелекту значно підвищують ефективність передвиборчих кампаній, але одночасно породжують нові виклики, що потребують уваги з боку законодавців, дослідників та суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко А. Порошенко, Тимошенко, Зеленський: хто і як витрачає кошти на пряму рекламу. URL: <https://vybory.detector.media/2019/03/02/poroshenko-tymoshenko-zelenskyj-ta-inshi-hto-vytrachaje-byudzhety-napryamu-reklamu/>
2. Moriarty, Sandra E. Advertising & IMC: principles & practice / Sandra Moriarty, Nancy Mitchell, William Wells. 9th ed. 504 p.

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Назар Воляннюк, студент групи КНШІ-11*

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження: російсько-українська війна створила безпрецедентні умови для трансформації, зміцнення та кристалізації української національної ідентичності. Питання самоідентифікації українців у період екзистенційної загрози набуває особливого значення, оскільки від його вирішення залежить не лише стійкість держави, але й перспектива збереження самобутньої культури та національного суверенітету. Дослідження змін, що відбуваються у національній ідентичності українців під впливом війни, сприятиме розумінню глибинних соціально-політичних процесів та механізмів формування стійкої громадянської свідомості в умовах зовнішньої агресії. Мета дослідження: визначити ключові зміни в національній ідентичності українців під впливом російсько-української війни.

Завдання дослідження: проаналізувати чинники трансформації національної ідентичності в умовах військового конфлікту; визначити нові форми її вияву; окреслити перспективи розвитку української національної ідентичності в поствоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Національна ідентичність — це самоусвідомлення особи чи групи осіб як представників певної нації, що виражається через систему уявлень про спільну територію, історію, культуру, мову, символи та цінності. Вона є складним багатовимірним феноменом, що відображає колективні уявлення про політичну спільноту, її культурне та історичне минуле, а також про перспективи існування в майбутньому [4, с. 284]. російсько-українська війна, яка триває з 2014 року і набула повномасштабного характеру в 2022 році, істотно вплинула на формування сучасної української ідентичності, змінивши її структуру та посиливши певні компоненти. Війна як екстремальний стан існування суспільства виступає потужним каталізатором процесів національної ідентифікації. В умовах військового конфлікту відбувається прискорена кристалізація національної свідомості через необхідність чіткого розмежування «своїх» і «чужих», актуалізацію колективної пам'яті та переосмислення історичного наративу [3, с. 57]. У цьому контексті російська агресія проти України спричинила низку фундаментальних змін в українській національній ідентичності. По-перше, відбулася трансформація від етнокультурної до громадянсько-політичної моделі національної ідентичності. Якщо до війни українська ідентичність значною мірою спиралась на етнічні маркери (мова, традиції, звичаї), то в умовах воєнної загрози на перший план вийшли цінності громадянської солідарності, патріотизму та спільного захисту держави [1, с. 254]. Найбільш яскравим проявом цієї тенденції стало формування інклюзивного розуміння «українськості», яке охопило представників різних етнічних груп та носіїв різних мов. По-друге, відбулася радикальна переорієнтація геополітичних та цивілізаційних пріоритетів українців. Російська агресія призвела до остаточного розриву з «братерським» наративом та усвідомлення цінності європейського вибору як невід'ємної частини національної ідентичності [5, с. 183]. Цей процес супроводжувався активним переосмисленням колоніального минулого та формуванням постколоніальної української ідентичності, вільної від російських культурних та політичних впливів. По-третє, війна сприяла формуванню нових символічних маркерів національної ідентичності. Волонтерський рух, Збройні Сили України, національні герої війни, сучасний український фольклор воєнного часу стали потужними символами, навколо яких консолідується національна свідомість [2, с. 67]. Ці символи доповнили та частково трансформували традиційний український пантеон національних героїв та символів. Варто відзначити, що зміни в національній ідентичності охопили різні сфери суспільного життя. У культурній сфері спостерігається відродження інтересу до української мови, літератури, музики, кіно як інструментів національного самовираження. У політичній сфері — посилення запиту на ефективні демократичні інститути як гарантію національної безпеки та суверенітету. В економічній сфері — усвідомлення важливості економічної незалежності та розвитку національного виробництва для забезпечення обороноздатності держави. Особливу роль у трансформації національної ідентичності відіграли переселенці з тимчасово окупованих територій та зон бойових дій, які стали своєрідними «агентами» поширення української ідентичності в різних регіонах країни. Їхній досвід сприяв консолідації українського суспільства та подоланню регіональних відмінностей у розумінні національної ідентичності [3, с. 59].

Висновок. Російсько-українська війна стала визначальним чинником трансформації української національної ідентичності. В умовах екзистенційної загрози відбулося зміцнення громадянського компоненту ідентичності, переосмислення геополітичних орієнтацій, формування нових символічних маркерів національної свідомості. Важливим аспектом цих змін є їхній інклюзивний характер, що дозволяє об'єднати представників різних етнічних груп, мовних спільнот та регіонів навколо спільних цінностей захисту незалежності та суверенітету України. Подальший розвиток української національної ідентичності залежатиме від здатності суспільства та держави закріпити позитивні тенденції консолідації, забезпечити інклюзивність національного проекту та ефективно протистояти деструктивним зовнішнім впливам.

Список використаних джерел

1. Козловець М. А. Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації: монографія. Київ: ПАРАПАН, 2021. 348 с.
2. Нагорна Л. П. Війна символів і символи війни: проблеми національної ідентичності в контексті сучасних конфліктів // Політичний менеджмент. 2022. № 3. С. 63-71.
3. Семенів Т. В. Трансформація національної ідентичності вимушених переселенців із зони бойових дій // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2023. Вип. 2. С. 54-63.
4. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.
5. Яворський М. І. Національна ідентичність у системі європейських цінностей: український контекст // Держава і право: збірник наукових праць. 2022. Вип. 47. С. 178-186.
6. Smith A. D. National Identity and the Idea of European Unity // International Affairs. 2020. Vol. 68. No. 1. P. 55-76.

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Владислав Немічев, студент групи КНШІ-11*

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ У ДИСКУРСІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження. З початком повномасштабної агресії Росії проти України інформаційна складова війни набула безпрецедентного значення. Україна стала об'єктом багаторівневої інформаційної війни, яка включає фейки, пропаганду, маніпуляції, кібератаки та спроби деморалізації населення. Вивчення методів та наслідків інформаційної агресії дозволяє не лише краще розуміти природу гібридної війни, але й виробляти ефективні механізми захисту національного інформаційного простору.

Мета дослідження: проаналізувати основні інструменти та механізми інформаційної війни, спрямовані проти України.

Завдання дослідження: виявити ключові форми та канали інформаційного впливу з боку Росії, охарактеризувати їх вплив на українське суспільство. Розглянути ефективність заходів протидії з боку держави та громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна війна є формою боротьби за свідомість людей і формування спотвореної картини реальності. У випадку російсько-української війни вона проявляється через системну кампанію дезінформації, мета якої — дестабілізувати внутрішню ситуацію в Україні, зруйнувати довіру до влади, знецінити ЗСУ, а також вплинути на міжнародну громадську думку [1, с. 45]. Серед основних інструментів цієї війни можна виділити: масове поширення фейкових новин через соцмережі та проросійські ЗМІ; використання ботів і тролів для впливу на інформаційне середовище; псевдодокументальні відео та пропагандистські телепрограми; маніпуляції фактами, підміна понять, історичний ревізйонізм [2, с.18]. Особливої уваги заслуговує тактика так званих «інформаційно-психологічних операцій» (ІПСО), що включають елементи психологічної війни та спрямовані на створення паніки, хаосу або фаталізму серед українців. Вони часто супроводжуються кібератаками на державні ресурси, атакою на системи комунікації чи маніпуляцією даними [4]. Реакція України на такі виклики включає формування кіберкоманд, розробку інформаційної політики, діяльність Центру протидії дезінформації, просвітницькі кампанії та активну роботу медіа. Важливою складовою є також медіаграмотність населення — здатність критично сприймати інформацію, перевіряти факти, ідентифікувати фейки [3, с. 12].

Висновок. Інформаційна війна є невід'ємною складовою сучасного конфлікту, і російська агресія проти України — це приклад її масштабного і цілеспрямованого застосування. Підвищення обізнаності громадян, розвиток цифрової стійкості та ефективна державна політика у сфері інформаційної безпеки є ключовими умовами перемоги в цьому вимірі війни. В умовах постійних загроз важливо не тільки реагувати на атаки, але й вибудовувати проактивну інформаційну стратегію.

Список використаних джерел

1. Кіпень В. Інформаційна війна як складова гібридної війни. Політичний менеджмент. 2015. № 1. С. 104-110.

2. Мокрієв С. В. Гібридна війна Росії проти України: політичні та інформаційні аспекти. Наукові праці ЧНУ імені Петра Могили. 2022. № 341. С. 45-52.

3. Марусик Т. Інформаційна війна як загроза національній безпеці. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2020. Вип. 2. С. 78-83.

4. Що таке ІПСО, чому важливо це знати і які операції зараз проводить Росія проти України. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-take-ipso-chomu-vazhlyvo-tse-znaty-i-yaki-operatsii-zaraz-provodyt-rosiia-proty-ukrainy/>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Ростислав Беженар, студент групи КНШІ-12*

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ДЕРЖАВНИМИ ТА НЕДЕРЖАВНИМИ ПОЛІТИЧНИМИ ІНСТИТУТАМИ

Актуальність теми дослідження: штучний інтелект (ШІ) стрімко трансформує сучасний політичний простір, відкриваючи нові можливості для державного управління, політичної аналітики, прогнозування виборчих результатів, а також персоналізованого політичного впливу. Водночас використання ШІ в політиці породжує етичні дилеми, ризики маніпуляцій і втручання в демократичні процеси, що потребує системного аналізу.

Об'єкт дослідження: технології штучного інтелекту у політичній сфері.

Предмет дослідження: механізми та наслідки застосування ШІ політичними інституціями.

Мета дослідження: оцінити перспективи використання ШІ в діяльності державних та недержавних політичних інституцій.

Завдання дослідження: визначити сфери застосування ШІ у політичних процесах.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект поступово інтегрується в політичне управління через автоматизацію аналізу даних, прогнозування суспільних реакцій, оптимізацію адміністративних процесів та підвищення ефективності комунікацій. Сучасні держави використовують ШІ для моделювання сценаріїв соціальної поведінки, реагування на кризові ситуації, а також для обробки масивів інформації, що надходить із соціальних мереж, медіа та цифрових петицій [2, с. 114]. У країнах із розвинутою цифровою інфраструктурою впроваджуються інтелектуальні системи аналізу політичних настроїв виборців, які дозволяють прогнозувати результати виборів, виявляти регіони з потенційною соціальною нестабільністю або сплесками протестної активності [3, с. 67]. Зокрема, у США, Канаді та країнах ЄС державні структури впроваджують алгоритми ШІ у безпекову сферу для моніторингу терористичних загроз, екстремістських груп та радикального контенту в інтернеті [4, с. 39]. Недержавні політичні інститути — політичні партії, громадські організації, аналітичні центри — дедалі активніше застосовують інструменти ШІ для таргетованої політичної реклами, створення контенту за допомогою генеративних моделей, аналізу настроїв аудиторії, оптимізації кампаній у соціальних мережах. Застосування чат-ботів для ведення агітаційних кампаній, а також генерація відео з deepfake-елементами, створює нові виклики для законодавчого регулювання політичного процесу [1]. З іншого боку, розвиток ШІ відкриває нові горизонти для електронної демократії. Інструменти, що базуються на неймережах, можуть допомагати громадянам краще орієнтуватися у політичних питаннях, надавати рекомендації щодо голосування, здійснювати контроль за діяльністю обраних представників, а також брати участь у цифрових форумах і платформах ухвалення рішень. Наприклад, у Естонії вже функціонують цифрові інструменти для автоматичного консультування громадян з правових питань, які працюють на основі машинного навчання [4, с. 41]. Водночас зростає занепокоєння щодо концентрації даних в руках приватних платформ, що керують алгоритмами ШІ. Недостатня прозорість їх роботи, можливість маніпулювання контентом та створення інформаційних бульбашок загрожують плюралізму думок і чесності виборчих процесів. Впровадження ШІ без чітких етичних норм і регуляцій може призвести до посилення політичної нерівності, втрати приватності громадян і ослаблення демократичного контролю над владою [3, с. 69]. Станом на сьогодні в Україні ШІ застосовується переважно у форматі експериментальних ініціатив: від ботів, які роз'яснюють процедури голосування, до цифрових інструментів у рамках проєктів «Дія». Проте повноцінне впровадження ШІ у політичні процеси потребує розробки комплексної стратегії, нормативної бази та відповідального використання [2, с. 116].

Висновок. Технології ШІ здатні істотно підвищити ефективність державного управління, оптимізувати політичну комунікацію та активізувати громадську участь. Однак водночас вони створюють загрози для політичної етики, прав людини та стабільності демократичних інститутів. Перспективи ШІ у політичній сфері мають бути реалізовані на засадах транспарентності, етичності та підзвітності — з метою збереження балансу між інноваціями і свободами.

Список використаних джерел

1. Андрющенко А. Порошенко, Тимошенко, Зеленський: хто і як витрачає кошти на пряму рекламу. URL: <https://vybory.detector.media/2019/03/02/poroshenko-tymoshenko-zelenskyj-ta-inshi-hto-vytrachaje-byudzhety-napryamu-reklamu/>

- 2.Горбатенко В. П. Технології політичного управління в умовах цифрової трансформації. Політичні науки. 2023. № 1(45). С. 110-116.
- 3.Ніколаєнко Л. М. Штучний інтелект як виклик політичній стабільності: ризики та можливості. Гуманітарний вісник. 2022. № 4. С. 63-70.
- 4.Ільницький М. С. Штучний інтелект у цифровій демократії: європейські підходи. Вісник політичних наук. 2021. № 3. С. 37-42.

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Данило Рижевський, студент групи КНШІ-11*

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. У ХХІ столітті інформаційна війна стала одним із ключових інструментів геополітичного впливу. В умовах гібридної агресії проти України інформаційні атаки мають на меті не лише дезінформацію населення, а й стратегічний підрив державної стабільності та політичної легітимності. Вивчення політичного виміру інформаційних війн дозволяє усвідомити загрози демократичному розвитку та сформулювати дієві механізми захисту.

Об'єкт дослідження: інформаційна війна як інструмент політичного впливу.

Предмет дослідження: політичні наслідки інформаційних війн в українському суспільстві.

Мета дослідження: проаналізувати політичні аспекти впливу інформаційних війн на суспільно-політичні процеси в Україні.

Завдання дослідження: виявити ключові методи інформаційного впливу та оцінити їхній політичний ефект.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна війна – це сукупність цілеспрямованих інформаційних дій, які мають політичний зміст та спрямовані на маніпуляцію громадською думкою, підрив авторитету державних інституцій і поляризацію суспільства. Одним із ключових інструментів таких війн є розповсюдження фейкових новин, дезінформація, викидання ворожих наративів через соціальні мережі, бот-мережі та пропагандистські медіа [2, с. 314]. Як зазначає Тімоті Снайдер, російські інформаційні технології у контексті агресії проти України є частиною глобального проекту підриву демократичного ладу через створення «політики вічності», що стирає межі між правдою і вигадкою [1, с. 213]. Політичний вплив таких дій відчутний у спробах делегітимізації виборчого процесу, формуванні недовіри до державних органів, а також в активізації прокремлівських політичних сил. Крім того, інформаційна війна сприяє зниженню політичної культури та критичного мислення серед громадян. Особливу небезпеку становить маніпуляція історичною пам'яттю, інспірування внутрішніх конфліктів і розпалювання ненависті за ознаками мови, регіону чи ідентичності [3, с. 203]. Водночас Україна здійснює низку заходів з протидії цим загрозам – від створення Центру протидії дезінформації до посилення законодавчого регулювання інформаційного простору. Проте ефективність таких заходів значною мірою залежить від узгодженості державної політики, підвищення рівня медіаграмотності та міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки [4].

Висновок. Інформаційна війна – це не лише питання безпеки, а й політична загроза демократичному розвитку. Її вплив проявляється у підриві легітимності влади, політичному радикалізмі, ерозії суспільної єдності. Протидія цим загрозам вимагає комплексного підходу: зміцнення демократичних інституцій, формування стійкої політичної культури та активної просвітницької діяльності серед громадян.

Список використаних джерел

- 1.Snyder T. *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. New York: Tim Duggan Books, 2018. 368 с.
- 2.Вегеш М. М., Остапеч Ю. О. Основи політології. К.: Знання, 2008. 556 с.
- 3.Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 472 с.
- 4.Андрющенко А. Порошенко, Тимошенко, Зеленський: хто і як витрачає кошти на пряму рекламу. URL: <https://vybory.detector.media/2019/03/02/poroshenko-tymoshenko-zelenskyj-ta-inshi-hto-vytrachaje-byudzhety-napryamu-reklamu/>

*Володимир Томахів, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ
Іванна Обуховська, студентка групи ФФ-11*

ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ СТАНІСЛАВА ОРІХОВСЬКОГО ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження політичних ідей Станіслава Оріховського обумовлена його важливим внеском у європейську політичну думку та сучасною значущістю його ідей. Оріховський, будучи мислителем Ренесансу, розробляв концепції правової держави, національної ідентичності та прав народу, що випереджало тогочасні політичні тенденції. Його праці відображають вплив європейського гуманізму та

республіканізму, важливого для розуміння розвитку політичних ідей у Східній Європі. Багато його поглядів, зокрема про опір тиранії, є актуальними й у сучасному контексті боротьби за демократію та суверенітет.

Метою дослідження є аналіз політичних ідей Станіслава Оріховського, їх впливу на розвиток європейської політичної думки та їх актуальності в сучасних політичних процесах.

Виклад основного матеріалу. Одним із перших, у вітчизняній ренесансній філософській думці, хто розглядав питання ідеальної форми державного правління був Станіслав Оріховський. [1, 304с.] Його політичні погляди відображали взаємодію між європейськими гуманістичними ідеями та місцевими політичними традиціями. Оріховський, спираючись на принципи правової держави, захисту прав народу та збереження національної ідентичності, висунув ідеї, які мали значний вплив на формування політичної думки того часу. Його новаторський підхід до взаємодії між владою і громадянами актуальний і для сучасних політичних дискусій. Станіслав Оріховський виступав за ідею правової держави, вважаючи, що держава повинна ґрунтуватися на законах, які мають перевагу над волею монарха, і влада повинна бути обмежена правовими нормами. Він також захищав права народу, стверджуючи, що у випадку тиранічної влади народ має право чинити опір, якщо вона порушує закони або діє проти суспільного блага. Важливою для нього була національна ідентичність, особливо у контексті взаємин між польською та українською шляхтою, яку він підкреслював як ключовий елемент збереження культурних традицій. Його політичні погляди мали республіканський характер, адже він вважав важливою участь громадян у державних справах, що було новаторським для його часу. Європейський гуманізм та республіканізм мали значний вплив на формування політичних поглядів Станіслава Оріховського. Як мислитель Ренесансу, він був знайомий з ідеями європейських гуманістів, таких як Еразм Роттердамський, які акцентували увагу на цінності людської гідності, раціональності та індивідуальних прав. Оріховський перейняв ці ідеї, особливо в контексті права народу на захист від тиранічної влади та важливості правової держави. Водночас республіканські ідеї, що виникли під впливом античної політичної думки, також відіграли важливу роль у його поглядах. Жити в суспільстві і бути вільним від суспільства неможливо. [2, 176с.] Оріховський був прихильником політичної участі громадян і обмеження монархічної влади через закони, що відображало республіканські ідеали. Його переконання в необхідності спільного управління державою та підзвітності влади перед народом відображають республіканську традицію. Таким чином, європейський гуманізм і республіканізм допомогли йому сформулювати новаторські для свого часу ідеї про правову державу, політичну свободу та народний суверенітет. Станіслав Оріховський відіграв важливу роль у розвитку концепцій правової держави та національної ідентичності, поєднуючи європейські ідеї з локальними реаліями Центрально-Східної Європи. Цікава також його думка про те, що тільки людина з високими моральними чеснотами може бути призначена на керівні посади в державі. [3, 15с.] У своїх працях він підкреслював необхідність того, щоб влада діяла в межах закону, а закони захищали інтереси всього суспільства, а не лише монарха чи окремої еліти. Оріховський стверджував, що будь-яка влада, яка не дотримується закону, є тиранічною, і народ має право на спротив такій владі. Таким чином, його ідеї стали важливою віхою у формуванні концепції правової держави, де закони мають вищу силу і є основою для легітимності влади. Щодо національної ідентичності, Оріховський був одним із перших мислителів, які звертали увагу на важливість культурної спадщини, мови та традицій у формуванні нації. Він бачив загрозу для національної самобутності у зростанні впливу іноземних держав і культур та закликав до збереження національних особливостей. Особливо це було актуальним у контексті польсько-українських відносин, де Оріховський виступав за визнання та захист прав української шляхти, зберігаючи її національні традиції. Його ідеї стали основою для пізніших дискусій про національну ідентичність та її роль у політичних процесах.

Висновок. Політичні ідеї Станіслава Оріховського мають важливе значення для розвитку європейської політичної думки. Його концепції правової держави, захисту прав народу та національної ідентичності відображають вплив гуманістичних і республіканських традицій Ренесансу. Оріховський підкреслював, що влада повинна діяти в межах закону на благо суспільства, що стало основою для ідеї народного суверенітету. Його акцент на збереженні культурних традицій також актуальний у сучасних дискусіях про національну ідентичність. Таким чином, спадщина Оріховського залишається значущою як для історії, так і для сучасності.

Список використаних джерел

- 1.Множинська Р. В. Станіслав Оріховський про сутність і походження державної влади. Соціально-економічний розвиток пострадянських країн в історичному контексті: збірник наукових праць. ДУ Інститут всесвітньої історії НАН України. Київ: Державна установа Інститут всесвітньої історії НАН України. 2024. 309 с.
2. Левчук К. І. Політологія з основами соціології. навч. посіб. Вінниця. 2020.176 с.
3. Матвеева Л. Г., та Тарасенко Л. Б. Державно-правове вчення Станіслава Оріховського в українській політико-правовій думці ренесансної доби. Одеса: ОДУВС. 2023. 15 с.

Вадим Шкугра, студент групи КНШІ-12

ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ХОДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження. З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році штучний інтелект (ШІ) став важливою складовою військової, інформаційної та гуманітарної стратегії. Застосування ШІ дозволяє не лише покращити обороноздатність, а й ефективніше здійснювати розвідку, виявлення ворожих позицій, боротьбу з дезінформацією та координування допомоги цивільному населенню [1].

Мета дослідження: проаналізувати способи використання ШІ в оборонній, розвідувальній, інформаційній та гуманітарній сферах під час війни в Україні.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект у війні в Україні виконує численні завдання: розпізнавання супутникових знімків, автоматизований аналіз відео з дронів, ідентифікація військової техніки противника, прогнозування траєкторій обстрілів тощо [2, с. 24]. Українські фахівці в оборонному ІТ-секторі активно інтегрують алгоритми машинного навчання для обробки великого обсягу розвідувальних даних, що надходять із дронів, супутників і камер спостереження [3]. Серед прикладів — ініціатива «Аеророзвідка», яка використовує дрони з нейронними мережами для оперативного виявлення техніки, скупчень ворожих сил та коригування артилерійських ударів [4, с. 12]. Також важливу роль відіграє українська Платформа Delta — інтегрована система управління боєм, що обробляє дані в реальному часі, використовуючи аналітику на базі ШІ для побудови оперативної картини на полі бою [5]. ШІ широко застосовується у сфері протидії дезінформації та інформаційним операціям Росії. Українські ІТ-волонтери та дослідницькі центри розробляють алгоритми виявлення фейків, а також аналізу ворожих наративів у соціальних мережах. Наприклад, «Лабораторія цифрової безпеки» здійснює моніторинг шкідливого контенту, використовуючи мовні моделі для ідентифікації маніпулятивних повідомлень [1]. Штучний інтелект також активно використовується у сфері гуманітарної допомоги. Алгоритми дозволяють координувати логістику постачання допомоги, аналізувати потреби постраждалого населення, здійснювати картографування руйнувань інфраструктури [2, с. 26]. Такі системи, як AI for Ukraine (створена українськими волонтерами), автоматизують процес обліку постраждалих та організації евакуації. Однак використання ШІ в умовах війни несе також ризики. Одним із них є можливість помилок у класифікації цілей, що може призвести до ураження цивільної інфраструктури або втрат серед мирного населення. Також зростає ризик надмірної автоматизації прийняття рішень без належного людського контролю [3].

Висновок. У цілому, війна в Україні стала одним із перших конфліктів у світі, де ШІ застосовується системно і багаторівнево. Це створює передумови для розробки нових стандартів ведення гібридної війни та формування політик відповідального використання штучного інтелекту у сфері безпеки.

Список використаних джерел

1. Олефіренко І. Штучний інтелект на службі інформаційної безпеки України / І. Олефіренко // Український інформаційний простір. 2023. №1. С. 34-40.
2. Мельник В. Інтелектуальні технології в оборонній сфері: досвід України / В. Мельник // Наука. Оборона. Безпека. 2023. №2. С. 23-29.
3. Антонюк А. Виклики та ризики використання ШІ у військових операціях / А. Антонюк // Інформаційна безпека України. 2023. №3. С. 15-20.
4. Глушко С. Аеророзвідка та штучний інтелект: нова тактика війни / С. Глушко // АрміяInform. 2023. №6. С. 11-13.
5. Платформа Delta: як штучний інтелект змінює управління боєм в Україні // Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння. 2023. URL: <https://defence-ua.com>.

Надія Лобур, студентка групи ФФ-11

ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ А ДЕ ТОКВІЛЯ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження. Тема визначається низкою факторів, зокрема тим, що політичні ідеї Алексіса де Токвілля, французького мислителя та соціолога XIX століття, залишаються надзвичайно впливовими для розуміння демократичних процесів сьогодення. Токвілля був одним з перших, хто глибоко досліджував механізми функціонування демократії, особливо через порівняння Франції та США. Його праця «Демократія в Америці» є важливим джерелом для розуміння еволюції демократичних інститутів і принципів. В умовах глобалізації, переходу до нових політичних систем та викликів демократії, думки Токвілля продовжують залишатися актуальними. У сучасному світі демократичні ідеї перебувають під тиском різних факторів — від популізму та авторитаризму до технологічних змін і соціальних медіа. Ідеї історика про ризики «тиранії більшості», занепад громадянських інститутів, а також про роль громадянської активності є надзвичайно важливими для розуміння сучасних загроз демократії.

Виклад основного матеріалу. Алексіс де Токвілля — французький мислитель, соціолог та політичний діяч, чия праця, зокрема «Демократія в Америці» (1835–1840), стала одним із основних джерел для вивчення демократичних процесів у світі. Його дослідження політичних інститутів, громадянського суспільства, свободи та рівності зберігають актуальність і в XXI столітті, адже вони дозволяють глибше зрозуміти як механізми функціонування демократичних систем, так і можливі загрози для демократії. Токвілля був переконаний, що демократія, незважаючи на свої численні переваги, може призвести до негативних наслідків. Він бачив демократизацію як процес, який сприяє рівності серед громадян, але водночас вносить ризики для особистої свободи та автономії індивіда. Важливу роль у цьому процесі відіграє механізм «тиранії більшості». Токвілля наголошував, що в умовах демократії більшість може почати нав'язувати свою волю меншині, що може призвести

до обмеження особистих прав і свобод. Однією з центральних ідей Токвілля є концепція «тиранії більшості». Він стверджував, що в демократичних системах, де більшість має велику політичну владу, існує небезпека того, що інтереси меншин будуть ігноруватися або подавлятися. Токвілля відзначав, що така «тиранія» може бути більш небезпечною за авторитарне правління, адже вона прихована, позначена соціальним консенсусом і широким громадським схваленням, що ускладнює боротьбу з нею. Ідеї Токвілля про рівність, свободу і роль громадянського суспільства є особливо актуальними в умовах глобалізації, де існують нові виклики для національних демократій. Токвілля підкреслював важливість демократичного контролю і активної громадянської участі для запобігання авторитарним тенденціям. В умовах сучасних політичних криз та соціальних мереж, де інформація поширюється швидко, його попередження щодо «м'якої деспотії» набуває нового значення.

Висновки. Політичні ідеї Алексіса де Токвілля продовжують бути надзвичайно важливими для розуміння механізмів сучасної демократії. Його застереження щодо тиранії більшості, м'якої деспотії, а також значення активного громадянського суспільства є основою для розробки стратегій, які можуть допомогти зміцнити демократичні процеси і уникнути загроз, що постають перед сучасними демократіями. Ідеї Токвілля допомагають аналізувати політичні виклики XXI століття і можуть слугувати дороговказом у процесі розвитку демократичних інститутів в умовах глобалізації та соціальних змін.

Список використаних джерел

1. Рауш Г. Токвіль // Класики політичної думки. Від Платона до Макса Вебера. К., 2009.
2. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і неklasичних інтерпретаціях. Київ-Львів, 2013.
3. Тейлор Ч. Етика автентичності. К., 2011.
4. Токвіль Алексіс де. Про демократію в Америці. К., 1999.

Василь Павлюк, студент групи КН-11

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО СУТЬ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі дедалі більшого значення набуває інформація як ресурс, що визначає розвиток економіки, науки, культури та політики. Перехід до інформаційного суспільства є однією з головних тенденцій світової глобалізації. Саме тому вивчення сутності цього явища дозволяє краще зрозуміти виклики та можливості, з якими стикається людство в умовах цифрової епохи. Потреба у глибшому аналізі поняття «інформаційне суспільство» зумовлена необхідністю адаптації до швидкоплинних змін, спричинених розвитком інформаційних технологій та цифровізації всіх сфер життя.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інформаційне суспільство» отримало наукове оформлення у другій половині XX століття в роботах таких дослідників, як Деніел Белл, Елвін Тоффлер, Мануель Кастельс, які розглядали розвиток суспільства через призму впливу знань, інформації та комунікаційних технологій. Згідно з концепцією Д. Белла, індустріальне суспільство змінюється постіндустріальним, у якому головною продуктивною силою є знання, а основним видом праці — інтелектуальна діяльність [1, с. 115]. Інформація сьогодні стала стратегічним ресурсом, що визначає ефективність функціонування держав, транснаціональних корпорацій, закладів освіти, медицини, культури. Вона впливає на прийняття рішень, формує суспільну думку, створює нові економічні моделі. Інформаційні технології глибоко проникли в повсякденне життя: мобільні додатки, соціальні мережі, «розумні» будинки, електронна комерція, хмарні сервіси. Це призвело до появи нових форм взаємодії, таких як віртуальні спільноти, дистанційна робота, цифрове навчання. Наприклад, завдяки сервісам дистанційного навчання освіта стала доступною не лише в межах країн, а й поза нею. Однією з ключових рис інформаційного суспільства є трансформація економіки. Такі компанії, як Google, Amazon чи Microsoft, є лідерами не завдяки кількості виробленої продукції, а завдяки інноваційним рішенням та інтелектуальним ресурсам. Все більше людей працює в гнучких умовах — на фрілансі або в режимі віддаленої співпраці. Однак інформаційне суспільство має і темну сторону. Передусім, це проблема цифрової нерівності, коли частина населення не має доступу до сучасних технологій через фінансові, географічні чи освітні бар'єри [4, с. 33]. Крім того, актуальними залишаються питання захисту персональних даних, інформаційної безпеки, кіберзлочинності та маніпуляцій через ЗМІ. В епоху постправди та фейкових новин значна частина суспільства піддається впливу інформаційних атак. Не менш важливою проблемою є інформаційне перевантаження — феномен, за якого кількість інформації перевищує здатність людини її опрацювати. Це створює умови для поверхневого сприйняття подій, зниження аналітичного мислення. Система освіти повинна переорієнтовуватись на підготовку людини до життя в умовах інформаційного середовища. Як зазначає М. Маклюен, «медіа — це продовження людини», отже, щоб керувати технологіями, потрібно розуміти їх вплив на культуру, мислення, соціальні відносини [3, с. 186]. Освіта майбутнього має бути гнучкою, інтерактивною, персоналізованою.

Висновок. Інформаційне суспільство — це новий етап розвитку людства, у якому центральне місце займає інформація та знання. Його суть полягає у трансформації всіх сфер життя під впливом інформаційних технологій. Розуміння процесів, що відбуваються в межах цього суспільства, дозволяє ефективніше реагувати на сучасні виклики, адаптуватися до змін і формувати майбутнє на основі інновацій, відкритості та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура. К.: Основи, 2001. 608 с.
2. Тоффлер А. Третя хвиля. К.: Український центр духовної культури, 1999. 432 с.
3. Маклюен М. Розуміння медіа: зовнішні розширення людини. К.: Основи, 2005. 384 с.
4. Долішній М. І. Інформаційне суспільство: виклики глобалізації. Львів: ІРД НАН України, 2010. 284 с.
5. Офіційний сайт ЮНЕСКО. URL: <https://www.unesco.org>

Христина Карась, студентка групи ФФ-11

СУЧАСНА ІСТОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження. Сучасну історію демократії полягає в тому, що в сучасному світі спостерігаються значні зміни в політичному ландшафті, де демократія стає однією з найважливіших парадигм. Підвищена увага до цінностей демократії, розмаїття демократичних практик у різних країнах та їхні взаємозв'язки вимагають дослідження та аналізу для розуміння тенденцій, викликів та перспектив подальшого розвитку демократії. У сучасному світі демократія стає не лише популярним, але й важливим елементом політичного життя. Зростаюча увага до цінностей демократії відображається у політичних процесах та реформах у багатьох країнах світу. Проте, разом з цим, спостерігається різноманітність демократичних практик, що виражаються у різних формах урядування, політичних інститутах та процесах прийняття рішень. Зокрема, останнім часом ми спостерігаємо зростання популярності альтернативних форм демократії, таких як електронне урядування та участь громадян у прийнятті рішень через Інтернет. Одночасно, деякі країни стикаються з викликами щодо збереження демократичних інститутів у зв'язку зі зростанням популізму, авторитаризму та зневіри у традиційні політичні процеси.

Мета дослідження полягає в аналізі та оцінці основних тенденцій у розвитку демократії в сучасному світі, виявленні факторів, що впливають на її стан та розвиток, а також у пошуку шляхів для зміцнення демократичних процесів та інститутів.

Виклад основного матеріалу. Сучасна історія демократії як феномену політичного життя, включаючи її розвиток, тенденції, виклики та перспективи в різних країнах та регіонах світу. Також в об'єкт дослідження входять демократичні інститути, процеси та практики, а також реакції громадськості та політичних акторів на зміни в демократичному середовищі. Аспекти сучасної історії демократії, такі як її етапи розвитку, ключові події та процеси, фактори, що впливають на її формування та функціонування, а також виявлення закономірностей та тенденцій у розвитку демократичних систем. Сучасна історія демократії - це захоплююча подорож через складний ландшафт політичних і соціокультурних змін. Почнемо з кінця 20-го століття, коли багато країн світу почали переходити до демократичного управління після розпаду колоніальних імперій та падіння авторитарних режимів. Один із ключових моментів в історії сучасної демократії - це розвиток Європейського Союзу. Створений з метою забезпечення миру, стабільності і економічного зростання, ЄС став символом демократичного співтовариства, де країни працюють разом над спільними цілями і вирішують спільні проблеми через демократичний процес. Ще однією важливою подією є розпад Радянського Союзу та країн Східної Європи в кінці 1980-х - початку 1990-х років. Цей період, відомий як «хвиля демократії», призвів до виникнення нових демократичних режимів, які замінили тоталітарні системи. У США, демократія пройшла через багато випробувань, включаючи Громадянську війну та боротьбу за громадянські права в 1960-х роках. Завдяки активному участю громадян та постійному напруженню між різними політичними силами, демократія в США набула свого унікального характеру і стала відображенням різноманітності та плюралізму. Завдяки громадянській відкритості, як влучно висловився Ю. Габермас, вироблялася політична свідомість, яка, на противагу абсолютній владі, чітко і зрозуміло викладала суть та вимоги до загальних та абстрактних законів, і, насамкінець, саму себе, тобто відкриту (громадську) думку, навчалася відстоювати себе як «єдине легітимне джерело цих законів» [2, с. 116]. Однак, сучасна історія демократії також пов'язана з викликами та загрозами. Зростання популізму, авторитаризму та дезінформації ставлять під загрозу демократичні інституції та цінності. Наприклад, в Угорщині та Польщі спостерігається наростаюча тенденція до обмеження прав і свобод громадян та обмеження незалежності ЗМІ. Звичайно, демократія - це процес, а не стан. Вона постійно еволюціонує і відповідає на виклики свого часу. Історія сучасної демократії нагадує нам про необхідність постійної боротьби за права та свободи громадян і про важливість підтримки демократичних цінностей у всьому світі. Демократизація життя на Заході розвивалася на ґрунті культурного досвіду, набутого в попередні епохи. Перш за все – в епоху Реформації, коли, за визначенням Дж. Ролза, усе було розбито релігійну єдність середньовіччя, коли розкололася така авторитарна, експансіоністська релігія, як середньовічне християнство, і постав релігійний плюралізм, який, у свою чергу, посприяв розвитку інших типів плюралізму, котрі з кінця XVIII століття стають постійною рисою західної культури [3, с. 17]. Базовими категоріями політико-правового дискурсу в той час стають: національний суверенітет, верховенство народу, представницьке правління. Проголошується надання громадянам низки прав і свобод, в тому числі й виборчого права та одного з

„найдорожчих прав людини– права на „вільне висловлювання думок і переконань», захист якого, вже відповідно до Конституції 1793 року, однозначно співвіднесено зі свободою асоціацій: „Право висловлювати власні думки і переконання через пресу або будь-яким іншим способом, свободу мирно збиратися... не може бути поставлено під заборону» [1, с. 44].

Висновок. Закінчуючи подорож через сучасну історію демократії, важливо підкреслити, що хоча цей шлях був важким і неодноразово випробувався випробуваннями, демократія залишається однією з найцінніших цінностей, які ми повинні захищати та сприяти їх поширенню у всьому світі. Сучасна історія демократії показує, що вона є живим процесом, який вимагає постійного зацікавлення, участі та підтримки громадян. Незважаючи на виклики та загрози, з якими ми стикаємося сьогодні, ми повинні залишатися вірними демократичним цінностям і працювати разом для забезпечення справедливого, вільного та процвітаючого суспільства для всіх.

Список використаних джерел

- 1.Кармазіна М. Невідворотність демократії. Кращі місця вже заброньовані? / М. Кармазіна // Віче. 2003. №7. С. 44.
- 2.Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство / Пер. з нім. А. Онишко. Львів: Літопис, 2000. С. 115 -116.
- 3.Ролз Дж. Політичний лібералізм / Пер. з англ. О. Мокровольський. К.: Основи, 2000. С. 17.

Марія Войчук, студентка групи ФФ-11

ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА Н.МАКІАВЕЛЛІ

Актуальність теми дослідження. Найвагоміший внесок у політичну думку зробив італійський мислитель Нікколо Макіавеллі (1469–1527) — італійський політичний мислитель, автор кількох фундаментальних праць про владу, політику й управління. Найвідоміша його робота — «Державець», де він прагматично пояснює, як правителям досягати й утримувати владу. У «Міркуваннях на першу декаду Тита Лівія» Макіавеллі аналізує республіканське правління на основі давньоримської історії. У «Про військове мистецтво» він описує стратегію та організацію армії, вважаючи дисципліну ключем до стабільності. Нарешті, в «Історії Флоренції» він досліджує історію рідного міста, розглядаючи причини політичних конфліктів. Макіавеллі служить цікавою ілюстрацією того, як політична думка греків і римлян (республіканського періоду) знов придбала в XV столітті дієвість, яку вона втратила в Греції з часу Олександра, а в Римі - з часу Августа. Любов до «свободи» і теорія контролю і рівноваги були запозичені Відродженням від античності, а новим часом - в основному від Відродження, хоча частково і безпосередньо від античності. Ця сторона переконань Макіавеллі має щонайменше таке ж значення, як і знаменитіші «аморальні» доктрини «Князя». Примітно, що Макіавеллі ніколи не обґрунтовує політичні аргументи християнськими або біблійськими аргументами. Середньовічні автори дотримувалися концепції «законної влади», під якою вони мали на увазі владу папи і імператора або владу, що бере в них свій початок. Автори північних країн, навіть настільки пізні, як Локк, аргументують засланням на події в Едемському саду, вважаючи, що таким чином вони можуть довести «законність» деяких пологів влади. У Макіавеллі немає і сліду подібних концепцій. Влада повинна належати тим, кому удасться захопити її свободному змаганні. Віра Макіавеллі в те, що доля контролює половину нашого життя, теж має важливий моральний і політичний підтекст. Правителю необхідно бути готовим повернути туди, куди віють вітри Долі і як того вимагає від нього мінлива ситуація, і саме це зобов'язує його часто діяти наперекір обіцянкам, наперекір гідності, наперекір людяності та наперекір релігійним настановам. Це також зачіпає питання політичних чеснот і питання про те, хто має правити. Змінити свій стиль поведінки для того, щоб пристосуватися до поворотів долі, людині не просто, але ще невідомо, чи забезпечить успіх правильна поведінка: жорстокий Ганнібал і благочестивий Сципіон добивались однакових успіхів за допомогою різних засобів. Основні принципи політики, обґрунтовані Н. Макіавеллі, можна узагальнити таким чином: для того, щоб управляти, треба знати істинні причини вчинків людей, їх бажання й інтереси; в політиці треба завжди сподіватись гіршого, а не ідеально кращого; влада не повинна зазіхати на майно підданих, оскільки це породжує ненависть; правитель повинен поєднувати в собі якості лева, щоб силою зламати ворогів, і лисиці, щоб уникнути хитро розставлених противниками пасток; правитель повинен уміти тримати народ у страху, щоб забезпечити лад у державі; народ, обираючи посадових осіб, здатний зробити кращий, ніж правитель, вибір; тиранія правителя значно страшніша, ніж тиранія народу. В політичному змаганні Нікколо Макіавеллі вважав допустимим в ім'я великої мети і ідей зневажати законами моралі і використання будь-яких засобів в ім'я їх досягнення, виправдовував навіть жорстокість і віроломство правителів в їх суперництві за владу.

Висновок. На думку Макіавеллі, цивілізовані люди майже напевно є безпринципними егоїстами. Якби хто захотів нині заснувати республіку, говорить Макіавеллі, то він виявив би, що легко добитися успіху серед горців, чим серед жителів великих міст, бо останні вже розбещені. Але якщо люди є безпринципними егоїстами, то правильна лінія його поведінки залежить від населення, серед якого йому належить діяти. Церква періоду Відродження здобувала всезагальну ненависть, але лише на північ від Альп ця досягла достатніх розмірів, щоб викликати Реформацію.

Список використаних джерел

1. Дробінка І. Г. Політологія: Навчальний посібник/ І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. К.: Центр учбової літератури, 2007. 289 с.
2. Іщенко М. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси : Видавництво ЧНУ, 2014. 387с.
3. Кирилюк Ф. Політологія Нової доби: Посібник для студ. вищ. навч. закл./ Федір Кирилюк,. К.: Академія, 2013. 303с.
4. Кузь О. Політологія: Навч. посібник / Харківський національний економічний ун-т. Х.: ХНЕУ, 2014. 340с.

Христина Карась, студентка групи ФФ-11

СУЧАСНА ІСТОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження. Сучасну історію демократії полягає в тому, що в сучасному світі спостерігаються значні зміни в політичному ландшафті, де демократія стає однією з найважливіших парадигм. Підвищена увага до цінностей демократії, розмаїття демократичних практик у різних країнах та їхні взаємозв'язки вимагають дослідження та аналізу для розуміння тенденцій, викликів та перспектив подальшого розвитку демократії. У сучасному світі демократія стає не лише популярним, але й важливим елементом політичного життя. Зростаюча увага до цінностей демократії відображається у політичних процесах та реформах у багатьох країнах світу. Проте, разом з цим, спостерігається різноманітність демократичних практик, що виражаються у різних формах урядування, політичних інститутах та процесах прийняття рішень. Зокрема, останнім часом ми спостерігаємо зростання популярності альтернативних форм демократії, таких як електронне урядування та участь громадян у прийнятті рішень через Інтернет. Одночасно, деякі країни стикаються з викликами щодо збереження демократичних інститутів у зв'язку зі зростанням популізму, авторитаризму та зневіри у традиційні політичні процеси.

Мета дослідження полягає в аналізі та оцінці основних тенденцій у розвитку демократії в сучасному світі, виявленні факторів, що впливають на її стан та розвиток, а також у пошуку шляхів для зміцнення демократичних процесів та інститутів. Це дослідження має на меті глибше розуміння сучасних викликів та можливостей, що стоять перед демократією, а також надання рекомендацій для подальшого її розвитку на різних рівнях - від національного до міжнародного. Сучасна історія демократії як феномену політичного життя, включаючи її розвиток, тенденції, виклики та перспективи в різних країнах та регіонах світу. Також в об'єкт дослідження входять демократичні інститути, процеси та практики, а також реакції громадськості та політичних акторів на зміни в демократичному середовищі. Аспекти сучасної історії демократії, такі як її етапи розвитку, ключові події та процеси, фактори, що впливають на її формування та функціонування, а також виявлення закономірностей та тенденцій у розвитку демократичних систем. Сучасна історія демократії - це захоплююча подорож через складний ландшафт політичних і соціокультурних змін. Почнемо з кінця 20-го століття, коли багато країн світу почали переходити до демократичного управління після розпаду колоніальних імперій та падіння авторитарних режимів. Один із ключових моментів в історії сучасної демократії - це розвиток Європейського Союзу. Створений з метою забезпечення миру, стабільності і економічного зростання, ЄС став символом демократичного співтовариства, де країни працюють разом над спільними цілями і вирішують спільні проблеми через демократичний процес. Ще однією важливою подією є розпад Радянського Союзу та країн Східної Європи в кінці 1980-х - початку 1990-х років. Цей період, відомий як «хвиля демократії», призвів до виникнення нових демократичних режимів, які замінили тоталітарні системи. У США, демократія пройшла через багато випробувань, включаючи Громадянську війну та боротьбу за громадянські права в 1960-х роках. Завдяки активному участю громадян та постійному напруженню між різними політичними силами, демократія в США набула свого унікального характеру і стала відображенням різноманітності та плюралізму. Завдяки громадянській відкритості, як влучно висловився Ю. Габермас, вироблялася політична свідомість, яка, на протипагу абсолютній владі, чітко і зрозуміло викладала суть та вимоги до загальних та абстрактних законів, і, насамкінець, саму себе, тобто відкриту (громадську) думку, навчалася відстоювати себе як „єдине легітимне джерело цих законів» [2, с. 116]. Однак, сучасна історія демократії також пов'язана з викликами та загрозами. Зростання популізму, авторитаризму та дезінформації ставлять під загрозу демократичні інституції та цінності. Наприклад, в Угорщині та Польщі спостерігається наростаюча тенденція до обмеження прав і свобод громадян та обмеження незалежності ЗМІ. Звичайно, демократія - це процес, а не стан. Вона постійно еволюціонує і відповідає на виклики свого часу. Історія сучасної демократії нагадує нам про необхідність постійної боротьби за права та свободи громадян і про важливість підтримки демократичних цінностей у всьому світі. Демократизація життя на Заході розвивалася на ґрунті культурного досвіду, набутого в попередні епохи. Перш за все – в епоху Реформації, коли, за визначенням Дж. Ролза, усе було розбито релігійну єдність середньовіччя, коли розкололася така авторитарна, експансіоністська релігія, як середньовічне християнство, і постав релігійний плюралізм, який, у свою чергу, посприяв розвитку інших типів плюралізму, котрі з кінця XVIII століття стають постійною рисою західної культури [3, с. 17]. Базовими категоріями політико-

правового дискурсу в той час стають: національний суверенітет, верховенство народу, представницьке правління. Проголошується надання громадянам низки прав і свобод, в тому числі й виборчого права та одного з „найдорожчих прав людини– права на „вільне висловлювання думок і переконань», захист якого, вже відповідно до Конституції 1793 року, однозначно співвіднесено зі свободою асоціацій: „Право висловлювати власні думки і переконання через пресу або будь-яким іншим способом, свободу мирно збиратися... не може бути поставлено під заборону» [1, с. 44].

Висновок. Закінчуючи подорож через сучасну історію демократії, важливо підкреслити, що хоча цей шлях був важким і неодноразово випробувався випробуваннями, демократія залишається однією з найцінніших цінностей, які ми повинні захищати та сприяти їх поширенню у всьому світі. Сучасна історія демократії показує, що вона є живим процесом, який вимагає постійного зацікавлення, участі та підтримки громадян. Незважаючи на виклики та загрози, з якими ми стикаємося сьогодні, ми повинні залишатися вірними демократичним цінностям і працювати разом для забезпечення справедливого, вільного та процвітаючого суспільства для всіх.

Список використаних джерел

1. Кармазіна М. Невідворотність демократії. Кращі місця вже заброньовані? / М. Кармазіна // Віче. 2003. №7. С. 44.
2. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство / Пер. з нім. А. Онишко. Львів: Літопис, 2000. С. 115-116.
3. Ролз Дж. Політичний лібералізм / Пер. з англ. О. Мокровольський. К.: Основи, 2000. С. 17.

Олександр Левицький, студент групи КНШІ-12

ТРУДНОЩІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Демократизація — це необхідний процес для побудови правової, соціальної та політичної держави. Водночас в Україні цей процес стикається з рядом системних труднощів: низьким рівнем політичної культури, слабкістю інститутів громадянського суспільства, популізмом, корупцією, інформаційними впливами ззовні. Усвідомлення та аналіз цих проблем дає змогу визначити реальні шляхи їх подолання.

Мета дослідження: проаналізувати основні перешкоди на шляху демократизації українського суспільства та визначити шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Процес демократизації в Україні триває з початку 1990-х років, але він нерівномірний та суперечливий. Основною проблемою залишається низький рівень політичної культури населення, що проявляється у пасивності громадян, сприйнятті демократії лише як участі у виборах, недовірі до політичних інституцій [1, с. 121]. Також спостерігається нестабільність політичної системи, яка часто зазнає змін через персоналії, а не через зміну політичних програм. Корупція як інституційне явище стала однією з головних перепон для реалізації демократичних принципів, зокрема принципу верховенства права [2, с. 317]. Значна частина суспільства досі сприймає політику як сферу виключно особистих інтересів, що унеможливорює формування активного громадянського суспільства. Суттєвий вплив мають зовнішні виклики, зокрема інформаційна війна, гібридна агресія, економічні кризи, спричинені як війною, так і глобальними процесами. У цих умовах демократичні інститути опиняються в стані кризи, вразливі до популізму та авторитарних рішень. Громадянське суспільство є потенційним рушієм демократичних змін, однак наразі його вплив обмежений. Брак фінансової підтримки, нестабільна правова база та недостатній рівень співпраці з державою стримують його розвиток.

Висновок. Демократизація суспільного життя в Україні стикається з комплексом проблем: політична нестабільність, корупція, слабкість інституцій, низький рівень політичної культури. Водночас існує й потенціал розвитку — це активізація молоді, розвиток волонтерського руху, реформи в галузі децентралізації. Подолання труднощів можливе лише за умов синергії дій громадянського суспільства, політичної еліти та міжнародної підтримки.

Список використаних джерел

1. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 1997. 400 с.
2. Шаповал В. Ю. Сучасна політична система України. К.: Юрінком Інтер, 2010. 328 с.
3. Головаха Є., Паніна Н. Соціальні зміни та громадянське суспільство в Україні. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2019. № 4. С. 45–56.
4. Obasola O. Democracy in Transition Societies: The Case of Ukraine. URL: <https://www.ukrainesocdemstudy.org/articles/democracy-ukraine.pdf>
5. Андрющенко А. Політична культура як чинник демократизації. URL: <https://politic.org.ua/analytics/politychna-kultura-i-demokratyzatsiya/>

ІНФОРМАЦІЙНІ ВПЛИВИ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження. У добу цифровізації соціальні мережі стали потужним інструментом політичного впливу. Їхнє використання у виборчих кампаніях, протестних рухах, для формування суспільної думки потребує глибокого аналізу, адже вони здатні як мобілізувати громадян, так і дестабілізувати політичну ситуацію шляхом поширення дезінформації. Актуальність дослідження полягає у визначенні масштабів і механізмів інформаційного впливу соцмереж у політичному процесі.

Мета дослідження: проаналізувати, яким чином соціальні мережі впливають на політичні процеси у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі дедалі частіше стають майданчиком для політичної боротьби. У передвиборчих кампаніях через платформи Facebook, Instagram, TikTok, X (Twitter) кандидати й партії активно взаємодіють із виборцями, просувають гасла та формують імідж. Проте разом з офіційною інформацією активно поширюються фейки, боти й тролі створюють ілюзію суспільного консенсусу чи протесту [3, с. 442]. У деяких випадках це призводить до штучного створення або радикалізації суспільного запиту на зміни, який не завжди відповідає реальним потребам громадян. Соцмережі сприяють утворенню так званих «інформаційних бульбашок», у межах яких користувачі отримують переважно контент, що відповідає їхнім поглядам. Це призводить до зниження критичного мислення, втрати здатності до дискусії та зростання радикалізму в суспільстві. Окрім того, платформи використовують алгоритми, що підсилюють контент, який викликає емоційну реакцію – обурення, страх, гнів. Такий емоційно заряджений контент має більші шанси стати вірусним, але водночас посилює політичну поляризацію, що ускладнює суспільний діалог і компроміс. Важливу роль відіграє таргетована реклама – політичні сили використовують особисті дані користувачів для впливу на окремі демографічні або соціальні групи. Прикладом є скандал із компанією Cambridge Analytica, яка збирала дані з Facebook для політичного мікротаргетингу, зокрема під час президентських виборів у США 2016 року. Цей випадок наочно демонструє небезпеку зловживань цифровими інструментами, коли виборець стає об'єктом точкового маніпулятивного впливу, не усвідомлюючи його джерело та масштаби. Іноземне втручання через соціальні мережі стало ще одним викликом сучасній демократії. Через фальшиві сторінки, рекламні кампанії та ботоферми уряди інших країн можуть впливати на політичні процеси. Це стало очевидним після розслідування втручання Росії у вибори в США та референдум щодо Brexit. Використання так званих інформаційних спецоперацій має на меті не лише змінити політичний курс конкретної країни, а й підірвати довіру громадян до демократичних інституцій у цілому. Разом із тим соціальні мережі стали важливим інструментом мобілізації громадян. Завдяки низькому порогу входу та швидкому поширенню інформації вони сприяють самоорганізації та активізації протестної активності, як це було під час «Арабської весни» або Революції Гідності в Україні. Вони виконують роль «цифрової вулиці», де громадяни можуть обмінюватися думками, закликати до дій, висвітлювати порушення з боку влади. У цьому сенсі соцмережі сприяють підвищенню політичної участі та розвитку цифрової демократії. На українському прикладі можна побачити, як соціальні мережі стали не тільки інструментом політичної комунікації, але й майданчиком для інформаційної боротьби. Після 2014 року Україна зіткнулась із масштабною інформаційною агресією з боку Росії, яка активно використовувала соцмережі для поширення дезінформації, маніпуляції та створення ворожих наративів. Зокрема, йдеться про поширення фейків, дискредитацію українських державних інституцій, розпалювання міжетнічної та міжрегіональної ворожнечі, а також нав'язування проросійських меседжів у політичному дискурсі. Отже, соціальні мережі є двосічним мечем у сучасному політичному процесі: з одного боку, вони розширюють можливості комунікації, прозорості та участі громадян, а з іншого – відкривають поле для маніпуляцій, фейків і зовнішнього впливу. Тому ключовими завданнями сьогодення стають цифрова грамотність населення, забезпечення прозорості алгоритмів та регулювання політичного контенту в онлайн-середовищі.

Висновок. Інформаційні впливи соціальних мереж на політику є багатовимірним явищем, яке потребує подальшого комплексного аналізу. У руках відповідальних політиків соцмережі можуть стати ефективним засобом комунікації з громадянами, а в руках маніпуляторів – загрозою демократії. Регулювання політичного контенту, цифрова грамотність та прозорість алгоритмів є першочерговими завданнями для запобігання зловживанням.

Список використаних джерел

1. Войтович Н. О. Політична реклама в соціальних мережах: нові форми передвиборчих кампаній. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2015. Вип. 5(23). Львів, 2015. С. 441–447.
2. Howard P., Kollanyi B. Bots, Lies and Propaganda: Computational Propaganda in the U.S. and Abroad. Oxford University Press, 2017. P. 58–62.
3. Khondker H. Social Media and the Arab Spring. Sociology Compass. 2011. Vol. 5(7). P. 197–204.
4. ІМІ. Як Росія через соцмережі впливає на українців. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/yak-rosiya-cherez-sotsmerezhi-vplyvaje-na-ukrayintsiv-i44278>

ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ А.ДЕ ТОКВІЛЛЯ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження. Вона визначається низкою факторів, зокрема тим, що політичні ідеї Алексіса де Токвілля, французького мислителя та соціолога XIX століття, залишаються надзвичайно впливовими для розуміння демократичних процесів сьогодення. Токвілля був одним з перших, хто глибоко досліджував механізми функціонування демократії, особливо через порівняння Франції та США. Його праця «Демократія в Америці» є важливим джерелом для розуміння еволюції демократичних інститутів і принципів. В умовах глобалізації, переходу до нових політичних систем та викликів демократії, думки Токвілля продовжують залишатися актуальними. У сучасному світі демократичні ідеї перебувають під тиском різних факторів — від популізму та авторитаризму до технологічних змін і соціальних медіа. Ідеї історика про ризики «тиранії більшості», занепад громадянських інститутів, а також про роль громадянської активності є надзвичайно важливими для розуміння сучасних загроз демократії.

Виклад основного матеріалу. Алексіс де Токвілля — французький мислитель, соціолог та політичний діяч, чия праця, зокрема «Демократія в Америці» (1835–1840), стала одним із основних джерел для вивчення демократичних процесів у світі. Його дослідження політичних інститутів, громадянського суспільства, свободи та рівності зберігають актуальність і в XXI столітті, адже вони дозволяють глибше зрозуміти як механізми функціонування демократичних систем, так і можливі загрози для демократії. Токвілля був переконаний, що демократія, незважаючи на свої численні переваги, може призвести до негативних наслідків. Він бачив демократизацію як процес, який сприяє рівності серед громадян, але водночас вносить ризики для особистої свободи та автономії індивіда. Важливу роль у цьому процесі відіграє механізм «тиранії більшості». Токвілля наголошував, що в умовах демократії більшість може почати нав'язувати свою волю меншині, що може призвести до обмеження особистих прав і свобод. Однією з центральних ідей Токвілля є концепція «тиранії більшості». Він стверджував, що в демократичних системах, де більшість має велику політичну владу, існує небезпека того, що інтереси меншин будуть ігноруватися або подавлятися. Токвілля відзначав, що така «тиранія» може бути більш небезпечною за авторитарне правління, адже вона прихована, позначена соціальним консенсусом і широким громадським схваленням, що ускладнює боротьбу з нею. Ідеї Токвілля про рівність, свободу і роль громадянського суспільства є особливо актуальними в умовах глобалізації, де існують нові виклики для національних демократій. Токвілля підкреслював важливість демократичного контролю і активної громадянської участі для запобігання авторитарним тенденціям. В умовах сучасних політичних криз та соціальних мереж, де інформація поширюється швидко, його попередження щодо «м'якої деспотії» набуває нового значення.

Висновки. Політичні ідеї Алексіса де Токвілля продовжують бути надзвичайно важливими для розуміння механізмів сучасної демократії. Його застереження щодо тиранії більшості, м'якої деспотії, а також значення активного громадянського суспільства є основою для розробки стратегій, які можуть допомогти зміцнити демократичні процеси і уникнути загроз, що постають перед сучасними демократіями. Ідеї Токвілля допомагають аналізувати політичні виклики XXI століття і можуть слугувати дороговказом у процесі розвитку демократичних інститутів в умовах глобалізації та соціальних змін.

Список використаних джерел

1. Рауш Г. Токвіль // Класики політичної думки. Від Платона до Макса Вебера. К., 2009.
2. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і неklasичних інтерпретаціях. Київ-Львів, 2013.
3. Тейлор Ч. Етика автентичності. К., 2011.
4. Токвіль Алексіс де. Про демократію в Америці. К., 1999.

Ольга Андрійчук, студентка групи КН-11

Роль інформаційних технологій в російсько-українській війні

Актуальність теми дослідження: у сучасних умовах війна виходить за межі традиційного збройного протистояння та охоплює інформаційний, кібернетичний і технологічний простори. Російсько-українська війна стала яскравим прикладом того, як інформаційні технології впливають на хід бойових дій, моральний стан суспільства, міжнародну підтримку та формування глобального інформаційного порядку. Дослідження ролі ІТ у цьому конфлікті є вкрай важливим для розуміння нових форм ведення війни та захисту національної безпеки України. Мета дослідження: проаналізувати вплив і значення інформаційних технологій у російсько-українській війні, виявити їхні ключові функції та механізми застосування, а також оцінити наслідки використання ІТ для обох сторін конфлікту. Виклад основного матеріалу. У XXI столітті війна набуває принципово нових форм, у яких усе більше ваги відіграють не лише традиційні

збройні засоби, а й сучасні інформаційні технології. Російсько-українська війна стала яскравим прикладом гібридного конфлікту, де поряд з артилерією, танками та авіацією активно використовуються інформаційно-комунікаційні технології, цифрові платформи, штучний інтелект, супутникові системи, безпілотники, соціальні мережі, а також інструменти кіберпростору. Саме тому інформаційні технології відіграють не другорядну, а ключову роль у цьому конфлікті, впливаючи як на оперативне управління військовими діями, так і на стан громадської думки, рівень мобілізації населення, міжнародну підтримку та навіть психологічну стійкість нації. Збройну агресію проти України російська федерація почала 20 лютого 2014 року, коли її війська без знаків розрізнення вторглися на територію Кримського півострова. З того часу кібератаки стали одним із перших фронтів цього конфлікту. Російські хакерські угруповання здійснювали атаки на українські урядові сайти, інформаційні ресурси, банківську систему, підприємства критичної інфраструктури. Ці атаки були спрямовані не лише на те, щоб знищити або пошкодити цифрову інфраструктуру, але й на деморалізацію населення, порушення управлінських ланцюгів та створення паніки. Із 2022 року росія застосовує ще агресивніші форми кібертероризму, намагаючись вивести з ладу важливі державні сервіси, атакуючи сайти обласних адміністрацій, енергетичні системи та електронні засоби комунікації. Усього хакери атакували понад 70 державних веб-сайтів, 10 з яких зазнали несанкціонованого втручання. У відповідь на ці загрози Україна сформувала потужну систему кібероборони, частиною якої стала ІТ-армія — велика спільнота добровольців, хактивістів, програмістів, системних адміністраторів, аналітиків даних та інших фахівців, які об'єдналися задля захисту інформаційного простору країни. Цей рух координується за допомогою відкритих каналів комунікації, зокрема в Telegram. Фахівці різного рівня створили та продовжують створювати автоматизовані системи атак на інформаційні ресурси та сервіси країни-ворога. Що займається збиранням інформації про пересування ворога, виявленням фейкових акаунтів, знешкодженням бот-мереж, а також блокуванням каналів розповсюдження дезінформації. Оскільки паралельно з війною в кіберпросторі ведеться масштабна інформаційно-психологічна боротьба. Російська федерація використовує методи пропаганди, дезінформації та маніпуляції, поширюючи через підконтрольні ЗМІ та соціальні мережі викривлену інформацію, фейки, теорії змови й інші способи впливу на свідомість людей. Ця інформаційна агресія спрямована не лише проти українського населення, але й на міжнародну аудиторію з метою підірвати підтримку України, дискредитувати її військово-політичне керівництво, створити образ «непотрібної війни» або «зовнішньої провокації». У відповідь Україна розробила низку ефективних комунікаційних стратегій. Офіційні джерела оперативно надають перевірену інформацію, діє проєкт «StopFake», активно працює Центр стратегічних комунікацій, а держава взаємодіє з міжнародними журналістами, фактчекерами та лідерами думок. Особливе значення у цій війні мають соціальні мережі. Вони перетворилися не просто на майданчики для обміну інформацією, а на інструменти мобілізації, координації та психологічної підтримки. Через Telegram, Facebook, Instagram, TikTok українці організовують волонтерські ініціативи, повідомляють про рух ворожої техніки, збирають кошти для ЗСУ, діляться правдою про війну зі світом, підтримують моральний дух нації. Завдяки digital-комунікаціям формується новий тип інформаційного спротиву, який об'єднує мільйони громадян у єдину цифрову армію. Суттєвий вплив на воєнні процеси мають також технології штучного інтелекту, супутникові дані, безпілотники, системи аналітики великих даних. Українські та міжнародні фахівці використовують алгоритми для аналізу поведінки противника, прогнозування обстрілів, автоматизації бойового управління. Військові активно застосовують дрони для розвідки та ударів, координуючи їх через мобільні додатки. Україна отримує супутникові знімки з космосу, що дає змогу бачити пересування ворожих підрозділів у режимі реального часу. Все це дозволяє значно підвищити ефективність бойових дій, зберегти життя військових і цивільних та оптимізувати використання ресурсів. Найважливішим і унікальним компонентом українського спротиву стала участь цивільних ІТ-спеціалістів, які створюють цифрові продукти на волонтерських засадах. Йдеться про мобільні застосунки для інформування про повітряні тривоги, мапи укриттів, чат-боти для передачі інформації про пересування ворога, системи ідентифікації воєнних злочинців, цифрові бази доказів воєнних злочинів, системи шифрування даних. Багато хто з них співпрацює з міжнародними організаціями, забезпечуючи цифрову безпеку України на глобальному рівні. Висновок. Можна стверджувати, що інформаційні технології стали не лише важливим інструментом оборони, а й фактором, що значною мірою визначає стратегію та результативність воєнних дій. Україна продемонструвала унікальний досвід у застосуванні цифрових рішень під час війни, створивши прецедент, який нині вивчають провідні держави світу. Завдяки високому рівню цифровізації, потужному ІТ-сектору, активному громадянському суспільству та здатності до швидкої адаптації, українці змогли організувати масштабний інформаційно-кібернетичний опір, що став одним із визначальних чинників їхнього спротиву агресії. Це засвідчує, що у війнах нового покоління перемагатимуть не лише ті, хто має більше зброї, а й ті, хто вміє ефективно використовувати технології для захисту, комунікації, мобілізації та впливу на світовий інформаційний порядок денний.

Список використаних джерел

1. Хронологія російсько-української війни: «гібридна» фаза (лютий 2014 — лютий 2022). URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/22/hronologiya-rosijsko-ukrayinskoyi-vijny-gibrydna-faza/>.
2. Кібератака на Україну: як «зламували» урядові сайти?». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60050149>.
3. ІТ-армія України. URL: <https://itarmy.com.ua/>.
4. Вплив інформаційних технологій на реорганізацію військової справи США на початку XXI століття. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4945.html>.

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ В ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній час тема «Роль Інтернет-комунікації в формуванні громадської думки» зумовлена зростаючим впливом цифрових технологій на всі сфери суспільного життя, зокрема на політичні процеси, комунікацію між владою та громадянами, а також формування громадської думки. Соціальні мережі, месенджери, блоги та онлайн-платформи значною мірою замінили традиційні засоби масової інформації, даючи змогу кожному користувачеві не лише споживати, але й створювати контент. У такому інформаційному середовищі процеси формування громадської думки набувають нових характеристик — вони стають швидшими, відкритішими, але водночас вразливішими до маніпуляцій, фейків та дезінформації.

Мета дослідження: виявлення механізмів впливу Інтернет-комунікації на формування громадської думки в сучасному інформаційному суспільстві, а також аналіз позитивних і негативних наслідків такого впливу.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі значно трансформували спосіб комунікації та обміну інформацією в суспільстві. Вони забезпечують миттєвий доступ до новин та подій, дозволяючи користувачам активно брати участь у дискусіях та формувати колективні погляди. Дослідження показують, що соціальні мережі можуть впливати на сприйняття реальності та критичне мислення користувачів, оскільки часто стають джерелом дезінформації та фейкових новин, що впливають на свідомість та реакцію на події [1]. Згідно з дослідженням, опублікованим у журналі «Філологічні науки» (2024), соціальні мережі стали повноцінним інформаційним середовищем, яке може впливати на політичні рішення, суспільні настрої та стратегічні процеси державного управління. Особливу увагу приділено методам маніпуляції через соціальні медіа, таким як поширення фейкових новин, керовані коментаторські кампанії та використання алгоритмічних переваг для формування необхідного інформаційного фону [2]. Соціальні мережі перетворилися не лише у майданчики для спілкування та додаткової реклами, а й у осередки актуальної інформації та місця для об'єднання людей, а специфіка організації блогосфери, що виражається у перехресних посиланнях та численних віртуальних співтовариствах, ідеально підходить для інтеграції однодумців у громадські організації, як це було від час Революції Гідності 2013–2014 років. Під час Євромайдану (2013–2014) соціальні мережі, особливо Facebook, відіграли вирішальну роль у мобілізації протестувальників, організації акцій та поширенні інформації. Дослідження показують, що активне використання цих платформ суттєво вплинуло на хід подій та формування громадської думки. Одне з таких досліджень, проведене Пабло Барбера та Меган Метцгер з Нью-Йоркського університету, аналізує використання Twitter та Facebook під час Євромайдану. Автори відзначають, що соціальні мережі стали ключовими каналами для координації дій протестувальників та швидкого обміну інформацією, що сприяло ефективній організації масових заходів. Окрім Washington Post, видання, яке опублікувало це дослідження, інші іноземні видання, які висвітлюють протести в Україні, теж не раз підкреслювали, що інструментом для організації мітингів стали соціальні мережі, де активісти поширювали заклик зібратися. Зокрема, сторінка Євромайдану у 2013 році продемонструвала найвищий показник зростання, а кожен тисячний твіт у світі стосувався Євромайдану [3]. Дослідження підтверджують, що комунікація через соціальні мережі під час Євромайдану не лише сприяла організації протестів, але й активно впливала на хід подій, формуючи громадську думку та національну свідомість. У контексті російсько-української війни, що триває з 2014 року, соціальні мережі відіграють ключову роль у формуванні інформаційного простору, мобілізації громадськості та протидії дезінформації. Їх вплив охоплює декілька важливих аспектів, які заслуговують на детальний науковий аналіз. З початком військових дій на сході України соціальні мережі, такі як Facebook, Telegram та Twitter, стали основними каналами для оперативного інформування громадськості про події на фронті та в тилу. За даними мережі, у 2023 році 77,9% українців отримували новини саме через соціальні платформи. Це значно вище, ніж у будь-якій із 24 європейських країн, опитаних Інститутом вивчення журналістики «Reuters» у 2024 році, середній показник якого становив 44%. [4].

Висновок. Отже, слід зазначити, що Інтернет-комунікація суттєво змінює традиційні механізми формування громадської думки, відкриваючи нові можливості для політичної участі, але й породжуючи нові виклики для демократії. Щоб зберегти плюси цифрової доби та мінімізувати ризики, важливо розвивати критичне мислення, медіаграмотність і впроваджувати механізми відповідального поширення інформації. Подальші дослідження цієї теми повинні зосередитися на етичних стандартах онлайн-комунікації, ролі державного регулювання та впливі штучного інтелекту на інформаційне середовище.

Список використаних джерел

1. Вадбковський Б. Як соціальні мережі впливають на суспільство та бізнес, Inproject, URL: <https://inproject.org/vplyv-soczialnuh-merezh-na-suspilstvo-i-biznes/>
2. Підручник «Медіаосвіта та медіаграмотність» - Київ: Академія української преси. // 2012, URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf>
3. Дорош М. Як учасники Євромайдану використовують Twitter та Facebook, Детектор медіа, URL: <https://ms.detector.media/onlain-media/post/2197/2013-12-06-yak-uchasnyky-ievromaydanu-vykorystovuyuttwitter-ta-facebook/>
4. Медіаспоживання українців: другий рік повномасштабної війни. URL: https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796

УСПІХИ І НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Корупція в Україні – не просто адміністративне порушення, а глибоко вкорінене соціально-політичне явище, яке формувалося десятиліттями. Її наслідки охоплюють майже всі сфери суспільного життя: від політики й економіки до освіти, медицини та місцевого самоврядування. Протягом багатьох років корупція була системною, легітимізованою практикою, яка забезпечувала збагачення політичної та економічної еліти.

Події Революції Гідності 2013–2014 років стали поворотним моментом, що відкрив вікно можливостей для запуску реальних реформ. Українське суспільство чітко висловило свою вимогу – подолання корупції має стати державним пріоритетом. Відтоді було прийнято багато законодавчих ініціатив, створено нові органи, змінено правила гри у сфері державного управління.

Однак чи вдалося Україні реалізувати поставлені цілі на практиці? Ця стаття має на меті дати збалансовану оцінку: розглянути як досягнення, так і невдачі, а також виявити чинники, що визначають ефективність антикорупційної політики в сучасних умовах.

У 2014–2019 роках в Україні було сформовано унікальну антикорупційну інфраструктуру, яка отримала високу оцінку з боку міжнародних партнерів. До ключових інституцій належать:

НАБУ (2015) – незалежний слідчий орган для розслідування топкорупції;

САП (2015) – прокуратура, яка супроводжує справи НАБУ;

НАЗК (2015) – агентство, відповідальне за моніторинг декларацій, перевірку конфлікту інтересів;

Вищий антикорупційний суд (2019) – спеціалізований суд, що розглядає справи топ-посадовців. Ці органи були створені з урахуванням міжнародного досвіду та під зовнішнім контролем, що мало забезпечити їх незалежність.

Згодом до системи антикорупційних заходів додалися:

- електронне декларування,
- публічний реєстр декларацій,
- система державних закупівель ProZorro,
- антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки, ухвалена Кабінетом Міністрів.

За даними НАБУ, за період 2015–2023 рр. було відкрито понад 1200 кримінальних проваджень, оголошено підозру більш ніж 950 особам, і близько 100 справ завершилися обвинувальними вироками у ВАКС. Серед фігурантів – народні депутати, голови ОДА, судді, топменеджери державних підприємств.

Система ProZorro дозволила забезпечити відкритість державних закупівель та заощадити мільярди гривень бюджетних коштів. Електронні декларації викрили численні випадки невідповідності доходів і майна посадовців.

Зовнішній тиск з боку МВФ, ЄС, Світового банку та США був важливим стимулом для реального запуску реформ. Впровадження антикорупційної інфраструктури було умовою отримання траншів, макрофінансової допомоги та безвізового режиму.

Багато гучних справ, попри масштабні розслідування, завершуються нічим. Приклади – «рюкзаки Авакова», справа «Роттердам+» чи розслідування щодо суддів ОАСК. Це підриває віру громадськості в невідворотність покарання.

Призначення керівників НАБУ, САП та ВАКС неодноразово супроводжувалося затягуваннями, конфліктами інтересів, тиском з боку парламенту та Офісу Президента.

Політики використовують закони для ослаблення повноважень або дискредитації незалежних органів.

Без глибокої судової реформи антикорупційна політика має обмежений ефект. Старі кадри, кругова порука, брак доброчесності — усе це дозволяє уникати відповідальності.

Після децентралізації громади отримали великі ресурси, але недостатній контроль привів до нових викликів: нецільового використання коштів, «договорняків», непрозорих тендерів.

Відсутність сталої політичної волі: зміна влади часто супроводжується зміною пріоритетів і спробами «перезавантажити» антикорупційні органи у власних інтересах.

Недовіра суспільства: опитування показують, що понад 70% українців вважають антикорупційні реформи малоефективними.

Правова культура: толерантність до корупції, традиція «вирішувати питання» поза офіційною процедурою лишаються глибоко вкоріненими в суспільстві.

Успішні приклади боротьби з корупцією в таких країнах, як Грузія, Естонія, Польща, свідчать про необхідність комплексного підходу. Наприклад, у Грузії 2004–2012 років було здійснено повне перезавантаження правоохоронної системи. В Україні ж реформа здебільшого «накладається» на стару структуру, що часто призводить до конфлікту між новим і старим.

Україна досягла значного прогресу в інституційному оформленні антикорупційної політики: створено спеціалізовані органи, впроваджено цифрові інструменти контролю, розпочато реальні розслідування. Проте досягнення мають фрагментарний характер і не стали частиною сталого механізму запобігання корупції.

Головною перешкодою є не відсутність законів чи органів, а нестача політичної волі, незалежної судової гілки влади, а також громадянського тиску. Подолання корупції – це не короткостроковий проєкт, а довгострокова трансформація держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII.
2. Офіційний сайт НАБУ: <https://nabu.gov.ua>
3. Transparency International Ukraine. Corruption Perceptions Index 2023.
4. Звіт Вищого антикорупційного суду за 2022 рік: <https://hcac.court.gov.ua>
5. Центр політико-правових реформ. Антикорупційна політика в Україні: 2014–2023.
6. Річний звіт НАЗК за 2023 рік.
7. OECD. Anti-Corruption Reforms in Ukraine: Assessment and Recommendations (2022).
8. Інтерв'ю експертів Центру протидії корупції, 2023.

*Ямняк Анастасія, студентка групи ДИЗ-11
Соціально гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ФРАНКЛІНА ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТА

Актуальність теми дослідження: У ХХІ столітті політика зазнала радикальних змін – зросла роль особистості в історії. Франклін Делано Рузвельт – яскравий приклад політичного лідера, що зумів не лише адаптувати Сполучені Штати до умов Великої депресії, а й сформувати нову модель президентської влади. Його політична спадщина залишається предметом активного наукового і суспільного осмислення.

Мета дослідження: проаналізувати політичну філософію, стиль лідерства і стратегічні рішення Ф. Д. Рузвельта як президента США.

Об'єкт дослідження: політична діяльність Франкліна Рузвельта у 1933–1945 роках.

Предмет дослідження: ідеологічні засади, інституційні реформи, міжнародна політика та особистий стиль керівництва Рузвельта.

Завдання дослідження:

- визначити політичні виклики, перед якими постала Америка у 1930-х роках.
- проаналізувати політичну концепцію «Нового курсу» (New Deal).
- дослідити зовнішньополітичні стратегії президента під час Другої світової війни;
- оцінити історичну роль і спадщину Рузвельта

Коли Франклін Рузвельт вступив на посаду президента у 1933 році, США перебували у глибокій економічній депресії. Безробіття сягало 25%, сотні банків збанкрутували, а виробництво впало майже на половину. Більше 13 мільйонів американців залишились без роботи, фермери масово втрачали землю. У суспільстві ширилось відчуття безвиході, зневіри у демократію та капіталізм. У цих умовах американський народ потребував не просто адміністратора, а харизматичного лідера, здатного мобілізувати націю і відновити довіру до держави [1].

«Новий курс» (англ. «New Deal») це серія реформ, започаткована Рузвельтом для боротьби з наслідками депресії. Вона включала створення нових державних агентств, програм підтримки фермерів, регулювання фінансових ринків (зокрема, через Закон про цінні папери 1933 року), введення пенсій (Social Security Act) та мінімальної заробітної плати. Програма створення робочих місць (Civilian Conservation Corps, Works Progress Administration) забезпечила мільйони американців зарплатою. Головна ідея Рузвельта полягала у тому, що держава має відповідати за соціальний захист громадян і активніше втручатись в економіку в періоди кризи [2][1].

Рузвельт – один із перших лідерів, хто зробив ЗМІ потужним інструментом політичного впливу.

Його регулярні радіозвернення до нації - «бесіди біля каміна» формували особистий зв'язок з мільйонами американців. Він умів надихати, переконувати і створювати образ сильного, але співчутливого лідера. Попри інвалідність, яка не дозволяла йому самостійно ходити, він ніколи не демонстрував слабкості публічно. Його стиль правління характеризувався гнучкістю: він експериментував, не боявся помилок і реагував на зміну обставин [3].

До початку Другої світової війни Рузвельт утримував політику нейтралітету, але поступово готував громадську думку до активнішої участі. Він підписав Закон про ленд-ліз (1941), що дозволив США підтримувати союзників матеріально. Після нападу Японії на Перл-Гарбор США офіційно вступили у війну. Рузвельт став одним із лідерів Антигітлерівської коаліції, разом із Черчиллем і Сталіним розробив стратегію війни, а також брав участь у конференціях у Касабланці, Тегерані та Ялті. Він бачив у війні шанс створити новий світовий порядок, де головним гарантом миру виступатимуть В Міжнародні інституції – зокрема, ООН, ідею якої він активно підтримував до самої смерті [4][2].

Рузвельт був єдиним президентом США, обраним чотири рази. Його правління радикально трансформувало американське суспільство: він сформував нову коаліцію виборців (робітники, меншини, міські мешканці), заклав основи сучасної соціальної держави і зробив федеральну владу головним інструментом стабільності. Однак його правління не було бездоганим: інтернування японських американців під час війни вважають порушенням громадянських прав. Також він не завжди виступав відкрито проти расової сегрегації на Півдні. Незважаючи на це, Рузвельта вважають одним із найвидатніших американських президентів його образ міцно вкорінився в національній пам'яті як символ сили, надії та прогресу [1][4].

Політична постать Франкліна Делано Рузвельта залишається однією з ключових у світовій історії XX століття. Він очолив США в момент найглибшої економічної кризи, але зумів мобілізувати націю, реформувати економічну систему та повернути віру у майбутнє. Його «Новий курс» став зразком активної державної політики, яка поєднала економічну ефективність з соціальною відповідальністю.

Рузвельт також трансформував саму сутність президентської влади: він не лише керував, а й формував національний дискурс, спілкуючись з громадянами напряду, підкреслюючи довіру і співпереживання. У сфері зовнішньої політики він перетворив США на глобального лідера, визначивши засади післявоєнного світоустрою.

Водночас його політика не була позбавлена суперечностей – як у внутрішній, так і в міжнародній сфері. Рішення, що порушували права окремих громадян (як-от інтернування японців), свідчать про складність морального вибору в умовах кризи та війни.

Усе ж, Рузвельт показав, що справжнє лідерство – це не лише вміння керувати, але й здатність бачити далекоглядну мету, приймати складні рішення та зберігати людяність у найтяжчі часи. Його спадщина – це нагадування, що навіть у найтемніші періоди історії можливе оновлення, реформування та національне відродження завдяки волі, розуму й відповідальності лідера.

Список використаних джерел

1. Кеннеді Девід, «Свобода від страху: американці в період депресії та війни, 1929-1945». Нью-Йорк: Видавництво Оксфордського університету, 1999.
2. Шлезінджер Артур, «Епоха Рузвельта». – Бостон: Хоутон Мілфі, 1957-1960.
3. Рузвельта Франклін, «Бесіди біля каміна». – Друкарня уряду США, 1933-1944.
4. «Новітня історія США: навчальний посібник» / За ред. О. В. Бездрабка. – Київ: Либідь, 2015, – 368 с.

*Шумак Маргарита, студентка групи Диз-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ В ЄС.

Актуальність теми дослідження. Політичний зміст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом набуває особливої ваги в умовах трансформації внутрішньої та зовнішньої політики України. У світлі збройної агресії Російської Федерації та активізації євроінтеграційного курсу України, Угода про асоціацію постає не лише як правовий документ, а й як стратегічний інструмент формування нової ідентичності держави в європейському просторі. Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення політичних наслідків цієї Угоди, її впливу на державне управління, демократизацію, а також міжнародну суб'єктність України.

Метою дослідження є з'ясування політичного змісту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, визначення її ролі у формуванні зовнішньополітичного курсу України, а також аналіз впливу положень Угоди на політичну систему та демократичні процеси в країні.

Об'єктом дослідження є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом як міжнародно-правовий документ, що регламентує політичні, економічні та правові відносини між сторонами.

Предметом дослідження є політичні аспекти Угоди про асоціацію, зокрема її вплив на внутрішньополітичні процеси в Україні, зовнішньополітичні пріоритети держави, інституційні зміни та процеси демократичного розвитку.

Завдання: проаналізувати передумови укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Розкрити політичний зміст Угоди як інструменту євроінтеграції. Дослідити вплив Угоди на формування зовнішньополітичного курсу України.

Процес укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом був довготривалим, складним і багатовимірним. Він відображає не лише дипломатичну складову співпраці між сторонами, а й глибокі внутрішні трансформації, які відбувалися в Україні на тлі пошуків власного геополітичного вектора. Перші переговори щодо нової, посиленої угоди, яка мала замінити чинну на той час Угоду про партнерство та співробітництво, стартували ще у березні 2007 року. Цей крок став логічним продовженням імплементації Плану дій Україна – ЄС, який передбачав посилення політичного діалогу та реформування ключових секторів державного управління.

Уже у вересні 2008 року, під час чергового Саміту Україна – ЄС, що відбувся в Парижі, сторони досягли важливої домовленості: нова угода носитиме назву Угода про асоціацію. Це рішення мало не лише символічний, а й стратегічний характер, оскільки назва документа безпосередньо відображала євроінтеграційні прагнення України.

Упродовж 2007–2012 років було проведено 21 раунд переговорів стосовно змісту Угоди про асоціацію та 18 раундів перемовин, присвячених розділу щодо створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Така інтенсивна робота свідчить про складність і обсяг питань, які потребували узгодження між сторонами, та про високий рівень зацікавленості обох партнерів у досягненні компромісів.

19 грудня 2011 року, на Саміті Україна – ЄС, офіційно було оголошено про завершення переговорів. Як для України, так і для Європейського Союзу, це стало важливим сигналом про готовність до нового етапу відносин. Уже 30 березня 2012 року Угоду парафували на рівні головних переговорників, а згодом – 19 липня – було парафовано й розділ про зону вільної торгівлі. Це фактично означало, що сторони досягли повного узгодження всіх положень документа, але підписання ще мало відбутися офіційно.

Впродовж кінця 2012 – середини 2013 років здійснювався офіційний переклад проекту Угоди українською та мовами країн-членів ЄС, що також було надзвичайно важливим етапом у підготовці до її підписання. 15 травня 2013 року Європейська Комісія ухвалила рішення рекомендувати Раді ЄС підписати Угоду, а також дозволити її тимчасове застосування до завершення всіх ратифікаційних процедур. Цей крок свідчив про високий рівень довіри з боку ЄС до України як потенційного стратегічного партнера. 9 серпня 2013 року текст Угоди був офіційно оприлюднений на Урядовому порталі, що забезпечило громадське ознайомлення з її змістом.

Остаточну назву документу – «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» – було затверджено за пропозицією ЄС та за згодою української сторони. Такий широкий титул підкреслює масштаб і комплексність документа, що охоплює як політичні, так і економічні, правові й гуманітарні аспекти.

Через політичну кризу в Україні та події Революції Гідності підписання Угоди було розділено на два етапи. 21 березня 2014 року було підписано політичну частину Угоди. Серед іншого, підписали Преамбулу, Статтю 1, Розділи I, II та VII. Цей крок засвідчив політичну солідарність ЄС з Україною в умовах кризи та демонстрував готовність підтримати демократичні зміни в країні. Крім того, українська сторона підтвердила намір ратифікувати Римський статут Міжнародного кримінального суду після внесення відповідних змін до Конституції.

27 червня 2014 року, вже після обрання нового президента, економічна частина Угоди була підписана Петром Порошенком разом із представниками Європейського Союзу та лідерами країн-членів. Ця частина охоплює розділи, що стосуються юстиції, торгівлі, економічної співпраці, фінансів і боротьби з шахрайством. У підсумку всі частини Угоди становлять єдиний, цілісний документ, що формалізує новий формат відносин між Україною та ЄС.

16 вересня 2014 року відбулася знакова подія – синхронна ратифікація Угоди Верховною Радою України та Європейським Парламентом. Це стало підтвердженням обопільної політичної волі до впровадження положень Угоди та поглиблення взаємодії. Україна завершила всі внутрішньодержавні процедури, передала ратифікаційні грамоти до депозитарію, і від того моменту Угода набула чинності в частковому, тимчасовому форматі.

1 вересня 2017 року, після завершення ратифікації всіма державами-членами ЄС, Угода про асоціацію офіційно набула чинності у повному обсязі. Її вступ у силу відкрив перед Україною нові горизонти: від глибшої інтеграції у внутрішній ринок ЄС до участі у спільній зовнішній політиці, уніфікації стандартів та реформування ключових сфер.

Таким чином, підписання та реалізація Угоди про асоціацію стали символом і механізмом незворотного курсу України на європейську інтеграцію. Це не просто документ, а стратегічний дороговказ для внутрішніх реформ, політичної стабільності, економічного зростання та зміцнення міжнародної позиції нашої держави [1].

За своєю структурою Угода про асоціацію складається з таких частин:

- Преамбула, загальні цілі та принципи;
- Політичний діалог;
- Юстиція, свобода та безпека;
- Економічне та секторальне співробітництво;
- Енергетика;
- Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі;
- Загальні, інституційні та прикінцеві положення.

У частині «Преамбула, загальні цілі та принципи» визначені цілі Угоди, серед яких – створення асоціації, поступове зближення між Україною та ЄС на основі спільних цінностей, поглиблення економічних та торговельних відносин, зокрема шляхом створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи і безпеки. Закріплюються основні принципи, які лежатимуть в основі асоціації, передусім забезпечення прав людини та основоположних свобод, повага до принципу верховенства права, дотримання принципів суверенітету і територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності.

Саме в цій частині міститься положення стосовно майбутнього відносин Україна-ЄС, дискусії про яке були найбільш тривалими, і крапку в яких було поставлено лише під час саміту 19 грудня 2011 року. Оскільки на даному

етапі Європейський Союз не готовий надати Україні перспективу членства, було вирішено, що сторони визнають «європейську ідентичність України». Для України така формула є непрямим способом фіксації власної європейської перспективи, у той час як для ЄС вона не містить зобов'язань, що впливають із визнання перспективи членства. Отже, з формальної точки зору Угода про асоціацію ані передбачає, ані виключає майбутнього членства України в ЄС.

Розділ «Політичний діалог» спрямований на розвиток співпраці між Україною та ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики, з метою поступової конвергенції. Основним органом реалізації Угоди визначено Раду асоціації. Ключова мета – встановлення політичної асоціації, а також підтримка міжнародної стабільності й безпеки, демократії, верховенства права, прав людини, суверенітету та територіальної цілісності. Важливими напрямками є співробітництво у сфері регіональної стабільності, міжнародного правосуддя, безпеки й оборони, нерозповсюдження зброї та боротьба з тероризмом.

Розділ «Юстиція, свобода і безпека» охоплює питання судочинства, правоохоронної діяльності, міграційного менеджменту та захисту персональних даних. Основна увага приділяється зміцненню судової системи, її ефективності, незалежності та неупередженості.

Для управління міграцією передбачено діалог щодо легальної та нелегальної міграції, боротьби з торгівлею людьми, а також створення належних умов для законного працевлаштування громадян за кордоном. Сторони зобов'язуються співпрацювати у боротьбі з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю, а також надавати правову допомогу в цивільних і кримінальних справах.

Особлива увага приділяється забезпеченню мобільності громадян і поступовому переходу до безвізового режиму після виконання умов, визначених Планом дій щодо візової лібералізації ЄС. Угода про асоціацію не піднімає цей План, тому строки запровадження безвізу не залежать від її імплементації.

Розділ «Економічне та секторальне співробітництво» визначає умови, етапи та принципи наближення українського законодавства до норм ЄС, а також реформування державних інституцій. Він охоплює 27 секторів, зокрема: оподаткування, транспорт, екологію, промислову політику, охорону здоров'я, культуру, освіту, туризм, аудіовізуальну політику тощо.

Реалізація положень цього розділу сприятиме усуненню нетарифних бар'єрів у торгівлі, зближенню регуляторних норм і поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

Положення Угоди про асоціацію в сфері енергетики встановлюють гармонізований правовий режим для енергетичних підприємств України та ЄС. Вони базуються на принципах енергетичного законодавства ЄС: розподіл функцій видобутку, транспортування і продажу енергоносіїв, недискримінація, прозорість процедур, національний режим. У разі суперечностей пріоритет матимуть норми Енергетичного Співтовариства. Це дозволить забезпечити відповідність енергетичних домовленостей, зокрема з Росією, європейським стандартам і уникати монополізації мереж.

Розділ про Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) охоплює торгівлю товарами і послугами, митне співробітництво, енергетичну торгівлю, захист прав інтелектуальної власності, державні закупівлі, конкурентну політику та врегулювання спорів. Передбачено лібералізацію торгівлі, руху капіталів і частково – робочої сили.

Особливістю ПВЗВТ є наближення українського законодавства до норм ЄС у ключових секторах, що сприятиме усуненню нетарифних бар'єрів і розширить доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів.

У розділі «Загальні, інституційні та прикінцеві положення» визначено нові формати співробітництва між Україною та ЄС: Саміти, Рада та Комітет асоціації, Парламентський комітет, а також механізми моніторингу й врегулювання спорів.

Передбачено створення Платформи громадянського суспільства для залучення громадськості до реалізації Угоди – це новація для подібних угод з ЄС. Угода має необмежений строк дії, але допускає перегляд положень через 5 років або за згодою сторін. Це відкриває шлях до формалізації перспективи членства України в ЄС за відповідних умов [2].

Підписання політичних положень Угоди про асоціацію стало потужним сигналом підтримки України з боку Європейського Союзу саме тоді, коли країна переживала один із найважчих періодів з моменту здобуття незалежності. Хоча ці положення займають відносно невеликий обсяг у самій Угоді, їх політична вага для України не підлягає сумніву. Це не просто формальні домовленості – це фактичне визнання України як повноцінного партнера в системі європейських міжнародних відносин.

Саме ці зобов'язання дозволили Україні перейти на якісно новий рівень у співпраці з ЄС, який є не лише важливим економічним блоком, а й одним із основних носіїв демократичних цінностей у світі. Це наблизило нашу державу до структур, які формують глобальну політику, й посилило наш зовнішньополітичний голос.

Відчутним став і внутрішній ефект: закладено чітку інституційну основу для впровадження Угоди, що сприяє модернізації державного управління. Це своєю чергою прискорює наближення української адміністративної системи до стандартів ЄС – ефективної, прозорої та орієнтованої на громадянина.

На мій погляд, ці положення дали не лише юридичний чи дипломатичний ефект, а й надали українцям відчуття, що ми – частина великої європейської родини, яка готова підтримувати нас не лише словами, а й конкретними механізмами. І це, без перебільшення, історичний крок [3].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є не лише документом міжнародного права, а й стратегічним дороговказом для трансформації української державності. Її підписання стало результатом багаторічного прагнення України до європейського простору та відображає глибокий запит суспільства на зміни. У політичному сенсі Угода закладає міцну основу для зближення двох сторін – через спільні цінності, механізми співпраці та чіткі зобов'язання. Ретельно виписана структура Угоди охоплює всі ключові аспекти державної політики – від демократичних інститутів і прав людини до зовнішньої безпеки та громадянської участі. Таким чином, її політична складова є не лише рамкою для співробітництва, а й стимулом до внутрішніх реформ, які мають наблизити Україну до стандартів Європейського Союзу. Підсумовуючи, можна сказати, що Угода — це не просто формальне партнерство, а реальний крок до якісно нової моделі взаємодії з ЄС, де Україна постає як активний гравець із чітко визначеною європейською перспективою.

Список використаних джерел

1. Урядовий портал Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>
2. Сушко О., Зелінська О., Хорольський Р., Мовчан В., Солоненко І., Гуменюк В., Трюхан В. Угода про асоціацію Україна-ЄС: дороговказ реформ: Співпраця з питань юстиції, свободи та безпеки, 2012. 14-16с.
3. Аспекти публічного управління: Політичні положення Угоди про асоціацію з ЄС: значення для України. 2014. № 5-6 С. 11.

*Радецька Юлія, студентка групи ДИЗ-11
Соціально-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У XXI столітті Україна стала жертвою однієї з наймасштабніших збройних агресій у Європі з часів Другої світової війни. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, мало не лише військовий, але й ідеологічний вимір. Однією з ключових підвалин цієї агресії є ідеологія так званого «руського міра», яка використовується Кремлем для виправдання імперської політики, зокрема загарбницьких дій щодо незалежної української держави.

Ідеологія «руського міра» базується на тезі про існування єдиної наднаціональної цивілізації – «руського народу», що нібито включає росіян, білорусів і українців. Ця концепція апелює до спільного історичного коріння, зокрема Київської Русі, і заперечує право українців на окрему культурну, мовну й державну ідентичність. Таким чином, «руський мір» – це не просто культурна платформа, а політична доктрина, що виправдовує втручання у справи сусідніх держав під приводом «захисту» російськомовного населення та «історичної єдності».

З початку 2000-х років ця ідеологія активно просувалася через освітні, релігійні, культурні та медійні канали. Особливо важливу роль у цьому процесі відіграє Російська православна церква, яка підтримує концепцію «духовної єдності» народів колишньої Русі та схвалює політику Кремля. У такий спосіб ідеологія «руського міра» стала інструментом м'якої сили (soft power), що поступово перетворився на жорстку агресію.

Риторика російських політичних лідерів, зокрема Володимира Путіна, прямо відображає вплив цієї ідеології. У своїх публічних виступах він неодноразово заперечував існування українського народу як окремої нації, називаючи Україну «штучним утворенням», що має «повернутися» до російського лона. Таке бачення світу прямо підживлює мілітаристську політику та легітимізує агресію в очах значної частини російського суспільства.

Ідеологія «руського міра» стала основою не лише пропаганди, а й практичних дій – від анексії Криму у 2014 році до окупації частин Донбасу й вторгнення 2022 року. Усі ці події супроводжувалися інформаційними кампаніями, що апелювали до нібито «визволення» українців від «нацистського режиму» та «захисту російської культури». У реальності ж ці дії призвели до руйнування міст, тисяч жертв серед цивільного населення й катастрофічних гуманітарних наслідків.

Сьогодні ідеологія «руського міра» є однією з головних загроз не лише для України, але й для всієї Європи. Вона заперечує базові принципи міжнародного права: суверенітет, непорушність кордонів і право народів на самовизначення. Протидія цій ідеології має відбуватися на всіх рівнях – від військового до культурного й освітнього. Україна, захищаючи свою державність, водночас обороняє й європейські цінності.

У відповідь на виклики «руського міра» українське суспільство демонструє єдність, глибоку національну свідомість та прагнення до незалежного шляху розвитку. Розвінчання міфів імперської ідеології – важливе завдання для науковців, освітян, журналістів та всіх, хто працює з інформацією.

Список використаних джерел

1. Грицак Я. Подолання минулого: глобальна історія України. Київ: Критика, 2021.
2. Snyder T. The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America. New York: Tim Duggan Books, 2018.
3. Релігія в Україні. «Русский мир» як ідеологія: <https://risu.ua> (<https://risu.ua/>)
4. Портал Міністерства освіти і науки України: Рекомендації щодо інформаційної безпеки.
5. Український інститут національної пам'яті. Матеріали про «русский мир» як інструмент гібридної війни.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Волонтерський рух в Україні за останнє десятиліття перетворився з локальних ініціатив на потужний суспільний феномен. Особливої значущості він набув у період Революції Гідності та під час повномасштабної російської агресії, коли громадяни масово долучилися до допомоги армії, переселенцям та постраждалим. В умовах війни волонтерство стало проявом національної єдності, громадянської відповідальності та соціальної стійкості. Аналіз сучасних тенденцій волонтерського руху дозволяє оцінити його вплив на суспільство та визначити перспективи подальшого розвитку.

Мета: роаналізувати сучасні тенденції розвитку волонтерського руху в Україні, визначити його роль у зміцненні громадянського суспільства та окреслити перспективи подальшого функціонування.

Об'єкт дослідження: волонтерський рух як соціальне явище в Україні.

Предмет дослідження: сучасні тенденції, форми та напрями розвитку волонтерського руху в Україні.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати етапи становлення волонтерського руху в Україні.
- визначити основні напрями та форми волонтерської діяльності в сучасних умовах.
- проаналізувати вплив волонтерства на розвиток громадянського суспільства.
- окреслити перспективи та виклики, що стоять перед волонтерським рухом в Україні.

Волонтерський рух в Україні має глибоке історичне коріння, однак особливого розвитку набув у ХХІ столітті. Революція Гідності 2013–2014 років стала каталізатором масового залучення громадян до волонтерської діяльності. З початком війни на сході України та повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році волонтерство набуло нових масштабів та форм.

Основні напрями волонтерської діяльності:

- Воєнне волонтерство: забезпечення Збройних Сил України амуніцією, технікою, медикаментами та іншими необхідними ресурсами. Волонтери активно підтримують військових на передовій та в тилу.
- Гуманітарна допомога: надання підтримки внутрішньо переміщеним особам, постраждалим від бойових дій, організація евакуації, забезпечення продуктами харчування, одягом та житлом.
- Медична допомога: залучення медичних працівників до надання першої допомоги, організація медичних пунктів, забезпечення лікарень необхідними засобами.
- Освітні та культурні проєкти: проведення тренінгів, семінарів, культурних заходів для підтримки морального духу населення та збереження національної ідентичності.

Тенденції розвитку волонтерського руху:

- Інституціоналізація волонтерства: Створення та реєстрація численних волонтерських організацій, що діють на постійній основі. Згідно з дослідженнями, кількість таких організацій зросла в десятки разів за останні роки.
- Залучення молоді: Молодь активно долучається до волонтерських ініціатив, що сприяє формуванню лідерських якостей та громадянської свідомості.
- Використання цифрових технологій: Активне використання соціальних мереж та онлайн-платформ для координації дій, збору коштів та інформування громадськості.
- Міжнародна співпраця: Налагодження контактів з іноземними волонтерськими організаціями, отримання гуманітарної допомоги з-за кордону.

Волонтерський рух в Україні є потужним інструментом громадянського суспільства, що демонструє високий рівень самоорганізації та солідарності населення. Сучасні тенденції свідчать про подальший розвиток та зміцнення волонтерських ініціатив, їхню адаптацію до нових викликів та потреб суспільства. Підтримка та розвиток волонтерства є запорукою стійкості та єдності українського народу в умовах зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/a0f8200ae8fac0ea893beb473c055f0e.pdf>
2. Оцінка розвитку волонтерської діяльності в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/3424/3460/8176>
3. Волонтерський рух в Україні на сучасному етапі розвитку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/190>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ НОВОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. У 2020 році в Україні вперше відбулися місцеві вибори за новими правилами, які стали частиною комплексної виборчої реформи. Замість мажоритарної або змішаної системи для міст і ОТГ із кількістю виборців понад 10 тисяч була впроваджена пропорційна система з відкритими списками. Це означає, що виборець голосує не лише за партію, а й за конкретного кандидата в межах її списку. Такий підхід мав на меті демократизувати вибори, зробити представництво більш прозорим, а партійну відповідальність – вищою. Проте нова система викликала багато запитань як у виборців, так і серед політичних аналітиків.

Мета дослідження: Оцінити ефективність нової системи місцевих виборів, проаналізувати її переваги та недоліки, зокрема в контексті забезпечення справедливого представництва, політичної конкуренції, підзвітності депутатів перед виборцями

У 2020 році в Україні вперше застосували нову систему місцевих виборів, що стала частиною масштабної виборчої реформи. Її головною особливістю стало те, що у громадах з кількістю виборців понад 10 тисяч було впроваджено пропорційну систему з відкритими списками. Це означає, що виборець голосує одночасно і за партію, і за конкретного кандидата в її списку.

Мета такої реформи – підвищення прозорості виборів, зміцнення партійної відповідальності та посилення підзвітності депутатів перед виборцями.

Переваги нової системи місцевих виборів:

- можливість виборця впливати на персональний склад ради. Завдяки відкритим спискам виборці можуть не лише підтримати партію, а й визначити, хто саме з кандидатів має потрапити до місцевої ради. Кандидати, які набирають найбільше голосів у межах свого округу, можуть бути підняті у списку партії вище, навіть якщо спочатку були на низьких позиціях. Це підвищує персональну відповідальність обранців перед людьми.

- Підвищення політичної конкуренції в умовах нової системи змагаються не лише партії між собою, але й кандидати в межах однієї партії. Це створює здорову конкуренцію, що спонукає кандидатів активніше взаємодіяти з громадою, проводити агітаційні кампанії, працювати над власною репутацією та програмами.

- Зміцнення політичних партій. Вибори за відкритими списками неможливі без політичних партій. Це означає, що партії тепер несуть більше відповідальності за своїх кандидатів і мають бути більш дисциплінованими, відкритими та професійними. Це важливий крок у напрямку розвитку партійної демократії в Україні.

- Зростання політичної освіти виборців. Нові правила стали стимулом для підвищення виборчої грамотності населення. Громадські організації, ЗМІ та Центральна виборча комісія проводили інформаційні кампанії, які сприяли тому, що громадяни почали більше цікавитися, як саме працює система виборів і за кого вони голосують.

Недоліки. Складність бюлетеня та заповнення один із найбільших викликів нової системи – складність для виборців. Вони повинні були вписати два числа: номер партії і номер кандидата. Через недостатню інформацію багато людей плуталися або заповнювали бюлетень неправильно, що призвело до високого відсотка недійсних голосів. Наприклад, у деяких регіонах кількість таких бюлетенів сягала 8–10%.

Виключення незалежних кандидатів у громадах з кількістю виборців понад 10 тисяч самовисування було заборонено, тобто незалежні кандидати не могли взяти участь у виборах без підтримки партії. Це обмежило політичну конкуренцію і виключило з процесу багатьох авторитетних місцевих активістів, які не належать до жодної політичної сили.

Формальність відкритості списків хоча система називається відкритою, на практиці багато кандидатів не змогли «обійти» верх списку партії. Щоб потрапити до ради, треба було набрати не менше 25% від виборчої квоти. Це високий бар'єр, який подолали лише одиниці. У результаті в раду часто проходили ті, кого спочатку поставили на перші місця, навіть якщо інші кандидати мали значну підтримку.

Фінансова нерівність кандидатів. Відкритість списків спричинила зростання витрат на вибори, адже кожен кандидат змушений був проводити власну кампанію: друкувати листівки, спілкуватися з людьми, рекламувати себе. Кандидати з обмеженими ресурсами опинилися у гіршому становищі порівняно з тими, хто мав підтримку великої партії чи спонсорів.

Перевага великих партій через високий виборчий бар'єр (5%) до місцевих рад потрапили переважно представники кількох відомих політичних сил. Малі партії або нові політичні проекти майже не отримали представництва, що звужує політичну різноманітність і може сприяти монополізації влади на місцях.

Нова система місцевих виборів в Україні, яка була запроваджена у 2020 році, стала важливим кроком у розвитку демократії на місцевому рівні. Вона мала на меті зробити вибори прозорішими, надати виборцям більше впливу на персональний склад рад і зміцнити роль політичних партій. Завдяки впровадженню відкритих списків зросла політична конкуренція, активізувались самі кандидати, а виборці отримали можливість впливати на внутрішньопартійне ранжування кандидатів. Разом з тим, система виявила низку суттєвих недоліків. Виборчий процес став складнішим і менш доступним для частини населення. Обмеження для самовисуванців та високий

прохідний бар'єр призвели до зменшення політичної різноманітності та нерівних можливостей для учасників виборчих перегонів. Деякі позитивні механізми, зокрема відкритість списків, залишилися формальністю через складні внутрішньопартійні правила.

Отже, нова виборча система має потенціал для розвитку місцевої демократії, однак потребує вдосконалення. Варто спростити бюлетені, дозволити самовисування в усіх громадах, знизити бар'єри для кандидатів і забезпечити рівні можливості для всіх політичних сил. Лише так можливо створити справді справедливую, ефективну та відкриту виборчу систему в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про місцеві вибори» (редакція від 2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-15>
2. IFES Ukraine. «Аналіз виборчої реформи в Україні: виклики та перспективи». – 2021. URL: <https://ifesukraine.org>
3. Громадянська мережа «ОПОРА». «Оцінка та висновки за підсумками місцевих виборів 2020 року». URL: <https://www.opora.ua>
4. Центр Разумкова. Аналітична доповідь: «Місцеве самоврядування в Україні: ризики, прогнози, перспективи». URL: <https://razumkov.org.ua>
5. Бекешкіна І. «Політична культура виборця в Україні: аналітичний зріз». – 2020.
6. Центральна виборча комісія України (ЦВК). Офіційна інформація та роз'яснення. URL: <https://cvk.gov.ua>

*Макарова Крістіна, студентка групи ДИЗ-11
соціального-гуманітарний факультет, ЗУНУ*

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.

Актуальність теми дослідження: полягає в тому, що захист прав людини є головною передумовою розбудови демократичного суспільства та правової держави. В Україні система гарантій прав і свобод закріплена в Конституції та інших нормативно-правових актах, що забезпечує рівновагу між правами громадян і функціями держави. Водночас, попри наявність розвинених механізмів правового захисту, існують проблеми з ефективністю їх втілення та обмеженнями в умовах війни чи внутрішніх конфліктів.

Основна мета: є вивчення правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні, аналіз дієвості їх реалізації та оборони через державні органи і міжнародні засоби, а також розгляд питань обмежень прав у виключних випадках.

Об'єкт дослідження: є система юридичних гарантій прав і свобод людини та громадянина в Україні, що включає конституційні, законодавчі та міжнародні механізми їх охорони.

Предмет дослідження: є засоби та інституції, які забезпечують реалізацію, охорону та захист прав людини в Україні, зокрема судова система, Конституційний Суд, Європейський суд з прав людини, омбудсмен, а також роль законодавства та міжнародних угод у захисті прав і свобод.

Завдання дослідження: проаналізувати головні правові гарантії прав і свобод людини в Україні. Оцінити результативність механізмів судового захисту та міжнародних правових інституцій. Визначити обмеження прав і свобод людини в Україні в умовах надзвичайних обставин. Дослідити роль окремих інституцій, таких як омбудсмен та незалежні органи, у забезпеченні прав людини. Виявити проблеми і виклики, що виникають під час реалізації прав людини в Україні.

Правові гарантії прав і свобод людини і громадянина – це сукупність юридичних, політичних, економічних, соціальних і моральних засобів, що формують умови для здійснення, охорони та захисту прав людини. В Україні такі гарантії насамперед передбачені Конституцією, міжнародними договорами, законами та діяльністю правозастосовних органів [1].

Юридичні гарантії є ключовим інструментом реалізації й захисту прав [1]. Найважливішими серед них є:

Конституційне закріплення прав і свобод: Конституція України проголошує людину, її життя та здоров'я, честь і гідність найвищою суспільною цінністю (ст. 3). Всі права та свободи закріплено у Розділі II (ст. 21–68), що забезпечує їх обов'язкове використання.

Принцип невідчужуваності та непорушності прав: Права і свободи людини є невід'ємними та непорушними, і держава зобов'язана їх захищати (ст. 21, 22).

Судовий захист: Кожна особа має право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність і органів влади (ст. 55), а також має право звернення до міжнародних судових установ (зокрема, Європейського суду з прав людини), якщо вичерпано всі національні засоби захисту.

Право на правову допомогу: Гарантовано ст. 59 Конституції, включаючи право користуватися послугами адвоката.

Принцип юридичної відповідальності: Ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за дії, які не були передбачені законом на момент їхнього вчинення (ст. 58), заборонено притягнення до відповідальності без вини (ст. 61).

Захист від свавілля: Особа не несе відповідальності за відмову свідчити проти себе чи близьких (ст. 63); заборонено затримання без рішень суду (ст. 29).

Політичні гарантії стосуються системи політичних інституцій і норм, що забезпечують свободи громадян [1]:

- Демократичний устрій: Визнається народ як джерело влади (ст. 5), а влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6).

- Багатопартійність і політичний плюралізм: Конституція (ст. 15) визнає свободу політичної діяльності, яка не заборонена законом.

- Можливість участі в управлінні державою: Громадяни мають право обирати і бути обраними, створювати політичні партії, брати участь у референдумах.

Економічні гарантії. Ці гарантії забезпечують матеріальну базу для реалізації прав:

- Рівність усіх форм власності (ст. 13): Конституція гарантує захист як приватної, так і державної власності [1].

- Право на підприємницьку діяльність: Закріплено свободу економічної діяльності та конкуренції.

- Соціальні права: Гарантовані державні соціальні виплати, захист праці, справедливі умови оплати праці, пенсійне забезпечення.

Ідеологічні та культурні гарантії. Ці гарантії сприяють вільному розвитку особистості, гарантуючи свободу світогляду, віросповідання, культурну самобутність:

- Ідеологічна багатоманітність: Конституція (ст. 15) забороняє державну ідеологію та цензуру.

- Свобода мови і культури: Держава гарантує розвиток усіх мов і культур національних меншин (ст. 10, 11).

- Свобода слова, совісті, релігії: Забезпечується право кожного вільно висловлювати свої думки, сповідувати релігію або не сповідувати жодної [1].

Конституційні права і свободи людини та їх гарантування й захист в Україні.

Основні принципи правових гарантій. В.Л. Федоренко у своїй книзі розкриває правові гарантії прав і свобод людини як систему засобів і умов, що сприяють забезпеченню їх ефективного виконання. Це включає:

- Конституційні гарантії: Основний закон країни, Конституція України, є безумовною гарантією прав людини. Вона містить норми, які закріплюють невід'ємність прав людини та передбачають державні механізми для їх забезпечення. Наприклад, право на свободу, право на справедливий суд, право на життя, право на гідність.

- Законодавчі гарантії: Окрім Конституції, правова система України передбачає окремі закони, які деталізують та конкретизують права і свободи людини. Зокрема, закони щодо цивільних прав, економічних прав, прав на працю, на медичну допомогу, на освіту.

- Міжнародні гарантії: Україна є учасником низки міжнародних договорів і угод, зокрема Європейської конвенції з прав людини, що створює додаткові гарантії прав людини, і забезпечує можливість звернення до міжнародних органів у разі порушення прав [2].

Федоренко В.Л. детально аналізує механізми, за допомогою яких громадяни можуть реалізувати свої права та отримати правовий захист:

- Судова система: Основним механізмом захисту прав є судова система України. Конституція та інші закони гарантують право кожної особи на захист своїх прав через суд. Це включає доступ до суду, право на безкоштовну правову допомогу (у разі потреби), а також право оскаржити акти органів державної влади, що порушують права людини [2].

- Конституційний Суд України: Це орган, який має особливе значення в системі гарантій прав і свобод, оскільки він розглядає питання відповідності законів і інших нормативно-правових актів Конституції України. Це дозволяє захистити права людини, якщо законодавство суперечить Конституції.

- Європейський суд з прав людини: Громадяни України можуть звертатися до цього суду у разі порушення їхніх прав державними органами. Механізм забезпечення прав людини в Україні доповнюється рішеннями міжнародних судів, що зобов'язують держави-учасниці виконувати рішення [2].

В.Л. Федоренко також розглядає випадки, коли права і свободи можуть бути обмежені. Ці обмеження мають бути чітко визначені законом і застосовуватися у виняткових випадках, зокрема:

- Встановлені Конституцією та міжнародними договорами обмеження: Права можуть бути обмежені, якщо це необхідно для забезпечення національної безпеки, громадського порядку, захисту здоров'я або моралі [2].

- Процедури обмеження прав: Обмеження прав має відбуватися за чітко встановленими законами, які не повинні порушувати принципи справедливості та пропорційності, і їх застосування не повинно бути надмірним або непропорційним до мети обмеження [2].

Федоренко також звертається до ролі окремих інституцій, які відіграють ключову роль у забезпеченні прав і свобод людини в Україні:

- Омбудсмен: Представник парламенту з прав людини в Україні, який виступає як незалежний орган для захисту прав громадян від порушень з боку державних органів.

- Незалежні органи і комісії: Окрім омбудсмена, існують численні державні і громадські органи, що моніторять дотримання прав людини, а також здійснюють рекомендації для покращення законодавства.

Дослідження конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні демонструє, що система правових гарантій є добре розвиненою, однак існують суттєві виклики в її практичному застосуванні. Проблеми, пов'язані з доступом до правосуддя, недостатньою правовою обізнаністю громадян та обмеженнями під час воєнного стану, потребують вдосконалення законодавства та розвитку інституцій для більш ефективного захисту прав людини.

Список використаних джерел

1. Молдован В.В. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 208 с. ISBN 978-617-673-885-2.
2. Федоренко В.Л. Конституційні права і свободи людини та їх гарантування й захист в Україні Київ: Юридична книга, 2021. 264 с. ISBN 978-617-566-835-1.

*Куриба Соломія, студентка групи ДІЗ-11
Соціально гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ФОРМИ ВИЯВУ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Сепаратизм як політико-правове та соціальне явище набуває особливої актуальності у контексті глобалізаційних процесів, міжетнічних конфліктів, регіонального дисбалансу та загострення боротьби за ресурси. У ХХІ столітті зростає кількість прикладів, коли територіальні громади, етнічні групи або регіони прагнуть до самовизначення, автономії або незалежності, що створює серйозні виклики для національного суверенітету та цілісності держав.

Метою дослідження: комплексне наукове осмислення феномену сепаратизму як політичного, правового та соціального явища

Предметом дослідження: політичні, правові та соціальні механізми виникнення, прояву та регулювання сепаратизму в сучасних державах, а також взаємозв'язок сепаратистських рухів із внутрішньою стабільністю держави, міжнародною безпекою та глобалізаційними процесами.

Завдання дослідження: розкрити теоретико-методологічні основи поняття сепаратизму, проаналізувати підходи до його визначення в політичній науці та праві. Охарактеризувати основні причини виникнення сепаратистських рухів – історичні, етнічні, економічні, культурні, релігійні та інші. Класифікувати форми та типи сепаратизму, виявити їх специфіку та закономірності розвитку.

Сепаратизм є складним і багатоаспектним явищем, яке досліджується в межах кількох наукових дисциплін – політології, права, соціології, геополітики та міжнародних відносин.

Визначення сепаратизму не є однозначним: кожна наукова школа акцентує увагу на певному аспекті цього феномену – політичному, етнічному, правовому, соціальному чи культурному. У загальному розумінні сепаратизм (від лат. *separatio* – відділення, поділ) – це прагнення певної групи населення (етнічної, релігійної, територіальної тощо) до відокремлення від існуючої держави з метою створення власної автономної або незалежної політичної одиниці.

Політологічно сепаратизм розглядається як форма політичного протесту або боротьби за самовизначення, що може реалізовуватися як у мирній (правовій) формі, так і у формі радикального чи збройного опору.

З правової точки зору сепаратизм – це порушення конституційного ладу, коли йдеться про спробу відокремлення всупереч закону, або легітимне право націй на самовизначення, якщо він відбувається в межах міжнародно-правових норм (наприклад, Статут ООН, міжнародні пакти про громадянські права).

Основні наукові підходи до розуміння сепаратизму:

- політико-правовий підхід: акцентує на праві націй на самовизначення (згідно з міжнародним правом); одночас аналізує, коли сепаратизм суперечить національному законодавству (приклади – Конституція Іспанії чи України забороняє відокремлення регіонів).

- інституціональний підхід: розглядає сепаратизм як результат неефективної державної політики, слабких інституцій, порушення прав меншин або несправедливого розподілу ресурсів.

- історико-культурний підхід: аналізує глибинні історичні образи, національну пам'ять, культурну відмінність, які сприяють формуванню сепаратистських ідентичностей.

- геополітичний підхід: наголошує на тому, що сепаратизм часто стає інструментом боротьби між державами за контроль над територіями, ресурсами або впливом.

Сепаратистські рухи не виникають стихійно або раптово. Їх поява та ескалація зазвичай є результатом сукупності глибоко вкорієних історичних, соціальних, політичних та економічних факторів, які створюють підґрунтя для відокремлення певної групи від існуючої державної спільноти.

Доведено, що сепаратизм – об'єктивне суспільно-історичне та політико-правове явище, тому не може мати однозначного позитивного або негативного значення та відповідних наукових оцінок. Сепаратизм існуватиме доти, доки самоідентифікація етносів та націй відбуватиметься за принципом «свій» – «чужий». Показано, що в умовах, коли паралельно існують два суперечливі процеси – глобалізація та сепаратизм, можливе посилення сепаратистських рухів у регіонах, багатих на природні ресурси, однак паралельно відбуватимуться світові інтеграційні процеси через нестачу самовідновлювальних ресурсів [1].

Список використаних джерел

1. Дівак Вікторія, Сепаратизм як феномен сучасної політики: політичні та правові аспекти: Видавництво Юридична думка, 2010.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРУКТУРИ

Актуальність теми дослідження. Інтеграція України до європейських структур є стратегічною метою зовнішньої політики держави. Цей процес має вагоме значення для політичного, економічного та соціального розвитку країни. Незважаючи на досягнення у сфері реформ, на шляху євроінтеграції залишаються суттєві перешкоди, що зумовлює необхідність дослідження проблем цього процесу. Мета дослідження: проаналізувати основні проблеми, які виникають у процесі інтеграції України до європейських структур. Виклад основного матеріалу. Європейська інтеграція України є складним, багаторівневим процесом, що має стратегічне значення для держави. Цей процес охоплює політичні, економічні, соціальні, культурні та безпекові аспекти та вимагає не лише адаптації законодавства, а й глибоких трансформацій у суспільстві. Після набуття незалежності Україна задекларувала намір рухатися в бік Європи, однак конкретні дії були недостатньо послідовними. Тільки після Революції Гідності 2013–2014 років проєвропейський вектор став незворотнім політичним курсом [1, с.400]. Ключовою віхою стало підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році, яка передбачає глибоку політичну та економічну інтеграцію. Водночас процес реалізації цієї угоди виявив значні внутрішні виклики. Однією з головних проблем залишається недостатня ефективність системи державного управління: високий рівень корупції, слабкість інституцій, нестабільність політичного курсу й надмірна бюрократизація суттєво гальмують реалізацію реформ [2, с.56]. Крім того, існують суттєві **економічні труднощі**. Адаптація економіки до стандартів ЄС передбачає глибоку реструктуризацію виробництва, модернізацію інфраструктури, дотримання екологічних і технічних регламентів. Для малого та середнього бізнесу це часто є надзвичайно обтяжливо, що ускладнює економічну конкуренцію та інтеграцію на європейські ринки [3, с.106]. Особливої актуальності набуває питання енергетичної безпеки та зменшення залежності від енергоносіїв з Росії.

Соціальний вимір інтеграції також є проблемним. Попри те, що значна частина населення підтримує євроінтеграційний курс, спостерігається зростання соціального невдоволення через відсутність швидких позитивних змін у повсякденному житті громадян. Затягування реформ, зниження рівня життя, погіршення доступу до медицини та освіти, а також трудова міграція стали одними з негативних наслідків перехідного періоду. У деяких регіонах це створює сприятливий ґрунт для зростання євроскептичних і проросійських настроїв [4]. Окремим і надзвичайно важливим чинником є **питання безпеки**. Війна на сході України, анексія Криму та постійні гібридні загрози з боку Російської Федерації значно ускладнюють євроінтеграційні прагнення України. ЄС змушений враховувати безпекову ситуацію, що змінює темпи і масштаби підтримки України, водночас вимагаючи від неї стабільності й передбачуваності [5].

Юридичний аспект інтеграції полягає у гармонізації українського законодавства з правом ЄС. Це не лише технічний, а й глибоко політичний процес, що стосується принципів правової держави, незалежності судової влади, дотримання прав людини та забезпечення прозорості політичного процесу. Саме ці сфери, за оцінками міжнародних організацій, залишаються найменш реформованими. Попри всі труднощі, Україна досягла певних позитивних зрушень. Реформа децентралізації, цифровізація державного управління (зокрема, запуск платформи «Дія»), поступ у сфері освіти, охорони здоров'я та антикорупційної інфраструктури – це приклади змін, що отримали схвальні відгуки від ЄС. Європейська інтеграція виступає також потужним мотиваційним фактором для оновлення еліт, підвищення стандартів управління та активізації громадянського суспільства [2, с.66]. Однак ключовим залишається питання політичної волі. Без послідовного та щирого прагнення української політичної еліти до реальних реформ будь-яка інтеграція залишатиметься декларативною. Не менш важливою є й комунікація з суспільством – пояснення суті реформ, їхніх переваг і незворотності шляху до ЄС. Висновок. Інтеграція України до європейських структур є не лише зовнішньополітичним пріоритетом, а й глибоким потребою українського суспільства, яке прагне демократії, верховенства права та гідного рівня життя. Проте шлях до Європейського Союзу не є простим і вимагає комплексної трансформації усіх сфер життєдіяльності держави. Аналіз проблем, що супроводжують цей процес, засвідчує, що головними викликами залишаються: корупція, інституційна слабкість, політична нестабільність, повільний темп реформ, економічна нестача ресурсів, а також вплив збройного конфлікту та загроза безпеці. Водночас існує значний потенціал для подолання цих труднощів – через послідовне впровадження реформ, зміцнення інституцій, підтримку громадянського суспільства та активну співпрацю з європейськими партнерами. Отже, попри численні виклики, стратегічна мета інтеграції до ЄС залишається досяжною. Вона потребує політичної волі, глибоких перетворень і довготривалої синергії зусиль влади, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Успішна реалізація цього курсу відкриє перед Україною нові можливості для розвитку, зміцнення державності та утвердження на міжнародній арені як повноправного члена європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 1997. 400 с.
2. Грицак Я. Європейський вибір України: історичний та політичний контекст. К.: Критика, 2018. С. 54-67.
3. Сушко О. Інституційні механізми європейської інтеграції України // Наукові записки. 2020. № 4(52). С. 104–111.
4. Офіційний сайт Європейської Комісії. URL: <https://ec.europa.eu/>
5. Андрющенко А. Перешкоди на шляху України до ЄС. URL: <https://eurointegration.com.ua/articles/2021/05/15/7127380/>

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ДЕРЖАВНИМИ ТА НЕДЕРЖАВНИМИ ПОЛІТИЧНИМИ ІНСТИТУТАМИ

Актуальність теми дослідження. Штучний інтелект як соціально-політичне явище, що стрімко розвивається в умовах цифрової трансформації, охоплює дедалі ширші сфери впливу, зокрема державне управління, політичну аналітику, громадську комунікацію. Його застосування політичними інститутами супроводжується як інноваційними можливостями, так і суттєвими ризиками, що потребує наукового аналізу перспектив та викликів. Це дозволяє уникнути спекуляцій самим поняттям «ШІ в політиці», а також оцінити реальну загрозу алгоритмічної поляризації суспільства або втрати суб'єктності в умовах автоматизованих рішень [2, с. 156].

Мета дослідження: дослідити можливості та наслідки використання ШІ державними і недержавними політичними інституціями.

Виклад основного матеріалу. Новітні алгоритми здатні автоматично створювати політичні меседжі з урахуванням емоційного стану аудиторії. Це створює ризики маніпулювання електоратом, оскільки повідомлення формуються не на основі об'єктивної інформації, а на емоційній вразливості користувача [1]. Ю. Кравченко аналізує західний досвід інтеграції ШІ у політичні процеси. Автор подає приклади країн ЄС, де ШІ активно використовується для цифрової трансформації публічного управління: зокрема, автоматизація систем документообігу, аналітика суспільних запитів, електронна демократія [2, с. 156]. Окрему увагу приділено питанням прозорості алгоритмічних рішень та необхідності правового врегулювання використання ШІ в політиці. Кравченко підкреслює, що успішність впровадження ШІ залежить від політичної культури та цифрової грамотності суспільства [2, с. 160]. У статті А. Андрюшенка розглядається проблема «алгоритмічного упередження». Автор вказує, що моделі ШІ можуть відтворювати й посилювати існуючі соціальні нерівності — наприклад, через некоректні дані навчання або непрозорі критерії аналізу [3, с. 90]. У політичному контексті це може призводити до виключення певних груп із суспільного дискурсу або неправомірної пріоритизації інших. Звертається увага на брак публічного контролю над діяльністю таких алгоритмів [3, с. 93]. Н. Войтович акцентує увагу на політичних наслідках цифровізації та впливі ШІ на демократію. Зокрема, розглядається концепція «цифрового популізму» — коли політики використовують ШІ та алгоритми для посилення емоційного впливу на виборця та обходу раціонального політичного діалогу [4, с. 219]. Також дослідниця описує потенціал ШІ у позитивному ключі: наприклад, як засіб вдосконалення електронного врядування, посилення прозорості рішень і ефективності державних послуг [4, с. 221]. У матеріалі А. Мельника подано загальну характеристику викликів і можливостей, пов'язаних із впровадженням ШІ у публічне управління. Автор зазначає, що ШІ може бути інструментом раннього виявлення криз, боротьби з корупцією та покращення обслуговування громадян [5]. Однак Мельник також звертає увагу на те, що у країнах із низьким рівнем демократичного розвитку ШІ може перетворитись на механізм цифрового контролю за громадянами.

Висновок. Використання технологій ШІ в політичній сфері має великі перспективи, але потребує обережного і зваженого підходу. Необхідно формувати політичну культуру цифрової епохи, в якій забезпечується баланс між технологічною ефективністю та дотриманням демократичних цінностей. Значну роль у цьому відіграє міжнародна співпраця та розробка етичних стандартів використання ШІ в публічному управлінні [2, с. 160].

Список використаних джерел

1. Мельник А. Штучний інтелект у публічному управлінні: виклики та можливості. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3458121-stucnij-intelekt-u-publicnomu-upravlinni-vikliki-ta-mozlivosti.html>
2. Кравченко Ю. Вплив технологій ШІ на політичний процес: західний досвід. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2021. Вип. 3. С. 155-162.
3. Андрюшенко А. Політична аналітика в добу ШІ: проблеми алгоритмічного упередження. Політичний менеджмент. 2020. № 4. С. 89-94.
4. Войтович Н. О. Технологічні виклики демократії: політичні наслідки цифровізації. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2021. Вип. 6(29). С. 217-223.
5. Андрюшенко А. Політична реклама і штучний інтелект: нові ризики. URL: <https://detector.media/infospace/article/195123/2022-02-01-politrekrama-i-shchuchnyy-intelekt-novi-ryzyky/>

Тарас Єфремов, студент групи КНШІ-11

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження: Нація як суб'єкт політичного життя є ключовим елементом сучасних політичних процесів. Вона визначає ідентичність, формує політичні інститути та впливає на державну політику. Дослідження ролі нації у політичному житті дозволяє зрозуміти механізми її впливу на суспільство, державне управління та міжнародні відносини. Актуальність теми підкреслюється зростанням національної свідомості, глобалізаційними процесами та викликами, пов'язаними зі збереженням національної ідентичності.

Мета дослідження: дослідити роль нації як суб'єкта політичного життя та її вплив на політичні процеси.

Виклад основного матеріалу. Нація як суб'єкт політичного життя проявляється через низку ключових аспектів, які визначають її роль у суспільстві та державі. Нація як основа політичної спільноти. Нація формується на основі спільних історичних, культурних, мовних і соціальних характеристик, що об'єднують людей у єдину політичну спільноту. Вона є джерелом легітимності державної влади, оскільки саме нація делегує повноваження урядам через вибори, референдуми та інші форми демократичної участі. Наприклад, у демократичних країнах національні інтереси часто стають основою для формування зовнішньої та внутрішньої політики [1, с. 45]. Нація та держава: взаємозв'язок. Держава виступає інструментом реалізації національних інтересів. Однак існують різні моделі взаємодії: Етнодержавна (наприклад, Японія): Держава будується на основі єдиної етнічної спільноти. Поліетнічні держави (США, Канада): Нація формується на основі громадянства, а не етнічної приналежності. Постколоніальні держави: Часто стикаються з проблемами націєбудування через штучні кордони, залишені колонізаторами [3, с. 112]. Сучасні виклики для нації. Глобалізація: Розмиває національні кордони через міграцію, транснаціональні корпорації та інтернет. Регіональний сепаратизм: Деякі регіони (Каталонія, Шотландія) прагнуть до незалежності, що ставить під загрозу цілісність держави. Культурна диверсифікація: Виникає конфлікт між збереженням національної ідентичності та інтеграцією іммігрантів [4, с. 200]. Нація в умовах цифрової ери. Соціальні мережі та цифрові технології змінюють традиційні форми національної ідентичності: Віртуальна нація: Діаспори використовують інтернет для підтримки зв'язків з історичною батьківщиною. Кіберпатріотизм: Громадяни беруть участь у політичних процесах онлайн (наприклад, через е-петиції). Дезінформація: Соцмережі можуть використовуватися для маніпуляції національною свідомістю [5].

Висновок. Нація залишається ключовим суб'єктом політики, але її роль еволюціонує під впливом глобалізації, технологій та внутрішніх конфліктів. Майбутнє нації залежить від здатності адаптуватися до змін, зберігаючи свою ідентичність.

Список використаних джерел

1. Ключник Р. Нація та її роль у політичному житті / Р. Ключник // Політичний менеджмент. 2010. № 5. С. 44-50.
2. Дівак В. В. Нація в умовах глобалізації: виклики та перспективи / В. В. Дівак // Держава і право: збірник наукових праць. 2009. Вип. 38. С. 110-115.
3. Басараб М. М. Національна ідентичність у сучасному світі / М. М. Басараб // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2012. Вип. 6. С. 200-210.
4. Андрющенко А. Нація та держава: взаємодія в умовах кризи. URL: <https://example.com/natsiya-derzhava>
5. Закон України «Про засади державної мовної політики» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

Станіслав Пішко, студент групи КНШІ-12

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ТА ДЕРЖАВНА ВЛАДА: ЗАГАЛЬНЕ ТА ОСОБЛИВЕ

Актуальність теми дослідження. Політична влада є фундаментальною складовою політичної системи суспільства, а державна влада — її інституційною формою. Розмежування цих понять є необхідним для кращого розуміння функціонування влади в демократичній державі, а також для ефективного аналізу політичних процесів. З огляду на сучасні виклики, зокрема в Україні, актуалізується питання співвідношення політичної та державної влади, їх легітимності, функцій та меж впливу.

Мета дослідження: виявити спільне та відмінне між політичною і державною владою, проаналізувати їх роль у суспільно-політичному житті.

Виклад основного матеріалу. Політична влада — це здатність і можливість однієї соціальної групи здійснювати вплив на поведінку інших соціальних груп, керуючи суспільними процесами на основі загальноновизнаних норм. Вона існує у ширшому контексті, ніж державна, і може бути реалізована через партії, громадські рухи, ЗМІ, лобістські групи тощо. Державна влада — це форма політичної влади, яка реалізується через державні інститути: уряд, парламент, суди, правоохоронні органи. Вона має монополію на легітимне застосування сили та є системною, організованою, юридично закріпленою формою реалізації політичної волі. Основними відмінностями між політичною та державною владою є: сфера дії (політична влада ширша за державну); інституційна форма (державна влада має чітку організаційну структуру); засоби впливу (державна має право на примус); механізм легітимації (державна влада часто формується шляхом виборів, політична — через суспільну підтримку та вплив). Водночас між цими двома формами існує тісний взаємозв'язок: політична влада, отримавши підтримку населення, прагне реалізувати себе через державні інститути. У демократичній державі державна влада є втіленням політичної волі більшості.

Висновок. Політична та державна влада — взаємопов'язані, але не тотожні явища. Їх аналіз дозволяє краще зрозуміти механізми функціонування політичної системи та прийняття рішень у суспільстві. У демократичному суспільстві саме узгоджене функціонування обох форм влади забезпечує стабільність, легітимність та ефективність державного управління.

Список використаних джерел

1. Андрющенко А. Політична влада: зміст і особливості реалізації в Україні. URL: <https://sociology.knu.ua/article/politychna-vlada-ta-ii-realizatsiya/>
2. Соловей В. Державна влада як інструмент політичного управління // Вісник НУ «Острозька академія». 2015. Вип. 8. С. 68-73.
3. Політологічний енциклопедичний словник / Урядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.
4. Шаповал Ю. Політична влада в сучасному світі // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. 2010. Вип. 2. С. 94-99.

*Федунік Віталій, викладач кафедри
політології та філософії імені С. Коновала
Білий Андрій, студент гр. ОО-11,
факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ В ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві інтернет-комунікації відіграють ключову роль у формуванні громадської думки та політичних поглядів. Виникнення соціальних мереж, платформ для обміну новинами та доступ до різноманітних джерел інформації значно спростили процес поширення ідей та думок серед широких мас. Це поставило перед суспільством нові питання та виклики: вплив на об'єктивність інформації, розподіл інформації за інтересами, регулювання інтернет-простору. Таким чином, проблема ролі інтернет-комунікацій у формуванні громадсько-політичної думки полягає у необхідності розуміння їх позитивних та негативних впливів.

Мета. Визначити роль інтернет-комунікацій у формуванні громадсько-політичної думки сучасного суспільства і проаналізувати їх позитивний і негативний вплив на громадську свідомість.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- проаналізувати поняття «інтернет-комунікації» та «громадсько-політична думка», розкрити їх суть і взаємозв'язок;
- дослідити сучасні інтернет-платформи як канали впливу на громадсько-політичну думку;
- проаналізувати приклади позитивного та негативного впливу інтернет-комунікацій на громадську думку, зокрема маніпуляцію інформацією;
- визначити основні ризики та виклики, пов'язані з використанням інтернет-комунікацій для впливу на громадсько-політичну думку.

Виклад матеріалу. Інтернет-комунікації — це процеси обміну інформацією між людьми або групами через інтернет. Вони охоплюють різні форми взаємодії, зокрема електронну пошту, соціальні мережі, форуми, блоги, веб-сайти новин і різноманітні платформи для обміну мультимедійним контентом. Громадсько-політична думка — це сукупність поглядів, суджень і настроїв, які суспільство висловлює з приводу важливих соціальних та політичних питань. Вона формується під впливом різних чинників, таких як політична діяльність, економічні процеси, культурні цінності, медіа та інтернет-комунікації. Інтернет-комунікації мають значний вплив на формування громадсько-політичної думки. Цей вплив проявляється у таких аспектах: швидке розповсюдження інформації, алгоритми персоналізації та маніпуляція і дезінформація. Іспанський соціолог Мануель Кастельс у своїй праці «Влада комунікацій» аналізував, як мережеві структури, зокрема інтернет, впливають на суспільство. Він досліджує, як цифрові комунікації дозволяють швидко обмінюватись інформацією та організовувати рухи громадян, що підсилює вплив суспільства на політичні рішення. На прикладі суспільно-політичних рухів розглядається, як онлайн-комунікації мобілізують людей, сприяючи активній громадській позиції. З одного боку, швидкий обмін інформацією і організацію громадських рухів є позитивним впливом, та не треба забувати, що в сучасному світі впливає дуже багато дезінформації і маніпуляцій, які просто штовхають людей в прірву. У наш час це питання набуло неабиякої актуальності, адже з початком повномасштабного вторгнення, почалось масове створення телеграм-каналів, де надавався великий обсяг новин. І найнебезпечніше тоді, коли ці канали набирають велику аудиторію і можуть просувати пропаганду серед суспільства. Популярною проблемою також є персоналізація інформації, тобто людині надається контент, який не суперечить її поглядам. Американський активіст Елі Парізер у своїй праці «Фільтр-бульбашка» детально описує, як алгоритми обмежують доступ до інформації, що суперечить поглядам людини, і таким чином впливають на її свідомість. Однак це створює проблеми для об'єктивного сприйняття суспільних і політичних подій. Інтернет-комунікації, хоча й надають безліч можливостей для обміну інформацією, несуть також значні ризики дезінформації та маніпуляції громадською думкою. З одного боку, будь-хто може створювати контент без необхідності перевірки фактів, що призводить до поширення фейкових новин,

викликає паніку або сприяє формуванню викривленого уявлення про події та явища. Через це зростає недовіра до традиційних ЗМІ та офіційних джерел, а також загострюється поляризація суспільства. З іншого боку, політичні актори, корпорації та інші групи можуть використовувати соціальні мережі для маніпуляції громадською думкою, поширюючи інформацію, вигідну їм, але не завжди правдиві. Використання автоматизованих акаунтів (ботів) ускладнює ситуацію, оскільки дозволяє спрямовувати повідомлення на конкретні групи населення, посилюючи їхні переконання і знижуючи здатність критично оцінювати інформацію.

Висновки. У сучасному світі інтернет-комунікації відіграють ключову роль у формуванні громадсько-політичної думки. Вони забезпечують миттєвий обмін інформацією, стимулюють активну громадську участь і дозволяють різним соціальним групам висловлювати свою думку. Водночас, це породжує серйозні ризики, такі як дезінформація, інформаційні бульбашки, порушення приватності та контроль інформаційних потоків великими технологічними компаніями. Взаємодія між інтернет-комунікаціями та громадською думкою є багатогранною. З одного боку, вони створюють можливості для інклюзивного суспільного діалогу і полегшують доступ до інформації. З іншого — можуть призводити до поляризації, маніпуляцій, обмеження прав громадян та загострення соціальної напруги. Це підкреслює необхідність підвищення медіаграмотності, розвитку критичного мислення в суспільстві та впровадження ефективних механізмів для регулювання інформаційного простору. Таким чином, для використання потенціалу інтернет-комунікацій на благо суспільства важливо збалансувати свободу слова з відповідальністю за інформаційний вплив, забезпечуючи прозорість і етичні стандарти в цифрових комунікаціях. Ці проблеми наявні в усьому світі, адже кожен хоче зберегти і утримати владу. І як казав Макс Веббер: «Політика – прагнення влади, її завоювання і утримання в різних суспільних колективах».

Список використаних джерел:

1. Автор: Кастельс М. «Влада комунікації». Навчальний посібник. Видавництво: Вища школа економіки. Серія: Перекладні підручники ВШЕ. 591с.
2. Автор: Елі Парізер «Фільтр-бульбашка». Видавництво Penguin. 2012 р. 495с.
3. Daud, 2021. The Role of Political Communication in Shaping Public Opinion. Journal of Public Representative and Society Provision.
4. Kurniawan et al., 2022. Shaping Public Opinion as a Political Communication Challenge in Digital Disruption Era.

*Федуник Віталій, викладач кафедри
політології та філософії імені С. Коновала
Ковбасюк Анна, студентка гр. ОО-11,
факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Політична соціалізація молоді в Україні є важливим аспектом формування громадянського суспільства та демократичних інститутів. Однак, сучасна молодь стикається з численними викликами, такими як низький рівень політичної культури, відчуження від політичних інститутів та недостатня участь у політичному житті країни. Ці проблеми ускладнюються соціально-економічними труднощами, що впливають на можливості молоді для самореалізації та активної участі в політичних процесах.

Мета. Дослідити проблеми політичної соціалізації української студентської молоді, визначити основні чинники, що впливають на цей процес, та запропонувати шляхи їх подолання.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- проаналізувати фактори, що впливають на політичну соціалізацію молоді;
- визначити основні проблеми та бар'єри;
- розробити рекомендації для покращення політичної соціалізації.

Виклад матеріалу. Однією з головних проблем політичної соціалізації української студентської молоді є відчуження від політичних інститутів. Це відчуження проявляється у недовірі до політичних структур та процесів, що призводить до пасивності та байдужості серед молоді. Багато студентів вважають, що їхні голоси не мають значення, і що політичні рішення приймаються без урахування їхніх інтересів. Це створює бар'єр для активної участі молоді у політичному житті країни.

Низький рівень політичної культури серед студентів є ще однією серйозною проблемою. Відсутність належної освіти та інформації про політичні процеси обмежує можливості молоді брати активну участь у політичному житті. Багато студентів не мають базових знань про функціонування політичної системи, що ускладнює їхню участь у виборах та інших політичних заходах. Важливо підвищувати рівень політичної освіти серед молоді, щоб вони могли свідомо брати участь у політичному житті.

Соціальні мережі відіграють значну роль у формуванні політичних поглядів молоді. З одного боку, вони можуть бути корисним інструментом для отримання інформації та обговорення політичних питань. З іншого боку, соціальні мережі часто стають джерелом дезінформації та маніпуляцій, що ускладнює формування об'єктивних політичних поглядів. Молодь часто піддається впливу фейкових новин та пропаганди, що може призводити до формування викривлених уявлень про політичні процеси.

Економічна нестабільність та соціальні проблеми також впливають на політичну соціалізацію студентів. Багато молодих людей змушені зосереджуватися на вирішенні особистих проблем, таких як пошук роботи та забезпечення фінансової стабільності, що відволікає їх від політичної активності. Крім того, соціальні проблеми, такі як нерівність та дискримінація, можуть створювати додаткові бар'єри для участі молоді у політичному житті.

Для подолання цих проблем необхідно вжити комплексних заходів. Перш за все, важливо підвищувати рівень політичної освіти серед молоді, щоб вони могли свідомо брати участь у політичному житті. Це можна досягти через впровадження спеціальних освітніх програм та заходів, спрямованих на підвищення політичної грамотності. Крім того, необхідно створювати сприятливі умови для участі молоді у політичних процесах, зокрема через підтримку молодіжних організацій та ініціатив. Важливо також боротися з дезінформацією та маніпуляціями у соціальних мережах, забезпечуючи доступ до об'єктивної та достовірної інформації.

Висновки. Для подолання проблем політичної соціалізації української студентської молоді необхідно підвищити рівень політичної освіти, залучати молодь до політичних процесів та створювати сприятливі умови для їхньої активної участі у суспільному житті. Комплексний підхід до вирішення цих проблем сприятиме формуванню активної та свідомої політичної позиції серед молоді.

Список використаних джерел:

1. Кожекіна Л. Порівняльна характеристика основних теоретичних підходів до проблеми політичної соціалізації [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/astprob10_51-58.pdf
2. С. М. Домбровська [та ін.]. Реалізація державної молодіжної політики в Україні; монографія - Харків: Нац. ун-т цивіл. захисту України, 2018. – 197 с.
3. Мельник Л., Дужа І. Політологія; навчально-методичний посібник – Біла Церква 2019. – 426 с.

*Борка Інеса, студентка гр. ФМПС-11,
факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Проблема правової держави є однією з центральних у політичній науці та юриспруденції. Правова держава — це не просто форма державного устрою, а гарантія дотримання прав і свобод людини, захисту верховенства права та забезпечення стабільності суспільного розвитку. У сучасних умовах, коли правовий нігілізм та недотримання законності стають серйозною загрозою, дослідження сутності правової держави є вкрай актуальним.

Мета. Визначити сутності правової держави та аналіз її ключових принципів, зокрема верховенства права, розподілу влади та дотримання прав і свобод особи.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Вивчити теоретичні підходи до розуміння правової держави.
- Проаналізувати ключові принципи правової держави.
- Дослідити особливості правової держави на прикладі сучасних демократичних країн.
- Визначити актуальні виклики для формування правової держави в Україні.

Виклад матеріалу. Концепція правової держави є однією з ключових у політичній науці та юриспруденції. Правова держава розглядається як форма державного устрою, що спрямована на забезпечення законності, захист прав людини та верховенства права. Її ідея пов'язана з необхідністю обмеження влади держави через закони, які не тільки встановлюють рамки для громадян, але й для державних органів. Це означає, що держава має діяти винятково в межах закону, а всі її рішення повинні ґрунтуватися на принципах справедливості та прав людини.

Теоретичні засади правової держави мають глибоке коріння. Перші ідеї про необхідність правового обмеження влади можна знайти ще в античній філософії. Платон і Арістотель розглядали ідею справедливого управління, яке б обмежувало владу для захисту суспільних інтересів. Проте сучасне розуміння правової держави здебільшого сформувалося завдяки працям філософів епохи Просвітництва, таких як Іммануїл Кант, Жан-Жак Руссо та Шарль Монтеск'є. Вони стверджували, що розподіл влади та верховенство права є основою держави, яка дотримується принципів свободи і справедливості.

Сучасна правова держава базується на кількох важливих принципах, серед яких найбільш значущими є верховенство права, розподіл влади та захист прав людини. Верховенство права означає, що закони повинні мати

вищу силу над усіма іншими актами. Це передбачає рівність усіх перед законом, незалежно від їхнього соціального статусу чи політичного положення. Розподіл влади, в свою чергу, дозволяє уникнути концентрації державної влади в одних руках і забезпечує взаємний контроль законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Захист прав людини є невід'ємною складовою правової держави, оскільки вона повинна забезпечувати права й свободи особи, визнаючи їх вищими за інтереси держави.

На прикладі сучасних демократичних країн, таких як Німеччина, Велика Британія та США, можна побачити, як ефективно діють принципи правової держави. Наприклад, у Німеччині Конституція (Основний закон) гарантує верховенство права, що підтверджується незалежністю судової влади і рівністю всіх перед законом. У Великій Британії принципи правової держави базуються на повазі до традиційних свобод і конституційних обмежень, що захищають громадян від свавілля влади.

В Україні ідея правової держави залишається важливою, але на практиці її реалізація зіштовхується з численними труднощами. Основні проблеми включають недосконалість законодавства, політичний вплив на судову владу, корупцію та низький рівень правової культури. Попри це, Україна прагне розвивати правову державу через запровадження реформ, спрямованих на забезпечення верховенства права та вдосконалення системи правосуддя. Проте для успішного функціонування правової держави необхідні подальші зусилля з реформування законодавства, підвищення прозорості у владі та розвиток правосвідомості громадян.

Висновки. Поняття правової держави охоплює не тільки сукупність правових норм, а й комплексний механізм, який включає в себе забезпечення справедливості, рівності перед законом і гарантій для захисту прав. В Україні необхідно посилювати правову культуру та здійснювати реформи, спрямовані на зміцнення верховенства права та захист прав людини.

Список використаних джерел:

1. Арістотель. Політика : монографія. — Київ : Основи, 2016. 400 с.
2. Кант І. До вічного миру : монографія. — Львів : Свічадо, 2017. 200 с.
3. Козюбра М. Правова держава: Ідеї, реалії, перспективи : навч. посіб. — Київ : Юрінком Інтер, 2019. 250 с.
4. Конституція України, 1996.

*Варга Евеліна, студентка гр-ФМПС-11
факультет фінансів та обліку*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Постановка проблеми. Політична і економічна сфери нерозривно пов'язані між собою, особливо в умовах розвитку сучасної української держави, яка стикається з численними внутрішніми і зовнішніми викликами. Економічні реформи, започатковані з метою стабілізації та росту, часто мають політичне підґрунтя, адже ухвалення рішень вимагає балансу між інтересами різних соціальних груп, партійних течій та міжнародних партнерів. Політична нестабільність, в свою чергу, негативно позначається на економічних процесах, спричиняючи коливання інвестиційного клімату, інфляцію та інші фінансові виклики. Водночас, економічний розвиток може сприяти стабілізації політичної ситуації, створюючи умови для довіри населення до державних інституцій. Відтак, питання взаємозалежності політики й економіки набуває особливого значення для розуміння шляхів побудови стабільної та процвітаючої української держави.

Мета. Провести дослідження взаємозв'язку між політичними процесами і економічними реформами в сучасній Україні та аналіз впливу цього взаємозв'язку на соціально-економічний розвиток держави.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання:**

Визначити основні політичні фактори, що впливають на економічний розвиток України в сучасних умовах.

Проаналізувати взаємний вплив економічних реформ і політичної стабільності на прикладі ключових реформ в Україні.

Виклад матеріалу. Політичні та економічні процеси в сучасній українській державі тісно переплетені, створюючи складну, але й багатообіцяючу взаємодію, яка може визначити майбутнє розвитку країни. Цей зв'язок між політикою та економікою стає ще більш відчутним в умовах трансформаційних змін, які переживає Україна з моменту здобуття незалежності. Проте, навіть більше, ніж просто вплив один на одного, політичні та економічні процеси часто стають нерозривною єдністю, де кожен аспект економічної політики вимагає політичної підтримки, а політичні рішення без економічної основи втрачають свою ефективність.

Для кращого розуміння суті цього взаємозв'язку розглянемо вплив політичних рішень на економіку через призму сучасних викликів і досягнень. Наприклад, після Революції Гідності у 2014 році Україна зробила рішучий поворот до західних інституцій, спрямовуючи зусилля на інтеграцію з Європейським Союзом та співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд. Це політичне рішення, безумовно, стало основою для серйозних економічних змін. Уряд прийняв амбітні реформи для стабілізації макроекономічної ситуації, зменшення інфляції та зростання резервів Національного банку України [2, с. 102]. Проте, ці реформи

супроводжувалися суворими умовами та викликали неоднозначні реакції серед населення, особливо з огляду на підвищення тарифів на комунальні послуги та необхідність обмеження державних видатків.

Тим не менш, навіть ці економічно доцільні заходи не завжди можуть бути впроваджені без політичної підтримки, яка надає впевненості громадянам у необхідності таких змін. Відсутність соціального діалогу та слабка комунікація між урядом і суспільством часто призводять до невдоволення населення, що проявляється у вигляді протестів та підризу довіри до влади. Так, політика без економічного підґрунтя ризикує втратити підтримку, перетворюючись на порожні обіцянки, а економіка, яка не враховує політичну ситуацію, може стати джерелом соціальної напруги [1, с. 6].

Окремо варто зупинитися на впливі міжнародних партнерів на економічну і політичну систему України. Підтримка західних держав і міжнародних фінансових організацій є важливою умовою для стабільності країни, особливо в контексті військового конфлікту на сході. Водночас міжнародна фінансова допомога супроводжується вимогами щодо реформ, що ставлять українську владу перед необхідністю прийняття складних рішень. Наприклад, реформи в банківському секторі, які привели до закриття неплатоспроможних банків, сприяли стабілізації економіки, але також позбавили робочих місць тисячі працівників. Потрібно враховувати, що такі реформи, незважаючи на їхню ефективність, вимагають обережного підходу для запобігання зростанню соціального невдоволення.

Взаємозалежність між політикою та економікою також проявляється в питанні корупції. Корупція є значним викликом для української держави, оскільки підриває довіру до політичних інститутів і створює додаткові бар'єри для розвитку бізнесу. Політичні еліти, які зловживають своєю владою, впливають на економічні процеси, створюючи нерівні умови для ведення бізнесу і тим самим обмежуючи економічний потенціал країни. Відсутність прозорості в прийнятті рішень призводить до розподілу ресурсів на користь певних груп, що шкодить економіці загалом. Наприклад, державні закупівлі, які повинні слугувати стимулом для розвитку економіки, часто стають джерелом корупції, коли кошти виділяються неефективно або за завищеними цінами [4, с.309].

Крім того, політична ситуація має прямий вплив на інвестиційний клімат в країні. Інвестори оцінюють стабільність політичної системи як ключовий фактор для своїх вкладень, тому зміни в уряді, парламентські кризи чи розслідування корупційних справ можуть значно впливати на їхнє рішення щодо інвестування. Так, зниження іноземних інвестицій в Україні в минулі роки було пов'язано не тільки з економічними проблемами, але й з політичною нестабільністю та відсутністю впевненості у стабільності правової системи [3, с. 93].. Іншими словами, для залучення інвестицій важливі не тільки економічні показники, але й політична надійність держави.

На завершення, можна сказати, що взаємозв'язок політики та економіки в сучасній Україні є критично важливим для її розвитку. Політика повинна створювати сприятливі умови для економічного зростання, забезпечуючи стабільність, прозорість та підтримку соціального діалогу. Водночас економічні реформи мають враховувати політичний контекст, щоб досягати ефективних результатів без значних соціальних потрясінь. Лише у такому симбіозі політика й економіка зможуть забезпечити сталий розвиток, сприяти підвищенню добробуту населення і створити підґрунтя для процвітання української держави.

Висновки. Взаємозалежність політики та економіки в Україні є визначальним чинником для розвитку країни, оскільки політичні рішення прямо впливають на економічну стабільність, а економічні реформи — на політичну підтримку та довіру громадян. Лише збалансоване та прозоре поєднання цих двох сфер здатне забезпечити Україні умови для сталого розвитку, подолання корупції, залучення інвестицій та підвищення добробуту населення. Успіх української держави в майбутньому залежатиме від здатності її політичних і економічних інститутів працювати в єдиному напрямі, зберігаючи стабільність, відкритість і відповідальність перед суспільством.

Список використаних джерел:

1. Ливдар М. В., Ярошевич Н. Б., Антошук І. А. Україна і міжнародний валютний фонд: особливості співпраці. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 13. С. 99–104. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/13.19> (дата звернення: 11.11.2024).
2. Носирєв О. Структурні перебудови промислової політики повоєнного відновлення економіки. *Mechanism of an economic regulation*. 2022. № 3-4(97-98). С. 90–97. URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.16> (дата звернення: 11.11.2024).
3. Островий О. Формування державної політики цифровізації економіки: закордонний досвід. *Manager. Bulletin of Donetsk State University of Management*. 2020. Т. 86, № 1. С. 303–312. URL: <https://doi.org/10.35340/2308-104x.2020.86-1-23> (дата звернення: 11.11.2024).

*Водарський Назарій, студент гр. ФМПС-11,
факультету фінанси та облік ЗУНУ*

ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО

Постановка проблеми. У контексті сучасної геополітики та безпеки питання перспектив членства України в НАТО набуває особливого значення. Відкритим залишається питання, наскільки реалістичним є вступ України до Альянсу в умовах поточних внутрішніх викликів та міжнародної ситуації. З одного боку, Україна прагне до інтеграції в НАТО як засобу захисту від зовнішніх загроз і гарантії стабільності. З іншого боку, існує низка

перешкод, таких як необхідність проведення додаткових реформ, позиція деяких країн-членів НАТО та вплив Росії, які ускладнюють цей процес. Аналіз цих факторів є ключовим для розуміння перспектив інтеграції України в Альянс та визначення шляхів для подальшого зміцнення безпеки країни.

Мета. Провести комплексний аналіз перспектив членства України в НАТО, досліджуючи основні чинники, що впливають на процес інтеграції, та визначити можливі шляхи подолання існуючих перешкод для досягнення цієї стратегічної мети.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити внутрішні реформи, які необхідні для досягнення стандартів НАТО та підвищення обороноздатності України;
- проаналізувати зовнішні фактори, такі як позиція країн-членів НАТО та вплив Росії, що перешкоджають інтеграції України до Альянсу.

Вклад матеріалу. Необхідність вступу України до НАТО як основний спосіб гарантування безпеки країни викристалізувалась в українському суспільстві після початку війни

Росії в Україні у 2014 році. З того часу цю ідею стабільно підтримувала приблизно половина громадян. Напередодні повномасштабного військового вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року за членство України в Альянсі виступали 62% громадян, а вже за тиждень після початку повномасштабних воєнних дій рівень підтримки стрімко зріс до 76%.[1]

Найбільшою проблемою переходу на стандарти НАТО є корупційні ризики, зокрема в Україні історично високий рівень політичної корупції у виконавчій, законодавчій, судовій владі, про що свідчить динаміка Індексу політичної корупції. Індекс корупції оцінено за шкалою 0-1 - від менш корумпованої до більш корумпованої оцінки [4]. Індекс корупції оцінює показники шести різних типів корупції в різних суспільних сферах, у тому числі включаючи різні рівні політики, корупцію у виконавчій, законодавчій, судовій владі. У виконавчій сфері корупція, переважно, пов'язана з хабарництвом та розкраданням.

Перспективи членства України в НАТО залежать від внутрішніх реформ, політичної підтримки з боку країн-членів Альянсу та міжнародної ситуації. Україна активно співпрацює з НАТО, адаптуючи свій сектор безпеки до стандартів Альянсу. Проте вступ ускладнюється через протидію Росії, яка розглядає членство України в НАТО як загрозу, та позицію деяких європейських країн, які побоюються ескалації конфлікту. Незважаючи на ці виклики, політична воля України до інтеграції залишається високою, і країна продовжує рухатися до своєї стратегічної мети, прагнучи досягти членства у довгостроковій перспективі.[2]

Наша мета на цьому форумі Альянсу – публічно і достатньо конкретно оформити наші «заручини» з НАТО, що передбачає чітке підтвердження з боку НАТО не тільки права України на членство в Альянсі, а й готовність прийняти Україну за прискореною процедурою. Також треба заявити про конкретні гарантії безпеки для України на період до вступу в НАТО. Це – програма максимум. Але в якій формі і з якими формулюваннями будуть представлені «заручини» України з НАТО – це предмет узгодження з нашими партнерами. І треба розуміти, що в цьому питанні доведеться шукати певні компроміси. Не варто чекати конкретних дат. Як і в питанні контрнаступу, так і в питанні набуття членства в НАТО акцент треба робити не на дату, а на конкретний результат. В обох випадках результат скоріше за все буде досягатися не одномоментно, а поетапно. І це будуть взаємопов'язані процеси. Чим більше буде успіхів України на полі бою, тим більше буде шансів набуття членства в НАТО відразу після завершення війни з Росією. Але паралельно має бути цілеспрямована дипломатична робота з тими країнами, що коливаються відносно нашого членства в НАТО, а також скоординована з нашими партнерами нейтралізація «угорської перешкоди».[3]

Таким чином, у перспективі відносини України та держав-членів Альянсу будуть побудовані на узгодженні заходів та стратегії всеохоплюючої оборони. Серед завдань упровадження комплексного управління з підготовки та ведення оборони України у Стратегії зазначається «набуття повноправного членства України в НАТО, подальша інтеграція у європейські структури безпеки, прагматичне міжнародне оборонне співробітництво».

Крім того, серед завдань - «розвиток підготовки особового складу, систем військової освіти для сил оборони, впровадження освітньо-професійних програм підготовки сержантського, старшинського, офіцерського складу із застосуванням досвіду бойових дій, принципів і стандартів НАТО, методики підготовки». [5]

Висновок. Членство України в НАТО є реалістичною, але віддаленою перспективою, що залежить від низки внутрішніх і зовнішніх чинників. Продовження реформ, посилення обороноздатності, підтримка з боку союзників та зміни в геополітичній ситуації є ключовими елементами на шляху досягнення цієї мети. Незважаючи на труднощі, співпраця між Україною та НАТО продовжує розвиватися, що підвищує шанси на майбутню інтеграцію, зокрема в умовах загрози зі сторони Росії та необхідності зміцнення безпеки в регіоні.

Список використаних джерел

1. Самоідентифікація українців різко зросла порівняно із серпнем минулого року // Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ukrajintsi-ta-rosijani-ne-odin-narod-takvvezhajut-ponad-90-hromadjan-ukrajini.html>
2. <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/321>
3. Перспективи членства України в НАТО: <https://glavcom.ua/amp/columns/fesenko/perspektivi-chlenstva-ukrajini-v-nato-922230.html>

4. Varieties of Democracies. URL: https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph.

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25.03.2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України 25.03.2021 р. № 121/2021. <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.

*Гавриш Ія студентка групи ФМПС-11
Факультет фінансів та обліку*

ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МИРА» ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ОСНОВА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.

Актуальність теми дослідження: Дослідження цієї теми є важливим для розуміння мотивів і стратегій, які використовуються для поширення пропаганди та впливу на міжнародну думку. Глибокий аналіз ідеологічної основи війни допоможе краще усвідомити природу конфлікту, ефективніше протистояти інформаційним атакам та розробити стратегії для захисту національної ідентичності та суверенітету України.

Мета дослідження: Аналіз ідеології «русского мира» як основи для виправдання російської агресії проти України та визначення її впливу на розгортання російсько-українського конфлікту.

Завдання дослідження: Визначити ключові елементи ідеології «русского мира», зокрема ті, що спрямовані на виправдання російської агресії.

Об'єкт дослідження: Ідеологія «русского мира» та її вплив на розвиток і загострення російсько-українського конфлікту, а також на формування суспільної свідомості та інформаційної безпеки в Україні.

Предмет дослідження: Ідеологічні елементи та наративи концепції «русского мира», їхні механізми впливу на суспільну свідомість, а також способи використання цієї ідеології для виправдання російської агресії проти України і загрози національній ідентичності та інформаційній безпеці України.

Тож що являє собою так званий концепт «русского мира»? Українська Вікіпедія, наприклад, так пояснює значення цього терміна: «Російський світ» - російська неоімперська геополітична доктрина епохи панування путінізму. Слугує ідейним підґрунтям для історичного реваншу - воєнної агресії з метою реставрації Росії у кордонах СРСР до 1991 року та повернення її «зони впливу» (країн-колоній та сателітів у Європі, На своєму початку «русский мир» був ідеологічним підґрунтям для геополітичного утворення «Євразійський Союз», тобто реставрації СРСР у нових умовах, найважливішою складовою якого мала бути проросійська Україна, та згодом перетворився у виправдання прямої воєнної агресії проти України для захисту російського і російськомовного населення. Митрополит УПЦ КП Євстратій, своєю чергою, наприклад, небезпідставно вважає, що: «концепція «русского мира» є насправді осучасненим варіантом традиційної російської імперської ідеї. А ця ідея, у свою чергу, не може бути реалізована без України. Тому «русский мир» у будь-якому з його варіантів явно або приховано є ворожим до української національної ідеї, до української державності». Формально путінська Росія є федерацією багатьох народів, реально ж Росія являє собою державу тоталітарного типу, що всіляко намагається зберегти статус-кво імперії після розвалу СРСР, знищуючи всі національно-визвольні рухи (дві російсько-чеченські війни - яскравий приклад придушення національно-визвольних рухів та державного етноциду). З цією ж метою РФ намагається повернути свій втрачений вплив на весь колишній пострадянський простір (російсько-грузинська війна 2008 р., російсько-українська, що розпочалася 2014-го, тощо). Саме тому засадничим пріоритетом для внутрішньої й зовнішньої політики Кремля є не братерська співдружність народів, а російський імперський реваншизм і шовінізм, а етнічні росіяни є головним гегемоном і рушійною силою цього модерного проекту. В умовах російсько-української війни концепт «русского мира» може набувати варіативних тлумачень, але сутнісно залишається незмінним. 06.04.2022 заступник секретаря Ради Безпеки РФ Д. Медведєв заявив: «Президент Росії Володимир Путін твердо поставив мету демілітаризації та денацифікації України. Ці складні завдання не виконуються одномоментно. І вони вирішуватимуться не лише на полях битв. Змінити криваву та повну брехливих міфів свідомість частини нинішніх українців — найважливіша мета. Ціль в ім'я спокою майбутніх поколінь самих українців та можливості нарешті збудувати відкриту Євразію — від Лісабона до Владивостока». В ході війни рельєфно оприсутнився виплеканий століттями імперський експансіонізм Росії та справжня сутність ставлення до України в оптиці «русского мира»: українофобія, етноцид, наруга, зневага до українства. Це змістовно утілює концепт «денацифікації», строки якої, за визначенням автора, «не можуть бути меншими за одне покоління, яке має народитися, вирости та досягти зрілості в умовах денацифікації»; заборону назви «Україна»; вимога «спокути провини перед Росією за ставлення до неї як до ворога» тощо. Україна буде незалежною демократичною державою, боронить її цінності й право на існування, на протидію Росії, що прагне до імперської державності та геополітичної експансії. «Русский мир» — це ідеологія війни, яка представляє експансію як звільнення, агресію як миротворчість, агресора як жертву, а жертву як агресора; виправдовує будь-яке насилля сакральною духовно-моральною місією Росії. Реалізація доктрини «русского мира» в Україні націлена на інтеграцію українських територій у політичний і смисловий простір, в якому українська історія та ідентичність практично повністю відсутні, й тим веде до ліквідації української державності. Доктрина є однаково загрозливою для суверенітету та існування всіх країн, які оголошені РФ зоною єдиного простору «русского мира».

Висновок:

Ідеологія «русского мира» слугує ключовим інструментом виправдання російської агресії проти України, спотворюючи історичні факти та підриваючи українську національну ідентичність. Використовуючи цю концепцію, Росія створює пропагандистські наративи, що формують негативне ставлення до українського суверенітету та обґрунтовують втручання у внутрішні справи країни. Розуміння механізмів дії цієї ідеології є необхідним для захисту інформаційної безпеки України та збереження її національної єдності.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Мір://uk.wikipedia.org/wiki/Російський_світ](http://uk.wikipedia.org/wiki/Російський_світ)
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. - Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. - 250 с.

*Гриців Олена, студентка групи ФМПС-11
Факультет фінансів та обліку ЗУНУ*

СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Правова держава є важливим елементом сучасної демократичної системи, який забезпечує верховенство права, захист прав і свобод громадян, а також створення належних умов для розвитку суспільства. Однак, незважаючи на численні наукові дослідження та спроби створити ідеальні моделі правової держави, питання її реального функціонування, збереження балансу між державними інтересами та правами особи залишається актуальним. Що саме визначає правову державу як такий важливий концепт? Які механізми забезпечують її ефективність у практиці? Це лише деякі з питань, які потребують детальнішого вивчення та аналізу.

Метою даної роботи є дослідження сутності правової держави, її основних характеристик та ролі в забезпеченні правового порядку в Україні.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо **наступні завдання:**

1. Проаналізуємо основні ознаки правової держави та їх вплив на правовий розвиток суспільства.
2. Оцінимо ефективність функціонування правової держави в умовах сучасної політичної ситуації України.

Виклад матеріалу. Правова держава — це ключова концепція сучасного правового суспільства, що визначає взаємодію між державою, правом та громадянами. Її сутність полягає в забезпеченні верховенства права, захисту прав і свобод людини та створенні умов для демократичного розвитку суспільства. В умовах правової держави закон є основним регулятором усіх суспільних відносин, а державна влада має обмежену функцію, що сприяє забезпеченню стабільності правопорядку. Але важливо пам'ятати, що правова держава не є статичним поняттям, вона постійно розвивається, враховуючи зміни в політичних, економічних та соціальних умовах.

Одним із важливих аспектів правової держави є її здатність гарантувати права громадян. Однією з форм такого захисту є адміністративна юстиція, яка, як зазначає Н. А. Галабурда, «створює механізми для захисту прав та інтересів громадян у взаємодії з органами державної влади» [1, с. 113]. Адміністративна юстиція має бути ефективним інструментом для забезпечення правового контролю над діями держави, що дозволяє запобігти свавілля та зловживанню владою. Це необхідно для того, щоб кожен громадянин мав можливість звернутися до суду та отримати правовий захист від неправомірних рішень державних органів.

Правова держава не може існувати без наявності чіткої правової основи, яку забезпечує конституціоналізм. Це основоположний принцип, який визначає взаємодію між правом і державою, встановлюючи правила, на яких будується система влади. Конституція, як основний закон держави, є наріжним каменем правової держави, оскільки вона не лише регламентує права і свободи громадян, але й визначає функціонування органів влади. Вона встановлює основні принципи, на яких базується правовий порядок у країні, закріплюючи розподіл повноважень, механізми забезпечення прав та запобігання зловживанню владою.

Конституціоналізм, за визначенням В. Д. Шаповала та І. О. Тарана, є основою правової держави, оскільки саме через нього формується державний порядок, що базується на законодавчих принципах і нормах. Він служить гарантією того, що державна влада буде обмежена і підкорена законам, а не свавілля окремих осіб. Конституційні норми встановлюють правила, що визначають межі державної влади, а також дозволяють громадянам звертатися до суду в разі порушення їхніх прав, що є одним із основних механізмів захисту прав і свобод [4, с. 67].

Конституціоналізм забезпечує стабільність та організованість суспільства, гарантує права людини, встановлюючи чіткі механізми їх реалізації. Як зазначають Шаповал і Таран, «конституціоналізм забезпечує стабільність та організованість суспільства, гарантує права людини, встановлюючи чіткі механізми їх реалізації» [4, с. 68]. Це важливо, оскільки через конституційні норми визначаються всі основні правила і принципи, за якими функціонує не лише державна машина, але й суспільство в цілому. Правова основа, яку закріплює конституція, дозволяє уникати хаосу і забезпечує довіру до інститутів влади, створюючи передумови для стабільного розвитку країни.

Саме через цей механізм можливе створення таких умов, за яких державна влада підкорюється праву, а громадяни мають можливість ефективно захищати свої права. Конституція встановлює не лише права громадян,

але й визначає обов'язки органів державної влади перед суспільством, що є надзвичайно важливим для підтримки правового порядку. Тому, якщо права громадян і свободи не будуть чітко закріплені в Конституції і забезпечені відповідними механізмами, будь-яка спроба державної влади перевищити свої повноваження або порушити права людини буде неможливою лише за допомогою нормативного контролю.

Не менш важливою складовою правової держави є толерантність. Вона є основою для розвитку плюралізму в суспільстві, коли різні соціальні групи можуть мирно співіснувати, взаємно поважати свої права та свободи. Л. О. Радіонова і Н. В. Козирєва вказують, що «толерантність є важливою складовою природно-правової концепції правової держави, оскільки вона гарантує взаєморозуміння між різними соціальними групами та дозволяє знаходити компроміс у випадках конфліктів інтересів» [3, с. 59]. Завдяки толерантності правова держава може ефективно функціонувати в умовах соціальної різноманітності, забезпечуючи гармонійний розвиток суспільства.

Одним із важливих аспектів правової держави є її відповідальність на міжнародному рівні. Міжнародно-правова відповідальність держави є важливим елементом забезпечення стабільності світової системи. Як зазначає Т. А. Грабович, «міжнародно-правова відповідальність виступає як політико-правова цінність, що забезпечує виконання державами своїх зобов'язань на міжнародному рівні» [2, с. 74]. Дотримання міжнародних угод та зобов'язань є важливою складовою правової держави, оскільки це забезпечує довіру між державами і гарантує мирне співіснування на міжнародній арені.

Правова держава, таким чином, є комплексним явищем, що вимагає дотримання основних принципів правової рівності, верховенства права та гарантування прав і свобод людини. Вона не є результатом одного-єдиного механізму або органу, а є результатом гармонійної взаємодії різних інститутів та процесів. Це забезпечує формування такої правової системи, яка б максимально ефективно задовольняла потреби суспільства та гарантувала справедливість для кожного громадянина.

Висновки. Правова держава є надзвичайно складним і багатогранним інститутом, що базується на принципах верховенства права, захисту прав людини та чіткого регулювання діяльності органів влади. Основною умовою для її ефективного функціонування є наявність конституційної основи, яка не лише визначає структуру держави, а й гарантує права та свободи громадян. Завдяки конституціоналізму встановлюються механізми контролю за діяльністю влади, що дозволяє запобігти її свавіллю і забезпечити стабільність суспільного порядку. Важливими аспектами правової держави є також забезпечення правосуддя, розвиток толерантності та відповідальності на міжнародному рівні. Саме завдяки гармонії всіх цих складових можливе побудова справедливого та демократичного суспільства, в якому кожен громадянин може бути впевнений у захисті своїх прав і свобод.

Список використаних джерел:

Галабурда Н.А. Сутність поняття «адміністративна юстиція» як елемента правової держави. *Bulletin of Alfred Nobel University Series «Law»*. 2020. Т. 1, № 1. С. 111–115.

Грабович Т. А. Сутність міжнародно-правової відповідальності держави як політико-правової цінності. *Public Law*. 2020. Т. 38, № 2. С. 73–79.

Радіонова Л. О., Козирєва Н. В. Толерантність у контексті природно-правової концепції правової держави. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 33. С. 57–62.

Шаповал В. Д., Таран І. О. Конституціоналізм як основа побудови правової держави. *Ukrainian constitutionalism: history of establishment and prospects of development*. 2023. Р. 64–72.

*Дереворіз Назарій, студент групи ФМПС-11
Факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

Постановка проблеми. Україна в контексті глобалізації постає перед низкою важливих проблем та викликів, які мають значний вплив на її економічний, політичний та культурний розвиток. Глобалізація, як процес взаємозв'язку і взаємодії між країнами, несе як можливості, так і ризики для національних економік і суверенітету. Для України ці питання є надзвичайно актуальними в умовах складної геополітичної ситуації та соціально-економічних трансформацій.

Метою дослідження теми є всебічне вивчення процесів взаємодії України з глобальними економічними, політичними та культурними тенденціями, а також аналіз впливу глобалізації на різні аспекти її національного розвитку.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- Визначити ключові фактори глобалізації, які впливають на Україну.
- Оцінити позитивні та негативні аспекти глобалізаційних процесів для різних секторів українського суспільства.
- Розробити рекомендації для оптимізації інтеграції України в глобальний простір з урахуванням національних інтересів.
- Визначити стратегічні напрямки розвитку, які дозволять Україні ефективно скористатися можливостями глобалізації при мінімізації її ризиків.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація — це процес взаємозв'язку та взаємодії країн, народів, економік і культур на світовій арені, що супроводжується ростом міжнародної торгівлі, технологічним прогресом, мобільністю робочої сили, розширенням інформаційних потоків та культурних обмінів. Для країн, як Україна, глобалізація становить як нові можливості, так і численні виклики. У контексті глобалізації для України важливим є її інтеграція в світову економіку, зокрема через зовнішню торгівлю, фінансові потоки та міжнародні економічні угоди. Позитивний вплив глобалізації проявляється в доступі до нових ринків, збільшенні іноземних інвестицій, можливості залучати передові технології та інновації. Однак глобалізація також підвищує конкуренцію на міжнародних ринках, що може мати негативні наслідки для внутрішнього виробництва. Наприклад, Україна, значною мірою залежна від експорту сировини, має труднощі в переході до більш розвинених і високотехнологічних виробництв. Це вимагає диверсифікації економіки, розвитку інноваційних та технологічних секторів, що є однією з основних завдань країни. Глобалізація може посилити економічну залежність України від зовнішніх факторів, таких як світові ціни на енергоресурси та інші сировинні товари, а також коливання валютних курсів, що може мати негативні наслідки для внутрішнього ринку та соціальної стабільності. У випадку економічних криз чи змін зовнішньої кон'юнктури країна може стикатися з економічними труднощами, як це сталося під час фінансової кризи 2008 року та в період війни з Росією. Європейська інтеграція, зокрема підписання Угоди про асоціацію з ЄС, створює нові можливості для українських товарів і послуг на європейському ринку. Водночас країна повинна адаптувати свою економіку до стандартів ЄС, що передбачає серйозні структурні зміни в економіці, включаючи посилення конкурентоспроможності і покращення бізнес-середовища. З одного боку, Україна має потенціал для поглибленої співпраці з ЄС, що дозволяє підвищити свою політичну стабільність та економічну привабливість. З іншого боку, агресія Росії та її прагнення утримати Україну в своїй орбіті вимагає від держави обережного підходу до зовнішньої політики та військових союзів. Глобалізація може сприяти збільшенню соціальної нерівності. Україна має один з найвищих рівнів нерівності в Європі, що проявляється у розриві між заможними та бідними регіонами, а також у відсутності рівного доступу до якісної освіти та охорони здоров'я. Розширення глобальних ринків та зростання соціальної нерівності можуть посилити соціальну напругу в суспільстві. Глобалізація призводить до збільшення культурних обмінів і інтеграції в світову інформаційну та культурну мережу. Однак, це також може мати негативні наслідки для збереження національної ідентичності та культурних традицій. Україна може втратити частину своєї культурної спадщини під впливом глобальних культурних трендів, зокрема через поширення західних цінностей і культурних стандартів. Для України важливим є процес адаптації до нових культурних реалій без втрати власної національної ідентичності. Водночас, культура ідентичності може також збагачуватись, запозичуючи елементи інших культур, що може сприяти культурному різноманіттю та інтеграції України в міжнародне співтовариство. Глобалізація сприяє розвитку промисловості, але разом з тим збільшується навантаження на екологію. Україна стикається з проблемами забруднення навколишнього середовища, деградації земель та зниження біорізноманіття. Водночас, в умовах глобалізації вона повинна адаптуватися до міжнародних екологічних стандартів і брати участь у глобальних ініціативах, спрямованих на сталий розвиток та збереження довкілля. Глобалізація також відкриває можливості для впровадження нових зелених технологій і енергетичних рішень. Україна повинна розвивати екологічно чисті технології та впроваджувати принципи сталого розвитку, що дозволить зберегти навколишнє середовище та сприяти енергетичній незалежності.

Висновки. Глобалізація має комплексний вплив на всі сфери життя України, створюючи нові можливості, але водночас і численні виклики. Для ефективного використання переваг глобалізації Україні необхідно активно інтегруватися в міжнародні процеси, розвивати інноваційні галузі економіки, адаптувати внутрішню політику до вимог міжнародних стандартів, забезпечити захист національної ідентичності та сприяти сталому розвитку. Водночас, Україні слід бути готовою до нових соціальних і політичних викликів, що постають в умовах глобалізованого світу.

Список використаних джерел:

1. Глобалізація та її наслідки для України / За ред. В. С. Кременя. — Київ: Наукова думка, 2015. — 320 с. (Це основне джерело для аналізу глобалізаційних процесів в Україні та їхнього впливу на економіку, політику і культуру.)
2. Україна в умовах глобалізації: економічні і політичні виклики / В. М. Гнатенко, М. І. Лобас. — Харків: ХНУ, 2017. — 280 с. (Ця праця містить аналіз економічних і політичних аспектів глобалізації в Україні, а також дає рекомендації для адаптації до міжнародних стандартів.)
3. Глобалізація та національні інтереси / О. С. Ткаченко. — Київ: КНЕУ, 2016. — 250 с. (Джерело, що зосереджується на політичних та соціальних аспектах глобалізації, в тому числі на її впливі на національний суверенітет і політичні процеси в Україні.)

*Дудник Дмитро, студент групи ФМПС-11
Факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

МІСЦЕ І РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СТРУКТУРІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Постановка проблеми. Політичні партії є важливими інститутами в структурі громадянського суспільства, проте вони стикаються з численними проблемами. По-перше, виникає питання, наскільки ефективно партії представляють інтереси різних соціальних груп, особливо у контексті зростаючої політичної та соціальної

неоднорідності. По-друге, їхня взаємодія з громадянським суспільством викликає дискусії: чи здатні партії дійсно відображати потреби суспільства, чи вони лише прагнуть до влади? По-третє, у світі глобалізації та технологічні зміни партії повинні адаптуватися до нових викликів, зокрема інформаційних технологій та зниження довіри до традиційних інститутів.

Метою дослідження теми є всебічний аналіз місця і ролі політичних партій в структурі громадянського суспільства

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- Проаналізувати основні функції політичних партій
- Розглянути, як політичні партії взаємодіють з іншими елементами громадянського суспільства
- Оцінити, яким чином політичні партії впливають на демократичні процеси в країні

Виклад основного матеріалу. Політичні партії — це організації, які об'єднують людей з подібними політичними переконаннями і цілями для участі у владі через вибори, а також для представництва інтересів своїх членів та виборців. Вони виконують важливі функції у системі управління та взаємодії з громадянським суспільством. Політичні партії виступають представниками різних соціальних груп, сприяючи вираженню їх інтересів у політичному процесі, розробляють програми і стратегії, які впливають на загальнодержавну політику, а також на локальному рівні. Вони сприяють розвитку політичної свідомості громадян, допомагаючи їм зрозуміти політичний процес та їхню роль у ньому. Поява політичних партій виникла в результаті еволюції політичних систем та зростання потреби в організованому представництві інтересів громадян. Історично партії формувалися як регіональні та ідеологічні об'єднання, які захищали інтереси певних соціальних груп. У сучасному суспільстві партії відіграють роль посередника між державними структурами і населенням, забезпечуючи механізми участі громадян у політичному процесі. Однією з ключових функцій політичних партій є представляти інтереси різних верств населення. У суспільстві, де існує різноманітність поглядів та потреб, партії діють як платформи для вираження цих інтересів. Вони збирають і актуалізують проблеми, з якими стикаються різні соціальні групи, забезпечуючи їхнє голосне представництво на політичній арені. Взаємодія політичних партій з громадянським суспільством піднімає важливі питання. Сьогодні, коли інформаційні технології змінили способи комунікації та активності громадян, партії часто зазнають критики за те, що вони зосереджуються більше на прагненні до влади, ніж на реальному представництві інтересів населення. Явна відсутність діалогу з неурядовими організаціями, громадськими рухами та іншими акторами може призвести до ізоляції партій від реальних проблем на місцях. Тут варто відзначити, що взаємодія з громадянським суспільством може настільки ж позитивно, як і негативно впливати на партії. Діалог та співпраця може призвести до більшої відкритості та прозорості, тоді як ігнорування може викликати подальше відчуження. Глобалізація не лише спрощує комунікацію, але і стимулює зростання нових форм політичних рухів, які використовують соціальні мережі для мобілізації підтримки. Водночас, це створює ризик маніпуляцій і дезінформації, які можуть мати негативні наслідки для стратегій партій. Партії повинні не тільки адаптуватися до нових способів взаємодії, але й навчитись захищувати своїх виборців від маніпуляцій у цифровому просторі. В умовах сучасності політичні партії потребують переосмислення своєї ролі. Вони повинні стати більш відкритими до інновацій, адаптивними до соціальних змін і активними у формуванні діалогу з громадськістю. Одна з можливих стратегій — це розвиток більш динамічних форм організації та діяльності партій, які б дозволяли швидше реагувати на соціальні зміни і запити громадян. Наприклад, деякі партії вже експериментують з новими формами участі, такими як онлайн-консультації або громадські слухання, що сприяє залученню більше людей до політичного процесу. Водночас, партії не можуть ігнорувати класичні цінності демократії, такі як прозорість, підзвітність і повага до прав людини. Стійкість демократичних інститутів залежить від здатності партій до саморефлексії та готовності змінюватись відповідно до потреб суспільства.

Висновки. Політичні партії виконують важливу роль у суспільстві, представляючи інтереси різних соціальних груп та сприяючи їхньому залученню до політичного процесу. Взаємодія з громадянським суспільством є ключовою для забезпечення легітимності партій та ефективного вирішення соціальних проблем. Сучасні виклики, такі як глобалізація та розвиток інформаційних технологій, вимагають від партій переосмислення своєї ролі та адаптації до нових форм участі, включаючи онлайн-консультації. Необхідно також звертати увагу на захист виборців від маніпуляцій у цифровому середовищі, аби зберегти довіру до політичних інститутів. Крім того, дотримання класичних цінностей демократії, таких як прозорість і підзвітність, разом із готовністю до саморефлексії, є критично важливими для стійкості партій у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Даль, Роберт. А. «Демократія та її критики» — класична праця, що досліджує функціонування демократичних інститутів, включаючи роль політичних партій.
2. Колекція статей у журналах: «Політичні студії», «Демократія та розвиток», «Український соціологічний журнал» — публікації, які можуть містити аналіз сучасних політичних процесів і діяльності партій.
3. Електронні ресурси: Наукові статті в базах даних Google Scholar, JSTOR, HeinOnline, які розглядають питання політичної мобілізації, зв'язку партій з громадянським суспільством та впливу технологій на політику.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Процес демократизації політичної системи в Україні є складним і багатограним, обумовленим історичними передумовами, сучасними соціально-політичними викликами та прагненням громадян до вільного і справедливого суспільства. Зміни, що відбуваються з початку незалежності, відображають зусилля українського суспільства в утвердженні демократичних цінностей, верховенства права, прозорості у владних інституціях та захисту прав і свобод громадян. Проте, цей процес нерідко наштовхується на перепони у вигляді корупції, нестабільності державних інститутів, а також впливу зовнішніх факторів, що потребує нових підходів та глибокого аналізу для подолання викликів та прискорення демократизаційних процесів.

Метою даної роботи є аналіз особливостей демократизації політичної системи України та визначення ключових перешкод і перспектив розвитку демократичних процесів у державі.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо **наступні завдання:**

1. Дослідити основні етапи та чинники, що вплинули на процес демократизації в Україні з часу здобуття незалежності.
2. Виявити проблеми та загрози, що перешкоджають утвердженню стабільної демократичної політичної системи.

Виклад матеріалу. Процес демократизації політичної системи в Україні має складну й багатоаспектну природу, оскільки він охоплює не лише політичні зміни, а й трансформацію суспільної свідомості, формування громадянської культури та боротьбу з глибоко вкоріненими недоліками, що лишилися у спадок від тоталітарного минулого. Демократія в Україні — це боротьба за право громадян самостійно обирати власний шлях розвитку, визначати пріоритети для держави, протидіяти корупції та будувати країну на основі рівності, справедливості й поваги до прав людини.

З моменту здобуття незалежності у 1991 році Україна офіційно декларувала прагнення до демократичних перетворень. Проте, цей шлях був ускладнений багатьма викликами. Одним із перших і найбільш значущих випробувань стала необхідність створення нових державних інституцій, що функціонували б на принципах прозорості та відповідальності перед громадянами. Проте, перехід від радянської централізованої системи до сучасної демократичної держави вимагав не лише змін у структурі управління, а й перебудови суспільної свідомості [2, с. 245]. На початку 90-х багато громадян, як і державних службовців, не до кінця розуміли сутність і цінність демократичних інститутів, оскільки вся політична система до того базувалася на ідеології, де індивідуальні права часто приносилися в жертву «вищому благу» колективу чи держави.

Переломним моментом став 2004 рік, коли під час Помаранчевої революції українське суспільство продемонструвало свою рішучість у боротьбі за чесні вибори та вільне волевиявлення. Мільйони громадян вийшли на вулиці, протестуючи проти фальсифікацій, які обмежували їхні права. Ця подія змінила хід історії країни, але одночасно виявила значні внутрішні проблеми [3, с. 86]. Помаранчева революція не лише продемонструвала силу громадянського суспільства, а й підкреслила крихкість демократичних процесів у країні: політичні еліти не завжди готові були дотримуватись принципів відкритості та підзвітності, а корупція залишалася системною проблемою, що підривала віру громадян у чесність влади.

Наступний важливий етап у демократизації України розпочався у 2014 році, коли Революція Гідності стала новим поштовхом для політичних і соціальних змін. Громадяни знову вийшли на вулиці, захищаючи не тільки свої виборчі права, а й своє право на гідність, свободу та справедливість. Після цієї революції Україна почала впроваджувати низку важливих реформ, які мали на меті посилити роль громадян у державному управлінні, забезпечити прозорість державних інститутів і зменшити рівень корупції. Було створено антикорупційні органи, такі як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), які мали б забезпечувати підзвітність влади перед народом. Впроваджена судова реформа спрямовувалася на те, щоб знищити корумпованість судової системи та підвищити довіру громадян до правосуддя. Водночас децентралізація стала однією з найважливіших реформ, дозволяючи громадам отримати більше повноважень і відповідальності за власний розвиток, що підвищило участь громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні [1, с. 31].

Попри успіхи, демократизація в Україні залишається викликом, зокрема через вплив корупції, яка лишається значною перешкодою на шляху до становлення справжньої демократії. Корупція проникає у всі сфери життя — від судової системи до місцевого самоврядування, що часто ускладнює роботу антикорупційних органів. За даними Transparency International, рівень сприйняття корупції в Україні залишається високим, що свідчить про незавершеність процесу реформ. Боротьба з корупцією стала своєрідним індикатором успішності демократизації: зменшення рівня корупції є не лише необхідною умовою економічного зростання, а й запорукою довіри громадян до держави.

Ситуація ще більше ускладнилася через початок збройного конфлікту на сході країни у 2014 році, який вимагає значних ресурсів і впливає на всі сфери життя. Війна з Росією стала серйозним випробуванням для української демократії, оскільки країна повинна зберігати внутрішню стабільність та одночасно зміцнювати обороноздатність. У таких умовах держава змушена поєднувати прагнення до демократичних реформ із необхідністю посилення заходів безпеки, що часто створює конфлікт між свободою і безпекою. Водночас війна сприяла зміцненню громадянської солідарності та патріотизму, що проявляється в активній волонтерській діяльності та залученості громадян до підтримки армії. Це підкреслює, що процес демократизації в Україні відбувається не лише на політичному рівні, але й у свідомості громадян, які відчувають свою відповідальність за долю держави [4, с. 145].

Ще одним важливим аспектом демократизації в Україні є роль громадянського суспільства, яке стає дедалі сильнішим і впливовішим. Саме громадські організації та активісти виступають важливими рушійними силами змін, контролюючи дії влади, розробляючи соціальні програми та підтримуючи демократичні реформи. Центр протидії корупції, Реанімаційний Пакет Реформ, рух Чесно та інші організації активно працюють над тим, щоб змінити старі практики та забезпечити прозорість у державному управлінні [1; 2, с. 246]. Громадянське суспільство стає голосом народу, захищаючи права і свободи громадян і створюючи атмосферу політичної активності та небайдужості.

Висновки. Процес демократизації політичної системи в Україні є не тільки шляхом політичних реформ, але й боротьбою за ментальну трансформацію суспільства, де кожен громадянин відчуває відповідальність за майбутнє країни. В Україні демократизація потребує постійних зусиль і самоаналізу, вона відбувається у нелегких умовах, проте ця боротьба є невід'ємною частиною шляху до вільної та справедливої держави. Лише через розуміння значущості демократичних цінностей і готовність долати труднощі Україна зможе утвердити стабільну демократичну систему, де громадяни почуватимуться господарями власної держави.

Список використаних джерел:

1. Доронін А. В., Михайленко Д. Г. Демократизація управління. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*. 2020. № 61. С. 27–34.
2. Дубовик В. Демократизація та євроінтеграція: роль ОБСЄ. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9 (295). С. 244–247.
3. Застава І. В. Демократизація суспільства як основа демократизації влади: теоретико-методологічні підходи. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2019. Т. 2, № 1-18. С. 82–91.
4. Пільгун М. Демократизація державотворчих процесів в Україні: аналіз передвиборчих програм кандидатів у президенти України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 1(55). С. 142–149. URL: <https://doi.org/10.34213/ap.19.01.18> (дата звернення: 11.11.2024).

**Воляннюк Олександр, гр. ФМПС-12,
Факультет фінансів та обліку ЗУНУ**

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТІЙ.

Постановка проблеми.

Сучасні демократії стикаються з низкою серйозних викликів, що ставлять під питання їх стабільність і ефективність. Існують різноманітні фактори, які визначають сьогодинішній стан демократичних інститутів. До них належать глобалізація, швидкий розвиток цифрових технологій, збільшення соціальної нерівності, поширення популізму і радикалізму, а також зниження довіри до традиційних державних інститутів. Ці процеси змінюють не тільки способи взаємодії між громадянами та державою, а й впливають на політичні, економічні та соціальні структури. Одним із основних аспектів цих змін є розвиток інформаційних технологій, що створюють нові можливості для управління, але водночас підвищують рівень маніпуляцій та загроз безпеці. Водночас глобалізація призводить до посилення зовнішнього впливу на внутрішні справи країн, що не завжди приймається населенням. Все це ставить під сумнів здатність демократичних інститутів ефективно реагувати на нові виклики, зберігаючи свою стабільність і функціональність. Проте розвиток демократії не є лише негативним, оскільки з'являються нові можливості для підвищення громадянської участі, більш прозорого управління та захисту прав людини. Однак ці тенденції також створюють нові виклики, з якими демократії повинні боротися, аби зберегти свою функціональність і стабільність. Наприклад, через цифровізацію з'являються нові можливості для більш ефективного голосування, зменшення витрат на проведення виборів і полегшення доступу громадян до політичних процесів. Але це також створює нові загрози, такі як хакерські атаки та маніпулювання виборчими системами. Серед головних питань, що потребують вирішення, можна виділити: як зберегти демократичні цінності в умовах цифровізації і глобалізації, як забезпечити баланс між національним суверенітетом і міжнародними вимогами, як відновити довіру громадян до політичних інститутів, а також як вирішити питання соціальної нерівності, що поглиблюється. Ці проблеми вимагають не тільки теоретичного осмислення, а й практичних кроків для забезпечення довгострокової стабільності демократичних процесів.

Мета.

Метою цього дослідження є всебічний аналіз основних тенденцій, що визначають розвиток сучасних демократій. Це дослідження передбачає розгляд як позитивних, так і негативних впливів глобалізації, цифровізації та соціальних змін на демократичні інститути. Зокрема, необхідно дослідити, як цифрові технології можуть змінити політичні процеси, які наслідки має популізм і радикалізм для політичної стабільності, а також яку роль відіграє громадянське суспільство в процесах демократії. Дослідження також зосереджуватиметься на проблемах соціальної нерівності і довіри до урядів, що є суттєвими для майбутнього демократичних систем.

Особливу увагу слід приділити розвитку громадянського суспільства та новим формам участі громадян у політичному процесі, що з'являються у відповідь на технологічні зміни. Оскільки суспільства стають більш урбанізованими і розрізненими, розширення участі громадян стає важливим інструментом для зміцнення демократичних інститутів. Важливою метою є вивчення того, як сучасні демократії можуть адаптуватися до нових умов і забезпечити ефективне управління в умовах постійних змін. Для цього потрібно розробити рекомендації щодо реформ і інновацій, які можуть сприяти відновленню довіри до політичних інститутів, покращенню участі громадян у політичних процесах та зменшенню соціальних розривів.

Вклад матеріалу.

Однією з головних тенденцій у розвитку сучасних демократій є цифровізація політичних процесів. Сучасні технології значно змінюють способи взаємодії громадян з державними інститутами. Цифрові інструменти, такі як електронне голосування, онлайн-платформи для громадських ініціатив та звернень, дають можливість більш активної участі громадян у політичних процесах. У країнах, таких як Естонія, вже активно використовуються технології електронного уряду, що дозволяє значно зменшити витрати на виборчі процеси та підвищити доступність голосування для всіх громадян. Однак разом з цифровими можливостями виникають і нові ризики. Кібератаки та маніпулювання інформацією через соціальні мережі стали одними з найбільших загроз для демократії. Сучасні технології можуть бути використані для того, щоб втручатися в політичні процеси, підривати довіру до виборчих систем і навіть маніпулювати громадською думкою. Наприклад, у США на виборах 2016 року було зафіксовано спроби кібератак на виборчі системи, а також поширення фейкових новин, що призвело до політичних потрясінь і зниження довіри до виборчої системи. Іншою важливою тенденцією є поширення популізму в багатьох країнах світу. Популістські лідери набирають популярність завдяки своїй риториці, яка апелює до «простих людей» і пропонує швидке вирішення складних соціальних і економічних проблем. Популістські уряди можуть приймати рішення, що підривають верховенство права, ставлячи під сумнів роль судів і парламентів. Це видно на прикладі країн, де популістські уряди обмежують права медіа або намагаються підкорити судову систему під свою політичну владу. Глобалізація є ще однією важливою тенденцією, що визначає сучасний розвиток демократій. З одного боку, глобалізація сприяє розвитку міжнародної торгівлі, обміну досвідом і поширенню демократичних цінностей. Але з іншого боку, глобалізація також може зменшити національний суверенітет і викликати занепокоєння щодо втручання міжнародних організацій у внутрішні справи країн. У таких країнах, як Великобританія, на прикладі Брекзиту, побачили, як зростання недовіри до європейських інститутів і до впливу Європейського Союзу може призвести до виходу з глобальних об'єднань. Зниження довіри до державних інститутів є важливим аспектом сучасної політики.

Висновок.

Сучасні демократії стикаються з численними викликами, серед яких глобалізація, цифровізація, популізм та соціальна нерівність. Ці фактори змінюють політичні процеси, створюючи як нові можливості для розвитку, так і серйозні загрози для стабільності демократії. Для збереження ефективності та стабільності демократичних інститутів важливо активно адаптуватися до нових умов, забезпечуючи більшу участь громадян у політичному процесі та боротьбу з корупцією. Тільки через постійні реформи можна зберегти основні демократичні цінності.

Список використаних джерел.

1. Хабермас Ю. Структурні перетворення публічної сфери. - Львів: Апріорі, 2011.
2. Фукуяма, Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Харків: Фоліо, 2014.

*Ворон Олександра, студентка гр. ФМПС – 12,
Факультет фінансів та обліку ЗУНУ*

СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Ідея правової держави є однією з основних у сучасній політичній та правовій теорії, що має на меті забезпечити свободу, рівність та справедливість у суспільстві. Проте питання про те, що саме означає «правова держава» та як вона повинна функціонувати, залишається предметом дискусій серед науковців, політиків і громадян.

Мета. дослідження концепції правової держави як основоположного елемента демократичних суспільств. Це передбачає аналіз історичного розвитку ідей правової держави, визначення її основних принципів, таких як

верховенство права, поділ влади, права і свободи людини, а також з'ясування ролі правової держави у забезпеченні стабільності, справедливості та захисту прав громадян

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Розкрити сутність поняття «правова держава» та визначити її базові характеристики;
- Проаналізувати еволюцію ідей правової держави в історичному контексті;
- Визначити зв'язок правової держави з правами і свободами людини.

Виклад матеріалу. Правова держава – тип держави, основними ознаками якої є верховенство закону, поділ влади, правовий захист особи, юридична рівність громадянина й держави. Правова держава є такою формою організації і діяльності державної влади, що будується у взаєминах з індивідами та їх об'єднаннями на основі норм права. Тобто це держава, в якій, на основі діючого закону, реально забезпечується здійснення прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, окремих груп людей і громадянського суспільства в цілому, де держава і людина несуть взаємну відповідальність згідно із чинним правовим законом.

Слід зазначити, що право відіграє пріоритетну роль за умови, що воно виступає мірою свободи всіх і кожного, якщо закони реально служать інтересам народу і держави, а їх реалізація є втіленням справедливості. Розвинуте законодавство ще не свідчить про наявність у суспільстві ознак правової держави. Історичний досвід засвідчує, що в тоталітарних державах регулярно видавалися правові акти, забезпечувалась їх суворе реалізація, але таке правове регулювання було антиподом правової держави.

Соціальну основу правової держави складає саморегулююче громадянське суспільство, що поєднує вільних громадян – носіїв суспільного прогресу. В центрі уваги такої держави знаходиться людина, її різноманітні інтереси. Через систему соціальних інститутів, суспільних зв'язків створюються необхідні умови для реалізації кожним громадянином своїх творчих, трудових можливостей, забезпечується плюралізм думок, особисті права і свободи. Моральну основу правової держави утворюють загальнолюдські принципи гуманізму і справедливості, рівності і свободи, честі і гідності. Режим правової держави реально затверджує вищі моральні цінності людини, забезпечує їх визначальну роль у житті суспільства, виключає свавілля і насильство над особистістю. Конкретно це знаходить свій вираз у демократичних методах державного управління, справедливості правосуддя, у пріоритеті прав і свобод особи у взаєминах із державою, захисту прав менших, терпимості до різних релігійних поглядів і т.п. Духовна насиченість державного життя значною мірою визначає моральну зрілість суспільства в цілому, рівень його цивілізованості, гуманізм у соціально-економічних і політичних відносинах.

Політична природа держави найбільш чітко проявляється в його суверенітеті. Саме в суверенітеті сконцентровано всю гамму потреб і інтересів різних ланок політичної системи.

Такі базові елементи вчення правової держави, як мудрість, вміння, майстерність, кмітливість, толерантність, розсудливість, вираженість тощо були ґрунтовно основоположні ще давньогрецькими філософами:

Піфагором, Платоном, Аристотелем, Діогеном. Крім того, необхідно акцентувати увагу на епоху життя таких відомих мудреців і пророків

VIII - III ст. до н. е. (період «осьового часу»): Конфуція і Ліо-Цзи в Китаї, Будди в Індії, Заратустри в Персії, старозавітних пророків Іллі, Ісайї, Ієрамії в Палестині, Гомера, Геракліта тощо. Саме «осьовий час» породив світові релігії, філософію мудрості, сформував уявлення про людство, його цінності та ідеали як основи правової держави.

Адже філософія різних часів і народів намагалась відшукати одвічне таїнство мудрості в контексті правової держави. У цьому змісті саме вивчення історії розвитку правової держави є сьогодні актуальною, оскільки ідея законного порядку в аспекті правової держави розглядається незаперечною цінністю. У світовій історії це примушує людину, хоче вона того чи ні, системно рухатись у певному напрямі.

Відповідно до такого розуміння свободи, філософи підкреслювали, що найбільш вільною є та держава, закони якої базуються на здоровому глузді, у такій державі кожен може бути вільний, тобто, не кривлячи душею, жити за вказівками розуму. Людина вільна лише на стільки, на скільки вона керується розумом, оскільки в цьому випадку вона діє на основі знань, що визначають її дії, в якій свобода не позбавляє необхідності діяти, а навпаки, передбачає таку необхідність. Мислителі зазначали, що кінцева мета держави - звільнити кожного від страху, забезпечити його безпеку і можливість найкращим чином утримати своє право на існування і діяльність без шкоди для себе і для інших, тобто кінцева мета держави - це свобода.

Конституційні права і свободи є фундаментальною основою існування та розвитку Українського народу, а тому держава зобов'язана створювати ефективні організаційно-правові механізми для їх реалізації. Відсутність таких механізмів нівелює сутність конституційних прав і свобод, оскільки призводить до того, що вони стають декларативними, а це є неприпустимим у правовій державі.

Конституційний Суд України виходить із того, що Україна як правова держава має своїм пріоритетом гарантування прав і свобод людини і громадянина. З цієї метою держава зобов'язана запроваджувати юридичне регулювання, яке відповідає конституційним нормам і принципам, необхідне для забезпечення реалізації прав і свобод кожної особи та їх ефективного поновлення. При цьому окремі конституційні цінності, зокрема недоторканність людини як гарантія від посягань з боку інших осіб на права і свободи, насамперед основоположне право на свободу, потребують посилення гарантій їх захисту.

Висновок. У правовій державі панує право і тільки право. Для такої держави є характерним принцип взаємного контролю, що було сформульовано ще філософом Кантом. Особа має приватну власність - основні передумови її свободи. В процесі свого формування та утвердження правова держава розробляла та закріплювала не тільки законодавчі гарантії індивідуальних свобод та прав, але й свою владу в якості охоронця таких свобод та прав, головного гаранту нормального існування та функціонування громадянського суспільства, його основних інститутів та принципів. Громадянське суспільство та правова держава забезпечують умови існування одне одного, хоча й не замінюють, не взаємно виключають одне одного.

Список використаної літератури

1. Лісовська Ю.П., Лісовський П.М., Подоляка С.А. Правова держава: історія, теорія, методологія: навч. посіб. / Ю.П. Лісовська, І.М. Лісовський, С.А. Подоляка. - К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. - 348 с.
2. Конституція України : закон України від 28.06.2019 № 254/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.
3. Правознавство : підручник / В. В. Копейчиков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 1999
4. Основи законодавства України : підручник / за заг. ред. В. І. Кириленка. Вінниця : Нова книга

*Гужда Володимир, студент гр. ФМПС-12
Факультет фінансів і обліку ЗУНУ*

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Нація як суб'єкт історичного розвитку — це важливий концепт, який розглядає націю не як об'єкт історичних обставин, а як силу, що формує власний шлях, адаптується до глобальних змін і активно впливає на світовий контекст. Це питання набуває особливої актуальності в епоху глобалізації, коли культурні та етнічні особливості стираються під впливом глобальних трендів, але водночас національна ідентичність та історична свідомість залишаються важливими чинниками для розвитку суспільства. Проблема полягає в тому, щоб зрозуміти, як нація здатна протистояти глобальним загрозам, зберігати національну ідентичність і формувати власний культурний та політичний шлях розвитку, підтримуючи самобутність у сучасному світі.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі нації як активного суб'єкта історії та її вплив на розвиток суспільства через політичні, економічні та культурні процеси.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**:

- проаналізувати ключові концепції нації як суб'єкта історії;
- дослідити роль національної ідентичності в об'єднанні суспільства;
- розглянути вплив нації на політичні й культурні процеси.

Виклад основного матеріалу. Нація як суб'єкт історичного розвитку є складним феноменом, який включає різноманітні аспекти соціального, політичного та культурного розвитку. Теоретичні концепції нації як історичного суб'єкта підкреслюють її роль як сили, що формує своє середовище й активно впливає на світову історію. Дослідники, такі як Ентоні Сміт, Ернест Геллнер та Бенедикт Андерсон, розглядали націю як унікальне утворення, яке відрізняється спільністю історичного досвіду, культурних традицій і політичних цілей. Ця концепція передбачає, що нація є активним учасником історичного процесу і здатна змінювати хід своєї історії шляхом досягнення політичної та культурної самостійності.

Важливу роль у формуванні нації як суб'єкта історичного розвитку відіграє національна ідентичність, що об'єднує суспільство на основі спільних цінностей, культурних символів і пам'яті про історичний досвід. Ідентичність зміцнюється через підтримку національних традицій, свят, рідної мови та вшанування видатних діячів культури та історії. Наприклад, такі постаті, як Тарас Шевченко та Богдан Хмельницький, є символами національної боротьби, що підтримують історичну тяглість і служать зразком для нових поколінь. У часи криз або військових конфліктів національна ідентичність проявляється особливо яскраво, адже вона є об'єднавчим фактором, який надає силу й впевненість у майбутньому. В сучасній Україні такі події, як війна, стали каталізатором для відродження патріотичних рухів, спрямованих на збереження мови, символіки та історичної пам'яті, що сприяє посиленню єдності суспільства.

Українська мова є одним із найважливіших чинників національної ідентичності, який сприяє збереженню культурної єдності нації. В умовах глобалізації та культурної асиміляції мова виступає важливим засобом комунікації, що зберігає зв'язок поколінь і підсилює національну самосвідомість. Зокрема, в Україні відбувається активний процес українізації, який спрямований на відновлення статусу української мови в суспільстві, освіті та медіа. Підтримка та розвиток мови стали інструментом спротиву зовнішнім впливам, а також засобом відновлення національної гордості. За допомогою мови українці можуть зберігати свою самобутність, передавати культурні цінності та протидіяти процесам асиміляції.

Вплив національного фактора на політичні та культурні процеси є особливо помітним у періоди національних криз або переходу до нових політичних систем. Історичні події свідчать, що національні рухи можуть слугувати стимулом для політичних трансформацій та формування державності. У процесі боротьби за незалежність нації часто прагнуть здобути суверенітет, захистити свої культурні надбання та забезпечити стабільний розвиток суспільства. Так, у випадку України, боротьба за національну ідентичність і збереження культурних надбань є рушійною силою в політичних процесах. Наприклад, інтеграція до Європейського Союзу та співпраця з НАТО стали стратегічними цілями для України як шлях для захисту незалежності та збереження національної ідентичності.

Національна культура — це ключовий елемент, що дозволяє нації зберігати свою унікальність в умовах глобалізації. Через літературу, музику, мистецтво і національні традиції культура служить інструментом самовираження й формування ідентичності. В Україні особливої актуальності набуває відродження національної культури та популяризація українських традицій. Так, з початком війни в 2022 році помітно зріс інтерес до національної символіки, музики, літератури та кінематографа, які допомагають зміцнити почуття єдності та патріотизму. Мова також відіграє тут важливу роль, оскільки її підтримка є запорукою культурної єдності та збереження національної самобутності. У сучасній Україні відбувається активний процес українізації, що сприяє утвердженню національної свідомості серед громадян і підтримує стійкість нації перед зовнішніми викликами.

Висновки. Отже, нація як суб'єкт історичного розвитку не тільки зберігає свою ідентичність і культурні цінності, але й формує нові орієнтири в соціальному й політичному житті, створюючи основу для подальшого розвитку. Національна самосвідомість стає засобом для досягнення політичних цілей, сприяє об'єднанню суспільства та забезпечує його стійкість перед сучасними викликами. Крім того, національна ідентичність виступає як ключовий фактор у формуванні унікального культурного простору, що дозволяє кожній нації інтегруватися у глобальний контекст, зберігаючи власну самобутність. Уміння адаптуватися до змінних умов світу, залишаючись вірним своїм базовим принципам, стає вирішальним у забезпеченні стабільності та конкурентоспроможності на міжнародній арені. Взаємодія між національними інтересами й загальнолюдськими цінностями сприяє не лише зміцненню внутрішньої єдності, а й відкриває нові перспективи для культурного, економічного та політичного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження і поширення націоналізму. — К., 2001. — 272с.
2. Геллнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм — К.: Таксон, 2003. — 300с.
3. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. — К.: Основи, 1994. — 224с.
4. Логвиненко Б. *Війна з культурою* // Ukrainer: Війна з культурою. Пост: 2023. URL: <https://www.ukrainer.net/thread/viyna/proty-kultury/>

*Зарічний Назар, студент гр. ФМПС-12,
Факультет фінансів та обліку ЗУНУ*

МІСЦЕ І РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СТРУКТУРІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Постановка проблеми. Політичні партії є одними з основних елементів демократичних політичних систем і відіграють важливу роль у функціонуванні громадянського суспільства. Вони слугують посередниками між державою і громадянами, організовують політичні рухи та надають громадянам інструменти для участі в політичному процесі. Водночас важливим є питання, як політичні партії взаємодіють із іншими елементами громадянського суспільства (незалежними організаціями, рухами, ЗМІ тощо), як вони формують політичну культуру і чи можуть бути ефективними у забезпеченні стабільності демократії. Аналіз місця і ролі політичних партій у структурі громадянського суспільства дозволяє глибше зрозуміти їхню функцію в сучасних політичних системах.

Мета. Провести комплексний аналіз концепції автономної думки Нікколо Макіавеллі, досліджуючи її роль у його політичній філософії та її вплив на подальшу політичну думку та практику.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Проаналізувати теоретичні підходи до визначення місця політичних партій у структурі громадянського суспільства.
- Оцінити функції політичних партій в демократичному суспільстві та їх вплив на політичну мобілізацію громадян.
- Вивчити роль націоналістичних партій у політичному процесі, їх вплив на розвиток національної свідомості та державності.

Виклад матеріалу. Політичні партії — це організації, які об'єднують людей з подібними політичними поглядами та прагненнями для досягнення влади або впливу на політичне управління. Політичні партії в теорії громадянського суспільства можна розглядати як важливі агенти, що забезпечують зв'язок між державою і громадянами, особливо в умовах боротьби за національну самобутність та незалежність. Микола Міхновський, один з основоположників українського націоналізму, акцентував на важливості організацій для політичної боротьби, заявляючи, що політичні

партії повинні бути основними інструментами для мобілізації нації і формування її політичних вимог. Він вважав, що лише через сильні політичні структури, що підтримують ідею самостійності України, можна досягти політичних змін та забезпечити державний суверенітет. Громадянське суспільство можна визначити як сукупність незалежних організацій і ініціатив, що діють поза межами держави і ринку і сприяють розвитку демократичних цінностей, прав людини та політичної участі. Політичні партії є важливою складовою цього суспільства, оскільки вони забезпечують платформу для вираження політичних поглядів і здійснення громадянської участі у політичному процесі.

Зокрема, політичні партії сприяють формуванню політичної культури, навчають громадян політичному мисленню, аргументації та обговоренню актуальних питань. Вони також мають важливе значення для розвитку політичних інститутів, таких як парламент та уряд, та для підтримання демократичних принципів.

Політичні об'єднання є важливим елементом демократичного процесу. Вони сприяють розвитку політичної культури і забезпечують механізми участі громадян у політичному житті через вибори, обговорення, дебати. У країнах, де існує багатопартійна система, партії забезпечують політичну конкуренцію, що є необхідною для збереження демократії. Чим більше різних політичних сил бере участь у формуванні політичного порядку, тим більша ймовірність, що інтереси різних соціальних груп будуть виражені на політичній арені.

Партійні організації також допомагають забезпечити стабільність демократичних інститутів. Вони створюють системи, в яких важливі політичні рішення приймаються через коаліції, компроміси та діалог між різними політичними силами.

Націоналізм є однією з ключових ідеологічних орієнтацій, на яких можуть базуватися політичні партії. Він ґрунтується на ідеї нації як самостійної політичної одиниці, що має право на власну державність, національну ідентичність та збереження своєї культури, мови і традицій. Для націоналістичних партій характерним є заклик до захисту національних інтересів, до зміцнення суверенітету держави, а також до розвитку внутрішнього єднання серед громадян на основі спільної національної ідентичності.

Політичні структури відіграють важливу роль у формуванні національної ідентичності та зміцненні державності, особливо в умовах політичних трансформацій чи боротьби за незалежність. Вони виступають як інструмент соціальної інтеграції, об'єднуючи різні верстви суспільства навколо спільних цілей і цінностей, спрямованих на досягнення національного блага. В умовах глобалізації, коли зростає тиск з боку зовнішніх впливів, політичні партії стають ключовими агентами, які здатні захистити національні інтереси та утвердити суверенітет держави на міжнародній арені. Крім того, партії створюють простір для політичної соціалізації громадян, допомагаючи їм розвивати почуття відповідальності за майбутнє країни та усвідомлення важливості їхнього внеску у суспільно-політичне життя. У демократичних системах політичні партії також виступають як механізм балансу між різними гілками влади, сприяючи прозорості, підзвітності та ефективності управління державою. Саме через свою багатофункціональність політичні партії є незамінним елементом громадянського суспільства, який забезпечує стійкість демократії, формує активне громадянство і підтримує загальнонаціональну єдність у складних умовах політичних викликів.

Висновки. Політичні партії є важливою складовою громадянського суспільства. Вони виконують роль платформи для вираження політичних поглядів громадян. Завдяки політичним партіям люди мають можливість брати участь у політичному процесі. Ці організації сприяють розвитку політичної культури в суспільстві. Вони допомагають громадянам усвідомити значення демократичних цінностей і принципів. Політичні партії забезпечують механізми для політичної конкуренції. Завдяки конкуренції між партіями політичні процеси стають більш прозорими та ефективними. Крім того, вони сприяють стабільності демократичних інститутів. Політичні партії є основою для взаємодії між громадянами та державою. Вони створюють умови для формування активної громадянської позиції.

Список використаних джерел:

1. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. 10. Київ: Наукова думка, 1997. 812 с.
2. Шульман О. М. (2008). *Політичні партії як агенти громадянського суспільства*. – Львів: Видавництво Львівського університету.
3. Закревський І. (2009). *Громадянське суспільство і політична участь в Україні*. – Київ: Вид-во «Прапор» . URL: <https://www.prapor-books.com>

*Карпунь Арсен, студент гр. ФМПС-12
Факультет фінансів і обліку ЗУНУ*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Процес демократизації є однією з ключових складових політичного розвитку сучасних держав. Для України це питання особливо важливе з огляду на її історичний контекст, політичні виклики та соціальні трансформації, що відбуваються з моменту здобуття незалежності у 1991 році. Демократизація впливає на політичну стабільність, верховенство права, захист прав людини та забезпечення політичної участі громадян. Розуміння особливостей цього процесу допомагає визначити напрями подальшого реформування та розвитку політичної системи України.

Метою дослідження є аналіз особливостей процесу демократизації в Україні, визначення основних досягнень та викликів, а також розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку демократичних процесів.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**:

- проаналізувати основні етапи демократизації в Україні;
- визначити ключові чинники, що впливають на процес демократизації;
- оцінити досягнення та проблеми демократичних реформ в Україні;
- розробити рекомендації щодо подальших кроків у напрямку демократизації.

Виклад основного матеріалу. Після здобуття незалежності у 1991 році Україна обрала шлях демократичного розвитку. Перші етапи включали створення нових інститутів влади та прийняття Конституції 1996 року, що закріпила демократичні принципи.

Подальші етапи були пов'язані з подіями, які отримали назви «Помаранчева революція» (2004) та «Революція Гідності» (2014). Ці події стали поворотними моментами у розвитку демократичних процесів та громадянського суспільства.

Зовнішні чинники: Європейська інтеграція та вплив міжнародних організацій відіграють значну роль у стимулюванні демократичних реформ. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС стало важливим кроком у цьому напрямку.

Внутрішні чинники: Політична культура, економічна ситуація, рівень розвитку громадянського суспільства та політична воля еліт є важливими факторами, що впливають на успішність демократизації.

Серед досягнень можна виділити проведення виборів, що визнані міжнародною спільнотою як демократичні та прозорі, а також створення нових незалежних інституцій (антикорупційні органи, судова реформа).

Проблеми включають корупцію, політичну нестабільність, слабкість правової системи та недостатній рівень політичної відповідальності. Ці фактори заважають ефективній реалізації демократичних перетворень.

Продовження курсу на європейську інтеграцію та виконання вимог ЄС щодо реформ.

Посилення ролі громадянського суспільства та підвищення рівня політичної участі громадян.

Забезпечення незалежності судової влади та ефективної боротьби з корупцією.

Одним із ключових етапів демократизації в Україні є конституційна реформа, спрямована на створення дієвого механізму стримувань і противаг між гілками влади. Значним досягненням стало ухвалення змін до Конституції щодо децентралізації влади, що передбачає передачу повноважень та ресурсів на місцевий рівень. Це дало змогу посилити роль місцевого самоврядування, збільшити відповідальність регіональних влад і зменшити бюрократичний тиск. Децентралізація є важливим елементом демократичного процесу, оскільки дає громадам можливість самостійно вирішувати питання розвитку.

Демократичні вибори є основою процесу демократизації, оскільки забезпечують легітимність влади. В Україні виборча реформа стала важливим кроком на шляху до забезпечення прозорості та чесності виборчих процесів. Запровадження відкритих партійних списків, електронних реєстрів виборців та заходів проти фальсифікацій підвищили рівень довіри громадян до результатів виборів. Проте, залишаються проблеми, пов'язані з впливом олігархів на політичні партії та поширенням дезінформації під час передвиборчої кампанії.

Реформа судової системи є невід'ємною частиною процесу демократизації, адже незалежні суди — це гарантія захисту прав громадян і запобігання зловживанням владою. В Україні були здійснені кроки до створення антикорупційних інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). Однак, проблеми з корупцією залишаються серйозним викликом для країни, оскільки вони підривають довіру громадян до державних інституцій і стримують економічний розвиток.

Євроінтеграційний курс України є одним із основних рушіїв демократизації. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році стало важливим кроком, який окреслив чіткий напрямок розвитку України. ЄС надає значну допомогу в реформуванні різних секторів, зокрема правової системи, економіки, охорони прав людини. Європейська інтеграція спонукає Україну до впровадження стандартів демократії, верховенства права та захисту прав людини, що сприяє зміцненню демократичних інститутів у країні.

Свобода слова та незалежність медіа є важливими показниками демократії. В Україні після Революції Гідності відбулося значне посилення незалежності засобів масової інформації, зростання впливу громадянської журналістики та розвиток медіаактивізму. Водночас, інформаційна війна, яку веде Росія проти України, створює нові виклики, зокрема поширення фейків та дезінформації. Забезпечення інформаційної безпеки є важливим завданням для збереження демократичних процесів і захисту національних інтересів.

Висновки. Процес демократизації в Україні є складним та багатограним, але він є необхідним для сталого розвитку держави. Попри труднощі та виклики, Україна зробила значні кроки у цьому напрямку. Подальший прогрес залежатиме від послідовності реформ, політичної волі та активної участі громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Збірник матеріалів науково-практичного семінару «Демократизація і громадянське суспільство: український контекст» (Київ, 2023 р.) / За загальною редакцією Г. П. Ситника. — К.: Науковий світ, 2023. — 240 с.

2. Оксана Стефанишина. *Демократичні процеси в Україні: аналіз і перспективи розвитку*. – Київ: Либідь, 2022. – 312 с.
3. Галина Ковальчук. *Політична культура та її роль у демократизації суспільства: українська перспектива*. – Львів: Видавничий дім «Академія», 2021. – 190 с.
4. Європейська асоціація України. *Підписання угоди про асоціацію та його вплив на процес демократизації*. – Київ: Друкарня «Прометей», 2020. – 140 с.

*Коренюк Тетяни, студентки гр. ФМПС-12
Факультет фінансів і обліку ЗУНУ*

СОЦІАЛЬНОКУЛЬРНІ ЧИННИКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. В українському суспільстві все частіше обговорюють питання повернення культурних цінностей, які Росія викрадала впродовж століть своєї імперської політики. Слово «реституція» гучніше лунає і на міжнародній арені, адже українські мистецтвознавці й культурні діячі намагаюся зробити все, щоб повернути спадок України, і повномасштабна війна лиш активізувала цей процес.

Мета дослідження полягає у виявленні соціальнокультурних наслідків російсько-української війни.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**:

- вивчення слова «реституція» та впливу війни на культурний обмін і міжнародні зв'язки.
 - столітня історія утиснення української культури ;
- переосмислення національної ідентичності та патріотичних практик;

Вклад основного матеріалу. Реституція, тобто повернення викрадених чи незаконно вивезених об'єктів культурної спадщини. Якщо об'єкт пошкоджений або втрачений унаслідок бойових дій, держава-агресор повинна передати постраждалій країні аналогічні за вартістю культурні цінності або виплатити компенсації за руйнування. Ці зобов'язання регулюють документи в межах міжнародного права:

– Конвенція про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності (1970);

– Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972); – Конвенція УНІДРУА(міжнародна незалежна міжурядова організація)щодо викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей (1995).

В період СРСР українська традиційна культура зазнала кілька хвиль трансформацій. Влада залишала спотворену національну форму, у яку вкладали потрібний для «комуністичного виховання» зміст. Перша така трансформація відбулася у 20-х роках ХХ століття.

У 20-ті роки радянська влада дозволяла святкувати Різдво, але називали його «комсомольським». Тоді колядники ходили по домівках лояльних до влади людей з п'ятикутною зіркою, а замість того, щоб отримувати «коляду», навпаки приносили дарунки господарям.

Ще одним свідченням того, що радянська влада підмінювала традиційну українську культуру, є зникнення явищ кобзарства та лірництва, але натомість поширювались капели бандуристів.

«У 30-х роках минулого століття «неконтрольовані» кобзарі перестали ходити по селах. Тих, які залишилися після Голодомору і репресій, стали збирати у капели бандуристів, які зі сцени співали пісні про комуністичну партію. Ці пісні називали «народними», а їх перелік був суворо цензурований», —

Голодомор 1932-1933 років також мав наслідки для української культури, оскільки після нього людям було не до святкування. До того ж радянська влада формувала зневажливе ставлення до традиційних свят.

Міста зачищали від проявів української культури та здійснювали масовану русифікацію: переводили на російську мову школи й вищі. У селах дозволяли елементи народних свят, пісні та українську мову. Однак використовували це для створення образу меншовартості української культури.

У 60-х роках, на з'їзді комуністичної партії постановили, щоб науковці, насамперед етнологи, «подбали» про зміни у свідомості людей. Тому при Раді міністрів УРСР створили комісію зі створення нових свят і обрядів, а науковцям-етнографам дали завдання придумати, як використати народну культуру на користь «партії».

«Вони розробляли сценарії та методичні рекомендації про те, як «правильно» проводити свята. Ці інструкції поширювали по клубах, будинках культури, школах. Цей процес висвітлювали медіа, які на той час залежали від державного апарату та контролювалися».

У цей час сформувався збірний образ «україночки» у віночку зі стрічками та в корсеті та «козачка» в блискучих синіх чи червоних шароварах, а також «гуцулочки і гуцулика», якими представляли українців. У такому «єдиноправильному» вбранні виступали хорові й танцювальні колективи, виконуючи затверджений владою репертуар.

Ці образи спотворювали істинність українських, зокрема гуцульських (гуцули — етнографічна група українців, яка проживає у Карпатах), традиційних костюмів, не передавали їх унікальний дизайн та різноманіття.

У 1989 році, коли тиск тоталітарної держави послаблювався, а визвольний рух українців посилювався, стала відроджуватися і народна культура. У перші роки незалежності у школах запровадили предмет «Народознавство», з'явилася велика кількість часописів і дослідницьких праць про традиційну культуру. З'явилася велика кількість завезеної з Росії літератури, яка формувала псевдопатріотичне ставлення до культури. Тим часом українська держава припинила виділяти кошти на видання народознавчих книжок і часописів.

У 2005 році відбувся новий культурний «спалах», коли в моду увійшли вишиті сорочки, а деякі українські зірки почалися організовувати фестивалі, як «Країна мрій» Олега Скрипки.

З початком російсько-української війни в 2022 році сприяла активному зміцненню національної ідентичності в Україні. Мова, символіка, релігія, культурні традиції — головні чинники українізації свого ж народу. Російська пропаганда, використовуючи фейки, подає свідомо неправдиві дані, маніпулює свідомістю людей через надання неповної інформації, спотворення контексту, аби підготувати аудиторію до сприйняття дій чи думок. Тому в умовах війни відбулося швидке зростання попиту на українську продукцію в сфері медіа — від книжок, фільмів, музики. Люди прагнуть до продукції, що підтримує національну ідентичність. Національні символи, такі як герб, прапор, історичні постаті, стали важливими елементами, від шкільних свят до мистецьких виставок і публічних заходів. Повернення до культурних і релігійних свят, таких як День Незалежності, річниця важливих історичних подій, а також популяризація місцевих обрядів та звичаїв.

Висновки. Соціокультурні чинники російсько-української війни значно вплинули на зміцнення національної ідентичності України. Відродження культурних традицій, повернення до національних свят, символів і обрядів стало важливим елементом у боротьбі за незалежність. Війна активізувала попит на українську продукцію в медіа, підвищивши роль мови, культури та релігії у формуванні національної єдності. Питання реституції культурних цінностей набуло нової актуальності, адже повернення викрадених об'єктів є важливим кроком до відновлення національної гідності та суверенітету України.

Список використаних джерел:

1. Збірник матеріалів науково-практичного семінари (Київ, 30 листопада 2023 р.) За загальною редакцією Г. П. Ситника. ст. 49
2. Ukrainer «Війна з культурою» Б. Логвиненко 2,3,7, пост: <https://www.ukrainer.net/thread/viyna/proty-kultury/>
3. Книга Українське мистецтво: в двох томах з додатками. Данило Щербаківський, Вадим Щербаківський
4. «Кобаки-коліска Марка Черемшини» ст.7-9

*Бурка Дарія, студентка гр. ОО-11
факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Проблема причин російсько-української війни є надзвичайно актуальною в сучасних умовах, оскільки вона має значний вплив на глобальну безпеку, політичну стабільність у Європі та економічний розвиток багатьох країн. Розуміння першопричин цього конфлікту важливе як для України, так і для міжнародної спільноти, адже це допоможе розробити дієві стратегії врегулювання ситуації, а також уникнути подібних конфліктів у майбутньому.

Мета. Визначити ключові причини російсько-української війни та зрозуміти, які фактори сприяли виникненню цього конфлікту.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- проаналізувати історичні, політичні та економічні чинники, що призвели до конфлікту.
- виявити причини, які вплинули на початок російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. На мою думку, існує кілька причин російського військового вторгнення в Україну. Перш за все, це імперські амбіції особисто Путіна та вищого керівництва Росії. Бажання Путіна увійти в світову історію. Першою історичною особою, яка таким чином увійшла в історію був Герострат. Герострат (грец. *Ηρόστρατος*) — мешканець Ефеса, що спалив храм Артеміди у своєму рідному місті 21 липня 356 року до н. е. для того, щоб, його ім'я пам'ятали нащадки. Термін „*Herostratic fame*» означає славу, яка рівнозначна вічній ганьбі. Цим терміном характеризують людей, які прославилися руйнівними діями. В історії світу таких людей багато. Наприклад, Гітлер який розпочав Другу світову війну. Сталін, який знищив мільйони людей під час репресій та штучного голоду. По-друге, це заздрість. Росіяни заздрили українцям тому, що українці в основній своїй масі жили краще ніж росіяни. Росія заздрила Україні тому, що ми швидко рухалися в своєму прогресі. Заздрили, що Україна починає інтегруватися в Європу. По-третє, це рашизм, булінг та мобінг на державному рівні. Зазвичай булінг та мобінг розглядаються як негативні акти поведінки безпосередньо між людьми. Часто, булінг відбувається у шкільному середовищі. Це коли сильніший бажає

пригнітити слабшого. Ми маємо класичний приклад булінгу на міждержавному рівні. Такий булінг на міждержавному рівні можна прирівняти до нацизму. Російський різновид нацизму отримав назву „Рашизм».

Російська Федерація прагне відновити свій вплив на пострадянському просторі, де Україна займає особливе місце як стратегічно важлива територія, що історично та економічно пов'язана з Росією. Країна агресор, втративши можливість повного впливу на Україну після здобуття нею незалежності, постійно намагалася втручатися у внутрішні справи України. Намагання зберегти контроль та «нейтралізувати» західні впливи в Україні були важливими мотивами російської політики. Революція гідності в 2014 році, що призвела до усунення проросійського президента Віктора Януковича, стала каталізатором для агресивних дій Росії. Вона сприйняла зміну влади як загрозу своїм інтересам, а також як сигнал для зміцнення західного впливу в Україні. Наша Батьківщина все більше орієнтувалася на співпрацю з Європейським Союзом та НАТО, що викликало побоювання Росії через можливе розширення західних військових структур під її кордонами. Після анексії Криму в 2014 році Росія підтримала сепаратистські рухи в Донецькій та Луганській областях. Це дозволило РФ створити заморожений конфлікт, щоб дестабілізувати ситуацію в Україні та впливати на її політику. Росія активно застосовує дезінформацію та інформаційні операції для поширення проросійських наративів в Україні, щоб розділити суспільство, підсилити внутрішню напругу і послабити національну єдність. У РФ активно просувається ідея «Русского мира» та заперечення української незалежності. Це створило «моральне обґрунтування» для агресії, яке використовує кремлівська пропаганда.

Ці фактори, разом із постійною напругою та загостренням ситуації на кордоні, призвели до розгортання широкомасштабної війни Росії проти України в лютому 2022 року.

Україна розташована на перетині основних маршрутів, через які російський природний газ постачається до Європи. Росія прагнула зберегти свій вплив на ці енергетичні коридори, оскільки контроль над ними забезпечував значні доходи і важелі впливу на Європейський Союз. Залежність Європи від російського газу була важливим елементом у стратегії Росії, а українські прагнення до енергетичної незалежності та розвиток альтернативних маршрутів постачання послаблювали ці позиції Москви. Чорноморські порти України, зокрема Одеса та Миколаїв, відіграють важливу роль у міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією та іншими товарами. Контроль над Чорноморським узбережжям дає стратегічну перевагу у сфері міжнародних торгових шляхів. Російська анексія Криму та зусилля контролювати Чорноморський регіон можуть бути пов'язані з економічними амбіціями щодо монополії на торговельні шляхи, що проходять через Чорне море. Україна має значні природні ресурси, включаючи родючі землі для сільського господарства, родовища корисних копалин (залізна руда, марганець, уран), а також потенціал для розвитку промисловості. Втрата України вважалася б для Росії не лише геополітичною, але й економічною втратою, оскільки історично Україна була важливою частиною економічного комплексу Радянського Союзу. Крім того, Україна була великим ринком збуту для російських товарів. Починаючи з 2014 року, Україна активно працювала над інтеграцією з європейськими економічними структурами. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році відкрило ринки та інвестиційні можливості для України, одночасно зменшуючи її економічну залежність від Росії. Це підірвало позиції Москви, оскільки економічний вплив Росії на Україну традиційно використовувався для контролю її політичного курсу. З боку Росії війна також розглядається як спосіб відвернути потенційні санкційні загрози та посилити свою незалежність від західної економіки. Протистояння з Україною надало можливість Росії переглянути економічні пріоритети і розвивати внутрішнє виробництво, щоб компенсувати санкційні втрати. Це стало особливо актуальним після введення санкцій проти Росії, що вимагає заміщення імпорту та пошуку нових торгових партнерів.

Ці економічні фактори сприяли конфлікту між Україною та Росією.

Війна ведеться всупереч Женевським конвенціям. Тактика Росії – це створення гуманітарної кризи для того, щоб змінити соціальну та політичну ситуацію. У світі, де ще залишається зброя, потрібно завжди бути готовим до війни. Україна в свій час позбулась своєї ядерної зброї в обмін на міжнародні гарантії безпеки та цілісності. Росія, як один з гарантів, здійснила агресію проти України. Інші гаранті не можуть здійснити повноцінну допомогу Україні внаслідок політичних та воєнних причин. Війна у сучасних умовах відрізняється надзвичайно швидким поширенням інформації та сильним психологічним тиском на все населення, а не тільки на невелику частину. З однієї сторони швидка інформованість дозволяє швидко реагувати на події. З іншої сторони психологічний тиск дозволяє значно швидше посягати паніку, розповсюдити дезінформацію та викликати прийняття неправильних рішень.

Підготовці населення до питань надзвичайних ситуацій, в тому числі воєнних, необхідно приділяти належну увагу. Необхідно розробити дієві міжнародні механізми впливу на країни які здійснюють воєнну агресію, терор та геноцид. Можливо необхідно буде прийняти ряд особливих рішень НАТО, ООН та інших організації. Необхідно запровадити загальносвітову інформаційну політику для всіх країн направлену на зниження агресії та відмову від вирішення будь-яких конфліктів воєнним шляхом.

Висновки. Якби не були причини війни потрібно зробити все, щоб у майбутньому світ міг жити взагалі без воїн. Не потрібно чекати рішень у високих кабінетах. Кожна людина повинна почати з себе. Почати з виховання своїх дітей. Дітей які зможуть жити у мирному світі.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.П. Економіка України. 2022. С. 20-33.
2. Плохій С.М. Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності. 2015. С. 435-445.
3. Плохій С.М. Російсько-українська війна. Повернення історії. 2023. С. 245-290.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК ПРАВОВОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.

Постановка проблем. Україна стикається з низкою проблем, які гальмують її розвиток як правової та соціальної держави. Корупція, низький рівень довіри до судової системи, слабка соціальна підтримка вразливих груп населення та економічна нестабільність є основними перешкодами на цьому шляху. Брак ефективних антикорупційних механізмів і залежність судової системи від політичного впливу підбивають довіру громадян до державних інституцій і заважають формуванню правової держави. Низький рівень життя, недостатній рівень пенсійного забезпечення та слабка система охорони здоров'я ускладнюють реалізацію соціальної функції держави.

Мета: Метою дослідження є визначення шляхів та умов для розвитку України як правової та соціальної держави, а також окреслення завдань, які необхідно виконати для досягнення цієї мети. Створення правової та соціальної держави сприятиме побудові справедливого суспільства, де кожен громадянин матиме захищені права і доступ до основних соціальних послуг.

Для дослідження мети слід виконати такі **завдання**:

- Проаналізувати стан судової системи та визначити шляхи її реформування для забезпечення верховенства права.
- Розглянути заходи для подолання корупції на всіх рівнях державного управління.
- Вивчити можливості та шляхи вдосконалення системи соціального захисту та підтримки вразливих категорій населення.
- Окреслити напрямки економічного зростання, які забезпечать достатні ресурси для реалізації соціальних програм.
- Розглянути роль громадянського суспільства у побудові правової та соціальної держави.

Виклад матеріалу. Одним з основних аспектів побудови правової держави є створення незалежної судової системи. На жаль, в Україні рівень довіри до судів залишається низьким через часті випадки корупції та політичного впливу. Судова реформа має забезпечити прозорість судових процесів і зменшити залежність суддів від впливу з боку влади. Це можна досягти шляхом впровадження нових механізмів підбору суддів, регулярної перевірки їх професійної діяльності та фінансової прозорості. Незалежний суд дозволить громадянам захищати свої права і підвищить довіру до правової системи.

Корупція є одним із найбільших викликів для розвитку України. Ефективна антикорупційна політика включає створення незалежних антикорупційних органів, посилення покарань за корупційні діяння та запровадження електронних систем для мінімізації людського фактора у взаємодії з державними службами. Лише системна боротьба з корупцією зможе повернути довіру громадян до державних інституцій та покращити умови для розвитку бізнесу і залучення іноземних інвестицій.

Для побудови соціальної держави важливо забезпечити високий рівень соціального захисту, особливо для пенсіонерів, людей з інвалідністю та багатодітних сімей. Зростання соціальних витрат вимагає збільшення державного фінансування, що можливо лише за умови економічного зростання. Реформа соціальної системи має бути спрямована на підвищення адресності соціальної допомоги, аби ресурси спрямовувалися саме тим, хто найбільше цього потребує.

Розвиток економіки є важливим чинником для фінансування соціальних програм. Створення сприятливого середовища для інвестицій, підтримка малого і середнього бізнесу та стимулювання внутрішнього виробництва є необхідними умовами для економічного піднесення. Підвищення рівня зайнятості та доходів громадян дозволить Україні зменшити рівень бідності та збільшити обсяги соціальної допомоги.

Активна участь громадян у суспільно-політичному житті є невід'ємною частиною розвитку правової та соціальної держави. Розвиток громадянського суспільства, волонтерства та незалежних медіа допомагає контролювати дії влади та підвищувати її відповідальність перед суспільством. Залучення громадян до прийняття рішень робить державу відкритішою і більш відповідальною.

Висновки. Перспективи розвитку України як правової та соціальної держави залежать від успішної реалізації реформ у судовій системі, боротьби з корупцією, посилення соціального захисту та економічного зростання. Створення незалежної судової системи, побудова ефективної антикорупційної політики, розвиток системи соціальної підтримки та стимулювання економіки сприятимуть покращенню рівня життя населення і зміцненню держави. Роль громадянського суспільства у цих процесах є надзвичайно важливою, адже активна позиція громадян сприяє підвищенню відповідальності влади.

Таким чином, лише завдяки комплексному підходу та співпраці між державою, суспільством і бізнесом Україна зможе побудувати правову та соціальну державу, де кожен громадянин матиме можливість реалізувати свій потенціал у справедливих та гідних умовах. Це дозволить нашій країні стати сучасною європейською державою, де панують верховенство права і соціальна справедливість.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. (1996). Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
3. Білоус, Л. М. (2020). Соціальна політика України: сучасний стан та перспективи розвитку. Журнал соціальної політики України, 12(3), 34-45.
4. Антикорупційна стратегія на 2023–2025 роки. (2023). Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/antykoriupcijsjina-strategiya/>
5. Ковальчук, О. В., & Петренко, С. М. (2021). Судова реформа в Україні: проблеми та перспективи. Юридичний вісник України, 19(2), 10-18.
6. Державна служба статистики України. (2022). Соціально-економічне становище України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
7. Світовий банк. (2021). Оцінка стану економіки України та рекомендації щодо соціально-економічних реформ. URL: <https://www.worldbank.org/>
8. Європейська комісія. (2022). Рекомендації щодо правової та соціальної політики України у процесі євроінтеграції. URL: <https://ec.europa.eu/>
9. Макаренко, А. І. (2020). Роль громадянського суспільства у формуванні правової держави в Україні. Соціологічні дослідження, 25(3), 75-82.
10. Організація Об'єднаних Націй. (2021). Цілі сталого розвитку: Україна. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

*Барибін Ілля, студент гр. ФМ-11,
факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

УКРАЇНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ

Постановка проблеми. Україна протягом кількох десятиліть здійснює кроки на шляху європейської інтеграції, що включає прагнення до економічного, політичного та культурного зближення з Європейським Союзом (ЄС). Після початку російської агресії в 2022 році Україна подала заявку на членство, отримавши статус кандидата в ЄС. Проте питання членства залишається відкритим, адже шлях до ЄС вимагає значних зусиль у проведенні реформ. Враховуючи нові виклики, виникає питання про готовність України до вступу в ЄС і можливі терміни цього процесу.

Мета. Проаналізувати перспективи вступу України до Європейського Союзу через призму сучасних політичних та економічних викликів і вимог.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- оцінку досягнень та проблем у реалізації Угоди про асоціацію;
- аналіз правових, інституційних та економічних реформ, які мають бути виконані;
- вивчення зовнішніх і внутрішніх перешкод на шляху євроінтеграції України.

Виклад матеріалу. Співпраця України з ЄС бере свій початок з 1991 року, коли ЄС визнав незалежність України. Історично цей процес можна поділити на кілька етапів, серед яких важливу роль відіграють підписання Угоди про асоціацію та отримання статусу кандидата в 2022 році. Нинішній етап характеризується активною адаптацією українського законодавства та реформами, спрямованими на досягнення стандартів ЄС.

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році, країна розпочала глибокі реформи в різних сферах, таких як економіка, правосуддя, та захист прав людини. Виконання Угоди стало основним індикатором готовності України до членства, оскільки передбачає адаптацію законодавства та економічну інтеграцію у спільний ринок ЄС. Згідно зі звітами уряду України, досягнуто значного прогресу, але залишаються відкритими питання, зокрема боротьба з корупцією та судова реформа.

Україна активно працює над реформуванням трьох ключових сфер: Перша з них це **правова система**. Систематичне приведення законодавства до стандартів ЄС. Однак експерти вказують на необхідність підвищення незалежності судової системи, зокрема реформування Вищої ради правосуддя та посилення ролі громадських антикорупційних органів. Друга сфера це **економічні реформи**. Лібералізація ринків, покращення бізнес-клімату та залучення інвестицій є пріоритетними завданнями. Важливим аспектом також є захист інтелектуальної власності, який дозволить інтегрувати українські компанії в європейський ринок. Проте, за прогнозами, швидкі результати в цій сфері очікувати складно через економічну кризу, спричинену війною. Третя сфера це **адміністративні реформи**. Впровадження електронного урядування та спрощення бюрократичних процедур значно покращили

прозорість управління, що відповідає стандартам ЄС. Попри це, залишаються труднощі з ефективністю та відповідальністю державного апарату.

Європейський Союз має ряд вимог до країн-кандидатів, серед яких особливо виділяються питання політичної стабільності та функціонування правової держави. Наразі Україні доводиться балансувати між вимогами ЄС та тиском з боку Росії. Окрім того, триваючий збройний конфлікт та внутрішня економічна криза стають суттєвими перешкодами для швидкої інтеграції.

Позитивна динаміка співпраці з ЄС, а також підтримка України в контексті війни свідчать про зацікавленість ЄС у довгостроковому партнерстві. Проте сам вступ України до ЄС залишається віддаленою перспективою, яка залежить від результатів реформ і політичної стабільності в країні. За оцінками, шлях до повноправного членства може зайняти від 5 до 10 років за умови швидкого впровадження реформ.

Висновки. Аналіз поточного стану євроінтеграційних процесів в Україні вказує на значний прогрес у виконанні реформ, особливо у сфері правосуддя та економіки. Попри це, війна та інші виклики вимагають подальших зусиль для досягнення стабільності та посилення державних інституцій. Важливою умовою вступу України в ЄС залишається повна відповідність стандартам ЄС, зокрема у правовій та економічній сферах. Реалістичною оцінкою є те, що перспективи членства України в ЄС залежатимуть від темпів реалізації реформ, міжнародної підтримки та внутрішньої стабільності.

Список використаних джерел:

1. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції при Кабінеті Міністрів України. *Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023_UA_2.pdf (дата звернення: 20.03.2024).
2. Авраменко Т. Україна І ЄС: політичні перспективи. *Сучасна війна: гуманітарний аспект* : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук. конф. Харків. нац. ун-ту Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, 24–25 трав. 2024 р. / М-во оборони України, Харків. ун-т повітр. сил ім. І. Кожедуба. – Харків, 2024. – С. 287–289.
3. Представництво України при Європейському Союзі. *Загальний огляд відносин Україна-ЄС*. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes> (дата звернення: 15.04.2021).
4. Мухатев Б. А. Щодо питання про перспективи євроінтеграції України. *Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку* : зб. наук. ст. за матеріалами І наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квіт. 2018 р. – Харків, 2018. – С. 299–304.
5. Міністерство закордонних справ України. *Угода про асоціацію між Україною та ЄС*. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciju-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (дата звернення: 05.08.2021).

*Григоренко Владислав, студент гр. ФМ-11
факультету фінансів та обліку, ЗУНУ*

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄС

Постановка проблеми. Європейський Союз переважно більшістю дослідників розглядається як унікальний правовий суб'єкт, новаторське утворення, яке не має аналогів у світі. Ця особливість обумовлює і специфічне правове регулювання, яке включає, зокрема, власну систему цінностей. Така система визначає базові принципи функціонування ЄС, що означає її роль у координації дій держав-членів та виступає одним із засадничих чинників їхнього об'єднання в економічній, політичній та інших сферах. Вона сприяє узгодженню правових систем різних країн у спільних сферах компетенції і, в цілому, відображає етичні основи розвитку Союзу. Таким чином, цінність є ключовим елементом у функціонуванні Європейського Союзу, що підтверджується також вимогою їх «впровадження на практику» для держави, яка має намір приєднатися до Союзу. Проте, незважаючи на закріплені обов'язки дотримання цих «орієнтирів», ризик їх порушення завжди залишається і може з'явитися будь-коли. Одне з основних завдань ЄС виникне в розробці механізмів, які б допомогли уникнути ситуацій на території Союзу, які можна було б охарактеризувати як «недотримання цінностей Європейського Союзу» або «існування явної загрози їх серйозного та стійкого порушення»; а також у впровадженні процедури, спрямованих на запобігання, контроль за збереженням цінностей державами-членами та встановлення відповідальності для тих, хто погіршує створення таких ситуацій.

Мета. Аналіз механізму захисту цінностей Європейського Союзу та визначення сучасних проблем, які постають у процесі його функції

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Дослідити основні цінності Європейського Союзу та їх значення
- Проаналізувати механізми захисту цінностей ЄС
- Виявляти актуальні проблеми, що розвиваються в процесі реалізації цих механізмів.

Виклад матеріалу. З огляду на важливість цінностей для підтримання правопорядку та функціонування Європейського Союзу, було необхідно закріпити їх перелік, підкреслюючи їхню значимість. Вперше на нормативному визначенні рівнів цінностей з'явилося в преамбулі Хартії основних прав ЄС від 7 грудня 2000 року, однак юридичні сили вони набули лише після набрання чинності Лісабонським договором у 2009 році, який встановив поняття, перелік цінностей ЄС та механізми їх забезпечення. Раніше в договорах використовувалася інша категорія – основополагаючі принципи, які залишаються на сторінці для належного проведення інтеграційних процесів. Згідно зі статтею 2 Договору про Європейський Союз (ДЕС), цінності, на яких заснований Союз, включають поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, права верховенства та дотримання прав людини, зокрема для представників меншин. Також відомо, що ці цінності є спільними для державних членів, які будують суспільство на засадах плюралізму, недискримінації, терпимості, справедливості, солідарності та рівності між жінками і чоловіками. Таким чином, спільність цих цінностей вказує на єдність суспільного ладу в країнах-членах, що погіршує гармонізацію їх правових систем і наводить їх до спільних стандартів. Стаття 3 ДЕС підтверджує важливість цінностей ЄС, визначаючи їх підтримку та захист від основних цілей Союзу, що також сприяє розвитку цих цінностей у відносинах із зовнішнім світом. Завдяки цим положенням ЄС у науковій літературі часто називають «Спільнотою цінностей». У ситуації, коли кількість держав-членів є значною, завжди існує ризик порушення цих основних «правил гри». Для запобігання таким порушенням ЄС передбачає механізми відповідальності, які передбачають, що держави-члени не несуть відповідальності за умови порушення або загрози серйозного порушення основних цінностей Союзу. Цей механізм, розроблений статтею 7 ДЕС, виконує як каральну функцію (санкції щодо країни-порушника), так і превентивну функцію, попереджаючи інші країни про наслідки порушення правопорядку ЄС. Механізм відповідальності за порушення цінностей, визначених статтею 2 Договору про Європейський Союз (ДЕС), прописаний у статті 7 цього договору, включає два рівні відповідальності:

1. Якщо є явна загроза серйозного порушення державою-членом основних цінностей ЄС, зазначених у статті 2.

2. Якщо вже зафіксовано наявність серйозного та стійкого порушення цих цінностей.

Обидва рівні, хоч і передбачені однією статтею, формують комплексний механізм для визначення порушення та встановлення відповідальності для держави-члена. Загальною особливістю цих процедур є тісна взаємодія інституцій Європейського Союзу, уповноважених для їх виконання. Такі механізми можуть використовуватися як послідовно, так і відразу з другого рівня, якщо ситуація вимагає рішучих дій. Згідно з частиною 1 статті 7, за вмотивованою пропозицією третини держав-членів, Європейського Парламенту або Європейської Комісії Рада ЄС, діючи більшістю у чотири п'ятих голосів і узгоджуючи рішення з Європейським Парламентом, може констатувати наявність серйозного ризику порушення цінностей. Перш ніж затвердити таку загрозу, Рада ЄС заслуховує відповідну державу-члена і може надати їй рекомендації. Рада також регулярно перевіряє, чи залишаються чинними підстави, які викликали прийняття цього рішення.

Висновки. Політичні цінності Європейського Союзу, закріплені в статті 2 Договору про ЄС, є основою, на якій побудована інтеграційна модель Союзу. Повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та захист прав людини відображають спільне розуміння принципів, на яких функціонує ЄС і які об'єднують держави-члени навколо спільних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Договір про Європейський Союз : міжнар. документ від 07.02.1992. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mu92338?ed=1992_02_07 (дата звернення: 12.11.2024).
2. Хартія основних прав Європейського Союзу : міжнар. документ від 07.12.2000 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/210257_210322 (дата звернення: 12.11.2024).
3. Лісабонський договір : міжнар. документ від 13.12.2007 URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29057.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).
4. Рац О. Політичні цінності Європейського Союзу та їх захист у правовій системі України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 256 с.

*Духіна Елеонора, студентка гр. ФМ-11,
факультету фінансів та обліку ЗУНУ*

ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Постановка проблеми. У контексті Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом виникає питання про ступінь готовності України до повноцінної імплементації її положень і відповідності європейським стандартам. Наскільки ефективно адаптується українське законодавство до норм ЄС, і чи здатна Україна подолати економічні, соціальні та інфраструктурні бар'єри на шляху євроінтеграції? Аналіз цих викликів є ключовим для розуміння не лише поточного стану євроінтеграційного процесу, але й для оцінки перспектив України в рамках європейської спільноти, що формують політичний і економічний ландшафт сучасної Європи.

Мета. Аналіз змісту та ключових положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, вивчення проблем і викликів, які постають на шляху її реалізації, визначення основних напрямків адаптації українського законодавства та економіки до європейських стандартів, оцінка ефективності проведених реформ і визначення перешкод, що заважають інтеграції України в європейський економічний та політичний простір.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- проаналізувати зміст та структуру Угоди про асоціацію України з ЄС;
- дослідити ключові вимоги щодо адаптації українського законодавства до європейських норм;
- оцінити прогрес і виклики у виконанні економічних та соціальних реформ, передбачених Угодою;
- визначити основні перешкоди для ефективної імплементації положень Угоди;
- розробити рекомендації для подолання проблем у процесі євроінтеграції України.

Виклад матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом — це документ, який закріплює рамкові умови для політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС. Угода складається з преамбули, семи розділів, а також додатків і протоколів, що детально регламентують різні сфери співробітництва. Основні розділи угоди охоплюють питання зовнішньої політики, безпеки, правосуддя, прав людини, економіки, а також встановлюють рамки для створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС. ПВЗВТ є одним із найважливіших елементів Угоди, оскільки надає українським підприємствам доступ до ринку ЄС, що включає понад 500 мільйонів споживачів, але вимагає відповідності європейським стандартам якості. Окрім того, Угода встановлює вимоги щодо зміцнення демократичних інститутів, підвищення прозорості та належного врядування.

Для досягнення цілей Угоди Україна повинна адаптувати своє законодавство до законодавства ЄС у таких сферах, як митна політика, технічні регламенти, санітарні та фітосанітарні заходи, енергетика, транспорт, екологія та трудове право. Цей процес передбачає комплексну гармонізацію, тобто перенесення європейських правових норм до національного законодавства, що вимагає значних зусиль з боку державних органів та підтримки з боку громадських організацій і бізнес-спільноти. Проте імплементація законодавчих змін є тривалим і складним процесом через потребу в значних фінансових і людських ресурсах, а також через опір окремих інтересів, які побоюються втрати монопольних позицій або змін у регуляторній політиці.

Виконання Угоди потребує комплексних реформ, спрямованих на модернізацію економіки та зміцнення демократичних інститутів. Зокрема, Україна зобов'язана забезпечити прозорість держзакупівель, покращити систему державного управління, реформувати судову систему та посилити боротьбу з корупцією. У сфері економіки передбачено дерегуляцію, приватизацію та підтримку малого і середнього бізнесу. Європейська Комісія зазначає, що Україна досягла певних успіхів у виконанні реформ, особливо у сферах торгівлі та транспорту, однак є значні виклики у сфері боротьби з корупцією, реформування правосуддя та соціальної політики. Для подальшого прогресу необхідні стабільна підтримка реформ з боку політичних сил та ефективна співпраця між державними та приватними інститутами.

Основними перешкодами для ефективного виконання Угоди є корупція, недостатня правова захищеність інвесторів і нестабільна політична ситуація. Корупція значно знижує ефективність державного управління, викликаючи недовіру з боку інвесторів та міжнародних партнерів. Крім того, збройний конфлікт на сході України та нестабільна ситуація в окремих регіонах створюють ризики для соціально-економічного розвитку, що уповільнює євроінтеграційний процес. Також варто зазначити, що складність та обсяги необхідних змін вимагають високого рівня кваліфікації державних службовців та послідовної підтримки з боку громадянського суспільства.

З метою подолання перешкод у виконанні Угоди доцільно розробити комплекс заходів, спрямованих на посилення інституційної спроможності, боротьбу з корупцією та створення сприятливих умов для іноземних інвестицій. Важливо забезпечити належну підготовку та підвищення кваліфікації державних службовців, залучених до процесу адаптації законодавства та реалізації реформ. Додатково слід розвивати регіональні програми підтримки бізнесу та інфраструктурні проекти, які сприятимуть інтеграції України в європейський ринок. Реалізація цих рекомендацій дозволить Україні наблизитися до європейських стандартів, сприяти розвитку економіки та зміцнити свої позиції на міжнародній арені.

Висновки. Процес імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стикається зі значними викликами, які охоплюють політичну, економічну та соціальну сфери. Попри прогрес у певних реформах, таких як децентралізація, покращення митних процедур та збільшення експортного потенціалу, існують суттєві бар'єри. Найбільшими перешкодами залишаються високий рівень корупції, слабкість судової системи, а також складності в адаптації українських стандартів до європейських. Аналіз показав, що для досягнення цілей євроінтеграції необхідні додаткові зусилля у сфері антикорупційної політики та державного управління, а також посилення підтримки реформ з боку міжнародних партнерів. Застосування чіткої антикорупційної стратегії та впровадження ефективних механізмів контролю є критично важливими для досягнення сталого розвитку та глибшої інтеграції з Європейським Союзом.

Список використаних джерел:

1. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Верховна Рада України*
2. Угода про асоціацію. *Кабінет Міністрів України.*

3. Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання 2014-2022. *Український Центр Європейської Політики.*
4. У звіті ЄС відзначено важливі кроки у напрямку впровадження програми реформ в Україні. *Представництво Європейського Союзу в Україні*
5. Актуальні проблеми антикорупційної політики України. National Institute for Strategic Studies.

*Мартинюк Михайло, студент гр.. ФФ-12
факультету фінансів та обліку*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі соціальні мережі набули значного впливу на різні аспекти суспільного життя, зокрема на політичні процеси. Ці платформи стали важливим інструментом комунікації, мобілізації та формування громадської думки. Зростаюча активність громадян у соціальних мережах спричинила появу нових механізмів політичної участі, водночас породжуючи загрози у вигляді дезінформації та маніпуляцій.

Сучасні дослідження свідчать про те, що соціальні мережі не лише є джерелом інформації, але також сприяють активній участі громадян у політичних процесах. Pew Research Center зазначає, що більше 70% дорослих у розвинених країнах отримують новини з соціальних медіа, що підкреслює їхню важливу роль у формуванні суспільної думки. Водночас ці платформи мають і свої недоліки, зокрема вплив алгоритмів, які можуть обмежувати різноманітність інформації.

Роль соціальних мереж стає особливо важливою в умовах кризових ситуацій та збройних конфліктів. Вони виступають платформами для поширення інформації, мобілізації суспільства та викриття маніпуляцій, сприяючи формуванню як внутрішньої, так і міжнародної підтримки.

Метою дослідження є визначення ролі соціальних мереж у сучасному політичному житті та оцінка їх впливу на політичну участь і формування громадської думки, зокрема під час кризових ситуацій, таких як війни. Дослідження покликане розкрити як позитивні, так і негативні наслідки використання соціальних мереж, приділяючи особливу увагу їх ролі у поширенні інформації, мобілізації громадян та викритті дезінформації, що набуває особливого значення в контексті російсько-українського конфлікту.

Відповідно до мети дослідження формуємо такі **завдання**:

1. Провести аналіз наукових джерел і актуальних досліджень щодо впливу соціальних мереж на політичні процеси.
2. Дослідити механізми впливу соціальних мереж на політичну участь та формування громадської думки під час кризових ситуацій.
3. Визначити позитивні аспекти використання соціальних мереж у контексті мобілізації громадян та розповсюдження інформації.
4. Оцінити негативні наслідки використання соціальних мереж, зокрема дезінформацію та її вплив на політичні процеси.
5. Проаналізувати роль соціальних мереж у поширенні інформації та мобілізації суспільства під час збройних конфліктів, з особливим акцентом на російсько-український конфлікт.

Виклад основного матеріалу:

Соціальні мережі стали важливим інструментом для державних інституцій, медіа, активістів та звичайних громадян під час російсько-української війни. Платформи, такі як Facebook, Twitter, Instagram та Telegram, активно використовуються для поширення актуальної інформації та підтримки бойового духу. Офіційні державні структури України, включаючи Міністерство оборони та Офіс Президента, ведуть активні інформаційні кампанії, повідомляючи про успіхи Збройних сил України та звертаючись до міжнародної спільноти.

Соціальні мережі впливають на політичну участь завдяки таким механізмам:

- **Миттєве розповсюдження інформації:** Соціальні медіа дозволяють політичним і соціальним акторам швидко доносити свою позицію до широких мас.
- **Активізація громадянської свідомості:** Через хештеги та інші засоби громадяни можуть долучатися до кампаній і рухів.
- **Доступність політичних лідерів:** Пряма комунікація між політиками та виборцями стала можливою завдяки соціальним мережам, які підвищують прозорість.

Українські урядовці, включаючи президента Володимира Зеленського, регулярно використовують соціальні медіа для звернення до міжнародної спільноти та поширення звернень щодо необхідності підтримки України. Ці звернення часто набирають мільйони переглядів та привертають увагу до ситуації в країні.

Водночас, громадські організації та активісти використовують соціальні мережі для збору гуманітарної та фінансової допомоги. Кампанії з використанням хештегів, таких як #StandWithUkraine, об'єднують міжнародну спільноту та сприяють залученню ресурсів для підтримки країни. Соціальні мережі використовуються також для

боротьби з дезінформацією, яку активно поширює російська пропаганда. Завдяки незалежним дослідникам, журналістам та міжнародним організаціям, фейкові новини та пропагандистські матеріали викриваються і спростовуються у відкритому доступі. Це підвищує рівень обізнаності громадян і зменшує вплив пропаганди на міжнародну громадську думку.

Однак, як і в інших випадках, соціальні мережі несуть і ризики. Поширення дезінформації та фейкових новин залишається серйозною проблемою. Росія використовує ботів та фейкові акаунти для поширення неправдивої інформації з метою дестабілізації ситуації в Україні та впливу на міжнародне сприйняття. Це підкреслює необхідність постійного моніторингу та регулювання контенту.

Розвиток цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, відкриває нові можливості для використання соціальних мереж у політиці, але й створює нові ризики. Одним із ключових викликів є створення механізмів регулювання платформ для забезпечення прозорості та захисту прав користувачів. Перспективи подальших досліджень можуть включати аналіз етичних аспектів використання даних користувачів та розробку стратегій протидії дезінформації.

Соціальні мережі сприяють формуванню глобальної громадської думки на підтримку України. Завдяки відеозаписам з місця подій, особистим історіям та репортажам, користувачі по всьому світу можуть отримувати достовірну інформацію про події в Україні. Це, у свою чергу, сприяє тиску на уряди інших країн для введення санкцій проти Росії та надання допомоги Україні.

Висновки: Соціальні мережі стали невід'ємною частиною сучасного політичного життя, відіграючи важливу роль у формуванні громадської думки, мобілізації громадян та розповсюдженні інформації. Вони надають платформу для прямої комунікації між політиками та виборцями, підвищують прозорість політичних процесів та створюють умови для активної участі громадян. Соціальні мережі сприяють демократизації інформаційного простору, що дозволяє різним верствам населення бути залученими до обговорення політичних питань та участі в громадських ініціативах.

Водночас, використання соціальних мереж має і негативні аспекти, які можуть підірвати демократичні процеси. Однією з найбільших загроз є поширення дезінформації та маніпуляцій, які впливають на суспільні настрої та виборчі процеси. Персоналізовані алгоритми створюють інформаційні бульбашки, що можуть призводити до радикалізації користувачів і поляризації суспільства. Використання таргетованої реклами та даних користувачів для політичних цілей також ставить під питання етичність цих процесів.

Особливо важливу роль соціальні мережі відіграють у контексті кризових ситуацій, таких як збройні конфлікти. Вони стають платформою для інформування, мобілізації ресурсів, викриття дезінформації та підтримки морального духу. Прикладом є російсько-українська війна, де соціальні мережі допомагають мобілізувати суспільство, підтримувати міжнародну увагу та розвінчувати фейкові новини.

Перспективи подальших досліджень включають аналіз впливу нових цифрових технологій на політичні процеси, розробку стратегій регулювання контенту та підвищення медіаграмотності населення. Важливо продовжувати дослідження для того, щоб максимально використовувати потенціал соціальних мереж та мінімізувати їх негативні наслідки у політичному житті та під час кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Rew Research Center 2022 [Електронний ресурс] / www.pewresearch.org Режим доступу: <https://www.pewresearch.org/global/2022/12/06/views-of-social-media-and-its-impacts-on-society-in-advanced-economies-2022/>
2. Як соціальні мережі впливають на суспільство і бізнес [Електронний ресурс] / inproject.org Режим доступу: <https://inproject.org/vplyv-soczialnuh-merezh-na-suspilstvo-i-biznes/>
3. BBC News Україна. Роль соціальних медіа під час війни в Україні: інформаційні баталії та підтримка громадськості [Електронний ресурс] / [bbc.com](https://www.bbc.com) Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63275028>
4. Савченко, Н. П. *Роль соціальних мереж у формуванні громадської думки під час російсько-української війни.*
5. Рудик М. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ. Вісник КНУ ім. Т.Шевченка.

Наукове видання

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
(СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)**

Том 2

Відповідальна за випуск:

Гончарук (Чолач) Т. В. – д. філос. н., професор,
завідувач кафедри філософії та політології

Підписано до друку 03.12.2024 р.
Формат 60х84/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 24-1279
Умов.-друк. арк. 72,8. Обл.-вид. арк. 75,5.
Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію B02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*